Primi Voluminis Pars III.

ARISTOTELIS STAGIRITAE

Topicorum, atq; Elenchorum Libri,

CVM

AVERROIS CORDVBENSIS

IN EOS MEDIA EXPOSITIONE

Abramo de Balmes, & Mantino interpretibus.

Versa vero pagina complexum ostendet.

VENETIIS APVD IVNTAS.
M. D. LXXIIII.

In Tertia Primi Voluminis parte
hæc continentur.

Topicorum Libri Octo.
Elenchorum Libri Duo.
Expositio Media in octo Libros Topicorum, Abramo de Balmes interprete, cui annexa est illa super Quatuor primos Libros, à Mantino translata, quam super reliquos morte correptus explere non valuit.

QVÆ IN TERTIA Primi Voluminis parte habentur, hæc sunt.

Summæ, ac Capita octo Librorum Topicorum.

Summę, ac Capita Libri Secundi Topicorum.

Summa, ac Capita Libri Tertij Topicorum.

Summa, ac Capita Libri Quarti Topicorum.

Summa, ac Capita Libri Quinti Topicorum.

Summa, ac Capita Libri Sexti Topicorum.

Summa, ac Capita Libri Septimi Topicorum.

Summa, ac Capita Libri Octaui Topicorum.

INDEX SVMMARVM, ac Capitum Librorum Elenchorum.

Summa, ac Capita Libri Secundi Elenchorum.

Indicis finis.

ARISTOTELIS TOPICORVM LIBER PRIMVS,

Cum Auerrois duplici mediæ expositionis translatione, Abrami de Balmes scilicet, & Iacob Mantini.

SVMMA LIBRI.

De Ratiocinandi speciebus, eiusq; partibus, ac eius instrumentis.

Quid intendit, & quæ ratiocinandi species. Cap. 1.

A
Ropositum quidem negotij, est methodum inuenire, per quam poterimus syllogizare de omni proposito problemate ex probabilibus, & ipsi disputationem sustinentes, nihil dicemus repugnans. Primum igitur dicendum, quid est syllogismus, & quæ eius differentiæ, quomodo sumatur dialecticus syllogismus: hunc enim quærimus ſm propositum negotiũ. Est itaq; syllogismus oratio, in qua
B positis quibusdã, aliquid aliud à positis ex necessitate accidit, per ea quæ posita sunt. Demonstratio vero est, quando ex veris & primis syllogismus erit, aut ex talibus, quę per aliqua prima & vera, eius quæ circa ipsa est, cognitionis principium sumpserunt. Dialecticus autem syllogismus est, qui ex probabilibus est collectus.

Sunt autem vera & prima, quæ nõ per alia, sed per seipsa fidem habent. Non enim oportet in disciplinaribus principijs inquirere propter quid, sed secundum vnumquodq; principiorũ ipsam per se esse fidem. Probabilia autem sunt quæ videntur omnibus, aut
C plurimis: aut sapientibus: & his vel omnibus, vel plurimis, vel maximè familiaribus, & probatis. Litigiosus autem est syllogismus ex ijs, quæ videntur probabilia, non sunt autem. Et qui ex probabilibus quidem, aut ex ijs quæ videntur probabilia, est apparens. Non enim omne quod videtur probabile, est probabile: nihil enim eorum, quæ dicuntur probabilia in superficie, habet omnino phantasiam, velut circa litigiosarum disputationum principia accidit se habere: statim enim, sæpius etiam eis qui parua videre possunt, manifesta est in his falsitatis natura. Ergo prior qui-

G dem eorum, qui dicti sunt litigiosi syllogismi, etiam syll's dicatur: K
reliquus vero litigiosus quidem syllogismus, syllogismus autem non, eò ꝙ videtur quidem ratiocinari, ratiocinatur autē minime.

Amplius autem præter omnes, qui dicti sunt, syllogismos, ex ijs, quæ sunt circa aliquas disciplinas peculiaria, fiunt paralogismi: queadmodum in Geometria, & huic cognatis accidit se habere.

Videtur autem hic modus differre à dictis syllogismis: nam neq; ex veris, & primis colligit falsigraphus, neq; ex probabilibus: nā sub definitionem non cadit: neq; enim quæ omnibus videntur sumit, neq; quæ pluribus, neq; sapiētibus, & his, neq; omnibus, neq; plurimis, neq; probatissimis, sed ex peculiaribus quidem disciplinæ sumptis, non veris autem syll'm facit: nam eò ꝙ aut semicirculos describit non vt oportet, aut lineas aliquas ducit, nō vt ducendæ sunt, paralogismum facit falso scribens. Species igitur syllogis-
H morum, vt figuraliter sit complecti, sint quæ dictæ sunt: summa- L
tim aūt dicendo de omnibus prædictis, & de his quæ postea sunt dicenda, intantum nobis determinatum sit: eò ꝙ de nullo eorum exactam rationem assignare deligimus, sed aliquantulum figuraliter de his volumus pertransire, omnino sufficiens arbitrātes esse secundum propositam methodum, posse cognoscere quomodo vnumquodq; illorum se habet.

AVERROIS EXPOSITIO

Sermo de Intentione & diuisione libri. Cap. I.

TRANSLATIO ABRAMI

I HVius Libri intētio est methodorum, & vniuersalium, ex qbus ars topica componitur, & illorum, quibus perfectior & prestantior fit, scientiam tradere. Hæc enim ars fit ſm eius maximam perfectionē duabus rebus, quarum vna est scientia rerū & methodorū, quibus cōstruitur, & altera est exercitatio illarum institutionū earumq; vsus, adeo ꝙ illarum exercitium reddatur habitus, & hoc fit sicut dispō reliquarū artium factiuarū, prout est ars medica, & aliæ, & vt vniuersalius inquā, hæc ars est illa ars, qua possumus,

TRANSLATIO MANTINI

INquit Aristoteles. Propositum huius Libri est notificare Methodos, ac quædam vniuersalia, ex quibus ars Dialectica cōstat, prestātiori ac perfectiori modo, quo fieri id possit. Nam hęc ars duabus vtiq; perficitur rebus, altera quidē ex cognitione rerum, & methodicarū regularum ex quibus cōstat, altera vero, ex illarum semitarū exercitatione, vel praxi, atq; ex frequēti vsu ipsarum: ita vt ex huiusmodi exercitatione, efficiatur habitus, vt in alijs artibus practicis fieri solet: vt est ars Medica, & reliquę alię eius generis. M

Generatim

A ABRAM

mus, qñ quærimus instituere syllm̃ ex promulgatis p̃missis, ad destruẽdum positum quod respõdens admittit in sua cautione, & ad cauendum oẽ positum vl'e, quod querens procurat destruere, quando nos responderemus, & hoc secundũ quod possibile est in singulis positis, quoniam nõ est consuetudinis quærentis omnino destruere, quod respondens admittit in sua cautione, nec ẽ moris respõdentis omnino cauere destructionem illius, quod cauere admittit, sed vtriusq; moris ẽ, quando quærunt, aut respondent, quòd B quæstiones & responsiones conferant ad vltimum cautionis, & destructionis, quod possibile ẽ in hoc illo posito, sicut est dispositio artis medicæ, quia nõ oportet medicum omnino sanare, quod vero ei expedit, est, ꝙ non lateat aliqua res de his, quas ars ferre cogit, ad hãc ęgritudinem, quantum ei possibile est. & quia Dialectici nomen, apud vulgus significat orationes inter duos, quibus vterq; sibi proponit alterutrum vincere, quauis specie orationum contigerit, transtulit Aristo- C teles hoc nomen ad hanc rem, quæ rerum omnium est huic proxima, similis enim est rei, quã vulgus intendit, & est illa res, quam definiuimus: & aliquando hic liber vocatur liber Locorum, ac iterũ infra scies quid sint loca.

Diuisio libri topicorum in tres partes.

Partes vero huius artis sunt tres. Quarum prima notificat dicta, ex quibus componuntur orationes topicæ ſm suas partes, & partium partes, vsq; ad simplicissimas illarum, ex quibus componũtur, & hęc pars continetur in Primo libro Aristo.

MANTINVS D

Generatim aũt hæc ars est qua cũ nos argumẽtamur, possumus syllogismum efficere ex ꝓpõnibus probabilibus ad destruendum oẽ problema vl'e propositum, quod ipse respondens assumit sustẽtare, & ad sustentandũ quodlibet problema vl'e propositum, quod quidem conatur destruere ipse argumẽtator, qñ nos fuerimus respõdentes, & hoc prout fieri põt in quouis problemate proposito, nam ad arguentem non spectat destruere omnino, id qđ ipse respondens assumit sustentare omnino, sed cuiuslibet eorũ officium est, E si rectas afferant argumẽtationes ac responsiones, vt afferãt quidẽ id qđ maxime valere possit ad illud propositũ problema sustentandum vel destruendũ: vt in arte medica euenire solet: nã medicus nõ tenetur semper sanare oĩno, sed cogit̃ ne quicquã omittat ei⁹ quod ipsi arti debetur, vt conferat ipsi morbo in oĩ re possibili ei. At cũ hoc nomẽ Dialectica apud vulgũ significet disputationes, q̃ inter duos hoĩes cõtingũt, quorũ alter alterũ cõuincere cõtendit, quouis genere orationũ, ac sermonũ, ideo Arist. vsus est hoc noĩe F ad significandũ id quo quidẽ nihil cõformius denoĩationi vulgi ac similius, quã paulo ante diffiniuim⁹: & vocat̃ is liber, liber Locorũ, post hoc ãt scias adhuc qđ sint ipsa loca.

Partes autẽ huius artis sunt tres. In prima autem notificantur † rationes, ex quibus componuntur Dialecticæ orationes, earumq; ptes, atq; iterum partes partium, donec deueniatur ad simplicissimam partem, ex qua componuntur: & hæc pars continetur in primo libro Aristo.

† a. l. sermones.

G ABRAM | MANTINVS K

In ſecunda aũt parte notificantur loca, quibus conſtituunť ſyllogiſmi ad rei cõſtructionem & deſtructionem in omnibus ſpeciebus quęſitorum huius artis, & hoc fit in ſex libris Ariſtotelis. In tertia autem parte notificatur, quo modo expediat quærere quærentem, & reſpondere reſpondentem, & quot modis fiat quæſtio & reſpõſio, & hoc in Octauo libro traditum eſt.

In ſecũda parte notificanť illa loca, ex quibus ſylli comparanť ad affirmandã vel deſtruendã aliquam rem in oĩbus generibus quæſitorũ, quę in hac arte fiunt: & hoc in ſex libris Ariſtotelis explicať. In tertia vero parte exponitur quo pacto debet †interrogans interrogare, & reſpondens reſpondere, & quot modis poteſt fieri reſpõſio & interrogatio: & hoc in Octauo libro traditum eſt.

† alia lr̃a arguẽs arguere,

Ad quot Vtilis Dialectica, differendiq; diſciplina. *Cap.* 2.

CONſequens aũt eſt ex ĳs quæ dicta ſunt, dicere ad quot, & quæ vtile ſit hoc negociũ. Eſt aũt ad tria. ad exercitationes, L
H ad colloquia, ad eas, quæ ſecundũ Philoſophiã ſunt, diſciplinas. Quòd igiť ad exercitationem ſit vtile, ex his perſpicuum eſt: methodũ enim habentes, facile de propoſito argumentari poterimus. Ad colloquia vero, eò ꝙ multorũ annumerantes opiniones, nõ ex extraneis, ſed ex proprĳs doctrinis ſermocinabimur ad eos transmutantes, quicquid non bene videntur nobis dicere. Ad ſecundum philoſophiam aũt diſciplinas: ꝙ potentes ad vtraq; dubitare, facile in ſingulis intuebimur verum, & falſum: præterea autem ad prima eorum, quæ in vnaquaq; diſciplina ſunt principia. Nam ex proprĳs ſm propoſitam diſciplinam principijs, impoſſe eſt dicere aliquid de ipſis, eo ꝙ prima principia ſunt omnium: per ea verò, quæ ſunt circa ſingula probabilia, neceſſe eſt de illis tranſigere. Id aũt proprium, maximèue peculiare Dialecticæ eſt. nam, M
I cùm ſit inquiſitiua, ad omnium methodorum principia viam habet. habebimus aũt perfectè methodum, qñ perinde habebimus ac in Rhetorica, & Medicina, & huiuſmodi facultatibus: hoc autẽ ex iis, quæ contingũt facere, quæ eligimus. Nã neq; Rhetor omni ex modo ꝑſuadebit, neq; Medicus ſanabit: ſed ſi ex ĳs, quæ contingunt nihil omiſerit, ſufficienter eum diſciplinã habere dicemus.

Sermo de vtilitate Dialectices. *Cap.* 2.

Tria iuuamina huius artis.

SEd hui⁹ artis iuuamina sũt tria, quorum primum eſt ad ipſum exercitium, ſecũdum aũt eſt ad publicas vulgi comparationes, & tertium ad ſcientias theoricas. Ipſius quidem iuuamen ad exercitiũ eſt, qm̃

HVius ꝑterea artis vtilitates tres quidẽ ſunt: vtilis enim primo eſt ad exercitationẽ: ſecundo ad colloquia popularia: tertio vero ad cõtemplatiuas diſciplinas. Conducit aũt ad exercitationem dirigentem ac

quoniã præparat ad modum ſcientiarum, eaſq; venandum: quando enim nobiſcũ fuerint notæ methodi, & regulę, quę ſint cõmunes, ex illis procedemus ad rei conſtructionem & deſtructionem: fit itaq; per hanc artem nobis via diſcernẽdi ad ſciendum opiniones & aſſertiones, & cognitionem veritatis à falſo perfectioris actionis, & perfectioris intẽtionis, quàm ſit vis, quæ nobis fit vſu ſine cognitione harum methodorum: & ideo huius artis perfectio attingitur his duabus rebus, ſcilicet exercitio & methodorum cognitione. & eſt manifeſtum, quod exercitium, quod per hanc artem intendi tur, diſponit ad hanc philoſophiã eo modo, quo facit exercitiũ equorum equitationis in ludis, diſpoſitionem ad bellum.

B

Ipſius vero iuuamen ad vulgares comparationes eſt, quia ex quo neceſſitas conducens rebus publicis ad æquitatem, & ad virtutes multas aſſertio fit ex rebus ſimilibus conferentibus illis ad publica conſortia, & re ſic exiſtente, cùm impoſſibile ſit, quòd incidat veritas in res ſimiles, niſi per vulgatas regulas, quæ ſunt orationes, quibus vtimur in hac arte, ſic iterum confirmantur apud illos res ſimiles, quæ ſunt vulgatæ orationes, difficilioris enim cõ tradictionis ſunt, quàm orationes rhetoricæ & poeticę, & ſi fiant regulæ rhetoricę & poeticę vice regularum topicarum: hoc autẽ iam commonſtratum eſt in ſciẽtia politica.

C

Ipſius vero iuuamen ad ſcientias theoricas eſt multipliciter, quorũ modorum vnus eſt, quia aliquãdo volumus conſtituere veritatem de aliquo

ac diſponentẽ ad ipſas ſcientias, propterea, quia, cũ aſſecuti fuerim⁹ methodos ac ſemitas notas cões, ex q̄bus ꝓcedamus ad aliquid affirmãdum vel negandũ: tunc ea vis, quã nacti fuerimus p̄ hanc artẽ ad diſcernendas opiniones ipſas, quę nam, ſ. earũ ſint verę, & q̃ falſę, perfectiorẽ vtiq; actionẽ efficiet præſtantiuſq; obtinebit propoſitũ, q̃ illa vis & facultas, q̃ ab ipſo vſu & exercitatione ſola ſine cognitione harũ regularũ & methodorũ ortũ habuerit. Et ob id abſolutio atq; pfectio hui⁹ artis his duob⁹ vtiq; acquirit̃: nẽpe exercitatione, ac methodorũ cognitione. Manifeſtũ aũt eſt, ꝙ illa exercitatio, q̃ in hac Arte ꝓponit̃, ẽ q̄dẽ q̄dã p̄paratio ad ipſã philoſophiã, veluti exercitatio ĩ ęqueſtrib⁹ ludis eſt q̄dã preparatio ad militarẽ artẽ.

E

Eſt ſecũdo vtilis hęc ars ad populare colloqũ, ſeu diſputationes atq; cõgreſſus populares, quia popularis cõgregatio pro aſſequenda virtute morali, ac iuſtitia, cogit̃ verificare multas res cõtẽplatiuas, q̃ ad ciuiles cõgregationes cõducunt: cũ igit̃ res ipſæ contẽplatiuæ nõ poſſint verificari niſi p̄ methodos & regulas probabiles, q̃ q̄dẽ ſunt rõnes, quę ĩ hac arte fiunt, ideo oportuit vt apud ipſam popularẽ congregationem conſtent ẽt illę res ſpeculatiuæ, quæ, ſ. ſunt rõnes ꝓbabiles, cum difficilius poſſint cõtradici, q̃ rõnes rethoricæ & poeticę: licet vtatur ẽt q̄nq; & ipſa rethoricis ac poeticis inſtitutionib⁹ ꝓ dialecticis ac topicis, & hoc iam in ſcĩa morali explicatum fuit.

F

Tertio aũt eſt vtilis ad contẽplatiuas diſciplinas pluribus de cauſis.

Prima eſt, q̃m, cùm nos quęrimus ſcire

G ABRAM

aliquo quæsito, & fit nobis difficile illud comprehēdere, & per hanc artem possumus cōstruere de hoc quęsito duos syllogismos mutuo repugnantes, quorum vnus construat illud, & alter destruat, & quando hoc fecerimus, facile fit nobis posse secernere hanc partem veram duarū illarum orationum repugnantium à mendace, quando inseremus duorum syllogismorum præmissas demonstratiuis methodis, adeo quòd discernamus prędicata per se ab accidentalibus, q̃ in illis fuerint: præ-
H missæ enim syllogismorum topicorum pro maiori rei parte non sunt secundum se totas falsæ, neq; secundum se totas veræ. Et huius quidē dispositio similis est illi, quod accidit in artibus factiuis, depurator. n. secernit auri & argenti substātiam à reliquis substātijs illis commistis, aurifex autem est ille, qui illud purum discretum sumit, illudq́; extendit, & ex eo cōflat quod voluerit: si autem aurifex sumeret onus ambarum rerum simul, posset hoc facere, sed res esset ei grauior, hoc autem magis transit in res, quibus commi-
I scetur quod est per se, cū illo, quod est accidentaliter, & hoc contingit in scientia Physica, & scientia diuina, & sciētia politica, aliter quàm res sit in scientijs Mathematicis, & ideo raro inuenimus Aristo. quòd proferat demōstrationem alicuius rei harum trium scientiarum, nisi prius præposuerit demonstrationi dubium topicum de hac illa re. Et notum est, ꝙ hoc scientiæ iuuamē sit aliud à iuuamine exercitij, quatenus hoc est ꝑ se, & illud ē mediante vi ex ipso exercitio proueniente.

Secundus

MANTINVS K

scire veritatē ď aliquo q̃sito, q̃ tñ difficile fieri possit, tūc nos hac arte possum⁹ afferr̄ duos syll'os cōtradicētes sibi īuicē ꝑ illo q̃sito, quoꝝ alter illď affirmabit, alter vero ipm̄ ďstruet: & cū ita fecerim⁹, facile qdē poterim⁹ distinguere id veri, qď ī illis duab⁹ orōnibus cōtradictorijs cōtinet', ab ipso falso, si ꝓpōnes vtriusq; syll'oꝝ ꝑ methodos demōstratiuas confecerimus, ita vt eorū p̄dicata, quæ ꝑ se sunt, ab his, quę per accn̄s exposuerimus. nam ꝓpōnes syll'orū dialecticorū, vt plurimū nō sunt, oī ex parte falsæ, neq; oīno veræ. Est. n. hoc L
nō absil'e eius, quod in Artibus factiuis cōtingere solet. nā qui artē diuidendi aurū ab argēto, vel ab alijs mixturis ꝓfitet', separat qdē sub̄am auri & argenti ab alijs substātijs, q̃ eis immixtæ sunt, sed faber aurari⁹ vel argētarius & argyrocopus assumit illud, qď separatū est, ac expurgatū, & exquisitū, & ipm̄ extēdit, & in bracteas redigit, ex quo qdē id cōficit qď lubet. Quòd si ipse Bractearius seu aurifex hęc duo onera subire vellet, posset vtiq;, sed eēt ꝑfecto ei molesti⁹, sed hoc maxīe īdigem⁹ M
in illis reb⁹ in qb⁹ id, qď est ꝑ se, miscet' cū eo, qď ex accidēti: hoc aūt accidit in scīa nāli, & in diuina, atq; ī morali, nō aūt ī sciētijs mathematicis: & iō raro inuenies Arist. afferre aliquam demr̄onem de aliqua re istarū triū sciarū, qn prius p̄ponat de ea re dubiū dialecticū an ipsam demr̄onē. Palā āt est, ꝙ hęc vtilitas, q̃ in sciētijs habetur, nō est illa vtilitas, q̃ ex exercitatiōe fit: qm̄ hæc in se ipsa existit, seu ex ipsamet fit, illa vero fit media illa facultate, quę ex ipsa exercitatione & vsu prouenit.

Secunda

A ABRAM | MANTINVS D

Secũdus autem modus eſt, quia ex quo artes ambiuntur tribus rebus, ſcilicet præmiſſis & quæſitis & ſyllogiſmis, hic autem numerus harum rerum, qui partitur earũ ambitum ex ea parte, qua ſunt vulgatæ, eſt facilior: quando itaq; adipiſcũtur ſuum propoſitum per opus, facilius eſt diſcernere, quod ex illis poſitum eſt, eſſe verũ, an ſit eo modo quo poſitum eſt, nec ne: hoc autem fit demõſtratiuis methodis, ille enim hoc modo iterum tranſit in demonſtrationem. Tertius autem B modus eſt, quia nos iuuamur præmiſſis diuulgatis ad artium principia, & hoc fit multis modis: quorũ vnus eſt, quòd ſumat illa principia, quæ non oſtenduntur niſi inquiſitione: ad vtendum autem inquiſitione indiget modo, qui dicitur in hac arte. & alter eſt, quia aliquãdo illa principia ſunt de illis, quas concipere eſt difficile illi, qui initiatur in diſciplina, aut aſſerere illa primo affatu, & vt occurrat aſſertio vtitur rebus diuulgatis, quouſq; ei⁹ mens confirmetur per hoc, & ei incidat aſſertio illorum, prout facit Ariſto. C in libro Peri hermenias, diſtinguendo res ratione dictionum, quando illas diſtinguit in nomen, verbum, & dictionem ſyncategorematicam.

Quartus autem eſt, quia ſpecies præmiſſarum, quæ ſubiectiones certæ ſunt, quæ conſueuerunt in alia arte commonſtrari, præter illas artes, in quibus ſubijciuntur, & addiſcentis opinio de illis eſt contra id, quod illis ſupponit̃ĩ illa arte, ſicq; aliqñ

Secũda cauſa eſt, qm̃, cũ artes contemplatiuę tria amplectent̃: nempe ꝓpões, ſeu p̃miſſas, atq; quęſita, ac ſyllõs: horũ aũt numerus primo atq; vł'itas eorũ, quatenus ſunt ꝓbabilia, facilior exiſtit: idcirco, cum ea obtinuerimus actu parata, facile poterim⁹ diſcernere ac dignoſcere id, qđ iã ex ipſis ſuppoſitũ fuerit eẽ verum, vtrũ eo pacto, quo ſuppoſitũ fuit ſe habeat vel ne: & hoc quidẽ ꝑ demõſtratiuas methodos. hac. n. ratiõe vr̃ quoq; inſeruire, & ſubminiſtrare ipſi demonſtrationi, ſeu arti demõſtratiuæ. Tertia cauſa eſt, qm̃ E ꝓpões probabiles magnã afferũt vtilitatẽ ad ipſa principia artiũ habenda, & hoc quidem varijs modis.

Primo quidẽ mõ, cũ illa principia nõ pñt notificari, niſi per inductionẽ: & ſic indigebimus vti inductione eo mõ, quo in hac arte expoſitũ eſt. Secũdo, qa nonnunq̃ illa principia difficulter cõcipiuntur prima illa cõceptiõe ſimplici, ſ ipſoꝝ incõplexoꝝ (quã formationẽ Arabes vocãt) ab ipſo diſcipulo, q nũc primũ incipit diſcere, aut verificant̃ in initio, ſ. cognitione cõplexorũ (quam certitudinẽ quoq; Arabes appellãt) F & ideo ad eorũ verificationẽ vtitur cũ eo rebus publicis, donec firmet̃ eius opinio de ea re, & habeat̃ ꝑ id eius certificatio, vt Ariſt. eſt vſus in lib. Peri hermenias, dũ diuidit res per dictiones, cũ diuidat eas in nomen, verbũ, & cõſignificatiuam dictionẽ, ſeu ꝓpõnẽ. Tertio, qa, cùm illud genus ꝓpõnũ ſit, quæ ſunt veluti p̃notiones, ſeu p̃fationes, q̃ qdẽ ſolent in alia arte ꝓbari, & nõ in ea in qua ſubijciunt̃, & diſcipul⁹ hẽat de eis diuerſã, ſeu oppoſitã opinionem

G ABRAM MANTINVS K

aliquādo allicitur rebus vulgatis, vt illas recipiat qui addiſcit, donec initiatus ſit in arte, ī qua profertur demonſtratio de illis, & illas ſciat vera ſcientia. Et quintus eſt, quia illis repelluntur Sophiſtę deceptores circa principia ſcientiarum, prout fecit Ariſt. in libro Primo Phyſicorum contra illos, qui negabant multitudinem & motum eſſe. Sextus autē eſt, quia ex quo demonſtrationum ſunt duæ ſpecies, quędā ſpecies, quę verificat naturaliter ignota, & alia ſpecies qua verificatur per ſe intelligibile apud illum, qui illud negaret
H & hoc commonſtratur per præmiſſas maxime vulgatas, quibus contigit cum hoc ꝙ ſunt vulgatæ, ꝙ ſint etiam veraces, illæ enim iuuāt hanc rem, & hic ſpeculādi modus eſt maximus modus ſpeculationis, qui fit in metaphyſicis in verificando principia ſcientiarum particularium.

Sicq; iam diximus huius ſcientiæ intentionem, & eius nominis ſignificationem, eiuſq; partitionē, & vtilitatem, & progrediemur ad orationem edicendi eius partes, & incipiemus orationem à prima eius parte.
I Et conſiderabimus primo quę ſint orationes, & ex quibus componantur, & quo modo componantur, & quot ſint ipſarum ſpecies.

nem illi, quæ habet̃ de eis in illa arte, tunc vtit̃ ipſe. ſ. præceptor pro illarū prænotionū declarare, ac ꝓbatione rebus ꝓbabilibus, quas accepterit ipſe diſcipulus: ita vt cū aggredief̃ illā artē, quæ eas demōſtrat, iā ſciuerit eas vera ſcīa. Quarto, qm̄ his ipſis refellunt̃ deceptiões Sophiſtarū circa prima principia ſcīarū, vt in 1. lib. Phyſi. Ariſt. eſt vſus contra eos, q̄ negabāt pluralitatē entiū, ac motū ipsū. Quinto ꝑpea ꝙ duo ſunt genera demſonū: aliud quidē genus ē illud, quo verificat̃ id, qđ eſt nā ignotū: aliud vero eſt, quo id qđ eſt de ſe notū, verificat̃ apud eū, qui ip̄m neget: & illud qdē declarat̃ per ꝓpōnes maxime probabiles, q̄ quidem & ſi ſint probabiles, ſolent eſſe veræ ēt: & ideo cōducūt ad hoc negociū: & is contēplandi modus eſt vtiq; maximi momenti, qui in lib. Meta. in vſum venit pro verificandis ſciētijs particularibus. Iā ergo diximus propoſitū hui⁹ artis, quodnā ſit, quidq; eius nomē ſignificet, eiuſq; ptes q̄ ſint, vtilitas quoq; ipſius, q̄ nā ſit. Reliquū nūc eſt, vt aggrediamur tractare de vnaquaque eius partiū, ſumpto, ſ. initio à prima eius parte. Primo aūt nobis cōſiderandū eſt, quid ſint ipſæ †rationes Dialecticæ, & ex quibus conſtent: & quo pacto cōponantur, & quot ſint earum genera.

L

M

† a.l. orationes.

Ex quibus, & quot, diſceptatio dialectica conſtet. Cap. 3.

PRimum igitur conſiderandum ex quibus eſt methodus: ſi quidem ſumpſerimus ad quot, & quæ, & ex quibus orationes, & de quibus ſyllogiſmi, & qūo his abundemus, habebimus ſufficienter propoſitum. Sunt autem numero æqualia, & eadem ea, ex quibus orationes, & de quibus ſyllogiſmi: fiunt enim orationes ex ꝓpōnibus: de quib⁹ aūt ſyllꝑi fiūt, problemata ſunt.

Omnis

A Omnis autem propoſitio, & omne problema, aut proprium, aut genus, aut accidens indicat: etenim differentia, cùm ſit generalis, cum genere ordinanda eſt. Quoniam autem proprium hoc quidẽ quid eſt eſſe ſignificat, illud autem non ſignificat, diuidatur propriũ in vtraſq; prædictas partes, & vocetur illud quod quid erat eſſe ſignificat, terminus: reliquum vero ſecũdũ communem de ipſis aſſignatam nominationem nuncupetur proprium. Manifeſtũ igitur ex ijs, quæ dicta ſunt, ꝙ ſecundum præſentem diuiſionem quatuor omnia accidit fieri, aut proprium, aut terminum, aut genus, aut accidens. Nemo autem nos opinetur dicere, ꝙ vnũquodque horum ſecundum ſe dictum propoſitio, vel problema eſt, ſed ꝙ ex his & problemata, & propoſitiones fiunt. Differunt autem problema, & propoſitio, modo: nam, cùm ſic dicitur: putaſne animal greſsibile bipes, definitio eſt hominis, & putaſne animal genus eſt hoīs? propoſitio fit. Si autẽ, vtrum animal greſſibile bipes definitio eſt hominis, an non? problema fit. Similiter autem & in alijs. Quare merito æqualia numero problemata, & propoſitiões ſunt: nam ab omni propoſitione ꝓblema efficies mutans modũ. D E B F

Sermo de partitione quæſitorum in topicis ſecundum numerum prædicatorum. Cap. 3.

ABRAM

ET dicimus quòd topicæ orationes vniuerſaliter ſunt ſyllogiſmi q fiunt ex vulgatis præmiſſis, ſicut demõſtrationes ſunt ſyllogiſmi qui fiunt ex præmiſſis primis naturaliter: & incipiemus ex his in explicando ipſarum ſimpliciores, quæ C tandem ſunt problemata & pręmiſſæ vulgatæ, ipſarumq; partes. Dicimusq; quòd præmiſſæ & ꝓblemata ſunt ſubiecto vnæ, & modo duę. oratio enim enuntiatiua, quando ponitur admiſſa, & fit ſyllogiſmi pars, vocatur præmiſſa: quando vero de ea inquirimus ſecundum modum conſtruendi vnum contradictoriorum de ea, aut illius deſtructionem, vocatur problema: hoc autem ſic exiſtente cuiuſq; præmiſſæ & cuiuſq; problematis pręedicatum non euadit quin ſit definitio, aut genus

MANTINVS

DIcamus itaq; ꝙ orationes Dialecticæ, ſeu Topicæ, ſunt generatim ſyll'i, qui ex præmiſſis probabilibus oriunt': queadmodũ demõſtratiões ſunt ſyll'i, qui ex ꝓpõnib⁹ natura primis oriũtur. Incipiamus aũt à ſimpliciorib⁹ ipſarũ, quę quidem ſunt partes ipſorũ quęſitorum ac ꝓpõnes ꝓbabiles, earumq; ptes. Dicendũ igit' eſt, ꝙ ꝓpõnes & ꝓblemata ſunt vnũ & idẽ ſubiecto, ſed duo modo ipſo: nã oratio enũtiatiua ſi ſupponat' p modũ acceptationis, & fiat pars ſyll'i, vocat' pręmiſſa, ſeu ꝓpõ, ſed ſi eã conſideremus per modũ affirmandi vnum duorũ cõtradictoriorũ eius, aut negãdi, & deſtruendi, ipſum tunc vocabitur problema. Ex his itaq; ſequit', ꝙ cuiuſlibet ꝓpõnis, & problematis prædicatum neceſſario erit vel definitio, vel

G ABRAM MANTINVS K

nus, aut dr̄ia, aut proprium, aut descriptio, aut accidens, re aūt sic existente quæsita topica sunt sex specierum, sed Aristo. conclusit dr̄iam in genere, & posuit eam vnum, & similiter inclusit descriptionem in proprio, & cōstant quæsita topica apud ipsum quatuor species, aut definitiones, aut propria, aut genera, aut accidentia. Et eius propositū hic est cōmonstrare loca singulorum horū quatuor quæsitorum, qñ enim non amplecterentur quęsita, non amplecterentur loca ipsa cum eo, ꝙ illorū
H est scientia simplicioris, ex quo ex illis componūtur orationes topicę. Expedit itaq; nobis describere vnūquodq; horum quatuor secūdum descriptionem sibi cōuenientem in hac arte, quæ sunt descriptiones & definitiones vulgatæ: & iterum infra narrabimus, ꝙ reliqua quæsita [illegible]udantur in his quatuor, & amplectantur in hoc capite.

vel genus, vel dr̄ia, vel propriū, vel descriptio, aut accidēs. Sic igit̄ quęsita dialectica erunt sex: veruntamē Arist. applicat dr̄iam ipsi generi, & in vnū caput ea reponit: silr̄ & descriptionē proprio: & sic quęsita dialectica apud ipsum erūt quatuor, videlicet vel definitiones, aut propria, aut genera, aut accidētia. Eius itaq; propositū est hic declarare ea loca, quibus vtimur ī singulis horū quatuor quæsitorum. Nā si non terminent̄ ipsa quæsita, haudquaq̄ possēt terminari & ipsa loca. Adde ēt, quia ꝑ hoc habetur quoq; notitia de rebus simplicioribus, ex q̄bus orōnes L
dialecticę constant. Consentaneum ergo est, vt vnūquodq; horum quatuor describamꝰ iuxta descriptionē sibi conuenientē in hac arte, & sunt descriptiones q̄dē probabiles, atq; definitiones famosę: post hoc aūt dicemus reliqua q̄sita in his quatuor cōtineri, & in eorū capitulis īcludi.

De Termino, Proprio, Genere, & Accidente. *Cap.* 4.

DIcendum aūt, quid Terminus, quid Propriū, quid Genus, quid Accidēs. Est aūt terminus quidē oratio quid erat esse significans. Assignatur aūt aut oratio ꝓ noīe, aut orō pro oratione: posse est enim & eorū, quæ sub oratione significant̄, quę- M
I dam definiri. Quicūq; aūt quolibet modo noīe assignationem faciunt, manifestū q̄m non assignant ij rei definitionē, eo ꝙ oīs definitio oratio quædā est: accōmodatum tn̄ termino, & hmōi ponēdum est, vt quod honestū est, decens. Silr̄ autem & vtrū idem sensus, & disciplina, an diuersum: etenim circa definitiones, vtrū idē, an diuersum, plurima fit immoratio. Simpliciter aūt accōmodata termino oīa dicant̄, quæ sub eadē disciplina cū definitionibus continent̄. Quòd aūt omnia quæ nunc dicta sunt, hmōi sunt manifestū ex his. Potentes enim ꝙ idē, & ꝙ diuersum disputare, eodem modo, & ad definitiones argumentari facile poterimus: nā ostendentes ꝙ non idē est, interimentes erimus definitionē, non tn̄ conuertit̄ quod nunc dictū est: non enim sufficiens est ad astruēdum definitionē

definitionem ostendere idẽ esse: attamen ad destruendũ, sufficiens est ostendere ꝙ non idem est. Proprium aũt est, quod non indicat quid est esse, soli aũt inest, & conuersim prædicatur de re: vt propriũ est hominis Grammatices esse susceptiuum. Nã si homo est, & Grammatices susceptibilis est: & si Grammatices susceptiuum est, & homo est. Nemo enim propriũ dicit, quod contingit aliĳ inesse, vt homini dormire, neq; si forsitan ꝑ aliquod tp̃s inest soli. *Si aũt forte dicatur aliquid taliũ propriũ, non simpľr: aliqñ, vel ad aliquid dicetur: nam ex dextris quidem esse, aliqñ proprium est. Bipes aũt ad aliquid proprium est dictum: vt homini ad equum, & canẽ. Quod aũt eorum quæ contingunt aliĳ inesse, nullũ conuersim prædicat̃, manifestum est: non enim necessariũ est si quid dormit, hominẽ esse. Genus aũt est, quod de pluribus, & differentibus specie in eo quod quid est prędicat̃. In eo quod quid p̃dicari ea dicuntur, quæcunq; cõuenit eũ, qui interrogatus est, reddere q̃d est, quod propositũ est: queẽadmodũ de hoĩe conuenit eum, qui interrogatus est, quid id est, quod propositum est, dicere ꝙ animal. Generi aũt accommodatum est vtrum in eodem genere aliud aliĳ, an in altero sit. Nam & hm̃õi sub eandem methodũ cadit cum genere: disputantes enim ꝙ animal genus hoĩs, simpliciter & bouis, disputantes erimus qm̃ hęc in eodẽ sunt genere: si aũt alterius quidem ostendamus ꝙ genus est, alterius aũt ꝙ non est, disputantes erimus qm̃ non in eodem genere hęc sunt. Accidens aũt est, q̃d nihil horũ est, neq; definitio, neq; proprium, neq; genus, inest aũt rei.

*als si est A B

Et q̃d contingit inesse cuiuis vni, & eidẽ & non inesse: vt sedere contingit inesse alicui eidẽ & non inesse, siľr autem & album: nã & idem nihil prohibet qñq; album, qñq; non album esse. Est autem accidentis definitionũ secunda melior: nã cum dr̃ prima, necessariũ est si debet quis intelligere, pręscire quid est terminus, & gen⁹, & proprium: secunda aũt perfecta est ad cognoscendum, quid est quod dr̃ per se. Annectantur autem accidenti, & quę ad seinuicem sunt comparationes quolibet modo ab accidente dictæ: vt vtrum honestum, an quod confert, expetibilius: & vtrum quæ est ẜm virtutem, an quæ ẜm voluptatem suauior vita: & si quid aliud similiter his est dictum: in omnibus enim talibus vtri magis prædicatum accidit, quæstio fit. Manifestum est aũt ex his, quoniam accidens nihil prohibet, & quando, & ad aliquid proprium fieri. vt sedere cum sit accidens, qñ quis solus sedet, tunc aliquando propriũ erit: solo vero sedente, ad non sedentes proprium: quare & ad aliquid, & aliquando nihil prohibet accidens proprium fieri, simpliciter autem proprium non erit.

C

Sermo

ABRAM

De Definitione.

Dicimus, ꝙ definitio eſt oratio ſignificans rei quidditatẽ, qua eſt ipſius eſſentia, quę illam proprie decernit: bifariam autem definitio explicat: aut enim explicat quid ſimplex nomen ſignificet, prout dicimus, an homo ſit animal rationale: aut explicat quid oratio ſignificet, & hęc quidem eſt trium ſpecierum, quia aut explicat q̃d ſignificet oratio, quæ gerit vicem nominis, ſicut dicimus, an Lunæ eclipſis ſit, ꝙ obſcuretur, dum incidit in piramidem
H vmbræ terræ: aut explicat quid ſignificet ipſa deſcriptio, prout dicimus, an ſcientię receptiuum ſit animal rationale: aut explicat quid ſignificet ipſa definitio, & hoc quidẽ poſſibile eſt in his, quarũ ſunt duæ definitiones, ſonus qui fit in nubibus eſt extinctio ignis in nubibus, aut diuulſio venti, qui in eis detinetur, ambę enim hę ſunt tonitrui definitiones, & aliquãdo vtimur hac, quando rei eſt definitio, & vniuſcuiuſq; ſuarum partium eſt definitio, & fit definitio vniuſcuiuſq; ſuarum partium vice illius, quod illarũ nomina ſignificant: explicatio vero,
I qua eſt nomen nominis vice, hoc eſt, quando ignoramus an ſignificatio primi nominis ſit ſecundi nominis ſignificatio, ꝓut dicimus, an pulchrum ſit ipſum præeligendum, & hęc ſubintrat genus defiõnis, hoc eſt, quæſita definitionum, & ſimiliter deſcriptiones, quæ fiunt, quatenus ſunt expoſitiones ſignificationis ipſius nominis, non quatenus ſignificant rem illi inexiſtentẽ, prout dicimus, an quod vacui nomen ſignificat, ſit locus in quo nulla res ẽ. Et

MANTINVS

Dicamus ergo definitionẽ eſſe, orationẽ ſignificantẽ quiditatem rei, qua obtinet ſuum propriũ eſſe: vr̃ autẽ ꝙ definitio ſignificet ꝑ alterũ duorũ locorum, nempe vel notificat id quod per ipſum nomẽ ſimplex ſignificat', vt cum dr̃ vtrum homo eſt aĩal rationale: vel notificet ꝑ id, quod per ipſam orationem ſignificat': & is iterum locus trifariã inuenit', videlicet vel notificabit id, quod ſignificat' per orationẽ, q̃ ſe habet veluti deſcriptio, vt cũ dicimus, vtrũ eclipſis Lunæ ſit, vt ſcilicet obſcuret', qñ cadit in piramidẽ vmbræ terrę, vel notificabit id quod ſignificet ipſa deſcriptio, vt cum dicimus, vtrũ ſuſceptiuum diſciplinę eſt aĩal rõnale, vel notificabit id, quod ꝑ definitionẽ ſignificat': & hoc q̃dẽ põt euenire in eo, quod hẽt duas definitiones, vt cũ dicimus vtrũ vox, quæ eſt in nube, eſt lucta flatus retẽti in ea: hęc enim duo ſunt ipſę definitiones tonitrui. Sępiſſime tñ hoc venit in vſum, vbi ſ. ipſa res habeat ſuã definitionẽ, & quælibet eiꝰ pars quoq; habeat definitionẽ, & ponat' definitio vniuſcuiuſq; partiũ definitionis M pro eo, q̃d ſignificãt noĩa ipſius. Notificatio vero, in qua aſſignat' aliq̃d nomẽ vice alterius noĩs. & hoc q̃dẽ fit cũ ignoramꝰ, vtrũ idẽ ſignificet primũ nomẽ, quod ſignat ſecundũ. vt cũ dicimꝰ vtrũ honeſtũ ẽ decens: hoc.n. eſt attinẽs gñi cõſiderationis ipſius defiõnis, id eſt de quęſitis definitionũ. ſilr̃ ẽt ſe hñt deſcriptiões, q̃ dant', q̃tenꝰ ſũt expõnes ſignonis ipſiꝰ noĩs, ñ q̃tenꝰ ſignent aliq̃d exñs, vt cũ dicimꝰ, vtrũ id, q̃d ſignat nomẽ vacui, ſit locꝰ ĩ quo nihil exiſtit: tandem

A ABRAM MANTINVS D

Et vt vniuersalius inquam, spẽs quę siti, quo quærit, an tale sit tale ipsũ idem, aut aliud, *subintrat hoc quę situm, hoc aũt sic est, quia qui construit rem esse rei definitionẽ, iam prius construxit, ꝙ sit idẽ sibi, & qui cõstruit ꝙ non sit illud ipsum, & ꝙ sit aliud, iam destruxit definitionẽ, & ideo loca de eodem & diuerso numerantur cum locis definitionis, & qđ tibi hoc significat est, qa vulgus opinatur ꝙ commutãdo nomen in aliud quod notius illorum est, illud est definitio, prout comperimus loquentes, quòd definierint sciẽtiam, quòd sit sapientia.

*ad hoc q̃situm attinet.

B

De ꝓprio

Proprium autem est, quod nõ significat rei quidditatẽ, & inest toti rei & soli, & secum conuertitur prędicatiõe, verbi gratia disciplinabile de ipso homine, quia quãdo homo est, disciplinabile est, & quãdo disciplinabile est, homo est, vulgatum enim est de proprij dispositione, ꝙ impossibile sit, quòd insit alij quàm illi, cuius est propriũ. & si nihil prohibeat, quòd vocetur proprium, quod est vniuersalius re, quãdo inest illi soli aliquo tempore, somnus enim est cuiusdam hominis proprium, quando hoc tempore aut in hoc loco nõ dormit, nisi hic homo. & aliquãdo vocatur propriũ quod inest parti speciei, sed non inest alij, sicut azurinus oculus homini inest. Veruntamen propriũ est id, quod definiuimus, hoc autem si dicatur proprium est nominis æquiuocatione, aut per posterius.

C

De Gñe.

Genus aũt est, quod prædicatur de multis specie differentibus in eo quod quid sit, & ſm hãc quęsiti speciem, scilicet an tale sit talis genus, subintrat

tandẽ hoc genus inq̃sitionis, qua inq̃rit, s. vtrũ hoc sit hoc idẽ, vel diuersum ad hoc q̃sitũ attinet, eo qa, qui oñdit atq; affirmat aliq̃d eẽ defiõñẽ alicui⁹, astruit vtiq; primo illud esse idẽ. sed q oñdit id nõ eẽ idẽ, sed ꝙ ẽ diuersum, is qdẽ iã interimit atq; destruit defiõñẽ, & ideo loca sumpta ꝑ idẽ & diuersum, inter loca defiõnis vtiq; cõnumeranť, cuius rei indiciũ tibi hoc sit, qa vulgus existimat, ꝙ ꝑmutare vnũ nomẽ in aliud notius illo priore illud sit defiõ, vt videm⁹ ipsos loquẽtes definire sapiẽtiã ꝑ ipsam sciam dicẽtes, s. ꝙ sapĩa ẽ scĩa.

E

Propriũ aũt est, qđ non significat q̃dditatẽ rei, inest tñ toti ipsi rei ac soli cõuersimq; prædicať de ipsa re, exẽpli grã, ꝙ hõ sit disciplinæ susceptiuus. nã hoĩe reperto, reperitur id qđ est susceptiuũ disciplinę, & reperto ipso susceptiuo scĩæ reperiť & ipse homo: hoc. n. de proprio palã est, ipsum scilicet nõ posse reperiri [illegible] in habẽte ipsum propriũ, licet nihil prohibeat quin possit dici propriũ id quod est cõius ipsa re, si illi soli insit aliqñ. dormire etenim est alicui homini propriũ, si eo tpe vel eo loco non reperiatur aliquis dormiens pręter illũ hoĩem, potest tñ appellari propriũ id, quod in aliqua parte alicuius speciei reperiť, sed nõ inest alij speciei, vt glaucedo oculorũ in hoĩe: veruntamen propriũ est id, qđ iam definiuim⁹: reliqua vero, si nominenť propriũ, illud quidẽ æquiuoce sic noĩabitur, aut analogice. i. ꝑ posterius. Genus vero est, quod de pluribus & differentibus specie ꝑdicať in eo quod quid est. huic enim mõ inquisitiõis seu interrogatiõis, videlicet, vtrũ hoc sit genus ad hoc,

F

G subintrat illud id, quod dicimus, an tale & tale sint sub vno genere, aut diuersis generibus, & hoc fit, vt sit quærere gratia exempli, vtrum homo & bos subsint vni generi, & cómonstretur nobis, quòd homo sit animal, & bos iterum sit animal, per locum generis commõstratum erit nobis quòd subsint vni generi: si autem commonstratum fuerit, quòd sit genus vnius ipsorum, & non sit genus alterius, commonstratum est, quòd non subsint vni eidem generi.

H

De Accidente.

Accidés vero Arist. describit hic duabus descriptionibus, eo ꝙ nõ sit sufficientia in descriptione alterius illarum, quę ipsum ambit: quarũ vna est, quòd accidens non numeretur in vllo horum trium, scilicet neq; in definitione, neque proprio, neq; genere, cùm rei insit: secunda autem descriptio est, ꝙ sit id, quod possibile est inesse, & non inesse vni eidem rei: prima nanque descriptio ambit accidentia separabilia & inseparabilia, & huius descriptionis natura intelligitur ex parte priuationis, hoc est, inquantum est priuatio

I clausularum, quæ dictę sunt in illorum trium definitionib⁹, & ideo est eius scientia imperfecta. Per secundam vero descriptionem intelligit̃ sm eius essentiam, sed ambit solum separabile, & quæsita quæ fiunt de aliquo vtrũ sit eligibilius & digni⁹, subintrant capitulũ accidentis, magis enim & minus sunt accidẽtis, & aliquando putatur, ꝙ eis vtendum sit in cõparatione substantiæ, prout inquisiuit Aristo. in libro Prædicamentorũ, an indiuidua substantiæ sint magis substantiæ, aut ipsę spẽs? & sicut

accommodatũ quidem est id, quod K dicitur de aliqua re, vtrũ hoc & hoc sub vno contineant̃ genere, aut sub diuersis. vt si quęramus vel disputemus, vtrũ homo vel bos, exẽpli causa, sub eodem genere contineant̃, & nõ lateat nos, hominẽ esse aĩal, atq; bouẽ quoq; eẽ aĩal per locum à genere, seu p methodũ generis, tũc nõ latebit nos ipsa sub eodẽ contineri gñe. sed si probet̃ ipsum esse genus vni eorũ & non alteri, tunc palã erit ipsa ñ cõtineri sub vno & eodẽ gñe.

Accidens aũt hoc in loco dupl̃r describitur cũ vnica illarũ descriptio- L num, qua describitur non sit satis. Prima itaq; descriptio hæc est, accidens est, qđ nihil illoꝝ triũ est, nẽpe nec definitio, neq; propriũ, neq; genus, inest ãt rei. Secũda vero descriptio ẽ, qđ cõtingit inesse cuiuis vnĩ & eidẽ rei, & nõ inesse. Illa itaq; prima descriptio amplectit̃ quidẽ accidentia separabilia atq; ĩseparabilia: huiuscemodiq; descriptionis nã dignoscit̃ p priuationẽ, hoc est, qa est priuatio illarũ rerũ, quæ in deñõnibus illorũ triũ dictæ fuerũt. & ideo talis notitia est impfecta. Per secundam vero descriptionẽ notificat̃ eius M essentia, verũ separabile tm̃ accidens amplectit̃. Quæstiones p̃terea, seu problemata, quę fiũt de aliquo vtrũ sit honestius vel vtilius, seu expetibilius annectunt̃ quidẽ ipsi accidenti, eo qa magis & min⁹, seu excessus & defect⁹ insunt quidẽ ipsi accidẽti ad ipsumq; attinẽt, posset tñ quis existimare, ꝙ & in ipsa substantia possint fieri huiuscemodi comparatiões, vt vř Aristo. quærere in lib. Prædicamentorũ, vtrũ indiuidua substãtiæ sint magis substãtia q̃ eorũ species.

Similiterq;

A ABRAM MANTINVS D

& sicut est eius scrutinium an materia sit dignior vocari substantia aut forma, & ꝟm hoc quæsita cõparationis subintraut oĩa ꝑdicamenta: quęsitũ vero an prædicatum insit subiecto tm̃ Arist. cõmonstrat, ꝙ subintrat ipsum accñs: & posuit ipm̃ subintrare accidens, & si prædicatũ, qñ poniť inesse subiecto non commonstreť de eo ꝙ sit accidens, neq; ꝙ sit genus, neq; definitio, neq; propriũ, propterea quia qñ cõmonstratum fuerit, ꝙ res rei insit, saltẽ de illa possibile est verificari, ꝙ sit accidens, si

B non sit vnum de illis reliquis, & posuit eius vim, vim accidẽtis, sicut est dispositio indefinitæ, cuius vis posita est vis particularis. Prętere a vnũquodq; illorum. s. definitio, genus, & proprium, largiuntur de subiecto notionis crementũ, accidentis autẽ non est vllum crementũ notionis, quod vero de eo quæritur, est, ꝙ insit, & ideo subintrat numerũ quæsitorum essendi. Quæsitũ vero an res sit simpľr, varij circa ipsum fuerunt expositores, quã specierum horum quæsitorũ subintret: veruntamen

C qñ dicendo an hoc sit velimus intelligere sicut dicẽdo an illud sit verax ꝙ scilicet id eius, quod est in anima connexum sit illi, ꝙ est extra aĩam, indubitate illud subintrat ipsum accidẽs, & hoc est magis promulgatũ de sensu illius, quod significat nos dicere vtrũ res sit, aut non sit? & hoc est illud, quod asseuerat Alexander.

Aliquorum autem opinio fuit, ꝙ hoc quęsitum subintret genus & definitionem, intelligunt enim ꝑ ens, cuius est essentia, & causæ, quibus consistit extra animam: prima vero est magis vulgata.

Similiterq; q̃rit vtrũ mã ipsa, vel ipsa forã debeat appellari potius subã hac igiť rõne quęsita ipsi⁹ cõparationis, oĩbus quoq; ꝑdicamentis annectenť. Arist. tñ dicit, ꝙ q̃sitũ illud. s. vtrũ prædicatũ insit tm̃ subiecto, qđ annectiť ipsi accñti, ad ipsumq; attinet, & Arist. dicit illud annecti ipsi accidẽti, quãuis ex hoc, qđ dicimus, ꝑdicatũ inesse subiecto, nõ ꝓbeť ipsum esse accñs, neq; genus, neq; definitio, neq; ꝓpriũ: ꝑpea quia, cũ ꝓbať aliq̃d inesse alicui, tandẽ id, qđ pt de eo vere dici, erit saltẽ dicere ꝙ

E sit accñs, si ñ sit aliqđ aliorũ triũ reliquorũ. & posuit id hẽre vim accñtis. quẽadmodũ dixit ẽt ipsam indefinitã hẽre vim ꝑticularis. Vnũquodq; ꝑterea horũ triũ, s. & ipsa defiõ, & genus, atq; ꝓpriũ addũt in ipso subto aliquã notitiã, ex accidẽti ỽo nulla habeť maior notitia: sed qđ de eo req̃riť est, vt sit, & iõ annectiť numero eorũ q̃ dñt esse. Circa illud vero q̃sitũ, qđ q̃rit vtrũ res sit absolute, discepãti sũt expositores, ĩ quo nã horũ quatuor q̃sitorũ gñe, ꝯtineať, & cui eorũ annectať. Sed, si cũ dicim⁹ verũ

F ita sit ĩtelligam⁹ ac si dicerem⁹, vtrũ illud sit verũ: nẽpe vt id qđ de ea re ĩ aĩo habeť correspõdeat atq; cõcordet cũ eo, qđ extra aĩam existit, tũc ꝓculdubio id ipsi accñti annecti debet, & hoc ꝑfecto vř maxĩe sigñare apud vulgũ, id qđ dicim⁹ vtrũ res sit vel nõ sit. & hęc est sñia Alexandri. Sed aliqui alij putãt hoc quęsitũ annecti ipsi generi, atq; definitioni. ꝑpea quia vř, ꝙ cũ dicimus est, intelligať id qđ hẽt essentiã, & causas quibus consistit extra animam: prior tamen sententia, seu prius dictum, est magis apparens, seu probabile.

G *Quòd cætera prædicata aliquid claudant eorum, quæ definitio continet.* Cap. 5. K

NOn lateat autem nos, qm̄ quę ad propriū, & genus, & accidens omnia dicuntur, & ad definitiones conueniet dici. Ostendentes enim qm̄ non ei soli inest, quod est sub definitione (queādmodū & in proprio) aut qm̄ nō gen⁹ quod assignatū est in definitione, aut qm̄ nō inest aliquid eorū quæ in definitione dicta sunt, quod quidē & in accidente dici pōt, interimentes erimus definitionē. Quare ſm prius assignatā rationem omnia erūt quodammodo definitioni accommodanda, quæ numerata sunt. Sed non pp hoc vnam in oībus vl'em methodum quærendum, neq; enim facile inuenire hāc est: & si inueniat, oīno obscura, & insuauis plane fuerit ad propositū negocium. Propria vero in vnoquoq; terminatorū generum assignata methodo, facile ex ĳs quæ circa vnumquodq; propria sunt, decursus propositi fieri possit. L

H Quare vl'r figura quidem, quemadmodū dictum est prius, diuidendum est: reliquorum aūt ea, quæ maxime sunt singulis peculiaria, annectēdum, definitioni & generi accommodata ea nuncupantes: penè autem adiuncta sunt, quæ dicta sunt ad singula.

Sermo de altera quæsitorum partitione secundum vnum & multa. Cap. 5.

ABRAM.

EXpedit autem te scire quòd hęc quatuor quęsita fiunt duobus modis quęstionis, quorum vnus ē quòd illo explicetur quòd nomen rei ipsius quæsiti, prout dicimus an tale sit definitio talis, aut non sit illius definitio: & alter est, quòd non explicetur. Et dicamus, quòd dicendo an sic & sic, sensus sit, an sic sit talis definitio, aut genus, aut propriū aut accidens, & hoc quando sensus fuerit ex copula: quando vero ibi non fuerit copula, hoc propositum numeratur in quæsitis essendi simpliciter solum: hic itaq; est numerus specierum quęsitorum topicorum & quę numerantur subintrare singulas ipsorum species. quę vero numerant

MANTINVS

NEc te lateat hęc quatuor q̄sita bifariā quęri. primo quidē, cū p ipsum exponit ac declarat nomen ipsiusmet q̄siti, vt si dicat vtrū hoc sit definitio huius, vel nō sit ei⁹ definitio: secūdo vero mō, cùm nō declarat p ipsum, & hoc q̄dē fit cū fuerint nota ipsa signa, id est ppōnes seu notę cōsignificatiuę, qa ipsis cognitis sigñatio est cognita & clara. Dicēdū ergo, q cū dicim⁹, vtrū hoc sit hoc, intelligim⁹ vtrū hoc sit defiō hui⁹ rei, vel sit gen⁹ vel ppriū vel accidēs. & hoc cū fuerit intelľm adiūctū. hoc ē si ītelligat cōiūctim & copulatim. sed si nulla det ibi cōiūctio īter illud ppositū negociū, tūc illud q̄sitū, īter q̄sita de eēsse absolute tm̄ & simpľr cōnumerabit. Hęc itaq; sunt gña q̄sitorū seu pblematū dialecticoꝝ, seu topicorū, q̄ enumerata sunt. M

A ABRAM

numerantur subintrare collectum illorum, scilicet quatuor specierum prædictarum, sunt quęsita vnius & alterius, vnum enim & aliud sunt nomina æquiuoca, quæ multifariã dicuntur, sed non euadit, secundum quemuis illorum modorum significet, quin referatur ad illas species, & hoc ostenditur nobis diuidentibus quid significet vnius nomen, & hoc secundum quòd expedit huic arti, sermo vero de hoc perfecte habetur in Metaphysicis.

MANTINVS D

sunt, & q̃ numerant̃ annexa singulorũ generi eorũ: ea vero, q̃ numerãtur annexa oĩb⁹ illis quatuor gñib⁹ dictis, sũt q̃dẽ illa, q̃ dñr q̃sita de eodẽ & de diuerso: idẽ enim & diuersũ sunt noĩa ęquiuoca, q̃ multifariã dicunt̃: nihil tñ prohibet, quin reperiat̃ aliquid ibi, qd̃ significet illud reduci ad illa gña: hoc tñ satis patebit in nr̃a diuisione de varijs significatis ipsius noĩs eiusdẽ, quot modis. s. significet hoc nomen idẽ, prout ad hanc artẽ attinet, sed in libro Metaphysicæ exacte de hoc tractatur.

Quot modis idem dicatur. *Cap. 6.*

B PRimum aũt omnium de eodẽ determinandũ, quoties dicit̃. Videbitur aũt idem, vt figuraliter sit sumere, tripl̃r diuidi. Numero enim, aut specie, aut genere idẽ solemus appellare. Numero quidẽ, quorũ nomina plura, res aũt vna: vt indumentũ, & vestis. Specie aũt quæ cũ sint plura, indifferẽtia sunt ₣m spẽm: vt homo homini, equus equo: nam hmõi specie dicunt̃ eadẽ, quęcunq; sub eadẽ specie sunt. Sil̃r aũt & genere eadẽ, quæcunq; sub eodẽ genere sunt: vt equus homini. Videbitur aũt ab eodẽ fonte aqua, quæ eadẽ dicit̃, habere aliquã dr̃iam præter dictos modos: non tñ, sed & hmõi in eodem ordinet̃ ĳs quæ ₣m vnã speciẽ quoquomodo dicta sunt: oĩa enim talia cognata, et affinia sibiinuicem vident̃ esse: nã omnis aqua omni aquę eadẽ specie dr̃, eo φ habeat C quandã similitudinẽ: ab eodem aũt fonte aqua quæ eadẽ dicitur, F nullo alio differt, q̃; eo φ vehementior sit similitudo: quare nõ separamus idem ab ĳs quæ ₣m vnam speciem quoquo modo dñr. Maxime aũt indubitanter quod vnũ est numero, idem ab omnib⁹ videtur dici. Solet autem & hoc assignari multipliciter: proprĳssime aũt, & primo, qñ nomine, vel termino idem assignatũ fuerit: vt vestis indumento, & animal gressibile bipes, homini. Secundũ autem, qñ proprio: vt disciplinæ susceptibile, homini, & quod natura sursum fertur, igni. Tertium vero, qñ ab accidente: vt sedens, vel musicum Socrati: omnia enim hæc vnũ numero volunt significare. Quòd aũt verũ sit quod nunc dictũ est, ex transsumentibus nuncupationes maximè quis discat: sæpe enim pręcipientes noĩe vocare aliquẽ sedentiũ, transsumimus, qñ fortè is nõ intelligit cui

G præceptũ facimus, tanquã ab accidente ipſo magis intelligẽte:& K
iubemus ſedentẽ, vel diſputantẽ vocare ad nos, manifeſtum ꝙ vt eundem opinãtes, & ſm nomen, & ſm accidens ſignificare. Ergo idem quemadmodum dictum eſt, tripliciter diuidatur.

Sermo de vno. *Cap. 6.*

ABRAM

ET dicimus, ꝙ nomẽ vnius dr̃ de trib⁹ ſignificatis, & vnũquodq; horũ triũ diuidit̃ in multas partes: quorũ vnum eſt vnum numero, & hoc quidẽ diuidit̃ in ſex partes: aut vnum noĩe, vt dicim⁹ agnũ & agnũ vnum idem: aut vnum definitione, prout dicim⁹ aĩal rõnale, & aĩal qđ
H cõmertijs vtit̃ vnũ noĩe: aut vnum noĩe & definitione, prout dicimus hoĩem, & aĩal rõnale vnum idẽ: aut vnũ proprio, prout dicim⁹ diſciplinabile & riſibile vnũ idẽ: aut vnum noĩe, & ꝓprio, prout dicim⁹ hoĩem & riſibile vnũ idẽ: aut vnũ definitione & proprio, prout aĩal rõnale & riſibile vnũ idẽ. Secũda aũt pars primæ diuiſionis eſt vnũ prædicato, & hoc partit̃ in tres partes: aut vnũ genere, vt homo & equus ſunt animalitate vnus: aut vnũ ſpecie, ſicut Socrates & Plato ſũt humanitate vn⁹, & Græci & Romani ſunt humani-
I tate vni: aut vnũ accidẽte, ſicut nix & calx ſunt vnũ albedine. Tertia vero pars primę partitionis ẽ vt analogia vnũ, vt Alchalipha Maurorũ, & Cęſar Romanorũ ſunt vnus. i. ꝙ proportio illius qđ ſignificat Alchalipha apud Mauros, eſt idẽ ꝓportione illi, qđ ſignificat Cęſar apud Romanos, & aliqñ dicimus ꝙ aeris ſerenitas & maris trãquillitas ſint vnũ.

Hi itaq; ſunt modi quib⁹ dr̃ vnũ. Et notum eſt ꝙ aliud dicitur ſm illorũ numerũ: vnicuiq; enim ſignificato vni⁹ opponit̃ aliquod aliud. Et

MANTINVS

DIcamus igit̃, ꝙ hoc nomẽ idẽ, primo qdẽ tria ſigñat, quorũ quodlibet diuidit̃ in plures partes: primũ eorũ eſt id, quod dr̃ idem numero: & hoc qdẽ diuidit̃ in ſex partes: quarũ prima eſt, cũ dicimus idẽ noĩe, vt cũ dicim⁹ veſtẽ & indumentum eſſe idẽ. Secũda eſt idẽ defiõne, L
vt cũ dicimus aĩal rõnale, & animal Emax & Vendax, ſeu venditarium, ſunt idẽ. Tertia eſt idẽ proprio, vt cũ dicim⁹, diſciplinabile & riſibile ſunt idẽ. Quarta, eſt idẽ noĩe & defiõne, vt cũ dicimus hoĩem & aĩal rõnale ſunt idẽ. Quinta, idẽ noĩe & ꝓprio. Sexta, idem definitione & proprio.

Secũda vero pars primę diuiſionis eſt id, quod dr̃, idem p̃dicato. & hęc pars diuidit̃ in alias tres partes. Prima eſt, idẽ gñe, vt cũ dicimus hominem & equũ, eſſe idẽ in aĩalitate. Secunda eſt, idẽ ſpẽ, vt cũ dicimus Socratẽ & Platonẽ eẽ idẽ humanitate. M
Tertia eſt, idẽ accidẽte, vt calcẽ & niuem dicim⁹ eſſe idẽ albedine. Tertia vero pars primę diuiſionis eſt idem ꝓportione, vt cũ dicim⁹ Alchaliffã Mauris idẽ eſſe, quod Cęſarẽ Romanis, ac ſi dicas ꝙ idẽ rñdet & ſignificat Alchaliffa apud Mauros, qđ reſpõdet Cęſar apud Romanos, & cũ dicim⁹ quieſcere in aere, & ociari in mari eſſe idẽ. Hi ergo ſunt modi, quib⁹ hoc nomẽ idẽ ſignificat̃. Manifeſtũ aũt eſt, ꝙ hoc nomen diuerſum tot modis dr̃, quot dr̃ & ipſum idẽ, & ꝙ cuilibet ſignificato ipſius eiuſdẽ,

ABRAM | MANTINVS

A Et non lateat te quo modo fiat illorum reductio ad illas quatuor spẽs: vnum enim numero subintrat capitulum definitiõis, & quę secum numerantur, & vnum genere, & accidẽte, & analogia, notum est ꝙ subintrent illa capitula.

eiusdẽ, opponitᷣ aliquod diuersum. D Nec te lateat quo pacto respondeatᷣ illis quatuor gñibꝰ. Idẽ eñ numero annectitᷣ seu accõmodatᷣ ipsi definitioni, & his, q̃ cũ ipsa numerantᷣ, idẽ vero gñe, & accidẽte, ac ꝓportione, constat ipsa annecti his capitibus.

Omnem disputationem dialecticam esse ex termino, proprio, genere, aut accidente, & vbi illa reperiantur. Cap. 7.

QVoniam aũt ex prius dictis sunt orationes, & per hæc, & ad hæc vna quidẽ fides est ꝑ inductionẽ. Si enim qs cõsideret vnãquanq; ꝓpõnum, & problematum, apparebit aut à termino, aut à proprio, aut à genere, aut ab accidẽte facta. Alia aũt fides ꝑ syllm: necesse est enim oẽ quod de aliquo prædicatᷣ, aut cõ-
B uersim de re p̃dicari, aut nõ: & si cõuersim prædicatᷣ, terminꝰ erit, E vel propriũ. Nã si significat q̃d est esse, est terminus: si aũt nõ significet, propriũ: hoc.n. erat propriũ, quod cõuersim p̃dicatᷣ, nõ significãs quid est esse. Si aũt non cõuersim p̃dicatᷣ de re, aut ex ĳs, q̃ in defiõne subiecti dicunᷣ, est, aut non: & si est ex ĳs, q̃ in definitione dicunᷣ, genꝰ, aut dr̃ia erit, eo ꝙ definitio ex gñe, & differẽtĳs est: si vero ex ĳs nõ est, q̃ in definitione dicunᷣ, palã est qm̃ accidẽs erit: nã accñs dicebatᷣ, quod neq; terminus, neq; genꝰ, neq; propriũ, [illegible] est aũt rei. Post hæc aũt oportet determinare gña prædicamentorum, in qbus sunt † dictę quatuor dr̃iæ: sunt hęc aũt numero decẽ: †a.l.dicti quatuor loci. q̃d est, quantũ, quale, ad aliqd, vbi, qñ, sitũ esse, habere, facere, pati. Semꝑ enim accidẽs, & genꝰ, & propriũ, & definitio in vno p̃dicamentorũ horũ erit: nam oẽs ab his ꝓpõnes, aut q̃d est, aut quale ẽ, F aut quantũ, aut aliorũ aliquod p̃dicamẽtorũ significãt. Manifestũ
C est aũt ex eisdem, qm̃ ꝙ quid est significans qñq; quidẽ substantiã significat, qñq; aũt quale, qñq; vero aliquod aliorũ prædicamentorũ: nã qñ posito hoĩe dixerit ꝙ positũ est hominẽ esse, vel aĩal: & q̃d est dicit, & significat substantiã: qñ colore albo posito dixerit ꝙ positũ est albũ esse, vel colorẽ, quid est dicit: & quale signãt. Silr̃ aũt & si cubitali magnitudine posita dixerit ꝙ positũ est cubitalẽ esse magnitudinẽ, & quid est dicit, & quantũ significat: silr̃ autem & in alĳs. Vnũquodq; enim taliũ siue idẽ de eodem dicatᷣ, siue genus de hoc, quid est significat: qñ aũt de alio, nõ quid est significat, sed quantũ, aut quale, aut aliquod aliorũ prædicamentorum. Quare de quibus sunt disputationes, & ex quibus, hæc & tot sunt. Qũo aũt sumemus, & per quæ copiosi erimus, post hæc dicendũ.

ABRAM

HÆc itaq; sunt oẽs species quę sitorum & præmissarũ, & oẽs species illorum, quæ ex illis componuntur. Et perinde expedit ꝙ dirigamus ad viam qua incidat veritas, solus enim hic est illorũ numerus, nec plus neq; minus. Et dicim⁹ hoc apparere duobus modis: quorũ vn⁹ est inquisitio, & alter ẽ syllogismus. Qui quidẽ euenit ex inquisitione, incidit inquirendo singulas pręmissas & quæsita. Qui vero fit syll'o & partitione hoc modo videtur, quia omnis pręḋicati aut cõuertitur pręḋicatio reciproce, aut non conuertitur, & hoc quidẽ est per se euidẽs: & si conuertitur illud, est definitio, aut proprium, & hoc manifestatur ex eo quod præfatum est in descriptione definitionis & proprij, illud enim significat rei quidditatẽ, & est [illegible]ie illã decernẽs, & sic est oratio significãs rei rõnem, qua ipsa est, & hęc ẽ definitionis definitio, ꝓut suppositũ est: aut non signãt rei quidditatẽ, & cũ hoc ꝓprie ipsam concernit, & sic vr̃ ꝙ sit ꝓpriũ: id enim ad quod ꝓtulit inquisitio, est id, quod positum est in proprij descriptione. Si vero p̃dicatũ non conuertatur p̃dicatione, nõ euadit quin sit de his q̃ sumunt̃ in subiecti defiõne, aut nõ sumit̃: si fuerit de his q̃ sumunt̃ in subiecti defiõne, notũ est ꝙ est genus ex his q̃ pręlibata sũt in gñis descriptione: id. n. quod sumit̃ in subiecti definitione, & ẽ vniuersalius eo, vr̃ ꝙ sit prædicatũ de plurib⁹ specie differẽtibus in eo ꝙ quid sit: si vero fuerit de his quæ non sumuntur in subiecti definitione, & est vniuersalius subiecto, notũ est ꝙ est accidẽs: id

MANTINVS

HÆc igit̃ sunt oĩa gñã q̃sitorũ & ꝓpõnum, oẽsq; partes eorũ ex quibus cõponuntur. Consentaneũ aũt est deinceps, vt dirigamur ad eam methodũ, qua veritas habeatur: nã quæsita & ꝓpões tot tantũ sunt, nõ plura neq; pauciora. Dicẽdum itaq; de hoc duabus vijs & methodis posse haberi fidẽ, vna qdẽ inductiõe, altera vero syll'o, & diuisione: fides aũt, q̃ p inductionẽ habet̃, fit qdẽ pquirẽdo vnãquãq; ꝓpõnũ & ꝓblematũ: fides vero, q̃ p syll'm & diuisionẽ habet̃, hac vtiq: fit rõne, nẽpe, qa oẽ, qđ de aliqua re p̃dicet̃, aut ꝯuersim p̃dicat̃ de ea re, aut nõ p̃dicat̃ cõuersim, & hoc est ꝑspicuũ de se. & si cõuersim p̃dicat̃, tunc vel erit definitio vel propriũ: & hoc palam est ex descriptiõe superius data de ipsa defiõne, ac ꝓprio. Nam, si significet qdditatẽ rei & sit qd ei ꝓpriũ, tũc erit orõ signãns ipsam rẽ, in qua existit, & hęc ẽ vtiq, ipsa definitio, vt fuit iã dictũ. Sed, si nõ significet qdditatẽ rei, sit tñ quid ei propriũ, tũc vr̃ esse ipsum ꝓpriũ: & hoc qđ ex vi ipsius diuisionis sequit̃, est vtiq; id, qđ in descriptiõe ipsius ꝓprij positũ fuit. At si non pręḋicetur cõuersim de re, tũc vel erit oĩno aliquid ex his, q̃ in defiõne subiecti sumunt̃, vel non: & si sit aliquid, qđ ingredit̃ definitionẽ subiecti, tunc illud eẽ gen⁹ manifestũ est ex ipsa descriptiõe ipsi⁹ gñis superius tradita, id aũt, qđ ingredit̃ defiõnẽ subiecti, sed est cõius, vr̃ quidem p̃dicari de pluribus differẽtib⁹ specie in eo qđ quid est. At si sit aliquid, quod non ingrediatur definitionẽ subiecti, & sit cõius subiecto, tũc manifestũ est ipsum

ABRAM MANTINVS

A id.n.qđ denominať hac denominatione, notum est de se ꝙ describitur descriptione qua descriptũ est accidens, ꝙ sit id qđ non est genus, neque definitio, neq; proprium, & potest inesse & non inesse subiecto, res vero, quarum sunt hæc p̃dicata ſm se omnia collectiue, sunt decẽ prædicamenta, singulis.n.prędicamentis insunt definitiones, & propria & accidentia. Sicq; iam locuti sumus de rebus ex quibus componuntur quæsita & præmissæ, hoc est, prædicata & eorum subiecta.

ipsum esse accidens, q̃m id qđ ita se D hẽt, describeť ꝓculdubio ea descriptione, qua describiť ipsum accñs, quæ.s.est, ꝙ non est genus, neq; definitio, neq; proprium, & ꝙ põt inesse & nõ inesse subiecto: res vero, q̃bus insunt hęc prędicata oĩa, sunt ipsa decem prædicamenta. nam in quolibet prędicamentorũ danť definitiones & propria atq; accidẽtia. Iã ergo habes ea, ex quibus cõstant disputationes, seu problemata, atq; propositiones, hoc est ipsa prædicata atq; subiecta eorum.

De *Propositione Dialectica.* *Cap.* 8.

B PRimum igitur determineť quid est propositio dialectica: & E quid problema dialecticum. Nõ.n.oẽm propõnem, nec omne problema, dialecticum ponendum: nullus.n. offeret, qui mentem habeat, qđ nulli vr̃. nec proponet qđ omnibus est manifestũ vel plurimis: nã hæc quidẽ non hñt dubitationem: illa autem nemo ponet. Est aũt propositio dialectica, interrogatio probabilis aut omnibus, aut plurimis, aut sapientibus, & his vel oĩbus, vel plurimis, vel maxime familiaribus non inopinabilis. [illegible]net.n.aliquis quod vr̃ sapientibus, nisi id contrarium sit multorũ opinionibus. Sunt aũt propõnes dialecticæ, & ea quæ probabilibus sunt similia, & contraria ĳs quæ videntur esse probabilia ſm contradictionẽ protensa, & quæcunq; opiniones sunt ſm artes inuentas. Si.n.probabile est eandem esse cõtrariorum disciplinam, C & sensum eundem esse cõtrariorũ probabile apparebit: & si vnã numero Grammaticen esse, & Tibicinariã vnã: si aũt plures Grã- F maticas, & plures Tibicinarias: oĩa.n. similia & cognata hæc videnť esse. Similiter aũt & ea q̃ probabilibus sunt contraria ſm cõtradictionem protensa, probabilia videntur: si.n.probabile est ꝙ oportet amicis benefacere, & ꝙ nõ oportet amicis malefacere, ꝓbabile est: est aũt contrarium quidem, ꝙ oportet malefacere amicis, ſm contradictionem autem, ꝙ non oportet amicis malefacere. Similiter autem & si oportet amicis benefacere, inimicis nõ oportet: est autem & hoc ſm contradictionem contrarium: nam contrarium est ꝙ oportet inimicis benefacere. Similiter autem & in alĳs. Probabile autem & in similitudine apparet ẽt contrariũ de contrario: vt si oportet amicis benefacere, & inimicis oportet

male:

G male: apparebit & contrarium hoc quod est amicis benefacere, K
ei qđ inimicis male. Vtrum autē s̄m veritatem se habeat, an non, in ijs quæ de contrario dicentur, ostendetur. Palam autem q̄m & quęcunq; opiniones s̄m artes sunt, dialecticæ propositiones sunt. Ponet enim aliquis ea, quæ videntur ijs, qui in eis probati sunt: vt de his quidem quę in Geometria, vt Geometer, de illis autem quæ in Medicina, vt Medicus.

Sermo de præmissa seu propositione topica. Cap. 8.

ABRAM

ET expedit ꝙ dicamus qd sit p̄missarũ s̄m se, & suarũ specierũ inquātũ sunt præmissę topicæ, ac ēt quæsitorũ & suarũ specierũ, quatenus sunt q̄sita topica, & quę sit differētia inter p̄missam topicam, & q̄situm topicũ. Et dicimus, ꝙ nō conuenit ꝙ in hac arte ponamus quāuis rem, quę cōtigerit, p̄missam topicā, neq; quāuis rē, quæ cōtigerit, quęsitũ topicum. nullius.n.intelligentis est ponere aliquam rem, quā non asseuerat aliquis, quę sit huius [illegible] præmissa, neque ēt quærere de hoc illo, qđ est notum oībus hominib⁹, aut ipsorum maiori parti, in hoc.n.non est dubitandũ, neq; etiā numeratur vllo vnquā tēpore: hoc aũt sic existente, topica præmissa est oratio diuulgata, quæ recipitur in quæstione, & ponit̃ ēt pars syll̄i. Et hęc quidē est multarũ specierũ, quarũ primę sunt diuulgatæ apud oēs, vt ꝙ Deus sit, aut apud maiorē partem, præter ꝙ reliqui renuant illas, aut diuulgatę apud Sapiētes & Philosophos, p̄ter ꝙ vulg⁹ illas renuat, prout est id, qđ Philosophus asseuerat de aīę ꝑpetuitate, aut diuulgatę apud Sapiētes, pręter ꝙ reliqui illas renuant, aut notę apud potiores sapiētes, præter ꝙ sit opinio ficta, i. contraria his quę vulgus asseuerat. Et pręmissę ex parte, q̄ experimento com-

H (margin, at "rētia inter p̄missam topicam")
I (margin, at "oratio diuulgata")

MANTINVS

NVnc autē de ipsis propōnibus ac de earũ generib⁹ quatenus sunt ꝓpōnes dialecticę, de ipsis quoque ꝓblematib⁹ ac de eorũ g̃nibus, quatenus sunt problemata dialectica, & qd p̄terea intersit inter ꝓpōnē dialecticā, & problema dialecticum disserendum est. Dicamus ergo, ꝙ in hac arte nec q̄cũq; ꝓpō contigerit, neq; qđcunq; problema cōtingat, ponendũ est: q̄m nullus, q mētē habeat, debet offerre veluti ꝓpōnē in hac arte id, qđ nulli vr̃, vel ꝓponere, interrogareq; id, qđ oībus, vel plurimis manifestũ ē, cũ id nullā habeat dubitationē, nulloq; tēpore fiet ex ipso aliqđ q̄situ. Propō ergo dialectica est orō ꝓbabilis sumpta in interrogatione, q̄ efficit̃ pars syll̄i, q̄ plura obtinet g̃na. Primum genus est ipsarũ propōnũ, quæ sunt probabiles apud oēs, vt ꝙ Deus est, vel q̄ sunt probabiles apud plures, p̄ter hoc, ꝙ negent eas reliqui hoīes, vel q̄ sunt ꝓbabiles apud plures sapiētũ, q̄s vulgus nō recuset. vt ē id, qđ Sapiēs, seu Philosophus opinat̃ de immortalitate aīæ: vel q̄ sunt ꝓbabiles apud plures Sapientũ, quas reliqui nō negent, vel id qđ est ꝓbabile apud maximos Sapiētes, & nō sit opinio falsa, hoc est contrarium ei, qđ vulgus opinatur: genus vero propōnũ, quæ experimento ꝓbatæ sunt,

L (margin, at "ca, & qd p̄terea intersit inter ꝓpōnē")
M (margin, at "genus est ipsarũ propōnũ")

A comprobantur in artibus Theoricis & factiuis, sunt diuulgatæ, prout est id, quod est in arte Medica, ꝙ scamonea soluat choleram & colocyntida ipsum phlegma, & sicut id, qđ est in scientia Astronomiæ, quòd Lunæ sint quinq; motus, & Solis sint duo motus. Et iterum quod simile est diuulgato est diuulgatum, huius autem sunt duę species, quod est simile motuum proportionalitate, ac etiam quod est simile diuulgato. vt si est sensus contrariorum, est vnus, sicq; contrariorum scientia est vna, quia proportio sensus
B ad sensatum est similis proportioni scientiæ ad ipsum scitum. Secunda autem species est secundum aliqđ accidentium, vt si nouiter factio sit partium animalis, & plantæ & mineralis, ita est & orbium cœlestium, ambit enim illos corporeitatis ratio: & iterum quia repugnans contrario diuulgato est diuulgatum. quando enim diuulgatum est ꝙ expediat amicis benefacere, & illius contrario existente, ꝙ expediat inimicis benefacere, huic cōtrario repugnans est dicere, ꝙ non expediat inimicis benefacere: & iterū
C contrarium diuulgati est diuulgatum quando illi prædicato est, subiecto contrariū fuerit. V.g. qñ benefacere amicis est laudabile, & inimicis malefacere est laudabile.

Et

MANTINVS D
sunt quas exptas, seu expiētiales vocāt, & sunt illæ q̃ experiētia verificātur, in ipsis artibus speculatiuis ac factiuis, seu practicis, inter gña ꝓbabiliū cōnumerat̄. vt in arte Medica, ꝙ scamoniū purgat flauā bilē, colocynthida vero pituitā, & ĩ arte Astronomica, ꝙ Luna hēt qnq; mot⁹, & Sol duos. Siſr ēt id, qđ est siſe ipsi ꝓbabili est vtiq; probabile: & hoc est duplex, nēpe. Primo vero mō qđ est siſe ſm cōparationē, vt cū dr̄ si contrariorū idē ē sensus, ergo cōtrariorū eadē erit disciplina, & sciā, qm̄ cōparatio sensus ad ipsum sensibile ē E similis cōparatiōi, q̃ fit ĩter sciam, & scibile. Secūdo vero mō fit p id, qđ ē siſe p aliqđ accidēs: vt si partes animalis & stirpiū, atq; ipsius mineralis, & inanimati sint nouiter factæ & productę, ergo & corpa cœlestia ēt, q̃ a cōicāt & cōueniūt in ipsa corporeitate. Pręterea id, qđ cōtrad[...] cōtrario ipsius rei ꝓbabilis ē vtique probabile: nā, si est ꝓbabile dicere, ꝙ op₃ amicis benefacere, & huius cōtrariū sit, oportet benefacere inimicis, tūc cōtradictoriū huius contrarij erit ꝓbabile, qđ est dicere, non op₃ benefacere inimicis: contrariū F quoq; ipsius ꝓbabilis pōt esse etiā ꝓbabile, qñ.s. couertat̄ cū eo in subiecto & p̄dicato. exēpli gr̄a, si est optimū benefacere amicis, erit quoque optimū malefacere inimicis. Arist. aūt iubet in hoc loco, ne id fiat nisi sit adiunctum, seu protensum cum ipso contrario, quia sic erit magis probabile. vt exempli gr̄a, si volumus affirmare, ꝙ oporteat malefacere inimicis, debemus vtiq; id confirmare, cum dixerimus, quoniam benefacere amicis est conueniens.

Ideo

G ABRAM

Et Arist. ꝓcipit de hoc loco ꝙ nō fiat nisi cōtrario connexū, hoc.n.est vehemētius diuulgatū. v.g. qa, qñ ꝓponim⁹ ꝙ expediat inimicis malefacere, expedit hoc sustētare eo ꝙ expediat amicis bñfacere. Instituit aūt hic hoc ꝓcepto illi⁹ repetitionē ob ipsi⁹ remissionē diuulgatiōis respectu ꝓmi, dico respectu repugnātis cōtrario. Prestātior āt harū spērū est diuulgatarū apud oēs, & deinde diuulgatarū apud maiorē partem, q̄ aūt ꝓter has sunt numerant̄ in diuulgatis. Quia oēs aut maior pars
H opinant̄, de eis, ꝙ expediat eas recipere, oēs.n. aut maior ꝑs opinant̄, ꝙ sapiētiū dicta debeāt recipi, & de hoc vident̄ ꝑseuerare vnā enuntiationē. Sicq; ēt diuulgatū est, ꝙ cōtraria nō coincidāt ī vno subiecto, & ꝙ si expediat amicis bñfacere, nō expediat amicis malefacere, & sīr ..ariū cōtrario. diuulgatū.n.ē ꝙ enūtiatio ꝯtrarij rei, quā enūciam⁹ đ aliq̄ re, sit cōtraria illi⁹ enūtiatiōi: hę itaq; sūt spēs ꝓmissaꝝ topicarū.

MANTINVS K

Ideo iussit hoc Arist. de hoc ꝓbabili, quia est min⁹ ꝓbabile q̄ sit illud ꝓcedens, videlicet, qđ fit per cōtradictorium contrarij. Inter oīa tñ hæc genera ꝓbabiliū præstantiora sunt quę oībus vñr esse probabilia: scđo loco, q̄ pluribus: reliqua vero ꝓter hæc dñr probabilia, quia vel oībus vel plurimis vident̄ debere acceptari: & hoc ꝑpea quia omnes vel plures putant verba sapientum debere acceptari: & hac ratione videntur ipsa similia habere idem iudicium: similiter quoque illa probabilia, in quibus contraria non congregā- L tur in eodem subiecto: & quòd si debemus benefacere amicis, non debemus malefacere amicis: & similiter contrarium per contrarium. Nam probabile vtique videtur, vt id, quod iudicamus de aliqua re, seu enunciamus, iudicium illius cōtrarij, seu enunciatio debet esse contrarium iudicio illius. Hæc ergo sunt genera propositionum Dialecticarum.

De Problemate dialectico, & positione dialectica. *Cap.* 9.

I PRoblema autem dialecticum est speculatio intendens vel ad electionem, & fugam, vel ad veritatem, & sciam, aut per se, aut adminiculans ad aliquid aliud talium, de quo aut neutro modo opinātur, aut contrarie pleriq; sapientibus, aut sapientes pleriſq;, aut vtriſq; ijdem eisdem. Quædam.n. problematum vtile est scire tm̄ ad eligendum, vel fugiendum, vt vtrum voluptas sit eligenda, an non? Quædam aūt ad sciendum tantū, vt vtrū mundus æternus sit, an non? Quædam verò ipsa per se quidem ad neutrum horū, adminiculantia aūt sunt ad aliqua taliū. Pleraq;.n. ipsa quidem per se non volumus cognoscere, sed aliorū gratia, vt per illa aliud quippiam cognoscamus. Sunt autem problemata, & de quibus cōtrarij sunt syll'i: dubitationem.n. habent vtrum sic se habent, an non sic, eò ꝙ de vtriſq; sunt rationes suasibiles. Et de quibus rationem non habemus, cùm sint magna, M
difficile

A difficile arbitrantes esse propter quid assignare: vt vtrum mundus sit æternus, an non: nam hmői quęret aliquis. Problemata ergo & propositiones (vt dictum est) determinata sunt. Positio est opinio admirabilis alicuius familiarium fm philosophiam: vt ꝙ nō est contradicere, queadmodū dixit Antisthenes: & ꝙ omnia mouentur fm Heraclitum: aut ꝙ vnū est ens, quemadmodū Melissus dixit (nam de quouis contraria opinionibus proferente, curam habere stultū est) aut de quibus orationē habemus contrariā opinionibus: vt qm̃ non oē quod est, vel factum est, vel æternum, quemadmodum sophistæ dicūt. Nam musicū, grammaticū esse, neq; factum, neq; esse ęternum. Hoc.n.& si alicui non videat, videbitur vtiq; eo ꝙ rationē habeat suasibilem. Est igitur & positio quidem problema, non aūt oē problema positio, eo ꝙ quædā problematū talia sunt, de quibus neutro modo opinamur. Quod B aūt est & positio problema, manifestum est: necesse est enim ex ijs quæ dicta sunt, aut plures sapientibus circa positionem dubitare, aut vtroslibet sibimet, eo ꝙ opinio quædam admiranda positio est. Penè aūt nunc oīa dialectica problemata, positiones vocantur. Differat autem nihil quomodolibet dictum: non.n. nomē effingere volentes diuisimus sic ea, sed vt non lateant nos, cū quędam eorum sunt drīæ. Non oportet aūt omne problema, nec omnem positionem considerare, sed quam dubitabit aliquis eorum qui ratione egent, & non pœna, vel sensu. Nam qui dubitant vtrum oporteat deos honorare, & parentes diligere, an non, pœna indigent: qui vero vtrum nix alba, an non, sensu. Neque vero quorum propinqua est demonstratio, neque quorum valde longè: nam illa quidem non habent dubitationem, hæc autem magis C quàm secundum facultatem exercitatiuam. D E F

Sermo de quæsito topico, ac positione topica. *Cap. 9.*

ABRAM

QVæsitum vero topicū est expediens esse id cuius veritas non est nota per se secundum diuulgationem, sed ei euenit dubium aliquod secundum id quod diuulgatum est: quando autem hoc ita est, & attestatio dubio incidēti in illud sit causa casus peccati in præmissas diuulgatas, oportet quòd causa dubij cadentis in illud sit dissensus attestationis, vel ablatio attestationis

MANTINVS

PRoblema aūt Dialecticū est id, cui⁹ veritas nō est nota p se fm probabilitatē seu apparentiā, sed de eo pōt haberi aliqua dubitatio ī ipsa probabilitate: si ergo res ita se habeat, & ipsum testimoniū sit cā ob quā habeatur veritas & certificatio propōnum probabiliū, ergo oportet, vt causa ob quā contingit dubitare de ipsis, proueniat propter contrarietatem ipsius testimonij, aut ex

G ABRAM

nis quę est de illo, aut controuersia syll'orum, aut syllogismo contrarietas attestationi illius, & aliquando congregantur plures q̄ vna harum causarum, & aliquando huius causa est difficultas inueniendi syll'm, vna cum magna necessitate illius, & multo illius desiderio, prout dicimus, an mundus sit nouiter factus, nec ne. Quando autem illius testimonium dissentit est trium specierum, quarum quædam est, ꝙ Philosophi mutuo contendant de illo, ꝓ

H ut est esse partem impartibilem, & sicut aliquibus videtur, ꝙ opes sint præeligendæ paupertati, & aliquibus visum est, ꝙ paupertas sit pręeligenda diuitijs: & quoddam est, in quo Philosophi contendunt cum vulgo, prout Philosophis videtur quòd virtus cū mala vita & depressione eligibilior sit bonæ vitæ [illegible] honoribus cum virtutis carentia, vulgo autē videtur huius contrarium. Et de his est quod opinatur aliquis vir notus in scientia, quādo repugnat illi quod videtur vulgo, ꝓut videtur Pythagoræ de opinionibus ꝙ res secundum se sint secun-

I dum fides, quæ de eis eueniunt singulis fidelibus. Et hanc Arist. vocat opinionem fictam extraneam, & iterum vocat ipsam proprie positionem: positio.n. quando communius fertur dicitur de omnibus quę sitis topicis, quando autem fertur proprius, dicitur de hac. Id vero circa quod est controuersia syllogismorum, est prout dicimus, an mundus sit æternus, aut nouiter factus? id vero in quo testimonium

K MANTINVS

*ex priuatione ipsius testimonij de eis, vel * ex contrarietate syll'orum, aut quia syll's contrariatur testimonio, qđ de eis habetur. Et nōnunq̄ cōcurrūt plures cāæ his: nonnunq̄ vero huius rei cā est, quia est difficile īuenire syll'm de ipsis, ac rōnem, licet sint maxime necessariæ maximeq; à nobis desiderentur sciri. vt vtrum mundus sit creatus, vel non. Tria pręterea sunt gn̄a testium qui inter se contrarij existunt circa ipsa problemata, & ꝓpōnes: primū est

L id, ī quo ipsi Philosophi īter se sunt contrarij. vt an det' pars aliqua indiuisibilis, quā atomū vocāt: scđm, in quo cōtrariant' inter sese ipsa multitudo & vulgus, vt sunt aliq̄ eorū, q̄ putāt diuitias esse q̄d eligibilius pauptate, ac p̄stantius, alij vero contra, paupertatē diuitijs: tertiū, ī quo Philosophi contrariant' multitudini & plebi, vt cum Philosophi existimēt p̄eligendā eē virtutē simul cū calamitate & inopia, atq; infirmitate, q̄ opulētiā & honorē cū priuatione virtutis: vulgus tn̄ & ipsa multitudo oppositū cēset. Ex his aūt sunt

M aliqua, q̄ vnr alicui viro in scīa noto & ꝓbato, & famoso, atq; familiari, q̄ contrariat' opinioni multitudinis, vt Pythagoras putabat res ita se habere in se ipsis, sicut existimant' esse apud vnūquemq; credētiū. Et hāc vocat Arist. opinionē fictā, vel inopinabilē, ac pōnē proprie eā vocat etiā. Nam, cū ipsa positio dr̄ generaliter, tunc dr̄ de cunctis problematibus dialecticis, sed cū dicit' proprie, tunc dr̄ de hac. Ea vero, in quibus syll'i sunt contrarij, sunt vtiq; vt cum dr̄, vtrum mundus sit æternus, vel creatus. Id p̄terea, in quo ipsum

*a.l. quia nullū hr̄.
*a.l. quia syll'i sunt contrarij.

ABRAM

A nium dissentit syllogismo, est oratio quę non repugnat diuulgato, ipsum autem proferenti non est diuulgatum, immo ei est de illo vehemens dubium, prout sunt dubia Ioannis Grammatici contra Peripateticos de essendo potentiā priorem actu in motus noua factione, id vero qđ nemini est diuulgatum, nec de illo est syllogismus id est, qđ vocatur ostentatio & sollicitudo, & nemo præ se fert sibi gloriā, vt illud ponat quæsitū, de quo scrutandum sit in hac arte. Id vero, quod

B non quęritur, ex quo nondum scrutatum est de eo, nec alius protulit sermonem de illo, hoc fit pro temporum discrimine. verbi gratia, ꝙ consueuerunt Mathematici nostri ęui scrutari motum trepidationis stellarum fixarum. Hæ itaque sunt species quæsitorum in hac arte quatenus sunt quæsita. Ex quo autem primum propositum huius artis est iuuare Philosophiam, aut iuuare vulgus, expedit ꝙ non proponatur quęrere in hac arte, nisi qđ iuuat reliquum trium, aut philosophiam actiuam, aut philosophiam

C theoricam, aut quod est instrumētum sciendi, quod est harum duarum artium, quæ est scientia Logicæ: & ꝙ non proponat quærere & scrutari quod vni illorum fuerit noxium, vt exemplum nocentis actioni est, quòd gymnasticæ scrutetur, an expediat seruire Deo? nec ne? & exemplum noxij in scientias

MANTINVS

ipsum testimoniū opponit' rōni, vel D sylło, est illud dictū, qđ dissentit ab ipso ꝓbabili, seu famoso, & illi q illud dixit, non ē famosum, sed habet aliquā rōnē validā, seu sylłm, vt sūt illa argumēta, q̄ affert Ioānes Grāmaticus cōtra Peripateticos asserētes dari potētiā p̄cedentē tpe ipsum actū in generatione, seu ꝓductione ipsius motus. Id vero, qđ non est ꝓbabile alicui hoī, nullaq; habet' de eo rō vel sylłs, vocat' potius ostentatio, seu plusq̄ deceat sapere, siqs id ꝓblema posuerit: sed nemo est, qui tanta vtat' iactantia, vt id tanq̄ problema E ꝓponat, & interroget, vel q̄rat in hac arte. & nō q̄ret' ēt, qa nōdū fuit scrutatū đ eo, & nemo de ipso tractauit: & hoc qdem fiet iuxta varietatē temporū. vt gr̄a exēpli id, qđ hac nostra tēpestate Mathematici scrutari solēt, nēpe de motu anticipatiōis & postpositiōis, seu recessionis ipsarū stellarū fixarū. Hæ igit' sunt gn̄a ꝓblematū hui⁹ artis, quaten⁹ sunt ꝓblemata. Cū aūt primū ꝓpositū huius artis sit opē ferre ac adiuuare ipsam Philosophiā, vel ipsam multitudinē & plebē, nihil q̄rēdū est in hac arte nisi id, qđ F cōducit in vna triū rerū, nēpe vel in ipsa Philosophia actiua, seu practica, vel in speculatiua, vel in ea re, q̄ est instrm̄ ad adipiscendā sc̄iam eorū, q̄ in his duab⁹ cōtinent' artibus, quę quidē est ipsa sc̄ia Logica: & vt nō ꝓponat' q̄rere & inuestigare id, qđ nocet alicui illarū rerū. Exemplū aūt eius, qđ nocet ī actiua Philosophia, vt cū q̄reret' ī Dialectica, vtrū debeamus Deū colere, vel non? Exemplū vero eius, quod nocet in scientijs speculatiuis est, vt cū quæritur.

ABRAM MANTINVS

G tias Theoricas est, an sensibilium sit veritas aliqua nec ne? & an accidentia sint permanentia duobus temporibus? nec ne? prout scrutantur loquentes nostri æui. Et exemplum noxij in scientiam Logicam est, vt qui scrutatur, an affirmatio & negatio discernant verum & falsum in omnibus rebus, nec ne? aut an omnis res indigeat cōmonstratione? aut inueniantur aliquæ res ꝑ se notæ. Iuuans vero ipsam actionem est, vt dicimus, an oblectamentum sit virtus? nec ne? & iuuans
H theoricam est, an mundus sit nouiter factus? nec ne? & iuuans logicam est, vt an figuræ cathegoricæ sint tres, aut quatuor? & an definitio acquiratur diuisione, aut compositione, aut demonstratione. Et expedit te scire ꝙ non deceat ponere in hac arte quæsitum secundum modum exercendi in Philosophia, id cuius est nimis firma demonstratio, vt triangulum æquilaterum constituere, neq; iterum cuius demonstratio est nimis remota, aut cuius in hac arte non sunt præmissæ quibus construatur vel destrua-
I tur, prout sunt plura propria Decimi libri Elementorum Euclidis linearum irrationalium, sicque iam locuti sumus de speciebus præmissarum & quæsitorum topicorum.

rit̃ vtrũ ipsa sensibilia veritatem aliquã habeant, vel non? & vtrum ipsa accidentia extent firma duobus temporibus, vel non? vt quærunt de hoc Theologi loquentes hac nostra ętate. Exẽplũ eius qđ nocet in scĩa Logicali, vt cũ q̃rit̃, vtrũ affirmatio & negatio diuidãt verũ à falso in oĩbus rebus, vel non? & vtrũ q̃libet res indigeat ꝓbatiõe? aut dentur aliqua q̃ sint de se nota. Ea vero q̃ iuuãt in Philosophia actiua sunt, vt vtrum voluptas seu delectatio sit virtus, vel nõ? Vtile aũt in Philosophia speculatiua, vt cũ dr̃ vtrũ mũdus sit creatus, vel nõ? Id vero, quod ꝓducit in Logica vt vtrũ figuræ Peripateticę sint tres, vel q̃tuor & vtrũ definitio habeat̃ ꝑ diuisionẽ, vel ꝑ cõpositionẽ, vel per demr̃onẽ? Nec te lateat, ꝙ in hac arte nõ debet ꝓponi aliqđ problema, seu q̃situ ẜm exercitationẽ & vsum conducẽtem ĩ ipsa Philosophia, si illud ꝓblema sit demr̃one manifestissima probatũ, vt ꝙ det̃ triãgulus æquilaterus: neq; debet ẽt ꝓponi problema, cuius demr̃o sit valde remota, & ĩmanifesta: vel ꝙ ĩ hac arte nõ dent̃ ꝓpões, quibus possit illud cõfirmari, vel destrui, vt sunt multa, q̃ ĩ 10. lib. Euclydis reperiuntur de ꝓprietatibus linearũ irrationaliũ: iam ergo sumus locuti de generibus ꝓpõnum atq; ꝓblematũ dialecticorũ.

K

L

M

De speciebus Differendi, dialecticæque Disputationis. Cap. 10.

DEterminatis autem his oportet diuidere, quot dialecticarum disputationum sunt species. Est autem inductio quidem hæc, illa autem syll'us. Et syll'us quidem quid est, dictum est prius. Inductio vero est à singularibus ad v'ia accessio: vt si est gubernator eruditus, optimus, & auriga: & omnis, qui est eruditus in vnoquoq;, optimus. Est autem inductio verisimiliter,

A liter, & clarior, & secundum sensum notior, & pluribus communis: syll'us autem * valentior, & ad contradicentes efficacior. Ergo genera, de quibus disputationes, & ex quibus, quemadmodum ante dictum est, determinata sint. D

*a.l. violentior.

Sermo de speciebus orationum topicarum, & earum partitione. Cap. 10.

ABRAM

QVod autē reliquum est nobis huius partis, de quo dicendū sit, est notio specierū orōnum topicarū, q̄ cōstruunt̄ ex his p̄missis de his quęsitis, q̄ dinumerauimus. Dicimus itaq; ꝙ sint plurium specierum, s. syll'us, & inquisitio. Et syll's quidem vniuersaliter est, vt diffini-
B tus est in Libro Priorū, in quo cum positæ fuerint plures res q̄ vna, ex illis sequitur alia res præter illas necessario. Topicus autem syll'us est syll'us, qui constituitur ex duabus præmissis diuulgatis, veluti demonstratio est syll'us, qui constituitur ex duabus præmissis veris primis: syll'us enim ex parte suæ formæ est vnus in tribus artibus, quæ considerant quæsita communia, s. demonstratio, & topica, & maior pars orationum sophisticarum. Differentia vero est ex parte materiæ, quo-
C niam syll'us demonstratiuus fit ex præmissis veris primis, & topicus ex diuulgatis, & sophisticus fit ex præmissis quæ putantur esse diuulgatæ, cùm non sint diuulgatæ, aut putatur de illis ꝙ sint veraces, cùm non sint veraces. Syllogismus autem simpliciter, qui est definitus, est vt genus syllogismis factis in his tribus artibus. Inquisitio vero est trāslatio enunciationis alicuius rei de partibus, quę includuntur in aliqua re, ad enuntiationem illius rei de hac illa v'li. Enuntiationis. n. translatio

MANTINVS

REliquū nūc est tractare ĩ hac parte de cognitione generum orōnū dialecticarū, quæ ex his propōnibus componunt̄ pro his ꝓblematibus, & quæsitis à nobis enumeratis. Dicamus ergo ipsa esse duo genera, nēpe syll's, & inductio. Syll's aūt v'l'iter, vt in lib. Priorū Analyticorum fuit diffinitus, est oratio, in qua quibusdā plurib⁹ positis necesse est aliquid aliud euenire. Syll'us aūt dialecticus ē ille, qui ex duabus præmissis probabilibus cōstat, quēadmodū demr̄o est syll's, qui ex duabus præmissis veris primis constat: syll's. n. ratione suæ formæ est vnus idē in ipsis tribus artibus, & sunt illæ, quæ tractant de v'l'ibus quæsitis, videlicet demonstratiua, & topica, seu dialectica, & maior pars orationum Sophistarum. Differt tn̄ rōne materiæ, qm̄ syll's demonstratiuus fit ex propōnibus veris, dialecticus vero ex probabilibus: sophisticus autem, seu elēchus ex propōnibus, quę vident̄ esse probabiles, cùm tn̄ non sint probabiles, vel videantur esse veræ, cum non sint veræ: syll'us vero absolutus, qui iam fuit diffinitus, est veluti genus ad reliquos syll'os, qui in his tribus artibus fiūt. Inductio autem est accessio, seu ꝓgressio aut translatio *iudicij alicuius rei ex partibus singularibus alicuius v'lis ad *iudicium eiusdem rei circa illud v'le. Nam transferre iu- E F

*a.l. enūtiationis. *a.l. enūtiationē.

G ABRAM MANTINVS K

translatio ab aliqua re in aliquam rẽ, non euadit tres modos: quorum vnus est trãslatio enuntiationis ab vniuersali in particulare, & hic est ipse syllogismus, conclusio enim potestate continetur in maiori prę missa, eo modo quo pars continetur in toto: secunda est translatio ab omnibus particularibus, aut ex maiori ipsarum parte ad vniuersalem, & hæc est ipsa inquisitio, prout dicimus ꝙ artifex peritus sit excellens, quia peritus nauta sit excellens, & similiter peritus miles sit
H excellens. Differentia autem est inter hãc inquisitionem & illam quæ facit acquirere veritatem: in hoc enim transfertur enuntiatio ad vniuersalem topicæ, quia sustentatur ĩn illud essendo in particularibus: in altera autem euenit nobis veritas pręmissarum vniuersalium post inquisitionem, pręter ꝙ hęc sustentatur ipsa inquisitione: inquisitio vero est huius causa ẜm quandam speciem accidentis, non quòd faciat per se adipisci illam vniuersalem: sermo autem de hoc conuenientior est in Libro Posteriorum. Tertia
I autem est translatio ab aliqua particulari ad particularem sibi similem, & hæc nota est in exemplo, siue fuerit processus ab vno particulari ad vnam particularem, siue à multis particularibus ad vnam particularem, ex quo huius enuntiationis translatio est ad vnam particularem, vtcunque sint, sunt vnius conditionis, prout enuntiamus de cęlo ꝙ sit generabile, quia enuntiamus generationẽ de partibus plantę & animalis & inanimati. Inquisitio aũt fit ĩ hac arte duob⁹ modis: quorum

diciũ, seu enuntiationem de aliqua re ĩ aliquã rem, necessario fiet vno trium modorum. Primo transferendo iudiciũ ex ipso vl'i ad singulare, & est quidem ipse syll'us, qm̃ cõclusio continetur virtute in maiori ꝑmissa eo pacto, quo pars cõtinetur in ipso toto. Secundo transferendo iudicium ex omnibus partibus vel pluribus earũ ad ipsum vl'e: & hæc est ipsa inductio, vt cũ dicitur, ꝙ ꝓfessor artis eruditus est vtiq; optimus, quia natura eruditus est optimus, & auriga eruditus est quoque optimus. Differt aũt hæc inductio L ab illa, quæ veritatẽ præstat ꝑ hoc, ꝙ in hac transfertur iudiciũ ad ipsum vl'e dialecticæ, quia est fundatum super id, qđ habet suum esse in ipsis particularibus, in illa vero habetur veritas per propositiones vniuersales post inductionem, licet nõ fundetur illud in ipsa inductione, immo ipsa inductio est cã illius per accidens, non ꝙ ipsa præstet per se illud vl'e, sed tractare de hoc negocio magis spectat ad Librum Posteriorum. Tertio vero est translatio, & progressio, quæ fit ex singulari M ad singulare sibi simile, quæ exemplum appellatur, siue ille ꝓgressus fiat ex vno particulari ad vnũ particulare, siue ex multis particularibus ad vnum particulare, dum fuerit progressio huius iudicij ad aliqđ particulare, qđ sit eiusdẽ consortij, vt cũ fecerimus iudiciũ de cœlis, ꝙ sint geniti: ꝓpea q̃a iudicam⁹ ꝑtes plãtarũ, & animaliũ, atq; mineraliũ eẽ genitas. inductio aũt in hac arte fit dupliciter. Primo quidẽ modo verificando vl'em propõnem per ipsum syll'm, & hoc vt in pluribus.

Secundo

A ABRAM

quorum vnus est in verificando ꝑmissam vl'em syll'i: & hoc fit pro maiori parte, & aliqñ raro vtitur hoc in verificando ipsummet quæsitũ. Syll'us autem in hac arte præstantior est inquisitione, prout in arte Rhetorices signum est præstantius exemplo, & gestire in arte Poetica præstantius est q̃ similitudo. Inquisitio autem euidentior est syll'o, ex quo sustentatur sensato: & ideo ipsius vsus vtilior est vulgo, & est facilioris oppugnationis: syll'us autem est cõtra hanc minus vtilis, ꝑcipue B apud vulgus, & imbecillioris oppugnationis, & ideo ipsius vsus vtilior ẽ cũ exercitatis in hac arte. Sicq; iã locuti sumus de speciebus orõnum topicarũ, & ex quibus cõponantur.

MANTINVS D

Secũdo vero mõ verificãdo ipsummet q̃sitũ, seu ꝓblema: sed hoc fit raro, & in paucioribus. Syll's ꝑterea in hac arte ẽ valẽtior, ac ꝓstãtior ipsa inductiõe, queadmodũ enthymema ẽ ꝓstãtius exẽplo in arte Rhetorica, & gestus in arte Poetica ẽ ꝓstãtior insinuatione. Inductio vero est verisimilior, seu magis ꝑsuasiua q̃ sit syll's, cũ fundet' sup sensum: & iõ vti ea cũ multitudine, & vulgo magis cõducit, facile tñ põt contradici: syll's tñ opposito mõ se habet: nẽpe cũ min⁹ cõferat, ꝓsertim apud vulgũ, minus tñ potest cõtradici: & iõ E vti ipso cum profitentibus hãc artẽ magis conducit. Iam ergo sumus locuti de generibus rõnum dialecticarum, & de his, ex quibus cõstant.

De instrumentis, quibus syllogismorũ copiã nobis ad differendũ suppeditamus. Ca. 11.

INstrumenta aũt, ꝑ quę abundemus * syll'is, sunt quatuor. Vnũ quidẽ, propõnes sumere. Secundũ autẽ, quotupliciter vnumqđq; dr, posse distinguere. Tertiũ, differẽtias inuenire. Quartũ autẽ, similitudinis cõsideratio. Sunt aũt & mõ quodã tria horum propõnes. Est.n. vnumqđq; eorũ propõnẽ facere, vt qđ eligendũ est honestũ, vel delectabile, vel vtile: & ꝙ differt sensus à disciplina, eo ꝙ amittenti eam possibile est rursum sumere, illum autem impossibile. Et qm̃ similiter se habet salubre ad sanitatẽ, & habi- F C le ad bonã habitudinẽ. Est aũt pria propositio, ab ĳs q̃ multipliciter dicuntur, secunda à differentĳs, tertia vero à similibus.

*a l. i syllogismis & inductionib⁹.

Sermo de Instrumentis Topicis. *Cap.* 11.

ABRAM

RElinquit' nobis dicendũ de instrumẽtis, quæ adipisci faciũt syll'm. Quæ quidẽ instrumẽta sunt q̃tuor, quorũ vnũ est, posse sumere ꝑmissas, ex q̃bus cõponit' syll's. Secundũ aũt est posse discernere singula nomina, & quot modis dicantur. Tertiũ est drïarum eductio. Et Quartũ est ex verisimili scrutiniũ.

MANTINVS

REliquũ nũc est tractare de instrumẽtis, q̃bus ipse syll's habetur. Quę q̃dẽ instrumẽta sunt quatuor. Primũ eorũ ẽ hr̃e facultatẽ inueniẽdi propõnes, ex q̃bus ipse syll's cõstat. Scđ; ẽ hr̃e iudiciũ, quo vnũqđq; nomẽ dignoscat', quot modis dicat'. Tertiũ ẽ adiuenire ip̃as drïas: quartũ ꝟo ẽ, sil'itudinẽ cõsiderare.

G De Sumptione propositionum. Cap. 12.

Ca. hui⁹ 8. libri. ERgo propositiones quidem eligendum quotquot modis determinatum est in propositione: aut omnium opiniones proponenti, aut plurium, aut sapientum, & horum vel omnium, vel plurimorum, vel notissimorum, aut etiam contrarias apparentibus, & quæcunque opiniones secundum artem sunt: at oportet protendere contrarias apparentibus probabilibus secundum contradictionem, quemadmodum dictum est prius. Vtile autem & facere eas in eligendo non solum quæ sunt probabiles, sed & similes eis, vt quod contrariorum idem est sensus: nam & scia contrariorum est eadem. Et quod videmus suscipientes aliquid, non emittentes: nam & in alijs sensibus sic est nam, & audimus suscipientes aliquid, non emittentes, & olfacimus eodem modo. H similiter autem & in alijs. Amplius, quæcunque in oibus, vel plurimis videntur, sumendum vt principium, & apparentem positionem: nam ponunt qui non conspiciunt, in aliquo non sic. Eligere autem oportet & ex scriptis disceptationibus. Descriptiones autem facere in vnoquoque genere supponentes seorsum, vt de bono, aut de animali, & de bono omni, incipientem à quid est. Annotare autem & singulorum opiniones, vt quod Empedocles quatuor dixit elementa corporum esse: ponet enim aliquis, quod ab aliquo probato dictum est. Sunt autem (vt figuraliter sit complecti) propositionum, & problematum partes tres: nam aliæ sunt morales propositiones, aliæ naturales, aliæ rationales. Morales quidem huiusmodi, vt vtrum oporteat parentibus magis, an legibus obedire, si dissentiant. Rationales vero, vt vtrum contrariorum eadem disciplina, an non. Naturales autem, vt vtrum mun-
I dus sit æternus, necne. Similiter autem & problemata. At vero quales sint singulæ earum, quæ dictæ sunt, definitione quidem non facile assignare est de ipsis. Est autem ea, quæ per inductionem est, assuetudine tentandum cognoscere vnamquanque earum, secundum prædicta exēpla consideranti. Ad philosophiam igitur, secundum veritatem de his negociandum, dialectico autem modo, ad opinionem. Sumendæ autem quàm maxime vniuersales propositiones omnes, & vna facienda multæ: vt quòd oppositorum eadem disciplina, deinde quòd ad aliquid. Eodem modo & ipsæ rursum diuidendæ, quousque contingere potest diuisio: vt quòd boni, & mali, & albi, & nigri, & frigidi, & calidi: similiter autem & in alijs. De propositionibus igitur sufficiant prædicta.

Sermo

A *Sermo de quantitate præmissarum, seu de facultate propositionum inue niendarum, quod est primum instrumentum. Cap. 12.* D

ABRAM

QVantitas vero pmissarum vl'r est fm specierum vulgatarum præmissarum commemorationem & ipsarum discrimen ex reliquis præmissis, & hoc quidem primo fit scrutinio, & commemoratione opi nionum vulgi, & similiter opinionis maioris partis ipsorum, & opinionum Philosophorum ipsorũq; magnatum, & quando ex libris col legerimus omnes opiniones, quæ sunt in artibus, & similiter iterum
B collegerimus destructionem rerum repugnantium famosis, illasq; intelligemus, & similiter de illis quæ famosis sunt verisimiles, hoc vero expedit fieri in singulis generibus præmissarum, quæ sunt singularũ artium. V. g. quia in moralibus præ missis conuenit eundem actum facere colligere, s. ipsarum famosiores fm illarum gradum, illasq; intelligere, & obseruare, sicq; etiam in na turalibus, & in logicis & in reliquis artibus, quas possibile est Topicam artẽ considerare, & fm hoc opus &
C exercitium eueniet nobis potestas sumendi quasdam pręmissas vulga tas: illa eñ est apud nos methodus, qua possibile est discernere vulgatum à non vulgato, & species vulgatarũ à se inuicẽ, siue illarum moralium à naturalibus; aut Logicis, prout in arte demõstrationis fit no bis possibile distinguere præmissas veras, præter ꝙ illas ponamus simi les illis, quas tradidimus in singulis speciebus præmissarum, prout sunt methodi distinguẽdi reliquas præmissarum species, q̃ nobis red dantur

MANTINVS

FAcultas autẽ ad ipsas propõnes inueniendas seu assumẽdas, habetur quidẽ, si intelligant & firmiter teneant genera propõnũ probabiliũ, eaq; ex reliquis generibus ꝓpõnũ seligantur & adinueniant: & hoc fit primo, si cõsiderent inuestigenturq; vulgi opiniones, atq; custodiant, similiterq; opiniones plurimorũ eorũ, & opiniones philosophorũ oĩum, atq; maiorũ ipsorũ: & si colligant ex ipsis libris quoq; E oẽs opiniones, quæ in ipsis artibus reperiunt, similiter quoq; si sumatur cõtradictio rerũ q̃ contrariãtur ipsis probabilibus, recteq; intelligãtur & q̃ ipsis probabilibus similantur. Hoc tñ necesse ẽ vt fiat in vnoquoq; genere propõnũ, q̃ in singula arte reperiunt. Exẽpli gr̃a, [illegible] tet vt hoc met officiũ fiat in ipsis ꝓpõnibus moralibus, ex quibus eligant & sumant quæ ꝓbabiles sunt fm ordinẽ earũ, & intelligant exacteq; custodiant: identidẽ in physicis, atq; logicalibus fieri debet, ac F in reliquis artibus, de qbus ipsa ars Dialectica cõsiderare põt. hoc. n. officio ac exercitatione adipiscemur facultatẽ illã, qua assumamus & acquiramus propõnes probabiles. nã nõ habemus regulã, qua possimus distinguere ꝓbabile à nõ ꝓbabili, neq; genera ꝓbabiliũ inter sese, vel ipsas morales ab ipsis physicis, aut logicalibus, quẽadmodũ possumus distinguere propõnes veras in arte demr̃atiua, pter hoc, ꝙ ponamus illas similitudines, seu exẽplaria, quę posuimus in vnoquoq; genere ꝓpõnũ,

dantur nobis cōparantibus illas; reducentibus ad illas, adeo ꝙ ꝑ hoc enūtiemus illas, quæ nobis reddun tur cuius ſpeciei ſint, an vulgatarum apud omnes, aut apud maiorem partem. & an ſint naturales, aut logicę, aut alterius ſpeciei præmiſſarum ipſorum artificum. Quādo enim exercitati fuerimus in hoc opere repetitis vicibus, eueniet nobis poteſtas inueniendi præmiſſas, ex quibus fiunt huius artis ſylľi. Id autem, quod hanc rem iuuat eſt,
H ꝙ exerceamur in acceptione ꝑmiſſarum communium vulgatarum, quanto vniuerſalius poterimus, deinde illas partiamur quoad poſſibile fuerit, donec finiamus in vltimas ſpecies, hoc enim coaptatᷣ nobis ſumere plures ꝑmiſſas, ex quo ſpecies vulgatarum præmiſſarum ſunt etiam vulgatæ. vt.v.g. ꝙ pro-[illegible]mus dicere, ꝙ oppoſitorū ſcīa ſit vna, & illam diuidamus in contraria, & relatiua, & reliqua oppoſita, cōtrariaq; ipſa diuidamus in ſm olfactum contraria, & in viſu contraria, & in tactu contraria, & ſimiliter
I vnumquodq; quatuor oppoſitorum: & hinc eueniet nobis abundare in pluribus præmiſſis, ſcilicet ꝙ contrariorum ſcientia ſit vna, & relatiuorum ſcientia ſit vna, & ſm hoc diuiſio contrariorum, & vniuſcuiuſque oppoſitorum faciet nobis euenire plures præmiſſas. exempli gratia, quia ex contrariorum diuiſione eueniet nobis, quòd caloris & frigoris ſcientia ſit vna, & albi & nigri ſcientia ſit vna: hoc itaque modo nobis eueniet poteſtas extrahendi præmiſſas.

pōnū, vt ſunt illæ regulæ datę ad diſtinguendū reliqua genera ꝓpōnū, q̄ reducuntᷣ ad nos, vt cōparemꝰ ea illis, & ita reducantᷣ vt ꝑ hoc iudicemus de eo genere, qđ reductū eſt ex eis, cuius nā ſit generis, vtrū.ſ. ex ꝓbabilibus apud oēs, aut apud plures, & vtrū ſint phyſicæ, vel logicales, vel ex aliquo alio genere propōnū profeſſorū alicuius artis. nā ſi ꝑſeueremꝰ in hoc officio, ſępiſſimeq; à nobis repetatᷣ, adipiſcemur profecto ex ipſo facultatē inueniendi ꝓpōnes ex quibus ſylľi fiunt in hac arte. Cōducet aūt ad hoc negociū, L ſi aſſueti fuerimus, ſeu exercitati in aſſumendis ipſis propōnibus vľibus probabilibus vľiori mō, quo aſſumi poſſint, mox diuidamꝰ eas, quoad fieri poterit: donec perueniamus ad vltimas ſpēs. ſic.n. poterimus aſſumere plures propōnes, poſtq̄ ſpecies propōnū probabiliū ſunt ēt ꝓbabiles. Exempli gr̄a, ſi aſſumamus propōnē noſtrā, ꝙ cōtrariorū eadē eſt diſciplina, & nos diuidamus ipſa oppoſita in oppoſita contraria, et relatiua & reliqua oppoſita, diuidamuſq; inſuꝑ cōtraria ī cōtraria ſm viſum, & cōtraria ſm tactū, & ſic de M ſingulis quatuor oppoſitis oībus: & ſic multas aſſumemus ꝓpōnes: nēpe, ꝙ ſcīa cōtrariorū eſt eadē, & ſcīa relatiuorū eadē: & ſimiliter ēt obtinebimus ex diuiſione ipſius contrarij, & vniuſcuiuſque oppoſitorū multas propōnes. exempli gr̄a nos aſſumemus ex diuiſione contrariorum, ꝙ ſcīa calidi & frigidi eſt eadem, & ſcīa de albo & nigro eſt eadem: hac ergo via, & rōne adipiſcemur facultatem aſſumendi ipſas propōnes, atq; inueniendi eas.

De Multiplicis distinctione. Cap. 13.

A

IPsum autem quotupliciter negociandum est, non solùm quæcunque dicuntur secundum alium modum, sed & rationes eorum tentandum assignare, vt non solum quod bonum alio quidem modo dicitur iustitia, & fortitudo, habile autem, & salubre, sed quòd & illa quidem eo quòd ipsa qualia quædam sunt, hæc autem eo quòd effectiua alicuius, & non eo quod qualia quędam sunt: similiter autem & in alijs. Vtrum autem multipliciter, aut vno modo specie dicitur, per hęc considerandum. Primum quidem in contrario perspiciendum, si multipliciter dicitur siue specie, siue nomine dissonet. Quędam.n.statim & nominibus alia sunt: vt acuto in voce contrarium est graue, in magnitudine autem obtusum: patet igitur, quod contrarium acuto multipliciter dicitur: si autem hoc, & acutum. Nam secundum vtrunque horum aliud erat contrarium: non enim idem acutum erit obtuso, & graui contrarium, vtrique autem acutum contrarium. Rursum graui voce quidem contrarium acutum, magnitudine autem leue: quare multipliciter graue dicitur, eo quod & contrarium. Similiter autem & pulchro, & quidem quod in animali turpe: ei vero, quod est in domo, perniciosum: quare æquiuocum pulchrum. In quibusdam autem nominibus quidem nullo modo dissonat, specie autem manifesta in eis statim differentia est, vt in claro, & obscuro: vox enim clara, & obscura dicitur. Similiter autem & color. Ergo nominibus quidem nihil dissonant, specie autem manifesta in eis statim differentia est: non.n.similiter & color clarus dicitur, & vox clara: manifestum autem id est, & per sensum: nam eorum, quæ eadem sunt specie, idem sensus: at clarum, quod est in voce, & in colore, nō eodem sensu iudicamus, sed hoc quidem visu, illud autem auditu. Similiter autem & acutum, & obtusum in humoribus, & in magnitudinibus. sed hoc quidem tactu, illud autem gustu. Nam neque hæc dissonant nominibus, neque in seipsis, neque in contrarijs: obtusum enim est contrarium vtrique. Amplius, si huic quidem est aliquid contrarium, illi autem simpliciter nihil: vt ei, quæ est à potu delectationi, ea, quæ est à siti tristitia', contrarium: ei autem, quæ est ab eo quod est considerare, quod diameter est costæ incommensurabilis, nihil: quare multipliciter delectatio dicitur. Et ei quidem quæ est secundum mentem amare, odisse contrarium est: ei autem quæ est secundum corporalem actum, nihil: manifestum ergo quoniam amare æquiuocum. Præterea in medijs. Si huic quidem est aliquid medium, illi autem nihil. Aut si vtrisque quidem est, non idem autem: vt clari, & obscuri in coloribus quidem aliquid est mediū,

A modo contrariorum.

B

C

Locus ab ijs, in quibus reperitur alterum contrarium.

Locus à medijs tertius.

D fuſcum, in voce autem nihil. Aut ſi forte raucum, quemadmodum quidam dicunt raucam vocem, mediũ eſſe: quare ęquiuocũ clarum: ſimiliter & obſcurum. Inſuper ſi horũ quidem plura media, illorum autem vnũ, vt in claro & obſcuro. Nam in coloribus plura media, in voce autem vnũ, raucum. Rurſum in eo quod ſecundum contradictionem opponitur conſiderandum: ſi multipliciter dicitur. Nam ſi hoc multipliciter dicitur, & quod huic opponitur multipliciter dicetur. Vt non videre multipliciter dicitur, vnum quidem non habere viſum, alterum autem non operari viſu. Si autem hoc multipliciter dicitur, neceſſarium eſt & videre multipliciter dici, vtrique enim non videre opponitur: vt ei quidem, quod eſt non habere viſum, habere: illi autem quod non eſt operari viſu, operari. Amplius, in his quæ ſecundum priuationem, & habitum dicuntur, perſpiciendum. Si enim alterum multipliciter dicitur, & reliquum: vt ſi ſenſibile multipliciter di-

A priuatione & habitu.

E citur, & ſecundum animam & corpus, & inſenſibile multipliciter dicetur, & ſm animam & corpus. Quòd autem ſm priuationem & habitum opponuntur, quæ dicta ſunt manifeſtum: eo ꝙ nata ſint vtrunq; ſenſum habere animalia, & ſecundum animam, & ſecundum corpus. Amplius autem in caſibus conſiderandum. Nam ſi iuſte multipliciter dicitur, & iuſtum multipliciter dicetur: ſecundum vtrunque enim iuſtorum eſt iuſtum: [illegible] iuſte dicitur, & ſecundum ſui cognitionem iudicare, & vt oportet: ſimiliter & iuſtum. Eodem autem modo & ſi ſalubre multipliciter dicitur, & ſalubriter multipliciter dicetur. vt ſi ſalubre dicitur hoc quidem ſanitatis effectiuum, illud autem conſeruatiuum, quoddã vero ſignificatiuũ: & ſalubriter vel effectiue, vel conſeruatiue, vel ſignificatiue dicet̃. Similiter autẽ & in alijs,

A caſibus

F qñ ipſum multipliciter dictum fuerit, & caſus ab eo multipliciter dicetur: & ſi caſus, & ipſum. Conſideranda autem & genera ſm nomen p̃dicationum, ſi eadem ſint nominibus. Nã ſi nõ eadẽ, manifeſtum eſt, qm̃ æquiuocum eſt qđ dr̃: vt bonum in cibis quidẽ effectiuum eſt voluptatis, in medicina aũt effectiuũ ſanitatis, in anima vero qualẽ eſſe: vt caſtã vel fortẽ, vel iuſtam: ſilr̃ aũt & in homine, aliquoties autem & qñ, vt in tempore bonũ (bonum.n. dicitur in tempore) plerunq; aũt quantum in mediocri (dicitur em̃ & mediocre bonum) quare æquiuocum bonum. Similiter aũt & candidũ: in corpore quidẽ color, in voce autem bene audibile. Similiter aũt & acutum: non.n. ſimiliter idem in omnibus dicitur: nam vox acuta quidem velox (ſicut dicunt, qui ſecundum numeros harmonici ſunt) angulus autem acutus, qui minor ẽ recto: gladius

gladius vero, qui est anguli acuti. Considerãda etiã & genera eorum, quæ sunt sub eodem noīe, si diuersa, & non subalterna sunt: vt equus, hoc aũt animal, & hoc vas: diuersa enim, quæ ſm nomẽ est horũ ratio: nam hoc quidẽ aīal, quid significat, illud vero vas, quale quid. Si aũt subalterna sint genera, non necessariũ diuersas esse rõnes: vt corui animal, & auis genus est: qñ autem coruum dicimus auem esse & aīal, quid dicimus eundẽ esse: quare vtraq; genera de eodem prædicantur. Similiter aũt & qñ animal volatile bipes coruum dicimus: dicimus aũt eandem esse: & sic ergo vtraq; genera de coruo prædicantẽ, & ratio eorũ. In non subalternis generibus non accidit hoc: neq; enim qñ vas dicimus, animal dicimus: neq; qñ animal, vas. Considerãdum aũt non solum si in proposito diuersa sunt genera, & non subalterna: sed & in contrario. Si enim contrariũ multipliciter dr̃, manifestum qm̃ & propositũ. Vtile autem ad definitionẽ inspicere, quæ de cõposito fit: vt candidi corporis, & candidæ vocis: nam sublato proprio, eãdem rõnem oportet relinqui. Hoc aũt non accidit in æquiuocis, vt in ĳs quæ nũc dicta sunt: nam hoc quidẽ erit corpus habẽs talem colorẽ, illud aũt vox bene audibilis: sublato igiẽ corpore, & voce, nõ idem in vtraq; relinquitur: at oportet si vniuocũ esset candidum, quod in vtraq; dr̃ esse idem. Sæpe aũt & in ipsis definitionibus latet assequens æquiuocum: quapropter & in definitione cõsiderandũ, vt si quis significatiuum, vel effectiuum sanitatis, q moderate se habet ad sanitatem, dicat esse, non refutandũ: sed inspiciendũ quid moderate quidem ſm vtrũq; dixit: vt si hoc quidẽ tale significat, vt facere sanitatem, illud aũt tale, vt significare qualis quidẽ sit habitus. Adhuc si non cõparabilia sunt ſm magis, & minus, vel silr̃: vt clara vox, clara vestis: & acutus humor, & acuta vox: hæc enim neq; silr̃ dicunẽ clara, vel acuta, neq; magis alterũ: quare ęquiuocum clarũ, et acutũ: nam vniuocum omne, comparabile: aut. n. silr̃ dicetur, aut magis alterũ. Quoniam aũt diuersorum generum, & non subalternatim positorũ diuersæ spẽs sunt, & drĩæ, vt animalis, & scientiæ (diuersæ enim horum drĩæ) considerandum, si quæ sub eodẽ sunt noīe diuersorum generum, & non subalternorũ diuersæ drĩę sint, vt acutũ vocis, & magnitudinis: differt enim vox à voce, eo quod acuta sit: silr̃ & magnitudo à magnitudine: quare æquiuocũ acutum: diuersorum. n. generum, & non subalternorum diuersæ differẽtiæ sunt. Rursum si eorũdem, quæ sunt sub eodẽ nomine, diuersæ drĩæ sunt: vt coloris qui est in corporibus, & in melodĳs. Nam eius, qui est in corporibus, congregatiuũ, & disgregatiuum visus: eius vero, qui in melodĳs, non eædẽ drĩæ: quare æquiuocũ color. Nam

A — A pōne generũ.

B

C — Locus à comparatione significatorum.

Idem In antepræ dicamentis cap 4. A differẽtia.

G nam eorundem eædem differentiæ. Amplius, qm̄ species nullius K
est differentia, inspicere oportet, si eorum, quæ sub eodem sunt nomine, hoc quidem species est, illud autem differentia: vt clarum, quod in corpore quidem, species coloris, quod autem in voce, differentia. Differt enim vox à voce, eo ꝙ clara sit. De eo igitur, quod multipliciter dicitur, per hęc, & huiusmodi perspiciendum.

Color in melodijs, q & chirome, est cū tetrachorda ꝓcedūt per duo hemitonia, & trihemitoniū. Id autem ex musicis.

Sermo de Multiplicis, seu Aequiuoci distinctione, quod est secundum instrumentum. Cap. 13.

ABRAM

AD potestatē vero distinguendi nomen æquiuocum Arist. tradidit quindecim regulas. Quædam sunt, quæ sumuntur ab essentia rei, & illæ sunt quæ sumunť ab
H illius definitione, & ab eius genere, eiusq; differentia. Et quędam sunt, quæ sumuntur ab ipsa re, quę extra est, & sunt illæ, quæ sumuntur ab ipsis rem recipientibus & à comparationibus & à similitudinib⁹, & incœpit & tradidit cõtrariorum quin[illegible]m regulas. Prima regula est, quòd consideremus contrarium illarum rerum, de quibus dicitur nomen, quoniam si huius cõtrarium nomen occurrat de singulis nominis æquiuocatione, illud nomen dicitur nomē æquiuocatione: hoc autem nobis ostenditur duobus mo-
I dis, quorum vnus est, quòd illis contrarijs non sit vnum nomen, sed nomina diuersa. Verbi g. quia acuitas significat dispositionem cultri, & dispositionem vocis, quādo autem velimus scire, an quod significat in vno sit aliud ab eo, quod significat in altero, primo consideramus nomen contrarij in vtroque illorum, sicque in voce inuenimus grauitatem, & in cultro inuenimus grossitiem, sicque scimus acutiei nomen esse illis æquiuocum.

Secūdus

MANTINVS

AD adipiscendam aūt facultatē distinguendi nomē ęquiuocum, Arist. tradidit quindecim Regulas, quarū quędam sumuntur ex substātia rei, & sunt illę, quę sumun- L
tur ex ipsa diffinitione rei & ex eius genere, & ex eius dr̄ia: quędam vero sumuntur à rebus extrinsecis, & sūt quidem res, quę sumuntur ex oppositis ipsius rei, & ex cõparatione, & ex similitudinib⁹. Incępit aūt Arist. dare quinq; regulas, seu locos, quæ sumuntur ab ipsis contrarijs. Prima ergo regula est, vt consideremus cõtrarium illarū rerū, de quibus illud nomen dr̄: nam, si nomen illius contrarij dicať de singula earum æquiuoce, tūc illud nomen diciť de illis rebus ęquiuoce. hoc tñ bifariā innotescit nobis: primo quidē modo vt M
si illa contraria non habeant vnicū nomen, sed noīa varia & distincta. exempli gratia hoc nomen acutū, quod quidē significat aliqd in gladio & aliquid in voce. & cū voluerimus scire, vtrū id quod significatur in vno illorū, sit diuersum ab eo qđ significať in alio, tunc cõsiderare debem⁹ primo nomē ipsius cõtrarij in singulo eorum, & tūc inueniemus contrarium eius in voce esse graue, & ī gladio obtusum. & sic scim⁹ hoc nomen acutum esse eis æquiuocū.

Secūdo

ABRAM

A Secundus aũt modus est, ꝙ cõsideremus dispositioné ipsorummet cõtrariorũ, quo ẽt indigemus, qñ fuerit vnũ nomen, gratia exempli vox clara, & aqua clara, qñ cõsideramus illius contrarium, inuenimus vnũ nomé, quod est turbidum: qñ vero inspicimus turbulentiam aquæ, inuenimus illã quãdam rem, quę accidit ei ẜm visum: turbulẽtia vero vocis est res, quæ ẜm auditũ euenit, & scimus ꝙ claritudo est nomen ęquiuocum. Capitur auté iuuamen per hanc regulam, qñ huius distinctio B in cõtrario fuerit notior q̃ illius distinctio in rebus, in quibus primo quærebamus cognitioné nominis æquiuoci, prout per primam regulam recipiebatur iuuamen, qñ contrariorum nomina erunt diuersa.

Tertia regula est, ꝙ consideremus ambas res ex quib⁹ capiebatur indicium de noĩe, quia si vni illarũ fuerit contrarium, & non fuerit alteri, scimus ꝙ nomé est æquiuocũ, sicut est oblectamẽtũ, quod euenit ob laborem, & ob aquę potũ: vnius enim est contrarium, quod est ipsa sitis, alterius vero non est aliquid contrarium. Quarta autem regula est, ꝙ C cõsideremus res, quas significat nomen ipsum cõtrariũ: quia si vni sit cõtrarium immediatum, alteri auté mediatum, nomen est ęquiuocum. Verbi gratia, dulcis sermo, & dulcis sapor, qm̃ inter dulcedinem, & amaritudinem sermonis nõ est mediũ, inter saporis vero dulcediné, & amaritudinem est medium, vt salsedo & cæteri sapores. Quinta regula est, ꝙ vnius rerũ sit contrarium, inter quas sit vnũ mediũ, alterius aũt sit cõtrariũ, ĩter quas sint plura media.

Sexta

MANTINVS

Secũdo modo vt dignoscamus significatũ ipsorũmet contrariorũ, & D hoc ẽt est nobis necessariũ scire, qñ vnum tm̃ fuerit nomen. exẽpli causa vox clara, aqua clara. nã si quęramus cõtraria horũ, inueniemus ea habere vnũ nomé, nempe turbulentia: sed, cũ cõsideramus turbulentiã in aqua, inuenimus eã eẽ quid accidens ei in visu. Turbulentia vero in voce est quid accidẽs in ipso auditu, & sic nouimus hoc nomé, s. clarum esse æquiuocũ. Hęc aũt secunda Regula est vtiq; vtilis, qñ huius distinctio p contrariũ fuerit notior, q̃ sit distinctio eius p illas res, de quibus E quærebamus notitiã nominis ęquiuoci prius: quẽadmodũ illa prima regula iuuat, qñ noĩa ipsorũ cõtrariorũ sunt diuersa. Tertia regula est, vt cõsideremus vnũ illorũ duorũ significatorum de quibus assumitur significatio illi⁹ nominis: nã si vnũ illorũ habuerit contrariũ, alterũ vero nõ, tunc scimus illud nomen esse æquiuocum, vt est delectatio, quę à scĩa habet, & quæ à potu aquę: nam hæc habet cõtrariũ, videlicet sitim, illa vero nõ habet cõtrariũ. Quarta Regula, vt cõsideremus significata illius noĩs propositi, vtrum vnũ F eorũ habeat contrariũ mediatum, aliud vero ĩmediatũ, tũc nomẽ illud est ęquiuocum. exempli gratia dulcis eloquẽtia, & dulcis sapor: nã inter dulcedinẽ sermonis & eius amaritudinem nullum datur medium, sed inter dulcé & amarũ saporẽ dat̃ mediũ, videlicet salsum, & reliqua genera saporum. Quinta Regula est, si vnũ significatorũ habet contrarium habens vnum mediũ, aliud vero contrariũ habeat plura media.

Sexta

G ABRAM

Sexta autem regula est ab oppositis, quæ sunt ſm contradictionem, quę est, ꝙ si consideremus an oppositum vnius rerum dicatur nominis ęquiuocatione cum alterius rei opposito, scimus ꝙ nomen est ęquiuocum. Verbi gratia, vidētis est oppositum quod est non videns, hoc autem dicitur de duabus diuersis reb⁹, quarū vna est, ꝙ non sit illi visus, & altera ꝙ non vtatur visu: hinc itaq; est manifestū, ꝙ videns cum opposito dicitur æquiuocum. Septima regula est secundum modum priua-
H tionis & habitus: nam si oppositum dicatur multipliciter, res, quam nomen significat, dicit̃ multipliciter. Verbi gratia, si sentire de anima & corpore dicatur dupliciter, priuatio sentiendi etiam dicitur dupliciter, sicq; si sanitas dicatur de illis æquiuoce, scilicet de anima & corpore: ægritudo itaq; de illis dicitur æquiuoce. Octaua regula est à casibus, vt si iustū dicatur multipliciter, iustitia dicitur multipliciter. Sed regulę sumptę ab ipso genere sunt traditæ ab eo duæ numero, quarum vna
I est, ꝙ genera rerū, de quibus sumitur indicium de nominibus, sint distincta, dico genera vniuersalia, ꝓut dicimus laudabile de saporibus, & laudabile de morib⁹, & laudabile de pluuia: laudabile enim saporum est duorum prædicamentorū actionis, & passionis, ex quo ille agit, aut patitur in corpore laudabili passione, morum autem laudabile est ſm qualitatē, vt fortitudo & virtus, pluuia autem laudabilis est pro tēpore.

Secunda autem regula est, ꝙ cōsideremus genera illarū rerū de quibus sumit̃ craditiū, dico ipsa ꝓxima, qñ

K MANTINVS

Sexta Regula est sumpta ab oppositis ſm contradictionē, videlicet vt cōsiderem⁹ quoq; ipsum oppositū, nam si oppositū vnius illorū significatorū dicatur æquiuoce, cum noīe oppositi significati alterius, tunc scimus illud nomen esse æquiuocum. exempli gratia videns, cuius oppositum est non videns, quod quidē habet duo significata distincta, vnum est, quod nō habet visum, aliud vero quod non vtit̃ visu: patet ergo ꝙ hoc nomen videns est ęquiuocum.

Septima regula est sump.a etiā ab opposito ſm priuationē & habitū: L
nam si oppositum dr̃ multis modis, id quoq;, qđ significat illud nomē, dicet̃ multis modis. exēpli gratia, si sensatio ſm animam & ſm corpus dr̃ duob⁹ modis, priuatio .i. insensatio dicet̃ quoq; duobus modis: pari rōne si sanitas dicitur de anima & de corpore ęquiuoce, ægritudo quoq; dicet̃ de eis æquiuoce. Octaua regula & locus sumit̃ ab ipsis casibus seu denominatiuus: nā si iuste đ multis dicat̃ casibus, iustitia quoq; de multis casibus dicet̃. De locis aūt & regulis sumptis ab ipso genere. Arist. dat duas regulas. Prima est, vt gene- M
ra illorū significatorū, quæ ꝑ illud nomen significant̃ sint diuersa: hoc est, ipsa genera vl̃ia, vt cum dicimus bonū in cibis, & bonū in pluuia: nā bonū in cibis in duob⁹ existit prędicamentis, videlicet agere, & pati, cū agat vel patiat̃ in corpore passionē bonā, bonum vero in moralib⁹ existit in ipsa qualitate, vt fortitudo & castitas, bonū quoq; in pluuia existit in ipso tpe. Secūda Regula est, vt cōsiderent̃ genera illarū rerum, quæ per illud nomen significantur, videlicet

A ABRAM MANTINVS

quando ascendunt ad genus ipsum supremum, aut ad medium eis, & supremo, etsi illa genera fuerint distincta, & vnum non subintrat alterũ, neq; hoc nomen significat illas res inquantum cõueniunt in supremo genere, hoc nomen est ęquiuocum. Verbi gratia, asinus dicitur de quodam vase quod arte fit ex ligno, & de animali, illorũ enim genera proxima sunt diuersa, scilicet animal, & planta, & neutrum illorũ alteri supponitur, nec asini nomẽ illa significat,
B inquantum connectũtur supremo genere quod est substantia, qa si illa significaret inquantum sunt in prædicamento substantiæ, diceretur de illis vniuoce. Verbi gratia, passer & pennatum ad auem, sunt eñ duo illius genera distincta, quæ ad vnum genus ascendunt, auis autem non dicitur nominis æquiuocatione de eis, ex quo passer continetur in habẽte pennas. Vndecima regula sũmitur ex definitione: hæc autem fit in definitionibus rerum compositarum, quæ significant singulas partes compositorum per simplices
C dictiones, prout dicimus eclipsim Lunæ & eclipsim Solis, nos eñ quando cõsideramus & meditamur talia, auferimus rem qua differunt omnia subiecta & definimus id, qđ est illis commune, & inuenimus illud diuersum: nomen itaq; est ęquiuocum, vt si definiremus eclipsim Lunæ & comperimus illam, quòd sit illius casus in vmbræ piramidẽ, & definiremus eclipsim Solis, & illã comperimus esse Lunæ interstitiũ inter

videlicet ꝓpinqua, si ꝯtingat ea ascẽ-
D dere ad aliqđ gen⁹, siue ad ipsũm et supremũ, siue ad illud qđ est mediũ ĩter ipsa & ipsum supremũ, & si illa gña ꝓpinqua fuerint distincta, & alterũ eoꝝ nõ subalternat̃ alteri, neq; illud nomẽ significet illas res, ea rõne, qua cõicãt in gñe supremo, tũc illud nomẽ est æquiuocũ. Exẽpli gña, hoc nomẽ asinus, quod dr̃ de instrõ seu vase arte cõfecto ex ligno, & de ipso aĩali: nam genera eorũ propinqua sunt vtiq; distincta, & alterum nõ subalternat̃ alteri, neq; illud nomẽ asinus significat eas res ea rõne,
E qua continent̃ in genere supremo, quod est substãtia: nã si significaret eas ea rõne qua sunt in p̃dicamẽto substãtiæ, tunc nomen asini diceret̃ de eis vniuoce: silr̃ quoq; si illa duo gña propinqua subijcerent̃ alterũ alteri, tũc illud nomẽ diceret̃ de eis vniuoce. Exẽpli gratia auis & pẽnatũ de ipso volatili, sunt enim ei duo genera distincta, q̃ ad vnũ ascẽdunt genus: volucre aũt non dr̃ æquiuoce, cũ auis cõtineat̃ in ipso pennato.

Vndecima Regula est sumpta ab ipsa diffinitione: & hoc videlicet in diffinitionibus rerũ cõpositarũ, quę
F significãt vnãquãq; particulã ipsius cõpositi p dictionẽ simplicẽ, vt cum dicimus eclipsim Lunæ, & eclipsim Solis: qñ enim nos cõsideram⁹ significata horũ, & auferimus id, quo diuersificant̃, hoc est ipsum subiectũ, & definimus id qđ est eis cõe, & inuenimus ipsum diuersum, tũc illud nomẽ est æquiuocũ: vt si diffiniam⁹ eclipsim Lunæ, seu deliquiũ, & inueniamus ipsum esse, cũ cadit in pyramide ipsius vmbrę, & diffiniamus deliquiũ Solis & ĩueniam⁹ ipm eẽ, cum

G ABRAM MANTINVS K

inter nos & illũ, sicq; scimus eclipsis nomen illis esse æquiuocũ. Et aliqñ est verũ, ꝙ noĩa partiũ definitionis dicantur æquiuoce, & expedit ꝙ in illis ꝓcedamus prout processim⁹ in ipsis definitionibus. Regula duodecima ẽt sumit̃ ex eo ꝙ ẽ magis & minus & ęquale, hoc ẽ, ꝙ cõsiderem⁹ alterã duarũ rerũ, de qua dr̃ illud nomen, et si inter illã & alterã nõ fuerit cõparatio ĩ suis sub̃tis ſm magis aut min⁹, aut ęq̃le, illas duas res sign̄at ęquoce. V.g. acuties vocis, & cultri nõ dr̃ ꝙ vnius acuties sit alteri⁹ acu
H tiei ęqualis, aut magis. Et duæ regulę sunt ex ipsa dr̃ia, quarũ vna est, ꝙ consideremus an res, quas vno noĩe significãt, sint dr̃ię supremorũ generum diuersorũ, aut mediorum, quorum vtrunq; ascendat ad vnũ supremum aliud, ab illo ad qđ ascẽdit alterũ. Nam si ita erit, illud nomẽ est æquiuocũ. V g. acuties vocis & cultri: vocis.n. acuties est alia, & discrimen acutiei ẽ de differẽtijs prædicamẽti qualitatis, cultri aũt acuties & acutiei discrimen ẽ de differẽtijs p̃dicamenti sub̃ę: sc̃da aũt regl̃a est, ꝙ
I cõsideremus res quas significat illđ nomen, & si ipsarum dr̃ię ipsas diuidentes res fuerint diuersæ, nomen erit æquiuocũ. V.g. digestum dr̃ de gustata re & de ea quę addiscitur: dr̃ię enim diuidentes rem, quæ addiscit̃, sunt dr̃iæ diuidentes disciplinam, & illã cõtinentes: digestum aũt, quod significat rem gustatam, nõ diuidit̃ his differentijs. Alia autẽ postrema regula est, qñ vna harum duarũ rerum, quas significat nomen, sit differentia, & altera sit species. Hæ itaq; sunt regulæ quas tradidit in dignoscendo nomen æquiuocum.

cũ Luna ĩterponit̃ ĩter visum nr̃m, & ip̃m Solẽ, tũc scim⁹, ꝙ nomẽ deliquij, vel eclipsis est eis ęquiuocum.

Inqt: Qñq; partes defiõnis dñr ęquiuoce, & tũc op3 vt ꝓcedam⁹ in eis sicut ꝓcessim⁹ in ipsismet defiõnib⁹.

Duodecima regula quoq; est sumpta ab eo, qđ est ſm magis vl' min⁹, aut ſm ęqualitatẽ, nẽpe vt consideremus alterã duarũ rerũ de quib⁹ dr̃ illud nomen, & si nulla det̃ cõparatio ĩter vnã & alterã, ĩ suis subiectis ſm magis vel min⁹ vel ſm ęq̃litatẽ, tũc illę duę res ęquiuoce sign̄ant̃, exẽpli gr̃a acuta vox, acut⁹ gladi⁹: nã nõ diceť alterã acuitatẽ esse ęqualẽ alteri, neq; maiorẽ ea. Et duæ regulæ dant̃ de ipsa dr̃ia. vna ẽ, vt ꝯsiderem⁹ vtrũ illę res, q̃ p vnũ nomẽ sign̄ant, sint dr̃iæ generũ supremorũ diuersorũ, aut mediorũ, & vnaquęq; earũ ascẽdat ad vnũ gen⁹ supremũ diuersum ab illo, ad quod ascẽdit altera, exẽpli gr̃a acuties ĩ voce & acuties ĩ gladio: nã ĩ voce acuties & inacuties est de differẽtijs p̃dicamẽti qualitatis, sed ĩ gladio acuties & ĩacuties sunt ex differẽtijs p̃dicamenti sub̃ę: sc a regl̃a est, vt cõsiderem⁹ illas res, quas illđ nomen significat: & si earũ dr̃iæ diuisiuę fuerint diuersę, tũc illud nomẽ est ęquiuocũ: exẽpli gr̃a cũ dr̃ cibus de re gustabili & đ re disciplinabili, qm̃ dr̃iæ, quæ diuidũt rem disciplinabilẽ, sunt dr̃ię, quę diuidunt disciplinã & q̃ eã ꝯtinẽt: sed cib⁹, quo qđẽ sign̄at̃ res gustabilis, nõ diuidit̃ illis differẽtijs. Extat & alia dr̃ia, nẽpe cũ vna illarũ duarũ rerũ, quę per illud nomẽ significant̃, fuerit dr̃ia, altera vero fuerit sp̃es. Hę itaq; sũt oẽs regulæ, quas Arist. tradidit pro dignotione nominis æquiuoci.

L

M

De

A *De Differentiarum inuentione, Similium consideratione, & vtilitatibus Instrumentorum.* *Cap.* 14.

DIfferentias autem in ipsis generibus ad seinuicẽ perspiciendum: vt quo differt iustitia à fortitudine, & prudentia à tẽperãtia: hæc enim omnia ex eodem genere sunt, ex virtute. Et ex alio ad aliud, vt in ĳs quę non nimiũ differunt: vt in quo differt sensus à scientia: nam in ĳs, quæ multum differunt, manifestę sunt omnino drĩæ. Similitudinem aũt considerandum in ĳs quæ sunt in diuersis generibus: vt sicut alterũ ad alterum quidem, sic aliud ad aliud: vt sicut sciẽtia ad scibile, sic sensus ad sensibile: & vt alterum in altero aliquo, sic aliud in alio: vt queẽadmodũ visus in oculo, mens in aĩa, & vt tranquillitas in mari, serenitas in aere: vtrunqꝫ enim quies. Maxime aũt in ĳs, quæ multum distãt exerceri oportet: facile enim in reliquis poterimus similia inspicere. — Differẽtiarum inuẽtio. Similiũ cõsiderõ.

B Considerãdum aũt & ea, quæ sub eodem sunt genere, si quid inest oĩbus idẽ: vt homini, & equo, & cani: nã si inest aliquid eis idẽ, in eo sunt similia. Vtile aũt ipsum quidẽ, quod quotupliciter dicitur, considerasse, ad diluciditatẽ: maxime aũt quis sciet q̃d ponatur, manifesto facto quotupliciter dicitur. Et ad fieri secundũ rem eandem, & nõ ad nomen syllogismos: si enim immanifestum sit quotupliciter dicĩ, contingit non ad idem ẽt qui respondet, & qui interrogat, ferre intellectum: manifesto aũt quotupliciter dicitur, & ad quid ferẽs ponat, ridiculus videbitur interrogãs esse, si non ad hoc sermonem faciat. Vtile etiã, & vt non falsa rõne decipiamur, sed decipiamus potius: nam sciẽtes quotupliciter dicitur, non allucinabimur, sed sciemus si nõ ad idẽ sermonẽ faciat is, qui interrogat, & ipsi interrogantes poterimus apparenti ratiocinatione fallere, nisi is qui respondet agnoscat quotupliciter dicĩ. — A specie. Vtilitates consideratiõis multiplicis.

C Hoc non in omnibus semper possibile, sed q̃n fuerint eorum, quę multipliciter dicuntur, alia quidem vera, alia autem falsa. Est aũt proprie non conueniens modus hic dialecticæ: quare omnino vitanda dialecticis huiusmodi ad nomen disputatio, nisi quis aliter non possit de proposito differere. Differentias aũt inuenire vtile, & ad syllogismos de eodem, & diuerso, & ad cognoscendum quid est vnumquodqꝫ. Quod aũt ad syllogismos de eodem, & diuerso vtile, manifestum: inuenientes enim drĩam propositorum quãlibet, ostendentes erimus, q̃m non idẽ. Ad cognoscẽdum aũt quid est vnũquodqꝫ, eo ꝙ propriã substantiæ cuiusqꝫ rationẽ, ĳs, quæ circa vnũquodqꝫ sunt, accõmodatis differentĳs separare solemꝰ. — Vtilitates inuẽtiõis differẽtiarum.

Similitudinis aũt consideratio vtilis est ad inductiuas rationes, & ad syllogismos ex suppositione, & ad assignationẽ definitionũ. — Vtilitates cõsideratiõis similium.

Ad

G Ad inductiuas quidem rationes, eo ꝙ circa singula in similib⁹ in K
ductione, vl'e existimamus inducere: non enim facile est inducere ignorãtes similia. Ad syllogismos ex suppositione, eo ꝙ probabile est quemadmodũ in vno similiũ se habet, sic & in reliquis. quare ad quodcunq; eorum facultatẽ habebimus disputandi, profitebi-
Hypothesis. mur quemadmodum in his se habet, sic & in proposito habere. id enim ostendẽtes, & propositũ ex suppositione ostendentes erim⁹: supponentes enim q̃uo in his se habet, sic et in proposito se habere demonstrationẽ faciemus. Ad definitionum aũt assignationem, eo ꝙ potentes conspicere quid in vnoquoq; idẽ, non dubitabimus ad quid oporteat genus, cùm definiem⁹ ꝓpositũ, collocare: nam cõmunium quod maxime in eo quod q̃d prædicatur, genus erit.
A multũ distãtib⁹. Similiter aũt & in multum distãtibus vtilis ad definitiones similitudinis consideratio: vt quod idẽ tranquillitas in mari, & sereni
H tas in aere: vtrũq; enim quies: & q̃m punctum in linea, & vnitas L
in numero: vtrunq; enim principiũ: quare cõe in omnibus genus assignantes, arbitrabimur nõ extranee definire. Penè aũt & definientes sic solent asignare: nam & vnitatẽ principium numeri dicunt esse, & punctũ principiũ lineæ: manifestũ igitur, q̃m ad cõe vtrorũq; genus collocant. Instrũ itaq;, per quæ sunt syll'i, hæc sũt: loci autem, ad quos vtilia sunt prædicta, ij sunt qui dicendi sunt.

Sermo de potestate sumendi Differentias, de Similium consideratione, & Vtilitatibus instrumentorum. Cap. 14.

ABRAM

POtestas vero sumẽdi d'riam euenit exercitio sumẽdi d'riam reꝝ
I vehemẽtis si'litudinis vnius earũ, q̃ vl'r sunt tres spẽs. quarũ Vna est si'litudo acceptionis d'riarũ rerũ, q̃ subsunt vni generi ꝓximo, prout sunt fortitudo & æq̃tas: suũ enim gen⁹ ẽ vnũ, s. ipsa virt⁹, sed fortitudo ẽ circa res timẽdas, & ęquitas ẽ circa res q̃ fiunt hominũ cõmertijs, & hę sũt illarũ d'riæ, quib⁹ differũt. Secunda aũt spẽs est, ꝙ sumamus d'rias rerũ, q̃ subsunt vni generi remoto, ꝓut est prudentia & temperantia, suum enim remotũ genus est ipsa virtus, sed prudẽtia est in parte cogitatiua, & tẽperantia in parte cõcupiscente. Et

MANTINVS

FAcultas vero assumẽdi d'rias acquirit' quidem exercitatione & vsu in assumẽdis differẽtijs rerũ valde similiũ, quarum tres sunt modi. M
Primus est, cũ sumuntur d'rię rerũ, quæ sub vno genere propinquo cõtinent', vt fortitudo, & iustitia: nam genus propinquũ ipsarũ est vnũ, videlicet virt⁹: verũ ipsa fortitudo cõsistit in rebus humorosis, iustitia vero in cõmercijs & actionibus, quæ inter hoĩes fiunt: & hę sunt earũ differentiæ quibus distinguunt'. Secundus modus est, cũ sumunt' d'riæ reꝝ, quæ in vno genere remoto cõtinentur, vt prudẽtia in virtute intellectiua, & tẽperãtia ĩ parte cõcupiscibili. Tertius

A ABRAM

Et tertia species est drīarum rerum, quę subsunt generibus supremis, qn̄ illis rebus contigerit ꝙ sint similes, prout est cōsideratio illius, quo differt sensus à sciētia, cum hoc ꝙ sensus sit de prędicamēto relationis, & scīa de prędicamēto qualitatis: similitudo.n.inter illos est nimia: proportio enim sensus ad sensibile est proportio scientię ad ipsum scibile.

Potestas vero sumendi verisimilitudinē, fit exercitio sumendi similitudinē inter res distinctas, ꝓut fit potestas sumendi drīas exercitio sumendi drīas rerum similiū. Similitudo aūt est dupliciter, similitudo ſm modū proportionalitatis, aut secundum rem, quæ ambiat ipsa similia, & aliqn̄ comperiuntur in vna eadem re ambæ similitudines simul. V.g. sensus, & intellectus sunt sil'es, quatenus sunt quædam conceptiones, necnō rōne proportionalitatis: quia dispō intellectus ad animā est, sicut dispositio sensus ad visum. Hę itaq; sunt res, quæ nobis cōflant potestatē horum quatuor instrorum.

Trium autē horum instrorum, quę sunt nominis æquiuoci dignotio, & drīarum acceptio, & similitudinis sumptio, est iuuamen cōe, & iuuamen propriū. Commune quidem iuuamen ē, quo facilior fit eductio præmissarū ipsarumq; inuentio: qn̄.n. nos diuiserimus nomen æquiuocū in sua significata, & hoc in subiecto pręmissę, aut ipsius prædicato, aut vtroq;, vna præmissa reddit̄ nobis plures præmissę: sicq; qn̄ diuideremus rerū differentias, quas putaueramus primo esse vnam, redditur vna pręmissa duę, & hinc nobis eueniunt duæ præmissæ.

Singulis

MANTINVS D

Tertius modus fit, si sumant̄ drīę rerum, quæ sub generib⁹ supremis cōtinent̄, si cōtingat illas res esse sil'es, vt cū cōsiderat̄, in quo nam differat sensus ab ipsa scīa, licet sensus sit ex ꝑdicamēto relationis, & scīa ex ꝑdicamēto qualitatis: qm̄ inter ipsa magna extat similitudo. nam eadē est proportio & rō ipsius sensus ad sēsibile, quæ est scientiæ ad scibile.

Facultas vero ad assumendā sil'itudinē acquirit̄ ex vsu assūptionis sil'itudinis inter res diuersas, queadmodū facultas, quā habem⁹ ad assumēdas drīas, orit̄ quidē in nobis ex vsu assumēdi drīas rerū sil'iū. sil'itudo ꝑterea ē duplex. nēpe vel ſm analogiā, vel est similitudo ſm aliquid cōe ipsis similibus: qn̄q; tamē reperiuntur in eadem re vtraq; similitudo simul. exēpli gratia, sensus, & intellectus: sunt em̄ similes, quatenus sunt cognitiones, & ſm analogiam; nam ita se habet intellect⁹ ad aīam, sicut sensus ad visum. Hęc itaq; sūt ea, quæ præstant nobis facultatem in his quatuor instrumentis.

Tria aūt horum instrorum, videlicet dictinctio noīs ęquiuoci, & differentiarū inuētio, ac sil'itudinis cōsideratio, ꝑstant qdē vtilitatē cōem, atq; vtilitatē propriā. Cōis aūt vtilitas est, quia ꝑ hæc facile ꝓpōnes sumentur, ac inuenientur: nam, cum distinxerimus nomen ęquiuocū in sua significata, & hoc siue subiectū ꝓpōnis, siue prędicatū eius, siue in vtrisq;, vna propositio efficietur plures: similiter quoq;, si inuenerimus differentias rei, quā existimauimus primo ipsam esse vnā, tunc illa vna propositio euadet plures, & sic habebimus ex hoc duas propositiones.

G ABRAM

Singulis vero horum trium iuuamina propria sunt: æquiuoci quidem nominis cognitioni vna cum præfato, tria iuuamina. Primum quidem iuuamen patens est manifestatio, & hoc quidem iuuat quærentem & respondentem: quærẽtis quidem iuuamen est, quia quãdo quæritur nomine æquiuoco, intelligeret ex illo admissionẽ alterius duorum significatorum, quæ significat, & interdum abstineret illud admittere ob cauendum significatum illi commune secundum nomen, &
H putaret ꝙ quæsiuisset de hoc quod est apud eum impossibile, quærens autem hoc opere illi ostenderet significatum quod intenderat admittendum, & illud admitteret.

Respondenti vero iuuamen est, quia aliquando quæreretur ab eo significatum, quod non noceret ei illud admittere, & cum illo in nominis significatione inclusum esset significatum, quod redderetur ad destruendum eius positionem. Posset enim ille admittere quod significat nomen æquiuocum absque di-
I stinctione, & nõ crederet quòd quęrens illi inferret destructionem eius positionis. Secundum vero iuuamen est, quòd quærens & respondens non ferant orationem de duobus rebus distinctis, & putent interloqui de vna re, & quod est in mẽte vnius sit aliud ab eo, quod ẽ in mente alterius, & quod vnus destruit, sit aliud ab eo, qđ destruit alter: hoc autem est manifestum, ꝙ eueniat illi, qui ignorat quid significet nomen æquiuocũ absq; distinctione. Tertium autẽ iuuamen est, ne erret audiens, neq; loquẽs in syllogismo, quãdo

MANTINVS K

Vtilitas vero ꝓpria singulis horũ triũ hæc vtiq; est: nẽpe ꝙ cognitio noĩs ęquiuoci ꝑter id quod iã prędictũ fuit, habet quidẽ tres vtilitates. Prima vtilitas est dilucidita & manifestatio, & ex hoc suscipient iuuamentũ opponẽs, & respõdens: opponens aũt, siue interrogãs, ideo iuuaẗ ex hoc, q̃a cũ ipse interrogat aliq̃d per nomen æquiuocũ intelligi per ipsum vnũ quoddam significatũ ex illis significatis, quæ significat illud nomen, & q̃n̄q; respondens accusat acceptare illa significata, quia recusat illa significata æquiuoca fm nomen, & putat ꝙ ille interrogauit de illo significato recusato ab ipso, qđ est apud eũ impossibile, & hoc officio declarat ipse interrogans ipsi respondenti illud significatum, quod ipse intendit & acceptabit ipsum. L

Respõdenti quoq; est id vtile, propterea quia multoties interrogabiẗ de aliqua re, quã si concesserit, & acceptauerit, nihil ei nocebit, in qua tñ re continebitur fm significationem illius noĩs, aliquod significatũ quod iterũ destruet illi⁹ suppositionẽ, quia ipse cõcessit id quod significat illud nomen æquiuocũ sine distinctiõe, & nõ crediderit ꝙ ex hoc ipse interrogãs inferat destructionẽ suæ positionis. Secunda vtilitas est ne interrogãs & r̄ndens disputẽt de duab⁹ rebus distinctis, & putẽt se de vnica re disputare, & id qđ est in aĩo vnius, est aliud ab eo, qđ in aĩo alteri⁹ existit, & id, qđ destruit alter eorũ, est aliud ab eo, qđ destruiẗ ab altero: manifestũ aũt est hoc contingere illi, q̃ ignorat, q̃d significet nomen æquiuocũ. Tertia vtilitas est, ne decipiaẗ audiẽs & loquẽs ĩ syllõ: nam, M

A ABRAM MANTINVS D

quando illius præmissæ significant nomine æquiuoco, & quoddã illorum significatorũ, quæ significant illud nomẽ, sit verũ, & aliquod falsum. & posset putari falsum esse verum, & verũ esse falsum, & diuulgatum esse absonũ, & absonum esse diuulgatũ, & putaret de eo quod non est syll'us, ꝙ sit syll'us: putaret enĩ ꝙ ipsum idem prædicatũ minoris sit subiectũ maioris, cum ipsum esset aliud, & putaret ꝙ ibi sit conclusio, cũ ibi nulla res sit illata: quatenus ãt

B ex nomine æquiuoco posset euenire fallacia, qua homo posset decipere aliũ, hoc opus prius est sophisticũ q̃ topicum: ipse vero topicus indiget illo, dũ respondens extorquetur deuiando extraneis rñsionibus, & fiũt illi difficiles, & abstinet ab admittẽdo rem, de qua reciperet iuuamen, & de hac re quęreret ab illo nomine æquiuoco, quod significaret illã, & aliã rẽ, de qua nõ caperet iuuamen, & respondẽs admitteret illud putãs de eo, ꝙ ex quo hoc nomẽ significat rem, quę nõ iuuat quęrẽtẽ expedit ei concedere hoc nomen ſm hoc si-

C gnificatũ, quod confert quęrenti iuuamen, & ex illo inferret ipse q̃rens rem, quã ab initio rei proposuerat, quã admittere cauebat, nisi ꝙ hoc opus deceptoriũ sit in hac arte p accidens. Verũtamẽ potestas sumendi dĩas confert cõstitutioni definitionis singularũ rerũ, ipsamq; nosse facit per id, quod proprie ipsam cõcernit, eo ꝙ dĩa est, qua species p se distinguitᷣ à specie secum conueniẽti in genere, & confert iterũ iuuamen locis de eodem, & de alio, quando enim manifestantur differentiæ, fit manifestum ipsum aliud.

nam, cũ p̃missæ fuerint æquocæ, & illarũ rerũ, q̃ significantᷣ p illud nomen, aliqua sit falsa, aliqua vera, poterit existimari id, qđ est falsum esse verũ, & verũ eẽ falsum, & ꝙ impoſſe sit ꝓbabile & ꝓbabile impoſſe, & id qđ nõ est sylls, ꝙ sit sylls: qm̃ poterit existimari, ꝙ illudmet p̃dicatũ, qđ est in minori ꝓpõne sit subiectũ in maiori, cum tñ sit aliud, & existimabitᷣ, ꝙ adsit ibi conclusio, cum tñ nihil sit ibi illatũ. p id aũt qđ cõtingit deceptionis ex noĩe æquiuoco, poterit qs alios decipere: verũ hmõi

E officiũ principalius ẽ in sophisticis, seu elẽchis, q̃ in dialecticis. Verũtñ erit coactus vti hoc officio ipse dialecticus qñ rñdens peruerse cauillat cõtra ipsum rñsionibus incõgruis, q̃ sunt apud eũ difficiles, & sic nõ poterit recipere, & acceptare id, qđ põt vtilitatẽ afferre: & sic interrogabit de ea re aliquo noĩe ęquoco significãte ea, & aliã rem, q̃ nullã affert vtilitatẽ, & acceptabit illud ipse rñdẽs, cũ putet, ꝙ postq̃ illud nomẽ significat illã rem, q̃ nullã affert vtilitatẽ ipsi interrogãti, põt acceptare illud

F nomẽ iuxta illud significatũ, qđ affert vtilitatẽ ipsi interrogãti, & tunc ipse ĩterrogãs ĩferet ex hoc illã rem, quã ꝓposuerat ab initio ꝓbare, & nõ poterat eã cõcedere. Verũtñ hoc offm̃ est sophisticũ, tñ fit ĩ hac arte p accñs. Vtilitas vero facultatis inuẽtionis dĩarum cõducit ad assignationẽ definitiõis vniuscuiusq; rei, & cognitionẽ rei, q̃ est ei propria, cũ ipsa dĩa sit, qua distinguitᷣ spẽs p se à spẽ diuidẽte ipsam p genus: & hoc est vtiq; vtile ad loca, q̃ sunt de eodem, & diuerso quoq;: nã notificatis differẽtijs notificantᷣ & diuersa.

G ABRAM

Iuuamen vero poteſtatis ſumendi ſimilitudinē cōuenit tribus rebus: quarum vna eſt ipſa inquiſitio: ſecunda ſunt ſyllogiſmi, qui proprie poſitiones nominātur, hoc eſt conditionales: & tertia ſunt ipſæ definitiones. Huius vero iuuamen ad inquiſitionem patet, quia ſciendo ſumere ſimilitudinem ipſius conſimilitudinis euenit ſyllogiſmus poſitionis. hic enim manifeſtationis modus fit ſecundum modum credulitatis, quando enim aliquid alicui īeſſe, aut ab aliquo auferre oſtē-
H dere proponimus: hanc commonſtrationem transferimus ad huius ſimile, de quo eſt notum, quòd id, quod ſequitur huius rei ſimile, ſequatur hanc ipſam eandem rem. Definitionibus autem confert iuuamen, quia per eas oſtenditur proximum genus, quod in definitione ponitur, ſicut per ſcientiam differentię dignoſcitur id, quod proprie ipſam concernit, &, vt vniuerſalius inquam, niſi ſumeretur ſimilitudo, impoſſibile eſſet cuipiam euenire vniuerſale aliquod, tanto minus eſ-
I ſentiale: & ideo exercitium ſumendi ſimilitudinem & differentiā eſt, quo nobis ipſi conſtamus de acceptione rerum eſſentialium in ſyllogiſmis demōſtratiuis. Et aliquando etiam ſumitur iuuamen de ipſa ſimilitudine ad acceptionem definitionum rerū nimis remotarum ſecundum ſuam eſſentiam, ex quo inter illas fuerit proportio aliqua, & ponitur hæc res, qua proportionantur, tanquam illarum genus. Verbi

MANTINVS K

Vtilitas vero facultatis inuētionis, & cōſiderationis ipſorū ſimiliū ad tria ſe extēdit. Primo ad ipſam īductionē faciendā. Scđo ad ſyll'os, qui ꝓprie dicunť ſyll'i ex ſuppoſitione, ſeu hypotheſi, hoc eſt cōditionali. Tertio ad ipſas diffinitiones aſſignādas. Eſt itaq; manifeſte vtilis cōſideratio ſimiliū ad ipſam inductionē, propterea qa notitia ſimilitudinis, q̄ eſt īter res, de qb⁹ fit inductio, verificat inductionē: nā ſi non fuerit nota illa ſil'itudo, q̄ inter eas exiſtit, nulla apparebit ibi īductio. Eſt p̄terea manifeſte vtilis ad ſyll'os condi- L
tionales, qa cognita cōſideratione, & inuētione ſimilitudinis efficietur ſyll's ex ſuppoſitiōe, & is modus probationis eſt ſm modū permutationis. nā, cū volumus probare aliquid ineſſe alicui rei, vel denegatū ab ea re, tūc trāſferim⁹ hmōi probationē ad ſimilitudinē ei⁹, quia ſcim⁹ ꝙ id, qđ infert ſimilitudinē huius rei, inferet ipſammet rē. Ad diffinitionū quoq; aſſignationē vtilis eſt ſimiliū cōſideratio, ꝓpea qa ꝑ hoc manifeſtať genus propinquū, quod in diffinitione ponitť, queadmodū cognita M
dr̄ia dignoſciť id, qđ eſt ei propriū, & vt verbo dicā, ſi nō cōſideraretur ipſa ſimilitudo, nō poterit qs habere aliquid vl'e, ſeu cōe, longe minus aliquid ꝑ ſe, & eſſentiale: hinc eſt, ꝙ exercitatione & vſu cōſiderationis ſimiliū, ac dr̄iarum deuenim⁹ in cognitionē rerū, quæ ſunt ꝑ ſe in ſyll'is demr̄atiuis. Cōfert p̄terea cōſideratio ſimilitudinis ad aſſignādas definitiones rerū, q̄ valde diſtāt inter ſe cū extat inter ipſas aliq̄ analogia, & proportio, & illa res, q̄ hēt analogiā ad eas ponatur veluti genus ad eas. exēpli

A ABRAM

Verbi gratia, quia ex quo℥ ꝓportio puncti ad lineã in magnitudine est proportio vnius ad numerum, eo ꝙ sit principiũ: sicq;, quando proponimus habere lineæ, aut vnius definitionẽ, ponimus hanc similitudinẽ, vt genus illorum, & dicimus de pũcto, ꝙ sit lineę principiũ, & de vno, quòd sit numeri principium.

Hæc itaq; sunt instrã, q̃bus educuntur particulariora loca singulorum quæsitorũ ex locis cõibus, quę infra narrabit. Et hic explicit orõ de prima parte huius sciẽtię, & maior pars illius, cuius meminim⁹, est, B quod dictum est in Primo libro voluminis Topicorum Aristotelis.

MANTINVS D

exempli grã, cum eadem sit rõ vel ꝓportio, seu analogia ipsius puncti ad lineã, quæ est ipsi⁹ vnitatis ad numerum, cũ illud sit principiũ. Ideo cũ voluerimus assignare definitionẽ pũcti, vel vnitatis, tũc ponemus hmõi similitudinẽ veluti genus eis, & dicimus punctũ esse principiũ lineæ, & vnitatẽ principium numeri.

Hæc ergo sunt instrã, quib⁹ inueniuntur loca particularia vniuscuiusq; quæsiti locorum vniuersaliũ, quos post hoc narrabit, & hic finit tractatus primæ partis huius sciẽ, & maior pars eorũ, quę de hoc tractauimus, amplectit̃ quicquid Aristo. E dixit in Primo libro Topicorum.

Aristotelis Libri Primi Topicorum, cum Auerrois media expositione finis.

Tractatus de Locis ad intelligentiam eorum, quæ in Reliquis Topicorum libris ab Aristotele dicuntur.

ABRAM

Expedit quòd primo dicamus quid sit locus, & secundo quòd sint finita inclusa, & tertio modos disciplinę, qui possunt de eis fieri, & modum quo Aristot. processit C hic. Dicimus itaq;, quòd Alexander & Theophrastus definiunt locum, quòd sit principium & sedes, vnde sumuntur præmissæ singulorum syllogismorũ, qui fiunt de omnibus particularibus quęsitis singularum artium, & per hoc intendit ꝙ sint dispositiones & attributa communia, & regulæ quibus procedimus ad acquirendum particulares præmissas singulorũ syllogismorũ.

Alexãdri & Theophrasti opinio.

Et

MANTINVS

Consentaneum nunc est primũ determinare q̃d sit locus: secũdo, ꝙ loca sunt finita determinataq;: tertio tractare de modis doctrinæ, qui possunt fieri in ipsis, & mo- F do, quo vsus ẽ Arist. in tractatione de loco. Dicamus itaq; ꝙ Alexander & Theophrastus definiunt locũ sic: locus est principium quoddã & elementũ, à quo sumuntur ꝓpõnes cuiuslibet syllogismorum, qui fiunt de problematibus particularibus in vnaquaq; arte: ac si velint locos ipsos eẽ significationes ac effect⁹ quosdam vl̃es, & communes, atq; ordines & regulas, à quibus procedimus ad adipiscendas propositiones particulares in singulo syllogismo.

 Et

G ABRAM

Et hoc est quod Abumazar Alpharabius intendit per locum, & ideo ex quo ipse est illa præmissa, cuius partes proprie concernunt partes præmissæ, quæ ei subest: cuius pars prædicata præmissæ prædicatũ tantum cõcernit, & subiectũ est aliud: præmissæ vero, qua concernitur pars, substantia est ipsum subiectum alterius præmissæ, cùm pars prædicata sit alia: continens itaq; illarum non est locus, neque contenta est præmissa particularis, sed contenta est conclusio duarum præmissarum, quarum maior est con-
H tinens, & minor est contenta secundum eius subiectum, prout dicimus Socrates est animal, & omnis homo est animal. Et putatur quòd hæc definitio, qua definierunt hæc loca, sit affinis definitioni qua ea definierat Aristote. in libris Rhetoricorum: ille enim dixit, quòd loca sunt bases syllogismorum, & putatur quòd inter illa sit differentia, quia si locus est basis syllogismi, syllogismus est illius forma, quæ est eius figura, eius autem materia est ipsius præmissæ: expedit itaque ꝙ
I locus sit, qui largiatur syllogismorum præmissas & formam, & hoc est ipsa veritas, quia inuenimus syllogismos facere ambas res simul, aut inuenimus de illis qui faciat alteram duarum rerum, & de illis, qui faciat alteram rem: & hoc quidem est manifestũ de locis vniuersalibus, quæ Aristo. tradidit in Posterioribus Analyticis.

Themisti⁹

MANTINVS K

Et hoc idem sentit Alpharabius de ipso loco: & ideo dicit, ꝙ est propositio, cuius partes simul terminant proprias partes propositionis, quæ sub ea continetur, vel cuius pars, ꝗ est prædicatum, continet prædicatum propositionis tantum, subiectum tamen est vnum in ea. At illa propositio, cuius pars, quę est subiectum, terminat proprium subiectũ alterius propositionis, pars tamen, quæ est prædicatum, est vna, tunc eius vniuersalis & communis non est loc⁹, neq; ipsa terminata, seu cõtracta erit propõ particularis, sed ipsa terminata, & contenta est vtique L
conclusio duarum pręmissarũ, quarum maior est ipsa vniuersalis communis, seu continens, & minor est subiectum ipsius terminatæ & contractæ, vel cõtentæ: vt cùm dicimus Socrates ē animal, & omnis homo est animal. Hæc autē definitio, qua illi definierũt hæc loca videtur esse ferè eadem cum ea definitione, qua Aristo definiuit ea in libro Rhetoricorum. Inquit enim ipse ibi, loca esse elementa syllogismorũ: posset tamen dici, ꝙ differũt aliquo pacto inter se, qm̃ si locus esset elementũ syllogismi, cùm ipse syllogismus M
habeat formã, quæ est eius figura, atq; materiam, quæ est propositio eius: locus ergo debet præstare propositiones syllogismorũ, & figuram eorum: & hoc vtiq; est verum. nam inuenimus ipsos syllos fungi vtroq; munere simul, vel inuenimus aliquos eorum fungi vno illorũ duorum officiorũ, aliquos vero altero: & hoc perspicuum est ex illis locis vniuersalibus, quos tradidit Arist. in libro Priorum Resolutiuorum.

Themisti⁹

A ABRAM MANTINVS D

Themistij opinio.

Themistius vero dixit ꝙ locus sit vniuersalis præmissa, quæ est in syllogismo, quæ verissima est præmissarum syllogismi. & dicit, ꝙ tali p̄missa aliquando vtimur secundum se in syllogismo, & aliquando vtimur sua sentẽtia, & potestate. Eius autem argumentatio ad hoc est, quia in rebus, quibus Arist. vtitur in tractatu locorũ huius libri, comperiuntur ambę species simul, prout dicimus, ꝙ eligibilius sit apud nos quod est diuturnioris temporis, & prout dicimus ꝙ eligibile per se sit eligibilius quàm eligibile per aliud. de re B itaq; horum & similium videtur, ꝙ numerati sint vt fiant maioris præmissæ singulorum syllogismorum quæsitorum particularium: prout dicimus ebrietatis delectationẽ esse eligibiliorem delectatione coitus, quia sit diuturnioris durationis.

Alexandri vero argumentatio ad hoc est, quia præmissę, quæ sumunt̃ in illis syllogismis, sunt infinitæ, & non inclusæ collectę in vnum, sicq; non euenit ex finitis indiuiduis aliqua res vniuersalis, ex qua procedat̃ ad res particulares ĩfinitas, cui⁹ mo C ris est dispositio regularũ, quæ tradũtur in hac arte. vniuersales vero præmissæ particularium præmissarũ sunt finitæ: & dum attigerimus ipsarum vniuersaliores, possibile fit nobis procedere ad particulariores quę eis subsunt, & euenient nobis præmissæ particulares, quæ sunt in potentia infinitæ aduentu vniuersalium, quæ sunt finitæ: & hæc quidẽ est natura regulæ, vt regula est, & ideo loca sunt, quæ per se largiũtur potestatem faciendi syllogismos, & particulares præmissas maioris singulorũ

Themistius vero dicit, ꝙ locus est ꝓpō vl'is, quæ est verior cęteris propositionib⁹ syll'i, & dicit, ꝙ illa ꝓpō, quæ ita se habet, qñq; ponitur ipsamet in syll'o, qñq; vero eius significatum, & vis eius. Et huius rei rōnẽ affert ipse Themistius, s. propterea, quia ea, quæ ab Arist. traduntur in hoc libro in Tractationibus de Locis, inuenies ea esse ex vtroq; genere horũ simul, vt cũ dicim⁹, ꝙ quicqd diutius ꝑdurat est prętantius apud nos, & cũ dicim⁹ ꝙ id, qđ est de seipso p̄stantius, est vtiq; p̄stãtius q̄ id, qđ est ꝑ aliud p̄stantius. Hęc ergo & eoꝝ sĩlia vident̃ connumerari & E ordinari hic, vt ex eis fiant ꝓpōnes maiores ĩ singulo syll'o problematũ particulariũ: vt cũ dicim⁹, ꝙ delectatio ebrietatis est p̄stãtior delectatiõe venerei actus, cùm diutius perduret.

Alexandri tñ ratio cõtra hoc est, ꝙ ꝓpōnes, quæ reperiunt̃ in ipsis illis syll'is, sunt infinitę & indeterminatę: de eo aũt, qđ ē infinitũ, & indeterminatũ, nõ possum⁹ ex scĩa de indiuiduis finitis eoꝝ adipisci aliqd vl'e, a quo procedat̃ ad particularia infinita, vt fieri solet ꝑ regulas traditas in hac arte. At ꝓpōnes vl'es, quę particulares ꝓpōnes amplectuntur, sũt F vtiq; finitæ, sub quibus cõtinentur partes infinitæ, & cũ peruenerimus ad earũ vl'es, poterim⁹ trãsire ac procedere ab eis ad particulares, q̄ sub ipsis continent̃: & sic obtinebimus particulares ꝓpōnes infinitas potẽtia, cum obtinuerimus vl'es finitas. Hæc enim est natura ipsi⁹ methodi seu regulæ, quatenus est method⁹, & regula: & ideo ipsa loca præstant per se facultatem efficiendi syll'os, ac propositiones particulares magnas

G ABRAM

gulorum syllogismorum, nõ quòd ipsarum naturę sit hic actus. Et iõ id quod dicit Alexander, & qui vt ipse asseuerat, est propior veritati, quàm Themistius.

Et Abumazar dicit cũ hoc, ꝙ illa sit opinio Aristotelis, quam pressius ponit, q̃ secũdum quod dicitur loci nomen apud vulgus, & illa est res vnde trãstulit hoc nomen: ita enim oportet, ꝙ sit res ad quã nomẽ trãsfertur in arte, vnde translatũ fuerit. Verbi grã, quia nos inuenimus loci nomen apud vulgus, ꝙ eo significẽt aliquã dispositionem, vel aliquam
H rem cuiusq; orationis, de qua sit sermo, occasione cuiꝰ dispositionis vel rei prouenit huius orationis cõstructio, aut destructio: & hoc quidẽ apparet ex inquisitione locorum, quæ vtuntur hoc nomine, quia cõsueuerunt dicere, hic est locus cõsiderandi, & locus astutię, & locus deceptionis, & locus dependentię similitudinis: & hæc est simillima rerum ſm significatũ quod nomen loci significat apud Alexãdrum. Et sunt res, quæ dum apud nos fuerint secũdũ orationem aliquam, possibile ẽ no-
I bis ex illis ꝓcedere ad id, quod hæc oratio construit, aut destruit.

Et hinc dicimus, ꝙ Aristoteles nõ vocaret præmissas vl'es, ex quibus acquiruntur pręmissæ particulares demonstrationum, loca: ex quo demonstratio non est apta secundum modum quęstionis & respõsionis, & Aristoteles excusatur de similibꝰ illarum præmissarum, quibus vtitur in suo libro, de quibus putatur ꝙ sint maiores præmissæ particulares, quę fiant in singulis syllogismis de particularibus pręmissis dicẽdo, ꝙ hæ

MANTINVS K

in vnoquoq; syll'o, nõ ꝙ ex earũ nãsit efficere hmõi officium, hoc est, ꝙ sint ipsęmet de se ꝓpõnes magnæ, sed præstãt methodũ. Et ideo vr̃ rectius locutus fuisse Alexãder & qui eius sequit̃ sententiã, q̃ Themistiꝰ.

Alpharabius vero dicit, ꝙ cũ hoc, ꝙ hæc sit opinio Arist. quam intendit in hoc libro, sumpta à sigñatione loci apud vulgũ, adhuc oportet, vt extet q̃dam sĩitudo inter illud significatũ, ad qđ translatũ est illud nomẽ ꝑ artẽ, & sigñatũ apđ vulgũ. Et dicit, ꝙ nos ĩueniemꝰ nomẽ loci significare apud vulgũ aliqđ signifi L
catũ, vel aliquã rem in oĩ orõne, de qua cõtingat fieri aliqua enũtiatio ꝑꝑ illud significatũ, vel illã rẽ, q̃ affert affirmationẽ illiꝰ orõnis, vel eiꝰ destructionẽ, & hoc satis patet, si recte ꝑquirant̃ loca, in quibus hoc nomen in vsum venit apud eos: dicũt enim, hic ẽ locus contẽplationis seu cõtẽplãdi, & locus ingeniositatis, vt ita loquar, seu versutię, & locus fallacię, & locꝰ đpẽdẽtię, & ĩter oĩa hoc vtiq; ẽ, qđ magis similat̃ illi sigñato qđ ꝑ nomẽ loci sigñat̃ apud Alexã. Et sunt q̃dẽ illa sigñata, q̃, cũ in ali-
qua orõne ea habuerimꝰ, poterimus M
vtiq; procedere ab eis ad id, qđ affirmet hmõi orationẽ, vel eã destruat.

Et ideo dicendũ est ꝙ illæ ꝓpõnes vl'es, à quibus adipiscimur ꝓpõnes ꝑticulares in ipsis demr̃onibus, Aristo. non vocat eas loca, cum ipsa demonstratio sit res, quę non est apta, vt in ea fiat ĩterrogatio & respõsio: immo Aristo. excusat se, cur vtat̃ in suo libro illis ꝓpõnibus, quia vidẽtur esse propositiones magnę particulares, quæ fiunt in singulo syll'o pro aliquibꝰ quæsitis particularibꝰ.

Inquit.

A ABRAM

ꝙ hę numerentur inter loca, ratione qua sua prædicata sunt aliquo modo vniuersaliori prędicatis multorum quęsitorum particularium, & proceditur ex eis ad particulares præmissas, quæ fiunt maiores præmissę singulorum syllorum, & propterea possunt esse regulæ & dignosci in hoc libro. Et huius exemplum est id, quod dicimus, quod est diuturnioris durationis, est eligibilius: & est locus, ex quo ex eo procedimus ad id, quod est diuturnioris durationis, ꝙ sit eligibilius: id vero,
B de quo Aristoteles meminit de his orationibus, præter id cuius meminimus, est vt dicere, expediens est explicare, quas rerum conueniat vocare, sicut illas vocat ipsum vulgus, & quas non: & sicut dum dicit postquam transtulerimus rei nomen ad nomen alterius rei expedit, ꝙ consideremus adeo quòd nomen quo vocatᷣ sit conuenientius quàm nomen subiecti. Hę enim non sunt præmissæ, sed sunt dispositiones, & attributa præmissarum, ex quibus progreditur ad illas: & ideo omnes
C expositores conueniunt, ꝙ hęc non sint loca, ac si essent positiones, & directiones ad modum inueniendi præmissas, & res iuuantes eas. hæc itaq; est explicatio quid sint loca.
Modi vero disciplinę, q̄bus vtimur in hac arte videntᷣ ex eo qđ dicā. ex quo .n. oē quæsitū est ꝑ dictionem an sit, aut quęritᷣ ꝑ ipsam, an res sit simplr̄, ꝓut dicim⁹, an vacuū sit, & an tale sit tale? ꝓut dicim⁹, an agn⁹ sit mortu⁹? aut an tale ĩeē tali sit magis q̄ inesse tali, vel an tale insit tali, aut ſm ꝙ sit definitio, aut gen⁹, aut propriū, aut accidens, & similia: & vnius-

MANTINVS D

Inqt.n. ipse, ꝙ illæ dr̄r loca ꝓpea, quia earum ꝑdicata reperiuntᷣ mō quodā vl'iori, q̄ sint ꝑdicata multa ꝑticularia, & proceditᷣ ab eis ad particulares propōnes, q̄ efficiuntᷣ propōnes magnę ī singulo syl'lo: & hac rōne pn̄t esse regulę & methodi, & pōt de eis tractari in hoc lib. Exempli gr̄a cū dicimus, qđ diuturni⁹ est, eligibili⁹ est, seu ꝑstātius, hoc.n. dr̄ eē locus, q̄a ab ipso ꝓcedit & transitur ad hoc, vt dicamus, ꝙ qcqd est diuturnius, ē eligibilius apud nos. Id vero, qđ Arist. affert de his orōnibus, est aliud, q̄ id, qđ nos narrauimus, E vt cū dicit: cōsentaneū aūt est vt declarem⁹, q̄ nā sint illa, q̄ nos debemus noīare vt nominat vulgus, & q̄ n̄: & cū dicit, & iā op3, vt disputemus, seu rōnes afferamus, postq̄ transtulerimus nomen rei ad aliud nomen: ita vt cōuenientius sit illud nomē, quo nos nominam⁹ illā rē, q̄ suuū nomē sibi impositū. Hæ [illegible] nō sunt ꝓpōnes, sed sūt q̄dā affect⁹ & dispōnes ipsarū ꝓpōnū, & q̄dam via, qua ꝓgitᷣ ab eis ad illas: & iō oēs expositores cōueniūt, ꝙ hęc nō sunt loca, sed sunt veluti q̄dā suppōnes, & regulę, ac directiones dirigētes ad F inuētionē ꝓpōnū, & sunt res q̄ ad illas cōferūt. Hęc ergo ē locorū expō, q̄d nā sint. Modi vero doctrinę, q ī hac arte fiūt, q nā sint, statim declarabo. nā cū q̄libet ꝓblema sit, qđ ꝑ dictionē an, vel vtrū sit, q̄ritᷣ vtique ꝑ ipsum, vtrū res sit absolute, & simpl'r, vt cū dicim⁹ vtrū vacuū sit, vel vtrū hoc sit hoc, vt cū dicimus, vtrū aīa sit mortalis, vel vtrū hoc insit potius huic, q̄ huic: & si hoc īest huic, vtrū sit definitio, vel genus, vel propriū, vel accidens, & vnūq̄dq; horū hēt

G ABRAM MANTINVS K

vniuscuiusq; horũ sint loca ꝓpria, & loca cõia, possibile est, ꝙ oĩa loca iuuãtia singula horũ q̃sitorum numerent̃ sola, & si his fit repetitio locorũ cõmunium. hic tñ est facillimus modorũ, & proximus eorũ, & firmissimę obseruationis ipsorũ, & sic inuenimus fecisse Aristo. nisi, ꝙ ipse posuit loca quęsitorum essendi simpl'r, & loca accidentis in vnum idẽ, ob cãm quã prędiximus, & decreuit illis vnũ tractatũ: deinde posuit loca quæsitorum syll'orum simpliciter tñ, & decreuit illis vnũ tra-

H ctatum: deinde posuit loca generis, & decreuit illis ẽt vnum tractatũ, & sic fecit de locis q̃sitorũ proprij, & definitionis, quia vtriq; horum decreuit vnum tractatum. Et possibile ẽt esset hæc loca fieri altero mõ: numerauit aũt primo quid oĩbus illis sit commune, prout sunt loca similitudinis & contrarij, & cætera: deinde posuit qđ est cõe quatuor ipsorũ, deinde trib⁹, deinde duobus, & numerauit loca ꝓpria singulis horũ solis: & iã pos'e eẽt, ꝙ numerarentur respectu ad defiõnẽ, ꝑter ꝙ ex-

I plicet̃ p illa definitio alicuius q̃siti de his q̃sitis. loca. n. generica iuuant definitionẽ, ex quo ĩpos'e ẽ, q̄n sit in ea defiõne ipsum gen⁹: sicq; & loca ꝓprij, ex quo cõdõnis ipsius defiõnis est, ꝙ sit appropriata: & sil'r loca accidẽtis, ex quo ĩpos'e est, q̄n defiõ insit definito. Et ƒm hoc vr̃ ꝙ loca destructiua horũ, singula destruãt defiõnẽ, & cõstruẽtia, singula horũ sint constructiua, & q̃dã sunt de cõdõnib⁹ ipsi⁹ defiõnis, nisi ꝙ ex quo nõ oĩa loca, q̃ destruũt gen⁹, aut singula horũ destruũt definitionẽ, sed de illis sũt, q̄ ipsam cõstruant & destruãt:

hẽt loca ꝓpria, & loca cõia: iõ oĩa loca, q̃ sunt vtilia vnicuiq; horũ ꝓblematũ, pñt seorsũ numerari: l; in hoc fiat repetitio locorum cõiũ. & is est facilior modorũ, & ꝓpinq̄or eorũ, atq; cõstãtior ꝓ custodia & cautione, & sic videm⁹ Arist. fecisse, nisi ꝙ posuit loca ꝓblematũ de ineẽ absolute, & loca accidẽtis in vnicũ sermonẽ pp cãm iã à nobis dictã, & seorsũ fecit de eis vnũ sermonẽ, mox posuit loca ꝓblematũ cõparationis absolute seorsũ, & fecit đ eis quoq; vnũ tractatũ: & idẽ quoq; fecit de locis ꝓblematũ ꝓprij & definitiõis, vcȝ ꝙ fecit de singulo horũ duorũ tractatũ seorsum. Pñt tñ hæc loca ordinari sc̃do mõ, ac numerari. Nã possum⁹ primũ ordinẽ ponere, q̄đ sit ipsis oĩb⁹ cõe, vt sunt loca à simili, & à cõtrario, & alia id gen⁹: deinde id, qđ ẽ cõe quatuor illorũ, mox trib⁹, mox duob⁹, post hoc ordinare loca ꝓpria vnicuiq; illorũ seorsũ. Pñt adhuc numerari, & ordinari alio mõ: nẽpe vt ponant̃ oĩa ĩ ꝑte defiõnis: licet non declaret̃ p ea defiõ alicui⁹ horũ ꝓblematũ: nã loca generũ cõducũt ipsi definitiõi, cũ in ipsa defiõne sit necessariũ repiri genus: itidẽ & loca ꝓprij cũ ex cõdõnib⁹ ipsi⁹ defiõnis hęc vna est, s. vt sit ꝓpria: sil'rq; loca accidentis, cũ ipsa defiõ necessario ĩsit definito. pȝ ergo ꝙ loca, q̃ destruunt vnũq̄đq; horũ, destruunt & ipsã defiõnẽ, & q̃ affirmant vnũq̄đq; istorũ, affirmant vnã ex cõdõnib⁹ defiõnis. At cũ non oĩa loca, q̃ destruũt gen⁹, vel aliqđ illorũ destruunt ipsã defiõnẽ, ĩmo aliqua eorũ affirmant ipsã, atq; destruũt. Exẽplũ ei⁹ q̄đ destruit gen⁹, & affirmat defiõnem: vt cũ aliquid fuerit

L

M

A ABRAM MANTINVS D

struāt: exēplū illius, q cōstruit definitionē, & destruit gen⁹ est, ꝙ res sit de re ꝑdicata in eo ꝙ q̄d sit, & illā ꝑprie cōcernat. Quod vero ambo sil' destruit ē notū, qñ. n. destruit', ꝙ sit ꝑdicatū ī eo ꝙ q̄d sit, destruit ꝙ sit genus, & tāto fortius ꝙ non sit definitio, sicq; īuenit' dispō oīum locorū destruētiū singula horū, & nō est ēt in oībus locis, q̄bus fit genus, aut aliud illorū, q cōstruat definitionē, aut aliquā definitionis cōdōnē, sed ipsorū est, q construat genus, & destruat definitionē. V.g. qñ oñdit' de aliquo ꝑdicato, ꝙ sit in eo ꝙ q̄d sit ꝑdicatiōe vl'i. Notū itaq; est, ꝙ con-

B struat, ꝙ illud sit gen⁹, & destruat, ꝙ sit definitio: hinc itaq; fit difficile ea dinumerare ex parte ipsius definitionis cū hoc, ꝙ qñ sumerent' hęc loca respectu ad definitionē & dinumerarent' quatenus hęc sit prima intētio de illis, non euadit in multis illorum, quin occultet' ipsius iuuamē aut īminuat': qñ aūt vnusq̄sq; sumeret' ꝑm partē, quę ipsum ꝑprie concernat, iuuamē fit manifesti⁹ & patentius. Hęc itaq; fuit cā, qua Arist. renuit illa dinumerare definitiua, &

C iā dictū est, ꝙ Theoph. fecit hoc.

Quòd vero ipsa sint collecta finita, euidēs fit, ex eo q̄d dicem⁹. Iā. n. cōmōstratū ē ꝙ oē q̄sitū cōmōstrat' ꝑ aliā rē, q̄ sit ꝑter illud, & ꝙ nulli dubiū sit, ꝙ īter hāc rē acceptā ad illi⁹ cōmōstrationē, & q̄sitū sit nex⁹ quidam, & si impoſſe sit, ꝙ exinde appareat ī aliqua re q̄siti ꝯstructio aut d̄struction: hoc aūt sic exñte, nulli dubiū ē, ꝙ res, ex q̄ cōmōstrat', ꝙ res q̄sita sit talis denomīatiōis, aut nō sit, q̄ten⁹ ē cōnexa, sit aut res sūpta ex q̄siti eēntia, aut res sumpta ab aliquo suorū

fuerit ꝑdicatū de aliquo in eo ꝙ q̄d ē, & sit ei ꝑpriū, id vero, q̄d destruit ea, sil' ē manifestū: nā cū destruat ipsum eē ꝑdicatū ī eo q̄d q̄d, destruet ꝑfecto ipsum esse gen⁹: longe ergo magis destruet ipsū eē definitionē: & hac rōne ꝑcedet negociū in cunctis locis, q̄ destruūt vnūq̄dq; illorū. Neq; oīa loca ēt, q̄ affirmāt genus, vel aliq̄d illorū affirmabūt definitionē, aut aliquā ex condōnibus definitiōis: īmo dat' aliq̄d eorū, q̄d affirmabit genus, & destruet definitionē. Exēpli gr̄a, cū fuerit declaratū, ꝙ aliq̄d ꝑdicatū ꝑdicet' ꝑdicatione vl'i, tunc manifestū erit illud esse gen⁹, & sic destruet, ac erit falsū, ꝙ

E sit defiō: hac ergo rōne erit difficile numerare ea ī ꝑte defiōnis: adde ēt, ꝙ si capiant' hęc loca ex ꝑte definitiōis, & ordinent' ea rōne, qua illud sit primū ꝑpositū eorū, nihil ꝑhibebit, q n ī multis eorū occultet' vtilitas, vel minuat'. Sȝ si q̄dlibet eorū capiat' ea rōne qua ē ꝑpriū, tūc vtilitas erit notior & manifestior. Et hęc ē rō, ob quā noluit Arist. ponere, ac efficere ea defiōnes: & iā fuit dictū, ꝙ Theoph. fecit illud. Quòd

F aūt sint terminata, & finita, ex his, q̄ nūc dicā satis constat: nā cū iā ꝑbatū sit, ꝙ q̄dlibet ꝑblema, seu q̄situm declarat' ꝑ aliq̄d aliud ꝑter ipsum, & ꝙ īter illā rē sumptā pro declaratiōe illi⁹ alteri⁹, & ipsum q̄situ extat oīno aliq̄ cōiūctio, seu adhærentia: al's n. nō posset apparere ex ea re in re q̄sita affirmatio, vel negatio seu destructio. Ergo res ꝑculdubio q̄ ꝑbat', ꝙ res q̄sita ita se hēat, vl' nō se hēat ea rōne q̄ ē cōiūcta, vl' erit vtiq; aliq̄d sumptū ex eēntia ipsius q̄siti, vel sumptū ex ei⁹ accidentib⁹ & ꝯsequētibus,

ſuoꝝ euétoꝝ, aut accñtiũ, aut rerũ, ꝗ deforis sũt, inter ꝗs & ipsũ ꝗſitũ ē habitudo ꝗdã, & ſiſitudo, aut rerũ mediarũ inter res, ꝗ deforis ſunt, & ꝗ ex rei eſſentia ſunt. Et ex quo omne ꝗſitũ partitur in p̃dicatũ & ſubiectũ, & loca quæ ſumuntur ex rei eſſentia, aut ſumunť ex eſſentia prędicati, aut ſubiecti, aut ex parte aliqua ſuarũ definitionum. ſ. ex genere, aut differẽtia, aut ꝙ ſint ipſæ partes p̃dicati, aut ſubiecti, hoc eſt, ſpecies prędicati aut ſubiecti, oportet neceſſario ꝙ loca ſumpta ex rei eſſentia ſint loca definitionis, aut generis, aut dr̃ię, aut loca partitionis,
H hoc eſt, quibus partitur p̃dicatũ aut ſubiectũ in ſuas ſpecies. Et ex quo rei euenta ſunt accidentia, aut propria, quę oĩbus nouem prędicamentis inſunt, expedit ẽt hæc loca eẽ huius numeri. Et ex quo res quę deforis ſunt, aut eis atteſtatus fuerit aliꝗ teſtis, & hic eſt aut vnus accept⁹, aut multi, aut oẽs homines, aut diſpoſitiones ſint, ꝗ diſpões ſint quę deforis ſunt, ſimiles, aut oppoſitæ, aut cõpoſitę ex illis. ſeqť neceſſario, ꝙ illę ꝗ deforis sũt, ĩ hac partitione
I ĩcluſę ſint, cõpoſitę aũt ex illis ſunt loca, ex eo ꝙ ē magis & minus, & oppoſita, vt p̃fatũ ē, ſunt ꝗtuor, & ſiſitudo ē duarũ ſpẽrũ. Loca vero media ĩter res ꝗ deforis ſunt, & ꝗ ſunt ab eẽntia rei, putať ꝙ ſint loca à caſib⁹, & loca à cõiugatis, & vt vſ̃i⁹ inꝗ oĩs loc⁹ nõ euadit, q̃n ſit aut ſubintrãs has partitiões, aut media ĩter illas, & vlterius ĩſpiciť nobis hui⁹ cõmõſtratio inꝗſitiõe apđ cõſtõnẽ ipſoꝝ locoꝝ: ſicq; ē hoc qđ p̃ponẽdũ ē ante loca, & ꝓcedem⁹ ad illorũ dinumerationẽ ſ̃m Philoſophi iter, eiusq; ordinẽ, & hinc ĩcipit liber. ij.

quẽtib⁹, vel ex reb⁹ extrinſecis, inter ꝗs & ipsũ ꝗſitũ extat aliꝗ rõ & ꝓportio, ſeu analogia, & ſiſitudo, aut ex reb⁹ medijs ĩter res extrĩſecas & res, ꝗ sũt de eẽntia ꝗſiti. Et cũ qđlibet ꝗſitũ diuidať ĩ p̃dicatũ & ſubiectũ: loca ãt sũpta ex eẽntia rei, vel ſumunť ex defiõne p̃dicati, vel ſubiecti, vel ex p̃te defiõnis eorũ, tunc vel erit gen⁹, vel dr̃ia, vel erunt ipſęmet p̃tes p̃dicati vľ ſub̃ti, hoc ē ſpẽs p̃dicati, vľ ſub̃ti: neceſſario ergo loca sũpta ex eẽntia rei erũt vľ loca defiõnis, vel gñis, vel dr̃ię, vel loca diuiſionis, vcʒ ꝗ diuidunť p̃dicatũ vel ſub̃tũ ĩ ſuas ſpẽs, & hoc in p̃dicamẽto ſubſtãtię tm̃. Et cũ ipſa cõſequentia, ꝗ. ſ. rẽ cõſequunť, ſint vľ accñtia, vel ꝓpria, & hoc ĩ cũctis repiť p̃dicamẽtis: idcirco conſentaneũ eſt, vt hęc loca ſint tot nũero. Rurs⁹ cũ de extrĩſecis vel hẽať teſtimoniũ, & illud vľe vnũ & receptũ & fide dignũ, vel plura, vel oĩa vcʒ oẽs hoĩes, vel res ipſæ: res aũt extrĩſecę vel ſunt ſimiles, vel oppoſitæ, vel cõpoſitæ ex his: idcirco neceſſe ē vt extrĩſeca cõplectanť ĩ hac diuiſiõe, cõpoſita ỽo ex his erũt loca exceſſus & defectus, ſeu magis, & min⁹: oppoſita ãt vt p̃ dictũ fuit, sũt ꝗtuor, ſiſitudo ỽo eſt duplex. Loca vero media ĩter res exteriores, & eẽntiã rei vñr eẽ loca concretorũ & loca abſtractorum. Et vt sũmatĩ dicã, neceſſario oĩa loca continebunť ſub his diuiſionib⁹, vľ erũt media ĩter illas. Sʒ hui⁹ inductionis adhuc ſe offeret nobis aliꝗ clarior expõ, q̃n de ipſis locis tractabimus. Hacten⁹ de his ꝗ p̃ſanda erãt, anteꝗ ad locorũ dinumerationẽ deuenirem⁹, nũc ỽo eorum numerationẽ aggrediamur iuxta methodũ Ariſt. atq; ei⁹ ordinẽ.

Ariſto-

ARISTOTELIS TOPICORVM LIBER SECVNDVS.

SVMMA LIBRI.

De locis absolutis accidentis siue ad refellendum, destruendumque, siue ad asserendum, construendumque.

De problematibus vniuersalibus, & in quibus prædicatis inesse, & esse conuertuntur. Cap. 1.

Vnt autē problematum hęc quidem vl̄ia, illa vero particularia: vl̄ia quidem, vt omnis voluptas bonum est, & nulla voluptas bonum: particularia vero, vt aliqua voluptas bonum, & aliqua voluptas non bonum. B Sunt autem ad vtraque genera problematum communia vl̄ia: & constructiua, & destructiua. Ostendentes em̄ quod omni inest, & q̄d alicui inest ostendētes erimus: similiter autem & si q̄d nulli inest ostenderimus, & quod non omni inest ostendentes erimus. Primum ergo de vl̄ibus destructiuis dicendum, eo ꝙ communia sint hmōi ad vl̄ia, & particularia, & quia magis positiones afferant in eo quod inest, q̄ꝫ non: disputantes autem destruant.

Est autem difficillimum conuerti ab accidēte propriam nominationem: nam aliquo modo & non vl̄iter in solis contingit accidentibus. à Definitione enim, & proprio, & genere necessarium est conuerti: vt si inest alicui animal gressibile bipes esse, conuertentem verum erit dicere, quoniam illud animal gressibile bipes est. Similiter autem à genere: nam si animal inest alicui, animal est. Eodem autem modo & in proprio est: si em̄ alicui inest grammatices susceptiuum esse, grammatices susceptiuum erit. Nam nihil horum contingit s̄m quid inesse, vel non esse: sed simpliciter vel inesse, vel non inesse. In accidentibus autem nihil prohibet secundum quid inesse, vt albedinem, vel iustitiam. Quare non sufficit ostendere quoniam inest albedo, vel iustitia, ad ostendendum ꝙ albus, vel iustus est: nam habet dubitationem, quoniam secundum quid albus, vel iustus est: quapropter non necessarium est in accidentibus conuerti. Determinare autem oportet & peccata, quæ sunt in problematibus: nam sunt duo, vel in eo quod falsum dicunt, vel in eo quod transgrediuntur positam locutionem. Falsum etenim dicentes, & qui quod non inest, inesse alicui dicunt, peccant: & qui extraneis nominibus res appellant (vt * platanum hoīem) transgrediuntur positam nominationem.

A conuersione. A defiōe. C A genere. A ꝓprio.

Sermo

G *Sermo de locis accidentalibus, de quibus fit mentio in secundo libro, & sunt loca ipsamet essendi simpliciter.* Cap. I. K

ABRAM

T dicimus, ꝙ quædam qōnes sunt vl'es, & quędā particulares, & harũ vtraq; aut est affirmatiua, aut negatiua. Qōnes itaq; fiunt quatuor spērū: affirmatiua vl'is, ꝓut est dicere, oīs delectatio est bona, & vl'is negatiua, ꝓut est dicere, nulla delectatio est bona, & affirmatiua particularis, ꝓut est dicere, aliqua delectatio est bona, H aut delectatio q̄dā est bona. & negatiua particularis, prout est dicere, aliqua delectatio non est bona, aut nō oīs delectatio ē bona. Et ex quo qōnum vl'um consideratio cōtinet particulares, qñ. n. cōstruimus rem vl'em cōstruimus illā particularē, & hmōi qñ illā destruimus vl'em, destruimus eam particularē, consideratio hic fit de qōnibus vl'ibus exceptis particularibus. Prætera, quia positiones topicæ sunt vl'es, & moris topicorum est illas cōstruere vl'i constitutione, aut ipsas destruere vl'i destructione, ex quo præmissæ I diuulgatę sunt vl'es, quia particulares non sunt diuulgatæ, & iterum quia positiones topicæ sunt diuersæ variæ, & inuariabiles fm diuulgationē. Et vnūq̄dq; quatuor q̄sitorum, hoc est q̄situm definitionis, & quęsitum generis, & quęsitum proprij, & quęsitū accidentis, destruitur destructione vl'i, & particulari, excepto accidente, quia ipsum destruitur destructione vniuersali: quādo enim commōstratur, ꝙ res non insit omni, commonstratū est, ꝙ non est genus, neq; propriū, neq; defiō, res

MANTINVS

Icamus ergo ꝙ problematū alia sūt vl'ia, alia vero ꝑticularia & vnūq̄dq; eorū vel ē affirmatiuū, vl' negatiuū: & sic ꝓblemata erūt quatuor generum, vz. affirmatiuū vl'e, vt cū dicimus, oīs voluptas est bona, vl'e negatiuū, vt cū dicimus nulla voluptas est bona: negatiuū autem particulare, vt cum dicimus aliqua voluptas non est bona, affirmatiuū vero particulare, vt q̄dam voluptas est bona, vel aliq̄d voluptatis est bonū. Sed cum tractatio & consideratio de problematibus vl'ibus amplectitur & ipsa particularia, qm̄ affirmato vl'i affirmatur & particulare, destructoque vl'i destruitur & particulare, in hoc loco considerantur problemata vl'ia præter particularia. adde etiam, ꝙ positiones dialecticæ sunt vtique vl'es: dialectici autem solent affirmare affirmatione vl'i, vel destruere destructione vl'i, cùm propositiones probabiles sint vl'es. nam particulares sunt variæ & mutabiles, nō seruantes probabilitatem: quodlibet autem quatuor quæsitorum, videlicet quæsitum definitionis, & quęsitum generis, & quęsitum proprii, atq; quæsitum accidentis continet destructionem vniuersalem, & particularem, præter ipsum accidens, quod quidem destruitur destructione vniuersali. Nam, cum fuerit probatum, quòd res non insit omni, seu non dicatur de omni, manifestum erit, quòd non sit genus, neq; proprium, neq; definitio, sed

L

M

ABRAM MANTINVS A

res vero accidentis non est hmõi: inest enim subiecto particulari, ꝓut dictum est: & ob hoc idem põt per illud construi accidens constructione particulari, & impossibile est de aliquo illorum, s. de genere, & proprio, & definitione, ꝙ construantur constructione particulari, ex quo prædicantur de toto subiecto: totũ autem hoc euidens fit ex eorum pręcedentibus definitionibus. Error autem cadit in quęstiones Topicas duobus modis: quorum vnus est, ꝙ sint mendaces, aut ꝙ loquatur de illis noĩe inusitato in notione idiomatis, & apud vulgus nõ significat illam rem pro qua illo vtuntur, prout dicendo hoĩem vegetabilem, aut consimili nomine de nominibus, q̃ sunt aliter, q̃ idioma significet.

sed non ita res se habet de ipso accidenti, quia ipsum quidẽ reperit᷑ particulare in ipso subiecto, vt dictum est: & ob hãc causam accidẽs potest affirmari affirmatione particulari, sed illa alia, videlicet genus, ꝓpriũ, & definitio non possunt affirmari, nisi vl̉r, cum prædicentur de omni, s. subiecto. Et hoc perspicuum est ex eorum definitionib⁹ antedictis. inquit: Contingit autem peccare in ipsis problematibus Dialecticis bifariam: nẽpe vel vt sint falsa & mendacia, vel ꝙ transgrediantur cõsuetam nominũ denominationem in illa lingua & nõ significet apud vulgũ illud qđ solet apud eos significare, vt si hõ appellaret᷑ bestia, & si alia noĩa, q̃ sigñant contrariũ sigñatũ, quo solet in illa lingua significari. B

Loci problematum quod quicquam insit, vel non insit. Cap. 2.

VNus aũt locus est inspicere, si quid ꝟm aliquem alium modum inest, vt accidens assignauit. Peccatur autem maxime id circa genera. vt si quis albo dicat accidere colorem esse: non. n. albo colorem esse accidit, sed genus eius color est. Contingit autem & ꝟm nominationem determinare eum qui ponit: vt quod accidit iustitiæ virtutem esse. Sæpe autem & cùm non determinet, manifestum ꝙ genus, vt accidens assignauit: vt si quis albedinem colorari dixerit, vel ambulationem moueri: à nullo enim genere denominatiue prædicatio de specie dicitur, sed omnia vniuoce genera de speciebus prædicantur: nam & nomen, & rationem generum suscipiunt species: qui igitur coloratum dixit album, neque genus assignauit, quoniam denominatiue dixit, neq; vt proprium, vel vt definitionem: nam definitio, & proprium nulli alĳ inest, sunt autem colorata, & pleraq; aliorum, vt lignum, lapis, hõ, equus: manifestum igitur quoniam, vt accidens assignauit. Alius locus est inspicere ea, quibus inesse aut omnibus, aut nulli dictum est: & considerare ꝟm species, & non in infinitis. Nam transitu magis, & in paucioribus consideratio: oportet autem considerare, & incipere à primis, deinde consequenter vsque ad indiuidua. vt si oppositorum eandem disciplinam quis dixerit

Prim⁹ locus. Declaratio.

C

2. locus. Declaratio. Hic loc⁹ ẽ cõstructionis & destructiõis.

G dixerit esse, perspiciendum si eorum quæ sunt ad aliquid, & contrariorum, & quæ s͠m priuationem & habitum, & quæ secundū contradictionem dicuntur eadem sit disciplina: & si in his nondum manifestum est, rursum ea diuidendum vsque ad indiuidua: vt si iusti, vel iniusti, vel dupli, vel dimidij: vel cæcitatis, vel visus: vel esse, vel non esse. Nam si in aliquo ostendatur ꝙ non eadem, interimentes erimus problema: similiter autem & si nulli inest: iste autem locus conuertitur ad construendum & destruendum. Si.n.in omnibus videatur cum diuisionem proferimus, vel in pluribus, postulandum est autem vl'r ponere, aut instātiam ferre in aliquo non sic esse: nam si neutrum horum faciat, absurdus

3. Locus. Declaratio. apparebit, qui non ponet. Alius est, definitiones facere accidentis, & eius cui accidit, aut vtriusq; de vtroque, aut alterius: deinde considerare si quid non verum in definitionibus, perinde ac ve-

H A defiōe. rum sumptum sit. Vt si est Deum iniustitiam facere, quid iniustitiam facere: si enim nocere sponte, manifestum, quoniam non est Deum iniustitiam facere: non.n.contingit nocere Deum: & si inuidus sit studiosus, quis inuidus, & quæ inuidia. Nam si inuidia est tristitia in apparenti prosperitate alicuius proborum, manifestum est ꝙ studiosus non est inuidus, prauus.n.esset: & si indignās inuidus, quis vterq; eorum: sic.n.manifestum erit vtrū verum, an falsum sit quod dictum est. vt si inuidus quidem sit qui tristatur in bonorum prosperitatibus, indignans autem, qui in malorum prosperitatibus tristatur, manifestum ꝙ nō erit inuid⁹ indignās. Sumere autem & pro ijs (quæ in definitionibus sunt) nominibus definitiones, & non desistere donec ad notum deuentum sit: nam sæpe cum tota quidem definitio assignata sit, nō manifestum est quod quæritur: pro aliquo autem eorū, quæ in definitione sunt,

I nominum, definitione dicta manifestum fit. Amplius problema,

Quart⁹ locus. Declaratio. Ab instātia. propositionem sibi facientem instare. Nam instantia erit argumētum ad positionem. Est autem locus hic pene idem ei, quo considerare quibus inesse, vel omnibus, vel nullis dictum est: differt autem modo. Amplius, determinare quæ oportet dicere, vt plures,

5. locus. Declaratio. & quæ non. Vtile.n.& ad construendum, & ad destruendum: vt quod nominationibus quidē res nuncupandū vt plures: quæ au-

* 6. locus. Declaratio. A multiplici constructioni & destructiōi apt⁹. tem sunt talia ne, an non talia, non amplius attendendum ad plures. vt salubre quidem dicendum effectiuum sanitatis, ceu plures dicunt, vtrum autem propositum effectiuum sit sanitatis, an non, non amplius vt plures dicendū, sed vt Medicus.* Amplius, si multipliciter dicatur, positum autem sit q̄m inest, aut q̄m non inest: alterum monstrare eorum quæ multipliciter dicunt̄, si nō vtraq; contingat.

contingat. Vtendum autem in ĳs quæ latẽt: nã si non lateat multi A
pliciter dictum, instabit qm̃ non monstratum est id quod ipse dubitabat, sed alterum. Hic autem locus conuertitur & ad construẽdum, & ad destruendum: nam construere volentes ostendemus qm̃ alterum inest, si non ambo poterimus: destruentes autẽ quoniam non inest alterum ostendemus, si ambo non poterimus: veruntamen destruenti quidem nihil oportet ex cõcessione disputare, neq; si omni, neq; si nulli dictum sit inesse: nam si ostenderimus qm̃ non inest quodcunq; id sit, interimentes erimus omni inesse: similiter autem & si vni ostenderimus inesse, interimemus nulli inesse. Construentibus autem præconfitendum, quod cuiuis inest, oĩ inest, si verisimile sit postulatum. Non sufficit.n. ad ostendendũ B
ꝙ omni inest, in vno disputasse: vt si hominis anima immortalis est, propter hoc, anima omnis immortalis: quare præconfitendũ, ꝙ si quæcunq; anima immortalis, omnis ĩmemortalis: hoc autẽ non semper faciendum, sed quando non facile possumus communem in omnibus vnam rationem dicere: quemadmodum Geometer, ꝙ triangulus duobus rectis æquos habet tres angulos. Si autem non lateat ꝙ multipliciter dicitur, diuisum quotupliciter dicitur, & interimendum, & construendũ. Vt si decens est vtile, aut honestum, tentandum ambo construere, vel interimere de proposito: vt quod honestum, & quod vtile, vel quod neque honestum, neq; vtile. Si autem non contingat vtraq;, alterum ostendendum, annotato ꝙ hoc quidem est, illud autem nõ: eadem autem ratio, etiam si plura sint in quæ diuiditur. Rursum quæcũq; nõ ẜm ęquiuocationẽ dicunt̃ multipliciter, sed alio modo. Vt disciplina vna plurium, aut vt finis, aut vt eius quod ad finem: vt medicina eius quod sanitatem facit, vt quod cibat, aut vt amborum finium, C
velut contrariorũ eadem disciplina (nihil.n. magis finis alterum altero): aut vt eius quod per se est, & eius quod per accidens: Vt ꝑ se quidem ꝙ triangulus duobus rectis æquales habet tres angulos, per accidẽs aũt ꝙ ęquilaterus: qm̃.n. accidit triãgulo æquilaterũ triãgulũ esse, ꝑ hoc cognoscimus ꝙ duobus rectis ęquales habet. Si ergo nullo mõ cõtingit eãdẽ esse pluriũ disciplinã, manifestũ qm̃ oĩno nõ contingit esse, aut si aliquo mõ contingit, manifestũ qđ contingit. Diuidere aũt quotupliciter, vtile: vt si voluerimus cõstruere, talia præstatuenda sunt q̃cunq; contingunt, & diuidendum in ea tm̃, quęcunq; vtilia sunt ad construendum: si autem destruere, quæcunq; non contingũt, reliqua vero omittenda. Id autem faciendum in ĳs cùm latuerit quotupliciter dicũtur: & esse hoc quidem huius, aut non esse ex eisdem locis astruendum,

7. Locus. Declaratio. A multiplicis diuisione.

Octauus. Declaratio. A fine & medio atque accidente.

G vt disciplinam, huius quidem aut vt finis, *aut vt eorum q̄ sunt ad finem, aut vt eorum quæ sunt secundum accidens, vel rursum non esse aliquid s̄m aliquem dictorum modorum: eadem autem ratio, & in desiderio, & quæcunque alia dicuntur plurium. Est.n. desiderium huius aut vt finis, vt sanitatis: aut vt eorum quæ sunt ad finem, vt medicinæ conficiendæ, aut vt eorum q̄ sunt s̄m accidens, vt in vino amicum dulce, non quia vinum, sed quia dulce ē: nam per se dulce desiderat, vinum autem per accidens: si.n. austerum fit, non amplius desiderat: per accidens ergo desiderabat. Vtilitas autem locus hic, & in ijs q̄ sunt ad aliquid, pene.n. talia ea, q̄ ad aliquid sunt. Amplius transferre ad euidentius nomen. Vt pro exacto in opinione clarum, & pro curiositate cupiditas superfluarum rerum: euidentiori.n. facto quod dictum est, bene argumentabilis est positio. Est autem hic locus ad vtrunq; communis: ad cōstruendum, & ad destruendum. Ad ostendendum autem cōtraria circa idem inesse, considerandum in genere. Vt si volumus ostendere q; est circa sensum rectitudo, & peccatum: sentire quidem iudicare est, iudicare autem est recte, & non recte, & circa sensum erit rectitudo, & peccatum: nunc ergo ex genere circa speciem demonstratio fit: nam iudicare est genus sentire: qui nanque sentit, aliquo modo iudicat. Rursum, ex specie generi: quæcunq; enim speciei insunt, & generi. Vt si disciplina praua est, & studiosa, & dispositio praua & studiosa: nam dispositio, disciplinæ genus. Primus autem locus falsus est ad construendum, secundus autem verus: non.n. necessarium quæcunque generi insunt, & speciei inesse: nam animal est volatile, & quadrupes, homo autē non. quæcunque vero speciei insunt necessario & generi: si enim homo studiosus, & animal studiosum est. Ad destruendum autem
I & primus quidem verus, secundus autem falsus: quæcunque.n. generi non insunt, neque speciei: quæcunque vero speciei non insunt, non necesse est generi non inesse. Quoniam autem necessarium de quibus genus prædicatur, & specierum aliquam prædicari: & quæcunque habent genus, vel denominatiue dicuntur à genere, & specierum aliquam habere necesse est, vel denominatiue ab aliqua specierum dici. Vt si de aliquo disciplina prædicatur, & grammatica, vel musica, vel aliqua disciplinarum aliarum prædicabitur: & si aliquis habet disciplinam, vel denominatiue à disciplina dicitur, & grammaticam habebit, aut musicam, aut aliquam aliarum disciplinarum, vel denominatiue ab aliqua earum dicetur, vt grammaticus, vel musicus: si igitur aliquid dictum à genere quoquo modo, vt animam moueri, consideran-

dum

* al.l. aut vt eorū, q̄ sunt p se, aut vt eorū, q̄ sunt s̄m accidens.

Nonus. Declaratio. Ab euidētiore appellatiōe. H

Decimus. Declaratio. A genere.

11. declaratio. A specie.

12. declaratio.

A genere & specie.

dum est si secundum aliquam specierum motus cõtingit animam A
moueri, vt augeri, vel minui, vel corrumpi, vel generari, aut quæcunque aliæ motus species sunt: nam si secundum nullam, manifestum est quod non mouetur. Hic autem locus communis ad vtrunque, & ad construendum, & ad destruendum: si enim s̃m aliquam speciem mouetur, perspicuum est quoniam mouetur: & si s̃m nullam specierum mouetur, manifestum ꝙ non mouetur. Cum autem facultas non adsit argumentationis ad positionem, intendendum ex definitionibus aut quæ sunt propositæ rei, vel quæ videantur, & si non ab vna, etiam à pluribus. Facile enim definientibus argumentari erit: nam ad definitiones facilis argumentatio. Considerandum autem in proposito, quoniam existente necesse est positum esse, aut quid est ex necessitate, si propositum est. Construere quidem volenti, quo existente propositum erit ex necessitate: nam si illud ostendatur esse, & propositum ostensum erit: destruere autem volenti, quid est si propositum est: nam si ostenderimus consequens propositum non esse, interimentes erimus propositum. Amplius, ad tempus inspiciendum si alicubi dissonat. Vt si quod nutritur, dixerit quis ex necessitate augeri: nutriuntur enim semper animalia, augentur autem nõ semper. Similiter autem & si scire dixerit quis reminisci: hoc enim præteriti temporis est, illud autem præsentis, & futuri: scire enim dicimur præsentia, & futura, vt quoniam erit Solis defectus, reminisci autem non contingit aliud ꝙ̃ præteritum. Amplius sophisticus modus ducere ad id, ad quod plurimam habemus argumentorum facultatem. Hoc autem erit quandoq; quidem necessarium, quandoq; autem apparens necessarium, quandoq; autem neq; apparens, neq; necessarium: necessarium quidem, quando negante eo qui respondet aliquid vtilium ad positionem, ad illud rationes facit: contingit autem id talium esse ad quæ copiosam argumentorum facultatem habemus: similiter autem & q̃n inductionem ad aliquid per positum faciens, interimere conatur: hoc enim interempto, & propositum interimitur. Apparens autem necessarium est, quando videtur quidem vtile, & accommodum positioni, non est autem ad id ad quod fiunt disputationes, siue negante eo qui disputationem sustinet, siue ab inductione probabili, per positionem ad idem factam interimere conetur idipsum: reliquum vero quando nec necessarium est, nec apparens ad id ad q̃d fiunt disputationes, & sine causa accidit redarguere respondentem. Oportet autem deuitare postremum dictorum modum, oĩno, n. semotus, & extraneus videtur esse à dialectica.

Decimustertius. Declaratio.

14. declaratio.

B

15. declaratio.

16. declaratio. A facultate copiosa argumẽtorũ.

C

D Quare oportet & respondentem non grauiter ferre, sed ponendo quæ non vtilia sunt ad positionem significare quæcunque non videntur, ponit tñ: nam magis perplexos esse vt plurimum contingit eos, qui interrogant, qñ omnia hmõi ab eis posita fuerint, si non concludunt. Amplius, omnis qui dixit vnumquoduis, quodam modo multa dixit: eo ꝙ plura vnicuique ex necessitate consequentia sunt (vt qui hominem dixit esse, & ꝙ animal est dixit, & ꝙ animatum, & ꝙ bipes, quodq́ꝫ mentis, & disciplinæ susceptiuum) quare quouis vno consequentium interempto, interimitur & quod in principio est: cauere autem oportet in huiusmodi, difficilioris assumptionem facere. Nam qñque facile est consequens interimere, quandoqꝫ idipsum propositum. Quibuscunqꝫ aũt necesse est alterum tantum inesse, vel non inesse, vt homini ægritudinem, vel sanitatem: si alterum facile poterimus disputare quod inest, vel non inest, & ad reliquum facile poterimus. Hoc autem conuertitur ad vtrunque: ostendentes. n. quod inest alterum, quod non inest reliquum ostendentes erimus: si autem quod non inest ostendamus, reliquum inesse ostendentes erimus: manifestum igitur quòd ad vtrunque vtilis hic locus est. Amplius argumentari transferendo nomen in orationem: cum longe magis consentaneum visum fuerit transsumere quàm vt ponitur nomen. Vt magnanimum non fortem (vt ponitur) sed magnum animum habentem: quemadmodum fidentem, bona sperantem. Similiter autem & ingeniosum, cuius fuerit genius studiosus, quemadmodum Xenocrates inquit, ingeniosum eum esse, qui animam sortitus est studiosam: ipsam enim vnicuiqꝫ esse genium. Quoniam autem rerum aliæ quidem sunt ex necessitate aliæ autem vt in pluribus, aliæ vero vtrumlibet, si quod ex necessitate est, vt in pluribus ponatur, aut quod vt in pluribus, ex necessitate: aut ipsum, aut contrarium ei quod est in pluribus, semper dat locum argumentationis. Nam, si quod ex necessitate est, vt in pluribus ponatur, manifestum quoniam non omni dicit inesse, cùm insit omni: quare peccauit: siue, quod in pluribus dicitur, ex necessitate dixit, omni dixit inesse, cum non insit omni: simlr autem & si contrarium ei quod in pluribꝰ est, ex necessitate dixit, semp. n. in paucioribus dicitur contrariũ ei, qđ est vt in pluribus. vt si vt in pluribus praui hoĩes, boni in paucioribus, quare multo magis peccauit, si bonos ex necessitate dixit esse: similiter autem & si qđ vtrũlibet est, ex necessitate dixit, vel vt in pluribus: neque ẽm ex necessitate vtrunlibet, neqꝫ vt in pluribus: contingit autem & si non determinans dixerit vtrum vt in pluribus, an ex necessitate

17. Declaratio.

18. Declaratio.

E

19. Declaratio.

20. Declaratio.

F

A positione vnius p altero.

tate

A tate dixit: sit autem res vt in pluribus disputare. vt si ex necessi- D
tate is dixerit. Vt si prauos exhęredandos dixit esse, non determi-
nans, tanquam ex necessitate is dixerit, disputare. Amplius, & si idem
21. Declaratio. sibi accidens posuerit vt alterum, eò quod alterum sit nomen. Quem-
admodum Prodicus diuidebat voluptates, in gaudium, & iucun-
ditatem, & lætitiam: hæc enim omnia eiusdem (id est voluptatis)
nomina sunt: si ergo aliquis gaudere, ei quod est lætari ponat acci-
dere, idem vtique sibijpsi dicet accidere.

Sermo de Locis quæsitorum de Inesse, & non Inesse. Cap. 2.

ABRAM

INitium autem locorum, quæ enunciauit Arist. est, quod consideremus prædicatum positi. si enim fuerit in
B suo subiecto, secundum quod vnum illorum prædicatorum excepto accidente, non sit accidens, & si denominauerit illud denominatione, quæ sit accidens subiecto, errauit nominis appellatione. vt si diceret quod albedini acciderit, quòd sit color, color enim est albedinis genus, non accidens. Et aliquando cadit error in generis prædicatione de subiecto, quod prædicetur prædicatum accidentis, quod est, quando de suo subiecto prędicatur nomine denominatiuo, vt si quis diceret quod albedo sit colorata: notum enim est, quod qui hoc fe-
C cerit, prædicauerit accidens prædicatione accidentis, non prædicatione generis: genus enim prædicatur de specie prædicatione, qua conuenit eius nomen, ipsiusq; definitio, non prædicatione proprij & definitionis: hæc enim sunt propria reb⁹, de quibus prædicantur: hoc est quod non insunt alijs ab illis, coloratum autem inest alij ab albedine. Notũ itaque est quòd qui hoc fecerit, denominauerit genus quod sit accidens.

Secundus

MANTINVS

PRimus loc⁹, de quo fecit Arist. mentionẽ, est vt inspiciamus prædicatum propositũ: nã, si insit subiecto suo, quatenus est vnũ ex reliquis alijs pręter accidens, tunc non erit accidens: quod si quis denominauerit ipsum esse accidens subiecto, iam errauit in nominis denominatione. vt si quis dixerit, quod accidit albedini, vt sit color: nã color est genus albedini, non accidens. Potest quoq; committi error in prædicatione generis de suo subiecto: nempe si prædicetur prædicatione accidentis, scilicet quod prædicetur de suo subiecto nomine denominatiuo, vt si quis dixerit albedinem esse coloratam: nam manifestum est, quod qui ita fecerit, fecit vt genus prædicetur prædicatione accidentis, non prædicatione generis, quoniam genus prædicatur de specie prædicatione vniuoca, videlicet, quod eius nomen & definitio vniuoce dicantur: neq; prædicatur prædicatione proprij, ac definitionis, quoniam hæc propria sunt illis rebus, de quibus prædicantur, ita vt nõ insint alijs: sed coloratum alijs inest, quàm ipsi albedini. Qui ergo hoc fecerit tam denominauit, & descripsit genus quatenus est accidens.

 Secundus

ABRAM

G Secundus autem locus ſumitur
Locus 2. ex rei eſsētia, qui eſt locus ſumptus ab eſſentia partitionis: qñ. n. nos volumus per hunc locum procurare prædicatum ineſſe ſubiecto, aut nō ineſſe, partimur ſubiectum in ſuas ſpecies, deinde in ſuarum ſpecierū ſpecies, donec finiant in ſua indiuidua: deinde inſpicimus ineſſe prædicatum illis, ſi commonſtratū fuerit ꝙ inſit omnibus illis, aut ſuis primis ſpeciebus, aut ſpecierum ſpeciebus, aut indiuiduis, ſi non inſit ſpeciebus, aut omnibus illis, aut maio-
H ri parti illarum, commonſtratum fuerit illud ineſſe toti ſubiecto: & componitur ex hoc oratio inquiſitiua, non demonſtratiua, ex quo ſyllō demonſtratiuo commonſtratur particulare per vſe, hoc aūt cōmonſtratur vſe per particularia: & ſi commonſtratum fuerit, ꝙ illud ſit negatū ab omnibus illis, cōmonſtratum eſt, ꝙ prædicatum ſit negatū à toto ſubiecto: & ex hoc cōponeret ſecūda ſpecies primæ figuræ: ſi autem commōſtratū fuerit, ꝙ illud ſit negatū ab aliquibus illorū, cōmonſtrat illius deſtructio ab illo
I in tertia figura. vt v.g ſi q̄reremus, an oppoſitorū ſcīa ſit vna, diuideremus oppoſita in quatuor ſpecies, q̄ ſunt affirmatiuū & negatiuū, & cōtraria, & relatiua, & priuatio & habitus: & ſi de his cōmonſtratū fuerit, ꝙ oīum ipſorū ſcīa ſit vna, commonſtratū eſt, ꝙ oppoſitorum ſcīa ſit vna: hoc. n. itinere procederetur de oībus oppoſitorū ſpecieb⁹: ſi aūt cōmōſtratū eēt, ꝙ nō eēt vna oīum ipſorū ſcīa, cōmōſtratū inde eēt negatiuū vſe ī prīa figura: & ſi cōmōſtratū eēt, ꝙ ſcīa quorūdā ipſorum non

MANTINUS

Secundus locus eſt ſumptus à rei K eſſentia, & ſubſtantia, & eſt locus ſumptus per viā diuiſionis: nā cum volumus in hoc loco reſpicere vtrū p̄dicatū inſit ſubiecto, vel nō inſit, diuidim⁹ ſubiectū in ſuas ſpēs, mox in ſpēs ſpecierū eius donec deſināt, & finiant oīa indiuidua eius, deinde inſpicimus in eis ineſſe ipſum p̄dicatū, & ſi notum fuerit ipſum ineſſe oībus illis, ſiue primis ſpecieb⁹, ſiue ſpeciebus ſpecierū vel ipſis indiuiduis, ſi non fuerit manifeſtū ipſum ineſſe ſpeciebus, ſiue oībus ipſis, ſiue maiori parti eorū, tunc con- L ſtabit ipſum ineſſe toti ſubiecto, & conſtituetur ex hoc oratio inductiua, non demonſtratiua, cū in ſyllō demonſtratiuo declaret particulare per vſe, in hoc vero manifeſtatur vſe per particularia: at ſi conſtet ipſum negari ab omnibus illis, tūc cōſtabit ipſum prædicatum eſſe quoque negato à toto ſubiecto, & conſtituetur ex hoc ſcđus modus primæ figuræ. Quòd ſi conſtet ipſum eſſe negatū ab aliquibus illorum, ſeu à parte ipſorū, tunc conſtabit eius deſtructio in tertia figura. Exempli cauſa, ſi q̄ramus vtrum ſcīa oppoſi- M torum ſit eadē, tunc. n. diuidemus ipſa oppoſita in quatuor ſua gn̄a, q̄ ſunt affirmatio & negatio & ipſa cōtraria, & ipſa relatiua, & priuatio & habitus: & ſi in his conſtabit ſcīam de omnibus illis eſſe eandē, tūc conſtabit ſcīam oppoſitorū eſſe eandē, & hoc inductiue de oībus generib⁹ oppoſitorū: & ſi cōſtet ſcīam oīum eorū non eſſe eandē, tūc cōſtabit ex hoc vſis negatiua in prima figura. At ſi conſtet ſcīam quorundam eorum non eſſe eandem, tunc conſtabit

A ABRAM MANTINVS D

non esset vna, cōmonstratū eēt negatiuum, qđ cōcluderet particulare in tertia figura. Si aūt in primis speciebus oppositorum nulla res de hoc nobis cōmonstraret, vnūqdq; ipsorū diuideremus ad scdas ipsius, & si hinc commonstratū nobis fuerit, hoc ipsum est, qđ ꝓponebam⁹, sinautē & illas diuidimus quousq; ad indiuidua processus finiatur.

Locus. 3. Tertius aūt locus sumitur ex definitione, & est demonstratiuus ex rei essentia: hic aūt fit duobus modis: aut ꝙ definiamus quæsiti subiectum, & si cōperiamus quæsitum esse ibi, commōstratū est in prima figura, ꝙ insit subiecto, & si cōmonstraret ꝙ sit ab illo negatū, cōmonstratur ꝙ negetur ab ipso subiecto in prima & secunda figura. V.g. an aīa sit mortalis, & dicimus, aīa est substantia, quæ ex seipsa mouetur continuo motu, qđ autē est hmōi, est immortale, aīa itaq; est immortalis: secundus autem modus est, quòd definiamus ipsummet prædicatum, & si ipsum inueniremus in subiecto, commostratum est ꝙ prædicatum insit toti subiecto in secunda figura. definitio enim cōuertitur, nisi.n. hoc esset, nō concluderet: fieret.n. ex duabus affirmatiuis in scđa figura. Si aūt cōmonstratū eēt, ꝙ ipsius definitio eēt negata ab ipso subiecto, concluderet negatiuā vlem in scđa figura. V.g. an studiosus sit inuidus, & inuenimus inuidū noxiū rei ꝓsperitati, studiosum autē nō nocere rei ꝓsperitati, cōcludit itaq; studiosū nō eē inuidū. Si āt nō eēt aliqd explicitū de defiōne ꝑdicati & subiecti, facimus de ptib⁹ definitionis ꝓut fecim⁹ de subiecto, aut

bit ex hoc negatiua, q̄ inferet particularē in tertia figura. Quòd si nihil huius rei constet in primis speciebus oppositorū, tunc diuidemus oēs species eorū: & si ex his constet, habemus intentū, qđ volumus: & si non, tunc diuidemus eas donec deueniatur ad indiuidua.

Tertius locus est sumptus à definitione, & est demonstratiuus substātię rei: & fit dupliciter: primo mō vt definiat subiectū problematis, & si inueniatur prædicatum inesse ei, tunc ostēdit in prima figura ipsum inesse subiecto: at si ꝓbetur ipsum esse negatū ab eo, tunc probatur ipsum esse denegatū ab ipso subiecto in prima & in secūda figura. exempli grā, vtrum aīa sit mortalis, & dicatur aīa est substantia mobilis per se motu continuo: id autem, quod ita se habet, est īmortale: ergo anima est īmortalis. secundo vero modo fit, vt definiatur ipsummet prædicatum, & si inueniatur inesse subiecto, tunc constat prædicatum inesse toti subiecto in ij. figu. quia defiō est cōuertibilis, aliàs.n.nō concluderet, quia constaret ex duabus affirmatiuis in secunda figura: at si constet, quod eius definitio negetur à subiecto, tunc concludet negatiuam vniuersalem in secunda figura. exempli gratia, vtrum studiosus sit inuidus: & inueniemus inuidum tristari in prosperitatibus, studiosus vero non tristatur prosperitatibus: concludetur ergo, studiosus non est inuidus. At si nihil definitionis prædicati & subiecti nobis declaretur, tunc idem faciemus de partibus definitionis, quod fecimus de subiecto, vel de præ-

G ABRAM MANTINVS K

aut de ipso ꝑdicato, hoc est, de definitiõe partiũ alterius illorũ, & illã consideramus eo mõ, quo hoc considerauimus de ipso subiecto, aut ꝑdicato, & sic vsq; ad simplicissimam partiũ definitionis: hoc aũt fit, qñ non fuerit nobis cõmonstratũ per id, qđ ante hãc propositum fuerat.

Locus. 4. Quartus autem locus est ꝙ q̃ramus contradictoriũ ei, quæ posita fuerat, & quo ad hoc ꝓcurabimus, quantum possibile fuerit. Si autem illi non fuerit contradictoriũ, aut si illud inuenerimus, & iam ipsum de H struxerimus, verificatum esset ipsũ positum. Vis autem huius loci est, vt vis loci, qui inquisitione est aliquid verificatum: contradictionis n. priuatio fit ipso sensu, & aliqñ fit inquantum non est syll'us, qui illi contradicat: & hic non est locus, sed est præceptum iuuans constructionem subiectionum diuulgatarum, nec ẽt est demonstratiuus: non enim sequitur, qñ alicui rei nõ fuerit contradictorium, aut ꝙ illius cõtradictio destruatur, ꝙ illa sit f'm se vera: posset enim aliquando esse illi aliud contradictorium, præter ꝙ I nos ęstimemus illud.

Locus. 5. Quintus autem locus est ex parte dictionum, ꝙ significetur res nomine diuulgato apud vulgus, non nomine ficto huic rei, siue apud vulgus significet aliquam rem, siue nõ significet. Et ille quidẽ est topicus iuuans constructionem, & destructionẽ: nisi res sit illius, cui non est nomen apud vulgus, & est ei nomẽ in scientia alicuius artis: expedit. n. ꝙ illo vtamur, prout fit apud artifices illius artis, & illud esset præceptum, non locus.

Sextus

dicato ipso, nempe, ꝙ capiemus definitionem partiũ definitionis vnius eorum, & experiemur eam eo pacto, quo tentauimus illud in ipsomet subiecto, vel prædicato: & sic procedemus donec deueniatur ad simpliciorem partium definitionis: & hoc, si non declaretur, & constet nobis id, quod volebamus añ hoc.

Quartus locus est, vt queramus instantiam rei, quæ fuit, & vtamur in hoc magna diligentia, quantum fieri potest, & si non inuenerimus instantiam, vel si inuenerimus, iam destruxerimus eam, tunc verificatur ipsa positio, seu positum. Locus L autem hic eandẽ habet vim, quam habet locus, qui per inductionem verificatur: qm̃ priuari instantia, vel accidit ex sensu, vel ꝓpea quia non datur aliquis syll's, qui contradicat ei: & hic non est locus, sed ꝑceptum, quod iuuat ad confirmationes positionum probabiliũ: neq; est etiã demonstratiuus, propterea quia non est necessarium, si res nõ habeat instãtiam, vel ꝙ destruatur eius instantia, vt propterea sit vera in se, quia fortasse habet instãtiam, M licet nos non aduertamus eam.

Quintus locus est sumptus ab ipsis denominationibus, seu nominibus rerũ: & ẽ, quo res significat nomine famoso apud vulgares, nõ nomine ficto ad significãdã illã rem, siue significet apud vulgus aliã rẽ, siue non. Est aũt locus is dialecticus valẽs ad cõstruẽdũ & destruẽdũ: nisi forte illa res nõ hẽat nomẽ apud vulgares, sed hẽat nomẽ apđ sciam alicuius artis: tunc. n. debemus vti eo, vt vtitur ipso professor illius artis: & est vtiq; præceptũ, non locus.

Sextus

A ABRAM

Locus 6. Sextus locus, qui ẽt est ex ipsis dictionib⁹, qui ẽ vt positũ, quod quæritẽ an sit, aut nõ sit, dicatẽ noĩs æquiuocatione, & qñ id nõ ęstimat respõdens, posset errare: quærẽs itaq; distinguat rem ęquiuocã in oĩa significata, de quib⁹ dr̃, quia hęc ẽ diuisio generis in ei⁹ spẽs: deinde commonstret modo quodã simili inqsitioni, ꝙ prędicatum insit toti subiecto, ex quo inest maiori pti significatorũ, aut oĩbus, in quæ distinguitẽ nomẽ: & hoc fit qñ proposita fuerit cõstructio. Quãdo aũt ꝓposita est destru-
B ctio, commonstratur, ꝙ prædicatũ nulli illorum significatorum insit. Et vlr̃ hic locus est sophisticus, id autem quod de hoc expedit topico, est, vt fugiat vsum huius loci, & qñ ei inciderit, distinguat omnia significata, de quibus dicitur ipsum ęquiuocum, deinde proferat illorum verum distinctum à non vero: & hoc idẽ expedit ei facere de noĩbus analogis, deinde tãdem proferat quod illorum sit verum & quod falsum. Expositores autem numerant hunc locum septimum, omnem, s. locũ, quo fit nomen analogum, cum s̃m
C veritatem nec ille, nec ipsum præcedens sit locus topicus.

Locus. 8. q ẽ non⁹ ĩ Aristot. Octauus aũt locus est, ꝙ oporteat traducere nomẽ rei, qñ latet, ad id, quod est notius illo, prout vice illi⁹ quod dicimus cogitatu, certum poneremus ipsum verum: hoc autẽ est præceptum iuuãs facilem inuentionem syllogismi, & non est locus.

Loc⁹. 9. q ẽ decim⁹. Nonus locus est, ꝙ cõsiderem⁹ genus subiecti, & si in illo inuenirem⁹ ipm p̃dicatũ, enũtiam⁹, ꝙ illud insit subto: & p̃cipue qñ proponimus cõmõstrare, ꝙ cõtraria p̃dicentẽ de vna re,

MANTINVS D

Sextus locus sumpt⁹ quoq; ab ipsis nominibus & est, cùm ipsum positũ, de quo q̃ritur vtrum reperiatur vel nõ reperiatẽ, dicatur æquiuoce, & cùm respõdens nõ aduertat illud tunc poterit decipi opponens: tunc ergo diuidatẽ illa res ęquoca in oĩa significata, de quibus dr̃, quia hęc ẽ diuisio generis in suas spẽs, deinde exponat p viam similem inquisitioni, ꝙ prædicatũ reperitur, seu inest toti subiecto, cũ insit maiori parti rerum, in quas diuiditẽ illud nomen, vel in oẽs: hoc aũt fit, cùm quærit affirmare seu cõstruere: sed cũ vult de- E
struere, probabit tunc subiectũ non inesse alicui illorũ significatorum. Et tandem hic locus est sophistic⁹. Dialectic⁹ ergo debet euitare vsum huius loci: ꝙ si in eũ inciderit, tunc diuidat oĩa significata, de quibus dr̃ illud ęquocũ, eaq; distinguat, mox declaret quod illorũ sit verũ, & qđ non verũ: & hoc idẽ debet facere in nominib⁹ dubijs, quæ analoga solẽt vocare, mox declarare, seu distinguere verũ à falso. Expositores aũt numerant hunc locum septimũ. s. locum, qui fit per nomen analogũ, seu dubiũ, qui quidem non est dia- F
lecticus nec ipse, neq; præcedens ei.

Octauus locus est, vt transferam⁹ nomẽ rei, quod est ignotũ, ad aliud nomẽ magis notũ illo, vt cũ dicim⁹ vice huius, nominis. s. certi in cogitatiõe, dicatẽ verũ: hoc tñ est præceptum conducens ad ipsum syllm̃ facile inueniendum, & non est locus.

Nonus locus est, vt cõsiderem⁹ genus ipsius subiecti, & si inuenerim⁹ p̃dicatũ inesse ei, tũc iudicam⁹ ipm inesse subto, p̃sertim cũ voluerim⁹ probare cõtraria inesse eidẽ rei, nã si insint

G ABRAM MANTINVS K

re, quia quæ insunt suo generi, insunt & illi. vt ꝙ sensus sit rectum, & error, quia cognitionis sit rectum & error. Cognitio enim est genus ipsius sensus, & sensus est illius spẽs, & ille est locus veridicus, quia demonstratio speciei per genus, est cõmonstratio partis per ipsum totũ, & ille est demonstratiuus, prout præpositum est. Et posset fieri demr̃o de genere p spẽm construẽdo: quicquid enim inest spẽi, inest generi: & hic componitur per syll'm cõditionalẽ. Verbi grã, quia si homini insit ipsa
H ratio, aĩali inest ratio: hæc aũt demonstratio non eueniret negatiue: qñ enim homini nõ inest rõnis priuatio, non sequit̃ ꝙ animali nõ insit rõnis priuatio: demr̃o vero speciei ex genere per syll'm conditionalem est possibilis, negatiue: quicq̃d enim negat̃ ab ipso genere, negatur ab ipsa specie, quia si animali nõ insit rõ, nec homini inest rõ, licet impoſſe hoc sit affirmatiue: qñ enim rationis priuatio inest animali, nõ inest rationis priuatio ipsi homini.

I Decimus autem locus est, ꝙ cõsideremus quæsiti prædicatũ, quia si sit genus & prædicet̃ de quæsiti subiecto, necessario sequit̃ ꝙ subiecto insit pars aliqua specierum hui⁹ generis. Sicq; quicquid denominam⁹ per hoc gen⁹, vt si diceremus, an anima moueat̃: quia si possit moueri, necessario sequit̃, ꝙ moueatur per aliquã specierũ motuum, quæ sunt quatuor, videlicet, translatio, alteratio, augmentũ & decrementũ, & generatio & corruptio: hoc autẽ loco connectitur nexus, si cõcludens fuerit affirmatiuum, vt ꝙ aĩa moueat̃, in prima figura: si aũt fuerit negatiuum,

Loc⁹. 10. q̃ ẽ vndecimus, & duodecimus.

insint generi ei⁹ insunt ei: vt ꝙ circa sensum reperitur rectitudo, & peccatum, quia circa iudicium, seu apprehensionem extat rectitudo, & peccatum: iudiciũ enim hic, est genus ad sensum, sensus vero est spẽs ei, & est vtiq; locus verus demonstratiuus: nam demr̃o de specie per genus est declaratio partis p totum, vt prædictum fuit. Fit aũt demr̃o de genere per speciem ad construendũ, seu affirmandum, qm̃ quicquid inest speciei inest generi: hoc aũt componit̃ per syll'm hypotheticum. exẽpli gratia, si homini inest ratiociniũ, ergo L
animali inest ratiociniũ: sed hęc demonstratio non fiat per negationẽ, nã si homini non inest irrationalitas, nõ ppea sequit̃, qn insit ipsi animali irrationalitas. At demr̃o d̃ specie p genus in syll'o hypothetico potest vtiq; fieri per negationem, qm̃ quicquid negat̃ de genere, negatur de specie: nam si animali nõ insit ratiociniũ, neq; ipsi homini quoq; ĩerit ratiociniũ: sed hoc non fiet per affirmationẽ: nã si irratiõalitas inẽ aĩali, irrationalitas non inerit hoĩ.

Decimus locus est, vt respiciam⁹ M
p̃dicatũ ipsi⁹ quęsiti, qm̃ si fuerit genus, & fuerit p̃dicatũ de subiecto q̃siti, tũc necessario oportebit ĩesse ipsi subiecto aliquã spẽm illi⁹ generis: silr̃q; quodcunq; nomẽ illius generis imposuerim⁹, vt si dicat̃, vtrũ aĩa moueat̃, nam si est possibile eã moueri, necessario vtiq; oportebit eam moueri aliqua specie quatuor motuũ, q̃ sunt trãslationis, alteratiõis, incremẽti, g̃nationis & corruptiõis, huius aũt loci componetur syll's, vel cõcludens affirmatiuã, s. ꝙ aĩa mouet̃, & in prima figura: vel cõcludẽs negatiuã

ABRAM

A tiuum, vt ꝙ anima non moueat, & per conditionalem subiunctiuam. Verbi gr̃a, ꝙ dicamus, si anima moueatur, aut crescit, aut alteratur, aut transfertur: Deinde repetatur consequens, scilicet ꝙ nullo horum motuum moueatur, & concluditur, ꝙ anima non moueatur: & aliq̃n cõcluderet in secundæ figuræ aliqua specie, si concluderet duabus conuersionibus: sed in prima figura nõ concluderet, quia minor fit negatiua, & hic locus est demonstratiuus, & sumitur ex rei essentia.

B Vndecimus autem locus sumitur ex consequentibus, hic autẽ fit duobus modis: quorum vnus est, ꝙ consideretur quæ sit illa res, quæ quando est, necessario sequatur esse positum, & hic locus semper est constructionis: quãdo enim ponimus rem, quę quando est, sequitur esse ipsum positum antecedẽs, & quæsitum esse consequẽs, deinde repetatur ipsummet antecedens, & concludatur ipsummet consequens. Verbi gratia, si quęramus an vacuum sit, & dicatur si motus sit, vacuum est: sed motus est, vacuum itaq; est. secũdus autem modus est, ꝙ cõsideremus quæ sit res quæ est quæsita, quę est, quando positum est, & hic locus est semper destructionis, hic autem fit ponendo quæsitum antecedens, & res consequens ipsum esse, ꝙ sit: deinde repetamus oppositum consequentis, & concludatur oppositum antecedentis. Verbi gratia, ꝙ nostrum quæsitũ sit, an vacuum sit, & dicat᷑, si vacuum esset, corporis dimensiones essent separatæ: deinde repetat᷑, sed dimensiones nõ sunt separatę, & concludatur, vacuum itaq; non est.

C

Locus 11. q est decimus quartus.

Hæc

MANTINVS

negatiuam. s. ꝙ anima non mouet᷑. D & ꝑ hypotheticã conditionalem seu cõiunctiuã, exempli gratia, si dicat᷑ si aĩa mouet᷑, ergo vel crescit, vel altera᷑, vel transfert᷑ localiter, mox repeta᷑ oppositũ consequẽtis, quod est; ꝙ nõ mouet᷑ aliquo illorũ motuũ, & sic cõcludet᷑, ꝙ anima nõ mouet᷑: potest tñ concludere in secũda figura in aliquo eius modo, quę probabitur ꝑ duas conuersiones, & erit secũdus modus: at ĩ prima figura nõ concludet, quia minor esset negatiua, iste autem locus est dem̃ratiuus, & est sumptus à substantia rei.

E Locus vndecimus ẽ sumptus ab affirmationib⁹ seu cõseq̃ẽtijs, & fit duob⁹ modis: primo, vt cõsiderem⁹, q̃ sit illa res, qua data oporteat necessario dari ꝓpositũ quæsitũ: & is locus ẽ semp̃ affirmatiuus, seu cõstructiuus: & hoc cũ posuerimus rẽ, qua data, oporteat dari positũ añs, & q̃sitũ cõsequens: deinde repeta᷑ illudmet añs, & conculda᷑ illudmet cõseq̃ẽs, exẽpli gratia, quæsitũ, seu problema sit, vtrũ de᷑ vacuum: & dicamus si mot⁹ da᷑, vacuũ da᷑, sed motus da᷑, ergo vacuum datur: secũdo mõ fit, si cõsideremus eã rem, q̃ dabit᷑ quidẽ dato ipso ꝓposito q̃sito: F & is locus est semp̃ destructiuus, & hoc, s. si ponamus quęsitum pro antecedenti, & id q̃d sequitur ad eius esse pro cõseq̃ẽti: mox repetamus oppositũ cõseq̃ẽtis, & cõcluda᷑ oppositũ antecedentis, exẽpli gr̃a, si sit quæsitũ, vel problema: vtrum detur vacuũ, & dicamus, si vacuũ daretur, ergo dimẽsiones corporis essent separatæ: mox repetamus, sed dimensiones nõ reperiunt᷑ separatę, & concludetur, ergo vacuum non datur:

hi aũt

ABRAM

G Hæc quidem loca ſunt demonſtratiua, ſed prout dictũ eſt de conditionibus ſyll'i cõditionalis eſt, qñ fit ꝙ connexio ſit commonſtrata per ſyllogiſmum cathegoricum, aut repetitum, ſi connexio eſſet per ſe nota.

Locus 12. & eſt decimusquintus in Ariſto.

Duodecimus locus ſumit' ex parte tpis, & hic quidem fit, ꝙ, qñ prędicatũ & ſubiectũ fuerint in aliqua re varia ſm tempus, non ſemper verificatur prædicatum ineſſe ſubiecto: hoc autem fit, qñ inuenitur in illa ſubiectũ ſemper, prędicatum autem nõ ſemper. Verbi gratia dicẽdo, an

H nutribile neceſſario augeatur, necne, & dicat', ꝙ non augeatur neceſſario, quia nutribile ſemp nutritur, & non ſemp auget', & hoc quia ſubiectum eſt tpe alio à tempore quo eſt ipſum prędicatum. Verbi gratia, an addiſcere ſit reminiſci: addiſcere enim eſt illius, quod erit futurum, reminiſci autem eſt illius, quod fuit tempore præterito. Hic autẽ locus eſt demonſtratiuus, & ſumit' ex accidentibus inſeparabilibus, & ſyllogiſmus, qui eo conſtituitur, fit ex figuris cathegoricis in ſecũda figura: medium enim illius eſt ipſum temp⁹,

I & prædicatur de vno extremo affirmatiue, & de altero negatiue.

Locus 13. & eſt decimusſext⁹.

Tertiuſdecimus autẽ locus eſt, ꝙ quærens omittat deſtructionem poſiti, quod reſpõdẽs admiſerat in ſua cautione, & transferatur ad deſtructionẽ alterius rei, & hæc altera res non euadit, quin ipſius deſtructio ſit neceſſaria ad poſiti deſtructionẽ, aut nõ ſit: & vltra dum fuerit neceſſaria, non euadit, quin ſit ſm veritatem, aut cogitatu: qñ vero fuerit neceſſaria ſm veritatẽ, ille eſt demonſtratiuus, ꝙ res, quę trãſfertur ad locutionem

MANTINVS

hi aũt loci ſunt demonſtratiui, verũ tñ vt iam fuit dictum ex conditionibus ſyllogiſmi hypotheticis, ſeu cõditionalis cum ſit eſt vt coniunctio, ſeu illatio, vel cõſequentia in eo ſit nota per ſyll'm cathegoricum, vel ipſum antecedens ſi conſequẽtia, ſeu coniunctio fuerit de ſe nota. K

Duodecimus locus eſt ſumptus à tpe, nempe vt ſi ineſſet prædicatum & ſubiectũ alicui rei q̃ ſit diuerſum tpe, tunc non erit verũ dicere prædicatũ ineſſe ſubiecto ſemper: & hoc, ſiue ſubiectũ inſit ei ſemper, & p̃dicatũ nõ ſemper. exẽpli gratia, ſi quis dixerit, vtrũ quod nutritur augeat' L ex neceſſitate, vel nõ, & dicat' ipſum non augeri ex neceſſitate, qm̃ quod nutrit', ſemper nutrit', ſed non augetur ſemper, ſiue ſubiectũ reperiatur tpe, quo non reperiatur prædicatũ. exempli gratia, ſi quis dixerit vtrũ ſcire ſit reminiſci, & dicat', ſcire non eſſe reminiſci, qm̃ ſcire eſt futuri tẽporis, reminiſci vero p̃teriti: hic aũt locus eſt demõſtratiu⁹ ſumptus ab accidentibus inſeparabilibus: & ſyllogiſmus, qui ex eo componitur, eſt ex figuris cathegoricis in ſecunda figura: nam mediũ in eo eſt tempus, M & prædicatur de vno extremorum affirmatiue, & de altero negatiue.

Decimustertius locus eſt, cũ interrogans omittit deſtructionẽ poſitionis, quã acceptauit reſpõdẽs pro ſua cautela, & transfert ſe ad deſtruendã aliã rem, & illius alterius rei deſtructio vel ſit neceſſaria omnino ad deſtruendã poſitionẽ, vel non ſit neceſſaria: mox ſi fuerit neceſſaria, vl' erit re vera neceſſaria, vel ſm opinionẽ: ſi re vera, tunc eſt locus demonſtratiuus. vt cũ illa res, ad quã transfert' ſermo,

ABRAM

A cutionem de ea, sit pręmissa necessaria in syll'o destructionis, & iterum hoc opus est necessarium arti topicę qñ respondens negaret aliquá rem de his, quæ iuuaret quærentem quo ad positum. Quando vero præmissa, ad quá quęrens transfert orationem, non esset necessaria ad positi destructionem, nec cogitatu, nec ſm veritaté, opus itaq; esset sophisticũ. Qñ vero fuerit cogitatu non ſm veritatem, si illa cogitatio esset diuulgata, hic itaq; est topicus. Si aũt cogitationis causa fuerit error asseuerationis huius, & putaretur ꝙ esset
B ipsamet res, illa esset sophisticus: hic autem non est locus, sed pręceptum iuuás inuentioné syllogismi, & cautionem ab operibus sophistarum.

Locus 14. q est decimusoctauus.

Quartusdecimus aũt locus est, ꝙ consideremus res, quibus inest altera duarum rerũ oppositarum solũ, prout fiunt contraria immediata, sicut salutem & morbum inesse hoĩ: qñ enim commonstratum fuerit alterum contrariorum inesse, cõmonstratum est nobis alterum cõtrariũ esse negatum, & hic est destructionis: è contra autem si commonstra-
C retur nobis alterum contrariorum esse negatũ, commonstratum nobis est alterum contrarium esse: & hic quidem locus est constructionis & destructionis, & fit ex reb⁹ quę sunt deforis: & syllogismus illo constitutus fit per conditionalem subiunctiuum & disiunctiuum.

Locus 15. q est decimus non⁹

Quintusdecimus autem locus est præceptum trãslationis nominis in orationem, quæ gerat vicem ipsius: hoc est, ꝙ qui transfert, quando hoc facit, ꝓcuret, ꝙ oratio significet naturam, quam significat nomen, nõ rem

MANTINVS

sermo, sit ꝓpositio necessaria in syllogismo destruente: & illud officiũ sit quoq; necessariũ in arte Dialectica, cùm respõdens negauerit aliq̃d, per quod iuuetur argués in ipsa positione. At si illa ꝓpõ, ad quá transfert interrogans sermoné suum, nõ fuerit necessaria ꝓ destructione positionis, nec ſm opinionem, neq; re vera, tũc illud officium est sophisticum: sed si fuerit ſm opinioné, seu cogitationé, sed non re vera, tunc si illa opinio est probabilis, tũc est dialecticũ: sed si causa illius opinionis fuerit error cogitationis in ea re, & existimauerit illud esse eandé rem, E
tunc est sophisticum: & hoc nõ est locus, sed est præceptum iuuans ad inuétionem syllogismi, & ad cauendum ab officijs ipsorum sophistaꝝ.

Quartusdecimus locus est, cũ respicim⁹ eas res, quib⁹ inest vna duarum rerum contrariarum tantum, vt sunt contraria, quæ non habent medium, vt sanitas, & ægritudo: nam, cùm scimus vnum illorũ contrariorum inesse, scimus profecto alterum esse priuatũ, & hæc est destructio: è contra vero, si scimus vnum contrariorum non inesse, scimus quoq; alterum inesse: & is locus est ad construendum, & destruendũ, seu affir- F
mandum & negandum, & est ex rebus extraneis: & syllogismus, q cõstat ex propositionibus ab eo sumptis, fit per conditionalem coniunctiuam, & disiunctiuam.

Decimusquintus locus est pręceptũ in transferendo nomen in orationé, eius vicem gerentem: hoc est, vt ipse transferens, vel transsumens, cũ hoc fecerit, curet vt illa res significet eá naturá, quá significat illud nomen,

G ABRAM MANTINVS K

rem extra illius rei naturam, superaddens illi aut imminuens ab ea, sicut qui ferret fortitudinē esse bonū animæ, est enim fortitudinis aliqua res superaddita bono animæ: tales autem orationes non conuenit nobis sumere vice ipsius nominis.

Locus 16 q est vigesimus. Locus autem decimussextus sumitur ex natura modi inessendi prædicati ipsi subiecto, prædicatū enim aut inest subiecto necessario, aut ei inest vt in pluribus, aut inest ei contingenter, aut quouis modo dispositionū, qui contigerit æqualiter: qui H enim poneret ꝙ id, cuius conditionis sit ꝙ ipsum sit necessariū quod esset pro maiori parte notum est ꝙ assereret id, quod est semper, nō eē semper. & è contra, qui posuerit qđ est pro maiori parte, ꝙ sit necessariū, iam asseruit, quod non est semper, ꝙ esset semper: & silr qui posuerit id, quod est sm quamuis dispositioné, quæ contigerit esse, æqualiter esse necessario, aut de his quæ sunt pro maiori parte: sicq; etiam qui posuerit contrariū illius, quod est pro maiori parte esse necessarium, contrarium enim illi, quod est pro maI iori parte, est esse vt in paucioribus.

Locus 17 q est vigesimus primus. Decimusseptimus locus est, ꝙ caueamus ponere rē inesse sibi ipsi, vt si inesset alij hoc est dictu, ꝙ res prędicetur de seipsa: hoc autem contingit quando rei sunt duo nomina synonima, prout diceretur, ꝙ gaudio insit lætitia, & iocunditas, ac si gaudiū esset alia res à lætitia, siue ꝙ illi esset accidens, aut aliud de ipsis prędicatis, & ille est locus sophisticus, quem iam cauit in lib. Elenchorū. Sicq; explicuit nominis controuersiæ distinctionem.

nomen, non aliquid alienum à natura rei, nec addens ei, neque minuens ab ea, vt si quis dixerit fortitudinem esse bonitatem animi: nā fortitudo habet quid superadditū & in plus se habēs, quàm animi bonitas: & nō debemus sumere huiusmodi orationes vice nominis.

Decimussextus locus ē sumptus ex natura modi inhærendi prædicatum ipsi subiecto: nam prędicatum vel inest subiecto ex necéssitate, vel inest ei vt in pluribus, aut inest ei cōtingenter, vel aliquo eorum, q̄ contingunt ad vtrūlibet, seu æqualiter, L vel indifferenter: si igitur quis dixerit id, quod est ex necessitate, esse vt in pluribus, palam est, ꝙ dixit rem semper existentē non semper existere: & è cōtra, si quis dixerit id, quod vt in pluribus est, esse ex necessitate, iam dicit id quod non est semp, esse semp: similiterq; si dixerit, ꝙ aliqđ eorū, quæ solent contingere ad vtrū libet, ex necessitate fieri, vel vt ī pluribus: similiterq; si dixerit, ꝙ cōtrarium eius quod est, vt in pluribꝰ sit id, quod est ex necessitate: nam rei, quæ est vt in pluribus, contrariatur quæ est vt in paucioribus. M

Decimusseptimus locus est, vt caueamus, ne ponamus id quod de se sibi ipsi inest, ac si alteri inesset, hoc est vt res prędicetur de se ipsa: & hoc continget, q̄n vna res habet duo nomina synonima, vt si qs dixerit ipsi gaudio inesse iucunditatem, & lętitiam, ac si iucūditas eēt aliud à gaudio, siue illud sit accidēs illi, siue aliquod aliud prædicatorum: & est locus sophisticus, de quo admonuit ī libro Elenchorum sophisticorū, inibiq; perfecit eius diuisionem.

De

A *De eisdem terminandis problematibus, loci alij.* Cap. 3.

QVoniam aũt contraria connectuntur quidem sibĳnuicem sex modis, contrarietatem aũt faciunt quadrupliciter complexa: oportet accipere contraria quocunq; modo vtile fuerit & destruenti & construenti. Quòd aũt sex modis complectuntur, manifestũ: nam aut vtrunq; contrariorũ vtriq; cõtrariorum connectitur, hoc aũt duplr, vt amicis benefacere, & inimicis male: vel ecõuerso, amicis male, & inimicis bene: aut qñ vtraq; de vno: dupliciter aũt & hoc vt amicis benefacere, & amicis male, vel inimicis benefacere, & inimicis male: aut vnum de vtrisq;, & hoc quoq; duplr, vt amicis bene, & inimicis bñ: vel amicis male, & inimicis male. Primæ aũt duæ dictæ cõplexiones nõ faciũt cõtrarietatẽ: nã id, quod est amicis benefacere, ei quod est inimicis male facere, non est contrariũ, vtraq; enim eligẽda sunt, & eiusdẽ B moris: neq; id quod est amicis male, ei quod est inimicis bene: nã & hæc vtraq; fugienda, & eiusdem moris. Non vr aũt fugiendum fugiendo contrarium esse, nisi hoc quidem ẽm superabundantiã, illud aũt ẽm defectũ dictum sit. nam superabundantia fugiẽdorum vr esse, similiter aũt & defect⁹. Reliqua vero quatuor omnia faciunt contrarietatem: nam id, quod est amicis benefacere, ei qđ est amicis male, contrarium: nam à cõtrario more sunt, & illud q dem eligendum, hoc aũt spernendum. silr autem & in alĳs. Nam in vnaquaq; coniugatione vnũ eligendum, & alterũ fugiendum: illud quidem boni moris: hoc aũt praui. Manifestum igit ex ĳs q̃ dicta sunt, q eidem plura cõtraria accidunt fieri. nam ei, quod est amicis benefacere, id quod est inimicis benefacere, & id quod est amicis male, contrarium est. Similiter aũt & aliorum singulis q busq; eodẽ modo considerantibus, duo contraria apparebũt: acci C pere igitur contrariorum quodcunq;, erit ad positionem vtile. 22. Declaratio.

Amplius si est aliquid contrariũ accidenti, considerandum est si inest ei, cui dictũ est accidens inesse. Nam si hoc inest, illud non inerit: impole enim simul cõtraria eidem inesse. Aut si quid tale dictum est de aliquo, quod cùm sit, necesse est contraria inesse: vt si ideas in nobis qs dixerit esse. Nã & moueri, & qescere easdẽ accidet, & etiam sensibiles, & insensibiles esse. nam videtur ideę quiescere, & immobiles, & intelligibiles esse ĳs, qui ponũt ideas esse: attamen, cùm sint in nobis, impole est immobiles esse. nam motis nobis, necessarium est & quæ in nobis sunt omnia simul moueri: manifestum aũt qm & sensibiles, si in nobis sunt: nam per sensũ, qui circa visum est, eam quæ in vnoquoq; est formã cognoscim⁹. 23. declaratio. 24. declaratio. Motis nobis necesse est oĩa moueri quæ in nobis sunt.

Rursum, si positũ est accidens, cui est aliquid contrariũ, conside 25. locus. Declaratio.

randum

randum & si cõtrarij susceptiuum, quod & accidẽtis est: nã idem D
cõtrariorum susceptiuum: vt si odiũ hærere iræ quis dixerit, erit odiũ in furoris specie, illic enim ira: inspiciẽdum igitur si & cõtrarium in furoris specie, an in concupiscẽtia: nam si nõ, sed in concupiscibili est, nõ cohæret odiũ iræ. Similiter aũt & si cõcupiscibile ignorare dixerit: nam erit & disciplinæ susceptiuum, siquidem & ignorãtię: quod quidem nõ vr̃ concupiscibile susceptiuum esse disciplinæ. Destruẽti ergo, quẽadmodum dictũ est, vtendum: astruẽti vero quod inest quidem accidẽs nõ vtilis locus, quod autem contingit inesse vtilis. Ostẽdentes enim ꝙ non susceptiuũ est cõtrarij, ostendentes erimus ꝙ neq; inest accidẽs, neq; cõtingit inesse: si aũt ostenderimus ꝙ inest cõtrarium, aut ꝙ susceptiuum est cõtrarij, nondum ostenden tes erimus ꝙ & accidẽs inest, sed ꝙ cõ
26. Locus Decl'atio. tingit inesse in tantũ solum ostensum erit. Qm̃ autem oppositiones sunt quatuor, cõsiderãdum ex cõtradictionibus, ecõuerso ex E
cõsequentia, & interimẽti, & cõstruẽti: sumere aũt est inductiõe. vt si homo, animal, nõ animal: non homo: similiter aũt & in alijs. Hic enim ecõuerso cõsequẽtia: nam hominẽ, animal sequitur, nõ
Bonũ seq̃tur suaue hominem aũt, non animal, nequaquam, sed econuerso, nõ animal nõ homo. In omnibus igĩ tale est existimãdum. vt si bonũ, suaue: & non suaue, non bonum, si autem nõ hoc, nec illud. similiter aũt & si nõ suaue, nõ bonum: bonũ, suaue. Manifestum igĩ ꝙ vtrũq; cõuertiĩ, quæ ẜm contradictionẽ est cõsequentia ecõuerso facta.

In cõtrarijs aũt considerandum si cõtrariũ, cõtrarium sequatur,
27. Locus Decl'atio. A contrariorũ cõsequentia. an cõtra seipsa cõsequẽtia, an ecõuerso, & interimẽti, et cõstruẽti. Sumere aũt & talia est ex inductione quãtum vtile est, contra ipsum cõsequentia est, vt in fortitudine, & timiditate: nam illã quidem sequiĩ virtus, hanc aũt vitium: & illã quidem sequitur eligẽ F
dum, hanc aũt fugiendum: igĩ contra seipsa & horũ cõsequẽtia: cõtrarium enim eligẽdum fugiendo: silr̃ autem & in alijs. Ecõuerso aũt consequentia, vt bonam quidem habitudinẽ sanitas sequitur, malã aũt habitudinem ægritudo nequaquam, sed ægritudinẽ mala habitudo: manifestũ igitur qm̃ ecõuerso in his consequẽtia fit. Raro aũt econuerso accidit in cõtrarijs, sed in pluribus in se ipsa consequẽtia: si ergo neq; cõtra seipsa cõtrarium sequitur contrarium, neq; ecõuerso, manifestum qm̃ neq; eorũ quæ dicta sunt alterũ sequitur alterum: si aũt in cõtrarijs, & in ijs quæ dicta sunt necesse alterũ sequi alterum. Silr̃ autem cõtrarijs, & in priuationi-
28. locus, Decl'atio. bus, & habitibus respiciẽdum. Veruntamen nõ est in priuationibus ecõuerso: sed cõtra seipsa consequentiam necessariũ est semp fieri; veluti visum sequi sensum, cæcitatem aũt insensibilitatem:

opponitur

A opponitur enim sensus insensibilitati, vt habitus & priuatio: nam illud horũ quidem habitus, hoc aũt priuatio est. Similiter aũt habitui & priuationi, & in ĳs quæ sunt ad aliquid, vtendũ: cõtra se ipsa enim, & horũ cõsequentia, vt si triplũ multiplũ, & subtriplũ submultiplum dr̄: dicitur enim triplũ quidẽ ad subtriplum, multiplũ aũt ad submultiplũ. Rursus, si scía opinio: & scibile opinabile & si visus sensus, & visibile sensibile. Instantia, ꝙ non necesse est in ĳs, q̄ sunt ad aliquid, cõsequentiã fieri, queadmodũ dictũ est: nam sensibile scibile est, sensus aũt non est scientia. Non tñ vera instantia vr̄ esse: multi enim non dicũt sensibiliũ esse sciam. Insuper aũt ad contrarium non minus vtile quod dictũ est: vt ꝙ sensibile non est scibile, neqꝫ enim sensus scientia. Rursus in coniugatis, & in casibus: & interimẽti, & cõstruenti. Dicuntur aũt coniugata hmõi vt iusta, & iust⁹ iustitię: & fortia, & fortis fortitudini. Similiter autem effectiua, & conseruatiua, cõiugata illi cuius sunt effectiua, & 29. Locus Decl'atio. A cõiugatis, & casibus.

B cõseruatiua, vt sanatiua sanitatis, habituatiua habitudinis: eodem aũt modo & in alĳs: cõiugata igit̃ talia solent dici. Casus aũt, vt iuste, & fortiter, & sanatiue, habituatiue, & quæcũqꝫ eodẽ modo dicuntur. Videntur aũt & quæ sunt ſm casus, cõiugata esse, vt iuste iustitiæ, & fortiter fortitudini. Coniugata aũt dicuntur ſm eandẽ coniugationem omnia, vt iustitia, iustus, iustum, iuste: manifestũ igitur qm̃ vno quouis ostenso eorum: quæ ſm eandem cõiugationem dicunt̃, vt bono, vel laudabili: & reliqua omnía ostensa sunt: vt si iustitia est laudabilium, & iuste: iustus, iustum laudabilium: dicetur aũt iuste & laudabiliter ſm eundem casum: nã à laudabili, quemadmodum iuste à iustitia. Considerandum aũt non solum in eo quod dictum est, sed & in contrario contrarium. Vt ꝙ bonũ non ex necessitate suaue, neqꝫ enim malũ triste: aut si hoc, & illud: 30. Locus Decl'atio.

C & si iustitia scía, & iniustitia, ignorantia: & si quod iuste est, scienter & experienter est, quod iniuste est, ignoranter & inexperiẽter est: si autem hæc non, nee illa, velut in hoc quod nũc dictum, nam magis vtiqꝫ apparebit ꝙ iniuste experienter, q̃ꝫ inexperienter. hic autem locus dictus est prius in contrariorum consequentĳs, nihil enim aliud nunc ostendimus, q̃ꝫ contrarium sequi contrarium.

Amplius in generationibus, & corruptionibus, & effectiuis, & corruptiuis, & interimẽti & astruenti. Quorũ enim generationes bonæ sunt, & ipsa bona sunt: & si ipsa bona sunt, & generationes bonæ: si aũt gñationes malę, & ipsa mala. in corruptionib⁹ aũt ecõtrario: nã, si corruptiones bonę, ipsa mala, si aũt corruptiões malę, ipsa sũt bona. Eadẽ rõ & ĩ effectiuis, & corruptiuis: quorũ.n. effectiua bona, & ipsa bona: quorũ vero corruptiua bona, ipsa mala. 31. Locus Decl'atio.

G *Sermo de alijs locis determinantibus eadem quæsita.* Cap. 1. K

ABRAM

Locus.18 q́ é vigesimus secūdus,& vigesim⁹tertius.

DEcimus octauus loc⁹ sumitur ex contrarijs, & constituūtur per ipsum sex loca, duo inferētia, & quatuor non inferentia. Manifesta autem res est, quòd ex illis fiāt sex modi compositionis. Aut enim sumeretur vtrunq; contrariorum cū alterutro contrario sibi opposito, scilicet in prædicato & subiecto ambarum simul, quod fit secundum duas species: quarum vna est, vt dicimus, si expediat amicis benefacere, expedit inimicis malefacere: & secūda est huic contraria, vt dicimus si
H malefacere amicis expediret, benefacere inimicis expediret. Aut ꝙ ambo contraria sumantur de vno subiecto, & hic etiam fit duobus modis: quorum vnus est, ꝙ ponamus quoduis contrariorum in subiecto recipienti alterū contrariū in opposita enuntiatione: & secūdus mod⁹ est, ꝙ cōuertamus ipsam rē, hoc est, ꝙ ponamus in secunda contrariū, quod sumit̃ in prima, & quod est ī secunda, in prima: vt dicamus, si expediat benefacere amicis, non expedit eis malefacere: & si laudabile sit amicis malefacere, amicis benefacere
I est illaudabile. Aut sumat̃ vnum prædicatum de duobus subiectis cōtrarijs, & hoc iterum fit dupliciter: vt si benefacere amicis expediat, benefacere inimicis non expedit, aut si malefacere amicis expediat, malefacere inimicis non expedit. Duæ autem primæ combinationes non faciunt repugnantiam, immo simul faciunt illationem. & ille est loc⁹ diuulgatus non demonstratiuus, prout infra dicemus: quatuor vero, quę illis succedunt, faciūt repugnantiā. Si

MANTINVS

DEcimusoctauus locus est sumptus ex ipsis cōtrariis, & sex loci cōiunguntur in eo: nempe duo affirmatiui, & quatuor nō affirmatiui: manifestum aūt est, ꝙ exoriunt̃ ex ipsis sex modi cōpositiōis: nā vel sumit̃ vnūquodq; contrariorum cum alio contrario sibi opposito, & hoc tum in subiecto, tum ēt in prædicato vtriusq; ꝓpōnis simul: & hoc fit duobus modis, primo, vt si dicam⁹, si benefacere amicis est necessariū, ergo malefacere inimicis est necessariū: secundo vero, vt si dicat̃ contrariū illius primi modi, vt cū dicim⁹, L
si malefacere amicis est necessariū, ergo benefacere inimicis est necessariū: vel sumant̃ oīa contraria eiusdē subiecti, & hoc fit etiā duobus modis: primo, vt ponat̃ quodcūq; contrariorū contigerit esse oppositū alteri cōtrario in ꝓpōne sibi opposita: secūdo, vt opposito mō res se habeat: nēpe, vt illud ꝯtrariū, quod sumit̃ in prima, ponatur in secūda, & quod in secūda, ponat̃ in prima: vt cū dicimus si benefacere amicis est cōueniens, ergo malefacere eis nō M
est cōueniēs, & si malefacere amicis est laudabile, ergo benefacere eis est illaudabile. Vel sumat̃ vnū prædicatum de duobus subiectis cōtrarijs, & hoc ēt fit duob⁹ modis: primo, vt cū dicimus si benefacere amicis est cōueniēs, ergo benefacere inimicis est inconueniens: & illę duæ primę cōiugationes nō pariūt destructionē, sed pariunt cōstructionē, seu affirmationē: & is locus est locus probabilis, nō demōstratiu⁹, vt postea dicet̃. Illæ vero quatuor, q̄ sequunt̃ post istas, pariūt qdē ꝯtradictionē: nam

ABRAM

A Si enim fuerit contrariorum immediatorum coaptantur cōstructioni & destructioni, & sunt demonstratiui, nam si dicere Socrates est ęger sit verum, dicere quòd ille non sit sanus, est verum. Quando vero fuerint de contrarijs mediatis, est mendax in constructione, quia non infertur, quòd si res nō sit alba, quòd sit nigra, sicut infertur quando est alba, quòd nō sit nigra. Et syllogismi, qui constituuntur his locis, sūt conditionales, si ex inferētibus sunt B coniunctiui, si autem ex non inferentibus sunt disiunctiui.

Loc⁹. 19. q é vigesim⁹ quartus. Nonusdecimus autem locus est, quòd consideremus positi prædicatum, & si inuenerimus quòd ex essendo positum sequatur, quòd contraria sint simul, scimus quòd prædicatum negetur à subiecto. Et huius exemplum est, quod dicitur de ideis abstractis a sensatis, qa ex hoc ille infert, ꝙ essent sensatæ & ignotæ simul, & moueantur & quiescāt simul: ex parte enim qua positę sūt abstractæ, non sunt sensatę, nec mouentur, ex parte autem qua sunt in sensatis, oportet eas esse sensatas, & C quòd moueantur: & syllogismus huius loci cōstituitur sicut syllogismus ducens ad impossibile.

Locus. 20. q é vigesim⁹ qnt⁹. Vigesimus autem locus est quòd consideremus an prædicatum sit accidens, aut sine contrario, & si ei sit contrarium, an subiectum illud recipiat, aut non recipiat illud, si autē subiectū illud recipiat, possibile est ꝙ prædicatum insit subiecto, quia vnū est subiectū cōtrariorum: si autem non fiat hoc in illo, impoſſe est prędi-

MANTINVS

D nam si fuerint ex cōtrarijs nō habētibus mediū, tunc accōmodabūtur ad cōstructionē & destructionem, & tunc erunt demſones: nam si dicere, Socrates est ęgrot⁹, sit verū, ergo dicere, ꝙ non est sanus, erit verum: & si dicere ꝙ non est ægrotus, sit verū, ergo dicere ꝙ sit sanus, erit verū: sed si fuerit ex contrarijs habētibus mediū, tūc erit falsum in cōstructione seu affirmatiōe: nā quod ē nō albū, nō sequit᷑, vt sit nigrū: quēadmodū sequit᷑ si sit albū, ꝙ nō sit nigrū. syll'i aūt qui ex his locis cōponunt᷑, E sunt cōditionales, seu hypothetici, quorū qdē affirmatiui sunt coniunctiui, seu copulatiui, nō affirmatiui vero sunt disiunctiui seu diuisiui.

Locus decimusnonus est, vt inspiciamus subiectū ipsius positi: & si videam⁹ ex inuētione ipsius suppositi seq inuētionē cōtrariorū simul, tūc scimus ꝑdicatū negari à subto. exēpli gr̄a, q asserūt ideas, seu formas separatas īesse sēsibilib⁹, qm̄ ex hoc sequeret᷑, vt eēnt sensibiles & ītelligibiles sil', & nobiles atq; quiescētes: nā ea rōne, qua dicunt᷑ esse separatę nō sunt sensibiles, neq; mobiles, ea F vero rōne, qua dn̄r inesse sensibilibus, oportet eas eē sensibiles, & mobiles: nā si sunt sensibiles, sunt vtiq; mobiles: & syll's huius loci cōstat ex syllogismo ducente ad impossibile.

Vigesimus locus ē, vt cōsiderem⁹, vtrū alicui ꝑdicato insit aliqđ accn̄s vel aliquod aliud habēs contrariū, qđ si habeat cōtrariū, tūc inspiciendum ē, vtrū subiectū sit susceptiuū ipsius, vel nō: & si subiectū sit susceptiuū ipsius, tūc ꝑdicatū poterit inesse subto, qm̄ cōtrariorū idem est subm: sed si hoc nō ita se habuerit,

prædicatum inesse subiecto. Verbi gratia, quòd consideremus an odiũ sit in parte animæ irascibili, & si amor, qui est odio contrarius, non sit in illa, sed est in parte concupiscibili: odium itaq; necessario non est in parte irascibili animę. Et hic quidem locus in destruendo est necessarius, sed in construendo est cõtingens: quando enim in aliquo subiecto est vnun contrariorũ, possibile est illi inesse alterum contrarium.

Locus. 21 q est. 26. 27. & 28. in Arist. Vicesimusprimus locus est, quòd consideremus quatuor opposita, scilicet affirmatiuum & negatiuũ, & contraria, & relatiua, & priuationẽ & habitum, & consideremus in illis modum illationis: oppositorum nanque illatio est contraria illationi mutuo se inferentium, nam in mutuo se cõsequentibus esse sequitur esse, vel ablatio sequitur ablationem. In oppositis vero ablatio infert esse, & esse infert ablationem, & locus, qui propositus est de contrarijs, est pars huius loci. Horum autem oppositorum illatio fit secundum duas species, scilicet illatio cõuersa, & hęc quidem fit, quãdo duæ res oppositæ comparantur vni rei, aut vna res duabus rebus oppositis, sicut prædictum est de contrarijs, & illatio nõ conuersa quæ vocatur recta, & illa fit ꝙ oppositum inferat ipsius oppositum, & hoc iterũ fit duobus modis, quorum vnus est, quòd subiectum orationis inferẽtis sit oppositũ subiecto orationis illatæ ab illa, & prædicatum oppositum prædicato: secundus autem modus est, quòd subiectum secundæ sit oppositum prædicato primæ, & prædicatum illius oppositũ illius subiecto, & his

tunc non poterit prędicatum inesse subiecto. exẽpli gratia inspiciamus, vtrũ odium insit parti irascibili aĩæ & amicitia, quæ est contraria odio, vel inimicitiæ, non insit ei, sed insit parti cõcupiscibili, tunc necessario odiũ non inerit parti irascibili aĩæ. Is aũt locus est ad destruendũ necessarius, ad cõstruendum vero possibilis: qm̃ si vnum contrariorum insit alicui subiecto, poterit vtique alterum contrarium eidem inesse.

Locus vigesimus prim⁹ est, vt cõsiderem⁹ quatuor oppositiones, quę sunt, s. affirmatio & negatio, & contraria, & relatiua, & priuatio & habitus, & inspiciamus modum consequentię in eis: qm̃ consecutio in oppositis contrario modo se habet cũ consecutione in affirmatiuis: nã in ipsis affirmatiuis, s. hypotheticis cõiunctiuis, sequit affirmatio ex affirmatione, vel negatio ex negatione, sed in ipsis oppositis sequit ex negatione affirmatio, & ex affirmatione negatio. Locus vero contrariorum, qui pcessit, est vtiq; pars huius loci, & cõsecutio in his oppositis fit duobus modis: nẽpe, vel erit consecutio è cõuerso facta: vt si duæ res oppositæ comparent ad vnã rem, vel vna res ad duas oppositas, vt paulo ante fuit dictum de cõtrarijs. Cõsecutio vero facta non è cõuerso, quæ dr recta consecutio, est illa, in qua vnum oppositũ seqt ex alio, & hęc quoq; fit duob⁹ modis: primo, vt subiectũ orationis affirmatiuæ sit oppositũ subiecto orationis, q̃ ex ea sequit, & pdicatũ ẽt opponat prædicato illi⁹: secũdo vero, vt subiectũ secundę sit oppositũ prædicato primæ, & eius prædicatũ opponat subiecto illius. Et

A ABRAM

&hic quidem locus notior est in affirmatione & negatione, sed est demonstratiuus, & ille est locus, qui vocatur conuersio contradictorij. Verbi gratia dicendo, si homo sit animal, quod non est animal, non est homo, & hoc secundum destructionem. Exemplum autem illius construendo est dicere, si quod non est animal non sit homo, quod est homo est animal. Exemplum autem conuersæ illationis in ipsis contrarijs est dicere, si ille, qui est bonæ

B habitudinis, est sanus, qui est malæ habitudinis est æger: & ambo hæc loca sunt demonstratiua, & differunt diuulgatione secundum ipsas subiectiones. Et ideo expedit quòd vulgatum de illo procedat recte, sicut dicendo, si visus sit sensus, cæcitas est sensus priuatio, & hic locus est diuulgatus non demõstratiuus, quia non sequitur, quando videns est viuum, quòd nõ videns sit mortuum. Et quando vulgati illatio fuerit secundum relationem, illatio fit recte, prout dicimus, si scientia sit opinio, scitum est opinatum, & si vi

C sus sit sensus, visum est sensatum: huius autẽ loci instantia est, quia si sensatum sit scitum, non seqiutur quòd sensus sit scientia.

Loc⁹ vicesim⁹ secũdus, q est vigesim⁹ nonus, & trigesim⁹.

Locus autem vicesimussecundus est sumptus ex coniugatis & casibus. Intelligo autem per coniugata, nomina, quæ sunt exemplaria primitiua, & nomina denominata ab illis, quæ significant primitiua exemplaria adhærentia subiecto, prout

MANTINVS D

Et is locus est magis ꝓbabilis in affirmatione, & negatione, sed est demonstratiuus, & vocat᷑ locus † ſm cõtrarietatẽ cõtradictorij. exẽpli grã, cùm dr̃, si hõ est aĩal, ergo qđ nõ est aĩal, non est hõ: & hoc ĩ destruẽdo. Exemplũ vero in cõstruendo, vt cũ dicimus, si id qđ nõ est aĩal, non est hõ, ergo id, qđ est hõ ẽ aĩal. Exẽplũ aũt cõsecutionis ẽ cõuerso factæ in ipsis cõtrarijs, vt cũ dicim⁹, si qui est bonę cõstitutionis est sanus, ergo q est malę constitutionis est ægrot⁹. Et vterq; horũ duorũ locorũ est nõ demr̃atiuus: sed differũt in ꝓbabilitate ꝑ rõne suppositorũ, & iõ ꝓbabilitas ĩ hoc debet ꝓcedere pro rõne

E vniuscuiusq; suppositi. Consecutio vero, q̃ fit ĩ ipso habitu & priuatiõe, illa, q̃ est probabilis, fit ſm rectitudinẽ, vt cũ dicim⁹, si visus ẽ sensus, ergo cęcitas ẽ priuatio sensus. Et is loc⁹ est ꝓbabilis, non demr̃atiuus: nã nõ seqˀ, si vidẽs ẽ aĩal, seu viuũ, ergo nõ vidẽs est mortuũ: & par rõ est de cõsecutione ꝓbabili facta in ipso relatiuo, seu ad aliqd, s. q̧ ẽ cõsecutio recte facta, vt cũ dicim⁹, si sciẽtia est opinio, ergo scibile est opinabile: & si visus est sensus, ergo visibile ẽ sen-

F sibile. sed † error qui in hoc loco cõmitti põt, est, qa si sensibile ẽ scibile, nõ ꝓpea sequit᷑, vt sensus sit sciẽtia.

† al. l. e cõuerso.

† al. l. instantia.

Locus vigesimussecũdus est sumptus ab ipsis cõiugatis noĩb⁹ abstractis & absolutis, q̃ dicunt᷑ prima exẽplaria & pricipalia, & ab ipsis cõnotatiuis, vel concretis. Intelligo aũt ꝑ ipsa abstracta ipsa noĩa, q̃ sunt principalia exẽpla. Noĩa vero denoĩatiua sunt deriuata ab illis, q̃ significãt eandẽ rem, q̃ sigñantur ꝑ illa prima exẽplaria cõiugata cũ ipso subiecto

 & con-

G prout rectitudo est exemplare primitiuum, & rectum est denominatiuum ab illo. Verbi gratia, si rectitudo sit laudabilis, rectus est laudabilis, & si iniquitas sit illaudabilis, iniquus est illaudabilis: & ille quidem est construendi & destruendi. Et aliquando res, quam commonstrare proponimus, est vulgatior de denominatiuo quàm sit de primitiuo exemplari, & ponimus illam inesse denominatiuo antecedens, & illam inesse primo exemplari consequens: deinde repetimus antece-
H dens & concludimus consequēs, vt si iniqu⁹ sit turpis, iniquitas est turpis. Casus vero sunt dictiones, quę mutantur à dictionibus, quæ sunt primitiuum exemplare mutatione significante modum inessendi prædicatum ipsi subiecto. Et in arabico idiomate nō inuenitur hoc, nisi exprimatur per dictiones significantes illum modum, prout dicimus, si quod medice fit iuuat, medicina iuuat. & sicut putamus de contrarijs, quòd si contrarium prædicati insit contrario subiecti, prædicatū inest subiecto, vt dicendo si bonum
I sit suaue, malum est contristans: similiter imaginamur de contrariorum coniugatis, quia cōtrariarum rerum contraria sunt coniugata, prout dicimus, si æquitas sit sciētia, iniquus est ignorans.

Locus.23. q. ē trigesimo⁹ prim⁹.

Locus autem vigesimustertius ē sumptus ex generatione & corruptione, & rebus generabilibus & corruptibilibus, & est ad destruendum & cōstruendum. Et (prout ait Themistius) huic expedit, ꝙ connectamus efficiētes, & fines, & operationes, vt res quarū generatio ē bona, sunt

K & cōiuncta, vt iustitia, q̄ est primū exēplar, & iustus, q deriuatᷣ ab ipsa. vt exēpli grā, si iustitia ē laudabilis ergo iustus erit laudabilis, & si iniustitia est illaudabilis, iniust⁹ quoq; erit illaudabilis: & sic fit cōstructio & destructio: & qn̄q; id, qd volum⁹ declarare p nomē concretū, & denominatiuū, est ꝓbabilius eo, qd p ipsum abstractū, & primitiuū exēplar significatᷣ, & tūc ponim⁹ ipsum denoīatiuū, seu cōnotatiuū, & ꝯcretū pro antecedēti, & primitiuū exēplar atq; abstractū pro consequēti: mox repetitᷣ añs, & infertᷣ consequēs. vt si
L iniustitia est illaudabilis, ergo iniustus erit illaudabilis. Ipsa aūt cōcreta, seu cōnotatiua sunt dictiones, q̄ variantᷣ ab illis dictionib⁹, q̄ sunt abstracta & pría exēplaria q̄dā varietate indicāte p modū inhęrētię ipsi⁹ p̄dicati in ipso subto: & is mod⁹ nō reperitᷣ ī lingua arabica, sed declaratᷣ p dictiōes sigñantes illū modū, vt cū dicimus si id, quod p viā medicationis fit, ē vtile, ergo medicina ē vtilis: & quēadmodū nos cōferim⁹ cōtraria inter se, ita vt, si contrariū subiecti insit cōtrario p̄dicati, tunc p̄dicatū inest subiecto. vt cū dicim⁹, si bo
M nū est suaue, ergo malū est triste: ita quoq; cōferimus ipsa cōcreta cōtraria īter se: nā rerū cōtrariarū cōtraria sunt ēt earum cōcreta seu coniugata: vt cum dicimus, si iustitia est sciētia, ergo iniustitia est ignorātia.

Locus vigesimusterti⁹ est sumpt⁹ à gnatione & corruptione, & ex rebus gñabilibus & corruptibilib⁹: & hoc tā ad interimēdū & cōstruēdū: & (vt dicit Themisti⁹) debēt annecti huic ip̄a agētia & fines, atq; actiōes: nam res, quarū generatio est bona, ipsæ

ABRAM

A ſunt bonæ, & quæ ſunt bonę, ipſaꝶ generatio eſt bona. Qui vero ſumitur à corruptione eſt contra iſtum, quorum enim corruptio eſt bona, illa ſunt mala, & quorũ corruptio eſt mala, illa ſunt bona, & ſimiliter res, quarum efficiens eſt bonus, illæ ſunt bonæ, & res, quarum corrumpens eſt bonus, illę ſunt malę, & hic quidem locus eſt diuulgatus, quia non oportet ꝙ efficiens malum ſit malus, neq; ꝙ efficiẽs bonum ſit bonus, & ſimiliter fit de finibus & operationibus, & horum exempla ſunt proxima manifeſta.

B

MANTINVS

ipſæ quoq; ſunt bonę, & ſi ipſę ſunt D bonæ earũ gñatio eſt bona. ea vero q̃ ſumunt à corruptione oppoſito mõ ſe habẽt: nã quorum corruptio ẽ bona, ipſa ſunt mala, & quorũ corruptio ẽ mala, ipſa ſunt bona, & eadem eſt rõ de ipſis effectiuis, nã quę efficiũt bonũ, ſunt bona, & quorũ corruptiuũ eſt bonũ: ipſa sũt mala. Is aũt locus eſt probabilis, qm̃ non videtur eſſe neceſſariũ, vt id, quod eſt effectiuum mali, ſit malũ, neq; effectiuũ boni bonũ. parq; eſt ratio finium, & actionum, & horũ exempla ſunt ſatis ſimilia & manifeſta.

E

Ex Similibus, Appoſitione, Magis, Minus, Simpliciter, & ſecundum Quid, loci. Cap. 4.

RVrſum in ſimilibus ſi ſimiliter ſe habẽt. Vt ſi diſciplina vna plurium, & opinio: & ſi viſum habere eſt videre: & auditũ habere eſt audire: ſimiliter aũt & in aliꝭs, & in his quę ſunt, & in ꝭs quæ videntur. Vtilis autem hic locus ad vtrunꝗ: nam ſi in aliquo ſimilium ſic ſe habet, & in aliꝭs ſimilibus: ſi autem in aliquo non, nec in aliꝭs ſimilibus. Conſiderãdum autem & in vno, & in pluribus ſi ſimiliter ſe habet. Aliquoties enim diſſonat: vt ſi ſcire eſt cogitare, & multa ſcire eſt multa cogitare: hoc autem non verũ, contingit enim plura ſcire, cogitare aũt non: ſi autem non C hoc, nec illud quod in vno, ꝙ ſcire eſt cogitare. Amplius, ex minus & magis. Sunt autẽ eius, quod eſt magis, loci quatuor. Vnus F quidẽ ſi magis ſequitur magis: vt ſi voluptas bonũ, & magis voluptas, magis bonũ: & ſi iniuriam facere, malũ, & magis iniuriã facere, magis malum. Vtilis autem ad vtrunꝗ hic locus: nam ſi ſequatur ad ſubiecti incrementum, accidẽtis incrementum, quemadmodum dictum eſt, manifeſtum quod accidit: ſi autem non ſequatur, non accidit: hoc autem inductione ſumẽdum. Alius, vno de duobus dicto, ſi cui magis videtur ineſſe non ineſt, nec cui minus: & ſi cui minus videtur ineſſe ineſt, & cui magis. Rurſum, duobus de vno dictis: ſi quod magis videtur aliꝭ ineſſe non ineſt, neꝗ quod minus, aut ſi quod minus vr̃ ineſſe ineſt, & qđ magis. Amplius, duobus de duobus dictis, ſi quod alteri magis vr̃ ineſſe

32. Locus Declatio.

33. Declaratio.

34. Declaratio.

35. Locus

36. locus.

37. Locus

G non ineſt, nec reliquum reliquo: aut ſi quod minus videtur alteri ineſſe ineſt, & reliquum reliquo. Amplius, ex eo quod ſimiliter ineſt, vel videtur ineſſe, tripliciter: quemadmodum in eo quod magis: vt in poſterioribus tribus dictis locis dicebatur. Siue enim vnum quoddam duobus ſimiliter ineſt, aut videtur ineſſe, ſi alteri non inſit, nec alteri: ſi autem alteri ineſt, & reliquo. Siue duo eidem ſimiliter, ſi alterum non inſit, nec reliquum: ſi autē alterum, & reliquum. Eodem autem modo & ſi duobus duo ſimiliter inſunt: nam ſi alterum alteri non ineſt, nec reliquum reliquo: ſi autē ineſt alterū alteri, & reliquū reliquo: ex eo igitur quod eſt magis, & minus: & q̄d eſt ſil'r, tot modis contingit argumētari. Amplius autē ex appoſitione, ſi alterū ad alterum appoſitū faciat bonū, vel albū, cùm non fuerit prius albū, vel bonū, quod appoſitū eſt, erit albū, vel bonū, quale re vera & totum facit. Amplius aūt, ſi id, ad quod eſt appoſitū aliq̄d, facit magis tale, quale erat: et ipſum erit

38. Locus Declaratio.

39. Declaratio.

40. Declaratio.

H eiuſmodi: ſil'r autē & in aliis. Vtilis autē non in omnibus hic locus, ſed in quibus ipſius magis crementū accidit fieri. Iſte vero locus non conuertitur ad deſtruendū: nam ſi nō facit quod appoſitū eſt, bonū, nondum manifeſtum, ſi ipſum non bonū. Nam bonū malo appoſitū, non ex neceſſitate bonū totū facit, nec album nigro, nec dulce amaro. Rurſum ſi quid magis, & minus dicitur, & ſimpliciter ineſt. Quod enim bonū vel albū non eſt, neq; magis & minus bonū vel albū dicetur: nā malū de nullo magis, vel minus bono, ſed magis malū vel minus dicetur. Non conuertitur autē hic locus ad deſtruendū: multa enim eorū quæ non dicuntur magis, ſimpl'r inſunt. nā homo non dicitur magis & minus, ſed non propter hoc non eſt homo. Eodem aūt modo conſiderandū & in in iis quę ſm

41. Declaratio.

42. Declaratio.

I quid, & q̄n, & vbi. Nam ſi ſecundū quid contingit, & ſimpliciter contingit: ſimiliter aūt & quando, & vbi: nam quod ſimpliciter eſt impoſſibile, neq; ſecundum quid, neq; ſecundum vbi, neq; ſecundum quando contingit. Inſtantia: quoniam ſecundum quid quidem ſunt natura ſtudioſi, vt liberales, vel caſti, ſimpliciter aūt non ſunt natura ſtudioſi, nam nullus natura prudens. Similiter autem & quando contingit corruptibilium aliquid non corrumpi, ſimpliciter aūt non contingit non corrumpi. Eodem aūt modo & vbi expedit quidem tali obſeruantia victus vti, vt in morboſis locis, ſimpliciter aūt non expedit. Adhuc autē, alicubi quidē vnum tantum poſſibile eſt eſſe, ſimpliciter aūt non poſsibile vnum tantum eſſe. Eodem autē modo & alicubi bonū eſt quidem patrem ſacrificare, vt in Tribalis, ſimpliciter aūt non bonū. an in hoc quidem nō vbi ſignificat, ſed quibuſdā? nihil. n. refert vbicunq; ſint:

Inſtantia

vbiq;

A vbiq;.n. erit eis bonum in Tribalis. Rursus quidem expedit medicari, vt quando ægrotat, simpliciter autem non. An neq; hoc qñ significat, sed in eo q́ afficitur aliquo modo? nihil enim refert quandocunq;, dummodo sic affectus sit. Simpliciter autem est, q́ nullo addito dicis q́ bonum est: aut contrarium: vt patrem sacrificare, non dicis bonum esse, sed quibusdam bonum esse: non ergo simpliciter bonum: sed Deos honorare bonum dicis nihil addens: simpliciter.n. bonum est. Quare quod nullo addito videtur esse honestum, vel turpe, vel aliquid talium, simpliciter dicetur. D Dilutio.

Sermo de locis ex Similibus secundum magis & minus, & ex AEqualitate. Cap. 4.

B

ABRAM

Locus. 24 qui ē. 32. & 33.

Vigesimus quartus locus sumitur à simili. simile aūt est duobus modis, prout prædictū est. aut simile s̄m accidens, aut s̄m proportionem: simile quidē secūdum accidens, vt dicimus si sit vna scīa multarum rerū: opinio est vna multarum rerum, simile vero s̄m proportionem est, vt dicimus, si proportio regis ad ciuitatem est proportio nautæ ad nauim, & non conueniat nautæ inebriari, nec Regi cōuenit C inebriari. Themistius autem ponit similis tertium locum, qui sumitur metaphorice, & ex translatione: qñ enim nos proponimus aliquā rem de aliqua re, & eius explicatio per simile fuerit magis diuulgata, trāsferimus commonstrationem ad simile, quod est magis diuulgatum, & quando in illo fuerit commonstrata hæc res, illam transferimus, prout ferunt Aristoteles & Plato de ciuitatis & animæ iustitia. Locus vero, quo dicitur quòd expediat cōsiderare, an res sit secundum vnum, & secundum multa, quia putatur de illo, quòd subintret loca ab

MANTINVS

Locus vigesimusquartus ē sumptus ab ipsis similibus: ipsum autem simile bifariam dr̄, vt iam in superioribus fuit ostensum. nempe, vel simile per accidēs, vel simile s̄m proportionē: simile autem per accidens est, vt cū dicimus si scīa vna est plurium rerum, ergo & opinio erit vna pluriū rerū. simile vero s̄m proportionē est, vt cū dicimus, si eadem est proportio & ratio regis ad ciuitatē, quæ est ipsius nautici ad nauē, sed non decet nauticū inebriari, ergo neq; Regē decet inebriari. Themistius autē facit tertiū locū ipsius similis, & est, qui sumitur ex ꝑmutatione, & translatione: nā cū nos volumus attribuere aliquid alicui rei, cuius ꝓbatio per simile sit probabilior, tūc trāsferimus illā ꝓbationē ad ipsum simile, qđ probabilius est: & ea re sic probata ꝑ illud, tūc transferimus illud ad aliud notius, vt vsus est Plato, cum probat iustitiā ī ciuitate ex iustitia in aīa. locus aūt ille, in quo dr̄, q́ oportet cōsiderare vtrū si vna res insit vni, q́ insit ēt pluribus: nam vr̄, q́ is locus subingrediatur illa loca, q̄ sunt sumpta E F

G ABRAM MANTINVS K

ab operationibus & euentis rei, & est demonstratiuus in destructione, vt in scientia sit imaginatio, & dicatur, ꝙ non sit imaginatio, quia addiscimus multas res simul, & īpossibile est ꝙ imaginemur multas res simul, & iam possibile est, ꝙ ponatur locus alius per se.

Locus. 25. q est. 34. 35. 36. & 37. Vigesimusquintus locus est, qui sumitur ab eo, qđ est magis & minus, & ipsi⁹ sunt quatuor loca: quorum vnus est, ꝙ consideremus prædicatū quæsiti, eiusq; subiectum, si eo, quo augeť ṗdicatū, augeť subie- H ctū, prædicatū dicimus inesse subiecto: in destructione autem fit contra hoc, si imminuit, quanto augetur subiectum, enuntiamus ꝙ non insit subiecto. V g. in destruendo, si quod est delectabilius, sit minus bonum, delectabile nō est bonum. Et similiter etiā, si inuenimus prædicatum inesse subiecto, enuntiamus ꝙ ex quo augetur subiectum, augeatur prædicatum. V. g. si delectatio sit bona, quod est delectabilius, est melius, hoc autem non est verum in rebus, quarum excessus exit ęqualitatem, quia si & cōmo- I tio & calefactio sint vtiles, non infert ꝙ magis cōmoueri et calefieri sit vtilius: secundus aūt est, quando dicitur vnum prædicatum de duabus rebus, & ipsum inesse vni est conuenientius q̃ ipsum inesse alteri, & inest cui non est conuenientius esse, inest etiam illi cui conuenientius est ipsum inesse, & econtra, si non insit illi, cui conuenientius est inesse, nec inest cui non est conuenientius inesse, & qñ propositionis

pta ab actiōibus ipsis & ab ipsis cōsequētibus, seu accidētibus. Et ē demōstratiuus in destruēdo. vt exēpli gr̃a, vtrū scīa sit imaginatio, vel cogitatio, & dicať ꝙ nō ē imaginatio, qm̄ nos multas res sil'discim⁹, cū tñ nō possint plures res vna imaginari: & is locus posset seorsum poni.

Locus. 25. ē sumptus ex magis & min⁹, & hēt q̃tuor loca. Prim⁹ ē, vt respiciam⁹ ṗdicatū suppositi; & ei⁹ subiectū, & si īuenerim⁹ id, quo suscipit īcremētū ei⁹ subiectū, & inueniať ī ea illud īcremētū, seu illđ magis, & reperiať ī eo ei⁹ subt̄ū & magis, tūc dicim⁹ ṗdicatū ineē subt̄o. L In destruēdo v̄o hui⁹ oppositū, nā si inuenerimus ipm̄ minui ꝑ id, qđ addiť ī ei⁹ subt̄o, tūc iudicam⁹ ipsum nō ineē subt̄o. exēplū ī cōstruendo, vt si dicam⁹, si id, qđ ē magis voluptuosū, est magis bonū, ergo voluptas ē bonū, ī destruēdo vero, vt si id qđ ē magis voluptuosū, sit min⁹ bonū, ergo voluptas ñ ē qd bonū. silr̄ quoq;, si īueniam⁹ ṗdicatū ineē subiecto, tūc enūciam⁹, ꝙ id, quo subiectū augeť, eodē inueniet ṗdicatū augeri. exēpli gr̄a, si voluptas est bonū, id, qđ ē magis voluptas, erit magis bonū: hoc aūt nō est verū ī his, M ī q̄bus excessus trāsgrediť ęquitatē: nā & si exercitiū & calefactio sint vtilia, nō seqť ꝑpea, vt id, qđ est maioris exercitij & maioris calefactionis, sit vtili⁹. *Scđs* est, cū dr̄ vnū ṗdicatū de duab⁹ rebus & ꝯueniēti⁹ insit vni q̃ alteri, mox insit ille, cui ineē nō ē cōueniēti⁹, & insit ēt illi, cui ꝯuenientius ē ineē: & ē cōtra. si igiť ñ repiť in eo, ī quo ꝯueniēti⁹ ē reperiri, neq; repieť ēt ī eo, ī quo nō est cōueniēti⁹ repiri: & cū volueris destruere,

A ABRAM

sitionis destructionẽ ponas antecedens locũ excessus,& conuenientioris. V.g. in construendo si diuitias non esse bonas conuenientius sit, q̃ salutẽ nõ esse bonam, & diuitiæ sũt bonæ, salus itaq; est bona. & in destruendo fit contra hoc, quia si cõuenientius sit salutẽ esse bonã,& salus non sit bona, & diuitiæ conuenientius est non esse bonas. Tertius autem est, qñ dicuntur duo prędicata de vno subiecto, si qđ rarius inest, aut non sit conuenientius, aut si vilius inest, illud itaq; qđ primũ aut

B magis pro maiori parte, aut nobilius inest: & in destruendo fit cõtrarium. V.g. si cœlesti orbi non insit naturalis quies, conueniẽtius est ꝙ ei non insit quies violenta. Quartus autem est qñ dicuntur duo prædicata de duobus subiectis, si prædicatum qđ cõueniẽtius est inesse alteri duorum subiectorum non insit, qđ non est conuenientius inesse non inest, & è contra si qđ est conuenientius non Inesse inest, qđ conuenientius est inesse necessario inest. Exempli gratia, si vacuum conueniẽtius est inesse aeri q̃ inesse ter-

C ræ, & vt vl'ius inquam corporibus raris q̃ corporibus densis, & nõ inest raris, sicq; nõ ĩest dẽsis. Et contra hoc in construẽdo, si sit in dẽsis, est itaq; in raris, Hęc aũt loca (ꝓut ait Themist.) cõstituunť ex sil'i & opposito: q̃riť n. simile subiecto, & differunt ſm magis & minus,& sunt diuulgata. Auic. aũt dicit ꝙ aliqñ fiũt demr̃atiua, qñ prius illorum fuerit prius nãliter. Ego ãt dico ꝙ ęstimetur, ꝙ Arist. vsus sit illo in 1. lib. de Cœlo & Mundo, qñ dicit: si figuræ circulari eẽt aliqd ɔtrariũ esset figura

MANTINVS D

struere, tũc pone ipsũ antecedẽs ꝓ ipso excessu & ꝓ cõueniẽtiori. Exemplũ ꝗ̃o ĩ cõstruẽdo, vt si diuitię non vr̃ vt sint magis bõæ, q̃ ipsa sanitas, & ipsę diuitię sũt bonę, ergo & sanitas ẽ bõa. Destruẽdo quoq; ꝑ oppositũ fit, vt si sanitas ɔueniẽtius est vt sit bõa, & sanitas ñ sit bona, ergo & ipsę diuitię cõueniẽti⁹ ẽ vt ñ sint bonę. Tertius ẽ, cũ dicunť duo ꝑ̄dicata de vno subõ. nã, si illđ qđ min⁹ inest vel nõ ẽ ɔueniẽtius, aut ẽ ignobili⁹, & ĩest, ergo id, qđ prĩo ineẽ vr̃ vl' vt ĩ plurib⁹ ineẽ, vel qđ nobili⁹ ẽ, ĩerit. In destruẽdo vero è cõtra. exẽpli E grã, si nãlis qes nõ inẽ corpi cęlesti, ergo lõge magis nõ dẽt ei ineẽ quies violẽta. Quart⁹, qñ duo ꝑ̄dicata dicunť de duob⁹ subiectis, nã si illđ ꝑ̄dicatũ, qđ vr̃ magis ineẽ alteri illorũ duorũ subtorũ nõ insit, ergo nec illđ, qđ min⁹ vr̃ ĩeẽ alteri, ĩerit illi, & è cõtra si illud qđ magis vr̃ nõ ineẽ ĩsit, ergo illud, qđ magis vr̃ ineẽ, inerit oĩno. exẽpli grã si vacuũ vr̃ magis ineẽ aeri, q̃ terrę, & vt verbo dicã, corporib⁹ raris magis q̃ dẽsis, & nõ ĩest raris, ergo neq; dẽsis inerit: & è cõtra ĩ cõstruẽdo, si densis ĩest, ergo & raris ĩerit. Hæc aũt loca (vt F inqt Themisti⁹) cõstãt ex sil'i & opposito, qa hñt sil'itudinẽ cũ ipso subiecto, differũt tñ ſm magis & minus & sunt ꝓbabilia. Auic. tñ dicit ꝙ pñt eẽ demr̃atiua, qñ primũ eorũ est prius nã. Et ego dico ꝙ pt existimari Arist fuisse vsum hoc loco ĩ 1. lib. de Cœlo & Mũdo, cũ dicit: si motui circulari inest cõtrariũ, tunc mot⁹ rect⁹ vr̃ magis esse ei cõtrari⁹, q̃ circularis, deinde cũ ꝓbet motũ rectũ nõ hẽre cõtrariũ, ꝓbať ꝙ circularis minus debet hẽre cõtrarium. si

itaq;

G ABRAM MANTINVS K

ra recta dignior, vt sit illi cõtraria. Et qñ cõuenientius in ea fuerit ꝑm veritatẽ ẽ demr̃atiuus, qñ aũt fuerit ꝑm opinionem est diuulgatus.

Locus. 26 qui ẽ. 38. Locus. 26. est sumptus ab æqualitate, aut ꝑm veritatem, aut ꝑm opinionem, & constituuntur tria loca. quorum vnus est, qñ vnum prædicatum dr̃ de duobus subiectis ęqualiter, & est in vno illorũ, sicq; & alteri inest. V. g. aditus Græcorum in adeptiõe sciæ fuit, sicut aditus Chaldęorũ, & enuntiatio est de Græcis, ꝙ ĩsit, sicq; inest Chaldęis. Scdus au

H tẽ est, ꝙ subiectũ sit vnũ, de quo dicant̃ duo ꝑdicata æqualiter, qa qñ illi inest vnũ illorũ, inest alterũ, & qñ non inest vnũ, non inest alterũ. V. g. dispositio hoĩum in recipiẽdo virtutes morales, est, sicut ipsorũ in adipiscendo virtutes intellectiuas. & insunt eis morales, sicq; ĩsunt eis & intellectiuæ. Tertius aũt est, ꝙ inueniant̃ duo ꝑdicata, q̃ dicantur de duobus subiectis æqualiter, quia si vni illorũ insit illorũ vnũ, alteri inest alterũ, & ẽ cõtra in destruendo. V. g. si dispõ incolarũ calidarum re

I gionũ in sciã spiritaliũ esset sicut dispõ incolarũ regionũ frigidarũ, spiritaliũ sciã ineẽt incolis regionũ calidarũ. Et aliqñ in his locis qui ẽ horũ de magis & minus & æqualiter ẽ ꝑm ꝟitatẽ, & aliqñ ꝑm opinionẽ, & tũc cõueniẽti⁹ ẽ ꝙ sint diuulgati.

Locus 27. q est. 39. & 40. Vigesimus septimus locus est sumptus ex appositione & subtractione qñ .n. apponitur aliqua res rei, & nomen sui ꝑdicati inest huic rei, præter ꝙ fuerit in ea, hoc itaq; prædicatum inest huic subiecto. V. gratia, si opponatur delectabile ipsi aquæ, & ponat ipsam bonam, delectatio

itaq; id, qđ vr̃ magis ineẽ fuerit verũ, tunc erit locus demr̃atiuus, sʒ si fuerit opinabile, tunc erit ꝓbabilis.

Locus aũt 26. ẽ sumptus ab ęqualitate, seu ex silr̃ se hñtib⁹, siue vere, siue ꝑm opinionẽ, & sic cõponuntur tria loca. Primus est, cũ vnũ ꝑdicatũ dr̃ de duob⁹ subiectis æqualiter: si igit̃ vni eorũ insit, & alteri quoq; inerit, exẽpli grã si Græci eodẽ mõ suscipient iudiciũ, sicut Babylonici, sed ipsum iudiciũ seu ius inest Græcis, ergo & Babylonicis inerit. Secũdus est, cũ vnũ subiectũ dr̃ de duob⁹ ꝑdicatis æqualiter, ita vt si ĩsit ei vnũ eorũ, insit & alterũ, & si nõ insit vnũ, nõ insit & alterũ. exẽpli grã si hoĩes ita recipiunt virtutes morales, sicut suscipiunt speculatiuas, ergo si insint eis virtutes morales, inerunt eis & contemplatiuę. Tertius est. cũ duo ꝑdicata dicuntur de duobus subiectis ęqualiter: nam, si vnũ inest alteri, ergo & alterũ inerit alteri: & ẽ cõtra ĩ destruẽdo. exempli grã, si colentes ciuitates calidas ita obtinent sciãs spirituales, sicut colẽtes frigidas obtinẽt sciãs nõ spirituales, ergo si habitantibus terras frigidas insunt sciæ nõ spiritua- M les, inerunt vtiq; spirituales habitãtibus calidas. & in his locis qñq; reperit̃ ꝑm magis & minus & æqualiter vere, & qñq; ꝑm opinionẽ, & tũc videntur esse potius probabiles.

Locus aũt. 27. est sumptus ex appositione & demptione, vel detractione, vt si apponat̃ aliqđ subtũ alicui rei, qđ qdẽ faciat illius ꝑdicatũ inesse illi rei, qđ non inerat ei, tũc illud ꝑdicatũ inerit illi subiecto. exẽpli grã, si addat̃ delectatio ipsi cibo & faciat ipsum bonũ, ergo delectatio

A ABRAM. MANTINVS D

ctatio itaq; est bona, & similiter qñ apponimus subiectum aliquod alicui rei, & illius prædicatum inest illi, & illius prædicati nomen magis inest, q̃ inerat ante hanc appositionẽ, p̃dicatũ itaq; inest subiecto. V. g. si apponamus delectationẽ ipsi cibo, & illum posuerimus vtiliorem, delectatio itaq; est vtilis. Et hic quidem locus non conuertitur in destruendo, quia qñ aliqua res apponit᷑ alicui rei, & non ponit illam bonam, non infertur, ꝙ appositũ non sit bonũ, qm̃ si apponeret᷑ aliq̃ res B alicui rei albæ, & nõ augeret᷑ ipsius albedo, nõ ĩfert᷑, ꝙ hęc res ñ sit alba.

locus. 28. q est. 41. & 42. Locus aũt vicesimusoctauus sumitur de eo, ꝙ dr̃ cõditionaliter, & capit᷑ dici simpl̃r, & hæc cõditio aut est ex parte illius, qđ est ₣m magis vel minus, aut ₣m tẽpus, & horã, & dispõnem, & locũ, aut ₣m aliã conditionẽ: & hic quidem locus est sophisticus. id. n. qđ est nobilius, aut maius tali, nõ oportet ꝙ sit nobile aut magnũ simpliciter. Et simlr̃ in eo qđ est ex pte loci, q̃a nõ sequit᷑, qđ ẽ vtile ĩ quarto climate, ꝙ sit vtile simpl̃r, nec qđ est vtile aliquo tpe C sit vtile simpl̃r, neq; qđ est bonũ ₣m aliq̃ cõsuetudinẽ, sit bonum simpl̃r: & hic quidẽ loc⁹ nõ cõfert iuuamẽ ĩ destruẽdo, q̃a nõ seq̃t᷑, ꝙ id qđ nõ ĩest ₣m magis & minus, nõ sit simpl̃r, humanitas. n. nõ inẽ hoĩ ₣m magis & minus, & inẽ ei simpl̃r, qñ aũt q̃s denominaret᷑ aliquo attributo, & nõ sit fallacia ĩ eo p appositionẽ & annexionẽ, ille d̃nomĩat᷑ ₣m hãc rẽ simpl̃r. Hęc itaq; sunt oĩa loca, q̃ Arist. numerat ĩ cõstructione rei, & illi⁹ destructiõe simpl̃r, q̃ cõtinet scđs Liber sui voluminis in topicis.

tio est bona: pari quoq; rõne si addat᷑ subiectũ alicui rei, cui ĩsit ipm p̃dicatũ, sed reddat illud p̃dicatum eius maius in ea re q̃ esset ante illã additionẽ, tunc p̃dicatũ inest subiecto. exempli cã, si addat᷑ delectatio ipsi cibo, & reddat ipsum magis iuuatiuũ, ergo delectatio est iuuatiua. Is tñ locus nõ cõuertit᷑ ĩ destruẽdo, nã si apponat᷑ aliquid alicui rei, & nõ reddat ipsam magis bonã, non ppea sequit᷑, quin illud appositũ sit bonũ: nã si addat᷑ aliq̃d albũ alicui rei albę, & nõ addiderit eius albedinẽ, nõ seq̃t᷑ ppea q̃n illa res sit alba. E

Locus 28. est sumptus ex eo, qđ dr̃ ₣m hypothesim, & subiectionem. i. ₣m q̃d, & sumit᷑ ac si eẽt dictũ simpl̃r, & illa hypothesis, vel cõdõ insit rõne magis & minus, vel rõne temporis, vel dispositionis, vel loci reliquarũ cõdõnũ: & is locus est vtiq; sophisticus & deceptorius, nã id, qđ est p̃stãtius alio aut maius, nõ seq̃t᷑ ppea vt illud sit pręstãs, vel magnũ simpl̃r: similiterq; ratione loci, nam nõ seq̃t᷑ si aliq̃d est iuuatiuũ ĩ quarto clymate, vt sit iuuatiuũ simpl̃r, neq; qđ ẽ vtile ĩ aliquo tpe, sit vtile F simpl̃r, neq; qđ est bonũ in aliqua cõsuetudine, sit bonũ simpl̃r: & is locus nõ cõducit ad destruendũ, nã nõ est necessariũ, si aliq̃d nõ ĩsit ₣m magis & minus, q̃n possit ineẽ simpl̃r, nã humanitas nõ inest homini ₣m magis, & min⁹, & tñ inest ei simplr: inquit, illud dr̃ esse simpl̃r, qđ cũ describit᷑, vel denominat, nulla indiget additione, vel cõiunctione. Hæc itaq; sunt oĩa loca, quæ Arist. numerauit ad construẽdũ aliquid, vel destruendũ simpliciter, quæ in lib. Scđo Topicorũ explicata sunt.

Aristotelis

ARISTOTELIS TOPICORVM LIBER TERTIVS.

SVMMA LIBRI.

De locis Comparationum, qui accidentibus adscribuntur: & de plerisque locis absolutis accidentis.

De Meliorum, Eligibiliorumq; problematum locis, *Cap.* I.

Trum aũt eligibilius, aut melius duorum, pluriumue ex his perspiciendum. Primum autem determinetur quòd considerationem facimus non de plurimum distantibus, & magnam adinuicem dr̃iam habentibus
E (nullus enim dubitat, vtrum felicitas, an diuitiæ expetibiliores) sed de ijs quæ propinqua sunt, & de quibus dubitam⁹, vtrum oporteat apponere magis, eo ꝙ nullam videmus alterius ad alterum præeminentiam: Manifestum igitur in his ꝙ ostensa vna præeminentia, vel pluribus, constituetur intelligentia, ꝙ id eligibilius est, quod eorum est præeminens. Primum igitur quod
Prim⁹ locus. diuturnius stabiliusue, eligibilius eo quod minus huiusmodi.
2. Locus. Et quod magis eligit prudens, vel bonus vir, vel lex recta, vel studiosi circa singula delecti quatenus tales sunt, vel in vnoquoque genere periti, vel quæcunq; plures, vel omnes, vt in medicina vel ædificatoria, quæ plures medicorum vel omnes, vel quæcunq; omnino plures, vel omnes, vel omnia, vt bonum: omnia.n. bonum appetunt. Oportet autem ducere ad id quod fuerit vtile,
3. Locus. quod dicẽdũ est. Est aũt simpliciter quidem melius, ac eligibili⁹,
F quod ſm meliorem disciplinam: alicui autem, quod ſm propriã.
Quart⁹ locus. Deinde quod idipsum quod est (eo quod non) in genere est: vt iu-
Declaratio. stitia iusto. Nam illa quidem in genere bono, hoc autem non, & illa idipsum quod est, bonum est, hoc aũt non. nam nihil dicitur idipsum quod genus est, qđ non est in genere. Vt albus homo nõ
5. Locus. est id quod color: similiter autem & in alijs. Et quod pp se eligen-
Declaratio. dum, eo eligendo quod pp aliud eligibilius. Vt sanum esse ꝗ exercitari: illud.n. propter se eligendum, hoc autem pp aliud. Et
6. Locus. Declaratio. quod per se, eo qđ per accidens. Vt amicos iustos esse, eo ꝙ inimicos: illud.n. per se eligendum, hoc autẽ p accidens eligimus. Nã inimicos iustos esse ſm accidens eligimus, vt nihil nobis noceãt. Est autem hoc idẽ ei qđ ante hoc, differt aũt modo: nam amicos quidẽ iustos esse pp se eligimus, & si nihil nobis debeat fore, quãuis apud Indos sint: inimicos aũt pp alterum, vt nihil nobis noceant

ceant. Et qđ causa boni per se, eo ꝙ per accidens causa. Quemadmodum virtus, fortuna, nam illa quidem per se, hæc autem per accidens est causa bonorum: & si quid aliud hmōi. Similiter autem & in contrario. Nam quod per se est causa mali, fugibilius est eo quod per accidens, vt vitium, ꝙ̃ fortuna: nam illud quidē per se malum, fortuna autē per accidens. Et quod simpliciter bonum, eo quod alicui eligibilius. vt sanum fieri, ꝙ̃ incidi. nam hoc quidem simpliciter bonum, illud autem alicui indigentium incisione: & quod natura est, eo quod non natura. vt iustitia, iusto: illud. n. natura, hoc autem acquisitiuum. Et quod meliori, & honorabiliori inest, eligibilius: vt Deo: ꝙ̃ homini: animæ, ꝙ̃ corpori. Et quod melioris proprium, melius, ꝙ̃ quod peioris. Vt quod Dei, ꝙ̃ quod hominis: nam secundum communia vtriusꝙ nihil differunt abinuicem, proprijs autem alterum alteri differentijs supereminet. Et quod in melioribus, vel prioribus, vel honorabilioribus, est melius. Vt sanitas robore, & pulchritudine: nã illam quidem in humidis, & siccis, & (vt simpliciter dicatur) ex quibus prius constitutum est animal, hæc vero in posterioribus: nã robur in neruis, & ossibus: pulchritudo autem membrorũ quædam commensuratio videtur esse. Et finis ijs quæ sunt ad finem eligibilior videtur esse. Et duorum quod propinquius est fini. Et omnino quod ad vitæ finem, expetibilius, ꝙ̃ quod ad aliud aliquid: vt quod ad felicitatem contendit, ꝙ̃ quod ad prudentiam: nam quod ad felicitatem contendit, eligibilius. Et possibile impossibili. Amplius, cùm duo sint effectiua, cuius finis melior, & ipsum melius. Cùm autem sit effectiuum, & finis: ex proportione, quando pluri superat finis finem, ꝙ̃ ille proprium effectiuum. Vt felicitas pluri superat sanitatem, ꝙ̃ sanitas salubre, quare effectiuum felicitatis melius sanitate: nam quantum felicitas superat sanitatem, tantũ & effectiuum felicitatis, salubre superat. sanitas autem salubre minus superabat, quare plus superat effectiuum felicitatis salubre, quàm sanitas salubre: quapropter effectiuum felicitatis melius sanitate: manifestum igitur, quòd eligibilius effectiuum felicitatis, quàm sanitas: nam idem plus superat. Amplius, melius est quod propter se, & honorabilius, & laudabilius. Vt amicitia diuitijs, & iustitia sanitate, & robore: nam illa quidem propter se honorabilium: hæc vero non propter se, sed propter aliud: nullus enim honorat diuitias propter se, sed propter aliud: amicitiam vero propter se, & si nihil nobis debeat aliud ab ea esse.

[Margin: A; 7. Locus. Declatio: 8. Locus. Declatio. 9. Locus. Declatio. 10. Declaratio. 11. Declaratio, B 12. Declaratio, 13. Locus 14. Locus. 15. Locus 16. Locus 17. Locus. Declatio. 18. Locus 19. Declaratio. C 20. locus. Declatio.]

G *Sermo de Locis quæsitorum ipsarum comparationum, quæ narrantur in Tertio sui voluminis.* *Cap.* I. K

ABRAM

ET dicimus, ꝙ hæ comparationes vl'r sũt triũ ſpērum, aut ꝙ cōparetur vnũ ꝑdicatũ duobus ſubiectis, hoc eſt, cui illorũ magis ineſt ipſum ꝑdicatum. v.g. qđ eſt eligibilius? pulchrũ, aut vtile? & q̄ ſuauior vita ſit, q̄ virtute fungitur, aut illa quę voluptatibus? Et hæc ſpecies comparationũ eſt, quæ magis venit in vſu, & il-
H la eſt, quã intendit Ariſt. & loca tradita in hoc libro ſunt ſm hanc ſpeciem: qñ. n. euenerint nobis loca, q bus acqrit' hęc ſpecies cōparationis, adſunt nobis loca, quibus acquirũtur duæ aliæ ſpecies: vna duarũ ſpecierum eſt comparatio duorũ prædicatorum vni ſubiecto. V.g. ſi pinguis ſit vtilis, & delectabilis, quid ei magis inſit vtile, aut delectabile: ſecunda autẽ ſpẽs eſt cōparatio duorum prędicatorũ duobus ſubiectis. V.g. ſi humanitas facit acquirere pacẽ, & regũ familiaritas facit acqui-
I rere mortem, quid magis ſit, pax per humanitatem, aut mors per regum familiaritatẽ? Hæ itaq; ſpecies ſunt quæſitorũ ſm ipſarũ cōparationẽ. Subiecta vero horum quæſitorum illi expoſitores, quorum tractatus ad nos venerunt, dicunt, ꝙ ſunt in accidenti: quia accidens eſt, quod recipit magis & minus, & intendunt per accidens hic, non accidens definitum in primo libro huius voluminis, ſed accidens definitum in principio libri Prędicamentorum,

MANTINVS

DIcamus, ꝙ generatim harũ cōparationũ genera sũt tria: primũ ẽ, cũ cōparat' vnũ ꝑdicatũ duob' ſubiectis, vcʒ cui nã eorũ magis inſit ꝑdicatũ. exẽpli gr̃a, vtrũ delectabile ſit eligibili' ipſo vtili, & qd ſit delectabilius, an vita q̄ in virtute cōſiſtit, vel vita, q̄ in voluptatibus cōſiſtit, vel exercetur. Et hoc genus comparationis venit plus in vſum: & de hoc conſiderat L
Ariſt. loca aũt, q̄ in hoc libro tradũtur, sũt huius generis, qm̃ cũ habuerimus ea loca, ex q bus adipiſcimur hoc genus cōparationis, facile poterimus inuenire ea loca, ex q bus adipiſcimur illa alia duo genera. Primũ itaq; genus reliquorũ illorum duorũ generũ eſt, cũ comparantur duo prædicata vni ſubiecto. exẽpli cã ſi gaudiũ eſt delectabile, & vtile, qd nã horũ magis ineſt ei, vtrum: ſ. vtile, vel delectabile? Scd̃m genus ẽ, cũ cōparant' duo ꝑdicata duob' ſubiectis: exempli gr̃a, ſi manſuetudine acquirit' pax, & conuerſatione regũ M
acquirit' mors, qđ nã iſtorum magis ineſt, vtrũ ſ. pax manſuetudini, vel mors conuerſationi regum? hæc itaq; ſunt genera ꝓblematũ cōparationis. ſubiecta vero horũ ꝓblematum, vt dicunt oẽs expoſitores, quos vidimus, ſunt ea, q̄ reperiũtur in ipſo accidente, qm̃ accidẽs ſuſcipit magis & min': & intelligũt hic ꝑ accidens, nō illud accidens, quod fuit definitum in 1. lib. huius operis, ſed illud accidens, qđ in principio libri prædicamentorũ definitũ fuit

ABRAM

A torum, & est qđ est in subiecto, nõ de subiecto. Hoc aũt sic existẽte, cõparationes itaq; quęsita sunt de accidenti prius definito, & de ꝓprio, & genere & definitione, qñ definitũ non fuerit ꝑdicamẽti substãtiæ.

Verumtamẽ Abumazar Alpharabius opinatur, ꝙ hæc cõparationis species sit in prædicamento substãtię, & argumentatur ad hoc, ex eo ꝙ facit Arist. in lib. Prędicamentorum in cõparando indiuidua substantiæ ad suas species, quę illorum digniora sint esse substantiam: & sic B est comparatio materiæ ad formã: & ſm hoc comparationum quęsita sunt quinq; quęsita, quorũ summa sunt esse simpl̃r, & q̃situm accidentis, & quęsitum proprij, & quæsitũ generis, & quæsitum definitionis: & ſm hoc verificatur dici de illis q̃sita comparationũ simpliciter, prout dictum est de quæsitis construẽdi & destruendi, ꝙ sint q̃sita cõparationũ simpliciter, nisi ꝙ hę cõparatiões magis inueniunť in accidẽti definito in 1. lib. huius voluminis. Et ideo inuenimus Arist. ꝙ numerauerit quæsita comparationũ in quæsitis accidentis. Fortasse C autem ipse fecit hoc, quia ꝑ sc̃iam multorum horum locorũ eueniũt loca comparationum simpliciter, sicut ꝑ sc̃iam locorũ accidentis euenit sc̃ia quęsitorum simpliciter, quibus quæritur esse, aut non esse tm̃. Et horũ quęsitorum, quæ dicuntur in comparationibus, quędam sunt, quę quærunť in rebus naturalibus & diuinis, & quędã sunt, q̃ quęruntur in rebus arbitrarijs, & hæc sunt q̃ magis vsitãtur in hoc genere. Et loca, q̃ hic numerantur, quędã sunt quæ

MANTINVS

fuit, & est illud, qđ dr̃ esse in subito, D non de subito. Sic igitur ꝓblemata cõparationis reperiunť in ipso accidente definito prius & in ipso proprio, ac genere, atq; definitione: cũ ipsum definitũ non fuerit ex prædicamento substantiæ, Alphatabius tñ dicit problemata cõparatiua posse reperiri in prædicamento substãtiæ, qđ probat eo, quia Arist. in lib: Prædicamentorum comparat indiuidua substantiæ suis speciebus .s. quod nam eorũ debeat esse magis substantia: similiterq; cõparat materiam ad formam: & sic problemata cõparatiua repienť in ipsis quinque q̃sitis, videlicet in problemate E de inesse simpl̃r, & problemate accidentis, & problemate generis, & ꝓprij: atq; definitiõis: sil̃rq, vere dicenť ꝓblemata cõparationis absolute, & simpl̃r, queadmodũ & problemata constructionis & destructiõis dicunť ꝓblemata absoluta, seu simpl̃r. Verũtñ huiuscemodi comparationes magis reperiunť in ipso accidente, qđ in 1. lib. huius operis definitũ fuit. Et ideo videmus Arist. numerasse problemata cõparatiua inter problemata accidẽtis: & fortasse F ipse quoq; ideo ita fecit, qa ex sc̃ia multorũ horum locorũ habenť loca cõparatiua absoluta, de q̄bus videlicet quæritur esse, vel nõ eẽ tm̃. Horũ aũt locorũ, quę dicuntur ſm comparationẽ, quędam quæruntur in rebus naturalibus, & diuinis, quędam vero in rebus voluntarijs, & q̃ sunt huius generis magis in vsum veniunt. Locorũ vero, quæ hic numeranť, quædã sunt cõia cunctis rebus tũ naturalibus, tũ volũtarijs, q̃dã vero sunt ꝓpria ipsis eligibilib⁹

ABRAM MANTINVS

G quæ ambiunt omnes ſpecies comparationum ſecundum quòd eſſe fuerint, an ſecundum modum nobilitatis & virtutis, aut ex parte vitij, & quę ſpecies eſſendi facit eſſe comparationem.

Et expedit te ſcire, ꝙ hoc quæſitũ nõ quęrit̃ de rebus nimis remotis, ꝑ ut eſt orõ dicentis, q̃ res ſit ꝑeligenda, beatitudo, aut diuitiæ: ſed qõ ſit de rebus propinquis, de quibus euenit nobis ambiguitas, q̃ illarum ſit nobilior, & vt, vl'r inquam, diſpoſitio huius ſpeciei qõnis eſt, ſicut diſpoſitio reliquorũ q̃ſitorũ, & ſicut

H nos nõ quęrim⁹ vtrũ hoc inſit huic, aut non inſit, qñ hoc fuerit ꝑ ſe notum, & non quærimus hic an tale ſit nobilius tali, quãdo exceſſus fuerit ſecundum ſe notus. Expedit autem quòd circa hæc loca procures tres res, quarum vna eſt quis illorum ſit proprior ipſis eligibilibus, & quis includat̃ in omni eo, quod dicitur de comparationibus: ſecunda autem eſt, quis illorum ſumatur ex rei eſſentia, & quis ſumatur à rebus, quæ ſunt deforis, aut ex rebus medijs inter has duas: & tertia eſt, quis illorum coaptatur, vt fiat in

I demonſtratione, & quis illorum non.

Themiſti⁹ aũt dicit, ꝙ accidit his ꝑmiſſis, ꝙ ipſarũ diſtinctio ſit difficilis ob ipſarũ cõſimilitudinem, & modicam diuulgationẽ dr̃iæ, q̃ eſt inter illas. Horũ itaq; locorũ initiũ, ex quibus incœpit Ariſt. eſt ꝙ id, qđ fuerit diuturnius, aut firmius ſit eligibilius, q̃ id quod fuerit breuioris tp̃is, & min⁹ firmũ: & ambo hæc loca ſunt cõia oĩbus quæſitis, q̃ procedũt ſm modum comparationum. Et

rebus, quædã vero alia ſunt cõia cũctis gñibus cõparationis quocunq; fuerit mõ, ſ. vel rõne prioritatis, vel rõne p̃ſtãtiæ, & rõne † dignitatis, vl' rõne imꝑfectionis, ſeu ignobilitatis vel quauis alia rõne cõparationis. K

† a.l. virtutis moralis.

Scire autem debes, ꝙ non q̃ritur hmõi quæſitũ in rebus valde diſceptantibus, vt ſi dicatur quid eſt eligibilius? an fœlicitas, an diuitiæ? ſed hmõi interrogatio fit in reb⁹ affinibus, de quibus dubitat̃, quænã ipſarũ ſit præſtãtior, & (vt verbo dicã) ita res ſe hẽt in hoc gñe inquiſitionis, ſicut ſe hẽt in reliquis quæſitis: L

nã quemadmodũ nos nõ quęrimus vtrũ hoc inſit huic, vel non inſit, cũ illud fuerit de ſe notum, ita ſi aliq̃d fuerit nobilius aliquo, cũ illa nobilitas, q̃ inter ipſa exiſtit, fuerit de ſe nota. Tria ꝑterea cõſyderanda ſunt circa hæc loca: primũ eſt, quid nam eorum dicat̃ eligibilius, & quid eorum dicatur vl'e, ſeu cõe cunctis rebus, quæ ſm comparationem dicũtur: ſecundum eſt, quid illorũ ſumatur ex eſſentia rerum, & quid ex rebus exterioribus ſit ſumptum, aut ex rebus medijs inter hęc duo: tertium vero eſt, quod nam eorum eſt M

idoneum, vt ex eo fiat demonſtratio, & quod non.

Themiſtius aũt dicit, ꝙ iõ cõtigit, vt hęc loca difficile diuidant̃, q̃a ſunt ĩter ſe ſil'ia, parũq; inter ſe diſcrepare vñr. Ariſt. aũt ſũpſit initiũ horũ locorũ ab eo, qđ ẽ tp̃e diuturni⁹ aut qđ fuerit firmi⁹, ſtabiliuſq;: nẽpe, vt diuturnius ſit eligibili⁹ eo, qđ ẽ minus diuturnũ, & ſtabili⁹ eo qđ ẽ min⁹ ſtabile, & firmũ: hæc aũt duo loca amplectunt̃ oĩa ꝓblẽata, q̃ ſm comparationem procedunt. Primum

ABRAM

A Et primus quidem ſumitur ab eo
Locus. 1. quod differt, & eſt ſecundum modum temporis. Et ſecundus ſumi-
Locus. 2. tur ex rei eſſentia, & eſt cõſtructio, & eſt diuulgatus: aquila enim non eſt eligibilior homine, & ſi diuturnior ſit q̃ ille, vt diceretur, ſi hoc verificaretur.

Locus. 3. q eſt 2. in Ariſto. Tertius autem locus eſt quod eligit, & ęſtimat vir nobilis, aut lex, aut ſapiens, aut quod eligunt plures homines, & magis artificioſi, aut quod oẽs eligũt, omnesq; illud cupiunt eſt nobilius: & hic locus ſumitur ex rebus, quæ deforis ſunt, ex
B quo eſt ſumptus à teſtimonio, qui eſt diuulgatus vniuerſalis.

Locus. 4. qui ẽ tertiꝰ ĩ Ariſ. Quartus autẽ locus eſt, ꝙ illud, quod eſt nobiltus ſecundum ſcientiam, ſit nobilius & eligibilius: ſicut quod ineſt ipſi Deo excelſo, eligibilius ẽ, q̃ illud quod ineſt ipſi homini: & ſimiliter quod proprium fuerit alicui nobiliori, eſt nobilius, & id quod eſt rerum nobiliorum & priorum eſt nobilius & prius, ſicut ſalus ẽ pulchritudine nobilior, q̃a ſalus eſt membrorũ, quæ ſunt nobiliora. Et ille eſt communis omni-
C bus quæſtionibus comparationũ, & ille ſumitur à rebus eſſentialibꝰ, quia non ſumitur à rebus, quę deforis ſunt, neq; ab ipſis rebus, & ſunt vulgaria: & licet loca ſint multa, vis tamen illorum eſt vis vnius loci.

Locus. 5. q ẽ quartꝰ in Ari. Quintus autem locus eſt, ꝙ quicquid ſubintrat genus nobile, ſecundũ ꝙ ſumitur in hoc genere, & ſubeſt

MANTINVS

Primum quidem eſt ſumptum à D
re extrinſeca, videlicet à temporis diuturnitate. Secundum vero ab eſſentia rei: nempe ab ipſa firmitudine & eſt vtiq; locus, probabilis, q̃m aquila non eſt eligibilior hoĩe, licet diutiꝰ viuat eo, vt fert, ſi id verũ ſit.

Tertius locus eſt ſumptus ab eo, quod magis eligit vir ſtudioſus, vel ipſa lex, vel ipſe ſapiens, aut qđ plures hoĩes eligunt, & p̃ſertim periti ĩ aliqua arte, aut quod oẽs eligunt, & quod oẽs appetũt, illud quidem eſt præſtantius. Is aũt locus eſt ſumptꝰ à rebus exterioribus, cum ſumatur ab ipſo teſtimonio: & eſt vtiq; pro- E
babilis vniuerſalis.

Quartus locus eſt ſumptꝰ ab eo, quod eſt præſtantius. nam id, quod eſt ſm diſciplinam præſtantiorem, eſt vtiq; præſtantius, vt eſt ſcientia Diuina: & ſic id, qđ ineſt alicui rei præſtantiori, eſt vtiq; præſtantius, atq; eligibilius, vt id, qđ ineſt Deo, eſt vtiq; præſtantius, eo quod ineſt hoĩ: ſimiliterq; id, quod eſt propriũ alicui rei pręſtantiori, eſt vtiq; pręſtãtius. Id quoq;, quod eſt ex rebus præſtantioribus & prioribus, ſeu p̃cedentibus, eſt vtiq; præſtantius, ac p̃cedentius, vt ſanitas, quę ẽ pręſtan- F
tior pulchritudine, quia ſanitas cõſiſtit in membris præſtantioribus: & amplectitur omnia problemata comparationis & eſt ſumptus à rebus medijs, q̃m non eſt ſumptus à rebꝰ exterioribus, neq; ab ipſiſmet rebus: & ſunt res probabiles, & licet horum loca ſint plura tamẽ habẽt vim vnius loci.

Quintus locꝰ eſt, ꝙ quicquid exiſtit ſub genere eligibili, eo quia eſt ſumptũ ex illo genere, ẽ vtiq; eligi-

 bilius

ABRAM

G est ei, illud est nobilius q̃ id, qđ nõ est pars huius generis grã exempli, quia ęquitas ex quo est pars virtutum, & species quędam illarum specierum, & nobilior q̃ equus, qui sumitur ab ipsis rebus, & continet species comparationũ: & est locus, qui estimatur esse verus, qñ sumit' prædicatum de subiecto in eo qđ quid est, prout caperetur equũ, inquantũ equũ est, nõ inquantũ ẽ alia res.

Locus. 6. q. é. 5. & 6. 10. & 9. in Ari. Sextus autem locus est, quia qđ ob seipsum eligit', eligibilius est, q̃ q̧ eligitur propter aliud, vt salus eli G gibilior est commotione, quia commotio eligitur ob aliud, salus autẽ propter seipsam. Et eligibile per se est eligibilius q̃ eligibile per accñs vt amicos esse iustos eligibilius est, q̃ inimicos eẽ iustos, amicis. n. hoc eligitur p se. Et ideo ait Aristot. q̧ hæc res sit eligibilis, & si eẽnt apud Indos, inimicos vero eligimus esse iustos, ne ab illis nobis eueniat dãnũ, & ideo si esset tempore quo non eueniret nobis ab illis dãnũ, nõ eligeremus hoc. Et qđ est nãliter eligibile, ẽ eligibili' illo, qđ nõ ẽ nãliter, I prout æquitas est eligibilior equo, quia æquitas est natutaliter vtilis, iustus vero ꝟm habitum. Et qđ est eligibile simpliciter, est eligibilius, q̃ id quod est eligibile apud aliquẽ hominem, aut aliquo tempore, aut secundum aliquam dispositionem, aut aliquod accidens: cibus enim eligitur simpliciter, medicina autẽ est aliquo tempore eligibilis: omnium autem horum locorũ vis est vna. Themistius autem dicit, quòd sumantur ab ipsamet re, & sunt propria comparationibus.

Septimus

MANTINVS

bilius eo, qđ non est pars illius generis. exẽpli gratia, cũ ipsa iustitia sit pars virtutum, & vna ex earum speciebus erit vtiq; eligibilior ipso iusto. Et est locus sumptus ab ipsis rebus, & est cõis omnibus speciebus comparationis: & est locus, qui videtur esse verus, cùm prædicatum dicitur de subiecto in eo qđ quid: vt cùm iustus sumitur quatenus est iustus, non quatenus est alia res. K

Sextus autem locus est, vt id, qđ est eligibile ꝑ se, sit eligibilius eo, quod est eligendum ꝑ aliud, vt sanitas, quę eligibilior est ipsa exercitatione, cum exercitatio sit eligibilior ꝑ aliud, sanitas vero propter se. Id præterea, quod est eligendum per se: est eligibilius eo qđ est eligibile per accidens: vt amicos esse iustos eligibilius est, q̃ inimicos esse iustos, qm̃ hoc est eligibile ꝑ se in amicis. Et ideo dicit Arist. hoc esse eligendũ in ipsis etiam, si apud Indos sint: sed eligimus inimicos esse iustos, ne noceant nobis: & ideo si eẽnt in aliquo tẽpore, in quo nihil possent nocere, tunc non esset hoc eligendũ. Id iterũ, quod est natura eligendum, est vtiq; eligibilius eo, quod non est natura eligendum, vt iustitia, quæ quidẽ eligibilior est ipso iusto, eo quia iustitia iuuat natura, iustus vero habitu. Id quoq;, qđ simpliciter est eligibile, eligibilius quidem est eo, quod est eligibile alicui homini, aut in aliquo tempore, vel ĩ aliqua dispõne, aut in aliquo loco: nã cib' ẽ eligibili' simpl'r, medicamẽ ꝟo ẽ ĩ aliquo tpe eligẽdũ. Vis aũt horũ locorũ eadẽ est. Themist. tñ dicit, q̧ sunt loca sumpta ab ipsa re, & sunt ꝓpria rebus eligibilibus. L M

Septimus

ABRAM

A Septimus autem locus est, quod est causa boni per se eligibilius est illo, quod est causa boni p accidēs, sicut virtus eligibilior est quàm bona fortuna, hæc enim est causa beatitudinis per se, & hæc per accidēs. Et similiter est dispositio noxij, illud enim, quod est causa damni per se, magis est fugiendum, quã illud quod est causa per accidens.

Locus. 7. qui est 7. & 8.

Locus. 8. qui ē 14. 15. & 16. Octauus locus est, ꝙ finis eligibilior sit his quæ adminiculantur desiderio finis. Et si fuerint duæ res, quarum sit desiderium vt conducant ad finem, illi proprior est eligibilior. Et quæ conducit ad præeligendam rem est eligibilior, verbi gratia quia quod iuuat ad fœlicitatem eligibilius est, quàm quod iuuat ad prudētiam, & eligibilius est quod conducit ad vitam, quàm qđ conducit ad pulchritudinem: & hic quidem locus est communis omnibus comparationum speciebus.

B

Locus. 9. ꝙ est 17. Nonus autem locus est, ꝙ possibile sit eligibilius impossibili, & est electionibus proprius, verbi gratia, quia ars Medica eligibilior est arte Alchimiæ.

C

Loc⁹. 10. ꝙ est 18. Decimus locus est, quando duæ res fuerint effectiuæ, cuius finis est nobilior, est eligibilior. v.g. exercitiũ efficit sanitatē, & disciplina efficit scientiam, sicq; disciplina nobilior est quàm exercitium: & ille est communis.

Loc⁹. 11. ꝙ est 19. Vndecimus autem locus est ex comparatione duorum efficientium ad duos ipsorum fines, quia si excessus finis ad finem sit maior excessu illius ad suum efficiens, sic efficiens

MANTINVS

Septimus locus est, vt id, quod est causa boni per se, eligibilius sit eo, quod est eius causa per accidens, vt virtus, quæ quidem eligibilior est ipsa fortuna, quia illa est causa fęlicitatis per se, hæc vero per accidēs. Parq; est ratio de ipso nocumento, nam id, quod est causa mali per se, fugibilius est eo, quod est eius causa per accidens. D

Octauus locus est, ꝙ id, quod est finis, eligibilius est eo quod excitat desideriũ ad finem. Et si sint duo, quæ desiderantur vt deducant ad finem, id profecto quod est propinquius fini, est eligibilius. Id autem quod ducit ad rem eligibiliorē, est vtiq; eligibilius, exempli gratia, id quod confert ad fœlicitatem eligibilius est eo, quod confert ad virtutem, & id quod ducit ad cibum, seu victum, vtilius est eo, quod ducit ad pulchritudinem: & hic locus est communis cunctis generibus comparationis. E

Locus nonus est, vt quod possibile est, eligibilius est eo quod non est possibile: & is locus est proprius ipsis rebus eligibilibus, exempli gratia, ars Medica eligibilior est arte fusoria, quam Alchimiam vocant. F

Decimus locus est, cũ sunt duæ res effectiuę, illa cuius finis est præstantior, est vtiq; & ipsa eligibilior, exēpli gr̃a exercitatio efficit sanitatem, disciplina, vero sciam: ergo disciplina, seu discere, pręstantior est ipso exercitio: & est locus cõmunis.

Vndecimus locus est sumptus ex comparatione duorum effectiuorum ad duos fines: nam, si vnus finis superet alium finem, plusquàm superat suum effectiuum, seu agens,

 tunc

ABRAM | MANTINVS

G efficiens excellentiorem finē est eligibilior fine, quē alter excedit. v. gr. si maior est excessus beatitudinis ad sanitatem, q̄ sit excessus sanitatis ad ipsam agens, sic & efficiens beatitudinem eligibilior est sanitate: hoc autem fit, quia proportio efficientis beatitudinem ad beatitudinem est proportio agētis sanitatem ad sanitatē, & excessus beatitudinis ad sanitatem fuit maior excessu sanitatis ad suum efficiens, & excessus sanitatis ad ipsam efficiens, est sicut excessus beatitudinis ad suum efficiens, sicq; excessus beatitudinis ad sanitatem est maior illius excessu ad ipsā efficiens, & quando hoc fuerit efficiens beatitudinem, præstantior est sanitate. Quando enim vna res proportionatur duabus rebus diuersa proportione, illa, ad quam proportio est minor, ipsa est maior, & hic quidem locus communis est omnibus quæstionibus comparationū.

H

tunc agens illius finis melioris eligibilius erit, q̄ finis ille, qui superat ab alio fine. exempli gratia, si fęlicitas superat sanitatem plusquā superat sanitas suum effectiuū, ergo effectiuum fęlicitatis erit magis eligēdum, q̄ ipsa sanitas: qm̄ proportio ipsius efficientis fęlicitatē ad ipsam fœlicitatem, est proportio ipsius effectiui sanitatis ad ipsam sanitatē: sed fęlicitas plus exuperat sanitatē q̄ exuperet sanitas suum efficiens, & sanitas ita exuperat suum effectiuū sicut superat fęlicitas suū effectiuū: ergo plus superabit fęlicitas sanitatem, q̄ superet suum agēs: & sic effectiuum fęlicitatis erit præstātius ipsa sanitate, quia qn̄ vna res comparatur duabus per commutatā ꝓportionem, tunc illa res, ad quā minor est ꝓportio, seu cōparatio, erit maior q̄ illa ad quam est maior ꝓportio. Et is locus est communis cūctis quæsitis comparatiuorum. K L

Alij eiusdem problematis loci. Cap. 2.

21. Locus Decl'atio. AMplius, qn̄ duo aliqua fuerint valde sibimetipsis similia, & non poterimus pręeminentiam aliquam cōspicere alteri⁹ ad alterum, videndum ex ejs quæ sequuntur. Nam cū con

22. Locus Decl'atio. sequens est maius bonum, hoc eligibilius: si autem sint consequen M

I tia mala, cui consequens minus malum, hoc eligibilius. Nam, cū vtraq; sint eligenda, nihil prohibet molestum aliquid sequi: dupliciter autem ab eo quod sequitur cōsideratio, nam & prius, & posterius sequitur: vt addiscentem ignorare prius, scire aūt posteri⁹: melius aūt vtplr̄m, quod posterius sequitur: sumendū igit̄ eorum

23. Locus q̄ sequūt̄ quodcunq; fuerit vtile. Amplius, plura bona paucioribus, vel simplr̄, vel qn̄ altera alteris insunt, vt pauciora in plurib⁹. Instātia, si alicubi: alterum alterius gratia: nihil enim eligibiliora vtraq; q̄ vnū: vt sanū fieri, & sanitas, q̄ sanitas, eo q̄ sanum fieri ꝑp sanitatem eligimus. Et non bona, bonis nihil prohibet eligibiliora esse, vt fęlicitatē: & aliud aliquid quod non est bonū, iustitia

&

A & fortitudine. Et eadem cum voluptate magis, quàm sine voluptate: & eadem cum indolentia, quàm cum tristitia. Et vnumquodque in quo tempore magis valet, in hoc etiam eligibilius. Vt carentia tristitię in senectute magis, quàm in iuuentute: magis enim in senectute valet. Secundum hęc autem, & prudentia in senectute eligibilior: nemo enim iuuenes eligit duces, eo quòd non constat eos prudentes esse. Fortitudo autem è contrario: in iuuentute enim magis necessaria secundum fortitudinem operatio: similiter autem & in temperantia, magis enim iuuenes quàm senes concupiscentijs molestantur. Et quod in omni tempore, vel in pluribus vtilius. Vt iustitia, & temperantia, fortitudine: nam illę semper, hæc autem aliquando vtilis. Et quod, cum omnes haberemus, nihil altero indigeremus, quàm quòd cùm haberemus, indigeremus reliquo. Vt in iustitia & fortitudine: nam si omnes essent iusti, nihil vtilis fortitudo, si

24. Locus
25. Locus
26. Locus
Decl'atio.
27. Locus
Decl'atio.
28. Locus
Decl'atio.

B vero omnes essent fortes, vtilis iustitia. Amplius ex corruptionibus, & abiectionibus, & generationibus, & sumptionibus, & contrarijs. Quorum enim corruptiones malæ, ipsa eligibiliora: similiter autem & in abiectionibus, & in contrarijs: nam si abiectio, vel contrarium fugibilius est, ipsum eligibilius: in generationibus autem, & sumptionibus è contrario. Quorum enim sumptiones, & generationes eligibiliores, ipsa quoque eligibiliora. Alius autem locus est. Quod propinquius bono, melius, atque eligibilius. Et quod similius est bono, vt iustitia, iusto. Et quod meliori eorum est similius, quemadmodum Aiacem Vlysse dicunt aliqui meliorem esse, eo quòd similior est Achilli. Instantia huius est, quòd non verum sit: nihil enim prohibet non qua ratione optimus est Achilles, eadem similiorem esse Aiacem, cum erit alter quidem bonus, non similiter autem. Considerandum autem si & in ridiculosiori-

29. Locus
Decl'atio.
30. Locus
Decl'atio.
31. Locus
Decl'atio.
32. Locus
Decl'atio.

C bus sit simile: vt Simia homini quàm equo, cum non sit similis: non enim est Simia melior, similior tamen est homini. Rursum in duobus: si hoc quidem meliori, illud autē peiori est similius: erit melius quod meliori est similius. Habet autem & hoc instantiam: nihil enim prohibet hoc quidem meliori parum simile esse, illud autem peiori valde: vt sit Aiax quidem Achilli parum, Vlysses autem Nestori valde: vt si hoc quidem meliori in peioribus: illud autem peiori in melioribus: vt equus, asino, & simia hoī. Et qđ maxime insigne, eo quod minus tale. Et quod difficilius: magis enim amamus, cùm habemus, quod non est facile adipisci. Et quod magis proprium, eo quod communius. Et quod malis incōmunius: nam magis eligendū quod nulla molestia sequitur, quàm quod seqtur. Amplius, si hoc illo melius, & omnino optimū eorū, quæ in hoc

33. Locus
34. Locus
35. Locus
36. locus
37. Locus

D melius eo quod in altero optimũ. Vt si melior est homo quàm equus, & optimus homo optimo equo melior. Et si optimum optimo melius, & simpliciter hoc illo melius: vt si optimus homo optimo equo melior, & simpliciter homo, simpliciter equo melior. Amplius, ea quæ volumus amicos participare, eligibiliora, quã quæ non. Et quæ ad amicum agere malumus, quàm quæ ad quemlibet, illa eligibiliora. Vt iuste agere, & benefacere, magis quàm videri: nam amicis benefacere volumus magis quàm videri: quibuslibet autem è conuerso. Et quæ sunt ex circunstantia necessarijs meliora, aliquando autem & eligibiliora. Melius enim quàm viuere bene viuere: bene autem viuere est ex circunstãtia: ipsum autem viuere necessarium. Aliquando autem meliora nõ etiam eligibiliora: non enim si meliora, necessario quàm eligibiliora: philosophari siquidem melius quã lucrari, sed non magis eligen-
E dum indigenti necessarijs. Ex circunstantia autem est, quando existentibus necessarijs, alia quædam adijciuntur bonorum. Fere autem fortasse eligibilius quod necessarium est, melius autẽ quod ex circunstantia. Et quod non est ab alio exquirere, quàm quod est, & ab alio. Quale sustinet iustitia ad fortitudinem. Et si hoc quidem sine illo eligẽdum, illud autem sine hoc non. Vt potestas sine prudentia non eligenda, prudentia vero sine potestate eligenda. Et duorum, si alterum negamus, vt reliquum videatur nobis inesse: illud eligibilius, quod volumus nobis videri inesse. Vt laborem diligere nos negamus, vt ingeniosi esse videamur. Amplius, pro cuius absentia minus increpandi sunt moleste ferentes hoc magis eligendum. Et pro cuius absentia non moleste ferentem magis increpandum: id eligibilius.

38. Loc. Declaratio. 39. Declaratio. 40. Loc. 41. Declaratio. 42. Loc. 43. Loc. 44. Loc. Declaratio. 45. Loc. Declaratio. 46. Loc. 47. Loc.

F *Sermo de alijs locis eiusdem quæsiti.* *Cap.* 2.

ABRAM

Loc. 12. qui ẽ 22. & 23. in Aristot.

DVodecimus aũt locus est sumptus ex ipsis illationibus. Qñ.n. sunt duæ res connexę, & nõ possumus commõstrare quòd vna ipsarũ sit eligibilior altera, per aliquam rem omnino ex ipsismet: sicque expedit, quòd consideremus illationes illarum, quia cuius cõsequens est melius, illa est eligibilior. v.g. facilitas actionis, & facilitas passionis, quia facilitatem actionis sequitur vincere, & facilitatem passionis vinci.

Et

MANTINVS

LOcus aũt. 12. est sumptus ab ipsis cõsequẽtibus: nã, cũ fuerint duæ res coniunctę, & non possimus iudicare alterã earum alterã superare in vlla re rõne sua, tunc opꝫ respicere ea, q̃ ex illis sequunt: nã illa res, ad quã sequit maius bonũ, erit eligibilior, & illa, ad quã sequit min malũ, ẽ quoq; eligibilior, exẽpli cã, facilis actio, & facilis passio: nã ad facilitatẽ actiõis seqt ipsũ vĩcere, ad facilitatẽ vero passiõis seqt ipsũ vĩci.

Exemplum

A ABRAM

Et exemplum illius quod sequitur malum minus est viuere latenter, & viuere probatulo, quæ vitā, quæ est latenter, sequitur spretus, & vitam quæ propatulo est, sequitur inuidia. Consequens autem aliquam rem aliquādo quoddam est prius, & quoddam posterius, sicut discipulum sequitur ignorantia & scientia, ignorantia enim illius quo ad discendum prior est in illo, & scientia posterius inest ei, vltimum autem consequens pro maiori rei parte est præstantius: expedit au-
B tem quòd sumamus de consequentibus quod vtilius fuerit, hoc est, si vtilius fuerit prius, sumemus illud, & si posterius sumem⁹ illud. Et hic quidem locus est proprius eligibilibus, & est necessarius.

Loc⁹. 13. qui ē 24. Tertiusdecimus locus est, quòd bona plura sunt eligibiliora, quàm quæ pauciora sunt, quando subintrant pauciora ea quæ sunt plura, & ille est diuulgatus, & est mēdax, quando vnum bonorū est propter alterum, quia non fit verum ꝙ illorum aggregatum sit eligibilius alte-
C ro illorum, verbi gratia, dicendo sanari & sanitatem, quia illorum aggregatum non est eligibilius altero eorum, scilicet ipsa sanitate: eligim⁹ enim sanari propter sanitatē. Oportuit autē apponere huic loco duas conditiones: quarum vna est, quòd pauciora subsint pluribus, quia nō sequitur plures drachmas esse eligibiliores paucioribus aureis: & secūda conditio est, ꝙ res pauciores contentæ non sint perfectiones rerum plurium continentium, & cōtinentes quędā sint perfectiones, & quędam prope perfectiones.

Quartus

MANTINVS

Exemplum illius rei, ad quā sequit̄ minus malum, est clandestina vita, & vita patēs publice: nam ad vitam occultam sequit̄ ignominia, ad patentē vero vitam sequitur inuidia. Id præterea, quod sequit̄ aliquam rem, qn̄q; est prius & præcedens, aliqn̄ est posteri⁹, vt ad ipsum addiscētem sequitur ignorare, & scire: nam ignorantia rei, quā discit, erat prior antequā disceret eam, scīa eius vero est posterior, & id quod sequitur vt plurimū in vltimo, est præstantius: & ex ipsis cōsequentibus debem⁹ sumere, quod vtilius est eorum, ita vt si quod vtilius est, fuerit prius, & ꝓcedens, tunc sumimus ipsum, sed si posterius, tunc & illud capimus. Et iste locus est proprius ipsis rebus eligibilibus, & est necessarius. D E

Tertiusdecim⁹ locus est, ꝙ plura bona eligibiliora sunt paucioribus bonis, si illa pauciora bona cōtinent̄ in illis plurib⁹ bonis, & est locus ꝓbabilis, & est falsus, qn̄ aliquod illorum bonorū fuerit gratia aliorum; quia tunc non est verū dicere, ꝙ aggregatū eorum sit eligibilius vno illorum, exempli grā, sanum fieri, & ipsa sanitas: nam horū aggregatum non est eligibilius ipsa sanitate, qm̄ sanum fieri eligitur pp sanitatem. In hoc tn̄ loco oportet supponere duas cōditiones, vna est, vt illa pauciora contineant̄ sub illis pluribus: nam non sequit̄, vt plures drachmę sint eligibiliores paucioribus denarijs, altera cōditio est, vt illa pauciora contenta non sint pfectiones, seu actus rerū continentium, & rerum continentium quædam sint perfectiones, seu actus, quædam vero tendant versus ipsos actus. F

Locus

ABRAM

G Quartus decimus locus est, quòd id, quod fit cum delectatione, sit eligibilius illo quod sine delectatione fit. huius exemplum est medicina dulcis cum medicina amara, ambæ vero iuuãt. Et quod est absq; damno eligibilius est eo, quod est cum damno, prout cibus insipidus eligibilior est amaro.

Loc⁹. 14. q est. 25. & 26.

Loc⁹. 15. qui é. 27. Quintus decimus locus est, quia quęlibet res cuius est tempus ipsam proprie concernens, quando est suo H tempore eligibilior est, quàm quando est sine suo tempore, sicut canescere caput senes eligibilius é quàm canescere iuuenes, & similiter est scientia. Fortitudo vero est contrariæ dispositiõis in illis, maior enim est necessitas paris fortitudinis, & sic etiam est de temperantia.

Loc⁹. 16. qui é. 28. Sextus decimus locus est, ꝙ vtilius pluribus temporib⁹ eligibilius est vtiliori quodam tempore. v. g. vt fortitudo, & iustitia, & temperãtia: iustitia enim & temperantia vtiles sunt ambæ vtrisq; temporibus, forti I tudo vero iuuat quãdo sunt aduersarij: & ille est necessarius.

Loc⁹. 17. qui é. 29. Decimus septimus locus est, quia quando nobis est res aliqua indigemus illa prima. v. g. vt iustitia & fortitudo: omnes enim homines quando essent iusti, nõn esset eis vtilis fortitudo, quando autem essent fortes, esset eis vtilis iustitia, & indigerent ea, & ille est demonstratiuus, & sumitur ex ipsis rebus.

Loc⁹. 18. qui é. 30. 31. & 32. Decimus octauus locus sumit᷑ ex corruptione & abiectione, & omissione, & acquisitione, & contrarietatibus: res enim, quarũ corruptio est magis fugienda, sunt eligibiliores. Et

MANTINVS

Locus decimus quartus est sumptus à voluptate, nã quod cũ voluptate est, eligibilius quidẽ est, ꝗ qđ sine voluptate, exẽpli gratia medicamen dulce & amarũ: licet. n. vtrũq; cõducat, eligibilius tñ ẽ dulce. Itidẽ id qđ sine nocumẽto ẽ, eligibili⁹ est eo, qđ cũ nocumẽto, seu tristitia: vt cib⁹ insipid⁹ eligibilior cibo amaro. K

Locus decimus quintus est sumptus à reb⁹ habẽtib⁹ tempus ꝓpriũ sibi, nã quęcũq; res hẽt tp̄s sibi propriũ, cũ reperitur in suo tpe, eligibilior est, ꝗ ea, quę non reperit᷑ in suo tpe, vt eligere senes duces eligibili⁹ est, ꝗ eligere eos iuuenes: idẽq; dicendũ est de eorũ prudentia, fortitudo vero eorum contrario modo se habet, nam operatio ꝯm fortitudinẽ est magis necessaria in iuuenibus: similiterq; & ipsa temperantia. L

Locus decimus sext⁹ est, ꝙ id, qđ est vtilius in pluribus temporib⁹, eligibilius est eo, qđ est vtile in aliquo vno tpe. exempli gratia, fortitudo, iustitia, & temperantia: nam temperantia & iustitia vtraq; earũ est vtilis omni tempore, fortitudo vero instãtibus hostib⁹: & est necessarius. M

Locus decim⁹ septimus est sumptus ab indigẽtia, vt cũ aliquã habemus rẽ, nõ indigem⁹ alia, tũc illa eligibilior ẽ, ꝗ illa alia, quã licet habeam⁹ eã, adhuc ĩdigem⁹ illa priori. exẽpli gr̃a, iustitia & fortitudo: nã si oẽs hoĩes eẽnt iusti, nihil cõduceret eis fortitudo, sed si eẽnt fortes ꝯduceret eis iustitia, eaq; ĩdigerẽt, & is ẽ locus đmr̃atiu⁹ sũpt⁹ ex ipsismet reb⁹.

Locus decimus octauus est sumpt⁹ ex corruptione, & abiectiõe, atq; dimissiõe, & gñatione, seu acqsitiõe, vel assũptiõe, & ipso ꝯtrario quoq;: nam

ABRAM MANTINVS

A Et similiter ē dispositio omissionis, & abiectionis: id enim, cuius omissio & abiectio est magis fugiēda, illud est eligibilius. Dispositio aũt generationis & acquisitionis est cõtra hoc, res enim, quarũ generatio & acquisitio est ꝑeligēda, sunt eligibiliores: & hic quidē locus continet multas res, quarũ quædã sumunt ex rebus q̃ deforis sunt, & ille fit Rhetoricus, & non est necessarius, qm̃ non oportet sequi, si cæcitas sit magis fugienda q̃ remissio acutiei visus, ꝙ visus sit eligibilior, q̃ acuties ipsius visus.
B Veruntamē, qñ processus, & trãslatio ſm hũc locum fuerit à genito ad genitũ, & à corruptione ad corruptionē, aut à generatione ad genitum, & ex via ad corruptionē ad ipsammet corruptionē, ille subintrat ipsammet rem, & aditũ habet vt sit scientificus, quia translatio nõ fit ex oppositis, sed ex rebus proximis essētię rei. V.g. quia si sanari eligibilius est q̃ ęgrotare, sanitas eligibilior est ęgritudine. Et similiter fit qñ ibi nõ esset penitus cõtrarium: si enim melius est ædificare quàm fuere, ædificium melius est quàm futura.

C Locus.19. q est. 33. & 34. Decimus nonus locus est, q̃a qđ bono propius est, illud est pręstantius, & quod nobili simili⁹ est, id est nobilius: & hic fit dupliciter, aut cõparatione duorum ad vnum, prout dicimus, quòd exponere se periculis sit præstantius pusillanimitate, hoc enim similius est fortitudini, quæ ē præstantior pusillanimitate: aut cõparatione duorum ad duo: prout dicimus ꝙ virtutes intellectiuæ sint eligibiliores moralibus, illæ enim magis similes sunt possessis rebus, & hæ similiores sun rebus humanis.

Et

D nam ea, quoꝝ corruptio fugibilior est, eligibiliora q̃dē sũt: similiterq; res se hēt de abiectione, & amissiōe: nã id, cuius abiectio fugibilior ē, vel eius contrariũ fugibilius, illud q̃dē eligibilius est: è cõtrario vero fit in ipsa gñatione & sumptione rerum, qm̃ ea, quorũ generatio, & assũptio ē eligibilior, sunt vtiq; eligibiliora. Is aũt locus plura cõtinet, quorũ aliqua sunt sumpta à reb⁹ exteriorib⁹, & est rethoricus: nã non sequit̃ si cęcitas est fugibilior, q̃ imbecillitas visus ꝙ ꝑpterea visus sit eligibilior, q̃ acies visus. At si ĩ hoc loco fieret pro
E cessus & trãsit⁹ ex ipsa gñatione ad generatũ, vel ex corruptione ad corruptũ, aut ex ipso generari ad ipsã gñationem, vel ex ipsa via ad corruptionē ad ipsammet corruptionem, tunc ingredit̃ ipsammet rē: itaq; ingredit̃ vt fiat scientificus, propterea q̃a nõ fit tũc trãsitus ex ipsis oppositis, sed ex rebus propinquis essentiæ rei: vt exēpli gr̃a, si sanari est eligibili⁹, q̃ ęgrotare, ergo sanitas ē eligibilior ægritudine. sil'r̃q; vbi nullũ det̃ contrarium, nam si ædificare sit melius, q̃ suere: ergo ædificium erit melius, quàm sutoria quod sutum est.
F Locus decimus non⁹ est, ꝙ id, qđ est ꝑpinquius bono, ē vtiq; ꝓstantius, & id, qđ est sil'e rei nobili, ē nobilius: & hoc dupl'r fit, primo ꝑ cõparationē duorũ ad vnũ, vt cùm dicimus audaciã esse præstantiorē timiditate, ꝑpea q̃a est similior fortitudini, q̃ quidē est ꝓstantior timiditate: secũdo ꝑ cõparationē duoꝝ ad duo: vt cũ dicim⁹ virtutes cõtēplatiuas eē eligibiliores moralib⁹, ꝑpea q̃a illæ sunt silr̃iores reb⁹ acq̃sitis, hę vero reb⁹ humanis sunt similiores.

Et

ABRAM | MANTINUS

G Et hic locus continet oēs species cōparationum, & sumitur à reb⁹, quæ deforis sunt, & est vulgaris, non demonstratiuus, nihil enim prohibet quin similius p̄stantiori nō sit illi similis ea parte, qua est p̄stantius, prout dicimus, ꝙ simia sit similior homini q̄ equus, & tamē simia non ē præstantior equo, & silr nihil prohibet in cōparatione duarū rerum ad duas res, quin similis p̄stantiori sit modicū sil'is, & altera viliori sil'is sit multū sil'is, aut vna illarū sit similis præstātiori ex ea parte, qua est præ-
H stantior, prout dictum est de simia.

Loc⁹. 20. q est 35. Vigesimus locus est, quia quod ē euidētius, & magis diuulgatum est eligibilius illo, quod est remissius secundum hanc dispositionē: hic autem locus sumitur ab attestatione, & fit mendax in multis rebus, esset enim Orator eligibilior Geometra, & astutus, quàm Philosophus.

Loc⁹. 21. q est 36. & 37. Locus aūt vigesimus primus est, quia quod ē deficilioris acquisitionis est eligibilius: magis enim gaudemus, vt ait Aristo. q̄n acquisiuerimus quod difficilius est esse. Et ex-
I pedit ꝙ difficile acquisitu sumat̄ de rebus eligendis, sin aūt multę res difficile acquisitu non sunt eligendæ, eo magis nō sunt eligibiliores alijs, †ascendere enim montes est eligibilius, quàm planus progressus terrę.

†ab. l. hāc particulā affirmatiue, Mātinus vero negatiue, quæ melior multū videt̄.

Vigesimussecūdus locus est, quia quod est minoris cōuenientię cum malis rebus, aut quod illa priuatur, est eligibilius, q̄ illud, quod est cōueniens, seu magis cōueniens cū illis. id enim, cui non euenit aliquid abhorrendū & renuendū, est eligibili⁹ illo, cui euenit, & id cui minus euenit eo cui plus euenit, est eligibili⁹. Et

Et is locus est cōis cunctis generib⁹ K comparationū, & est sumptus à reb⁹ exterioribus, & est ꝓbabilis, nō demonstratiuus: nā nihil ꝓhibet, q̄n id, quod est similius p̄stantiori, non sit sil'e ei, quatenus est p̄stantius, vt cū dicim⁹ simiam esse similiorē homini, q̄ equum, cùm tn̄ simia nō sit p̄stantior equo: & sic nihil ꝓhibet, quin cū duę res comparant̄ duabus rebus, vt id, qđ est sil'e prestātiori, sit parum sil'e, & aliud quod similat̄ viliori, sit multū sil'e, vel vt vnū illorū similetur præstantiori, quatenus ē ignobilius: alterū vero similet̄ igno L biliori ea rōne, qua est præstantius.

Locus vigesimus est, ꝙ id, quod est magis notū magisq; famosum, eligibilius est eo, quod est in eadē re minus notū, & famosum. Et is locus est sumptus à testimonio, & est falsus in multis rebus: nā tunc Orator eēt eligibilior Geometra, & Moralis eligibilior Philosopho.

Locus vigesimus prim⁹ est, ꝙ id, qđ difficilius acquirit̄, est vtiq; eligibilius: nā (vt inquit Arist. nos maiori afficimur delectatione, cū id attingimus, qđ difficilius inuenit̄, sed de M bet hoc intelligi de reb⁹ eligibilib⁹, q̄ difficulter acquirunt̄: aliàs enim multa darent̄ difficilia, q̄ nō essent eligēda, tm̄ abest, vt sint eligibiliora alijs: nā ascēdere mōtes nō est eligibilius, q̄ ambulare in planā terram.

Locus vigesimussecundus est, ꝙ id, quod minus cōicat rebus malis, vel est expers earū, est eligibilius eo, quod illis cōicat, vel quod est cōicabilius: nā id, ad qđ nihil molestię, & tristitiæ sequitur, eligibilius est eo, ad quod hęc insequunt̄, & id, ad qđ minus ea sequuntur, eligibilius eo, ad

A Et hic quidem locus põt ſumi proprius, & cõis in oĩbus rebus, prout ſunt ſanitas, &c. qñ nõ cõicant ſuis contrarijs, aut minus cõicant illis, qñ id, quod ſuę naturæ eſt propriũ, plus illis fuerit: & hic quidem locus ſubeſt locis ſumptis ab oppoſitis.

Locus 22 qui ē 38.

Locus. 23 q eſt. 39. & 40.

Vigeſimustertius locus eſt, quia quod ſimpl'r præſtantius eſt alia re, in hoc illo genere eſt primũ nobilitate nobilius eſt primo ſm nobilitatem in altero genere. V.g. ſi homo ſit ſimpl'r nobilior equo, id, quod ē primum ſm hominum nobilitatẽ, præſtãtius eſt ſm nobilitatem ipſo

B equo. Et ecõtra, ſi primũ nobilitate in hoc genere fuerit nobilius primo alterius generis, hoc itaq; genus eſt nobilius illo altero genere: hic vero locus eſt oratorius pp proportionalitatẽ ſumptã ab æqualitate, ex quo enim proportio generis ad gen⁹ eſt ſicut proportio nobilioris huius generis ad nobilius alteri⁹ generis poteſt eſſe oratorius: ſed iam vr̃, ꝙ non ſit demonſtratiuus, ſtudioſiſſimus enim interitus, ſicut eſt interitus iniqui apud nos, nobilior eſt ſtudioſiſſimo progreſſu, vt ē curſus ad domũ

C orationis, aut ad aliũ cultum ſtudioſum, ſed non ſequit' ꝙ interitus ſimpliciter ſit nobilior ꝓgreſſu ſimpl'r, interitus enim dignitas nõ eſt ei ex ea parte qua interit⁹ eſt, ſed pręelecto ad interitũ, vt ē iniquus, & apt⁹ ad maleficia. Hic autem locus communis eſt præeligendis, & alijs.

Locus 24 qui ē 41. & 42.

Vigeſimusquartus locus eſt, qa in quo cõicant amici, p̃ſtantior eſt eo, in quo non communicant, ſicq; virtus p̃ſtantior eſt ſanitate, & diuitię pręligendę ſunt generoſitati, & modeſtia præeligenda eſt delitijs.

Et

ad quod multo plus ipſa ſequũtur. D

Et is locus poteſt ſumi ꝓprius, aut cõis cunctis rebus: vt ſanitas, & reliqua alia, quibus non cõicant ſua cõtraria, vel q̃bus minus cõicant, cum ſcilicet id, quod ineſt eis ex nã ſua, fuerit magis ꝓpriũ, & locus is includit ſub locis ſumptis ob oppoſitis.

Locus vigeſimustertius eſt, vt id, qđ eſt melius aliquo alio ſimpl'r, illud quidẽ, quod eſt optimũ in illo genere, erit melius eo, quod eſt optimum in alio gñe, exẽpli gr̃a, ſi hõ eſt ſimpl'r melior equo, ergo optimus hõ erit melior optimo equo. E

Et ẽ cõuerſo, ſi optimũ in vno genere ſit meli⁹ optimo, qđ exiſtit ĩ alio genere, tũc illud gen⁹ eſt meli⁹ illo alio genere. Is aũt locus eſt Rhetoricus pp cõparationẽ, vel ꝓportionẽ ſumptã ab æqualitate: nã, cũ eadẽ ſit rõ, ſeu proportio, vel cõparatio generis ad gen⁹, quę ē ipſius melioris in hoc gñe ad id, qđ eſt melius ĩ altero gñe, ſic põt eſſe Rhetoricus: ſed tandem vr̃ ꝙ non ſint demõſtratiuus: nã optima mors, vt eſt mors iniquorum apud nos, melior quidẽ eſt optima deambulatione, vt ē cita F

deambulatio ad oraculũ, vel aliquẽ aliũ cultũ probum: nõ tñ ſequit', vt mors ſimpl'r ſit melior ipſa deambulatiõe ſimpl'r: qm̃ illud optimũ, qđ ineſt morti, non ineſt ei ea rõne, qua ē mors, ſed ineſt ei rõne illius, cui eligit' mors ĩ tali re, qui, ſ. eſt ipſe iniquus, & malo p̃ditus. Is aũt locus eſt cõis ipſis eligibilibus, & alijs.

Locus vigeſimusquartus ē, vt id, in quo cõicant amici, melius eſt eo, in quo nõ cõicãt: & ſic virt⁹ eligibilior ē ſanitate, & diuitię nobilitate gñris, & morigeratio, ſeu virtus mo

ralis

G Et iterum quod expedit facere amicis magis q̃ alijs viris, eligibili⁹ est, q̃ quod expediat fieri omnibus hominibus prout cõtigerit: quos enim amice eligimus, illis eligimus secundum scientiæ cognitionẽ, cuiq; vero contigerit, eligimus erogare maxime indigẽti. Et ambo hi loci sunt proprij eligendis, ipsorumq; vis est vna: nemo enim (vt ait Arist.) quando ei euenerint cætera bona eligeret esse sine amicis, ex quo res, q̃bus secum fit communitas, præeligen-
H dæ sunt his, quibus ab illis absoluit, & hic quidem repetitus est firmioris orationis, quàm primus: primus enim ponit diuitias eligibiliores sanitate: hic autem secũdus locus est primo contrarius: in primò enim cõmunius est eligibilius proprio, & in secundo proprium est eligibilius communi,

Loc⁹. 25. q̃ est. 43. Vigesimusquintus locus est, q̃a res, quæ inueniuntur ex præstantiæ circunstãtia, eligibiliores sunt reb⁹ q̃ sunt ex circunstantia necessitatis.

Dicimus autem rẽ, quæ est ex præstantiæ circunstantia, id, quod non est necessariũ in essendo res per ipsũ denominatas, illud vero esse est
I secundum cõplementi & perfectionis modum, prout est membrorum decus. per necessarium autẽ intelligimus, sine quo rem esse est impossibile, prout est principalia membra inesse ipsi homini. Expedit autem te scire, q̃ suapte natura præstantius sit aliud, q̃ apud nos prçstãtius. non enim oportet qđ suapte nã est præstãtius, eẽ apud nos eligibilius: philosophari enim non est eligibilius, q̃ opes acquirere ipsi inopi, opum enim indigentia inopi est p̃eligẽda.

ralis eligibilior est voluptate. Et id quoq;, qđ cũ amico magis agere debem⁹, q̃ cũ alijs hoĩb⁹, eligibilius in quã ẽ eo, qđ debem⁹ agere cũ oĩbus hoĩb⁹, & quibuscũq; alijs cõtigerit: nã, quos in amicos eligimus, & eos vtiq; sapiẽtes eẽ eligim⁹, sed eligim⁹ pecunias distribuere p̃ quouis indigẽti cõtigerit. Et hæc duo loca sunt p̃pria ipsis eligibilib⁹, eandẽq; vim obtinẽt: nã, vt inq̃t Arist. nemo eorũ q̃ eligit sibi bona, nõ eligit aliqđ bonũ sibi, qđ amici quoq; nõ obtineãt illud. Cũ ea, q̃b⁹ cõicam⁹ cũ eis, sint eligibiliora his, q̃ sunt p̃pria, & is secũd⁹ loc⁹ hẽt maiorẽ vim rhetoricã. p̃ĩo, q̃m̃ in p̃ĩo ponunt diuitiæ eligibiliores sanitate, in sc̃do vero ecõtra. Est ãt is secũdus locus oppositus primo: p̃pea, q̃a in primo, quod cõe ẽ eligibilius est: in secundo vero, qđ propriũ est eligibilius est ipso cõi. L

Locus vigesimus q̃ntus est, q̃ ea, q̃ reperiũtur p̃p præstantiorem, seu meliorẽ rõnẽ, eligibiliora sunt his, quæ p̃p necessitatem reperiuntur.

Intelligo aũt p̃ id, quod p̃p esse prçstantius, vel meli⁹ reperit, quod nõ est necessariũ pro esse illius rei, cui illud melius ascribit seu addit, sed reperit in ea p̃fectionis, seu præsidij, & melioris notæ gr̃a, vt est pulchritudo in mẽbris. p̃ necessariũ vero intelligo id, sine quo nõ põt res reperiri: vt sunt mẽbra principalia in hoĩe. M
Scire tñ debes, q̃ id, qđ est ex sui nã præstãs, vel nobile, & id qđ est p̃stãs apud nos differũt inter se: nã id, qđ est ex nã sua dignũ, nõ oportet vt sit eligibilius apud nos: nã philosophari nõ est eligibilius ipso lucrari, seu ditari ipsi pauperi, q̃a vsus diuitiarũ eligibilior est apud ipsum indigẽtẽ.

ABRAM

A Quando aũt per eligibilius intelligeret nõ quod est apud nos, sed qđ ſm ſe est poſſibile, fit, ꝙ hic locus, & verax, & mendax ſit: verax quidem, quia bene viuere eligibilius est, q̃ viuere, bene viuere autem nobis ineſt ex parte præſtantię circunſtantiæ, vita autem ex parte neceſſitatis: ipſius vero mendacium est, quia ſcientia non est eligibilior apud ęgrum, q̃ ipſa ſanitas. Si vero dixerit hic eligibilius quod eſt ſua natura eligibilius, quod per præſtantiã ſignificat, eſt verus. Si autem dixerit eligibilius, quod apud nos eſt eligibili⁹, ſic
B quaſi ipſum neceſſarium erit eligibilius apud nos, & quod ex præſtantiæ circunſtantia eſt, præſtantius.

Loc⁹. 26. queſt. 44. Vigeſimusſextus locus eſt, quia quod impoſſeeſt quenq̃ ab alio acquirere, eligibilius eſt illo quod poſſibile eſt acquirere ab alio: ꝑut eſt diſpoſitio fortitudinis cum opibus. Et de hoc loco putatur, ꝙ ponat pulchritudinẽ eligibiliorem modeſtia.

Loc⁹. 27. q eſt. 45. Vigeſimusſeptimus locus eſt, qa quod eſt eligendũ ſine hac re eligibilius eſt illo, quod nõ eſt eligendũ
C ſine ea. v. g. quia cuſtodia ſine prudentia nõ eſt eligẽda, prudentia autem ſine cuſtodia eligenda eſt. Vis aũt horũ locorũ eſt vna vis, ſ. ꝙ prius prius ſit dignitate cõiori.

Loc⁹. 28. q eſt. 46. Vigeſimus octauus locus eſt, qñ abnegamus vnam duarum rerum, vt de nobis putetur alterã nobis ineſſe, illa eſt eligibilior, verbi gratia quia nos negamus ſtudium, & diſciplinam, vt intellectus claritas putet̃ nobis ineſſe, id enim quod putatur ꝙ velim⁹ nobis putari ineſſe eſt intellectus claritas: & hic locus eſt ex rebus, quæ ſunt deforis.

MANTINVS

Si igit̃ intelligat Ariſt. ꝑ ipm eligibilius id, qđ apud nos ẽ magis eligẽdũ nõ ex ſe, tũc hic locus poterit eẽ ver⁹ & falſus: verus qdẽ, qa bene viuere eligibilius ẽ, q̃ viuere, ipm aũt bene viuere, ĩeſt nobis melioris notę gr̃a ſeu dignitatis, viuere vero ex neceſſitate ipſa: falſus vero, qa ſcĩa nõ ẽ eligibilior apud ęgrotũ, q̃ ipſa ſanitas. Si vero ĩtelligat hic ꝑ ipsũ eligibili⁹ id, qđ ex nã ſua ẽ eligibilius, vt ꝑ dictionẽ ꝑſtãtius ſignari vr̃, tunc erit verus: ſi vero ꝑ ipm eligibilius ĩtelligat id, qđ apud nos ẽ eligibilius, tũc ferè erit eligibilius apud nos id, qđ ẽ neceſſariũ, & id, qđ ex ꝑſtantia, ſeu dignitate, fit digni⁹ atq; ꝑſtantius. D E

Locus vigeſimusſextus eſt, ꝙ id, qđ nõ põt aliquis exquirere ab alio, eligibilius eſt, eo quod põt ab alio acqrere: vt ſe hẽt iuſtitia cũ fortitudine. Et hic locus põt eẽ falſus, quia ponit pulchritudinẽ eſſe cõuenientiorẽ, & eligibiliorẽ ipſa modeſtia.

Locus vigeſimusſeptimus eſt, ꝙ id, qđ eſt eligibile ſine aliquo alio, eligibilius ẽ eo, qđ nõ eligit̃ niſi cũ illo alio. exẽpli gr̃a, cuſtodia non eligit̃ ſine prudẽtia, ſed prudẽtia eligit̃ ſine cuſtodia, vis autẽ horũ locorũ eſt eadẽ: nempe quod eſt magis propriũ, eſt prius dignitate ipſo cõiori. F

Locus vigeſimusoctau⁹ eſt, ꝙ cũ duarũ rerũ negam⁹ vnã, vt exiſtimet̃, ꝙ altera inſit nobis, tunc illa altera quã cupim⁹, vt credat̃ ĩeſſe nobis eligibilior erit: exẽpli gr̃a, cũ negam⁹ nos ĩcũbere ſtudio literario, & cõtẽplatiõi ad hoc vt credat̃, nos obtinere ꝑſpicacitatẽ, ſeu prõptitudinẽ ĩtell's: nã id, qđ cupimus, qđ credat̃ ineſſe nobis, eſt intellect⁹ ꝑſpicacia: & hic locus eſt ſumptus à re extrinſeca.

Aliꝗ

48. Loc⁹. A Mplius eorum, quæ sunt sub eadem specie, quod habet pro
priam virtutẽ, eo quod non habet, vtrisq; autẽ habẽtibus,
49. Loc⁹. qđ magis habet, eligibilius. Amplius, si hoc quidẽ facit
bonũ illud cui adest, illud autem non facit: quod facit, eligibilius.
Queadmodum & calidius quod calefacit, eo quod non. Si autem
vtrũq; facit, quod magis facit, aut quod melius, & principalius fa
50. Loc⁹. cit bonũ: vt si hoc quidem animã, illud autẽ corpus. Amplius au
Declara- tem à casibus, & vsibus, & actionibus, & operibus, & hęc ab illis.
tio. Sequũtur enim sese inuicẽ: vt si quod iuste est eligibilius q̃ quod
fortiter, & iustitia fortitudine eligibilior: & si iustitia q̃ fortitudo
eligibilior, & q iuste, quàm q fortiter: similiter autem & in alijs.
51. Loc⁹. Amplius, si aliquo eodem hoc quidẽ maius bonum est, illud aũt
minus: magis eligẽdum maius, aut si maiore maius fuerit alterũ.
52. Loc⁹. Sed & si duo quædã vno aliquo sint eligibiliora: quod longe eli- H
53. Loc⁹. gibilius, eo quod minus est eligendum, eligibilius. Amplius, cu-
ius est superabundantia eligibilior, & ipsum eligibilius. Vt amici
tia pecunijs: nam eligibilior superabũdantia amicitiæ, q̃ pecunia
rum. Et id cuius magis eliget quis vt ipse sibi cã sit, q̃ cuius alter.
54. Loc⁹. Vt amicos pecunijs. Amplius, ex appositione si eidem appositum
aliquid, quod totũ eligibilius facit.. Cauere aũt oportet extendere
55. Loc⁹. ad ea, in quibus altero quidem appositorũ vtitur cõe, vel alio quo
libet modo cooperatiuum est, reliquo aũt non vtitur, neq; coope-
ratiuum est: vt serra, & falce cũ arte fabrili: nã eligibilior serra con
56. Loc⁹. sociata, simpliciter aũt non eligibilior. Rursum, si minori apposi-
57. Loc⁹. tum aliquid, quod totũ maius facit. Similiter aũt, & ex ablatiõe:
quo enim ablato ab eodẽ, quod restat est minus, illud maius erit
58. Loc⁹. quod ablatum, reliquum minus facit. Et si hoc quidẽ propter se,
illud aũt propter gloriam eligẽdum. Vt sanitas pulchritudine: ter I
minus aũt eius, quod est ad gloriam, quod nullo conscio, non stu-
59. Loc⁹. deret inesse. Et si hoc quidẽ propter se, & propter gloriam eligen
60. Loc⁹. dum: illud aũt propter alterum tantũ. Et vtrũuis magis propter
se honorandum, hoc & melius, & eligibilius. Honorabilius vtiq;
fuerit s̃m se, quod cũm nihil aliud debeat esse, propter se eligimus
6. Locus. magis. Amplius, diuidendum quoties quod eligendũ est dicitur,
& quorum gratia, vtilis, vel honesti, vel delectabilis. Nam quod
ad omnia, vel ad plura est vtile, eligibilius fuerit eo, quod non sic.
Si aũt eadem vtrisq; insunt, vtri magis insint considerandum. Vt
vtrũ delectabile, an honestum, an vtile magis. Rursum, quod pro
61. Loc⁹. pter melius eligibilius. Vt quod propter virtutẽ, q̃ quod propter
63. Loc⁹. delectationem. Similiter aũt, & in fugiendis. Nam magis est fu-
giendum,

A giendum, quod magis impedit virtutes, vt ęgritudo turpitudine: D
nā & voluptatis, & eius, quod est studiosum esse, prohibentior est
64. Locꝰ. ægritudo. Amplius ex similitudine monstrari pōt fugiendum, &
eligendū quod propositū est. Nam minus eligendum hmōi, quod
æque & eligeret aliquis & fugeret: altero quod eligēdū est tantū.
ad seinuicē igit̄ comparationes (quēadmodum dictū est) faciēdū.

Sermo de alijs locis Meliorum, Eligibiliorumq́;. *Cap.* 3.

ABRAM

Locꝰ. 29. q est 48. & 48. Vigesimusnonus locus est, qa res, quam grauiter ferentem, & abhorrentem vulgus eligit increpando, eligibilior est re, quam grauiter ferentem vulgus non aufugit
B increpando. Et res, cuius defectu & destructione cōtristatum vulgus nō nimis increpat, eligibilior est re, cuius defectu contristatum vulgus increpat, quòd nimis sit.

Locꝰ. 30. q est 49. & 50. Trigesimꝰ locus est, quia quę res fuerit illarū, quæ alicui speciei sub sunt, & eius sint dignitates, quę proprio hanc speciem concernunt, illa est eligibilior, quàm illa cui nō insunt illę dignitates. verbi gratia, eximius vir eligibilior est mediocri, & vili. Quando autē omnibus insint
C dignitates, ille eligibilior ē, cui magis insunt: huius exemplo Aristoteles eligibilior est Platone. Et hic q̄dem locus sumitur ab ipsamet re, & est demonstratiuus, & non est proprius eligibilibus, sed conuenit omni comparationi.

Locꝰ. 31. q est 51. & 52. Trigesimusprimus locus est, qn̄ fuerint duæ res, quarum vna ponit esse, quā inuenerit esse se mediante est eligibilior illa, quæ nō redderet aliā rem esse s̄m se, calor enim qui aliud calefacit, pręstātior est illo q nō calefacit aliud, & p hūc locū virtutes eligibiliores sunt diuitijs. Et hic locus est cōis oībus comparationibus, & sumitur ab ipsis rebus.

Trige-

MANTINVS

Locus vigesimusnonꝰ est, ꝙ id, ꝓp qd̄ vulgus maxime increpat eū, q illud moleste fert atq; abhorret, eligibilius ē eo, ꝓp quod vulgus nō maxime increpat eum, qui illud fert moleste. Id quoq;, de quo vulgꝰ E nō maxime increpat eum, q moleste fert amissionem illius rei, seu priuationē, eligibilius quidē est eo, de quo vulgus maxime increpat eum, qui moleste fert priuationē illiꝰ rei.

Locus trigesimus est, ꝙ eorum, q́ sub eadē specie existūt, illud quidē, quod obtinet oēs dignitates, seu virtutes, q́ sunt ꝓprię illi speciei, eligibilius est eo, qd̄ non obtinet illas dignitates. exēpli gr̄a, vir dignus eligibilior ē viro mediocri, ac indigno. Si vero oībus virtutes insint, tūc magis eligēdus erit ille, qui plures earū F obtinet. exēpli gr̄a, Aristoteles magis est eligēdus, q̄ Plato. Is aūt locus est sumptus ex ipsamet re, & est demonstratiuus, & non est proprius ipsis eligibilibus, sed cōcordat cum qualibet comparatione.

Locus trigesimusprimꝰ est, ꝙ, cū duarū rerū vnū sit qd̄ producit, & in eiꝰ ꝓductione efficiat ipm bonū, tūc illa res erit eligibilior, q̄ altera, quæ non facit bonū aliquod aliud: & per hūc locum virtutes erūt eligibiliores ipsis diuitijs. Et locus is est communis omni comparationi, & est sumptus ab ipsis rebus.

ABRAM

G Locus. 32 q est 53. Trigesimus secũdus locus ẽ sumptus à casibus, & coniugatis, & actibus, & operibus. & est de locis communibus omnib⁹ speciebus quinq; quæsitorum, verbi gratia, si iustitia sit eligibilior fortitudine, iustus est eligibilior forti.

Locus. 33 q est 55. Trigesimustertius locus est, quia qñ fuerint duę res, quarũ vna sit melior quadá vna eadem re, qua altera sit minus bona, melior itaq; est eligibilior. v. g. qa scĩa excedit sensum maiori excessu, q̃ recta opinio, sic scĩa est præstátior ipsa opinione, &
H ille est demõstratiuus, & fit ex ꝯparatione duorũ ad vnum: & est cõis.

Locus. 34 q est 56. Trigesimusquartus locus est, cuius superabundantia est eligibilior superabundantia alterius, illud est eligibili⁹. Verbi gratia, quia amicitia est eligibilior opib⁹, quia superabundantia amicitiæ est eligibilior superabũdantia opum. Et vis huius loci est vis illius loci, de quo dictum est, quando excellentia generis fuerit eligibilior, quàm excellentia alterius generis, illud genus est eligibilius illo altero genere.

Locus. 35 q est 57. Trigesimusquintus loc⁹ est, res, quã quis eligit qua sibi similis sit,
I & per seipsam illã cupit, eligibilior est quàm illa quàm eligit, non qua sibi sit similis, aut qua illam cupiat mediante alia re, prout amici eligibiliores sunt opibus.

Locus. 36 qui ẽ 58. 59. 60. Trigesimussextus locus sumitur ex appositione, quando duæ res apponuntur vni eidem rei, & collectũ cum vna est eligibilius quàm cum altera, illa est eligibilior quã altera. Et quæ quando subtrahitur ab vna eadem re, ponit illam imperfectiorem quàm altera, illa ẽ eligibilior.

Et

MANTINVS

Locus trigesimussecundus ẽ sumptus à casibus, & ab vsibus, & actionibus, atq; operibus: & est ex locis communibus omnibus quinq; generibus quæsitorum. exempli grã, si iustitia est eligibilior fortitudine, ergo iustus est eligibilior forti. K

Locus trigesimustertius ẽ, cum duarum rerum vna est magis bona, altera ex se, alia vero minus bona, magis bona vtiq; eligibilior ẽ. exẽpli gratia, cũ scĩa superet ipsum sensum plusq̃ superat recta opinio eũ, ideo scĩa est præstantior opinione. & est demõstratiuus, qui fit ex ꝯparatione duorum ad vnũ, & est cõis. L

Locus trigesimusquart⁹ est, ꝙ id, cuius superabũdantia, seu excessus, est eligibilior superabundantia alterius, est vtiq; illud eligibili⁹. exẽpli gratia, amicitia est eligibilior pecunijs: qm̃ superabũdantia amicitiæ, eligibilior est superabundantia pecuniarum. Et is locus habet eãdem vim cum eo loco, in quo ducitur, ꝙ si dignitas vnius generis est pręstantior dignitate alterius generis, illud genus est eligibilius illo altero.

Locus trigesimusquintus est, ꝙ id, quod eligit aliquis: propterea q̃ similat̃ ei, & desiderat illud per se ipsum, eligibili⁹ est, q̃ id, quod eligit, ꝑpea quia non similat̃ ei, & desiderat illud habere ꝑ aliquod aliud, vt amici q̃ sunt eligibiliores pecunijs. M

Locus trigesimussextus, qui est sumpt⁹ ex appositione, & est, cũ fuerint duæ res, q̃ addunt̃ super vnammet rem, & totũ illud sit eligibilius cũ vna illarũ, q̃ cum alia, illa est eligibilior altera. Et si minuat̃ vna illarũ ab eadẽ re, ita vt reddat totũ ipsũ eẽ min⁹, illud ẽ quoq; eligibili⁹.

Sed

ABRAM

A Et expedit obseruare in appositione, ꝙ non sit res substãtia, idest res, cui fit appositio vtens vna apposita & nõ altera. Carpentarius enim eligibilior est cum inuentione serrę, q̃ sit cũ inuentione falcis, & nõ sequit, ꝙ serra sit eligibilior falce, carpentarius enim non vtitur falce. Themistius autem & Theophrastus omiserunt hunc locum ob illum esse nimis patentem, maior enim res est, qua res fit maior, quando ei apponitur: & minor, quãdo ab illa imminuitur: & ille est communis omnibus quæsitis comparationis.

B

Locus.37 qui ẽ 61. & 62. Trigesimusseptim⁹ locus est, qñ fuerint duæ res, quarum vna fuerit eligibilis p se, & altera propter ęstimationem, illa quæ eligitur pp se, eligibilior est: eligibilis aũt propter ęstimationem definitio est, ꝙ non festinetur ad eius factionem, qñ certum fuerit ꝙ nesciat alius ꝙ ille illã fecisset, & aliquando fit præter res voluntarias, prout sanitas est præstãtior pulchritudine: & ille est demonstratiuus sumptus ab essentia rei, & subintrat loca, quibus compa-

C ratur inter rem, quæ est pp se, & inter rem quæ est propter aliam rem. Locus vero de quo dr̃, ꝙ cuius electio fuerit pp eius essentiam, & propter ęstimationem, illud sit eligibilius, q̃ cuius electio fuerit propter aliud, subintrat etiã locum quo dicitur, ꝙ id cuius sunt plura bona sit eligibilius illo, cuius sunt pauciora.

Locus.38 qui ẽ 64. Verũtamen trigesimus octauus locus est, dum dicitur, oportet ꝙ explicetur quot modis dicatur ipsum eligibile, quia dicitur de tribus rebus, de vtili & delectabili, & honesta, & illa est naturaliter eligibilis: eligibile

MANTINVS

Sed oportet cauere in hmõi addi- D tione: nẽpe, ne id, qđ est ei⁹ subiectũ, videlicet ipsa res supaddita ei, vtať vno superadditorũ, & non vtať altero: nã faber lignarius eligibilior est cõsociata ei serra, q̃ cõsociata ei falce: sed nõ sequiť propterea, vt serra sit eligibilior falce, qm̃ faber lignarius non vtiť falce. Themistius aũt, ac Theophrastus putãt laudẽ hui⁹ loci esse manifestissimã, qm̃ res maior est illa, in qua est alia res maior, & qñ minuiť ab illa, reddiť ex huiusmodi diminutione minor: & est locus cõis cũctis quęsitis ꝯparationis. E

Locus trigesimusseptimus est, ꝙ cũ fuerint duo: quorũ vnũ est eligẽdum pp se: alterũ vero pp gloriam, illud quod est pp se, est vtiq; eligibilius. Definitio aũt rei, quę est pp gloriam, est, vt quis non sit diligens in actione sua, cũ certe norit neminẽ aliũ esse consciũ illius actionis, quã ipse agit: & hoc quidẽ põt ẽt fieri in rebus nõ volũtarijs, vt ꝙ sanitas sit præstantior pulchritudine, & est locus demr̃atiuus sumpt⁹ ex rei essentia, & ẽ ex summa locorũ, quib⁹ fit cõparatio inter id, quod est pp se, & F id quod est pp aliud. Locus vero q hunc sequiť, qui quidem est ꝙ si aliquid est eligendum pp se, & propter gloriam illud est eligibilius, q̃ id, quod est eligibile propter aliud, includiť sub eo loco, qui dicit, ꝙ quicquid habet plura bona, eligibilius ẽ eo, quod pauciora bona obtinet.

Locus vero trigesimusoctauus, vbi dicit diuidendũ esse ipsum eligibile, quot modis dicatur: qm̃ tripľr dicitur: nempe quod vtile est, & qđ delectabile, & quod honestũ: quod quidem honestum est nã eligibile:

 horum

ABRAM | MANTINVS

G eligibile aũt apud aliquem hominẽ ẽ aliud ab eligibili apud aliũ, honestum enim est eligibili⁹ apud sapiẽtes,& vtile est eligibilius apud politicos,& delectabile ẽ eligibili⁹ apud deliciosos. Quando aũt proponim⁹ commostrare de aliqua re, ꝙ sit eligibilior altera, cõuenit distinguere quot modis dicatur eligibile, & si illam inuenerimus eligibiliorem altera secundum omnes, aut secundũ duos, aut secũdum vnum illorum, enuntiam⁹ quòd illa sit eligibilior. Et hic locus sumitur ab ipsa parti-
H tione & est proprius eligendis.

horum aũt, quod eligibile est apud K aliquẽ vnum hominẽ, non est eligibile apud aliquẽ alium: nam honestum eligibilius est apud sapientes, vtile vero eligibilius apud ciues, delectabileq; apud delicatos magis eligendũ. Cùm igit̃ volumus ostẽdere aliquid esse eligibilius aliquo alio, opȝ vt diuidamus, quot modis dicat̃ ipsũ eligibile, & si ĩuenerim⁹ illud eẽ eligibili⁹ aliquo alio oĩb⁹ his rationib⁹ vel duab⁹, vel vnica earum, tũc iudicabim⁹ illud esse eligibili⁹. Et hic locus est sumpt⁹ ab ipsa diuisione, & ẽ ꝓprius ipsis eligibilibus.

De eligendis, & fugiendis, documenta & loci communes. Cap. 4.

Documẽtũ primũ. IIdem aũt loci vtiles, & ad demonstradũ, quoduis eligendum, & fugiendũ. Nam auferre solũ eam oportet (quę ad alterũ est) pręeminentiã: si enim quod honorabilius, eligibilius: & honorabile eligendũ: & si quod vtilius, eligibilius: & vtile eligendum: sil̃r aũt & in aliȷs quæcunq; hmõi habent comparationẽ. In aliquibus aũt statim ẽm eã, quæ ad alterũ est comparationẽ: & quod eli-
Vl̃es loci gendũ vtrũq;, vel alterum dicimus. Vt qñ hoc quidem natura bonum, illud aũt non natura bonũ dicimus: nã quod natura bonũ, manifestũ qm̃ eligendum est. Sumendum aũt q̃ maxime vl̃es locos de eo, quod est magis & minus: nã sic sumpti, ad plura vtiles
I erunt. Fieri aũt potest, vt eorũ, qui dicti sunt: quosdã vl̃es magis
Primus. quis faciat parũ transmutans ẽm appellationem. Vt quod natura tale, eo quod nõ natura tale, magis tale. Et si hoc quidem facit, illud aũt non facit quod habet tale cuicunq; insit: magis tale quod
6. Locus. interdũ facit tale q̃ quod non facit. si aũt vtrunq; facit, quod magis facit tale. Amplius, si eodẽ aliquo, hoc quidẽ magis, illud aũt minus tale. Et si hoc tali magis tale, illud vero nõ tali tale, manifestum qm̃ primũ magis tale. Amplius, ex additione: si eidẽ addi
Locus. 7. tum, aliquod totum magis tale facit. Aut si ei quod minus est tale
Locus. 8. additũ, totum magis tale facit. Sil̃r aũt & ex ablatione: nam quo
Locus. 9. Decl̃atio. ablato reliquis reliquũ, minus tale, ipsum magis tale. Et quæ contrariȷs sunt impermixtiora, magis talia. Vt albius quidẽ nigro im-
3. Documẽtum. permixtius. Amplius, præter ea quę dicta sunt prius, quod magis suscipit propriã propositi rationẽ. Vt si albi est rõ, color disgregatiuus

A tiuus visus: albioris est, color magis disgregatiuus visus. Si autem particulariter, & nō vl'r problema ponat, primū quidē dicti vl'r cōstructiui, vel destructiui loci oēs vtiles. Vl'r enim interimentes, vel cōstruentes, & particulariter monstram⁹: nā, si oī inest, & alicui: & si nulli inest, nec alicui. Maxime aūt opportuni, & cōes loci, qui sunt ex oppositis, & cōiugatis, & casib⁹. Nam sil'r probabile est existimare, si oīs voluptas bonū, & tristitiā omnē malū esse: & si aliqua voluptas bonū, & tristitiā aliquā esse malū. Item, si aliquis sensus non ē potestas, & insensibilitas quædā nō est impotentia, & si quoddam opinatū disciplinatū, opinio quędā disciplina: rursum, si aliquod iniustorū bonū, & iustorū aliquod malū: & aliquod eorū, quæ iniustè, malū, & aliquod eorū, quæ iniuste bonū: & si quoddā delectabile fugiendū, & delectatio quædā fugiēda: B fm hæc aūt & si aliquod delectabile vtile, delectatio quędā vtilis. 4. Documētum. Declaratio.

Et in corruptiuis aūt, & generationibus, & corruptionibus sil'r. 5. Documētum. Declaratio. Nā, si aliquod corruptiuū delectationis vel disciplinę bonum ē, erit quędam delectatio, vel disciplina malorū: sil'r aūt & si corruptio quædā disciplinæ bonorū, vel generatio malorū, erit quædā disciplina malorū. Vt si obliuisci q̄ quis turpia egit bonorum est, vel reminisci malorū, erit scire q̄ quis turpia egit, malorū: sil'r aūt & in aliis: in oībus enim sil'r probabile. Amplius, ex eo quod est magis & minus, & sil'r: si enim magis quidē eorū quæ sunt ex alio genere aliquid tale, illorū aūt nihil ē, neq; quod dictū est erit tale. Vt si magis quidē disciplina quædā bonū, q̄ voluptas: nulla autē disciplina bonū, nec voluptas bonū erit: & ex eo quod est sil'r quidem & minus eodē modo. Nā erit & interimere, & cōstruere: verumtn̄ ex eo quod est sil'r, vtraq;: ex minus aūt, cōstruere solū, destruere aūt non: si enim sil'r potestas quædā bonū, & disciplina: est aūt quędā potestas bonū, & disciplina: si aūt nulla potestas bonū nec disciplina: si aūt minus quædā potestas bonū, q̄ disciplina: ē aūt quędā potestas bonum, & disciplina: at vero, si nulla potestas bonū, nō necesse est & disciplinā nullā esse bonū: manifestū igit, qm̄ construere solum ex eo quod minus est. 6. Documētum. Declatio.

C

Non solum autem ex alio genere est destruere, verū & ex eodem: dum sumit quis quod maxime tale est. Vt si positū est disciplina quædā bonum, ostēdatur aūt qm̄ prudentia non bonū, nec alia vlla erit, quia nec q̄ maxime videt. 7. Documētum. Declatio.

Amplius, ex suppositione sil'r postulantē si vni, & oī inesse, vel nō inesse. Vt si hoīs anima immortalis, & alias: si autē hæc non, nec alias. Si igit inesse alicui positū est, ostendendū qm̄ alicui non inest, nā consequetur per hypothesin nulli inesse: si aūt alicui non inesse positū est, ostendendū qm̄ inest alicui: nam & sic 8. Documētum. Declatio.

consequentur omnibus inesse. Manifestũ igitᵗ est, ꝙ qui hypothesi vtitur, facit problema vl'e, particulariter positũ: nam particulariter confitentem vl'r postulabit confiteri, eo ꝙ vni, & oĩ sil'r postulauerit inesse. Cùm aũt indefinitum est problema, vno modo destruere cõtingit. Vt si dixerit voluptatẽ bonũ esse, vel non bonũ, & nihil aliud quicquã determinauerit: nãq;, si aliquã voluptatẽ dixerit bonũ esse, ostendendũ vl'r ꝙ nulla, si debeat interimi propositum: sil'r aũt & si aliquã dixerit voluptatẽ non esse bonũ, ostendendũ vl'r ꝙ omnis, aliter vero non contingit interimere: nam, si ostenderimus, qm̃ est quædã voluptas bonũ, vel non bonũ, nondum interimitᵗ propositum. Manifestũ igitur qm̃ interimere quidem vno modo dr̃, construere aũt dupliciter: siue enim vl'r ostenderimus, ꝙ oĩs voluptas bonũ, siue ꝙ est quædã voluptas bonũ, ostensum erit quod propositũ est. Sil'r aũt & si oporteat differere ꝙ est quædã voluptas non bonũ: si ostẽderimus ꝙ nulla bonum, vel ꝙ quędã non bonũ, ostendentes erimus vtrunq; & vl'r, & particulariter, ꝙ est quædã voluptas non bonum. Cùm aũt determinata fuerit positio, dupl'r interimere erit. Vt si ponatur alicui quidem inesse voluptati bonũ esse, alicui aũt non inesse: nam siue oĩs ostendatᵗ voluptas bonũ, siue nulla, interemptũ erit propositum.

9. Documẽtum. Declaratio.

10. Documẽtum. Declaratio.

11. Documẽtum. Declaratio.

12. Documẽtum. Declaratio.

Si aũt vnam solam voluptatẽ posuerit bonũ esse, tripliciter contingit interimere. Nam ostendentes ꝙ oĩs, vel nulla, vel ꝙ plures ꝙ̃ vna bonum, interimentes erimus quod propositũ est. In pluribus vero positione determinata (vt ꝙ prudẽtia sola est virtutum scientia) quadrupliciter est interimere. Nam ostenso, ꝙ oĩs virtus scientia, vel quòd nulla, vel ꝙ & alia aliqua, vt iustitia, vel ꝙ eadẽ prudentia non scientia, interemptũ erit propositũ. Vtile autem & inspicere in singularibus, in quibus inesse aliquid vel non, dictum est, quemadmodum in vniuersalibus problematibus. Amplius autem & in generibus inspiciendum, diuidenti s̃m species, vsq; ad indiuidua, sicut prius dictũ est. Nam si omni appareat inesse, siue nulli multã proferenti, postulandum vl'r confiteri, aut ferre instantiam in aliquo non sic. Amplius, in quibus possibile est aut specie, aut numero determinare accidens, inspiciendum si nullum horum inest. Vt ꝙ tempus non mouetur, nec est motus, annumeranti quot sunt species motus: nam, si nulla earum inest tempori, manifestum quoniam non mouetur, nec est motus: similiter autem & quòd anima non est numerus: diuidenti quoniam omnis numerus aut impar, aut par: nam, si anima neq; impar, neque par, manifestum ꝙ non est numerus: ad accidens igitur per talia, & hoc modo argumentandum.

13. Documẽtum. Declaratio.

14. Docu. Declaratio.

15. Docu. Declaratio.

16. Docu. Declaratio.

17. Docu. Declaratio.

Sermo

A *Sermo de locis communibus Eligendis, Fugiendisq;, & Documentis.* Cap. 4. D

ABRAM

Loc⁹. 39. Locus vero trigesimus nonus ē, cuius contrarium est magis fugiendum, q̃ contrariū alterius, illud est eligibilius. gratia exempli, quia sanitas ē eligibilior pulchritudine, quia ægritudo est magis fugienda, quàm turpitudo. Et ille subintrat loca oppositorum, de quibus iá prę fatę sunt multę partes in hoc libro.

Loc⁹. 40. Quadragesimus locus est, cuius electio & fuga est similiter, min⁹ eligendum est, q̃ id, quod est tantum eligendum absque fuga aliqua.

B Hæc itaq; est summa omniū locorum, quę Arist. dinumerauit, quę traduximus vt illa intelleximus, in quibus est considerandū. Et his eisdem locis commonstratur ꝙ res sit tantum eligibilis. qn̄ enim cōmonstratum fuerit, ꝙ aliquid sit alio eligibilius, commonstratur, ꝙ sit eligē dum, qn̄ enim aufertur ab eis excessus vni⁹ ad alterū, ambo relinquuntur eligenda. In aliquibus aūt rebus scimus ex comparationis essentia, ꝙ res sint eligendæ vtræq;, aut altera: vt qui dixerit, ꝙ hęc sit hac eligibi-

C lior, quia s̄m ipsius naturam sit melior, & altera non sit secundum ei⁹ naturam, ex quo enim est naturę affinis, noscitur, ꝙ sit eligibile tantū. Et expedit ꝙ sumam⁹ hæc loca quatenus possibile nobis est sumere ipsorum communitatem, trànsferentes illa ab eligibiliori ad maius, hoc autem fit ponendo dictiones multiplicationis in eis quadā modica declinatione: quādo enim sumuntur secundum hāc dispositionem sunt pluribus rebus vtilia. v.g. quia dicere ꝙ id, quod naturaliter est, eligibilius est q̃ quod nō est naturalr, qn̄ vice

MANTINVS

Locus trigesimusnonus ē, ꝙ id, cuius contrarium est magis fugiendū, q̃ cōtrariū alicuius alteri⁹, illud vtique est eligibilius illo alio. exēpli grā, sanitas eligibilior est pulchritudine, q̄a ęgritudo est fugibilior turpitudine. Et is loc⁹ includit sub locis oppositorū, quorū aliquæ diuisiones iá p̄cesserūt in hoc libro.

Locus quadragesim⁹ est, ꝙ id, qd̄ simili rōne, seu indifferenter est eligendū, atq; fugiendū, illud quidem min⁹ est eligibile, q̃ id, quod est tantum eligendum, & nō fugiendum. E

Hi itaq; sunt oēs loci, quos Arist. numerauit, & nos sum⁹ interpretati eos, ꝓut nobis fuit ꝯcessa eoꝝ intelligētia, qui tn̄ consideratione indigent magna. Inquit: Et eisdē met locis nūc dictis pōt probari, ꝙ res sit tm̄ eligibilis. nā, cùm fuerit ꝓbatū aliquid esse eligibilius aliquo alio, probabit & illud esse eligibile, qm̄ ablato excessū vni⁹ eorū sup aliud, relinquunt oīa eligibilia. In nōnullis vero cōtingit vt ex essentia cōparationis cognoscamus res eē eligibiles, vel oēs, vel vnā earum. vt cū quis dixerit hoc esse eligibilius illo, quia hoc est nā melius, illud vero nō natura: nam eo quod est bonū nā, scit ipsum esse eligibile tm̄. Inquitq;: Sumendi aūt sunt ij loci quammaxime fieri poterit vl̄es, si transmutemus eos ex eligibiliori ad maius, & ad plus: & hoc quidem fiet, si parūper transmutemus dictiones: nā, si hac rōne sumantur, erunt vtiq; vtiles multis rebus. exēpli gratia, si dicamus aliquid quod est s̄m naturā, est eligibilius eo quod nō est secundum naturā, si sumamus vice illius, F

ABRAM

G vice illius sumerem⁹ quòd id, quod naturaliter est secundũ aliquam dispositionem, sit magis secundũ hãc illam dispositionem q̃ illud, quod est secundum illam dispositionem præter naturam, tũc hic locus esset communis multis rebus alijs à reb⁹ eligendis, & subintraret hũc ipsum numerus multorum locorum de illis, quæ prædicta sunt. Et similiter dum diximus, quod est minus mistum contrario est eligibilius, eius vice sumerem⁹, quod est minus pmistum contrario in essendo aliquã

H rem est magis secũdum illam rem, hic locus esset communis multis locis alijs ab eligibilibus, vt ꝙ quanto res magis alba fuerit minus mista nigredini, est intensioris albedinis, & similiter si sumeres hanc cõmunitatem in loco ab appositione & ablatione, & in multis locis, quæ proposita sunt. Et hoc significauit apud nos, ꝙ dignius sit, quod dictũ est de loco, ꝙ non sumatur per ipsum præmissa in syllogismo particulari. Et sicut constituuntur hæc loca in constructione & destructione quæstionũ vniuersalium, sic etiã

I constituuntur in destructione & cõstructione particularium: qui enim destruxerit vniuersale, d̃struxit particulare, & qui construxerit vniuersale, construxit particulare. Et iterũ loca communia excessuum, prout sunt quę fiũt ab oppositis, & à priori, & digniori, & coniugatis, & casibus, constituuntur in constructione & destructione particularis, sicut cõstituta sunt in constructione & destructione vniuersalis: diuulgatio enim horum locorum secundum hanc rem est vna.

MANTINVS

& dicamus, quod est secundum naturam in aliqua re, illud quidẽ est magis in ea re, quàm sit in eadẽ re non secũdum naturam, tunc huiusmodi locus est cõmunis multis rebus citra res eligibiles: & sic includentur sub eo multa loca eorũ, quæ præcesserunt. Similiterq;, cùm dicimus, quòd id, quod est impermixtius ex contrario, dum in tali re existit, est vtiq; eligibilius in ea re, tunc is locus est quoq; communis multis rebus pręter res eligibiles, vt cùm dicimus, quòd quanto res alba fuerit minus mixtior nigredini, erit vtique albior, parique ratione fieri poterit, si capiamus huiusmodi vniuersalitatem per locũ ex additione & ablatione, & p plures locorum prædictorum. Et ex hoc videtur Aristo. velle, quòd id, q̃d debet magis nominari locus, est id, quod non sumitur in propositione syllogismi particularis. Inquit: Et quemadmodũ vtimur his locis ad constructionẽ, & destructionem problematum vniuersalium, ita quoque possumus eis vti ad destructionem & constructionem particularium: nã, si quis vniuersale destruat, ipsum quoque particulare destruit, & si vniuersale construit, & particulare ipsum etiã cõstruit. Loca quoque vniuersalia vtilia, vt q̃ ex oppositis fiunt, & ex priori, & ex conueniẽtiori, atque ex casibus & vsibus vel coniugatis, ita veniunt in vsum ad constructionẽ particularis, eiusq; destructionem, vt ad constructionem vniuersalis, eiusq; destructionem: nam probabile circa hoc est vtique idem.

Arist.

ARISTOTELIS TOPICORVM LIBER QVARTVS.

SVMMA LIBRI.

De locis quibusq; generis: simul atque de differentię locis perpaucis.

Problematum generis aliquot loci. Cap. I.

Ost hęc autem de ijs, q̃ ad genus, & proprium, inspiciendum. sunt autem hæc elementa eorum, quæ sunt ad terminos, & his ipsis raro considerationes fiũt disputantibus. Si ergo ponatur genus alicuius existentium, primũ quidem inspiciendũ ad oĩa, quæ cognata sunt ei, quod dr̃, si de alio non p̃dicat̃: quemadmodũ est in accidente. vt si voluptatis bonum ponat̃ gen⁹, si aliqua voluptas non bonum. Nam, si hoc, manifestum est qm̃ non genus bonum voluptatis: nam genus de oĩbus quę sunt sub ipso speciebus prædicat̃. Deinde si non in eo quod quid est prædicat̃, sed vt accidens. Quẽadmodum album de niue: de anima, à seipso agitatum. Neque enim nix idipsum quod est, album: quapropter non est genus album niuis: neque anima idipsum quod est, agitatum: nam accidit ei moueri, quemadmodum & animali frequenter & ambulare, & ambulans esse. Amplius, agitatum non quid est, sed quid faciens, vel patiens significare videtur: similiter aũt & albũ: nõ em̃ quid est nix, sed quale quid est indicat: quare neutrum horum in eo quod quid est prædicatur. Maxime aũt in accidentis definitione inspiciendum, si aptatur ad dictum genus. Vt ad quæ nunc dicta sunt: contingit enim quippiam mouere seipsum, & non: similiter autem & album esse, & non: quare neutrũ horum gen⁹, sed accidens, eo ꝙ accidens dicimus, quod contingit idem inesse alicui, & non. Amplius, si non in eadem diuisione est genus, & species, sed hęc quidem substantia, illud aũt quale: aut hoc quidem ad aliquid, illud autem quale. Vt nix quidem, & cygnus substantia, album aũt non substantia, sed quale: quare non est genus album niuis, neq; cygni. rursum disciplina quidem ad aliquid, bonum aũt & pulchrum quale: quare non est genus pulchrum, vel bonum disciplinæ: nam genera eorum, q̃ sunt ad aliquid, & ipsa ad aliquid oportet esse: vt in duplici. etenim multiplex est genus duplicis, & ipsum eorum, quę sunt ad aliquid est. Vt vr̃ autem dicat̃, in eadẽ diuisione oportet genus esse speciei: nam, si spẽs substantia, & genus: & si quale quippiam species est, & genus quale quippiã: vt si album

1. Locus. Declaratio.

B

2. Locus. Declaratio.

3. Locus. Declaratio.

C

4. Locus. Declaratio.

G album quale quippiam, & color. Similiter autem & in alijs. Rursum, si necesse fuerit, vel si contigerit genus participare quod positum est in gñe. Terminus aũt eius, quod est participare, ẽ suscipere participati rationem. manifestum igitur, qm̃ species quidẽ participant genera, genera aũt species non. nam species suscipit generis rationem, genus autem speciei non: considerandum igitur si participat, vel contingit assignatũ genus participare speciem: vt si quis entis, vel vnius, genus quippiã assignauerit, accidet enim genus participare speciẽ: nam de omnibus, quę sunt, ens, & vnũ prædicantur: quare & ratio eorum. Amplius, si de aliquo assignata species vera est, genus autem non. Vt si ens, aut scibile opinabilis genus ponatur: nam de non ente opinabile prædicabitur: multa enim non entia opinabilia sunt. at ꝙ ens, vel scibile non prędicatur de non ente, manifestum: quare non est genus ens, neq; scibile, opinabilis: nam de quibus species prædicatur, & genus oportet prædicari. Rursum, si nullam specierum contingit participare quod positum est in genere. Nam impossibile est participare genus, quod nullã specierum participat, nisi aliqua secundũ primã diuisionem specierũ sit, illę aũt genus solum participant: si igitur motus genus voluptatis ponatur, considerandum si neq; corruptio, neq; alteratio voluptas, neq; vllus reliquorum, qui assignari solent, motuum. manifestũ enim, qm̃ nullam specierum participabit, quare neq; genus, eo ꝙ necessarium est quod gen9 participat, & specierũ aliquam participare: quare non erit species motus voluptas, neq; indiuiduorum, neq; eorum quicquam, quæ sub specie motus sunt: nã & indiuidua participant speciẽ, & genus: vt quidã homo, & hominem participat, & animal. Amplius, si de pluribus dicitur q̃; genus, quod in genere positum est. Vt opinabile, q̃; ens: nam & ens, & non ens, opinabile: quare nõ erit opinabile species entis: de pluribus enim semper genus, q̃; species prædicatur. Rursus, si de æqualibus genus & species dicuntur. Vt si eorũ, quæ omnia consequuntur, hoc quidem species, illud autem genus ponat̃: quemadmodũ ens, & vnũ: omne enim ens, & vnum: quare neutrum neutrius genus, eo ꝙ de æqualibus dicuntur. Similiter autẽ & si primũ, & principiũ ad seinuicẽ ponãtur: nam & principiũ, primum, & primũ, principiũ: quare aut vtraq; quæ dicta sunt idẽ sunt, aut neutrũ neutrius genus. Elementum aũt est ad omnia huiusmodi, quòd de pluribus genus q̃; species, & differentia dicitur: de paucioribus enim etiam differẽtia dicitur q̃; genus. Videnť autem etsi alicuius indifferentium specie non sit genus qđ dictũ est genus, vel non videatur. Cõstruenti aũt si est alicuius: idem enim omnium

Margin notes: 5. Locus. Declaratio. — 6. Locus. Declaratio. — H — 7. Locus. Declaratio. — 8. Locus. Declaratio. — I — 9. Locus. Declaratio. — 10. Loc9. Declaratio.

A omnium indifferentiũ specie genus: si igitur vnius mõstretur, manifestum quoniam omnium: & si vnius non, manifestum quoniã nullius, vt siquis insecabiles ponens lineas, indiuisibile genus earum dicat esse: nam linearum habentium diuisionem nõ est quod dictum est, genus, cũm sint indifferentes secundũ speciẽ: indifferentes enim subinuicem secundum speciem, rectæ lineæ omnes. D

Sermo de locis ipsius generis, & sunt illa, de quibus fit mentio in Quarto lib. Cap. I.

ABRAM

Eneris autẽ loca vniuersaliter vtilia sunt definitionibus, quoniam definitiones constituuntur, B vt dictum est, ex genere, & differentia: & in hoc libro Arist. connectit loca differentiæ locis ipsius generis ob illorum paucitatem: maior autem pars scrutinij, quod faciunt Topici de re, est an sit, aut non sit: nunquid vero sit genus aut proprium, aut definitio raro id faciunt. Sed generis scrutinium vniuersaliter vtile est huic arti, & arti demonstrationis: possibile enim nobis est ex his locis colligere loca demonstratiua. Bases autem horum locorũ (vt ait Themisti') sunt quatuor: quarum C prima est, quod genus sit inseparabile à re, cuius est genus, immo eius prędicatio sit necessaria, quia si esset separabile, esset accidens: secunda autem est quòd prædicetur de toto eius subiecto, sicut est prædicatio animalis de omni homine: & tertia, quòd prædicatione superet subiectum, hoc est, quòd sit vniuersalius illo, non illi æquale: sicut animal superat hominem, quia si esset æquale esset proprium, aut differentia: quarta aũt ꝙ prædicetᷣ de subiecto in eo ꝙ quid sit, quia nisi esset in eo ꝙ quid sit, non esset genus, & qñ defuerit

MANTINVS

Oca aũt generis vl'r sunt vtilia ad ipsas definitiones, qm̃, vt dictũ est, ipsæ definitiones ex genere, & dr̃ia cõstant: in hoc autem Quarto libro annectit loca ipsius dr̃iæ locis E generis, quia sunt pauca admodum: vtplurimum aũt ipsi Dialectici inquirunt de ipsa re, vtrum sit tm̃, vel nõ sit, sed vtrum sit genus, vel propriũ, aut definitio raro id quærunt: verũ inquisitio per genus, deniq; conducit ĩ hac arte, & arte demõstratiua: nam ex his locis possum' colligere loca demonstratiua: elementa autẽ horum locorum (vt inquit Themistius) sunt quatuor: primum est, vt ipsum genus sit inseparabile à re, cuius est genus, sed eius prædicatio de ea sit necessaria, nam si esset separabile esset vtiq; accidens: secundũ, vt F ꝑdicetur de omni subiecto eius, vt est prædicatio aĩalis de omni homĩne, nã si prædicaretᷣ particulariter, esset quoq; accidens: tertium, vt in sua ꝑdicatiõe superet, ac excedat ipsum subiectum, hoc est, vt sit communius eo, & non æquale illi, sicut animal excedit super hominem: nã si esset æquale ei tunc esset propriũ, vel differentia: quartum est, vt prædicetur de subiecto in eo quod qd: quoniam, si non esset in eo quod: quid, non esset genus. Cumque defuerit

ABRAM

G desuerit generi vna harũ quatuor conditionũ, interimit esse gen⁹, & non sit verum ipsum esse gen⁹, nisi inuentione oĩum in eo. Et ideo destructio generis facilior est ipsi⁹ constructione, qa prædicatur res de aliqua re in eo ꝙ quid sit, ꝑter ꝙ sit illius genus, sed sit nomen commutatum loco alteri⁹ nominis, & oratio commutata vice noĩs, vt dicimus in responsione ad quid sit vacuum, ꝙ sit locus in quo non est corpus. Et non sufficit ei ẽt, ꝙ sit inseparabile, neq; ꝙ superet suũ subiectũ, aut ꝙ sit ꝑdicatum de toto: multa.n.acci-

H dentia sunt harum conditionum.

Locus. 1. Sicq; principium locorũ, de quibus meminit Arist. est, ꝙ diuidam⁹ spẽm, de qua ꝑdicatur res, q̃ est illi⁹ genus: & si inuenerimus aliquas species, aut indiuidua, in quæ diuidit̃ hæc species, de qua non prædicatur hæc res, quæ posita est esse illius genus, manifestum est, ꝙ nõ sit illius genus: ex quo generis conditionis est ꝙ prædicetur de tota specie. v.g. vt siquis ponat bonum genus deliciarum, diuidimus delitias in suas species, & inuenimus quasdam non

I esse bonas: hinc ostensio est, bonũ nõ esse genus delitiarum. Et ille est locus demonstratiuus sumptus ex rei essentia: & compositio figurę syllogisticæ huius loci est in secunda specie secundæ figurę. exempli grã, ꝙ dicamus bonũ nõ prædicatur de omni delitia, vniuersali prædicatione, genus autẽ prædicat̃ de suis speciebus vniuersali prędicatione: sicq; duabus conuersionibus cõcluditur ꝙ bonum nõ sit genus delitiarum: & vl̃t impoſſe est huic loco, quin inferatur dictio generis in ipso syll͛o. Secun-

MANTINVS

desuerit vna harum quatuor cõditionũ generi, nõ erit amplius gen⁹, neq; erit vere genus, nisi obtineat oẽs has conditiones: & ideo facilius K est destruere ꝑ genus, q̃ construere, qm̃ põt prædicari aliquid de aliquo in eo qđ quid, & tñ non erit genus, sed erit nomen sumptũ vice alterius noĩs, & oratio sumpta vice vni⁹ nominis: vt cũ ad interrogationẽ qđ sit vacuũ rñdem⁹, ꝙ est locus, ĩ quo nõ est corpus. Neq; satis quoq; est ipsum esse inseparabile, neq; vt nõ superet suum subiectum, vel vt sit prædicatũ de oĩ, qa multa dãtur ac- L cidentia, q̃ has conditiones obtinẽt.

Primus ergo locorũ ab Arist. hic positus est, vt diuidatur spẽs, de qua ꝑdicat̃ aliqua res, quę est genus ei⁹: & si inuenerim⁹ aliquas spẽs, vel indiuidua, in q̃ diuidit̃ illa species, de qua non ꝑdicet̃ illa res, q̃ fuit posita pro genere, tunc manifestum est, ꝙ ipsa non est genus, cum vna ex cõditionibus ipsius generis sit, vt ꝑdicet̃ de oĩ specie. vt exempli gratia, si quis dicat, ipsum bonũ esse gen⁹ voluptatis, tunc diuidemus voluptatẽ in suas species, & si inuenerimus ali M quam voluptatum nõ esse bonam, tunc concludimus ex hoc ipsum bonum non esse gen⁹ voluptati. Et est locus demonstratiuus sumptus ex essentia rei, & cõponit̃ figura syllogistica hui⁹ loci in secũdo mõ secũdæ figuræ. exempli causa, vt dicam⁹ bonũ nõ prędicatur de oĩ voluptate, q̃ sumitur pro eius spẽ ꝑdicatione vl̃i, sed genus prędicatur de suis spẽbus ꝑdicatione vl̃i, ergo concluditur ꝑ duas cõuersiones, bonũ nõ esse genus voluptatis: & tandem impoſſe est in hoc loco, quin dictio generis

ABRAM MANTINVS

A Locus. 2. Secundus locus est, si quod positum est genus, non p̄dicetur de illo quod positum est esse illius sp̄es ĩ eo ꝙ quid sit, non est illius genus, prout est p̄dicatio albedinis de niue, & prædicatio mouendi ex seipsa de ipsa aīa: albedo. n. nō prædicatur de quiditate niuis, neq; mobile ex seipso de ipsius aīæ quidditate. Et hic locus est demonstratiuus ex rei essentia, est enim pars illi⁹, quod sumptū est in generis definitione.

Locus. 3. Tertius aūt locus est, ꝙ consideremus, quod positū est pro maiori parte, & an illa non inuenerimus in vno p̄dicamento, & an illi cōueniat B accidentis definitio: sicq; illud non est pro maiori parte, quia inest subiecto, & non inest, sicut motus aīæ: poſſe nanq; est illam moueri, & nō moueri: genus aūt est inseparabile.

Locus. 4. Quartus locus est, ꝙ cōsiderem⁹ illa, q̄ posita sunt genus & sp̄es, & si illa nō inuenerimus in vno prędicamento, destruimus ꝙ sit genus illi⁹ speciei. v. g. qui posuerit albedinem gen⁹ calcis & niuis, calx enim & nix sunt in prędicamento substantię, & albedo in prędicamento qualitatis. Et hic quidem locus est demonstratiuus in destructione: qn̄ enim ge- C nus esset in alio p̄dicamento à prędicamento, in quo est species, non prædicaret̃ de illa in eo ꝙ quid sit.

De dubijs autē, quæ occurrunt in hoc p̄dicamēto relationis inter reliqua p̄dicamēta, iam expleta est oratio de illis in lib. Prædicamentorū: ipse enim opinatur ibi, ꝙ sint q̄dā res, quæ sunt pars qualitatū, & earū genera sunt ad aliquid: sicut est scriptura & grammatica, quarū genus est ipsa scientia: accidit autem hoc, quia

neris sit ordinata in ipso syllo. D

Locus secūdus est, si suppositum fuerit genus, quod non prædicet̃ de ea re, quæ fuit posita pro eius specie in eo ꝙ quid, tunc illud non est ei⁹ genus. vt cum album prędicat̃ de niue, & id quod mouetur ex se, de ipsa aīa, qm̄ album non significat q̄d est nix, neq; quod ex se mouetur, significat quid sit anima. Et locus is est demonstratiuus sumptus ex essentia illius rei, quę est pars rei sumptæ in definitione generis.

Tertius locus est, vt inspiciamus id quod pro genere positum est, & si conueniat ei definitio accidentis, E tunc non est genus, hoc est, ꝙ insit suo subiecto, & non insit. vt est ipse motus ipsi animę, quoniam ipsa potest moueri & non moueri: genus vero est inseparabile.

Locus quartus est, vt cōsiderem⁹ id, quod pro genere & specie assignatur, & non reperiant̃ in eodē p̄dicamento, tunc destruemus illud esse genus. exempli gr̄a, si q̄s assignet albedinē esse genus ad ipsam calcē, ac ad niuem nā calx & nix sunt in p̄dicamento substantiæ, albedo vero in prædicamento qualitatis & hic locus est demr̄atiuus in destruendo. F qm̄, cùm ipsum genus fuerit in alio p̄dicamēto q̄ in eo, in quo est sp̄es, non p̄dicabit̃ de ea in eo, q̄d quid.

De dubijs vero, q̄ insurgunt circa hoc, maxime in p̄dicamento relationis inter cętera, iā exacte sunt explicatum hoc negociū in lib. Prædicamentorū: nam ibi visum est aliqua esse, q̄ ex qualitatibus sunt, quorū tn̄ genera sunt ex p̄dicamēto ad aliquid, vt grāmatica, & scriptoria facultas, quarū genus est scīa: hoc aūt ita

ABRAM

quia natura relationis euenit oīb' prędicamentis, & accidit illis: & aliquando significatur species nomine prędicamenti subiecti relationis, & genus significatur nomine significante conceptum relationis. Et fit ambiguitas, quomodo vna species sit in vno prædicamento, & ipsi' genus in alio prædicamento: hoc autē fit ob nominis appellationem.

Locus. 5. Quintus autem locus est, ꝙ consideremus, an speciei definitio sit vera de genere, sicut definitio generis est vera de ipsa specie, quia tunc qđ positum est esse genus, nō est gen', quoniam oportet ꝙ genus prædicetur de pluribus, quàm ipsa species: gratia exempli, vt qui posuit vnum genus entis, quia de paucioribus q̄ de quibus est verum ipsum ens, est verum ipsum vnum, & similiter ꝙ nomen multitudinis sit genus numeri.

Locus. 6. qui est. 6. & 7. i Ari. Sextus locus est, quando quicqd est positum esse species cuiusdā generis, & non est vna specierum, in quas hoc genus diuiditur, neq; remota neque proxima, neque illis communis, id, quod positum est genus non est genus. v. g. q posuit motum genus voluptatis, si voluptas non sit translatio, neque alteratio, neque crementum, neq; generatio nec vlla specierum, in quas diuidūtur singulæ species motus: ipse itaq; motus non est voluptatis genus. Hic autem locus est demonstratiu', quia necessario de quo prædicatur genus, de ipso prædicatur aliquid de speciebus generis, aut ipsum est vna de speciebus generis: sin autem, prædicaretur de illo prædicatione accidētis. Et hic locus redit ad illud cui

MANTINVS

ita contingit, quia natura ipsius relatiui insequit̄ oīa p̄dicamēta, eisq; accidit: & nōnunq̄ sigñatur species p nomē p̄dicamēti, quod est subiectū ipsius relationis, & genus significatur p nomē indicās ipsam relationem. Et tunc orit̄ ambiguitas, qualiter vna spēs sit in vno p̄dicamēto: & eius genus in alio prædicamento: hoc tn̄ cōtigit pp nois appellationē.

Locus quintus est, vt inspiciam' vtrum definitio speciei verificatur de ipso genere, sicut definitio generis vere dr̄ de ipsa specie, tunc id, qđ fuit assignatum pro genere, non est genus, propterea quia oportet vt genus p̄dicetur de plurib', quàm prędicatur ipsa species: vt qui dicunt ipsum vnum esse gen' ad ipsum ens, nā pauciora sunt illa, de quibus vere dicitur vnū, quàm ea de q̄bus vere dicit̄ ens: pari ratione, q dicit multitudinem esse genus ad numerum.

Locus sextus est, ꝙ quicquid assignatur pro specie alicuius gn̄is, quę non sit vna ex spēbus, in quas diuidit̄ illud genus, tū propinquis, tum remotis, neq; cōicat cū eis, tūc illud quod assignat̄ pro genere, nō est genus. exempli gr̄a, si quis dicat, motū esse genus voluptatis: nam si voluptas non sit translatio, neque alteratio, neq; incrementū, neq; gn̄atio, neq; aliqua specierū, in quas diuiditur quodlibet genus motus, tūc motus ipse nō erit genus voluptatis. Is tn̄ locus est dem̄ratiuus, propterea, quia necesse est, vt id, de quo p̄dicat̄ genus, p̄dicet̄ etiā de eo aliqd spērū gn̄is, vel vna spērū gn̄is, al's. n. p̄dicaret̄ de eo p̄dicatione accn̄tis. Et tūc locus is reduceretur ad eum locum, in quo prædicatio deficit à præ-

ABRAM MANTINVS

A cui deficit pdicatio in eo q qd sit.

Locus. 7. qui est. 8, & 9. Septimus vero locus est q consideremus an species dicat de pluribus, q dicatur genus, illud nō est genus. v. g. q posuit ens genus imaginabilis: imaginabile enim ē vniuersalius ente: & similiter etiam si gen⁹ & species dicantur reciproce, vt dixit, qui posuit principiū genus primi: quando enim inuenitur species secūdum vnam harum duarum dispositionum, quod positum est non est illius genus, quādo scilicet fuerit B generi æquale, aut illud superans. Et hic locus redit ad sedem, quę est, quòd genus superet speciem.

Locus. 8. q est. 10. Octauus locus est, q consideremus quod positum est genus alicui speciei: quia si illud inuenerimus q non sit genus vlli rerum, quæ non differunt secundum speciem, dico, fm species huius speciei, id quod positum est esse genus non est genus: & si illud inuenerimus genus vnius illarum, est genus omnium. Hic. n. locus fit ad constructionem, & destructionem. exempli gratia in constructione, quia si animal fuerit genus Scitharum, illud est omniū C specierum hominum: huius autē exēplum in destructione est, vt qui posuit impartibile genus linearum indiuisibilium: indiuisibile enim non verificatur de lineis diuisibilibus: diuisibiles autem, & indiuisibiles sunt vnius speciei. Hunc autem locum esse demōstratiuum in destructione est notum ex prædictis: genus. n. est vnum idem omnium rerum quæ sunt vnæ specie, & si sit quarundam est omnium: est enim genus aliquarum ex parte, qua est genus omnium.

prædicatione in eo quod quid. D

Locus septim⁹ est, vt inspiciam⁹, vtrū species dicat de plurib⁹, quā ipsum genus dr: nam tūc illud nō est genus. exēpli grā, si quis dicat, ens esse genus ad opinabile. nam opinabile cōius est ipso ente: pari rōne, si genus, & spēs dicant æqualiter, vt q dicit ipsum principiū esse genus ad ipsum primū: nam, cum inuenerimus spēm vnius illarū duarum rerū, tūc illud, quod positum est pro gn̄e, nō erit genus, s. quia erit id æquale generi, vel superabit illud. Hic aūt locus reducit ad illam regulā, in qua dicitur q genus superat speciem. E

Locus octauus est, vt inspiciam⁹ id, quod positum est pro genere alicuius speciei, & si inuenerimus ipsū non esse genus alicui rerū, quæ non differunt specie, hoc est specieb⁹ huius speciei, tunc illud, quod ponitur esse genus, nō erit genus: si vero inuenerimus ipsum esse genus vni illarum, erit vtiq; idem & oībus: nā is locus facit ad construēdum & destruendum: ad construendū quidē, vt cum dicimus, si animal est genus ad Æthiopes, tunc erit genus cūctis speciebus hoīum: ad destruendum vero, vt si quis dicat ipsum indiuisibile esse genus ad lineas indiuisibiles, quoniam indiuisibile non vere F dicitur de lineis diuisibilibus: diuisibiles autē & indiuisibiles sunt eiusdem speciei. Quòd autē is locus sit demonstratiuus in destruendo, satis patet ex prædictis, qm̄ genus est idem cunctis rebus, quæ sunt eiusdem speciei: & si sit alicui earum genus, erit vtiq; & omnibus, quoniā est genus quibusdam earum ea ratione, qua est genus cunctis earum.

De

COnſiderandum autem, & ſi quod aliud genus eſt aſſignatæ ſpeciei, quod neq; continet aſſignatum genus, neq; ſub illo eſt. Vt ſi quis iuſtitiæ ſcíam ponat genus: eſt enim virtus genus, & neutrum generũ reliquum continet: quare non erit ſciẽtia genus iuſtitiæ. Videt̃ enim, qñ ſpecies vna ſub duobus generibus eſt, alterũ ab altero cõtineri. Habet aũt dubitationẽ in quibuſdã quod hmõi eſt: nam vr̃ quibuſdam prudentia, & virtus, & ſcientia eſſe, & neutrum genus à neutro contineri: non tñ ab omnibus conceditur prudentiam ſcientiam eſſe. Si igitur quis admittat qđ dictum eſt verum eſſe, attamen ſubalterna, vel ſub eodẽ ambo fieri quæ eiuſdẽ ſunt genera, neceſſariũ videbit̃ eſſe, queadmodũ & in virtute & in ſcía accidit: vtraq; enim ſub eodẽ genere ſunt: nam 11. Loc. Declarat.
H vtrunq; eorum habitus, & diſpoſitio eſt. Conſiderandũ igitur, ſi neutrum eſt in aſſignato genere. ſi enim neq; ſubalterna ſunt genera, neq; ſub eodem ambo, non erit quod aſſignatum eſt genus. Conſiderandum autem & genus aſſignati gñis, & ſic ſemper ſuperius genus, ſi oĩa prædicant̃ de ſpecie, & ſi in eo quod quid eſt prędicantur. Nam omne ſuperius genus, prædicari oportet de ſpecie in eo quod quid eſt: ſi ergo alicubi diſſonet, manifeſtum, qm̃ non eſt genus quod aſſignatum eſt. Rurſum, ſi genus participat ſpẽm vel ipſum, vel aliquod ſuperiorum generum. Nã nullum ſuperiorum participat quod inferius eſt. deſtruenti igitur quemadmodũ dictum eſt vtendũ, aſtruenti autem ſi confiteatur quidem ineſſe ſpeciei quod dictum eſt genus, at vt genus ineſt dubitetur, ſufficit oſtendere aliquod ſuperiorũ generum in eo quod quid eſt, de ſpecie prædicari. Vno enim in eo quod quid eſt p̃dicato, oĩa & ſuperiora illius, & inferiora, ſi p̃dicant̃ de ſpẽ, in eo qđ qđ eſt p̃dicabũtur: quare & aſſignatum genus in eo quod quid eſt prædicabitur: ꝙ autem vno in eo quod quid eſt prædicato, oĩa etiam reliqua (ſi prædicant̃) in eo quod quid eſt prædicabunt̃, per inductionem ſumendum. Si aũt ſimpliciter ineſſe dubitetur aſſignatũ genus, nec ſufficit oſtẽdere aliquod ſuperiorum generum in eo quod quid eſt de ſpecie prædicari: vt ſi ambulationis genus quiſpiam aſſignauit lationem, non ſufficit oſtendere ꝙ motus eſt ambulatio, ad oſtendendum ꝙ latio eſt, eo ꝙ & alij motus ſunt: ſed oſtendendum, ꝙ nullum participat ambulatio eorum quæ ſunt ſ̃m eandẽ diuiſionem, niſi lationem: nam neceſſe eſt quod genus participat, & ſpecierum aliquam participare ſ̃m primam diuiſionem: ſi enim ambulatio neq; augmentationem, neq; diminutionẽ, neq; alios mot⁹ par-

12. Loc. Declarat.
13. Loc. Declaratio.
14. Loc. Declaratio.
I

A participet, manifestum qm̄ lationem participabit: quare erit gen⁹ latio, ambulationis. Rursum, de quibus species, quæ posita est vt genus prædicatur, considerandum, si & assignatum genus in eo quod quid est, de ipsis eisdem prædicatur, de quibus & species: similiter autem & si omnia quæ supra genus sunt. Nam, si alicubi dissonat, manifestum, quoniam non est genus quod assignatum est: si enim esset genus, omnia & superiora illius, & ipsum, in eo quod quid est prędicarentur de ijs, de quibus & species in eo qđ quid est prædicatur: destruenti igitur vtile, si non prædicetur genus in eo quod quid est de quibus & species prædicatur: astruenti autem si prædicetur in eo quod quid est, vtile: accidet enim genus & speciem de eodem in eo quod quid est prædicari: quare & idem sub duobus generibus fit: necesse est igitur subalterna genera esse. Si igitur ostendatur quod volumus genus astruere non B esse sub specie, manifestum quoniam species sub hoc erit: quare ostensum erit, quoniam genus hoc. Considerandæ autem & rationes generum, si aptantur ad assignatam speciem, & ad participantia speciem. Necesse est enim generum rationes prædicari de specie, & de ijs, quæ participant speciem: si igitur in aliquo dissonet, dilucidū quoniā non est genus quod assignatum est. Rursus, si differentiam vt genus assignauit. Vt si immortale, genus Dei: nam differentia est aīalis immortale, eo ꝙ aīalium alia mortalia, alia immortalia: manifestum igitur, qm̄ peccant, nullius enim differētia est genus. Quod autem hoc verū, manifestum, nulla enim differentia significat quid est, sed magis quale quid, vt gressibile, & bipes. Et si differentiam in genere posuit tanq̄ speciem. Vt imparem quidem numerum: differentia enim numeri impar, & non C species est: neq; videtur participare differentia genus, nam omne, quod participat genus, vel species, vel indiuiduum est: differentia autem neq; indiuiduum, neq; species: manifestū igitur qm̄ nō participat genus differētia, quare neq; impar species erit, sed differētia, qm̄ non participat genus. Amplius, si genus in specie posuit. Vt contiguitatem idipsum quod est cōtinuitatem: aut mixturam idipsum, quod est temperamentum: aut (vt Plato definiuit) lationem s̄m locum mutationem: non enim necessarium contiguitatē continuitatem esse, sed ė conuerso, continuitatem contiguitatem: non enim omne contiguum continuatur, sed quod continuatur, contiguum est: similiter autem & in alijs: nam neq; mixtura oīs, temperamentum: nam siccorū mixtura non est temperamentum, neq; s̄m locum mutatio omnis, latio: nā ambulatio nō videtur latio esse: penè enim in ijs quæ inuoluntarie locū ex loco ꝓmutāt, di-

15. Locus Declaratio.
16. Locus Declaratio.
17. Locus Declaratio.
18. Locus Declaratio.
19. Locus Declaratio.

G citur latio, quemadmodum inanimatis accidit: manifestum autẽ,
qm̃ & de pluribus species dr̃ q̃ genus in assignatis, cum oporteat Latio q.
è contrario fieri. Rursum, si differentiam in spẽ posuit. Vt immor
tale idipsum quod est Deum: nam accidit de æqualibus, aut pluri 20. Loc. Declaratio.
bus q̃ speciem dici: differentia aũt semper de ęqualibus, aut pluri
bus q̃ species dicitur. Amplius, si in differentia genus posuit. Vt 21. Loc. Declaratio.
colorem idipsum quod est congregatiuum, aut numerum quod 22. Loc.
impar. Et si genus vt differentiã dixit. Possibile est enim aliquẽ Declaratio.
talem suscipere positionem, vt temperantię, mixturam drĩam: aut
lationis, ẜm locum mutationem: inspiciendum autem oĩa q̃ sunt
huiusmodi, per eadem: cõicant enim loci: de pluribus enim gen⁹
q̃ differentiam oportet dici, & non participare differentiã. Sic au
tem assignato, neutrum eorum, quæ dicta sunt, possibile est acci-
dere: nam & de paucioribus dicetur, & participabit gen⁹ differẽ-
H tiam. Rursum, si nulla differentia generis prædicatur de assigna- 23. Loc. Declaratio.
ta specie, nec genus prædicabitur. Vt de anima neq; impar, neque
par prædicatur: quare nec numerus. Amplius, si prius est natura
species, & simul interimit genus. Videtur enim contrarium. Am 24. Loc. Declaratio.
plius, si contingit relinquere dictum genus, vel differentiã (vt ani-
mam, moueri, opinionem: verum, & falsum) neutrum erit dictorũ
genus, vel differentia. Videtur enim genus & differentia sequi 25. Loc. Declaratio.
quandiu fuerit species.

Sermo de alijs locis generis. Cap. 2.

ABRAM

Locus. 9. qui ē 11. NOnus autem locus est, q̄ cõsideremus spẽm, quæ posita est sub aliquo genere, si illius est aliud
I genus: quod non contineat gen⁹ positum, nec ipsum cõtineat positum genus: quia si hoc ita fuerit, qđ positum est, genus non est. Verbi gr̃a, quia siquis poneret sciẽtiam genus iustitiæ, & inueniamus virtutẽ actiuam, quæ est genus iustitiæ non cõtinere scientiam, neq; sciẽtia ipsam continet: per hoc itaq; destruitur, q̄ scientia sit genus iustitiæ. Quod autem qñ ponunt duo genera vni⁹ rei, oporteat vnum illorum contine re alterum, hoc apparet in multis rebus. Verbi gratia auis & animal sũt genera corui, auis autem cõtinetur in

MANTINVS

LOcus nonus est, vt cõsiderem⁹ spẽm assignatã sub aliquo genere, vtrum habeat aliud genus, qđ non cõtineat illud genus positum, M aut non contineať ab illo posito: nã si ita res se habuerit, tũc id, qđ ꝓ genere assignatum fuit, non erit gen⁹. exempli gr̃a, si quis dicat scĩam esse genus iustitiæ, & inueniamus virtutem actiuam, q̃ est genus ad virtutẽ nõ cõtinere scĩam, neq; ab ipsa sciẽtia contineri: tunc per hoc destruiť ipsam scĩam esse genus virtutis: vel siquis ĩposuerit duo genera vni rei, tunc ẽt oportebit vt vnũ eorũ contineat alterũ, & hoc ꝑspicuũ est ĩ multis rebus, exẽpli gr̃a auis & aĩal sunt duo gñ̃a ad ipm coruũ, & coru⁹ cõtine-

A in animali: & similiter ambulans & progressiuum sunt duo genera bipedis, quorum vnum continetur in altero: destruit autem hunc locum, quia virtus & scientia sunt duo genera prudentiæ, & neutrum continetur in altero. Si autem hoc concesserimus oportet addere illi, quod adiectum est, ꝙ vnum alterum contineat, vt ambo subsint vni eidē generi: scientia enim & virtus omnes subsunt habitui, & quod deficit generi in hoc loco est, ꝙ illius prędicatio non sit in eo, quòd quid sit: aut
B dicamus ꝙ in virtute intellectiua cōtineatur scientia & prudentia, & ꝙ prudentia non contineatur in virtute actiua.

Loc⁹. 10. quest 12. & 13. Decimus autem locus est, ꝙ consideremus genus supremum illius quod positum est esse genus, quod si non prædicetur de specie in eo ꝙ quid sit, quod positum est genus, non est genus: hoc autem fit, quando notum est genus inesse speciei, & non dubitatur, nisi an sit genus necne: si autem non fuerit notum inesse, posset mētiri. Verbi gratia qui poneret progressiuum gen⁹ ambu-
C lantis, & sumeret ad hoc indicium, quia motus prædicatur de progressu & ambulāte in eo quòd quid sit, quia nisi notum esset, aut iam commōstratum sit ambulationem esse progressum, posset ambulatio esse alia spēs motus, sed verax est hic locus, qñ fuerit esse notum. Sicq; etiā considerabimus huic simile ī rebus, quæ

tinet̃ sub aīali: silr̃q; gressile & transmutabile fm locū sunt duo genera ad bipes, quorū alterū sub altero cōtinet̃. Sed hic locus hēt īstātiā, cum virtus & scīa sint duo gn̄a ipsi⁹ prudētiæ, neutrū tñ ipsorū cōtinet̃ sub neutro eorū: si igr̃ hoc ꝯcedat̃, oportebit addere illi cōditionē, ī qua dixit, alterū debere sub altero cōtineri, ꝙ oīa existāt sub eodē gn̄e: nam scīa & virtus ambæ sub habitu cōtinent̃, ī hoc tñ deficit ipsum genus ī hoc loco, ꝙ p̄dicatio ei⁹ nō est ī eo qđ q̄d, vel erit dicendū, ꝙ sub virtute contēplatiua continet̃ scientia & prudentia, & ꝙ prudentia non continetur sub virtute actiua. D E

Locus decimus ē, vt cōsideremus supius gen⁹ assignati gn̄is, & si nō p̄dicet̃ de ipsa spē ī eo qđ q̄d, tunc id, qđ fuit positū ꝓ gn̄e, nō erit genus: & si p̄dicet̃ ī eo qđ q̄d, tūc qđ positū ē genus, erit genus. Et is locus valet in destruēdo, & cōstruendo: nā, si illud fuerit genus, tūc genus assignatū p̄dicabit̃ de hoc gn̄e in eo qđ q̄d, & p̄dicabitur quoq; de illa spē in eo qđ quid, & ipsum genus assignatū p̄dicabit̃ de spē ī eo qđ q̄d. Hoc aūt ita fiet, cū ip̄m gen⁹ manifeste īsit ipsi spēi, & nihil dubij hēat̃ de eo, nisi vtrū sit genus, vel nō. At si non sciat̃ certe ip̄m illi īesse, tūc poterit mēdaciū cōmittere. exēpli g. si q̄s dicat ipsā lationē eē genus ipsi gressibili, & hoc ꝓbet ꝑpea, ꝙ mot⁹ p̄dicat̃ de ipsa gressione, & trāslatiōe ī eo qđ q̄d: nā si nō sit notū, vel fuerit iā notificatū ipsā gressionē eē lationē, tunc gressio posset ꝯtineri sub aliqua alia spērū motus. Sed locus is erit verus, qñ notū sit illud esse: pari rōne considerādum est illud idē in illis reb⁹, F

ABRAM | MANTINVS

G quæ ſubſunt ſpeciei, quę de illis p̄dicatur in eo ꝙ quid ſit, quia ſi quod poſitum eſt fuerit genus, prædicatur de illis in eo ꝙ quid ſit: ſi autē, non eſt genus.

Loc⁹. 11. q̃ eſt 14. Vndecimus locus eſt, ꝙ conſiderem⁹ generis definitionem, quia ſi non cōueniat ſpeciei, quæ ei ſuppoſita eſt, aut rebus q̃ ſpeciei ſubſunt, illud nō eſt genus: generis enim definitio expedit ꝙ conueniat ſuę ſpeciei: & ideo continentia non eſt virtus, quia virtutis definitio non conuenit continenti. Sicq; nec ſcientia eſt genus virtutis, quia illi non conuenit eius definitio, quę eſt ꝙ ſit habitus, qui impoſſibile eſt aliter eſſe quàm eſt.

H

Locus. 12. q eſt. 15. & 16. Duodecimus locus eſt, ſi differentia poſita fuerit vt genus, illa nō eſt genus. Verbi gratia, ſi immortale poſitum fuerit genus angelorum: per immortale enim diuiditur animal, quoniam quoddā animal eſt mortale, & quoddā immortale. Hic autem locus eſt verax, quia deeſt illi p̄dicatio in eo, ꝙ quid ſit: gen⁹ enim prædicatur in eo ꝙ quid ſit, non in eo ꝙ quale ſit. Sicq; etiam errat, q ponit generis differentiam vice ſpeciei, & genus pręd icatur de illa, quatenus differentia eſſet illius ſpēs, de quocunque enim prædicatur genus in eo quod quid ſit, eſt indiuiduum aut ſpecies, differētia autem neutra harum eſt. Locus autem eſt verax, quando differentia ſumitur denudata à materia, quia quando ſumeretur cū materia, eſſet ipſamet ſpecies. verbi gratia, qui ponit animal genus rationalis recte ponit.

I

Loc⁹. 13. qui ē 17. 18. 19. & 20. Tertiusdecimus locus eſt, ꝙ conſideremus an poſitū ſit genus ī ſpē. Huius

K

quæ exiſtunt ſub illa ſpecie, q̃ pręd icatur de eis in eo quod quid, nam ſi illud poſitum fuerit genus, tūc p̄dicabitur de illis ī eo quod quid: alias enim non erit genus.

Locus vndecimus eſt, vt conſideremus definitionē generis, nam ſi non conueniat rei, q̃ eſt poſita pro ſpecie ſub eo, vel reb⁹ ordinatis ſub illa ſpē, tunc non eſt genus, qm̄ definitio generis debet cōcordare cum ſua ſpē: & ideo ipſe cōtinēs non erit ſtudioſus, quia definitio ſtudioſi nō cōuenit definitioni, continentis: & ſilr ſcīa non erit genus virtutis, qm̄ definitio ſcīæ, q̃ eſt habitus, qui nō poteſt aliter ſe habere, non conuenit definitioni virtutis. L

Locus duodecimus eſt, ſi ponat̃ differentia ꝓ genere, tunc non eſt genus. exēpli gr̄a, ſi ponat̃ immortale eſſe genus ad angelos, qm̄ per immortale diuiditur aīal, cum aīaliū aliud mortale ſit, aliud immortale. Is autem locus eſt verus, quia nō habet prædicationē in eo quod quid: nam genus prædicatur in eo quod quid, non in eo quod quale. Similiterq; peccat, qui ponit differentiam generis vice ſpeciei, & prædicet̃ genus de ea, eo quod ipſa differētia ſit eius ſpecies: nam de quocunq; prædicat̃ genus in eo quod quid, vel eſt indiuiduum, vel ſpēs, ſed differentia nullum horū eſt duorū. Is autē locus erit verus, ſi capiatur ipſa differentia expers materiæ: nā ſi cum materia ſumeret̃, tūc eſſet ipſamet ſpēs. exēpli gr̄a, ſi quis ponat aīal eſſe genus ad rōnale, tunc ponit differētiā vice ſpēi, ſed ſi ponat aīal eſſe genus ad rationale, tunc recte id ponit. M

Locus decimustertius eſt, vt inſpiciamus

ABRAM

A Huius autem significatū est, ꝙ posita sit species sui generis, genus: hoc est illius quod positum fuerat eius genus. v.g si quis poneret hominē genus animalis,& continuum gen⁹ contigui: communius enim est contiguum continuo. Quod itaq; positum est genus huius ꝯditionis non est genus:genus enim , prout dictū est,ipsum est vniuersalius specie: & prope hoc etiam est, si posita fuerit differentia in speciem: & hui⁹ significatū est, ꝙ species posita fuerit genus suæ differentiæ. v.g.ꝙ ponatur angelus genus immortalis, aut B homo gen⁹ rationalis, siue hæc species fuerit differentiæ æqualis, aut differentia fuerit vniuersalior, q̃ illa. Et similiter si sumeretur genus, vt differentia, non est differentia: vt si sumeremus animal differētiam mortalis,& sicut qui definiuit sonum esse aerem, quia pulsatio est soni genus. Et hic locus proprius ē destructioni differentiæ: & hæc loca redeunt ad vnam basim, s. ꝙ semper genus dicatur de pluribus, q̃ dicat̃ species, aut differentia, & ꝙ prædicetur de differentia in eo ꝙ quid sit.

C Quartusdecimus locus est, ꝙ cōsideremus, ꝙ si nulla dr̄iarū gn̄is positi p̄dicet̃ de ipsa sp̄ē, nec genus p̄dicat̃ de illa. v.g. qa de aīa non verificatur, ꝙ sit par, aut impar: sicq; nec numerus est ipsius genus: dr̄ię.n. generis diuisiuę, qn̄ cū gn̄e cōponunt̃, faciunt sp̄ēs. Et ideo necessario expedit, ꝙ cū sp̄ē posita sub genere cōueniat aliqua dr̄iarū generis. Et ideo motus nō est genus tpis, qa tpi non inest aliqua dr̄iarū ipsius motus, q̃ sunt velocitas & tarditas: hic aūt locus ē de locis sumptis s̄m ptitionē.

Loc⁹. 14. qui ē 21. & 22.

Quin-

MANTINVS

ciamus vtrum genus sit positum in sp̄ē, hoc est, vt sp̄ēs ponat̃ pro genere gn̄is sui, i. pro eo, qđ fuit positum ꝓ eius gn̄e. exempli gr̄a, si ponam⁹ hoīem esse genus aīalis, & cōtinuitatē genus cōtiguitatis, qm̄ cōtiguitas plus continet, q̃ cōtinuitas. Qui igit̃ posuerit genus hoc pacto, non erit genus, quia genus (vt dictū est) cōius est sp̄ē, neq; hui⁹ absimile est, si quis ponat dr̄iam in sp̄ē, hoc est, vt ponat̃ sp̄ēs genus ipsius dr̄iæ. exēpli gr̄a, ꝙ ponat angelū gen⁹ ad immortale, vel hoīem genus ad rōnale, qm̄ ipsa sp̄ēs vel est æqualis dr̄ię, vel dr̄ia est cōior ea. Similiterq; si E sumat̃ genus pro differentia, nō erit profecto dr̄ia, vt si sumat̃ aīal differētia ad mortale, & vt si q̄s definiat sonum dicēs, ꝙ est aer ꝑcussus, qm̄ ipsa ꝑcussio est gen⁹ ad sonū, & hic locus est proprius in destruēdo differentiam. Hęc tn̄ loca reuertuntur ad vnam regulam, seu fundamētū: nempe, ꝙ genus de pluribus semper dr̄, q̃ dicatur sp̄ēs, vel dr̄ia, & ꝙ p̄dicatur de differentia in eo quod quid.

Locus quartusdecimus est, vt inspiciamus vtrū vna ex differētijs generis assignati nō p̄dicet̃ de sp̄ē, tūc neq; ipsum gen⁹ de ea p̄dicabitur. F exēpli gr̄a, si de aīa nō vere dicat̃, ꝙ sit par vel impar, ergo neq; ipse numerus erit genus eius, propterea qa differentiæ diuisiuæ generis, si componant̃ cum genere, pariunt sp̄ēs: & ideo necesse ē oīno, vt sp̄ēs, quę sub genere existit, conueniat cum ea aliqua dr̄iarum generis. Et ideo mot⁹ non est genus tēporis, quia non inest tēpori vna differentiarū motus, q̃ est velocitas, & tarditas: & hic locus est sumptus ab ipsa diuisione.

ABRAM

G Quintusdecimus locus est, si species sit naturaliter prior genere, & propterea velit auferre genus illius ablatione, quod positum est genus non est genus: genus enim naturaliter pri⁹ est specie, & illa ē posterior: genus enim de pluribus dicitur, q̃ ipsa species: & ei⁹ vis ē vis loci, quo genus feritur ordine sub ei⁹ specie.

Loc⁹. 15. qui ē 23.

Sextusdecimus locus est, considerare si genus auferatur, & non auferatur species, illud non est genus. verbi gratia, si motus aufertur ab anima, & anima sit, motus non est animæ genus: hic autem locus vtilis est differentiæ, vt si auferatur anima, & opinio sit. Themistius autē opinatur, ꝙ vis huius loci sit vis loci præcedentis: hic autem locus verax est, quia ipse posuit genus & differentiam inseparabiles.

Loc⁹. 16. q̃ est 24.

H

Decimusseptimus locus est, si species admittat contrariū illius quod positum est genus, illud non est possibile illi, sicq; non est genus, quoniam si esset genus, possibile esset duo contraria inesse speciei, ex quo genus non separatur. Verbi gratia, si diceremus, ꝙ bonum sit sanitatis genus, sanitati enim posset malum euenire: quando autem vellet aliquis hūc locum esse veracem, apponenda est ei conditio, ꝙ euentus cōtrarij ipsi speciei sit per se: sin autē, accideret hinc, ꝙ sanitas non esset bona, prout in præcedenti exemplo diximus.

Loc⁹. 17. q̃ est 25.

I

MANTINVS

Locus decimusquintus est, si species sit prior natura ipso genere. intelligit aūt ꝑ hoc, vt ipsa ablata auferatur genus, tunc illud quod positum est pro genere, non erit genus: q̄m genus natura prius existit ipsa spē: & hic locus reducit̄ ad eū, ī quo dicebat̄, ꝙ genus in plus se hēt q̃ species, & hēt vim illius loci, in quo genus sub sua specie est ordinatum. K

Locus decimussextus est, vt inspiciamus si ablato genere species non auferat̄, tunc non erit illud genus. exempli gratia, si separato motu ab anima ipsa anima adhuc reperiat̄ L tunc motus non erit genus animæ: & hic locus confert in ipsa differentia, quoniam, si differentia tollatur, & non tollatur species, tunc illa nō erit differentia: vt si quis dicat iustitiam esse differētiam ipsius opinionis, nam potest tolli iustitia remanente ipsa opinione. Themistius autem dicit, ꝙ is locus, & ꝑcedens hn̄t eandem vim: & est verus is locus, quia ipse ponit genus, & differentiā esse inseparabilia.

Locus decimus septimus ē, si species alicuius assignati generis participet, vel possit participare contrarium illius dati generis, tunc illud nō erit genus: q̄m si esset genus, tūc duo contraria essent simul in ipsa specie, cum genus sit inseparabile. exempli gratia, si quis dicat ipsum bonum non esse genus sanitatis, qa malum potest inesse sanitati: sed si quis velit hunc locum fieri verum, oportet, vt in eo hanc subijciat conditionē: nēpe vt illud contrariū insit ꝑ se ipsi speciei, aliàs enim sequeretur, ꝙ sanitas non esset bona, vt diximus in præcedenti exemplo. M

De

De genere, loci alij. Cap. 3.

A INspiciendũ aũt & si quod in genere positũ est, participat aliquid contrarium generi, aut si contingit participare: nam idẽ contraria simul participabit, eo ꝙ ipsum, genus quidẽ nũquã relinquit: participat aũt & contrarium, aut cõtingit participare. Amplius, si quippiã cõicat spẽs, quod impossibile est oĩno inesse ĳs, quę sunt sub genere. Vt si aĩa vitæ cõicat, numerorum aũt nullum possibile est viuere, non erit spẽs numeri aĩa. Considerandũ aũt & si ęquiuoca sit spẽs generi elementis vtenti, ĳs q̃ dicta sunt ad æquiuocum. Vniuocum enim genus, & species. Q̃m inspiciendum aũt oĩs generis plures spẽs, inspiciendum si non contingit alteram speciem esse dicti generis. Nam si non est, manifestum q̃m non erit genus oĩno, quod dictum est. Considerandum etiam est si quod translatitiè dictum est, vt genus assignauit. Vt temperan-
B tiam consonantiam, nam oẽ genus proprie de speciebus prædicatur: consonantia vero de temperantia non proprie, sed trãslatitie: oĩs enim consonantia in sonis. Amplius, si sit contrarium speciei aliquid, considerandum. Est aũt multipl̃r consideratio. Primum quidem si in eodem genere contrarium speciei, cùm non sit cõtrarium generi: oportet enim contraria in eodem genere esse, si nihil sit contrarium generi. Cùm autem est contrarium generi, considerandum si contrariũ in contrario. Necesse est enim contrarium in contrario esse, si sit contrarium quidẽ generi: manifestum autẽ est vnumquodq; eorum ꝑ inductionem. Rursum si oĩno in nullo genere quod speciei est contrariũ, sed ipsum genus. Vt bonum, nã ipsi hoc non in genere, nec contrarium huius in genere erit, sed ipsum genus, queadmodum in bono & malo accidit: neutrũ.n. horum in genere, sed vtrumq; eorum genus. Deinde considerandum
C si contrariũ est alicui, & genus, & spẽs: & horũ quidẽ est aliq̇d medium, illorum aũt non. Nã si generum est aliquid medium: & specierum: & si spẽrũ, & generũ: vt in virtute, & vitio: & iustitia, & iniustitia: vtrorumq;.n. est aliquid mediũ. Instantia huius, q̃m sanitatis & ęgritudinis nihil est mediũ: mali aũt & boni aliq̇d mediũ. Amplius si est quidẽ aliquid vtrisq; mediũ & spẽbus, & generibus: non sil̃r aũt, sed horum quidẽ ꝭm negationẽ, illorum vero vt subiectũ, probabile.n. sil̃r & in vtrisq;. Vt in virtute & in vitio, iustitia, & iniustitia: vtrisq;.n. ꝭm negationẽ mediũ. Amplius, q̃n non est contrariũ generi: considerandũ non solũ si contrariũ in eodem gñe, sed & mediũ. In quo.n. extrema, & mediũ, vt in albo & nigro: nam color genus & horũ, & mediorum colorum omnium.

26. Loc⁹. Declaratio.
27. Locus Decl'atio.
28. Locus Decl'atio.
29. Locus Declaratio.
30. Locus Decl'atio.
31. Locus Decl'atio.
32. Locus Decl'atio.
33. Loc⁹. Decl'atio.
34. Locus Decl'atio.
35. Locus Decl'atio.

G Instantia qm̃ defectus quidẽ & superabundantia in eodẽ genere: K
36. Locus Decl'atio. (in malo.n.ambo)mediocre aũt, cũ sit mediũ horũ, non in malo,
37. Locus sed in bono est. Considerandum etiam, si genus quidẽ contrariũ
Decl'atio. est alicui, spẽs aũt nulli. Nam si genus est contrarium alicui, & spe
cies: quemadmodum virtus & vitiũ, & iustitia & iniustitia: sic̃r
38. Locus Decl'atio. autem & in aliis consideranti, manifestum vr̃ esse. Instantia. in sa-
nitate & ęgritudine: simpliciter enim sanitas ęgritudini cõtraria:
aliqua autem ægritudo, cum sit species ęgritudinis: nulli contra-
rium: vt febris & ophthalmia, & vnumquodq; aliorum. Interi-
menti igitur tot modis inspiciendum: si enim non insint quæ di-
cta sunt, manifestum autem non esse genus quod assignatum est.

Construenti vero tripliciter: primum quidem si contrarium spe
ciei sit in dicto genere, cum non sit contrarium generi. Nam si con
trarium in hoc, manifestum quoniam & quod propositum est.
39. Locus Decl'atio. Amplius, si medium in dicto genere. Nam in quo mediũ, & ex-
40. Locus tremа. Rursum, si sit & contrarium quidem generi, considerandũ L
Decl'atio. est & si contrarium in contrario. Nam si sit, manifestum quòd &
H propositum in proposito.

Sermo de nonnullis etiam locis Generis. Cap. 3.

ABRAM

Locus. 18 q. est 26. DEcimusoctauus locus est, q; consideremus si spẽs admittat rẽ, quam impoſſe est penitus esse genus, id, quod positum est, nõ est genus. Verbi gratia si anima admittat vitam, & impossibile est vllum numerum esse vitam animæ, gen⁹ non est ipse numerus. Et hic locus est
I de locis sumptis ſm diuisionem.

Loc⁹. 19. qui ẽ. 28. Locus decimusnonus est, quia ex quo genus diuiditur in plures, quàm in vnam speciem, notum itaque est, quòd nisi posito generi sit alia species à specie, cui positum est genus, illud non est genus: sicut q. posuit quòd impossibile sit superficiem, & lineam nõ esse duas species, quia subsunt longitudini: & hoc loco deest generi, q; sit pręḋicatum de multis, cum illud sit vnũ, aut quasi illud.

MANTINVS

LOcus decimusoctauus ẽ, vt inspiciamus vtrũ spẽs cõicet, vel participet aliq̃d, q̃d non possit oĩno inesse ipsi generi, tunc id, q̃d fuit assignatum ꝓ gñe, non erit genus: vt exẽpli gratia, si aĩa participat vitam, & nullus numerus est vita. ergo numerus non erit genus eius. Is aũt locus est ex locis sumptis à diuisione. M

Locus decimusnonus est, q;, cum genus diuidat̃ in plures spẽs vna, ergo manifestũ est, q; si non reperiat̃ alia spẽs in illo genere assignato, q̃ illa posita illi generi, tunc illud genus non erit genus, vt si quis dicat lõgitudinem esse genus lineæ, qm̃ superficies, & linea fortasse nõ erũt duæ spẽs sub longitudine positæ: & in hoc loco deest, vt dicatur q; illud genus sit pręḋicatum de pluribus, & est idem, vel ferè idem.

ABRAM

A Vigeſimus locus eſt, ꝙ inſpiciamus quod poſitũ eſt gen⁹, ſi nomen de eo dictũ dicatur accõmodatione, illud non eſt genus, vt qui dicebat, ꝙ ſcĩa ſit lux: lux nanque eſt vere in orbe cœleſti, & igne: & ꝙ huic deeſt, eſt, ꝙ genus dicat̃ de ſpecie vniuoce, & in eo ꝙ quid ſit.

Loc⁹. 20. q eſt. 29.

Vigeſimusprimus locus ſumitur ex cõtrarijs, & hic quidẽ locus partitur in plures modos: quorũ quidã ſunt prope rei naturã, & quidã ſunt vulgares, & ex rebus q̃ deforis ſunt.

Loc⁹. 21. qui ẽ 30. 31. 32. 33 34. 35. 36 37. 38. 39 & 40. in Ariſto.

Primo itaq; cõſiderabimus, ꝙ ſi B ſpeciei ſit contrariũ, non euadit, q̃n illi generi ſit contrarium, aut nõ ſit illi contrarium: ſi autem non ſit illi cõtrarium, oportet ꝙ illa ſpecies, & eius cõtrarium ſint in genere, ſin autem, illud non eſt genus. Secundus autem locus eſt, ſi illi fuerit contrarium, oportet ꝙ ſpeciei contrarium ſit in generis contrario. Tertius locus eſt, ſi ſpeciei contrariũ nõ ſit penitus in aliquo genere, ſed ſit ſupremum genus ſ̃m ſe: & ſpeciei non eſt genus, & illorum ẽt eſt ſupremũ genus ſ̃m ſe: gratia exempli, quia bo- C num non eſt ſpẽs alicuius generis, nec eius contrario, quod eſt malũ, eſt aliquod gen⁹. Et hæc tria loca dicit Themiſtius, ꝙ ſint prope rei naturã: hoc eſt, ꝙ ſint veracia: contraria enĩ ſine dubio, aut ſunt ſub vno eodem genere, aut ſunt ſub duobus cõtrarijs generibus, aut ſunt duo genera contrariarũ rerũ, & hæc eſt diſpoſitio ſpeciei cũ eius cõtrario, hoc eſt, ꝙ non euadat tres partitiones, hoc autem inquiſitione fit euidens. Horum vero locorũ oratoria ſunt, ꝙ conſideremus, ſi generi fuerit cõtrarium, & ſpeciei fuerit cõtrarium, &

MANTINVS

Locus vigeſimus eſt, vt conſideremus id, q̃d pro genere eſt poſitũ, & ſi ſit illi⁹ nomẽ dictũ metaphorice, tunc non erit genus, vt ſi quis dicat ſcĩam eſſe lumẽ: nã lumen re vera ẽ in corpe cœleſti, & in igne: deeſt ergo hic, vt dicat̃, ꝙ illud genus dicat̃ de ſpecie vniuoce, & ĩ eo q̃d q̃d eſt. D

Loc⁹ vigeſimusprim⁹ eſt ſumpt⁹ ab ipſis ꝯtrarijs. qui quidẽ locus varijs modis diuidit̃, quorũ aliq̃ ſunt ꝓpinqui naturæ rei, aliqui vero sũt ꝓbabiles, & ſumpti ex reb⁹ exterioribus. Primo igit̃ ꝯſiderandũ, ſi ſpecies habeat contrariũ, tũc neceſſe ẽ vt genus habeat contrariũ, vel non habeat contrariũ: ſi nõ habeat contrariũ, tunc oportebit vt illa ſpẽs, & eius ꝯtrariũ ſint in illo genere: aliàs enim nõ erit genus. Secundus vero locus eſt, ꝙ ſi habeat cõtrariũ, tunc oportebit, vt contrariũ ſpeciei ſit in cõtrario ipſius generis. Tertius loc⁹ eſt, vt ſi contrarium ſpeciei nõ reperiat̃ oĩno ineſſe alicui generi, ſed ipſa ſit de ſe gen⁹ ſupremũ, tũc illa ſpecies nõ eſt ei gen⁹, & eſt ẽt genus ſupremũ de ſe. exẽpli gr̃a, ſi bonũ non fuerit ſpẽs alicuius generis, tũc eius quoq; cõtrariũ non habebit genus, q̃d eſt ipſum malũ. Themiſtius aũt dicit, hos tres locos eſſe propinquos nãę rei, hoc ẽ, ipſos eẽ veros, q̃m ipſa cõtraria ꝓculdubio, vel ſunt ſub vno & eodẽ gñe, vel ſub duob⁹ generibus cõtrarijs, vel ſunt duo genera rebus ꝯtrarijs: & hęc eſt nã ipſi⁹ ſpeciei cũ ſuo cõtrario, hoc eſt, ꝙ oportet vt in his locis fiant hæ tres diuiſiones: & hoc patet ꝑ inductionem. In horũ vero locorũ ꝑſuaſiuis, ſeu rethoricis cõſiderandũ eſt, q̃m, ſi genus habeat cõtrariũ, & ſpẽs habeat cõtrariũ, E F

ABRAM

G & vnius illorũ contraria fuerint mediata, & alterius cõtraria fuerint immediata, quod positum est, non est genus, vulgatum enim est, ꝙ, si ĩter species sit medium, inter genera sit medium. v.g. diuitiæ, & iniquitas, quarũ altera est sub præstantia, & altera sub vitio, & vtraq; sũt mediata.

Huius autem loci instantia est, q̃a sanitas, & morbus sunt duo contraria immediata, & subsunt bono & malo, inter quæ est mediũ. Et alter locus est huic similis diuulgatione, scilicet, ꝙ consideremus si species sit
H mediata, & generis contrarium mediatum, sed medium vtriusque non significatur similiter: hoc est, ꝙ vnũ exprimatur per negationem amborum extremorum, & alterum exprimatur suo nomine eius cõparatione: perinde significatur ꝙ vulgatũ sit, ꝙ oporteat medium vtriusq; similiter esse exprimendũ. verbi grã, de medio inter iustitiam & iniustitiam, & medio inter virtutem & vitium. Et alius locus est, ꝙ consideremus, ꝙ, si contrario speciei sit medium, oportet subintrare genus, di
I uulgatum enim ẽ, ꝙ res cuius sunt duo extrema, oporteat eiꝰ esse & medium. verbi gratia, quia nigrum, & album, & media, quæ inter ea sunt, omnia colori subsunt. Huius autẽ loci instantia est, quia pusillanimitas, & expositio sui ad pericula sunt sub vitio, & fortitudo ĩter eas ẽ sub virtute. Et alius locus ẽ si generi sit cõtraria aliqua res, & speciei nõ sit contrarium, illud non est genus, qñ si generi sit contrarium, speciei etiã est contrarium, sicut est dispositio virtutis, & vitij, & iustitiæ, & iniustitiæ, quæ eis subsunt.

Themi-

MANTINVS

contrariũ, & cõtraria vnius eoꝝ habeãt mediũ, alia vero cõtraria non habeãt mediũ, tũc id, qđ fuit positũ genꝰ, nõ est genus, qm̃ manifestum est, ꝙ si inter spẽs dat᷑ mediũ, ꝙ inter genera quoq; dabit᷑ mediũ. exempli grã, iustitia, & iniustitia, q̃ quidem vna sub virtute locat᷑, altera ṽo sub vitio, & inter vnũquodq; eoꝝ adest mediũ. Hic tñ locus habet instãtiã, qm̃ sanitas, & ęgritudo sunt duo cõtraria immediata, q̃ tñ sub bono & malo cõtinentur, q̃ quidẽ habẽt medium. Dat᷑ & alius locus silĩs huic ĩ K
ꝓbabilitate: nempe, vt cõsideremus, vtrũ cõtraria speciei sint mediata, & cõtraria generis quoq; mediata, verum tñ nõ eodẽ modo monstret᷑ mediũ, hoc ẽ, ꝙ vnũ eoꝝ monstret᷑ per abnegationẽ duoꝝ extremorũ, alterũ vero ꝑ nomẽ indicãs habitũ, seu participationẽ: manifestũ enim ẽ, ꝙ oportet vt mediũ inter ipsa eodẽ tenore se habeat. exẽpli grã, medium ĩter iustitiã, & iniustitiã, & medium inter vitiũ & virtutẽ. Alius adhuc locus ẽ: nẽpe, vt ꝯsideremus, si ꝯtraria ipsiꝰ speciei habẽt mediũ, tũc oportebit ipm̃ cõtineri sub eodẽ gñe: nã L
manifestũ est, ꝙ vbi sunt duo extrema, ibidẽ existit mediũ. exẽpli grã, albũ, & nigrum, atq; eorũ media, omnia inquã sub colore cõtinẽt᷑. Habet tñ instãtiã hic locus, qm̃ pusillanimitas, & audacia sub vitio locãt᷑, fortitudo tñ, q̃ ẽ mediũ ĩter ipsa sub virtute cõtinetur. Alius p̄terea locus ẽ, vt si genꝰ sit ꝯtrariũ alicui rei, spẽs vero nulli rei sit cõtraria, tunc illud nõ est genꝰ: nã, si genꝰ hẽt cõtrariũ, spẽs quoq; habebit cõtrariũ: vt ĩ virtute & vitio fit, atq; ĩ ipsa iustitia & iniustitia, quæ sub illis continẽtur. M

Themi-

ABRAM

A Themistius autem dicit, ꝙ hic locus sit demonstratiuus, & ꝙ eo vsus sit Arist. commõstrando ꝙ tempus non sit motus quia motui est cõtraria quies, tempori autẽ nihil est contrariũ: & sicut est demõstratio, qua commonstrauit, quòd connexio, & ordo non sint genus animę, quia cõnexioni est cõtraria non connexio, animæ autem nihil est contrarium. Et Arist. in suo libro dicit, quòd huius loci instantia inuenitur in sanitate & ægritudine, quia sanitas est ægritudini contraria, & alicui ægri B tudini, vt est ophthalmia, & feb. q̃ non habent aliquid contrarium.

Et de hoc est perscrutandum: verisimile enim est, ꝙ singulis partib⁹ ęgritudinũ sit sanitas contraria, & ꝙ hæc instantia sit vulgatis, quia pluri b⁹ sanitatib⁹ oppositis singulis ęgritudinibus nõ sunt noĩa. Ipse autem diceret, ꝙ dispõ sanitatis, & ægritudinis sit sicut dispõ boni & mali, & vt bonum est vnũ, & mala sunt multa, sic sanitas est vna, & ægritudines sunt multæ. Ait Arist. hi quidem modi sunt, quibus scrutat̃ à contrario, qui intẽdit destructionem, qui C vero intendit constructionẽ, illius sunt tres modi: quoꝝ vnus est, si speciei cõtrarium fuerit in genere pręfato, generi autẽ non fuerit contrarium, illud est ipsius speciei gen⁹: secundus est, si mediũ inter species cõtrarias fuerit in præfato genere, spẽs est in genere præfato: & hic quidem est diuulgatus in cõstructione, sicut in destructione: tertius est, si generi fuerit contrarium, & speciei sit contrarium, & inuenerimus speciei cõtrarium in generis cõtrario, genus est ipsius speciei.

MANTINVS

Themistius aũt dicit hunc locũ esse demr̃atiuũ, qm̃ Arist. vsus est ipso in aliquibus locis, pręsertim vbi probauit tp̃s nõ esse motũ, cũ quies contrariet̃ motui, tẽpus aũt non habet cõtrariũ, & vbi demõstrauit harmoniã, & consonantiã nõ esse gen⁹ aĩæ, propterea quia cõsonantiæ contrariat̃ incõsonantia, aĩa vero nullũ habet cõtrariũ. Arist. tamẽ dicit in hoc loco in libro suo, hunc locũ habere instãtiã in ipsa sanitate, & ęgritudine, qm̃ sanitas est cõtraria ęgritudini: aliqua tñ ægritudo, vt lippitudo, quã ophthalmiam vocant, & ipsa febris non habet contrarium. D E

Hoc tñ aliqua indiget consideratione, qa vr̃ vt ipse ĩtelligat, ꝙ vnaquæq; ægritudo habeat sanitatẽ sibi cõtrariã, & ꝙ hæc obiectio, seu instantia est ꝓbabilis: ppea, quia plures sũt sanitates, q̃ sunt oppositę aliquibus morbis, q̃ non habẽt nomẽ: & vr̃ dicere, ꝙ eadẽ est ratio sanitatis, & ægritudinis, q̃ ẽ boni, & mali: nã quẽadmodũ bonũ est vnũ, mala vero sũt plura, ita quoq; sanitas est vna morbi vero plures. Inqt Arist. hi sunt modi, q quęrunt̃ ex ipsis cõtrarijs ab eo, q vult destruere & interimere. Sed modi cõstructiui sunt tres: prim⁹ modus est, si cõtrariũ speciei sit ĩ genere assignato, gen⁹ vero nullũ habeat cõtrariũ, tũc illud ẽ genus illius speciei: secũdus, si mediũ sit inter speciẽ, & ei⁹ cõtrariũ in illo gñe assignato, tũc spẽs erit ĩ ipso genere assignato, & hoc est ꝓbabile in cõstruendo, vt erat in destruẽdo: tertius, si generi insit cõtrarium, ac ipsi speciei cõtrariũ quoq;, & ĩuenerim⁹ cõtrariũ ipsi⁹ speciei inesse cõtrario generis, tũc illud gen⁹ inest speciei. F

De

Rursum in casibus,& coniugatis,si silr sequuntur: & interimenti,& construenti. Simul enim vni,& oibus insunt, vel
41. Loc⁹. Declatio. non insunt: vt si iustitia scia quædam,& iuste scienter,& iustus sciẽs: si autem horum aliquid nõ inest: nec reliquorum vllum.
42. Loc⁹. Declatio. Rursum in ĳs quæ silr se habent adinuicem. Vt delectabile silr se habet ad voluptatẽ,& vtile ad bonũ, vtrunq; enim vtriusq; effectiuum: si igitur voluptas quiddam bonum,& delectabile quiddam vtile erit: manifestũ enim qm̃ boni erit effectiuum, eo q voluptas
43. Loc⁹. Declatio. bonũ. Silr aũt,& in generationibus,& corruptionibus. Vt si ædificare est operari, ædificasse, operatum esse: & si discere est reminisci,& didicisse, recordatũ esse: & si dissolui est corrumpi,& dissolu
44. Loc⁹. Declatio. tum esse, corruptum esse,& dissolutio, corruptio quædam. Et in generatiuis vero,& in corruptiuis, silr,& in potentĳs,& vsibus,& omnino secundum quãlibet similitudinem,& interimenti,& con
H struenti inspiciendum, quemadmodum in generatione, & corruptione diximus. Nam si corruptiuum dissolutiuum, & corrumpi dissolui: & si generatiuum est effectiuum,& generari fieri,& generatio factio: silr,& in potentĳs,& vsibus: & oĩno, si potentia dispositio,& posse, disponi,& si alicuius vsus est actus, & vti agere, &
45. Loc⁹. Declatio. vsum esse, egisse. Si aũt sit priuatio id, quod opponit̃ speciei, duobus modis est interimere. Primum quidem si in assignato genere est oppositũ. Aut enim simpliciter in nullo genere eodem priuatio, aut non in vltimo: vt si visus in vltimo genere est, sensu: cæcitas non erit sensus. Secundo aũt, si & generi,& speciei opponitur priuatio, non est aũt oppositum in opposito: nec quod assignatũ
46. Loc⁹. Declatio. est, in assignato erit. Interimenti igitur, quẽadmodum dictũ est,
I vtendum: Construenti aũt vno modo: nam si oppositũ in opposito,& propositũ in proposito erit. Vt si cæcitas insensibilitas quæ
47. Loc⁹. Declatio. dam,& visus sensus. Rursum, in negationibus considerandum ẽ cõuerso, quemadmodum in accidente dicebatur. Vt si delectabile quod bonum, quod non bonum non delectabile: nam si non ita se habet, erit contra, non bonũ delectabile: at impossibile est, si bonũ genus est delectabilis, esse quicquã non bonum delectabile: nam de quibus genus non prædicatur, nec specierũ vlla. & construenti etiam silr inspiciendum, nam si non bonũ, non delectabile, delecta
48. Loc⁹. Declatio. bile bonũ: quare genus bonum, delectabilis. Si aũt sit ad aliquid species, considerandũ si & genus ad aliquid. Nam si species ad aliquid,& genus, vt in duplici,& multiplici: vtrunq; enim ad aliqd.
49. Loc⁹. Declatio. Si aũt genus ad aliquid, non necessario & spẽs. Nam disciplina ad aliquid, grammatica aũt non. An nec quod prius dictũ est verum

A rum videbitur: nam virtus ipſum quod bonū, & ipſum quod ho-neſtum. & virtus quidē ad aliquid, bonum vero & honeſtum non ad aliquid, ſed qualia. Rurſum, ſi non ad idem dicitur ſpēs, & ſe- 50. Loc⁹. Declatio.
cundum ſe, & ſm genus. Vt ſi duplum dimidij dicitur duplum, & multiplum dimidij oportet dici: ſi autem non, non erit multiplum genus dupli. Amplius, ſi non ad idem & ſm genus dicitur, & ſm 51. Loc⁹. Declatio.
omnia genera. Nam ſi duplum dimidij multiplū eſt, & abundans dimidij dicetur, & ſimpliciter ſm omnia ſuperiora genera ad dimidium dicetur. Inſtantia: quod non neceſſe eſt ſm ſe, & ſm genus ad idem dici: nam ſciētia ſcibilis dicitur: habitus aūt & diſpoſitio non ſcibilis, ſed animæ. Rurſum, ſi ſilr dicitur genus, & ſpēs ſecun- 52. Loc⁹. Declatio.
dum caſus. Vt ſi alicui, aut alicui⁹, aut quolibet modo aliter dicit: nā vt ſpecies, & genus, velut in duplo, & in ſuperioribus: alicuius enim & duplum, & multiplum: ſilr aūt & in ſciētia, alicuius enim
B & hæc, & genera: vt diſpoſitio, & habitus. Inſtātia aūt, ꝙ aliquo 53. Loc⁹. Declaratio.
ties non ſit: nam differens, & contrarium alicui, diuerſum autem, cùm ſit genus horū, non alicui, ſed ab aliquo: diuerſum enim dicit ab aliquo. Rurſum, ſi ſilr ad aliquid ſm caſus dicta, non ſilr conuertuntur. Quemadmodum in duplo, & multiplo: vtrunq; enim horum alicuius: & idem etiam ſm conuerſionem dicitur: alicuius enim & dimidium, & ſubmultiplum. Similiter aūt & in diſciplina, & opinione: nam & hæ alicuius, & cōuertitur: ſilr & diſciplinatum, & opinabile alicuius: ſi igitur in aliquo non ſilr conuertit, manifeſtū eſt non eſſe genus alterum alterius. Rurſum, ſi non ad 54. Loc⁹. Declatio.
æqualia ſpecies, & genus dicitur. Silr enim, & æqualiter vtrūq; vr dici, queādmodum in dono, & datione: nam & donū alicuius alicui dicitur, & datio alicuius & alicui dicitur: eſt autē datio genus
C doni, nam donū, datio eſt irreddibilis. In aliquibus autē non accidit ad æqualia dici: nam duplū alicuius duplum, abundans aūt & maius alicuius & aliquo: omne enim abundans, & maius aliquo abundat, & alicuius abundat: quare non ſunt genera, quæ dicta ſunt, dupli, eo ꝙ non ad ęqualia dicuntur ſpecie, aut non vr verū, ad ęqualia ſpeciē & genus dici. Videndum aūt & ſi oppoſiti eſt 55. Loc⁹. Declatio.
oppoſitū genus. Vt ſi dupli multiplū, & dimidij ſubmultiplum: oportet enim oppoſitum oppoſiti genus eſſe: ſi igit ponat aliquis ſcientiā idipſum quod eſt, ſenſum, oportebit & ſcibile id quod eſt ſenſibile eſſe, ſed non eſt: non enim oē ſcibile ſenſibile: nam intelligibilium quædam ſcibilia: quare non eſt genus ſenſibile ſcibilis: ſi aūt hoc non, neq; ſenſus ſcientiæ. Quoniam aūt eorū, quæ ad ali- 56. Loc⁹. Declatio.
quid dicuntur, alia quidem ex neceſſitate in eis, aut circa ea ſunt, ad quæ dicūtur, vt diſpoſitio, & habitus, & cōmenſuratio (in alio

enim

G enim nullo possibile est esse quæ dicta sunt, q̃ in eis, ad quæ dicuntur:) alia aũt non necesse est quidem in eis esse, ad quæ dicunt̃, contingit aũt quemadmodum scibile est in anima (nihil enim prohibet sui scientiam habere animã, non necessarium aũt: possibile est enim & in alio esse hanc eandem) alia vero simpl'r non contingit in eis esse, ad quæ dicuntur (vt contrariũ in contrario: neq; scientiã scibili, nisi sit scibile anima, vel homo:) considerare igitur oportet si quis in genere ponat quod tale est, in non tali. K

57. Loc9. Declaratio. Vt si memoriam immansionem scientiæ dicat: nam omnis immansio in mente, & circa illud: quare & scientiæ immansio, in scientia: memoria igitur in scientia, eo q̧ immansio, scientiæ est: hoc aũt non contingit: memoria enim omnis in anima. Est autem qui dictus est locus & accidens cõis: nihil enim refert, memoriæ genus immãsionem dicere, aut accidere dicere illi hoc: nam si quouis modo est memoria, immansio scientiæ, eadem aptabitur de ipsa ratio. L

H

Sermo de locis alijs generis. Cap. 4.

ABRAM

Loc9. 22. qui ẽ. 41. in Arist. lecta. Vigesimus secũdus locus sumitur à casibus, & coniugatis: & notum est, q̧ sit de locis communibus, & prædicantur in constructione, & destructione. verbi gratia, si scientia sit genus iustitiæ sciens est genus iusti, & si illa non sit genus, nec ille est genus.

Loc9. 23. qui ẽ. 42. Vigesimus tertius locus sumitur à simili proportionaliter. v.g. si fuerit proportio suauitatis ad voluptatem proportio iuuantis ad bonum, I vtrunq; enim illorum efficit vtrũq; istorum: & cum voluptas sit bona quatenus bonũ sit illius genus: sicq; suaue est etiam iuuans, quatenus iuuans sit eius genus: constitutio autem huius syllogismi concludentis per hunc locũ, est primæ speciei cõditionalis coniunctiui.

Loc9. 24. qui ẽ. 43, & 44. Vigesimus quartus locus sumit' à generatione, & corruptione, & genito & corrupto, & sil'r à virtutibus, & mutationibus. exempli gratia in generatione, si hominem ædificare habet

MANTINVS

Locus vigesim9 secũdus est sumptus à casibus, & à cõiugatis: & satis cõstat ipsum eẽ ex locis cõmunib9, seu ęquocis, fiũtq; ad cõstruendum, & destruẽdũ. exempli gratia, si scĩa est genus iustitię, ergo sciens est genus ad ipsum iustum, & si ipsa non fuerit genus, neq; ille erit gen9.

Locus vigesimus tertius est sumptus ab ipso simili s'm proportionẽ. exẽpli gratia, si eadẽ est proportio delectationis ad voluptatẽ, q̃ est ipsius vtilis ad bonũ, cũ vtrunq; ipsorum sit effectiuũ vtriusq; eorũ, voluptas vero sit bonũ, quaten9 ipsum bonũ est gen9 ipsius, ergo, & ipsum delectabile erit quoq; vtile, quaten9 vtile est genus ei9. Cõponit' aũt hic syll's concludens in hoc loco in primo modo cõditionalis cõiunctiuæ. M

Locus vigesim9 quartus est sumptus à generatione & corruptione, & à generato & corrupto, atq; ab ipsis potentijs, & transmutationibus. Exemplũ de generatione, vt si ædificare

ABRAM

A habet genus efficere, iam ædificaſſe habet genus iam feciſſe, & ſi genus addiſcendi ſit reminiſci, genus illi⁹, quod eſt didiciſſe, eſt meminiſſe. Et ſimiliter in corruptione, ſi genus illius, quod eſt dirui, ſit deſtrui, genus illius, quod eſt dirutum eſſe, eſt deſtructum eſſe, & ſimiliter ſi gen⁹ corrumpentis ſit diſſoluens, genus corruptionis eſt diſſolutio: & ſi genus geniti ſit factum, factio eſt genus generationis: & ſi genus potentiæ ſit diſpoſitio quædam rei, quæ
B eſt in potentia, genus eſt hac diſpoſitione pati: & ſi vſus alicuius rei genus ſit actio quædam agendi, genus eſt agere hac actione, & illius, quod eſt vſum eſſe, genus eſt egiſſe. Vis autem horum locorum eſt vna, & illa eſt ſimilitudo, quæ illis ineſt proportionaliter: ſicut enim ædificare ſe habet ad facere, ſic ædificaſſe ad feciſſe: & ſimiliter proportio corrumpentis ad corruptionem, eſt ſicut diſſoluentis ad diſſolutionem. Et ſimiliter inuenitur proportionalitas in reliquis ipſorum: & hi qui-
C dem loci ſunt ad conſtructionem, & deſtructionem.

Loc⁹. 25. q eſt. 45. & 46. Locus vigeſimus quintus, qui ſumitur ab oppoſitis ſecundum modum priuationis, & habitus, fit duobus modis. Quorum vnus eſt, ꝙ priuatio ſpeciei ſit in priuatione generis poſiti, qñ enim priuatio ſpeciei fuerit in priuatione generis, quod poſitum eſt genus non eſt genus. v.g. ſi viſus ſit ſenſus, cæcitas nõ eſt ſenſus. Secundus aũt eſt, ſi ſpeciei, & generi fuerit oppoſitum priuatiue, & ponitur ſpecies ĩ genere, expedit, quòd oppoſitũ ſit in oppoſito. verbi

MANTINVS

care eius genus eſt operari, ergo ędificaſſe eius genus erit operatũ iam eſſe, & ſi diſcere ẽ reminiſci, ergo didiciſſe, eius genus erit recordatum fuiſſe. Similiterq; dicẽdũ eſt de corruptione, nam ſi demoliri rem eius genus ſit corrũpere, ergo demolitũ fuiſſe, eius gen⁹ erit corruptũ fuiſſe: pari rõne ſi genus corruptiui ſit ipſum diſſoluẽs, ergo gen⁹ corruptionis erit ipſa diſſolutio: & ſi ipſius geniti genus ſit innouatũ, ſeu ortũ, ergo innouari, ſeu oriri, erit genus ipſius generationis, & ſi ipſius potẽtiæ gen⁹ ſit quędam diſpõ, ergo genus rei, q̃ eſt in potẽtia, erit pati ĩ aliqua diſpõne, & ſi vti aliqua re eius gen⁹ ſit operatũ fuiſſe aliquid, ergo ipſi⁹ vteť, genus erit operabiť tale opus; & dicere iã vſum fuiſſe, ei⁹ gen⁹ erit iã operatũ fuiſſe. Horũ aũt locorũ eadẽ eſt vis, nempe ſimilitudo ipſa, quæ eis ineſt ſm proportionẽ: nam eadem eſt proportio ipſius ædificabit ad ædificaſſe, quæ eſt ipſius operabitur ad operatũ eſſe, ſimiliterq; proportio corrumpentis ad corruptionem, quæ eſt diſſoluentis ad diſſolutionem: ſimiliſq; proportio reperiť in reliquis: & hæc loca poſsũt eſſe conſtructiua, & deſtructiua.

Locus vigeſimusquintus, qui eſt sũptus ab oppoſitis ſm priuationẽ & habitũ, fit duob⁹ modis. Primo, vt priuatio ſpeciei ſit priuatio generis aſsignati: nã, qñ priuatio ſpeciei fuerit in generis priuatione, tunc id, quod fuit poſitũ genus, non erit genus. exempli grã, ſi viſus eſt ſenſus, cęcitas nõ eſt ſenſus. Secũdo, ſi ſpecies, & gen⁹ habuerint oppoſitũ priuatiuum, & ponatur ſpẽs in genere, tũc, & ipm oppoſitũ erit ĩ oppoſito. exempli

ABRAM

G verbi gratia, si cæcitatis genus est priuatio sensus, aut nõ sensus, visus genus ẽ sensus. Et ambo hæc loca fiũt in destructione. In cõstructione vero fit hic secundus solum. Et notũ est, quòd constitutio loci destruentis sit secundæ speciei conditionalis coniunctiui, in qua repetitur oppositum consequentis, & concluditur oppositum antecedentis. Secundus autem constituitur ex prima conditionalis coniunctiui in constructione, in destructione vero in secunda. Et horum locorum vis est à rebus,
H quæ sunt deforis.

Loc⁹. 26. q est. 47. Vigesimus sextus locus sumit̃ ex illatione oppositorum secundũ modum negationis conuersionis, q notus est in conuersione contradictorij, de quo loco iam prædictum est in quęsitis accidentis. Veruntamen differentia inter illa est, quia ibi fit in cõstructione, & destructione: hic autem fit in destructione solum, & est demonstratiuus, & in constructione est vulgaris: exemplũ in destructione si suaue sit bonũ quoddam eo ꝙ bonum sit ipsi⁹ genus, qđ non est bonum, non est suaue. Deinde repetimus ꝙ id, quod non est bo
I num, sit suaue: sicq; concluditur in secunda conditionalis coniunctiui, ꝙ suaue non sit bonum. In constructione vero est huius contrarium, si quod non est suaue, non sit bonũ suaue est bonũ. Excepto quòd hinc sequitur, quòd bonum insit suaui, non quòd ei insit, prout vndiq; sit ipsius genus: si enim quod non est coruus non sit nigrum, non infertur ꝙ nigredo insit coruo, vt sit ipsius genus: Sic asseuerat Themisti⁹, & in eo est considerandum.

Vigesimus

MANTINVS

exempli gratia, si genus cęcitatis sit K
priuatio sensus ergo genus ipsius visus erit ipse sensus. Et hæc duo loca fiunt ad interimendũ. Sed ad construendũ fit tantũ is secundus. patet aũt hmõi compositionẽ loci interimentis fieri in secundo modo ipsius hypotheticæ coniunctiuę, in quo repetit̃ oppositũ cõsequentis, & infert̃ oppositũ antecedẽtis. Secundus vero locus componit̃ in primo mõ hypotheticæ, seu cõditionalis cõiunctiuę ad cõstruendũ: ad destruendũ vero in secũdo. Et vis hoꝝ locorũ est vis eorũ, q sumunt̃ à rebus extrinsecis. L

Locus vigesimus sextus est sumptus ex affirmatiõe oppositoꝝ facta ꝑ negationẽ ẜm contrarietatẽ, & est ille, qui dr̃ per contrariũ ẜm cõtradictionẽ, qui locus iã præcessit in problematibus accñtis, sed differũt, qa ibi fit cõstruẽdo, & destruendo, hic vero ad destruendũ tm̃, & est tunc demr̃atiuus, ad cõstruendũ vero est ꝓbabilis. Exẽplũ in destruẽdo, vt si delectabile ẽ bonũ quoddã, eo ꝙ bonũ sit gen⁹, ergo qđ nõ est bonũ, nõ ẽ delectabile, deĩde repetim⁹, sed id, qđ nõ est bonũ, est delectabile, & sic M
cõcludet in secũdo mõ ipsius hypotheticæ cõiunctiuæ, ꝙ nõ oẽ delectabile sit bonũ. Ad construendũ vero cõtrario modo se habet sic: si id, qđ nõ est delectabile, nõ est bonũ, ergo delectabile est bonum: veruntamẽ id, quod sequit̃ ex hoc est, ꝙ bonũ inest ipsi delectabili, non ꝙ insit ei quaten⁹ est eius genus omnino: nã si id, quod non est coruus, nõ est nigrum, ergo nõ sequitur, vt oporteat nigredinem inesse coruo, quatenus est eius gen⁹. Ita dicit Themistius, sed indiget consideratione.

Locus

ABRAM

A Vigesimusseptimus locus sumitur à relatione, & ipsius sunt multi loci, quorum primus est, si species sit relatiua, expedit suum genus esse relatiuũ: & ille est demonstratiuus, oportet enim vt dictum est, speciem & genus esse vnius prædicamenti: si autem genus sit relatiuum, quod vulgariter putatur, quòd nõ oporteat speciem esse relatiuam, quia scientia ẽ relatiua, & grammatica ei subest, & nõ est relatiua: hoc vero accidit ob nominis appellationem: Veritas autem est, quòd, quando genus fuerit relatiuum ipsius, etiam species ẽ relatiua.

Loc⁹. 27. q est. 48. 49. 50. 51 52. 53. 54 55. 56. & 57.

B Secundus locus est, si species referatur ad vnã eandem rem, expedit genus dici in comparatione huius ipsius rei: sin autem, non est genus. exempli gratia, si duplum dicatur relatione ad medium: expedit eius genus, quod est multiplex, dici etiam relatione ad medium: si autem non diceretur relatiuè ad medium, sed ad aliquam aliam rem, illud non est genus. Cuius instantia est, quia superans est dupli genus, & non dicitur relatiuè ad medium, sed relatione ad superatum, quod est medij genus.

C Tertius autem locus est ex parte dictionum habitudinis (qui latine secũdum casus nominatur) & est, quando species attribuitur alicui rei relatiuę secundum habitudinis dictiones: hoc est, secũdum casus, expedit & genus illa ipsa habitudinis dictione dici. Verbi gratia si dicatur duplũ dimidio duplum, per lamed acquisitionis, id est per datiuum, similiter dicitur multiplex. Huius autem loci instãtia est, quia contrarium dicitur tali contrarium: aliud autem quod est eius

MANTINVS

D Locus vigesimusseptimus ẽ sumptus à relatiuis, & habet plura loca. quoꝝ Primus est, si spẽs fuerit ad aliquid, tũc eius gen⁹ debet esse ad aliquid & ẽ locus demõstratiuus, qm̃ species & genus, vt dictũ est, debent esse eiusdẽ prædicamẽti, & si genus fuerit ad aliqd, tũc vr̃ probabile species non esse ad aliquid: nam sciẽtia est ad aliquid, & grãmatica cõtinet̃ sub ea, & tñ non ẽ ad aliqd: sed hoc cõtingit ꝓꝑ nominis appellationẽ: sed re vera, qñ genus est ad aliquid, eius quoq; spẽs est ad aliquid.

E Secũdus locus est si spẽs dicit̃ in relatione ad aliquid idẽ, gen⁹ quoq; debet dici in relatione ad eandẽ rem: alias enim nõ erit genus. exempli gratia, si duplum dr̃ in relatione ad dimidium, ergo ei⁹ genus, q̃d est, ipsum multiplũ, debet quoq; dici in relatione ad dimidiũ: & si non dicat̃ in relatione ad dimidiũ, sed in relatione ad aliqd aliud, tũc nõ est genus, cuius tñ instantia dat̃, qm̃ ipsum superadditũ seu abundans est gen⁹ ad duplũ eius, & tñ non dicit̃ in relatione ad dimidiũ, sed in relatione ad diminutũ, quod est gen⁹ ad ipsum dimidiũ. F

Tertius locus est sumptus ex dictionibus relationis. i. f̃m casum: nẽpe, vt cùm spẽs refertur ad aliquã rem relatiue ꝑ aliquã dictionẽ relationis, tũc & ipsum genus debet referri ad eã ꝑ eandẽ dictionẽ relationis. exẽpli gratia, si duplũ dicat̃ eẽ duplũ ad dimidiũ per hanc dictionem, s. propositionem ad, tunc & ipsum multiplũ eius gen⁹ debet referri ad dimidiũ per ꝓpositionẽ ad: sed hic locus habet instantiã, ꝓpterea ꝙ cõtrariũ dr̃ contrariũ f̃m se solũ, sed ꝓm aliud seu diuersum, q̃d ẽ gen⁹ ei⁹,

ABRAM

G eius genus, dicitur aliud à tali, non per literam acquisitionis, hoc est non per datiuum. Quartus locus est huic affinis quòd vtraque illa dicantur sine vlla habitudinis dictione, ad alterutra illorum, & non conuertantur reciproce, sicut conuertitur, scientia scibilis scientia, & scibile scientiæ scibile. Quintus locus est, si vnum illorum dicatur duobus modis habitudinis casualis, & alterũ nõ dicatur illis modis, quod positum erat genus non est genus: donatio enim, ex quo est actus illi⁹
H vnde deriuatur arabice, & flectitur dupliciter, aliquando dictione acquisitionis, idest datiuo, & aliquando sine acquisitionis dictione: dicimus enim condonaui eum, & condonaui ei: prout dicimus dedi eũ, & dedi ei: datio ẽ donationis gen⁹: datio enim aliqua est cum reditu, & aliqua est sine reditu: donatio autem arabice dicitur sine reditu.

I *Tota hæc pars in Abrami translatione desideratur, quantum à Iacob mantino conuersam esse videmus.*

MANTINVS

eius, dicit̃ sine aliqua præpositione, K
scilicet cõsignificatiua relatiõis, sed dr̃ hoc est aliud ẜm se, seu in genitiuo, vel ĩ datiuo & nõ in accusatiuo ꝑ præpositionẽ ad. Quartus locus, qui est quinquagesimus primus, est sil'is pręcedẽti, nempe, vt quodlibet eoꝝ dicatur ẜm aliquem casum seu propositione relationis, sed ꝙ vnũ eorũ non conuerti t conuersione relatiua ad alterũ, sicut cõuertit̃, cum dicimus scientia est scibilis scĩa, & scibile est scĩæ scibile. Quintus loc⁹ est, vt si vnũ eorum dicat̃ duob⁹ modis relationis, & alterũ nõ dicat̃ illis L
duob⁹ modis, tũc id, quod fuit positum pro genere, nõ erit genus: nam cũ verbũ deductum à donatione dupliciter ĩ lingua arabica vtimur eo, nam q̃nq; cũ casu, vel pronomine, q̃nq; sine aliquo casu, vel pronoĩe: nam dicimus cũq; donaui ei, & donatũ ẽ ad ipsum, sicut ẽt dicim⁹ dedi ei & dedi ipsum, idest ad ipsum, datio autẽ est genus ad donationẽ: q̃m datio aliqua est reddibilis, aliqua vero irreddibilis. Sed donũ est irreddibile in lingua arabica. M

Existimat igitur vt hoc idem sit necessariũ in ipso genere, s. vt referatur ad suũ correlatiuũ cõsimili modo, quo refertur species. Hæc tñ loca sunt inualida in ꝑsuadẽdo, quia sunt sumpta ex dictionibus: & oportet vt in hoc loco ipsum superãs sit gen⁹ ad duplũ, quia dr̃ ipsum superabundans duplũ ad hoc, & superadditũ, superadditum ad hoc, silr̃ & ipsum mai⁹, dicit̃, latione enim mai⁹ hoc. Themistius aũt iudicat hęc loca debere ab arte pp hoc refelli. Ali⁹ locus sumpt⁹ est à relatione, q tollit ne sensus sit genus sciẽtię, q̃m si esset

ABRAM MANTINVS D

esset genus, tūc oporteret, vt ipsum sensibile esset gen⁹ scibilis, quod tñ non est verum: qm̄ aliquod dat̄ intelligibile, quod nō est sensibile, vt ipsa intelligētia, vel intellectus, is tamen locus est valde rhetoricus, seu persuasiuus. Alius locus est, quia cū ipsa relatiua tripliciter reperiantur.

Primo, ea, quæ ex necessitate īsunt rebus, ad quas dn̄r correlatiue, vt iustitia, quæ semp inest iusto. Secūdo, ea, quæ possunt qn̄q; inesse suis correlatiuis, qn̄q; vero his, q̄ sunt extra ipsa. exēpli grā, scientia, quæ dr̄ in relatione ad scibile, & ad aīam scientē: scientia itaq; reperit̄ in aīa, E & in ipso scibili, quod quidem ē extra animam, & nō potest aliter esse: qm̄, cum contingit contemplationē fieri in anima, tunc scientia est omnino ī ipso scibili. Tertio, ꝙ impossibile est vllo pacto, vt ipsum relatiuum reperiatur in suo correlatiuo: vt contrarium, quod quidem dicit̄ in relatione ad suum cōtrarium, & tñ non potest inesse ei: si ergo res ita se habeat, consentaneum est, cū ex proprietatib⁹ ipsi⁹ relatiui hęc vna sit: nempe, vt has tres obtineat differentias, vt inspiciamus, si species re- F lata habeat vnam earum, genus vero non, tunc non est genus. exēpli gratia, si quis dicat memoriam esse mansionem scientiæ, ita, vt sit eius genus, qm̄ omnis mansio est in manente, cum ipsum manens denominetur p ipsam, ergo mansio scientię est in ipsa scīa, & memoria ipsa erit ergo in ipsa scīa, qa ipsa est mansio: memoria vero est in aīa, ergo mansio scientiæ nō est genus memoriæ. Omnia autem hæc loca sunt manifeste persuasiua: seu rhetorica.

De re eadem loci alij. Cap. 5.

G
58. Locus Declaratio.
RVrsum, si habitum in actu posuit, aut actum in habitu, non est genus quod tale est. Vt si sensum, motum per corpus: nã sensus habitus, motus autem actus. Similiter autẽ, & si memoriam habitum contentiuum opinionis dixerit: nam nulla memoria habitus, sed magis actus. Peccant aũt & qui habitum in cõ

59. Locus Declaratio.
sequentem potentiam ordinant. Vt mansuetudinem, continentiã irae: & fortitudinem, & iustitiam, timorum, & lucrorum cõtinentiam: nam fortis, & mansuetus, perturbatione vacans dicitur, cõtinens autem, qui perturbatur, sed non ducitur: fortasse igitur talis potentia sequitur vtrunq;, vt si perturbetur, non ducatur: verum continere non hoc est, hunc quidem fortem, illum autẽ mansuetum esse: sed omnino perturbari ab huiusmodi nihil. Aliquo

60. Locus Declaratio.
ties autẽ & quod sequitur, quouis modo: vt genus ponũt. Vt tristitiam, irae: & opinionem, fidei: vtraq; enim praedicta sequuntur

H
quidem quodam modo assignatas species, neutrum autem eorũ genus est: nam qui irascitur, cõtristatur, priore in eo tristitia facta. non enim ira tristitiae, sed tristitia irae causa est: quare simpliciter ira non est tristitia. Secundum autẽ haec, neq; fides opinio: contingit enim eandem opinionẽ etiam non credentem habere: non contingeret autem hoc, si fides esset species opinionis: non enim cõtingit idẽ amplius permanere, si ex specie oĩno permutatum sit: quẽadmodum nec idem aĩal qñq; hominẽ esse, & qñq; nõ. Si quis aũt dicat ex necessitate opinantẽ etiam fidẽ habere, de aequalibus opinio & fides diceẽ: quare neq; sic erit genus: de pluribus enim opor

61. Locus Declaratio.
tet dici genus. Videndum aũt & si in aliquo eorũ nata sint vtraq; fieri. In quo enim species, & genus, vt in quo album, & color, & in

I
quo Grammatica, & disciplina: si igitur verecundiam timorẽ dixit, aut iram tristitiam, non accidit in eodem speciẽ & genus esse: nã verecundia quidẽ in rationali, timor in irascibili, at tristitia in cõcupiscibili: nã in hoc, & voluptas, ira aũt in irascibili: quare nõ sunt genera, quae assignata sunt, eo φ non in eodẽ cũ speciebus nata sunt fieri: silr autem & si amicitia in concupiscibili, non erit voluntas quaedã: omnis enim voluntas in rõnali. Vtilis aũt hic locus & ad accidens, & id cui accidit: in eodẽ enim accñs, & cui accidit:

62. Locus Declaratio.
quare nisi in eodẽ videatur, manifestum; qm̃ non accidit. Rursum, si ꝓm quid spẽs dictum genus participat: non enim videtur ꝓm qd participari genus. Nam non est homo ꝓm quid aĩal, neq; grãmatica, ꝓm quid disciplina: silr aũt & in alijs. considerandũ igiẽ si in aliquibus ꝓm quid participaẽ genus, vt si aĩal quod sensibile vel visibile diciẽ: nam ꝓm quid sensibile, vel visibile animal, secũdum

corpus

A corpus enim ſenſibile,& viſibile,ſm animam aũt non: quare non
erit genus,corpus viſibile,& ſenſibile animalis. Latent autẽ q̃nq;, 63. Locus Decl'atio.
& totũ in parte ponẽtes. Vt aĩal, corpus animatũ:nullo enim mo
do pars de toto prædicat̃: quare nõ erit genus corpus animalis,eo 64 Locus
quod pars eſt. Videndum aũt ſi quid vituperandorũ, aut fugien- Decl'atio.
dorũ in poteſtate, aut potente poſuit. Vt Sophiſtã,vel calumniato
rem, vel furẽ eum, qui poſſit aliena latenter ſurripere:nemo enim
prædictorũ in eo ꝙ poſſit, aliquid horũ talis dicitur:põt enim &
Deus,& ſtudioſus,praua agere:non ſunt aũt hmõi:nam oẽs praui
ſm electionẽ dicũtur. Amplius,oẽs poteſtates eorũ ſunt,quę ſunt
eligenda:nam prauorum poteſtates eligendæ, eo ꝙ Deũ & ſtudio
ſum habere dicimus eas,potẽtes enim dicimus eos eſſe, praua age
re:quare nullius vituperabilis erit genus poteſtas. Si aũt non,acci
det vituperandorũ quiddam eligendũ eſſe:nã erit quædam pote-
B ſtas vituperabilis. Et ſi quid pp ſe honorabilium vel eligibiliũ,in 65 Locus
poteſtate vel potente,vel effectiuo poſuit. Nam oĩs poteſtas,& oẽ Decl'atio.
potens,aut effectiuum,pp aliud eligendum. Aut ſi quid eorũ,quę 66. Locus
ſunt in duobus generibus vel pluribus in altero poſuit. Quædam Decl'atio.
enim non eſt in vno genere ponere: vt fraudulentum, aut calum-
niatorẽ:neq; enim qui eligit,impotens aũt,neq; qui poteſt, at non
eligens,calumniator, aut fraudulentus: ſed qui vtraq; hæc habet:
quare non ponenda ſunt in vno genere, ſed in vtroq; eorum quæ
dicta ſunt. Amplius,aliquoties è conuerſo, genus quidem vt dif- 67. Locus
ferentiam, differentiam autem vt genus aſſignant. Vt ſtuporem, Decl'atio.
ſuperabundantiam admirationis,& fidem vehementiam opinio-
nis:nam neq; ſuperabundantia,neq; vehementia genus, ſed diffe-
rentia: videtur enim ſtupor, admiratio eſſe ſuperabundans: & fi-
des,opinio vehemẽs: quare genus admiratio,& opinio eſt: ſuper-
C abundantia autem,& vehementia differentia. Amplius,ſi quis ſu
perabundantiam,& vehementiam,vt genera aſſignet,inanimata
fidẽ facient,& ſtupefacient:nã,cuiuſq; vehementia, & ſuperabun
dantia illi adeſt, cuius eſt ſuperabundantia,& vehementia:ſi ergo
ſtupor ſuperabũdantia eſt admirationis,aderit admirationi:qua-
re admiratio ſtupefaciet:ſil'r autẽ & fidès aderit opinioni, ſi vehe-
mentia quidẽ opinionis eſt: quare opinio fidem facit. Amplius,
accidet ſic aſſignãti vehementiam vehementem dicere, & ſuper-
abundantiam ſuperabundantẽ: eſt enim quędã fides vehemens:ſi
ergo fides vehementia eſt, vehementia erit vehemens: ſil'r autem
& ſtupor quidam & ſuperabundans: ſi ergo ſtupor eſt ſuperabun
dantia, ſuperabundãtia erit ſuperabundans: vr̃ autem neutrum
horũ,quemadmodũ nec diſciplina diſciplinatũ, nec mot⁹ motũ.

G Quandoq; aũt peccant, & passionẽ in genere eius quod passum K
68. Loc⁹. Declatio. est ponentes. Vt immortalitatẽ vitam sempiternã dicẽtes esse: passio enim vitæ & accñs immortalitas vr̃ esse: q aũt verum sit quod dicitur, manifestũ fiet, si quis admittat aliquẽ ex mortali fieri immortalẽ: nullus enim dicit aliã vitã eũ sumere, sed accñs aliquod, vel passionẽ huic eidem aduenire: quare non genus vita, immortalitatis.
69. Loc⁹. Declatio. Rursum, si passionẽ cuius est passio, illius genus dicit eẽ. Vt spiritũ aerem motum: magis enim motus aeris, spiritus: nã, aer idem permanet, & qñ mouetur, & qñ stat, quare non est omnino aer spiritus: esset enim & non moto aere spiritus, si quidem idẽ aer permanet, qui quidem erat spiritus: similiter aũt, & in alijs hmõi. Si igitur, & in hoc oportet admittere q aer motus, est spiritus, nõ tamen de omnibus huiusmodi est assignandum, de quibus nõ ve-
H rificatur genus, sed de quibuscunq; vere prædicatur assignatum genus: nam in quibusdã non videtur verificari, vt in luto, & niue: L
nam niuem dicunt esse aquam coagulatam, lutum autem terram humido temperatam: est autem neq; nix aqua, neq; lutum terra: quare neutrum assignatorum generum erit genus: oportet enim genus verificari semper de omnibus speciebus: similiter aũt neq; vinũ est aqua putrefacta (sicut Empedocles dicit, in ligno putruit vnda) nam simpliciter non est aqua.

Sermo de alijs Generis locis. Cap. 5.

ABRAM

Loc⁹. 28. qui ẽ. 58. Vigesimusoctau⁹ locus ẽ, quãdo quis ponit habitum genus actus, aut actum gen⁹ habitus. Exẽ-
I plum positionis habit⁹ genus act⁹, est sermo dicentis, quòd medicina sit genus regiminis conualescentiũ: conualescẽtium nanq; regimen nõ est species medicinæ, sed ipsum regimen est ipsamet medicina. Exemplum autem huius, qui posuit actũ genus habitus, est, prout qui dixerit genus febris esse actionũ nocumentum: notum autem ẽ, quòd qui poneret genus huiusmodi, abstulerit ab eo prædicationem in eo q quid sit. Et ideo hic locus est demonstratiuus in destructione.

Vigesimus

MANTINVS

Vigesimusoctauus locus est, si aliquis ponat habitũ esse gen⁹ ad actũ, vel actũ ad ipsum habitũ. exempli gratia, qui ponit habitum M
esse genus ipsius actionis, seu actus, est, vt si dicat medicinam esse genus ad regimen conualescentium: quoniam regimen conualescentiũ non est vna specierum artis medicę: sed ipsum regimen est ipsamet medicina. Exemplum vero eius, qui ponit ipsum actum genus ad habitum, vt si quis dixerit, genus ipsius febris eẽ læsionem operationis. Manifestum autem est, quòd qui ita describit genus, tollit prædicationem in eo qđ quid est: & ideo is locus est demonstratiuus in destruendo.

Locus

A ABRAM

Loc⁹. 29. q est 59. & 60. Vigesimusnonus locus est, quia ponere rem illud consequētem, indicium est ponere in potentia habitum consequentem ipsam: hoc est: ponere potentiam genus ipsius habitus. verbi gratia, qui poneret mansuetudinem & fortitudinem continentiam ab ira & timore, & constantiam à fuga: fortis enim & mitis est aliud, q̃ continēs: fortis enim est, quem non aggreditur timor: cō stans autem ē qui se cohortatur ad ferendum res terribiles: & similiter continens est, quem nō aggreditur B iracundia: constans autem est, quē aggreditur accidens iracundię & se detinet in illa. Et ideo dicitur quòd habens habitum sit, quem non aggrediuntur accidentia, constans autem est, quem aggrediuntur accidentia, & detinet se in illis, & vt vniuersalius inquam, constare anima est causa inessendi habitum constanti. Et ideo, quando est habitus, sequit necessario ꝙ sit potentia præcedēs ipsum, & nō sequitur, ex quo cōstantia pręcedit habitum ꝙ sit illius genus: hoc autem est per se notum. Et hinc ponendum est tristitiā C esse genus iræ, & opinionem, genus assertionis: tristitia enim sequit ab essendo iram: impossibile enim est irascentem non contristari, & tristitia est causa iræ. Neq; etiam opinio est genus assertionis, & si præcedat esse ipsam, & hæc illā sequatur: veritas enim primo fuit opinio: quando aūt aucta & roborata est, fit assertio. Nullum autem genus est huius conditionis, hoc autem existente, vt præscripsimus, cōsequens, quod fallit ponentem genus secundum basim, est tripliciter, aut ꝙ cōsequēs sit sicut

MANTINVS D

Locus vigesimusnonus est, si ponat res pro re, quæ ad illā sequit, vt ꝙ ponat habitus pro potentia, q̃ illū sequit, hoc est ꝙ ponatur potētia genus ad habitū. Exempli grā, si quis ponat mansuetudinē esse continentiam iræ, & fortitudinē continentiā timoris, & abstinentiā à fuga. Nam ipse fortis ac mansuetus differūt ab ipso continente, nā fortis est, qui nō afficit timore, cōtinens vero, qui resistit rebus incutientibus timorem: silrq; & mansuetus, qui ira non afficit, ab eaq; se abstinet, cōtinens vero, quē aggreditur aliquod accidēs E iræ, & tñ non perturbatur ab ea, sed resistit ei: & ideo dr, ꝙ qui habet aliquem habitū, est ille, quē nō aggrediunt passiones, seu casus ipsi: sed cō tinens est ille, quē perturbationes ag grediuntur, & infestant, sed nō perturbatur ab eis, sed resistit eis, & (vt verbo dicā) ipsa cōtinentia est cā, vt reperiat habitus in ipso continente: & ideo, si reperit ipse habitus, necesse est oīno, vt reperiat potentia, quæ eū præcedat: neq; propterea sequit, si continentia præcedit habitum, vt propterea sit eius genus: & hoc per- F spicuum est. Similiterq; ponere tristitiā genus ad irā, & opinionē gen⁹ ad fidem, quia tristitia necessario sequit ad ipsam irā, qm̄, qui irascitur, impoīe est, quin cōtristetur, & ipsa tristitia est causa iræ, neq; opinio ēt est gen⁹ fidei, licet p̄cedat eius esse, sequit aūt ad ipsā, qm̄ fides primo est opinio, postea vero ipsa aucta & firmata fit fides, sed nō dat hmōi gen⁹: si ergo res ita hēt, sequit vt illud consequēs, in quo peccat, qui ponit ipsum eē gen⁹, est vnū horum triū, nēpe vel vt ipsum cōsequēs sit in potentia

G Sicut potẽtia ad habitum, prout est potentia ad cateruam terribilium, quæ est habitus, qui est ipsa fortitudo, aut sicut causa alicui⁹ rei, prout tristitia efficit iracundiam, aut sicut res remissa debilis virtutis, prout est opinio cũ assertione: opinio enim est debilis assertio: & hinc errauit q posuit progressum genus cursus.

Loc⁹. 30. qui ẽ 61. Trigesimus autem locus est, ꝙ cõsideremus, an moris speciei & generis sit, ꝙ sint in vno subiecto, in quo est species, in illo sit genus: sin autẽ, H illud non est genus, prout sunt albedo & color, quia in quo est albedo, in illo est color: si quis autem poneret timorem genus pudoris, & tristitiam genus irę, nõ esset genus illud, quod poneretur: pudor enim est in parte cogitatiua, & timor in animi excitatiua, & tristitia in concupiscibili, & ira & contentio in irascibili. Hic aũt locus est demõstratiuus: si enim spẽs insit alicui subiecto, ꝑm ꝙ inter ea est essentialis habitudo, genus necessario inest illi. Et hic locus iuuat ẽt ipsum accidens: vulgatum enim est, ꝙ accidens & res qua I accidit, insint vni eidem rei: si autẽ non insint vni rei, illud non est accidens. Et huius loci instãtia est, quia rubor pudẽtis & pallor timẽtis sunt duo accidentia, quæ insunt faciei, & consequuntur ob animę affectum.

Loc⁹. 31. qui ẽ 62. Trigesimus prim⁹ locus est, ꝙ cõsideremus, si genus non prędicet̃ de specie simpliciter, sed prędicetur de ea adiectione connexæ clausulæ, & conditionis, illud non est genus: & hanc ob causam sentiẽs & vidẽs nõ est gen⁹ animalis: animal enim sentit ꝑ eius partem, quæ est ipsius aĩa. Et ille locus est demonstratiuus.

Trige-

tentia ad habitũ, sicut ẽ potẽtia sup K cõgregationẽ terribiliũ, q̃ reperitur in ipso habitu, qui est fortitudo: vel vt sit cã rei futuræ, vt tristitia, q̃ efficit irã, vel vt res exigua imbecillis roboris, vt ẽ opinio ad ipsam fidẽ, seu certitudinẽ: nã opĩo ẽ debilis fides, vel certitudo debilis: hinc errat, qui ponit ambulatiõis gen⁹ ipm cursũ.

Trigesim⁹ locus ẽ, vt inspiciam⁹ vtrũ gen⁹ & spẽs sint apta nata esse in eodẽ subiecto, tũc enim ĩ quo reperit̃ spẽs, reperiet̃ & genus: aliàs. n. nõ est genus, vt albedo & color, nã in quo inest albedo, in eodẽ reperit̃ L & color. Et si quispiã dixerit timorem esse gen⁹ verecũdiæ, & tristitiã genus irę, nõ recte assignauit gen⁹, qm̃ verecũdia est in parte rõnali, timor vero in irascibili, & tristitia in cõcupiscibili, & ira in irascibili. Isq; locus ẽ demr̃atiu⁹: nã, si spẽs reperitur in aliquo subiecto, ꝑpea q̃ habent inter se quãdã habitudinẽ demonstratiuã, tũc de necessitate gen⁹ reperiet̃ in eo. Is aũt locus ẽ vtilis ad ipsum accñs, nam manifestũ est, ꝙ accidens, & id, ꝑp quod ipsum accidit, sunt in eadẽ met re, & si non exi M stant in eadem re, tũc erit accidens: sed hui⁹ loci instãtia est, qm̃ rubor verecũdi, & pallor timẽtis sunt duo accidentia, quæ existunt in facie, & tñ insequuntur animæ passionem.

Locus trigesimus prim⁹ est, vt ꝯsiderem⁹: nã, si genus non prædicet̃ de specie simplr̃, sed prædicet̃ de ea ꝑm quid, & cum conditione, tũc nõ est genus: & ob hanc causam nec ipsum sensitiuum neq; visiuum ẽ genus ad animal, qm̃ animal est sensitiuum parte eius, quæ est anima: & est locus hic demonstratiuus.

Trigesimus

ABRAM

A Trigeſimusſecũdus locus eſt, ꝙ totum ponatur in parte, hoc eſt, ꝙ totũ ponatur partis ſpecies, prout qui poſuit lutum genus terrę: nam terra eſt pars luti. Et hic locus eſt, quod deeſt prædicatio in eo quòd quid ſit.

Locus. 32 qui ē 63.

Locus. 33 qui ē 64. & 65.

Trigeſimustertius locus eſt, ꝙ cõſiderem⁹ an poſuerit aliquam rerũ turpium, quarum fuga eſt in potentia illius quē illæ attingũt, pro quo quis poneret ſophiſtam illum, qui adipiſceret̃ opes & magiſtratus per ſciam, & latronem illum, qui poſſet B furari: hic enim denominauit aliquem ſm aliquam rem in actu, in eo ꝙ quid res ſit, quatenus illa ineſt illi in potentia. Eximius enim rerũ ſtudioſus prępotens poſſet praua facere, ſed non faceret malum. Et iterum, quia potentiæ ſunt eligendæ, ipſas enim ineſſe habentibus potentias fit ob duarum operationũ præſtantiorē. Si aũt fecerit malam. i. per accidens: & ideo non ſunt turpes ſecundum ſe: & ſimiliter fit, ſi poſuerit aliquam rerum eligendarum in potentia ad illas. Potentia enim eſt eligenda propter aliud. Et vniuerſaliter hic locus redit ad eum, in quo C ponitur pro re ipſius euentum.

Locus. 34 qui ē 66. & 67.

Trigeſimusquartus locus eſt, ꝙ conſideremus ſi ſpēs ſit de illis, quarum moris eſt eſſe in pluribus, q̃ in vno gñe, & poneret̃ in vno, illud nõ eſſet genus: prout latro, qui eſt eligens & potens, non. n. eſt latro qui eligit, & non põt, neq; iterũ qui põt & non eligit. Themiſtius aũt dicit, ꝙ hic locus eſt falſus, qm̃ non inuenitur aliqua res, quæ ſubſit duobus generibus ſupremis ex vna parte: & hoc eſt ĩpoſſibile niſi in p̃dicamẽto rela-

MANTINVS

Trigeſimusſecundus locus eſt, ſi ponat̃ totum in parte, i. vt ponat̃ totũ ſpecies partis, vt ſi quis poneret genus ipſius luti ipſam terram, terra ſit pars lati, & in loco deeſt prędicatio in eo quod quid eſt. D

Locus trigeſimustertius eſt, vt inſpiciam⁹ ſi ponatur aliquid vituperandorũ, vel fugiendorũ in potentia, vt propterea ꝑueniant actu: vt ſi quis ponat, ſophiſtam eſſe qui põt diuitias præſtare, ſcientiamq; apparentē tradere, & furē qui poſſit aliena ſurripere bona. Qm̃ non denominabit̃ aliquis aliqua re actu, eo modo, quo denoĩatur, quatenus eſt E in potentia ad illam rē. Nã Probus Rex habens poteſtatē, põt vtiq; malum agere, ſed non aget malũ, poteſtates præterea eligunt̃ ꝑ ſe, qm̃ reperiunt̃ in habentibus ipſas poteſtates pp meliorem duarũ actionũ, & ſi agãtur in malam partē, illud erit ꝑ accidens, & ideo, illa non ſunt ꝑ ſe vituperãda: ſimiliterq; ſi quis poſuerit aliquod eligibilium in potentia, qm̃ potentia eligit̃ pp aliud: & tandem hic locus reducit̃ ad eũ, in quo ponetur res pro eius cõſequente, vel accidente. F

Trigeſimusquartus locus eſt, vt inſpiciamus vtrum ſpēs aliqua poſſit ex natura ſua poni ſub pluribus generibus vno, & ponat̃ ſub vnico genere, tunc illud non eſt genus: vt fur, qui eſt eligēs, & potens: nã nõ ē fur qui eligit, & nõ eſt potens, neq; qui eſt potens, & nõ eligit. {Themiſtius aũt dicit}, ꝙ hic loc⁹ eſt falſus, qm̃ non reperitur aliquid, quod includatur ſub duobus generibus ſupremis vnica & eadem ratione: hoc aũt non põt fieri, niſi in p̃dicamẽto rela-

G ABRAM | MANTINVS

relationis, ex quo illud euenit oĩbus prædicamentis. Et dicit, ꝙ si ponat̃ latro in electione, & potestate est error circa illum, qua ponitur res in suum euentum, nec illorum aggregatum est illius genus. Hoc autem est considerandum.

Locus. 35 q est 68. & 69. Trigesimusquintus locus est, ꝙ ponatur patiens genus ipsius passionis, prout diceretur ꝙ priuatio mortis sit vita ęterna, ęstimatur enim, ꝙ priuatio mortis sit accidẽs, aut passio vitæ æternæ: si aũt priuatio mortis esset vita, priuatio esset ipse habitus: & siľr qui diceret, ꝙ ventus sit aer motus, prius enim esset, ꝙ ventus esset ipsius aeris motus, aer.n. est aer, siue quiescat, siue moueatur, & si ventus esset aer, esset ventus illo quiescente. Huius autem basis est, quia genus verificatur de speciebus in eo ꝙ quid sit. Huius aũt loci contrarium est, vt qui posuit aerẽ motum, esse ipsum ventum.

relationis, quia cõsequitur omnia K prædicamenta. Dicit igitur, ꝙ, si ponat̃ fur ꝑ electionem & potestatem, peccat̃, propterea quia ponitur res ꝑ suum cõsequens: illorum enim aggregatum non est suum genus, hoc tamen indiget consideratione.

Locus trigesimusquint' est, cùm ponit̃ ipsum patiẽs genus passionis. vt si quis dicat immortalitatem esse vitam sempiternam, q̃m immortalitas vr̃ esse accidens, vel passio ipsi' vitæ sempiternę, si igit̃ ipsa immortalitas esset vita, tunc ipsa priuatio esset habit', similiterq; qui dicit ven L tum esse aerem motũ, q̃m potius vẽtus est motus aeris, cùm ipse aer sit aer iam quiescẽs, q̃ motus: sed si ventus esset aer, tunc esset ventus, dum quiescit: & huius rei fundamẽtum est, ꝙ genus vere dr̃ de speciebus in eo quod quid est: sed huius loci cõtrarium est, si quis posuerit aerem motum esse ventum.

De genere loci alijs. Cap. 6.

70. Locus Declatio. AMplius, si omnino quod assignatũ est, nullius est gen'. Manifestum enim, q̃m neq; eius, quod dictũ est. Considerandum aũt ex eo quod nihil eorũ differt specie', quæ partici-

71. Locus Declatio. pant assignatũ genus. Vt nihil alba differũt specie, ipsa à seinuicẽ: omnis aũt generis sunt species differentes: quare nullius erit albũ M

72. Locus Declatio. genus. Rursum, si quod omnia sequitur, genus, vel differentiam dixit. Plura enim sunt, quæ omnia sequuntur: vt ens, & vnum eorum sunt, quæ omnia sequunt̃: si igitur ens genus assignauerimus, manifestũ, q̃m oĩum erit genus, eo ꝙ prædicatur de eis: de nullo enim genus q̃ de speciebus prædicatur: quare & vnum spẽs erit entis: accidit ergo de oĩbus, de quibus genus prædicatur, & spẽm prædicari, eo ꝙ ens, & vnum de oĩbus simpliciter prædicantur: oportet autem de paucioribus speciẽ prędicari. Si autẽ quod omnia sequitur, differentiam dixit, perspicuum q̃m de ęqualibus, vel de pluribus differentia q̃ genus dicetur. Nam, si & genus omnia sequitur, de æqualibus: si vero non omnia sequatur genus de pluribus

A ribus differentia dicetur q̄ ipsum genus. Amplius, si in subiecta specie est, quod assignatū genus dicit. Vt album in niue: quare manifestum q̄m non erit genus: de subiecta enim specie solū gen⁹ dr. Considerandum autem etiam est, si non vniuocum sit genus spēi. Nam de oībus speciebus vniuoce genus prædicatur. Amplius, q̄n existente & speciei, & generi contrario, si quod melius contrariorū est, in peiori genere ponit. Nam accidet reliquū in reliquo esse, eo q̄ contraria in contrarijs generibus: quare quod deterius est, in meliori erit: at vr̄ melioris, & genus melius esse. Et si eodem silr̄ ad vtraq̄ se habente, in peiore, & non in meliore genere ponit. Vt aīam ipsum quod est agitationem, aut agitatum: nam pari mo do eadem statiua, & agitatiua esse vr̄: quare si melius statio in hoc oportet genere ponere. Amplius ex magis, & minus. Destruenti

73. Loc⁹. Declaratio. 74. Loc⁹. Declaratio. 75. Loc⁹. Declaratio. 76. Loc⁹. Declaratio. 77. Loc⁹. Declaratio.

B quidem, si genus suscipit magis, species aūt nō suscipit, neq̄ ipsa, neq̄ quod ab ipsa dicitur: vt si virtus suscipit magis, & iustitia, & iustus: dicitur enim iustus magis alter altero: si igitur assignatum quidem genus magis suscipit, species autem non suscipit, neq̄ ipsa neque quod ab ipsa dicitur, non erit quidem assignatum genus.

Rursum, quod magis videtur, vel similiter, non est genus: manifestum, q̄m nec quod assignatum est. Vtilis autem hic locus in talib⁹ maxime, in quibus plura videntur de specie in eo quod quid est prædicata, cùm non determinatum est, neq̄ promptum nobis est dicere, quodnam eorum genus: vt de ira, tristitia, & opinio paruipendentiæ, in eo quod quid est prædicari videtur: contristatur enim iratus, & opinatur paruipendi. Eadem autem cōsideratio, & in specie ad aliud aliquid comparanti. Nam, si quod magis, aut

78. Loc⁹. Declaratio.

C similiter videtur esse in assignato genere, non est in genere, manifestum, q̄ neq̄ assignata omnino species erit in genere: interimenti igitur quemadmodum dictum est, vtendum. Astruenti vero si quidem suscipit magis quod assignatum est genus, & species, non vtilis locus: nihil enim prohibet vtrorumq̄ suscipientium non esse alterum alterius genus: nam bonum & album suscipit magis, & neutrum neutrius genus. Generum autem, & specierum ad seinuicem comparatio, vtilis: vt si similiter hoc, & hoc genus: si alterū genus, & alterum: similiter autem & si quod minus, & quod magis: vt si continentiæ, magis potestas, quàm virtus genus, virtus autem genus, & potestas. Eadem autem, & de specie conuenit dici: nā si similiter hoc, & hoc propositi species: si alterū species, & reliquum: & si quod minus vr̄ species est, & q̄d magis. Amplius, ad construendum: perspiciendum si de quibus assignatum est genus, in eo quod quid est prædicatur: cùm nō sit vna assignata species

79. Loc⁹. Declaratio.

cies

G cies, sed plures, & differentes. Nam manifestum quoniam erit genus.
80. Loc⁹. Declaratio. Si autem in assignato species est, considerandum & si de aliis speciebus genus in eo quod quid est prædicatur. Nam, rursus accidet
81. Loc⁹. Declaratio. de pluribus, & differentibus idem prædicari. Quoniam autem videtur in quibusdam, & differentia in eo quod quid est de speciebus prædicari, separandum est genus & differentia, vtenti iis quæ dicentur elementis. Primum quidem, quoniam genus de pluribus dicitur quam differentia. Deinde, quoniam secundum eius (quod quid est) assignationem, magis conuenit genus, quam differentiam dicere. Nam, qui animal dicit hominem, magis indicat quid est homo, quam qui gressibile. Et quoniam differentia quidem qualitatem generis semper significat: genus autem, differentiæ non. Nam qui dicit gressibile, quiddam animal dicit: qui vero animal
82. Loc⁹. Declaratio. dicit, non dicit quale quiddam gressibile: differentia igitur à genere sic separanda. Quoniam autem videtur Musicum, qua Musicum est, sciens
H esse: & Musica scientia quædam est: & si ambulans eo quod ambulat mouetur, ambulatio motus quidem est: considerandum in quo genere vult quippiam construere secundum dictum modum. vt si scientiam ipsum quod est fidem: si sciens quatenus scit, fidit: manifestum enim quoniam scientia fides quædam erit. eodem autem modo, & in aliis huiusmo
83. Loc⁹. Declaratio. di. Amplius, quoniam quod sequitur aliquid semper, & non conuertitur, difficile est separare, quod non sit genus, si hoc quidem illud sequitur omne, illud vero hoc non omne. Vt tranquillitatem quies, & numerum diuisibile, è conuerso autem non: nam diuisibile non omne, numerus, neque quies omnis, tranquillitas: ipso quidem est vtendum, vt genere quod est semper consequens, cùm non conuertatur alterum: cùm autem alterum se extendit non in omnibus, obsequendum. Instantia autem huius: quoniam non ens sequitur omne quod fit (nam quod fit non est) non con-
I uertitur (non. n. omne quod non est, fit) attamen non est genus non ens eius quod fit: simpliciter enim non sunt non entis species. De genere igitur quemadmodum dictum est, transeundum.

Sermo de nonnullis aliis locis Generis. Cap. 6.

ABRAM

Loc⁹. 36. q. est. 70. TRigesimus sextus locus est, si res denominatæ per genus non differant per aliquam differentiarum: prout qui poneret album genus rerum albarum.

Loc⁹. 37. q. est. 71. & 72. Trigesimus septimus locus est, quod ponatur consequens omnes res genus alicuius rei: vt qui poneret vnum & ens genus decem prædicamentorum: opor-

MANTINVS

LOcus trigesimus sextus est, cum ea, quæ pro genere assignantur non differant aliqua differentia, vt si quis dicat album esse genus rerum albarum.

Locus trigesimus septimus est, cum ponitur quod sequitur ad omnes res esse genus alicuius rei, vt si quis ponat vnum & ens esse genus decem prædicamentorum, quia

ABRAM

A oporteret enim, quòd ens esset gen⁹ vnius, & vnum genus illius, ex quo vtrunque eorum verificatur de alterutro, & esset vna eadem res, relatione vnius eiusdem rei, aliquando genus, & aliquando species: hoc autẽ est falsum, quia genus prædicatur de pluribus, quàm prædicetur species. Sicq; etiam errat qui poneret talia consequentia differentias: cõsequens enim rem sicut non largitur ipsius quidditatem, sic nõ largitur qualis res sit: & ob hoc sequeretur, ꝙ differẽtia esset æqualis generi
B aut eo vniuersalior.

Loc⁹. 38. ꝗ est. 73. Trigesimus octauus locus est, si genus denominatũ dicatur in subiecto, nõ de subiecto, & species de subiecto, illud non est genus: sin autẽ, accidentia essent genera substantiarum.

Loc⁹. 39. ꝗ est. 74. Trigesimus nonus locus est, ꝙ cõsideremus, an speciei sit cõtrarium, & generi sit contrarium, & species præstantior illarum posita fuerit generis vilioris illorũ, illud quod positum est genus, non est genus. Et
C ex hoc loco intulit Socrates errorẽ in Libro de Republica, quem sensit deceptor, quia ex quo excellentius est contrariũ iniustitiæ, & bona electio contraria est malæ electioni, & iustitia est excellentior iniustitia: & bona electio excellentior est mala electione, litigiose & paralogistice intulit, iustitię genus esse malam electionem. Ait Themistius hic locus est vulgaris, sed fortasse vis hui⁹ ex loci sumit̃ ab essentia rei, qđ ex quo genera insunt speciebus secundum sui essentiam: necessariũ itaq; est,

MANTINVS

quia tunc oportebit ipsum ens esse D genus ad ipsum vnum, & vnum genus quoq; ad ipsum, cum alterutrũ eorum vere dicat̃ de alterutro: & sic vna & eadẽ res, in relatione ad eandem rem qñq; erit genus, qñq; vero species: quod est falsum, quia genus de pluribus prædicatur q̃ spẽs. Silr quoq; errat qui ponit huiuscemodi consequentia esse differẽtias, quia quemadmodum id, quod consequitur rem, nõ pręstat eius quidditatẽ, s. vt significet quid sit, ita etiã neq; quale sit illud, & sequeretur ex hoc, vt ipsa differentia esset æqualis ipsi generi vel vniuersalior ipso. E

Locus trigesimus octauus est, si genus assignatum dicat̃ esse in subiecto, & non de subiecto, species vero de subiecto, tũc illud non erit genus, aliàs enim accidentia essent genus substantiarum.

Trigesimus nonus locus est, vt inspiciamus, si spẽs habet contrarium, & genus quoq; habeat contrarium, & ponat̃ species illorum melior in genere deteriori, tunc id, quod fuit positum genus, nõ erit genus. Et ex hoc loco probauit Socrates in libro F de Republica errorem cuiusdã Sophistæ. quia cum iustitia sit cõtraria iniustitię: & bona electio cõtraria malę electioni, & iustitia sit melior iniustitia, & bona electio melior mala electione, ideo intulit contra ipsum instantiam & impugnationem, quia ponebat genus iustitię esse malam electionem. Inquit Themistius, hic locus est probabilis rethoricus: sed fortasse vis huius loci erit sũpta ex essentia rei, cũ ipsa genera insint spẽb⁹ s̃m essentiã suam: necesse ergo ẽ, vt ipsum melius atq; ipsum

G est, ꝙ præstantior & vilior res sequatur in vtrisq; vno eodem modo. Et dixit: huius loci instātia est, qa vermis & musca est vilior imagine Lune facta ex ære. Hæc aūt non est instantia, qa nulla res inanimata est ꝑstantior, q̄ aīata, Lunæ aūt imago est prestans ſm positionē, nō nāſr.

Locꝰ. 40. q est. 75. Quadragesimus locus est, si fuerit vna res attributa duabus rebus vna habitudine, & vna illarū fuerit ꝑstantior q̄ altera: res aūt illa ponitᷣ in viliori, non in præstantiori, illud non est genus, prout est de anima, quia ei inest motꝰ, sicut ei inest qes, & ex quo quies est permanentia, ꝑ-

H stantior est illi q̄ inesse ei motum. Sicq; qui posuit eam in motu errauit: hic autem locus est vulgaris.

Locꝰ. 41. q est. 76. Quadragesimusprimus locus sumitur ab eo quod est magis & minus & æquale, & est de locis communibus omnibus quæsitis, & sumitur à rebus, quæ sunt deforis. Numerus autem locorum q sunt huius loci, est proximus numero locorum, qui fiunt de quæsito accidētis. Primus itaque locus destruens quidem est, si genus recipiat additionem, & species non recipiat id, de quo dicitur ꝙ sit genus, non est genus: & hic lo

I cus est demonstratiuus. Et hinc accidit error illius, qui definiuit dubium, ꝙ sit æquilibra oppositarum opinionū: equilibra enim non suscipit additionem, dubium autem suscipit illam. Et ille est debilis in cōstructione, quia quando vtraque suscipiunt magis & minus, non sequitur quòd vnum sit alterius genus, prout sunt albus & pulcher & intelligens & prudens. Secundus autem locus est, si quod magis aut æqualiter

ipsum deterius eodem modo sequā- K tur vtrunq; eorū. Dixitq; instantia huius loci est, quia vermis & musca ē deterior imagine Lunę æneę. Sed hęc non est instantia, qm̄ nullū inanimatum est melius aliquo aīato. Imago aūt Lunæ erat prestās, & nobilis ſm positionē, non ſm nām.

Locus quadragesimꝰ est, vt inspiciamus si vna & eadem res referatur ad duo eadem relatione, & vnū illorum sit melius altero, & res ponatur in deteriori, non in meliori, tunc illud non erit genus, vt aīa, quæ hēt motum, quemadmodū & quietem, L sed cum quies sit statio, seu firmitas melior quidem est ei, quàm motus, ergo qui ponit eam habere motū, peccat: & hic locus est probabilis.

Locus quadragesimꝰ primus, est sumptus ab eo, quod est ſm magis, vel minus, vel æquale, & est ex locis communibus cūctis problematibꝰ, & est sumptus à rebus exterioribus, & tot sunt ferè loca huius loci, quot sunt ea, quæ numerauit in ꝓblematibus accidentis. Primus aūt locus destructiuus quidem est, vt inspiciamus vtrum genus suscipiat magis, spēs vero non recipiat ipsum, tunc, M quod dr̄ de specie non erit genus, & hic locus est demonstratiuus. Hinc errauit, qui diffiniuit dubitationē, esse æqualitatem contrariarum cogitationum, qm̄ ipsa æqualitas non suscipit magis, dubitatio vero ipm suscipit. Est tn̄ hic locꝰ debilis in cōstruendo, qm̄ licet vtrunq; eorū suscipiat magis & minus, non propterea sequitᷣ, vt vnum eorū sit genꝰ ad alterum: vt album & honestum, seu pulchrum, & intelligens & prudēs. Secūdus locus est, si illud qđ vr̄ esse magis

A ABRAM MANTINVS

ter putatur esse genus, nõ sit genus, nec quod positum est esse genus est genus: & hic quidem locus vtilis est in rebus, de quibus putatur, ꝙ prædicentur de vna re, quatenus sint illius genera, absq; ꝙ nobis constet, q̃ illarum sit genus ſm veritatem. Cuius exemplum est, quia tempus ęstimatur, ꝙ sit motus, & ꝙ sit numer⁹, & similiter ira ęstimatur, ꝙ sit tristitia, & ꝙ sit pp cogitationem, qm̄ q irascit͛ cõtristat͛, & cogitat, ꝙ aggressus eũ fuerit spretus, & ſm hanc speciem scrutinij scrutaret͛ de ipsa specie cõparando ipsam ad indiuiduũ,
B quia si qđ magis aut æqualiter æstimat͛ esse species, non sit species, quę posita est spẽs non est spẽs. Et cõstructio iterum profert͛ his locis: si enim hoc & hoc, de quibus putat͛ ꝙ sint genera siłr, & vnum illorũ est gen⁹, alterum etiam est genus: & siłr si illud, de quo min⁹ erat opinio, est genus, id, de quo magis est opinio, est genus. v. g. si potestas magis sit continentiæ genus q̃ virtus, & virtus est genus, potestas etiã est genus: & hęc eadẽ verba dicerent͛ de cõstructione
C speciei: oĩa autẽ hæc loca sunt ꝑsuasiua, nisi prius fuerit nãliter prius.

Loc⁹. 42. q est. 77. Quadragesimus secũdus locus ẽ de differentia, quę est inter genus, & differentiã. Primo, quia genus prædicat͛ de plurib⁹, quàm prædicet͛ differentia. & Secũdo, quia genus magis significat rẽ, quã differẽtia, & differentia significat qualitatẽ, genus autem non significat qualitatem: q enim diceret progressiuum, diceret aĩal qualificatum, qui autẽ diceret aĩal, & non diceret progressiuũ: nõ qualificaret: hoc autem generis & differentię discrimẽ est diuulgatũ: Qua-

magis genus, vel siłe, non sit genus: D ergo illud, qđ positũ est ꝓ genere, non erit genus, & hic locus est vtil s in reb⁹, q̃ vñt ꝑdicari de aliqua re, q̃tenus sunt gña ei⁹, licet nos ignoremus, quodnã illorum sit vere genus. exẽpli gr̃a, tẽpus existimat͛ esse motus, atq; numerus: siłiq; ira existimat͛ esse tristitia, atq; esse pp opinionẽ, qm̄ qui irascit͛ tristat͛, & opinatur recepisse paruipẽdentiam, seu vituperiũ: & hocmet genere considerationis considerat͛ spẽs, prout cõparat͛ ipsi indiuiduo, qm̄ si id qđ existimat͛ esse magis spẽs, vel æqualiter, nõ sit spẽs, tunc illa species assi- E gnata, non erit species. In construẽdo etiam vtimur his locis nã si hoc, & hoc quod existimat͛ esse genus simili ratione, & vnum eorum fuerit genus, tunc aliud quoq; erit genus, similiterq; si minus opinabile fuerit gen⁹, ergo magis opinabile erit genus. exempli gratia, si potestas est genus continentię, magisq; virtus, & virtus sit genus, ergo & ipsa potestas erit genus: & hæc eadem dicuntur ad construendam speciem: omnia autem hæc loca sunt probabilia: verum primus est prior natura.

Locus quadragesimus secũdus ẽ, F quo separat͛ genus à dr̃ia: & primo, qm̄ genus prædicat͛ de pluribus q̃ ꝑdicet͛ differẽtia: secundo vero, qm̄ genus magis significat quidditatẽ rei, q̃ differentia. Differentia vero significat qualitatẽ, genus aũt non significat qualitatẽ. Nã cum dr̃ gressibile, dr̃ aĩal qualificatum, seu quale quid: sed qui dicit animal, & non dicit gressibile, non dicit quale quid: & hæc diuersitas, quæ est inter gen⁹ & differentiam est probabilis.

Locus

ABRAM

G Quadragesimustertius locus est, ꝙ quicquid ipsum esse sequit̃ essendo spẽm, aut sequit̃ spẽm esse essendo ipsum, ęstimat̃ de illo ꝙ sit gen⁹, & difficile fit distinguere inter ip̃m, & ip̃m gen⁹. Huius aũt instãtia est, q̃a quod est in g̃natione, est nõ ens, et nõ ens nõ est genus illius, quod est in generatione, & rursus, quia si hoc sil'e esset genus, connexa essent genera. Expedit aũt te scire, ꝙ loca propriorum generi euidẽs fit ipsorũ disciplina, reducendo oĩa illa ad quatuor bases, quas diximus ꝙ sint sedes locorum generũ. Prima enim basis, s. ꝙ genus inesse speciei oporteat esse necessariũ, sumit sub se locũ, quo dr̃, si quod ponit̃ genus conueniat definitioni accidẽtis: & ꝙ, si qđ positũ est ĩ genere, impos'e sit, ꝙ conueniat vlli harũ specierũ: & ꝙ si nulla drĩarũ diuidentiũ genus p̃dicet̃ de illo, quod positum est spẽs: & ꝙ si spẽs conueniat alicui rei, q̃ nullo pacto insit rebus, quę subsunt generi: hæc enim quatuor continẽt, ꝙ id quod positum est genus, non sit speciei: sicq; continẽt circũstantiam sicut destructiones, & in omnibus quæsitis simpl'r excepto primo. Secunda vero basis est, s. ꝙ expediat genus prædicari de tota specie, & ꝙ quicquid prædicatur de parte non est genus: & subest illi primus loc⁹, quem ordine inseruit Aristo. & est locus partitionis solum. Tertia aũt basis est, s. ꝙ expediat genus superare in essendo ipsam speciem, ꝙ illud quod prędicatione non superat speciem, non sit genus, & subintrant illam plura loca: quorũ primus est, si cõnectatur generi definitio speciei, quia si connectatur, ęquatur illi, aut

Loc⁹. 43. q̃ est reliqua omnia loca.

H (margin letter beside "teat esse necessariũ")

I (margin letter beside "cunda vero basis")

MANTINUS

K Locus quadragesimustertius est, vt quodcunq; det̃ data spẽ, sed non oporteat spẽm dari dato illo, existimat̃ q̃dẽ illud eẽ gen⁹: & erit difficile distĩguere inter ip̃m & ip̃m gen⁹. Sed huius instãtia est, qm̃, quod fit, non est ens, sed non ens non est genus ad id qđ fit: p̃terea si hoc esset simile generi, tunc & ipsa consequentia essent g̃na. Scire aũt debes, ꝙ loca propria ipsi generi possunt disci reducẽdo ea oĩa ad illa quatuor prĩcipia, seu el'nta, q̃ dixim⁹ esse fundamẽta locorũ genericorũ. Nam sub primo loco, qui erat, ꝙ genus inest necessario ipsi spẽi, includit̃ locus ille, in quo dicebat̃, vtrũ id qđ ponitur esse genus conueniat definitioni accidentis: & vtrum id, qđ ponit̃ pro genere, possit esse cõe alicui illaꝝ specierum: & vtrum vna ex differẽtijs diuisiuis g̃nis, non p̃dicet̃ de eo, quod fuit positum pro spẽ: & vtrum spẽs sit cõis alicui rei, q̃ nullo pacto põt reperiri in rebus sub g̃ne existẽtibus. Hæc. n. quatuor h̃nt hoc ĩter se cõe, ꝙ id quod ponit̃ esse genus, non inest spẽi: ergo cõicant in modo destruendi in oĩbus problematibus absolutis præter primum. Secũdum vero fundamentũ est, ꝙ oportet genus p̃dicari de oĩbus spẽbus, & ꝙ illud quod p̃dicat̃ de aliqua, non est genus, includit̃ sub eo primus locus, quem Arist. narrauit, & est loc⁹ à diuisione tm̃. Sub tertio aũt fundamento, quod est nẽpe, ꝙ oportet genus superare spẽm ſm suum esse, & ꝙ id, quod non superat ſm suum esse ipsam spẽm, non sit genus, ĩcludunt̃ quidẽ multa loca: primus locus est, vtrũ coniungat̃ generi definitio speciei: nã si adiungat̃, tunc erit

L (margin letter beside "tur esse genus")

M (margin letter beside "bus absolutis præter primum")

A ABRAM | MANTINVS

aut superat illud: secũdus aũt est, ꝙ spés diceretur de pluribus, q̃ dicatur genus, aut æqualiter: tertius ẽ, si po sueris genus in specie: & quartus ẽ, aut differentiam in specie: & quintus, aut genus in differentia: & sextus, aut differentiam in genere: & septimus, si generi nõ sit alia species. Quarta vero basis est, qua dictum est, ꝙ expediat genus prædicari de spẽ in eo, ꝙ quid sit, & ꝙ id quod nõ prędicatur hoc modo nõ sit genus: & subintrant ipsam plura loca nimis, & sunt destruentia & construẽ-
B tia contra reliqua loca: quorũ primus est secũdus locus, & loca p̃cedẽtia, sed ille est ipsamet basis, s. ille, quo dictũ est, ꝙ id, qđ positũ est genus nõ prædicetur in eo ꝙ quid sit, sed prædicatione per accidens: secũdus, si genus & species sint vnius p̃dicamenti: & tertius: si qđ enunciamus esse genus, non prædicet̃ in eo ꝙ quid sit de aliquo indiuiduorum ipsius spẽi: & quart⁹, si acciderit speciei, ꝙ ei sit aliud genus vltra genus positum, & neutrũ alteri subsit, nec ambo subsint alij generi, si genus,
C quod positum est genus, & oĩa genera quæ supra ipsum sunt, prędicent̃ de specie in eo ꝙ quid sit vno simili modo, & sextus, si definitiones generum conueniant speciei, & omnib⁹ rebus subordinatis illi: septimus, si posueris differentiam in genus: & octauus, si posueris habitum in differentiam: nonus, si posueris habitum in potẽtiam consequentẽ illũ: decimus si posueris totũ in suas partes: vndecimus, si posueris affectus & passiones in patientẽ: & duodecimus, si posueris aliquam rem de vilibus, aut turpibus in potentia: tertius-

erit ęquale ei, & non superaret ipsã: D
secundus, vtrũ spés dicat̃ de plurib⁹, q̃ dicat̃ genus indifferẽter, seu ęqualiter: tertius vtrũ ponat̃ gen⁹ in spẽ, hoc ẽ sub ipso: q̃rtus vel dr̃ia in spẽ: quintus vel genus in dr̃ia: sextus vel dr̃ia in genere: septimus si genus nõ habeat aliam spẽm. Quartum vero fundamentum est, in quo dicebat̃, ꝙ oportet genus prędicari de spẽ ĩ eo quod quid, & ꝙ quicquid nõ p̃dicat̃ hoc modo, non est gen⁹, multa includit loca sub se, quæ quidem sunt destructiua, & constructiua cõtra id, quod in alijs contingit locis: E
primus aũt locus eorũ est locus secundus ex locis præcedentibus, immo est ipsummet fundamentum, & est ille, in quo dr̃ ꝙ genus non prædicat̃ in eo quod quid, sed p̃dicatione accidentali: secũdus, si genus & spẽs non sint in eodem p̃dicamẽto: tertius, si id, quod iudicamus eẽ genus, non p̃dicet̃ in eo quod quid de aliquo indiuiduorũ spẽi: quartus, si contingat spẽm hr̃e aliud genus p̃ter illud positum, & nullũ eorũ sit sub altero, hoc est alterum sub altero, neq; vtrunq; sub † vnico genere: † a.l.alio.
quintus, si illud genus, qđ ponitur esse gen⁹, cũ oĩbus alijs gñibus, q̃ sũt supra ipsum, p̃dicet̃ de spẽ in eo qđ quid, ẽ eodẽ tenore: sextus, si definitiones generum conueniant spẽi, & cunctis rebus sub ea ordinatis: septimus, si dr̃ia ponat̃ in gñe: octau⁹, si habitus ponat̃ in ipsa dr̃ia: non⁹, si habitus ponat̃ in oĩ re sequente ipsum: decimus, si totũ ponat̃ in suis partibus: vndecim⁹, si impressiones & passiones ponant̃ in passo: duodecim⁹, si ponant̃ aliqua vituperãdorum & fugiendorũ in potentia: tertius-

G ABRAM

tiusdecimus, si posueris connexum consequens omnem rem in genus, prout est vnum & ens: quartusdecimus, si enuntiaremus rem, quæ accommodatione dicitur esse genus: quintusdecimus est, in quo dictum ẽ, si moris generis & speciei fuerit, ꝙ insint vni subiecto, illud cui inest species, inest ipsum, genus: sextusdecimus, si genus prędicetur de specie adiectione connexæ clausulæ non simpliciter: decimusseptimus, quãdo generi, & speciei fuerint contraria, & præstantius contrariorũ poneretur in vilius & vilius in pręstan H tius.

Hæc itaq; triginta loca, sunt loca propria generi: reliqua autem loca quę relata sunt in hoc libro sunt cõmunia, ambiẽtia omnia quęsita, videlicet quæ summũtur ab oppositis & sumpta à casibus, & cõiugatis, & sumpta ex similibus, & sũpta ab eo quod est magis & minus. Iam autẽ explicauimus omnia loca generum sicut nobis constitit, & Deo iuuante procedamus ad loca ipsi⁹ ꝓprij.

MANTINVS

tiusdecimus, si ponatur id, quod sequitur ad vnamquãq; rem esse genus, vt vnũ & ens: decimusquart⁹, si iudicamus illam rem, quæ dr̃ metaphorice esse genus: decimusquint⁹ est ille, in quo dicebat̃ si gen⁹ & species sint apta nata ĩesse vni subiecto, ꝙ id, in quo reperitur species, reperietur & genus: sextusdecimus si genus prædicetur de specie s̃m quid, & nõ simpliciter: decimusseptim⁹, si genus, & species habeant contraria, tunc ponatur melius contrariorum in deteriori & deterius in præstantiori. Hęc itaq; sunt triginta loca, quæ sunt propria ipsi generi, reliqua vero loca, quę in hoc tractatu narrantur, sunt ex vniuersalibus cõmunibus cũctis problematibus, hoc est, ea quę sunt sumpta ab oppositis, & sumpta à casibus, & à coniugatis, & à similibus, & quæ sumuntur à magis & minus. Et sic exposuim⁹ omnia loca generica vt nobis fuit concessa eorum intelligentia: nunc aggrediemur loca ipsius ꝓprij Deo optimo maximo annuente.

K L

I M

Præcedentium Quatuor librorum Topicorum, Candide Lector, mediam Auerrois expositionem cum duplici translatione legisti, Abrami scilicet de Balmes, & Iacob Mantini, Reliquorum vero cum sola Abrami translatione leges: Quandoquidem Iacob morte præuentus, perficere illos non valuit.

ARISTOTELIS TOPICORVM LIBER QVINTVS,

SVMMA LIBRI.

De modis,& Locis Proprij:necnõ de nõnullis locis,cõmunibus omnibus quęsitis,quæ ab Oppositis, aut à Simili, aut ab eo,quod est Magis, & Minus, & ęquale,aut à Casibus, & Coniugatis, aut à generatione, & corruptione sumuntur.

De Modis Proprij. Cap. I.

1. Locus. B Declaratio.

Trum aũt propriũ, an nõ proprium est quod dictum est, p hæc considerãdum. Assignatẽ aũt ,ppriũ aut p se,& semper, aut ad aliud, aut aliqñ. Per se quidem, vt hominis,aĩal mansuetũ natura: ad aliud aũt,vt aĩæ ad corpus: qm̃ illa quidem imperare nata, hoc autem parere: semper autem,vt Dei, animal ĩmortale:aliqñ vero,vt alicuius hominis ambulare in gymnasio. Sunt autẽ proprĳ,quod ad alterum assignatũ C ẽ,aut duo problemata, aut quatuor. 2. Locus. Declatio. Nam si de hoc quidem assignatum quippiam fuerit, de illo vero negatum idipsum, duo dũtaxat problemata fiunt:quẽadmodum hominis ad equum proprium est quòd bipes est:nã & ꝙ hõ non bipes est argumentabitẽ quispiã,& ꝙ equus bipes: vtrinq; aũt remouetẽ proprium. Si aũt de vtroq; vtrũq; assignatum fuerit,& de vtroq; negatũ: quatuor problemata erunt: vt hoĩs proprium ad equum, ꝙ ille quidẽ bipes, hic aũt quadrupes est: D nam, & ꝙ hõ non bipes est,& ꝙ esse quadrupes natus ẽ, argumentari est, & ꝙ equus bipes, & ꝙ non quadrupes, possibile est argumentari: quolibet igiẽ modo ostenso, interimiẽ qđ propositum est. Est autem per se quidem proprium, quod ad oĩa assignatẽ, & ab oĩ separat (quemadmodum hoĩs animal mortale disciplinæ susceptiuum) ad aliud autẽ, ꝙ non ab oĩ,sed ab aliquo statuto determinat (vt virtutis ad disciplinã: qm̃ illa quidem in pluribus, hæc in rationali solo, & in habentibus rationẽ nata est fieri) E 3. Locus. Declatio. semp autem, quod ſm omne tempus verificatur,& nunq̃ relinquitur, quemadmodum animalis ex anima & corpore compositum esse,aliqñ vero,quod secũdum aliquod tempus verificatur, & non ex necessitate semper consequitur: vt alicuius hominis, ambulare in foro. Est autem ad alterum proprium assignare: 4. Locus. Declatio differentiam dicere, aut in omnibus, & semper,aut vt multum, & in plurimis. F Et in omnibus quidem & semper, quemadmodũ hoĩs proprium ad equum qm̃ bipes: nã homo quidem & omnis,& semper est bipes: equus autem nullus est bipes,& nunq̃: vt multũ autem & in plurimis, quemadmodum rationalis propriũ prĩcipari ad concupiscibile, & irascibile, eo ꝙ illud quidem impe

G rat, hæc aũt parent: nam neq; rationale semꝑ imperat, sed quandoq; illi imperatur: neq; concupiscibili, & irascibili semper imperatur, sed imperant quãdoq;, cum fuerit hominis anima flagitiosa. Propriorum aũt ea maxime logica sunt, quæ per se, & sẽper, & q̃ ad aliud. Nam eius qđ ad aliud est proprium, plura ꝓblemata sunt: quemadmodum diximus & prius: nam aut duo, aut quatuor ex necessitate fiunt

5. Locus. Declatio.

H problemata, plures autem orationes fiunt ad hæc: quod autẽ per se est, & semper, ad multa ẽ argumentari, & ad plura tẽpora obseruare: quod per se q̃dem ad multa, nam ad vnumquodq; eorum q̃ sunt, vtpote cui oportet inesse proprium: quare si nõ ab omni separat, non erit bene assignatum proprium: quod autem semꝑ, ad plura tempora est obseruare, & siue non inest, siue non insuerit, siue non inerit, nõ

I erit proprium. Quòd vero aliquando, ad illud (quod nunc dicitur) tempus, cõsideramus: nõ igitur sunt rationes ad ipm plures. Logicum autem est problema, ad quod rationes fiũt & crebræ quidem, & bonæ. Ad aliud igitur proprium dictum, ex ijs quæ sunt de accidẽte locis inspiciẽdum, si huic quidem accidit, illi vero non. De ijs autem, quæ semper, & quæ per se, per hæc consideran dum.

Sermo de modis Proprij. Cap. 1.

Roprium in vniuersum ẽ trium specierum, aut proprium per se & semper, & est illud, quod distinguit id, quod proprie concernit totam rem, prout dicimus de homine risibile, aut proprium, quod dicitur in cõparatione ad aliud ens, & hoc propriũ distinguit illud ab hoc ente tm̃, & hoc fit ſm duas species, aut semper necessarium, prout dicimus ꝙ homini proprium sit dum refertur ad equum ꝙ sit bipes, aut ꝓ maiori parte, vt ꝙ pars cogitatiua de partibus aĩę sit ei propria dum refer tur ad concupiscibilem, cogitatiua enim imperat, & cõcupiscibilis credit: quare aliquando inuenitur res contra hoc in scelestis viris: aut est proprium, cum refert' sub quodam tempore, prout ire ad templũ est propriũ eunti tempore suę ambulationis, quando non variatur hoc illo tempore ab ei' ambulatione ad templum. De proprio autem, quod dicitur in comparatione ad aliam rem, qñ ipsum prędicatur de re, fiũt duæ quæstiones, aut quatuor: duæ quidem, qñ propriũ affirmatur de vna, & de altera negatur. Verbi gratia, dum dicimus de proprio hominis dum refertur ad equum, ꝙ sit bipes, & secundo, ꝙ equus non sit bipes: quatuor autem, qñ affirmatur de vtraq; illarum, aut negat' de vtraque illarum. gr̃a exẽpli, qñ dicimus de hominis proprio respectu equi, ꝙ sit ipse bipes & non quadrupes, & ꝙ equus sit quadrupes, & non sit bipes. Destructio autem intelligeret' hic quatuor modis, quorum vnus est, ꝙ homo, gratia exempli, nõ sit bipes, aut ꝙ ipse sit quadrupes, aut

ꝙ

K L M

A ꝙ equus sit bipes, aut ꝙ non sit quadrupes. Et hæc quidem species proprij, quando dicitur ad relationem, vis eius est vis accidentis. Et ideo loca, quibus cõstituitur, & quibus destruitur sunt loca accidentis. Verun tamẽ proprium, cuius loca hic quęruntur, est proprium sempiterni esse simpliciter, quod nõ est propriũ respectu alicuius entis, aut tẽporis, sed omnium rerum, quarum est ꝓprium, & omni tempore. Et propterea de illius dispositione quærũtur duo, quorum vnum est, an sit proprium nec ne: secũdum autem est, si fuerit propriũ, an bene positum B sit proprium perfectissimo modo, quo possibile est poni, aut positum est proprium imperfecte. Et hæc res proprie secernit proprium & definitionem à genere & accidenti: proprio enim & definitioni, quoniam illa deseruiunt scientię rei ipsiusq; dignotioni ab omni, quod est aliud ab illa, euenit in hac re perfectio & imperfectio: generi vero & accidenti, quoniam sunt prædicata de multis, non aduenit eis hæc res, s. ꝙ inueniãtur fm dispositionem imperfectiorem & secundum dispositionem perfectiorem.

C

De locis proprij. Cap. 2.

6. Locus. Declatio. PRimum quidem an non bene assignatum est proprium, an bene. Eius autẽ, quod est non bene, aut bene, est vnum quidem, si non per notiora, aut per notiora positum est proprium: destruenti quidem, si non per notiora: at construenti, si per notiora. Eius autem 7. Locus. Declatio. quod non per notiora est, hoc quidem si omnino ignotius positum est proprium, quod assignauit, illo cuius proprium dixit. Non enim erit bene positũ proprium: nam propter notitiã proprium facimus: discendi.n. causa, & proprium, & definitiones facimus: per notiora igitur accipiendum: sic enim magis erit sufficienter cognoscere, vt puta qui ponit ignis proprium esse simillimũ animæ, ignotiore ꝙ ignis vtitur, anima: magis enim scimus quid est ignis, quã quid anima: nõ igitur erit bene positum proprium ignis, simillimum animæ. Aliud autem, si non notius est hoc huic inesse. 8. Locus. Declatio. Oportet enim nõ solum notius esse re, & huic inesse, notius esse: nam qui non scit si huic inest, neque si illi soli notius inest cognoscit: quare cum quoduis horum acciderit, obscurũ fit propriũ: vt quia qui ponit ignis ꝓpriũ, in quo primo anima nata est esse, ignotiore vtitur ꝙ sit ignis, eo ꝙ ignotius est, si ĩ hoc est anima, & si in hoc primo est: non erit itaq; bene positũ proprium ignis, in quo primo anima nata est esse. Construenti autem, si ꝑ notiora positum est proprium, 9. Locus. Declatio. & si per notiora secundũ vtrunque modum. Erit enim bene secundum hoc positum propriũ: nam constructiuorum locorum eius quod bene, alij quidem secundum hoc solum, alij autem simpliciter monstrabunt quod bene: vt quia qui dixit anima-

 lis

G lis proprium sensum habere, ꝑ notiora, & notius assignauit ꝓprium secundum vtrunque modum: quare erit bene assignatũ secũdum hoc animalis propriũ sensum habere. Deinde destruẽti quidem, si quod nominum quæ in proprio sunt assignata, multipliciter dicitur, vel etiam

10. Locus Declaratio. tota oratio plura significat. Nõ enim erit bene positũ ꝓprium, vt quoniam sentire multa significat, vnum quidem sensum habere, alterum autem sensu vti: non erit animalis proprium bene

H positum quod natum est sentire: quapropter non vtendum est, neq; nomine, quod multipliciter dicitur, neq; oratione, quæ plura significet: quia quod multipliciter dicitur, obscurum facit quod dictum est, dubitante eo qui debet argumẽtari, quodnam dicit eorum quæ multipliciter dicuntur: nam proprium

11. Locus Declaratio. discendi gratia assignatur. Amplius autẽ ad hoc necessarium

I est redargutionem aliquam fieri cùm sic assignant proprium: quando in dissidente quispiam conficiet syllogismum, de eo qđ multipliciter dicitur. Cõstruenti autem, si non plura significat, neq; nominum quippiam, neq; tot ratio. Erit enim secundum hoc bene positum proprium: vt quia neq; corpus plura significat, neq; nobilissimum in superiorem locũ: neque totum quod ex his cõpositũ est: erit bene positum ſm hoc ignis proprium corpus mobilissimũ in superio- K

12. Locus Declaratio. rem locum. Deinde destruenti quidem si multipliciter dicitur illud, cuius propriũ assignatur: non determinatur autẽ cui⁹ eorum ponatur proprium. Non enim bene erit assignatum propriũ: ob quas aũt causas non immanifestũ est ex ijs quę prius dicta sunt: nam eadem accidere necessarium est, vt quia scire hoc plura significat: vnũ enim scientiam habere hoc, alterum autẽ scientia vti hoc, aliud vero scien- L tiam esse hui⁹, aliud autem sciẽtia vti huius, non erit eius quod est scire hoc, bene assignatum ꝓprium nullũ, non determinato, cuius horum ponitur propriũ.

13. Loc. Declaratio. Construenti vero, si non dicitũ multipliciter hoc cuius propriũ ponitur, sed est vnũ, & simplex. Erit enim bene positum secundũ hoc ꝓprium: vt quia homo simpliciter dicitur, erit bene positũ ſm hoc hominis ꝓprium, animal mansuetum natura. De-

14. Loc. Declaratio. inde destruenti quidẽ, si frequẽter dictum est idem in proprio M (sæpe enim latent hoc facientes & in proprijs, quemadmodũ & in terminis) non erit bene positum qđ hoc sustinet, proprium. Cõturbat enim audientẽ, quod frequenter dicitur: obscurũ igitũ necessarium est fieri, & prętet id nugari videntur. Eueniet autem frequenter idẽ dicere duobus modis: vno quidẽ, qñ nominauerit frequẽter idem: vt si qs propriũ assignet ignis, corpus tenuis-

A tenuissimũ corporum: hic enim frequenter dixit corpus. Secundo autẽ, si quis assumat orationes pro nominib9: vt si quis reddat terræ propriũ, substantiam, quæ maxime corporũ ſm naturam fertur in inferiorem locum: deinde assumat pro corporib9, huiusmodi substantias: vnum enim & idẽ est corpus, & huiusmodi substantia: erit ergo hoc modo substantia frequenter dicta, quare neutrum erit bene positum propriũ.

15. Locꝰ. Declatio. Construenti vero, si nullo vtitur frequenter nomine eodem. Erit enim secũdũ B hoc bene assignatũ propriũ, vt quia q dixit hominis propriũ, animal disciplinæ susceptiuum, non vsus est frequenter eodẽ nomine, erit vtiq; ſm hoc bene assignatum hominis proprium.

16. Locꝰ. Declaratio. Deinde destruenti quidẽ, si tale aliquid assignauit in ꝓprio nomen, quod oĩbus insit. Inutile enim erit, quod non separat ab aliquo: quod autẽ in proprijs dicitur, separare oportet: quemad C modũ & quæ in terminis: non igiť erit bene positũ proprium: vt quia qui posuit scientię proprium opinionẽ indissuasibilẽ à ratione, vnum existens tali aliquo vsus est ꝓprio (vno inquã) quod omnibus inest: nõ erit vtique bene positũ scientię ꝓpriũ.

17. Locus Declatio. Astruenti autem, si nullo vsus est cõi, sed quod ab aliquo separat, erit bene positũ ſm hoc proprium. Vt quia, qui dixit animalis proprium animam habere, nullo vsus est communi: erit se- D cundũ hoc bene positũ propriũ animalis: animam habere.

18. Locus Declatio. Deinde destruenti quidem si plura propria assignat eiusdem, non determinans ꝙ plura ponit. Nõ enim erit bene positũ propriũ: nam quemadmodum nec in terminis oportet præter eam, quæ indicat substãtiam, orationem, adiungere quippiam plusculũ, sic nec in proprijs præter eam, quæ facit propriũ quod dictum est, orationẽ, quicquam coassignandũ: inutile enim fit eiusmo E di, vt quia qui dixit proprium ignis, tenuissimũ, & leuissimũ, plura assignauit propria (vtrunque enim de solo igne verũ est dicere) non erit bene positũ propriũ ignis corpus subtilissimũ, & leuissimũ.

19. Locus Declaratio. Astruenti vero si non plura eiusdem propria assignauit, sed vnũ: erit enim secundum hoc bene positũ propriũ, vt quia qui dixit humidi proprium, corpus quod in omnem F figuram diducitur, vnum assignauit proprium, & non plura, erit secundum hoc bene positũ humidi proprium.

20. Locꝰ. Declatio. Deinde destruenti quidem, si eodem vsus est, cuius proprium assignauit aut eorum quæ sunt illius aliquo. Non enim erit bene positum proprium: nam discendi gratia assignatur proprium: idem autem eidẽ similiter ignotum est: id autem quod aliquid eorum est, quæ sunt eius, posterius: non igitur est notius:

G quare non fit vt per hoc quisq; magis quippiam discat, vt quia qui dixit animalis propriũ, substantiam, cuius species est homo aliquo vsus est eorum quæ sunt animalis, non erit bene positum proprium. Cõstruenti autem si neq; eodem, neq; eorũ quæ sunt ipsius aliquo vtitur. Erit enim bene ſm hoc positum propriũ. vt quia qui posuit animalis proprium ex anima & corpore cõpositum esse, neq; eorum q̃ sunt ipsius aliquo vsus est, erit vtiq; H bene ſm hoc, assignatũ animalis proprium. Eodem aũt modo & in alijs considerandũ est, quę nam non faciunt, aut faciunt notius. Destruenti quidem si aliquo vsus est, aut opposito, aut omnino simul natura, aut posteriore aliquo. Nõ.n. erit bene positũ propriũ: nã oppositũ simul natura, qđ aũt simul natura, & posterius, non efficit notius: vt quia qui dixit boni propriũ, qđ malo maxime opponitur, opposito est vsus boni: non erit profe I cto bene assignatum boni proprium. Construenti autem, si nullo vsus est neq; opposito, neque omnino simul natura, neq; posteriore. Erit enim secundum hoc bene assignatum propriũ. vt quia qui posuit disciplinę ꝓprium, opinionem maxime facientem fidem, nullo vsus est neque opposito, neq; oĩno simul natura, neq; posteriore: erit ſm hoc bene positum disciplinæ ꝓprium. Deinde destruenti quidem, si non quod semper sequitur proprium assignauit, sed id quod fit quãdoq; non propriũ. Non enim erit bene pronunciatum proprium: nam neq; ĩ quo deprehendimus inesse ipsum, de hoc & nomen ex necessitate verificatur, neq; in quo deprehenditur non inesse, de hoc ex necessitate non dicetur nomen: quare non erit bene positum ꝓprium. Amplius autem ad hæc, neq; quando quisquam assignauerit proprium, erit manifestũ si inest: siquidem tale ẽ, vt quod L ipsum relinquere possit: non igitur erit clarum esse proprium. vt quia qui posuit animalis proprium moueri quãdoq;, vel stare tale, assignauerit proprium quod fit quãdoq; non propriũ, nequaquam erit bene positum proprium. Astruenti vero, si quod ex necessitate semper est, proprium assignauerit. Erit enim bene positum secũdum hoc proprium, vt quia qui posuit virtutis proprium quod habentem facit studiosum, quod sem M per sequitur, proprium assignauit: erit vtique secundum hoc bene assignatum virtutis propriũ. Deinde destruẽti quidem si quod nũc propriũ ẽ assignãs: non determinauerit ꝙ non propriũ assignat. Non.n. erit bene positũ propriũ: primũ qdẽ qa qđ pręter cõsuetudinẽ fit oẽ, sẽ ꝑ determinatione indiget: solẽt aũt vt plurimum oẽs, quod sp̃ sequitur proprium assignare.

21. Locus Declaratio.

22. Locus Declaratio.

23. Locus Declaratio.

24. Locus Declaratio.

25. Locus Declaratio.

26. Loc. Declaratio.

Secundo

A Secundo aūt, quia immanifestꝰ est qui nō determinauerit, si qđ nunc est propriū voluerit ponere: non igitur danda est obiurgationis occasio: vt quia ꝙ posuit alicuiꝰ hominis propriū sedere cum aliquo homine, quod nūc propriū est posuit, nō bene proprium assignabit, si nō determinans dixerit quod nunc.

27. Locꝰ. Declaratio. Construenti aūt, si nunc propriū assignans determinādo posuit, qđ nūc propriū posuerit: erit enim B bene positum ꝯm hoc propriū: vt quia qui dixit cuiusdā hominis propriū ambulare nunc alicubi, distinguens posuit hoc, bene erit positū propriū.

28. Locꝰ. Declaratio. Deinde destruenti quidē si tale assignauit propriū, quod manifestum non est aliter inesse ꝙ̃ sensu, non enim erit bene positū propriū: nam oē sensibile extra sensum factum, manifestū est: latēs enim est si adhuc inest, eo ꝙ sensu solū cognoscitur. Erit autē verū hoc in ĳs, quæ nō ex necessitate sem C per consequunt̃, vt quia qui posuit Solis propriū, astrum quod fertur super terrā lucidissimum: tali vsus est in proprio (super terram inquā ferri) quod sensu cognoscit̃: non vtiq; erit bene Solis assignatū proprium: immanifestum enim erit cū occidet Sol, si adhuc feratur super terrā, eò ꝙ nos tunc deseruimus sensum.

29. Locꝰ. Declaratio. Cōstruenti vero si tale assignauit propriū, quod non sensu est manifestū: aut cum sit sensibile, ex necessitate inesse manifestū ē, D erit enim ꝯm hoc bene positum proprium. Vt quia ꝙ posuit superficiei propriū quod primū coloratum ē: sensibili quidē aliquo vsus est (coloratum esse inquam) tali quidē quod manifestum ē inesse semp: erit ꝯm hoc bene assignatū superficiei proprium.

30. Locꝰ. Declaratio. Deinde destruenti quidem, si terminū vt propriū assignauit. Non enim erit bene positum proprium: nā non oportet indicare quod quid est esse, propriū: vt quia ꝙ dixit hominis E proprium animal gressibile bipes, quod quid ē esse significās, assignauit hominis propriū, nō vtiq; erit hoc hoīs propriū bene assignatum.

31. Locꝰ. Declaratio. Cōstruenti autem, si quod conuersim quidē prædicatur assignauit propriū: nō autem quod quid est esse indicās. erit enim ꝯm hoc bene assignatum propriū, vt quia qui posuit hominis proprium, aīal māsuetum natura, quod cōuersim quidem prædicatur, assignauit proprium, non quod quid ē quidē F indicans: erit ꝯm hoc bene assignatū propriū hominis.

32. Locꝰ. Declaratio. Deinde destruenti quidē, si non quppiam in quid est ponēs, assignauit propriū. Oportet enim ī ꝓpriĳs, queadmodū in terminis, primū assignari genꝰ, deinde sic iā addere reliqua, & separare: quare quod non hoc modo positum est propriū, nō erit bene assignatū: vt quia qui dixit aīalis proprium animā habere, nō posuit quicquā in quo vt in quid est

G est animal: non erit bene positũ animalis propriũ. Construenti vero, si quis quippiam, quod in quid est ponens eius cuius propriũ assignauit, reliqua adiũgit. Erit enim sm hoc bene assignatum propriũ: vt quia qui posuit hominis propriũ animal disciplinæ susceptibile, quippiã qđ in quid est ponẽs, assignauit ꝓprium: erit sm hoc bene positũ propriũ hominis. Vtrum igitur bene, an nõ bene assignetur proprium, per hæc inspiciendum.

33. Loc⁹. Decl'atio.

H Vtrum vero propriũ est oĩno quod dictũ est, an non propriũ ex ĳs considerandũ. Nam simpliciter construentes proprium quod bene positum est, loci ĳdẽ erunt ĳs qui propriũ omnino faciunt: in illis igit̃ dicentur. Primum ergo destruenti quidẽ inspiciendum ad vnumquodq; eorum cuius propriũ assignauit. Vt si nulli inest, aut si nõ de hoc quidẽ verificatur, aut si non est

34. Loc⁹. Decl'atio.

I propriũ cuiusq; eorum, sm illud cuius proprium assignauit, non enim erit propriũ, quod positũ est esse propriũ: vt quia de Geometra non verificat̃ indeceptibilem esse ab oratione (nã decipit̃ Geometer cùm pseudographiã facit) non erit hoc scientis proprium, non decipi ab oratione.

35. Loc⁹. Decl'atio. Construenti aũt si de omni verificat̃, & qua de hoc verificat̃. erit enim propriũ, quod positũ est esse propriũ, vt quia animal disciplinę susceptiuum de omni homine verificat̃, & qua homo, erit hominis propriũ animal disciplinæ susceptiuum. Est aũt locus hic destruenti quidẽ, si non de quo nomen & oratio verificatur, & si nõ de quo oratio & nomen verificat̃. Construenti autem, si de quo nomen, & oratio, & si de quo oratio, & nomẽ prædicatur. Deinde destruenti quidem, si non de quo oratio, & nomen verificat̃: & si non de quo nomen, & oratio verificatur, nõ enim erit propriũ, quod positũ est esse propriũ: vt quia animal quidem disciplinę susceptiuum verificat̃ de Deo: homo aũt non prædicat̃, non erit hominis proprium, animal disciplinæ susceptiuum. Construenti autẽ si de quo oratio, & nomen prędicat̃: & si de quo nomẽ, & oratio prędicat̃, erit enim proprium quod positũ est esse propriũ, vt quia de quo animã habere verificat̃ animal, & de quo animal aĩam habere: erit animam habere animalis ꝓpriũ. Deinde destruenti quidẽ, si subiectũ, propriũ assignauit ei⁹, quod in subiecto esse dicitur. Non enim erit propriũ, quod positũ est esse proprium, vt quia qui posuit propriũ subtilissimi corporis, ignẽ, subiectũ assignauit prędicati proprium, non erit ignis corporis subtilissimi proprium: pp hoc autẽ non erit subiectum eius, qđ in subiecto esse dr̃ proprium, eò ꝙ idem esset plurium & differentiũ specie proprium: nam eidem plura quædam discrepantia specie insunt

K

36. Loc⁹. Decl'atio.

L

37. Loc⁹. Decl'atio.

38. Loc⁹. Decl'atio.

M

39. Loc⁹. Decl'atio.

A sunt de solo dicta, quorum erit omnium proprium quod subiectum est, si quis hûc in modum ponat ꝓprium. Cõstruenti vero, si quod in subiecto ē, assignauit proprium subiecti, erit enim proprium qđ positum est, non esse proprium: si quidē de solo prędicat̃(vt dictũ ē) proprium. vt quia qui dixit terræ propriũ corpus grauissimum spē, subiecti assignauit ꝓprium, quod de sola dr̃ re, & vt proprium p̄dicatur, erit terrę proprium recte positum. Deinde destruenti quidē, si ŝm participationem assignauit proprium. Non enim erit ꝓprium, quod positum est esse ꝓprium: nam quod ŝm participationem inest, ad quod quid est esse conducit: erit autem hmõi differentia quædã de aliqua specie dicta, vt quia q dixit hominis ꝓprium gressibile bipes, ŝm participationem assignauit proprium: non erit vtiq; proprium hominis gressibile bipes. Construēti autē, si nõ ŝm participatione assignauit proprium, nec quod quid est esse indicans, conuersim prædicata re. Erit enim proprium, qđ positum ē eē proprium, vt quia q posuit animalis ꝓprium quod natum est sentire, neq; ŝm participatione assignauit proprium, neq; qđ quid esse indicans, conuersim re prædicata, erit vtiq; quod sentire natum est, animalis ꝓprium. Deinde destruenti quidē, si non contingit simul inesse ꝓprium, sed

40. Loc⁹. Declaratio.

B

41. Loc⁹. Decl̃atio.

42. Loc⁹. Decl̃atio.

C

43. Loc⁹. Decl̃atio.

vel posterius, vel prius q̃ idipsum nomen. Non enim erit proprium quod positum est esse ꝓprium, aut nunquã, aut nõ semper: vt qm̃ cõtingit alicui prius fore, & posterius ambulare ꝑ forum q̃ φ homo, non erit ambulare ꝑ forum hominis ꝓprium, aut nunquã, aut non semꝑ. Construenti autē, si simul ex necessitate semꝑ inest, cùm neq; terminus, neque dr̃ia sit. Erit enim ꝓprium, quod positum est forsitan nõ esse ꝓprium: vt qa animal disciplinę susceptiuũ: simul ex necessitate semꝑ est, & id qđ est homo, cùm neq; dr̃ia sit, nec terminus, erit animal disciplinę susceptiuum hominis ꝓprium.

D

44. Loc⁹. Decl̃atio.

E

Deinde destruenti quidē, si eorundem quæ eadē sunt, non est idem proprium. Non enim erit proprium, qđ positum est esse ꝓprium, vt quia nõ est ꝓprium prosequēdi, apparere quibusdã bonum, neq; eligēdi fuerit vtiq; ꝓprium apparere quibusdã bonum: idem enim est prosequendum & eligendum. Cõstruenti, si eiusdem quatenus idem proprium. Erit enim ꝓprium quod positum est, non esse proprium. Vt qm̃ hominis, qua homo dicitur ꝓprium tripartitam animã habere, & terrigenæ quatenus terrigena est, erit ꝓprium tripartitam animã habere. Vtilis autē locus hic & in accidēte, nã ijsdē in eo φ eadē sunt eadē oportet inesse, vel nõ inesse. Deinde destruēti quidē, si eorum quę sunt eadem

45. Loc⁹. Decl̃atio.

F

46. Loc⁹. Decl̃atio.

47. Loc⁹. Decl̃atio.

G eadem specie: non idem semper specie propriũ est. Neq; enim eius quod dictũ erit proprium, quod positũ est esse propriũ: vt quia idẽ est specie hõ & equus: nõ semper aũt equi est propriũ stare à se, nec hominis erit propriũ moueri à se. Idem enim est spẽ moueri, & stare à se, quatenus vtriq; eorum vt animal est,
48. Loc⁹. Decl'atio. accidit. Construenti vero, si eorum quæ sunt eadẽ specie, idem semper specie sit proprium. Erit
H enim propriũ quod positum est non esse propriũ: vt quia hominis est propriũ, esse gressibile bipes, & auis erit propriũ esse volatile bipes: vtrunq; enim horũ est idem quatenus illa quidẽ sub eodẽ sunt genere spẽs, cùm sint sub animali, hæc aũt vt generis dñiæ animalis. Hic aũt locus falsus est: qñ alterum quidem eorũ quæ dicunẽ vni alicui soli inest speciei, alterum vero inest pluribus, queadmodũ gressibile quadrupes.
I Qm̃ autem idem & diuersum multipliciter dicitur, labor est sophistice assumẽti vni⁹ assignare, & solius alicuius proprium: nã quod inest alicui cui accidit aliqd, & accidenti inerit sumpto cũ eo cui accidit: vt qđ inest homini, et albo homini inerit, si fuerit alb⁹ homo, & quod albo homini inest, inerit & hoĩ. Calumniabitur aũt aliquis multa propriorum, q̃ subiectum id aliud est quod s̃m se facit, aliud aũt cum accidente: vt aliud quidem hominẽ esse dicet, aliud vero album hominẽ. Amplius autem diuersum faciens habitũ, & **K** quod s̃m habitum dicitur: nam quod habitui inest, & ei quod s̃m habitum dr̃ inerit, & quod ei (quod s̃m habitũ dicitur) inest & habitui inerit: vt qm̃ sciens s̃m scientiam dr̃ affici, nõ inerit scientię propriũ indissuasibile, à rõne: nam & sciens indissuasibilis erit à ratione. Construenti autem dicẽdum qm̃ non est diuersum simpl'r id cui accidit, & accidẽs cũ eo cui accidit sumptum, sed aliud dicitẽ, eo q̃ diuersum sit **L** ipsius esse: non enim idẽ est homini esse, q̃ sit homo, & albo homini esse, q̃ sit alb⁹ homo. Præterea aũt considerandum est àd casus dicẽti, quod neq; sciens est indissuasibile à ratione, sed indissuasibilis à ratione, neq; scientia indissuasibile, sed indissuasibilis à ratione: nam ei qui omnino instat, omnino est aduersandum.

Deinde destruenti quidem, si quod natura inest volẽs assignare: hoc modo ponit s̃m locutionem, vt quod semper inest significet. 50. Loc⁹. Decl'atio. **M** Videbiẽ enim moueri posse, quod positũ est propriũ esse. vt quia qui dixit hominis propriũ bipes, vult quidẽ quod natura ĩest, assignare: significat autem locutione quod semper inest, non erit hominis proprium bipes: nõ enim omnis homo est duos pedes habens. Construẽti 51. Loc⁹. Decl'atio. autem, si vult quod natura inest propriũ assignare, & locutione hoc modo significat. Non enim mouebitur

A mouebitur s̃m hoc propriũ: vt quia qui hominis propriũ assignauit, animal disciplinæ susceptiuũ, & vult, & dictione significat ꝙ natura inest propriũ, nõ mouebitur, s̃m hoc ꝙ nõ sit proprium hominis, aĩal disciplinæ susceptiuũ. Amplius, quæcũq; dicuntur s̃m aliud aliquod primum, aut vt primum ipsum, labor est assignare taliũ propriũ. Nã, si eius quod est s̃m aliud aliquid proprium assignauit, & de B primo verificabit̃: si autẽ primi posuerit, & de eo quod est secundum aliud prędicabit̃: vt si quis assignet superficiei propriũ coloratũ esse: & de corpore verificat̃ coloratum esse: si autẽ corporis, & de superficie prædicabit̃: quare non de quo oratio, & nomen verificabit̃. Accidit autẽ in quibusdam proprijs plerũq; fieri aliquod peccatum, pp̃ hoc ꝙ non determinet̃ qũo, & quorum ponit quis proprium: oẽs enim conant̃ assignare propriũ, C aut quod natura inest, vt hominis bipes, aut quod nũc inest, vt hominis alicuius quatuor digitos habere, aut specie, vt ignis subtilissimũ, aut simpl̃r, vt animalis viuere, aut s̃m aliud, vt animę prudens: aut vt primum, quemadmodum rationalis prudens, aut in eo quod hẽt, vt sciẽtis indissuasibile à ratione (nihil enim aliud q̃ habendo aliquid erit indissuasibile à ratione) aut in eo ꝙ habeat̃, vt scientiæ indissuasibile à ratione, aut in eo q̃d

52. Loc⁹. Declaratio.

53. Loc⁹. Declaratio.

participat̃, vt animalis sentire: D (sentit enim & aliud q̃d vt hõ, sed participãs iã hoc, sentit) aut in eo quod participat, vt alicui⁹ animalis viuere: qui non addit igit̃, natura, peccat, eo ꝙ contingit quod naturæ inest, nõ inesse illi cui natura inest, vt homini duos pedes habere: qui vero nõ determinat q̃m quod inest assignat, ꝙ non erit tale quale nunc inest id, ceu quatuor digitos habere hominẽ: non indicãs quoq; quod vt primũ, aut vt secũdum aliud, ponit, ꝙ nõ de quo oratio & nomen verificabit̃, vt colora- E tum esse siue superficiei, siue corporis assignauerit propriũ, non prædicens etiam quod aut in eo quod est habere, aut in eo quod haberi propriũ assignauit, ideo non erit propriũ quod assignatum est: nã inerit (si in eo quod habet̃ assignauit propriũ) etiam habenti: si aũt habẽti, & ei quod habet̃, vt indissuasibile à rõne, scientiæ vel scientis positũ proprium, non præsignificans etiã in eo quod participat, vel parti- F cipat̃, eo ꝙ & in alĳs q̃busdam inerit propriũ. Si enim in eo q̃dem quod participatur, assignauit, participantibus inerit: si vero in eo quod participat, ĳs quę participant̃, vt si alicuius animalis posuerit viuere propriũ, non diuidens ẽt specie quod vni soli inerit eorũ, quæ sub eo sunt, cui⁹ propriũ ponit: nam quod est secundum superabundantiã, vni soli inest: vt igni leuissimum.

Aliquoties

G Aliquoties aũt & spẽs addẽs peccat. Nam oportebit vnã speciem esse eorum quæ dicuntur, qñ speciem addiderit: hoc autẽ in quibusdam non accidit, vt nec in igne, nõ enim est vna species ignis: nã diuersum est carbo & flamma, & lux specie, cũ vnumquodq; horum sit ignis: propter hoc aũt non oportet quãdo speciem additur, diuersam esse speciẽ eius quod dicitur, qm̃ his quidẽ magis, illis autem minus inerit quod dictũ est proprium, vt in igne subtilissimũ: subtilior enĩ est lux carbone, & flamma. Hoc autem non oportet fieri quando non, & nomen magis prædicat̃, de quo oratio magis verificat̃.

54. Loc⁹. Declatio.

H

Si autẽ nõ, nõ erit de quo oratio magis, & nomẽ magis. Amplius autẽ ad hæc idem esse accidit proprium eius quod simpliciter, & ei⁹ quod maxime in simpliciter tali: vt ĩ igne se hẽt subtilissimũ: nam & simpliciter & ignis, & lucis erit hoc ipsum proprium, subtilissima enim lux: cũ igitur alius sic assignat propriũ, argumentãdum: sibi autem nõ danda hæc instantia, sed statim cum ponit proprium, determinandũ est, quomodo ponit proprium. Deinde destruenti quidem, si idem eiusdem proprium posuit. Nõ enim erit proprium, quod positum est esse propriũ: nam idem eidem omne, quid est esse indicat: quod autem esse indicat, non proprium, sed terminus est, vt quia qui dixit honesti propriũ decẽs est, idem eiusdem proprium assignauit (idem enim est honestũ & decens) non vtiq; erit decẽs honesti propriũ.

55. Loc⁹. Declatio.

I

56. Loc⁹. Declatio.

K

Construenti autem, si non eiusdem proprium assignauit, cùm conuersim prædicatum posuit. Nam erit propriũ quod positũ est non esse propriũ: vt quia qui posuit aĩalis proprium id quod substantia animata, non idẽ quidem eiusdem proprium posuit, & conuersim prædicatum assignauit, erit animalis proprium substantia animata. Deinde ẽt in ĳs, quæ similiũ partium sunt, considerandũ est: destruenti quidem si quod totius est propriũ, non verificatur de parte: aut qđ partis, non dicitur de toto. Non enim erit proprium, quod positum est esse propriũ: accidit aũt in aliquibus hoc fieri: assignabit enim aliquis in ĳs, quæ similiũ partium sunt, proprium: aliquoties quidem in toto respiciẽs, aliquoties autẽ in eo quod ẽm partem dicitur ipse seipsum intelligens: at erit neutrũ recte assignatum, vt in toto quidem, quia qui dixit maris proprium, plurima aqua salsa, alicuius similium partium posuit proprium, & tale assignauit quod nõ verificatur de parte (non enim erit quiddã maris plurima aqua salsa) non vtiq; erit maris ꝓpriũ, plurima aqua salsa. In parte autẽ, vt quia qui posuit aeris ꝓpriũ, respirabile, similium quidem partium alicuius dixit proprium, tale aũt assignauit

57. Loc⁹. Declatio.

L

58. Loc⁹. Declatio.

M

A gnauit quod de quo aere verum est, de toto autẽ nõ dicitur (non enim erit vniuersus aer respirabilis) nõ erit vtiq; aeris ꝓprium respirabile. Astruẽti autẽ, si verificatꝰ de vnaquaq; similium partium, quod est proprium earum ꝯm totum. Erit enim ꝓprium, qđ positum est nõ esse ꝓprium: vt quia verificatur de omni terra deorsum ferri ꝯm naturam: ẽ autẽ & non proprium alicuius terræ ꝯm totum (nam secũdum terram, & id quod est terrã esse) B erit terræ propriũ deorsum ferri secundum naturam.

59. Locus Deefatio.

Sermo de locis, quibus constituimus an bene positum sit proprium. Cap. 2.

Locus. 1. qui ẽ 6. 7. 8. 9. & 10. i Ari.

LOca autem, quibus constituimus an bene positum sit proprium, sunt hæc.

Quorum primꝰ est, si proprium fuerit notius re, cui positum est proprium, iam bene posuit ipsum, si autẽ non fuerit notius, non bene posuit ipsum. hoc autem fit duobus modis, quoꝝ vnus est, ꝙ proprium ꝯm C se non sit notius q̃ res cuius est proprium. v.g qui posuit ꝙ animæ proprium ignis, eo ꝙ simillimꝰ sit omnium rerum, iam vsus est vt dignosceret animã igne, eo quod ꝯm se ẽ quid latẽtius igne, maiorẽ enim notitiã habemus de igne q̃ de anima: secundus aũt est, ꝙ nõ sit maior cognitio essendi rem cuius ẽ propriũ, q̃ cognitio inessendi proprium habenti proprium: qm̃ vt propriũ cognoscatꝰ indiget duabus rebus, quarum vna est, ꝙ ꝯm se sit notius esse q̃ habens propriũ, secunda aũt ꝙ sit notius inesse habenti propriũ, q̃ habens proprium. exempli gratia, qui D posuit ignis proprium, ꝙ sit res, qua anima primo sit, iam vsus est in dignoscendo ignis proprium re, quã esse ẽ latentius igne. Destruẽs itaq; destrueret, quia propriũ careret altero horũ duorum modorũ prioritatis cognitionis. Construens vero construeret ꝙ bene positum sit proprium, qñ eius sunt hæ duæ species prioritatis cognitionis. v.g. qui denominauerit animal, ꝙ ei sit sẽsus, iã illud denominauit per id, quod est duobus modis notius.

E Locus secundus est, ꝙ proprium dixerit oratione æquiuoca. v.g. quã do dicimus, sentit, significamus duo significata, quorũ vnum est, ꝙ denominetꝰ p sensum, & si dormiat: alterum aũt est, ꝙ vtatur sensu: propriũ enim, qñ hoc modo profertur, latet, siue proprium sit de his, quæ significantꝰ simplici dictione, aut oratione: expedit itaq; in locis, quibus deseruit, ꝙ fugiat ęquiuocationẽ huiꝰ cõditionis. Et sicut destruẽs destrueret propriũ, qñ positũ fuerit huius conditionis, sic cõstruens ipsum cõstrueret ex hoc eodẽ loco: qñ enim expressum sit proprium simplici di F ctione, aut ratione non æquiuoca, iam positum est positione bona: exẽplum huius de proprio, quod signĩficatꝰ per orationem, est, prout quis dixerit, ignis est corpus, cuius cõditionis est moueri ad supremũ locũ velocius, q̃ possit esse, quia nulla dictionum occurrentium in hac oratione est ęquiuoca, neq; in cõpositione, q̃ fit ex illis dictionibꝰ, ẽ ęquiuocatio penitus. Et prope hunc est, qui poneret propriũ ęquiuocum, ꝙ res, quæ p proprium denominatur, significetur per orationẽ ęquiuocã: hoc

Locus. 2. qui ẽ 11. 12. & 13.

G hoc enim modo nõ esset proprium positũ, prout expedit illi, q dicit, ꝙ animæ propriũ sit ipsam eẽ immortalem, & non explicat quæ suarum partium sit huius denominationis. Construens aũt argumẽtatur, ꝙ positum sit proprium bona positione, qñ eloquuntur de habente propriũ oratione non ęquiuoca. Vt qui diceret, ꝙ homo sit aĩal, iam positum esset propriũ, prout expedit, quia hominis nomen non est æquiuocum.

Locus. 3. q est. 14. & 15. Tertius locus est, ꝙ aliqua rerũ, quæ sumunẽ in proprium repetitũ, qñ proprium repetitũ conturbaret H audientẽ, & poneret orationẽ latentem: orationis aũt repetitio fit duobus modis, quorũ vnus est, ꝙ vnũ ipsum idẽ nomen fiat bis, prout est sermo dicentis, ꝙ terra sit substantia de corporib⁹, q̃ naturaliter ferać in infimũ locũ, substantia enim intrat in corp⁹: & hoc quidem apparet qñ loco corporis vtatur substãtia talis denominationis. Et destruens destrueret proprium, qñ ipsum terminaret per alterã duarum denominationum, & qui verificaret proprium ipsum, confirmaret ꝙ in eo non fiat vnum nomen bis repetitum. verbi I gratia qui diceret ꝙ hoĩs proprium sit esse disciplinabile, iã poneret ꝓprium prout expedit, & non vtereć hic nomine repetito.

Locus. 4. q est. 16. & 17. Quartus locus est, ꝙ nõ insit proprio res cõis omnibus reb⁹. v.g. qui diceret, ꝙ scientiæ propriũ sit, ꝙ sit opinio, in qua non mutać assertio à syllõ, ex quo est vna forma, quæ nõ auferć, vnũ enim inest oĩbus rebus: & destruens destrueret, ꝙ proprium positum sit aliter, quàm expediat. Et ex hoc loco verificaret, qui assereret ipsum ꝙ positũ sit prout expedit, qñ non fuerit in eo posita res cõ K munis, sicut qui posuit ꝙ animalis propriũ sit habere animã: in anima enim non est res communior aĩali.

Quintus locus est, si qs ponat rei plura propria, præter ꝙ hoc explicet, ille nõ bene ponet ipsum ꝓpriũ. v.g. qui poneret de ignis proprio ꝙ sit tenuissimũ corporum, & leuissimum ipsorũ iam poneret illi plusq̃ vnũ proprium: nam inter diuulgata ęstimać, ꝙ sicut expedit definitionem esse vnã, cui nõ additur aliqua res, præter ꝙ significat essentiam, sic propriũ expedit esse vnum: hoc aũt est diuulgatum, non verũ, quia nõ est impossibile rei esse multa ꝓpria: asserens autem assereret, ꝙ positum erat, vt expedit, qñ nõ fuerint plura propria. v.g. vt qui dixit ꝙ humoris proprium sit oẽm figurã suscipere. Locus. 5 quię 18 & 19. L

Sextus aũt locus est, ꝙ non sit positum propriũ, quod ẽ res posterior in essendo, q̃ res, cui est propriũ, & præcipue, qñ fuerit pars illius, & nõ id quod est, & res cuius est propriũ sit simul in essendo, sicut duo opposita: hæc enim oĩa non ponerẽt rem notiorẽ, hoc autem est ẽm diuulgationem: sin aũt, non euadit, quin posterius ĩ essendo sit notius, & ꝙ propriũ sit notius, q̃ sit aliqua pars rei, cuius est proprium: tanto fortius ꝙ duarum rerũ, quæ sunt simul natura, vna sit notior altera. Exemplum illus est, qui fecerit rem posteriorẽ in essendo, ac si esset propriũ, prout est ille, qui dixit, ꝙ animalis sit proprium ꝙ sit substãtia, cuius spẽs est homo, hic aũt vtitur quodam proprio, quod est pars rei. Et exemplũ illius, q facit propriũ ab ipso opposito, est, prout ille qui dixit, quòd proprium boni sit oppositum mali. Locus. 6 q est. 20 21. 22. 23 24. 25. 26 & 27. M

Destruens

A Destruens aūt destrueret, quia positum esset propriū aliter q̄ expediat. Asserens aūt assereret, ꝙ positū sit, prout expedit, qn̄ non sit ab opposito, neq; posterior. Expedit autem te scire, ꝙ, qn̄ proprium sumitur ſm modū priuationis, & habitus, ꝙ habitus sit notior priuatione, sicq; & affirmatiuum notius est negatiuo.

Hæc itaq; sunt loca, qbus possumus nobis constare, ꝙ proprium positum sit prout expedit, aut ꝙ nō sit ita positum. Reliqua autē loca, quę Aristo. narrauit in hoc capitulo (ait Themistius) ꝙ subintrent loca, qui B bus nobis cōstat, ꝙ id, quod positū est proprium, non sit proprium: & argumentatur ad hoc, quia Aristo. illa repetit & dinumerat in summa illorū locorum. Verisimile autē est, ꝙ illis sit aditus ad ambo capitula simul, sed duobus differentibus modis: id enim, quod non est propriū, dicit̄ duobus modis, quorū vnus est ꝙ careat aliqua dispositione, qua diceret̄ de illo propriū, quouis modo dicatur proprium, secundus aūt est, ꝙ priuatio illius, de quo dicitur propriū, sit in præmissa, & huius rei prędicata differāt ſm magis & minus: C prædicatum enim de re ipsius proprij est quædā res nimis imperfecta, quæ posset numerari in duobus capitulis: qn̄ autem non consideraret̄ hæc res, esset in capitulo, quo id, qđ positum est proprium, non sit proprium, & qn̄ consideratur ſm illud, potest numerari ī capitulo illius, ꝙ id, quod positū est proprium, sit positum aliter q̄ expediat. Tu autē exprime & distingue loca, quæ retulit Aristo. in duobus capitulis, ꝙ sint huius cōditionis. Et incipiemus loca, quibus constituemus ꝙ id, quod dicitur proprium, non sit propriū. D Expedit autem, vt scias (prout ait Themistius) ꝙ bases horū locorū sunt tres, quarū vna est, ꝙ propriū insit rei semper, secunda ꝙ sit prędicatione conuertibile, & tertia est, ꝙ non significet rei quidditatē. Et conuenit etiam scire, ꝙ destruitur proprium, qn̄ deest ei vna harū triū basium, & ꝙ non constituitur, nisi qn̄ simul congregatæ fuerint. Et exemplum illius, quod nō inest semp, ē, qui poneret ꝙ ꝓprium sit animali quiescere, aut moueri, quies enim aut motus insunt illi aliqn̄. Et exēplum illius, qui poneret propriū nō E conuertibile est, vt qui diceret, ꝙ homini propriū sit esse animal rōnale meditatiuum & negociatiuum. Et expedit ꝙ postea incipiamus loqui de locis, quę reducunt̄ ad has bases.

Huius itaq; initiū est locus, ꝙ nō ponatur proprium ſm rei naturam, sed ſm sensum, prout diceret̄, ꝙ Sol sit astrum lucidissimum, quod mouetur supra terrā: nam verum est de illo hoc propriū, toto tpe, quo Sol perseuerauerit sentiri: notum autē est, ꝙ hoc proprium non inest semper, & similiter quando diceretur, ꝙ colori proprium sit visu esse comprehensum: quando enim non videtur, iam ablatum est proprium. F

Locus .1. qui ē 28. & 29.

Secundus locus est, ꝙ non ponat̄ gen⁹ in proprium, vt qui diceret, ꝙ pari propriū sit, ꝙ sit in duas æquas partes diuisibilis: ponens enim hoc, poneret proprium, quod non est, & notum est, ꝙ huic proprio desit cōuertibilitas, diuisibile enim in duas ęquas partes prędicatur de quātitate continua, & discreta: quando autem meminerit de nomine numeri conuertetur prædicatione.

Locus 2. qui est 30

G Locus. 3. qui est 39 Tertius locus est, ꝙ ponatur proprium prædicatum prę ter naturalr, & hoc fit ꝙ ponatur habēs propriũ proprij propriũ: id autē, quod hoc modo positum est, nō est propriũ: cuius exemplum est, vt qui posuerit igni ꝙ est subtilissimarum partiũ inter corpora, & ꝙ est proprium ipsi eueniret illi, qui poneret proprium hac positione, ꝙ fit vnũ proprium plurium rerum, & hoc quando vni rei inessent plura ꝓpria, sicq; quando poneret ipsammet rē proprium, poneret vnũ proprium multarum rerum: hoc autem est falsum.

H Locus. 4. qui est 44 Quartus locus est, ꝙ nō ponatur ipsa dr̃ia proprium, vt dicatur ꝙ homini propriũ sit rõnale, huic enim deest, ꝙ nō notificet rei essentiam, hoc est, notificationis priuatio, dr̃ia enim notificat rei essentiam. Expedit autem scire, ꝙ quiuis horum locorum verax est, si fiat in construendo, qñ duę reliquæ bases fuerint notæ inesse rei, quæ posita est esse proprium. verbi gratia, quia dum dicimus de homine, ꝙ sit animal scientiæ susceptiuum, quando ſm hanc positionē commonstratum fuerit, I illud nō esse dr̃iam, & cum hoc pateat de eius re, ꝙ sit cõuertibile & necessariæ prædicationis, verificatum est, ꝙ hoc sit illi proprium.

Locus. 5. qui ē. 45. & 46. Quintus locus est, ꝙ id, quod positum est alicui rei propriũ, non sit propriũ ex parte qua significat illã ſm vnum suorum nominum synonymorum. v.g. quia ex quo non est proprium rei quæsitæ patefieri quibusdam viris ipsam esse bonam, nō sit hoc propriũ eligibilis. Si enim esset propriũ eligibilis, esset proprium quæsiti. Construens aũt construeret p huius contradictoriũ, s. ꝙ ipsummet proprium insit vni eidem rei, & K si illius sint nomina synonyma. verbi gratia, si hominis propriũ sit ipsius animæ esse tres partes, cogitatio, irascens, & concupiscens, & viri proprium sic est: homo enim & vir sunt nomina synonyma.

Sextus locus est, ꝙ alicui specierũ quæ subsunt vni generi, positum sit proprium, cui est contrarium, non oportet contrarium esse proprium speciei, quæ cũ illa sumpta fuit in genere. v.g. qa ex quo homo & equus sunt duę spēs, quę subsunt animali. Et si hominis propriũ esset mot⁹ ex se, nō esset equi propriũ quies ex se. L Construens aũt construeret per cõtradictorium illius, quo destruit destruens: hic aũt locus fit verax, si numerus propriorum contrariorum, quibus diuidit᷑ genus, esset numer⁹ specierũ: res vero contra se habet, & ille est locus mendax, & cũ hoc modicæ persuasionis. Locus. 6. q. est. 47. & 48.

Septimus locus est, quo sophistę destruunt quod positũ est propriũ, nō esse proprium. Et hic quidē septimus locus est ex parte æquiuocationis noı̄s vnius, & alterius, qñ enim aliquis poneret aliquod propriũ alicui rei, vt risibilitatē hoı̄, gratia exēpli, & homini acciderent multę res, M vt ꝙ ille sit arabs, & ꝙ sit balbutiēs, & sophista sumeret, ꝙ homo & hō albus sint vna res numero, sequeret᷑ hinc, ꝙ risibilitas esset proprium hominis albi, & niger nō esset risibilis. Quando aũt diceretur ꝙ homo absolute, & homo alb⁹ essent duę res, destrueret᷑ sophisma. Locus autē sophismatis fuerat, quia posita erant duo vnũ Et fortasse falleret huius contraria ponendo vnũ duo prout quis poneret scię propriũ immutabilem Locus. 7. q. est. 49.

A bilem opinionẽ, & destruerẽt hoc, ex quo hoc propriũ est sciẽtis, & nõ est moris ipsi⁹ proprij inesse duab⁹ rebus. Huius aũt sophismatis dissolutio est, quia sciã & sciẽs sunt duo fm rationem & vnum subiecto. vel dicemus, ꝙ proprium vnius non sit propriũ alterius, sciã enim in vno significat, quod non est in subiecto, & in sciẽte significat quod est in subiecto, scientia enim est immutabilis opinio, sciens autẽ non esset homo, nisi eius scientia mutaretur.

Locus. 8. qui ẽ 50. & 51. Octauus locus est, in quo potest falli: ex quo enim moris ipsius proprij est, ꝙ illi cuius est propriũ naturaliter insit, ponens aũt omittat apponere cõditionẽ ad ipsum, ꝙ insit illi, cuius est propriũ, hic modus. Sophista enim falleret ponendo proprium aliqñ separari ab eo, cuius ẽ proprium: exempli gratia, vt qui diceret, ꝙ homo sit bipes, erraret. Destruens aũt diceret, ꝙ pedibus excisus nõ haberet hoc proprium, quando vero superadderetur naturaliter, auferretur hoc sophisma.

B

Locus. 9. qui ẽ 52. et 53. Nonus locus etiã est, in quo potest falli. qñ enim moris ipsi⁹ ꝓprij est, esse propriũ, quatenus est prædicatum prima prædicatione, ponens aũt omittat adijcere illi hanc conditionẽ, posset illud destrui. Id enim quod põt inesse illi, cuius est ꝓpriũ, & alij ab eo, non est illi proprium. Vt, verbi gratia q diceret, ꝙ superficiei proprium sit colorẽ suscipere: Sophista aũt destrueret illud, quia de corpore verum est dicere, ꝙ susciplat colorem. Quando aũt ponens distinxerit, dicendo ꝙ superficies suscipiat colorẽ primo, & corpus illũ recipiat mediante superficie, auferẽ sophisma. Et silr semper, qñ alicui⁹ rei est aliqua conditio, & illam ponens omiserit, & illã posuerit absolute, eueniet ei tale sophisma. Prædicatio enim multorũ prædicatoꝝ est verax conditione, prout dicendo, ꝙ sit nãlr, vel acquisitum, aut potẽtia prima vel secunda. Et ideo expedit illi, qui proponit bene ponere propriũ, ꝙ caueat ponere absolute id, cuius moris sit poni cõditionaliter.

C

D

Decimus locus ẽ totalis, ꝙ sumatur res, quæ inest fm magis & min⁹ de quibusdã rebus, quę differũt fm hanc rem fm magis & minus, & ponat proprium toti, prout qui dicit, ignẽ esse tenuissimã rerũ, hoc enim verũ ẽ de vna specierũ ipsius ignis, q̃ ẽ ipsum lampa, qm̃ (vt ait Plato) ignis sunt tres partes, flãma, lampa, & carbo. Huius autẽ causa est, quia excessiuæ res non possunt videri in multis rebus, siue illæ res sint vt spẽs in genere, siue vt partes in toto. Locus 10. q est 54.

E

Vndecimus locus est, ꝙ ponatur propriũ eximio fm comparationẽ, accidit enim hinc, ꝙ nomen non sit verax de eo, de quo est verax oratio significãs propriũ. Exempli grã, qui dixerit, ꝙ ignis propriũ sit esse corpoꝝ leuissimũ, & equi propriũ esse ꝙ sit animaliũ velocissimũ: posset enim auferri ignis, & eẽt leuissimus ipse aer, gratia exẽpli, sicq; posset auferri equus, & aliud esse omniũ animalium velocissimũ, quod esset animal illi succedens fm velocitatẽ, hoc vero esset proprium apud illũ qui sciret, ꝙ impossibile sit vnquam auferri ignem, aut equi speciem. Locus 11. q est 55.

F

Duodecimus locus est, ꝙ ponamus rem suiipsius propriũ, hoc autem contingit, dum rei fuerint duo nomina synonyma, quia quod positum est propriũ, non est proprium. Locus 12. qui ẽ 56. et 57.

G Et notũ est de re huius loci, ꝙ qui illum ponit, errat circa propriũ. v. g. vt qui diceret ꝙ pulchri propriũ sit esse formosum, pulchrum enim & formosũ sunt duo nōia synonyma.

Loc⁹. 13. qui ē 58. & 59. Tertiusdecimus locus est, q̃a proprium, q̃n positũ fuerit corporibus homogeneis, expedit ꝙ insit oībus partibus illorũ corporum, q̃n vero inesset maiori parti, & nõ inesset minori, aut inesset minori, & non inesset maiori, quod positũ est propriũ, non est proprium. Et exemplum illius quod inest maiori parti suarũ partium, & non inest toti, sit, vt qui H dixerit, ꝙ maris proprium sit ipsius aquã esse salsam. Exemplum aũt illius, ꝙ positũ est de parte, & non de toto est, vt oratio illius qui dixerit, ꝙ aer inspiret, inspiratum enim est pars illius. Construens vero q̃n construxerit, ꝙ proprium sit de omnib⁹ partibus, & ꝙ reliquæ aliæ bases insint, iam constructũ est ipsum proprium. Exempli gratia, vt qui diceret ꝙ proprium sit terræ ferri deorsum naturaliter, hoc enim inest omnibus partibus, sicut inest toti.

Loc⁹. 14. Quartusdecimus locus est, ꝙ propriũ sit positũ in potẽtia illi, cuius I est propriũ, & vltra ꝙ applicet̃ illius esse potentiã per rem, quæ possit eẽ & auferri. gratia exempli, vt qui dixit, ꝙ colorũ proprium sit, ꝙ sint visibiles in potẽtia, q̃m si imaginetur ablatio & priuatio animalis, auferretur hoc propriũ, nisi apud illum, qui coniectatur, ꝙ impōle sit priuari animal, ꝑ hoc enim posset destrui ipsum propriũ. Construens aũt est cõtra hoc, nõ enim fit applicatio potentiæ rei, cuius positũ est propriũ ꝑ rem, quæ primo affatu imaginet̃ priuari: vt gratia exẽpli, qui dixerit ꝙ entis proprium sit agere & pati. K

Hęc sunt omnia loca ꝓpria ipsi proprio, reliqua autem residua loca sunt cõia omnibus quæsitis, & sunt vniuersaliter quæ sumuntur ab oppositis, aut à simili, aut ab eo q̃d est magis & minus, & ęquale, aut à casibus & cõiugatis, aut à generatione & corruptione. Et incipiem⁹ hoc secundum Arist. doctrinam, fit enim in hoc exercitium quoddam.

De locis communibus omnibus quæsitis, quæ sumuntur ab Oppositis, aut à Simili, aut ab eo, quod est Magis, et minus & æquale, aut à casibus, & coniugatis, aut à generatione, & corruptione. Cap. 3. L

DEinde ex appositis considerandũ est, primũ quidẽ ex cõtrarijs: destruenti quidẽ, si contrarij non est contrariũ. Neq; enim contrarij erit contrariũ proprium: vt quia cõtrarium est iustitię quidẽ iniustitia, optimo aũt pessimum: nõ est autẽ iustitiæ proprium optimum, nõ erit iniustitiæ propriũ pessimũ. Construenti aũt, si contrarij contrariũ propriũ est, & cõtrarij contrariũ propriũ erit. Vt quia contrariũ est bono quidem malũ, eligendo aũt fugiendum: est aũt boni propriũ eligẽdum: erit mali propriũ fugiẽdũ. M

(Margin: 60. Locus Declaratio. — 61. Locus Declaratio)

Secundum autẽ, ex ijs quę ad aliquid sunt: destruenti quidẽ, si hoc quod ad aliquid est, eius q̃d est ad aliquid nõ est proprium. Neq; enim hoc quod ad aliquid est, eius quod ad aliquid est erit propriũ: vt quia dicitur duplũ quidem ad dimidium, superans autẽ

(Margin: 62. Locus Declaratio.)

A autẽ ad ſuperatum: non eſt autẽ
dupli proprium ſuperans, non
erit dimidĳ propriũ ſuperatũ.

Conſtruenti aũt, ſi eius quod
63. Locus Decſatio. eſt ad aliquid, hoc quod ad ali-
quid eſt proprium: & eius quod
eſt ad aliquid, id q̄d eſt ad aliq̄d
erit proprium. Vt quia dicitur
duplũ quidem ad dimidium id
eſſe, quod duo ad vnum: eſt aũt
dupli proprium vt duo ad vnũ:
erit dimidĳ proprium, vt vnum
ad duo. Tertium aũt, deſtruenti
64 Locus Decſatio. quidem, ſi habitus, id quod ſm
habitum dicit̃ non eſt propriũ,
neq; profecto priuationis, id q̄d
B ſm priuationẽ dicitur, erit pro-
prium: & ſi priuationis, id quod
ſm priuationem dicitur non eſt
proprium, neq; habitꝰ, id quod
ſecundum habitum dicitur erit
proprium. Vt quia non dicitur
65. Locus Decſatio. ſurditatis proprium inſenſibili-
tatem eſſe, neq; auditus erit pro
prium ſenſum eſſe. Conſtruenti
vero, ſi quod ſecundũ habitum
dicitur, eſt habitus proprium: et
priuationis, id quod ſecundum
C priuationẽ dicit̃, erit propriũ:
& ſi priuationis, id quod ſecun-
dum priuationẽ dicitur, eſt pro
prium, & habitus quod ſecun-
dum habitum dicitur, erit pro-
priũ. Vt quia viſus eſt propriũ
videre, ſecundũ quod habemus
viſum: erit cæcitatis proprium
non videre, ſecundum quod nõ
habemus viſum, nati habere.

66. Locus Decſatio. Deinde ex affirmationibus, &
negationibus: primum quidem
ex ipſis quæ prædicãtur. Eſt au
tem locus hic vtilis deſtruenti D
tm̃: vt ſi affirmatio, vel quod ſe-
cundum affirmationẽ dicitur,
eius eſt proprium, non erit pro-
fecto eiꝰ negatio, neq; quod ſm
negationem dicitur proprium:
ſi autem ſit negatio, aut quod ſe
cundum negationẽ dicitur pro-
prium, eiuſdem nõ erit affirma-
tio, neq; quod ſm affirmationẽ
dicitur proprium: vt quia pro-
prium animalis eſt animatum,
nõ erit animalis proprium, non
animatum. Secundum autẽ ex 67. Locus Decſatio.
prædicatis, vel etiam non prędi E
catis, & de quibus prædicatur,
vel non prædicatur: deſtruenti
quidẽ, ſi affirmationis affirma-
tio non eſt proprium, neq; enim
negatio negationis erit ꝓpriũ:
& ſi negatio negationis non eſt
propriũ, neq; affirmationis affir
matio erit propriũ: vt quia non
eſt proprium hominis animal,
neq; non hominis non animal:
ſi autem non hominis non vide-
tur proprium non animal, neq;
hominis erit proprium animal. F

Conſtruenti aũt, ſi affirmatio- 68. Locus Decſatio.
nis affirmatio eſt propriũ. Nam
& negatio negationis erit pro-
priũ: ſi aũt negationis negatio
eſt proprium, & affirmatio affir
mationis erit propriũ: vt quia
non animalis eſt propriũ nõ vi-
uere, erit animalis propriũ viue
re: & ſi animalis propriũ videt̃
viuere, & nõ animalis propriũ
videbit̃ non viuere. Tertiũ au- 69. Locus Decſatio.
tem ex ipſis ſubiectis. deſtruenti
quidẽ, ſi quod aſsignatũ eſt pro-

G priũ, affirmationis eſt propriũ. Non erit enim idem & negationis proprium: ſi autẽ negationis eſt propriũ quod aſsignatũ eſt, non erit affirmationis propriũ: vt quia animalis propriũ eſt animatũ, non animalis non erit pro-
70. Loc⁹. Decl'atio. prium animatum. Construenti vero, ſi aſsignatum propriũ nõ eſt affirmationis proprium, erit negationis. At hic locus deficit:
Annotatio. nam affirmatio negationis, & negatio affirmationis non eſt proprium, quandoquidẽ affirmatio
H negationi omnino non ineſt: negatio aũt affirmationi ineſt quidem, at non vt proprium ineſt.

71. Locus Deinde ex ĳs quæ ex oppoſito diuiduntur: deſtruenti quidem ſi eorum quæ ex oppoſito diuiduntur, nullum vllius reliquorũ ex oppoſito diuerſorum eſt proprium. Neq; enim quod oppoſitum eſt, erit propriũ eius, cui⁹ poſitũ eſt propriũ: vt quia animal ſenſibile nullius aliorũ mortalium animalium eſt propriũ,
72. Loc⁹. Decl'atio. nõ erit animal intelligibile Dei
I proprium. Conſtruenti autẽ, ſi cæterorũ quæ ex oppoſito diuidunt̃ quoduis eſt proprium talium quorumcunq; eorum quæ ex oppoſito diuiduntur. Nã reliquum erit eius propriũ, cuius poſitum eſt non eſſe propriũ: vt quia prudentiæ eſt proprium, per ſe natum eſſe rationalis virtutẽ eſſe, & aliarum virtutũ ſic vniuſ cuiuſque ſumptę: erit temperantiæ proprium per ſe natum eſſe concupiſcibilis virtutem eſſe.

Deinde ex caſibus: deſtruenti K
73. Loc⁹. Declaratio. quidẽ, ſi caſus non eſt caſus propriũ. Neq; enim caſus erit proprium caſus: vt quia nõ eſt eius quod eſt iuſte propriũ id quod bene, neq; iuſti propriũ erit bonum. Conſtruenti autem, ſi ca-
74. Locus Decl'atio. ſus eſt proprium caſus. Nam & caſus erit caſus propriũ, vt quia hominis eſt proprium greſsibile bipes, & homini erit proprium
75. Locus Decl'atio. greſsibili bipedi dici. Non ſolũ autem in eo quod dictum eſt ſecundum caſus eſt cõſiderandũ, ſed & in oppoſitis, quemadmo-
L dum & in prioribus locis dictũ eſt. deſtruenti quidem, ſi oppoſiti caſus non eſt proprium oppoſiti caſus. Neq; enim oppoſiti caſus erit proprium oppoſiti caſus: vt quia nõ eſt eius quod eſt iuſte proprium quod bene, neq; iniuſte erit propriũ quod male.

76. Loc⁹. Decl'atio. Cõſtruenti vero, ſi oppoſiti caſus eſt proprium oppoſiti caſus. Nam & oppoſiti caſus, erit propriũ oppoſiti caſus: vt quia honeſti eſt proprium optimum, & inhoneſti erit propriũ peſsimũ. M
77. Loc⁹. Decl'atio. Deinde ex ĳs quę ſi'r ſe habẽt, deſtruenti quidem, ſi quod ſimiliter ſe habet, eius quod ſimiliter ſe habet, non eſt proprium.

78. Locus Decl'atio. Neque. n. quod ſimiliter ſe habet, eius quod ſimiliter ſe habet erit proprium, vt quia ſimiliter ſe habet ad extruendum ædificium ædificator, & medicus ad efficiendum ſanitatem: non eſt autem proprium medici efficere ſanitatẽ, neq; ædificatoris erit propriũ,

A proprium extruere ædificium.

Construenti autem, si quod similiter se habet erit propriũ ei⁹ quod similiter se habet. Nam & quod similiter se habet, eius qđ similiter se habet erit propriũ: vt qm̃ similiter se habet medicus ad id quod ē esse effectiuum sanitatis, & ludimagister ad id quod est eē effectiuum bonę habitudinis: est autem proprium magistri ludi, esse effectiuum bonæ habitudinis, erit propriũ & B medici effectiuum eē sanitatis.

79. Loc⁹. Declaratio.

80. Loc⁹. Decl'atio.

Deinde ex ijs quæ sic se habēt: destruenti quidem, si quod sic se habet, eius quod sic se habet nō est proprium. Neq; enim quod sic se habet, eius quod sic se habet, erit proprium. Si autē eius quod sic se habet, id quod sic se habet est proprium, eius nō erit proprium, cuius positum est eē proprium. Vt quia sic se habet prudentia ad honestũ, & turpe, eo, ꝙ disciplina vtriusq; eorum est: non est autem prudentię proprium disciplinã eē honesti, nō C vtiq; erit proprium prudentiæ disciplinã esse turpis: si vero est proprium prudentiæ disciplinã esse honesti, non erit proprium eiusdem disciplinã esse turpis: impos̃e est enim eiusdem plura esse propria. Construenti vero nihil loc⁹ iste vtilis: nã quod sic se hẽt, vnum ad plura cõparat̃.

81. Loc⁹. Decl'atio.

Deinde destruenti quidem, si quod ſm esse dicit̃, non est eius quod ſm esse dicitur proprium. Nam neq; corrumpi ei⁹ quod est ſm corrumpi, neq; generari D eius quod ſm generari dicitur, erit proprium. Vt quia est hominis proprium esse animal, neq; eius quod est hominē generari, erit proprium generari animal, neq; eius quod est hominē corrumpi erit ꝓpriũ corrũpi aĩal. Eodem aũt modo accipiendum est & ex generari ad esse & corrumpi, & ex corrumpi ad eē & generari, quēadmodum dictum ē nunc ex esse ad generari, et cor rumpi. Construenti autē, si eius quod est secundum esse ordina- E tum est. Est autem per se, ordinatum proprium: nam & eius, quod ſm generari dicit̃, erit hoc quod secundum generari dicit̃ proprium, & eius quod secundum corrumpi, hoc qđ ſm corrumpi est assignatum: vt quia hominis est proprium esse mortalem, & eius quod est generari hominem, erit proprium generari mortalem, & eius, quod est corrumpi hominem, corrumpi mortalem. Eodem autem modo F accipiendum est & ex generari, & corrumpi, et ad esse, et ad ipsa ex ipsis fieri: quemadmodum et in destruenti dictum est. Deinde inspiciendum ad idē suppositi: destruenti quidem, si ideę nō inest, aut si non qua id dicitur, cuius est ꝓprium assignatũ. Non enim erit proprium quod positum est esse proprium: vt quoniam ipsi homini non inest quiescere qua homo ē, sed qua idea, non erit hoīs ꝓpriũ quiescere.

82. Loc⁹. Decl'atio.

83. Loc⁹. Decl'atio.

G Construenti autem, si ideæ inest, & ſm hoc ineſt quà dicitur de illo ipſo, cuius poſitum eſt nõ eſſe proprium. Erit enim proprium quod poſitum eſt nõ ineſſe proprium: vt quoniam ineſt ipſi animali ex anima & corpore compoſitũ eſſe, & qua animal eſt, ipſi ineſt id, erit propriũ animalis ex corpore & aĩa compoſitum eſſe. Deinde ex magis & minus. Primum quidem deſtruenti, ſi quod magis eſt, eius quod magis non eſt proprium.

84 Locus Decl'atio.

85. Locus Decl'atio.

H Neq; enim quod minus eſt, eius quod minus erit propriũ: neq; quod minime eius quod minime: neq; quod maxime eius qđ maxime: neq; quod ſimpliciter ei⁹ quod ſimpliciter: vt quia nõ eſt magis colorari magis corporis proprium: neq; minus colorari minus corporis proprium erit, neq; colorari corporis oĩno.

86. Locus Decl'atio.

Construenti autẽ, ſi quod magis eſt, eius quod magis eſt, eſt propriũ. Nam quod minus eſt, eius qđ minus eſt erit propriũ:

I & quod minime, eius quod minime, & quod maxime, eius qđ maxime, & qđ ſimpliciter, eius quod ſimpliciter: vt quia magis viuentis, magis ſentire eſt proprium: & minus viuentis min⁹ ſentire erit proprium: & eius quod maxime, id qđ maxime, & eius quod minime, id quod minime, & eius qđ ſimpliciter, id quoq; qđ ſimpliciter. Et ex eo quod ſimpliciter, ad eadem conſiderandum: deſtruenti quidem, ſi quod ſimpliciter non eſt proprium. Neq; enim quod magis eſt, eius quod magis, neq; quod minus, eius quod minus, neq; quod maxime, eius quod maxime, neq; qđ minime eius quod minime erit proprium: vt quia non eſt hominis proprium ſtudioſum, neq; magis hominis, magis ſtudioſum erit proprium. Construenti autem, ſi quod ſimpliciter eſt, eius quod ſimpliciter eſt proprium. Nam & hoc quod magis ei⁹ quod magis, & quod min⁹ eius quod minus, & quod minime, eius quod minime, & quod maxime eius quod maxime erit proprium: vt quia eſt ignis proprium ſurſum ferri ſecundum naturam, & magis ignis erit magis propriũ ſurſum ferri ſecũdum naturam: eodem modo conſiderãdum eſt & ex aliis huiuſmodi. Secundum aũt, deſtruenti quidem, ſi quod magis eſt, non eſt eius quod magis eſt proprium. Neq; enim qđ minus eſt eius quod minus erit proprium: vt, quoniã magis eſt propriũ animalis ſentire quàm hominis ſcire, non eſt autem animalis propriũ ſentire, quare nõ erit hominis propriũ ſcire. Construenti autem, ſi quod minus, eius quod minus eſt proprium.

87. Locus Decl'atio.

K

88. Locus Decl'atio.

89. Locus Decl'atio.

L

90. Locus Decl'atio.

M

Nam & quod magis, eius qđ magis erit propriũ: vt quia minus eſt proprium hominis manſuetum natura quàm animalis viuere: eſt autem hominis propriũ mãſuetum natura, erit propriũ aĩalis

A animalis viuere. Tertium vero,
91. Loc⁹. Declatio. destruenti quidem, si cuius ma-
gis est, propriũ non est. Neq;.n.
cuius est minus propriũ, erit ei⁹
propriũ: si aũt illius est propriũ
non erit huius propriũ: vt quia
colorari magis superficiei q̃ cor
poris est proprium, non est autẽ
superficiei propriũ, non erit cor
poris propriũ colorari: si vero ẽ
superficiei propriũ, non erit cor
poris propriũ. Construenti aũt
hic locus nõ est vtilis: nã impos
sibile est idem pluriũ proprium
B esse. Quartũ destruenti quidẽ,
92. Locus Declatio. si quod maius est eius propriũ,
non est propriũ, neq; profecto
quod minus est eius proprium,
erit propriũ. Vt quia magis est
ꝓpriũ animalis sensibile q̃ par-
tibile, nõ est autem animalis sen
sibile propriũ: quare nõ erit ani
93. Locus Declatio. malis partibile proprium. Con
struenti autẽ, si quod minus est
eius propriũ, est propriũ. Nam
& quod magis est eius propriũ,
C erit proprium, vt qm̃ minus est
propriũ animalis sentire q̃ vi-
uere: est aũt animalis proprium
sentire, erit animalis proprium
94. Locus Declatio. viuere. Deinde ex his, quæ silr
insunt, primũ quidem destruen
ti, si quod silr est proprium, non
est propriũ eius, cuius silr est ꝓ-
prium. Neq; enim quod silr est
propriũ, erit proprium eius cu-
ius similiter est proprium: vt qa
similiter est propriũ concupisci
bilis concupiscere, & rationalis
ratiocinari: non est autem pro-
prium concupiscibilis concupi-
scere, non erit rationalis ꝓpriũ D
ratiocinari. Construenti vero,
si quod similiter est proprium, 95. Locus Declatio.
ei⁹ est ꝓprium, cuius est silr pro-
prium. Nam & quod silr est pro
prium, erit eius ꝓprium cuius
silr est ꝓpriũ: vt quia similiter ẽ
rationalis propriũ primum pru
dens, & concupiscibilis propriũ
primum tẽperans: est autem ra-
tionalis primũ prudens: erit igi-
tur concupiscibilis propriũ pri- 96. Locus Declatio.
mum tẽperans. Secundum aũt,
destruenti quidem, si quod simi E
liter est proprium non est pro-
prium eius. Nam neq; quod si-
militer est proprium, erit ꝓpriũ
eius: vt quia silr est propriũ ho-
minis videre, & audire, non est
hominis ꝓprium videre, nõ vti
que hominis proprium audire. 97. Locus Declatio.
Construenti vero, si quod simi-
liter est eius proprium, est pro-
prium. Nam quod similiter est
eius proprium, proprium erit:
vt quia silr est proprium animæ F
aliquid partium eius primo esse
concupiscibile, & rationale pri-
mo: est autẽ proprium animæ,
quid partium eius esse concupi-
scibile primo, erit vtiq; ꝓprium
animę, quippiam ꝑtium eius es-
se rationale primo. Tertium ve- 98. Locus Declatio.
ro, destruenti quidem, si cuius si
militer est proprium, non est ꝓ-
prium. Neq; enim cuius simili-
ter proprium, erit ꝓprium: si au
tem illius est proprium, non erit
alterius ꝓprium: vt quia vrere
similiter est ꝓprium flammæ, &
carbonis, non est autem flam-
mæ

G mæ ꝓprium vrere, non erit carbonis proprium vrere: si autem est flāmæ proprium, nō erit carbonis proprium vrere. Construenti autem hic locus non est vtilis: differt autem quod est ex similiter se habētibus, ab eo q̄d ex ijs est, quæ similiter insunt: quoniā illud quidem secundum proportionē sumitur, non in eo quod inest aliquid comparatū, hoc autem ex eo quod inest, alicui comparatur. Deinde destru-

H enti quidē, si potētia proprium

99. Loc⁹. Decl'atio. assignans, & non ad ens assignauit proprium potētia, cum non cōtingat ei potentia inesse cum ens non est. Non enim erit proprium quod positum est esse ꝓprium: vt quia qui dixit aeris ꝓprium respirabile, potentia quidē assignauit proprium (nam tale ꝓprium vt respirari possit, respirabile est:) assignauit autē & ad non esse proprium: nam & cum non est aīal quod spirare

I natum ex aere, contingit aerem esse, non tñ cum non est animal, possibile est spirare: quare neq; aeris erit proprium huiusmodi possibile respirari tunc, q̄a animal non erit quod tale est vt respirare possit: nō ergo erit aeris

100. Loc⁹ Decl'atio. proprium respirabile. Cōstruenti autē, si potentia assignans ꝓprium, tā ad ens assignauit proprium, q̄ȝ ad non ens, cum contingat potentia non enti inesse. Erit enim proprium quod positum est, non esse proprium: vt quia qui assignauit proprium entis possibile pati, aut facere K potentia assignans proprium, ad ens assignauit ꝓprium (nam cum ens est, & possibile pati q̄d aut facere erit) quare proprium erit entis possibile pati q̄d, aut facere. Deinde destruenti quidem, si per superabundantiam

posuit proprium. Nō erit enim 101. loc⁹. Decl'atio. proprium quod positum est esse proprium: accidit enim sic assignantibus proprium, non de quo orationem, & nomen verificari: nam corrupta re, nihil mi L nus erit oratio: nam eorum, quę sunt, alicui maxime inest: vt si quis assignet ignis proprium, corpus leuissimum: corrupto enim igne, erit aliquod corporū quod leuissimum erit: quare nō erit ignis proprium, corpus leuissimum. Construenti autem, si non per superabundantiam posuit proprium. Erit enim secundum hoc bene positum proprium: vt quia qui posuit hominis proprium animal mansuetum natura, non superabundan M tia assignauit propriū: erit vtiq; s̄m hoc bene positum ꝓprium.

Sermo de Locis sumptis ab Oppositis, Simili, ab eo quod est Magis, & Minus, & Aequale, à Casibus, & Coniugatis, et à Generatione, & Corruptione. Cap. 3.

PRimus itaq; illorum sumit̃ à contrario. Destruens quidē cōsiderat, q̄, si proprij cōtrarium non est proprium contrariæ rei, cuius ē illud proprium quod positū est proprium Locus 1. qui ē 60. et 61. in Arist.

A prium, non esset proprium. v.g. quia nisi iustitiæ propriũ sit esse laudabilissimã, non esset proprium iniustitiæ esse turpissimam. Cõstruens aũt est, si contrarium proprij sit ꝓpriũ contrario, rei, cuius est illud ꝓpriũ, id quod positũ est propriũ, est proprium. v.g. si boni proprium sit esse appetibile, mali proprium est esse abhorribile.

Locus. 2. qui ẽ 62. et 63. Secundus locus est a relatiuo. Destruẽs quidẽ considerat, si relatiua proprij non sint propria relatiuis illius, cuius est proprium, illud propriũ non est proprium. v. g. nisi superans sit dupli propriũ, superatum B non est medij propriũ. Construens vero cõsiderat, si ꝓprij relatiua sint propria relatiuorum illius, cuius ẽ illud proprium, sic illud proprium est propriũ. grã exempli, si dupli ꝓprium sit, quod fit proportione duorũ ad vnum, medij propriũ est, quod fit proportione vnius ad duo.

Locus. 3. qui ẽ 64. et 65. Tertius locus ẽ ab habitu, & priuatione. Destruens quidẽ est, si proprium, quod dr̃ ſm habitum, nõ sit ꝓprium illi⁹, quod dr̃ ſm habitũ. hoc C est, quod significat habitus noĩe, id quod significat priuationis noĩe, non est proprium illius, quod dr̃ priuatiue. i. quod significat priuationis nomine. Et si quod dr̃ priuatiue nõ sit proprium priuationis, quod dr̃ ſm habitum non est propriũ illius, quod dr̃ ſm habitũ. v. g. ex quo priuatio sensus non est proprium surditatis, nec sensus est propriũ auditus Construens autem est, si quod positiue dr̃ sit proprium illius, quod positiue dr̃, quod priuatiue dr̃ est ꝓpriũ illius quod priuatiue dr̃: & si quod priuatiue dicit̃ sit proprium illius, quod priuatiue dicitur, id quod positiue dicitur est proprium illius, quod D positiue dicitur. v.g. si videntis proprium sit videre, cæci proprium est non videre.

Quartus locus est, ab affirmatiua, & negatiua: & huic loco subsũt tria loca. Primo quidem, quod considerentur illorum illationes ſm modũ cõuersionis: qñ. n. affirmatiua fuerit proprium alicuius rei, negatiua nõ est proprium illius. v. g. si hoĩs proprium sit esse risibile, non fit eius ꝓprium non esse risibile: & verisimile est hunc non esse locum. Secundus aũt locus ab illatione recte. Destruens quidem consideret, si enuntiatio, quæ affirmat prædicatũ, nõ E sit proprium enuntiationis, quæ affirmat subiectum: nam quod negat prædicatũ, non est proprium illius quod negat subiectum. Et contra hoc etiam. v.g. ex quo dicere, quod id, quod est aĩal, non est proprium illius quod est homo, dicere id, quod non est animal nõ est proprium illius, quod non est homo. Et siĩr, ex quo dicere, quod id, quod non est animal, non sit proprium illius, quod non est homo, illud, quod est aĩal, nõ est proprium illius, quod est homo. Tertius aũt locus est. Destruẽs F quidem cõsideret, si quod affirmat prædicatum sit proprium illius, quod affirmat subiectum, nam non fit, quod affirmat prædicatum, proprium illius, quod negat subiectũ. verbi g. si animalis proprium sit trãspirare, non animalis non fit propriũ transpirare. dicere n. transpirare, qñ est proprium illius, quod est dicere, quod sit animal, non fit propriũ negationis, quod est dicere, quod nõ sit aĩal. Construẽs vero consideret, si affirmatiua nõ sit ꝓpriũ affirmatiuæ, illud ẽ ꝓprium

Loc⁹. 4. q. ẽ. 66. 67. 68. 69. et 70.

prium

G prium negatiuæ. v. g. si vegetabile non sit proprium mineralis, nõ vegetabile sit propriũ mineralis : hic autem locus est mendax: affirmatiua enim non est proprium negatiuæ, immo non inest affirmatiua negatiuæ, nisi inquantũ negatio non ē absolute negatio, sed significat aliquam specierum priuationis, sed negatiua aliqñ inest affirmatiuæ, sed inquantum negatio non est absolute negatio, ipsa tñ nõ est ei propriũ ex parte, qua est absolute negatio.

Locus .5. qui ē 71. Quintus locus affinis est, ꝙ numeretur in contrarijs : & ē sumptus ex H speciebus, in quas diuidit̃ genus secundum simile oppositionis. qñ.n. diuiserimus genus in duas spēs oppositas, & diuiserimus ēt illud ĩ duo euenta opposita, aut plura fuerint euenta, & nulla partium euentorũ fuerit proprium alterius partis illarum specierũ, nec alterum euentũ est ꝓpriũ alterius spēi. v. g. quia nõ ē propriũ mortalis moueri, ex quo orbes cœlestes mouent̃, & sunt immortales : quare non fit proprium animalis mortalis. Constructio autem fit contra hoc.

Locus 6. qui ē 72. Sextus locus numeratur etiã hic, & est, qñ fuerint duæ res in duobus I differẽtibus subiectis: & de illis prædicatur vna res communis, & perinde hæc res vniuersalis fit proprium vnius harum duarum rerum, quando adijcitur cõditio, illã inesse subiecto huius rei : sicq; illa fit propriũ illius alterius rei, qñ iterum adicijt̃ cõditio, illam inesse illius subiecto. v.g. ex quo prudentia & continentia sunt duæ partes animæ, in duobus differentibus subiectis, prudentia enim est in parte rationali, & cõtinentia in parte concupiscibili, & virt⁹ est res vniuersalis, q̃ inest vtrisque, & perinde prudentiæ propriũ est esse virtutem in parte rationali, ac continentiæ propriũ est esse virtutē in parte concupiscibili. Et Aui. ait ꝙ hic locus est scientificus. K

Locus autem sumptus à casibus, & coniugatis est, qñ consideramus si exemplare primitiuũ non sit proprium exemplaris primitiui, nec denominatiuum fit proprium denominatiui. exempli gratia, nisi iustitiæ proprium sit esse fm institutionem, non est iusti proprium esse instituentem. & silr̃ consideret̃ in casibus, sed non inueniunt̃ in idiomate Arabico. Et aliqñ etiam considerandum est à coniugatis oppositorum. v.g quia nisi iusti propriũ sit, ꝙ ipse instituat id iustitiæ, quo denominatur, & ex eius animo est sibi coaptatum, non esset iniustitiæ proprium ꝙ id iniustitiæ, quo denominatur, insit illi pręter naturam, hoc est ex institutione. Construens aũt considerare hēt huius loci cõtrariũ. Locus. 73 74. 75. & 76. I Ari. L

Locus autem a simili proportionaliter. Destruens quidem considerat si vnum duorum propriorũ similium non sit propriũ vnius duarum rerum similium, nec alterum est proprium alterius. Gratia exempli, quia proportio ædificãtis ad domificationē est sicut proportio medici ad sanationē, & ędificantis non est proprium ipsa domificatio, sic nec medico proprium est ipsa sanatio. Construens autem considerat, si vnum duorum propriorum similium sit proprium vnius duarũ rerum similiũ, alterum est proprium alterius. vt v. g. quia ex quo proportio medici ad sanationem, est sicut proportio exercitij ad corporis trãquil- Locus. 77 78. & 79 in Arist. M

A quillitatem, & propriũ exercitij est corporis tranquillitas, sic & medici proprium est ipsa sanatio.

Loc⁹. 82. 83. & 84. in Arist.

Locus autem sumptus a generatione & corruptione est, ꝙ id, quod dicitur iam genitum & completũ esse, nõ sit proprium illius, qđ iam genitum & completũ est, nec illud, quod est in generationis via, est ꝓprium illius, quod est in generationis via. v. g. quia non est proprium hominis, ꝙ sit animal, non est proprium hominis qui generatur, ꝙ generetur animal. Et s̄m hoc exemplum consideret, quid sit inter qđ corruptum est, & quod est in via ad B corruptionem. Et simr̄ iterum consideret corruptum cum genito hoc modo: gratia exempli, quia nõ est proprium hominis geniti ꝙ sit animal, nec est proprium hominis corrupti corruptio animalitatis ab eo. Construens autem cõsideret his locis contrarium huius. Gratia exempli, quia ex quo proprium hominis geniti est esse loquentem, sic & hominis corrupti proprium, est ab eo corrũpi elocutionem: & hic locus C est scientificus.

Loca, q̃ restãt i Aristo. ex l. 5.

Et loca sumpta ab eo quod ē magis, & minus & æquale, primo quidem destruens consyderet, si quod magis nõ sit proprium illius quod magis, hoc est, id, quo prędicatũ denominatur per excessum, nõ sit ꝓprium illius, quo subiectum denoĩatur per excessum. Sic nec quod dicitur s̄m minus, est propriũ illius qđ dr̄ s̄m minus, neq; quod dicitur simpliciter, est proprium illius qđ dicit̄ simpl̄r. Exẽpli gratia, quia ex quo non est quod dicimus magis generari proprium illius, quod est magis corporari: nec dicimus quod est minus generari proprium illius, qđ D est minus corporari, nec quod est genitum simpl̄r proprium illius, qđ est corpus simpl̄r. Construens vero considerat, ꝙ, si quod s̄m magis dr̄ sit proprium illius, quod dr̄ s̄m magis, sic, quod s̄m minus dr̄, est proprium illius, quod dr̄ s̄m minus, & quod dr̄ simpl̄r, est proprium illius, quod dr̄ simpl̄r. v. g. quia si diceremus ꝙ id, quod est magis sensus, sit proprium illius, quod est magis corpus, sic illud quod est minus sensus est proprium illius quod est minus corpus, & simr̄ quod ē sensus simpliciter, est proprium illius quod ē corpus simpl̄r. Et sicut cõsiderauimus E ab eo quod dicitur s̄m magis, ad id quod dr̄ s̄m minus, aut ad simpl̄r, sic posse esset cõsiderare ab eo quod est simpl̄r, ad id, quod est s̄m magis aut s̄m minus. Destruẽs quidem, si quod dr̄ simpl̄r, non sit proprium illius, quod dr̄ simpl̄r, nec quod dicitur s̄m magis, est proprium illius, quod dr̄ s̄m magis, neq; quod dicit̄ s̄m minus, est propriũ illius quod dicit̄ s̄m minus. Exempli gratia, q̃a ex quo non est homini propriũ esse F zelotipum, nec est proprium illius, quod est magis homo, ꝙ sit magis zelotipus, neq; illius quod est min⁹ homo, ꝙ sit minus zelotipus. Construens autem considerat huius cõtrarium, si quod simpl̄r dr̄ sit proprium illius quod dicitur simpliciter, quod dr̄ s̄m magis, est propriũ illius, quod dr̄ s̄m magis, & illud qđ dicitur s̄m minus, est proprium illius, quod dicitur s̄m minus. vt v. g. quia ignis simpliciter proprium est ipsum ferri sursum simpliciter, sic proprium illius, qđ est magis igneũ est ferri magis sursum, & illius qđ est

G est minus igneum, ferri minus sursum. Aut secũdo cõsiderat destruẽs si fuerit res, quæ dicatur esse ꝓpriũ alicuius rei magis q̃ dicatur de alia re, ꝙ sit propriũ alicui⁹ rei, & perinde si quæ dicitur magis esse propriũ non sit proprium, nec quod dicitur minus est proprium. v. gr. si sensus fuerit proprium animalis magis q̃ sit disciplina proprium hominis. Destruens autem incipit à loco minoris. Si illud sit proprium sic, & quod dr̃ magis est proprium. Et hic quidẽ locus proportionat duas res duabus rebus, & est qui præhabitus
H est in locis accidentis. Tertio vero destruens cõsiderat, si aliqua res sit magis proprium, q̃ sit alteri rei, & illius cuius prius fuisset propriũ nõ sit propriũ, nec est proprium illius cuius minus: gratia exempli, ex quo color dignior est esse proprium superficiei, q̃ corporis proprium, sic si nõ est proprium superficiei, nec est proprium corpori. Construens vero non recipit iuuamẽ de hoc loco, quia non inuenitur vna res, quæ sit proprium duarum rerum: hic autẽ comparat vnam rem duabus rebus.
I Et quarto destruens considerat, si quod est dignius esse proprium, nõ tamen sit proprium, nec quod non est dignius esse proprium, est proprium. v g. ex quo animal esse sensitiuum, dignius est esse ipsi propriũ, q̃ esse diuisibile, perinde esse sensitiuum non est sibi proprium, nec eẽ diuisibile est sibi proprium. Construens vero considerat, si quod non est dignius esse proprium sit ꝓpriũ, sic qđ dignius est esse illi proprium est illi propriũ. Vt. v. g. ex quo non est dignius, animal esse diuisibile, esse sibi proprium, q̃ esse sensitiuum,
K & perinde est sibi proprium: sensitiuum itaq; est illi propriũ. & hic cõparat duas res vni rei. Rursus post hæc cõsideremus de æqualitate, hoc est de rebus, quæ vno simili modo prædicantur. Primo quidem, quando duæ res fuerint propria duarum rerum vno simili modo, & proinde illarum vna non sit proprium vni illarũ, nec altera, est proprium alteri. Gratia exempli, ex quo propriũ est ipsius concupiscibilis cõcupisci, sicut ratiocinabilis ratiocinari, & ꝓinde non est proprium concupiscibilis concupisci, nec itaque est propriũ ratiocinabilis ratiocinari.
L Si aũt vnum esset propriũ, & alterum esset proprium, hoc fieret ex cõparatione duarum rerũ ad duas res. Et secundus locus fit ex comparatione duarũ rerũ ad vnam: qñ. n. duæ res fuerint propria vnius rei vno simili modo, & proinde vna non sit illi proprium, nec aliud est propriũ vt v. g. quia nostrũ esset ponere eẽ hominis proprium ipsum videre, sicut ipsum audire, & perinde ipsum videre non sit proprium, sic etiam nec ipsum audire est illi propriũ. Et in
M constructione, si vnum sit propriũ, & alterum est propriũ. Gratia exempli, quia ex quo nostrũ esset ponere aĩæ proprium eius esse partem concupiscibilem, prima intentione, sic nostrũ esset ponere ipsius proprium esse ipsius esse partem ratiocinabilẽ prima intentione. Et perinde, si dicamus, ꝙ ipsius esse partem concupiscibilem prima intentione sit sibi proprium, sic est dicendũ, ꝙ ipsius esse partẽ rõcinabilẽ prima intentione sit sibi propriũ. Tertius aũt locus est, ꝙ destruens cõsideret, si vna res cõparetr̃ duabus reb⁹ vna cõparatione,

A ne,& non fuerit propriũ vni,nec est proprium alteri. vt gratia exempli, quia combustio est carbonis, sicut est flammæ, si non sit propriũ flammæ,nec est proprium carboni. Construens vero non suscipit iuuamen de hoc loco ex quo non est vnũ proprium duarum rerum. Differentia aũt inter locum similitudinis proportionaliter,& similitudinis ſm inhærentiã accidentis est,quia in hoc loco comparatio,& similitudo,quę inter illa ponitur, ẽ causa,qua intulimus, ꝙ iudicium de proportionalibus sit vnum iudicium: ille autẽ B locus fit,quaten⁹ illis insit,& neget̃ ab illis,& non est proportio inessendi illis causa,qua de illis enũtiemus ſm cõparationem. Et hic expletus est sermo de proprij locis proprijs, & communibus.

ARISTOTELIS TOPICORVM

LIBER SEXTVS,

SVMMA LIBRI.

C De locis definitionis: đ locis ex differẽtijs desumptis: de locis definitionũ rerũ,quæ cõpositæ sunt: Postremo de locis definitionũ, quæ oĩbus ꝑdicamentis cões sunt.

De locis definitionis, & primùm Generis. Cap. I.

1. Locus. Declaratio.

Ius autem, quod est circa terminos negocij, partes sunt quinq;. Nã, aut qđ oĩno non verũ est dicere,de quo nomen & orõnẽ: (oportet.n. hoĩs defiõnẽ de oĩ hoĩe verificari:)aut quod, cũ sit D genus, nõ posuit in genere, vel: nõ in accommodato gñe posuit (oportet.n. eum qui definit ĩ genere ponentem drĩas adiungere: nam maxime eorum, quæ sunt in definitione, genus videt̃ definiri substantiã significare:) aut quod non propria est definitio (oportet enim definitionem propriam esse, quemadmodum prius dictum est:)aut si oĩa quæ dicta sunt is qui fecit, non definiuit, neq; dixit quid est esse rei definitę. Reliquum aũt præter ea, E quæ dicta sunt, si definiuit quidem,at nõ bene definiuit. Si igr̃ non verificatur, de quo nomen & oratio, ex ĩjs q̃ dicta sunt ĩ accidente locis,considerandũ. Nã & illic vtrum verum, vel nõ verum,omnis consideratio fit: qñ enim quod inest accidens disputamus, quod verũ est dicimus: qñ autem quod non est,qđ non verum. si vero non in accommodato genere posuit, aut si nõ ꝓpria est assignata oratio, ex ĩjs q̃ sunt ad genus, & proprium di- F ctis locis,prospiciendum. Reliquum vero si non definiuit, aut si non bene definiuit,aliquo modo aggrediendum dicere. Primum igit̃ inspiciendũ si non bene definiuit. Nã facilius est qđlibet fecisse, q̃ bene fecisse: manifestum igit̃, qm̃ peccatum circa hoc plusculũ, eo ꝙ laboriosius: quare argumentatio facilior q̃ circa hoc, q̃ quæ circa illud fit. Sunt aũt eius qđ non est bene, par-

2. Locus. Declaratio.

3. Locus Declaratio

4. Locus. Declaratio.

G partes duæ. vna quidem, obscura interpretatione vti. Oportet enim definientẽ, vt cõtingit, q̃ clarissima interpretatione vti: eo q cognoscẽdi gratia assignat definitio. secunda aũt, si amplius dixit ĩ definitione, q̃ par sit: nã omne quod superadiectum est in definitione, superfluum est.

6. Locus. Declaratio. Rursum autem vtrunq; quod dictũ est, in plures partes diuiditur: vnus autẽ locus eius, quod obscure est, si sit æquiuocum alicui, qđ dictum est. Vt q generatio H est ductio ad substantiam, & q sanitas cõmensuratio calidorum & frigidorum: nã æquiuoca est ductio, & cõmensuratio: immanifestum igiť, vtrum vult dicere eorum, q̃ significantur ab eo, quod multipliciter dr. Similiter autem, & si cum definitum multipliciter dicitur, diuidens nõ dixit: nã ĩmanifestum vtrius definitionem assignauit, contingitq; calumniari, velut non conueniẽte oratione ad omnia, quo I rum definitionem assignauit: maxime autẽ cõtingit tale quippiam facere, cum latet æquiuocatio. Contingit etiã, & eum, q diuidit, quoties dicitur id, quod in definitione assignatum ẽ, syllogismum facere: nã, si ſm nullũ modorum sufficiẽter dictum ẽ, manifestum q non definierit illo modo.

7. Locus. Declaratio. Alius si ſm metaphoram dixit. Vt scientiam indeciduam, terrã autem nutricẽ, aut temperantiã consonantiã: nam oẽ obscurum, qđ ſm metaphorã dicitur, contingit, & etiã metaphora loquentẽ calumniari, K tanq; non proprie dicentẽ: non enim congruet dicta definitio, vt in temperantia, nam omnis consonantia in sonis. Amplius, si est genus consonantia temperantiæ, in duobus generibus erit idem, non continentibus seinuicẽ: nã neq; consonantia virtutẽ neq; virtus continet consonantiã.

8. Locus. Declaratio. Amplius, si non positis nominibus vtitur. Vt Plato ciliũbræ oculũ, aut araneũ putrimordax, aut medullã ossigenium di- L xit: nã omne obscurum, quod ĩsuetum est.

9. Locus. Declaratio. Quędam autem neque secundũ æquiuocationẽ, neque ſm metaphoram, neq; proprie dicuntur. Vt lex, mensura, vel imago eorum, q̃ natura iusta sunt: sunt autem huiusmodi deteriora, metaphora: nã metaphora facit quodammodo notũ qđ designatum est per similitudinẽ omnes enim metaphora vtentes, secundum aliquã similitudinem ea vtuntur:) at quod tale ẽ non facit notum: nam neq; simi- M litudo est secundum quam mensura, vel imago lex est, neq; dici solet proprie: quapropter, si proprie mensuram, vel imaginẽ legem dicit esse, veritatis est expers. nam imago id est, cuius generatio per imitationẽ est: hoc autem non inest legi: si autẽ non proprie, manifestum quod obscure dixit, atq; deterius quolibet eorum, quæ secundum metaphoram dicuntur.

10. locus Declaratio. Amplius, si non

A si nõ manifesta est contrarij oratio ex hoc quod dr̃. Nam, q̃ bene assignantur, contrarias commanifestant. Aut si p̃ se dicta nõ sit manifestũ cuius est definitio, sed queãdmodũ ea, q̃ sunt antiquorũ scriptorũ, nisi quis super scripsisset, nõ cognoscebat̃ quid vnũquodq; si igit̃ non clare, ex huiusmodi est inspiciendũ. Si igit̃ superfluum in termino dixit, primum qdem considerandũ, si aliquo vsus est, quod oĩbus insit, vel simpl'r ijs q̃ sunt, vel ijs quæ B sub eodem genere sunt definitorum. Nã superfluum dici necessariũ.i. oportet.n.genus ab alijs separare, dr̃iam ãt ab aliquo eorum, q̃ sunt in eodem genere: atqui quod oĩbus quidẽ inest simpliciter, à nullo separat, quod autem oĩbus, q̃ sub eodem sunt genere inest, non separat ab ijs quę sunt in eodem genere: quare superuacaneum hmõi appositum. Aut si ẽ quidem propriũ quod appositum est, ablato autẽ illo, & reliqua definitio propria est, C & indicat substantiã. Vt in hoĩs oratione scientiæ susceptiuũ appositum, superfluum: nam & eo ablato, reliqua oratio propria ẽ, & indicat substantiam: simpl'r autem dicendo, oẽ superfluum, quo ablato, reliquũ manifestũ facit id quod definitur. Talis autem est & animę terminus, si est numerus ipse seipsum mouens: nam quod seipsum mouet est anima, ceu Plato definiuit, an p̃prium quidẽ quod dicitur non

11. Locus Declatio.

12. Locus Declatio.

13. Locus Declatio

indicat autem substantiam interempto numero. vtrouis igitur modo se habeat, difficile est vt explicet. Vtendum ergo in omnibus talibus ad id quod expedit: vt est phlegmatis terminus, humidum primum á cibo indigestum: vnũ enim primum non multa: quare superfluum, indigestum appositum: nã hoc ablato, reliqua erit propria definitio: non enim contingit a cibo & aliud quiddã primum eẽ. An non simpl'r à cibo phlegma, sed indigestorum primum? quare addendum est indigestum: nam illo quidem modo dicta non vera erit definitio, siquidẽ non omnium primum est. Amplius, si quippiam eorum, quæ sunt in oratione, non omnibus inest, q̃ sunt sub eadem specie. Nam talis peius definiuit, q̃ qui vsi sunt eo quod inest oĩbus q̃ sunt: nam illic, si reliqua propria definitio, & tota propria erit: simpl'r.n.ad proprium quolibet addito vero tota oratio propria fit: at vero si aliquid eorũ quæ sunt in oratione, non omnibus insit, quæ sunt sub eadem specie, impoẽ est totam orationem propriã esse: nõ enim conuersim prædicabit̃ de re, vt aĩal gressibile bipes quadricubitale: nã huiusmodi oratio non cõuersim prædicabitur de re, eo q̃ non oĩbus inest (quæ sub eadem specie sunt) quadricubitale. Rursum si idẽ frequenter dixit. Vt qui concupiscentiã appetitũ delectationis dixit: nã

D E F

14. Locus Declatio.

15. Locus Declatio.

G omnis concupiscentia, delectationis est: quare & eidem cōcupiscentiæ delectationis erit: sit igitur terminus concupiscentiæ appetitus delectationis (nihil.n. differt concupiscentiam dicere, aut appetitū delectationis) quare vtrunq; eorum delectationis erit. An hoc quidem nihil absurdum? nam & homo bipes est.

Quare & idem homini, bipes erit. est aūt idē homini, animal gressibile bipes: quare aīal gressibile bipes, bipes est: sed non ꝓ
H pter hoc absurdum aliquid accipit. non enim de animali solum gressibile bis bipes prædicatur, sic enim de eodem bis bipes prędicatur, si de aīal bipede gressibile bipes dr̄: quare semel tm̄ bipes prędicatur. Sil'r aūt & in cōcupiscentia: non enim de appetitu id quod est delectationis esse prædicatur, sed de toto: quare semel & hic prædicatio fit. Non est aūt bis dicere idem nomen,
I aliquid absurdum, sed frequenter de aliquo idem prædicari, sicut Xenocrates prudentiam definitiuam, & contemplatiuā eorum quæ sunt, dicit esse: nam definitiua, contemplatiua quædā est, quare bis idem dicit, addens rursum & contemplatiuā. Sil'r autem & quicunq; refrigerationem, priuationem eius quidem caloris, qui ꝺm naturam est, dicunt esse: nā oīs priuatio ei⁹ est, qđ ꝺm naturā est: quare supfluū est addere ꝺm naturā, sed sufficit fortasse dicere, priuationē caloris, eo ꝙ ipsa priuatio notū facit K
ꝙ eius sit, qđ ꝺm naturam dicit.
Rursum si vniuersali dicto addidit & particulare. Vt si clemētiā imminutionem, expedientiā & iustorum: nam iustū expediens quippiam est, quare continetur in expediente: superfluum igit̄ iustum, nam qui dixit vl'e, addidit & particulare, & si medicinam disciplinā sanatiuorū aīali & homini: aut legem imaginem eorum q̄ natura sunt bona & iusta: nam iustum bonū quippiā: quare frequenter idē dicit. vtrū L
igitur bene an non bene definiuit, per hæc & hmōi perspiciendum. Vtrum vero definiuit, & dixit quid est esse, an nō, ex his. Primum ergo si non, per priora & notiora confecit definitionē. Nam terminus assignatur eius cognoscendi gratia quod dr̄. cognoscimus aūt non ex quibuslibet, sed ex prioribus, notioribusque, quemadmodum in demonstrationibus: sic enim oīs doctrina & oīs disciplina se hēt: mani- M
festum igit̄, ꝙ qui non ꝑ hmōi definiuit, non definiuit: si enim definiuit, plures erunt eiusdem definitiones. Nam manifestū, ꝙ & qui per priora, ac notiora, iterū melius definiuit: quare vtręque erunt definitiones eiusdem: tale aūt non vr̄: nam vnicuique eorū q̄ sunt, vnū est esse idipsum qđ est: quare si plures erunt eiusdē definitiōes, idē erit definitio esse, qđ quidem ꝺm vtranq; definitionē significat: hæc aūt non eadem

16. Loc'. Decl'atio.

17. Loc'. Declaratio.

eadem sunt, eo quod definitiones diuersæ: manifestum igitur quoniam non definiuit, qui non per priora, atque notiora definiuit. Igitur per non notiora quidem terminum dici, dupliciter est accipere, aut enim si simpliciter ex ignotioribus, aut si nobis ignotioribus, contingit enim vtroq; modo: simpliciter igitur notius quod prius est, posteriore: vt punctum linea, & linea superficie, & superficies solido, quemadmodum & vnitas numero: pri⁹ enim & principiũ omnis numeri: similiter autem & elemẽtum syllaba. Nobis autem econuerso qñq; accidit, nã maxime solidum magis sub sensũ cadit, q̃ superficies: supficies autem magis q̃ linea, linea aũt signo magis: quare multitudo magis huiusmodi cognoscit, nã illa quidem quomodolibet, hęc aũt subtili, & fœcundo intellectu comprehẽdere oportet: simpliciter igitur melius per priora, posteriora tentare cognoscere, nam magis scientificum tale est. Verum ad eos, qui impotentes sunt cognoscere, per talia, necessarium forte per ea, q̃ illis cognita sunt, facere orationẽ: sunt autem talium definitiones quæ & pũcti, & lineæ, & superficiei omnes enim p posteriora, priora indicant: nam illud quidem lineæ, istam autem superficiei, hanc vero solidi fines dicunt eẽ. Nõ oportet aũt latere qm̃ sic definientes nõ contingit qđ quid

18. Loc⁹. Declaratio.

est esse definitio, indicare: nisi cõtingat idẽ nobis notius esse, & simpliciter notius: si quidẽ oportet per genus & dr̃ias definire eum, qui bene definit, hæc autẽ simpl'r notiora, & priora sunt specie: interimit enim genus & differentia speciem, quare priora hæc specie. Sunt autem notiora, nam specie quidem nota necesse est genus & differentias cognosci: qui hominẽ enim cognoscit, & animal gressibile cognoscit: ac genere & differentia notis, non necesse est & speciem cognosci: quare ignotior species. Amplius, illis (qui ſm veritatẽ huiusmodi definitiones dicunt esse quæ sunt ex ĳs, quę vnicuique sunt nota) plures: eiusdẽ accidit dicere definitiones eẽ, nam alia aliĳs, & non oĩbus eadẽ contingit notiora eẽ: quare ad vnũquenq; erit definitio assignãda, si quidẽ ex ĳs, q̃ singulis qbusq; sũt notiora, definitionẽ oportet facere. Amplius, eisdẽ alia interdum alia magis nota: nã à principio quidem sensibilia, instructioribus aũt factis, contra: quare neq; ad eundẽ ſp ad eadẽ definitio assignanda, ĳs q p ea, q̃ singulis quibusq; sunt notiora definitionẽ fatent̃ assignandã esse: manifestũ igit̃, q non definiendum per ea quæ hmõi sunt, sed p simpliciter notiora: nam solo mõ sic vna & eadẽ definitio sẽper fiet. Fortasse autem & quod simpliciter notum, nõ est id qđ omnibus notum, sed quod bene

G dispositis intellectu. quẽadmodum & simplr salubre ijs, q bene affectũ habent corpus: oportet ergo vnumquodq; taliũ diligenter peruestigare, vti autẽ disputantes ad id quod expedit. Maxime aũt sine dissensione interimere contingit definitionẽ, si neq; ex simpliciter notiorib⁹, neq; ex ijs quæ nobis, contingit definitionem fieri. Vnus igit̃ locus est eius quod non per notiora, quod per posteriora, priora indicat. quemadmodũ prius diximus. Alius autẽ, si eius, qđ est in quiete, & definitione, p indefinitum, & quod in motu est assignata est oratio nobis. Prius enim est & notius quod manẽs est, & definitum, eo quod indefinitum, & in motu est. Eius autẽ, quod est non ex prioribus, tres sunt loci. Primus quidem, si per oppositum, oppositũ definiuit. vt si per malum, bonũ. simul. n. natura opposita, & nonnullis ẽt eadẽ disciplina vtrorumq; videtur esse: quare non notius alterũ altero. Oportet autem nõ latere quædam fortasse aliter definiri non posse, vt duplum sine dimidio, & quæcunq; per se ad aliqd dr̃r, nam oĩbus hmõi ẽ idẽ esse, ei quod est ad aliquid quodammodo se habere: quare non est possibile sine altero alterum cognoscere, eo q̃ necessariũ ẽ alteri⁹ oratione coassumi & alterũ. Ergo cognoscere quidem oportet huiusmodi omnia, vti autẽ eis in his vt videbitur expedire.

H

19. Locus Declratio.

20. Locus Declratio.

I

Alius, si eodem vsus est ei quod definitur. Latet autem, cum non eodem definiti nomine vtitur: vt si Solem stellam in die apparentem definiuit: nã qui die vtitur, Sole vtitur: & par est ad deprehendenda talia sumere pro nomine orationẽ: vt q̃ dies est, solis latio super terrã: nam tunc manifestum, q̃ qui Solis lationẽ super terram dixit, solem dixit, quare vtitur sole, qui die vtit̃. Kursum, si eo quod ẽ diuerso diuiditur, id quod ẽ diuerso diuiditur definiuit. Vt impar est, q vnitate maior est pare: simul. n. natura, quæ ex eodem genere ẽ diuerso diuiduntur: impar autẽ & par ẽ diuerso diuiduntur: nã ambo, numeri differentiæ. Similiter autem, & si per inferiora, superiora definiuit. Vt parem numerum, qui bipartite secatur: aut bonum, habitum virtutis: nam & bipartite sumptum est à duobus, quæ paria sunt: & virtus, bonum quoddam est: quare inferiora hæc q̃ illa sunt: est autem necesse eum, qui inferioribus vtitur, & illis vti: nam, & qui virtute vtitur, bono vtitur, eo q̃ bonum quoddam virtus: similiter autem, & qui bipartite vtitur, & pare vtitur, eo q̃ in duo secari significat bipartite secari: duo aũt paria sunt. Vniuersaliter igitur dicẽdo, vnus est locus non per priora, & notiora fecisse orationem, partes autẽ eius ea quæ dicta sunt. Secundus autem, si res cum sit, non ponit̃ in genere

K

21. Locus Declratio.

L

22. Locus Declratio.

23. Locus Declratio.

M

24. Locus Declratio.

A genere. Nam in omnibus hmõi peccatum eſt, in quibꝰ nõ prius ponitur in oratione, quid eſt: vt corporis definitio, quod habet tres dimenſiones: aut ſi quis hominem definiuit, quod eſt ſciẽs numerare: nõ enim dictum eſt, quid eſt, habere tres dimenſiones: vel quid eſt, ſcit numerare: genus autem vult quid eſt ſignificare: et primum apponit eorũ, quæ in definitione dicuntur.

25. Locus Declatio. Amplius, ſi ad plura cum dicat id, quod definitur, nõ ad oĩa aſſi B gnauit. Vt ſi Grammaticẽ, ſcientiã ſcribendi quod profert: nam indiget, & quod legendi: nihilo enim magis ſcribendi, q̃ legendi aſſignat qui definit: quare nõ alius, ſed qui vtraque hæc dicit, eo ꝙ plures non contingit eiuſdem definitiones eſſe. In quibuſdam profecto ſm veritatem ſe habet, vt dictum eſt, in quibuſdam aũt nõ, vt in quibuſcunq; non per ſe dr̃ ad vtrunq;. vt me- C dicinam, ſcientiam ſanitatem, et ægritudinem efficiendi: nam de illa quidẽ per ſe dicitur, de hac autem per accidens: ſimpliciter enim alienum à medicina, ægritudinẽ efficere. Quare nihil magis definiuit, qui ad vtrunq; aſſignauit, q̃ qui ad alterũ, verum fortaſſe & deterius, eo ꝙ & reliquorum quilibet poteſt ægritudinem efficere.

26. Locus Declatio. Amplius, ſi non ad melius, ſed ad peius aſſignauit, cum ſint plura, ad quæ dicit quod definitur. Nã oĩs diſciplina, & poteſtas optimi videt eſſe. D Rurſum, ſi non poſitum eſt in ꝓprio genere quod dictum eſt, cõſiderandum ex ijs, quæ ad genera ſunt, elementis: quemadmodum eſt dictũ prius.

27. Locus Declatio. Rurſum, ſi trãſiliens dicit genera. Vt qui iuſtitiam æqualitatis habitum effectiuum, vel diſtributiuum æqui: nam tranſilit, qui ſic definit virtutem: relinquens igit̃ iuſtitiæ genus, non dicit quid eſt eſſe (nam ſubſtãtia vnicuiq; eſt in genere) eſt autẽ hoc idem ei, quod eſt non in proximo genere ponere. Nam qui in proximo poſuit, omnia ſuperiora dixit; E eo ꝙ omnia ſuperiora genera de inferioribus prædicantur. Quare, aut in proximo genere ponẽdum, aut oẽs differentias ſuperiori generi addendum, ꝑ quas definitur proximum genus: ſic enim erit nihil prætermiſſum, ſed pro nomine, in oratione dictum erit inferius genus: qui vero ipſum ſuperius genus dicit: non dicit & inferius genus: nã qui plãtã dicit, nõ dicit arborẽ. F

Sermo de Locis definitionum narratis in Sexto Libro, & inprimis de Locis Generis. Cap. I.

Dicimus, ꝙ conditionum quæ conſiderandę ſunt in conſtitutione definitionum, Vna eſt, ꝙ definitio inſit definito, hoc eſt, ꝙ ſit vera de toto, alioqui non eſſet definitio: prout eſt definitio illius, qui definiuit hominẽ, ꝙ eſſet animal immortale æternum. Secunda aũt, ꝙ ſumat̃ in definitione genus connexum dr̃iæ. qñ. n. non poneret̃ in de-

 fini-

G finitione ipsum genus, non definiret, prout fecit, qui hoiem definiuit, ꝙ sit, qui valet serere & metere. Tertia aũt est, ꝙ definirio sit æqualis definito: qñ.n. definitio nõ est ęqualis non est definitio: hoc autem est, aut ꝙ sit cõior illo, prout fecit, qui definiuit hoiem, ꝙ sit aĩal bipes, aut ꝙ sit particularior, prout fecit qui illũ definiuit, ꝙ sit, qui sal vendit. Quarta autem est, ꝙ proferat ſm has tres res ipsam definitionẽ, sed cum hoc illa non dicit, neq; profert de ipsa re quid res sit. Quinta, ꝙ proferat definitionem, sed eam nõ proferat apte
H & perfecte, sed quod profert deficit ab ipsa perfectione.

Loca vero, quibus prima cõditio construit, aut destruit, sunt loca essendi simplr, hoc est, loca accidẽtis: loca aũt, quib⁹ cõstruit, aut destruit secunda cõditio, sunt loca ipsi⁹ simplr, hoc est, loca ipsi⁹ generis ſm se: tertiæ autem conditionis loca sunt loca ipsius proprij. Ea autẽ, de quibus habetur sermo in hoc libro, sũt loca duarũ reliquarum, s. an bene posuerit, vel non bene fecerit, & an quod profert sit definitio, aut nõ sit
I definitio. Incipiamus itaq; primo loca, ex quibus cõstet, an cõuenienter bene fecerit definitionẽ, nec ne? facilius enim est constituere hæc, q̃ illa. Expedit autem scire, ꝙ non bene constituere definitionem fit duobus modis, aut ex parte nostrum, & hoc, qñ oratio de illa fuerit obscura non patens: aut ob ipsam definitionem ſm se, & hoc fit ob superadditionem in definitione, in qua sit superfluum, & repetitum, & æstimaẽ, ꝙ hoc etiam contingat ei ob imminutionem: sed Arist. primo diuidit hæc loca his duabus partitionibus, dispositio autem definitionis, quo K
ad hoc, est sicut dispositio rerũ sensatarum: sicut enim rerũ sensatarũ turpitudo vr̃ aut ob nostri visus debilitatẽ, aut quia ſm se ipsæ sint turpes, sic est dispositio hic.

Initium autem locorum, quæ sumũtur ex orationis obscuritate est, ꝙ definitionum partes, aut vna illarum sumaẽ significare nomine æquiuoco: vt qui definiuit sanitatem, ꝙ sit ęqualitas caloris & frigoris, ęqualitas enim dr̃ ſm multa significata, sicq; qñ proferẽ in definitione hoc modo, possibile est, ꝙ non denoĩet rem, quam definire intendit. Et pos- L
sibile esset, ꝙ denominareẽ p illud, audiens autem putaret, ꝙ non verificetur nomen de illo, de quo verificatur definitio. Si aũt explicuisset quod definit ipsam rẽ, & illam exponeret, iam bene fecisset.

Locus 1. qui est 6. in Arist.

Secundus locus est, ꝙ definitio aut aliqua eius pars significetur nomine accommodato, sicut qui definiret ipsam nutricem, & poneret genus consonantiã & concinentiam. Nutrix enim est mulier educans, & consonantiæ origo est in soni melodia: & silr̃ est qñ vice nominis sim- M
plicis fit oratio composita ex rei accidentibus nõ vsitatis, vt qui vtitur vice oculi vmbricilio: quod enim ĩusitatum est, nõ est manifestũ. Nomina autem accommodata, quędã sunt sumpta ex reb⁹ similibus reb⁹, quibus accommodata sunt, & quędã sunt sumpta ex rebus non similibus, nisi remota similitudine, & hęc sunt obscurioris significationis. Et definitiones, quibus incidũt hęc nomina, sunt definitiones malæ & latentes, sicut qui posuit genus legis esse metrum & mensuram.

Locus 2. qui ẽ 7. & & 9.

Tertius

A Tertius locus ē, ꝙ si definito fuerit contrarium, expedit sui cōtrarij definitionē explicare ꝑ eius definitionem. Sin aūt, iam posita est definitio obscura positione. exēpli gratia, qui definiebat sciētiam, ꝙ sit habitus extrahens res vtiles & noxias. inscitiæ enim definitio iam intelligitur, & concipitur ex hac definitione, et, vt vniuersalius inquam, qñ ex definitione non explicatur res, q̄ definiri intenditur, non fit bona definitio. Actio enim illius, qđ profertur in definitione obscurum, ꝙ non significet patente significatione rē, quæ definiri intenditur, est actio illius, qui format imagines malarum formarum & lineationum, adeo ꝙ nesciant per illas imagines & descriptiones res, quas repręsentant, nisi scribat sup qualibet illarum imaginum nomē rei, super qua est descripta, & sicut hoc est turpe operi pictoris, sic res se habet ī illo, qui poneret huiusmodi definitiones & has, & sibi cōsimiles, quarū oīo fit obscura.

Locus. 3. quē 10. & 11.

B

Quæ vero sumuntur ex superaditione in definitione, ipsa etiā partiunt in quatuor loca: quorū vnus est, ꝙ superaddatur definitioni, qđ est cōius definito, quod fit duobus modis, quorum vnus est ꝙ superadatur, quod sit oībus entibus cōe, vt qui definiuit hoīem, ꝙ sit aīal rōnale habens tres dimēsiones: dicere. n. tres dimēsiones est oīum corporū, secūdus autem est, ꝙ superaddatur quod est commune omnibus speciebus sibi conuenientibus in genere, vt ille qui definiuit hominem, ꝙ sit animal rationale mortale, ratio autem huius loci est per se nota, gen⁹ enim profertur in definitione, vt distinguat definitum ab eo quod est

Loc⁹ alter primus, q est. 12.

C

D

vniuersalius genere, differentia aūt proferī ī definitione, vt distinguat definitum à genere, qñ aūt definiēs superadderet aliquod horū superfluorum ꝑ primum ipsorū, destrueret adiumentum generis, & per secundum adiumentum differentię.

Secūdus locus est, ꝙ in definitione superaddatur quod sit ęquale definito, sed sit superfluum, quia non indigeatur illo, vt qui definierit hominem, ꝙ sit animal rationale sciētiæ susceptiuum: dicere enim scientiæ susceptiuum, est superfluū, quo non indigem⁹, & eo magis hoc apparet, quia superadditum non verificatur cum ipsa differētia accepta, qñ genus denominat per illud, vt denominatur genus per differētiā, hoc est, fm modum vnionis, sed qñ sumeret proprium per se, esset sufficiens, vt qui definiuit pituitā, ꝙ sit humor indigestus primus, qui ex cibo gignitur: qñ enim denoīatur indigestus nō verificatur de illo, ꝙ sit primus, quia non est in corpore indigestus, nisi vn⁹, & est ipsa pituita: si vero excideret ex hac definitione indigestus, posse esset ꝙ primus esset illius dr̄ia: ī corpore nāq; sunt multi humores q geniti sunt ex ipso cibo, quorum initiū est ipsa pituita. Et si cecidisset primus, proferendo indigestum sufficiens, esset in hac definitione.

Locus. 2. q est. 13.

E

F

Tertius aūt locus, & quia supadditum poneret definitū magis propriū, vt qui definierit hoīem, ꝙ sit animal rationale album.

Locus 3. q est. 14.

Quartus locus est, ꝙ in definitione repetat res, & hoc ē dupl'r: aut ꝙ illa repetat ꝑ dictionem notā, quia ipsius repetitio ꝑ vnā eandē dictionem non inducit ei errorē, si poneretur

Locus. 4. q est. 15.

G tur. v. g. qui definiret appetitũ ꝙ sit desiderium ad voluptatẽ, aut ꝙ res sit inclusa ĩ re cõi, & proferatᷣ in particulari. Hoc. n. continet de corruptione duas res, quarum vna est, ꝙ repetatᷣ vna res bis, & altera, ꝙ ponat definitionem propriorem ipso definito. cuius exemplum est, qui definierit politiam, ꝙ sit habitus ponẽs res naturaliter honestas & iustas: honeste enim cõtinet iustas & alias. Hę itaq; sunt res, quas dinumerauit Arist. in cõstitutione superadditionis definitionum. Et notum est, ꝙ res ita se habeat in ipsis: similis em̃ est superadditio in definitione sexto digito in manu, & sicut per illũ fit manus turpis, sic & definitio. H

Loca ĩ Aristo. 17. & 18. vsque ad 28.

Et iam posibile est dinumerare superadditionem, quæ definitionẽ poneret terminatiorem & cõiorem in locis, ex quibus constituitᷣ, ꝙ non sit bene facta. Themistius autem numerat ipsum in locis male definitionis, & posset ferre ambas res simul. Et hic loc⁹ est, ꝙ expediat, ꝙ fiat definitio ex rebus, quæ sunt notiores simpl'r. illæ autẽ sunt res priores definito quę sunt notiores apud naturam, & notiores apud nos. Notius enim dicitur dupl'r, aut notius simpliciter, aut notius apud nos: notius I autem simpl'r pro maiori parte est ignotum apud nos, prout res geritᷣ de elementis, & compositis, quæ ex ipsis componuntur, composita. n. notiora sunt vulgo, q̃ simplicia, ex quibus composita sunt: apud naturam aũt res est contraria huic. Et iõ ait Arist. ꝙ notius simpl'r verisimile est, ꝙ sit hominum, qui sunt homines simpl'r, & illi sunt eximij, vt sanus simpl'r inest bonæ cõstructioni simpl'r. Oportet aũt definitiones fieri ex reb⁹, q̃ sunt notiores simpl'r, K & illæ sunt res, q̃ continent ambas res simul, quarũ vna est, ꝙ sint res priores definito in essendo, & altera ꝙ sint notiores apud nos: ꝑ definitiones enim intẽditᷣ notio rei in eo, ꝙ quid sit, & non per quamuis rem, quæ contigerit, sed ꝑ res, quibus est illius constitutio, & quidditas, sicut est dispositio demr̃onum simpl'r, demõstrationes enim simpl'r sunt definitiones in potentia, prout in lib. Posteriorũ Analyticorum dictum est. Componũtur autem definitiones ex generibus, & differẽtijs, quia differentia & gen⁹ sunt duę res prio L res specie definita, & illis est ipsi⁹ cõstitutio, res aũt, quibus est rei constitutio sũt vnæ ꝭm se, ex quo illis ẽ essentia rei vna. Si autem definitiones componerentᷣ ex rebus notioribus apud nos tm̃, quæ sunt res posteriores, possibile esset, ꝙ rei essent multæ definitiones, ac etiam poss͛e esset, ꝙ definitio rei apud aliquos viros esset alia, q̃ sit illius definitio apud alios: res enim, quæ sunt apud nos notiores, nõ sunt notiores apđ alios immo poss͛e esset ꝙ definitio vnius eiusdem rei apud vnũ eundẽ virum M quibusdam animis sit alia à seipsa animis alijs: res enim notę ętate iuuentutis sunt alię a notis ætate senectutis. exẽpli gr̃a, quia sensata s͛tᷣ notiora apud pueros, sensata ãt cõiora s͛tᷣ notiora apud senes. Nec dẽt nos latere hic, qđ dictũ est in lib. Posterio. Analyticorũ, ꝙ hęc spẽs definitionũ quæratᷣ de rebus cõpositis, de simplicibus vero, quæ sunt causæ rerũ cõpositarum, hoc est impossibile. Sic ergo hæc deprauatio definitionum contingit definitionibus rerum cõpositarum.

A Et hic quidē locus partitur in tria loca, ſicut partiunt res, quę nō ſunt priores re. Quorum vnus eſt, ꝙ ſumantur in definitione rerū res poſteriores illis, vt qui definierit hominē, ꝙ ſit q adipiſcit facultates & artes, connectendo ſm ipſius artes adinuicē.

Secundus aūt eſt, ꝙ definiat rem p res, quę & ipſæ & ipſa ſunt ſimul natura, vt qui definierit oppoſitū per oppoſitū ipſius, vt qui definiret malum, ꝙ ſit res, quæ non eſt bona. Et expedit, ꝙ in hoc loco excipiant ab oppoſitis ipſa relatiua, qm̄ inter oppoſita impoſſe eſt ꝙ ipſa definiātur, B niſi capiātur alterutra in alterutris. Et de hoc loco eſt, ꝙ ſumam⁹ in diſiunctione ſpeciei partē diuidentem ipſam, vt qui definiret parem per ipſum ſuperaddere vltra imparē vnitatē, & de hoc ēt eſt, ꝙ in illa definitione ſumamus ſeipſam, qui notus ē in petitione principij, & hic quidē fit, qn̄ vtimur rebus, quarum vis eſt vna, vti enim vna eadem re repetita per vnam eandē dictionem nō præſumeret ſophiſta, hæc aūt nomina, quędā continent ſignificata quorūdam ipſorum, aut ſicut res continet C ſuas cauſas, & totum ſuas partes, aut eo modo, quo pars cōtinet ipſius totum. Exemplum itaq; vtendi rebus, quarū vis eſt vna, ex parte qua vna res continet ſuas cauſas, eſt oratio illius qui definierat Solē, ꝙ ſit aſtrū lucens de die: qui enim neſciret Solem neſciret diē, eſt enim dies ortus Solis ſupra terrā: ſicq; diei nomē includit Solē, qui ē ipſi⁹ cauſa notior ipſo, qui itaq; ſciret Solem p diem, eſt ac ſi ſciret rem p ſeipſam, quatenus dies ſcitur p Solem. Exemplum aūt continendi totum in noīe partis eſt, vt qui definierat parē per eſſe numerum, qui partitur in duo, qa D duo ſunt quędā ſpēs paris, & includit ſignificata paritatis, & ē ac ſi definiret paritatem p eſſe numerum, qui partitur p parem. Et ſilr qui definiuit vnum p eſſe principiū numeri, numerus enim nō eſt aliqua res, niſi vnitatum congregatio, & eſt ac ſi dixiſſet, ꝙ vnū ſit principiū multitudinis congregatę ex vnitatibus. Et hæc quidem loca cōtingunt, qn̄ id, quod non eſt prius in eſſendo, ē prius ſm cognitionē. Et hæc tria loca ſunt ſumpta, ex quo definitio nō fiat ex rebus, q̄ ſunt notiores & peiores, & iam diximus, ꝙ aliquo mo- E do ſubintrant prauitatem definitionum, & ſubintrāt ꝙ definitū nō definiatur, & non protulit per qd res ſit: qui enim definiuit ex rebus poſterioribus, protulit per proprium: quādo autem res prædicatur ſm ꝙ ſit proprium, non eſt definitio.

Et expedit ſcire, ꝙ loca, quæ capiunt qua definitio nō ſit definitio, quædā ſunt loca ſumpta ex quo genus non ſit genus, non ex parte qua ſit genus ſimplr, qa loca generis iā ꝑpoſita ſunt, ſed ex parte qua ſit genus ſumptū in definitione, & quædā ſunt loca ſumpta ex differentijs, F & quædā ſunt loca ſumpta ex definitionibus ſm ſe totas, & hęc quidē ſunt loca ſumpta in definitionibus alicuius decē prædicamentorum, & quędā ſunt loca ſumpta in ſingulis decē prædicamentis, & quędā ſunt loca ſumpta in priuatiōis definitione, & quædā ſunt loca ſumpta ſm circunſtantiā definitionis rerū compoſitarū, & quædam ſunt loca coīa ſm circunſtantiam oīum prædicamentorū, & quædā ſunt loca ſumpta ſm circunſtantiā definitionum rerū

G rerum, quæ significant nominibus compositis. Et nos dinumerabimus hęc loca fm hunc ordinẽ & hãc partitionem: hoc enim fecit Themisti⁹ & ante ipsum fecerat Theophrast⁹, & si fm hoc differat doctrina Arist. iuxta eius seriem: hoc enim putatur artificialior & magis constans commemoratione & adeptione, & incipiemus à locis sumptis ex genere.

Primus locus est, ꝙ nõ enuntiem⁹ genus in definitione, & nõ ponam⁹ ipsum primo, vt q definiret corpus, ꝙ sit, cui⁹ sunt tres dimẽsiones, aut hominẽ, qui bene ratiocinatur: in H vtrisq; enim definitionib⁹ deest primo genus, & hoc est, quod sumit in definitione corporis subiectũ trium dimensionũ, sicut in hominis definitione, qui denominatur ꝙ sit, qui bene ratiocinatur: patet aũt, ꝙ fallacia, quæ fit fm circũstantiã ordinis generis, sit alia à fallacia, quæ fit fm circunstantiã generis in se. Secundus aũt locus est, ꝙ nõ proferat proximum genus in definitione, sed genus rei remotũ, vt qui definiuit iustitiã ꝙ sit habitus faciens coęquationẽ, aut largiens veritatem, in hac enim definitione complect genus remotum, quod est ipse habitus, qui ẽ I spẽs quædam de specieb⁹ qualitatis, non genus proximũ, quod est ipsa virtus: notum aũt est, ꝙ definitio, q̃ est hmõi, est imperfecta: qñ enim non profert proximũ genus, non dirigit ad quidditatem rei, quæ est ipsum genus proximũ, sed qñ profert genus proximũ, iam prolatum ẽ genus remotum, immo & oĩa genera, quæ sunt sup illo, sicq; expedit illi, qui definiturus est, primo ꝓferre genus proximum, aut ferat drĩam remoti generis, seu drĩas remotorum generũ, si inter genus remotũ, quod K protulerit in definitione, & gen⁹ ꝓximum, fuerint plura q̃ vnũ genus. exempli gratia, qui sumit in hominis definitione ipsum corpus, oportet eum dicere corpus nutribile sensitiuum, nã istæ duę drĩæ starẽt vice ipsius animalis, quod est genus proximum. Notum aũt est, ꝙ fallacia, quæ fit ob generis remotionem, aut ipsius propinquitatẽ, aut ordinẽ, est alia à fallacia, quæ fit ob genus simpliciter: & ideo hæc fallacia nõ substrat loca generis simpliciter, vt ait Theophrastus, & cõtradicit Arist. de repetitione locorum hic. Tertius L locus est, ꝙ non proferatur in definitione genus rei proportionalis essẽtialis: & de hac re scrutat hic quo ad generis dispositionẽ ĩ locis, quorũ scrutiniũ præmissum est de ipso genere: hæc vero perscrutatio est, ac si sit ꝓpria huic loco: fallacia enim, ꝙ illud sit nõ proportionale, est alia à fallacia, ꝙ non sit genus.

De locis, quæ sumuntur à differentijs definitionem constituentibus. Cap. 2.

RVrsum in differentijs silr considerandum, si & differentias dixit generis. 28. Loc⁹. Declatio.

Nam, si rei nõ specialibus definiuit differentijs, aut si etiã oĩno M aliqd hmõi dixit, quod nullius contingit drĩam esse (vt animal, aut substantiam) manifestũ qm̃ nõ definiuit: nullius enim drĩæ, quæ dicta sunt. Videndum autẽ 29. Loc⁹. Declatio. & si ẽ aliquid quod ẽ diuerso diuiditur dictæ differentiæ. Nã, si non est, perspicuum qm̃ nõ erit quæ dicta est generis drĩa: nam oẽ genus ijs, quæ e diuerso diuiduntur,

A duntur, differentiȷs diuiditur: vt animal gressibili, & volatili, & aquatili, & bipedi.

50. Locꝰ. Declatio. Aut si ē quidem e diuerso diuisa dr̄ia, nō verificatur aūt de genere. Nam si nō, manifestum qm̄ neutra erit generis dr̄ia: omnes enim quæ è diuerso diuiduntur dr̄iæ, verificantur de proprio genere.

51. Locꝰ. Declatio. Silr̄ aūt, & si verificatur quidem, at non facit apposita generi, spēm. Nam manifestū, ꝙ non erit hęc specifica dr̄ia generis, nam omnis specifica dr̄ia cū genere speciem facit: si autem hæc non est B dr̄ia, nec quæ dicta est: quia hęc è diuerso diuiditur.

52. Locꝰ. Declatio. Amplius, si negatione diuidat genus. Vt qui lineā definiūt, longitudinē sine latitudine esse: nā nihil aliud significat, sine latitudine, q̄ꝫ ꝙ nō habet latitudinē: accidet igitur genꝰ participare speciem: nam oīs lōgitudo aut sine latitudine, aut latitudinē habens est: quia de omni affirmatio, vel negatio vera fit: quare genus lineæ, cùm C lōgitudo sit, sine latitudine, aut latitudinē habens erit: at longitudo sine latitudine speciei ē ratio: silr̄ autem & longitudo latitudinē habens: nam sine latitudine, & latitudinē habens, dr̄iæ sunt: ex dr̄ia autem & genere est speciei oratio: quare genus suscipiet speciei orationem, similiter autem & dr̄ię, eo ꝙ altera dictarum dr̄iarum ex necessitate prędicat̄ de genere. Est aūt dictꝰ locus vtilis ad eos, q̄ ponunt ideas esse: nam si non est ipsa longitudo, quodam modo prædicabit̄ D de genere quod latitudinē hēt, aut sine latitudine est: oportet enim de omni longitudine alterum eorū verificari, si quidē de genere verificari debeat: hoc autem non accidit. sunt aūt & sine latitudine, & latitudinē habētes lōgitudines, quare ad illos solos vtilis hic locus, quicunq; genus vnū numero dicunt esse: hoc autem faciunt qui ideas ponunt. nā ipsam longitudinē, & ipsum aīal, genus dicunt esse. Fortasse autē in quibusdam etiam neces E sariū est negatione vti definientem, vt in priuationibꝰ: nam cęcum est, quod non habet visum, qn̄ natum est habere. Differt autem nihil negatione diuidere genus, aut hmōi affirmatione, quā negationem necesse est è diuerso diuidi, vt si longitudinē, habens latitudinē definiuit, eā habente latitudinē è diuerso diuidit̄, non habens latitudinem, neq; aliud quicquā: quare negatione rursū diuidit̄ genus.

53. Locꝰ. Declatio. Rursum, si speciem, vt dr̄iam assignauit. F Vt q̄ cōuicium, iniuriā cum irrisione definiuit: nā irrisio iniuria quædam est, quare non dr̄ia, sed spēs est irrisio.

54. Locꝰ. Declatio. Amplius, si genus vt dr̄iam dixit. Vt virtutē habitū bonum, vel studiosum: nam bonum est genus virtutis. An non genus est bonū, sed dr̄ia? si quidem verum est, ꝙ nō contingat idē in duobus generibus esse nō continentibus seinuicē (nā neq; bonum continet habitum, neq; habitus

G habitus bonũ: non enim omnis habitus bonus, neq; oẽ bonum habitus) non erunt profectò genera ambo. si igiť habitus genus est virtutis, perspicuum bonum nõ genus, sed magis dr̃iam esse. Amplius, habitus quidem quid est virtus significat: bonum aũt non quid est, sed quale quid est: videtur autem dr̃ia quale quid significare.
35. Locus Declatio. Videndum autẽ, & si nõ quale quid, sed ipsum quid significat assignata dr̃ia. nã videtur quale quid oĩs dr̃ia significare.
H
36. Locus Declatio. Considerandum autẽ, & si ſm accidens inest definito differentia. Nam nulla dr̃ia est eorum, quæ ſm accidens insunt, sicut neq; genus: non enim cõtingit dr̃iam inesse alicui, & nõ inesse.
37. Locus Declatio. Amplius, si prædicať de genere dr̃ia, vel spẽs, aut inferiorũ aliquid speciei, nõ erit definiẽs. Nam nullum eorum, quæ dicta sunt, contingit de genere prædicari, eo q; genus de q̃plurimis omnium diciť.
38. Locus Declatio. Rursum, si prædicat ur genus de dr̃ia. nam non
I de dr̃ia, sed de qbus dr̃ia, genus videtur prædicari: vt animal de hoĩe, & boue, & de alijs gressibilibus aĩalibus, non autem de ea dr̃ia, quæ de specie dicitur: nam si de vnaquaq; differentiarũ animal prędicabiť, multa animalia de specie prędicabunť: nam dr̃ię de specie prędicanť. Amplius, dr̃iæ omnes, aut spẽs, aut indiuidua erũt, siquidem sunt animalia: nam vnumquodq; animalium aut spẽs, aut indiuiduũ est.

K Similiter aũt inspiciendũ, & si
39. Locus Declatio. species, aut inferiorũ speciei aliquod, de dr̃ia prędicatur. Impossibile enim eo q; de pluribus differentia, q̃ species diciť. Itẽ accidet dr̃iam speciem esse, siquidẽ prædicabiť de ea aliqua specierum: nam, si de dr̃ia prędicatur homo, manifestum q̃m dr̃ia est homo.
40. Locus Declatio. Rursum, si non prior est dr̃ia specie. nam genere quidem posterior est, specie autẽ priorẽ dr̃iam esse oportet.
41. Locus Declatio. Considerandum autẽ, & si alterius generis est dicta dr̃ia, neq; contenti, neq;
L continentis. Nam non videtur eadem dr̃ia duorum generũ esse non cõtinentiũ seinuicem: si autem non, accidet & speciem eandẽ in duobus generibus esse nõ cõtinentibus seinuicẽ: infert. n. vnaquęq; dr̃iarum propriũ genus, vt gressibile, & bipes aĩal coinferunt: quare, si de quo dr̃ię & generũ vtrunq;, manifestum vtiq; q̃m spẽs in duobus erat generibus non continentibus seinuicem.
M An non impoſe eandem dr̃iam duorum generũ esse non cõtinentium seinuicẽ, sed addendum neq; vtroq; sub eodem existente. nam gressibile animal, & volatile animal, genera sunt nõ continentia seinuicẽ, & vtriusq; eorũ est bipes dr̃ia: quare addendum est, neq; sub eodem, vtroq; existẽte: nam hęc ambo sub animali sunt. manifestum etiã q̃m non necesse est dr̃iam omnem, propriũ genus inferre, eo q; contingit eandem duorũ generum esse

A esse non continentiū seinuicem: sed alterum tm̄ necesse est inferre, & superiora omnia: vt bipes, gressibile, vel volatile infert animal. Videndum aūt & si in ali-
42. Loc⁹. Declaratio. quo drīam assignauit substātię. Nam videt̃ differre substantia à substātia in eo quod alicubi est, quare & eos, qui gressibili, & aquatili diuidunt aīal, increpant, tanq̃ gressibile et aquatile alicu-
Dubitatio. bi significet. An in ĳs quidē non recte increpant? non enim in aliquo, neq; alicubi significat aqua-
B tile, & terrestre, sed quale quid: nā & si in sicco sit, silr̃ aquatile, similiter aūt & terrestre, & si in humido sit silr̃ terrestre, sed non aquatile erit: attamen si qn̄q; significat in aliquo drīa, manife-
43. Loc⁹. Declatio. stum qm̄ peccabit. Rursum, si affectum, differentiā assignauit. Nam oīs affect⁹ cùm magis fit, detrahit à substantia: drīa autē non hmōi est: nam magis videt̃ saluare drīa id, cuius est drīa: &
C simpliciter impoſſe est singulum quodq; eē sine propria drīa: nā, cum non est gressibile, non erit homo: & (vt simplr̃ dicamus) secundum quæcunq; alteratur habens, nihil eorum drīa illius est. nam oīa huiusmodi cum magis fiunt, detrahunt à substātia: quare si aliquā huiusmodi differentiam quispiam assignauit, peccauit: simplr̃ enim non alteramur
44. Loc⁹. Declatio. sm̄ drīas. Et si alicuius eorum, quæ sunt ad aliquid, non aliud quid drīam assignauit. Nā eorum, quæ sunt ad aliquid, & dif-

D ferentiæ ad aliquid: vt & in disciplina, contemplatiua enim, et actiua, & effectiua dicit̃: vnumquodq; autē horum ad aliquid significat: contemplatiua enim alicuius, & actiua alicuius, & effectiua alicuius. Considerandū aūt & si ad quod natum est vnū 45. Loc⁹. Declatio.
quodq; eorū quæ sunt ad aliqd, assignauit definiēs. Nam in quibusdam quidē, ad quod natum est singulum quodq; eorū, quæ sunt ad aliquid, solum est vti, ad aliud aūt nihil, vt visu ad videndum solum: quibusdā aūt & ad
E aliquid aliud, vt dolio sanè hauriat aliquis, attamen si quis definiuit dolium, instr̃m ad hauriendum, peccauit, non enim ad hoc natum est: terminus autē est, ad quod natū est, ad quod sanè vtit̃ prudens qua prudēs, & q̄ circa singulum quodq; propria est disciplina. Amplius, si non primū 46 Loc⁹.
assignauit, qn̄ cōtingit ad plura Declatio.
dictū esse. Vt prudentiam virtutem hominis, aut animę: & non
F rationalis: primū enim rationalis virtus prudētia: nam sm̄ hoc & anima & homo dicit̃ prudēs.

Amplius, si non susceptiuum ē 47. Loc⁹.
eius cuius dr̃ affectus, vel dispo- Declatio.
sitio, vel quoduis aliud, peccauit. Nam omnis dispō, vel affectus ī illo natus est fieri, cui⁹ est dispō, vel affectus: vt & scientia in anima, dispositio existens aīę. Aliqn̄ autem peccāt in talibus, Vt quicunq; dicunt q̄ somnus ē impotentia sensus, & dubitatio æqualitas cōtrariarū ratiocinationū,

G tionum, & dolor separatio natu
ralium partium cum violentia:
nam neque somnus inest sensui,
oporteret autē inesse, si in poten
tia sensus est. Similiter aūt neq;
dubitatio cōtrariis ratiocinatio
nibus inest, neq; dolor naturali-
bus partibus: dolebūt enim in-
animata, si dolor eis inest. Talis
autē & sanitatis definitio, siqui-
dem cōmensuratio calidorum,
& frigidorū est, necesse est enim
sana esse, calida & frigida: nam
cuiusq; cōmensuratio illis inest,
H quorū est commensuratio: qua-
re sanitas inerit vtiq; ipsis. Item
id quod fit, in effectiuum, aut è
conuerso, accidit ponere, sic defi
nientibus: non enim est dolor se
paratio naturalium partiū, sed
effectiuum doloris, nec somnus
impotentia sensus, sed effectiuū
alterū alterius: aut enim propter
impotentiā dormimus, aut pro
pter somnū impotentes sumus.
Similiter aūt & dubitationis vi
debitur effectiuum esse, contra-
riarum æqualitas ratiocinatio-
I nū: quandocūq; enim ad vtraq;
ratiocinantibus nobis simr videtur omnia sm vtrunq; fieri, du-
48. Locus Declaratio. bitabimus vtrum agamus. Am
plius, secundum tēpora omnia,
considerandū sicubi dissonet: vt
si immortale definiuit, aīal nūc
incorruptibile esse. Nam nunc
incorruptibile animal, nunc im
49. Locus Declaratio. mortale erit. An in hoc quidem
non accidit? nam anceps secun-
dum amphiboliam est nunc in-
Dubitatio. corruptibile esse: aut enim qm̄
non corrumpitur nunc, signifi- K
cat, aut qm̄ non possibile corrū-
pi nunc, aut qm̄ huiusmodi est
nunc, vt nunquā possit corrum
pi: qñ igitur dicimus, ꝙ incorru
ptibile nunc est animal, non hoc
dicimus, ꝙ nunc tale ē animal,
sed vt nunquā possit corrumpi:
hoc autē immortali idem erat,
quare nō accidit, nunc idem im
mortale esse. Sed tñ sicubi acci-
dit quod sm definitionem qui-
dem assignatum est inesse nunc
vel prius, quod vero sm nomen
non inest, non erit idem: vtendū L
ergo hoc loco, quemadmodū di
ctum est. Inspiciendum autem 50 Locus Declaratio.
& si sm aliud quippiā magis di
citur quod definitur, q̄ sm assi-
gnatam orationem. Vt si iustitia
potestas ęqui distributiua est: iu
stus enī magis est q elegit æquū
distribuere, eo, q potest: quare
nō erit iustitia potestas ęqui di-
stributiua: nā & iustus esset ma-
xime, q posset ęquū distribuere.
Amplius, si res quidem suscipit
magis, quod aūt sm orationem M
assignatur non suscipit, aut con
tra, quod sm orationem ei assi-
gnatur suscipit, res autem non.

Oportet enim, aut vtraq; susci
pere, aut neutrū: siquidē est rei
quod sm orationem assignatur.

Amplius, si suscipiunt vtraq; 51. Loc. Declaratio.
q̄dē magis, nō simul aūt vtraq;
augmentū sumūt. Vt si amor cō
cupiscentia conuentionis est: nā
magis concupiscit cōuentionē:
quare nō simul vtraq; suscipiūt
magis: at oporteret, si idē essent.

Amplius,

A 52. Loc⁹. Declatio. Amplius, si duobus quibusdam propositis, de quo res magis dicitur, id quod est sm orationem minus dicitur. Vt si ignis est corpus subtilissimũ, ignis enim magis flamma quàm lux, corpus autẽ subtilissimum min⁹ flamma quàm lux: oportet aũt vtraque magis ĩesse eidem, si quidẽ eadem sint.

53. Locus Declatio. Rursum, si hoc quidem similr vtrisque inest propositis, aliud autem nõ silr vtrisque, sed alteri magis. 54. Loc⁹. Declatio. Amplius, si ad duo definitionem assignauerit sm vtrũque.

B Vt bonũ, quod per visum, aut per auditum delectabile, & ens, quod possibile est pati, aut facere: simul enim idem & bonũ, & non bonũ est: silr autem & ens, & non ens: nam per auditum delectabile, idem bono erit: quare quod non delectabile est per auditum, non bono idem: nam eisdem & opposita eadẽ erunt: opponitur autẽ bono quidem non bonũ, per auditum autem delectabili, per auditum nõ delectabile: C manifestum igitur, qm idẽ non delectabile per auditũ, non bono: si igitur aliquid est per visum quidem delectabile, per auditum autem non, & bonum, & nõ bonum erit: similiter autem ostendemus qm idem ens, & nõ ens est. 55. Locus Declatio. Amplius, & generibus, & differentijs, & alijs omnibus, quæ in definitionibus sunt, assignatis, eis, qui orationes pro nominibus faciunt, considerandũ, 56. Loc⁹. Declatio. si quicquam dissonet. Si autem sit ad aliquid quod definit, aut per se, aut sm genus: considerandum si non dictũ est in definitione ad quod dicit, aut sm ipsum, aut sm genus. D Vt si scientiã definiuit opinionẽ indissuasibilem, aut etiã volũtatẽ, appetitũ sine tristitia: omnis enim eius, quod est ad aliquid, substantia ad alterum, eo quòd idẽ sit vnicuique eorũ quæ sunt ad aliquid eẽ, idipsum quod ẽ ad aliquid quodãmodo se habere: oportebat igit sciẽtiã dicere opinionẽ scibilis, & volũtatem appetitũ boni. E Similiter aũt & si Grammaticẽ definiuit scientiam literarum: oportebat enim aut ad quod ipsum dicit, aut ad quod forte genus dicitur, in definitione assignari. Aut si 57. Locus Declatio. cũm quippiã ad aliquid dicit, non assignauit ad finẽ. Finis aũt in vnoquoque est quod optimum est, aut cuius gratia alia sunt: dicendũ igitur aut optimum aut vltimũ, vt concupiscentiam nõ delectabilis, sed delectatiõis: nã propter hanc, & delectabile eligimus. Considerãdum & si ge- 58. Locus Declatio. F neratio est ad quod assignauit, vel actus. Nihil enim talium finis: nã magis quod est egisse, & generasse finis, quàm fieri & agere.

Dubitatio. An nõ in oĩbus verum hmõi? pene enim plurimi delectari magis volũt, quàm destitisse delectari: quare agere magis finem quis statuat, quàm egisse. Rursum, ĩ qui- 59. Locus Declatio. busdã si non determinauit quanti, vel qualis, vel vbi, vel secundum alias drĩas. Vt ambitiosus, & qualis, & quanti appetens est honoris:

G honoris: nam oẽs appetũt honorem: quare non sufficit ambitiosum dicere, qui appetet honorẽ, sed addere oportet dictas drĩas. siĩr autem & auarus quantas appetit pecunias, aut intemperãs, circa quales voluptates: non.n. qui à qualibet voluptate teneť, intemperans diciť, sed qui ab aliqua. Aut rursum qui definiuit noctẽ, vmbram terrę, aut succussionẽ, motum terrę, aut nubem, densitatẽ aeris, aut ventũ, motũ
H aeris: addendum enim quãti, & qualis, vbi, & à quo. Siĩr autem & in cęteris huiusmodi: nã omittens drĩam quãlibet, non dicit quid est esse: oportet aũt semꝑ ad id quo indiget, argumentari: non enim quolibet modo terra mota, neq; quantacunq; successio erit: siĩr autem neq; aere quolibet modo, neq; quantocunq;
60. Locus Decl'atio. modo, ventus erit. Amplius, in appetitibus, si nõ apponiť quod apparet, & in quibuslibet aliis
I congruit. Vt qm̃ voluntas appetitus boni, concupiscentia autẽ appetitus delectationis, sed non apparentis boni, vel delectationis: plerunq; enim latet appetẽtes, qm̃ bonũ, aut delectabile ẽ, quare non necessariũ bonũ, vel delectabile esse, sed apparens solum: oportebat ergo sic & assignationem facere. Si aũt & assi
61. Locus Decl'atio. gnauit quod dictum est, in ipsas spẽs ducendum eum, qui ponit ideas esse. Nõ enim ẽ idea illius apparentis, ipsa autem spẽs ad ipsam speciẽ videť dici, vt ipsa concupiscentia ipsius delectatio
K nis, & ipsa volũtas ipsius boni. Apparentis igitur boni nõ erit ipsa volũtas, neq; apparentis delectationis ipsa concupiscentia: absurdũ enim est esse ipsum apparens bonum, vel delectabile.

Amplius, si sit quidẽ habitus definitio, considerandũ in habẽte, si quidẽ habentis, in habitu: similiter aũt, & in cęteris talib⁹. Vt si delectatio est iuuãtia, & delectabile iuuabile. Vniuersaliter aũt dicendo in hmõi definitionibus quodammodo, vno plura 62. Locus Decl'atio. 63. Locus Decl'atio.
L accidit eũ qui definit definire. Nam qui scientiã definiuit, quodammodo & ignorantiã definiuit: siĩr aũt, & scium & inscium, & scire & ignorare, nã primo dilucido facto, & reliqua quodammodo dilucida fiunt. Inspiciendum igitur in oĩbus talibus, ne quicquã dissonet, vtendo elemẽtis ex contrariis, & coniugatis. Amplius, in his, quę ad aliquid sunt, cõsiderandũ si ad quod genus assignatur, & spẽs ad illud
M quoddã assignatur. Vt si opinio ad opinatũ, & quædam opinio ad quoddã opinatũ: & si multiplex ad submultiplex, & quoddam multiplex ad quoddã submultiplex: si aũt non sic assignatur, manifestum qm̃ peccatur. 64. locus Decl'atio.
Videndum autẽ, & si oppositio opposita definitio. Vt si dimidii ea sit, quæ opposita est ei, quę est duplicis: nã, si duplex est quod in æquali superat dimidiũ, & dimidiũ, quod in æquali superať. 65. Locus Decl'atio.

In

A In cõtrarĳs autem siľr. Nam cõtraria contrarĳ oratio erit, ₰m vnã quandam complexionẽ cõtrariorum: vt si adiutiuum quidem effectiuũ boni est, nociuũ effectiuũ mali, aut corruptiuũ boni: alterũ enim horum necessarium est cõtrariũ esse ei, quod ex principio dictum est: si igitur neutrũ contrariũ est ei, quod ex principio dictũ est, manifestum qm̃ neutra erit earum (quæ posteri⁹ assignatę) cõtrarĳ oratio, B quare neq; quæ ex principio assignata ẽ definitio recte assignata est. Qm̃ autem quædam contrariorũ priuatione alterius dicuntur, vt inęqualitas priuatio æqualitatis vr̃ esse (inęqualia enim quæ non æqualia sunt dicũtur:) perspicuum, qm̃ quod ₰m priuationem quidem dicitur cõtrarium, necessarium est definire per alterũ: reliquum vero nõ iam oportet, per id quod ₰m priuationem dicitur. non enim accidit alterutrum per alterutrum C cognosci. considerandum igitur in cõtrarĳs hmõi peccatum. Vt si quis definiuit æqualitatẽ, contrarium inæqualitati: nã ꝑ hoc, quod ₰m priuationem dr̃, definiuit. Amplius, sic definientem necesse est eo, quod definit̃ vti. Patet aũt hoc, si accipiatur pro noĩe oratio: nam, quia nil refert dicere inæqualitatẽ priuationẽ ęqualitatis, erit ęqualitas cõtrariũ priuationi æqualitatis, quare eodem erit vsus. Si autẽ neutrum contrariorũ ₰m priuationem dicatur, assignetur aũt oratio siľr, vt bonum contrariũ malo, manifestum, qm̃ malum contrarium bono erit, nam sic contrariorum siľr oratio assignãda: quare rursum eo quod definitur accidit vti: inest enim ĩ mali oratione bonũ, quocirca qm̃ bonũ est malo contrariũ: malum autẽ nihil differt, vel quod est bono contrariũ, erit bonum cõtrariũ, boni contrario: perspicuum igit̃ qm̃ eodem vsus est. Amplius, si quod ₰m priuationem dr̃ assignans, non assignauit cuius est priuatio. Vt habitus, aut cõtrarĳ, aut cuiuscunq; est priuatio.

66. Loc⁹. Declãio.

67. Loc⁹. Decľatio.

68. Loc⁹. Decľatio.

69. Loc⁹. Decľatio.

D

E

Et si nõ in quo natum est fieri addidit, vel simpľr, vel in quo primo natum est fieri. Vt si ignorantiam dicens priuationẽ, non scĩæ priuationẽ dixit, aut si non addidit in quo natũ est fieri, aut addens non in quo primo assignauit, vt quod nõ in rõnali, sed in hoĩe, vel in aĩa: nã, si quodlibet horũ omittat, peccauit. Siľr F autẽ, & si cæcitatem non visus priuationẽ in oculo dixit: oportet aũt bene assignantẽ quid est, & cuius ẽ priuatio assignare, & quidnã est quod priuatum est.

70 Locus Decľatio.

Videndum aũt, & si nõ ₰m priuationẽ dictum, priuatione definiuit. Vt & in ignorãtia videbit̃ esse hmõi peccatum ĳs, qui non ₰m negationem ignorantiam dicunt: nam quod non habet scientiam, non videtur ignorare, sed magis quod deceptũ est, ꝓpter qđ neq; inanimata, neq; pueros

71. Locus Decľatio.

G dicimus ignorare: quare non secundũ priuationẽ ſcientiæ ignorantia dicitur. Amplius, ſi ſimilibus nominis caſib⁹ ſimiles orationis caſus captantur. Vt ſi adiutiuum eſt effectiuũ ſanitatis, adiutiua eſt ſanitatis effectiua, & adiuuans efficiens ſanitatem.

72. Locus Decl'atio.

Conſiderandum & in idea, ſi aptabitur dictus termin⁹. Nam in quibuſdã nõ accidit: vt quẽadmodum Plato definiuit, mortale addens in animaliũ defini- H tionibus. idea enim nõ erit mortalis, vt ipſe hõ: quare non aptabitur ad ideã definitio. Simpliciter autẽ in quibus apponitur effectiuum, aut paſſiuum, neceſſe eſt diſſonare in idea terminũ: nã impaſſibiles, & immobiles videntur eſſe ideę ĳs, qui dicunt ideas eſſe: aduerſum hos autem, & tales orationes vtiles ſunt.

73. Locus Decl'atio.

Amplius, ſi eorũ, quę ſm ęquiuocationem dicuntur, vnam definitionem omnium cõem aſſignauit. Vniuoca enim, quorum vna eſt ſm nomen oratio: quare I nullius eorum, quę ſub nomine ſunt, aſſignatus eſt terminus, eo ꝙ ſimiliter ad omne æquiuocũ adaptatur. Paſſus aũt hoc eſt & Dionyſii vitæ terminus: ſiquidem ea mot⁹ eſt generi nutriendo naturaliter inſeruiens: nihil enim hoc magis animalibus ꝙ̃ plantis ineſt: vita autem nõ ſm vnam ſpeciem videtur dici, ſed altera quidem animalibus, altera plantis ineſt: contingit igitur & ſm electionem ſic aſſignare terminum, ac ſi vniuoca & ſm vnã ſpeciem omnis vita diceret. K Nihil aũt prohibet & eum, qui cõſpicit æquiuocationẽ, & alterius vult definitionẽ aſſignare: latere non propriã, ſed cõem vtriſq; orationem aſſignare. ſed nihil minus ſi vtrouis modo fecerit, peccauit. Poſtꝙ̃ aũt quædam latent æquiuocorũ, interroganti quidem vt vniuocis vtendum. Nam non adaptabitur alterius termin⁹ ad alterum: quare videbitur non diſtinguendũ hoc pacto: oportet enim in oẽ, L vniuocũ adaptari: eidem aũt reſpondenti, diſtinguendum eſt.

74. Locus Decl'atio.

Quoniam aũt quidam reſpondentium vniuocum quidem dicunt eſſe æquiuocum, quando non accommodatur ad omne aſſignata oratio, æquiuocũ autem vniuocũ, etiã ſi ad vtrunq; accõmodetur: præ confeſſione vtendum pro talibus, aut præcolligẽdum, ꝙ æquiuocum, vel vniuocum, aut vtrunq; fuerit. Magis enim concedunt non præuidentes, quod futurũ eſt vt accidat. M

75. Locus Decl'atio.

Si aũt non facta confeſſione dixerit aliquis vniuocũ ęquiuocum eſſe, eo ꝙ non accommodatur, & in hoc aſſignata oratio: conſiderãdũ ſi huius oratio accommodat̃ & ad reliqua. Nam manifeſtum, qm̃ vniuocum erit reliquis: ſi aũt non, plures erunt definitiones reliquis: nam quæ ſm nomen orationes accommodabũtur ad eandem, quæ prior aſſignata eſt, & quæ poſterior.

76. locus Decl'atio.

A 77. Loc⁹. Decſatio. Rurſum, ſi quis definiens aliquid eorũ quæ multipliciter dicuntur, & oratio non accõmodatur ad oĩa, & quia æquiuocũ eſſe non concedat, nomen etiam dicat non ad oĩa accommodari, qm̃ nec oratio, dicendũ ad eiuſmodi, ꝙ nominatione quidem oportet vti, quæ tradita eſt, & q̃ ſequi᷑, & non dimouere quæ talia ſunt, tametſi nonnulla dicenda non ſint ſiſr multitudini.

De locis ſumptis ex differentijs.

Cap. 2.

B Loca in Ariſt. 28. 29. 30. 31 & 32. Locorum vero ſumptorũ ex differentijs habẽt quatuor baſes. Quarũ vna eſt, ꝙ dr̃ia prædicetur in eo ꝙ qualis res ſit. Secunda, ꝙ dr̃iæ ſit vnum aut pluſquã vnum oppoſitũ, quibus genus diuidat᷑ prima diuiſione, prout diuiditur aĩal in progreſſiuum, volatile, & natãs, & vnũquodq; illorum qñ connectitur generi, conſtituit ſpeciẽ. de conditionibus aũt oppoſiti ipſius dr̃iæ eſt, ꝙ non ſit oppoſitũ negatiue ſenſibiliter: qñ enim negatio cõnecti᷑ generi non cõſtituit ſpeciẽ: niſi negatio ſit virtutis priuationis. Tertia autẽ C eſt, ꝙ dr̃ia non ſit his, quę ſunt ꝑ accidens, prout eſt qui definiret equũ ꝙ ſit aĩal currens: qñ itaq; conſiderant᷑ ſignificata horum trium locorum, comperiunt᷑ reliqua loca dr̃ię, quæ retulit, reducibilia ad hæc illa.

Locus primus, q in Ar. eſt. 33 Quorum primus locus eſt, ꝙ ſumant᷑ ſpecies pro differentia, vt qui definiret contemptum, ꝙ ſit maledictio cũ ſpretu: ſpretus enim eſt quędam ſpecies maledictionis.

Locus. 2. qui ẽ. 34. Et ſecundus ipſorum locus eſt, ꝙ ſumatur genus pro dr̃ia, vt qui definiret ſonum, ꝙ ſit aer cum percuſſione: percuſſio enim eſt ſoni gen⁹: D ſophiſma autem huius loci & ꝓcedentis eſt, quia in illis dr̃ia nõ prædicaretur in eo ꝙ qualis res ſit.

Locus. 3. qui ẽ. 36. Et ipſorum eſt tertius locus, ſ. ꝙ dr̃ia prædicetur vt genus. Et huius loci ſophiſma eſt, quia genus ꝓdicatur de pluribus q̃ prædicetur differentia: dr̃ia itaq; iterum non prædicaretur in eo ꝙ qualis res ſit.

Locus. 4. q eſt. 37. & 38. Et ipſorũ eſt quartus locus, ꝙ cõſideremus, ſi gen⁹ pręDicetur de differentia, non eſt dr̃ia: genus eñ prędicatur de quibus prædicantur differentiæ, & nõ eſt dr̃ia: quare ipſum & dr̃ia ſunt ipſa ſpecies. v. g. qa animal prædicatur de homine & boue E & reliquis animalibus, & nõ prædicatur de illorũ differentijs, ex quo illas ſignificaret noĩe non denominatiuo: non enim eſt verũ dicere, ꝙ rationalitas ſit animal, quia ſi aĩal prædicaret᷑ de ſingulis differentijs, ipſæ eædem ſpẽs prędicarentur de ipſiſmet ſpẽbus, aut eſſent alia animalia q̃ illa animalia, in q̃ diuidi᷑ ipſum animal, quæ prædicarentur de ſpeciebus animalis, ex quo gen⁹ prædicatur de ipſis ſpeciebus.

Locus. 5 q eſt 39 Et de illis eſt quint⁹ locus, ſ. ꝙ ſpecies, aut aliqua res, q̃ ſubeſt ſpeciei prædicetur de differentia: dr̃ia eñ F aut prædicatur de pluribus q̃ prędicetur ſpẽs, aut illi eſt æqualis: ſi aũt ſit vniuerſalior non prædicatur de illa, & ſi ſit æqualis, oportet, ꝙ differentia ſit ſpecies. Et huius loci corruptela eſt, quia differẽtia ſumeret᷑ ab eo quod eſt accidentaliter.

Locus. 6. q eſt 41. Et de illis eſt ſextus locus, ꝙ dr̃ia nõ ſit exiens à genere. Et huius quidem ſignificatũ eſt, ꝙ ſit vna generis dr̃ia nota in coĩtate generis, cui⁹ ſumpta eſt differentia: hoc autẽ fit,

G quãdo duo genera, in quibus inuenitur ipsa drĩa, nõ ascendũt in vnũ idem prædicamentum, qm̃ non esset impossibile esse vnã differẽtiam duorum generum, quorum vnum ambiat alterũ, sed ascendunt in vnũ genus, vt bipes, quæ est differentia ꝓgressiui, & volatilis: q̃ sunt duo genera, quorũ vnum non continet alterum, sed ambo sunt sub vno genere, quod est ipsum animal.

Locus. 7. q. est. 41. Et de illis est septimus locus, s. ꝙ complementum drĩæ substantię sit de illis, quę dicuntur in subiecto qđ H est ipsum accidens, vt q sumeret differentias specierum animalis & speciem temporis & loci, & si verum sit de quibusdam speciebus substãtiarum ꝙ in sua definitione sumantur drĩæ accidentales: hoc aũt fit, quando fuerint nimis propinquę suis veris differentijs, & significẽt illas, & fiant vice illarum, qñ verę drĩę non patẽt de illis, vt qui in diuisione animalis vtitur, ꝙ quoddã, sit terrestre, & quoddam aquaticum: talia enim accidentia constituuntur ꝑ suas veras drĩas. de hoc autem iam dictum est in lib. Posteriorũ analyticorum.

I Locus. 8. q. est. 43. Et de illis ẽ octauus locus, s. ꝙ passio sumatur pro drĩa, vt qui definiret hominẽ ꝙ sit animal erubescẽs: affectus enim quãdo intẽditur educit rem ab eius essentia: differentiæ autẽ conditionis est conseruare speciem, non ꝙ per ipsam reddatur varia & transferatur eius natura, ꝓut accidit de ipso sensu.

Locus. 9. q. est. 40. Nonus locus est, quòd differẽtia nõ sit prior specie, expedit enim differentiam esse posteriorem genere, & priorem specie.

Locus 10. q. est. 44 Decimus locus est, ꝙ drĩa relationis nõ esset relationis. expedit enim relationis drĩam esse relationis, vt q diuidit scientiam, qm̃ quædam sit theorica & quædã practica. Et oĩa hęc tria loca, s. octauus, nonus, & decimus reducunt ad sextũ locũ, s. ꝙ in ipsis drĩa sit posita extra ipsum genus. Et ideo videtur ꝙ hic locus sit quartus locus basiũ trium quas retulimus: hæc itaq; est summa locorum, quæ fiunt de ipsis differentijs, & omnia sunt demonstratiua. K

Post hæc autem expedit nobis loqui de errore cadẽte in definitiones ſm se totas: & oẽs species huius erroris, vt Themistius ait, ascendũt aut ad superadditionem, aut ad ipsum defectũ, & hinc incipiamus de locis erroris cadentis in definitiones, quę sunt singulorũ prædicamentorum. L

Loca itaq; propria prædicamẽto substãtię sũt duo loca: quorũ vnus est, qui præpositus ẽ in locis differẽtiarum, s. ꝙ drĩæ complementũ esset de his, quæ dicũtur in subiecto: substantiæ enim drĩa est substãtia: secundus locus est, si fuerit drĩa definiti quoduis duorum contrariorũ, quæ recipiat ipsum genus essentialr̃ vno simili modo, illa non est cõuenienter definitio: neutrum. n. duorum contrariorum prius est in esse subiecto, q̃ alterum cõtrarium. v. g. qui definiret animam, ꝙ sit substantia recipiens scientiã, non est prior illo, qui eam definiret per receptionẽ inscitię: & ſm hoc rei essent plures definitiones, q̃ vna: perfecta aũt definitio est definitio vna. M

Et relationis sunt tria loca, quoꝝ vnus est, ꝙ sumatur in relatiuæ rei definitione id, ad quod hęc res dicit̃ comparatiue essentialiter, ñon accidentaliter. non est enim modus cõplemẽti definitionis relatiui, nisi in Loca 1 An sto. 45. 46 & 47.

ea

A ea cõtineantur res, in cõparatione quarũ ipsa res dicitur. vt v.g. qui definierit sciẽtiã ꝙ sit opinio inuariabilis assertionis de rebus, quæ sunt semp̱ vno simili modo, iam compleuit sciæ definitionem, si aũt deiecisset inde id, quod dixit de rebus, quę sunt semp̱ vno simili mõ, esset imperfecta. qñ itaq; non fit in relatiui definitione id, cui referẽ, non compleẽ illius definitio, & silr q faceret id, quod illi refertur accidentaliter. exẽpli gratia, qui definierit medicinam, ꝙ sit sciã illius, quod est in corpore: nã in corpore sunt multę res, B quas Medicus consideraret accidentaliter, sicut est nigredo & albedo, et cętera: si aũt definiuisset, ꝙ sit scientia sanitatis & ægritudinis, iam compleuisset definitionem, prout expediens erat. Secũdus aũt locus est, ꝙ protulisset in definitione, quod referẽ secundo, non primo: expedit.n. in relatiui definitione contineri, qđ ei refertur p̱ se primo. Exẽplũ illius est, qui definierit p̱ relationẽ illius, quod illi, quod referẽ secundo, non C primo, vt qui definierit appetitũ ꝙ sit desideriũ voluptatis: est enim voluptatis desideriũ, quia est desideriũ suauitatis, & ẽ suauitatis desideriũ, quia sit desideriũ ipsius suauis secũdo, & ipsum esse desiderium suauitatis est primo. Tertius autẽ locus est, ꝙ expediat considerare, ꝙ, si genus relatiuum oporteat ꝙ sua definitione perficiaẽ genus sibi oppositũ, species, q̃ huic generi relatiuo subest, dicaẽ in comparatione speciei, quæ subest generi correlatiuo. v.g. si opinionis definitio compleatur p̱ rem opinabilem, oportet sciẽtię definitionem compleri per rem scibilem, sin autem, nõ esset definitio. vt gr̃a exempli, qui definierit sensum, ꝙ sit D vis, qua comprehendãtur corpora, non compleuit sensus definitionẽ: nam ẜm hoc, oporteret auditum cõprehendere aliquod corpus.

Loca vero, quæ sunt ẜm qualitatis circunstantiam, quędã sunt ẜm circunstantiã habituũ & virtutum: omnis enim habitus & vis, quæ nõ euadit, quin sit habitus plurium, q̃ vnius actus. Et qui est plurium, q̃ vnius actus, nõ euadit, quin sit apt⁹ versus illos act⁹ æqualiter, aut quorundam sit per se, & quorũdam per E accidens, vel quorundam prima intentione ex parte prestantioris, & quorundam secũda intentione. At ille etiam, qui est aptus versus vnũ actum, non euadit, quin possit fieri sine hoc actu, aut impoẜe sit: qñ aũt quis compleuerit definitionẽ alicuius habit⁹ aut artis, ꝙ sit apta vers⁹ actus plures, q̃ vnum æqualiter, & occuluerit vnũ illorum actuũ, illa, itaq; non est definitio. vt verbi gr̃a, qui definierit, ꝙ grãmatica sit scientia scribẽdi tm̃, abiecit ab illius definitione quandã dictionẽ, s. ipsum F dicere: est enim ita scientia dicẽdi, sicut est scientia scribendi. Illi vero, qui sunt apti versus plures, q̃ vnũ, quidam sunt per se, & quidam p̱ accidens: sicq;, si quis cõpleuerit definitiones per id, quod est p̱ accidẽs, loco illius, quod est per se, aut ꝓtulerit quod est per accidens cũ illo, quod est per se: illa itaq;, quã protulit, non est definitio: vt verbi gratia, qui definierit medicinã, ꝙ sit ars faciens morbũ & salutem: facit enim salutẽ per se, & facit morbum p̱ accidẽs: licet enim ars medica sit cui cõtingit facere accidẽtia, nõ ẽ tñ apta versus hunc actum. Sicq; ẽ ille, qui

G dinumeratur versus plures actus q̃ vnũ, nisi ꝙ quidã sit aliquibus alijs præstãtior, qñ qui completurus est, compleuerit definitionem per actũ viliorẽ præter nobiliorem, aut eos protulerit non simili modo, non fit definitio: hoc aũt est, sicut est dispositio virtutũ naturaliũ animę, quã decet ipsarũ definitiones fieri ex nobiliori, & non ex viliori actu: vt ꝙ illas capiat à virtutibus, non à vitijs. Illi vero, q̃ dinumerant̃ versus vnũ actum, & põt esse ꝙ fiat per alium, sunt qñ sumit̃ vice huius actus, q̃ ẽ ꝑ se, alter actus qui eo põt fieri ꝑ ac H cidẽs. Sicq; nõ fit definitio: hoc autem notũ est de instrumentis sensatis, vt qui definierit cultellum, ꝙ sit instr̃m, quo fiat actus carpentarij: ars enim carpentaria fit ascia, nõ cultello. Si aũt vis dinumerare t̃ versus vnũ actum, sine quo sit illi impoẽ esse, & protulerit hunc actũ in definitione, iam illã protulisset vt expedit, vt qui visum definiret, quòd sit vis qua colores comprehendant̃.

Secũdus aũt locus est, ꝙ scrutemur etiam de complemento virtutis, an sit actus, aut factum aliquod actitatum. Vt verbi gratia, artis saltandi I complementũ est actus quidam, & complemẽtum artis carpentarij est factum quoddam per artẽ. Si autẽ quis compleuerit definitionem rei, cuius complementũ est res facta ꝑ artem agentem: vt qui definiret carpentariam ꝙ sit habitus s̃m ꝙ fiat ꝑ carpentariam, non s̃m ꝙ per eã sint res factæ per carpentariam, nõ faceret definitionem. In definitione vero rerum, quarum perfectio est ipse actus, expedit ꝙ ponatur actus in ipsarum definitione: multarum autẽ rerum perfectio non est, quę ipsę iã sint, sed in ipsamet generatiõe: delectationis enim perfectio est tempore factionis, non tempore complemẽti, & magis illam eligimus tempore factionis: & similiter eligimus speculationẽ tempore factionis, nõ tempore complementi, & magis ipsam eligimus tempore factionis, q̃ ipsam eligamus, postquam expleuerimus speculationem. K

Loca aũt sumpta à casibus & coniugatis & oppositis nimis iuuant acceptionẽ definitionũ habituum & potentiarum, & affectuum, qui sunt ꝑdicamenti qualitatis. qm̃, si fuerit definitio ipsius habit⁹, expedit, ꝙ sit ꝑ id, cuius est habitus: & si fuerit illius cuius ẽ habitus, expedit, ꝙ sit ꝑ ipsum habitum, sin autẽ, non fieret definitio. Exẽpli gratia, si suaue sit, quod est vtile, suauitatis est id, qđ est vtilitas: & similiter de oppositis. Hoc aũt ita fit, quia qui aliquo modo definit rem, iã definit multas res in hoc exemplo, & simili. L

Loca sumpta à casibus, coniugatis, & oppositis.

Tertius aũt locus est ob circũstantiam habituum, & potentiarũ, & affectuum: nã, quia s̃m se totos insũt subiectis: & q̃ insunt subiectis, quędam insunt primo, & quędã insunt secundo, qñ non apparet in definitione subiectũ cui inest habit⁹, aut potẽtia, aut electio primo, non definiretur, & similiter qñ illum nõ poneret in suo subiecto. v. g. quia prudentia inest parti ratiocinatiuæ primo, & aĩę secundo, quia inest parti ratiocinatiuę, & homini, quia inest aĩę: quę vero apparent in definitione rei absq; subiecto, sunt, prout qui definiret somnum ꝙ sit sẽsus imbecillitas, & dubiũ, ꝙ sit coęquatio syllogismorũ oppositorũ, & salutem, ꝙ sit coęquatio caloris & frigoris, & M

dolorẽ,

A dolorem, ꝙ sit solutio partiũ vnitarum: qm̃ neq; somnus est sensus imbecillitas, sed ẽ ob sensus imbecillitatem, nec salus ẽ coęquatio, sed ob coęquationẽ, nec dolor est cõtinui solutio, sed est ob continui solutionem, & vt vniuersalius inquã, qui hoc modo definiret, accideret ei ꝙ ponat factũ in faciente, aut facientẽ in facto, s. ꝙ aut causa somni debilitetur, vel cã imbecillitatis dormiat: & vl'r hæc definiunt' per subiecta, & actus, & ſm hoc sunt tripartita, aut sunt res naturales, aut sunt virtutes aĩales, aut sunt res artificiales. Rerũ B aũt naturalium act⁹ sunt nobis noti, & subiecta latent. v.g. quia actus somni patet, qui est vacatio sensuũ, & ipsius subiectũ est dubiũ, quod ĩdiget demr̃one, quod Arist. gr̃a exẽpli opinat' ꝙ sit ipsum cor, & Galenus opinat' ꝙ sit cerebrũ. In artibus vero subiecta sunt nobis nota, quæ sunt ipsa anima: quæ quęruntur autem sunt perfectiones & act⁹. Virtutum vero quæsita sunt ambæ res simul: hoc ẽ, notio actuum, & notio subiectorũ, vt. v.g. fortitudo nõ est nobis nota, cui parti aĩæ insit, neq; quis sit ei⁹ actus, qui virtus dicitur. C Expediens aũt hoc fuit de illa, quia ipsa non est ob ipsam naturã perfecte, neq; ob voluntarium arbitriũ perfecte, sed est ac si esset mista ex vtrisq; rebus. Quartus aũt locus ẽ, quia definitiones quarũdam rerũ, & præcipue virtutũ, oportet ꝙ perficiantur ꝑ quantitatẽ, & qualitatẽ, & qñ, & vbi, & ꝑer causas agẽtes, aut finales, aut cõseruatiuas, & qñ deiecta fuerit ex talium rerũ definitionum aliqua harum differentiarum non fieret definitio. v.g. si quis fortitudinẽ definierit, ꝙ sit prior timore, qui contigerit quadã quãtitate, D non quantauis contigerit, & quodã tp̃e, non quouis tp̃e contigerit: causa autem definiendi per has dr̃ias est finis, quo ẽ ipsa prioritas, & ſm hoc res se habet de iustitia, & gloria, & reliquis virtutib⁹, & oportet ꝙ tales res perficiantur ꝑ res naturales. v.g. quia nõ satis est noctis definitioni, ꝙ sit terræ vmbra, donec dicatur totius aut partis vmbra ob solis occultationem, non ob aliam rem: & sil'r non sufficit pluuię definitioni, ꝙ sit aqua descẽdens, donec dicatur quo modo descendat, & vnde, & quę sit causa ipsius descensus, & qua quãtitate fiat, & propter quid, & quando E descẽdat. Hæc itaq; loca sunt ob circunstãtiam trium specierum qualitatum, hoc est ex habitibus, & potẽtijs. i. quæ dicuntur secundum naturalem potentiam, aut naturalem impotentiã, & ex affectib⁹, hoc est passionibus & passibilibus qualitatib⁹. Pṙedicamenti vero vbi, & quando, non est locus proprius. Prædicamẽto autem actionis & passionis sufficiunt hæc loca, quæ sunt secũdum qualitatis circunstantiam.

Loca autem priuationis quędam sunt, ꝙ non sumamus in habitus definitione ipsam priuationẽ. vt si q̱s sumeret in definitione visus, ꝙ sit cęcitatis cõtrarius: hic enim definiret prius per posterius: & cum hoc etiã vtitur ipsomet definito in ipsa definitione: ex quo enim cęcitas est priuatio visus, est ac si dixisset quòd visus sit cõtrarium priuationis visus. *Loca priuatiõis.* F

Secundus autem locus est, si quis proferret priuationis definitionẽ, & in ipsius definitione nõ proferret ipsum habitum, qui sit priuationis ꝯtrariũ, ille non definiret. exẽpli gr̃a, si defi-

G si definitio ignorantię esset, ꝙ sit priuatio, & non diceret cuius rei priuatio sit. Tertius locus est, si esset priuationis definitio, & in eius definitione proferretur habitus illi oppositus, & non proferretur subiectum propriũ priuationi. prout si quis definiret cęcitatẽ, ꝙ sit priuatio visus, & non diceretur oculi vidẽtis, quia visus priuatio in talpa nõ ẽ cęcitas. In definitione itaq; hui⁹ speciei priuationis perfectæ, oportet connecti has duas conditiones, quarũ vna ẽ, ꝙ in ea explicetur habit⁹ opposit⁹, & altera ꝙ sit in subiecto proprio.

Quartus aũt locus est, si priuatio
H fuerit de speciebus illius, quã esse ẽ ſm modũ habitus imperfecti: & est illa, in cuius definitione dictum est, ꝙ sit illa, qua non est in subiecto illud, cuius moris ẽ esse in illo, modo quo ↄsueuit esse in illo, vt inęquale dr̃ de maiori & minori, & silr̃ ignorantia, ex quo est duarum specierũ, quarum vna est ignorantia ſm modum priuationis, & altera est ignorantia ſm modum erroris. expedit itaq; definienti quãdo perficeret definitiones harum priuationum, ꝙ explicet de priuatiõe id, quod est se-
I cundum modũ habitus imperfecti. prout diceretur ꝙ ignorãtia sit opinio de re aliter quã res sit extra animam, non ꝙ dicatur ꝙ ignorantia sit priuatio scientiæ illius, cuius moris est ꝙ ei insit scientia.

De locis definitionum ipsorum compositorum. *Cap. 3.*

78. Loc⁹. Decfatio. SI autẽ alicuius complexorũ assignet̃ terminus, considerandũ est auferendo alterius eorum quo complectuntur orationem, si est & reliqua reliqui. Nam si non, manifestum, qm̃ K neq; tota totius: vt si quispiã definiuit lineam finalem rectam, finem plani habentis fines, cuius medium superadditur finib⁹: si finalis lineæ oratio ẽ, finis plani habẽtis fines, rectæ oportet esse reliquum, cui⁹ medium superaddit̃ finibus: sed infinita neq; mediũ, neq; fines hẽt, recta autẽ est, quare non est reliqua reliqui oratio. Amplius, si cum sit compositum quod definitur, æquimembris oratio assignetur definitio. 79. Locus Decfatio. L Aequimembris autem dicitur oratio esse, qñ quot fuerit composita, tot & in oratione nomina, & verba fuerint: necesse ẽ enim in talibus ipsorũ nominũ commutationẽ fieri aut omniũ, aut aliquorum, eo ꝙ nihil plura nũc, q̃ prius nomina dicta sunt: verum oportet eũ, qui definit, orationem pro nominibus assignare, maxime quidem oĩbus: ꝙ si non, at saltem in plurimis: sic enim & in simplicibus q nomen commutat, nõ definiturus M est. Vt pro tunica, vestem. Amplius aũt maius peccatum, si & 80. Loc⁹. Decfatio. per ignotiora nomina commutationẽ fecerit. Vt pro homine albo, terrigenam candentẽ: neq; enim definiuit, cùm min⁹ sit clarum quod sic dicitur. Cõsiderãdum autem & si per commutationem nominum, non idem iã significat. Vt qui cõtemplatiuã 81. Locus Decfatio. scientiam, opinionẽ contemplatiuam dixit: nam opinio, sciẽtię non idem: at oportet, si debet, & totum

A & totum idem esse: nam cõtem platiuum quidem cõe in vtriusque orationibus est, reliquum
82. Loc⁹. Decsatio. vero differens. Amplius, si alterius nominũ commutationem faciens, non differentię, sed generis commutationem fecit. Vt in eo quod nuper dictum est: ignotius.n. contemplatiua q̃ scientia: nam hoc quidẽ genus, illud autem differentia, omnibus aũt notius genus, nam cõius: quare
B non generis, sed differẽtię oportebat commutationem fieri, eo
Dubitatio. ꝙ ignotior est. An hæc quidem ridicula reprehensio? nihil.n.ꝓhibet differentiam quidem notissimo noĩe dici, genus autem non: sic aũt rebus se habẽtibus, manifestum qm̃ generis, & non differentiæ fm nomen commutatio facienda: si autem non nomen pro nomine, sed orationẽ pro nomine commutat, manifestum qm̃ differẽtię magis q̃ ge-
C neris definitio assignãda est, eo ꝙ cognoscendi gratia definitio assignatur: nam minus differentia q̃ genus nota. Si autem dr̃iæ terminum assignauit, cõsiderandũ si & alicuius alius cõis est assignatus terminus. Vt cum imparem numerum, numerũ medium habentem dixerit, determinãdũ est quo pacto medium habentem: nam numerus quidẽ cõis in vtrisq; orationibus est. Imparis autẽ consumpta est oratio: habent aũt, & linea, & corpus mediũ, cũ nõ sint imparia: quare nõ vtiq; erit definitio hęc imparis: si aũt multipliciter dr̃ D
mediũ habens, determinandum quomodo mediũ habens, alioq; reprehensio erit, aut syllogism⁹,
ꝙ non definiuit. Rursum, si id, 83. Locus Decsatio.
cuius quidem orationẽ assignauit, est eorum quę sunt, quod autẽ sub oratione, nõ eorũ q̃ sunt. Vt si albũ, quispiã definiuit colorem igni permixtum. impoſſe enim incorporeum corpori permisceri, quare nõ erit color igni permixtus, attamen album est.

E Amplius, quicunq; non diuidunt in ijs, quæ sunt ad aliquid 84. Locu. Decsatio.
ad quod dicitur, sed in pluribus comprehendentes dicunt: aut oĩno, aut ĩ aliquo falsum dicũt. Vt si quis medicinã disciplinam entis dixit: nam si nullius entiũ medicina est disciplina, manifestum qm̃ tota oratio mendax ẽ: si aũt alicuius quidem, alicuius aũt non, in aliquo mẽdax: nam oportet de omni, siquidem ꝑ se, & non fm accidẽs entis esse dr̃, quemadmodũ in alijs se habent ea quæ ad aliquid sunt: nam oẽ F
disciplinatum ad disciplinã dicitur. Similiter autem & in alijs, eo ꝙ cõuertuntur omnia ad aliquid: omne.n. disciplinatum ad aliquid. Cæterum si is, qui non per se, sed fm accidens assignationẽ fecit, recte assignauit, non ad vnũ, sed ad plura vnũquodque eorum quę ad aliquid dñr, assignauit: nihil.n. ꝓhibet idẽ, & ens & album & bonum esse: quare qui ad quodlibet horũ assignauit, recte assignauit, siquidem

G dem is, qui ſm accidens aſſigna
uit, recte aſſignauit. Prẹterea au
tem impoſſe eſt hmõi orationem
propriam aſſignati eſſe: nã non
ſolũ medicina, ſed plures aliarũ
diſciplinarũ ad ens dñr, q̃re v-
naqueq; entis diſciplina erit: ma
nifeſtum igitur, q̃m talis nullus
eſt diſciplinẹ definitio, propriã
enim & non communem opor-
85. Locus Decl'atio. tet definitionem eſſe. Q̃nq; au-
tem definiunt non rem, ſed rem
bene ſe habentem, aut perfectã.
Talis aũt & rhetoris & furis
H terminus, ſi ſit rhetor quidẽ, qui
poteſt quod in vnoquoq; eſt ve
riſimile conſiderare, & nihil p̃-
termittere: fur aũt, qui clam ſu-
mit: perſpicuum.n.q̃m, cum ta-
lis vterq;, hic quidem bon⁹ rhe-
tor, ille autem bonus fur erit: nõ
enim qui clam ſumit, ſed q̃ vult
86. Locus Decl'atio. clam ſumere, fur eſt. Rurſum,
ſi quod ꝑꝑ ſe eligendum eſt, vt
actiuum vel effectiuũ, vel quoli
bet modo propter aliud eligen-
dum aſſignauit. Vt qui iuſtitiã,
I legum conſeruatiuam dicit: aut
ſapientiam, effectiuã felicitatis:
nam cõſeruatiuũ & effectiuum
eorum ſunt, quæ propter aliud
eliguntur. An nihil quidem pro
hibet quod propter ſe eligendũ
eſt, & propter aliud eſſe eligen-
dum (attamen nihil minus pec-
cauit, qui ſic definiuit quod pro
pter ſe eſt eligendum,) nam vni
cuiq; optimum, in ſubſtãtia ma
xime: melius autem quod pro-
pter ſe eligendum q̃ quod pro-
pter aliud: quare id & definitio-
nem oportebit magis ſignifica- K
re. Conſiderandum aũt eſt & ſi 87. Locus Decl'atio.
is, qui alicui⁹ definitionem aſſi-
gnauit, aut hẹc, aut quod eſt ex
his, aut hoc cum illo definiuit.
Nam ſi hẹc quidẽ, accidet vtriſ-
que & neutri ĩeſſe. vt ſi iuſtitiã,
temperantiã, & fortitudinẽ defi
niuerit: nam ſi ſint duo, vterque
autem alterum habeat, vtrique
iuſti erunt, & neuter, eo ꝙ vtriq;
quidem habẽt iuſtitiam, vterq;
aũt non habet. Si aũt nondũ q̃d
dictum eſt admodũ abſurdũ vi
deĩ, eo ꝙ & ĩ alijs accidat hmõi L
(nihil enim prohibet vtroſq; ha
bere vnam, cum neuter habeat)
attamen cõtraria ineſſe eidem,
omnino abſurdum videbiĩ eſſe:
accidet aũt hoc, ſi hic quidẽ ip-
ſorum tẽperantiam & timidita
tem habet, ille autẽ fortitudinẽ,
& prodigalitatem: nã vtriq; &
iuſtitiam, & iniuſtitiam habẽt:
nam ſi iuſtitia tẽperantia & for-
titudo eſt, & iniuſtitia timiditas
& ꝓdigalitas erit: & oĩno queq;
cunq; ad argumẽtandũ idonea M
ꝙ non idem ſunt & partes & to
tum, omnia vtilia ad id quod di
ctum eſt. videtur autem qui ſic
definit partes, toti eaſdem dice-
re eſſe. Maxime autem accõmo
datæ ſunt orationes, in quibuſ-
cunq; manifeſta partium eſt cõ-
poſitio, quemadmodũ ĩ domo,
& in cæteris talibus: manifeſtũ
enim q̃m cum ſint partes, nihil
prohibet totum non eſſe: quare
non idem partes toti. Si autem
non hæc, ſed quod ex his eſt di- 88. Locus Decl'atio.
xit

A xit id esse quod definit, primũ quidem considerandũ, si non natum est quippiã vnum fieri ex
89. Locus Declatio. ĳs quę dicta sunt. Quędam .n. sic se habẽt adinuicem, vt nihil ex eis vnum quippiam fiat: vt li
90. Locus Declatio. nea & numerus. Amplius, si definitum quidem in vno aliquo natum est primo fieri, ex quib⁹ aũt dixit ipsum esse, non in vno primo nata sunt fieri, sed vtranque in vtroq;. Nam manifestum qm̃ non erit ex ĳs illud: in qbus enim partes, & totũ necesse est
B inesse: quare non in vno totum
91. Locus Declatio. primo eẽ, sed in pluribus. Si aũt & partes, & totũ in vno aliquo primo, considerandũ si nõ in eodem, sed in altero totũ, & in altero partes. nam in quo totũ, in
92. Locus Declatio. illo & partes esse videntur. Rursum, si cum toto corrumpuntur partes. E conuerso enim oportet accidere, partibus corruptis totũ corrumpi, toto vero corrupto, nõ necesse est & partes cor-
93. Locus Declatio. rumpi. Aut si totum quidẽ bonum, vel malum, partes aũt neu
C træ, aut e conuerso, partes quidẽ bonę, vel malę, totum aũt neutrum. Nam neq; ex neutris possibile bonum quippiam, vel malum fieri, neq; ex bonis vel malis neutrum. Aut si magis quidẽ alterum bonũ q̃ alterũ malum: quod autem ex his, non magis bonum q̃ malum. Vt si imprudẽtia ex fortitudine & falsa opinione, magis enim bonum fortitudo, q̃ malũ falsa opinio: oportet ergo & quod ex his est, sequi

illud, qđ magis est, & eẽ vel simpl'r bonũ, vel magis bonũ q̃ ma D
lũ. An hoc quidem non necessariũ: nisi vtrunq; sit ꝑ se bonum Dubitatio.
vel malũ? multa. n. affectiuorũ ꝑ se quidẽ non sunt bona, mixta aũt quibusdã, fiũt bona: aut e cõuerso, vtrunq; quidẽ bonũ, mixta aũt, malũ, vel neutrum: maxime aũt manifestum quod nunc dictum est in salubribus & morbificis. nã quædam medicamentorũ sic se habent, vt vtrunque quidẽ sit bonum: si autẽ vtraq; E
dentur mixta, malum. Rursum,
si quod ex meliore & peiore est, 94. Loc⁹. Declatio.
nõ est totũ peiore quidẽ melius, meliore aũt peius. An neq; hoc
necessarium, nisi per se sint ex 95. Loc⁹. Declatio.
quibus componitur, bona? nam in ĳs, quæ non per se sunt bona, nihil prohibet totũ non fieri bonum, vt in ĳs, quæ modo dicta sunt. Amplius, si cognomine est
totũ alteri: non oportet enim, vt 96. Loc⁹. Declaratio.
neq; in syllabis: nulli enim elementorum ex quibus componitur, syllaba cognominis ẽ. Amplius
si nõ dixit modũ cõpositionis. F
Non enim sufficiẽs est ad cognoscendum, q dicat, ex his: nã nõ quod ex his, sed quod sic ex his, est cuiusq; compositorũ substantia, vt in domo: non. n. sic quolibet modo componantur hæc,
domus est. Si autem hoc cũ illo 97. Locus Declatio.
assignauit, primum quidem dicendum q hoc cum illo, aut hoc & illud dicit, aut quod ex illis. Nam qui dicit mel cũ aqua, vel mel & aquã dicit, vel qđ ex mel

le &

G le & aqua: quare si cuilibet eorũ quæ dicta sunt idem confitebit̃ esse hoc cum illo, eadem conueniet dicere, q̃ quidem ad vtrun-
98. Loc⁹. Decl'atio. que horũ prius dicta sunt. Amplius, diuidenti quoties dr̃ alterum cum altero, considerandũ si nullo modo hoc cum illo. Vt si dicitur alterum cum altero, aut vt in aliquo eodem susceptiuo, vt iustitia & fortitudo ĩ anima, aut in loco eodem, aut in tempore eodem: nullo autem modo ve-
H rum sit quod dictum est in his, manifestum est, qm̃ nullius erit assignata definitio, eo q nullo
99. Loc⁹. Decl'atio. modo hoc cum illo est. Si autẽ diuisio quoties dicitur alterum cum altero, verum erit in eodẽ tempore vtrunq; esse, considerãdum si contingit non ad eundẽ vtrunq; dici finem. Vt si fortitudinem definiuit audaciam cum recta intelligentia: contingit.n. audaciam quidem habere spoliandi, rectam autẽ intelligentiã circa salubria, sed nondũ fortis qui in eodem tempore cum illo hoc habet. Amplius, si & ad idẽ
I
100. Loc⁹ Decl'atio. ambo dicuntur: vt ad medicatiua. Nihil.n. prohibet & audaciã quandam & rectam intelligentiã habere ad medicatiua, attamen nec si fortis, qui hoc cum illo habet: neq; enim ad alterũ eorum vtrunq; oportet dici, neq; ad idẽ quodcunq; sit, sed ad fortitudinis finem, vt ad præliorũ pericula: aut si quid magis est il-
101. Loc⁹ Decl'atio. lius finis. Quædam autem sic assignatorum, nullo modo sub di-

ctam cadunt diuisionẽ: vt si ira K
tristitia est cum opinione paruipẽdendi: nam quod propter huiusmodi opinionem tristitia fit, hoc vult indicare: propter hoc autem fieri aliquid, nõ est idem ei quod est hoc quidem cum illo esse sm̃ vllum dictorũ modorum. Rursum, si horum compo- 102. Loc⁹ Decl'atio.
sitionem dixit totum: vt animæ & corporis compositionem animal. Primum quidem considerandum, si non dixit qualis compositio: vt si carnem definiens, L
aut os, ignis, & aeris, & terræ dixit compositionem: non.n. sufficit compositionem dicere, sed q̃ & qualis determinandũ: non.n. quolibet modo compositis his caro fit, sed sic quidem compositis, caro, sic vero, os. Videtur autem neq; esse omnino compositioni idem neutrum eorum, quę dicta sunt: nam compositioni oĩ dissolutio contraria, dictorum autem neutri, nihil. Amplius, 103. Loc⁹ Decl'atio.
si siłr est verisimile omne cõpositum compositionẽ eẽ, vel nullum: animalium autem vnum- M
quodq; cũ sit compositum, non est cõpositio, neq; profecto aliorum compositorum vllũ compositio erit. Rursum, si similiter ĩ aliquo nata sunt esse cõtraria: definiuit autẽ per alterum, manifestum qm̃ non definiuit. Si autem non ita ẽ, plures accidet eiusdem definitiones esse: q d.n. magis qui per hoc, q̃ qui per alterum definiens dixit? eo q siłr vtraq; nata sunt fieri in eodem.

Talis

A Talis autem animæ ē definitio, siquidem est substantia disciplinæ susceptiua: nam similiter & 104.Loc⁹ Decfatio. ignorantiæ est susceptiua. Oportet autem si non ad totā habeat aliquis argumētari definitionē, eo ꝙ non nota sit tota, ad aliquā partium argumentari si sit nota & non bene assignata appareat: nam parte interempta, & tota 105.Loc⁹ Decfatio. definitio interimitur. Quæcunque autem obscuræ sunt definitionum emēdanti, & cōfirmanti ad manifestandum aliquid, & B habendum argumentum, sic cōsiderandum. Necesse est enim respondentem aut suscipere quod sumptum est ab interrogante, aut eundem declarare, quid temere est ostēsum à definitione. 106.Loc⁹ Decfatio. Amplius, quemadmodum ī cōgregationibus solent legem inducere, & si sit melior quę inducitur, interimit anteriorē, sic & in definitionib⁹ faciendū, & definitio alia ferēda. Nam, si apparet melior, & magis manifestū quod definitur, ꝑspicuum q̄m C interempta erit q̄ posita est, eo ꝙ non sunt eiusdem plures defini- 107.Loc⁹ Decfatio. tiones. Ad oēs autem definitiones non minimū elementum ad seipsum, solerter definire ꝓpositū, aut apte dictū terminū assumere: necesse est enim veluti ad exēplar cōsiderantē, & qđ minus ē ijs q̄ oportet hr̄e definitionē, & qđ appositū est sup̄flue inspicere, vt magis argumentis abundemus. q̄ igit̄ circa definitiones sunt intantum dicta sint.

Sermo de Locis definitionum ipsorū compositorum. *Cap. 3.* D

IN definitionibus autē rerū compositarum ex partibus accidit error, qn̄ completæ ponuntur suę partes in ipsarū definitionibus aliquo modo, aut qn̄ definiretur totum, ꝙ sit tale & tale, hoc est, suę partes absque additione alicui⁹ rei vltra hoc, aut ꝙ definiatur totum, ꝙ sit ex tali & tale, hoc ē ex parte tali & tali, aut ꝙ sit pars talis cum parte tali. Exemplum primi est, vt qui definiret domū, ꝙ sit lateres & lapides, & ꝙ nauis sit lignum & claui & tabulæ & chordæ: ille.n.q dom⁹ definitionē E compleret, hoc modo omitteret residuam dignam rerum, quę debent ferri in definitione, s. ipsam compositionem, qua domus est domus, & nauis ē nauis: & quicqd posset dici de errore illius, qui posuit, ꝙ partes ipsę eędem sint, sicut est ipsum totū sibi absq; additione alicuius rei vltra illas, conferret ad destructionē talium definitionū. Et silr̄ sit, quando non sit conditionis totius, ꝙ fiat ex compositione partium, sed ex cōgregatione ipsarum: qn̄ enim quis in illius definitionem omitteret explicare dictionem congregationis, F hinc eueniret ꝙ duo contraria inessent vni subiecto.v.g. qui diceret, ꝙ septem sint tria & quatuor, quia nisi dicat aggregatū ex tribus & quatuor, posset putari ꝙ ipsemet idem septenarius eēt par & impar. Verūtamen non est vis huius loci in his rebus, sicut est eius vis in rebus cōpositis: qn̄ enim intelligeretur sensus illius, qui definiret septenariū, ꝙ sit trinarius & quaternarius, iam definiret.

Qui vero definiret totum, ꝙ sit

G tale & tale, cõtingeret illi error multifariam: primo, quia illæ partes essent ex illis, quę componunt̃, aut q̃ complicant̃, adeo ꝙ ex illis fiat ipm̃ totũ, prout fieret si quis definiret superficiem, ꝙ sit ex linea & numerorum, nam ex linea & numero nõ componitur supficies: aut sicut qui definiret corpus, ꝙ sit compositum ex partibus indiuisibilibus, & ex indiuisibilibus nequeat cõponi diuisibile. Secundus autem modus est, ꝙ illæ partes insint vni subiecto, & si hæ partibus siles sint, tñ non sunt partes: exempli gratia, vt qui definiret iram, ꝙ sit composita ex cogita- H tu & desiderio vindictę: subiectum enim cogitatus non est subiectum iræ in ipsa anima. Et tertius modus est, ꝙ illæ partes corrumpant̃ ad totius corruptionẽ: res enim, qua expedit esse partes, est contra hoc, hoc est, ꝙ totum corrũpatur ad ipsarum corruptionem, non ꝙ ipsæ corrumpantur ad ipsius totiꝰ corruptionẽ: qñ enim corrumpitur domus, non corrumpũtur lapides, neq; lateres: qñ autem corrumpuntur lapides & lateres, corrumpitur ipsa domus necessario. Quartus autẽ modus est, I ꝙ totum sit bonum aut malum, & partes non sint ita, aut res sit è contra: hoc est, ꝙ partes sint bonæ, aut malę, & totum non sit huic connexum: impoſſe est enim, ꝙ totum sit bonum aut malũ, & partes non sint ita, aut ꝙ ptes sint bonæ aut malæ, & totum non sit ita. Et iterum, si vna partium fuerit altera melior, & altera minus bona, totum compositum ex illis est melius minus bona, & minus bonũ meliori. Et ait Arist. ꝙ hic locus verax est, qñ bonum & malũ sumit̃ de toto & partibus per se, qñ vero sumerent̃ p accidens, nihil prohiberet totum esse bonum, K & partes esse malas, prout est dispositio compositorũ in medicina, aut dispositio est contra hoc, ꝙ simplicia iuuẽt, & aggregatum sit noxiũ: & silr̃ est dispositio ciborũ, vt fertur de congregatione piscis & lactis. Et silr̃ non est remotum ꝙ totũ sit cõpositum ex quadam re meliori altera, & reliqua re minus bona, & totũ sit melius meliori, & minus malum malo. Quintus autem locus est, ꝙ nomen totius non conueniat nomini partis, & hic quidem proprius ẽ toti ætherogeneo, prout est domus, L cuius nomen non absoluit̃ de eius partibꝰ, totiꝰ vero, quod est homogeneum, nomẽ ipsius conuenit parti: nomen enim partium aquæ est aqua, & nomen partium carnis est caro, & partiũ sanguinis ẽ sanguis.

Tertia vero acceptio, qua totum definiret̃, est, ꝙ totum sit tale cũ tali, vt diceret̃, ꝙ ensis sit calibs cũ lampade, aut qui diceret, ꝙ oxymel sit mel cum aceto: huic enim acceptioni cõtingeret error ex modis, quos narrauimus in prima & secunda acceptione, & huic superaddit qđ nũc M dicemus: dicere enim ꝙ ipsum sit tale cũ tali, est verax in rebus, quarũ subiectum est vnum, prout sunt diuitiæ & iustitia, & fortitudo, q̃ sunt in vno loco, aut q̃ eueniunt ex vno: qñ itaq; dicimus, ꝙ hoc sit cũ hoc, aut non sit vllo horũ trium modorum, non fit hic vera definitio. v. g. qui definiret iram ꝙ sit contristatio cum cogitatu, quia contristatio, & cogitatus non sunt in vno susceptiuo de partibus ipsius animæ, neq; similiter vno tempore: ex quo cogitatus præcedit contristationem.

A Si autem acceptio fuerit vno horum trium modorum, aut omnib⁹, expedit ꝙ cõsideremus, an duæ partes non dicant̃ in comparatione ad aliam rem, & si res ita sit, ꝙ ex hoc positum non sit verum. v g. qui definiret fortitudinem ꝙ sit solertia cũ cogitatu. Si nos cõcederemus, ꝙ fortitudo & cogitatus sint in vno susceptiuo, & vno tempore, & vno loco, contingit huic controuersia & fallacia, qm̃ dñr ĩ comparatione ad vnã eandẽ rem: posset enim aliquis vir, cui esset solertia ad luxuriam, & verus cogitatus circa res agentes sanitatem, non sufficere ei etiam hoc, ꝙ
B concedamus ex controuersia, ꝙ s. sumantur duę partes in cõparatione vnius eiusdem rei, nisi hæc res sit finis ipsius definiti. v.g. qui definiret fortitudinem, ꝙ sit solertia, cum cogitatu vero circa vnam eandem rẽ, prout sunt res medicinales, nõ definiret fortitudinem, sed diceret, ꝙ sit solertia cum cogitatu circa bellum, quod est finis fortitudinis. Et aliqñ erratur circa orationem, quæ ꝓfertur in definitione, ꝙ sit tale cum tali, & intelligitur per id, quod dr̃ cũ tali, ipsa causa: expediret autem dicere in illi⁹ definitione ꝙ sit tale ꝓpter tale. gratia exempli, qui definiret iram, ꝙ sit contristatio cũ imaginatione, quia imaginatio est causa contristationis, non ꝙ sit cum contristatione. In his itaq; occurrit error ex duabus partibus, aut ꝙ nõ ꝓferant̃ partes prout conuenit, aut ꝙ omittatur modus compositionis illarum. Et aliqñ errat qui profert cõpositionem, qñ non sumeret in definitione quæ compositio est ꝓpria huic rei definitæ. vt qui dixerit, ꝙ aĩal sit compositũ ex corpore, & anima, & ꝙ caro & ossa sint composita
C ex aqua & aere & igne & terra, & nõ dixit, q̃ ꝯpositio sit cõpositio animę & corporis in animali, neq; dixit, quæ cõpositio sit cõpositio quatuor elementorum in carne & ossibus: compositio enim vnius istorũ non est compositio alterius: aliud autem est vnum secundũ se, qñ cõponitur differentibus compositionibus, & fiunt differentia entia, vt qñ lapides componunt̃ vna specie cõpositionis, & fit domus, & qñ cõponuntur alia spẽ compositionis, & fit aceruus: & vl̃r sic compleuimus definitionem rerũ, q̃ est compositio talis, aut talis, ſm ꝙ dicere cõpositionem ponatur vice generis & perfectæ aut corruptæ, quia cõpositio nõ verificat̃ quòd sit genus vllius compositionis: compositio enim est contrarium illius quæ est dissolutio. Hæc autem composita, quæ descripsimus, non habent contrariũ: hæc itaq; est summa locorum, quæ referuntur in definitionibus compositorum, & iam expedit nobis ꝙ hinc procedamus ad tractatũ locorũ definitionũ cõium oĩbus ꝑdicamẽtis.

D

E

F *Sermo de locis definitionũ cõmunibus omnibus ꝑdicamentis.*

INitium autem horum locorum est consideratio ex parte tẽporis, qñ tempus in definitione & definito nõ significaret vnam rẽ: notum enim est, ꝙ qui cõpleret definitionem hoc modo, non faceret conuenire illi ipsum definitum: & hoc quidem primo fit duobus modis, quorum vnus est, ꝙ definitum sit æternum, & definitio significet quoddã tempus. vt qui definiret animal immortale, ꝙ esset animal, quod non corrumpitur nunc, non est illius iudicium pro eo quod erit in futurũ, neq; pro eo quod fuit in præterito, aut

G aut ꝙ definitum significet aliquod tempus, & definitio significet aliud tempus, vt qui definiret timorē ꝙ sit cogitatus de bono & malo: timor enim significat de tempore futuro & cogitat⁹ boni & mali aliqñ fit de eo quod est tribus temporibus. s. p̄senti, præterito & futuro: & silr̄ qui definiret possibile, ꝙ sit, quod pōt esse & potest non esse, posse enim significat futurū, & dicere ꝙ pōt esse, & potest non esse, verificat̃ ꝙ prædicetur pro tempore præsenti.

Secundus autē locus est, ꝙ sit aliqua res, in qua magis sit dispositio,
H quæ definiri intenditur, q̃ sit in definitione. vt qui definiret iustitiā, ꝙ sit potestas, qua vir queat ęqualiter distribuere, aut eligat distribuere æqualiter: hic enim est maioris iustitiæ, q̃ ille, cuius est potestas absq; electione: excessus. n. sunt ſm voluntatem & electionem.

Tertius autem locus est, ꝙ definitum suscipiat magis & minus, & definitio non suscipiat illa, & contra hoc, s. ꝙ definitū non suscipiat magis & minus, & definitio illud suscipiat. v. g. qui definiret fruitionē, ꝙ sit dispō maxime laudabilis: fruitio
I enim suscipit magis & minus, & dispositio maxime laudabilis non suscipit hoc. Et iterum, si vtraq;, i. definitio & definitū suscipiant magis & minus, sed non simul, illa non est definitio. v. g. qui definiret amorē ꝙ sit desiderium coitus, ex eo quòd amor & desideriū coitus suscipiant magis & minus, sed non suscipiunt hoc simul: cuius enim amor intēditur, remittitur eius desiderium coitus, & è cōtra, cuius desideriū coit⁹ intenditur, illi⁹ amor remittit̃, sicq; non suscipiunt magis & minus silr̄.

Quartus autem loc⁹ est, qñ quis K
poneret duas res, quæ conuenirent in vna dispositione & differrent ſm magis & min⁹, & definitio cōplens hanc dispositionem conueniret rei, cui ſm minus est hęc dispositio, illa non p̄ficit. prout qui definiret ignē, ꝙ sit subtilissima pars omnium corporum, illa non compleret illius definitionem, quia flāma dignior est nomine ignis, q̃ lampa, & ignitas est magis in illa: dicere autem subtilissima pars corporum, e contra magis proprium est definitioni lampadis, q̃ definitioni flammæ.

Et quintus loc⁹ est, si fuerint duę L
res, quæ cōueniant in aliqua dispositione ſm vnam proportionem, definitio huius dispositionis nō inest illis vno simili modo. prout qui definiret colorem ꝙ sit primum sensibile visus, nō proferret definitionē, vt conueniret: color enim prædicat̃ de albo, sicut prędicatur de nigro, & illa sunt duarum specierum: definitio autem, quæ illam compleuit, est magis propria albo q̃ quæ nigro ipsam compleuerit.

Sextus autem locus est, ꝙ proferat in definitione duas res oppositas M
aut quarum vis sit vis contrariorū, & in illa vtatur dictione, aut. v. g. q definiret bonū, quod suaue ē apud visum, aut apud auditum, & ens, qđ sit, cuius cōsuetudinis sit agere, aut pati: id enim quod intelligit̃ per dictionem, aut, sequitur error & corruptio in definitione: nam, si illius intellectus esset separari vnam rem ab altera, nō coincidentia, cui īposita est hæc dictio in arabico idiomate, contingeret huic, ꝙ vna res esset bona & non bona, & ens & nō ens, qm̄ bonum apud auditum est non bonum

A bonum apud visum: & si fuerit vna eadem res, quod bonum est apud auditum, est non bonum apud visum, & ex quo vtroque vtitur in definitione, cõtingeret hinc, quòd res sit bona, & non bona, quanquam maiori parte commonstratur hæc res in rebus oppositis. prout qui definiret præmissam, ꝙ sit significatũ affirmatum aut negatum: si autem intelligeremus ex dictione, aut ipsam copulationem, & ille est intellectus voci copulationis in idiomate arabico, euenit huic ꝙ non verificetur definitio de rebus, quibus inest B altera duarum dispositionum, prout dicimus, ꝙ sit, quod agit aut patitur, qm̄ hæc definitio non verificať de materia prima: illa enim patiť, & non agit, & similiter non est verax de corporibus cœlestibus, quia agunt, & non patiuntur.

Septimus autem locus est, ꝙ in definitione prolatæ sint res ęquiuocæ, & putetur, ꝙ hoc nomen sit vniuocum, & ꝙ id, quod significat nomen & definitio, sit vnum idem, res autem nõ est sic. & hic error aggreditur definitionem altero duorum modorum, quorum vnus est, ꝙ illis C duabus rebus nomine ęquiuocis parum desit, ne inueniatur quoddam accidens commune. verbi gratia, quia nomẽ canis absoluitur de animali noto, & de quadam secta arabum nominis æquiuocatione, & si illi posita sit hæc definitio, ꝙ sit corpus nutribile sensitiuum, iam prolatum esset quid commune cani, quod est animal, & cani, quod est secta Arabum, sed non est prolata definitio canis veri, neque definitio speciei hominum, qui canes vocantur: secundus autẽ modus est, ꝙ partes definitiõis sint nomine ęquiuocę, sicut est dispositio nominis ipsi⁹ D definiti, & putetur propterea ꝙ protulerit de illo veram definitionem, & ꝙ id, quod significat nomen & definitio sit vnum. verbi gratia, qui definiuit rem sanitatis, ꝙ sit dispositio ad sanitatem, sicut dispositio iusti: dicere enim dispositionem iusti, est nomen æquiuocum, prout dicere sanitatem etiam est nomẽ ęquiuocum: & similiter qui definiret lucem, quòd sit res qua inuenitur rei veritas.

Octauus locus est, ꝙ definitio posuerit ipsum definitum vnum notum, & ipsa definitio sit dubia, an E sit, aut non sit ens. verbi gratia, vt q definierit ꝙ albedo sit color igni mistus: albedo enim est nota esse, definitio autem, quę est color igni mistus, aut est dubia, aut impossibilis, quoniam non permiscetur accidẽs substantiæ: & similiter qui definierit locum ꝙ sit vacuum pleni: locus enim est notus esse, vacuum autem est dubium, aut impossibile: & similiter qui definiret yle, ꝙ sit corp⁹ nõ habẽs qualitatem: corpus enim huiusmodi est impossibile esse.

F Nonus autem locus est, ꝙ definitio conueniat rebus maxime æstimationis huius rei, & non omnib⁹ rebus, quæ sunt in illa, vt q definierit hominem, ꝙ esset animal philosophicum, hoc enim est verax de optima specie hominum: & similiter qui definiret rem publicã ꝙ sit q̃ sua statuta facit maxime commendanda: definiuit equidem optimam rem publicam, non omnem rem publicam: & similiter est qui definiret Medicum ꝙ sit quem non lateat de medicamine, quo ipsum medetur ali-

G aliqua res, quam decernit ars Medica: hæc enim definitio quasi nõ est verax de Hippocrate & Galeno, tanto fortius de alijs. Hęc itaq; sunt loca communia oĩbus prædicamẽtis.

Sermo đ locis definitionũ rerũ, quas signãt p orõnẽ cõpositã vice nominis sĩplicis, hocẽ, qñ ñ eẽt illis no- H men simplex, prout dicim⁹ angulum planũ & lineã rectam, & corp⁹ qntum.

PRimus autem horum locorum est, ꝙ consideremus partes definitionis sumptas in compositi definitione, & si abstulerimus vnã partem ab altera duarum partium definitionis ipsius compositi, non remanet residua oratio definitio conueniens alteri rei, & illa non esset definitio. verbi gratia, qui definierit lineam rectam, ꝙ sit vltimum superficiei, cuius mediũ non occulit duo extrema: quando nãq; auferres ab hac oratione vltimum superficiei, quæ erat pars definitionis lineæ rectæ, & dicis cuius medium nõ occulit duo extrema, non est definitio omnium linearum rectarũ, ex quo lineæ infinitę non est medium, neque extrema.

Secundus locus est, ꝙ proferatur oratio composita vice nominis simplicis illi æqualis: qui enim sic ageret, non definiret, sed commutaret nomen pro nomine, vt qui proferret nomẽ simplex pro nomine sim- I plici, non definiret. verbi gratia, vt qui definiret in lingua Arabica leonem furientem, ꝙ sit leo prau⁹, siue latine tunicam nigram, ꝙ sit colobium atrum, & eo magis, quando non proferret nomen notius, q̃ sit oratio illa, vt qui definiret lapidem album, ꝙ sit lapis niueus: album. n. notius est quàm niueum.

Tertius locus est, ꝙ cũ cõmutatione orationis cum oratione non seruaret vnam eandem rationem, vt qui diceret vice scientiæ speculatiuę, ꝙ sit opinio scientifica: opinio enim non significat id, quod signi- K ficat ipsa scientia, nec ipsarum significatio est vna, & cum hoc significat differentiam, quæ est, dum dicimus in genere, speculatiuum, & ille dicebat scientificum.

Quartus locus est, ꝙ relinquant᷑ quædã nomina, quæ sunt vt dictiones in definitione, & aliqua alia ꝑmutentur, & quod omittitur sit notius, quę est dictio significans gen⁹, & quod commutatur sit ignotius, quæ est dictio significans differentiam, quia ille non proferret orationem illius vice, quæ largiatur naturam differẽtiæ, nisi dictionem sim- L plicem, vt qui definiret numerum parem, ꝙ sit habens medium: dicere enim medium verax est de quantitate continua, & discreta: si autem adderet in definitione medium numerale, esset definitio perfecta, & vice dictionis simplicis proferret orationẽ: & huic simile fecit Euclides in definitione anguli plani, quãdo dixit, ꝙ sit agonus, qui fit ex cõcursu duarum linearum nõ recte se incidẽtium in ęqua superficie. Et hoc fortior est ꝙ obseruetur dictio significans differentiam, & permutetur dictio significans genus: sicque ob- M seruaretur latentius, & commutaretur manifestius.

Hęc sunt loca definitionum, quę inseruimus ordine quo ea inseruerunt Theophrastus & Themisti⁹, ex quo hic magis subintrat ordinem artificiosum, & fit faciliorís commemorationis.

ARISTOTELIS TOPICORVM LIBER SEPTIMVS.

SVMMA LIBRI.

De locis Eiusdem, & Diuersi, deq; locis constructionis, & destructionis prędicatorum.

De Eodem & Diuerso loci. Cap. I.

1. Locus. Declaratio.

Trum autem idem an diuersum secundũ proprijssimum eorũ, qui dicti sunt de eodẽ, modorũ, dicẽdũ: dicebatur aũt proprijssime idem, quod numero vnũ: considerandũ aũt ex casibus, & cõiugatis, & oppositis. Nã si iustitia idẽ ẽ fortitudini, & iustus forti, & iuste fortiter. Similiter autẽ & in oppositis. Nam si hęc eadem, et opposita his, eadem secundum quãlibet dictarũ oppositionũ. Nihil enim differt hoc vel hoc modo oppositũ sumere, eo ꝙ idẽ est. Rursum, ex effectiuis, & corruptiuis, & generationibus, & corruptionibus, et omnino ex ijs quę similiter se habẽt alterum ad alterũ. Nã quęcunq simpliciter eadẽ, etiã generationes eorũ & corruptiones eędẽ, & effectiua, & corruptiua. Considerandũ autẽ & quorũ alterũ, maxime dicitur quoduis esse, si & alterum ipsorum secundum idem maxime dicitur. Sicut Xenocrates beatam vitam, & studiosam assignauit eandem, eo quòd omnium vitarum, maxime eligenda studiosa, & beata: vnum enim maxime eligẽdum, & maximũ. Similiter & in alijs huiusmodi. Oportet autẽ vtrunque vnũ numero esse, quod dicitur maximum, & maxime eligendum: si autem non, non erit ostensum quod idem. Non necessariũ enim si fortissimi Graecorum sunt Peloponnesij, & Lacedæmonij, eosdẽ esse Peloponnesios, Lacedæmonijs, eo quod non vnus numero Peloponnesius, & Lacedæmonius, sed contineri quidẽ alterum ab altero necessarium, vt Lacedæmonij à Peloponnesiis: si autẽ non, accidet seipsis inuicẽ esse meliores, si non cõtinentur alteri ab alteris: necesse est enim Peloponnesios meliores esse quàm Lacedæmonios, si nõ cõtinẽtur alteri ab alteris: nã omnibus reliquis sunt meliores. Similiter autẽ & Lacedæmonios necesse est meliores esse Peloponnesiis, nã & isti omnib⁹ cęteris sunt meliores, quare seinuicẽ meliores fiunt. Manifestũ ergo, quoniã vnũ numero esse oportet quod optimũ et maximũ dicitur, si debeat ꝙ idem sint ostẽdi. propter quod Xenocrates non idem assignauit: non enim vna numero beata, & studiosa vita: quapropter nõ necessariũ eandẽ esse, eo ꝙ ambæ maxime eligendæ, sed altera sub altera. Rursum, considerandum si cui alterũ idẽ, & alterum. nam si non sunt ambo eidem eadem,

2. Locus. Declaratio. 3. Locus. Declaratio. 4. Locus. Declaratio. 5. Locus. Declaratio.

B C D E F

G manifestum qm̄ nec sibijnuicē.
6. Locus. Decl'atio. Amplius autē, ex ijs, quæ his accidunt, & quibus hæc accidūt, considerandū. Nam quęcunq; alteri accidunt, & alteri oportet accidere, & quibus alterū eorū accidit, & alterum eorū oportet accidere: si autē aliquid horum dissonet, dilucidum quoniam nō eadem. Videndum autē & si non in vno genere prædicamenti vtraq;, sed hoc quidē quale, illud autē quantū, vel ad aliquid
7. Locus. Decl'atio. indicet. Rursum, si genus vtrisque non idē, sed hoc quidem
H bonū, illud autem malum: aut hoc quidem virtus, illud autē scientia. Aut si genus quidem idem,
8. Locus. Decl'atio. differentiæ autem non eędē de vtroq; prædicantur: sed de hoc quidem qm̄ cōtemplatiua scientia, de illo autem qm̄ actiua: similiter aūt & in alijs. Amplius
9. Loc⁹. Decl'atio. autem ex magis, si hoc quidem suscipit magis, illud autem nō: aut si ambo suscipiunt quidem, nō simul aūt. vt q̄ magis amat, non magis concupiscit venerē: quare non idem amor, & concu
I piscentia veneris. Amplius, ex appositione: si idem vtrunq; appositum, non facit idem totum.
10. Locus Decl'alio. Aut si eodem ab vtroq; sublato, quod relinquitur est alterū. Vt
11. Locus Decl'atio. si duplum dimidij, & multiplū dimidij idem dixerit esse: sublato enim ab vtroq; dimidio, reliqua idem oporteret īdicare: nō indicant autē, nam duplum & multiplum non eadē significāt.
12. Locus Decl'atio. Considerandum autem non solū si iam aliquid accidit impossi K
bile per positionē, sed & si possibile sit ex suppositione existere. Quemadmodū ijs, q̄ vacuū, & plenum aere, idē dicunt esse: nā manifestū, qm̄ si exeat aer vacuum quidē non minus, sed magis erit, plenū autē aere non ampli⁹ erit, quare supposito aliquo siue vero, siue falso (nihil. n. refert) si alterum interimitur, alterum autē non, profecto non idē sunt. Vniuersaliter autem dicen 13. Locus Decl'atio
do ex ijs, quæ quouis modo de vtroq; p̄dicantur, & de quibus L
hæc prædicantur, cōsiderandū si alicubi dissonent. Nam quæcunq; de altero prædicantur, & de altero prædicari oportet, & de quibus alterum prædicatur, & alterum prædicari oportet.
Amplius, quia multipliciter idē 14. Locus Decl'atio.
dicitur, considerandum, si fm alium aliquē modū eadē sunt.
Nā specie, vel genere eadē, non 15. Locus Decl'atio.
necesse est numero eadē esse. Cōsideramus autē vtrū sic eadem, an non sic. Amplius, si potest al 16 Locus Decl'atio.
terū sine altero esse. non erit. n. M
idem ad idem: igitur loci tot dicuntur. Palam autē ex ijs, quæ dicta sunt, qm̄ omnes qui ad idē sunt destructiui loci, & ad terminū vtiles sunt: quemadmodum prius dictum est. Nam, si nō idē indicet & nomen, & oratio, manifestum, qm̄ non erit definitio assignata oratio. Constructiuo 17. Locus Decl'atio.
rum autem locorum nullus vtilis ad terminum. Non enim sufficit ostendere idem quod sub ora-

A oratione, & nomine est ad construendũ, quoniã definitio, sed & alia oportet omnia habere, q̃ præcepta sunt, definitionẽ, interimere igitur definitionem sic, & per hæc semper tentandum.
18. Loc⁹. Declaratio. Si autem construere volumus, primum quidem scire oportet, qm̃ nullus, vel pauci disputantium, terminum syllogismo colligunt, sed omnes principium, quod tale est accipiunt. Vt qui circa geometriam, & numeros,
B & alias huiusmodi disciplinas.
19. Locus Declaratio. Deinde quoniam exacte quidẽ alterius est negocij assignare, & quid est terminus, & quomodo definire oportet, nunc autẽ quãtum sufficit ad præsentem vtilitatem, tantum solum dicẽdum, quoniam possibile fieri definitionis, & eius quod quid est, esse syllogismum. Nam si terminus est oratio, quæ quid est esse rei indicat: & oportet ea quæ in termino ponuntur, in eo quod quid est de re sola prædicari: prędicantur autem sola in eo quod
C quid est, genera, & differentiæ, manifestum, quoniã si quis sumat ea, quę solum de re in eo q̃d quid est prædicari oportet, ꝙ hæc habens oratio, terminus ex necessitate erit: non enim cõtingit aliud eẽ terminum, eo quòd nihil aliud in eo quod quid est de re ꝑdicatur: quòd igitur possibile est ex termino syllogismũ fieri, manifestum.
20. Locus Declaratio. Ex quibus autem oportet construere, determinatum est quidem in alijs diligentius, ad propositam autem methodum ijdem loci vtiles. In- D
spiciendum enim in contrarijs, & in alijs oppositis, & totas orationes, & secundum partẽ consideranti. Nam si opposita oppositę, & eam, quę dicta est, propositi necesse est esse. Quoniã autem contrariorum plures cõplexiones, sumendum est ex contrarijs qualiscunque maxime apparebit contraria definitio: totas igitur definitiones, queadmodum dictum est, considerandum. Secundum partem autem hoc pacto, primum quidem quoniam assignatum genus recte assignatum est. E 21. Loc⁹. Declaratio.
Nam si contrarium in contrario, propositum autẽ non est in eodem, manifestum, quoniam in contrario erit, eo ꝙ necesse est contraria in eodem genere, vel in cõtrarijs generibus esse. 22. Loc⁹. Declaratio.
Et differentias quidem contrarias de cõtrarijs arbitramur prædicari. Vt de albo, & nigro: nam illud quidẽ disgregatiuũ, hoc autem congregatiuum visus: quare, si de contrario contrariæ prędicantur, de proposito q̃ assignatæ sunt prædicabuntur: quapropter, quia & genus, & differentiæ recte assignatę sunt, manifestum, qm̃ definitio erit, quæ assignata est. 23. Locus Declaratio. F
An non necessarium est de contrarijs differentias prædicari, nisi in eodem genere sint contraria? quorum autem genera sunt contraria, nihil prohibet eandem differentiam de vtrisque dici, vt de iusti- Dubitatio.

G tia,& iniustitia : nam illa quidē
virtus , hæc autem vitium ani-
mæ. quare id , quod est animæ,
differentia de vtrisque dicitur,
eo quòd & corporis est virtus
& vitium: sed hoc verum, quod
contrariorum,aut cōtrariæ,aut
eædem differentiæ sunt : si ergo
de contrario cōtraria prædican
tur,de hoc autem non , manife-
stum,quoniam quę dicta est, de
24. Locꝰ. hoc prædicabitur.Vniuersaliter
Decl'atio. autem dicēdo, si definitio est ex
genere,& differentiis, si sit con-
H trarii definitio manifesta,& quę
propositi definitio , manifesta
erit.Nam, quoniam cōtrarium
in eodem genere , vel in contra-
rio, similiter autem & differen-
tiæ,aut contrariæ de contrariis,
aut eædē prædicātur , dilucidū,
quoniā de proposito , aut idem
genus prędicabitur qđ de con-
trario , differentiæ autē contra-
riæ, vel omnes, vel aliquæ, reli-
quæ autē eædē, aut cōtra , diffe
rentiæ quidē eædē , genera vero
I cōtraria,aut ambo contraria,&
genera , & differētia: nā eadē eē
ambo nō contingit,si aūt secus,
definitio eadē contrariorū erit.
Ampliùs, ex casibus,& cōiuga
25. Locꝰ. tis. Necesse est enim cōsequi ge-
Decl'atio. nera generibus,& terminos ter-
minis : vt si obliuio est scientiæ
amissio , & obliuisci , amittere
sciam erit,& oblitū eē , amisisse
sciam , vno igitur quolibet eo-
rum quæ dicta sunt confesso, ne
cesse est & reliqua confiteri. Si-
militer autem & si corruptio,

dissolutio substātiæ,& corrūpe- K
re,dissoluere substātiā,& corru-
ptiue,dissolutiue: si corruptiuū
dissolutiuum substātię, & corru
ptio,substātię dissolutio. simili-
ter autem & in aliĳs. Quare vno
quouis sumpto, & reliqua om-
nia confiteaſ oportet.Et ex simi 26.Locus
liter se habentibus adiuuicē. Nā Decl'atio.
si salubre est effectiuū sanitatis,
& habile effectiuū bonę habitu
dinis erit , & adiutiuū effectiuū
boni: nam similiter vnūquodq; L
eorum, quæ dicta sunt, ad suum
finē se habet: quare si vnius eo-
rū definitio est effectiuū esse fi-
nis, & reliquorum cuiusque sic
erit definitio. Amplius, ex eo ꝙ 27.Locus
est magis & similiter, quod est Decl'atio.
similiter, quoties contingit con
struere duas ad duo comparan-
tem. Vt si magis hæc huius quā
ista istius definitio , ista autem,
quæ minus definitio est, & hæc
quæ magis:& similiter hæc hu-
ius , & ista istius : si altera alte-
rius,& reliqua reliquę.Vna aūt
definitio ad duo comparata,aut M
duabus definitionibus ad vnū,
neutiquā vtilis ea, quę ex magis
est,cōsideratio.Nam neq; vnam
duorum,neq; duas eiusdem defi
nitiones possibile est esse . Sunt 28.Locus
autē opportunissimi locorū , et Decl'atio.
qui nūc dicti sunt, & qui ex casi
bus,& qui ex cōiugatis: quocir
ca & oportet maxime detinere,
& prōptos habere hos: vtilissi-
mi enim ad plurima. Aliorū aūt
ĳ qui maxime sunt communes. 29.Locus
Nā illi maxime reliquorū effi- Decl'atio.
cacissimi:

A cacissimi: vt inspicere in singula ribus, & in speciebus considerare, si conueniat definitio, eo quod vniuoca species est: est autẽ vtilis hic locus ad eos, qui ponunt ideas esse, quemadmodũ prius dictũ est. Amplius, si per metaphoram dixit nomen, vel idem de eodem prædicauit vt diuersum: & si quis alius communis & efficax locorũ, illo vtendum.

30. Locus Declatio.

Sermo de locis Eiusdem *&* Alius, *quæ referuntur in Septimo.* Cap. I.

B HÆ quidem loca, vt diximus, vtilia sunt definitionibus: construentes enim construunt aliquam conditionem. expedit nanque quòd definitio, & id, quod nomen significat, sint vnum. Destruens autẽ sufficit ei, quòd destruat definitionem.

Vnum autem dicitur modis prædictis in præcedẽtibus: quorum primus est vnius nomine secũdum se, loca autem vtilia ad hoc quæsitum sunt fortiora locorum cõmunium omnibus quæsitis, prout sunt loca C cõiugatorum; & casuum, & oppositorum, & generationis, & corruptionis, & causarum gignẽtium, & corrumpentium, & prioris, & dignioris. verbi gratia in cõiugatis, si iustitia & fortitudo sint vnę secundum se, iustus & fortis est vnus secũdum se. Oppositorum autem exemplum est, si iustitia & virtus sint vnum secũdum se, iniustitia & vitium sunt vnum secũdum se. Et exemplum in generatione & corruptione est, si paries & palatium sunt vna res secundum se, ædificans parietẽ & palatiũ est vnus fm se. Et exẽplum prioris D & dignioris est, si nominatio sit dignior ꝙ sit nomẽ q̃ quod nominatur, & nominatio non sit nomen: dignius itaq; est ꝙ nominatũ non sit nomẽ. Et horũ locus est proprius, si fuerit duæ res, quarum vtraque sit maior, & magis diligenda, quã vna eadem res, illæ sunt vna eadem res. Cuius exẽplum est, quod explicuerunt quidam vetustiores, quòd vita studiosi sit eligibilior omni vita. Et in hũc locũ est paralogismus, quia homo & animal sunt præstãtissima generabiliũ & corruptibiliũ, & non sunt vnũ fm se, sed oportet ꝙ illarũ E vna nõ ambiat alterã: sin autẽ, vna esset præstantior alterã: hic autẽ locus, quem Aristo. dicit veracem in eo ꝙ dicitur maius & præstantius, fit quando fuerint vnum numero.

Secũdus autẽ locus est, si fuerint duæ res, quarũ vtraque vni rei sunt vnũ fm se, ambæ illę sunt vna secũdum se. verbi gratia, si vinum & merum secundũ se vna res essent cum ceruisia, & vtraque essent vna res secundũ se, & ceruisia & vinum sunt vnum secundum se, sicque merũ & ceruisia sunt vnum secundum se. F

Tertius locus est, si duæ res inferant vnam rem secundum se, aut inferantur ex vna re secundum se, illę sunt vna: si autem non inferant, nõ sunt vna. gratia exempli, si ob merũ & vinum sit vna res secundum se: vtpote ipsa ebrietas, illę sunt vna. Et exemplum illorum, quę inferuntur ex vna re, est, vt si ex succo vuarum, quod mustum dicitur, sint merum & vinum, merum itaque & vinum sunt vna res.

Quartus aũt locus ẽ, si vtraq; nõ sint in vno genere prędicamẽtorũ,

G nõ sunt vnũ: & si genus sit vnum, & illorum non sint vnæ differentię secundum se, illa non sunt vnum, vt differentiæ nominum non sunt nominatorum.

Quintus loc⁹ est, si vnũ suscipiat magis & minus, & alterũ non suscipiat, illa non sunt vnum: & si ambo suscipiant magis & minus, sed non suscipiunt ipsum silr̃, vt amor & appetitus coitus, illa non sunt vnum.

Sextus locus est ex appositione, ꝙ cõsideret̃, quia si fuerint duæ res, quarũ qñ vtraq; apponitur vni rei, non fit collectum vna res, illæ non H sunt vna res: & silr̃, si imminuatur ab vtra illarum vna res ſm se, & resi dua differant, illæ non sunt vna. exẽpli gratia, qui dixerit, ꝙ medij duplum & medij dupla sint vna res secundum se, si ita esset, sequeret̃, qñ ab vtrisq; imminueretur medium, quòd residua essent vnum.

Septimus locus est, ꝙ consideremus duas res, quas posueramus esse vnam: & si possit vna auferri, & altera remaneat, non sunt vna. v.g. qui posuit aerem & vacuum esse vnam rem ſm se, quia si nos imaginemur ablationẽ aeris, posset esse vacuũ, I immo forsitan dignius esset ipsum esse cum aeris ablatione.

De constructione, & destructione prædicatorum loci. *Cap. 2.*

31. Loc⁹. Decl'atio. QVoniam autem difficilius est construere, ꝙ̃ destruere terminũ, ex ĳs, quæ postea dicentur, manifestum. Nam nosse ipsum, & sumere ab interrogantibus huiusmodi propositiones non facile, vt quod eorũ, quæ sunt in assignata oratione hoc quidem genus, K illud autem differentia, & quod in eo quod quid est, genus & differentiæ prædicantur. Sine his vero impossibile est definitiõis syllogismum fieri: nam, si quædam, & alia in eo quod quid est de re prædicantur, incertũ vtrũne quę dicta est, an alia eius definitio est, eo quòd definitio est oratio quod est indicans. Manifestum autem & etiam ex his: nam facilius vnum concludere, ꝙ̃ multa. interimenti quidem L sufficit ad vnum differere: vnũ enim quodcunq; sit, destruẽtes, interempturi sum⁹ terminum: at construenti omnia necesse est construere ꝙ insint, quæ in termino sunt. Amplius, construenti quidem vniuersaliter statuendum syllogismum, (nam oportet de omni, de quo nomen prędicari, & terminum, & etiã adhuc cõuerti, de quo orationem, & nomen, si debeat proprius eẽ assignatus terminus:) destruenti vero non necesse ostendere v- M niuersaliter: sufficit enim ostendere, ꝙ de quopiam eorum, quę sub nomine sunt oratio non verificatur, & tametsi vl'e oporteat destruere, non tamen conuerti necessarium, & in destruendo. nam, sufficit destruenti vniuersale, ostendere, quod de aliquo eorũ, de quibus nomen prædicatur, orõ non prædicatur: at ẽ cõuerso non necessarium, vt ostendatur, ꝙ de quibus oratio non prædicatur, neq; nomẽ p̃dicet̃. 32. Loc⁹ Decl'atio.

Am-

A Amplius etiã, si omni ei inest, quod sub noie est, at non soli, interempta est definitio. Silr autẽ & circa propriũ, & genus se habet. In vtrisque enim destruere q̃ construere facilius est, de proprio quidẽ manifestũ, ex ĳs quæ dicta sunt: nam, vt plurimũ in complexione propriũ assignat̃, quare destruere quidẽ est, vnum interimenti, construenti autem, omnia ratiocinatione colligere necesse est: penè autẽ, & reliqua oĩa quæcunq; ad definitionem,
B & ad proprium conueniet dici: nam, & omni oportet quod sub noĩe est, construenti monstrare, qm̃ inest: destruenti aũt sufficit ostendere vni non inesse, si vero & omni inest, at non soli, etiã si destructũ sit: perinde, ac & ĩ definitione dicebat̃. De genere autem, qm̃ construere quidem necesse est vno modo, q omni ostẽdit inesse, destruenti aũt duplr: nam siue nulli, siue alicui ostensum sit non inesse, interemptum est quod in principio. Item con
C struenti quidẽ non sufficit, qm̃ inest ostendere, sed, & qm̃ vt genus inest ostendendũ: destruẽti aũt sufficit ostendere non inesse, vel alicui, vel nulli: videtur aũt, quẽadmodum in alĳs, corrũpere q̃ facere facilius, sic & in his,
33. Loc⁹. Decſatio. destruere q̃ construere. In accidente vero vl̃e quidẽ facilius destruere, q̃ construere. Nam construenti quidẽ ostendendũ, qm̃ omni, destruẽti aũt sufficit ostẽdere vni non inesse. Particulare vero è conuerso: nam facilius cõstruere, q̃ destruere. Construcẽti D
enim sat est ostendere alicui inesse: destruenti aũt ostendendũ, qm̃ nulli inest. Manifestum aũt, qua de causa omniũ facillimum est terminum destruere. Plura enim sunt in ipso data multorũ dictorũ, ex pluribus aũt citius fit syll̃s: nam verisimile in multis, magis q̃ in paucis peccatũ fieri. Amplius, ad terminũ quidem contingit, & per alia argumentari, siue enim non propria E
sit definitio, siue nõ genus quod assignat̃, siue non inest aliquod eorũ quę sunt in definitione, interempta sit definitio: ad alia autem neque ea, quæ ex terminis, neq; alia contingit oĩa argumentari. sola enim ea quæ ad accñs, cõia sunt omnib⁹ prædictis. inesse enim oportet vnumquodq; eorũ, quæ dicta sunt: si aũt non vt propriũ inest genus, nõdum interemptum est genus: silr aũt & propriũ nõ necessariũ, vt genus inesse, neq; accidens, vt ge- F
nus, aut propriũ, sed inesse tm̃, quare non possibile ex alĳs ad alia argumentari, nisi in definitione solũ. Manifestũ igitur, qm̃ facillimum omniũ est, terminũ interimere, construere aũt difficillimũ: nam, & illa oportet oĩa ratiocinatione colligere, & q insunt quæ dicta sunt, & q genus, quod assignatũ est, quodq; propria definitio: & adhuc prę ter hæc q indicat qd est esse oratio; & hęc probe oportet fecisse.

34. Locus Decſatio.

35. Locus Decſatio.

Aliorum

G Aliorum aũt propriũ maxime
36. Locus Declatio. hmõi. Nam interimere quidẽ facilius, eo ꝙ ex pluribus plerũqꝫ fit. Construere aũt difficillimũ, qm̃ multa oportet astruere, & adhuc qm̃ soli inest, & qm̃ conuersim prædicatur de re. Facillimum aũt omniũ construere accidẽs. Nã in aliĵs quidẽ nõ solũ
37. Locus Declatio. inesse, sed, & qm̃ sic inest ostendendũ: in accidẽte vero, qm̃ inest duntaxat, sufficit ostendere.
38. Loc⁹. Declatio. Destruere aũt difficillimum est accidens: quia, ꝙ̃ paucissima in
H eo data sunt: nõ enim consignificat in accidẽte quomodo inest. Quare in aliĵs quidẽ dupliciter interimere cõtingit, vel ostẽdendo ꝙ nõ inest, vel ꝙ nõ sic inest: in accidente vero non contingit interimere nisi ostẽdendo ꝙ nõ inest. Loci, per quos copiosi erimus ad singula quæque problematum argumentari, fere sufficienter annumerati sunt.

Sermo de locis prædicatorum vnius, & Alterius. *Cap. 2.*

ET vr̃, vt ait Aristo. expedit destruere loca eiusdem, & ali⁹ ex
I rebus ꝑdicatis de vnoquoq; illorũ quouis modo fuerit ꝑdicatio, & res, q̃ de illis prædicant̃, si fuerint differentes ꝓm aliquẽ locorum, nõ sunt vnũ. rerum enim q̃ sunt vnæ quicquid prędicat̃ de vna illarũ, oportet ꝙ prędicet̃ de altera, & de rebus, de quibus ꝑdicat̃ vna illarũ, expedit, ꝙ prædicet̃ altera: hoc aũt sic existẽte, vtilia sunt huic loca ꝑdicta de quęsitis absolutis, q̃ sunt quæsita accidentis prout est locus partitionis, & locus cõpositionis, & locus defiõnis, & loc⁹ illationũ. Et ex quo vnũ dr̃ va- K
rijs modis, si cõmonstraret̃ de re, ꝙ sit vna numero, cõmonstratũ est, ꝙ sit vna specie, & genere, & si ꝯmonstraret̃, ꝙ esset vna specie, aut genere, non esset conmonstratũ ipsam esse vnã numero. hæc itaq; ẽ summa locorũ, quæ retulit Arist. in hac partitione. Et dicit Arist. ꝙ nõ sibi constant ꝓdecessores Dialectici in eo, ꝙ definitio cõmonstretur syll'o, sed illam supponebant subiectione quadam, ꝓut Geometræ faciũt de multis definitionibus. Nos aũt videmur ostẽdisse ex nostra oratione, ꝙ definitionis sit sylls, & cũ hoc apparent L
regulæ, quibus hæc cõmonstret̃. Prę stantissima autẽ loca, ex quibus sumunt̃ definitiones in hac arte, sunt loca coniugatorũ, & casuum, &, vt vniuersalius inquã, loca cõia, sicut sunt loca oppositorũ, &c. Et hęc sũt quæ expedit nobis prompta esse circa hanc operationẽ pro maiori ꝑte. Deĩde expedit dinumerare loca particularia, sicut est locus, vbi dictum est, ꝙ qñ definitio in suo cõplemento decernit definito supadditionẽ, aut defectũ, non est definitio, prout definitio rerũ sensatarũ non conuenit definitioni idearum intelligibi- M
lium, quas ponit Plato. mot⁹ enim, qui vr̃ in illarum definitionibus, est impossibilis abstractis, & alia loca particularia. Scire vero ꝑfecte spẽs definitionum, & scire res, ex quibus componuntur, iam dictũ est in lib. Posteriorum Analyticorum. Sicq;, qñ cõnecterentur hæc locis demonstratiuis prædictis hic in inueniendo syllogismum de definitione, iam completa esset nobis sciẽtia artis definiẽdi simpliciter. & hic explicit secunda pars huius libri.

Arist.

ARISTOTELIS TOPICORVM LIBER VIII.

SVMMA LIBRI.

De locis aptis ad instruendum Interrogantem, & de locis pro respondente, ac deniq; de Locis communibus interrogantis, & respondentis.

Loci ad instruendum Interrogan-*tem.* *Cap.* I.

1. Locus. Declaratio. B

Ost hæc autem de ordine, & quonam pacto oportet īter rogare, dicendum. Oportet autē primum quidem, eum, qui interrogare debet, locū inuenire, vnde sit argumentandum: secundum aūt interrogare, & ordinare singula apud seipsum: reliquū vero & tertiū dicere iam eadē ad alterum. Quòd autē inueniat locum, simr Philosophi, & Dialectici consideratio: subinde vero illa ordinare, & interrogare, ꝓprium Dialectici, ad alterum.n. omne quod tale est, Philosopho autem, & quærēti per seipsum, nihil curæ est si vera quidē sint & nota, per quæ syllogismus, & non ponat ea qui respondet, eo ꝙ propinqua sint illis, quæ sunt ex principio, & præuideat qđ subsecutum est, sed fortasse, & studiose aget, quoniā maxime notæ, & propinquæ sunt dignitates: ex illis enim scientifici syllogismi, loci igit̃ vnde oporteat sumere, dicti sunt prius, de ordine aūt, & interrogatione dicendum. diuidendæ propositiones quæcunq; sumendæ sunt ad necessarias, necessariæ autē dicuntur, per quas syllogismus fit.

2. Locus. Declaratio.

C Dña Dialectici & Philosophi.

D

3. Locus. Declaratio.

Quæ autem ad has sumuntur, quatuor sunt. Aut enim gratia inductionis, vt det̃ vniuersale, aut ad magnitudinē orationis, aut ad occultationem conclusionis, aut, vt dilucidior sit oratio: præter has autem nulla est assumenda propositio, sed ꝑ has augere, & interrogare tentādum. E (Sunt autem quæ ad occultationem, certaminis gratia, sed quia omne, quod huiusmodi est, negocium ad alterū est, necesse ē, & illis vti.) Necessarias igitur, ꝑ quas fit syllogismus, non statim præordinādum, sed abeundum ad suprema. Vt non postulet qs contrariorum eandem disciplinam, si hoc voluerit sumere, sed oppositorum: posito enim hoc & quoniā contrariorum eadem disciplina syllogismo colliget, eo ꝙ ex oppositis, sūt cōtraria. F

4. Locus. Declatio.

Si vero illam non ponat, per inductionem sumendum proponenti in particularibus contrariis. Nam aut per syllogismum, aut per inductionē necessarias sumendum, aut has quidem inductione, illas autē syllogismo.

5. Locus. Declatio.

Quæcunq; autē valde manifestæ sunt, illas quoq; oportet pręponere: nam immanifestius est semꝑ in abscessu, & inductione, quod secuturū est, et simul ipsas necessa-

6. Locus. Declatio.

G necessarias proponere, et qui nõ potest illo modo, sumere esse paratum, quæ vero ad has sumptę sunt, accipiendæ quidẽ illarum gratia. Vnaquaqꝫ aũt earũ hoc modo vtendum inducentẽ quidem à singularibus ad vlia, & à notis ad ignota: nota aũt magis quæ fm sensum, vel simpliciter, vel multiplr, vel multitudini.

7. Locus. Declaratio. Occultantem vero, ratiocinatione præcolligere oportet ea, p quæ syllus ei[9] quod ex prícipio ẽ debet fieri: & hęc, vt plurimũ. H Erit aũt hoc, si quis non solũ necessarias, sed & earũ, quæ ad illas sunt vtiles, aliquã syllogizauerit. Amplius, cõclusiones nõ

8. Locus. Declaratio. dicere, sed postea ratiocinatione colligere subitarias. Sic enĩ longissime abscedet ab ea, quæ ex principio, positione. vlr autẽ dicendo, sic oportet enim interrogare qui occulte interrogat, vt ĩterrogata omni oratione, & eo dicente conclusionẽ, quæratur propter quid: id aũt erit maxi I me per antedictũ modum: nam sola vltima dicta cõclusione, im manifestum qũo accidit, eo ꝙ non præuidit respõdens ex quibus accidit, non per membra digestis prioribus syllogismis: minime aũt per membra digeritur syllus conclusione, cùm nõ eius sumptiones ponuntur, sed cùm illa sumuntur, à quibus sylls fit.

9. Locus. Declaratio. Vtile aũt & non continua postulata sumere, ex quibus sylli, sed vicissim ad aliam, & ad aliã conclusionẽ. Nam positis cõuenientibus iuxta seinuicẽ, magis qđ K accidit ex ipsis manifestum.

10. Locus Declaratio. Oportet aũt & definitionẽ sumere, in qbus possibile est, vniuersalẽ propositionem, nõ in ipsis, sed in coniugatis. Nam decipiũt falsa ratiocinatione seipsos qñ in coniugato sumitur definitio, si non vle concedunt. vt si oportet sumere, ꝙ qui irascitur appetit pœnam, sumať autẽ, ira appetitus esse pœnę propter apparentẽ paruipensionem: mani L festum aũt, qm̃ hoc sumpto, habebimus vle quod prælegim[9]: at eis, qui in ipsis proponunt, sępe accidit, vt abnuat respõdens eo ꝙ magis se habeat in ea re instantia. vt ꝙ non omnis qui irascitur appetit pœnã: nam parentibus irascimur quidem, non autem pœnã appetimus. Fortasse aũt non vera instãtia est: nam à quibusdã sufficiens pœna est, tristari solum, & facere pœnitere: verũtamen habet aliquid verisimile, vt non videať irrationa M biliter negare propositũ: in iræ aũt definitione, non similiter facile est instantiã inuenire.

11. Locus Declaratio. Præterea proponere par est: non vt ,ppter idipsum, sed alterius gratia eum qui proponit: nam deuitant ea, quæ ad positionem sunt vtilia.

12. Locus Declaratio. Simpliciter aũt dicẽdo, q; maxime facere dubiũ, vtrum quod proponitur, an oppositũ sumere vult. Nã dubio existente quidnam ad positionẽ est vtile, magis quod sibi vr ponunt.

13. Locus Declaratio. Amplius, per similitudinẽ interrogare.

A terrogare. Nam & verisimile, & latet magis vſe, vt quẽadmodũ ſcientia & ignorantia contrariorum eadem, ſic & ſenſus contrariorũ idẽ: aut ẽ conuerſo, poſtq̃ ſenſus idẽ contrariorum, & ſcia: hoc autem eſt ſimile inductioni, non tñ idem: nam ille quidem à ſingularibus vſe ſumit, in ſimilibus autẽ non eſt quod ſumitur vſe, ſub quo omnia ſimilia ſunt.

14. Loc[9]. Declatio. Oportet aũt & ipſum ſibimet q̃nq; inſtantiam ferre. Nam inſuſpecte ſe habent reſpondentes B ad eos, qui videntur iuſte argumentari. Vtile aũt dicere quod 15. Loc[9]. Declatio. conſuetum, & quod dicit tale. Nam prigreſcunt quod ſolitũ ẽ dimouere, inſtantiã non habentes: ſimul autẽ, & quia vtuntur & ipſi talibus, cauent ea dimouere. Amplius, non ſedule age-16. Loc[9]. Declatio. re, & ſi oĩno vtile ſit. nam aduerſus ſedule agẽtes, magis renitun-17. Locus Declatio. tur. Et vt in ſimilitudine proponere, quod propter aliud aliquid proponitur, & non pp ſeipſum, vtile ponẽt magis. Amplius, nõ id proponere qđ oportet ſumere, ſed cui conſequens id eſt ex neceſsitate. Nam & magis concedunt, eo quod non ſilr ex hoc manifeſtum ſit, quod cõſecuturũ eſt, et ſumpto hoc, ſumptum eſt & illud. Et id vltimo 18. Locus Declatio. interrogare, quod maxime vult ſumere. Nam maxime prima renuunt, eo ꝙ plurimi interrogantiũ prima interrogãt, circa quæ 19. Loc[9]. Declatio. vel maxime ſtudent. Ad quoſdam aũt prima quæ vtilia ſunt proponere. Nam proterui maxime prima admittunt, niſi omnino manifeſtum: ſit quod ſecuturum eſt, in fine autem proteruiunt: ſilr autem & quicunq; arbitrantur acuti eſſe in reſpõdendo, ponẽtes enim prima, in fine recantãt, tanquã nihil acciderit ex ijs quæ poſita ſunt: ponũt autem prompte, confidentes habitui, & arbitrãtes nihil ſe eſſe paſſuros. Amplius, prolongare, & 20. Loc[9]. Declatio. interponere quæ nihil ſunt vſui ad orationem, quemadmodum pſeudographia vtẽtes. Nam cũ E ſint plura, immanifeſtũ in quo falsũ ſit, quare & occultãt q̃nq; interrogãtes, in abſconſo proponentes ea quæ p ſe propoſita, nõ ponerentur: ad occultationem igitur, dictis eſt vtendum.

Sermo de quatuor intentionibus topicis. Cap. I.

Ecet poſt hæc loqui de ordine interrogationis & reſponſionis: & hinc exordiemur ordinẽ in-F terrogationis, & q̃uo cõueniat illã facere. Primũ quidẽ quod expedit interroganti eſt, ꝙ quærat locũ topicum, vnde faciundus ſit ſylls. Et ſecundo, ꝙ coaptet interrogationẽ, & ordine ponat omnẽ rem, prout intereſt. Tertio, ꝙ de hoc loquat̃ cum alio, & Philoſophus & Dialecticus conueniunt in hoc. Ordo vero & interrogatio ſunt propria Dialectico: huius aũt cauſa eſt, quia ſylls dialecticus fit inter interrogantẽ & reſpõdentem, ſylls autem demõſtratiuus fit infra ſeipſum: & ideo demonſtrator, q̃n eius p̃miſſæ fuerint veraces non,

G nõ curat an admittat eas ali⁹ necne. Iam aũt in præcedentibus descripsimus loca dialectica, ex quibus fiunt syll'i quibus vtit̃ hęc ars, & ante hoc d̃scripsim⁹ syllogismos dialecticos, & suas spẽs, & suas partes, & illorũ coaptationẽ, nunc aũt exordiamur hinc, & dicamus, ꝙ p̃missę, quę fiũt in hac arte primo sunt duarũ specierum, aut. n. sunt p̃missæ necessarię, & sunt ex quibus fit syll's primo, & infertur inde cõclusio illatione necessaria, aut pręmissæ, quæ dum cõnectunt̃ bis præmissis necessarijs in hac arte, fiunt magis amplificantes H intentionẽ, quę intendit̃ per illas & vehemẽtioris actionis, s. destructionis positionis, quã respondens procurat obseruare. Et hę quidẽ fiũt ob quatuor intentiones, quarũ vna est certioratio de respõdente in admissionem præmissarũ necessariarum, quarũ priuatio admittẽdi à respondente non creditur, qñ non fuerint maxime diuulgationis. Secũda intentio est occultatio cõclusionis inferibilis ex pręmissis necessarijs ipsi respondenti, vt interrogãti facilius sit admittere, quod admitti ab illo procurat. Tertia intentio est rei or- I namentũ, & decoratio, & amplificatio. Et quarta intentio est illius declaratio, & manifestatio. Hęc itaq; sunt quæ pollicent̃. Duę aũt primę intẽtiones sunt huic arti proprię, in tertia vero & quarta conuenit, q. habet hanc artẽ, cum illo qui habet artem demõstratiuã, & pręcipue orationis declaratio & manifestatio ẽ, quod propriũ est huic arti de vtẽdo præmissis extraneis, quæ præmissæ sunt speciei propriarũ arti oratoriæ & arti sophisticę, & ostenduntur, in singulis artibus. Pręmissę vero, quę fiunt ad certiorandũ de respondẽte K circa id, de quo nõ confidit interrogãs de illo, vt ei admittat ipm, sunt duarũ specierũ. Quarũ vna est præmissarũ vniuersalium ambientium necessarias: & hoc quidẽ fit, qñ interrogans nõ interrogaret ipsasmet pręmissas necessarias, sed interrogaret vl'es illas ambientes, & procuraret hoc quantũ ei possibile fuerit, ꝙ sumat vniuersalissimũ, quod inuenerit illis præmissis, quas admittendas procurat. qñ enim respondens admiserit præmissam vl'em, impos'e est ei negare particularem, quæ illi subest. vt verbi gratia, qñ vellemus L admitti, ꝙ cõtrariorum scientia sit vna, expedit, ꝙ nõ quęramus, an cõtrariorum scientia sit vna, sed quęramus, an oppositorum scĩa sit vna. Differentia aũt inter has pręmissas, quæ proferuntur ad certiorationẽ, & vl'es, quę proferuntur, vt eis commonstrentur particulares, q̃ eis subsunt, est hęc, nã fiunt f'm modũ patefaciendi quærendo locũ, vbi sint particulares, quas procurat admitti per se notas in hac arte, s. ꝙ sint vulgares: & ideo numerabantur inter necessarias, hæ autem fiunt per id, quod deforis est, quę solũ differunt M ex parte vsus t̃m. Secundę autẽ speciei sunt præmissæ inquisitiuę, quæ sumuntur ad certiorandum de præmissis vniuersalibus, per loca, quib⁹ inquisitio non est de necessitate, cõmonstrandi præmissam vl'em: qñ enim essent de necessitate numerarentur inter necessarias. prout est, ꝙ ab illo admittat̃ vice illius ꝙ oppositorum sit vna scientia, & ꝙ contrariorum sit vna scientia, & relatiuorum sit vna scientia, & habitus & priuationis sit vna scientia.

Hæ

A Hæ itaq; ſunt duę ſpecies pręmiſſarum, quæ fiunt ad certioratione͂. Modi vero, quibus euenit cōcluſionis occultatio, prout Ariſto. hic numerat, ſunt treſdecim modi, quorũ quidã eſt pręmiſſarũ extranearum, & quidã eſt illarũ quæ fiunt per pręmiſſas neceſſarias. Sicq; vnus eorum eſt, ꝙ non interroget de præmiſſis neceſſarijs, quæ concluderent quęſitum interrogãtis, ſed interroget de ꝑmiſſis, quæ concluderent ꝑmiſſas neceſſarias, & attendat in hoc remouere, quantũ diſtantius poſſibile ſit ab interrogãdo ꝑmiſſas neceſſarias, B qñ interrogat de præmiſſis ſylľi inferentibus ꝑmiſſas neceſſarias, & hoc quide͂ quantum ſibi poſſibile eſt in remouendo in ipſa interrogatione de ſingulis quæſitis à præmiſſis neceſſarijs: hoc em̃ opus ĩcludit duos modos, quorũ vnus e͂ occultatio illationis ab ipſo reſpondente ob diſtantiã, quę eſt inter primũ quęſitũ & ꝑmiſſas, de quibus interrogať: notum enim eſt, ꝙ, qñ diſtantia fuerit maior, illatio eſt latentior, & ſecundus modus eſt obliuio, quæ accidit ob multas ꝑmiſſas, quia reſpondẽs obliuiſcereť quarũdam illarum, & C nõ cerneret meminiſſe in hoc loci illationis ipſius cõcluſionis ex illis, & admitteret illas. v.g. ꝙ ee͂t primũ quæſitũ, an voluptas ſit bona, & ꝑmiſſæ neceſſarię, quę inferrent hoc quæſitũ, ſunt dicere, voluptas eſt iucũda, & oe͂ iucundum eſt bonum, omnis itaq; voluptas e͂ bona. Et ꝑmiſſę, quæ concluderent minorem huius ſylľi, quę eſt, ꝙ voluptas ſit iucunda, ſunt, voluptate͂ omnia aĩalia cupiunt: & quicquid cupiũt omnia animalia eſt iucundum: quæ aũt cõcluderent ipſam maiorem, ſ. dicere, omne iucundum eſt bonũ, eſt dicere, omne iucundum eſt naturale, & D oe͂ naturale eſt bonũ. hæ itaq; quatuor præmiſſæ cõcludunt duas præmiſſas neceſſarias, & aliqñ poſſibile eſt, ꝙ ſumamus vice harũ quatuor, ipſas octo præmiſſas, quæ eas cõcludant, aut vice harum octo ſexdecim ꝑmiſſas, quæ ipſas cõcludant, & eueniret in hoc occultatio, quã narrauimus. Et inueniť etiã alius mod⁹, qui occultat inferre tales ꝑmiſſas ipſaſmet ꝑmiſſas neceſſarias. Et vice illarũ pręmiſſarum, quæ ſunt neceſſariæ, interrogetur de duabus præmiſſis ſylľi, quæ illas inferũt, & hoc e͂t, ꝙ interrogetur de vna illarũ ſm E ſe, & vice ſecũdę interrogeť de duabus ſylľi præmiſſis, quæ illam cõcluderent, & hoc prout poſſibile fuerit, diſtantius remoueri. Et interrogabimus reſpõdentem de alio ſylľo, qui eſt magis diſtans à cõcluſione, aut de duab⁹ præmiſſis illius ſimul, aut de reliquis ſyllogiſmis, & de vna ꝑmiſſa ſolum, & vice concluſionis ſumemus de omni ſylľo tres præmiſſas, vnã præmiſſam ſyllogiſmi, qui infert & duas præmiſſas ſyllogiſmi, quæ concludunt alteram præmiſſam huius ſyllogiſmi, & hoc ĩ ſingu F lis ſyllogiſmis excepto vltimo. Vt verbi gratia eſt quæſitum, an ſanitas non ſit coæquatio: & ſylľs neceſſarius, qui illud cõcludit, ſunt duæ præmiſſæ: quarũ vna eſt, ꝙ ſanitas non ſit ad aliquid: & ſecunda eſt, ꝙ coęquatio ſit ad aliquid, & hoc qde͂ in ſecunda figura, & interrogeť ad ipſum quod dicimus, ꝙ coęquatio ſit ad aliquid, & vice illius quod dicimus, ꝙ ſanitas nõ ſit ad aliquid, ĩterrogemus de duabus pręmiſſis neceſſarijs, quę illã inferrent, quę ſunt dicere,

G dicere, ꝙ sanitas sit qualitas, & qualitas nõ sit ad aliquid: & interrogauimus de altera harum pręmissarũ ſm se, s. de ea, qua dicim⁹, ꝙ sanitas sit qualitas, & vice alterius, quæ est, ꝙ qualitas nõ sit ad aliquid, interrogabimus de duab⁹ præmissis, quę hanc concluderent, quæ sunt, ꝙ qualitas dicitur ſm se, & quod dicit̃ ſm se, non est ad aliquid, & de vna pręmissarũ, quæ est, quod dicimus, qualitas dicitur ſm se, interrogabimus ſm se, & vice alterius, s. quæ dicit, ꝙ id, quod dicitur ſm se, non sit ad aliquid, interrogabim⁹ de duab⁹ pręmissis, quæ illam concludunt, videlicet dicere ad aliquid dr̃ respectu alterius rei, & quod est ſm se non dicitur respectu alterius rei. Et hic ē vltimus syllˢ, de cuius ambabus pręmissis interrogabim⁹ simul: sicq; interrogarem⁹ in hoc exemplo de qnq; pręmissis solũ, videlicet de duabus præmissis vltimi syllˢⁱ cum vna præmissarum syllogismorũ reliquorũ, donec finiatur ad sylˢm, qui concludat ipsum quæsitũ. v. g. ꝙ dicamus, an ad aliqd dicat̃ respectu alterius rei, & quod est ſm se non dicatur respectu alteri⁹ rei. Deinde his duab⁹

H (margin letter, beside "missis, quæ illam concludunt")

I præmissis componemus secundam ꝑmissam huius syllogismi, quæ est, ꝙ qualitas dicitur ſm se, & cõnectemus huic aliã præmissam tertij syllogismi, quæ est dicere, ꝙ sanitas sit qualitas, deinde his connectem⁹ primam præmissam, quæ concludit ipsum quæsitũ, quæ est, ꝙ coæquatio sit ad aliquid: & ex his quinq; præmissis cõcluditur nobis quęsitum, quod est, ꝙ sanitas non est coęquatio, & fit semper numerus pręmissarum, de quibus interrogat̃ superaddendo vnũ numero syllogismorũ: nos enim sumim⁹ de singulis syllogismis vnã pręmissam, & ex vltimo duas præmissas eius simul. Sed huic modo non cõtingit ipsa occultatio, quæ fit ob multitudinẽ pręmissaꝝ. Et ideo oportet interrogantẽ procurare vtiliorem duorum modorum pro singulis quæsitis, & notum est, quòd in tali opere qñ fit interrogatio, non exprimit̃ aliqua res de conclusionibus. Si vero exprimit̃, & in cõclusionib⁹ quęstio subiecti, oportet, vt ait Arist. ꝙ simul post interrogationem de suis præmissis interroget, & non interroget de singulis cõclusionibus post interrogationẽ de præmissis, quæ illas concludunt, in hoc enim fit quædam spẽs occultationis ob occultationem ordinis inter conclusiones & præmissas.

K (margin letter)

L (margin letter)

Secundus aũt modus occultationis conclusionis est, quia, qñ non intendimus destructionẽ alicuius positionis, quæ profertur ſm aliquẽ casum, expedit ponere interrogationẽ de pręmissis vtilibus ad illius destructionem ſm casum aliũ à casu ipsi⁹ positi, immo illud capiemus alio casu, & proprij iuuaminis est hoc præceptũ in positis, pro quorum destructionib⁹ vtimur locis definitionis, & sunt posita, quorũ destructio intẽditur per præmissas vl̃es: destructio enim in hac arte fit ſm totum, & secundum partẽ. Verũtamen hoc pręceptum fuit magis propriũ in definitionibus, ex quo impoſſe est præmissis, quæ sunt in via definitionis, ꝙ in ipsis remoueat̃ distantia à quęsito, sicut fit in alijs pręmissis, definitiones enim sũt prima principia, vt q proponeret cõmonstrare, ꝙ Deus non denominet̃ per irã definitiue, & proferatur interrogatio de definitione

M (margin letter)

A tione irascẽtis, & dicat, nunquid irascens sit, qui appetit vindictã, & interroget de definitione iræ, & diceret, nunquid ira sit appetitus vindictæ, ponens interrogationẽ hoc modo lucrat duo iuuamina, quorum vnũ est, quia respõdẽs putaret, ꝙ sit dĩa inter definitionẽ iræ, & definitionẽ irascentis, & ꝙ nõ quod admittitur in definitione iræ, oporteat esse in definitione irascentis, & hoc est occultatio quędam: scd̃m autem iuuamen est, ꝙ, qñ definitio sumitur de nudata à materia, fit difficilioris destructiõis. v.g. quia qñ nos dicim⁹, B ꝙ irascens sit qui appetit vindictã, contradicitur nobis de ira patris in filium, & de ira in amicos: qñ autẽ sumeremus definitionem denudatam à materia, non esset facilis hæc contradictio. Huius autẽ causa est, quia, qñ prędicatum prædicatur de subiecto, quod ẽ in materia, in ipsa materia eueniũt illi accidẽtia, quibus dubitat ipsum inesse subiecto, sed hoc iuuamen nõ est huius capituli, quod est conclusionis occultatio, sed per illud facilior fit admissio præmissæ ab ipso respondente.

Tertius autẽ modus occultationis est, ꝙ interrogetur de similibus C præmissis, quas intẽdit admitti à respondente vice ipsarum præmissarum ẽm se, aut interrogetur de pręmissis, quæ concludant quid simile conclusioni quæsitæ, nõ de his, quæ concludant conclusionem quæsitã, hic enim colligit cum occultatione persuasionẽ, & bonam distinctionẽ ab ipsa re. v.g. quia quando nos proponimus concludere, ꝙ vna sit contrariorum disciplina, non caperemus præmissas, quę concluderent hoc quæsitum, sed caperemus præmissas, quæ concluderent cõclusionem similẽ huic conclusioni, s. pręmissas, quæ concluderent ꝙ cõtrariorum sensus sit vnus. Et similiter, qñ proponimus interrogare, nunquid contrariorum sit vna scientia, interrogaremus à simili, & diceremus, nunquid cõtrariorum sit vnũ iudicium, & euidens est, ꝙ, quando respondens admiserit rem inesse simili alicui rei, ꝙ iam illam admiserit illimet rei. diuulgatum enim est in hac arte, ꝙ similium idem est iudicium ex parte suæ similitudinis. D

Quartus aũt modus occultationis conclusionis est, ꝙ non interrogetur de ipsa pręmissa vtili in se, sed interroget de consequente ipsam. v.g. quia, quando nos proponimus interrogare, an nox non sit, vice ei⁹ interrogamus, an dies non sit. E

Quint⁹ modus occultationis est, ꝙ in oratione proponamus causas, & res, quarum non est quid vtile ad quæsitum oĩno, quod superfluum est: causas quidẽ ꝙ eloquat de vna re ꝑ dictiones synonymas, & ꝙ vice dictionis simplicis eloquatur de illa per orationem, aut orationes cõpositas, adeo ꝙ vna pręmissa sit secundum formam multarũ pręmissarũ. F Superfluum vero est, ꝙ introducat in repetitione pręmissarum vtilium cõclusioni pręmissas inutiles. Iuuamen quidẽ causarum est, quia occulitur à respondente intentio interrogantis, qd ꝓponat admitti ab illo, cum eo ꝙ illis est persuasio quędã. Superflui vero iuuamen est, quia respondens putabit, ꝙ de quocunque ipse interrogetur, sit superfluum, & permiscetur illi vtile cum inutili, & in orationis progressu connectem⁹ omnia illa, s. causas, & superfluum,

G & hoc est de his, quę accidere faciũt respondenti, passionẽ, & iuuant interrogantem ex obliuione respondẽtis, ex qua nesciet quid, & euanescet, & non seruabit aliquid.

Sextus modus est, ꝙ argumentet̃ ad præmissas apud interrogationẽ de illis præponendo affectus, ꝙ dicatur ꝙ hę sint de rebus, quas intellectus admittit, & quas intelligẽs nõ negaret, & ꝗ his siles orationes morales & afficiẽtes, sunt narratę in libro Rhetoricorũ: hoc enim occuleret ab ipso respondente locũ ambi-
H guitatis & apparentię dubij de præmissa, qm̃ difficile est dubitare & repellere, quod consueuit admitti, & hic quidẽ locus facit adipisci respondẽti persuasionẽ, & cum hoc fit occultatio loci dubij, affect⁹ enim impressio, quę fit respondenti, ex hoc excęcat ipsum à cõprehendẽdo causas dubij in p̃missam. Septimus modus est, ꝙ nõ interroget̃ solũ de pręmissa vtili, sed secũ vtatur aliquid, quod ipsam occultat, & vt vniuersalius inquã, sit ipsius interrogatio de illa ſm formam dubiã, ꝑ hoc enim latet respondentẽ mens interrogan
I tis, & condonaret illi id, quo vinceret ſm eius opinionẽ & asseuerationem. Et aliqñ fit hic modus occultationis ei nõ vtendo pręmissis extraneis, sed qñ ĩterrogat̃ de p̃missis vtilib⁹ interrogatione ambigua. Et totius huius causa est, quia putaret respondens, ꝙ qui ĩnterrogat attente procuret oẽs illas spẽs, & ꝙ non dubitet, licet lateat eum, quam partem contradictionis intendat admitti.

Octauus modus ẽ, ꝙ ponat interrogationẽ de præmissis, quæ putant̃ admitti ob diuersum ab ipso ꝗsito, nõ de præmissis, de quarũ re apparet ꝙ capiant̃ ob quæsitum. v.g. ꝙ K quæsitũ sit, ꝙ diuitiæ sint bonæ, qa si huic concesserimus ꝙ diuitię sint eligibiles, mox respondens coniectaretur, ꝙ de illa interroget̃ ob ipsum quęsitum. Si aũt vice illius concesserimus, ꝙ id, quo fiunt opera virtutum, sit bonũ, prout est indigũ nutrire, putarent, ꝙ huius propositum esset hinc concludere, ꝙ indigũ nutrire sit bonũ, & admitteretur hæc præmissa, qua admissa non remaneret nisi ꝙ interrogetur de præmissa, quam impossibile esset negare, scilicet ꝙ diuitijs nutriatur indigus.

Nonus modus est, ꝙ proferantur L præmissæ de quibus interrogat̃ ſm exemplum, & narrationẽ, dico narrationẽ, ꝙ illas ponat, prout est ei⁹ elocutio, & ipsas intelligat ſm hanc dispositionẽ. per exemplum aũt intelligo ꝙ illas ꝓferat, ac si essẽt metaphora & exemplum alterius rei. Hi itaq; sunt oẽs modi, quib⁹ fit occulatio per pręmissas, quæ sunt de foris, reliqui aũt, quorũ hic fit mentio, sunt, quæ fiunt ꝑ necessarias p̃missas, quorũ est, ꝙ non interroget̃ de præmissis ſm ordinem cõcludentem, sed interrogetur ſm aliam dispositionem, & aliqñ inserantur or M dine simili alicui conclusioni, quæ non sit cõclusio quæsita. verbi grã, ꝙ primũ quæsitum sit, an voluptas sit bona, qñ insereremus præmissas ordine, quæ cõcluderent nobis hoc quæsitum conclusione prima, diceremus an voluptas nõ sit perfectio, & an perfectio non sit appetitus, & an appetitus non sit naturalis, & an naturalis nõ sit bonus, & hinc ꝯcluderet̃, ꝙ voluptas sit bonũ. Et hanc ob cãm in tali quæsito nõ insereret̃ talis ordo, sed insereret̃ ordine hoc, quo

A quo putetur, ꝙ intendat cõcludere aliam conclusionem, præter ipsum quæsitum. v.g. in his pręmissis ꝙ dicatur, an voluptas non sit perfectio, & appetitus sit perfectio, & naturale sit pfectio appetitus, & naturale sit bonum cum hoc ꝙ respicit conclusionem, quã concluserat primus ordo, respicit etiam alias cõclusiones. Et puto ꝙ hoc deceat, qñ affirmatiuę fuerint conuertibiles, & maiores præmissæ singulorum horum syllogismorum fuerint negatiuæ. Et ipsorum est, ꝙ ponat interrogationẽ ſm modum, quo nesciat respõdẽs,
B an proposuerit sumere ipsam rem, aut eius cõtradictoriũ, & hoc fit interrogatione ambigua, nõ interrogatione indicante, prout esset quęsitũ, an voluptas nõ sit bona, & vellemus admitti præmissam vtilẽ, ad hoc, s. ꝙ bonũ sit, quo homo est bonus, & nõ interrogaretur de pręmissa interrogatione indicante, vt scilicet, sit propositũ & dictio nunquid, sed interrogaretᷣ de illa interrogatione ambigua, cuius destructio sit ꝑ dictionẽ an, vt dicatur, an bonũ sit, quo hõ est bonus, aut bonũ non sit, quo homo sit bonus. Et quidã
C illorũ est, ꝙ capiatᷣ interrogatio de præmissis vtilibus q̃sito: respondentis enim consuetudinis est festinare ad colluctandum ad primũ, quod ipsum interrogaret quęrens, qm̃ notum est, ꝙ ꝓcedens in interrogatione est magis ęstimatũ apud ipsum, nisi sint duæ spẽs ĩterlocutorũ, quarum vna est spẽs illorũ, cui contingit hebetudo & mala cõplexio frigida ob priuationẽ exercitij, et omissionẽ sui ipsius: secũda aũt spẽs est illorum, qui reputãt se ob ipsos esse præclaræ cogitationis & intellect⁹.

Cum illis quidẽ qui sunt primę speciei vtilius est interroganti, ꝙ festinet per vtilius, qñ enim prolongatᷣ illius disceptatio, calefit, & inflammatur eius appetitus, & cõiectatur, quę non fuerat pręmeditatus. Illi vero, qui est bonæ ęstimationis de se, potestatis est repellere contradictionẽ, qua facilis est in rei initio, & admittit id, quod interrogatur, qñ aũt facta fuerit consideratio, & coniectabitur quid sequatur, negat contra id, quod accidit illi, qui dubius est de se, non confidens constituere eius controuersiam. Et de illis ẽ, ꝙ non ostendat diligentiã solertẽ de præmissa, quã proponit admitti: interroget enim de duab⁹ partibus cõtradictionis simul, & interroget de opposito pręmissę, quam proponit admitti. hic enim colligit duas spẽs occultationis, quarũ vna est, ꝙ respondens putet, ꝙ id, qđ explicuisset, sit ex intentione: & secunda est, quia hic putat ꝙ forsan hic admittet alterã pręmissam facilius, & hinc fit, ꝙ qñ illã transfert ad primã, habetᷣ propositũ. hęc itaq; est summa omniũ rerum, quas Aristoteles narrauit de absconsione conclusionis.

Pro Inductione Respondenti, loci alij. Cap. 2.

A Dornatũ vero, inductione, & cõclusione eorum q̃ affinia sunt. Inductio igitᷣ quale qd est, manifestũ: diuidere autẽ hmõi, vt scientiam scientia esse meliorem, aut eo ꝙ exactior est, aut ꝙ meliorũ: et ꝙ scientiarũ aliæ quidẽ sunt contemplatiuę, alię autem actiuæ, aliæ porro effectiuæ: nam vnũquodq; taliũ coornat quidẽ ora- 21. Locus Declaratio.

tionẽ,

G tionem, at non necessariũ est, vt dicaṫ ad conclusionẽ. Ad diluciditatẽ autem exẽpla, & similitudines afferendũ. Exẽpla autẽ accõmodata, et ex q̃bus scimus, qualia Homer⁹, nõ qualia Cherilus: sic enim clarius erit quod proponiṫ. Vtendũ aũt in disserendo, syllo quidem ad dialecticos magis, q̃ ad multitudinẽ: inductione vero cõtra, ad multitudinẽ magis. dictum est aũt & de his & prius. Est autem in aliquibus quidem inducẽti possibile interrogare vle, in aliquibus vero non facile, eo q non positum sit similitudinibus nomen omnibus cõe, sed qñ oportet vniuersale sumere, sic in omnib⁹ talibus esse dicunt. Id autẽ determinare difficillimum est, qualia sunt ea, quæ proferuntur huiusmodi, & qualia non, & propter hoc sæpenumero dissident in disputationibus, alij quidẽ dicentes, similia esse quæ non sunt similia: alij vero dubitantes quæ sunt similia, nõ esse similia. Quare tentandum in oĩbus talibus, ipsum nomina effingere, vt neq; respondenti liceat dubitare, q non similiter quod infertur dicitur, neq; interroganti calumniari, vt silr dicto, eo q plura eorum, quæ non silr dicũtur, similiter videntur dici. Quando autem inducenti in pluribus non dederit vle, tunc iustum est efflagitare instantiam: nõ dicente autem ipso in aliquibus sic, non iustum est efflagitare, in aliquibus non sic. Oportet enim inducentem prius sic instantiam efflagitare. Efflagitandum aũt instantias non in eo quod proponitur ferre, nisi vnũ tantum sit huiusmodi, vt dualitas partiũ numerorum solus primus. Nam oportet, & eũ, qui instat in altero instantiam ferre, aut dicere quod hoc solum tale est. Ad eos autẽ, qui instant vniuersali, non in eodem autẽ instantiam ferunt, sed ĩ ęquiuoco, (vt quod habeat aliquis non suum colorẽ, vel pedẽ, vel manũ, habebit enim pictor non suum colorẽ, & cocus pedẽ non suum,) diuidendo reuera in talibus interrogandũ est. Nam latente æquiuocatione, bene viderentur instare propositioni. Si autẽ non in æquiuoco, sed in eodem instans præpediat interrogationẽ, oportet auferentem id, in quo instantia est, proponere reliquum, vle faciendo, donec sumat quod vtile est. Vt in obliuione, & in oblitũ esse, nõ enim concedunt eum qui amisit disciplinam, oblitum esse, eo q transeunte re, amisit quidẽ disciplinam, oblitus autẽ non est. dicendum autem auferenti id, in quo instantia est, reliquum, vt si permanente re amisit disciplinam, iccirco oblitũ esse. Similiter autem, & contra instantes, qm maiori bono, mai⁹ opponiṫ malũ: proferunt enim qm sanitati minori bono, q̃ bona habitudo, maius malũ opponiṫ: nam ęgritudinẽ maius esse malum mala habitu-

Marginalia (left): 22. Locus Declaratio. — 23. Loc⁹. Declaratio. — 24. Locus Declaratio. — H — I — 25. Locus Declaratio.

Marginalia (right): K — 26. Locus Declaratio. — 27. Loc⁹. Declaratio. — L — 28. Locus Declaratio. — M

A habitudine, auferendum igit, & in hoc, in quo instantia est: nam ablato magis ponet, vt qm̄ maiori bono maius malū opponit, nisi cōferat alterū ad alterū: quē admodū bona habitudo ad sanitatē. Non solum aūt eo instante hoc faciēdū: sed & si sine instantia negat, eo quod præuideat aliquid taliū. Nā ablato eo, in quo
29. Loc⁹. Declatio. instantia est, compellet ponere, eo ꝙ non præuideat in reliquo, in aliquo non sic esse. Si aūt non ponat, efflagitatus instantiā, nō
B habebit assignare. Sunt autem hmōi propositionū, quæ in aliquo falsæ sunt, in aliquo aūt veræ: in his enim par est auferre, reliquum aūt verū relinquere.
30. Loc⁹. Declatio. Si aūt in multis proponēti nō ferat instantiā, postulandum est ponere. Nam dialectica est propositio, ad quā sic in pluribus se habentē, nō est instantia. Qn̄ au
31. Locus Declatio. tem contingit idē, & sine impossibili, & per impoſſe syllogizare, demonstranti quidē & non
C differenti, nihil refert vel sic, vel illo modo syllō colligere: differenti aūt non est vtendum p impossibile syllō. nam, si sine impossibili quidem syllō colligat, minime fiet, vt dubitent: at, qn̄ per impoſſe syllogizant, (nisi valde manifestū sit falsum esse,) nō impossibile dicūt esse, quare nō fit interrogantibus quod volūt.
32. Loc⁹. Declatio. Oportet aūt proponere quæcunq; in pluribus quidem sic se habēt. Instantia autem, aut omnino non est, aut non in superficie est conspicere: nam qui non D possunt cōspicere in quibus nō sic, tanquā verū quidem sit, ponunt. Non oportet aūt conclusionem interrogationē facere. 33. Locus Declatio. Alioquin aūt, eo renuente nō videtur fieri syllſs: nam, & sæpe cō non interrogat, sed, vt sequēs infert, negant: & hoc facientes nō videntur redargui ijs, qui nō cōspiciunt quod accidit ex ijs quę posita sunt: quādo igitur nō dicens quidē accidere, interrogabit, ille autem negabit, omnino E non videtur fieri syllſs. Non vi- 34. Loc⁹. Declatio. detur autē omne vſe dialectica propositio esse, vt, qd ē homo? aut quot modis dicitur bonū? est enim dialectica propositio, ad quam est respondere, sic, vel non: ad dictas autem nō ē, quare non sunt dialecticæ huiusmodi interrogationes, nisi ipse determinās, vel diuidens dicat: vt putas ne bonū sic, vel non sic dicitur? nam ad talia facilis responsio, vel affirmando, vel negādo: F quapropter tentandum sic proponere huiusmodi propōnes.
35. Locus Declatio. Simul autē, & iustum fortasse ab illo interrogare, quot modis dicitur bonum, qn̄ hoc diuidente, & proponēte, nullo modo cōcesserit. Quisquis autem vnam 36. Locus Declatio. orationē multo tempore interrogat, male interrogat. Nam, si respōdeat quidem ei interrogatus, quod interrogatur, manifestum quòd multas interrogationes interrogat, aut frequēter easdem: quare aut nugatur, aut nō

G habet syllm, nam ex paucis ois sylls: si vero nō respōdeat quid, aut non increpat, aut discedit.

37. Locus Declatio. Est aūt argumentari, difficile, & sustinere facile ipsas suppositiones. Sunt aūt talia, & quæ natura sunt prima, & q̄ postrema. Nā prima quidē termino egēt, postrema vero per multa terminantur volenti cōtinuum sumere à primis, aut sophisticę videntur argumentationes: impossibile enim demonstrare quippiā est eū, qui non incipit à proprijs H principijs, & connectit vsq; ad vltima: definire aūt nihil ducūt respondentes, neq; si interrogās definierit, aduertunt: atqui non facto manifesto quidnam est qđ propositum est, non facile est argumentari: maxime autē quod tale est, circa principia accidit, nā alia quidē per hæc monstrantur, ipsa vero non contingit per alia, sed necesse est definitione talium vnumquodq; cognoscere.

38. Locus Declatio. Sunt aūt difficile argumētabilia, & quę valde propinqua sunt I principio. Non enim contingit plures ad hæc rōnes inuenire, cùm sint pauca media, horumq; & principiorum, per quę necesse est monstrare ea quæ post illa sunt.

39. Locus Declatio. Terminorum autem difficile argumentabiles ij omnium maxime sunt, quicunq; vtuntur talibus nominibus, quæ primū quidē immanifesta sunt simpliciterne dicant, an multipliciter: adhuc autē quæ neq; nota vtrū proprie, an fm metaphoram de K definito dicantur. Nam, quia obscura sunt, non habent argumenta, quia vero ignorantur, si absq; metaphora dicitur quod tale est, non hēt quod increpet.

40. Locus Declatio. Omnino aūt omne problema qn̄ difficile argumentabile, vel termino indigere arbitrandum est, vel est eorū quæ multipliciter, vel eorū quæ fm metaphoram de definito esse dicātur, vel non longe à principijs, vel quia non manifestum est primū nobis hoc idem, fm quem dictorū L modorum est, quod dubitationem præstat. Nam, cùm est manifestus modus, manifestū, qm̄, aut definire oportebit, aut diuidere, aut medias propositiones inuenire. Nam per hæc monstrantur vltima.

41. Locus Declatio. In multis autē positionibus (non bene assignata definitione) nō facile disputare, ac argumentari. Vt vtrū vnū vni cōtrariū, an plura: definitis aūt contrarijs aliquo modo, facile est ostendere vtrum contingit plura eidem esse cōtraria, an nō: eodem aūt modo, & in alijs M definitione indigentibus: videntur aūt, & in disciplinis quædā ob definitionis defectū non facile describi, vt & qm̄ quæ ad latus secat planum linea, similiter diuidit & lineam, & locū: definitione autem dicta statim manifestum est quod dicitur. Nā eandem ablationē habent loca, & linea, est autem definitio eius orationis hæc.

42. Locus Declatio. Simpliciter autem prima elemētorū, positis quidē defini-

A definitionib⁹, vt quid linea, vel quid circulus, facillimũ ostẽdere, verum non multis ad vnumquodq; eorũ est argumẽtari, eo ꝙ non sunt multa media: si aũt nõ ponanẽ principiorum definitiones, difficile: fortasse aũt omnino impoſſe. Silr autẽ his, & in ĳs q̃ sunt circa orationes se hẽt: non igiẽ latere oportet, qñ difficile argumẽtabilis est positio, ꝙ passa est aliquid eorum q̃ dicta sunt, qñ autẽ erit ad dignitatẽ, & propositionẽ, maior labor disputare ꝙ̃ ad positionẽ. Dubitare aũt possit quispiã, vtrũ ponẽda sint alia, an non: nã, si nõ ponat, sed poscat, & ad illa disputare, maius pręcipiet, ꝙ̃ quod in principio positũ est: si vero ponat, credet ex min⁹ credibilib⁹: si igiẽ oportet nõ difficilius problema facere ponendũ, si aũt p notiora syllogizare, non ponendum. An discenti quidẽ non ponendũ, nisi notius sit: exercitato vero ponendũ, si verum solũ videatur: quare manifestum, qm̃ non silr, & interroganti, & docenti existimandum esse ponendum. Quo pacto igitur interrogare, & ordinare oportet, bene sufficiunt quæ dicta sunt.

43. Locus Declaratio.

B

Dubitatio.

C

Sermo de Orationis decoratione, et de alĳs præceptis interrogantis. Cap. 2.

TErtia aũt intẽtio est orationis decoratio & exornatio, & amplificatio: hoc itaq; fit duabus reb⁹, quarum vna ẽ ipsa inquisitio, & altera ẽ partitio ĩ res proportionales. Inquisitio quidem, quæ fit ad hanc intentionẽ, fit duabus dispositionibus, quarum vna est, qñ nobis esset præmissa vlis per se patẽs non indigens inquisitione, & proponim⁹ interrogare de illa, vt vice eius fiant p̃missæ particulares, quas hæc præmissa ambit. v.g. qñ proponim⁹ interrogare, an perit⁹ in omni arte sit præstantior? & proponimus exornare orationem, & ipsam exemplificare, an miles peritus in sua militia sit præstantior: & silr nauta peritus in suo nauigio: sicq; etiam medicus peritus in sua medicina, & vtẽdum est singulis, quę subsunt pręmissæ vniuersali: secunda dispositio est, ꝙ præmissa sit per se nota, & proponimus interrogare de ipsa, & huius præmissæ sit præmissa ambiens ipsam, & alias præmissas, quæ secum subintrãt ipsam pręmissam vniuersalem, nos enim interrogarem⁹ pręmissam cum præmissis particularibus, quæ secum subintrant pręmissam vniuersalem: gratia exempli, ꝙ proponamus interrogare, an medicus peritus sit præstantior, prout est miles peritus, & nauta peritus. Hæ nanq; omnes subintrãt vnam pręmissam, ꝙ scilicet peritus in omni arte est pręstantior. Partitionis autem vsus in his fit duob⁹ modis, quorum vnus est, quando fit in prædicato præmissæ, quam volumus admitti, & alter quãdo fit in subiecto. Exemplum vsus illius in partitione prædicati est, ꝙ interrogemus nunquid scientia de anima sit honorabilior, quàm sciẽtia eleuationis põderis? & subdimus huic, quia scientiarum honorabilior dicitur aut ex parte nobilitatis subiecti, aut ex parte firmitatis demonstrationum. Si autem tacuissemus hanc partitionẽ esset

D

E

F

G esset præmissa patēs per se. Et huius exemplū in partitione subiecti est, ꝙ interrogemus vice dicendi, an oppositorum sit vna scientia, an opposita quædam sint contraria, & quędam relatiua, & quædā priuatio & habitus, & quædā affirmatio & negatio, & omnium horum est vna sciētia, est autem hoc vtile, quia naturaliter homo est admissurus orationem, quæ exprimitur hac expressione, quia hoc opere contingeret ostentatio, & decorum, & mentis satisfactio cum auditore. Et, vt vniuersalius inquam, proportio huius operis ad præmissas necessarias est proportio pulchrorū colorum & picturarum ad res necessarias illis ex accommodatis, & vestibus, & cęteris, & sicut homo gaudet his, & delectatur eis, sic ē res in oratione: & inquisitio, quæ hic fit, est alia ab inquisitione, quę fit ad certiorationem, aut ad commonstrandū præmissam necessariam in se. Hæc autem exornatio, sicut fit in præmissis necessarijs, sic fit in non necessarijs, prout sunt præmissæ occultationis & certiorationis, quæ prænarratæ sunt.

H

I

Quarta aūt intentio, quæ est orationis manifestatio, & explicatio, fit duobus modis: quorum vnius sunt exempla, alterius aūt sunt cōfictio, & assimilatio. Exempla quidē sunt particulares res ipsius vl'is, quæ sumuntur ad ipsius intellectionem, & explicationem. Exemplo aūt vtitur ars oratoria ad occurrendum in assertionem. Hæc vero ars vtitur solū ad intellectionē, prout est dispositio inquisitiōis, qua vtit' hæc ars ad assertionē, & commōstrationem, & exemplificationē. Confictio vero & assimilatio, quæ fiunt ad rei intelligentiam non sunt res particulares, K neq; vl'es rei, quæ sumantur ad ipsi' intelligētiā, sed sunt res, quę ipsam fingunt & assimulant, prout est id, quod dicit Aristoteles, ꝙ error in principio, & si sit paruus, qui nō ꝑcipiat', tn̄ cōducit ad plures errores, sicut qui deuiat itineris initium, & aberrat ab eo trigona figura, nō cessat distare ab itinere, donec quasi deuiet ĩfinita distātia ab eo. Et assimilationes, quibus vtitur hęc ars, sunt ꝓxime proportionales, q̄bus vt ait Aristoteles, vsus est Homer'. Et his eisdem modis fiunt in arte demonstrationis. Vsus aūt ipsarum in his L duab' artibus est diuersus ab vsu ipsarum in arte Poetica: fiunt enim in illa arte ad occurrēdum in assertionem poeticam, in his autem duab' artibus ad solam intelligentiam.

Hæc itaq; est summa eorū, quę dixerat de pręmissis quę sunt deforis.

Deinde trāsfert se Aristoteles ad alia pręcepta interrogantis, & dicit: Quia orationes Dialecticę sūt duarum specierum, syllogismus, & inquisitio, conuenit interroganti vti inquisitione cum plebe Dialecticorum, & syllogismo, cū ipsorum peritis: plebs enim inq̄sitione magis cō- M prehendit, quia ipsius particularia sunt sensata, sensatum autem est notius apud plebē. Sed apud illos, qui exercitati sunt in Dialectica, syllogismi sunt magis diuulgati, adeo ꝙ illi repellunt sensatum, prout comperimus multos antiquos repulisse motum, & multitudinem. Illorum aūt error circa hæc fuit ob syllogismos, qui apud eos cōstituti erant super præmissis diuulgatis, quæ sunt apud hāc speciē notiores sensatis: sensus. n. subordinat' apud eos huic

speciei

A speciei præmissarum, putant enim quòd præmissæ sint intelligibiles. Ex quo autem inquisitio profertur ad cōmonstrationem præmissę vniuersalis, notum est, ꝙ, quãdo fuerit nomen, quod includit omnes res cōsimiles, quę subsunt huic vniuersali, in quo sunt similes, facilis fit translatio ab admissione illarũ, ad admissionẽ vniuersalis cum respondente. Si vero huic vniuersali, quo sunt similes, nō fuerit nomen, difficilis fit illi: respōdens enim cōcederet interroganti præmissam vniuersalem, cui subest subiectum quęsiti,

B quando cōmonstratum ei fuerit, ꝙ quęsiti subiectũ sit simile rebus, quę sunt inquisitæ, & subintrat similitudinẽ vniuersalem rebus, quæ inquisitæ sunt, & quòd illis euenerit prędicatum ratione huius assimilationis: & quãdo huic assimilationi vniuersali nō fuerit nomẽ, difficilis fit illius ablatio apud interrogantem separãdo illud ab illis, immo fortasse priuatio nominis erit causa, qua respōdens non imaginetur illud admittere, & difficilis fit illius intelligẽtia, & graue fit ei illud admittere, cui nō sit nomẽ, quod includat rem

C intentã ab ipso respōdente admitti, &, vt vniuersalius inquam, priuatio nominationis vniuersaliter ẽ, quæ per ĩquisitionẽ apponit errorẽ duabus sectis, & aliquãdo interrogans quæ ita respōdente, quòd ei admittat, quod nō est simile, vt quòd esset simile, & interdũ respondens cauet admittere, quod ẽ simile, & aliquãdo cadit dubiũ de rebus similibus. Et ideo Aristoteles præcepit interrogãti in hoc loco, quòd instituat nomẽ vniuersali, quod includit particularia, quę educta sunt inquisitione, aut illud significet per orationẽ, D vt facilius & tutius respōdẽs admittat id, quod interrogans proposuerit, & remotius fuerit aduenire repugnans illi, de quo interrogauit, & cōfidat etiã interrogator, quod putabit de eo, quod non est simile, ꝙ sit simile. Quando aũt interrogans fecerit hoc vniuersaliter, scilicet, ꝙ instituerit illi nomẽ, vt esset in primo posito illi nomẽ, & respōdẽs admitteret ei particularia inquisitionis, & nō admitteret ipsum vniuersale. Expedit autẽ illi, quòd proponat argumẽtari destructionẽ huius vniuersalis, & si eum interrogaret, E quòd cōmonstret de qua rerum nō se habeat, prout inquisitũ est. Quãdo vero respōdens nō admitteret ei inquisitionẽ nō expedit ei interrogare eum destructionem premissæ vniuersalis Et quãdo respōdens protulerit destructionẽ vniuersalis, cuius particulares pręmissas admiserat in inquisitione, nō euadit, quin destruat alias particulares de particularibus, quæ nō sunt expressæ in ipsa inquisitione, quoniã ad destructionẽ particularis, quã concludere intendit, nō expedit interrogãti admittere ipsius destructionẽ, quia ẽ F ipsa eadẽ res, quã interrogans proponit cōmonstrare, nisi quæsito, qđ interrogãs proposuerat cōcludere, soli propriũ sit inter reliqua particularia, quę subsunt illi vniuersali, quòd illi non insit illa res, quã quęrens procurat commonstrare inesse per inquisitionẽ: admitteretur enim ei hoc, quia illi præmissę nō esset instãtia, nisi in illo particulari solum, & est ac si illa inueniretur esse necessaria respōdẽti, vt gratia exempli, si quęrens proponeret concludere, ꝙ binarius

G binarius sit numerus par, qui nō sit
primus, inquirendo de reliquis spe
ciebus numeri paribus, qui non
sunt primi, prout sunt octonarius,
& senarius, & cæteri: quando ita-
que illos inquisiuerimus & inter-
rogans proponeret, quòd respon-
dēs admittat ei ipsam vniuersalem,
qua hinc concludat, quòd binarius
sit numerus par, non primus, hic
esset respondentis instare ei per ip-
summet quæsitum. Quando vero
instantia respondentis fuerit p par-
ticularem huius particularis quæsi
ti, interrogantis est apponere condi
H tionem in præmissa vniuersali, qua
ab illa excipiat hoc particulare, qđ
destruxerat ipse respondens, & re-
manebit sub hoc quęsito. Et si īter-
rogans apponeret hanc conditionē
primo in præmissa, priusquam in-
terrogaret de illa, præstantius esset,
quia ipse respondens nō inueniret
aditum ad instandum. verbi gratia,
quòd interrogans poneret, quòd il-
le, à quo separatur scientia de re, ob
liuiscitur illius. Et respondens insta
bit, quòd scientia aliquando separa
tur à scientia in corruptione ipsius
sciti, hęc autē non vocatur obliuio.
I Quando autem interrogans appo
suisset cōditionem, quòd ille, à quo
separatur sciētia de re ipsa re perma
nente obliuiscatur, non inuenisset
respondens aditum ad negandum
hanc præmissam, & oportuisset eū
admittere illam, definiens enim prę
missam Dialecticam, quæ inquisi-
tione construitur in hac arte, est, ꝙ
inueniatur prædicatum in maiori
parte sui subiecti, & quòd nō sit ip-
sius aliqua instātia, aut quia nō sit
aliqua instantia in ipsam, aut quòd
sit illius aliqua instantia, sed illam
non ęstimemus in hac arte. Quādo K
verò instaret respondens, quòd sit
æquiuocum nomen prædicati, aut
subiecti præmissę vniuersalis, expe-
diret interrogantē vti diuisione no
minis æquiuoci secundū omnia ip-
sius significata, quę significaret, de-
inde explicare illi significatū, quod
intendebat cōmonstrare in ipsa in-
quisitione. verbi gratia, quando in-
terrogans proposuisset concludere,
ꝙ nō sit homini aliquod membrū,
quin sit ei propriū, vt in poematibꝰ
fertur de cētauro & minotauro, ꝙ
suis superioribus mēbris sit homini
similis, & inferioribus mēbris simi- L
lis sit alij animali. Respondens autē
instaret dicens, quòd picto non est
caput, & ipsius est caput imaginis,
quā formauerat. huius autē erroris
causa est æquiuocatio illius dictio-
nis ipsius, aliquādo enim fit pro eo,
quòd res nō sit pars speciei, cui attri
buitur per hanc dictionē. Et simili-
ter dicitur, ꝙ ipsius hominis sint mę
bra organica, & membra similaria.
Et aliquādo fit secundum modum
attributiōis ipsius, scilicet, aut attri-
butionis affectus, aut attributionis
habitus, aut alius attributionis: &
hoc modo dicitur, ꝙ hæc vestis sit M
ipsius talis, siue fuerit ipsius acquisi-
tio, siue quòd arte illā fecerit. Hæc
itaque est summa eorum, quę expe-
dit interrogantem facere tēpore in-
quisitionis singularū rerum. Quā-
do vero vteretur syllogismo sine in-
quisitione, expedit, ꝙ de duabus syl-
logismi speciebꝰ vtatur syllogismo
recto, nō syllogismo impossibilis, rę
ctus enim expediētior est ad hoc, &
vtilior, quando possibilis fuerit: hu-
ius autē causa est, quoniā dispositio
huius artis quo ad hanc rem differt
à disposi-

A à dispositiõe artis demõstrationis: quicquid enim cõmonstratum fuerit ſm artẽ demonstrationis vtrisq; syllogismis ipsius est demõstrationis firmitas vna, veruntamẽ secundũ hanc artẽ res nõ ita est. Impossibilis em̃ syllogism⁹ cõcludit ducendo ad falsum, ꝙ est contradictoriũ illius, ꝙ cõcludere proposuerat. Id autẽ, quod in hac arte gerit vicem falsi, est absonũ fictum. Et aliquando contingit, quòd inueniãtur ambo cõtradictoria diuulgata, & non cõcludant absonũ fictum, & interdum cõcludant absonũ fictum: sed
B non est maxime fictum absonum. Ficta autẽ absona, quæ in hac arte gerunt vicem falsi in demonstratione, sunt illa ficta absona, quæ respõdens renuere nequit, & hoc est fictũ absonum, quod est note nefandũ. Quo vero modo vnum idem quæsitum commonstretur per impossibile ꝙ recte, iam cõmõstratũ est in libro Priorum Analyticorum. Iam itaq; elocuti sumus, cũ quo fiat syllogismus, & cũ quo fiat inquisitio, & cũ hoc ediximus, quid expediat interroganti facere in dispositione inquisitionis, & ordine inserere in-
C stantiã respondentis ei, & enarrauimus etiam quæ spẽs syllogismi sit ei vtilior in hac arte. Nefandas vero præmissas in hac arte expedit cauere illas, quæ fuerint maxime diuulgatæ, & hæc quidem sunt duæ species, quædã species est illarũ, quarum instãtia est nefanda, prout est illa, Deus omnia potest: & aliqua species est, cuiús instantia est difficilis, ob modicam inuẽtionem suæ instantiæ, aut quia illius nõ sit instantia aliqua. Et hæ quidem sunt pręmissę, quę pro maiori parte suorũ subiectorũ sunt sub sensu, pręter D ꝙ cõstet nobis aliqua res illis repugnans. Et qñ respondens interrogaretur de talibus præmissis, & eas negaret, interrogãtis esset ipsum capere & castigare, & hæ sunt præmissę, quæ sunt maxime diuulgatę in hac arte. Cõclusio vero nõ profertur secundũ modũ interrogationis, sed quatenus est cõsequens ex admissione pręmissarum. Quando. n. protulisset eã, ſm ꝙ sit consequens, posset respõdẽs renuere ipsum: ex quo ei⁹ est hoc ſm hanc artem, tãto fortius, qñ eam protulerit ſm modum interrogationis, quia putandũ est ꝙ E respõdens nõ admitteret eam, & nõ obijceret illi in hoc, ꝙ inde lucraretur. Expedit autẽ scire, ꝙ non quælibet interrogatio ẽ Topica, prout est interrogatio quid sit homo, aut interrogatio quot modis res dicatur: sed Topica interrogatio est, ad quam respondentis est respondere sit, aut nõ. prout dicimus, nunquid mũdus sit nouiter factus, aut nõ? ad quod respondenti nõ est nisi vna responsio, prout est respõsio ad quid sit homo, ꝙ sit animal rationale, aut quot modis dicatur bonũ? quia dicit de honesto, vtili, & pulchro. F Fit autem hic modus interrogationis Topicus, quando illum protulerit interrogans modo quo respondens possit ad illam respondere per alterum duorũ cõtradictoriorum, vt dicat, an homo sit aĩal rationale, nec ne? & an bonũ dicatur de tali & tali, nec ne? & qñ respondens non admitteret ei hoc, illud admitteretur ei, ꝙ eũ interroget quot modis dicatur bonum apud illum, aut quę sit hominis definitio apud illum. Quòd autẽ interrogatio protrahat moram,

G moram, plusquàm decerneretur ex præmissis faciũdis pro quæsito, hoc est, dicere necessarias, & eas, quę deforis sunt, est vtiq; vilis actus in interrogatione: quando enim hoc fieret, putaretur fieri ob alteram duarũ rerũ, aut quia nimium amplificet orationẽ, & multiplicẽtur interrogationes de vna eadẽ re, aut quia interroget, quod inutile sit ad conclusionẽ, & cõfidet obijcere ei, & lucrari, aut videbitur ei quòd recedet. Et expedit interrogantem scire, ꝙ inueniantur quædam positiones, quas difficile est destruere ob difficultatẽ argumẽtationum, quæ illis H instent, & modicã illarum instantiam. Et ideo harum earundem obseruatio facilis fit respõdẽti. Et positiones quidẽ, quarũ destructio difficilis fit ob difficultatem argumẽtationũ, quæ illis repugnẽt, sunt quatuor specierum. Quarũ vnius sunt principia nota prima artiũ, prout est cõstructio vnitatis in Arithmetica, & puncti in Geometria, & sicut dicere, quòd de quauis re verax sit affirmatio, aut negatio. Secũdæ autẽ sunt res postremæ remotæ à prin I cipijs, prout est dicere, an anima sit immortalis, nec ne? Et tertiæ sunt res proximæ principio. Et quartæ, res, quarũ elocutio fit nomine ęquiuoco, aut nomine accommodato. Causæ vero difficultatis inueniendi syllogismos de principijs sunt, quia quãdo interrogans procuraret commonstrare aliquã rem, quæ fiat de illis, prius indigeret admitti illorũ definitio prout fit, quando nos proponimus commonstrare, quòd de qualibet re verax sit affirmatio, aut negatio, prius indigemus explicare affirmationẽ, & negationẽ. Et hoc idem euenit de omni, cuius defini- K tionem sumere indigemus primo, qñ scrutatur de illo. prout dicimus, an Deus sit? & an natura sit? & an vacuum sit, nec ne? & magis accidũt obscuritates in talibus, quando cõtemnuntur, & quæritur de illis esse aliquã rem, aut impossibilem esse præter quòd definierint. Vt qui quęreret, an vacuũ sit, præter quòd sciat quid vacuum nomẽ significet. Causa autẽ difficultatis admittendi definitionẽ est multitudo illorũ, quorum interrogans indiget, quòd ei admittat respõdens de essendo con- L ditiones requisitas ad illam, vt ꝙ insit definito, & quòd sit prædicatũ de illo, in eo, ꝙ quid sit, & reliquæ cõditiones præpositæ de definitione. Et hęc erit causa, qua ex illis respõdẽs offendat plures instãtias: & ideo illius destructio fit facilior contra ipsius cõstructionẽ. Et hæc eadẽ est causa difficultatis inueniendi argumẽtationes de rebus postremis, quoniam commonstrantur pluribus præmissis, quas interrogantem difficile est capere, & respõdenti nõ deest id, quòd facile feratur instãtia. Causa vero difficultatis syllogizan- M di ad res proximas principio est paucitas præmissarũ, quę fiunt ad illas, & in his decet interrogãtẽ vti occultatione, vt decet eũ in rebus, quę sũt à principijs distantes. Veruntamen causa difficultatis syllogizandi ad illud, de quo elocutio fuerit æquiuoca, aut accommodata, ẽ, quia, quando dictio æquiuoca non traderet vnũ idẽ significatum, fieret forma cuiuis rei, quę cõtingeret de modis constructionis & destructionis. Si autem interrogãs caperet de illis significatum vtile, nõ est responden-

tis

A tis dicere, nolo hoc significatum, ꝙ intelligebas, vt si interroget, an orbis sit æternus, nec ne? q̄a nomen orbis est æquiuocum, quod dicitur de toto & dicitur de aliqua suarū partium. Et exēplum huius in accommodatis est oratio illius, qui dicit, quòd mare sit terræ sudor, qui in ipsius fundo collectus est, quia si destruxerit significatū accommodatum, diceret, nolo nisi significatum verū: & si destruxerit verū, diceret, B nolo, nisi ipsum significatū accommodatū, et nō est illius propositū, et lucraretur. Et hanc quidem ob causam definitiones, q̄ æquiuocę, aut accommodatæ dicūtur, difficile est destruere, licet illarū destructio secundū præcedentia sit facilis. quando aūt hoc ita est, quòd hæ sint causæ difficultatis destructionis positionū, præter quòd coniectetur, vnde sit difficultas illarum, quas interrogans intēdat destruere. Expedit itaque, quādo difficilis ei fuerit destructio alicuius positi, præter ꝙ consideret, vnde sit illius difficultas, ꝙ C innitatur his modis, quia nō euaderet vnum eorum, aut plures, quàm vnum. Et si illius causa fuerit, quia indigeat definitione, exordiemur prius definitionem. Si autem illius causa fuerit nominis æquiuocatio, prout est dicere, an orbis sit æternus, nec ne? incipiemus à diuisione illius, quod significat ipsum nomē. Si autē illius, difficultatis causa fuerit multitudo præmissarum, quæ in medio sunt, prout est dicere, an cœlum sit graue, aut nec graue, neque leue? expedit illas proferre, adeo ꝙ nullam rē illarū omittamus. Contingit autē aliquādo dubitare quid expediat interrogantem facere, quā do nō inueniret per quid procuret D illud cōmonstrare nisi per præmissas modicę diuulgatiōis, & si interrogaret de illis, nō confidit, quin illas neget ipse respōdens, si nō interroget de illis primo, & proponat interrogare de præmissis, quarum cō clusio sit difficilis ad quæsitum ob multitudinem illarū conclusionū, quæ intercidunt ei & primis principijs. Doctrina vero ē, quòd primo proferat præmissas, quę sunt notiores, donec per illas cōmonstret præmissas, quę fuerint quęsito ꝓximę.

Hæc itaque est summa eorum, quæ dicta sunt pro interrogante, & E quo modo debeat esse interrogatio & ordinis series.

Loci pro respondente. Cap. 3.

DE responsione autē primum quidem determinandum, quodnam est opus bene respondētis, quemadmodum bene interrogantis. Est aūt interrogātis quidē sic deducere orationē, vt faciat respōdētem dicere inopinabiliora, quā ea, quæ ꝑꝑ positionem sunt necessaria: respondentis vero non ꝓpter se apparere, accidere impossibile, aut quod præter opinionē est, sed propter positionē: nā alterum fortasse peccatū, ponere primum quod nō oportet, & positum non seruare aliquo modo. Quia autem sunt indeterminata ijs, qui propter exercitationem, & experientiam orationes faciunt (nam non eædem cō siderationes, & discentibus, & docenti-

44. Loc. Declaratio. F 45. Locus Declaratio.

G docentibus, & concertantibus, neque his, & ĳs qui exercent se inuicem inspectionis gratia: nã discenti quidem ponenda sunt semper ea, quæ videntur, neque enim conatur falsum vllus docere: concertantium vero interrogantem quidem videri aliquid facere oportet omnino, respondẽtem autem nihil videri pati) & in Dialecticis congressionibus, quæ nõ concertationis gratia, sed experimẽti, & inspectionis orationes faciunt, nondum
H enucleatum est quo pacto oporteat coniectare respõdentem, & qualia dare, et qualia non, ad bene, aut non, seruandam positionẽ: quoniã (inquam) nihil habemus traditũ ab aliȷs, ipsi aliqd
46. Loc⁹. Declãratio dicere tentemus. Necesse est autem respondentem sustinere orationẽ, ponẽdo aut probabilem, aut improbabilem positionem, aut neutram: & aut simpliciter probabilẽ, aut improbabilem, aut indeterminate, vt huic alicui, vel aliĳ. Nihil aũt refert quo
I modocunque dũ ea probabilis, aut improbabilis sit: nam idem modus erit bene respondendi, vel dãdi, vel non dandi quod interrogatũ est: nã, cum improbabilis est positio, necesse est, & cõclusionem probabilẽ fieri, cum vero probabilis, improbabilẽ: nam oppositum semper positionis interrogans concludet: si autem neq; probabile, neque improbabile qđ positũ est, & con-
47. Loc⁹. Declãratio. clusio erit talis. Quoniã autem bene syllogizans, ex probabilio K ribus, & notioribus propositũ demonstrat, manifestũ est, quòd quãdo simpliciter est improbabile qđ proponitur, nõ dãdum est respondenti, nec quod nõ videtur simpliciter, nec quod videtur quidẽ, min⁹ aũt cõclusione videtur. Nã, cũ improbabilis est positio, probabilis est cõclusio, quare oportet quę sumunt, probabilia esse omnia, & magis probabilia q̃ quod proponitur, si debet per notiora quod min⁹ L notum est concludi, quare si neque tale est quippiã eorum, quę interrogãtur, nõ ponendum est respondenti. Simpliciter autem 48. Locus Declãratio. si est probabilis positio, dilucidum est, quoniã conclusio simpliciter improbabilis, ponendũ igitur, & quæ videntur omnia, & eorum quæ non vidẽtur, quęcunq; minus sunt improbabilia cõclusione: nã sufficienter sic videbitur disceptatũ esse. Simili- 49. Locus Declãratio ter autem erit, & si neq; impro- babilis, neq; probabilis est posi- M tio. Nam, sic & quæ videnť oĩa dandum, & eorum q̃ non vñr, quæcunq; minus sunt improbabilia cõclusione: sic enim probabiliores accidit orationes fieri. Si igitur simpliciter quidẽ pro- 50. Loc⁹. Declãratio. babile, vel improbabile qđ ponitur, ad ea quę videntur simpliciter, cõparatio facienda. Si aũt non simpliciter probabile, vel improbabile sit, quod ponitur, sed respõdenti, ad seipsum quod videtur, & quod nõ videtur iudicando,

A dicando, ponendum, vel nõ ponendũ. Si vero alterius opinionem tuetur respondens, manifestum quoniam ad illius intelligentiam aspiciendo, ponere singula debet, & negare: quare & qui curãt extraneas opiniones, (vt bonũ & malũ esse idẽ, quẽadmodum Heraclitus inquit,) nõ dant nõ adesse simul contraria eidem, nõ quia non videtur eis hæc, sed quia secundũ Heraclitum sic dicendũ. Faciunt hoc
B autẽ & qui suscipiunt abinuicẽ positiones, coniectant enim ac si is dicat, qui ponit: manifestũ igitur, quæ coniectandũ rñdenti, siue simpľr probabile, siue alicui positũ est. Quoniã aũt ẽ necesse omne qđ interrogatur, aut probabile, aut ĩprobabile esse, aut neutrũ, & ad orationem, aut nõ ad orationẽ attinere qđ interrogať, si sit quidẽ qđ videť, & non ad orationem, dãdum est dicendo, quod videtur. Nõ enim interimitur, posito eo, quod in prin
C cipio: si vero nõ videtur, & non ad orationem, dãdum quidem, & consignificandũ ꝙ non videtur, ad deuitationẽ absurditatis. Si vero sit ad orationem, & videatur, dicendũ, quoniam videtur quidem, sed valde propinquũ ei quod in principio est, & interimiť eo posito qđ propositũ est. Si autẽ ad orationem quidẽ, valde autẽ probabile postulatum, dicendũ qđ accidit hoc posito, at valde absurdũ esse qđ proponitur, Si vero neque pro-

51. Locus Declatio.
52. Loc⁹. Declatio.
53. Locus Declatio.
54. Locus Declatio.
55. Locus Declatio.
56. Locus Declatio.

babile, neque improbabile, si nihil quidẽ ad rationem, dandum nihil determinando. Si autẽ ad orationem, consignificandum quod interimitur (posito eo) ꝙ in principio est. Nam, sic & qui respõdet nihil videbiť propter hoc pati: si quidẽ præuidẽs singula posuerit, & qui interrogat, assequetur syllogismum positis ab eo omnibus probabiliorib⁹ cõclusione. Quicunq; vero non ex probabilioribus conclusione conãtur syllogizare, perspicuũ, quoniam nõ bene syllogizant, quare cùm sic interrogant, non ponendum. Similiter autem & in ĳs, quæ obscure, & multipliciter dicuntur, occurrẽdum est. Nã, quia datũ est respõdenti nõ discenti, dicere nõ disco, & multipliciter dictum non ex necessitate cõfiteri, vel negare, manifestum, quoniã primũ quidẽ nisi planum sit quod dicitur, non cunctãdum vt dicat, haud intelligo: nã sæpe ex eo qđ non clare interrogãtibus dãt, occurrit aliquid difficile. Si autem notum quidem sit, multipliciter autem dictum, si in omnibus quidẽ verũ vel falsum sit quod dr̃, dandũ simpliciter quod dicitur, vel negandum: si vero in aliquo quidẽ sit verum, in aliquo autẽ falsum, significandum est qđ multipliciter diciť, & quia hoc quidem falsum, illud autem verum. Nam, cum posterius distinguitur, immanifestũ si & in principio ãbiguũ animaduerterit. Si autem

D
57. Loc⁹. Declatio.
58. Locus Declatio.
E
59. Locus Declatio.
F
70 Locus Declatio.
71. Locus Declatio.

G autem non præuiderit dubium, sed in alterū aspiciens posuerit, dicendū ad eum, qui in alterum ducit, quoniam non ad id aspiciens dedi, sed ad alterum eorū. Nam pluribus existentibus, quę sub eodē nomine, vel eadē oratione sunt, facilis est ambiguitas. Si vero & dilucidum sit, & simplex quod interrogatur, aut sic, aut non, respōdendum. Quoniam autē omnis propositio syllogistica, aut earum aliqua est, ex quibus syllogismus, aut propter aliquam illarum, manifestum, ꝙ quandoq; alterius gratia sumetur, ex eo ꝙ plura similia interrogāt. Nā, aut per inductionē, aut per similitudinem, plerunq; vniuersale sumunt: singularia igitur oīa ponendum, si sint vera & probabilia. Ad vniuersale autē tentandū instātiam ferre. Nā sine instantia vel quæ sit, vel quæ videatur, prohibere orationem, proteruire est: si igitur multis apparentibus, nō dederit vl'e qui non habet instantiam, manifestum est, quoniam proteruit. Amplius, si neq; contra argumētari habeat quòd nō verum, multo magis videbitur proteruire. quanuis nec hoc sufficiat: nam cōplures orationes opinionibus contrarias habemus, quas difficile ē soluere, velut Zenonis, ꝙ non cōtingit moueri, neque stadium pertrāsire: sed non propter id, quæ sunt opposita his, nō ponendum: si igit qui neque contra argumentari

62. Locus Decl'atio.

H

63. Locus Decl'atio.

I

64. Locus Decl'atio.

K habet, neque instare non ponit: dilucidum, quoniam proteruit: est enim in disputationib⁹ proteruia, responsio præter dictos modos, syllogismi destructiua. Sustinere autem & positionem, & definitionem, ipsum sibiipsi oportet præargumentando. Nā ex quibus interimūt interrogātes quod proponitur, manifestū, quoniam ijs aduersandum. Inopinabilem vero suppositionem cauendū sustinere. Erit aūt inopinabilis multipliciter: nā, & ea ex qua absona contingit dicere: vt si omnia dicat aliquis moueri, aut nihil, & quæcūq; peioris moris esse eligenda, & quę contraria cōsilijs, vt ꝙ voluptas bonum, & iniuriam facere melius quàm iniuriam pati: nā non vt orationis gratia sustinētem, sed, vt ea quæ videantur dicentem oderunt. Quæcunque vero orationum falsum syllogizant, soluēdū interimēdo id propter quod fit falsum. Nam non is qui quoduis interimit soluit, ne quidem si falsum est quod interimitur: habere eñ potest plura falsa oratio, vt si quis sumat sedentem scribere, Socratem vero sedere: accidit enim ex his, Socratem scribere, interempto igitur Socratem sedere, nihil magis soluta est oratio, quamuis falsum sit postulatum, sed non propter id oratio falsa: nam si quis sit sedens, non scribēs autem, nō amplius in tali, apte accōmodabitur eadem solutio: quare non id interimendum

65. Locus Decl'atio.

66. locus Decl'atio.

L

67. Loc⁹. Decl'atio.

M

A interimēdū, sed sedētē scribere: non enim omnis qui sedet, scribit. Soluit igitur omnino, qui interimit id, propter qđ fit falsum: nouit autē solutionē, qui scit ꝙ propter id falsa oratio: quemadmodū in ĳs quæ falso describuntur. non enim sufficit instare, ne quidē si falsum sit quod interimitur, sed & id propter quod falsum assignandum: sic enim erit manifestum vtrū præuidēs aliquid, an non, facit instantiam.

Sermo de præceptis respondentis.

B *Cap.* 3.

QVomodo autem fiat responsio expedit, ꝙ eloquamur postq̄; sciuerimus, ꝙ vltra conditiones interrogationum & responsionum sint illæ, quæ sunt quærentiū, & respondentiū, bene interrogantiū, & bene respōdentium, & sunt illi, quorum propositū est exerceri in hac arte, & ponere quæsitū de quo eloquantur ſm modum scientię demōstratiuæ, non illi, quorum intētio est agonistice vincere. Bene interrogantis. n. est cogere respondentē, vt ei admittat, ꝙ illi cōcludit, aut neget diuulgata, quæ admiserat. Et bene respōC dētis est, quando cauerit positionē, quā obseruare est impossibile, præponat interloqui interrogando diuulgata, quę illā destruerēt, & quæ illæ destructurus est, priusq̄ ea admittat: error. n. positionis nequit esse sine errore ponēdi aliquā rē, præter ꝙ caueat, quod doceat. Illius vero, cuius intentio est vociferare, & agonistice vincere, interrogātis intētio est destruere positum. Si autē visum fuerit de eius negocio, ꝙ iam illud destruxerit, quomodocunque cōtigerit, & respōdens proposuerit huius cōtrariū, ob hoc itaq; fit his, ꝙ interlocutores aliquādo respōdēs negabit diuulgara, & difficile fit ei admittere, qđ expediret ei admittere, & interrogans etiā aliquando interrogationes, quę nō essent ſm modū beneficādi interrogationē, sicut respondens aliquādo respōderet aliquam responsionē, quæ nō esset ſm modū beneficandi respōsionē. Illorū vero, quorū intentio est scientia & disciplina, docens quidē proponit producere sciam in ipsum discipulū, & hæc eadē est intētio addiscentis. Hoc autem fit per res veraces: E propterea nō ponerent, quod nō sit verax, ex quo neuter illorum (vt ait Arist.) intendit disciplinā falsi. Hoc autē cōstituto dicamus, ꝙ positiones, quas respōdēs procurat sustinere, nō euadūt tres species, aut ꝙ positū sit diuulgatū, aut sit non diuulgatum, aut neque sit diuulgatū, neq; nō diuulgatū, & ē illud, de quo nō est vulgo aliqua opinio de illo, vt an latro moueatur, aut non moueatur. Diuulgatum autem, aut est diuulgatū simpliciter, vt ꝙ Deus sit, aut diuulgatū apud aliquā sectam, prout apud Peripateticos est, ꝙ cœ F lū nō sit leue, neq; graue. Et silr nefandū partitur his duab⁹ partibus: quoddam itaq; est nefandum apud omnes, vt ꝙ Deus nō sit, aut sit impotens, & quoddā est nefandū relatione cuiusdā gentis, prout ē Ideas esse apud Peripateticos. Quando autem positum fuerit non diuulgatū, necessario expedit esse id, quod interrogās procurat cōcludere diuulgatū. Et quādo fuerit ipsum positū diuulgatum, illius intentio est ipsum concludere non diuulgatū, in-

G terrogãtis.n. intentio est cõcludere positi oppositũ. Et similiter quãdo positũ nõ fuerit diuulgatũ, neq; nõ diuulgatũ, expedit conclusionẽ esse ẜm hanc positionẽ. Ex quo aũt qui interrogationẽ beneficat, construit syllogismũ ex præmissis notiorib⁹, & magis diuulgatis q̃ sit ipsa cõclusio, notũ est, ꝙ, quãdo positũ fuerit simpliciter nefandũ, expedit respondẽti, ꝙ non admittat, ꝙ est simpliciter diuulgatũ, quia illud cõcluderet cõtrariũ illius, qđ posuerat. Et similiter nõ expedit ei admittere, qđ est H improbabile: quãdo enim admitteret ex aliqua præmissa, quod nõ est simpliciter improbabile, fit ibi aliquod probabile & diuulgatũ, & illa cõcluderent, quæ essent aliqualiter probabilia: quæ aũt aliqualiter probabilia sunt, opponuntur simpliciter improbabili, vt si parẽtũ interfectio sit simpliciter improbabilis, abstinentia ab ipsorũ interfectione nõ est maxime laudãda ꝓbabilis. Sed expedit respõdẽti inspicere tales pręmissas: ꝙ si fuerint minus ĩprobabiles cõclusione, nõ debet eas admittere, quia essent laudabiliores, & probabiliores conclusione: & hęc ẽ con I ditio laudãdi syllogismi, ꝙ interrogãti non eueniat de eo increpatio à respõdẽte, si autẽ fuerint magis improbabiles cõclusione, est ibi minus laus, & nõ est eius aliquid, quo id admittat, quoniã si ex illis interrogãs cõcluderet cõclusionẽ, esset ibi laus quædã, quæ opponeretur eius positioni, & nõ ꝙ ipsum increpet ob esse cõclusionẽ magis diuulgatã præmissis. Illę vero, ꝓ quarũ admissiõe nõ est eius aliquid, sunt præmissæ simpliciter improbabiles, quoniam quando proferret syllogismum, nõ concluderet nisi improbabile, & si concluderet aliud ab hoc, esset eius increpare interrogantem: hoc enim nõ est impossibile, sed hoc est per accidẽs, prout ex pręmissis falsis cõcluditur cõclusio vera. Si autẽ positio fuerit simpliciter diuulgata, manifestũ est, ꝙ id qđ interrogans intẽdit cõcludere, est destructio diuulgati ĩprobabilis: sicq; expedit, ꝙ admittat pręmissas diuulgatas, quia diuulgatũ nõ concludit improbabile per se, sed ꝯcluderet ipsum per accidẽs, & esset rñdentis ipsum increpare, & non admittere improbabile, ꝙ non est maxime, nisi quãdo illæ fuerint L minus improbabiles, q̃ conclusio, quia si cõcluderet ex eis improbabile quoddam oppositũ alteri posito, ꝙ sit simpliciter diuulgatũ, cui iam opponitur, ꝙ nõ fuerat simpliciter improbabile, illius est ipsum increpare, ex quo id, ꝙ concludit improbabile oporteat esse notius in ĩprobabilitate. Si vero positio fuerit diuulgata apud aliquam sectã pręter alias sectas, aut apud aliquẽ vnum eundẽ hominẽ, expedit respõdẽti, ꝙ nõ recipiat, ꝙ nõ est laudabile apud hanc illã sectã, aut apud illum hominẽ, siue fuerit laudãdũ apud oẽs, M aut nõ, quoniã expedit, quòd sit ipsius positio, aut ipsius ablatio cuilibet, qui illud ponat ẜm hanc opinionem. exẽpli gratia, quia Heraclitus opinabatur ꝙ bonum & malum essent vnum & idem, & homines q asseuerabãt eius opinionẽ esse laudãdã, apud eos est hæc positio, ꝙ non admittatur cõtraria nõ concurrere in vno subiecto: hoc enim licet sit diuulgatum apud omnes, est tamẽ improbabile apud illum, qui est huius opinionis. Si autem positio non fuerit

A fuerit laudabilis, neque non laudabilis, manifestũ est, ꝙ cõclusio, quã interrogans procurat cõcludere, est huiusmodi, & expedit ei admittere, quod est laudabile, aut improbabile, & nõ admittunt id, quod non sit laudabile, neq; id qđ est laudabile, quia si id ei cõcluserit, quod nec sit laudandũ neq; improbabile, ex eo quod est laudandum, aut improbabile, respondentis esset ipsum increpare: sicq; iam videtur, quas res expediat respondentem intendere in oĩbus spẽbus positionũ, & quæ sint B res, quas fugere ei expediat. Ex quo omne quod ab eo interrogatᷣ, aut ẽ probabile, aut improbabile, aut nec probabile, nec improbabile, & vnaquęq; harum trium spẽrum, aut sit ex rebus, quibus ĩdigemus ad cõclusionẽ, aut ex his, quibus nõ indigemus ad conclusionem: sicque expedit respõdenti, si velit bene respõdere de singulis his sex speciebus, & ꝙ non sequatur ei redargutio in oratione, cuiꝰ putetur ipse fuisse causa, aut quãdo interrogatᷣ de eo, qđ est probabile, sed est inutile conclusioni, eius esset ꝙ daretᷣ, & ostendat se C nosse illud. Si aũt fuerit improbabile, & inutile, & iterũ eius est dare illud, sed cõsignificandum est illi, qđ sit improbabile, ꝑ hoc enim euaderet, ꝙ de eo puteᷣ, ꝙ admiserit, qđ latuerit ei esse verum & diuulgatũ, aut fuerit probabile, & de rebus vtilibus conclusioni, & hoc expedit, ꝙ nõ negetur: negare eñ diuulgata nõ est opis bene respondẽtis, sed ipsum admittit postq̃ edixerit, quòd ex illius admissione sequatur destructio positi, & ꝑ hoc euaderet, ꝙ non putetur de eo, ꝙ defectus prouenerit eius causa, nõ occasione quæsiti,

D prout facit medicus in praua ęgritudine, in qua præfert & prædicit, qđ nõ sanetᷣ, & ꝙ defectꝰ, nõ sit occasione eius medicinę. Si autẽ id, de quo interrogatᷣ sit de rebus, quibꝰ indigemus ad cõclusionẽ, sed est improbabile, expedit ꝙ nõ admittat illuđ ob syllogismi defectũ, qui ex illo sequitur, ẽ dicẽdo, ꝙ si illud admitteret, exinde sequeretur conclusio. Si vero fuerit nec probabile, neq; improbabile, nec vtile cõclusioni, expedit ipsum non admittere, nec de eo aliquã rem dicere. Si vero huiusmodi fuerit, & eo indigemus ad cõclusionẽ, expedit itaq; cõsignificare, ꝙ E indigeamus eo ad cõclusionẽ, excepto quòd nõ admittat, & neget ipsum: hoc itaque opere respõdens bene respondisset, & euaderet ꝙ nõ putetur de eo, quòd defectus interlocutionis euenerit eius causa.

Interrogans autem bene interrogaret, quando syllogismum componeret ex præmissis, quæ fuerint magis diuulgatę, quàm sit diuulgata conclusio: quando vero non fuerint magis diuulgatę, quàm sit diuulgata ipsa conclusio, non conuenit interrogare de illis, vt ex eis fiat sylls, neq; rñdẽti cõtenti illas admittere. Qñ aũt ĩterrogãs interrogaret F respondentẽ, non euaderet, quin dictiones, quibus interrogaret, sint notæ significationis apud respondentem, aut sint extraneæ ignotæ conclusionis. Et vtroque modo non euaderet, quin sint de his, quæ dicuntur vniuocæ, aut æquiuocæ. Quando vero fuerint ignotæ conclusionis, respondentis est ipsum interrogare de illarũ significatione, & hoc nõ est ei vitium in hac arte. Si enim admisisset ei, quòd interrogasset

De pręceptis interrogantis.

G gasset, præter ꝙ sciuerit illius significationem, & perinde cōclusisset ei cōtradictoriũ ipsi⁹ positionis, & voluerit obstare, quòd nō intellexisset illas dictiões, quas admiserat, suspicaretur de eo, quòd hoc esset eius crimē cauillationis, & nō iustificaret de eo, ꝙ rōcinatus esset postea de hoc, ex quo putaret ꝙ ideo esset excusatus, qa eēt destructa eius positio. Si vero dictiones fuerint notæ significationis, sed sint de his, quæ multipliciter dñr, expedit inspicere an omnes res, de quibus dicit prædicatũ, sint veræ de subiecto. Si au-
H tem subiectum dicatur ſm vnum significatũ, aut de omnibus significatis, quibus dicitur subiectum, si vtraque dicatur multipliciter, nō euaderet enuntiatio reliquã harũ triũ partitionum, & quando res in illis eēt vno horũ modorũ, respōderet de illis sic, aut non. Si autē fuerit in illis aliquod significatũ mendax, quādo alterũ esset verax, expedit distinguere nomē æquiuocum secũdum omnia eius significata, & explicare verax ipsorũ à mēdaci, prius quàm interrogans cōcludat cōclusionē, hoc est ei melius: quoniã si postponeret
I partitionē cognitioni cōcludenti ipsam conclusionē, putaretur de eo, ꝙ non intellexisset, quòd nomen sit ęquiuocũ, ꝙ defect⁹ huius, aut ignorantia, ꝙ nomen sit æquiuocum, euenisset ab eo, quoniam nō videtur Aristoteli, ꝙ respondentis sit notificare interroganti, postq̃ concluserit conclusionem, quòd nō possit esse significatum, pro quo interrogans intellexisset ipsam conclusionem, & non esset interrogantis suspectum ipsum habere hic diuersimode à dispositione nominis ignotæ significationis, non enim suspicaretur de eo hic, sicut suspicaretur K
ibi. Qñ enim dictiones significarēt vnum significatum, & admiserit eas, deinde post hæc excusatus esset, quòd eas nō intellexisset, nō admitteretur eius dictum de hoc, & haberetur suspectus. De dictionibus vero notis significatione, quæ vniuocæ dicuntur, expedit responsionem fieri per sic, aut per non. Ex quo præmissæ, ex quibus cōponuntur orationes Topicæ, aut sunt diuulgatæ, quas non oportet commōstrari per alias, aut præmissæ, quæ L
inquisitione sunt commōstratę. Et hoc præfatum præceptum fit in præmissis, quarum esse diuulgatũ non indiget inquisitione. Expedit itaq; ꝙ dicatur etiã de beneficatione responsionis huius speciei præmissarũ, & hoc quidem fit, ꝙ admittat ei has præmissas, quas inquisitione caperet, & nō fugiat eas: renuere eñ eas est renuere sensatũ, & procuret destruere vniuersale: quòd interrogans procurat cōmonstrare, & hoc vt nō neget ipsum, & abstineat ipsum admittere solum sine oratione qua illud destruat, sed ꝙ ostēdat ip- M
sum per orationē, quę illud destrueret: quādo enim se abstineret ipsũ admittere, præter ꝙ proferat orationē, quę illi cōtradicat, hoc esset maxima fraus & actus exiens ab hac arte. Si autē impossibile ei sit destruere p̄missam, quã inciperet interrogans inquisitione cōmōstrare, saltē proferret orationē, qua destruat cōclusionē. Quando vero respondens nō proferet alterum horũ duorũ, s. destructionē præmissę vniuersalis, aut destructionē conclusionis, quã interrogãs procuraret cōcludere ei,

neque

A neque admitteret ꝙ eũ interrogaret de præmissis, esset maxime mirãdũ, & maxime proteruire. Et expedit quãdo proferret orationem destruentem præmissã vl'em constitutam inquisitione, ꝙ non proferat orationẽ, quæ illã vniuersaliter destruat, quæ est destructio per cõtrariũ, sed proferat orationẽ, quæ illã destruat particulari destructione, quæ est destrustio per contradictorium, qm̃ destructio præmissarũ talium vniuersaliter est remota, ex quo ipsam sequeretur renuere sensatum. vt v.g. quando vellemus inquisitione cõmõstrare, ꝙ omne ani-
B mal sit mobile, inquirẽtes animalia de quorũ dispositione videatur, ꝙ sint mobilia, respõdẽtẽ oporteret sic habere, vt ad argumentũ Zenonis: vnde sequitur, ꝙ nulla res moueat', & est illud, quod dixit, omne mobile prius trãsit mediũ spatium, q̃ totũ, & medij mediũ prius q̃ mediũ, & prius medij mediũ q̃; mediũ medij medij, & sic in infinitũ, & transit totũ spatium tempore finito, sicque tẽpore finito trãsiret spatium infinitũ, hoc autẽ est falsum: sic igitur nulla res mouetur: tales enim syllogis-
C mi redarguũt sensata. & ideo cum hoc difficile est destruere tales syllogismos, & nisi hoc fiat, impossibile esset illis cõtradicere sensatis, sed artifici huius artis expedit cauere illos, & illi primo sunt sophistici: hoc itaq; est pręceptũ, ꝙ expedit respondẽti cõstituere in talibus præmissis. Et expedit procurare, ꝙ sustẽtet positiones, quibus diu exercitatus fuerit, & nouerit oẽs pręmissas destruẽtes & cõstruẽtes ipsas, qm̃, quando hmõi fuerit, sciet quam illarũ præmissarũ admittat, & quã earũ non admittat, & si opus sit ei ipsas de- D
struere, sciet quo illas destruat. Et expedit ꝙ caueat suscipere sibi sustẽtare aliqđ positũ nõ diuulgatum, & hoc in rebus speculatiuis, prout est oratio dicentis, ens est vnũ, & quod nõ moueat'. In rebus vero factibilibus, prout sunt positiones, quas eligit scelestis cõsuetudo, vt ꝙ opinet' ꝙ iniustitia sit præeligẽda, & ꝙ voluptas sit bona, qm̃ sustẽtatio harũ positionũ redditur noxia duabus rebus simul, rebus quidẽ speculatiuis, quia facit acquirere illũ, qui illis vtitur, habitũ deceptoriũ, qui eũ remoueat ab electiõe veritatis, & amore E
iustitię, & rebus factilibus faceret ipsarũ vilipẽsionem, & modicã inclinationẽ ad illas, cũ eo, ꝙ qui his positionibus vtit', non ęstimatur, ꝙ eas sustentet ꝺm modum exercitij, sed, quia illis opinet', & eis credat. Et expedit, ꝙ scias ꝙ huius artis interrogatio fit duobus modis: aut interrogatio de singulis præmissis, & quando datæ fuerint à respõdente, à qualibet illarũ cõcluderetur conclusio proposita, aut est interrogatio de præmissis simul & de cõclusione. Et opa respõdentis, quibus obuiet in- F
terrogãti, quædã sunt opera postq̃ cõclusionẽ cõcluserit, & quędã sunt res, quibus respõdens obuiat illi, priusquã cõcludatur cõclusio. Et hæc quidem sunt præcepta pręmissarũ, quoniam præmissæ, ex quibus syllogismi cõponuntur in hac arte, aut sunt præmissæ admissę ob earũ diuulgationẽ, aut præmissæ, quæ inquisitione sint cõmõstratæ. Et præmissæ diuulgatæ sunt duarũ specierũ: præmissę quas respõdens nõ põt penitus negare in cõtrouersia, neq; sine cõtrouersia, & hoc pp illarum

 diuulga-

G diuulgationẽ, & pręmissæ, quas põt negare, quando proferret syllogismũ ad illas destruendũ, ex quo sunt mediocris diuulgationis. Iam autẽ pręhabitus est sermo quid faciendũ sit in duabus speciebus orationis in talibus pręmissis, priusquam cõclusionẽ cõcludat, hoc est, in mediocribus diuulgatione, deinde post hæc redibimus ad id, qđ expediat facere postquàm concluserit ipsam cõclusionem, & per hoc explebitur quid expediat facere respõdentem in duabus ĩterrogationibus simul, & dicamus: ꝙ prohibere interrogantem à

H cõclusione, & destructio talium pręmissarũ prouenit quatuor modis. Quorũ vnus est, ꝙ respõdẽs attẽdat ad pręmissam, ex qua sequať cõclusio, & aggrediať, & illã destruat, & hoc quidẽ fit, aut quãdo ambæ pręmissæ syllogismi fuerint falsę, & qđ de illis attendat in destructione ad præmissam, in qua est res dicẽdi de omni: in prima quidem figura illa est maior, in alijs aũt est illa, quę in potẽtia est maior, ex quo subordinãtur primæ figurę. Si enim fuerit de-

I structio syllogismi, q̃ cõpositus est ex duabus pręmissis falsis in destructione minoris, nõ est causa illationis falsi, q̃ est conclusio ipsa minor: qui aũt scit instantiã ferre, non est, vt ait Aris. qui destruit rem, ex qua sequitur ipsum falsum, vtcunq; contigerit, sed ẽ qui destruit rẽ, ob quã est falsum, & est illius causa. Notũ autẽ est, ꝙ hæc destructio est possibilis in duobus locis, quorum vnus est, qñ ipsum interrogasset interrogãs de præmissis & conclusionibus simul, aut qñ pręmissæ, quas ille interrogat, fuerint de illis, quib⁹ eius est in hac arte cõtradicere, & sunt, q̃ nõ sunt maximę diuulgatiõis. Secũ-

K dus aũt modus est, ꝙ destruat p̃missas, de quibus interrogať nõ ꝭm ipsam rem in se, sed ꝭm interrogantẽ, & nequeat remouere locum destructionis. gratia exẽpli, ꝙ quis interrogaret, an fortitudo sit vtilis, & diceret respõdens, nõ, quia fortitudo est causa perditionis ipsius fortis: quando aũt interrogãs non distingueret, qđ est per se ab eo qđ ẽ per accidẽs, nequiret soluere hãc instãtiã: fortitudo .n. est causa perditionis ipsius fortis per accidẽs, nõ per se. Tertius aũt modus est, ꝙ iam interrogasset

L interrogans de præmissa vtili ad cõclusionẽ, sed ꝙ ille eã accepisset mutatã varietate, qua, qñ eo mõ sumpta fuerit, nõ sequereť ab ea ipsa cõclusio proposita, & respondẽs instaret ei hoc modo, & interrogans nequiret illã mutare in formã, qua ex ea sequereť ipsa conclusio, ipsa aũt, qñ de ea interrogauerat, erat in potẽtia, ꝭm illã formã, prout quęreret interrogãs, ꝙ id, ꝙ non est substantia, nõ destruatur substãtię ipsius destructione, & partes substãtię suarũ partiũ destructione, prout hinc concluderet, ꝙ partes substãtię sint sub-

M stãtiæ. Et respõdenti esset hic locus dubij, qm̃ non sequiť hęc cõclusio, ex eo qđ dixim⁹, ꝙ nõ substãtia nõ destruat substantiam ipsius destructione. Si aũt intellexisset hoc perfecte, sciret ꝙ hæc cõclusio sequatur, & hoc, qñ permutasset ꝙ dicit, ꝙ nõ est substãtia, nõ destruit substantiã ipsius destructione in præmissam, quæ sit hęc in potẽtia, & ẽ qđ dicit, ꝭm cõuersionẽ cõtradictorij, qđ destruit substãtiã ipsius destructione, est substãtia, & perinde cõclusit propositũ, scilicet ꝙ p̄tes substãtię sint substantiæ.

A substãtiæ. Quartus aũt modus substãtiæ, quę cogit interrogantẽ, & est minimus & infimus horũ modorũ, est instãtia, quæ cogit interrogantẽ cum rñdente ad prolõgationẽ orationis, & reducere ipsum pid, quo ei instat, adeo ꝙ ꝑtrahatur tẽporis mora, & eueniat lassitudo, & cesset disputatio, & recedãt absq; aliqua re, hoc autẽ nõ esset opus bene rñdẽtis: hoc autẽ fit, quando in syllogismi præmissas fuerint multa dubia, pro quibus dubijs op⁹ esset multarũ præmissarũ, cũ respondẽte quidẽ in verificãdo illas res quibus obstaret, cũ interrogãte vero in illarũ
B destructione. Et similiter, qñ interrogãs vellet cõmonstrare, ꝙ pręeligenda sit virtus bonæ fortunæ & bono casui, & diceret, nũquid bona fortuna sit interminata opulẽtia & instabilis: sed fit per accidens & sine arbitrio, & multa quæ indebite currũt, & diceret respõdẽs, res nõ est ita, immo bona fortuna est creatoris decretum: atq; iudicium, & nulla res ẽ, quæ ordinate & magis cõuenienter currat, q̃ ipsa, quæ est Dei iudicij meritũ atq; decretũ, & tales pręmissæ sunt, ad quarũ verificationẽ op⁹
C esset multi temporis, & longioris, q̃ opus esset ad verificationẽ ipsius quæsiti. hæc itaq; sunt pręcepta quę pręcepit respondenti vti cũ interrogãte, priusq̃ conclusionẽ concludat. Expedit autẽ ꝙ dicatur quid secum faciat, postq̃ cõcluserit ipsam cõclusionẽ de redargutione, & ĩcrepatione, & traditione debilitatis, & vitij syllogismo, quẽ cõstruxerat ex præmissis, quas ei admiserat: fit aũt quãdo orationis vitiũ & corruptio euenerit ob interrogantem, nõ propter respondentẽ. Cõe nanque opus nõ inueniť maximæ perfectionis nisi D sociorũ occasione, fit autẽ illis res cõmunis, quãdo ipsorũ propositũ fuerit eligere verũ, & ipsum adipisci, & solum attingere exercitiũ: & expedit respõdenti ꝙ bonificet respõsionẽ, quãdo eius propositũ fuerit hęc intentio. Sociorũ enim debitũ est coadiuuare se mutuo communi opere. Quando vero illorũ propositũ fuerit gymnasticæ & agonisticæ victoriæ, non est ibi aliqua res cõmunis, & vterq; offendit alterum omni eo, quo ei possibile sit illum vincere de speciebus orationũ sophistarũ, & cę-
teris, aut propter litem, quæ ipsum E cogat ad hoc, aut ob victoriã, quę ipsum ad hoc cõducat. nõ est aũt his mos disputationis, & aliquãdo euenit syllogismo defectus ob ꝯclusionem, quã cõmonstrare intendit, vt ꝙ nõ inueniat interrogãs diuulgatas, ex quibus procuret cõmõstrare hoc quęsitũ, nisi diuulgatas falsas. exẽpli gratia, qñ proponimus commõstrare, ꝙ voluptas nõ sit bona, & dicimus, voluptas nõ ponit cõmunicãtes in ea bonos: omne autẽ bonũ ponit acquirẽtẽ ipsum bonũ: hinc ꝯcludiť, ꝙ voluptas nõ sit bona: dũ aũt dicimus, omne bonũ ponit ac- F quirentẽ ipsum bonũ, ẽ falsum, sed est diuulgatum: conclusio vero est falsa, qñ positio, quã respõdens procurrat sustẽtare, fuerit vera, & cogiť admittere præmissas falsas, falsum enim nõ cõcludiť nisi ex falso. Quãdo aũt hoc ita fuerit, syllogismi corruptio euenit tribus modis, quorũ vnus est ex parte interrogãtis, & alter ex parte respondentis, & terti⁹ ex parte quæsiti: & ideo interrogans eloquitur probabilius, qđ ei admittitur, oratio aũt in hoc fit vtilis. Et

G syllogismo euenit corruptio aut ob eius formam, aut ob eiꝰ materiam. Corruptio quidē eueniēs ob ipsam formā, partitur tribus partibus, quarū vna est, ꝙ eius forma nō sit penitus, sed fiat ex duabus negatiuis, & secūda ꝙ sit sine quæsito, prout minor sit vniuersalis negatiua in prima figura, & tertia ꝙ cōcludat per accidēs, prout cōcluderet cōclusionē verā ex pręmissis falsis, aut diuulgatas ex improbabili. Corruptio vero euenit ꝓpter materiā, quatenus cōponitur ex præmissis, quibꝰ desit vna cōditio, aut plures de cōditionibus datis pręmissis syllogismi in illa
H arte. Quādo autē hoc ita fuerit, corruptio hinc ei euenit ex parte veritatis. aut quādo eius præmissę fuerint nefandæ, & forte cū hoc erūt falsæ: & essent corruptæ dupliciter, aut ꝙ cōclusio sit magis diuulgata q̄ ipsę, aut ꝙ pręmissæ magis indigeāt cōmōstratione q̄ indigeat conclusio, aut ꝙ quæsitū sit de illis, quarū cōmōstratio possibile sit fieri ex paucis præmissis, & hic fiat ex multis præmissis. Exēpli gratia, ꝙ cōmonstremus, ꝙ aliqua opinio sit pręstātior aliqua opinione, & illius cōmō-
I stratio contingat fieri ex pręmissis paucis, & præmissis multis. Ex præmissis quidē paucis, vt ꝙ dicat̄ quędā opinio est vera, & est opinio de possibili frequēti, & quędam est falsa, & est opinio de possibili raro, verū aūt est præstātius falso: sic ergo aliqua opinio est prestātior aliqua alia opinione. Illius autē cōmōstratio ꝑ plures præmissas est, vt ꝙ dicatur quędā entia dicunt̄ præstātiora quibusdā in essendo, ex quo ipsorū quędam sunt sempiterna esse & necessaria esse, & quędā quę non sunt sempiterna: & pręstātia quædā sunt K
sempiterna esse, & quędam nō sunt sempiterna esse: & quę sunt sempiterna esse sunt pręstātiora illis, quæ non sunt penitus, opinio aūt de eo, qđ est sempiternū esse, fit vera, & de eo, qđ nō est sempiternū esse, fit falsa, sicq; fit opinio vera & opinio falsa. Vera autē est firmioris veritatis & permanētioris: & qđ est vehemētioris & permanētioris veritatis est præstātius, sic ergo iam fit quędam opinio pręstātior aliqua opinione. Et iterū aliquādo euenit corruptio ipsi syllogismo, quatenus sumūtur eius p̄missę ſm ꝙ sit causa cōclusio- L
nis, & nō sunt causa. & hoc euenit ī syllogismo impossibilis, & recti, qui distinctus ē in libro Elēchorū. Et similiter accidit illis corruptio, quę dicit̄ petitio. Et aliquādo accidit corruptio ex parte varietatis interrogationis à pręmissis, quas admitterēt, vt ꝙ superaddat illis, aut imminuat ab illis, aut eis vtat̄ ſm aliū casū ab eo casu, quo eas admiserat. hi itaq; sunt modi corruptionis, qui eueniūt syllogismo ſm modū vniuersalitatis ipsorum & ſm quantitatē. Et Aristoteli videt̄ ꝙ increpatio eueniat īterrogāti quinq; modis. Quo- M
rū vnꝰ est; ꝙ oratio nō cōcludat penitꝰ, aut eiꝰ p̄missę sint remotæ, vel falsę, & remotę simul. exēpli gratia, oratio Melissi, si ens gignat̄, eius est principiū, sed non gignit̄, sic nec est eiꝰ aliqđ principiū, ergo ens est vnū, totū enim hoc cū formę corruptione, eius pręmissę sunt falsę. Secūdus est, ꝙ oratio nō concludat quæsitū, sed cōcludat aliud, & ipsius præmissæ sint remotæ, aut falsę & remotæ, sicut est oratio, quicquid est præter ens est non ens: & quicquid est

A nõ ens, nulla res est, ergo ens ẽ vnũ, hæc enim concludit, ꝙ quicquid est pręter ens, nulla res sit, nõ ꝙ ens sit vnum. Tertius autẽ est, ꝙ sylli con structio compleatur per præmissas, quas ex seipso addiderit, aut immi nuerit, & cum hoc sint nefandę, aut falsæ & nefandæ. Quartus ẽ, ꝙ præ missæ sunt minus diuulgatę q̃ con clusio, & cum hoc sint nefandæ. Et quintus est, ꝙ p̃missæ, ex quibus cõ struitur syllus, sint verę, & parũ pro babiles, imo indigeãt longiori tpe pro ipsarum cõmonstratione, q̃ sit tempus cõmonstrationis ipsius quę siti, hoc autẽ est qñ huius sylli sint

B præmissæ notiores eo. Hi aũt qnq; modi repulsus eueniũt interrogan ti, qñ ipse fuerit illorũ causa. Verax aũt oratio in hac arte, ꝑut dicit, est triũ specierum: quarũ prima & præ stantissima est, ꝙ sit cõposita ex præ missis maxime diuulgatis, quas re spondens iã admiserit, & ei⁹ figura sit, quæ ꝑ se primo concludat ꝑpo situm concludendum: secũdus aũt est, ꝙ sit cõposita ex p̃missis medijs ꝼm diuulgationẽ & probabilitatẽ, quas respondens admittat, & cõclu dat quæsitũ primũ per se: & tertius

C est, ꝙ sit cõposita ex præmissis, qua rum quasdã receperit ab ipso respõ dente, & aliquas ꝑtulerit ex seipso, sed illę quas ex seipso ꝑfert, sint ma xime laudãdę. Falsas aũt orationes in hac arte dico nefãdas, & eas dici mus esse quatuor specierum. Quarũ prima est, ꝙ oratio ꝯcludat ꝼm opi nionem, non ꝙ ita vere sit, prout es set ex duabus affirmatiuis in secũda figura: prout dicebat Plato, sapiens est robustus, & fortis est robust⁹, sa piens itaq; est fortis. Secunda est ꝙ concludat, sed non ipsum quęsitũ.

D Et discrimen harũ duarum specie rum, & illarũ, quæ dinumeratę sũt, in increpatione est, quia ĩ illis adie cta est conditio cũ hoc ꝙ sint nefan dæ & falsæ simul. Tertia est ꝙ ꝯclu dat ipsum quęsitum ꝑ se primo, sed ipsius pręmissę non sint ꝼm condi tionem, quã exposcit illa ars, prout esset cõmonstratio de re agraria per præmissas, quæ non sint agrarię, sed alterius artis. vt qui cõmonstraret ꝙ vulnera circularia sint difficilis sa nationis, qa circulus ẽ latissima om nium figurarum rectilineatũ ęqua lis ambitus ei. Quarta est ꝙ cõclu

E dat quæsitum per se primo, sed eius præmissæ sint falsæ scilicet oẽs, aut quędam ipsarum. Et hęc quidẽ spẽs nõ ẽ de syllis qui sint corrupti sem per, & omnimode ꝼm hanc artem, quia aliqñ res cogeret hic vti p̃mis sis falsis, qñ contigisset, ꝙ ad hanc rem quæsitã, non essent præmissę di uulgatæ nisi falsæ. Et aliqñ in ipsa demrõne fit sylls, cuius vna pręmis sarum sit falsa: & hoc quidem fit in syllo impossibilis, prout cõmonstra tum est. Si aũt hoc ita fuerit, cõside rationes, quibus considerautur sylli in topica, & in scientijs sunt trium

F specierũ. Prima quidẽ consideratio est an concludat, aut nõ cõcludat, & hæc cõsideratio differt ab alia di uisione, an concludat vel non ꝯclu dat: illa enim est an cõcludat vel nõ concludat quæsitum ꝑ se aut ꝑ acci dens, hęc aũt, an primo, aut secũdo. Et notũ est ꝙ in singulis his specie bus verax ẽ aliquo modo dicere, ꝙ non concludat, sed non concludẽs quæsitũ hic est concludere perfecte concludendo. In qua considerandę sunt tres conditiones. s ꝙ cõcludat quęsitũ, & ꝙ ipsum concludat prĩo,

&ꝙ

G & ꝙ concludat ipsum ꝑ se, & iam dictum est de hoc in libro Priorũ analyticorũ. Hoc itaq; scrutiniũ includit tres spẽs ipsorum corruptorum. Secunda consideratio est, ꝙ cõsideretur cõclusio, & inspiciamus eam, si fuerit falsa, quia tũc scimus ꝙ in syl'li præmissis necessario est mendacium. Si aũt fuerit vera, iam possibile est syl'li pręmissas esse falsas, aut veras: verum enim aliqñ concludit' ex falso, prout ĩ libro Priorũ analyticorũ est commonstratum, & tunc expedit nobis inspicere syl'li pręmissas, quæ si fuerint falsę, destruet' syl-
H logism⁹, si autem fuerint verę, vtendum est illo. Tertia cõsideratio est, an factæ sint ꝓm artis conditiones, adeo ꝙ sint in topica topicæ, & per ipsum repellantur, quæ repellenda sunt, & sil'r de reliquis, quorũ conditionis est, ꝙ adijciantur cõditiones præmissarũ illius artis. Et notũ est, ꝙ hæc consideratio includit oẽs species corruptionis, quas narrauim⁹. Et interdũ euenit hic quędam spẽs vitij syllogismorũ, quæ reputat' corruptio, cũ non sit corruptio, & forsitan respondens ꝑ illam repelleret ĩterrogantẽ: hæc autẽ, aut est error,
I aut sophisma, & illa est corruptio, quę petitio principij vocat', hęc autem dupl'r fit, aut vere, aut diuulgate, & ambæ spẽs petitionis fugiũtur in hac arte. In arte vero demr̃onis solum est species vera. Et iam dictũ est de petitione vera ipsiusmet quęsiti, & eius oppositi in libro Priorum analyticorum, hic autem dicet' de petitione, quę fit secundum opinionem laudandam.

De petitione ꝓm opinionẽ laudãdã.

Petitio v'l'r fit de ipsomet quęsito ꝓm quinq; modos. Prima species, & manifestior est, qñ vice subiecti, aut prędicati quęsiti ponit' nomẽ additum toti, aut vice nominis ponitur oratio gerens vicẽ nominis, neminem enim possibile ẽ errare in hac specie, neq; decipi, qñ ponit' ipsummet quęsitum sine permutatione. Secunda aũt est, qñ vice rei particularis ponitur v'l'e ambiens ipsam, vt ꝙ velit cõmonstrare, ꝙ contrariorũ sciẽtia sit vna, & ponat ꝙ oppositorum sciẽtia sit vna. Tertia autẽ est, ꝙ vice rei, quæ cõmonstrari intenditur, ponat illius partiũ commonstrationẽ. Et quarta, ꝙ vice toti⁹ ponat ipsius partes, vt ꝙ velit ꝙ medicinæ scĩa sit sciẽtia sanitatis & ęgritudinis: & de per se commõstret, ꝙ sit scĩa ęgritudinis, & de per se ꝙ sit scĩa sanitatis. Quinta aũt est, ꝙ cõmonstret rem ꝑ ipsam consequens, vt ꝙ velit commõstrare, ꝙ diameter sit incommensurabilis costę, & cõmonstret cõuersam. s. ꝙ costa sit incõmensurabilis diametro. Et modi petitionis de opposito quęsiti sunt hi idem: ex quo opposita sunt tria, affirmatiua, & negatiua, contraria, & priuatio, & habit⁹, & hi sũt qnq; modi qui inueniuntur singulis his trib⁹. Species itaq; petitionis de q̃siti opposito sunt quindecim. Dr̃ia autẽ inter petere de opposito ipsius quęsiti, & petere de ipsomet quęsito est, quia, qñ petitur de ipsomet quęsito, apparet nobis error, qñ inspicimus ipsammet cõclusionẽ, qñ inuenitur ipsamet in altera duarũ pręmissarum ipsius syl'li. Quando vero petimus de opposito ipsius quęsiti, error nobis apparet in altera duarũ pręmissarum, ex quibus inferebat', & est illa, quę connexa est cõtradictorio ipsius quęsiti. Prima aũt species est vere petitio de quęsito, qñ

oratio

K L M

A oratio quæ cõmutata est vice nominis, non fuerit definitio, reliquæ autem quatuor sũt petitio ſm opinionem, & non vere, & tertia est inquisitio, reliquis aũt tribus vtunť scientiæ, immo non constituuntur scientiarum syllogismi sine illis. Hęc quidem sunt pręcepta, quę propriè concernunt respondentem, & iam elocutum est de illis, quę proprie concernunt interrogantem.

Loci communes pro interrogante, & respondente. Cap. 4.

68. Locus Declaratio. EST autem orationẽ prohibere concludi, quadrupl'r. B Nam aut interimendo id propter quod sit falsum, aut ad interrogantẽ instantiã dicendo: ſępe enim non soluit quidẽ: qui tñ interrogat, nõ potest longius producere Tertiũ aũt ad interrogata: accidit enim ex interrogatis quidem non fieri quod volumus, eo ꝙ non bene interrogata sint, addito autẽ aliquo, fieri conclusionẽ. Si igiť nõ amplius potest producere interrogãs, ad interrogantẽ erit instãtia: si aũt C potest, ad interrogata. Quartũ aũt, pesſima est instantiarũ quæ est ad tp̃s: nam quidam talibus instant, ad quæ disputare pluris est tpis, q̃ȝ præsentis exercitationis: instantiæ igiť, vt dictum est prius, quatuor modis fiunt. Solutio autẽ est earum quæ dictæ sunt, prima tm̃: reliquæ aũt prohibitiones quædam & impedimenta cõclusionũ. Inculpatio 69. Loc⁹. Declaratio. vero orationis, & ſm ipsam orationẽ, et qñ interrogať nõ eadẽ.

Plerunqȝ enim ꝙ nõ bene disputatur oratio, is, qui interrogať, est causa, eo ꝙ non concedat ex quibus probe erat disputare ad positionẽ: nam non est in altero solo bene absoluere cõe opus. D

Necessariũ igitur qñqȝ ad dicentẽ, & non ad positionẽ argumentari, qñ is qui respondet, & contraria interroganti obseruat corroborãs: proteruientes igiť, altercatorias, & non dialecticas faciũt exercitationes. Amplius aũt, quia exercitationis & experimenti gratia, & non doctrinæ huiusmodi sunt orationes, ꝑspicuum qm̃ non solum verũ syllogizãdum, verũ etiã falsum, nec per vera semper, sed qñqȝ & per falsa: ſępe enim vero posito, interimere necesse est disputantem, quare proponẽda falsa: qñqȝ autem & falso posito, interimẽdũ per falsa. nihil enim prohibet alicui videri quæ non sunt, magis q̃ȝ vera: quapropter ex ĳs, quæ illi videnť, oratione facta magis erit suasus q̃ȝ adiutus. Oportet aũt eum, qui bene transfert, dialecticè, & non contentiose transferre. Vt geometrã geometricè, siue falsum, siue verum sit quod concludendũ est: quales aũt dialectici syll'i, dictum est prius. 70. Loc⁹ Declaratio. E 71. Locus F

Quoniã autẽ malus particeps, qui impedit cõe opus, patet ꝙ & in orationibus: nã cõe quippiam quod proponiť & in illis est, præterq̃ȝ in concertantibus: his autẽ non est eundem vtrisqȝ finem assequi: nam plures vno impoſſ. 72. Locus

G impossibile est vincere. Differt autē nihil siue id respondendo, siue id interrogādo fiat: nam & qui cōtētiose interrogat, praue disputat: & qui in respondendo nō dat quod videt, neq; suscipit quicquā quod vult interrogans interrogare. Manifestum igitur
73. Locus ex ħs quę dicta, ꝙ non silr̃ inculpandum, & ſm seipsam orationem, & interrogantē. Nā nihil prohibet orationē quidem prauam esse, interrogantē vero vt possibile est optime cōtra respō
H dentem disceptare: nam contra proteruos non poſe fortasse statim sumere quales quis vult, sed quales fieri poſe faciendi sylr̃i.

Quoniam aūt est indeterminatum qn̄ contraria, & qn̄ ea, quæ sunt in principio sumunt hoīes (nam plerunq; per seipsos dicētes contraria dicunt: & abnuentes prius, dāt posterius, eo ꝙ interroganti & cōtraria, & quę in principio, plerūq; obediunt) necesse est prauas fieri disputatio
I nes: causa aūt est qui respondet hæc quidē non dans, illa aūt talia dans: manifestum igitur, qm̄ non silr̃ inculpandum & interrogantes, & orationes. Oratio
Inculpationes orōnis quinq;. nis aūt ſm seipsas quinque sunt inculpationes. Prima quidem qn̄ ex interrogatis non concluditur neq; quod propositū est, neq; oīno, quicquā, cūm sint vel falsa, vel inopinabilia, aut oīa, aut plurima, in quibus cōsistere debet conclusio: & neq; ablatis quibusdā, neq; additis, neq; his quidē ablatis, illis vero additis, K fit cōclusio. Secūdo aūt si ad positionē non fiat sylr̃us, & ex talibus, & eo modo quo dictum est prius. Tertia vero si additis quibusdam fiat sylr̃s: hæc autē sint deteriora ħs, quæ interrogātur, & min⁹ probabilia cōclusione, etiā si ablatis quibusdā, nā qn̄q; sumunt plura necessarħs: quare non eo ꝙ hæc sunt, fit sylr̃s. Amplius, si ex inopinabilioribus, et minus credibilibus cōclusione, aut si ex veris, sed maiore opera indigētibus demōstrari, ꝙ̄ pro- L blema: non oportet aūt ex oīb⁹ ꝓblematibus sylr̃os existimare silr̃ probabiles eē, et suasibiles: natura enim statim sunt aliqua quidē faciliora, alia vero difficiliora eorū, quę interrogant̄: quare, si ex aliquib⁹ vt fieri pōt maxime probabilibus, coniecturā fecerit, disputatū bene est. Ma- 74. Locus Declaratio.
nifestū igitur, qm̄ orationis non eadē inculpatio, & ad ꝓblema, & ſm se. Nam nihil ſm se quidē orationē prohibet esse vituperabilem, ad problema āt laudabi- M lem: & rursum e diuerso ſm se quidē laudabilē, ad problema aūt vituperabilem: qn̄ ex pluribus est facile cū probabilibus, tum veris concludere. Erit autē 75. Locus Declaratio.
qn̄q; oratio ēt concludens ꝙ̄ nō concludens deterior: qn̄ illa quidem ex absurdis cōcludit, cūm non sit tale problema: hæc autē indigeat talibus quę sunt probabilia, & vera, & nondum ex as- 76. Locus Declaratio.
sumptis sit oratio. Eos autē, qui per

A per falsa verum concludunt, nõ iustũ est inculpare. Nam falsum quidẽ semper necesse est per falsa syllogizare. verum autem est qñq; per falsa syllogizare, manifestum autem id ex analyticis. Cùm aũt demonstratio sit alicuius dicta orõ: si aliquid est aliud quod ad conclusionẽ nullo modo se habet, nõ erit ex illo syll's: si autẽ appareat, sophisma erit, non demrõ. Est autem philosophema quidem, syll's demõstratiuus: epichirema autem, syll'us
B dialecticus: sophisma vero, syll's contentiosus: aporema autẽ syllogismus dialecticus contradictionis. Si vero ex vtrisq; quæ videant̃, aliquid ostendat̃, non aũt similiter videant̃: nihil prohibet quod ostenditur magis al
77. Locus Declatio. tero videri. Sed si hoc quidem videatur, illud aũt neutra pte: aut si hoc quidem videat̃, illud autẽ non videatur: silr quidem silr vtiq; erit, & non: si autẽ ma
78. Locus Declatio. gis alterũ, sequetur quod est magis. Est autẽ quoddam & idem
C ad syllogismos peccatũ, quãdo ostendit̃ per longiora quod contingit per breuiora, & quæ orationi assunt. Vt q̧ est opinio magis altera q̃ altera: si quis perat ipsum quodq; maxime esse, esse aũt opinabile, ipsum quod vere est: quare quorundã magis esse ipsum: ad quod aũt magis, magis dicitur esse. esse aũt & ipsam opinionem verã: an erit accuratius, q̃ par sit exigens quędam? petitum est aũt & ipsam opinionem verã esse, & ipsum quodq; D maxime esse, ac si ipsa opinio vera certior sit: sed quæ nequitia maior, q̃ quæ facit circa id cu⁹ est oratio, latere causam? oratio aũt est manifesta vno quidẽ modo, & publicissimo, si sit concludens sic, vt nihil oporteat interrogare: vno aũt & qui maxime dicitur: cũ sumpta quidem sint ex quibus necessariũ est conclusionẽ esse, quæ quidem sint per conclusiones conclusa, etiã si id omittit̃ quod valde pbabile est. E

Falsa aũt oratio vocatur quadrupliciter. Vno quidem modo 79. Locus Declatio.
qñ apparet concludere quæ nõ concludit: vocatur aũt apparẽs, litigiosus syll'us. Alio modo, qñ concludit quidẽ, non tñ ad propositum: quod accidit maxime in ijs quæ ad impõ'e ducunt. Aut ad propositũ quidem concludit, non tñ fm propriam disciplinam: hoc aũt est, si ea, quæ non est medicinalis, videat̃ esse medicinalis, aut geometrica, q̃ non est geometrica, aut dialectica, quæ nõ est dialectica, siue verũ, siue falsum sit quod accidit. F
Alio aũt modo, si per falsa non concludit: huius aũt erit qñq; quidem conclusio falsa, qñq; autem vera: nam falsum quidem semper per falsa concludit, verũ autem possibile est & nõ per vera: vt dictum est prius. Quod autem falsa sit oratio, dicentis peccatum potius est, q̃ orationis: atne quidem dicentis semper, sed cũ lateat ipsum quod falsam orationẽ

G tionem dixit aliquam: eo q ab ipso suscipimus cũ pluribus veris quippiam amplius: si ex ĳs quæ maxime videtur interimit aliquid verorum (talis enim existens, verorũ demonstratio est) oportet sanè positorum aliquid non esse oĩno, quare erit huius demonstratio. Si autem verum concludat per falsa, & valde absurda, cõpluribus deterior erit quæ falsum syllogizant: erit aũt talis, & quæ falsum concludit. Quare manifestũ q prima qui
H dem consideratio orationis fm seipsam est, si concludit: secũda autem, vtrum verũ an falsum: tertia vero, ex qualibus quibusdam. Nam si ex falsis quidẽ, opinabilibus aũt, rationabilis: si autem existentibus quidem, sed in opinabilibus, praua: si vero & falsa & valde inopinabilia sint: dilucidum quòd praua, aut simpliciter, aut ad rem. Id aũt, qd in principio, & cõtraria quonã pacto peteret interrogans, secũdum veritatem quidem in ana-
I lyticis dictum est, secũdum opinionem vero nunc dicendũ est.

8o. Locus Decŕatio. Petere aũt videntur id quod est in principio quinq; modis. manifestißimo qdem & primo, si quis idipsum quod monstrari oporteat, petat: hoc autem in eo ipso quidẽ non facile latere põt, in synonymis autem, & in quibuscunq; nomen & oratio idem significat, magis. Secundo aũt, qñ quod particulariter oporteat demõstrare vl'r quis petat: vt qui argumentatur q contrariorum vna disciplina, omnium oppositorum postulauerit vnã esse: nam videtur id quod oportebat fm se ostendere, cum alĳs petere pluribus. Tertio, si quis quid vniuersaliter est ostendere propositũ, particulariter petat. vt si de omnibus contrarĳs propositum est, de aliquibus postulet: videtur enim hic quod cum pluribus oportebat ostendere secundum se, extra petere. Rursus K
si quis diuidẽs petat problema: vt si oportet ostendere medicinam sani & ægri, extra vtrunq; postulet: aut si quis eorum, quæ sequuntur seinuicem ex necessitate, alterũ petat: vt latus incõmẽsurabile eẽ diametro, si oporteat ostẽdere q diameter lateri. Æqualiter autem & cõtraria petunt ei, quod ex principio est. L
Nam primo quidem si quis opposita petat fm affirmationem & negationem. Secundo autem contraria secundum oppositionem: vt bonum & malum idẽ.
M Tertio vero, si qs vniuersaliter postulans, particulariter petierit contradictionem. Vt si quis sumens contrariorum vnam disciplinam, sani & ægri alteram esse petat: aut si hoc petẽs, in vniuersali oppositionem tentet sumere. Rursum, si quis petat contrarium ei, quod ex necessitate accidit per ea quæ posita sunt: et si quis ea quidẽ non sumat quæ opposita, at alia petat duo, ex qbus erit opposita contradictio. 81. Locus Decŕatio.

Differt

A Differt autem contraria sumere tantillũ ab eo quod ẽ in principio: qm̃ huius quidem est peccatum ad cõclusionem (nam ad illam aspicientes, quod in principio est dicimus petere) cõtraria aũt sunt in propositionibus, eo ꝙ ipsę aliquo modo se habẽt adinuicem. Ad gymnasticã autem & exercitationẽ talium orationum primum quidẽ conuertere assuescere oportet orõnes. Sic enim & ad id, quod dicitur, copiosius nos habebimus, & in paucis, plures sciem⁹ orationes: nam conuertere est transsumentem conclusionem cum reliquis ĩterrogationib⁹ interimere vnũ quippiam eorũ quæ dicta sunt: necesse est enim, si conclusio nõ est, vnam aliquã interimere propositionum, siquidem omnibus positis necesse erat conclusionẽ esse. Ad omnem autem positionem & quòd sic, & quòd nõ sic argumentum considerandum, & cùm inueneris, solutionẽ statim quærẽdum. Sic enim simul accidet & ad interrogãdum, & ad respondendum exerceri: & si ad nullum aliũ habemus, apud nosipsos sensim cõparanda sunt quæ attinent ad ipsam positionem argumenta: nam id ad cogendum multam copiam præbet, & ad redarguẽdum magnũ habet adiumentũ, quando quispiam promptus est argumentari, & ꝙ sic & ꝙ non sic: nam ad contraria accidit facere obseruationem, & ad cognitionẽ, & ea (quæ secundum philosophiam est) peritiam posse cõspicere, & conspexisse quæ ab vtraq; accidunt suppositione, non paruum instrumentum: reliquum enim horũ, recte eligere alterũ: oportet autem ad id, quod tale est: eẽ bono ingenio: & hoc est secundum veritatẽ bonum ingeniũ, posse bene eligere verum, & diffugere falsum: quod q̃ nati sunt bene, possunt probe facere: nam qui amant, & qui oderũt, quod profertur facile discernunt optimum. Et ad ea, quæ sæpissime incidunt problemata, scire oportet orationes, & id maxime de primis positionib⁹. Nam in his fastidiunt sæpe qui respondent.

82. Loc⁹. Decſatio.

B

C

D

E

84. Locus Decſatio.

Amplius, terminorum copiosos esse oportet, & probabiliũ, & primorũ se habere prõptos: nam per hæc fiunt syllogismi.

85. Loc⁹. Decſatio.

Tentandum aũt & ea, in quę sæpissime incidunt disputationes, tenere. Nam quemadmodũ in Geometria antè opus est circa elementa exercitatum esse, & ĩ numeris circa capitales prompte se habere, & multum refert ad hoc, & alium numerum cognoscere multiplicatum: similiter quoq; & in orationib⁹ promptum esse ad principia, & propositiones memoria scire oportet: nam perinde ac in memoriæ sensorio solum loci positi statim faciunt ipsas res memorare: & hæc faciunt ad ratiocinandum promptiorẽ, eo ꝙ ad determinatas illas inspiciat s̃m numerum.

86. Locus Decſatio.

F

Propo-

G Propositionemq́ꝫ cōem magis ꝙ̄ positionē in memoria ponendum. Nam principiorũ & sup-
88. Locus Declaratio. positionũ copiosum esse mediocriter, difficile. Amplius, orationem vnam plures facere assuescendũ, velut ĳ, qui occultissime abscondunt. Tale aũt erit si quis quam plurimũ abscedat ab affinitate eorum, de quibus est oratio: erunt aũt potiores orationũ vniuersales maxime, quę id pati possint, vt qm̄ non est vna pluriũ disciplina: sic enim & in ĳs,
H quæ sunt ad aliquid, & in con-
89. Locus Declaratio. trarĳs, & coniugatis est. Oportet aũt & reminisci vniuersales facere orationes, tametsi fuerit disputãs particulariter. Sic enim & plures licebit vnam facere: similiter autē & apud Rethores in enthymematibus. Eundem aũt ꝙ̄ maxime fugere, cōtra vni
90. Locus Declaratio. uersale ferre syllogismos. Et semper oportet considerare orationes, si in pluribus communibus disputantur. Nam omnes par-
91. Locus Declaratio. ticulares in vniuersali disputatæ
I sunt, & inest in particularibus ei⁹, quod est vniuersale, demonstratio, eo ꝙ non est syllogizare
92. Locus Declaratio. quicquam sine vniuersali. Exercitatio autem facienda, inductiuarum quidem ad rudem, syllogisticarum autem ad expertũ.
93. Locus Declaratio. Et tentandum accipere ab ĳs quidem, qui in syllogismis triti sunt ꝓpōnes, ab ĳs vero, qui in inductionibus, similitudines: in hoc enim vtriqꝫ exercitati sunt.
94. Loc⁹. Declaratio. Omnino autem exercitationis gratia disceptantibus tentandũ K afferre aut syll'm de aliquo, aut propositionem, aut solutionem, aut instantiam, siue recte quis dicat, siue perperam, vel ipse, vel alter, & ad quippiam vterqꝫ. Ex his enim facultas, exercitatio autem facultatis gratia. Et maxime circa ꝓpōnes, & instantias: est enim, vt simpliciter dicam, dialecticus, propositiuus, & instantiuus: est autem proponere quidem, vnum facere quæ sunt plura. Oportet enim vnum omnino sumere ad quod est oratio: L
instare autem quod vnum est, facere plura: nã aut diuidit, aut interimit: hoc quidē dans, illud aũt non dans, eorum quæ proposita sunt. Non est autem cum 95 Loc⁹. Declaratio.
omni disputandum, neqꝫ cōtra quemlibet exercitãdum. Nam necesse ad aliquos, prauas fieri orationes: ab eo enim qui oĩno tentat apparere, diffugiendum: iustum autem omnino tentare syll'o cōcludere, verũtamen nō pulchrum, eo ꝙ nō oportet ad- M
uersus quoslibet facile consistere, quandoquidē necesse est paruiloquium inde emergere: nam qui exercitati sunt, non possunt abstinere à disputatione, sine altercatione. Oportet autem & fa 96. Loc⁹. Declaratio.
ctas habere orationes ad huiusmodi problemata, in quibus cũ paucissimorũ copia eas ad ꝙ̄ plurima vtiles habeam⁹, illę vero sunt vniuersales, & ad quas in promptu quippiam adinuenire difficile est.

Sermo

A *Sermo de præceptis communibus interroganti & respondenti. Cap. 4.*

RELiquum nobis ē orationem ferre de illis, quæ ambos.s. & interrogantē & respondentē includūt. Et hæc quidem præcepta vtilia sunt vni trium rerū, quarū vna est, ne remittat vis faciendi vehemētiorem orationē de vna eadē positione, aliqñ secundum modum interrogationis, & aliqñ fm modum responsionis: secūda aūt est, vt acquiratur vis festinandi circa sylli artē, aut cū interrogatione, aut cū obuiatione: & tertia est vis, cuius cōditio-
B nis ē agere has duas operationes, & hæc quidē vis est viri habētis artem dialecticā. Et de illis est, vt vir assuescat ad reductionē syllogismorū, de qua elocutū est in 2. Priorū Analyticorum.s. ꝙ sumamus oppositū cōclusionis, & connectamus ei alterā duarū præmissarum sylli, & cōcludatur p hoc contradictoriū alterius pmissæ. Et hoc quidem vtile fit respondenti, quia p ipsum cōstitueret sylli præmissas, quas interrogauerat ipse interrogans: hoc aūt cōtingit, qñ cœperit in interrogatione præmissas & conclusionē simul. Et ali-
C quando hoc opus vtile fit interroganti, qñ destrueret positionem fm modum impoßis, & per hoc opus qs posset proferre de vna eadem re plures syllos: aliqñ enim caperemus cōtradictorium conclusionis, & aliqñ ipsius cōtrariū, & vtrunq; ipsum cōnectem⁹ ipsi minori, & aliqñ maiori, & constituemus ex hoc quatuor syllogismos. Oportet aūt, qñ sumimus oppositū conclusionis, & ei cōnectimus alterā duarum præmissarum, ꝙ confietur nobis altera præmissa: quia, qñ sunt prȩmissæ, est cōclusio, & qñ aufertur conclusio, auferuntur ambæ præmissæ, aut altera earū, & hoc est notū p id quod dicitur de antecedente & consequēte in syllo conditionali. Et de illis est, quia p hoc præuenit quiuis omni positioni cū syllo qui illā destruat, & dum id inuenerit destrueret suarum prȩmissarū destructionem: qñ enim quis præuenerit singulis quȩsitis, & ea considerauerit, aut ipsam fm se, aut cū alio, fit ei vis discernendi elocutionē de illis fm modum īterrogationis, aut fm modū responsionis. Interrogando quidē cognitione sylli, & respōdendo cognitione obuiationis suarū prȩmissarum.
E Et de illis est, ꝙ in vna eadē positione quȩrat syllm, qui eam construat, & syllm, qui eam destruat. Deinde ratiocinabit de præmissis duorum syllogismorum, quæ illarū sit falsa, & quæ illarum sit vera, & quȩ illarum sit satis vulgata, & quæ sit parum vulgata. Et si fuerit interrogans, iam nouisset syllogismum, q destrueret hoc positum, & fortasse illū permisceret pmissis, quȩ ipsum construerēt, aut quȩ ipsum destruerent cum ipsa interrogatione, & ab-
F scondet p hanc rem ab ipso respondente. Si aūt fuerit respondens, sciret præmissas: quæ illud destruerent, & caueret eas. Ait Aristo. Et hȩc quidē vis nō est minima, facit enim dialecticū adipisci potestatem ad interrogationem, & ad respōsionē, & viro demonstratiuo vtilis est multis modis. Quorū vnus est, quia qñ apud illū fuerint duo sylli de aliquo posito, quorū vnus illud construeret, & alter ipsum destrueret, non euadit quin illorū duorum syllogismorū alter sit ver⁹, & alter fals⁹, aut ambo

G ſint ſimul veri, aut ſiľ falſi, ſed duo-
bus diuerſis modis. Si vn⁹ fuerit mē
dax & alter verax, immitteretur ve-
raci, ſi aūt fuerīt ambo ſimul vera-
ces, aut ſimul mēdaces duobus mo-
dis, facile erit ei intelligere modū,
quo vterq; illorum ſit verax, & mo-
dum, quo ſit mēdax. Et hic modus
procedendi eſt viri boni ingenij, &
præſtantium potētiarū. Et hi ſunt,
quorū moris eſt diligere pręſtantio
rem rem alterius duorum oppoſito
rum. Hoīes aūt circa hoc ſunt triū
ſpecierum, quidam eorū ſunt qui
ſemꝑ pręeligunt præſtantius duoꝝ
H oppoſitorū, & hi qdē ſunt ſapiētes.
Et quidā ſunt, apud quos ęquales
ſunt res bonæ & malæ, & hi ſunt na
turaliter dialectici, & ipſorū quidā
ſunt qui diligunt duorum oppoſito
rum deterius, & hi ſunt nal̄r ſophi
ſtæ, & quidā ipſorum ſunt, q amāt
eis eſſe ſm hanc artē ſyllos idoneos
interrogationibus vulgarib⁹, de qui
bus difficile eſt loqui in cōſtructio-
ne aut deſtructiōe, & hæc ſunt triū
ſpecierum: quarū vna eſt, ꝙ fiat de
his, de quibus vulgus gloriatur con
ſiderare, & difficile fiat mutuo de il
lis interloqui, pręter ꝙ maiori parti
I ipſius vulgi ſit maior inclinatio ad
alterū duorum oppoſitoꝝ, prout eſt
dicere, an ſpeculatio cū tolerātia ſit
præſtantior diuitijs cū voluptate: ſe
cūda aūt ſpēs eſt ꝙ ſit maiori parti
ipſius vulgi maior inclinatio ad al-
terū duorū oppoſitorū, prout eſt di
cere, an diuitiæ cum virtutis priua-
tione præeligendæ ſunt paupertate
cum virtute: tertia ſpecies eſt rerū,
quibus adipiſceretur vir quiſpiā ne-
fas apud vulgus de vtrouis duorum
oppoſitorum reſpondeat, prout di-
cimus, cui dignius eſt credere? magi-
ſtro, an patri? præcepit aūt de talib⁹ K
interrogationib⁹, ꝙ ad illas ſint dia
lectico ſylli idonei ob difficultatem
ſyllogiſmi ad illas. Difficile nāq; ē
oſtēdere mentem de re, de qua vul
gus nullam habeat opinionē, & ſiľr
ad cuius oppoſitum magis inclinat
vulg⁹, & hoc magis ē id de quo eue
nit controuerſia per vtrumuis duo-
rum oppoſitorū reſpondens reſpon
derit, prout dicim⁹, deceat ne paren
tibus an legi credere? Et de illis ē, ꝙ
reminiſcātur definitionum rerum,
quarum habitudo ad artes eſt habi
tudo principiorū & ſubiectionum,
prout ē definitio materię & formę L
ī ſcīa Naturali, & definitio boni &
mali in ſcīa Morali, & pūcti & lineę
& ſuꝑficiei & corpis in Geometria.
Et q̄ expedit ei ꝙ ſint apud illum de
definitionibus harū rerū, ſunt defi-
nitiones diuulgatæ. Et de illis eſt, ꝙ
ſint apud eū prompta loca prędicta
in prædictis orationibus, & ꝑcipue
loca quæ rem cōſtruūt aut deſtruūt
ſimpľr, &, vt vniuerſalius inquā, res,
quę in artib⁹ ſunt vt ſubiectiones &
elementa & principia ad reliqua, ex
quib⁹ ſingulę artes adipiſcūť. Sicut
enim Arithmetic⁹ adipiſciť poteſta
tem mutuo ducēdi numeros, qn̄ pręM
poſuerit & ſciuerit ducere primos
numeros, qđ notificať in capľo du-
ctus, ſic res eſt in Dialectico: euenit
enim ei īterlocutio de quocūq; vo-
luerit, qn̄ fuerint apud eū pręmiſſæ
& regulę, quarum cōſuetudinis eſt
fieri in ſingulis poſitis, quod poſitū
fuerit idoneum curare res vniuerſa-
les, quibus vtatur in acquirendo res
vľes proximas rebus intētis particu-
larib⁹: vniuerſalib⁹ nanq; maximę
vniuerſalitatis non opinaretur ali-
quam rem, neq; ex illis adipiſcereť
aliquā

A aliquã rem festinanter, immo si ex illis opinio ꝓcederet ad ipsum particulare, esset ſm quandam speciem accidentis, & quasi ad illud procederet, nõ artificialiter, sed quouis modo contigerit. Exempli gratia, quia non debet sustinere hãc positionẽ, scilicet omnium duarũ rerũ diuersarum, vna ipsarũ inest rei differẽti à prima, sed sustẽtaret vice illi⁹ hãc, qñ aũt fuerit vni duorum oppositorum aliqua dispositio, alteri opposito inest oppositũ primę dispõnis: p opposita enim conuinceret contraria, & suas spẽs, & potest ex illis con
B stituere quæsita particularia, quæ illis sustineat facile & cito. Et de illis est, q̃a consuescere faciũt ponere multas orationes vnã orõnem ascẽdendo ad vl'e, quod illa includeret, & ponere vnã orationem plures orationes, illã partiẽdo ad particulares quæ ei subsunt. Qñ enim interrogaremus, iuuaremur ponẽdo multas res vnã orationem, & recepissemus per hoc, quod vellemus admitti ab illo. Quando aũt respõdissemus, iuuaremur qñ interrogaremur vnam orationẽ multas orationes, & si inueniremus continere destructionẽ
C illius, quod posuimus sustentandũ, nõ admitteremus illud, sin autem, illud admitterem⁹. Et expedit hic ꝙ cõsideremus vniuersalissimũ quod possumus, hoc ẽ, qñ multas orationes ponimus vnam orationẽ, hoc enim opere fit res vehemẽtis occultationis ab ipso respondẽte. Et hoc est contra dispositionem vniuersalium, quæ sint apud eũ prompte ad faciendum syllogismos. Sunt enim quædã vniuersales orationes, de q̃bus difficile fit respõdenti intelligere, quæ conclusio ex illis sequatur. Exẽpli gratia, admittere ꝙ scientia D rerum, quæ sunt maximę multitudinis, nõ sit vna: qñ enim hoc admisisset, iã admisisset illud in relatiuis & cõtrarijs, & in multis rebus. Et iõ expedit respondenti agere cõtra id, quod ageret interrogãs, & aufugeret admittere res vl'es: quantũ ei possibile fuerit. Et de illis est, ꝙ vtat' cũ eo q̃ sit modicũ exercitatus in hac arte, aut qui passus fuerit defectũ ingenij, ipsa inquisitione, et cũ nimiũ exercitatis orationibus vl'ibus. Exercitatus enim vehementius auscultat has orationes, adeo ꝙ forsan de E ducunt illũ ad repellẽdum sensata, prout fit de oratione Zenonis, quæ contradicit motui, & oratione Mellissi, quę contradicit multitudini, sicut spẽs priuata exercitio magis auscultat inquisitioni. Expedit itaque dialectico sumere p̃missas inquisitiuas à dignis inquisitione, & præmissas vniuersales à viris huius speciei.

Harum aũt rerum exercitium est, ꝙ idoneum sit nobis operari omnes actus huius artis perfectissime, act⁹ ẽm huius artis sunt syll's, aut sophistica litigatio, aut argumẽtum, aut contradictio, aut ficta inuẽtio interrogatiõis, an sit recta, aut nõ recta? & si fuerit alterius harũ duarum dispositionũ, q̃ sit huius causa. & iam F elocuti sumus de cõditionibus, quibus fiant hi actus perfectissime. Syllogismus enim est operatio interrogantis ad destruẽdum positionem. Et sophistica est operatio respõdentis, & syl'i repulsus. Contradictio vero est actus respondentis, qñ procurat cõstituere positionẽ, quia alicubi respondens procurat hoc. Aristoteli vero videt', ꝙ illius operatio prima intẽtione sit sustẽtare positionẽ

G solum, nõ ipsam constituere. Sicq;, qñ respondens argumentum proferret ad constitutionẽ positionis, interrogantis actus esset contradictio per syll'm, & contradictio fit de actibus interrogantis, lis aũt & argumẽtum de actibus respondentis. Interrogationem aũt & respõsionem beneficare, iam dictũ est quo hoc fiat, assuescere aũt intẽditur ob has operationes, & per has operationes euenit consuetudo, videlicet syll'm, & argumentum, quę inueniuntur per potestatem tradẽdi multas res vnã. Et cõtradictio & litigatio inueniuntur in ponendo vnam rem multas, H syllogismi enim & argumenti operatio contingit ei in inueniendo p̃missam vl'em, ambientẽ ipsum quę situm, hoc autem non fit idoneum nisi ſm modum compositionis, & p particulares tradendo vnum. Exempli gratia, qñ proponimus cõmonstrare, ꝙ quorumlibet duorum contrariorum scientia sit vna in potentia, ſm modũ compositionis est in oppositorum scientiam esse vnam, operatio vero litis & cõtradictionis fit in cognoscendo præmissam, quę veritati repugnat ob eius particularitatem, adeo, ꝙ constituat illius de I structionem, & hoc est manifestũ, ex quo est repugnans operationi cõstitui per syll'm. At Arist. Non expedit p omnem rem vincere: & iã pręmissum est, cur hoc nõ oporteat, & largitus est huius causã, & dixit: & K non est disputandum cum quouis hoĩe contigerit, necessitas enim cõduceret volentẽ cõtradicere, cuiuis homini contigerit, vt orationes quibus cũ illo vteretur sint viles, & earum cõpositione adueniret malus habitus, & mala dispositio ipsi dialectico. Si autem cõtingeret, ꝙ eius cõtrouersia fuerit cum illo, qui inniteretur pręualere & extorquere, vt sunt sophistæ, iustum est in illũ vti quibusuis speciebus orationum, quæ cõtigerint. Potius enim est hoc patefaciendo imbecillitatem suarũ orationũ, & illorum versutias, nisi L quia vir dialecticus est, cuius intentio est cõsuescere ad exercitiũ, & debet fugere hanc speciẽ, quantum ei possibile fuerit, & debet esse parata apud eum, qñ cogeretur interloqui hac specie præmissarum, quæ sunt maximæ vniuersalitatis: talibus.n. locis superare hanc speciem ob modicam ipsius sensibilitatem in illis, quæ ei subsunt, hoc modo, præstantius est, q̃ superare nominis æquiuocatione, per hanc illam vel aliam regulam sophisticam.

Hæc itaq; est oratio de omnibus rebus, quas cõtinet hic tractatus bre M uiori & manifestiori modo, qui possibilis fuit, & est vltimus tractatuũ huius Libri, ad Dei gloriam sempiternam. Amen.

Librorum Octo Topicorum cum Auerrois media Expositione Finis.

ARISTOTELIS ELENCHORVM LIBER PRIMVS,

Cum Auerrois Cordubensis media expositione, Abramo de Balmes interprete.

SVMMA LIBRI.

De intentione libri, & generibus disputationũ: De Locis Sophisticarũ in Dictione, & extra Dictionẽ redargutionũ: De Causis deceptionũ, & captionum sophisticarũ: De veris, & falsis redargutionibus: De interrogatione tentatiuæ, & quid inter contentiosum, Sophisticumq; intersit: Demũ de captionibus Nugationis, & Solloecismi, occultationeq; Sophistica contra moleste respondentes.

Quid intendit, & aliquem syllogismum sophisticum esse. Cap. I. E

B

E Sophisticis autẽ redargutionibus & de ijs quę videnť redargutiones (sunt autẽ captiosę ratiocinationes, at non redargutiones) dicamus oportet, incipiẽtes ſm naturã à primis. ꝙ igitur hi qui C dem syll'i, illi aũt, cùm non sint, videntur, manifestum est. Nam queadmodum & in alijs id fit ꝑ quandam similitudinẽ, sic & in orationibus se habet: etenim hi quidem habitũ probe habent, illi vero videnť, ex tribu tumentes, & cõponẽtes seipsos, & pulchri: hi quidem ob pulchritudinem, illi aũt videntur seipsos fucantes. Et in inanimatis quoq; sic: nam & illorum hęc quidem argentum, ista vero aurũ re vera sunt, illa non sunt quidem, apparent autem ſm sensum: vt lithargyrina, & stannea, argentea: & felle tincta, aurea: eodẽ aũt modo & syll'us, & redargutio: hæc quidẽ est, illa vero non est, apparet aũt propter imperitiam: nã imperiti velut distãtes, à longe speculanť. Nam syll'us quidem ex quibusdã est positis, vt colligamus aliquid aliud ex necessi- F tate ab ijs, quæ posita sunt ꝑ ea, quæ posita sunt. Redargutio autem syll's est, cum cõtradictione cõclusionis: illi vero id quidem non faciunt. Videntur autẽ ob multas causas, quarum vnus locus aptissim⁹, & publicissimus per nomina. Nam, quia fieri nõ potest vt res ipsas ferentes disputemus, sed nominibus ꝓ rebus, vtimur signis: & quod accidit ĩ nominibus, in rebus quoq; arbi

G tramur accidere: quemadmodũ
ij, qui calculis supputant, id aũt
non est simile: nam nomina qui
dẽ finita sunt, & orationũ mul-
titudo, res vero numero infinitę
sunt: necesse est igitur plura ean
dem orationem, & nomen vnũ
significare: quemadmodũ igit
& illi, qui non sunt prompti cal
culos sustinere, à scientibus deci
piuntur, eodem quoq; modo &
in orationibus, qui nominũ vir
tutis sunt ignari, pfacile captio-
nibus hallucinantur, & ipsi di-
H sputantes, & alios audientes: ob
hanc igitur causam, & eas, quæ
dicẽdę sunt, est syll's, & redargu-
tio apparens, atq; non existens.

Sermo de Intentione libri. Cap. I.

Ntentio huius libri est
loqui de sophisticis elen
chis, qui putant esse elen
chi veri, sed sunt paralo-
gismi. Nos autẽ incipiemus specu-
lationẽ huius, ex principijs notis se
cũdum naturam in hoc genere. Et
dicimus, ꝙ per se notũ est, ꝙ syllo-
gismorum, quidã est vere syllogis-
I mus, quidam vero paralogismus, &
putat de eo ꝙ sit syllogismus absq;
hoc ꝙ sit ita ſm veritatem. Id autẽ,
quod accidit syllogismo ex hoc, si-
mile est ei, qđ accidit reliquis rebus
animatis & inanimatis. & hoc, quia
sicut hominum quidam est vere re
ligiosus, & eorũ quidam est, qui pu
tatur esse religiosus, ipse autem est
hypocrita: & eorũ quidam est vere
pulcher, & eorum quidam est, qui
putatur esse pulcher propter fucum
& ornatum indumenti, vere autem
nõ est pulcher: ac etiam sicut ex ar-
gento & auro quoddã est argentũ K
aut aurum vere, & ex eis quoddam
est, quod putatur esse aurum aut ar
gentũ, sic res se habet in syllogismis.
Latet vero ista spẽs syllogismi, hoc
est, qui putatur esse syllogismus, &
nõ est syllogismus, eum, qui impe-
ritus est sermonũ, & assimilatur ei,
qui speculatur res à remotis. Iã aũt
verificauerunt syllogismum simpli
citer, ꝙ sit oratio, in qua quibusdam
rebus pluribus q̃ vna positis, necesse
sit vt ducatur quid diuersum ab his
quæ posita sunt. Elenchus autem ẽ
syllogismus, ex quo sequitur cõclu- L
sio, quæ est contradictoria conclu-
sionis, quã posuerat aduersarius, &
hoc est, quia, quando sequit̃ ex præ
missis, quas cõcederet aduersarius,
sequeretur ex hoc ꝙ eadẽ res sit ita,
& non sit ita. Sophisticus autẽ elen
chus est syll'us, qui putat̃ esse talis
denominatiõis absq; hoc ꝙ ita sit.
Iam accidit autem talis syllogism⁹
propter causas, quarum postea me-
minerimus. Famosissima autẽ ista-
rum causarũ est, quæ accidit rebus
pp dictiones, & hoc, quia ex quo
non est disceptatio nisi p dictiones,
constituerunt dictiones loco rerũ, M
& simillimum est, quod accidit di-
ctionibus ei qđ accidit rebus, sicut
quod accidit cõposito ex errore se-
cundum numerum, quando consti
tuerint articulum, qui est in digi-
to, loco numeri, & putãt ꝙ id, quod
accidit articulo digiti, sit res q̃ acci-
deret numero. Accidit autem istud
rebus cum dictionibus, quia impos
sibile est, ꝙ dictiones attribuantur
æquales rebus, & numerẽtur ad ea-
rum numerationẽ, ex quo res sunt
quasi infinitę, dictiones autem sunt
finitæ. Si autem impositæ essent di

ctiones

A ctiones significãtes, res difficilis eẽt, locutio autem de eis, aut reminiscẽtia eorũ vel impossibilis: & ideo coactus fuit impositor, ꝙ imponeret vnam dictionem significãtem multas res: & sicut ꝯputatori, apud quẽ non est industria, quę vocatur ꝓiectio numerorum, impossibile est ꝙ constet ei conuenienter error interrogationum numeralium, sic ille, apud quem non est notitia naturarum dictionum, dignus est errare, si loqueretur de aliqua re, aut audiret eam etiam, & propter hanc causam & propter alias causas etiã accidit,
B ꝙ syllogismꝰ, & sophisticus elẽchus fit res inuenta naturaliter.

De generibus disputationum. Cap. 2.

QVoniam autem quibusdam magis operępreciũ est videri esse sapientes, ꝙ̃ esse & non videri (est enim sophistice, apparens sapientia, nõ existens autem: & Sophista pecuniarũ aucupator ab apparẽte sapientia, & non existente:) manifestum profecto est, quoniam necessarium est illis & sapientis
C opus videri facere magis, quàm facere, & nõ videri. Est autem (vt vnum ad vnum dicamus) in vnoquoq; opus sapientis, non mentiri quidẽ ipsum de quibus nouit, mentientem autem manifestare posse. Hæc autem sunt, hoc quidem in eo ꝙ potest dare orationem, illud autem in eo ꝙ sumere. Necesse est igitur illos, qui volunt sophistice agere, dictarũ orationũ genus quærere. Operę enim precium est eis: nã

Sapientis officia duo.

huiusmodi potestas faciet videri sapientes, cuius sunt desideriũ habentes. Quòd autem tale orationum genus est, & quòd talẽ appetunt potestatẽ illi, quos vocamus sophistas, manifestũ est. Quot autem sunt species sophisticarum orationum, & ex quot numero potestas ea constat, & quot partes contingit esse negocij, & de alijs, quæ suffragantur ad hanc artem, nunc dicamus. D

Genera disputationum.

Sunt igitur ad disputandũ, orationum genera quatuor: doctrinales, dialecticæ, tentatiuæ, contentiosę. Et doctrinales quidem sunt, quæ ex proprijs principijs cuiusq; disciplinæ, & non ex ijs, quæ videntur respondenti colligũt: nam oportet credere eum, qui dicit. Dialecticæ autem, quę ex probabilibus collectiuę sunt contradictionum. Tentatiuæ vero, quæ ex ijs colligunt, quæ videntur respondenti, & quæ necessarium est eum scire qui simulat se habere scientiam, quomodo determinandum est in alijs. Porro contentiosæ, quæ sunt ex ijs, quæ apparent probabilia, apparentes syllogisticę. De demonstratiuis autem in Analyticis dictum est: de dialecticis vero, & tentatiuis, & in alijs: de altercatorijs autem & contentiosis nũc dicendum. E F

Sermo de generibus disputationum. Cap. 2.

ET ex quo quãplures homines etiam volũt denominari ꝑ sciẽtiam & exaltari & gloriari gloria magna

G magna sine labore & fastidio, aut absq; hoc ꝙ sint digni, ideo, qñ fuerint ex his, quibus possibile est addiscere scientiã, fuit hoc causa, ꝙ cõstitueretur hoc genꝰ sermonis multis hominibus, & ostẽtent se eo, & putent esse sapiẽtes absq; ꝙ ita sint in veritate, & ideo nuncupantur noĩe scientiæ corruptæ: & est, quod intẽdimus noĩe falsę & sophistarię sm̄ idioma græcorũ. Manifestum autẽ est, ꝙ solertia istorũ est, ꝙ putet de eis ꝙ ipsi faciãt opus sapientũ, absq; ꝙ faciant, sicut sunt opera eorũ. Veri sapientis aũt opus est, ꝙ, qñ loquitur, dicat verũ, & qñ audiuerit verbũ
H ab alio, ab eo discernat falsum à vero, & concedat ipsum, & istæ duę cõditiones sunt, quæ inueniuntur sapienti: quarũ vna est inquantum loquit, & altera inquantum audit necessariũ. Et procurauerunt sophistę inquisitionẽ istius generis locutionis, quia ꝑ istam scientiã possunt videri, ꝙ sint sapiẽtes absq; ꝙ ita sint, nisi sm̄ suum appetitũ. Quòd autẽ hoc genus verborũ sit res, quę inuenitur, est ꝑ se notum. Id aũt, de quo perscrutatur de eo, est, quotuplex sit iste sermo sophisticus, & quot rebꝰ
I proueniat hic habitus, & vł̃r quot sint partes istius artis, & de illis rebꝰ, quibꝰ est ista ars, & hoc est, quod ĩtenderat perscrutari hic. Dicimus aũt, ꝙ genera orationum artificialium, quæ possunt sermone doceri, sint quatuor genera, quarũ vna est oratio demonstratiua, secunda est oratio topica, tertia est oratio rethorica, quarta ẽ oratio sophistica. Ista aũt oratio, qñ vtens ea, assimilat sapientibus, appropriat hoc nomine, qñ aũt assimilatur topicis, vocat litigiosa. Oratio autem demonstratiua est illa, quæ fit ex principijs primis K
propriis cuiq; doctrinæ, quę sunt inter doctorẽ, & discipulum, cuius semitæ est ꝙ recipiat, quod largit ei doctor, nisi cogitet id, quo destruat sermo doctoris, sicut faciunt sophistę. Topica aũt oratio est, quæ congeritur ex principijs famosis probabilibus apud oẽs, aut plures collectiuæ contradictionum. Oratio aũt rethorica est, quæ fit ex principijs cogitatis, quæ sunt sm̄ initium cogitationis. Oratio aũt litigiosa est, quæ putat ꝙ sit topica ex principijs probabilibus absq; ꝙ sint hm̃oi secundum veritatẽ. De oratione vero de- L
monstratiua iã dictum est in libro Poste. sicq; de topica dictũ est in libro Topicorũ, & de rethorica in libro Rethoricoꝝ. Illa aũt, de qua fit sermo, quę oratio litigiosa est, vocatur sophistica: loquemur aũt primo de intentionibus istius orationis.

Fines Sophistæ, & loci sophistici in Dictione. *Cap. 3.*

PRimum igitur sumẽdum est quot coniectant qui in orationibus decertant, & coaltercãtur. sũt aũt hęc quinq; numero: redargutio, falsum, in- M
opinabile, solœcismus, & quintum, quod est facere nugari eũ, qui condisputat: hoc aũt est freq̃ẽter cogere, idem dicere, aut quod non est, sed quod apparet quodq; esse horum. Nam maxime volũt apparere redarguere: scd̃m autẽ, falsum aliquid monstrare: tertiũ vero, ad hoc qđ est inopinabile ducere: quartũ, solœcismo vti facere: hoc aũt ẽ facere sm̄ locutionẽ barbarizare ex

A ex oratione respondentem. Vlti mum autem, idem frequenter dicere. Modi autē redarguendi sunt duo: nā alij quidē sunt propter dictionem, alij vero extra dictionem. Sunt autem ea quidem, quæ propter dictionem faciunt phantasiam, sex numero: hæc quidem sunt, ęquiuocatio, amphibolia, cōpositio, diuisio, accētus, & figura dictionis. Huius autē fides, & ea quæ est per inductionem, & syllogismus: & si qua sumatˀ alia, & quod totidem modis, si eisdē nominibus,

De locis I dictiōe, & primo de æquiuocatione.

B & eisdem orationibus, nō idem significamus. Sunt autem propter æquiuocationem huiusmodi orationes, vt qđ discunt scientes: nam ea, quæ memoriæ prodita sunt, discunt grammatici. Discere enim ęquiuocum est ad intelligere eum, qui vtitur disciplina: & ad accipere disciplinā. Et rursus, ꝙ mala bona sunt: mala autem expediunt. Duplex enim expediens est, & necessarium, quod accidit plerunqꝫ in

C malis (est enim quoddam malū, necessariū) & bona quoqꝫ expedientia dicimus esse. Amplius autem, eundem sedere, & stare, & ægrotare, & sanū esse: nā qui surgebat stat, & qui sanabatur, sanus est: surgebat autē sedens, et sanabatur ægrotans: ægrotantē enim quidlibet facere, aut pati nō vnū significat, sed quandoqꝫ quidē qui nunc ægrotat, aut sedet, quandoque autē qui ægrotabat prius: veruntamen sana-

D batur quidem ægrotans, cùm ægrotans: sanus est autem non cùm ægrotans: sed ægrotans nō nunc, sed prius. Propter autem amphiboliam sunt orationes tales: velle capere me pugnantes. Et putasne qđ quis cognoscit, id cognoscit? nam & cognoscentem significare hac oratione. Et putas qđ quis videt, id videt? videt autem columnam: quare colūna videt. Et putas qđ tu dicis esse, id tu dicis esse? dicis aūt lapidem esse: quare tu lapis, di-

De loco ab Amphibolia.

E cis esse. Et putas est silentia dicere? duplex enim est & id, silētia dicere: hoc quidem eos, qui dicunt silere, illud autem ea, quæ dicūtur. Sunt autem tres modi fm æquiuocationem, & amphiboliam: vnus quidem, quando nomen, vel oratio plura significat principaliter: vt aquila, vel canis. Alius autem quando soliti sumꝰ sic dicere. Tertius vero, quando compositum plura significat, separatum vero simpli-

F citer, vt scire literas: nam vtrūque fortasse vnum quidē significat, & scire, & literę: ambo aūt plura, aut literas ipsas scientiam habere, aut literarū, alium. Amphibolia igitur, & æquiuocatio ꝓpter hos modos sunt. Propter cōpositionem vero huiusmodi sunt: vt possibile est sedentē ambulare, & nō scribentem, scribere: non enim idem significat, si diuidens quis dicit, & componens, quod possibile est sedentē ambulare, & nō scribētem scribere

G bere: & hoc identidem, si quis componat non scribentem scribere, significabit profecto, qđ habet potestatem, vt non scribens scribat, si quis autem non componat, quoniam habet potestatem quando non scribit, vt scribat. Et discit nunc literas, si quis didicit quas scit. Amplius, quòd vnum solum potest ferre, plura potest ferre. Propter vero diuisionem quod quinque sunt duo, & tria, paria, & imparia. Et qđ maius, æquale: tantūdem
H enim est maius & adhuc amplius: nā eadem oratio diuisa, & cōposita non idem semper videbitur significare. Vt ego posui te seruum existentem liberum. Et hoc, quinquaginta virū, cētum heros liquit Achilles. Propter accētum aūt in ĳs, quæ sunt sine scriptura, nō facile dialecticis facere orationē: in scripturis autē & poematib⁹ magis. Vt & Poetam defendūt nōnulli aduersus redarguentes quasi hic absurde locutū. Nec gemere aeria cessa-
I bit turtur ab vlmo, ꝙ pentemimeri vsus sit, & turture fœminino. Soluunt enim id accentu: dicentes ꝙ aeria accētum finalem longum habet, & nō ad turtur, sed ad vlmo, vt epithetū debet referri, & id de Niso, & Eurialo cùm Rutulos vino, somnoque sepultos intellexissent:

> Cum poetā dicit, Homerū ītelligit, cuius hic Arist. carmina citat, verū ꝙ ea nostris accētibus nō accōmodari q̄ūt, interpres pro illis Vergilij, qui latinorum ē Homer⁹, carmina posuit.

Cætera per terras omneis animalia somno
Laxabant curas, & corda oblita laborum.

Talia igitur ꝑꝑ accētū sunt. K
Quæ aūt ꝑꝑ figuram dictionis sunt, accidunt, quando nō idem vt idem interpretatur, vt masculinū, fœmininum: vel fœmininum, masculinū: vel quod inter hæc est, alterum horum: vel rursus quale, quātū: vel quantum, quale: vel faciens, patiens, vel dispositum, facere: & alia, ceu diuisum est prius. Nam est aliquid, qđ non est eorum quę sunt facere, vt eorum quæ sunt facere aliquid dictione significare, vt valere. Similiter figura dictionis L
dicitur ei, quod est secare, vel ædificare, quamuis illud quidē quale quid, & affectum quodā modo significet, hæc vero facere aliquid, eodem aūt modo & in cæteris. propter igitur dictionē redargutiones ex his existūt.

Sermo de quatuor generibus orationum, et de quinque intētionibus orationum Sophisticarum, & de fallacĳs eueniētibus propter dictiones. Cap. 3.

Dicamus itaq; ꝙ intētū huius generis locutionis est vna quinque intētionum: aut ad redarguen- M
dū loquētē, aut ad inferēdū falsum, & rē quę est falsa ꝟm famosum: aut ad largiēdū ei dubiū, qđ inopinabile dicūt: aut ad ponendū ipsum ꝟm modū, quo ferat in locutionē falsū intellectū ab eo quē solœcismū appellāt: aut ad ponendū ipsum nugā & excessum ex rebus, ex quibus sequitur falsitas intellecti ab eo ꝟm imaginationē: sicq; istę sunt quinque intentiones, quas intendunt sophistæ. Famosissima autē istarum quinque

A quinq; intentionum & maxime intēta apud eos est redargutio: rursus sequit' ei falsum in loquētem: pręterea largitio dubij, seu inopinabile: deinde est occultatio sermonis, & ferre ipsũ ad falsum. i. ipse solœcismus, vlterius est illatio ad nugã & locutio ſm excessum. Redargutionũ aũt & fallaciarũ quædã est propter dictiones ab extra, & quædam est propter res. Illa autē, q̃ est ꝑpter dictiones est sex specierum. Quarũ vna est æquiuocatio dictionis separatæ, secunda aũt æquiuocatio cōpositionis, seu amphibologia. Tertia autē est, q̃ est ſm cōpositionem. B Quarta, quę est ꝑpter diuisionem. Quinta aũt est æquiuocatio figuræ dictionũ. Sexta aũt pp accentũ. Ista aũt diuisio notificatur per syllm, & inductionē. Exempla itaque æquiuocationis nominis separati est sermo dicētis, addiscens est sciens, quia addiscens scit, qui aũt scit est sciens, sicque addiscens est sciens. Modus aũt fallacię huius est, quia dictio sciet, dicit' pro tempore futuro & pro tempore præsenti, verificat' autē de sciente pro præsenti, de addiscēti autē pro futuro: sicq; etiam est sermo C dicentis, aliquod malũ expedit, expediēs aũt est bonũ, sicque quoddã malũ est bonũ. Fallacia autē huius est, quia nomen expedientis, qñ dicimus aliquod malũ expedit, significat id, quod significat nomē necessarij, qñ aũt dicimus, & expediēs ē bonũ, significat id, ꝙ significat eligendũ, & res cōueniens. Exemplũ aũt ęquiuocationis compositionis est quarũdam spērum, & hoc, quia iã fit ꝑ prius & posterius, sicut qui dicit, nobilis est sciens, qñ intendit ꝑ hoc, ꝙ sciēs sit nobilis, & putat' prioritas nobilis, & posterioritas sciētis, D qa ꝑdicatũ istius sermonis est sciēs, & nobilis est subiectũ, iã aũt fit æquiuocatio cōpositionis seu amphibologiæ pp reditũ signi īter res plures q̃ vna, sicut est dictũ dicentis, ꝙ scit hõ, est hõ, homo aũt scit lapidē, lapis itaq; scit. Accidit ãt ista fallacia, qa dictio scit, accidit de sciēte & de scito, et sicut ē sermo dicētis, ꝙ dicit hõ, ꝙ sit, ita est: si aũt hõ dixerit silicē, est igitur hõ silex. Causa aũt huius est, quia dictio est, aliquãdo redit ad hoīem, et aliquando redit ad sermonē. Iã aũt fit æquiuocatio pp habitudinē ac si diceres, gaudeo ver E berationе Socratis, quia fert' ꝙ Socrates sit verberãs, aut verberat'. Et aliquando fit per ablationē & defectũ. exēpli gratia, vt sermo dicentis, qui nõ ambulabit, poterit ambulare, et qui nõ scribet poterit scribere, & hoc est verũ: quãdo aũt aufertur dictio, poterit, & dr̃, qui non ambulabit ambulabit, & q nõ scribet scribet, putaret' ꝙ qui non ambulat, sit ambulãs, & ignar' scripturę sit scribēs: putat' aũt ꝙ hoc sit in capitulo diuisionis & compositionis, & hoc, quia defectus est positio cōpositi diuisi. Exemplũ vero locorũ, qbus fit ęquiuocatio pp diuisionē dictionis F compositæ, est, sicut qñ diceres, Socrates est sciens medicinã, Socrates itaque est sciens, & hoc, qa iam verificat' de Socrate ꝙ sit sciens medicinam, & non verificatur de eo ꝙ sit sciēs simpliciter, hoc autem ita fuit, quia non sequitur, ꝙ, qñ verificat' sermo compositus de aliqua re, ꝙ eius partes verificent' diuisæ de ista re. Exemplũ vero loci, qui est ex diuisione, est, qñ res, quæ pr̨edicantur diuisæ de partibus rei verificantur,

& de

G & de tota re secūdum sui totalitatē
verificātur, quando autem compo-
nūtur, sibiinuicem falsificantur. Pu
taret autem sophista, ꝙ, quando ve
rificantur diuisæ, sequatur, ꝙ veri
ficentur compositæ. Illud autem est
contrarium primi loci. Exemplum
autem eorum, quæ verificantur de
partibus rei diuise, & non verifican
tur de toto coniuncta, est sermo di-
centis, ipsorum quinque est par, &
ipsorum quinque est impar, quinq;
itaque sunt par & impar simul: hoc
autē est falsum, quia paritas & im-
paritas vtraque earum verificatur
de parte ipsorum quinque sine par
H te, de qua verificatur altera, quādo
autem prædicatur de toto esset fal-
sum. Exemplum autem prędicato-
rum, quæ verificantur diuisa de to-
ta re, & non verificantur de ea con-
iuncta, ē, sicut sermo dicentis, tu es
seruus, & tu es meus: ergo tu es ser-
uus meus: hoc autem est eorū, quæ
iam falsificantur. Locus autem, qui
est propter accentum, est sicut si va-
riaretur substantia dictionis, & va-
riaretur sensus illius, aut variaretur
ex productione ad correptionem,
aut ex grauitate in tenuitatem, aut
I ex continuatione in pausam, aut la
teret eius substantia, vel permutare
tur eius dictio: hoc autem possibile
ē in scriptura sine prolatione. Exē-
pla autem istorum sunt, quæ dicun
tur in idiomate arabico. Locus ve-
ro, qui est ex figura dictionum, est
sicut si fiat modus dictiōis masculi
nus mod⁹ dictionis fęmininus, aut
modus dictionis passiuus modus di
ctionis actiuus, & putaretur quòd
masculinum sit fœmininum, & fœ
mininum masculinum, & passiuū,
actiuum: sicut est dictum arabum
passiuum calumniatū, loco calum K
niātis, & pulsatū loco pulsantis. Hi
aūt sunt elenchi, qui fiunt propter
dictiones. Iam autē apparet ꝙ sint
sex per viā diuisionis, & hoc, quia di
ctio fallit quādo nō coęquatur rei,
quādo aūt non coęquat̃ rei, manife
stū est, ꝙ significat rē plusq̃ vnam,
quia nō est impossibile ꝙ significat
hāc rē & rē additā ei vltra hāc rē, &
rem subtractā ab ea, qn̄ aūt hoc ita
fuerit, iā significat rē plusq̃ vnam,
aut ꝑ eius additionē ad eā vltra rē,
aut per subtractā ab ea: qn̄ aūt hoc
ita fuerit, nō euadit eius significatio
rei plusq̃ vnius: aut ꝙ accipiatur di- L
uisa, aut ꝙ accipiatur cōiuncta alij.
Rursus, quādo fuerit ex parte, qua
est diuisa, nō euadit ex reliqua triū
diuisionū: aut ꝙ sit ei propter eius
primum modū impositū, & hoc est
nomē ęquiuocū: aut sit hoc ꝓpter
additionē aut subtractionē eius lite
rarū, aut variationē ordinis earū:
& illa est fallacia, quæ accidit ꝑꝑ
substantiā dictionū, & grauitatem
& tenuitatem, & cęteras res, de qui-
bus protrahit̃ vsus idiomatū: quan-
do autem hoc accidit ei, est, quia ip
sa annectat̃ alteri, nō quia hoc acci-
dat ipsimet cōpositiōi, licet accidat M
ei ex varietate illarū à diuisione in
cōpositionem, qui est locus diuisio
nis, aut ex cōpositione in diuisionē,
qui est locus compositionis: qn̄ au-
tē per se notū fuerit, ꝙ nō sit hic di-
uisio cōsequēs dictionē, qua signifi
cat plusq̃ rē vnā, ex parte qua est fal
lēs per se, nō ex parte qua est fallens
per accidēs, sicut ē fallacia, quę acci
dit ex ea cū permutatione, hoc est,
permutatione dictionis loco dictio
nis, est manifestū, ꝙ loca fallentia
ex dictionibus sint ista sex.

De

A *De locis redargutionũ sophisticarum extra dictionem.* *Cap.* 4.

EArum vero, quæ extra dictionē sunt captionũ, species sunt septē. Vna quidē propter accidens: secunda autē propter id, quod simpliciter, vel non simpliciter, sed aliquo modo, aut vbi, aut quando, aut aliquid dicit: tertia autē pp redargutionis ignorãtiã: quarta vero propter cõsequens: quinta autē propter id, qđ est in principio sumere: sexta propter id qđ non est causa, vt cãm ponere: septi-
B ma vero propter plures interrogationes vnã facere. Propter igitur accidens captiones sunt, qñ similiter quodcũq; existimabit rei & accidēti inesse: nam, quia multa eidē accidunt, non est necesse omnibus prædicatis & ei de quo prædicantur, illa omnia inesse: nã omnia sic erũt eadem, quemadmodũ sophistæ dicunt: vt si Coriscus est alter ab homine, ipse est alter à se, est enim homo: aut si à Socrate alter, Socra-
C tes autē homo, ab homine alterũ dicunt esse cõfessum, eo ꝙ accidit (a quo dixit alterũ esse) hũc esse hominē. Propter id autem, ꝙ hoc quidem simpliciter, illud autē aliquo modo, & nõ præcipue, quãdo quod in parte dicit, vt simpliciter dictũ sumitur: vt si nõ ens est opinabile, quod nõ ens est: nõ.n. est idē esse quiduis & esse simpliciter. Aut rursum, quoniam qđ est nõ est, si eorum quæ sunt quippiam nõ est, vt si nõ est homo: nã nõ idem est nõ D
esse quiduis, & nõ esse simpliciter: apparet aũt, ab ꝙ perquam propinquum est dictione, & parũ differat eē quiduis, ab eo qđ est esse, & nõ esse quiduis ab eo quod est non esse. Similiter aũt pp id, quod est aliquo modo, & simpliciter: vt si Indus, cũ sit totus niger, albus est dentibus, albus igitur & nõ albus est. Aut si ambo aliquo modo, quod simul cõtraria inerũt: tale autē in quibusdam quidē, cuilibet facile est cõsiderare. Vt si sumens Aethio E
pem nigrum esse, dētibus dicat ꝙ albus: si ergo ibi albus, ꝙ niger, & nõ niger, putabit disputasse syllogisticè, cùm perfecerit interrogationē. In quibusdam vero latet frequenter, in quibuscunq; cùm aliquo modo dicat, simpliciter videtur sequi: & in quibuscũq; nõ facile est considerare, vtrum eorum præcipue sit assignandum. Fit aũt tale in q-buscunq; similiter sunt opposita: nã videnť vt ambo, aut neu- F
trum dandũ esse simpliciter prędicari: vt si dimidium quidē album, dimidiũ vero nigrũ, vtrũ album, an nigrum? Quæ autem sunt propter id, quod non determinat quid est syllogismus, aut quid redargutio, fiunt propter omissionē orationis. Nã redar- Redargutio quid.
gutio est contradictio vnius & eiusdē, nõ nominis, sed rei, et nominis nõ synonymi, sed eiusdē ex ijs, quę data sunt ex necessitate, non connumerato eo quod

erat

G erat in principio, secũdũ idem, & ad idem, & similiter, & in eodem tẽpore. Hoc autem modo fieri potest, vt quis falsum dicat de aliquo: quidam autẽ omittentes aliquid eorũ, quæ dicta sunt apparent redarguere: vt quod idẽ duplum et nõ duplum: nam duo vnius quidem dupla, tria autem non dupla. Aut si eiusdẽ idẽ duplum, et nõ duplũ, sed nõ ẜm idem: nã ẜm longitudinem duplum, ẜm latitudinẽ non du-
H plum. Aut si eiusdẽ, & ẜm idem & similiter, sed nõ simul: quare est apparens redargutio. Trahat autẽ aliquis hanc & in eas, quæ sunt pp dictionẽ. Quę autẽ propter id, quod in principio erat sumuntur, fiunt quidem sic & tot modis, quot modis cõtingit quod in principio est petere: videntur autem redarguere, eo ꝙ nõ possit quis inspicere idem, et diuersum. Quę vero propter cõsequens est redargutio, ideo est ꝙ putent cõuerti consequentiã:
I nam, si, cùm hoc est ex necessitate, illud sit: & cùm illud est, putant & alterum esse ex necessitate: vnde & quæ ob opinionem ex sensu sunt, deceptiones fiunt: nam sępe esse mel, fel suspicati sunt, eo quòd sequitur flauus color mel. Et quia accidit terram, pluuia madidã fieri, etiam si sit madida, opinantur pluisse: id autem non necessarium est. In rethoricis quidẽ quæ ẜm signum fiunt demõstrationes, ex consequentibus sunt: nam volentes ostendere quòd adulter, quod K consequens est, accipiunt, quòd comptus, aut quod videtur noctu errabũdus: pluribus autem hæc quidẽ insunt, prædicatum tamen non inest. Similiter autẽ & in ratiocinatiuis: vt est Melissi oratio, quod infinitũ est vniuersum: sumens aũt vniuersum ingeniũ (nam ex nihilo nihil fieri) qđ autẽ factum est ex principio fieri: si igitur nõ factum est, principium non habet vniuersum, quare infinitum: nõ necesse est autem hoc accidere, non L enim si omne quod factum est, principium habet, etiam quicquid principium habet, factum est: quemadmodum neque si febriens calidus, etiã calidum necesse est febrire. Quæ vero propter nõ cãm, vt causam: cùm assumitur ꝙ nõ causa est, tãquam propter illud fiat redargutio: accidit autem tale, ad impossibile syllogismus: necessarium enim est in his aliquid interimere ex ĳs, quæ posita sint: si ergo enumeretur in necessarĳs interroga M tionibus ad id, ad qđ accidit impossibile, videbitur propter id sæpe fieri redargutio, vt ꝙ non est anima, & vita idem: nam si generatio corruptioni est cõtrarium, & alicui corruptioni erit quędã generatio cõtrariũ: mors aũt corruptio quędã, & contrariũ vitæ, quare vita generatio, & viuere generari: hoc aũt impossibile, non ergo idem anima & vita. Nequaquam collectum est

A est, nã accidit (tametsi quispiã nõ idem dicat vitã & animam) impossibile: sed solũ cõtrarium vitã quidẽ morti, cum sit corruptio, corruptioni autẽ generationem. Incollectiles igitur simpliciter nõ sunt huiusmodi orationes, sed ad propositũ incollectiles: & latet plerumq; nõ minus ipsos interrogãtes quod tale est. Propter igitur consequens, & ꝑꝑ non causam orationes huiusmodi sunt. Quæ aũt propter id, quod est duas interrogationes vnam facere, quando latet plu- B res esse, & perinde ac vna sit, assignatur responsio vna. In aliquibus autẽ facile est videre ꝙ plures, & quòd nõ dãda vna respõsio: vt vtrum terra mare est an cœlum? in aliquibus vero min⁹, & quasi vna sit, aut cõfitetur (eo ꝙ nequeunt respondere ad interrogatũ) aut redargui videntur: vt putas hic & hic est homo? quare, cũ aliquis ꝑcusserit hũc & hunc, percutiet hominem & non homines. Aut rursum quorum hæc sunt quidem bona, illa C aũt non bona: omnia hęc bona, an nõ bona? nam vtrũuis dixerit, est quidẽ vt aut redargutionẽ, aut falsum apparens videat̃ facere: nam dicere eorum, quæ nõ sunt bona aliquid esse bonũ, aut eorũ, quæ bona sunt non bonũ, falsum. Qñq; autem assumptis quibusdam, redargutio ẽt fiet vera: vt, si quis cõcedat similiter & vnũ et plura dici albo, et nuda, & cęca: nam, si cęcũ est ꝙ

Plures interrogationes vt vna.

non habet visum, natum tñ habere, & cæca erunt quæ non habent visum, nata autẽ habere: D quando igitur hoc quidem habet visum, illud autẽ nõ habet, ambo erunt vel videntia, vel cæca, quod est impossibile.

Sermo de fallacijs ex rebus. Cap. 4.

Loca aũt fallentia sunt septẽ loca, quorũ Vnus ẽ, ꝙ currat id, qđ ẽ ꝑ accidẽs, cursu ei⁹ ꝙ ẽ ꝑ se. Secundus aũt est acceptio connexi, vt absoluti, seu ſm quid vt simpl'r, quãdo acciperetur id, cuius semitę est ꝙ accipiatur cõnexum solum, ac si esset verũ simpliciter, hoc est, id quod E est connexum attributo .i. alicui attributo, aut quo ad temp⁹, aut quo ad locũ, aut quo ad aliam speciẽ cõnexionum. Tertius autẽ est, qui accidit ex pauca notitia cõditionum elenchi, & illatione oppositi eius, de cuius notitia & esse gloriatur aduersarius. Quartus autem est locus cõsequẽtis. Quintus ẽ prologus ad q̃situ, seu petitio principij. Sextus est acceptio nõ causæ, vt causę. Septim⁹ est acceptio interrogationũ pluriũ, ac si esset interrogatio vna. Elenchi itaq;, qui fiunt ex eo qđ est per accidẽs, sunt, qñ cõtigerit ꝙ prædicetur F aliqua res de re aliqua per se, & contigerit alteri illarũ duarum rerũ, aliqua dispositio per accidẽs, quia putaretur ꝙ id, quod est per accidens, inueniatur alteri illarũ duarum rerũ per se. exempli gr̃a, sermo dicentis, Socrates demõstratus est nõ homo, & Socrates demonstratus ẽ hõ, sicq; hõ non est homo, & hoc, quia prædicatio humanitatis de Socrate ẽ ꝑ se: accidit aũt huic ex parte, qua est singularis, ꝙ fuerit nõ hõ, quod est

G est species & vle: & putatur propter hoc, ꝙ sequatur ex illo, ꝙ hō sit nō hō. exēplum hui⁹ etiā est, Socrates est nō Plato: Plato aūt est homo, ergo Socrates est non homo. Fallacia autem, quę accidit ex acceptione cōnexi absolute. i. fm qd, simpliciter est, sicut si diceret quispiam, si quod est nō ens, esset opinabile, opinabile aūt est ens, id itaque quod est non ens, est ens. Aut diceremus, si quod est ens est opinabile, opinabile autē est non ens, id itaque, quod est ens, est non ens. Hoc autē verificaretur, qñ cōnectitur, non qñ absoluit, &
H hoc, quia quod nō ē ens extra cogitationem, est itaq; ens fm cogitationē, non simpliciter. Sic etiā quod ē ens fm cogitationē, esset nō ens extra cogitationem, non simpliciter, hoc est, ꝙ verificetur res de illo simpliciter, & sequat ex eo ꝙ verificet non simpliciter, accidit autem fallacia in hoc loco, qñ accidit ꝙ sit pauca & latēs differētia inter absolutū & connexū: quanto aūt dr̄ia fuerit magis latens, magis erit fallacia per illam, & difficilius cōstabit modus fallaciæ in ea, quāto vero euidētior fuerit, minus erit fallacia, & facilius
I constabit. Hoc autem variabit fm materias, & ī quibusdam locis pōt esse, ꝙ cadat fallacia, cuius solutio nō sit facilis, in aliquibus aūt locis accidit fallacia, cuius solutio sit facilis. Exēpli grā, sermo dicētis, ęthiops est niger, & æthiops est albus fm dētes, ęthiops itaque est albus & niger simul. Possibile enim esset ꝙ accideret talibus fallacia in hoc, ex quo est latens varietas inter nigredinē æthiopis & albedinem eius dentiū, & ideo possibile est, ꝙ homo admittat, ꝙ æthiops sit niger, & admittat quòd sit albus pp albedinē eius den- K
tiū: hic autē nō est valde latēs, ideo iam facilis est eius solutio pluribus hominibus. In aliquibus vero locis nō cadit per hoc fallacia propter cogitationē varietatis inter illa, sicut est sermo dicentis, æthiops est hō niger, homo aūt est albus, quia non accidit ex hoc, quòd homo niger sit albus, ex quo alb⁹, & niger sunt duę species hominis notæ: differētia autē inter eos ē nota valde, & manifesta omnibus, & ideo possibile est vni, ꝙ admittat ꝙ homo ęthiops sit niger, & ꝙ homo sit albus, & possibile est ꝙ admittat, ꝙ æthiops sit niger, & albus fm eius dentes. Locus L
vero est, quo accidit fallacia ꝓpter ignorantiā vnius conditionū elenchi. Hoc itaq; accidit ex priuatione notitiæ conditionum syllogismi cōcludentis elenchum: testimoniū aūt est notitia conditionum cōtradictorij, & hoc, quia cōtradictoriū nō est qđ cōtradicit fm dictionē solū, sed fm rē, hoc est, ꝙ ipsa eadē res sit in enuntiatione affirmatiua, quę ipsamet est res in enūtiatione negatiua, quæ opponit illi omnibus modis. Fit autē hoc, qñ res prædicata in illis fuerit vna, aut subiectum vnū M
aut reliquæ cōditiones eædem, quæ largiuntur in vna duarum enuntiationum oppositarum, sint ipsęmet, quæ largiuntur in altera, ex tēpore & loco, & modo, & cęteris, quæ dicta sunt in lib. Perihermenias. Iste autē locus est fallens, quia quidam hoīes visi sunt ibi, ꝙ, qñ cōtradixerint enūtiation, quā argumētat⁹ est aduersarius, quòd dimittant eā absque ꝙ contradicant ei fm cōditiones, quę terminatę sunt in eo, quod præmissum est, sicut poneret supponens

A ponens ꝙ hoc sit duplum huius, & declarator declararet, ꝙ non sit duplum, dicere aũt nostrũ de eo, ꝙ nõ sit duplum verificatur de eo modo alio à modo, quo verificaretur de eo, ꝙ sit duplũ, & agẽs hoc opinaretur, ꝙ iã dimisisset, sicut verificaret, ꝙ linea sit dupla lineæ ex parte longitudinis, & non dupla ex parte latitudinis, postq̃ linea est longitudo, cui nõ ẽ latitudo. Fallacia aũt, quæ fit, accidit propter prologũ ad q̃situm primum seu petitionem principij. Accidit itaque tot modis, quot possibile est, ꝙ accipiatur oppositũ B rei cũ interrogatione, ac si esset non oppositũ. Intendo aũt per oppositũ illorum, cuius intẽditur destructio, & accidit ĩ hoc elenchus, & hoc qñ annecteretur ipsimet rei, sicut declaratũ est de syllogismis, qui ꝯponũť ex oppositis. Ille autem est duarum specierum, prologus ad oppositum quęsiti, & ille est cuius meminit Arist. ꝙ sit ille, quo vt plurimũ accidit elenchus, & prologus ad ipsummet quæsitũ. Iam aũt dictũ est in libro Priorum de modis, quib⁹ possibile est ꝙ accidat hoc accidens vere. De modis aũt, quib⁹ putatur, ꝙ iam ac- C cidat hoc, & non accidat, dictum est in lib. Topicorum. Causa vero loci quo accidit fallacia elẽchi propter cõsequẽs, est putare cõuersam affirmatiuæ vniuersalis esse vl̃em. exempli grã, qñ apud aliquem hoĩem fuerit, ꝙ oĩs pregnãtis venter sit tumẽs, & oriať in eius mente ꝙ omnis tumens vẽter sit pregnãs. Ex hoc aũt loco multotiens accidit fallacia sensui, adeo ꝙ putať de felle, v.g. ꝙ sit mel pp citrinitatem, quę sentitur ĩ vtrisq;, & putatur de terra humecta, ꝙ pluerit in eã, quia sensatũ fuerat, ꝙ terra, in quã pluerat, sit humecta: D hoc aũt nõ est verũ. Et ideo dicim⁹, ꝙ nõ cõcludit syl̃s ex duabus affirmatiuis in secũda figura. *Syl̃s* autẽ signi, qui fit ĩ Rhetorica, iam fit ex duabus affirmatiuis in figura secunda, qa tales syllogismi iam fiunt in Rhetorica ex rebus, quę consequuntur duabus extremitatibus: sicut qñ intendit Rhetor declarare, ꝙ iste sit adulter, & acceperit consequens adulterũ. gratia exempli, qui ẽ fucus aut error incessus nocturni, & diceret iste fucať, & adulter fucatur, ergo iste est adulter: hoc autẽ non est verũ: fucus enim inuenitur adultero, & nõ adultero: sicq; etiam & error incessus nocturni. Et ex hoc E loco errauit Melissus, qñ dixit, ꝙ totũ nõ habet principiũ, & hoc, quia inuenit verũ, ꝙ oẽ generabile habet principiũ, opinatus est, ꝙ quicquid habet principium sit generabile, & ex quo opinatus ẽ istud, verificatũ est ei cõtrarium eius cõtradictorij, quod est, ꝙ quicquid nõ est generabile, nõ habet principium, mundus aũt nõ est generabilis, ergo illud nõ habet principium, & ꝙ ipsum etiã sit infinitum, & nõ qñ omne generabile habet principiũ, sequitur ꝙ F omne habẽs principiũ sit generabile, sicut ꝙ si omnis febricitans sit calidus corpore, nõ sequitur, ꝙ omnis calid⁹ corpore sit febricitans. Locus aũt, quo accidit elenchus fallens ex acceptione eius, quod nõ est causa conclusionis, ꝙ sit causa, fit, quãdo in syllogismo accipitur pręmissa cũ pręmissis, ex quibus sequitur cõclusio falsa: alter autẽ putaret, ꝙ conclusio sequereť ex illa pręmissa, hoc autem accidit in syllogismo ducẽte ad impossibile, hoc est, syllogismo

G contradictionis, quia auferret partẽ pręmissarum positarũ in eo, inquãtũ inferret falsum, accidit aũt valde in eo ꝙ ingrediatꝛ præmissa, quam sophista intẽderet destruere cũ summa præmissarũ falsarum, ex quibus accidit ipsum falsũ. Qñ aũt acciderit, putatꝛ ꝙ acciderit ex illa præmissa, in cuius destructione errauerũt, ipsum aũt falsum sequitur nõ ex illa præmissa, sed ex alia præmissarũ falsarũ, quas posuerat. Exẽpli gr̃a, diceret quispiam, ꝙ anima & vita nõ sint vna res, quia si essẽt vna res, omnes species generatiõis essent cõ

H trariæ omnib⁹ speciebus corruptionis, & singulis speciebus corruptionis essent singulę species generationis, quę eas appropriarẽt, quę essent eis cõtrariæ, mors autem est corruptio quædam, sicq; vita est generatio quædam: qñ autẽ vita erit generatio, vita est ei, qđ fuit & perfectũ est, generatio autẽ est eius quod generatur. Illud itaque, quod generatur, iã fuit, hoc aũt est diuersum impoſſe, ergo aĩa & vita non sunt vna res, qm̃ hoc falsum sequitur ex hoc sermone, licet nulla suarum pręmissarũ supponat, ꝙ aĩa & vita sint vna

I res: & ideo nõ dicimus, ꝙ nõ sit illatiuus simpliciter, sed dicimus, ꝙ nõ sit illatiuus in comparatione ad id, quod intenderat cõcludere. In essentia aũt istius exempli est fallacia q̃dam, sed non curamus de ea hic, & ideo hoc exẽplum facit errare multos. Fallacia autẽ, quę accidit in eo ex loco cõsequentis, & ex acceptione eius, ꝙ non est causa conclusionis, ac si sit causa sic. Fallacia vero, quę accidit ex acceptione duarũ interrogationũ in vna interrogatione, accidit ex parte, qua ferret duo re

spõsa diuersa, quibus rñderetur vni cõ respõso. Accidit aũt hęc fallacia, K qñ accipitꝛ loco vnius prædicati in enuntiatione plusq̃ vnũ prędicatũ, & loco vnius subiecti in enuntiatione plusq̃ vnum subiectũ. Exemplũ itaq; eius, quo accipiũtur loco vni⁹ prędicati duo p̃dicata est sermo dicentis, terra est ex aliqua re & aqua: iste.n. est duę enuntiationes & duæ interrogationes, nõ vna. Exemplũ aũt acceptionis duorum subiectoꝝ est sermo dicentis, hic & hic est hõ: hic.n. sunt duæ enuntiationes, non vna enũtiatio. Quidam aũt hoĩum est, qui qñ interrogatus fuerit tali- L bus interrogationibus pluribus, ac si essent vna interrogatio, forte cogitabit multiplicitatẽ, q̃ est in interrogatione, & stabit, & pausabit. Forsitan aũt respondebit vnico respõso, & ꝓueniet ei elenchus & falsum, sicut si dicerem⁹, hic & hic est hõ. Ille itaq;, q percusserit hunc & hũc, percussit itaq; vnum hoĩem non duos hoĩes. Plurimũ aũt ꝙ accidit fallacia ſm hũc locũ est, qñ cõtigerit, ꝙ p̃dicata rerũ, de quibus interrogatꝛ interrogatio, sint contraria, sicut in aggregato quarũdam rerum sit bo- M num, & earum sit aliquid, quod nõ sit bonũ, & interrogaretur de oĩbus ipsis vna interrogatione, an sit bonũ, vel non bonũ: quęcũq; aũt duarũ rñsionum responderetꝛ esse fallacia, nisi diuideret aliquã rẽ in eas, & ferret responsum de eis ſm numerũ interrogationũ, quæ sunt ĩ eis, sicut si ĩterrogaretꝛ an fruitio sensibiliũ & fruitio intelligibiliũ sit bona, an nõ bona? qa si diceretꝛ bona, erraretur, quia fruitiones sensatę nõ sunt bonæ. Si autẽ diceretꝛ malæ, erraretur, quia fruitiones intellectiuę sunt bonæ,

A næ, & laudabiles. Qñ aũt illarũ pluriũ rerũ iudiciũ fuerit vnũ iudiciũ, iste locus nõ fit falsigraphus, & hoc qñ iudiciũ totius ex illis fuerit idẽ, qđ iudiciũ vni⁹, qa tũc interrogatio de oĩbus ẽ, sicut interrogatio de vna earũ, sicut diceret an hoc & hoc sit cæcũ, postq̃ cæcitas fuit priuatio visus, vidẽs aũt non differt à vidẽte, ex parte qua est vidẽs, & in tali loco fit ex vna eadẽ enuntiatione respõsum enuntiationũ pluriũ: qñ aũt vnũ eorũ fuerit cęcũ, & alterũ vidẽs, impossibile est, ꝙ responsum sit vnum.

B *Omnes sophisticas redargutiones in ignorantiam redargutionis reuocatum iri.* Cap. 5.

AVt igiť sic diuidẽdũ apparentes syllꝰos, & redargutiones: aut oẽs reducẽdũ ad redargutionis ignorantiã, ĳs, qui hanc principiũ faciunt: fieri enim põt, vt omnes resoluamus dictos modos ad redargutionis definitionẽ. Primũ quidẽ si incollectiles fuerint, oportet enim ex ĳs, quæ posita sunt, accidere conclusionẽ, &, vt ita dicam, ex necessitate, atq; nõ apparẽs. De

C inde & ₰m partes definitionis: nã earũ, quæ sunt in dictione, hę quidẽ sunt pp duplex, vt æquiuocatio, & oratio, & similis figura: consuetũ.n. id oĩa, vt & illud quippiã significare. Cõpositio aũt, & diuisio, & accentus, eo ꝙ nõ eadẽ est oratio, aut nomẽ qđ differens: oportebat aũt & id esse, queadmodum & rẽ eandẽ, si debebat redargutio, vel syllꝰus esse: vt si tunica, nõ vestis syllogizetur, sed tunica: nam verum est & illud, sed nõ syllogizatum

D est: sed adhuc interrogatione indiget, ꝙ idem significat ad eum qui quærit propter quid. Quæ vero ₰m accidens, definito syllogismo manifesta fiunt: nã eandẽ definitionem oportet syllogismi & redargutionis fieri, attamẽ & adiungere contradictionẽ: nam redargutio syllꝰus est contradictionis: si igiť nõ est syllꝰus accidẽtis, nõ fit redargutio: nõ enim si cũ hæc sint, necesse est illud esse, id aũt est album esse propter

E syllꝰum: neque si triangulus duobus rectis tres angulos habet æquales & accidit ei figurã esse, vel primũ, vel principium, ꝙ figura, vel primũ, vel principium tale est: nã nõ quatenus figura, vel primũ, vel principium, sed quatenus triangulus demõstratio similiter & in alĳs. Quare, si redargutio syllꝰus, quidã, nõ erit quæ ₰m accidẽs redargutio. Verũ propter hoc & artifices et omnino sciẽtes ab insciĳs redarguũtur: nã ₰m accidens syllogismos

F faciunt cõtra sapientes: qui vero nõ possunt diuidere, aut interrogati concedunt, aut cum non dant, arbitrantur dedisse. Quæ vero propter id ꝙ aliquo modo, & simpliciter, quoniam non de eodem affirmatio & negatio est: nã aliquo modo albi, aliquo modo nõ albũ: & simpliciter albi, simpliciter non albũ, negatio est: si igitur cũ datur aliquo modo esse albũ, quis vt simpliciter dictũ accipit, non facit redargutionem:

G tionem: apparet autem propter ignorantiam ipsius, quid est redargutio. Manifestissimæ autē oīum quæ prius dictæ sunt propter redargutionis definitionē, quare & sic nuncupatæ sunt: nā propter rationis omissionē phātasia fit, & diuisis hoc pacto, cōmune in oībus his ponendū est orationis omissio. Quæ vero ꝓpter id quod sumitur, quod erat in principio, & non causa vt causa ponitur, manifestæ sunt per definitionem: nam oportet con-
H clusionē accidere, eo quod hæc sunt, quòd nō erat in nō causis: & rursum non connumerato eo quod erat in principio, qđ non habent eæ quæ sunt propter petitionē eius quod in principio. Quæ vero propter consequens particula sunt accidentis: nam consequens accidit: differt autē ab accidenti, quoniam accidens quidem est in vno solo sumere, vt idem esse flauum, & mel, & album, & cygnum: quod autem propter consequens, semper in
I pluribus: nam quæ vni & eidē sunt eadem, & sibi inuicem postulātur esse eadem: propter qđ fit ea quę propter consequens redargutio: est autem nō omnino verum, vt si sit album ſm accidens: nam & nix & cygnus albo idē: aut rursum in Melissi oratione idem esse accipit factū esse, & principiū habere, aut ęqualia fieri, & eandem magnitudinem accipere. Quoniam enim principium habet quod factum est, & quod habet principiū, factum esse postulat, tanquam ambo eadē sint, eo ꝙ principiū habent factū esse & finitū. Similiter aūt & in ijs, quæ æqualia facta sunt, si eandem magnitudinem, & vnā sumentia æqualia fiunt: & quæ æqualia facta sunt, eandem & vnā magnitudinem sumunt: quare consequens sumit. ꝙ igiť propter accidens redargutio, in ignorātia redargutionis est: manifestū, & ꝙ ea, quę est, est pp cōsequens: inspiciēdū
L aūt est id & alias. Quę vero propter id, quod est plures interrogationē vt vnā facere. in eo sunt ꝙ nō enucleamus, siue nō diuidimus propositionis orationē: nam propositio vnū de vno est: nā idē terminus vnius solius rei, & simpľr rei: vt hoīs: simiľr aūt & in alijs. Si igiť vna propositio est, quæ vnū de vno postulat, & simpľr erit ꝓpositio talis, interrogatio. Atqui quoniā syllꝰs ex propositionibus est, redargutio aūt syllogismus, & redargutio
M erit ex propōnibus: si igitur propositio vnū de vno, manifestum quoniā & hæc in redargutionis ignorātia: nā apparet eē propositio, quę non est propositio. si itaque dedit respōsionē vt ad vnā interrogationem, erit redargutio, si autem non dederit, sed apparet, apparēs redargutio. Quare, omnes loci cadūt in redargutionis ignorantiā: qui quidem dicti sunt propter dictionem, quia est apparens contradictio,

quod,

A quod erat proprium redargutio nis, alij autem propter syllogismi terminum.

Sermo de reductione omnium specierum fallaciarum ad fallaciam elenchi.

Cap. 5.

ISta aũt loca, quæ narrauimus, licet numerus suorum modorũ sit iste, cuius meminimus, omnia tamẽ reducuntur ad paucam notitiam elenchi, hoc est, latentiam alicuius rei conditionũ elenchi, & hoc, quia ex quo elenchus verus est syllogismus inferens contradictorium conclusionis, quod notũ est in ea, mani
B festũ est, ꝙ omniũ istorũ locorum fallacia apparet ex parte syllogismi simplr, & ex partibus eius definitionis, & definitione cõtradictorij. ex definitione quidẽ syllogismi, quia iam dictum est de eo, ꝙ sit sermo, in quo, quãdo positæ fuerĩt res plures q̃ vna, sequit ex illis aliquid aliud: qñ aũt hoc ita non fuerit, manifestũ est, ꝙ, quando consequentia est, nõ est necessaria, sed est ex eis de quibus putatur ꝙ sint necessariæ, absq; ꝙ ita sit. ipse itaq; nõ est verus elenchus. Ex partibus aũt eius definitio
C nis est, quia iam res, quæ ponuntur in eo, sunt duę præmissæ & tres termini, quę conueniunt in vno termino, qui vocatur medius, sicq; quando terminus medius nõ fuerit vnus in eis, aut altera extremitatũ nõ fuerit in conclusione, est manifestũ, ꝙ non est syllogismus vere: sic etiam, quando altera extremitatum fuerit accepta ſm aliquam conditionem, quæ non fuerit accepta in cõclusione: quãdo autem hoc ita fuerit, omnes fallaciæ, quæ fuerint propter æquiuocationem nominis dictionum simplicium, & æquiuocationẽ
D cõpositionis, & figurã dictionũ, reducunt ad esse terminũ mediũ non vnum, in syllm aũt ad esse vnam extremitatum in præmissis aliam ab ea, quæ est in conclusione. Ille autẽ, qui fit ex diuisione & cõpositione, reducit in acceptionem præmissarũ ſm modũ alium à modo, quo accipiuntur in conclusione, & nõ fiunt vnũ numero, neq; ĩ syllogismo, neque in cõclusione. Fallacia autem, quæ fit ex eo, quod est per accidens, reducitur ad latentiam alicuius cõditionum syllogismi demonstratiui: & hoc, quia eius conditionis est,
E ꝙ eius præmissæ sint necessariæ & vniuersales. Id aũt, quod est per accidens, non est necessarium, neque vniuersale, sed particulare, qa quando inuenit aliqua res alba per accidens, non sequit, ꝙ quicquid sit huius rei, sit albũ, neq; ſm modũ, quo fuit, neq; quãdo fuit: & vniuersaliter quãdo connecteret aliqua res cũ aliqua re, nõ sequit ꝙ ista res sit cõnexa illi rei. exempli gratia, quia ex quo connectit ipsi esse trianguli, ꝙ sit figura, & ꝙ sit habens lineas, & ꝙ sit habens angulos æquales duob᷒
F rectis, nõ sequitur, ꝙ quando inuenitur figura, ꝙ sit habens lineas rectas, & ꝙ ei᷒ anguli sint ęquales duobus rectis: sic quãdo obseruaueris ꝙ præmissæ sint per se, & ꝙ sint præmissę quę sunt in syllogismo simpliciter solum secundum rem, quæ veniunt in termino medio ſm rem, nõ secundum dictionem, est manifestum, quòd non accidit obseruatori neq; cognoscẽti ĩ illo istud hic modus fallaciæ, hoc est, ꝙ sit pp dictionem, aut propter id, quod est secundũ accidens: & ideo iam possi-

G bile fuit, ꝙ sciens aliquã rem fallat eum, qui nescit syllogismũ: sicut sciens elenchũ distinguens ista loca, q̃ narrauimus, dignior est, ꝙ non erret quàm sciens ea non distinguens ipsa, neq; sentiens eorũ distinctionẽ in istas partes. Fallacia aũt, quæ accidit propter acceptionem rei cõnexæ vt absolute, idest ƒm quid vt simpliciter, reducitur ad paucã notitiam conditionum contradictorij, quia quod ẽ album ƒm partem, nõ est eius contradictoriũ quod nõ est albũ simpliciter, sed putatur tale ꝙ sit contradictoriũ propter paucã notitiam elenchi, & propter affinitatẽ
H differẽtiæ, quæ est inter ea: plurimũ autem, quod aduenit ex latentia cõditionũ contradictorij, est ꝙ appropriatur nomine elenchi, & ẽ ꝙ accipiatur destruens oppositum conclusionis, id aũt, quod nõ est oppositũ, & locus absoluti & connexi seu simpliciter, & ƒm quid ex ista parte est pars istius loci, sed ex parte qua accidit ex eo, ꝙ præmissa sit accepta ƒm aliquem modũ, qui non est modus, quo accipitur in conclusione, est locus separatus per se. Et fallacia, quę ingreditur hanc partẽ, quæ reducit in latentiam elenchi, est, ꝙ termini
I accepti in pręmissis sint ipsimet, qui accepti sunt in cõclusione. Fallacia autem, quæ est propter petitionem principij, & propter acceptionẽ nõ causæ cõclusionis vt causæ, manifestum est, ꝙ accidit ex latentia eius, quod est acceptum in definitione syllꝰi. Petitio quidem principij accidit, quando latuerit, ꝙ consequens sit alia res à cõclusione, & hoc, quia consequens in petitione est ipsamet præmissa: & sic etiam acceptio vt causæ eius, quod non est causa, fit il-

li, quem latuerit, ꝙ cõsequẽs ex syllogismo sit necessario. Locus vero K consequentis reducit ad eũ qui est ƒm accidẽs, & aliquo modo ingreditur sub eo, sed differentia inter ea est, quia hic est putare de vno ꝙ sint plura. Exẽpli gratia, qa ex quo accidit citrinitati demõstratę ꝙ sit mel, putatur ꝙ omne citrinum sit mel, hic aũt ẽ putare de pluribus, ꝙ sint vnũ, & hoc, quia ex quo accidit scribenti, ꝙ sit albus, putauerunt ꝙ scribens sit albus, & ex hoc loco, hoc ẽ, loco consequentis, putauit Melissus, ꝙ omne habẽs principium habeat generationem, quia ipse puta- L uit, ꝙ id, quod accidit illi, quod est generabile, accidit omni habenti principiũ, hoc est, ꝙ sit generabile. Causa aũt fallaciæ, quę accidit propter acceptionem pluriũ interrogationũ, vt vnã interrogationem, est latentia illius, quod dictũ est in definitione cõtradictionis: ex quo cõuenit ꝙ prædicatũ in illis præmissis sit vnũ, & subiectũ vnũ, & ꝙ vni affirmationi nõ sit nisi vna negatio, nec vni negationi nisi vna affirmatio, quia quando fuerit vnũ, contradictio fit vera, quãdo aũt putatur de eo ꝙ sit vnũ, & nõ est vnũ, eius elen- M chus est falsigraphus. Omnes itaq; isti modi reducuntur ad paucitatẽ notitiæ elenchi: hic aũt est syllogismus verus ƒm figurã cõcludens contradictoriũ rei, cuius destructio intenditur: sicque, qñ latebit aliqua res ex conditionibus syllogismi veri ƒm figuram, aut ex conditionibus cõtradictorij, accidunt ista loca fallẽtia. Sicq; iam declaratũ est ex hoc ꝙ ista. 13. loca dictionalia et septem descripta reducuntur ad latẽtiã definitionis elenchi veri, aut partiũ eius defini-

A definitionis, hoc est ad latētiā definitionis syllogismi, aut latētiā definitionis cōtradictorij, & ꝙ quędam eorum sunt, quę reducunť ad latentiā definitionis ꝯtradictorij, & quędā reducūtur ad latētiam definitionis syllogismi, & quędā eorū reducunť ad ambas res simul. Loca autē fallentia ex dictionibus cōueniunt, quia ipsa faciunt putare illū, qui nō est syllogismus, ꝙ sit syllogismus.

Causæ deceptionum, captionum sophisticarum. Cap. 6.

DEceptio autem fit in ijs B quidem, quæ propter ęquiuocationem, & orationem, eo ꝙ nō pōt quis diuidere id, qđ multipliciter diciť: nam quædā non est promptum diuidere, vt vnū, & ens, & idē. In ijs aūt, quæ sunt propter compositionē, & diuisionē, eo quòd nihil putatur differre cōposita & diuisa oratio, ceu euenit ī plurimis. Similiter aūt & in ijs quę sunt propter accētum: nō enim aliud videtur significare intensa, & remissa oratio in aliquo, aut non in pluribus. Earum vero, quę sunt propter figuram ob C similitudinem dictionis: difficile est enim diuidere, quæ similiter, & quæ aliter dicuntur: nam ferme qui hoc pōt facere in procinctu est, vt videat verū: maxime aūt sciet innuere, ꝙ omne, ꝙ de aliquo prædicať, arbitramur idipsum aliquid esse, & vt vnū intelligimus: nā vnum, & substantiam maxime videtur sequi id, quod est aliquid, & ens. Quare in ijs, quæ sunt propter dictionē, hic locus ponēdus: pri D mum quidē magis deceptio aggignitur in ijs, qui cum alijs considerārent, quàm qui ꝑ se ipsos: nā ea, quæ cum alio est, cōsideratio per orationē est, quę aūt per seipsos, non minus per ipsam rem. Deinde & per seipsos decipi accidit, quādo in oratione facit cōsiderationē: præterea deceptio quidem ex similitudine, similitudo autē ex dictione. In ijs aūt, quæ sunt propter accidens, eo ꝙ non potest dijudicare idem et diuersum, & vnum & multa: neque quibus prędicatorū omnia E hæc & rei accidunt. Similiter autem & in ijs quæ propter consequens sunt: pars enim quædam accidentis, est consequens. Amplius & ī multis apparet, & postulatur hoc pacto, si hoc ab illo nō separatur, nec ab altero separatur alterū. In ijs verò quę sunt propter omissionem orationis, & in ijs quæ sunt propter id ꝙ aliquo modo & simpliciter, eo ꝙ propter parum deceptio est. nā quasi nihil cōsignificet quid F aut aliquo modo, aut simpliciter, aut alicubi, aut nunc, vniuersaliter concedimus. Similiter autem & in ijs, quę quod in principio est sumūt, & in nō causis, & quæcunqꝫ plures interrogationes vt vnam faciūt: in omnibus enim his est deceptio, ob id quod propter parum: nā nō exacte discernimus, neque propositionis, neqꝫ syllogismi terminū, propter prædictam causam.

G *Sermo de rebus, quibus elenchi sunt deceptiui, & de elenchorum speciebus secundum illas. Cap. 6.*

CAusa aũt fallacię, quę fit propter æquiuocationẽ dictionũ, est difficultas separationis rerũ multarum, de quib⁹ dicitur dictio vna, & signãter per dictiones disperatas quod multiplicat esse rerũ, in quas cadũt, & difficilis fit earũ cognitio & separatio, sicut est separatio rerũ in quas cadit nomen vnius & entis. Causa aũt fallacię, quæ accidit propter diuisionẽ dictionis, & eius compositionem, est pauca pceptio diuer
H sitatis, quę accidit significato dictionis, quãdo aliquãdo diuidit᷑, & deinde cõponitur nõnunq̃, & sic etiã ipsi dictioni, quæ aduenit propter æquiuocationẽ figurę, & diuersitatem dispositionis suarũ literarũ, & punctorũ ſm suas significationes. Ille aũt, apud quẽ est potestas cognoscendi fallacias, quæ fiunt propter dictionẽ, proximus est, ꝙ non erret in rebus nisi pauco errore, & hoc, quando festinat, & distinguit rem, de qua verificatur attributum, aut falsificatur, q̃a putaret omnes illas res, quas significaret ista dictio, ac si
I essent sensatę apud eũ, & demõstratæ, & festinaret, & determinaret ſm dispositionẽ, qua cõueniret eis hoc attributũ, determinatione cõuenientĩ. exempli gratia, quãdo audiuerit quis, ꝙ res sit ens vnum, determinauit ꝙ ista res sit singulæ substantiæ demonstratum, quia res & ens dñr de substantia demonstrata vna ſm numerum, & ideo quod apparet nobis primo ꝙ fallacia accidat nobis est propter dictiones, licet appareat etiã casus erroris propter res fallentes, quę numeratę sunt: & hoc, quia causa erroris, qui fit propter cõtrouersiã aduersarij, & auditũ eius, est fallacia illorũ locorũ dictionaliũ. Causa aũt erroris, q̃ fit circa id, qđ ɔsiderat hõ in se, sunt illa descripta, licet accidat iam apud ɔsiderationẽ fallacia propter dictiones: & hoc, quãdo aliquis hõ valde meditatur, ꝙ disputat secum ipse, sicut faceret cũ illo cũ quo litigat, & imaginatur dictiones cũ rebus, & vniuersaliter causa fallaciæ in istis locis sunt prę-
K
missæ cũ pauca perceptione differentiæ, quę sit inter quid sit diuisum, & quid sit idẽ. Sicq; causa fallaciæ dictionũ est difficultas distinctionis ĩter eas & ĩter res, & acceptio ei⁹ qđ est diuisum, ac si esset idem. Et hæc eadẽ est causa fallacię eius, qđ ẽ ſm accidẽs, & ꝙ ille hõ non distingueret id, quod cõsequitur vllum prędicatorum essentialium à rebus, quæ sunt per accidẽs. Et hac eadem causa accidit fallacia loci consequẽtis, quia hic locus, sicut diximus, ingredit᷑ illã, quę est accidẽtis, & est pars illius. Causa autẽ fallaciæ, quæ accidit propter absolutum & connexũ, seu simpliciter & ſm quid, est, ꝙ putetur ꝙ diuersum sit idem: hoc autẽ accidit propter paucitatẽ dñæ, quæ fuerit inter ea. Sic etiã fallacia eius, cuius causa est petitio principij, & ea, cui⁹ causa est acceptio ei⁹ quod nõ ẽ causa vt causa. Causa aũt ei⁹, quæ est acceptio pluriũ interrogationũ, ac si esset vna, est paucitas pceptionis differẽtię, quę est inter ea ſm se. Acceptio aũt eius, qđ non est causa, est ppter paucitatem dñę ĩter illud & inter id, qđ ẽ causa vere. Causa aũt petitionis principij ẽ paucitas dñę, quę est ibi inter formam syllogismi, quo positũ est ipsũ quęsitum
L
M

A situm,& inter verum syllm, ex quo eius forma, est forma sylli. Quando aũt hoc ita fuerit, causa fallaciç istorum locorum reducitur vlr in duas res, quarũ vna est, ꝙ putetur de eo, qui non est sylls, ꝙ sit sylls propter paucam dr̃iam, quæ est inter eos, & ꝙ putetur de eo, quod non est contradictoriũ, ꝙ sit contradictorium ꝑꝑ paucitatẽ dr̃iæ, quæ est inter ea: hoc autem accidit, qñ non perficiũtur definitiones cuiusq; eorum ꝑfecti, neq; subtiliter discernũtur, hoc est sylls elenchus, quia, si declaret̃ nobis ex quot causis sint sylli sophi

B stici fallentes, hoc est, elenchi sophistici, neq; de omni elencho, qui putatur ꝙ sit elenchus, esset contradictio, neq; elenchus. Elenchi autem vles non proportionati, sunt qui nõ proportionantur alicui arti artium demonstratiuarũ, & sunt elenchi, de quibus putaret ꝙ sint elenchi, ille q̃ nõ fuerit exercitatus in illis artib⁹, sicut elenchus artium demonstratiuarum sit elenchus verus non proportionatus, qñ nõ proportionato vtitur ars Topicæ: fallentur autẽ in hoc demonstratiue qui nesciunt, ꝙ

C hoc genus sit propriũ artis Topicæ, hoc est, eo vti nõ proportionato: & hoc, quia hęc ars vtitur falso, qñ fuerit famosum, & eo magis ex non ꝓportionato. Sic etiam vtit̃ elenchis falsis vniuersalibus, sicut artes demõstratiuæ vtuntur elenchis proprijs. Dr̃ia etiam inter hanc artẽ vti elenchis vniuersalibus, & inter artẽ elenchi topicã vti eis est, quia ars tentatiua vtitur hoc ad augendã intellectionẽ & disciplinam, istius autẽ intentio est fallere. Si hæc ars est quodammodo pars artis topicæ, & sicut elenchus, qui fit in redargutionib⁹

demõstratiuis ex præmissis veris nõ D proportionatis, ẽ sophisticus, sic elẽchi, qui fiunt in arte topicæ ex ꝑmissis de quib⁹ putatur, ꝙ sint famosę, & non sunt famosę, sunt sophistici, licet sint veri. Elẽchi ergo sophistici sunt duo, quorũ vnus est, qui putat̃ ꝙ sit verus, & est falsus, secũdus est, qui putatur, ꝙ sit illius artis, & non ẽ ita, siue fuerit falsus, siue fuerit verus. Postq̃ autem fuerit hoc declaratum, redeam⁹ & dicamus, ꝙ omnes sylli sophistici inferuntur ex istis locis, si hæc loca fuerint oẽs res fallentes, aut quidã eorum inferuntur ex his, si ista, quorum memini, nõ fue- E rint oẽs res fallentes. Iam aũt apparet ꝙ istæ sint oẽs res fallentes, ex eo quod iam declaratum est, ꝙ omnes elenchi & contradictiones fallentes sint elenchorũ & cõtradictionũ, de quibus putatur, ꝙ sint veri elenchi, & non sunt veri, quia deficit eis aliqua parua res ex definitionibus elẽchorum verorũ. Quádo aũt res ita fuerit, sequitur ꝙ numerus specierũ elenchorũ non verorum sit numerus specierum defectus ingredientis elẽchos veros, & sequit̃, ꝙ numerus defectus ingrediẽtis ſm eorum partes, hoc est ſm partes elẽchorum ve F rorum, sit ſm numerũ partiũ illorũ. Ex quo iam declaratum est, ꝙ elenchus verus est sylls concludens contradictoriũ rei, quæ nota fuerit ſm esse, & declaratũ est, ꝙ iste elenchus est verus, qñ fuerint in eo tres cõditiones, quarũ vna est, ꝙ sit verus ſm figuram, & secunda ꝙ sit verus ſm præmissas, & tertia ꝙ cõtradictoriũ inferentis sit vere contradictorium rei notæ ꝑ ipsum, hoc est conclusionis, cuius destructio intenditur. Manifestũ itaq; est, ꝙ sequit̃ ꝙ loca fal

lentia

G lentia elenchi ex rebus, quæ sunt ꝑter loca dictionũ, reducunt in hęc tria, & hoc, qñ videres demrõnem notã, in qua nõ sit latẽtia, sed putat de eo qđ non ẽ contradictoriũ, ꝙ sit cõtradictoriũ. Arist. aũt meminit ꝙ nõ accidant ab illo ex locis fallentibus, nisi duo loca, quorũ vnus est latentia cõditionũ, de quib⁹ meminimus in caplo contradictorij, & secũdus est acceptio duarũ interrogationũ, vt vnius interrogationis. In illo vero, qui est pp extimationẽ putare de eo, qui nõ est syll's, ꝙ sit syll's, iam meminit de eo oĩ ꝙ non accidũt ni-
H si duo loca solum, quorum vnus est syll's, qui vocat petitio principij, secundus aũt est acceptio eius, qđ nõ est causa, ac si esset causa. In apparẽtia vero, quę fit pp acceptionem partium syll'i, quæ sunt ꝑmissę, hoc est, ꝙ putet de eo quod non est verũ ꝙ sit verũ, ipse meminit, ꝙ sint tria loca, quorũ vnus est locus eius, quod est ꝯm accidens: secundus aũt est locus absolutionis, & cõnexionis, seu simpl'r & ꝯm quid: tertius aũt est locus consequentis, & illa est euersio. Sicq; non inueniuntur deceptiui ex istis tribus partibus sermonis elen-
I chi, quę præmissę sunt, nisi isti. Hęc itaq; loca sũt septẽ necessario, sicut meminit Arist. & impo'e est, ꝙ addatur eis, neq; subtrahat ab eis. Dicimus aũt esse istas res deceptiuas cõtentas in istis partibus, ex quib⁹ infert, ꝙ elenchus est res manifesta.

Ex quibus locis captiones falsi. Cap. 7.

Vñ fiant syll'i sophistici.

QVoniam autẽ habemus propter quæcunq; fiunt apparentes syllogismi, habemus & propter quæcunq; fiunt sophistici syll'i, & redargutiones, dico aũt sophisticam redargutionem, & syll'm, non solũ apparentem syll'm, aut redargutionem nõ existentem quidem, sed & existentem quidem, at apparenter accommodatã rei. Sũt autem illæ, quæ non ꝯm rem redarguunt, & quę mõstrãt ignorãtes, quod quidẽ erat propriũ tentatiuę. Est aũt tentatiua, pars dialecticę: illa aũt potest syllogizare falsum propter ignorantiã eius, qui dat orationem. Sophisticę aũt redargutiones, tametsi colligant contradictionẽ, non faciunt manifestũ, si ignorat: nam & scientẽ impediunt hisce orationibus. Quòd aũt illas habeamus hac via, manifestũ est: nam propter quæcũq; apparet audiẽtib⁹ vt interrogata syllogizare, propter hec & respõdenti vtiq; videatur: quare erunt syll'i falsi per hæc aut omnia, aut aliqua: nã quod non interrogatus arbitratur dedisse, & interrogatus quoq; ponet. Verũ in quibusdã simul accidit & interrogare qđ deest, & apparere falsum: vt in ĳs, quæ sunt ꝯm dictionem, & solœcismum. Si ergo syll'i contradictionis propter apparentẽ redargutionẽ sunt, manifestum ẽ ꝙ propter tot erunt & falsorum syll'i, propter quot & apparens redargutio: apparẽs aũt ꝑpter particulas veri. nã cũ quodcũq; defuerit, apparebit redargutio, vt quod propter non accidens: propter orationẽ, quæ ad impossibile: & q̃ duas ĩterrogationes

K

L

M

vt

A vt vnã facit propter ꝓpõnem: & pro eo quod per se, quod propter accidẽs, & hui⁹ particula, quod propter consequens. Amplius, nõ in re, sed in oratione accidere: deinde pro vlí contradictione, & s̄m idem, & ad idẽ, & silr, propter id, quod in aliquo, vel propter vnumquodq; horũ peccat. Amplius, propter id, qđ est, nõ connumerato eo quod in principio, quod in principio sumere. Quare habemus s̄m quot B fiunt captiosæ rõcinationes: nã s̄m plura non erunt, s̄m aũt ea, quę dicta sunt, erunt oẽs. Est autẽ sophistica redargutio nõ simpliciter redargutio, sed ad aliquem, & sylls similiter. Nam, si nõ sumat id quidẽ quod est propter æquiuocum vnũ significare, & quod ꝓpter similitudinis figurã solum hoc quidem, & in alijs silr, neq; syllogismi, neq; redargutiones erunt, neq; simplr, neq; ad eum, qui interrogat: si autem sumãt, ad eum, qui inter- C rogatur erũt, simpliciter autem non erunt: non enim vnũ significatum sumpserunt, sed apparẽs, & apud illum quidem.

Sermo de sufficientia locorum elenchorum. Cap. 7.

QVòd vero non sint ex istis partibus nisi illæ, quarũ meminit Arist. est res indigens consideratione, & putatur ꝙ relinquere sermonem de illa, & eius dimissio sit dimissio ad perficiendum illã non ex nobis ipsis: hoc est, qui venturi eramus post ipsum, qa hic est locus ꝑscrutationis & speculatiõis. Nos au- D tem inuenimus Abumazar Alpharabium in suo libro, ꝙ iã addiderit istis locis octauum locũ, qui est locus permutationis & translationis, hoc est, ꝙ loco rei accipiatur eius simile, aut cõsequẽs ipsum, aut ei annexum. Dicamus aũt, an possibile sit, ꝙ latuerit Arist. hic loc⁹, aut nõ latuerit. Si latuerit eum, nũquid latuerint eũ cũ hoc alia loca, vel qualiter sit huius dispõ, via autem, vt cõstet hoc, est hoc modo, quo Aristo. incępit declarare numerũ locorum deceptiuorũ. Et dicim⁹ nos, ꝙ negatiua, quæ putant de eo quod nõ est E contradictoriũ, ꝙ sit cõtradictoriũ, sunt plura q̃ ista, quæ narrauit hic Aristo. Hoc itaq; declaratũ ẽ in lib. Peri hermenias, sicut ꝙ accipiat cõtrarium loco contradictorij in materia possibili, aut accipiant contraria loco affirmatiuæ, & negatiuæ aut alia ab his, quę dñr ĩ hoc libro. Sic etiã declaratũ est in lib. Priorũ, ꝙ sylls sit corruptæ formę pluribus ex causis pręter duas causas, quarũ meminit hic, sicut ꝙ sint ex duabus affirmatiuis, aut ex duab⁹ particularibus, & alię spẽs syllogismorũ non concludentium. Et sic ostenditur, ꝙ accidit nobis, ꝙ verificemus pręmis- F sas falsas pp alias res, sicut sunt testimonia & res, q̃ sunt ab extra. Ac ẽt accidit nobis istud pp inductionẽ, & exemplũ, sed hæc numerata sunt in alijs artibus, & nõ numerant in arte Sophistica, hoc est, quia ille largitus ẽ inductionẽ propriã topicę, quæ facit acquirere veritatẽ topicã, & exemplum proprium rethoricę, quod facit acquirere verificationem oratoriã. Et sic verificatio, quę fit ex testimonijs, & reb⁹, q̃ sunt ab extra, largit

G largitur propria arti Topicæ, & arti Rhetorices ſm conditiones, quę ibi dicuntur: totum aũt hoc eſt ex illis, quę requirit ſpeculatio. Dicimus aũt, ꝙ apparet ex Ariſt. in toto hoc, ex quo ipſe eſt, q facit nos acquirere oĩa iſta loca, ꝙ ipſe nõ ſit ſibi viſus, ꝙ loca deceptiua attributa huic arti, ſint omnia loca, ex quibus accidit nobis deceptio, qualitercũq; cõtigerit, niſi duabus conditionibus: quarũ vna eſt, ꝙ eorum deceptio ſit eſſentialis, hoc eſt, ꝙ deceptio de eis accidit valde nobis naturalr, ſicut ſuppoſitiones, quę ſm ſuam naturã

H ſequuntur ex deceptione ſenſuum, qm̃ acquiruntur hæc loca ex inductione cadẽte in ſpeculatione ſpeculãtis res exiſtentes, ſicut eſt diſpõ reliquorum ordinũ iſtarũ artium: ſecunda aũt cõditio eſt, ꝙ locus faciat acquirere falſum ſemp aut vt plurimum: qñ autem hoc ita fuerit, non numeratr in reb⁹, quæ putantr de eo, quod non eſt contradictoriũ, ꝙ ſit contradictoriũ, niſi illa duo loca ſolũ, quia ipſa ſunt cauſa deceptionis cadẽtis naturaliter ſm totũ, aut ſm plurimum in hac parte elenchi: reliqua vero loca decipiũt vt in paucio

I ribus. Id aũt, cuius actio fuerit vt in paucioribus, nõ oportet ꝙ numeretr pars artis, qñ hęc ars fuit ars efficiẽs deceptionẽ, & hoc, quia ſicut ars intendens actionẽ venenorum nõ ponit aliquã rem ſuæ artis, quæ ſit venenũ vt in paucioriб⁹, ſed quod fuerit venenũ vt plurimũ, aut neceſſario, ſic eſt res in rebus, quę ponũtur in hac arte gradu elementorũ. Loca itaq;, quę conuenit numerare partẽ huius artis, ſunt quę valde parũ percipimus, ea tñ faciunt acquirere falſum aut ſemper, aut vt plurimũ: & propter hanc rem dixerunt Antiqui demonſtratores, ꝙ præmiſſę falſæ, quę ſunt ſemp, aut vt plurimũ, ſunt propriæ huic arti, ſicut veræ vt plurimum ſunt propriæ Topicæ, & veræ ſemper ſunt propriæ demonſtrationi, verę aũt & falſę ęqualiter sũt propriæ Rhetoricę. Quando autem hoc ita fuerit, iam ĩquiruntr loca deceptiua, quæ cõtinet hęc ars, hoc ẽ, ars Sophiſtica: & non inueniuntr talis diſpoſitionis niſi hæc ſeptẽ ſolũ, & hoc, quia reliquarũ rerũ, ex quibus apparet corruptio formæ ſyllogiſmi vltra duas cauſas, quarũ meminimus in hoc libro, putatr ꝙ non

L ſit noſtra modica ſenſatio de illis vt plurimum, qm̃ nos nõ inuenimus aliquos ſpeculatores, qui errarẽt ꝑpter vſum duarũ negatiuarum in figuris cathegoricis, neq; p duas particulares, niſi parũ, & ſic putatr ꝙ ſint reliqua loca deceptiua cõtradictorij præter ea, quorum meminimus hic ſolum. Res vero, quæ decipiunt ꝑꝑ p̃miſſas, veriſimile eſt, ꝙ ſint veræ, quia quæ numeratæ ſunt, ipſæ etiã ſunt, quarũ noſtra perceptio vt plurimũ fuit pauca, & earũ actio ſm falſitatem fuit ſemper & vt plurimum. Id vero, quod efficit deceptionẽ vt

M in paucioribus eſt propriũ artis Rhetoricæ, & talis eſt diſpõ exempli: & ideo non conuenit ꝙ numeretr eius deceptio pars iſtius artis, ſicut nõ numeratr deceptio inductionis. Sed iã dubitatr in hoc ſermone, & diceretr, ex quo iam nos inuenimus Ariſt. ꝙ vſus fuerit locis cõſequentis in hoc libro, & vſus fuerit ſyllo ſignij Rhetorica, quo nã mõ eſt diſpoſitio hmõi? Dicimus, ꝙ ipſe vſus fuerit locis conſequentis hic ex parte qua ipſum eſt deceptiuũ in ipſis pręmiſſis,

& pau-

A & paucitas perceptionis earũ est vt plurimum, & eius actio deceptionis etiam est vtplurimum. Sed, qñ accipiuntur ex parte qua componitr ex eis secunda figura solũ, est narratio Rhetoricorũ, quia non vtitr ẽm illũ ipsis cõuertibilibus, quę sunt in secunda figura, & ideo non numeratr hic ex spẽbus locorũ quæ decipiunt ẽm formã syllᵒi dum vtitur duabus affirmatiuis in secũda figura: & hãc ob causam Arist. non numerat hic locũ permutationis, quia ille est locus poeticus, & fallacia ꝓueniẽs ex eo est per accidens, nõ per se. Intẽta vero hic sunt deceptiua per se, locus B aũt pmutationis accidit essentię exẽpli. Postq̃ aũt declaratum est istud, redeam⁹ ad id, ĩ quo fuimus de expõne negatiuarũ rerũ huius libri.

De veris, & falsis redargutionibus. Cap. 8.

Veræ redargutiones innumeræ.

PRopter quæcunq; autẽ redarguunt, qui redargutionibus vtunt, non oportet tentare sumere, sine omniũ quæ sunt sciẽtia: id aũt non vnius artis, nã infinitæ fortasse sunt scię: quare manifestũ, qm̃ & demon C strationes, redargutiones quidẽ sunt, & veræ: nam quęcunq; est demonstrare, est & redarguere eum, qui ponet cõtradictionem veri: vt si cõmensurabilem diametrũ posuerit, redarguet quis demr̃one, ꝙ incommẽsurabilis, quare oĩum oportebit esse sciũ: nam aliæ quidẽ sequuntur propter ea q̃ in geometria sunt principia, & eorũ conclusiones: aliæ aũt propter ea quę sunt in medicina: aliæ deniq; ꝓpter illa, quæ sunt aliarũ disciplinarũ. Sed & D falsæ redargutiones siľr infinitæ erunt. Nam ẽm vnãquamq; artem est falsus syllᵒs: vt ẽm geometriam geometricus, & ẽm medicinam medicinalis: dico autem ẽm artem, ẽm illius principia.

Manifestum est igitur, ꝙ non omnium redargutionũ, sed earum, quæ sunt ẽm dialecticam, sumendi sunt loci. Nam ĳ communes sunt ad omnem artem et potentiam, & eam quidem, quę est ẽm vnamquãq; disciplinam redargutionem: scientis est con- E siderare siue cùm non est, apparet: siue cùm est, & quare est, eã autem, quę ex cõibus est, & sub nulla arte cadẽs, dialecticorum. nam, si habemus ex quibus probabiles syllogismi in quolibet, habebimus ex quibus redargutiones: redargutio nanq; est syllᵒs cõtradictionis, quare aut vnus, aut duo syllogismi contradictionis, redargutio est. Habemus igitur propter quęcunq; oẽs huius F modi sunt: si autẽ hęc habemus, et solutiones habem⁹: nam illarum instantiæ, solutiones sunt. Habemus aũt propter quęcũq; & apparentes fiunt, apparentes autem non cuilibet, sed talibus: infinita enim sunt, si quis consideret illa, ẽm quęcunq; apparẽt quibuslibet. Quare manifestũ est, qm̃ dialectici est posse sumere ꝑꝑ quæcũq; fit per cõia, vel quę est redargutio, vel q̃ apparet redargutio, vel dialectica vel apparẽs dialectica, vel tẽtatiua.

Sermo

G *Sermo de Elenchorum solutione, & quomodo Aristo. scripserit de ea in hoc libro.* Cap. 8.

QVando aũt declaratum fuerit istud, iam declaratũ erit quot modis fiant res deceptiuæ vniuersales, & ꝙ sint ex ipsis, non ex alijs, & ꝙ sit nobis festinanter notitia in oĩ elencho, cadente in omni arte artium demonstratiuarũ: hoc aũt nõ est res, quæ sit in potentia istarũ negatiuarũ hic traditarũ, neq; cõuenit iactari de cognitiõe huius festinanter, sed possibile ẽ cognoscere illud in singulis artibus illi, q contineret
H notitiã rerũ inuentarũ in illa arte, & ideo vr̃ ꝙ elenchi proueniẽtes in singulis artib⁹ sint infiniti, sicut q̃sita earum sunt infinita, & ꝙ numerus elenchorũ in eis est, sicut numerus quæsitorũ, & eorum solutio est illorũ, & hoc, quia soluit elenchũ, vt qui cõcludit ꝙ latus quadrati sit cõicabile diametro, est ille, q declarat demonstratione, ꝙ sit incõicabile, qa isti elenchi (sicut dixim⁹) sunt ex rebus essentialibus, res aũt essentiales, quę proueniũt in artes vt plurimum huius sunt propter particulares: solutio autem earũ est eius,
I qui continet notitiam talis quæsiti. Sicq; notitia istarũ particularium, hoc est propriarum in singulis artibus, nõ est vnius artis, immo pluriũ artiũ. Sicq; notitia solutiõis elẽchorum propria habenti artem Geometriæ est Geometrę, & Medicinæ est Medici: & hinc ẽ ꝙ apparet de istis elẽchis, ꝙ sunt infiniti. Elenchorũ aũt vniuersaliũ notitia est artis vniuersalis, sed quia istius artis gradus non est, ꝙ exponat formã artis Sophisticę, eius notitia & solutio ẽ artis docentis, & vl̃is, q̃ est ars Topicę, & ideo vr̃, ꝙ id, quod dictũm est de K
hoc in hoc libro, est ex parte qua ẽ pars artis Topicę. Sicq; iã declaratũ est, ꝙ nõ est istius artis solutio deceptiuorum particulariũ, neq; vniuersalium, nisi ex parte qua est pars artis Topicę. Sed Arist. inquantum speculatus est hãc artẽ ex parte, qua est pars artis Topicę, largitus ẽ modos, quibus soluũtur isti deceptiui, & posuit eos partem huius libri.

Orationes ad nomen, & ad intellectum non bene diduci. Cap. 9.

NOn est aũt differẽtia orationum quam quidã dicunt esse, has quidem ad L
nomen, illas vero ad intellectũ. Inconueniens enim est opinari alias quidẽ esse ad nomẽ orationes, diuersas vero ad intellectũ, & nõ easdem. Quid enim est nõ ad intellectũ, nisi qñ nõ vtimur nomine (qui putat interrogare) eo, ad quod is, qui interrogatus dedit? idem aũt id est & ad nomen. Et ad intellectũ autem, qñ ad quod dedit intelligens. Si autem aliquis (plura significãte nomine) vnum putet significare, & M
interrogans, & interrogatus (vt forte ens & vnum plura significat, sed & respondens & interrogãs Zeno, vnũ putãs esse interrogauit, & est oratio quod vnũ, omnia) hęc ad nomen est, aut ad intellectum interrogantis disputata. Si vero aliqs multa putet significare, manifestũ ꝙ oratio illa nõ est ad intellectũ. Primũ igit̃ circa huiusmodi orationes, est ad nomen, et ad intellectum, quæcũq;

A quæcunq; plura significant: deinde circa quamlibet est, nã non in oratione est ad intellectum esse, sed in eo quod respondens se hēt aliquo modo ad ea, quę dantur: deinde ad nomen contingit omnes eas esse: nam esse ad nomen, hoc in loco, est esse non ad intellectū: nam, si omnes erūt, quędã aliæ, quæ neq; ad nomē, neq; ad intellectum: illi vero dicunt oēs, & diuidunt vel ad nomen, vel ad intellectum esse oēs, alias aūt non. Attamen quicūq;
B sunt syllogismi propter id, quod multipliciter: horū aliqui sunt fm nomen: nam absurde dicat fm nomen esse oēs, qui sunt pp dictionē: sed sunt quædã captiones, nō in eo q respōdēs ad eas se habeat aliquo modo, sed quia talem interrogationē oratio ipsa habeat, q̃ plura significet. Et oīno inconueniens est de redargutione differere, & nō prius de syllō: nã redargutio syllogismus est, quare oportet & de syllogismo pri⁹, q̃ de falsa redargutio-
C ne: nam talis redargutio, apparens sylls contradictionis. Quare aut in syllogismo erit cã, aut in contradictione (nam adiungere oportet contradictionē) quãdoq; autem in vtroq; erit apparens redargutio: est autē de eo, quod est silentia dicere, in cōtradictione non in syllogismo. De eo autem, quod est, quod nō habet aliquis, dare, ī vtrisq;: de eo vero, quod ē, q Homeri poema est figura, per circulum, in syllō: quæ autem in neutro est, verus D est syllogismus. Verum vnde sermo prouenit reuertamur: vtrū quæ ī disciplinis sunt orationes ad intellectum sint, an non? & si cui videt plura significare triangulus, & dedit non vt eam figurã de qua cōcludebat, qm̃ duo recti, vtrum ad intellectū illius disputauit hic, an nō? amplius, si plura quidē significat nomen, ille autem nō intelligit, neq; putat, quomodo is non ad intellectum disputat? aut quomodo oportet interrogare eum, q non E dat diuisionem? siue interroget aliqs si est silentia dicere, an nō? an est quidã vt nō, an est vt sic? si autē dat aliquis nullo modo, ille autem disputat, vtrum non ad intellectum disputat, quamuis oratio videatur earum esse, quæ ad nomen sunt? Non igitur est gen⁹ aliquod orationum ad intellectum, sed illę quidem ad nomen sunt: & huiusmodi, non omnes, nō q redargutiones, sed neq; apparentes redargutiones: nam sunt & nō propter dictio- F nem apparentes redargutiones, vt quæ propter accidens, & reliquæ. Si autem postulet diuidendum, q dico quidem silentia dicere: hæc autem sic, illa vero nō sic, id profecto primum, absurdum postulare: nam qñq; nō videtur interrogatū multipliciter se habere, atqui impossibile est diuidere, qui non putat. Deinde docere, quid aliud erit? manifestum enim faciet quonã pacto se habet

G habet ei, q̀ neq; cōſiderat, neq; ſcit, neq; opinatur q̄ aliter dicitur, quia & in nō duplicib⁹ qd prohibet hoc facere: vt putas ęquales ſunt vnitates binarijs, in quaternarijs: ſunt aūt hi binarij qdem inexiſtentes, illi aūt non ſic: & putas contrariorū vna eſt diſciplina, an non: ſunt aūt contraria hæc quidē nota, illa autē ignota: quare videtur ignorare, qui hoc poſtulat, q̄ aliud eſt docere q̄ diſputare: & q̄ oportet quidem docentem non interro-
H gare, ſed eum manifeſta facere, illum autem interrogare.

Sermo de Elenchis, quorum aliqui ſunt in dictione, & alij extra dictionem. Cap. 9.

MAnifeſtum aūt eſt, q̄ ſermo diuidit in duas partes, quia aliquid eius eſt, quod ſignificat ſm ſignum loquentis, & illa eſt ſignificatio, quæ appropriat loquentē, & aliquid eius ē, quod ſignificat ſm modum nominis, & illa ē ſignificatio, quæ appropriat audiētem: fallacia aūt eſt proueniēs pp ſignificationē ipſius auditi, non pp ſignificationē ſigni, ſicut quidam hoīes putauerūt hoc, per quod inſinuatur Plato. Ipſe enim errauit, qa putauit, q̄ dictio diuidat in iſtas duas partes, inquantum ipſa eſt dictio, adeo q̄ eius ē aliquid, quod ſignificat, ſicut ſignū loquētis, & ei⁹ eſt aliquid, quod ſignificat, ſicut nomē ęquiuocum apud audientē, quia in vna eadē dictione aliqñ reperitur, q̄ eius ſignificatio ſit ſm ſignū loquētis apud audiētē, & aliqñ ſit eius ſignificatio ſm auditum noīs, non ſm ſignū loquentis.

Quādo aūt quiſpiam interrogaret K
reſpondentē de aliqua propoſitione ſm nomē ęquiuocum, intelligeret hic reſpondens vnā intentionē ex ītentionibus, quibus ſignificaret, offendet aūt eum interrogās pro alia intentione præter iſtam intentionē & decipiet eum. Eius itaq; ſignificatio ſm auditum apud interrogātē, erit aliud ab eius ſignificatione ſm ſignū reſpōdentis & ei⁹ æſtimationem, qñ vero neq; reſpondens neq; interrogans intenderit de noīe vnū ſignificatum, illius ſignificatio cum ſigno loquentis eſt eius ſignificatio apud audientē, ſiue nomē æquiuo- L
cum ſignificet plura, ſiue vnum, qñ vero neq; interrogans, neq; reſpondens intelligeret ex eo, niſi vnum ſignificatū, eius ſignificatio ſm ſignificatū quod eſt in aīa erit eius ſignificatio ſm auditum. Iam aūt accidit nomini q̄ dicat de pluribus rebus, & ſint duę ſignificationes eius vna, hoc eſt, ei⁹ ſignificatio ex parte qua auditur, & ei⁹ ſignificatio ex patre qua proferunt p ipſum intentionē, quę eſt in anima, & hoc, qñ interrogans & reſpondens ex iſta dictione intelligunt oēs intētiones, quib⁹ dicitur hoc nomē, ſicut interrogabat M
Zeno, putās q̄ ens ſit vnum ſm qđ ē plura apud ipſum ſm ſenſum. Interrogās autē intelligit ex dictione entis, id quod intelligit Zeno, & ex intentione vnius id, quod intelligit Zeno, & reſpondet, q̄ ens ſit vnum, quia ſignificatio auditi eſt eadē ſignificationi eius, quod eſt in ſigno ſignificationis loquētis. Propterea, ſi diuideremus dictiones, dicerem⁹, q̄ quędam earum ſit ſm nomen, & quędam ſm ſignum, quod eſt ſignificatum, ſicut decernit diuiſio eſſentialis

A tialis rei, adeo ꝙ nõ sit aliqd vlteri⁹.
Sicq; iã diuisim⁹ rationẽ ex dictiõe
audita, quia rõ dictiõis sit ẜm qđ est
in aĩa: qñ aũt ablata fuerit ei⁹ signi
ficatio, ꝗ̃ est ei ẜm signũ, tunc nõ de
noĩat dictio, ꝙ sit deceptiua, neque,
ꝙ sit nõ deceptiua: qa ambæ istæ
denominationes ꝯsequent ex parte
qua significãt id, qđ est in aĩa: sicq;
nr̃a diuisio in id, qđ est in signo & ĩ
id, qđ est ẜm auditũ, siľis ẽ diuisioni
ex diuisionib⁹ in id, qđ est sign̄ans,
& in id, qđ est auditũ, nõ sign̄ans so
lũ. Dictio aũt ex pte, qua audit nõ
hẽt ingressum in sophisticã, neq; in
B priuationẽ sophisticę, sicq; seqt fal
sum ex diuisione dictionũ ista diui-
sione, & sequit ꝙ fallacia ex pte au-
diti ad eã, ꝗ̃ est ex pte interrogatiõis
differãt: sicq; fallacia ẜm se totã di-
uidit in res ex pte noĩs æquiuoci so
lũ, aut ex pte dictionũ auditarũ, si-
ue dictio fuerit nomẽ æquiuocum,
aut aliud ab eo, qm̃ spẽs fallaciarũ
dictionũ sunt multę. Et hoc, qa isti
visi sunt sibi, ꝙ fallacia in syllo sit
ꝓpter ęquiuocationẽ in ꝯpositiõe,
& sit in rebus separatis, ꝗ̃ sunt ptes
sylli. Et pp ęquiuocationẽ noĩs sim
plicis visum est sibi, ꝙ fallacia ęqui
C uocationis sit pp dictionẽ auditã, &
ideo q intenderit fallaciã, & posue-
rit eam pp ęquiuocationẽ nominis
auditi, sicut fecerat Plato, est in vlti-
mo erroris, quia apparet ꝙ sint hic
multa deceptiua absq; noĩe ęquoco
simplici, & ex ipsismet reb⁹ ĩ se absq;
ꝙ sit ibi fallacia propter dictionem.

Qđ oporteat ꝑnosse syllm, & cõtradictoriũ prius quã addiscatur elenchus.

Plato aũt male fecit in disciplina,
qñ visus est ꝙ docere elēchos, & fal-
lacias ꝓcedat, quid sit sylls verus, &
quid sit cõtradictorium verum, qm̃
elenchus deceptiuus est sylls, de quo
putatur, ꝙ sit sylls & nõ est sylls, aut
est cõtradictorium, quod putatur, D
ꝙ sit contradictorium, & nõ est con
tradictorium. Deceptorij autẽ sunt
pp errorem sylli, aut pp errorem cõ-
tradictorij, aut propter ambas res si
mul: sic qñ nesciret aliquis, quid sit
sylls verus, & contradictoriũ verum,
impoſſe est ꝙ cõstet ei fallacia taliũ
locorũ, licet fuerit fallacia cadens in
eis pp dictiones tm̃, sicut dicunt hic
de exemplo fallaciæ cadentis pp di-
ctionem in cõtradictorio sermonis
dicentis, tacens loquitur, loquẽs au
tem non tacet, tacẽs itaq; nõ tacet.
Illæ itaq; duæ non sunt cõtradicto
riæ, quia tacens in actu nõ erit tacẽs
in futurum. Exẽplum aũt fallaciæ E
pp dictionem ẜm formam sylli est
sermo dicentis, ꝙ poema metricum
sit figura ẜm hanc dispõnem, quia
ambę præmissę acceptę in hoc syllo
sunt verę, sed nõ cõueniunt in vno
termino nisi ẜm dictionem tãtum.
Illi aũt, qui nesciret ꝙ in syllo con-
ueniant ambæ præmissæ in vno ter
mino ẜm rem non ẜm dictionẽ, nõ
constaret modus fallaciæ pp dictio-
nem huius sermonis. Exemplũ aũt
illius, in quẽ cadit fallacia ambob⁹
modis simul, hoc est, ẜm cõtradicto
rium & ẜm syllm, est sermo dicẽtis, F
homo dat rem datam, res autẽ data
est, quam nõ habet homo, sicq; hõ
dat rem, quam non habet: & anne-
ctit huic, ꝙ vitiosum sit dare quod
non habet, & ex hoc infertur ꝙ hõ
det quod vitiosum sit dare. Ille aũt,
qui receperit hunc syllm, iam falle-
retur pp dictiones duob⁹ locis; quo
rum vnus est, ꝙ acceperit id qđ non
verificatur de datione, ꝙ sit contra-
dictorium eius, quod verificatur de
datione: secundus aũt est, ꝙ ipse pu
tauerit ꝙ non habẽs acceptum prę-

G dicatum ĩ p̃missa minori sit idẽ nõ habẽs subiectũ ĩ maiori: res aũt nõ est ita, qa id, quod dederit aliqs hõ, habuit illud, anteq̃ dederit ipsũ, & nõ hẽt ipsum, postq̃ dederit ipsum. Sic ergo, qui non cognoscit syll'm, neq; cõtradictoriũ, non recipit vtilitatẽ notitię æquiuocationis nõis. Sic ergo oportet eum, qui scrutat' scire hãc artẽ, aut addiscere eã, φ sciat quid sit syll's, & quid sit contradictorium, siue accidat fallacia pp dictionem, sicut visus ẽ Plato, aut pp ambas res simul, sicut declaratũ ẽ pri⁹.

H Oportet aũt eum, qui dixit, φ fallacia accidat pp nomen auditũ, nõ pp intellectũ, vt φ fallacia Geometriæ, qñ fallerent φ triangulus ęquilaterus non sit triangulus, sit pp nomen æquiuocum auditum, non pp intellectum. Manifestum aũt est, φ fallacia accidit s̃m rem, ĩ cui⁹ signo est intellectum, & si acciperemus, φ triangulus sit nomen æquiuocũ, qa nõ est moris doctoris dictio audita. Pręterea, si nomen significaret plura, rñdens aũt nõ intelligeret significationẽ huius nõis, neq; quot intentiones significat, ipse qñ rñderet, nõ responderet, φ sit intellectus alicui⁹ rei, sed reciperet dictionẽ, quã non

De dña inter iterrogãtẽ & discipulũ, & iter respondẽtẽ & doctorem.

I sciret. qd significat: & impos'e est ẽt huic respõdẽti, φ diuidat intentiones, quas significat hæc dictio, & intelligat interrogãs, q̃ sit intentio istarum intẽtionũ, quã intenderat. exẽpli gr̃a, quia, qñ aliquis interrogat tacentẽ, tacẽs loquit': hoc aũt erit verum de tacente in futuro, fallit autẽ de eo tpe sui silentij, quia si nõ intelligeret respõdẽs istas duas res, & responderet, φ esset loquẽs simpl'r, deciperet'. Si aũt responderet φ nõ loqueret', ista fallacia nõ esset ex eo, φ id, quod ẽ in signo loquẽtis de hoc, differat ab intellectu audiẽtis, quia audiens non intelligit ex eo rem cõpletã. Dictiones ergo sunt duorũ generũ, genus quidẽ significãs sicut ẽ in mente interrogãtis, & est, de quo fit veritas pp ipsum, & genus significans s̃m intell'm audiẽtis, & ex illo fit fallacia semp. Nec ẽt oẽs deceptiui sunt pp dictiones, qm̃ iã declaratum est, φ hic sint deceptiui ex ipsis rebus, sicut est fallacia eius, quod est s̃m accñs, & cętera loca, quę narrauim⁹. Neq; vsus diuisionis p̃seruat rñdentem ab errore cũ interrogãte

L in oĩb⁹ locis deceptiuis, sicut opinabat' Plato in oĩbus istis rebus, qa, si aliquis hõ reciperet, φ rñdẽtis sit diuidere res, quas significat nomẽ ęquocum, intelligeret interrogans ex reb⁹, quas intẽderat ex illis, adeo φ nõ erraret noĩe ęquiuoco: sicq; qd dicet' de loco, quẽ non putauerat respondẽs, φ sit dictio ęquiuoca: neq; intelligeretur ex eo aliqua significatio, qa si faceret eũ intelligere qd significat dictio, rediret discipulus nõ rñdens: sicq; ẽt si diuideret ei interrogãs illas res, redderet' doctor nõ ĩterrogãs, ac ẽt si permitteret' respondẽti in tali loco, hoc ẽ, in loco quo

M nõ intelligit significationẽ noĩs ęquoci, φ dicat interrogãti, φ ipse nõ intellexerit significationẽ noĩs ęquiuoci, donec ostẽderit ei ipse interrogans, quo mõ sit impos'e φ interroget eũ de mõ fallacię, quã fecit ipse interrogãs, ex pauca cõprehẽsione rñdentis conditionum syll'i, sicut si qs interrogaret an vnitates, q̃ sunt in nũero binario, differãt ab vnitatib⁹, q̃ sũt ĩ quaternario: si aũt diceret' φ differãt, diceret, quaternarij itaq; differũt à seipsis, qa ɔponũt' ex vnitatibus,

A tibus, q̃ sunt ĩ binario: si aũt diceret ꝙ nõ differat, diceret, quaternarius itaq; cõuẽit binario, et ẽ ei ęqualis. Causa.n.fallaciæ huius ẽ ignorãtia ꝙ ꝑmissas, ex quib⁹ componit̃ sylls, oporteat ꝙ cõicent in vno termino ẜm rem, non ẜm dictionem: hoc ãt nõ constabit ꝑ notitiam ẜm semitã diuisionis: si aũt ꝑmissum fuerit ei, ꝙ intelligat illud ex noĩe ęquiuoco ẜm locũ, quo ignorat qd significet, posse esset ꝙ faciat ipsum intelligere interrogator locum, quo errauit, & ꝑmissa est ei fallacia, qa ipse nescit
B conditiones sylli: & ideo putatur de ĩterrogatore, ꝙ oporteat, ꝙ ipse nõ sit docens, & de respondẽte putatur, ꝙ iam oporteat ꝙ ipse nõ sit discipulus, quia interrogator perscrutat̃ id, quod sciet, docens aũt iam sciuit. Et vl̃r connexio sermonis falsi vl̃is non est demonstratoris, sed solutio connexionis tentatiui, sed ars tentatiua vl̃is est pars artis Topicę: hæc aũt ars, quatenus est ars nõ euidẽs, nõ est r̃ndentis ad ipsam, ꝙ interroget quid intendat, neq; interrogãtis ꝙ sciat. Sic ergo illa diuisio, non iuuat solutionem sermonum decepti
C uorum, nisi apud doctores & discipulos solum, & si iuuare nõ esset in omni subiecto, quia subiecta fallaciæ sunt multa.

De interrogatione tentatiuæ: & quid inter Contentiosum, sophisticumq; intersit. Cap. 10.

AMplius affirmare, vel negare, qui postulat, id non monstrãtis est, sed experimentũ sumẽtis: nã tẽtatiua, dialectica quędã est, quapropter de oĩbus inspicit, & explorat non sciẽtẽ, ʒ ignorãtẽ, atq; simulãtẽ. Qui igit̃ ẜm rem cõsiderat cõia, D dialecticus est: q̃ ãt id apparẽter facit, sophisticus. Et sylls cõtentiosus, & sophisticus, vnus qdẽ est apparẽs sylls, circa ea de qb⁹ dialectica tentatiua est, quãuis vera sit conclusio: nã eius, quod est ꝑꝑ quid, hallucinatorius est: & quęcunq;, cũ non sint, ẜm cuiusq; disciplinã captiosæ ratiocinationes videntur esse ẜm artẽ. Nã pseudographiæ nõ cõtentiosæ (ẜm enim ea, q̃ sub arte sunt, captiosæ sunt rõcinationes) neq; si aliqua ẽ pseudographia circa E verũ, vt Hippocratis quadratura quæ ꝑ lunulas, sed vt Brysso quadrauit circulum: & tametsi quadraret̃ circulus, quia tñ non ẜm rẽ, ideo sophisticus, quare & qui de his qdẽ apparẽs sylls, cõtentiosa est orõ, nã apparens est ẜm rem, quare fallax & iniusta. Quẽadmodum.n.ea (quę in certamine est) iniuria, quandã speciem hẽt, et est quędã iniusta pugna: sic in cõtradictione, iniusta F pugna cõtentiosa est: nã & illic qui oĩno vincere volunt, oĩa tentant: & hic qui contentiosi sunt.

Idẽ 1, Poste. t. c. 67

Qui igit̃ victorię ipsius gr̃a, tales sunt, cõtentiosi hoĩes, & litiũ amatores vident̃ esse: qui autẽ gloriæ gr̃a, q̃ in diuitijs ẽ, sophistici sunt: nã sophistice est (vt dixim⁹) pecuniarũ quędã aucupatiua ab apparẽte sapiẽtia: quapropter demr̃onem apparẽtem appetunt. Et in eisdem orationibus quidẽ sunt litiũ amatores & sophistæ, sed non ꝑꝑ eadem: &

G & oratio quidē eadē erit sophistica & contentiosa, sed non ꝓ idē: sed quatenꝰ quidē est ob victoriā apparētē, cōtentiosa: quatenꝰ vero est ob sapientiā, sophistica: nā sophistice est quędā apparēs sapiētia, nō aūt existens.

Contentiosa vero est quodam modo sic se habēs ad dialecticā, vt pseudographa ad geometricam: nā ex eisdē cōtētiosa, differendi mō, captiose decipit, vt et pseudographa, geometrice: sed hæc quidē non contētiosa, quia
H ex principijs & conclōnibus, q̄ sunt sub arte pseudographiā facit: q̄ aūt ex ijs est, q̄ sunt sub dialectica, circa alia quidē cōtentiosam esse, manifestum est: vt quadratura q̄dē quę ꝑ lunulas, non cōtentiosa: Brysſonis aūt cōtentiosa, & illā quidē nō est trāsferre nisi ad geometriā solum, eo ꝙ ex ꝓprijs fit principijs: hāc aūt ad plures quicūq; nesciūt quid est poſſe in vnoquoq;, & q̄d impoſſe: nā accōmodabitur, aut vt Antiphō quadrauit. vel si q̄s nō
I dicat melius eē post cœnā deambulare per Zenonis rōnem, non medicinalis: cōis enim est. Si ergo oīno similiter se habeat contentiosa ad dialecticam, vt pseudographa ad geometriam, non ex illis vtiq; erit contentiosa.

Sermo de modis interrogandi interrogantis, & respondendi respondentis. *Cap.* 10.

QVidam autē syllꝰus elenchus est deceptorius, & litigiosus, & quiam est falsigraphus, litigiosus aūt est sylls, qui putatur ꝙ sit syllꝰus topicus, absq; ꝙ sit ita ſm veritatem, est ille, quo assimilat̃ habens ipsum arti Topicę, & quęrit ꝑ ipsum finē habētis topicā, quę est victoria. Falsigraphus aūt sylls est, quo assimilat̃ habēs ipsum demr̃atori, et putat̃ ꝙ sit sapiens, absq; ꝙ ita sit. Huius aūt sylli sunt quædā spēs, quia quidam eorū est ex rebꝰ falsis proprijs singulis generibus, & ē ille, cuius solutio est habentis illam artē, sicut fecerat quidā ex antiquioribus geometris, qui dr̃ Hippocrates, ex quo fecerat quadratum æquale figurę lunari, & K
L putauit ꝙ iā fecisset quadratū ęquale circulo: putauerat enim ꝙ circulus diuideret̃ ī figuras lunares, adeo ꝙ consumeret̃. Ista itaq; fallacia est ꝓpria arti Geometriæ, & eius solo est Geometrarū: quia q̄n factū fuisset quadratū in circulo, deinde diuideret̃ ille arcus cōtinens duas lineas ſm duo media, & illæ protraherent̃ & fieret hoc continuo, donec iā desineret hoc opus, ita vt cōtinuarēt latera figuræ rectilineæ, q̄ sunt intra circulū ad peryferiā circuli, iā inueniret̃ figura duarū linearū æqualis circulo: hic aūt est interitus principiorū, quibus vtit̃ Geometra, quæ
M sunt, ꝙ diuisio ꝓcedat ī infinitū, & ꝙ non continuet̃ linea recta lineæ circulari. Iste itaq; sylls est falsigraphus, ex eo ꝙ assimilat̃ demr̃atiuo, & est litigiosus ex parte qua eius ꝑmissę sunt falsę vles: & ideo est artis Topicę solutio talium syllo᷑. Sicq; secundum hoc sylls litigiosus est syllogismꝰ falsus, cuius habitudo ad artem Topicę est, sicut habitudo sylli qui supponit descriptiones, & figuras falsas in arte Geometriæ, sed differentia inter eos est, q̄a nō est artis

A Topicæ subiectũ terminatũ vl̃e, sicut est id, de quo est Prima Philosophia, neq; propriũ sicut sunt de eo artes Demõstratiuę particulares: iã aũt putatur, ꝙ sit spẽs syll̃i veri, sed ex quo fit in artibus demõstratiuis, ac si esset proprius istius generis, attribuit̃ arti Sophisticę, & hoc, quia nõ est conditionis demr̃o nũ, ꝙ præmissæ sint veræ solũ, sed ꝙ sint proportionatę, & illę sunt proprię isti⁹ gñis: & hoc, sicut illę quibus Brysso quadrauit circulũ, quia ex quo fecerat figurã rectarum linearum ambientẽ circulum, & minorẽ omni figura rectarũ linearũ ambientiũ circulum, dixit ꝙ ista figura ẽ æqualis
B circulo: qa qñ fuerint duę res, quæ ambæ sunt minores vna eadẽ re, & maiores vna eadẽ re, illæ sunt æquales, putat̃ enim ꝙ iste sit demonstratiuus, & nõ est demonstratiuus, sed euidẽs ẽ, ꝙ sit deceptorius: sic ergo nõ continet scĩa aliqua spẽs syll̃orũ falsigraphorũ, nisi constiterit nobis syll̃s topicus verus, & syll̃us demonstratiuus verus, & ille est, cuius præmissę cũ hoc ꝙ sunt veræ, sunt proportionatæ. Ars aũt demõstratiua, ex quo est sufficiens ad constantiã
C vnius duorũ contradictoriorũ, qđ est verũ, & ad destructionẽ alterius contradictorij, qđ est falsum, nõ ponit eius p̃missas ex parte interrogationis, quia respõdens iã recipit qđ non est verũ. Ars ãt Topicę, ex quo visa est constituere vtrunq; duorũ cõtradictoriorũ, & destruere illud, eius p̃missę accipiuntur ſm interrogationẽ: & non est eius intentio declarare aliquã rerum, nisi qñ vtetur ad declarationem primorum principiorum, illi qui negaret ea, sicut declaratum est in arte Topicæ.

Orationes dialecticorum, tentatiuorumq; non esse ad determinatum genus. Cap. 11. D

NVnc aũt non est dialecticus circa genus aliquod determinatũ: neq; demõstratiu⁹ vllius, neq; talis qualis vl̃is: nã neq; oĩa sunt in vno aliquo genere: neq; si sint, poẽ est sub eisdẽ principijs eẽ, ea q̃ sũt.

Quare & nulla ars earũ, q̃ aliquã naturam monstrant, interrogatiua est: nã nõ poẽ est vtrãuis partiũ dare. syll̃s enim nõ fit ex vtrisq;: dialectica aũt interro E gatiua est (si aũt mõstraret, quid illud, nisi et omnia?) verũtamen prima, pecularia'q; principia nõ interrogat: nã si nõ daret, nõ iã haberet ex quib⁹ ampli⁹ disputaret ad instantiã. Talis autẽ est tentatiua: nam tentatiua non talis est, qualis est geometria, sed qualẽ vtiq; haberet nõ sciens aliquis: fieri enim põt vt periculũ sumat, & is qui nescit rem, de eo qui nescit: siquidẽ & dat non ex quibus scit, ne'q; ex proprijs, sed F ex cõsequentibus: quæ oĩa talia sunt quę scientẽ quidẽ nihil prohibet nescire artẽ, nescientẽ aũt necesse est ignorare: quare manifestũ, qm̃ nulli⁹ determinati tentatiua disciplina est, eo ꝙ de omnibus est: nam oẽs artes vtuntur quibusdã cõib⁹. Ideoq; oẽs illiterati quodã modo vtuntur dialectica, & tentatiua. Nã omnes vsq; ad aliquid conantur dijudicare eos, qui pronunciant: hæc aũt sunt cõia: nam illa nihil minus

 nus

G nus sciunt ipsi, quãuis videant longe extra dicere. Redarguunt igitur oẽs: nam sine arte quidẽ eo participãt, cui⁹ artificialiter ẽ dialectica: & arte syllogistica, tẽtatiuus dialecticus. Qm̃ autẽ sunt multa quidẽ hęc, & de omnibus, non talia autẽ vt natura quædã sint, & gen⁹, sed vt negationes, alia aũt nõ talia, sed propria sunt: ex illis de oĩb⁹ experimentum possibile est sumere, & artẽ esse quandã, & nõ talẽ esse quales q̃ demonstrant, eo ꝙ contentiosus non est oĩno sic se ha-

H bens, vt pseudographus: nã non erit captiosus ex determinati cuiuspiã generis princip ꝭs, sed cir-

Epilogus. ca oẽ gen⁹ erit is, q cõtẽtiosus. Loci igiť sophisticarũ redargutionũ hi sunt, & ꝙ dialectici est cõsiderare de his, & re seas posse facere, nõ difficile videre: nã q̃ circa ꝓpõnes ẽ disciplina, oẽm habet hãc speculationem. & de redargutionibus quidem apparentibus dictum est.

I *Sermo de generibus syllogismorum, quibus vtitur ars tentatiua Topica. Cap. II.*

ARs aũt tentatiua topica vtitur ex generibus syllogismorum elenchorũ genere, qđ est ex pręmissis vl̃ibus falsis, quæ nõ sunt ꝓpriæ alicui generũ, ex quo nõ ẽ eis subiectũ propriũ, quia illa est pars artis Topicę: & non est ars tentatiua Topica, neque in summa artis Topicę apud eũ, qui gloriatur de arte Geometrię, & cęteris artibus demõstratiuis, quia in arte tẽtatiua topica, & ipsamet topica, ex quo ñ ẽ eis sub̲m ꝓpriũ, & suæ pręmissę fuerũt famo- K sæ cõis notitiæ oĩbus, possibile est ꝙ conueniat vulgus, & ille, qui non habet tentatiuã artis topicę, cũ illo qui habet notitiã istius artis diuersimode ab arte Geometriæ: hoc ẽ, quia non inuenitur vnus qui cõueniat Geometrę in ei⁹ arte, sed si conueniãt homines huius artis, est pauca cõuenientia. Ex quo aũt ars tentatiua topica facit elenchum vl̃em falsigraphũ ex parte, qua nõ habet subiectum terminatum, & hęc ars, hoc est sophistica, est huius dispositionis, quia nõ habet genus ꝓpriũ, manifestũ est, ꝙ notitia elenchorũ L falsigraphorum conuenit cum arte Topicę, & arte litigiosa. Et declaratum est ex hoc, ꝙ elẽchus, qui est virorum huius artis, nõ est qui redarguit & decipit fallacia ꝓpria in singulis generibus generũ scientiarũ demonstratiuarũ, sicut præmissum est. Propterea ꝙ artẽ Topicã oporteat cognoscere species elenchorũ falsigraphorum vl̃ium ad cauendũ eos, sicut oportet singulos habentes artes singulas artiũ propriarum, ꝙ cognoscant species falsigraphorũ, qui sunt in illa arte, & in toto hoc oportet, ꝙ conueniant istæ duæ ar- M tes, hoc ẽ Topica & Sophistica. Sed quot modis & locis fiat elẽchus falsigraphus, iam declaratum est: sed ex quo intentio istius artis non est elenchus falsigraphus solum, sed reliquæ intentiones, quæ dictæ sunt, quarum intentionum vna, quæ est secunda ad intentionẽ, quæ est elenchus, est inductio loquentis ad falsum, aut eius inductio in dubium, & ambiguum, iam conuenit quod loquamur de rebus, quibus operať hæc ars hoc opus.

Loci

A *Loci sophistici interrogantium ad falsum, aut inopinabile.* Cap. 12.

1. Locus. De aliquo est falsum quippiam ostēdere, & orone ad inopinabile ducere. Hoc aūt fuit fm propositum sophisticæ intētionis, primū quidem ex eo ꝙ interrogat quodā modo, & ꝑ interrogationē accidit maxime: nā id, ad nullū d̄terminatū interrogare propositū, venatiuum ē illorū: temere nāq; dicētes peccāt magis: temere autē dicūt, qn̄ nihil hn̄t ꝓpositū.
2. Locus. B Et id, interrogare multa (quāuis id determinatū sit ad quod disputāt) & id, ea q̄ vident̄, dicere se postulare, facit quādā idoneitatē, vt ad īopinabile ducat, aut falsum.
3. Locus. Et si interrogatus affirmet, aut neget illorū aliquid, ducere ad ea ad q̄ prōptus ē argumētari: pōt tn̄ nūc min⁹ nocere ꝑ hęc q̄ prius, nā repetūt aliquid ad id qd̄ in principio.
4. Locus. Elemētū autē deueniēdi ad falsum aliqd̄, aut inopinabile, nullā statim interrogare positionē, sed af C firmare ob id se interrogare, ꝙ discere velit: nā locū argumētationis, consideratio facit.
5. Locus. Ad falsum aūt ostēdendū proprius locus sophistic⁹ ē ducere ad talia, ad q̄ abūdat orationibus: ē autē
6. Locus. bene, & nō bene id facere, quēadmodū dictū est prius. Rursū vt ad īopinabilia ducat, cōsiderare ex quo genere est qui disputat, deīde interrogare quod pluribus illi dicunt inopinabile: est enim singulis qbusq; aliqd tale. Elementū aūt horū sumere sin D gulorūq; quorūq; positiones in
7. Locus. ꝓpōnib⁹. Solutio vero & horū competēs fertur, ostēdere ꝙ nō ꝑꝑ orationē accidit inopinabile: semper aūt id quoq; vult qui contendit.
8. Locus. Amplius aūt ex voluntatib⁹ & manifestis opinionibus: nam non eadem volunt, & dicunt: sed dicunt qdem decoratissimas oratiōes: volūt āt ea, quę vident̄ prodesse: vt bene mori magis q̄ voluptuose viuere dicūt oportere: & egere iuste magis q̄ diuitijs affluere praue: E volunt aūt contraria. Eum igitur, q dicit fm volūtates, ad has manifestas opiniones ducendū: eū vero, qui dicit fm has, ad absconsas: vtrouis enim modo necessariū est inopinabilia dicere: nā aut manifestū, aut immanifestas opiniones dicūt cōtraria.
9. Locus. Plurimus aūt est locus faciēdi īopinabilia dicere, quēadmodū Callicles ī Gorgia script⁹ est, dicens: veteres autē oēs arbitrati sunt accidere ꝑꝑ id quod fm naturam & fm legē contraria: con F traria enim esse naturam et legē dicunt: & iustitiam fm legē quidem esse bonum, fm autem naturam non bonum: oportet igit̄ ad eum quidem, qui dicit secundum naturam, fm legem obuiare, ad eum vero, qui fm legem, ad naturam ducere: nam vtroq; modo dicere contingit inopinabilia: erit autem secundum naturam quidem ipsis verum, secundum aūt legē quod multitudini

G videt: quare manifestũ ꝙ & illi, queãdmodũ & qui nũc, aut redarguere, aut inopinabilia dicere rñdentẽ, conabantur efficere.

10.Locus Quędã aũt interrogationũ habent vtrinq; inopinabilẽ respõsionẽ: vt vtrũ sapiẽtib⁹, an patri oporteat obedire: & expediẽtia facere, an iusta: & an iniuriã pati

11.Locus eligibilius q̃ nocere. Oportet aũt ducere ad ea, q̃ multitudini, et sapiẽtibus sunt cõtraria, nã si dicat aliqs vt ĥj q circa orones,

H ad ea quę multitudini: si aũt vt multi, ad ea quę ĥs qui in orone. Dicũt enim hi quidẽ ex necessitate beatũ iustũ eẽ, multitudini aũt inopinabile ẽ, regẽ, infelicẽ

12.Locus esse. Est aũt ad ea, q̃ sic sunt, inopinabilia ducere, idẽ ei quod ẽ ad eã quæ est ẜm naturã, & ẜm legẽ cõtrarietatẽ, ducere: nã lex opinio multitudinis, sapiẽtes autem ẜm naturã, & veritatem dicunt: & inopinabilia quidem ex his oportet quærere locis.

Sermo de locis sophisticis interrogantium ad falsum, aut inopinabile. Cap. 12.

I INitium locorũ quo p̃t interrogans ferre sermonẽ ad falsum, ẽ ꝙ nõ ponat eius interrogationes loquẽti ẜm positionẽ terminatã, efficit aũt eius destructionem, qñ infert ex ei⁹ positiõe absurdũ, sicut efficit interrogans & rñdens in topica, sed ponit eius interrogationes nõn ẜm positionẽ terminatã, sed qualitercũque ꝯtigerit ẜm aliũ locũ ab eo, quẽ intẽdit rñdens ꝯstituere, qa, qñ res fuerit talis dispõnis, p̃t interrogans ampliare esse p̄missarũ, ad quarum põnem sequit̃ incõueniẽs aliquod, qa p̄missæ, q̃ efficiũt hoc, nõ sunt in K habitudine ad põnem terminatã: hęc ãt est res ꝑ se nota. qa, qñ ꝑscrutaret̃ inferre falsũm ẜm terminatã positionẽ, difficilis esset ei inuentio p̄missarum, q̃ ducerent in sermonẽ falsum ẜm istã positionẽ, & impoſſis eẽt translatio in alias p̄missas, quia cõtradicẽs illis p̄missis nõ posset recipere inter eas, & ĩter illã põnem habitudinẽ aliquã, & ideo, qñ interrogator ĩterrogaret rñdentẽ de talib⁹ p̄missis, qualitercũq; ꝯtigerit, ex q̄bus sequeret̃ falsum, & rñdens reciperet eas, statim inferret̃ ei falsum: si aũt renueret recipere eas, sicut si L interrogaret eũ ad affirmatiuã, & ipse reciperet negatiuã, aut econtra: sic posse esset, ꝙ trãsferret̃ secũ in interrogatione, donec ꝯstaret ei qđ inferret absurdũ, ex eo ꝙ receperit, sed respondẽs ẜm istã dispositionẽ ẽ manifestæ excusationis, qa haberet dicere, ꝙ hoc falsum nõ sequat̃ ex eo qđ tu interrogaueras, sed sit res q̃ ceciderit ex replicatione sermonis. Sed nõ absoluit̃ ꝑ hoc, quin ipse iã receperit falsum, aut id ex quo sequitur falsum, qa locus, cuius moris est, qđ ferat in falsum, est, quo nõ fit interrogatio, aut rñsio ẜm terminatã positionẽ. M Sicq;, qñ nõ cogitaret rñdẽs fallaciã istius loci, neq; caueret ab ea, ꝑficeret̃ ei processus ad inconueniẽs, licet difficile sit ꝯstituere ĩterrogantẽ in plurimũ eius, qđ interrogauerat ipsum. Iam aũt facilis fit ꝯuenientia interrogãtis & rñdentis, qñ difficile fuerit ei, ꝙ extrahat ei⁹ interrogationem ẜm extractionem ĩterrogationis discipuli à magistro, & ille cũ hoc abscondit victoriã, & præualetudinẽ, sicut dictũ est in lib. Topic. sed hoc esset vtile quibusdã

locis

A locis sine alijs, sicut ibi dictum est. Igit̃ cõsecutio locutionis ad euidentiã falsi, ꝙ consequit̃ hunc locum & cautela ab eo est perceptio eius, hoc est, istius loci.

Locus aũt secũdus est, ꝙ aduertam⁹ res incõueniẽtes quę sunt in singulis generibus generũ sciẽtiarũ, & numeremus eas, an sint prõptę illi: & qñ loqueretur cũ aliquo eorum, qui sunt viri illius artis, oportet, ꝙ sequat̃ ei illę res incõueniẽtes, quæ sunt suę artis: & sic ẽt oportet, quando ille numeraret, ꝙ est incõueniẽs apud singulas gẽtes, aut plurib⁹: &

B inueniem⁹ viã huius ad incõueniẽs fm ꝯtrouersiã. Totius aũt huius radix est ꝙ aduertam⁹ incõueniẽs, ꝙ appropriat̃ illi gẽti, cui⁹ est loquẽs, aut homines illius artis, cui⁹ est ille loquẽs. Cõtradictio aũt, seu solutio, quę ꝯuenit his locis, est, ꝙ euidẽs sit falsum, qđ est in eis primo, qđ ẽ, ꝙ rñdens ad controuersiã sciat, ꝙ id, qđ sequit̃ ex falso, nõ sequat̃ ex eo, qđ receperat. Possibile aũt esset, ꝙ efficeret hoc, qñ interrogans accepisset id, qđ nõ ẽ causa cõclusionis, ac si esset causa: quãdo aũt possibilis esset acceptio, vt causæ illius, qđ nõ ẽ

C causa, possibile esset ei cõtradicere, sed postea erit respõdẽtis aduertere ad hoc incõueniens, an sit ex inconueniẽtibus fm orõnẽ de eis, aut ex incõueniẽtib⁹ fm nãm, quia valde recipiunt̃ bona fm orõnẽ cũ bonis fm nãm fm vulgus, & valde dr̃ conueniẽtius qđ dicit̃ fm singulos modos ꝯuenientis: eorũ vero artes pullulãt ex rebus vtilibus, quę nõ sunt cõuenientiores, sicut multi dicũt, ꝙ mors cum bona dispositione sit melior quã vita cũ mala, aut ꝙ hõ sit cũ iustitia egenus, eligibilius est q̃ ꝙ sit diues cũ iniquitate. Illi aũt cũ

D hoc pręligunt ꝯtrariũ huius, quia præligunt sibi vtile: & ideo præeligũt vitã cũ malo, & diuitias cũ iniquitate: sicq; oportet nos, quãdo intulissem⁹ incõueniẽs, qđ est fm orationẽ, ꝙ recipiam⁹, qđ sit bonũ fm nãm, si aũt intulissem⁹ illud inconueniẽs fm nãm, reciperemus hoc, ꝙ sit bonũ fm cõiecturã, & orationẽ. Iã aũt inueniret̃ hic locus latus multæ latitudinis magnæ vtilitatis ad obijciẽdũ in hoc gen⁹ sermonis, qđ est, ꝙ bona fm legẽ vtplurimũ opponãt̃ bonis fm nãm: sicq; cõuenit

E illi, qui vituperat recipientẽ bonum fm legẽ, ꝙ recipiat hoc, qđ sit bonũ apud nãm, & q destruit recipientẽ bonum fm nãm, ꝙ recipiat hoc inquãtũ est bonũ fm legẽ, quia plurimũ opponunt̃ prædicta bona cũ bonis fm legẽ, & deficit vnumquodq; eorũ à bonitate alterius, sed bona secundũ nãm sunt bona pp suã veritatẽ, quæ aũt sunt fm legẽ, sunt bona, quia eorũ vsus est apud multitudinẽ, hoc ẽ, famosus. Sicq; iam declaratũ est, ꝙ sicut istorũ est, ꝙ cõtradicant rebus incõuenientibus, quas inferret interrogãs ex istis locis, sic in

F terrogatorũ est, ꝙ caueant rñdẽtem à locis, de quib⁹ meminit siue ad elẽchũ, siue cõcessionẽ incõueniẽtis. Iã aũt fit ex separatis interrogationib⁹, quibus cõtingit ꝙ inferat interrogãs respõdẽti ipsum incõueniens ad vtrũq; duorũ cõtradictoriorũ: loca aũt, quibus efficiũt̃ hęc, sunt quę ducũt loquentẽ in dubiũ & ãbiguũ. Et illa est tertia intẽtio intẽtionũ sophisticorũ, sicut est sermo dicentis, cui cõuenientius ẽ credere? sapientib⁹, aut patrib⁹? & si dicere? patrib⁹, diuersum itaq; ei⁹ qđ decerneret sapientia,

G piētia, esset opportunū, & si diceret, ꝙ sapiētibus, rebellare itaq; patrib⁹ esset opportunū, & sic an prȩeligibilior sit iustitia, aut vtilitas, sicut si fiat quid, an eligibili⁹ sit ꝙ deprȩdemur, aut ꝙ dimittam⁹ diuitias, aut dispositio sit econtrario: & vniuersaliter ista species litigij cōsequit omnes res, quibus opponūt opiniones sapiētū opinionib⁹ vulgi & multitudinis, quia sapiētibus apparet, ꝙ reges faciētes sint iusti, vulgo aūt apparet ꝙ fauētes sint fortes vincētes. Iam aūt possibile est, ꝙ cōtrarietas istius generis reducat ad cōtrarietatē, quȩ ē inter bonū ƒm nām, & H bonū ƒm legē, quia qđ est apud sapiētes & apud nām est bonum, quia ē verū: id aūt, qđ ē apud legē & apud plures, est bonū, quia est famosum, & plřes cōueniūt in illo. Ex his itaq; locis, & eis similib⁹ cōuenit quȩrere de istarum prȩmissarum inopinabilium, quas vocauit Aristoteles deficientes, concessione.

De captionibus nugationis, & solœcismi. *Cap. 13.*

DE eo quidē, ꝙ est facere nugari, quidnā dicimus nugari, iā mōstrauimus: I omnes aūt tales orationes id volūt efficere, si nihil referat nomē & orationē dicere: duplū aūt, & duplū dimidij idē est: si igit duplū est dimidij duplū, erit dimidij dimidij duplū: & rursum si pro duplo, duplū dimidij ponatur, ter erit dictū dimidij dimidij dimidij duplum. Et putas est cōcupiscētia delectationis: hæc aūt ē appetit⁹ delectationis: est igit cōcupiscētia appetitus delectationis delectationis. Sunt autem oēs hmōi orationum in ijs, K quæ sunt ad aliquid, quæcunq; non solum genera, sed & ipsa ad aliquid dicuntur, & ad idem & vnū assignātur: vt appetitus, alicuius appetit⁹: et cōcupiscētia, alicuius cōcupiscētia, & duplū alicuius duplū, & duplū, dimidij, & in quibuscūq; quȩ, cū substātia non sint, ad aliquid omnino eorū sunt, quorum sunt habitus, aut affectus, aut aliquid huiusmodi, in ōre ipsorum de illis prædicatorū declaratur: vt impar est numerus mediū habens: L est aūt numerus, impar: est igit numerus, numerus medium habēs. Et si simū cauitas naris est, ē aūt naris sima: erit ergo naris naris caua. Apparēt āt facere nō facientes qnq;, eo ꝙ non interrogāt si significet aliquid per se dictū duplū, an nihil: & si aliquid significat, vtrū idē an diuersum, sed cōclusionē dicunt statim, & apparet pp nomē idē, esse idē, et significare. Solœcism⁹ aūt quale quid est, dictū est prius: est autē & hoc facere, & nō facientē videri, & facientē non videri: quē- M admodū Leuinus dixit, si Ven⁹ masculinū ē, nā qui dicit almā, solœcismū quidē facit ƒm illū. non apparet aūt alijs: qui aūt almū: apparet aūt, sed nō facit solœcismū. Manifestū igitur, quoniā et ars quȩdā hoc pōt facere, eo ꝙ multæ orationes nō colligētes, solœcismū videt colliger, vt & in redargutionibus. Sunt aūt oēs pene apparētes solœcismi

A mi pp hoc, & qñ casus neq; masculinũ, neq; fęmininũ significat sed neutrũ: nã hic qdẽ masculinum significat, hęc aũt fœmininũ, hoc vero neutrũ vult significare: sępe autẽ significat & illa vtraq;, vt quid est hoc? Calliope, lignum, Coriscus. Masculini igit̃ & fœminini differunt casus omnes. neutri hi quidẽ, illi autẽ nõ: cũ dat̃ igit̃ hoc, sępe colligũt quasi dictum sit hunc: silr aũt et alium casum ꝓ alio ponunt. Captiosa aũt ratiocinatio fit eo ꝙ B hoc cõe sit plurium casuum: nã hoc significat qñq; hic, qñq; aũt hũc: oportet autẽ vicissim significare, cum est quidem hic: cum esse autẽ, hunc: vt est Coriscus: esse Coriscum: & in fœmininis nominibus silr, nã in omnibus silr est, & esse facient differẽtiã. Et quodammodo in his similis est solœcismus ijs redargutionibus, quę pp id ꝙ nõ similia, aut pp figurã, silr dicunt̃: nã queãdmodum illic in reb⁹, sic hic ĩ nominib⁹ accidit solęcismum facere: C nã hõ, & albũ, & res, et nomẽ est: manifestũ igit̃, quoniã solœcismũ tẽtãdũ est ex dictis casib⁹ colligere. Spẽs igit̃ sunt hæ contẽtiosarũ orationũ, & ptes specierum, & modi, qui dicti sunt.

Sermo de Facere nugari, & Solœcismo. *Cap.* 13.

VNde autẽ possibile sit habentibus istã artẽ, ꝙ reducat̃ loquẽs in elẽchũ, aut in superfluũ, & nugationẽ, & destruat̃ illud pp hoc, ꝙ est quarta ĩtẽtio, hoc accidit illis, apud quos nõ est differẽtia neq; diuersitas, siue ferat̃ res ex parte, qua signi- D ficet̃ ipsa separata sm hoc nomẽ cũ pte eius, ꝙ significat hoc nomẽ, aut sm semitã cõsequẽtię, aut sm semitã cõplexi, adeo ꝙ proueniat istud cõplexũ sm formã orationis cõpositę: hoc aũt valde accidit relatiuis & definitionibus rerũ, quarũ cõsistentia est in aliquo subiecto, & accipit̃ hoc subiectũ pars suę definitionis, & accidit ex hoc, aut ꝙ paralogizet, & faciat ipsum sequi cõfessionẽ orationis falsę, aut nuget̃ suis verbis. exẽpli gr̃a, de relatiuis, ꝙ dicamus E de duplo, ꝙ sit dimidij duplũ, quia duplũ est dimidij duplũ, & dimidij duplũ est duplũ: duplũ itaq; est duplũ. Sic aũt dicat̃ ꝙ duplũ nõ sit dimidij duplũ, aut dicamus ꝙ duplũ sit duplũ: hoc aũt est nugatio, quia res nõ enũtiatur de se. & sicut dicimus, ꝙ voluptas est cõcupiscẽtia rei delectabilis, & cõcupiscẽtia rei delectabilis est voluptas, sic voluptas est voluptas: hoc aũt accidit, quia ambo ista sunt relatiões, quia duplũ ẽ duplũ alicuius rei, & voluptas ẽ voluptas alicuius rei, & sic etiã acciderent in similibus rebus, quarũ esse ẽ F sm habitudinem. Res aũt, quæ inducunt loquentẽ ad nugationẽ & superfluum suis verbis, nõ sunt relationes, sed sunt habẽtiũ qualitates: & hoc, quia substãtiæ istorũ aliqñ accipiunt̃ cũ definito, & aliquando cũ definitione. Et accidit ex hoc ꝙ bis explicet̃ vna res. exẽpli gr̃a, quia si diceret̃ nasus aquilin⁹ nõ erit curuus, dicere aquilin⁹ nasus erit nasus curuus, si autẽ reciperet̃ ꝙ nasus aquilin⁹ erit nasus curu⁹: nasus itaq; erit nasus, hoc aũt est nugatio: & sic ẽt aut impar nõ est numer⁹ qui

non

G nõ diuiditur in duas ptes ęquales, aut numerus impar est qui diuidit in duo media: numer⁹ itaq; est numerus, & hoc est nugatio. Aduenit vero nomini simplici tale absq; ꝙ accipiat cõplexũ, sicut est sermo dicẽtis, an hoc nõ significet duplũ rei, si aũt significat, aut significat rem q̃ nõ est duplũ, aut significat duplũ: si aũt significat duplũ, ipsum itaq; duplũ ẽ duplũ, hoc aũt est nugatio: si aũt significaret nõ duplũ, ipsum itaque nõ esset duplũ. Inductio aũt loquẽtis, vt dicat verba, quę putẽt esse carẽtia significatiõe, absq; ꝙ ita sit, est plurimũ in hoc loco. Sed mini-
H mũ est ex dictionibus cõium formarum ad masculinũ, & fęmininum, & neutrum: & hoc forte significat apud eos masculinũ, & fœmininũ, & ista est intẽtio quinta intentionũ fallacię. Cõuenit aũt, ꝙ aduertam⁹ hic loca, quibus accidit eis tale, qa putat, ꝙ hoc sit commune omnib⁹ idiomatib⁹, ꝙ illud vocat apud nos inter arabes haya: proijciemus aũt id, ꝙ est vere sic, ꝙ est sermo carens sensu: qnidã aũt eorũ est sic ſm extimationẽ, & de locis illius conuenit
I perscrutari hic. Sicq; iam declarata sunt ex hoc sermone genera ſm singulas quinq; ĩtẽtiones deceptiuas, & species illorum generum.

De occultatione sophistica, & contra moleste respondentes. Cap. 14.

Differt aũt nõ parũ si ordinẽt quodã mõ ea quæ ad interrogationẽ sunt, vt lateat queẽadmodum in dialecticis: deinceps igit ex ijs, q̃ dicta sunt, hæc primũ dicẽda. Est aũt ad redarguendũ vnũ quidẽ prolixitas: nam difficile simul multa cõspicere. Ad prolixitatẽ K vero quæ adducunt elementis, vtẽdũ. Vnũ quidẽ festinatio, nã tardiores minus præuidẽt. amplius aũt ira et cõtẽtio: nã cõturbati minus possunt obseruare oẽs. Elemẽta aũt irę. Manifestũ quoq; eum facere qui vult iuste agere, & circa oĩa impudentem esse: Ampli⁹, permutatim interrogationes ponere, siue ad idem plures habeat aliquis oratiões, siue ꝙ sic, & ꝙ non sic: simul. n. accidit aut ad plura, aut ad contraria facere obseruationẽ. Om- L nino aũt omnia, quę ad occultãdũ dicta sunt prius, vtilia ẽt ad cõtẽtiosas orationes: nã occultatio latẽdi gr̃a est, latère aũt deceptionis. Ad eos aũt, qui renuũt quęcũq; opinant esse ad orationẽ, ex negatione interrogandũ, ceu cõtrariũ velit, aut etiam ex æquo interrogationẽ facere: nã cũ dubiũ est, ꝙ vult sumere, minus insolescunt. Et qñ in partibus dederit quispiam singula inducenti, vl'e sæpe nõ interrogandum est, sed vt dato vtẽdum: nã M qñq; putant et ipsi dedisse, & audientibus quoq; apparet pp inductionis memoriã, veluti perinde atq; nõ interrogauerit vane. Et in quib⁹ nõ nomine significat vniuersale, similitudine tñ vtendum est ad id, qđ expedit: nã latet similitudo plerunq;. Et ad sumẽdum propõnem, cõtrariũ oportet cõparãdo interrogare: vt si debeat sumere qm̃ oportet per oĩa patri obedire, vtrum per

A per oĩa oporteat obedire parentibus, an per omnia nõ obedire? & sæpe id, vtrũ multa cõcedendũ, an pauca? magis enim si necesse videbunt̃ eẽ multa: appositis enim iuxta se cõtrarijs, minora & maiora apparent, & peiora & meliora hominibus Valde ãt et sępe facit videri redargui, maxime sophistica calumnia interrogantiũ, cũ nihil colligentes nõ interrogationẽ faciũt id qđ est vltimũ, sed cõcludẽter dicũt veluti colligẽtes, nõ igit̃ hoc & hoc. Sophisticũ aũt est & cũ po-
B nit̃ inopinabile, ꝙ apparet postulare respõdere, proposito eo ꝙ videt̃ ex principio, & interrogationẽ taliũ sic facere vtrũ tibi videt̃? nã necesse est si sit interrogatio ex quibus syll̃s, aut redargutionẽ, aut ĩopinabile fieri, cũ dat qdẽ, redargutionẽ, cũ ãt nõ dat, neqꝫ dare videt̃, fatet̃ inopinabile: cũ vero nõ dat, videri ãt fert̃, redargutiõis sil̃e. Amplius, queadmodũ in rhetoricis, & redargutiõib⁹ sil̃r cõtrarietates cõ-
C siderãdũ, aut ad eas, quæ ab eodem sunt dictę, aut ad eos, quos confitet̃ bene dicere, aut agere. Amplius, ad eos, qui vidẽtur tales, aut ad similes, aut ad plurimos, aut ad oẽs. Quemadmodũ aũt respondentes sæpe cũ redarguunt̃ faciunt duplex, si debeat accidere redargutio, & interrogãtib⁹ vtẽdũ qñqꝫ illo, cõtra instãtes: si sic quidẽ accidat, sic ãt non, qm̃ si sumpserit, vt facit Cleophõ ĩ Mãdrobulo: oportet

ẽt absistẽtes ab orone, reliqua ar- D
gumẽtorũ diuidere, & rñdenti (si præsenserit) prius instare, & prędicere. Argumẽtãdũ aũt qñ ꝙ et ad aliud ab eo qđ dictũ est, illud sumẽtib⁹: si nõ ad id quod propositũ est habeat aliqs argumẽtari: qđ Lycophron fecit dũ propositũ esset, ex arte lyrã cõmẽdare. Ad eos aũt, qui exigunt ad aliquid argumentari, postqꝫ videt̃ oportere assignare causã, dictis aũt quibusdã obseruabilius ꝙ vniuersaliter accidit in re-
dargutionibus, vt dicat cõtradi- E
ctionẽ, vt qđ affirmauit negare, aut ꝙ negauit affirmare: sed nõ ꝙ cõtrariorũ est eadem disciplina, vel nõ eadẽ: nõ oportet autẽ cõclusionẽ vt propositionẽ interrogare, quædã autem neqꝫ interrogãdũ est, sed vt cõcessis vtẽdũ. Ex qb⁹ igit̃ interrogationes, & qũo interrogandũ in cõcertatorijs exercitationib⁹, dictũ est.

Sermo de locis Latendi. *Cap*. 14.

RElíquæ aũt sunt nobis ad per-
fectionem istius scientiæ, quę F
sunt tres res: quarũ vna est, ꝙ dicamus, quomodo cõuenit ei, q intẽdit hoc op⁹ in hac fallacia, ꝙ respõdeat interrogãti, qm̃ nõ est differẽtia inter actionẽ istorũ locorũ, qñ beneficatũ erit eorũ opus, aut nõ beneficatũ erit, siue erit tentatiuũ, aut sophisticũ. Secũda aũt est, quo modo conueniat etiã beneficare respõsum ei, qui aptus sit cauere ista deceptiua. Tertia vero est, quo modo conueniat narrare vnũquẽq; illorũ .13. locorũ. Primo aũt dicimus, ꝙ fallacia excellẽtior est, qñ intendit prolõgatio-

G tio verborũ cũ opere illorũ locorũ, quia id fallacię, ꝙ fuerit in eis, est latẽtius apud audiẽtẽ. Scđo aũt, ꝙ interroget festinãter, non tarde, quia, qñ festinat̃ sermo, fallacia quę ẽ in eo, est latẽtior, & dignior ꝙ nõ constet. Tertio aũt, ꝙ irascat̃ respõdẽs, quia qñ irascit̃, peruertit̃ eius intellectus, & nõ intelligit aliquã rẽ. Ira autẽ promouet ipsum vt plurimũ, vt exclamet & vociferet summe, & ad pauca ipsius intellectionẽ. Quędã aũt illorum sũt ꝙ interroget de pręmissis, qb⁹ intẽdit fallacia ꝑmutato ordine loci earũ ĩ syllõ permix

H tarum præmissis famosis, ex quibus sequit̃ cõtradictoriũ eius, ꝙ inquirit inferre ꝓcedẽtibus in hoc opere, quæ laterẽt illos & reciperẽt eas, & hoc, quia, si præmissę quibus inquirit decipere, fuerint absurdę, nõ laudabiles sunt in veritate & falsitate ĩ ipsarũ ꝑmissione cũ famosis, si autẽ nõ fuerĩt absurdę, iã itaq; recipit, ex quo inquirit recipere absurdũ solũ, qñ fuerit separatum, postq̃ difficile fuerit, ꝙ reciperet̃. Exẽplũ aũt huius ex eius operatiõe est illius, qui intẽdit vti venenis permiscendo eis alimẽta ad celãdũ: & iterũ quia latebit

I respõdentẽ, de quo inquirat cõclusionẽ, fieret perplexus in notitia ei⁹, ꝙ recipit̃ ex eis, & ꝙ nõ reciperetur. Et quædã illorũ sunt ꝙ interroget de cõtradictorio rei, quã inquirit recipere, quia respõdẽte nõ recipiente istud, cauillaret̃ ei, iã itaq; reciperet rẽ, quã intẽderat recipere. Et quędã illorũ sunt, ꝙ interroget manifestũ vtriusq; extremi cõtradictorij, ac si nõ curaret ad qđ illorũ respõdeat, qm̃ si per hoc lateret respondentẽ ꝙ duorũ cõtradictoriorũ intenderit recipere, forsitã recipet ei⁹ intẽtũ, qñ nesciret illud. Quędã aũt illorũ sũt, K in qb⁹, qñ fit inductio nõ dimittit̃ aliqđ eẽ enũciationis ĩ ꝑticularib⁹ rei vl̃is, ꝙ quęreret verificare ſm viã interrogationis, immo in oĩbus particularibus ſm ꝙ esse prædicati est res manifesta eis, & ſm ꝙ illa est ex his, quę nõ referũt̃ ad interrogationẽ essendi illud prędicatũ particularib⁹ isti⁹ rei, qua ĩg̃rim⁹ cõfirmare istud ꝓdicatũ ſm suã vl̃itatẽ, nõ ſm inductionẽ: qñ aũt duxerit summã illorũ particulariũ, ac si iam recepisset ea respõdẽs, seq̃t̃ verificatio vl̃itatis, ꝙ ẽ eẽ istius ꝓdicati toti huic su L biecto, absq; ꝙ ĩterroget cõsequẽtẽ vl̃itatẽ ꝑꝑ eẽ ꝓdicati ĩ particularib⁹ subiecti, qm̃ qñ fecerit hoc, fortasse difficile erit ipsi respõdẽti hoc, neq; recipet vtilitatẽ de inductione eius, ꝙ dimiserat: qñ aũt fuerit huic vl̃i nomẽ, & timeret qñ exponeret eius nomẽ ꝙ nõ recipet eẽ vl̃itatis, cõueniret ꝙ trãsferret̃ enũciatio à particularitate in simile, ꝙ est ĩ eis, nõ in nomẽ rei vl̃is cõtinẽtis particularia: vsus aũt exẽplorũ cõsimiliũ ĩ vl̃i decipit multos, q̃a trãsfert enũciatiõẽ à q̃busdã ĩ aliquas alias res. Quędã aũt illorũ sũt, qb⁹ interrogat̃ id, de quo putat̃, ꝙ sit extremũ cõtrario- M rũ inter q̃ nõ est mediũ: res aũt non est ita, qm̃ fortasse ĩterimeret respõdẽs absurdũ illorũ ꝑꝑ laudabile, & hoc q̃a apparet absurditas absurdi illorũ ſm plurimũ apud id, ꝙ ponit̃ ſm modũ alteri⁹ cõtrarij, et sic ẽt ipsa & laudabilis laudatio apparet magis. Sicut si interrogaret̃, cõueĩat ne credere patrib⁹ de oĩb⁹ reb⁹, aut repugnare eis ĩ oĩb⁹ reb⁹? q̃a, qñ diceret ꝙ nõ repugnem⁹ eis in oĩb⁹ reb⁹, oportet eũ ex hoc ꝙ respõdeat ꝙ credam⁹ patrib⁹ in oĩb⁹ reb⁹, & sic ẽt si interroga-

A terrogaret, an prohibita sit multitudo vini, aut eius paucitas, & ipse rñderet ꝙ multitudo sit ꝓhibita, seqꝗretur ꝙ paucũ nõ sit prohibitũ. Plurimũ aũt ꝙ accidit fallacia in interrogatione, & putat, ꝙ iã annexa sit interrogatio, & ordinata, qñ interrogaret de reb⁹, inter quas & ꝯclusionẽ nõ est cõnexio: qñ aũt tu recepisses, cõducerẽt cõclusionẽ, ac si iã seqꝗret ex illis reb⁹, & putaret ꝙ iã pfecta esset hęc res, & ꝙ iã remota esset & absuerit cõtrouersia, qñ hoc non posset soluere illud, & suã cõtrouersiã, nisi cognosceret nãm syllĩ paucę B passibilitatis ex sua turbatione, & sua vociferatione, & exclamatione eius, ꝙ ipse cõposuisset syllm̃ absq; ꝙ cõposuisset eũ. Industria vero illis est difficilis in hoc loco, nisi sapiẽtib⁹: qm̃ multitudo hominũ nescit nãm syllĩ: ex industrijs aũt seu cautelis interrogãtiũ est, ꝙ, qñ interrogãt præmissam falsam ad tẽtandum rñdentem, eã reciperẽt & ad ducẽdũ ipsũ in absurdũ, aut reciperẽt p̃missam, aut orationẽ cõpositã ex præmissis, sicut est dispositio, qua possibile est ꝙ tentet aliquis, & sequat ex illo elenchus, & fortasse iuuaret eos C actio ꝓcessuũ, qb⁹ vtunt in Rhetorica cũ audiẽtibus: hoc est, recipere rẽ ẜm modũ, quo putet, ꝙ ipsi iã recepissẽt ex illis ipsũ q̃sitũ, et declinarẽt illud & ducerent ipsũ ad elẽchũ, sicut si reciperent rẽ simplr, & declinarẽt ipsam, & ponerẽt ipsam cũ cõditiõe quadã. Ex ex ĩdustrijs respõdẽtis est, ꝙ, qñ cogeret ipsũ elẽchus, aut esset ꝓpe hoc, putet ꝙ sit interrogãs, & ꝙ non sit rñdens: hoc autẽ valde faciũt ipm hoĩes nalr in cõtrouersia, qua ĩtẽdit victoria. Ex industrijs aũt interrogantis est, ꝙ, qñ interrogat plures p̃missas, & rñdẽs recipet q̃sdã & non recipet aliq̃s, & ex illis q̃s nõ recipet, seqret ipse elẽch⁹, si recipet eas, tũc ferret oẽs illas pręmissas subito, & faceret succedere eis cõclõnẽ, qm̃ rñdẽs euaderet impeditus, quoniã magis accidit ꝙ obliuiscat eorũ, q̃ recepat, q̃ ꝙ nõ recipiat, Et ex industrijs illorũ est, ꝙ pmisceant ẜm ꝯsilitudinẽ id, ꝙ inferrẽt elẽchũ cũ eo, quo nõ ĩdigeret ad illationẽ elẽchi: sicq; p̃missę falsę fallerẽt rñdentem. Sed qñ rñdens pciperet, q nõ parũ hui⁹ pceptionis haberet, interrogãtis esset soluere illud, & distĩgueret inter id, quo nõ indigeret ad illationẽ cõclonis, & ĩter id, quo E indigeret ad hoc, & difficile cõstitueret ei⁹ excusationẽ ad hoc, sicut si accipet res cõsequẽtes illã p̃missam, & res antecedẽtes ad eã, & annexas ei. Interrogãtis aũt industrię est, ꝙ, qñ lassaret ab inferẽdo ei falsum, qđ intẽderet inferre, ꝓcedat ad destruendũ ei⁹ cõtradictoriũ, & trãsferat verba ad illud, si ab initio rei intẽdisset construere aliq̃ rẽ sensatã, aut ꝓcedat ad cõstruẽdũ ei⁹ cõtradictoriũ, si intẽdisset destruere positionẽ affirmatiuã. Et ex industria eorũ est, ꝙ ipsi fortasse relinquãt interrogationẽ p̃missarũ, & ducãt syllm̃ cũ cõclone, ac si eẽt res, q̃ iã recepisset rñdẽs, F qm̃ tũc mẽs rñdẽtis eẽt magis ĩtẽta, qm̃ tũc cõueĩret ei, ꝙ speculet summã p̃missaꝝ syllĩ, & ei⁹ formã, & reducerет ĩ mẽtẽ đ illo plusq̃ rẽ vnã ex his, q̃ opꝫ speculari, & forsitã eẽt ĩpedit⁹ aut abscõderet ei aduersari⁹ ibi ptẽ falsã cũ pte v̾a, & recipet illã. Sic itaq; iã declatũ ẽ ex hoc, quot sĩt loca đceptiua iuuãtia qnq; ĩtẽtiões, & q̃ lr ꝯueiat ꝙ ĩterrogaret ĩterrogãs: & illę sꝫ duę .i. ptes isti⁹ li. ẜ ĩtẽtiõẽ Ari.

Aris.

ARISTOTELIS ELENCHORVM LIBER SECVNDVS,

Cũ Auerrois media expositione.

SVMMA LIBRI.

De vtilitate sophisticarum orationum, & apparatu ad eas diluendas. De solutione sex vltimorum locorũ extra dictionem, Nugationis, & Solœcismi. De oratione facili, difficili & acuta. Epilogus postremo Octo præcedentiũ, & duorum præsentium librorum.

H *De vtilitate cognoscendi sophisticas orationes, & apparatu ad eas diluendas.* Cap. I.

E responsione aũt, & quomodo oportet soluere, & qd, & ad quam vtilitatẽ orationes huiusmodi prosunt, post hæc dicendum. Vtiles ergo sunt ad philosophiã pp duo. Primũ quidẽ, quia eæ, quæ vt plurimũ ꝑpter dictionẽ fiũt, melius se habere faciunt ad id, quotupliciter quodq; dicit̃, & ea quæ silr, & quæ aliter in re
I bus accidũt, & ĩ nominibus. Secundũ aũt ad eas, quę per seipsum inquisitiões fiũt: nã qui ab alio facile captiose fallitur, & id nõ sentit, & ipse quoq; à se id patit̃ persæpe. Tertiũ vero, & reliquũ adhuc, ad gloriã, eo ꝙ circa oĩa exercitatus esse videbit̃, & in nullo se inexperte habere: nã si is, qui ĩ orationibus est cõsocius, orationes vituperat, cũ nihil habeat qđ determinet đ vitiositate earũ, dat suspitionem K
ꝙ videri velit insolescere, non quia verũ sit, sed pp imperitiã. Respondentibus aũt, qũo obsistendum sit aduersum hmõi orationes, manifestũ: si quidẽ recte dicimus prius ex quibus sunt captiosę ratiocinationes, & si (quę inquirendæ sunt) superabundãtias sufficienter diuisimus. Non est aũt idẽ sumentẽ oratione videre, & soluere vitiositatẽ, & interrogãti posse occurrere celeriter. Nã ꝙ scim9, sæpe trãspositũ ignoramus: Amplius aũt quẽadmodum in alĳs, id ꝙ citius et L
tardius, ex exercitatione fit magis, sic & in orationib9 se habet: quare si manifestũ quidẽ sit nobis, immediati aũt simus, priuamur opportunitatibus frequenter. Accidit aũt qñq; sicut in linearũ descriptionib9: nã & illic soluentes quandoq; componere verum non possumus, sic & in redurgutionibus: nam scientes propter quid orationem accidit connectere, soluere tamẽ orationem impotes sumus. M

Sermo de præceptis contradictionis. Cap. I.

Væ autẽ relinquunt̃ sunt duæ res, quarum vna est, quomodo respondeat respondens, secunda autem est, quomodo cõtradicat̃ illis.13.locis, & vtraq, istarũ rerũ iuuat sapiẽtes per se: & ideo sermo de istis duabus rebus est, ac si esset præter istam artem, sed artis Topicę, aut (sicut dixit Abumaxar Alpharabius) est artis medię inter Topicam & Sophisticam.

A ſticã. Secũdę aũt vltimę ptes iuuant ſapiẽtes p accidẽs, qa ſũt ꝓprię huic arti, & eorũ vtilitas ex eis ẽ ex parte, q̃ fit cautio ab eis ſolũ, qm̃ q nouerit cõitates, cõueniẽtius eſt ꝙ nõ cadat in eas : iuuarẽt vero eos per ſe in vſu orationis tẽtatiuæ vl'is, ſicut præmiſſum eſt. Primũ aũt p̃ceptorũ rñdẽtis eſt, ꝙ, qñ interrogãs interrogaret p̃miſſam ęquocã ẜm nomẽ, conueniat ꝙ diuidat hoc nomẽ in oĩa ſignificata, đ qb⁹ dr̃, & notificet qđ illorũ ſignificatorũ ſit verũ an nõ verũ: & ideo ſeqt̃ ꝙ ſit ei poteſtas diuidẽdi nomẽ ęquocũ. Iã aũt dixim⁹

B regulas, qb⁹ ſit hoc poſſibile in lib. Topicorũ. Secũdũ aũt, ẽ ꝙ aduertatur res ĩ ſe, & tũc rñdeat, & ideo opꝫ ꝙ ſit ei poteſtas cognoſcẽdi rem, qñ meditaret̃ illã cũ ſeipſo, qm̃ plures hões decepti ſunt, qñ ſpeculati ſunt cũ ſeipſis, & nõ decipiũt̃, qñ ſpeculãtur illa cũ alijs, & hoc pp bonã meditationẽ ei⁹ ĩ ſe: plurimũ aũt ꝙ accidit, hoc ẽ ꝙ, pp bonitatẽ. Tertium aũt p̃ceptũ ẽ, ꝙ nõ ꝓlõget ſermonẽ cũ interrogãte, ſed ſolers ſit ad incidẽdũ ipſũ cito, abſq; ꝙ negligat ei⁹ rñſionẽ: qm̃, qñ neglexerit iſtud, & ꝓlõgauerit eloqum cũ illo, ex eo ꝙ

C parũ cõſtiterit ei abſurditas & fallacia, q̃ fuerit in eius ſermone, accidit ei, qñ ipſe interpellauerit interrogãtẽ ꝙ putaret vulgus, ꝙ eius interpellatio nõ fuerit, ꝓpterea, quia ipſe intẽderit declarare, ꝙ id, ꝙ inqſiuerat cõfirmare, ſit falſum, ſed pp ei⁹ debilitatẽ. Sic itaq; (ſicut puto) cõuenit intelligere iſtũ locũ, & nõ aduenіat hæc diſpoſitio rñdẽti: hoc ẽ, ꝙ feſtinet rñſionẽ ad oſtẽdẽdũ qđ fallaciæ in eo fuerit ẜm ſciẽtiã locorũ fallentiũ, quæ ſunt in hoc libro, & ẜm ſciẽtiã p̃ceptorũ, quæ approprіant̃ rñdẽti, & ẜm regulas, q̃ traditæ ſunt hic

D ad cõtradictionẽ locorũ ſophiſticorũ abſq; ꝙ cũ hoc exercitatus fuerit in illoꝝ vſu plurimũ, adeo ꝙ pueneꝛit ei habitus, quo poſſit cito agere, qm̃ ſicut feſtinatio & mora ĩ ſingulis artib⁹ puenit pp habitũ ꝓueniẽtẽ ex vſu, nõ pp ſciẽtiã partiũ illius artis ſolũ, ſic ẽ diſpoſitio opationis iſtarũ regularũ: exẽpli gratia, qm̃ decus actionis ſcripturæ, & ei⁹ adaptatio nõ puenit ex notitia literarum, ſed puenit ex vſu pfecto formatiõis literarum. Sicut aũt in arte Topicæ iã difficilis eſt interrogãti ꝯtradictio

E & deſtructio, ſic accidit in elenchis ſophiſticis, hoc aũt accidit, qñ ſeqtur ex p̃miſſis falſis, quas poſuerat tẽtator, cõcluſio vera, & putaret ꝙ ſequat̃ ex eis alia concluſio, q̃ eſt falſa, qñ ſermo ſophiſticus fuerit talis diſpõnis, difficile eſſet rñdenti ad cõtradicẽdũ ei ẜm veritatẽ, & notificare falſum p̃miſſarũ, quas poſuerat litigator pp duas res: quarũ vna eſt, quia, ſi intẽdiſſet cõtradicere illi cõcluſioni falſę p notificationẽ falſi illarũ p̃miſſarũ, hęc eſſet cõtradictio ſophiſtica aut litigioſa, qm̃ illa concluſio nõ ſequit̃ ex illis p̃miſſis: ſecũ

F da aũt ẽ, quia nõ putat̃ de eo ꝙ ipſe intẽdat p hoc deſtructionẽ cõcluſionis veræ, & ꝙ ipſe ſit viſus ſibi ꝙ nõ fiat ex p̃miſſis falſis niſi cõcluſio falſa. Et ideo oportet rñdẽtẽ in hac re, ꝙ nõ ampliet ſermonẽ in contradictione ſyll'i ad notificandũ falſitatẽ, q̃ eſt in ſuis p̃miſſis pp ęquiuocationẽ nominis, aut pp litigiũ, aut alias res fallẽtes, & nõ putetur ꝙ ipſe alleuiet p hoc, immo rñdebit, qñ dixerit ei, ꝙ iſta cõcluſio nõ ſit cõcl'o vera, q̃ concluſeras ex hoc ſyll'o, ſed eſt ſimilis ei, aut nõ ſeqtur ex illo oĩno.

G De apparenti solutione respondentis. Cap. 2.

PRimũ igit͂, queadmodum syllogizare dicim⁹, opinabiliter qñq; magis q̃ vere, eligere oportere: sic & soluendũ qñq; magis opinabil̃r q̃ ad veritatem: nã oĩno aduersus contentiosos est reluctandum, nõ vt ad eos, q redarguunt, sed q redarguere apparent: non em̃ dicim⁹ eos syllogizare: quare vt non videant͂, emẽdãdi sunt: nã si redargutio est contradictio non ęquoca, ex quibusdã, nihil op⁹ est diuidere ad amphibola, & ęquiuocationem: non em̃ facit syll̃m: sed nullius alterius gr̃a diuidendum est, nisi quia conclusio videt͂ redargutioni sil̃is. Non ergo redargui, sed videri redargui cauendum est, eo ꝙ interrogat amphibola, & quę pp ęquiuocationem sunt, & quęcũq; alię hmõdi cauillationes, q̃ & verã redargutionem adumbrãt, & redarguentem atq; non redarguentẽ incertum reddunt: nã (quia licet in fine cum conclusum fuerit dicere se, non id ipsum ꝙ affirmauit negare, sed ęquoce, aut amphibolice, quãuis q̃ maxime cõtingit in idem ferat) incertum, si redargut⁹ est: incertum enim, si vera nunc dicit: si vero diuidens interrogasset æquiuocum, aut amphibolum, non incerta esset redargutio, q̃m reqrunt (nũc quidem minus, pri⁹ autem magis) contentiosi, sic vel non rñdere eum q interrogat͂, fieri potest. Nunc autem, q̃a non bene interrogant inquirẽtes, necesse est vt rñdeat aliquid is, qui interrogatus est, emendãs vitium interrogationis: quia diuiso sufficiẽter, vel sic, vel non, necesse est dicere rñdentem. Si autem aliquis putet ẜm ęquiuocationem redargutionem esse, quodam modo non erit rñdentem effugere quin redarguat͂: nã in ĳs, q̃ oculis subiecta sunt, necessarium ꝙ affirmauit negare nomen, & ꝙ negauit affirmare. Enimuero vt diluunt quidã, nihil prodest: nã non Coriscum aiunt esse musicũ, & nõ musicum, sed hunc Coriscũ musicum, & hunc Coriscũ non musicum, eadẽ nãq; erit orõ Coriscum, ei, quę est hunc Coriscum musicum esse, vel nõ musicum: ꝙ simul affirmãt, & negant. sed fortasse nõ idem sigñant: nã nec illic nomẽ, q̃re in aliquo differt. Si autem hoc quidem simpl̃r dicendo Coriscum assignet, illi autem addat aliquẽ, aut hunc, absurdum est. nihil em̃ magis q̃ alterum: vtrolibet enim nihil differt. Non sic igit͂, sed q̃a incertus quidem est qui non determinauit ambiguitatem, vtrum redargut⁹ est vel non redargutus, datum autem est in orõnibus diuidere: manifestum, ꝙ non determinãdo dare interrogationem, & quidem simpliciter, peccatum est: quoniam & si non ipse, tamen oratio redargutæ similis est. Accidit autem sæpe videntes amphiboliam torpescere diuidere,

A uidere, eo q crebra talia proponantur, ne ad omne videantur molesti esse: deinde non putantibus propter id fieri orationem sæpe profecto occurrit īopinabile: quapropter quia datum est, diuidere haud cunctandū, quē admodū dictum est prius. Si autem duas interrogationes non vnam facit quisquam interrogationem, non pp æquiuocationē, vel amphiboliam fiet captiosa collectio, non ne redargutio? an non? quid enim differt interrogare, si Callias, & Themistocles B musici sint, q̄ si ambobus vnū nomē esset existentib9 diuersis? nā si plura significat q̄ vnū, plura interrogauit: si igit non rectū est ad duas interrogationes vnā responsionē censere sumere simpliciter, manifestū qm̄ nulli eorū, q̄ æquiuoca sunt, cōuenit respōdere simpliciter, nec si de omnib9 quidē verū sit veluti cēsent quidam: nihil.n. differt hoc, q̄ si interrogasset, Corisc9 & Callias C vtrū domi sint, an non sint domi? siue adsint ambo, siue nō adsint: vtrinq.n. plures ppositiones. Non.n. si verū est dicere, interrogatio pp id vna: possibile ē enim ad decies millenas interrogatas qōnes, oēs sic vel non, verū est dicere: attamen non est rñdendum vna responsione, interimitur enim disputatio: id autē simile ac si idē nomen imponat diuersis. Si igitur nō oportet ad duas interrogationes vnā rñsionem dare, manifestū qm̄ nec in æquiuocis sic vel nō, dicendum: D neq; enim q dixit rñdet, tametsi dixit: sed id admittunt quodā modo in disputationibus, eo q lateat q accidit. Quemadmodū igitur dixim9, q redargutiones quædam videntur esse cum non sunt, eodem quoq; modo & solutiones quædam videnť esse, quæ non sunt, quas dicimus qñque operæprecium magis afferre, q̄ veras in contentiosis orōnibus, & in ea (quæ ad duplex ē) occursione. Respondendū autē in ijs, quæ videnť, esto, dicendo: nā & E sic minime fiet redargutio. Si vero aliquid quod inopinabile sit cogať dicere: hic maxime addendū, videri: sic enim neq; redargutio, neq; inopinabile videbiť fieri. Quia aūt quo pacto petiť qd̄ est in prīcipio, manifestū putāt omnino (si sint ppinquę) interimēdū, & nō cōcedēda esse vlla, perinde ac si quod in principio est petat. Et qñ aliquid tale postulauerit quispiam, q necessariū qdē est accidere ex positione, sit aūt falsum vel inopinabi- F le, idē dicēdū: nā quæ ex necessitate accidūt, eiusdē vidētur esse positionis. Amplius, qñ vniuersale nō nomine sumitur, sed similitudine: dicēdū q nō sic datum est, neq; vt proposuit, sumit: nā pp id fit sæpe redargutio: cū autem prohibetur his, ad id quod non bene ostensum est redeūdū, obsistendum autem sm dictam determinationem. In ijs igitur, quæ proprie dicuntur nomini-

G bus, necesse est rñdere, vel silr, vel diuidẽdo. Quę ãt subintelligentes ꝑponimus, vt quæcunq; nõ plane, sed truncatim interrogant, pp id accidit redargutio. vt, putasne quicqd est Atheniensium? sic. silr ãt & in alijs? at qui homo est aĩalium, sic. possessio igit aĩalium, hõ. Nam hominẽ aĩalium esse dicimus, quia aĩal est: & Lysandrum Lacedæmoniorum, qa Lacedæmonius est. Manifestum igr, qm ĩ quib9 obscurum ẽ, ꝙ ꝑponit, non simpliciter cõcedẽdũ. Qñ vero duob9 existentib9, cum hoc quidẽ est, ex necessitate alterum eẽ videt: cũ vero alterũ est, hoc nõ ex necessitate: interrogato vtroque, oportet ꝙ minus est dare. Nam difficilius est colligere de pluribus. Si aũt argumẽtet ꝙ huic qdẽ est cõtrariũ, illi aũt non est: si orõ vera sit, contrariũ esse est dicẽdũ, at nomẽ alteri9 positũ nõ esse. Qm ãt quædã qdẽ eorum quę dicunt plures eum qui non

I cõcedit falsum dicere aiũt, qdã autẽ nõ: vt quęcunq; ambigũt, (vtrum.n. corruptibilis, vel immortalis sit anima aĩalium, non exploratum est multis,) in qbus igit incertum est vtro mõ soleat dici ꝙ ꝑponit? vtrũ ĩ ijs, q sunt vt sententiæ? vocãt enim sententias, & veras opiniones, & totas negationes, vt diameter incommẽsurabilis est. Ampli9, de quo verum dubitat, trãsferens qspiã nomina maxime latebit in illis: nã, qa incertum est vtro modo se habet verũ nõ videbit sophistice agere: pp id autẽ ꝙ dubiũ, nõ videbit falsum dicere: nã metaphora faciet orõnem sine redargutione videri. Amplius, quascunq; ĩterrogationum persenserit aliquis: ꝑinstandum est, & prædicendum: nam sic maxime interrogantem prohibebit. K

De fallacia quæ fit per æquiuocationem, & de inutili cautela ab illa, & de eo, quod facit redargutionẽ, & de cautela respondentis. Cap. 2. L

IAm aũt possibile est rñdẽti, ꝙ recipiat ꝑmissas ęquiuocas ẜm nomina, adeo ꝙ cõcludat ei interrogator cõclusionẽ falsam, & dicat ei, ꝙ p illas ꝑmissas, quas receperat, intẽderit sic, nõ significatũ tale: res autẽ quã paralogizauerit, nunc est quã receperat solum. Fuit aũt hoc op9, quia nõ est notũ, neq; manifestũ, ꝙ ille receperit significatũ falsum, qđ est vnũ eorum, quę significat hęc dictio æquiuoca pp eius intentionẽ pp suã receptionẽ dictionis ęquiuocæ: forte aũt hoc esset ei vtilius propter fallaciam, qm si diuideret id, ꝙ M significat nomen ęquiuocũ, aut dictio litigiosa, adhuc errasset, & reciperet vnũ eorũ, ac si esset verũ, ipsũ aũt est falsum, & nõ est ei cõueniẽs, ꝙ rñdeat ad hcc: sic ergo ille rñdentiũ, qui fecit hoc opus, respondisset per nomina æquiuoca, & dictiones litigiosas, quę sũt in eis, aut nõ fecerit hoc opus, ꝙ fuerat ei possibile. Sed ex quo ille, q nesciuerit hoc ꝙ diximus, id putat, ꝙ qñ recipiat nomẽ ęquocũ, ꝙ iã receperit oĩa significata, de qbus dr illud nomẽ: si autẽ nõ seqret hoc, impediret ipsum à diui-

A diuisione, qua illata fuerat cōclo: visus aūt est, ꝙ iā redargueterit ipsum, & indiget cū hoc expositione, ꝙ nō redarguat ipsum. Et ideo id, ꝙ cōuenit ei, hoc est rn̄dēti, qn̄ sophista interrogauerit nomine æquiuoco, aut dictione litigiosa, diuidit plura significata, qb⁹ significat hæc dictio, & rn̄deat p singula eorū, sic, aut nō. Qn̄ autē argumentatus fuerit interrogās, & putauerit, ꝙ iā fiat elēchus pp hanc dictionē æquiuocā, quæ ē in eo, aut pp litigiū, abnuit eam eū ęquocā. Industria eripiēs ipsum ē, ꝙ imponat nomina huic significa-
B to, ꝙ putat rn̄dēs, ꝙ sit falsum, & ꝙ illud sit non significatū verū, ꝙ descripserat hæc dictio. Ex his aūt quę apparuerunt qbusdam hominibus est, ꝙ industria ad hoc, est cōnectere dictionē hoc, cum noīe. Ista aūt industria nō eripit ipsum à fallacia qa dictio hoc, si demōstraret id, qđ est in anima de hoc significato, iam illa demōstratio esset æquoca, quia oīa illa significata, q̄ significaret illa dictio, sunt p̄sentialiter in imaginatione. nisi dictio hoc annecteret̄ alicui demōstrato sensato: qn̄ aūt hoc ita fuerit, illud nō indigeret dictio-
C ne, & appellatione nominis p demōstrationē. Et sic, qn̄ ĩterrogatio fuerit simpl̄r, ipsa aūt verificaret̄ f̄m diuisionē, nō cōuenit, ꝙ rn̄deret̄ p sic, aut nō, donec cōpleret̄ elenchus, ꝙ intelligeret ex eo ĩterrogās, ꝙ ille recepisset illud simpl̄r, & tūc euaderet ab elencho, qn̄ diceret, qn̄ ego dixi sic, intēderā illud significatū connexum, nō absolutū, quia ꝙ cōsequit̄ hoc, qn̄ cōsequitur ex nomine ęquiuoco p sic, aut nō, absq; ꝙ diuidant̄ significata, qbus dr̄ ęquiuocū, illud idē cōseq̄t̄ hūc, et oīa loca qb⁹ diuidit: & postq̄ receperit ipsū sine diui- D
siōe, nō accidit ei elēch⁹, sed putaretur, ꝙ iā accidisset ei. Sicq; ex quo ipse nouerit p se, qn̄ distinxerit rn̄dēs litigiū, & receperit ex illis, ꝙ receperit, siue redarguat̄, siue nō, si rn̄disset de absoluto per sermonē confusum: ille deciperet̄, qm̄ ipse cōducit se ad dubiū de eo, an redarguat̄, aut nō redarguat̄ vere. Plurimū autē, ꝙ accidit hoc rn̄denti est, qa ipse eēt impeditus ex diuisione pp multitudinē significatorū, quæ cōtineret iste sermo absolut⁹. Et ex eo, qđ accidit ei cū hoc de difficultate ĩterrogātis, & pauca ei⁹ aduertētia ad diui E
sionē, quā fecerat, facile eēt rn̄dere ad illā rn̄sionē cōfusā: qn̄ aūt ĩterrogās cōfunderet ei elenchū, & rn̄dēs inciperet distĩguere ipsum, & notificaret ei, ꝙ nō sequat̄ ex hoc id, qđ putauerat, ꝙ sequat̄, nō cōueniret secū in hoc interrogās qn̄ nesciret, ꝙ fallacia ingrederet̄ ex hoc loco, quē notificasset rn̄dēs, & nō cōcordaret secū in eo, ꝙ loc⁹ iste sit deceptorie. Sicq; accideret rn̄dēti dubiū, an redargueret̄, aut non redargueret̄: & ideo ēt nō cōuenit, ꝙ sit impedit⁹ p diuisionem in locis, q̄ ingredit̄ dece-
ptio pp latētiā diuisiōis, & sicut nō F
op3, ꝙ rn̄deat duabus interrogationibus vnica rn̄sione, sic nō cōuenit, ꝙ rn̄deat vni f̄m nomē vnica rn̄sione, qa non est differētia, siue rn̄deat pluribus interrogationib⁹ vnica rn̄sione, siue illæ interrogatiōes significēt̄ vnica dictione, aut pluribus dictionibus, qm̄ f̄m nomē æquiuocū fiūt plures interrogationes vnica dictiōe. Et ideo qui nō rn̄det duabus interrogationibus, aut plurib⁹ vnica rn̄sione, & cōsueuerit illud, nō accidit ei fallacia p nomē æquocū f̄m

G vnam rñsionem, qñ omnia significata, de quibus dicitur illa enũtiatio ęquoca, essent vera, quia nõ cõstaret sibi rñdens, ꝙ rñdeat ex duabus rñsionibus, aut pluribus vnica rñsione, qñ omnes cõuenirent in sic, aut nõ. Sicq; onus incũbit ei, ꝙ, qñ interrogaret de mille, aut duabus millibus interrogationibus, nõ rñdeat eis, donec aduertat in eis: & si cõueniãt in sic, aut nõ, rñderet eis vnica rñsiõe: si autẽ non cõueniant, distingueret hæc res, & manifestũ esset, ꝙ nõ incũberet rñdenti. Et ideo nõ oportet rñdentem, ꝙ rñdeat nomini æqui-
H uoco vnica rñsione, etiã si oẽs enuntiationes habẽtes significata, q̃ amplecteret nomẽ æquiuocũ, essent verę. Cõueniens.n.esset rñdere ad id, de quo interrogatur. Ipsum aũt nõ interrogat nisi de vnica re, quia nõ est latens apud interrogãtẽ, qñ interrogat de nomine ęquoco nisi vnum significatũ. Si autẽ esset latens apud interrogãtẽ omnia significata, quæ cõtineret nomẽ æquiuocũ, iã incũberet onus ipsi rñdenti, ꝙ rñderet vnica rñsione pluribꝰ interrogationibus. Qm̃ autem famosum est, ꝙ
I nõ sit hic redargutio, & ꝙ iã non sit hic cõtradictorium, putat autem, ꝙ sit hic cõtradictorium, & oportet, ꝙ rñdeatur ẜm hãc imaginationem, sicq;, qñ reciperet rñdens quicquid reciperet interrogans, ac si imaginaret illud cogitatione, interest eius qñ redarguerit ipsum, ꝙ rñdeat per id, ꝙ receperit, & dicat, ꝙ verũ est, ꝙ recepi illas p̃missas, qa extimabam, ꝙ essent de genere coniecturatarũ verarũ, nũc aũt iã apparet, ꝙ sint de genere coniecturatarũ falsarum. Et qñ rñdens fecerit illud, nõ perficeretur redargutio in ipsum, et nõ cõcluderet suus aduersarius aliquã rẽ ab-
K surdam: & ideo oportet in plurimo huius, qñ receperit p̃missas carẽtes laudatione, tũc recipere eas ẜm modũ ęstimationis, quia tũc nõ posset interrogans redarguere ipsum, qñ fuisset eius receptio ẜm modum extimationis. Si autem ibi fuerit, qñ interrogans interrogauerit ex parte petitionis prĩcipij, & fuerit hoc manifestũ notũ rñdẽti, iã cõuenit festinare, & notificare ei, ꝙ hoc, ꝙ supposuerat, sit eius q̃situ, licet hoc latuerit ipsum, adeo ꝙ cõcluserit ipsummet q̃situ. Interest itaq; eius, ꝙ di-
L cat ei, recepi quidẽ hoc, extimabam enim ꝙ nõ esset ipsum q̃situ, nunc aũt iã apparet, ꝙ sit ipsum q̃situ, tu aũt nõ cõposueras syllogismũ, neq; feceras aliquã rẽ, & vidisti, ꝙ ego errauerã, & receperã istud: quid autẽ est, ꝙ recipias vtilitatẽ per illud? ex quo iã apparet, ꝙ tu nõ cõposueris syllm̃, neq; feceris aliquã rẽ. Si autẽ petens principiũ vsus fuerit loco subiecti q̃siti suis p̃ticularibus ẜm semitam ĩductionis, sed nõ acceperit vniuersale istius subiecti ex parte, qua significat ipsũ suũ nomẽ, adeo, ꝙ dicat, gratia exẽpli, ꝙ omne animal mãdẽdo, moueat eius mãdibu-
M lã inferiorẽ, quia hõ & symia & consimile reliquorũ animaliũ mouet eius mandibulã inferiorẽ, est tunc rñdentis, ꝙ recipiat ab eo hoc, deinde inferat, ꝙ omne aĩal mouet eius mãdibulã inferiorem, qm̃ diceret ei nõ intẽdebã, qñ recepi, ꝙ enuntiatio eius, qđ simile est homini & symiæ ẜm hoc, sit enuntiatio animalis, qm̃ si hoc ita esset, iã recepissem ĩpsummet q̃situ, sed intẽderã talẽ speciem similitudinis, & nõ talẽ speciem. Secundũ nomina aũt, quæ dicunt alicubi

A cubi ꝼm veritatē,& alibi ꝼm trāslationē, iā accidit fallacia: & hoc, qm̄ veritas significationis nominis ī loco veritatis,& ablatio ęquocationis ab eo, assimilatꝛ eius veritati in loco interrogationis, & ablationi ęquocatiōis ab eo. v. g. quia diceret quispiā, qđ est alicui⁹ rei est habit⁹ ei⁹, qm̄ qđ ē Socratis, est eius habit⁹, hō aūt est animalis, hō itaq; esset habitus animalis. Et ideo oportet rn̄dentem in tali loco, ꝙ nō rn̄deat ꝑ hāc enūtiationē absolutam, donec diuidat orōnē dicētis, ꝙ id, ꝙ est alicui⁹ rei sit eius habitus. Et nō recipiunt B vtilitatē petētes principiū per oppositū q̄siti, neq; ꝑ summā interrogātis de contradictorijs, & oppositis, quorū pars vera nō fuerit ꝑ se nota, aut nota ꝼm ꝯditionē, & omiserant in interrogatione acceptionē huius cōditionis: qm̄, qn̄ ignorātia oppositorū fuerit ęqualiter, non reciperet rn̄dēs hoc ꝯtradictorium, ꝙ tulerat interrogās, ꝙ recipiatꝛ ab eo, qm̄ nō putaret veritatē eius magis, q̄ sui oppositi. Et taliter etiā accidit, qn̄ non esset vnū duorū oppositorum famosæ veritatis, neq; laudatū sine ei⁹ cōtradictorio, sed vtrūq; duorū extre- C morū fuerit ꝼm famositatem, & ꝼm laudationē ęquale, sicut est dictum nostrum, an anima sit mortalis, aut immortalis, qm̄ homines q dicunt, ꝙ anima sit mortalis, sunt æquales ꝼm famositatē illis, qui dicūt, ꝙ ipsa sit immortalis, & ideo nō ꝓualet imaginationi audiētis alterū istorū duorū ꝯtradictoriorū ꝼm famositatē, vt reciperet illud Qn̄ aūt cōtigisset, ꝙ vnū duorū contradictoriorū sit notæ veritatis per se, aut notę laudationis sine eius cōtradictorio, aggregātur in illo duę illę dispositiones simul, qm̄ iā recipit vtilitatē ipse D interrogās per petitionem principij in talibus. Et hoc, quia in parte vera pp ei⁹ famositatē in laudatione: aut pp ipsam esse verā notæ veritatis ꝼm se, deciperetꝛ īterrogans, & reciperet illā, qn̄ permutasset petens principiū nomen vnius duarū partiū quæsiti cū interrogatione, aut vnū nomen duarū partium eius oppositi: hoc ē, prædicati aut subiecti, cū alio noīe, & nō tulerit ipsummet q̄situm, aut ei⁹ oppositum, si petitio principij fuerit ꝼm ei⁹ oppositū. Sed qn̄ errasset rn̄dens in talibus, & recepisset ea, eius interesset dicere inter- E rogāti, tu non fecisti elenchum, neque composuisti syllogismum, licet recepi hoc à te, sicut præcessit.

De recta solutione loci. Cap. 3.

QVoniam aūt recta solutio est manifestatio falsi syllogismi, ob quamcūque interrogationem accidat falsum, (falsus aūt syll's dr̄ dupliciter: nam, aut si collectū est falsū, aut si cum non est syll's, videtur esse syllogismus,) erit, & quæ nunc dicta est solutio, & apparē- F tis syllogismi, ob ꝙ̄ videtꝛ esse, interrogationum correctio: quare contingit orōnes syllogizantes quidem interimere, apparentes aūt diuidētem soluere. Rursum aūt, qm̄ syllogizantiū orōnū, hę quidem veram, illæ autem falsam habent conclusionem, eas qdem, quę ꝼm conclusionē sunt falsæ, duobus modis contingit soluere: nā, & eo ꝙ interimitur aliquid eorum, quę interrogata

G sunt, & eo q ostēditur cōclusio, non sic se habere. Eas vero, quæ secundū propositiones, eo quòd interimitur quiddam solū, nam conclusio vera est. Quare volentibus soluere orōnē, primū quidem inspiciēdū si syllogizat, an nō syllogizat: deinde, vtrū vera sit cōclusio, an nō vera, quaten⁹ vel diuidētes, vel īterimētes soluamus: & iterū interimētes hoc mō, vel illo, quemadmodum dictū ē pri⁹. Differt aūt plurimū, & īterrogātē, & nō, soluere ora-
H tionē: nam prǫuidere quidē difficile est, per otium autē tēporis videre facile: earum igit, quǫ ꝑpter ǫquocationē, & amphiboliam redargutionum aliǫ quidē habent aliquam interrogationē plura significantem, aliǫ aūt cōclusionem multipliciter dictā, vt in ea quidem, q̄ est silētia dicere, cōclusio ē duplex, in ea vero, quæ est non conscire scientē, vna interrogationū amphibola est. Et duplex qdē qñqꝫ est ens, quādoqꝫ non est ens, & quādoqꝫ
I significat duplex, hoc qdē ens, illud vero nō ens. Quibuscunqꝫ igitur in fine est multiplex, nisi prius sumpserit contradictionē, nō fit redargutio, vt in eo quod est cæcum videre: nā sine cōtradictione nō fit redargutio. Quibuscūqꝫ vero in īterrogationib⁹ nō necesse ē ꝑnegare, q duplex est, nā nō adhoc, sed ꝑpter hoc fit oratio. In principio igitur ad duplex, & nomē, & orationē sic rn̄dendum, q est vt sic, aſtātem vt nō, vt de eo, q est silētia dicere, q est vt sic, est aūt vt nō, & q̄ expediunt, agēdum: sunt autē q̄ sic, sunt autē q̄ nō: nā expedientia dicuntur multipliciter. Si autem lateat, in fine addēdo interrogationi corrigēdum, est nè silētia dicere? nō tamen eo qui silēt. Et ī ĳs autē, quǫ se habēt q̄dē multipliciter in ꝑpositionib⁹, siſr nō putas cōsciunt, qđ sciunt? sic. sed nō sic sciētes, nō eñ est idem, q nō est conscire, atqꝫ sic quidem non esse scientes. Et oīno obluctandum est, tametsi simpl'r colligatur, q non rē quā dixit negauit, sed nomen, quare id nō ē redargutio. Manifestum autē, & eas, quæ sunt pp cōpositionē, & diuisionem, quomodo soluēdum: nā si diuisa, & cōposita oratio aliud significat cum cōcluditur, cōtrarium dicendum. Sunt autem hmōdi oēs orationes secundum compositionē, & diuisionem. Putasnè quo vidisti tu hunc percussum, illo percussus est hic? & quo percussus est, illo tu vidisti? Habet quidē aliquid ēt dubiarum qǫstionum, quāuis sit pp cōpositionē: nam non est duplex, ob id quod est secundum diuisionem: non enim eadem oratio fit diuisa, & cōposita: siquidē ora, & ora ꝭm accētum ꝑlata significāt aliud, sed ī scriptis qdem idem nomē, cum ex eisdē elemētis scriptum sit, & similiter: & illic autē iam signa faciunt, prolata nō eadē, quare nō duplex q pp diuisionem est: mani- K L M

De compositiōe, & diuisione.

A manifestũ aũt, q̃m nõ oẽs redar gutiones pp duplex, ficut quidã dicũt, Diuidendũ igit, & qui respondet, non idẽ est enim dicere videre oculis, pcussum: & dicere oculis pcussum videre. Et Euthyidemi oratio. Putasne vidisti tu nũc existẽtes ĩ Pyreço naues, cùm in Sicilia sis? Et rursus, putasne malũ sutorẽ bonũ esse? sit aũt quis bon⁹ sutor malus: quare sutor malus. Putasne, quorũ sciæ bonę, bonas eẽ disciplinas,
B mali aũt bona disciplina, igitur bona disciplina malũ: attamẽ et malũ, & disciplina malũ: quare mala disciplina malum. Putasne verũ dicere nũc, q̃m tu fact⁹ es? fact⁹ es ergo nũc. An aliud significat diuisum? verũ enim dicere nũc, ꝙ tu fact⁹ es, sed nõ nũc tu factus es. Putasne, vt potes, & q̃ potes, sic & ipsa facies? nõ cytharizãs aũt habes potestatẽ cytharizandi, citharizabis igitur non cytharizans. An non huius hẽt potestatẽ, vt nõ cytharizãs cytharizet? sed cûm non facit hoc,
C vt faciat. Soluunt aũt q̇dã id, & aliter: nã si dedit, vt põt facere, nõ dicunt accidere non cytharizantẽ cytharizare: nõ enim omnino, vt põt facere datũ est facere, nõ idẽ aũt esset, vt põt, & omnino, vt põt facere. Sed manifestum, q̃m nõ bene soluunt: nam orationum oĩum, quę pp idem, eadẽ solutio: eadẽ aũt nõ accommodabit ad oẽs, nec oĩno ad interrogataa, sed est ad interrogantem, & non ad orationem.

D Propter accẽtum autẽ orones nõ sunt, neqꝫ in ĩs, q̃ scribuntur, neqꝫ in ĩs, q̃ dñr, prætercꝙ si quę paucæ fiunt. vt hic, putasnę est quod habitas, domus? sic. nunquid, nę est quod habitas, negatio ei⁹ est quod habitas? sic, dicebas aũt, nę esse quod habitas domum, negas igit te habitare domum. Qũo aũt soluendũ est, palam: nõ enim idẽ significat grauiter, & acute prolatũ. Manifestum aũt, & in ĩs, q̃ fiunt, pp id quod vt eadẽ dñr ea, q̃ non sunt eadẽ, quo pacto obsistẽdum, eo ꝙ habem⁹ genera p̃dicamentorum: nã hic quidẽ dedit interrogatus nõ esse aliqd eorũ, q̃ quid ẽ significãt: ille vero oñdit quidem esse aliquid eorum, q̃ sunt ad aliquid vel quãtitatis. videt aũt quid ẽ significare pp dictionẽ, vt in hac orone. Putasne contingit idẽ simul facere, & fieri? non, at vero videre, simul & videri idẽ, & ẽm idem contingit. Putasne est aliquid eorũ, q̃ sunt pati, facere? non. nõne igit secat, vritur, operat siĩr dñr, & oĩa q̇dem pati significãt? rursum autem currere, videre siĩr sibĩnuicẽ dñr, veruntñ videre, operari aliquid est, quare & pati aliqd simul ẽt, & facere. Si autem aliquis illic dans contingere simul idem facere, & pati, videre, & videri dicat posse, nõdũ redargut⁹ est, si non dicat videre facere aliqd, & videri pati: indiget. n. hac interrogatione, sed ab audiente opinat datũ esse, cũ & secare facere
E
F

De accẽtu.
De figura dictionis.
Captiões.

cere

G cere aliquid, & secari fieri aliqd dedit, & quęcunqꝫ alia silr dnr: nã reliquum ipse addit qui audit, veluti silr dictum, illud autẽ dicitur quidem non silr, videtur autẽ propter dictionẽ. Idem autem accidit hic quod in æquiuocationibus: putat enim in ęquiuocis inscius orationũ, quam dixit negare rem, nõ nomẽ: ideoqꝫ adhuc indiget interrogatione, si ad vnũ aspiciens dicat æquiuocum: sic enim dante, erit redargutio. Similes autẽ, & hę oratio
H nes illis, si quod quis habens postea non habet, amisit: nã vnum solum amittẽs calculum, nõ habebit decẽ calculos. At qđ non hẽt quidẽ, prius habẽs, amisit: quãtum autẽ hẽt vel quot, non necesse est tot amittere. Interrogans igit quod habet, colligit in eo quot: nã decẽ, aliquot: si igit dixisset à principio, si quot quis nõ habet prius habens, putasne amisit tot? nullus vtiqꝫ dedisset, sed aut tot, aut horum aliquid.
I Et qm̃ dabit aliquis, quod non hẽt, non enim hẽt vnum solum calculũ. An nõ dedit qđ nõ habuit, sed vt non habuit? nã solũ, non quod significat, neqꝫ quale, neqꝫ quantũ, sed, vt se hẽt ad aliquid, vt quod nõ cũ alio. Quẽadmodum si dicat, putasne qđ non aliqs hẽt dabit? non annuẽte autem, ĩterroget si dabit quis aliquid cito, qui non hẽt cito? astruentẽ autẽ colligat ꝙ dabit quis qđ nõ hẽt, & manifestum, qm̃ nõ syllogizauit: nã cito non est quod dare, sed hoc mõ dare, K
quo aũt mõ nõ hẽt, dabit aliqs, vt quod delectabilr hẽt, mœste dabit. Similes autẽ, & hmõi orationes. Putasne quã non habet, manu percutiet quis? aut quem nõ hẽt, oculo videbit? nõ enim hẽt vnũ solũ oculũ. Soluunt autem quidã dicẽtes, & quod hẽt vnũ solũ oculũ, & aliud quidlibet q plura hẽt: quidã aũt, & vt quod hẽt accepit, dedit.n. vnum solum hic calculum, & hic hẽt (dicunt) vnũ solũ ab hoc calculum: accepit enim ab hoc, ergo L
vnũ solũ habet hic calculũ, alij aũt statim interrogationẽ interimẽtes, quia cõtingit ꝙ nõ accepit habere, vt vinũ accipientem suaue, si corrumpat in acceptione, habere acre. Sed quod dictũ est prius, hi oẽs non ad orõnem, sed ad hoiem soluunt: nã, si esset hæc solutio, dantẽ oppositũ non possibile esset soluere, queadmodum, & in alijs, vt si est quidem quod est, est ẽt quod non est solutio, si simplr det dici, concludit: M
si aũt non cõcludit, non erit solutio, ĩ prędictis aũt (oĩbus datis) non dicimus fieri syllogismum.

Amplius autem, & hæ sunt ex hmõi orõnibus. Putasne qđ scriptum est, scripsit quis? scriptum est autem nunc, ꝙ tu sedes, falsa orõ: erat aũt vera cũ scribebat: igitur simul scribebatur falsa, & vera. Nã falsam, vel verã orõnẽ, vel opinionem esse, nõ ꝙ, sed tale significat: nã eadem rõ, & in opinione. Et putas quod discit discens,

Dilutio antiquorũ insufficiens.

Aliæ captiones figuræ dictionis.

A discẽs, hoc est quod discit? discit ãt aliquis qđ est tarde, celeriter. Nõ igĩt quod discit, sed vt discit dixit. Et putas qđ ambulat aliquis, pessundat? ambulat aũt totam diẽ. An nõ quod ambulat, sed qñ ambulat dixit. nec cũ scyphum qs bibat, quod bibit, sed ex quo? Et putas quod qs sciuit ĩueniẽs, vel discẽs sciuit? quorũ aũt hoc quidẽ inuenit, illud aũt didicit, ambo hæc neutrũ. An hæc quidẽ oẽ, quod aũt non oẽ?
B Et qm̃ est quis tertius homo à se, & ab vnoquoq;. Nam homo, & oẽ cõe, non hoc aliquid, sed quale quid, vel ad aliqd, vel aliquo modo, vel hmõi aliquid significat. Similiter autem, & in hoc, Coriscus & Coriscus musicus, vtrũ idem an alterũ? Nam hoc quidẽ hoc aliquid, illud aũt quale quid significat, quare nõ est idẽ exponere. Exponere autem non facit tertiũ hominem, sed idipsum quid est concedere: nõ enim erit hoc aliquid esse id,
C quod Callias, & id quod hõ est, neq; si quis expositũ nõ id quidem, quod hoc aliquid eẽ dicat, sed idem qđ quale, nihil refert: nã, erit à multis vnũ quiddã, vt hõ: manifestũ ergo, qm̃ nõ dandum hoc aliquid esse quid quod cõiter prædicatur de omnibus, sed aut quantum, aut quale, aut ad aliquid, aut aliquid talium significare. Oĩno aũt in quæ propter dictionẽ sunt orationibus, semper per oppositum erit solutio, q̃ propter quod est oratio,

Modus vniuersalis diluẽdi ĩ dictione.

vt si pp cõpositionẽ oratio, solutio diuidendo: si aũt propter diuisionẽ, componendo. Rursum, si propter accentũ acutum, grauis, erit solutio: si vero pp grauem, acut⁹. Si aũt propter ęquiuocationẽ est, oportet oppositũ nomen dicẽdo, soluere: vt si animatum accidit dicere, negando non esse, manifestũ quod est inanimatũ: si vero inanimatũ dixit, hic aũt animatũ colligat, dicendum quod est inanimatum. D
Silr aũt, & in amphibolia. Si ãt ẜm similitudinẽ dictionis, oppositum erit solutio: putasne quod nõ habet, dabit aliquis? An nõ quod nõ habet, sed vt nõ habet? vt vnũ solũ calculum: putasne quod scit discens, vel inueniens scit? attamen non quæ scit: & si quod ambulat pessundat, nõ tñ quando. Silr autem, & in aliis. E

De Contradictione, idest recta solutione, & non sophistica Cap. 3.

Conuenit aũt respõdenti in omnibus interrogationibus, ꝙ ꝑassumat, & respondeat ad sermonẽ falsum, & notificet cũ ei⁹ respõsione ad eum, ex qua parte acciderit ei falsum, qm̃ hęc est contradictio recta. Ex quo falsum accidit syllo, aut ex parte ei⁹ præmissarũ: hoc est, ꝙ ambę sint falsę, aut altera earũ sit falsa, aut ex parte eius cõpositionis, & formę, aut ex ambab⁹ ipsis simul. Sicq; recta cõtradictio contingit respondenti, qñ diuideret sermonẽ sophisticum ad vtranq; istarũ partium, & speculatus fuerit, in qua earũ acciderit mendacium, & si mendacium fuerit in ambabus, cognouerit illđ. F

Hæc

G Hæc aũt ſpẽs ſylľi ſophiſtici, cui poſſibile eſt cõtradicere in ambab⁹ rebus, eſt facilior: hoc eſt, q̃ corrupta fuerit ſm formã, & mãm, & ſi fuerit in altera eaũ, ẽt cognoſcet illã, ſiue fuerit ſm formã notius, ꝙ nõ cõcludat, ſiue ſm p̃miſſas, & ablato eo, qđ poſuerat ĩterrogãs. Ambabus ãt iſtis ſpeciebus ſylľi poſe eſt contradicere ſm vnum modum. Qñ aũt hoc ita fuerit, iã conuenit ei, qui intẽdit contradicere ſermonibus ſyllogiſticis, ꝙ primo ſpeculeť an iſte ſermo ſit ſylľs verus, aut puteť, ꝙ ſit ſylľs, & nõ ſit ſylľs: & hoc p ſpeculatiõẽ ei⁹
H formę, & eius p̃miſſarũ: & ſi nõ declarareť ei hoc de illis, ſpeculeť conclusio, an ſit vera, aut falſa: & ſi fuerit falſa, diuidat ipsũ ſylľm in eius mãm, & ſuã formã, & ſpeculeť falsũ ex eis: poſtq̃ iã declaratũ fuit, ꝙ falſa cõclusio ſit ſine dubio ex falſitate ſylľi, aut pp eius formã, aut pp eius materiã. Dr̃ia aũt magna eſt inter declarationẽ felicitatis mendacij in p̃miſſis ſylľi in hora ĩterrogationis de eis, & ĩter eius declarationẽ in cõclusiõe: & hoc, quia eius declaratio in cõclõne eſt facilis, qm̃ non eſt ali
I qua interrogatio, q̃ cogat nos ad repentinã reſponſionẽ: declaratio aũt rei cũ meditatione eſt facilior ei⁹ declaratione ſubitanea. In redargutionibus aũt, quæ accidunt pp ęquiuocationẽ nõis, & pp litigiũ in quibuſdã accidit error, aut fallacia pp nomẽ ęquiuocũ, acceptũ in pręmiſſis, & in quibuſdã accidit pp nomẽ ęquiuocũ acceptũ in cõclusione: & totũ hoc, qñ nõ intelligiť, ꝙ ſignificat plura exẽpli gratia, qm̃ qui receperit, ꝙ tacẽs ſit loquens, loquẽs ãt nõ ẽ tacẽs, & putauit, ꝙ iã ſecuta ſit ei redargutio, q̃ eſt, ꝙ tacens non ſit

De redargutione q̃ euenit ob æquiuocationem.

K tacens. Cauſa itaq; ei⁹ redargutiõis in hoc nõ eſt eius ignorãtia in ęquiuocatione, q̃ ẽ in p̃miſſa dicente, ꝙ tacẽs loquať: & hoc, qa, qñ intellexerit ex ea ſignificatũ verũ, & recipiet ipſum, qđ eſt, quia tacens hẽt potentiã ad locutionẽ: neq; ẽt cauſa eius redargutionis ẽ eius ignorãtia, quæ eſt cõclusionis, quod eſt, quia tacẽs nõ eſt tacens, qm̃ ſi proueniret ſm ęquiuocationẽ, quę eſt in cõclõne, auferretur, & diceret, ꝙ iã verificaretur, ꝙ ſit nõ tacens ex parte qua hẽt potentiã, ꝙ nõ taceat, & ꝙ poſtea loquať. Qui aũt interrogauerit, & dixerit, nũquid, qđ ſciet hõ, neſciuit illud? & q nõ ſciuit, non hẽt ſcĩam de aliqua re illius? ſicq; ergo nõ habet ſcĩam de aliqua re illius, qđ ſciuit, p fecta eſt rñdenti iſta redargutio, qñ receperit ab eo iſtas præmiſſas. Accidit aũt ei redargutio pp æquiuocationẽ, quę eſt in compoſitione præmiſſę dicẽtis, ꝙ illud, qđ ſciet hõ, nõ ſciuit, & hoc, qa hãc p̃miſſam reciperet, qui nõ extimaret, ꝙ intellm̃ p dictionẽ ſciuit, aliqñ redit ad ſciens, & aliqñ redit ad ſcitum. Sicq; cauſa redargutionis hic, ẽ æquiuocatio, q̃ eſt in pręmiſſa, non ęquiuocatio, q̃ ſit in conclusione, hoc autem eſt ſecũdum oppoſitũ primę poſitionis.

Redargutio aũt in iſtis interrogationibus eſt pp multiplicitatẽ, quã ſignificat nomẽ æquiuocũ, aut dictio litigioſa. AnnectiťaũtT ſecum redargutio, qñ ex ipſomet ſermone ſequiť eius cõtradictoriũ. Hoc autẽ nõ accidit in ſylľo ducẽte ad impoſe in cũctis interrogationibus: & hoc, quia quidã ſylľs ducẽs ad impoſe ẽ, cuius falſum ſequẽs ab eo eſt cõtradictoriũ eius, qđ ſuppoſitũ fuerat in eo, ſicut ſequereť ex noſtra ſuppoſitione

L (margin, beside "xerit, nũquid")
M (margin, beside "cũdum oppositũ")

De cã huius dictæ redargutionis.

A tione, ꝙ cęcus videat, & ꝙ cęcū non sit cęcū. Quidā aūt est, cuius falsum est contradictorium pręmissæ certæ, sed illa nō fuerit posita pars syll'i, sicut ꝙ sequat' ex dicto nostro, ꝙ cęcus imaginet', ꝙ ip se imaginetur, & hoc est falsum, sed per ipsum nō auferretur, quod supposueramus.

De cōtradictiōe q̄ fit s'm redargutionē æquocatiōis, & solone ipsius fallacię.

Cōtradictio aūt, quæ est pp redargutiones, q̄ fiunt pp ęquiuocationē noīs, aut ī p̄missis, sicut dixim⁹, aut in cōcl'one, fit, qñ præponat rñdens cū interrogatione, & diuidat nomē ęquiuocū in ei⁹ modos, & notificet notū ex eo ab ignoto, qñ āt appella B uerit ipsum noīe rñdeat per conditionē, quę est in illo, fiet p̄missa vera s'm modū replicationis, sicut si īterrogaret ipse interrogās nunquid tacens loquit', & diceret' verū est, ꝙ loquit': sicq; rñdebit ei ad intercapiendum ipsum, & dicet, immo hora ei⁹ silentij: sicq; ēt si responderet, ꝙ ille nō loquatur, caperet hoc, & diceret, immo loquet' in futurū. Et sic ēt, qñ interrogaret', & diceret, nunqd quicquid scit aliqd non ignorat illud, & diceret', sic est: ille āt rñderet, & subderet, & diceret, immo ex ea pte qua C sciuerat ipsum: qñ autē fecerit hoc, non perficeret' fallacia famosa, qua vsi sunt antiqui. qñ recipiebāt & dicebāt, nūquid qui sciuit aliquā rerū nō ignoret eā oīno: tu aūt scis, ꝙ oīs binarius sit numer⁹ par, non sciebas aūt istū binariū, quē absconderant à te, anteq̄ eū demonstrassent: sicq; ergo tu scires aliquā rem, & ignorares eā simul. Dicimus aūt, ꝙ soluat' ex parte qua scit, quia non sequitur illa fallacia, qm̄ ille diceret sciui illud scientia vniuersali: sed nō particulari. Sicq; ergo illud, quod sciui non est illud quod ignoraui.

D Ille aūt qui sciuerit, ꝙ fallacia fiat ex litigio, qđ est pp diuisionē, & pp cōpositionē, iā sciuerit ēt quomodo sit cōcl'o istius fallacię, qñ diceret', ꝙ qñ diuidit', significat tale, & qñ cōponit' significat tale: duę aūt rōnes sūt diuersę, & nō oportet, qñ diuidit', & cōponit', ꝙ significet vnā rem. Et iā aliqñ non est impos'e, ꝙ aggregent' ī quadā dictione litigiū, & deceptio pp trāslationē à diuisione ad cōpositionē, & pp id, qđ accidit ipsimet cōpositioni ex ęquiuocatione, sicut ē sermo dicentis, nunquid scias, ꝙ iste pcutiat? & si dixerit, sic, dices ān, & p hoc pcutiat? & dixerit sic, dices: sicq; E ergo scis, ꝙ iste pcutiat, & p hoc pcutiat: sicq; ergo id, qđ scis, ꝙ eo percutiat, per hoc itaq; percutit, & qđ scis ꝙ eo pcutiat ē tua scīa, sicq; ergo p tuā scientiā pcutit. Hunc aūt sermonem ingressa est fallacia duob⁹ modis, quorū vnus est, qm̄ id, qđ verificat' diuisum, non verificat' compositum: & hoc, quia eius scīa, ꝙ p hoc percutiat, est verū, & ipsum ēt percutere p hoc est verū, qm̄ eius dictum ꝙ scit, ꝙ per hoc percutiat, fert insinuationem instrumenti & scientię.

De fallacia cōpositionis. & diuisiōis.

F Scientia autē, q̄ fit pp permutationem à diuisione in cōpositionē, & è cōtra, nō est speciei fallaciæ, q̄ fit pp ęquiuocationē: sicut putauerūt qdā hoīes, ꝙ q̄libet fallacia dictionalis sit p ęquiuocationē: & hoc, quia accidat diuersitas intellecti p æquiuocationē noīs noīe existente vno eodem: hic aūt variat' intell'm p acceptionē noīs aliqñ diuisi, & aliqñ cōpositi, sicut variatur intell'm vnius eiusdē dictionis, qñ coniungit' ei signum ol, quod est o, aut signū i, aut a, & variat' vnum nomen scriptū ex eisdē literis cū varietate punctorum supra

Q̄ꝛ fallacia cōpositiōis, & diuisiōis differat a fallacia ęquiuocatiōis.

G supra ipsum. Iam aũt declaratũ est, ꝙ nõ quicquid soluit ex fallacijs dictionalibus est pp æquiuocationẽ nominis ex exẽplis, quibus vsi sunt quidam hoĩes ſm fallaciam, & tulerunt ad hoc sermones famosos hominib⁹ sui tpis ex capitulo fallacię, quæ est ex æquiuocatione compositionis, i. amphibologię, & q̃ est capituli cõpositionis & diuisionis. exẽpli grã, sermo dicẽtis, ego video oculo, quẽ vides, qñ intellẽm huius dictionis variatur qñ cõstructio quę ẽ dictionis vides, aliqñ redit ad oculum & aliqñ ad loquentẽ: manifestum aũt est, ꝙ non sit hic varietas intellecti pp ęquiuocationẽ noĩs, & silr ẽt est sermo dicẽtis, nunquid sciuisti naues Sicilię, nunc præ sui nobilitate habẽt tres temones, ipsum nunc, aliqñ redit ad naues, & aliqñ ad sciam: exẽpli grã, nunqd Socrates sit nobilis Philosophus, & corrigiarius vilis sicq; ergo ipse est nobilis vilis, hæc aũt fallacia est capituli vsus cõpositi ſm vsum diuisi ſm significationẽ, & hmõi ẽt ẽ sermo dicentis, nunquid nobilis doctor, cui est doctrina boni, sit bonus in se, doctoris autẽ vilis sit doctrina bona: sicq; doctor vilis est bonus, hęc aũt I fallacia fit nobis vtentibus cõposito ſm vsum diuisi: & hoc, quia compositũ huius exempli est verũ, diuisũ aũt est falsum. Famosorũ aũt exemplorũ illius capli apud antiquos ẽ sermo dicẽtis, nunqd sciueris, ꝙ id, quod poſſe est mihi ꝙ faciã, faciã illud, & poſſe mihi est, qñ nõ percutiã flagello, ꝙ percutiã eo, sicq; qñ ego nõ percutiã flagello, ꝙ percutiã flagello: & hęc fallacia est capituli vsus diuisi ſm vsũ cõpositi, qm̃ verificabitur de illo tpe, quo nõ percutiet,

percutiam flagello, qm̃ possibile est K mihi pcutere flagello, & si verificaretur de diuiso, ego percutiã flagello, absq; ꝙ coniungatur cũ eo dictio possibile: sicq; ista fallacia est, ꝙ nõ percipiatur varietas dictionis percutit, qñ cõiungitur ipsi poſſe, & percussioni simplr. Hæc aũt contradictio non est sicut quidã hoĩes putauerũt: ego aũt puto, ꝙ ipse insinuet Platonẽ, qm̃ nõ cuiusq; quod possibile ẽ fieri, erit hora ei⁹ possibilitatis hora actionis, qm̃, si hoc ita fuerit, possibile fuisset, ꝙ ego pcutiã qñ percussi, qm̃ hęc contradictio est appropriata huic loco ex parte eius mãæ, hoc L est dictio poſſe qua vtitur in eo, & contradictio essentialis est rebus, q̃ sunt vnius speciei, hoc aũt est contradictio cũ ipsamet interrogatione, nõ cõtradictio ad hoc ẽ fallacia. Fallacia aũt, quę accidit ex accẽtu in elẽcho, nõ fit nisi ex minimo eius, siue fuerit ĩ scriptis, aut in ipsa dictione. V. g. de dictione est sermo dicentis, nõne domus est, q̃ nõ quiescit? non quiescit aũt est negatio quiescendi, sicq; ergo domus est negatio. Illius aũt qui accidit pp depressionem vocis, & ei⁹ tenuitatẽ cõtradictio est facilis, & hoc, qñ notificaret, ꝙ significatio huius dictionis, qñ eleuatur nõ M sit eius significatio, qñ deprimitur & attenuatur. In ea vero, cuius figura dictionũ est vna, & illa est in distĩctis p̃dicamentis, cõtradictio elẽchi fit, ex quo nouerit in quibus singulorũ p̃dicamentorũ sit vnaquęq; earum, qñ genera p̃dicamẽtoꝝ fuerint nobis nota, elẽchus aũt accidit in hoc, sicut est sermo dicẽtis, heus talis vidisti in vnã eãdem rem, q̃ ageret, & pateretur simul? qñ aũt diceret, nõ, diceret modo iã poſſe est cuidã homini,

Drĩa inter p̃pónem diuisã de poſſi, & p̃pónẽ simpr, i. de esse.

De fallacia accentus, & eius solutiõe.

De fallacia figuræ dictionis, & eius solutione.

A ꝙ videat & videat̃, qñ videret seipsum, ꝙ videat̃ aũt, & videat est, sicut ꝙ ꝑcutiat̃ & percutiat, & vr̃ agat & patiatur simul: qñ aũt aliquis hõ videt seipsum, iam poẜe ẽ, ꝙ inueniat̃ vna eadẽ res, quę agat, & patiatur simul. Hanc aũt rem nõ inueni: istud est absurdũ, & inopinabile. Et hui⁹ cõtradictio est propinqua cõtradictioni elenchi, cuius causa est æquiuocatio noĩs, qñ noueris figurã ipsius, videbit, ꝙ sit figura ipsius, vr̃ illud itaq; signat passionẽ, non actionem: & hoc quia id siẜe ẽ æquiuoco ex parte cõueniẽtiæ in cõstructione
B dictionis, sicut fallacia, q̃ fit ex acceptione pluriũ interrogationũ, ac si esset vna ex parte variantis videt ad vr̃ ẜm dictionem, hoc ẽ ẜm literas, ex quibus componunt̃, & qñ interrogaret de plurib⁹ ĩterrogationib⁹ vnica interrogatiõe: ex quo aũt hęc consimilitudo, q̃ est inter sermones deceptorios, iã inuenit̃ plurib⁹ modis fallaciarũ dictionaliũ, ꝙ sit similitudo fallaciarũ, quæ caderent ꝑꝑ æquiuocationẽ noĩs, sed nõ sunt ex illis, & iõ opinatus est ille, qui putauerat, ꝙ oĩs fallacia sit ꝑꝑ ęquiuocationẽ noĩs. exẽpli gr̃a, si quis ĩterro-
C gauerit, & dixerit, nunquid ille, qui habebat decẽ aureos, & proiecit vnũ aureũ ex eis, iã ipse non habet vnũ aureũ, & qñ diceret̃ sic, diceret̃ nunquid ille, q̃ hẽt nouẽ aureos, habeat vnũ aureũ: sicq́ue ergo q̃ habet vnũ aureũ non hẽt vnũ aureũ. Hęc autẽ fallacia nõ est ꝑꝑ æquiuocationem noĩs, fit aũt, qa ille acceperat simpl̃r quod verificat̃ cõnexum; & hoc, qa verificat̃ de eo, qui proiecit aureum vnũ ex decem aureis, ꝙ non habeat vnũ aureum, non ꝙ non habeat aureum simpl̃r, & de illo, qui hẽt decẽ aureos verificat̃, ꝙ habeat decẽ aureos, non vnũ aureũ simpl̃r: sicq; ergo cã istius fallacię est, ꝙ id, qđ verificat̃ cum alio, putat̃ ꝙ verificet̃, qñ acciperet̃ separatũ: sicq; illa est capi- D
tuli elenchi, qui fit ꝑꝑ diuisionẽ, & cõpositionẽ, aut absoluti cõnexi. i. simpl̃r, & ẜm quid. Et taliter etiã ẽ, ꝙ interrogaret quispiã interrogãs, & diceret, nũquid qđ dedit hõ non habet? & qñ rñderetur sic, interrogaretur, nunquid quod habet hõ, est qđ dat, qñ aũt admiserit illã, illud itaq;, quod hẽt, est id, quod nõ hẽt. Sicq;, qñ acceperit qđ habet, & qđ non habet simpl̃r appellat̃ iste elen- E
chus, & siẜe est hoc sermoni dicẽtis, nunquid poẜe sit, ꝙ quidã porrigat sine manu, & videat sine oculo, qñ aũt dixerit ei ꝙ sic: sicq; ergo trunchus sine manu porriget, & cęcutiẽs sine oculo videt, sicq; ergo videt sine oculo. Et impoẜe est, ꝙ videat sine oculo, hoc aũt verificat̃ connexũ non absolutũ, & hoc, quia cęcutiẽs videt sine vno oculo, nõ sine duob⁹ oculis, & sic ẽt trũchus porriget manum vnã, nõ ambas man⁹. Quidã aũt hoĩes contradicũt huic fallacię, quia putauerunt eã eẜe ꝑꝑ ęquiuocationẽ noĩs, & dixerũt ad primum exẽplum, qñ dicebatur cęcutiẽs nõ videt, immo dicat̃, ꝙ ille non videat non sicut diceret̃ de cęco, ꝙ ipse nõ videat, sed ẜm dispositionẽ diminutã. Quidã aũt eorũ dixerũt ad ſcđm exemplũ, ꝙ id, quod dat, sit ac si nõ esset, & qđ acceperit est, ac si esset: sicq; ergo id, quod nõ habet dr̃ multifariã, & eo magis id, quod habet. Quidam aũt eorũ dixit in contradictione huius, ꝙ iã det hõ, quod non hẽt, & hoc ille qui dedisset vinũ bonum, & qñ dederit ipsum ꝑmutabit̃ in

De falsa solutiõe quorũdã ad fallaciã figurę dictionis & vera cautela ad oẽs fallacias in dictione.
F

G in acetũ,ſicq; iã dedit,quod nõ hẽt,
& ẽ ac ſi opinat⁹ ſit, ꝙ tales decepto
rij ſint capituli ęquocationis noĩs.
res aũt nõ eſt ita,qm̃ licet recepiſſet
hoc,ꝙ ſit cõtradictio, ipſa itaq; ẽ cõ
tradictio partiũ ẜm mãm,cuius hic
elenchus eſt pars: & ideo ꝙ ſciuerit
nãm huius loci, & contradixerit ei
ẜm eius nãm, impoſſe eſt, ꝙ arguas
ipſum. Et huius generis elẽchi ẽ ſer-
mo dicẽtis,vidiſtin hanc ſcripturã,
nũquid verũ ſit dictũ tuũ, ꝙ ſit ſcri-
ptura hoĩs,& verũ eſt, ꝙ tũ nõ ſcrip
ſeris ipſam,& tu es hõ,ſicq; ergo eſt
ſcriptura hoĩs & non ſcripſit eã hõ,
H huius aũt cõtradictio eſt, ꝙ dicatur
ſcripſit eam hõ alius à te: nõ hõ ſim
pliciter. Et huius generis,hoc eſt,ex
dictionib⁹,eſt ſermo dicẽtis,vidiſtin
quod addiſcit hõ eſt id qđ addiſcit,
ipſe aũt addiſcit graue & leue: ſicq;
hõ eſt grauis & leuis. Modi aũt con
tradictionis ſũt ꝙ dicat̃, ꝙ dictio ẽ,
ꝙ verificat̃ de ſcĩa, non de homine.
Et huius ſummę eſt ſermo dicentis
id quo hõ ambulat,ipſe calcat ipm,
hõ aũt ambulat die, ipſe itaq; cal-
cat diẽ. Modus aũt ꝯtradictionis ei⁹
eſt,ꝙ dicat̃,ꝙ iter quo ambulat ipſe
calcat,ſed non calcat tp̃s,quo ambu
I lat,oppoſitio aũt eſt pp ęquocatio-
nem cõſtructionis ſeu amphibolo-
giã, qm̃ eius ſignificatio loci nõ eſt
ſua ſignatio tpis. Aliud ẽt exemplũ
eſt,qđ eſt ſermo dicentis, iſte hõ eſt
hõ particularis aut vl̃is, ſi aũt ſit par
ticularis ẽ in te demr̃atus, qui es tu,
quia vos duo eſtis particulares, ſed
nõ es tu, ſi aũt eſt vl̃is eſſet genus,de
mõſtratus aũt nõ eſt genus, ſicq; eſ
ſet gen⁹ & nõ eſſet genus. Sicq; mo
dus huius cõtradictionis ẽ, ꝙ dicat̃,
ꝙ demõſtratus ſit,res tertia, q̃ nõ eſt
hõ vl̃is, & particularis, & ꝙ hõ ſit
vl̃is in habitudine ad ſingulares ho K
mines,& eſt particularis in habitudi
ne ad aliquẽ hominẽ demonſtratũ,
demõſtratus vero eſt, quòd non eſt
vl̃e neq; particulare. Et vl̃r cõuenit
ei,qui cõtradixerit iſtis elẽchis, qui
ſunt ex dictionibus, ꝙ eius cõtradi-
ctio fiat ꝑ oppoſitũ loci, ex quo in-
terrogãs cõcluſerat elenchum, & ſi
fallacia fuerit pp diuiſionẽ cõpoſi-
ti, oppugnabit eũ per cõpoſitionẽ.
Et ſi eſſet pp eleuationẽ, contradi ce
ret ei ꝑ vocis tenuitatem, contrariũ
aũt econtrario. Iſtę aũt ſunt omnes
contradictiones,quibus contradixi
mus elenchis dictionalibus. L

De diluendis argutijs accidentis. Cap. 4.

AD illas vero, quæ pp acci
dens, vna quidẽ ſolutio ẽ
ad oẽs: nã, quia ĩdetermi
natũ eſt qñ dicẽdum de re, cùm
quippiã accidẽti ineſt,& in qui-
buſdã quidẽ vr̃, & dicunt, in ali
quibus autẽ nõ dicunt neceſſa-
rium eſſe: dicẽdum igit̃, confor-
mãtes ſil̃r ad oẽs qđ nõ eſt neceſ
ſarium: haber̃ autẽ opꝫ quo refel
lat dicẽdo id, ꝑinde eſt vt. Sunt
autẽ oẽs hmõdi orõnes pp acci- M
dẽs: putasne id ſcis, quod debeo
te ĩterrogare? Age cognoſcis ne
venientẽ, aut coopertũ? Statua- Captiões accidẽtis.
ne tuum op⁹ ẽ? An tu⁹ canis pa-
ter? Sunt ne paucies pauca, pau
ca? manifeſtum em̃ eſt in oĩbus
his, qm̃ non neceſſe eſt, quod de
accidẽte dr̃, & de re verum eſſe:
ſolis enim ĳs, quę ẜm ſubſtantiã
ſunt ĩdifferẽtia, & q̃ vnum ſunt,
oĩa vident̃ eadẽ ineſſe: bono aũt
nõ idẽ eſt bonum eſſe, & vẽturũ
eſſe

A esse interrogare, neq; venienti, aut cooperto, & venientẽ esse, et Coriscũ, q̃re nõ si cognosco Coriscũ, ignoro aũt venientem, eũdem cognosco, & ignoro, neq; si hoc est meũ, est autẽ opus, meũ est op⁹, sed possessio, vel res, vel aliud quippiã: eodẽ aũt modo, & in aliis. Soluunt autem quidã interimentes interrogationẽ: dicũt enim contingere eandẽ rem cognoscere, & ignorare, sed non ꝟm idem: venientem igitur non B noscentes, Coriscum aũt noscentes, eundẽ quidem cognoscere, & ignorare dicunt, sed non ꝟm idẽ. Attamẽ primũ quidẽ, quẽadmodum iam diximus, oportet earũ, quæ ꝑꝑ idem sunt orationum eandem esse solutionẽ: id autem non erit si quis non in cognoscere, sed in ꝙ est esse, aut aliquo modo se habere ipsum ꝙ approbant, sumat, (vt si hic est pater, est aũt tu⁹,) nã tametsi in quibusdam id verũ est, & cõtingit idem cognoscere, & ignorare, tñ hic nihil commune habet C ꝙ dictum ẽ. Nihil aũt prohibet eandẽ orationem plures vitiositates habere, sed nõ omnis peccati manifestatio, solutio ẽ. Nã possibile est ostẽdere quempiã, ꝙ falsum quidem syllogizauit, ꝓpter qđ aũt non ostendere, (vt Zenonis orationẽ ꝙ non est moueri,) quare, & si quis conet̃ colligere, vt ad ĩpossibile, peccat: & si millies syllogizet: nõ enim est hæc solutio, nam erat solutio manifestatio syllogismi falsi, ꝑꝑ

Dilutio antiquorum insufficiẽs.

Insufficiens solutio.

qđ falsus: si igit̃ nõ syllogizauit, D quãuis aut verũ, aut falsum conet̃ colligere, illi⁹ manifestatio, solutio est. Fortasse aũt, & id in qbusdam nihil prohibet accidere, verũ in his, nec hoc videbit̃: nã & Coriscũ ꝙ Corisc⁹, cognoscit, & veniẽtẽ, ꝙ veniens. Cõtingere aũt idem cognoscere, & non, vt ꝙ albũ qdẽ cognoscere, ꝙ aũt musicum, nõ cognoscere: sic enim idẽ cognoscit & nõ cognoscit, sed nõ ꝟm idem, venientẽ aũt & Coriscũ, & ꝙ veniens, & quòd Coriscus, cognoscit. Si- E militer autem peccãt, & qui soluunt, quoniã omnis numerus paucus, vt ij quos diximus: vt pote qui cũ nõ cõclusum est, id omittẽtes, verũ cõclusũ esse dicũt, omnia enim esse, & multũ, & paucũ dicentes, peccãt. Quidã aũt, & duplici soluunt syllogismos, vt qm̃ tu⁹ est pater, aut filius, aut seruus. Attamẽ manifestũ, qm̃ si eo quod multipliciter dicitur, apparet redargutio, oportet nomen vel orationem proprie esse plurium: hunc aũt F esse huius filiũ, nemo dicit proprie, si dominus est filij, sed ꝑꝑ accidẽs cõpositio est, (putas ne est hoc tuũ? sic. est aũt hoc filius: tuus igitur fili⁹,) qa accidit esse & tuũ, & filiũ, sed non tuũ filiũ. Et esse aliquid malorum bonũ, nã prudẽtia est disciplina malorũ. Hoc aũt horum esse non dicitur multipliciter, sed possessio: si quidẽ fortasse multipliciter: nã, et hominem animalium dici

G mus esse, sed nō possessionē, et si quid ad mala dicitur, vt aliquorū: pp id malorū est, sed nō hoc malorum: propter id igitur qđ aliquo modo, etiam simplr apparet, quanq̃ contingit fortasse bonū esse aliquid malorum dupliciter, non tamen in oratione hac, sed magis, si quod mācipiū, sit bonū mali: fortasse aūt neq̃ sic: non.n. si bonū est, & huius, bonū huius simul: verum neq̃ hominē dicere animaliū esse, dicit multipliciter: nō.n. si aliquid
H significamus auferentes, id dicit multipliciter: nam & dimidiū dicēres versus da mihi, Ilida significans: vt, iram pande dea.

De fallacia accidentis, falsaque responsione ad illam. *Cap.* 4.

COntradictiones vero, quæ fiunt reb⁹ sophisticis, sunt, quia cōtradictio cuiusq;, qđ est ƒm accidens, est vna eadē cōtradictio in se, q̃ ē ex essētia ei⁹, qđ est ƒm accidēs, hoc ē, ꝙ sciat ꝙ hoc nō sit illis semper, neq; omnib⁹, qm̄ qđ est ƒm ac-
I cidēs inuenit rei aut in minori tempore, aut in pauciori subiecto, aut ī pauco vtriusq;. Cōtradictio aūt ꝓpria istius loci est, qn̄ dicitur, ꝙ hoc sit res, q̃ accidit, & nō sit necessario, hoc aūt est manifestū, qn̄ aduertemus ad elēchos, qui sūt ƒm accidēs, sicut est eorū dictū, tu talis ignoras, ꝙ intēdo te interrogare, qn̄ aūt interrogauero te ipsum, tu noueris illud, ergo tu ignoraueris & noueris illud simul: & sicut est dictū nostrū, tu talis cognoscis Socratē, & nō cognoscis ꝙ ipse ingrediat domum, & hic ingrediens est Socrates, sicq; tu cognoscis ingrediētē, & nō cognoscis ipsum simul: & sicut est dictum
K nostrū, hic est pater, & ē tuus, ergo est pater tuus. Aliud exēplū est ex famosis, & est, ꝙ omnis numerus est multus, qa numer⁹ est multitudo q̃dam, & oīs numerus, q est paucior alio, ē pauc⁹, sicq; omnis numerus ē mult⁹ & paucus simul. Oēs isti elenchi soluunt, qn̄ dicit, ꝙ hæc dispositio acciderit, & ꝙ non sit necessaria, & ꝙ acciderit huic Socrati, ꝙ interrogaueris de eo, & ignoras ipsum ex parte qua interrogasti de eo, sed nō ignoras ipsū ex pte qua ē Socrates,
L neq; eē interrogatū de eo est semp, neq; necessariū, & sic accidit Socrati si ingrediat domū, ꝙ ego cognoscā ipsum ꝙ sit Socrates, & ignorem de eo dispōnem, quæ accidit ei: sicq; est ipsum ingredi domū, & sic ēt est rn̄sio latētis ꝙ sciamus & nesciam⁹ ipsum. Quidā vir aūt (ꝑ quē puto innuere Platonē) ē q cōtradixit his elēchis ex eo, ꝙ dixit, ꝙ nō sit impossibile ꝙ sciā vnā rē ex quadā parte, & ignorē ex aliq̃ pte. Sed hāc cōtradictionē impedit breuitas plurib⁹ modis, quorū vn⁹ est, qa impossibile est
M ꝙ fiat ī cōtradictione cui⁹q; ꝙ ē ƒm accidēs, sicut ē sermo dicētis ꝓcedēs, hic ē tu⁹, & hic ē pater, ergo ē tu⁹ pater, & nō ē tu⁹, qm̄ cōtradictio hui⁹ ē, ꝙ ꝙ dixit, ꝙ acciderit tibi, ꝙ iste, q ē tu⁹, sit pr̄, & nō ē ex pte, q̃ ē tu⁹, ꝯtradictio aūt opꝫ ꝙ sit vl̄is & cōtinens totā falsitatē inuētam in ꝓmissa falsa, & hoc, quia iā inueniūt in vna eadē ꝓmissa diuersi modi falsitatis, & oportet vt contradictio sit contradictio, q̃ diuidat oēs modos, q sunt cōclusionis falsę. Pręterea q cōtradicit syllō ducēti ad impossibile litigioso qn̄ sciuerit ꝯclōnē, q̃ putauit arguēs quód

A ꝙ ſit impoſſibilis, eſſe poſſibilem, deſtruxit, ꝙ illa ſit ars ſyllogiſmi elenchi, qm̃ elenchus, quem intẽderat, nõ perficiť, & hoc, quia quilibet, q cõpoſuerit ſyllogiſmũ ad declarandũ per ipſum aliquã rem ducendo ad impoſſibilẽ, & cõcluſerit concluſionem poſſibile nõ impoſſibilẽ, nõ declararet aliquam rem, licet cõpoſuiſſet mille ſyllõs huius diſpõnis, ſed qñ nõ declararet hõ ex ſyllõ falſo, niſi hãc menſurã, nõ declararet rẽ à falſo, qđ eſt in ea, neque accidẽs eius, neq; cõſtruendo, neq; deſtruẽdo. B Fortaſſe ãt ipſum ponere cõcluſionẽ poſſibilẽ, facit putare, ꝙ ipẽ receperit illas p̃miſſas veras, qm̃ iam extimať, ꝙ illud, ex cuius poſitione nõ ſequiť falſum, ipſum ẽ verũ, ſed nõ eſt via ad deſtruẽdũ p̃miſſas falſas per ſyllogiſmos ducentes ad impoſſibile, qui oppugnãt, hoc eſt, qui cõcludũt cõtradictoriũ eius, qđ poſitũ eſt, niſi recipiẽdo, ꝙ concluſio ſit falſa. Exẽpli gratia, quia qui contradixit ſermoni Zenonis in deſtructiõe motus, q dicit, ꝙ ſi motus eẽt ens, oporteret, ꝙ mobile trãſiret ãte cõplementũ ꝓceſſus eius mediũ, & C ante illud mediũ, mediũ illius ẽt, & ex quo media, q̃ ſunt in vno ꝓceſſu ſunt infinita, ſeq̃ret, ꝙ mobilia tranſirent itinera infinita tẽpore infinito, hoc aũt eſt repugnans impoſſibile: ſicq; ergo mot⁹ nõ eſt ens. Si aũt diceret cõtradicẽs, ꝙ iſtud cõſequẽs nõ ſit impoſſibile omnibus modis, ei⁹ aũt impoſſibilitas eſt, ſi poſuiſſemus, ꝙ trãſiret ea tẽporibus finitis, nõ ẽ aũt impoſſibile ſi poneremus, ꝙ trãſiret ea tporibus ĩfinitis, qm̃ diſpoſitio tpis, & progreſſus eſt vna ſm id, qđ ſequitur ex hoc. Iſte itaq; contradixit huic ſyllogiſmo ſecũdũ hunc modum, licet iam deſtruxerit ſyllogiſmũ, qui conatus eſt deſtruere motum, tñ non accidit per declarationẽ falſi, ꝙ ẽ in eius p̃miſſis. Ille vero cõtradixit huic elencho ſophiſtico ex eo, ꝙ dixit, ꝙ mobile nõ tranſit ante cõplemẽtũ ſpatij ſpatia multa, ſed trãſit vnicũ ſpatiũ vnico tẽpore: oportuiſſet aũt, ꝙ tranſiret multa ſpatia, ſi vnus motus eẽt compoſitus ex plurib⁹ motibus in actu, & ſic vnũ ſpatiũ ex ſpatijs, iã itaque cõtradixiſſet falſo p̃miſſarũ: & ideo diceremus, ꝙ illa cõtradictio ſit ſm orationem, hæc aũt ſm ipſammet rem. E Pręterea, quia hęc cõtradictio iam debilitať etiã ſm artem Topicę quoniam non eſt famoſum, ꝙ dicatur, quòd vna eadem res ſit aliquo modo vera, & aliquo modo falſa, aut nota ſm qd, & ignota ſm quid. Sed cõtradictio famoſa in talib⁹ rebus eſt, ꝙ dicatur, ꝙ notum ſit id, quod nõ eſt ignoratum, qm̃ ſi Socrates eſſet qui ingreſſus fuit domũ, aut ille de quo fuit interrogatum, oportuit, ꝙ Socrates ſit ĩgreſſus domũ neceſſario, quatenus Socrates ꝑſeuerauerit eſſe, & ſic quatenus pſeuerauerit ille, de quo eſt interrogatũ, & ſit vnus Socrates, qui eſt, & F ingreſſus eſt domũ, aut de quo eſt interrogatio: ſicq; ergo, qđ notũ ẽ de Socrate apud vulg⁹ ẽ Socrate, qñ notus ẽ p ſe, & ignot⁹ eſt p accidẽs: qa qui nouerit, ꝙ hic ſit alb⁹, & ignorauerit, ꝙ ipſe ſit muſicus, iã cognouiſſet aliq̃ rẽ, & ignoraſſet rem a iã. De cõtradictione aũt elenchi, quo ſeqť, ꝙ numer⁹ ſit mult⁹, & pauc⁹ ſimul, qñ receperit falſum, qđ ẽ in eo: dicimus, ꝙ iã poſſibile eſt, ꝙ ſit mult⁹ ĩ cõparatione, ad qđ ẽ vltra ipſum infra ipsũ, & paucus ĩ cõparatione, ad

G qđ est vltra ipsum. Iã itaq; contigit ei talis breuitas, qualẽ diximus, sed ei⁹ contradictio perfecta est, ꝙ dicat̃ ei, ꝙ non omnis numerus, sit multus, quoniam binarius est numerus, & non est multus.

Quidam hominũ aũt est, qui visus est etiam sibi, ꝙ contradicamus elencho famoso, in quo dicat̃, ꝙ hic sit pater, & est tuus, sicque est pater tuus, & non est pater tuus, est quidẽ seruus tuus, ꝑꝑ ęquiuocationẽ, quæ est dictionis tuus, qm̃ significat possessionẽ, & significat nõ possessionẽ: & sicut est sermo dicẽtis, ille est seruus, & est tuus, sicq; est seruus tuus.
H Et nõ sicut putãt q̃dã, q̃a nemo putaret de dictione tuus, qñ cõiũxerit eã ad filiũ, aut ad patrẽ, ꝙ illa ꝑdicet̃ de possessione, & ideo nõ est hic ista fallacia, nisi q̃a accidit huic, qui est tuus, ꝙ sit ita: sicq; etiã est dispositio serui, q̃a nemo cõiũgeret ei dictionẽ tuus, & putaret̃ res q̃ nõ sit possessio: sicq; nõ est deceptio huius, nisi q̃a est ei per accidẽs, & est ꝙ accideret ei, q̃ est filius tuus, ꝙ sit seru⁹. Et ex hoc est, ꝙ omnis scientia est bona, & q̃dã scientię malorũ sunt malę, q̃dã ergo scientię sunt itaq; quid
I bonũ, & non bonũ, qm̃ iã putat̃, ꝙ fallacia huius prouenerit ꝑꝑ æquiuocationẽ, quę est genitiui, qm̃ quatenus attribuim⁹ genitiuũ malis, & ad ęquiuocationẽ, q̃ est, ac si dixerim⁹, ꝙ hõ sit aĩalis, nemo ĩtelligeret ex hoc attributo, nisi vnã rem solũ: sed fallacia accñs huic ẽ ꝓpter eas, q̃a putauerat, ꝙ id, ꝙ acciderit malo, sit malũ simpl'r, & non est ita. Id aũt est malũ ex parte q̃ accidit ei, ꝙ sit notitia mali, non quòd illud sit malum, immo est notitia.

De vera responsiõe

Quando aũt supposita fuerit res vera simpl'r, ex parte qua est in vno ꝑdicamẽto ipsorũ prędicamẽtorũ, aut sub̃æ, aut quantitatis, aut qualitatis, aut relationis, nõ accidit ei, ꝙ putet̃ de eo, ꝙ iã secutũ sit ab eo suũ cõtradictoriũ, sicut putat̃, ꝙ sequat̃ hoc ex aliquibus rebus. Res autẽ, ex quarũ positione putat̃, ꝙ accidat cõtradictoriũ illius rei, q̃ posita fuerat sunt q̃ inueniunt̃ cõpositæ ex diuersis ꝑdicamẽtis, & vniuersaliter ex generibus diuersis: veruntamẽ, qñ acciperet̃ res, ex parte qua est cõposita cũ aliquo genere, & sequitur ab illa eius contradictoriũ, ex parte qua ẽ simplex, iã nõ seq̃t̃ ei⁹ contradictoriũ ſm veritatẽ, sed putat̃, ꝙ sit ꝯtradictoriũ: & ideo fit hæc cõtradictio, qñ apparet hęc res, q̃ cõponit̃ secũ, adeo, ꝙ putaret̃, ꝙ ex eius positione sequat̃ eius ablatio, & ex ei⁹ affirmatione sequit̃ eius negatio. Et oẽs fallacię, q̃ cõstruuntur ſm hunc locũ qñ cõsiderant̃, apparet, ꝙ hęc sit earũ causa, sicut qñ dicit̃ vidistin amice? nõne est impossibile, ꝙ sit ens ex nõ ente? qñ itaq; dixerit, ꝙ sic diceretur ei, nõne hic equus est ens ex nõ ente equo: sicq; ergo est ens ex non ente, & ex ẽte simul: & hoc: q̃a ens in primo sermone accipit̃ simplex, & in secũdo cõplexũ, & cõclusit contradictoriũ simplex. Et nõ ẽ impossibile enti simplici, ꝙ sit nõ ens cõpositũ: hoc est, ꝙ ens simpl'r sit nõ ens equ⁹. Et sic ẽt fallacia, qua dicit̃, nũquid ꝙ hõ iuret verũ, est bonũ, & ꝙ iuret falsum, est turpe? Sicq; ergo ꝙ iuret ẽ bonũ & turpe simul: & hoc, quia iuramẽtũ nõ accipit̃ in duob⁹ sermonib⁹ simplex, sed accipit̃ complexũ cũ attributione rerũ cõtrariarũ, & putat̃, ꝙ sit cõtrariũ, & si acciperet̃, ꝙ iuret simplex latẽs in duobus

K ad positũ fallaciã.

L

M

A bus locis, esset falsũ, ꝙ puteť de eo, ꝙ accidat ex eius positione eius ablatio. Et huius generis est, qñ diciť, vidistin sanitatẽ? nõne ẽ bona, mali aũt est mala? sicq; ẽ bona, & mala simul. Et sicut, qñ dr̃, nonne diuitiæ eius, qui vtiť opib⁹ sunt bonę? malorũ aũt sunt malę? sicq; diuitiæ sunt bonæ & malæ simul. Et alij elenchi qbus vtiť Aristo. in hoc cap. oẽs ingrediunť hoc genus Et huius causa est hęc eadẽ cã, & mod⁹ eorũ cõtradictionis est iste idẽ modus: hoc ẽ, ꝙ consideremus dispõnẽ p̃missarũ in se, & dispõnẽ earũ cũ cõcl'one, & B cognoscam⁹ dispõnẽ, qua differũt, postq̃ ĩpoľe est, ꝙ sequať ex aliqua re ei⁹ cõtradictoriũ, & nõ putaretur hoc de ea, qñ acciperet simplex, sed qñ acciperet cõplexa, sicut diximus.

De *solutione sex vltimorum locorum extra dictionem.* *Cap.* 5.

EAs vero q̃ sunt ꝑꝑ id, ꝙ p̃cipue, illud aũt, vel qua, vel vbi, vel aliquo modo, vel ad aliquid diciť, et nõ simpliciter soluẽdũ est, cõsiderãdo cõclusionẽ ad cõtradictionẽ, si contingit horũ aliquid passas esse. C Nã cõtraria, et opposita, & affirmationẽ, & negationẽ, simpľr q̃dẽ impossibile inesse eidẽ, qua aũt vtrũq;, vel ad aliquid, vel aliquo modo, vel hoc q̃dẽ quà, illđ aũt simpľr nihil ꝓhibet, quare si hoc q̃dẽ simpľr, illud aũt qua, nondũ est redargutio. Hoc aũt in cõclusione cõsiderãdũ, ad cõtradictionẽ. Sunt autem huiusmodi orationes omnes id habẽtes: putasne cõtingit ꝙ nõ est esse? attamẽ nõ est aliq̃d id, ꝙ non est. Siľr aũt & quod est nõ erit: D nã, nõ erit aliquid cũ sunt. Nunquid contingit eundẽ simul bene iurare, & peierare? Nunquid possibile est simul eidẽ, suadere & dissuadere? An neq; eẽ quid, & esse idẽ? ꝙ aũt nõ est, nõ si est quid, etiã est simpľr. Neq; si bene iurat id quidem, et qua, necesse est, & bene iurare: nã q̃ iurat se peieraturũ, bñ iurat peierans hoc solũ, at nõ bene iurat. Neq; q̃ dissuadet, suadet, sed ſm quid suadet. Similis autẽ ratio est, & de eo, ꝙ est mentiri eundem simul, & verũ dicere, sed propter id, quo non est facile inspicere, E vtrũ quis assignet simpľr veracẽ esse, vel mendacẽ, difficile apparet. Prohibet aũt eundẽ nihil simpľr quidem esse mendacem, qua aũt veracem, vel alicuius eẽ veracem autem non, siľr autem, & in ad aliquid, & vbi, & qñ: omnes enim huiusmodi orationes ꝑꝑ id accidunt. Putasne sanitas, vel diuitiæ bonum? attamẽ insipienti, & nõ recte vtenti nõ bonum: ergo bonum, & nõ bonum. Est ne sanum esse, vel potestatem habere in ciuitate bonũ? F veruntamẽ est qñq; non bonũ: idem igitur eidem bonũ, & non bonũ. An nihil prohibet ꝙ simpliciter est bonum, huic nõ esse bonum? aut huic quidem bonũ at non nunc, vel non hoc in loco bonum. Putasne, quod non vult sapiẽs, malum? amittere autem non vult bonum, malum igitur bonum. Non enim idem est dicere

Captiones inexplicabiliũ quæ & vane pronũciata.

G cere malum est bonũ, & amittere bonũ. Similiter autẽ, & quæ de fure est oratio, nõ enim si malũ est fur, etiã capere est malũ, ergo vult malũ, sed potius bonũ: nã capere bonũ est. Et ęgritudo malũ est, sed nõ amittere ægritudinẽ malũ. Putasne iustũ iniusto, & ꝙ iuste eo qđ iniuste magis eligẽdũ est? sed mori iniuste magis est eligendum. Putasne iustũ est sua habere quenqꝫ? quę aũt aliquis adiudicabit ẜm opinionem suã et si sit falsa, sua sunt H ex lege, idem igitur istũ & iniustum. Et vtrum oportet iudicare eũ, qui iusta dicit, an qui iniusta? at vero eũ, qui iniuriã passus est, iustũ est abũde dicere, q̃ passus ẽ, antea aũt erãt iniusta. Nõ enĩ etsi pati aliqd iniuste eligẽdũ, id ꝙ ẽ iniuste eligibilius, q̃ ꝙ iuste, sed simplr quidem ꝙ iuste: hoc aũt nihil ꝓhibet: si iniuste, an iuste. & habere sua quẽqꝫ iustum, aliena aũt non iustũ. Iudicium vero hoc iustum esse I nihil prohibet, vt ꝙ sit ẜm opinionem iudicantis: non enim si iustum est hoc modo vel huic, & simplr iustum est. Similiter autẽ, & quæ iniusta sunt, nihil prohibet dicere ea iustũ esse: nõ enim si dicere iustũ est, necesse est iusta esse, sicut nec si est vtile dicere vtilia: similiter aũt & in iniustis, quare non si quæ dicuntur iniusta, qui dicit iniusta conuincitur: dicit enim quæ dicere est iusta, simpliciter autẽm & q̃ pati iniusta, iis autem, quæ pp

Iuscitia redargutionis.

definitionem fiunt redargutiones, quemadmodum dictum est prius, obsistendum considerantibus cõclusionem ad contradictionem, vt si idem, et ẜm idem, & ad idem, & similiter, & in eodem tempore. Si vero in principio interroget, non confitendũ, (quoniam impossibile est idem esse & duplum, & nõ duplum,) sed dicendum, nõ sic vt forte sit redarguere cõfitentem. Sunt autẽ omnes hæ orationes propter hoc. Putas qui nouit, quodqꝫ ꝙ quamqꝫ cognouit rem: & qui ignorat similiter? cognoscens autem quis Coriscum ꝙ Coriscus, ignorabit ꝙ musicus, quare idẽ cognoscit, & ignorat. Putasne quadricubitũ tricubito maius? fieri enim põt ex tricubito quadricubitũ ẜm lõgitudinem: maius aũt minore maius, idem igitur eodem ẜm idẽ maius, & minus. Illa vero, quę fiunt propter id, quod petunt, atque sumunt ꝙ in principio, si interrogãti q̃dem manifestum sit, nõ dandũ, neque si probabile sit dicentem esse veracem: si autem lateant, ignorantiam ob vitiositatem talium orationũ ad interrogantẽ retorquendũ, tãquam nõ redarguẽtẽ: nã, redargutio sine eo est, ꝙ in principio: deinde datum est, non vt eo vteretur, sed vt ad illud colligeret cõtrarium, vt in nõ semotis redargutionibus. Et eas, quę propter cõsequẽs sunt conectãtes, in ipsa oratiõe mõstrãdũ; est ãt duplex sequentiũ con-

A cõsequentia, aut enim vt particulare sequitur vniuersale, vt hominem animal, (postulāt enim si hoc cum illo, & illud esse cum hoc,) aut ſm oppositiones: nā si huic est illud cõsequēs, & opposito oppositum: pp ꝙ, et Melissi orõ: nam, si genitū ē, habet principium: ingenitū postulat nō habere principium, quare si ingenitū est cœlum, & infinitum, id autem non est, è conuerso enim cõsequentia. Quæcunq; autem B pp id, quod additur aliquid colligunt, considerandū si (eo sublato) accidit nihil minus impossibile: deīde id manifestādū, et dicendū ꝙ dedit non tanquā videretur, sed vt ad orationē, quo vero vsus est, nihil ad orationē. Ad eas autem, quæ plures interrogationes vnā faciunt, statim in principio determinādū est. Nā interrogatio vna est, ad quā vna rñsio est: quare neque plura de vno, neq; vnū de pluribus, sed vnū de vno affirmandū vel ne- C gādū. Sicut aūt in ęquocis qñq; quidem ambobus, qñq; neutri inest, quare cum nō simplex est interrogatio, simpl'r rñdentib⁹ nihil accidit pati, similiter et in his, qñ igiť plura vni, vel vnū pluribus inest, vel nō inest, simpl'r danti, & hoc peccato peccanti nihil contrarium accidit. Qñq; autem huic quidem inest, illi autem non aut plura de pluribus, & est, vt insint ambobus, est autem, vt nō insint rursum, quare id cauendum. Vt in his orationibus, si hoc quidē est bo- D nū, illud aūt malum, ꝙ verū est dicere, qm̄ hęc bonū, & malum & rursum, neq; bonum, neque malū, non.n.inest vtrunq; vtriq;, quare idē bonū & malū, & neq; bonū, neq; malū. Et si vnūquodq; ipsum sibi idem est, & alijs diuersum, qm̄ nō alijs eadē sed sibi, & diuersa eisdē, ipsa sibimet diuersa & eadē. Amplius, si bonū quidē malū sit, malū autē bonū, duo vtiq; fient. Et duorū & inęqualium vtrūq; ipsum sibi esse æquale, quare æqualia, et E inæqualia ipsa sibi. Incidunt autem hæ orationes, & in alias solutiones, nā ambo, et omnia, plura significant, nō igiť idem præter nomen accidit affirmare, & negare: id aūt non erat redargutio, sed manifestum, qm̄ si non vna interrogatio plures fiāt, sed vnum de vno affirmet, aut neget, id non erit impossibile.

Sermo de Cautela ad secundum quid, & simpliciter, seu ad secundum accidens, & necessariū. Cap. 5.

F

Conuenit autem rñdenti, ꝙ aduertat sermonem redarguentis, qui accidit propter omissionem conditionis ipsius cõtradictorij. Et primo quidē, an iste sermo inferat contradictorium positionis, necne? & si nō inferat aduertēdū, an medi⁹ terminus accipiatur in duabus præmissis secundum vnam dispositionē, aut ſm duas dispositiones diuersas, & an extremitas maior & minor sint eædem in conclusione secundum vnā dispositionē, aut differant

G ſm aliquam diſpoſitionẽ, quia, qñ obſeruarent̃ iſtæ res, non fieret elenchus ex hoc capitulo, & qñ interrogaremus de aliqua re bis, an ſit ita, aut non ſit ita, nõ reciperetur illud ſimpl'r, ſed diceret̃, eſt ita ex tali parte, & non eſt ita ex tali parte. ſicut ſi interrogaret̃, an binarius ſit duplus, aut non duplus, & diceret̃ ꝙ ſit duplus talis, aut nõ duplus talis. Et fallaciæ, q̃ ſunt huius capituli, ſũt, ſicut ſermones dicentis, nonne qui addiſcit rẽ nõ ignorat eã? & qui ignorat
H rẽ neſcit eã? & ſi rñderet, ſic, tũc diceretur, tu ſcis Socratem, ꝙ ſit Socrates, & neſcis, ꝙ ſit muſic⁹, tu itaq; cognoſcis ipſum, & ignoras eũ ſimul.

De cautela ad duas interrogationes ſimul poſitas.

Et plurimũ cõuenit cauere in interrogationibus, qñ cõiungerentur duæ interrogationes in vnã interrogationẽ, ꝙ non rñdeatur ad eas ſm duas diſpoſitiones oppoſitas, qñ eẽt in illis rebus, de quibus interrogaremus, ac ſi eſſet vna res: ſicut ſi interrogaret̃ de duobus hominibus, quorũ vn⁹ eſſet iuſtus, & alter iniuſtus, & diceret qſpiã, ꝙ ſunt iuſtus & ini-
I quus, qm̃ hoc etiã verificat̃ de aggregato eorũ: qm̃, qñ reſpõſio eſſet ita, tũc eẽt ſophiſtarũ locus pluriũ fallaciarũ, & hoc, qa ipſi dicerẽt, ſi vtriq; eſſent iuſt⁹ & iniquus, ipſemet iuſt⁹ eſſet iniquus, & iniqu⁹ iuſt⁹, aut iniquus nõ iniquus, & iuſt⁹ nõ iuſtus.

De cautela ad vnã interrogatiõem đ vno aggregato, aut đ pluribus.

Et non euaderemus ab hac fallacia, ſi ferrem⁹ dictionẽ aggregati ſi eſſet vniuerſitas, & dictionẽ duorũ, ſi duo, & ideo nõ ꝯuenit, ꝙ ſit rñſio in talib⁹ rebus ꝑ oppoſita, licet eſſet vera, qa aperiret litigantibus ianuã magnã, licet manifeſtũ ſit, ꝙ nõ accidat talis rñſio ſm veritatem, qa qđ verificatur de aggregato, non verificatur de vnoquoque eorum.

K

Dilutiones nugationis, & ſolœciſmi. Cap. 6.

Locus nugatione.

IN illis autẽ, q̃ deducunt ad idem frequenter dicere, manifeſtũ ꝙ nõ dandũ eorũ q̃ ad aliquid dicunt̃, ſignificare aliquid ſeparatas ꝑ ſe p̄dicationes, vt duplum, ſine eo ꝙ eſt dimidĳ quid ineſſe apparet: nã & decẽ in deficientibus vno ad decẽ, & facere in nõ facere, & oĩno in negatione affirmatio, nõ tñ ſi quis dicat hoc non eſſe album, dicit idẽ album eſſe: duplum autem
L neq; ſignificat aliquid fortaſſe, quemadmodũ, neq; ꝙ in dimidio, ꝙ ſi forte ſignificat, attamẽ non idẽ, & coniunctũ, neq; ſciẽtia in ſpecie, vt ſi eſt medicina ſcientia, ipſum ꝙ cõmune, illud autem erat ſciẽtia ſcibilis. In ĳs aũt, quæ per ſe oſtendunt̃ prædicatis, id dicendũ, ꝙ nõ idem eſt ſeorſum, & in orõne ꝙ oſtendit̃: nã cauum cõiter quidem idem ſignificat in ſimo, & curuo, additũ autem, nihil prohibet hoc
M qdem naſo, illud aũt cruri ſignificare, & nihil differt dicere, naſus ſimus, & naſus cauus. Amplius, non danda eſt dictio ſecũdum rectũ, falſum enim eſt, nã non eſt ſimum naſus cauus, ſed naſi hoc vt paſſio, quare nihil ẽ abſonum, ſi naſus ſimus, eſt naſus habens cauitatem naſi.

Loc⁹ pro ſolœciſmo.

De ſolœciſmis aũt pp qd apparent accidere, dixim⁹ prius, quõ mõ autem ſoluendũ, in ipſis orationibus erit manifeſtum. Omnes enim hmõdi volunt conſtruere.

Putas

A Putas quod dicis quippiã vere esse, ẽt est illud vere? dicis autẽ quippiã lapidẽ esse, ẽ igitͤ quippiam lapidẽ. An dicere lapidẽ non est dicere quod, sed quẽ, nõ hoc, sed hunc? si igitur dicat aliquis, putas quem vere dicis est istũ? nõ vr̃ Romane loqui. quẽadmodum neq; si dicat, putas quã dicis esse, est iste? lignũ aũt dicere iste, vel quæcũq; neq; masculinum, neq; fœmininũ significãt, nihil refert: quare ẽt nõ fit solœcismus, si quod dicis esse, ẽ
B istud: lignum autẽ dicis esse, est igitur lignum istud: lapis aũt & iste, masculini habẽt declinationem. Quòd si quis dicat, putasne iste, illa est? deinde rursũ, q̃d aũt nõne iste est Coriscus? ita dicat, est igitͤ illa: non collegit solœcismũ, si Coriscus etiã non significet idem quod illa: non dat aũt qui respondet, sed oportet hoc præinterrogare: si autẽ neq; est, neq; dat, non colligit, neq; in eo quod est esse aliquid, neq; ad eũ qui interrogatus est. Similiter
C igitͤ oportet, & illic lapidẽ significare iste, si aũt neq; est, neq; datur, non dicenda cõclusio: apparet aũt eo q̃ dissimilis casus nominis, similis appareat. Putasne verum est dicere, qm̃ ista est id, quod esse ais eã? esse aũt ais aspidem, est igitur ista aspidem. An nõ necesse est, si non ista, aspidẽ significat, sed aspis, aspidem aũt istam, neq; si quẽ dicis esse istũ est iste: dicis aũt istum, esse Cleonem: est igitur iste Cleonem, nõ enim est iste Cleonem, dictũ est D
enim, qm̃ quem dico istũ esse, ẽ iste non istũ, neq; enim Romane dicetͤ, quo pacto interrogatio dicta. Putas, istud scis? istud aũt ẽ lapis, scis igitͤ lapis. An non idẽ significat istud ĩ eo, quod est, putas istud scis, & in hoc, istud aũt lapis: sed in primo quidem hũc, in posteriore aũt hic. Putasne cuius scientiam habes, scis illud? scientiam aũt habes lapidis, scis igitͤ lapidis. An huius quidem lapidis, dicis, hũc aũt lapidem? E
datum est aũt cuius scientiã habes illud scis, nõ illius, sed illud, quare non lapidis, sed lapidem. Quòd igitͤ hmõi orationes non colligunt solœcismum, sed apparent, & propter quid apparent, & qũo est obsistẽdũ illis, est manifestum ex ijs quæ dicta sunt.

Sermo de Nugatione, & eius Solutione, & Cautela ab ea. Cap. 6.

QVando aũt interrogans interrogaret de loco, qui conducit respondentem in nugationem est, sicut diximus, s̃m duo loca, quorũ F
vnus est in notificatione rerum, q̃ sunt relationis, & secũdus est in definitione rerum, in quarũ definitionibus accipiunͤ sua substãtia: cõuenit itaq; respondenti, qñ interrogatͤ de reb⁹ relatiuis, & coegerit ipsum ĩterrogãs in nugationẽ, q̃ declaret, q̃ impoſſe sit, q̃ hoc notificet substãtiam vnius earum, nisi qñ acciperetͤ in ea substãtia alterius, qñ notificaretur ex parte qua sunt relatiua, nõ ex parte qua sunt in alio p̃dicamento: exempli gratia, quia nõ sciretur duplum, inquantum est duplũ, nisi per

G per ſcientiã medij. Iam aũt, ꝙ notifi cet ꝑ ſuã ſubſtantiã nõ eſſe ex parte qua ẽ relationis, ſed ex parte qua ẽ quãtitatis, ſicut ꝙ sciret, ꝙ duplũ ſit binarius, aut quaternari⁹: ſed q ſci- ret, ꝙ duplũ ſit binarius vel quater- narius, nõ ſciret relationẽ: & ſic qui ſciret ſcientiã ex parte qua ẽ alicui⁹ artis artiũ, ac ſi diceres ſciam medici nę, ipſe quidẽ ſciret ex parte qua eſt capituli qualitatis, nõ capituli rela- tionis: & ſi ſciret ipm in caplo rela- tionis, nõ ſciret ipſum niſi ꝑ rem, ad quã eſt, & ꝙ declaret vlr, ꝙ nõ acci- dat ex nugatione, inquantũ notifica
H retur contradictoriũ nugationis: & hoc, quia qui definiuit denarium, ꝙ ſit numerus qui componit ex vni tate, & vnitate, donec ꝯſumeret vni tates q̃ ſunt in eo, iã nugaret, & nõ cõduceret falſum mendaciũ: & ſic definitiones affirmatiuæ nugant in eẽ negatiuæ: & nõ ꝓueniret ex hoc impoſſe: & hoc, qa negatio dicti no- ſtri facere, eſt nõ facere, & illud ẽ ne gatio ſui ꝑdicamẽti. Et qui rñderit de re an ſit alba, ꝙ nõ ſit alba, iã nu- gauit: ſed nemo viſus eſt ſibi ꝙ tule rit impoſſe, qñ autem coegerit reſpõ dẽtem interrogationis ex definitio-
I nibus accidẽtiũ, quæ ſunt in ſua de finitione in nugationẽ, ſicut ſi inter rogaretur quid eſt naſus aquilin⁹, eſſet dñia inter id, quod interrogaue rit de eo, & inter id, quod responde ret, & reſpõderet ꝙ ſit naſus, in quo non inuenitur cauitas, quę eſt in re liquis naribus hominũ. Conuenit itaq;, ꝙ declaremus ei, ꝙ eius inter- rogatio eſt, q̃ cogeret ipſum ĩ nuga- tionem: & hoc, quia ſi interrogaret quid ẽ aquilinitas naris, eſſet inſio, ꝙ ſit naris, & hoc eſſet ſua dña, ex quo ſignificaret ipſum nomẽ, poſtq̃ hæc fuit ſemita definitionũ cũ no- minibus, hoc eſt, ꝙ intelligat defini tio diſtincte, qđ dederat intelligere nomen cõfuſum. Et dr̃, ꝙ, ſi interro garet quid ẽ naris aquilina, ſi reſpõ deret, ꝙ ſit naris curua, nõ eſſet dñia inter id, quod interrogaret de eo, & inter quod reſponſum eſſet, & eſſet ſm gradũ ei⁹ qui permutauerit no- men noĩe, & ideo indiguiſſet diſtin guere dictionẽ curuitatis, quæ inue nitur in reliquis narib⁹ hominum, qm̃ eius eſt curuitas, quę eſt cruriũ, cui eſt nomẽ impoſitũ in idiomate Arabico, qm̃ in hac interrogatione nõ relinqueret aliqua res ꝓpria ei, L niſi id, quod ſignificat curuitas, pro pterea, quia cũ hoc, ꝙ ſit res neceſſa ria ſm iſtam interrogationẽ, nõ eſt hic nugatio, poſtq̃ eſſet ei dubiũ ſi- gnificatũ iſti⁹ curuitatis quid ſit, & poſtq̃ fuit varium ſm mẽbra, in qui bus eſt: & nõ eſt ei impoſſibile. Im- poſſibile aũt eſſet ſi intelligeret hic curuitas, quæ eſt in cruribus.

De ſoloeciſmo. Sermones aũt latentes ſunt, quo- rum intellectũ eſt impoſſe, & illa eſt vna rerũ, in quas ferret ſophiſta: ex quo aũt loc⁹ qui attribuit ſuis idio- matib⁹ nõ eſt cõis, nobis & illis fuit M ẽt, quod dixit in quibuſdam iſtorũ locorum propriũ ſuis idiomatibus, aut non cõe nobis & illis. Nobis aũt conuenit, ꝙ conſideremus hoc gen⁹ in idiomate Arabum, & ſi inuenit, conſideremus, an habeat locum, ex quo procedant iſtę res, nec ne, & an ſit ſolertia ĩ ſua cõtradictione. Abu mazar aũt viſus eſt ſibi, ꝙ hoc gen⁹ eloquij eſt, quod appellatur Arabi ce haya, & ꝙ iam accidat ex defectu orõnis, ſicut nugatio accidit ex ſup fluo orationis. Conuenit autem, ꝙ perſcrutet totũ hoc, & ſciam⁹ quid ſit

A sithaya f̄m veritatem, & quid sit f̄m extimationē, & ex quibus locis proueniat talis dispō in idiomate Arabum, aut in idiomatibus singularū nationum, si esset hic talis fallacia communis omnibus nationibus.

De oratione facili, difficili, & acuta. Cap. 7.

OPortet autem intelligere, q̄m omniū orationū alię quidē sunt faciles cōspici, aliæ āt difficiliores, pp id, qd̄ & in aliquo subdole decipiūt audientē, cùm frequenter eędē illis B existant: nā eandem orationem oportet vocare, q̄ propter idem fit, eadem aūt oratio, alĳs quidē propter dictionem, alĳs aūt propter accidens, alĳs vero propter aliud videbitur esse: quia vnūquodq; translatiuum nō sil'r est manifestū. Quemadmodum igitur in ĳs, quę sunt propter ęquiuocationē, qui modus vr̄ esse ineptissimus captiosarum rōcinationū: hęc quidē & quibuslibet sunt manifesta, (nam & orationes pene ridiculosę sunt oēs pro C pter dictionē: Vt vir ferebat̄ curru ī schalas, vbi venit seru⁹, apd̄ Cereamʔ Et Boreas purusneʔ nō certe, perdit enim pauperem, & ementē. Et vtra boum ante parietʔ neutra: sed retro ambæ. Purasne est Euarchusʔ nō certe, sed Apollonides: eodem aūt modo, & aliarū fere q̄ plurimę,) illa autem & peritissimos videntur latere. signum autem horum, q̄m contendunt sępe de nominibus, vt vtrū idem significent de omnibus ens & vnū, an aliud: alĳs D enim videtur significare ens & vnū: alĳ aūt Zenonis orationē, & Parmenidis soluūt, eo q̄ multipliciter dicāt vnū dici, & ens. Similiter aūt et propter accidēs & aliorum singulum quodq;. aliæ quidē orationes erunt faciles videri, alię vero difficiliores. & sumere in quo genere, et vtrū redargutio, an non redargutio, non facile similiter in oībus est.

Boreas, pur⁹ dr̄ q̄ sit scopa, & deuerticulū aeris nubes purgans, cœlumq; serenans.

Est aūt acuta oratio, quæ dubitare facit maxime, mordet enim hæc maxime: dubitatio aūt est E duplex, hęc quidē in syllogizantibus, quā eligat quis interrogationū, illa aūt in cōtentiose sustinentibus, qūo dicat quis propositū. Quapropter in ĳs, quæ syllogizant, acutiores orationes inquirere magis faciunt: ē aūt ea, quę syllogizat quidē, oratio acutissima, si ex q̄ maxime apparētibus, q̄ maxime probabile interimit: nam, cùm vna oratio sit transposita contradictione, oēs similiter habebit syll'os: semper enim ex probabilibus similiter F ꝓbabile īterimet, aut cōstruet: quapropter dubitare necessariū est. Maxime igr̄ talis acuta, quæ ex ęquo conclusionē facit interrogationibus: secunda aūt, quæ ex omnibus similibus: hęc enim sil'r faciet dubitare, quę interrogationum interimenda est, id autem difficile est: nam interimendum quidē, quid aūt interimendum, dubium. Contentiosarū autem acutissima, quę primum

statim

G statim dubia est vtrum syllogizat, an nõ, vel vtrũ propter falsum, an diuisionem solutio: scđa aũt aliarum, quæ manifesta quidem ꝙ pp̄ diuisionem, vel ĩteremptionẽ est: non tñ est explorata, per cuius interrogationũ interemptionẽ, vel diuisionem, soluenda est, s. vtrum propter conclusionem, an propter aliquã interrogationũ id est. Quandoq; igitur non syllogizans oratio facilis est, si sint valde inopinabilia, vel falsa quę sumuntur: qñq; aũt non digna despici: nam, qñ
H deest aliqua talium interrogationum, de qua oratio, & propter quã est: & qui nõ sumit illã, & colligit: inepta est ratiocinatio: qñ aũt eorum, quę extrinsecus non despicienda vllo modo: sed oratio quidẽ iusta, interrogans autem non probe interrogauit. Et est sane soluendũ qñq; quidẽ ad orationẽ, qñq; aũt ad interrogantẽ, et interrogationem, qñq; vero ad neutrũ horum: silr & in
I terrogãdum & syllogizandum est, & ad positionẽ, & ad respondentem, & ad tempus: quando fuerit pluris temporis egens solutio, q̃ præsentis tẽporis, (quo disputatur.) ad solutionem.

Sermo de diuisione sophismatum per Solubile, & Insolubile. Cap. 7.

SErmonum aũt sophisticorũ quidam est, cuius notitia est difficilis, & quidã est, cuius notitia est facilis, difficilis aũt est pp̄ difficultatem ipsiusmet loci: & hoc, quia quidam eorum est vehementis fallaciæ, qm̃ in eo ẽ reliquũ vnius speciei ex spe- K
ciebus rerũ sophisticarũ, sicut, ꝙ sit sophisticus propter id, quod est ſm accidens, & pp̄ ęquiuocationem nominis, & alias species locorum sophisticorum. Sermo autem sophisticus vehemẽtis fallaciæ est ille, quo non constaret nobis cito, ꝙ falsum sit in eo, sed venerit propter formã syllogismi, aut ex ambobus simul, deinde post hæc cum difficultate id de quo scimus, ꝙ falsum est in eo, ẽ propter præmissas eius, & nõ scitur ex qua præmissa, neq; scitur in qua præmissa sit accidens,

Sermo aũt difficilis solutionis ex istis est, cuius p̄missæ sunt famosio- L
res cõclusione: qm̃ sermo, qui talis fuerit, multotiẽs destruit famosa, & pluries est, de quibꝰ latet ipsa dispositio, quando fuerit interrogatio de duobꝰ extremis cõtradictorijs, quorum neutrum est famosius altero, quoniam difficile erit nobis, quod duorum extremorum reciperetur.

Sermo aũt facilis solutionis est, qui fit ex rebus nõ famosis, aut absurdis, & est sermo qui non reciperetur à respondente.

Quando autem interrogaret respondens de pręmissis famosis, non M
conuenit ꝙ vilipendat interrogantem, licet non ordinauerit ei illas, neq; cognoscatur sermo clare, & cogeretur ꝙ largiatur contradictionẽ aliquando secundum orationem, & aliquando secundum proferentem, cum notificet ei, quod non inueniatur interrogatio, quoniam interrogatio aliquando fit secundũ ipsummet interrogantem, & aliquando fit secundũ respondentem, & aliquando fit secundum tempus proprium.

De quędã vti cautela rñdẽtis

A *Epilogus octo praecedentium, & duorum praesentium librorum. Cap. 8.*

EX quot igit, & ex quibus fiũt ijs, q disputãt captiosę rõcinationes, & quomodo ostẽdemus falsum, & inopinabilia dicere faciem⁹, amplius autẽ ex quib⁹ accidit syllʹs, & quõ interrogandũ, & quis ordo interrogationũ, insuper aũt ad quid sunt vtiles hmõi oẽs orationes, et de respõsione simpľr omni, et quo modo soluendũ est orones, & syllʹos, dicta sint de oĩb⁹ à no
B bis hæc: reliquũ ãt est de eo, qđ à principio erat ꝓpositũ, ad memoriã reuocãtes, quippiã de ea re sub breuitate dicere, & finem imponere dictis. Pręmisim⁹ igitur, inueniẽdi facultatẽ quandã rõcinatiuã de ꝓposito ex ijs, q̃ sunt q̃ꝫ probabilissima: id enim opus est dialectices ſm se & tentatiuæ. Quia aũt pręinstruit qs ab ea pp sophistices vicinitatẽ, vt non solũ experimentũ possit sumere dialectico more, sed etiã quasi scientifico: pp id non solũ
C dictũ negotij officiũ posuimus orationẽ posse sumere, sed ẽt vt orationẽ sustinẽtes tutemur positionẽ p quàm probabilissima siľi modo: cãm aũt dixim⁹ hui⁹, qa & pp id Socrates interrogabat, sed nõ respõdebat: cõfitebatur, n. se non scire. Manifestũ aũt est in priorib⁹ ex quot, & ad qđ id erit, & vnde idonei erim⁹ horum: adhuc aũt quõ interroganda, vel ordinãda qõ oĩs, & de respõsionibus, & solutionib⁹ quę

In lib. Topicorũ p̃sertim in octauo.

sunt ad syllʹos: patefactũ est aũt, D & de alijs quæcũqꝫ huiusce disciplinę sunt orationes: p̃ter hęc autem, & de captiosis ratiocinationibus ꝑtractauimus quẽadmodum dixim⁹ iã prius: ꝙ igit nacta sunt finẽ sufficiẽter ea, q̃ proposuimus, manifestũ. Operępre cium aũt est nos nõ latere quidnã accidit circa hoc negociũ: nã eorũ, quæ inueniunt oĩum, quæ qdẽ ab alijs sumpta sunt prius, elaborata paulatim incremẽtũ sumũt ab illis, q postmodũ acci piũt: q̃ aũt ab initio cõperiunt, E paruum in primis sumere solẽt incremẽtũ, attamẽ vtilius multo, cõ (quod postea ab alijs fit) accremẽto: maximum. n. fortasse principium oĩum, vt dr, quare & difficillimum: quãto. n. potestate validissimũ, tanto mole minimũ, difficillimũ est videri: eo aũt comperto, facile est adijcere coaptareqꝫ reliquũ. Quod et circa rhetoricas orones accidit, pene aũt, et circa alias artes oẽs: nã qui principia inuenere, oĩno ad exiguũ quid ꝑduxerũt: qui aũt F nũc celebriores habenť, vẽdicantes à multis, velut ex successione particulatim colligẽtes, sic auxerunt. Tisias quidẽ post priores, Thrasymachus vero post Tisiã.

Theodorus aũt post hunc, & multi multas coadunauere ptes quapropter nihil mirũ, si in amplũ qdẽ creuerit ars. Huius aũt negocij non hoc qdẽ erat exploratũ, illud ãt nõ erat, verũ nihil ipsius prorsus erat: nã eorũ qui circa

G circa litigiosas orones erãt mercenarij, sil'is qdẽ doctrina, Gorgiæ negotio: orationes enim hi qdẽ rhetoricas, illi aũt ĩterrogatiuas docebãt ediscere, ĩ quas sę pius ĩcidere solebãt alternatim vtrorũq; adinuicẽ orones: quapropter velox qdẽ, vtpote quæ sine arte erat doctrina: discẽtib⁹ ab illis: non.n.artẽ, sed quæ ab arte sunt dãtes, arbitrati sunt lo qui erudite, perinde, ac si quis disciplinã dicat se tradere, vt non doleãt pedes: deĩde sutoriã qdẽ H nõ doceat, neq; vnde possint cõparari talia, det aũt cũ plurima genera omnimodorũ calceorũ, hic ꝓfecto ꝓfuit ad vsum, artẽ aũt nõ tradidit. Et de rhetoricis qdẽ erãt multa, & ãtiqua dicta: de syll'is ãt oĩno nihil habuim⁹ prius aliud quicquã quod dicerem⁹, cũ mora ꝗquirẽtes, multo tpe insudauerimus. Si aũt vr̃ ex cõsiderationibus nr̃is (vt ex ĳs q̃ sunt ex principio) hæc habere disciplina sufficienter supra alia negocia, q̃ ex traditione inducta I sunt, reliquũ erit oĩum vestrũ, vel eorũ q audierunt hoc opus, omissa qdẽ artis, venia dignari: inuẽta aũt, multa prosequi grã.

Sermo, in quo epilogat dicta, & explicat finem intentum in hoc libro. Cap. 8.

POstq̃ autẽ iã attigim⁹ hac attingẽtia ad sermonẽ istius artis, iã declaratũ est nobis, vnde sint sermones deceptorij addiscentiũ, & quot⁹ sit suus numerus, & qũo reducãtur quidã eoꝝ in elenchũ ſm sylľm, & qũo cõueniat q; interroget, qui contradiceret cõpositioni sermonũ, qui K sunt hui⁹ generis, & quot sunt intẽtiones intẽtę in hoc genere rerũ, & qũo sit cõtradictio rñsio in eis, hoc aũt est totũ id qđ fuit nostrũ desiderĩũ scire in hac arte, & cõstare nobis oẽs eius partes. Quod aũt reliquũ ẽ nobis, est, q; dicam⁹ cãm quę tulerit nos ad loquendũ de hoc ſm modũ reminiscẽtiæ, & hoc qa optatũ ẽ nobis, q; sint nobis regulę ex quib⁹ possim⁹ facere syll'os ex ꝑmissis famosis ſm modũ interrogationis & tentationis: & sunt syll'i, quib⁹ vtit' ars Topicę, & regulę, q bus possum⁹ cauere ab his, qui cõstruerẽt nobis ta- L les syll'os, & fuerũt hic syll'i falsigraphi, qui putant' esse huius speciei, & nõ sunt ipsius: vidimus q; scĩa rñsionis ꝑficit' nobis in arte Topicæ per scĩam istius speciei sylloꝝ, qui appellant' falsigraphi, & p notitiã suę contradictionis, & ꝓsecuti sumus eã rẽ in arte Topicę p speculationẽ huius artis. Et pp hoc qđ dixim⁹, rñsio artis ẽ difficilior interrogatione, & iõ Socrates gloriabat' q; bene interrogaret, & nõ q; bene rñderet, & iõ apparuit nobis, q; nõ sufficiat scĩę hui⁹ artis, q; addiscam⁹ res fallẽtes, & qũo interrogem⁹ de eis solũ, sed qũo re- M sponderem⁹ ad eas, & qũo cõtradiceremus eis: sed iã attigim⁹ finẽ desideratũ, qñ locuti sum⁹ de intẽtionibus huius generis sermonũ, hoc est sermonũ falsigraphorũ, & locis ex quibus cõstruit' hoc genus sermonis, & qũo ĩterrogem⁹ de eis, donec sit ei⁹ actio perfectior, & quomodo respõderemus & cõtradiceremus ex illis, & hæc est res nota per se.

Cõuenit aũt q; nõ ignoremus qd accideri t nobis ĩ hac arte: qm̃ ex artib⁹ q̃dã sũt, quaꝝ prĩcipia dicta sũt. Inquirit' De cõparatiõe h ius artis ad alias res log

A Inquirit̃ aũt posterius ad cõplementum illoꝝ principioꝝ: & ex eis sunt de quorũ principijs nõ est dicta aliqua res, & qñ inchoasset speculatio de istis difficile esset, ꝙ speculanti ea ferret in hoc rem multã de partibus huius artis, sed si cõduxerit, certe tulisset de hoc rẽ minimã, licet fuerit parua ſm mensurã, quasi esset vehemẽtior, q̃ hęc magna res, qua posterius ferret ꝑfectionẽ artis, quã iam ꝑfecisset prius ex suis pricipijs: hoc aũt fuit ita, qa sermo de principio ẽ difficilis, sed sermo de eo, qđ ẽ post

B principiũ, est facilis: & iõ sermo de principio, licet fuerit paucus ſm mẽsurã, fuit magn⁹ ſm potestatẽ, ſmo ãt de eo, qđ est post principiũ, licet sit causa, ẽ paruus ſm potestatẽ. Et hoc idẽ accidit nobis ĩ illa arte ĩ cõparatione reliquarũ artiũ sermocinaliũ ſm gen⁹, qa nõ ĩuenit̃ in hac arte aliqua res, q̃ ponat̃ ad ipm ſm gradũ principij. Iã aũt inuenim⁹ aliquã rẽ, q̃ ponit̃ ſm gradũ partis, sicut accidit in arte Rhetoricæ, cuius sermonẽ absoluerũt vetustiores viri, adeo ꝙ inuẽtę sũt oẽs eius ptes iã perfectę, sed ſm materias, qñ locuti

C sunt de hoc, ꝑter ꝙ loquant̃ de reb⁹, q̃ ponunt̃ de ea ſm gradũ principiorum: & illę sunt res cões quinq; artibus, sicut est sermo de syllõ simplr̃, & de cõsimilibus rerũ cõium: sed in hac arte nõ inuenimus aliquã rẽ, q̃ currat cursu principij, & sic ẽt cursu partis. Inuenim⁹ ãt in ea plures res, q̃ currerẽt cursu singulariũ, q̃ sunt in arte apud habẽtes hanc artẽ, & sicut ille, apud quẽ nõ esset scĩa artis, nisi cãæ cuiusdã numeri de suis singularib⁹, q̃ faceret hęc ars. Sicq; nõ est apud eũ scĩa artis. exẽpli gr̃a ille, apud quẽ nõ esset de arte caligaria, nisi singulares calcei termĩati: sicq; D nõ est apud illũ de spẽbus calceorũ aliqua res, ꝑter ꝙ gloriet̃ plusq̃ qui ꝓcesserit eũ, quia q fuerit in disciplina hui⁹ artis, absq; ꝙ habeat de illa nisi sermones determinati numeri, hoc ẽ sermones sophisticos, ẽ in gradu eius, qui intẽderat addiscere calceos, qñ daret alicui hoĩum calceos ex suo, aut diceret ei, ꝙ primo ꝯueniat facere calceos, absq; ꝙ sciat eos ex qua re fiãt, neq; quo mõ: & nõ ẽ ꝑfectionis artis, ꝙ discat̃ à pluribus hoĩb⁹, sed miraculũ esset, ꝙ ꝑficeret̃ ars ab vno solũ, qñ ãt fuerit ꝑfectio artiũ plurib⁹ hoĩb⁹, res valde laudabilis, mirabilius eẽt eẽ artẽ ſm se to- E tam vnius, & extrahere ex principio ad finẽ. Propterea iã oportet omnẽ, cui cõstaret iste sermo nr̃, ꝙ referat nobis magnã laudẽ, & ingẽtes gr̃as pp id, qđ ĩuenim⁹ de ista arte, & ꝑfectius ipm ex suis principijs, & ei⁹ ꝑtib⁹. Si aũt esset quibusdã suis partibus defect⁹, esset nobis indulgendũ, & nos essem⁹ excusandi, pp res quas dixim⁹. Hoc itaq; ẽ vltimũ, quo cõpleuit istũ sermonẽ hic vir, & hunc suũ librũ. Iã aũt trãstulimus de eo, quantũ ꝯuenit in nostrã intelligẽ- F tiam, ſm quod intellm̃ ẽ nobis hac hora, sicq; redibim⁹ & ampliabim⁹ speculationẽ de eo: si creator ꝓlongauerit vitã nostrã, & parabit nobis causas ocij, quia hic liber ẽ valde latens, aut pp trãslationẽ, aut qa Ari. intẽderit istud, & nõ ĩuenerit alicuĩ exponentiũ expõ neq; ſm dictionẽ, neq; ſm rem, nisi ꝙ est in lib. philosophię Abucali Abencini aliqđ huius, liber aũt est nobis in vltimo mẽdositatis, cũ hoc ꝙ hõ ẽ ꝓfundę orõnis, sicq; ille, cui constiterit hic meus Liber, et appareret ꝙ defecerit

in

G in verbis meis aliqua res, q̃ sit suorũ verborũ alio modo q̃ intenderit ordinare, excusaret nos: quia qui gloriaretur intelligere eius verba, absq; ꝙ pręcedat ei alius ab eo, ipse. n. sile est ei, qui inceperit artẽ, & talis est cã eius qđ posuimus in hoc ſm modum cogitationis, & imaginatiõis. Iam autem declaratum est tibi hoc, qñ constiterit tibi forma suorũ verborum. Ego aũt spero ꝙ non defecerit nobis aliqua res ex generibus sermonum, quas posuerat in hoc lib. neq; ex eius intentionibus vl'ibus, licet sine dubio iã defecerint ab eo

H plures res particulares, sicque est ex parte, qua fit sermo de eis, & disciplinæ earum, sed visi sumus nobis ꝙ hoc, qđ cõtigerit nobis in hac hora, est valde bonum, & quasi esset sicut principium, vt constaret ei⁹ sermo pfecte ei, qui successerit nobis, & nobis ipsis, si erit nobis ocium, & prolongauerit Deus vitam nostrã. Tu aũt vide qualis sit dispositio ei⁹, qui succedit post hunc virum in intellectione eius qđ iam perfectum est & completum, ꝙ putetur de vllo ꝙ addat ei, aut pficiat rem, q̃ defecerit ei. Et iam notificauit hoc Auicenna, & dixit, ꝙ hodię sunt mille & tot centena annorum, quibus nemo inuentus est, q addere aliquid K in hanc artem. Ac ẽt iam intendim⁹ nos ipsi ad hoc tpe quod ptraxim⁹ in has res, & inquisiuimus oẽs sermones, & non inuenimus aliquod verbum exiẽs ab eis neq; subtractũ ab eis, nisi qđ poneretur ſm gradũ attributi, aut ſm gradum simplicis vl'is. Nunc autem iam pole est tibi ꝙ constet ex nostro sermone præcedenti hunc librũ vera constantia, ꝙ hic non sint nisi illa, q̃ narrauim⁹, hoc est q̃ oporteat numerari partẽ huius artis. Et ꝙ locus q putatur ꝙ Abumazar acceperit illum, qui est locus permutationis, sit res, quę nõ latuerat Arist. & ꝙ illius dispositio L sit altero duorum modorum, aut ꝙ non sit falsigraphus p se, & vtplurimum, qa locus pmutationis est per se, sicut notificauit nobis Arist. siue fuerit rhetoricus, aut poeticus, aut sit numeratus in falsigraphis, qui sunt ſm accidens, si non fuerit necessarium, ꝙ numerentur in partibus istius artis ea, q̃ adderentur caplo absolutorum & cõnexorũ, & caplo acceptionis illius, quod non est cã, ac si esset causa. Et in toto hoc est speculatio, & hoc sit amplificatio & explicatio, & putetur ꝙ non sit ex ipso caplo, aut sint ĩ illo ambæ res.

Librorum Elenchorum cum Auerrois media expositione finis.

AVERROIS
EXPOSITIONIS MEDIAE
In Librum Demonſtrationis Ariſtotelis

TRACTATVS PRIMVS,

Ioan. Franciſco Burana Veronenſi interprete.

1 B
IXIT: Omnis do
ctrina, & omnis
diſciplina exco-
gitabilis per ora-
tionem inerit di-
ſcipulo per cogni
tionem præcedē-
tem, quòd ſi non, fieri non poteſt,
vt aliquid addiſcat. Huius autem
enuntiationis veritas manifeſta eſt
per inductionem, propterea quòd
in ſcientijs doctrinalibus, atq; hoc
genus ſpeculatiuis, ſi recte perſcru
tati fuerimus, planum, quòd co-
gnitio perfecta per doctrinam erit
ex cognitione præcedente apud di-
C ſcipulum. Conſimiliter planū erit
etiam in reliquis, quæ conſueuerūt
addiſci per orationem. quòdq; hoc
verum ſit, manifeſtum ex eo, quod
præceſſit, & hoc, quoniam veritas in
oratione aut eſt per ſyllogiſmum,
aut per inductionem, aut per exem
plum, quemadmodum monſtraui-
mus in pręcedētibus. oportet enim,
vt qui per ſyllogiſmum addiſcit, an
tequam cognoſcat concluſionē ſyl-
logiſmi, habeat apud ſe cognitio-
nem propoſitionum ſyllogiſmi pręcedentem. & qui per inductionem
verificat propoſitionem vniuerſalē,
habeat conſimiliter apud ſe cogni-
tionem particularium præcedētem E
cognitionem vniuerſalium. & eo-
dem pacto, qui verificat aliquid per
viam exempli, ac ſufficientię, opor-
tet vt præponat ac cognoſcat illud,
de quo fert exemplū, antequam co-
gnoſcat illud, quod cognoſcit pro-
pter exemplum. Cognitio autem, 2
quā oportet præcedere in omni eo,
quod aſſequimur per cogitationē
ac ſyllogiſmum, eſt duobus modis:
aut enim cognoſcitur ꝙ res ſit, aut
nō ſit, & hæc cognitio vocatur ve-
rificatio: aut cognoſcitur quid ſi-
gnificet nomen ipſius, & vocatur F
formatio. Oportet autem diſcipu-
lum in quibuſdam præcognoſcere
ꝙ ſunt tātum, quemadmodum in
propoſitione, quę dicit de omni ve-
ra eſt aut affirmatio, aut negatio,
propterea ꝙ in huiuſcemodi pro-
poſitionibus, opus eſt, vt cognoſca-
mus veritatē ipſorū tantum, quod-
que nemo ipſas renuit præter So-
phiſtas. in quibuſdā vero oportet,
vt præcognoſcat quid ſignificēt no-
mina eorum tantū, quemadmodū
oportet Geometram præcognoſce-

G re, quid significet nomen circuli in arte sua, & nomen trianguli. in quibusdã vero oportet discipulum præcognoscere vtraq; simul, quemadmodũ de vnitate oportet discipulũ præcognoscere quid significet nomen vnitatis, & ꝙ est res inuẽta. & hoc, quoniam cognitio ꝙ res sit, est alia à cognitione, q̃d significet nomen. potest enim fieri, vt cognoscatur, quid significet nomen, & tamẽ ignoret ꝙ sit, & nõ cõuertitur hoc, sed oportet eũ, q cognoscit ꝙ est, vt cognoscat ẽt q̃d significet nom̃.

3 Verũ antecessio cognitionis præ-
H cedentis in cognitione addiscentis nõ est ad modũ antecessionis sensationis prioris ad rẽ respectu sensationis secundæ eiusdem in tẽpore alio. & hoc, quoniam nõ sentimus aliqua, quorũ sensatio præcesserat: cumq; ipsa senserimus secũdo, cognoscemus, ꝙ ea sunt, q̃ antea senseramus. quoniam, si cognitio, quæ acquiritur per disciplinã cũ cognitione præcedẽte, esset hæc res, sequeretur, ꝙ disciplina esset recordatio. Nec tamen dubitamus de hac propositione, quæ dicit, ꝙ omnis doctrina & disciplina erit per cogni-
I tionem præcedentẽ, si nos senserimus aliqua absq; eo, ꝙ præcesserit apud nos ipsorum sensus. quoniam cognitio hæc, & cognitio proueniẽs per doctrinam, sunt cognitiones per æquiuocationem nominis.

4 Nonnullorũ vero cognitio prouenit nobis per sensum à principio, & doctrina eorum simul est. sunt aũt hæc particularia, quæ non sensimus, quęq; reponuntur sub vniuersalibus, quæ cognouimus. Exemplum, si cognoscamus, ꝙ omnis trianguli anguli sunt æquales duo bus rectis, & non cognoscamus ꝙ K
iste triangulus, quem designasti in abaco, & abscondisti, est secundum istam dispositionẽ, quẽ posteaquã discooperuisti, percepimus per sensum ꝙ est triangulus, & per cognitionem rei vniuersalis peruenit ad nos, ꝙ anguli ipsius sunt æquales duobus rectis: igitur propositio minor in hac cognitione prouenit nobis per sensum, quę est, ꝙ iste est triangulus. conclusio autẽ, ꝙ istius trianguli anguli sunt æquales duobus rectis, peruenit ad nos ex propositione maiore, quã cognoscebamus à principio rei, cũ fuit applici- L
ta propositioni prouenienti ex sensu, quæ est minor. & hæc est dispositio omniũ indiuiduorum cũ vniuersalibus cognitis, anteq̃ ipsa cognoscantur per sensum, hoc est, ꝙ sunt ignota ex parte vna, & cognita ex parte alia, & in vniuersali. & ista est dispositio rei, quæ acquiritur per doctrinam: quod est, quia ignoratur ex parte, qua est particularis, & cognoscitur ex parte vniuersalis comprehendentis ipsam.

Quoniam, si res esset ignota apud 5
nos omnibus modis, non possemus ipsam addiscere. & sequeretur dubitatio Menonis celebrata: vt dicatur, M
quòd est necesse, vt homo addiscat aut illud, quod iã nouit, aut illud, quod non nouit, sed ignorat. ꝙ si addiscit illud, quod nouerat, non di dicit an sit res, quam antea ignorabat: sin autem addiscet quod ignorat, vnde cognoscet, ꝙ hoc est illud, quod ignorabat, nunc autẽ cognoscit ipsum? quomodo enim si quispiã quęrit seruum fugitiuum, & ipsum ignoret, cùm ad ipsum deuenerit, cognoscet hunc esse, quẽ

A quærebat, nisi ipsum antea præcognouerit? igitur non est hic doctrina, neque disciplina penitus.
6 Quòd si dicamus, quemadmodum dicebamus, quæsitum cognosci ſm dispositionem vniuersalem, & ignorari secũdum modum particularẽ, q est modus ipsi appropriatus, non accidet nobis dubitatio hæc supra dicta. Et per hunc modũ tantũ soluemus dubitationẽ sophisticã, quæ consueuit fieri in oĩbus rebus particularibus. Et hoc, qm̃ ipsi dicunt: an habes scientiã, ꝙ trianguli anguli sunt æquales, an vero non habes
B scientiã in hoc? cumq; responderit ipsis respõdens, ꝙ habet scientiã de hoc, detexerunt ipsi triangulum descriptũ in abaco, & dixerunt: an ne habuisti cognitionẽ de hoc, anteq̃ detegeremus tibi, an vero nõ habebas cognitionẽ de hoc? cũq; dixisset, nõ habuisse se cognitionem de hoc, ꝙ habeat angulos ęquales duobus rectis: dixerunt igitur cognoscebas, quòd triãgulus habet angulos æquales duobus rectis, non autẽ cognoscebas de hoc, qm̃ huius trianguli nõ cognoueras dispõnem antea. Nos aũt soluemus ipsam dicen
C tes, ꝙ cognouimus aliquo modo, & nõ cognouimus modo alio. neq; est impossibile, vt cognoscamus rẽ aliquo modo, & ignoremus ipsam modo alio. impossibile enim esset, si eo modo, quo nouimus, eodem ignoraremus. Dixit: nõ oportet autem consimiliter, vt soluamus hoc dubiũ eo modo, quo soluerũt nonnulli, qui dixerũt in responsione ad hoc, ꝙ nos non nouimus, ꝙ omnis triãguli anguli sunt æquales duob⁹ rectis, sed nouimus, ꝙ omne illud, quod cognoscimus esse triangulũ, habet angulos æquales duobus rectis, quoniã cognitio, quæ peruenit ad nos de triangulo in tẽpore, quo detectus nobis fuit, non peruenit ad nos cũ hac conditione, hoc est, qm̃ conclusio nõ accipitur cũ hac conditione, hoc est, ꝙ non cõcluditur, ꝙ hoc, quod cognoscitur esse triangulus, habet angulos æquales duobus rectis: sed concluditur nobis & ex sensu, & ex propositione vniuersali, quę erat apud nos, ꝙ hoc, quoniam est triangulus, oportet vt habeat angulos æquales duob⁹ rectis, igitur cognitio proueniẽs nobis ex hac demonstratione, ꝓuenit ex natura triãguli absoluta, non autẽ ex eo, ꝙ accipitur cum hac conditione. D E
7 Dixit: Atqui existimamus tunc scire aliquid sciẽtia maxime vera, cùm scimus rem non per aliquid accidens illi, ſm modum, quo sciunt Sophistę, sed cũ scimus ipsum per causam consequentẽ ex eo ꝙ sit, & sciamus ꝙ est causa ipsius, & ꝙ non potest esse sine hac causa. Signũ autẽ, ꝙ sciẽtia vera est hæc. quoniã quicunq; cõtendit se scire aliquid, iam existimat se scire hoc pacto, siue sciat secundum veritatem, siue non. vtrique enim existimãt se scire rem per hunc modum, differentia vero inter ipsos est, quoniã qui non scit rem secũdum ꝙ est in veritate, existimat se scire per causam, & tamen non scit: qui vero scit secundum veritatem, scit per causam suam. F
8 Cũq; scientia vera quęsita sit hæc, planum, ꝙ faciens acquirere scientiã istã est demonstratio. Sed scientia certa dicit᷑ etiam de alio modo, hoc est de scientia, quæ acquirit᷑ per definitionem. Verũ tractatus iste à principio est de scientia acquisita ꝑ

G demonstrationem: deinde post hoc tractabit de sciẽtia secunda. Demõstratio autem in summa est syllogismus verus, faciẽs acquirere scientiã de re secundum ꝙ ipsi inest causa, cùm causa fuerit ex rebus cogni-
9 tis apud nos per naturam. Cumq; syllogismus demonstratiuus sit, per cuius viam acquirimus scientiam veram, quemadmodum diximus: planum ꝙ oportet, vt propositiones syllogismi demonstratiui sint veræ, & primæ, non cognitæ per medium terminũ: & sint magis notæ & priores, quã conclusio: & sint causa con-
H clusionis secundum ambos modos simul, hoc est causa, vt cõclusio sciatur, & causa, vt hæc res, quæ per se concluditur, sit: cumque sint causæ rei conclusæ per se, oportet iam vt sint proportionatæ rei, quæ monstratur per ipsas: quoniã hæc est dispositio causæ ex causato. Iam vero ostendimus in libro præcedente, ꝙ erit syllogismus verus sine istis cõditionibus secundum ꝙ præcessit.
10 Quod autem hic superest declarandum, est, non posse fieri syllogismũ
I demonstratiuum sine complicatione istarum conditionum, vt sint ꝓpositiones demonstrationis veræ: quoniam ꝓpositiones falsę inducũt facientem ipsam, vt existimet, quòd non ens sit ens: quemadmodum ꝙ existimet diametrum quadrati esse æqualem costis. Et ꝙ sint cognitæ non per terminum medium: quoniã quæ cognoscuntur per medios terminos, ita indigent demonstratione, quemadmodum & ea, super quibus ferimus demonstrationem.
11 Erunt etiam causa rei, quæ scitur per demonstrationem: propterea ꝙ diximus, ꝙ scientia maxime vera inest nobis de aliquo, cũ cognouerimus ipsum per causam. Erunt itẽ K
pręcedentes conclusionem: quoniã, si sunt causa conclusionis, pręcedũt ipsum, vt causa. Erunt etiam magis notæ: quoniã oportet, vt sint notæ secundũ duos modos præcedentiæ simul: hoc est, vt sint magis notæ quã conclusio, in eo quod significat nomẽ, & in eo quo sunt, hoc est ve- 12
ræ. Notius autem dicitur duobus modis: vno apud nos, altero apud naturam. qm̃ prius apud nos in cognitione non est prius apud naturã in omnibus. & hoc, quoniam sensibilia cõposita præcedunt apud nos L
in cognitione, magis aũt nota apud naturam sunt simplicia, ex quibus componuntur cõposita, & hæc sunt longinqua à sensu: hoc est, ad quæ peruenit sensus vltimo, si fuerint ex iis, quæ sensus comprehendit. Longinqua vero à sensu omnino sunt ea, quæ sunt vniuersalia, propinqua autẽ, hoc est notiora apud nos, sunt particularia, hoc est indi- 13
uidua composita. Quod vero dicimus demonstrationẽ oportere esse M
ex primis, hoc ẽ ex principijs appropriatis: qm̃ non est dr̃ia inter hoc, quod dicimus prima, & inter hoc, quod dicimus principia: propterea quòd sunt duo nomina consequentia, hoc est significantia rem vnam. Principium autẽ demonstrationis est propositio immediata. hoc est, propositio non cognita per terminum mediũ, qua nõ inuenies propositionem aliam priorem ipsa cognitione, neque existentia. Propositionis autem vniuersaria descriptio perficitur, cùm dicimus, quòd est vna ex partibus orationis enũtiatiuæ, siue affirmatiua, siue negatiua, sed

A ſed ipſam definies, ꝙ eſt oratio, per quam enũtiatur res de re, aut enunciatur res à re, & ipſius aliqua eſt affirmatiua, & aliqua negatiua. Propoſitio autem dialectica eſt propoſitio, quæ admittitur per interrogationẽ vtriuſuis partis contradictionis, quęcunq; contigerit, vt admittatur à reſpondente, ſiue fuerit hoc, quod admiſit, verum, ſiue non verum. Sed propoſitio demonſtratiua eſt vera ex vna partiũ contradictionis. Enuntiatio autem eſt vtralibet pars oppoſitorum per affirmationem & negationẽ. Contradictoriũ
B vero eſt oppoſitũ, quod non habet inter ipſum medium. verum de his omnibus dictum eſt in libris pręcedentibus.
14 Principiũ autẽ demonſtrationis, quod eſt, quemadmodũ diximus propoſitio immediata, diſtinguitur duas in partes: quarum vna eſt illud, quod nõ poteſt demõſtrari in illa arte, & non eſt notum apud diſcipulum: & hoc vocatur radix poſita: pars autẽ ſecunda eſt illud, quod eſt notum per ſe apud diſcipulum: & hoc eſt, quod vocatur ſciẽtia prima. Poſitio conſimiliter
C etiam diſtinguitur duas in partes: quarum vna eſt, vt ponatur poſitio vtriuſlibet partium contradictionis, ſiue affirmatiua, ſiue negatiua: & hæc eſt cui appropriatur nomen poſitionis: & hæc connumeratur in genere propoſitionum, & ex ipſa eſt etiam definitio: quemadmodũ definitio vnitatis, quam poſuit Geometra in principio ſcientiæ de Numero, cũ dixit, ꝙ eſt res indiuiſibilis ſecundum quantitatem non habentem poſitionem. Differunt autem propoſitio poſita, & definitio poſita: quoniã propoſitio enuntiat ſine dubio, ꝙ res eſt, aut non eſt, & hæc D
eſt diſpoſitio propoſitionis: ſed definitio non cõprehendit in ſubſtantia ſua, ꝙ res ſit, aut non ſit, hoc eſt ex parte, qua eſt definitio: quoniã quid eſt vnitas, & eſſe vnitatem non ſunt vnum, ſed ſunt duæ ſcientiæ diuerſæ, licet proueniat in rebus, vt ſciamus ipſas per duas ſcientias ſimul, quemadmodũ videbitur in ſequẽtibus.
Quoniã autem ei, quod 15
ſcitur per demõſtrationem, accidit veritas vera propter ſyllogiſmum demonſtratiuum: & veritas in ſyllogiſmo demonſtratiuo eſt propter propoſitiones, ex quibus componi- E
tur ſyllogiſmus: ſequitur ex hoc, vt ſcientia noſtra de re ſcita per demõſtrationem, quæ eſt concluſio, & ſcientia noſtra per propoſitiones, per quas ſcitur concluſio, non ſit ſecundum terminum æqualem: hoc eſt, vt ſcientia noſtra de propoſitionibus, & de concluſione non ſit ſecundum vnum gradum ſcientię: & hoc aut de omnibus propoſitionibus, aut de aliquibus: ſed oportet ex neceſſitate, vt ſcientia noſtra de propoſitionibus ſit maior: & hoc, quoniã rei, propter quã eſt aliquid F
in aliqua diſpoſitione, magis vere ineſt hæc diſpoſitio, quã rei, cui ineſt hæc diſpoſitio propter ipſam. exemplũ, quoniã nos amamus pręceptorem, quia amamus puerum: ſequitur, vt amor noſter ĩ puerum ſit maior amore noſtro ĩ præceptorem.
Conſimiliter, qm̃ credimus cõ 16
cluſioni, quia credimus propoſitionibus, ſequitur, vt fides noſtra de ꝓpoſitionib⁹ ſit maior, poſtea quã fides de concluſione eſt propter fidẽ de propoſitionibus. Fieri enim nequit, vt homo credat aliquid, quod

G nõ ſcit magis q̃ aliquid, qđ ſcit: & vt
magis opinet̃ de ſcietia ſua, q̃ de re,
quã ſcit: & ſi accideret, vt ſciat ipsũ,
poſteaquã id ignorauerit: qm̃ igno-
rantia conſequetur ipſum, niſi præ-
ceſſerit homo & ſciuerit per ea, quæ
non ignorat omnino. Quod cum
ita ſit, ſequitur vt principia demon-
ſtrationis, aut omnia, aut quædam
ſint magis ſcita, quàm concluſio.

17 Et qui vult hr̃e ſcientiam demon
ſtratiuam perfectam, non tm̃ debet
hr̃e propoſitiones magis ſcitas, quã
concluſionem, & ꝙ veritas ipſarũ ſit
maior q̃ veritas concluſionis, ſed o-
H portet ẽt cum hoc, vt non credat ali-
cui oppoſito propoſitionibus ſcitis p
ſe. hæ enim ſunt res Sophiſticæ, quę
ſunt in ſyllogiſmo Sophiſtico. &
cauſa huius eſt, qm̃ ſcientiæ demon
ſtratiuæ proprium eſt, vt non ſuſci-
piat variationem, & non corrumpa
tur, neq; exiſtimet de ipſa cogitans
fieri poſſe oppoſitum eius, de quo co
gitet, ſi fuerit ſani intellectus.

18 Iã vero exiſtimauerunt nonnulli
non eſſe demõſtrationem penitus,
19 & deſtruxere naturam ipſius omni-
no: ꝑpea ꝙ arbitrati ſunt oportere
ſuper omni re demonſtrationẽ con-
I ſtitui, qm̃ viderunt diſpoſitionem
propoſitionum demõſtrationis in-
digere demõſtratione, quemadmo-
dum diſpoſitio concluſionis per ſe.
Alij vero ſtabiliere naturam demon
ſtrationis exiſtimantes demonſtra-
tionem cõſtrui ſuper omni re, & am
bæ opiniones ſunt falſæ, qm̃ non
ſunt oppoſitæ. Deſtruẽtes igitur na-
turam demonſtrationis inquiunt:
qm̃ omne indiget demonſtratione,
& fieri nullo modo poteſt, vt poſte-
riora ſciantur per ſcientiam rerum
priorum, niſi hæc priora ſciant̃ con-
ſimiliter per priora alia, & hæc prio K
ra per priora alia, & ſic in infinitũ:
ſed pertranſire infinitum eſt impoſ-
ſibile: igitur non ſunt hic principia
nota, quę aſſequamur, niſi per viam
poſitionis, non autem per viam na-
turæ, ꝙ ſi non fuerint principia hic,
non erit ẽt demonſtratio penitus.
Quòd igit̃ exiſtimauerint poſterio-
ra ſciri per priora, & ꝙ fieri non po-
teſt, vt infinitum pertranſeamus, ve-
rum eſt ac rectũ: quod autem arbi-
trati ſunt, ꝙ omnis res indiget demõ
ſtratione, & ꝙ non ſunt hic princi-
pia nota per ſe, eſt impoſſibile.

Alij vero cõcedunt quidem, ꝙ oĩs 20
res indiget demonſtratione: & exi- L
ſtimant fieri poſſe, vt inueniatur de-
monſtratio in oĩbus per modũ cir-
culi, nõ autem per modum rectum,
qui eſt ille, ex quo ſequitur impoſſi-
bile, quod eſt infinitum pertranſiri.

Nos aũt dicimus, ꝙ nõ omnis res 21
ſcitur per demr̃onem: ſed ſunt ali-
qua, quæ ſciuntur ſine medio, & nõ
per demõſtrationem. Quodq; hoc
ita ſit, planum eſt per ſe. oportet. n.
eum, qui concedit demr̃onem eſſe,
vt fateatur ex neceſſitate, ꝙ ſunt hic
principia ſcita per ſe: & hoc, qm̃ ſi
opus eſt, vt ſciamus propõnes demõ M
ſtrationis, aut ſciemus ipſas per me-
dium, aut ſine medio. & ſi ſciemus
per medium, iterum cõſimiliter fiet
petitio de hoc, qđ aut ſcitur p ſe, aut
per medium, & ita aut procedet res
in infinitum ſecũdum rectum, & nõ
erit hic demonſtratio penitus, aut e-
runt hic principia nota per ſe, aut
erit demonſtratio in circulum.

Dixit: noſtrum autem eſt, vt non
aduerſemur Sophiſtis, ꝙ principia
demonſtrationis non ſunt nota per
alia. ſed dicamus, ꝙ ipſa ſunt nota

per

A per intellectum, qui attingit partes enuntiationis notæ per ſe.

22 Quodq; fieri non pōt, vt mōſtretur aliquid ignotum per notum ſm viam circuli. hoc.n.declarabitur ex eo, quod commemorabimus. & primo, q̄m manifeſtum eſt, ꝙ demonſtratio veriſſima erit ex principijs notioribus apud naturā, quàm, ſi propoſitiones monſtrarentur per concluſionem ſm ꝙ concluſio eſt prior ipſis apud naturam, cùm iam concluſio mōſtrata fuerit antea per ꝓpoſitiones, ſm ꝙ ſunt priores apud naturam: ſequeretur itaq;, ꝙ vnum
B & idem eſſet prius vno & eodem, & poſterius eodem ſm modum vnū: quod eſt impoſſibile.

23 Fieri.n.non poteſt, vt ſit, niſi prioritas fuerit ſm duos modos diuerſos: veluti ſi eſſet vnum ipſorū prius apud nos cognitione, alterum vero prius cognitione apud naturā: præterquam ꝙ ſi ita dicunt, ſequitur à principio, vt natura demōſtrationis maxime veræ ſit duplex: & hoc, vt ex ipſa ſit aliquid prius cognitione apud nos, & aliquid prius cognitione apud naturam: & ita natura demonſtrationis ſimpliciter erit natu-
C ra inductionis: & hoc, q̄m per inductionem monſtratur magis notum apud naturam, hoc eſt vniuerſale ꝑ notum apud nos, hoc eſt particularia. Præterea, ſi concedamus etiam, ꝙ ſit ſpecies demonſtrationis, vocabitur demonſtratio in relatione ad nos, quæ vocatur ſignum, non autem in relatione ad rem per ſe, quā conſueuimus vocare demonſtrationem ſimpliciter.

24 Atqui qui exiſtimat, ꝙ binis demonſtrationibus opus eſt conſtru-
25 ctione circulari ad mōſtrandum, ꝙ res ſit, aut nō ſit, nō pōt effugere im- D
poſſibile, qđ eſt, vt aliquid accipiatꝛ in mōſtratione ſuiipſius: & hoc erit manifeſtū, ſi ponamus tria, quorū aliqua ſequunꝛ aliqua in monſtratione per modū circuli: q̄m non differt, ſiue ponamus circulū in multis per viā conſequentiæ, aut in paucis, & in paucis, aut duobus aut tribus: q̄m natura circuli in omnibus illis
eſt natura vna, ꝓpterea ꝙ ſequitur 15
vtiq;, vt ſit in numero determinato tm̄, minimus autem numerus eſt binarius. Ponamus igitur, ꝙ ſcimus A, quia ſcimus B: & ſcimus B, quia
ſcimus C: & ſcimus C, quia ſcimus E
A: dico autem ſequi ex hoc, vt ſciamus A, quia ſcimus A, & hoc, quoniā ſi ſcimus A, ſcimus vtiq; ipſum, quia ſcimus B: & B, quia ſcimus C: planum, ꝙ ſcimus vtiq; A, quoniā ſcimus A, quod eſt impoſſibile.

Et etiam, q̄m monſtratum eſt in 25
libro Syllogiſmi, ꝙ monſtratio circularis fieri non pōt niſi in propoſi- 27
tionibus conuertibilibus: & hę ſunt propoſitiones, q̄ componuntur ex definitionib⁹ & proprijs. Atqui declaratum ē ibidem eſt, fieri nō poſſe, vt aliquid concludatur ex vnica
propoſitione, ſed ad minimum con F
cludi aliquid poteſt ex binis propoſitionibus. Circulus autē erit in ſyllogiſmis, cum primo monſtratur concluſio aliqua per binas propoſitiones: deinde monſtratur vtraque ipſarum per concluſionem, & conuerſionem alterius propoſitionis: & propterea ex conditionibus monſtrationis circularis eſt, vt conuertantur ambę propoſitiones: quòd ſi ambæ propoſitiones non conuertentur, non erit monſtratio circularis perfecta. Atqui monſtratum

G etiam est, cum fuerit conclusio affirmatiua, & ambę propositiones cum hac dispositione, ꝙ fieri pōt, vt monstretur per ipsas, non in omni tamẽ figura: quoniam non cõcluditur in omnibus figuris vtraq; propositionum, cum applicatur ipsi conuertẽs annexam suam, sed in prima tãtum figura. Quòd si fuerit conclusio negatiua, fieri non potest, vt monstretur, nisi propositione negatiua tantum, non autem propositio affirmatiua. Cumq; hoc ita sit, opus erit ad mõstrationem circularem quatuor conditionibus: vt ambę propositiones conuertantur, vt conclusio sit affirmatiua, vt complicatio in prima H figura, & hoc sit secundum duos modos, hoc est, vt propositiones sint notiores conclusione aliquo modo, & conclusio notior propōnibus modo alio. Quomodo igitur verificabitur sermo illius, qui dixit, ꝙ omnia ita se habent, vt alia monstrentur per alia per modum circuli? & hoc, quoniam syllogismi isti, in quibus inuenitur mõstratio circularis, sunt pauci in relatione ad omnes syllogismos, cùm circulus sit cum omnibus ijs conditionibus, de quibus mentionem fecimus. I

Conditiones req̃sitæ ad mõstrationẽ circularẽ

28 Sed posteaquam declaratum fuit hoc, redeamus ad id, quod supererat ex cõditionibus propositionum demonstrationis, de quibus meminimus. Dicamus ergo, quoniã manifestum est per se, ꝙ in quæsitis, q̃ sciuntur scientia vera, quæ est scientia, quam prius definiuimus, opus est, vt illud, quod scitur cum hoc, ꝙ est secundum dispositionẽ, qua scitur, inueniri etiam non possit cum permutatione eius, quod ipsi inest, neq; in aliquo tẽpore: & hoc, vt sit necessarium & æternum: & hoc vtique scitur ex dispositione q̃siti propter demonstrationem: & demonstratio dat hoc pp propositiones, secundum ꝙ declaratum est hoc in libro Syllogismi: ibi. n. ostensum est, ꝙ conclusio necessaria æterna, non est nisi ex ꝓpositionibus necessarijs. igitur manifestum est, ꝙ si ex conditionibus scientiæ veræ est, vt sit conclusio necessaria, oportet, vt propositiones demonstrationis sint necessarię, hoc est non impossibiles, neque variabiles. Sed, q̃m declaratũ est hoc ex dispositione propositionũ demonstrationis, sequitur iam, vt speculemur reliquas conditiones & proprietates, quæ sunt in ꝓpositionibus demõstrationis, ex eo ꝙ sunt necessariæ, deinde ꝓsequamur post hoc de dispositione quæsitorum demonstratiuorum. & primo oportet, vt declaremus, quæ sit dispositio ꝑdicationis de omni, & quæ dispositio prædicationis per se. Et dispositio quidem prædicationis, quæ vocatur hoc in libro prædicatio de omni, est, cùm dicimus, aliquid prædicari de omni aliquo, hoc est, ꝙ prædicatum nõ insit alicui subiecto, & alicui non: & ꝙ non sit cõsimiliter etiam inexistẽs in aliquo tempore, & in alio tẽpore non inexistens, sed insit omni subiecto, & in omni tempore. veluti, si dicamus, ꝙ homo est animal, quoniam quodcunq; disponitur in eo ꝙ est homo, disponitur etiam in eo ꝙ est animal, & cùm disponitur per humanitatem, disponitur per animalitatem. Dixit: Planum igitur, ꝙ prædicatio de omni, indiget duabus conditionibus his: quoniã contradicitur huiuscemodi propositionibus secundũ duos istos mo- K 29 L M

A modos, & hoc cũ monſtratur, ꝙ ab
aliquo ſubiectorum remouetur hoc
prædicatum, aut item mõſtratur, ꝙ
remouetur à ſubiecto, vt illi inſit in
30 aliquo tempore. Quod vero per ſe,
dicitur ſecundum quatuor modos.
Quorum vnus eſt, cùm prædicata
accipiũtur in definitionibus ſubie-
ctorum, aut ſecundum ꝙ ſunt defi-
nitiones perfectæ, aut partes defini-
tionũ. vt linea, quæ accipitur in de-
finitione triãguli: & hoc, quoniam
dicimus, ꝙ eſt figura tribus lineis cõ
prehenſa, & quemadmodũ pũctus,
qui accipitur in definitione lineæ re
B ctæ: quoniam definitio ipſius eſt, ve-
luti ſi definiretur, ꝙ eſt linea breuiſ-
ſima continuans inter duo puncta,
aut quod ponitur ſuper inuentionẽ
pũctorum oppoſitorum, quoniam
prędicatio lineę de triangulo eſt res
per ſe illi, & conſimiliter prędicatio
puncti de linea.
31 Secũdus vero modus per ſe eſt, cũ
ſubiecta accipiuntur in definitione
prædicatorum, ſm ꝙ ſunt partes de-
finitionis: quemadmodum linea, q̃
accipitur in definitione recti & cir-
cularis, quæ inſunt lineæ: & quem-
admodum acceptio numeri in defi-
C nitione paris & imparis, & primi, &
compoſiti: & quemadmodum acce-
ptio trianguli in æqualitate angu-
32 lorum duobus rectis. Prædicata ve
ro, quæ non prędicantur ſecundum
hos duos modos, ſunt prędicata ac-
cidentalia: quemadmodum prædi-
catio albi & animalitatis de muſico
& albo: quoniam, ſi dicamus, muſi-
cum eſt album, aut animal, eſt prę-
33 dicatio per accidens. Tertius vero
modus dicitur de indiuiduo ſubſtã-
tiæ: quoniã conſueuimus dicere de
eo, quod non ineſt alicui, neq; præ-
dicatur de aliquo: quemadmodum D
dicit' in deſcriptione indiuidui ſub-
ſtantiæ, ꝙ eſt per ſe: quod vero dici-
tur de ſubiecto, non dicitur eſſe per
ſe, ſed per aliud: & hæc ſunt acciden
tia. Modus autem quartus eſt de 34
cauſatis, quæ ſemper ſequuntur cau
ſas ſuas efficientes, hoc eſt, ꝙ ſequũ-
tur ipſas omnibus modis: de his. n.
dicitur, ꝙ cauſata ſequuntur cauſas
per ſe, veluti mors, quæ ſequitur iu-
gulationem: in cauſatis vero, q̃ non
ſequuntur cauſas ſuas niſi per acci-
dens, & vt in paucis, ipſæ ſunt cauſæ
per accidens: quemadmodum, ſi ho
mo ambularet, & adueniret fulgur: E
qm̃ ambulatio hominis non eſt cau
ſa, vt fulguratio inueniatur, ſed hoc
eſt per accidens: verum nõ eſt ita de
morte, quę ſequitur iugulationem.
qm̃ non accidit mors ex iugulatio-
ne per accidens, ſed ꝙ ab ipſa efficia
tur, eſt neceſſarium & conſequens.
Sed ſpecies eius, quod eſt per ſe, fa- 35
cientes ad propoſitiones demonſtra
tionum, ſunt duæ ſpecies prædicato-
rum: hoc eſt ſpecies, in qua accipitur
prædicatum in definitione ſubiecti,
aut ſpecies, in qua accipitur ſubie-
ctũ in definitione prædicati. & hoc,
qm̃ manifeſtum conſimiliter eſt, ꝙ F
in iſta quoq; ſpecie prædicatum eſt
neceſſarium & eſſentiale ſubiecto:
quoniã proportio partis definitio-
nis ad finitum eſt proportio neceſſa
ria: & hoc, ſi quod eſt ſubiectum per
ſe, accipitur in definitione prædica-
ti, manifeſtum eſt ex diſpoſitione ip
ſius, ꝙ eſt neceſſariũ: quoniam ab
ipſo nõ ſeparatur, quemadmodum
ſi accipiatur homo in definitione ri
ſibilis, & ſi etiam quod accipitur in
definitionibus ipſorũ ſit genus ſub-
iecti: & hæc ſunt accidentia oppoſi-

G ta, quemadmodum linea, quæ accipitur in definitione recti & curui, & numerus, qui accipitur in definitione paris & imparis, & ex hoc, qm̄ genus diſtinguitur per ipſa diuiſione eſſentiali, neceſſarium eſt, vt non effugiat genus ab vno ipſorũ, & hoc, qm̄ oppoſitio ipſorum erit aut per modum priuationis & habitus, aut per modum affirmationis & negationis, oportet, vt ſint hæc oppoſita determinata & comprehenſa in natura proportionata ipſis, quouſque ſit proportio generis ad omnia hæc oppoſita, proportio ſubiecti per ſe
H ad ſuum propriũ, hoc eſt, quemadmodum proportio hominis ad riſibilem. i. quemadmodum homo nõ ſeparatur à diſpoſitione riſibilis, ita genus non ſeparatur ab vno oppoſitorum. cumq́ue hoc ita ſit ex parte, qua ſcitur, quòd genus non effugit ab vno ipſorum, ſcitur ꝙ illud ipſi eſt neceſſarium, ſed non ſecundum declarationem. Verum enimuero monſtratum iam eſt ex ſermone noſtro, quæ ſit intentio eius, quod eſt per ſe, * & prædicatio vniuerſalis faciens ad demonſtrationes.

*& prædicatio vl'is ita iacet

I 36 Prædicatio autẽ de omni faciens ad hunc librum comprehendit tres conditiones, quarum Prima eſt, vt prædicatum dicatur de omni ſubiecto, quod antea poſuimus. Secunda vero, vt prædicatum ſit de ſubiecto per ſe. Tertia autem, vt prędicatum de ipſo dicatur prędicatione prima, hoc eſt, vt non ſit prędicatũ de ſubiecto pp naturam aliam vniuerſalẽ ſubiecti, quemadmodũ prędicamus æqualitatem angulorum duobus rectis primò de triangulo, & non primò de triangulo inæqualium laterum: qm̄ primò ineſt triangulo, nõ autem primum triangulo inæqualium laterum: quoniam æqualitas angulorum duobus rectis non ineſt illi ſecundum ꝙ forte eſt triangulus inæqualium laterum, ſed ſecundum ꝙ eſt triangulus: & hæc quidẽ conditio eſt in prædicatis demonſtratiuis, quoniam prædicatũ, quod non prædicatur per viam ſecũdum ꝙ ipſum, quaſi aſſimilatur prędicationi, quę eſt per accidens.

ét trãſlatio antiqua: vel ergo é error, & debet dicere prædicatio de omni, & in cõmẽ. ſequẽ. in prin. debet dicere prædicatio aũt vl'is, conformiter

K ad ea q̃ dicta ſũt in cõmẽ. mag. cõ. 36. vel dic ꝙ p vl'is intellexit id, quod nos dicimus de oĩ, & econuerſo, cõformiter ad prĩcipiũ expoſitionis, te. 38.

37 Et propter hoc videtur iam, ꝙ in prędicatione de omni ſufficit, vt dicatur, ꝙ eſt prędicatũ de omni ſubiecto & per ſe, propterea ꝙ nõ eſt differentia ſiue dicamus, ꝙ hoc prędicatum ineſt huic ſubiecto per ſe, ſiue ꝙ ineſt ipſi primò. & hoc, qm̄ re-
L ctum & curuum ſunt duę res, quę inſunt lineę per ſe, & in eo ꝙ linea: & ipſę ét accipiuntur in eſſentia ipſius, qm̄ ſunt differentiæ lineę, per quas ſtabilitur: & conſimiliter res ſe habet de ęqualitate angulorũ duobus rectis reſpectu triãguli: qm̄ hoc prędicatum non poteſt demonſtrari de figura ſm ꝙ figura, cùm quadrangulum ſit figura, & tamen anguli ſui non ſunt ęquales duobus rectis, & fieri etiam non poteſt, vt demonſtretur de triangulo inęqualium laterũ, licet hęc diſpoſitio ipſi
M inſit: qm̄ hoc nõ ineſt illi ſm ꝙ inęquilaterum: ꝓpea quia ęqualitas angulorũ duobus rectis ineſt ét ęquilatero & ęquicruri. cumq́ue hoc ita ſit, igitur hoc prędicatum ineſt per ſe triangulo ſecundũ ꝙ triangulus, & demonſtratio vera habet vtique ꝑdicata talia, qualia ſunt hęc, & ꝓpterea ęqualitas angulorũ duobus rectis demonſtrabitur de triangulo inęquilatero non per ſe, neq; ſecundum quòd ipſum.

Dixit:

A Dixit: Oportet aũt, vt non imagi
38 nemur, & existimemus, ꝙ monstra-
39 uimus per viam prędicationis, q̄ est
40 de omni, cùm tñ non monstraueri-
41 mus ipsum, aut qđ monstrauimus, existimamus non monstrasse: ea.n. in quibus contigit monstrare prædicatum de oĩ, & existimamus non monstrasse, ea inquam, illa sunt, in quibus nõ inuenitur, nisi vnum: vt cœlum, & terra, & Sol, & Luna. si.n. constituamus demrõnem de aliquo istorũ, ꝙ est cum aliqua dispositio-
B ne, quemadmodum si cõstituamus demrõnem, ꝙ cœlum est corpus, neque graue, neq; leue, aut ꝙ terra est in medio, iã putamus nos constituis se demrõnem de aliquo indiuiduo, non aũt de re vl'i: qm̃ non inueniũtur in his plura vno indiuiduo, & tñ res non se habet ita: qm̃ nos nõ constituimus hoc de terra, ƒm ꝙ est q̃d signatum & indiuiduum, sed constituimus ipsum de natura vl'i, quæ inuenitur in terra, ƒm ꝙ est terra: & si in ipsa inuenirent᷑ indiuidua multa, aut non inuenirẽtur: sed posteaquã constituimus super ipsa demon
C strationem, iam sciremus, ꝙ si inuenirentur multæ terrę, ꝙ essent cum hac dispositione, hoc est, ꝙ essent, quemadmodum & hæc in medio. quemadmodum si destruerẽtur indiuidua hominis, quousq; nõ relinqueretur, nisi vnum, esset ẽt constituta demonstratio super hoc hoĩe, ꝙ est rationalis, non ƒm ꝙ est indiuiduum, sed in eo, ꝙ est homo, & non assequimur ipsum per constitutionem demrõnis super ipso ex via q̃d est. Ea vero, in quibus accidit nobis non monstrasse quod est de omni, & existimamus, ꝙ iam monstrauerimus ipsum, sunt duo: quorum vnum est in ijs, quę sunt diuersarum D
speciérũ, cùm accidit, vt sciamus vnum & idem prædicatũ inesse vnicuiq; ipsorum per se, qm̃ ignota est natura cõicantis, propter quod inest ipsis hoc prędicatum. Quemadmodum, si adducat Arithmeticus demonstrationẽ, ꝙ numeri proportionales, cũ permutantur, sunt proportionales: qm̃ & Geometra monstrauit, ꝙ magnitudines ꝓportionales, cum permutãtur, sunt item proportionales: & monstrauit hanc quoq; dispõnem per se Naturalis de temporibus: vnusquisq;.n. istorum existimauit se monstrasse id, quod est E
de omni, cũ tñ non sit ita: qm̃ permutatio proportionis non inest lineis ƒm ꝙ lineæ, neq; numeris ƒm ꝙ numeri, atqui inest hoc per se naturæ vniuersali, in qua cõicant hæc tria: & ꝓpea verificatur, ꝙ oẽs numeri, & mensuræ, & tp̃a proportionalia, cũ permutantur, sunt itẽ proportionalia. atqui fuisset vtiq; demrõ ĩ his de omni, si extitisset natura his cõis cognita, & demõstratio constituta fuisset super eo. ꝙ si cõstituatur demrõ super permutatione proportionis de vnoquoq; istorũ per se, nõ erit demrõ de omni, neq; erit scitum F
hoc scientia excellente. quemadmodum si aliquis monstraret de triangulo inæqualium laterũ seorsum, ꝙ habet angulos æquales duobus rectis, & monstraret hoc seorsum de æquicrure, & de æquilatero, non sciuit de natura ei᷒, quod est, æqualitatẽ angulorũ duobus rectis inesse triangulo, plusquam hoc: hoc est, ꝙ istud insit omnibus speciebus trianguli, quousque non sciuerit illud, quod inest triangulo ƒm ꝙ est triangulus: nisi sciat ipsum per viam accidentis

G dentis eo modo, quo eſt ſcientia So-
phiſtica. Amplius, qui non ſciuit de
natura eius, quod eſt æqualitatẽ an
gulorum duobus rectis ineſſe trian-
gulo, plus hoc, ideſt ꝙ inſit omnib⁹
ſpeciebus tantum, ex eo ꝙ ineſt gra-
dato, & æquilatero & æquicruri,
nondum ſciuit, ꝙ hoc ineſt omnĩ
triangulo ſm ꝙ eſt triangulus, & ꝙ
non eſt aliquis triangulus, qui non
habeat angulos æquales duobus re-
ctis. niſi igitur dicamus, ꝙ ipſum ſci
uit per modum ſcientię, in qua pro-
ficit inductio: ſed hoc nõ ſufficit in
demonſtratione. Locus aũt ſecun-
H dus, in quo accidit nobis, vt exiſti-
memus monſtraſſe aliquid de om-
ni, cùm tñ non monſtrauerimus, is
eſt locus, in quo accidit nobis mon-
ſtraſſe aliquid de aliquo per termi-
num medium, ꝙ eſt prædicatum de
omni, & tñ illud, quod monſtratur
per ipſum, non eſt prędicatum de o-
mnĩ, & exiſtimamus, ꝙ eſt prædica-
tũ de omni, propterea quia medius
terminus eſt cum hac diſpoſitione.
Vt in exemplo, ſi monſtret Geome-
tra, cũ cadit linea recta ſuper duas
rectas, & facit vtrunq; angulorũ in-
trinſecorum in latere vno ęqualem
I recto, ꝙ ambę lineæ ſunt æquidiſtã-
tes: qm̃ æquidiſtãtia ineſt omnibus
duabus lineis, quæ ſunt cum hac di
ſpoſitione: ſed non de omni, qm̃ æ-
quidiſtantia ineſt de omni duabus
lineis, ſuper quas cadit linea tertia,
& ſit quod componitur ex duobus
angulis intrinſecis, qui ſunt in latus
vnũ, æquale duobus rectis: ſiue fue-
rit vterq; ipſorum rectus, ſiue quod
deeſt vni ipſorum additur alteri, &
eſſe terminum medium in hoc, eſt
42 prædicatum de omni. Cumq; fue-
rit terminus iſte cum cõditionibus,
q̃ ſunt in demonſtrationibus, opor- K
tet, vt ſciamus, quando cadet nobis
ſciẽtia cũ prædicatione de omni, &
quando nõ cadet. Dicimus ergo, ꝙ
quando mõſtramus vnum aliquid
per ſe de rebus multis: ſi inueneri-
mus res iſtas variari, ſm nomina tã-
tum, quemadmodum variatur enſis
& ſpatha, & res in ipſis eſt vna, tunc
eſt de omni. Vt in exemplo, ſi eſſet
intentio trianguli gradati, & inten-
tio triãguli æquicruris intentio vna
& eadem, videremus vtiq;, ꝙ æqua-
litas angulorũ duobus rectis ſtabili-
retur de triangulo gradato & æqui-
crure per viam de omni: ꝙ ſi inten-
tio ipſorum non eſt vna & eadẽ, ſed L
intentio vniuſcuiuſq; ipſorum non
eſt intentio alterius, non erit mon-
ſtratio prædicati de omni, neque in
termino medio de omni: cũq; non
cognouerimus diſpoſitionẽ rei, quæ
ineſt illi per monſtrationem de om
ni, fieri poteſt, vt extrahamus ipſum
per ſpeculationem rerum, per quas
diſponitur hoc ſubiectum, de quo
affirmauimus prædicatũ iſtud: cũq;
inuenerimus diſpoſitionem, quæ ſi
ipſi dimittatur, & auferãtur reliquę
diſpoſitiones, remanet prędicatum,
cùmque ipſa deſtruitur, deſtruitur M
hoc prædicatum per deſtructionem
diſpoſitionis iſtius: hæc eſt diſpoſi-
tio, quæ ineſt rei de omni. Exemplũ
huius, ſi monſtremus de triangulo
æquicrure, facto puta ex ære, aut ex
ligno, quòd habet angulos æquales
duobus rectis, ſi velimus aſſequi di-
ſpoſitionem, propter quam ineſt il-
li hoc prædicatum, & inuenerimus,
ꝙ, ſi auferamus ab eo ꝙ ſit ex ære, &
dimittamus ꝙ ſit triangulus, nõ au-
feretur ab ipſo hoc prędicatũ, quod
eſt, habere angulos ęquales binis re
ctis:

A ctis: & consimiliter, si auferamus ab ipso, ꝙ est æquicrus, aut cũ alijs dispositionibus, quæ insunt illi, nõ auferetur ab eo hoc prædicatũ: si vero auferamus ab ipso, ꝙ est triãgulus, & dimittamus reliquas dispositiones, auferetur ab eo prædicatũ prædicatione prima. Et non est impedimẽto huic ordini, ꝙ si auferimus ab eo, ꝙ est figura, aut terminatus, auferatur ab ipso æqualitas angulorum duobus rectis, qm̃ hæc non est ablatio prima: atqui hoc vtique illi accidit, eo ꝙ aufertur triangulus ꝓpter ablationem ipsorũ. ꝙ si fieri posset,
B vt derelinqueretur triangulus, & auferretur figura, non auferretur prædicatũ, quod est hr̃e angulos æquales duobus rectis. Cum igitur sciuerimus per hanc viam, ꝙ prędicatum inest triangulo de omni, sciemus ẽt, ꝙ ipsum est, cui inest monstratio de omni, quodq; ipsum est propter qđ monstratur per viam demonstrationis de vnaquaque specie trianguli, hoc est de gradato, & æquicrure, & æquilatero, quòd habent angulos ęquales duobus rectis.
C

44 Postea vero quã mõstratum iam fuit, quid est prædicatũ de omni, & declaratæ ẽt sunt species prædicatorum per se, quodq; ipsę sunt duæ species: quarum vna est prædicatum, quod accipitur in definitione subiecti, secunda vero prædicatum, in cuius definitione accipitur subiectũ: & est ẽt iam manifestum, ꝙ oportet demonstrationem esse ex propõnibus necessarijs: qm̃ quod scitur per demõnem habet conditionẽ istam, vt non possit permutari fm id, quod scitur, neq; in aliquo tpe: & sunt ꝓpositiones necessariæ illæ, quæ sunt per se, prædicantes de omni; igitur planum, ꝙ oportet demonstrationẽ D esse ex propositionibus per se prædicantibus de omni: qm̃ videtur Aris. ꝙ omne per se est necessarium, & omne necessarium per se. & amplius, qm̃ non effugit consimiliter demonstratio, quin sit ex propositionibus per se, aut per accidẽs: & si est ex accidentalibus, non erit ex necessarijs: qm̃ accidentales non sunt necessariæ, sed est ex rebus necessarijs, igitᷣ non est ex rebus accidentalibus, & posteaquã non est ex accidentibus: igitur erit ex substantialibus. Atqui 45 ꝙ oporteat propositiones demonstrationum esse necessarias: & est il- E lud, quod posuimus à principio, in eo, ꝙ oportet ipsas esse per se, potest iam sufficere nobis ad hoc mõstrandum, illud, quod præcessit. & posuimus ẽt monstrare hoc monstratione ampliore, si incipiamus sermonẽ de eo à principio alio, & dicamus, ꝙ, cum opus sit conclusionem esse necessariam non impossibilem, neque alterabilem, sequitur, vt demonstratio, per cuius cãm assequimur scientiam, sit consimiliter etiam cũ hac F dispositione: sed & ista magis est opus in hoc, cumq; oportet demonstrationem esse cum hac dispositione, hoc est necessitate propositionũ, sequitur consimiliter etiam, vt sint necessariæ, præterquam ꝙ nõ oportet in omni syllogismo, vt sint propositiones necessariæ. & hoc, qm̃ fieri iam potest, vt concludamus conclusionem aliquam veram ex propositionibus non necessarijs, sed ex conditionibus demonstrationis est, vt propositiones ipsius cum hoc, ꝙ sunt veræ, sint etiam necessariæ. Et 46 iam significat in hoc, ꝙ contradicimus ei, qui existimauit se adduxisse demon-

G demonstratione super aliquo quęsi
to absq; eo, ꝙ adduxit ipsam in eo,
ꝙ scit, ꝙ demonstratio, quam addu-
xit, non est ex propositionibus neces
sarijs: aut in eo, ꝙ iste syllogismus,
quem existimauit concludere, non
concludit, aut in eo, ꝙ istę proposi-
tiones accipiuntur à fama & testi-
monio, non autem veræ.

47 Dixit: & ex hoc monstrat̃, ꝙ qui
conatus est ponere propões demõ
stratiuas esse probabiles, ipse est in
extremo fatuitatis & ignorantiæ:
quemadmodum existimauit Prota-
goras de his propõnib⁹, ꝙ ipsę sunt
H demõstratio. & hoc, quoniam ipse
dixit, qui scit, habet scientiã: & qui
habet scientiã, ipse scit quid est sciẽ-
tia: sed hoc est falsum, licet sit proba
bile. & hoc, qm̃ iam diximus nõ suf
ficere in propositionibus demõstra-
tionis, ꝙ sint verę tantum, sed vt sint
necessariæ, & proportionatæ, & pri-
mæ in genere, in quo accipiuntur:
quanto magis non sufficit, vt sint
probabiles, non enim omne proba-
bile verum, nedum, vt in ipso inue-
niantur aliæ conditiones.

48 Iam vero vr̃, ꝙ oportet demr̃onem
esse ex propõnibus necessarijs: qm̃
I qui non scit rẽ esse necessariã per rẽ
necessariã, nõ sciuit, ꝙ res illa sit ne-
cessaria per cãm suam: qm̃ causa rei
necessariæ est necessaria: & qui non
scit rem per cãm suã, non habet sciẽ
tiam, nisi per viam accidentis. Vt in
exẽplo, si aliquis existimaret se sci-
re, ꝙ A inest C ex necessitate per me-
dium non necessarium, quod est B:
Planum.n. ꝙ hic non sciuit A ines-
se C ex necessitate pp terminum me
dium & hoc, qm̃ terminus medius,
qui est B, iã potest auferri, & habe-
bit ꝙ A inest C ex necessitate: quod
cum ita sit, B, qui est terminus me- K
dius, nõ erit causa, vt sciamus, quòd
A inest C ex necessitate, nisi extite-
rit hoc per accidens.

Præterea, si sciret aliquis per me- 49
dium non necessariũ, scientia neces-
saria, sequeretur ex hoc, vt ĩ aliquo
tpe inueniretur syll's, & inueniretur
ratiocinans, & inueniret̃ conclusio;
& tñ scientia per ipsam non inueni-
retur. & hoc, qm̃ fieri põt, vt iã aufe-
ratur terminus medius, & sit q̃situm
non scitũ, & syllogismus inueniat̃,
& erimus ignorantes q̃situm hoc, cũ
habemus de ipso syllm̃, quemadmo
dum eramus antequam haberem⁹ L
de eo syllm̃. & hoc, qm̃ tollitur ter-
minus medius: ꝙ si non tolleret̃ me
dius terminus, sequeretur, vt disposi
tio nostra ad scientiam cõclusionis
esset dispositio eius, cui vr̃ ꝙ sciẽtia
per ipsam est res, quæ põt permuta-
ri, non aũt res necessaria. & hoc, qm̃
terminus medius est possibilis, & nõ
est impossibile, vt scientia, in eo ꝙ
conclusio est necessaria pp terminũ
medium non necessariũ, sit per acci-
dens non per se. quemadmodum si
aliquis ratiocinetur & dicat, homo
ambulat. & ambulans est animal.
igitur homo est animal ex necessi- M
tate: veluti non est impossibile, vt e-
ueniat conclusio vera ex proposi-
tionibus falsis.

Et hoc, qm̃ dispositio, vt necessi- 50
tas conclusionis sequatur ex necessi
tate propõnum est, quemadmodũ
dispositio, vt veritas conclusionis se-
quatur ex veritate propositionum
sm ꝙ declaratum fuit in libro Syl-
logismi, hoc est, cùm sunt proposi-
tiones necessariæ, est conclusio ne-
cessaria ex necessitate: qm̃ si non es-
set necessaria, sed possibilis, essent
pro-

A propositiones poſes: ſed iam poſuimus neceſſarias: quod eſt inconueniens, & nõ cohęret, quẽadmodum cùm propõnes conſimiliter etiã ſunt verę, erit concluſio vera ex neceſſitate, & non conuertitur hoc. i. ſi concluſio eſt neceſſaria, ꝙ propõnes ſũt neceſſarię: & cõſimiliter ſe habet diſpoſitio in veritate concluſionis ad veritatem propoſitionũ: quoniam non ſequitur, eo ꝙ conſequens ſit, vt antecedens ſit, veluti mõſtratum fuit in lib. pręcedente. qui vero ſcit rem per medium non neceſſarium, nõ ſcit, ꝙ res concluſa ex ipſo ſit ne-
B ceſſaria, neq; quare ſit neceſſaria.

51 Atqui qui ſcit rem per mediũ ita diſpoſitum, hoc eſt per medium nõ neceſſariũ, eſt inter duo: aut, vt exiſtimet ſe ſcire, & nõ ſcit: & hoc, cùm arbitratur, ꝙ medium non neceſſarium ſit neceſſarium, aut vt verè putet, ſe nõ ſcire: & hoc, cùm ipſe ſciat medium iſtud non eſſe neceſſariũ, quoniam qui ſcit hanc rem, nõ habet, niſi ꝙ hoc eſt in eo tẽpore, quo ſcit ipſum: quodq́ue fieri poteſt, vt permutetur ipſe per ſe, aut permutetur terminus medius in ipſo per ſe, & ſciat per medium aliud.

53 Sed dubitaret aliquis dicẽs: ſi con-
C cluſio neceſſaria eſt ex propoſitionibus neceſſarijs, ſequitur, vt non ſit hic ſyllogiſmus niſi ex propoſitionibus neceſſarijs: quõ igitur fieri poteſt, vt Dialecticus concludat ex propoſitionibus, quas accipit à reſpondente per interrogationem, concluſionem neceſſariã? Sed ſolutio huius pręmanib⁹ eſt ex eo, quod pręceſſit. & hoc, qm̃ iam diximus in definitione ſyllogiſmi, ꝙ eſt oratio, ex qua ſequitur alterũ ex neceſſitate: & non dicebatur res neceſſaria, neceſſitas enim in ſyllogiſmo per ſe eſt in D
conſequentia concluſionis ex propoſitionibus, non autem, quia concluſio ſit neceſſaria.

Et poſteaquam declaratum eſt, ꝙ 54
oportet propoſitiones demonſtrationum eſſe neceſſarias, quodq́; oportet neceſſarias eſſe per ſe & de omni: planum, ꝙ oportet quęſita demõſtrationum eſſe per ſe, quoniam in quęſitis accidentalibus non cadit ſcientia ex neceſſitate, quoniã & nõ ſunt: & propterea non ſunt propoſitiones ex rebus accidentalibus. Et planum ẽt, ꝙ concluſio demonſtrationis eſt vniuerſalis, cauſa autẽ in E
hoc, quoniam propoſitiones demõſtrationis ſunt vniuerſales.

Cùm vero concluſio demonſtra- 62
tionis ſit vniuerſalis, eſt per ſe manifeſtum, ꝙ non conſtituetur demõſtratio ſuper corruptibilibus, niſi ꝑ modum vię accidentis, hoc eſt in aliquo tempore.

Quòd ſi fieri poſſet demr̃o ſuper rebus corruptibilibus, hoc eſt particularibus, oporteret propoſitiones minores eſſe res particulares corruptibiles: quoniam ſubiectum ipſarum eſt ſubiectum in concluſione, & eſſe conſimiliter etiam non vl̃es. F

Et quod oportet ex hoc, vt ſit in 64
demr̃one, oportet ẽt vt ſit in definitione per ſe: hoc eſt, ꝙ definitiones conſimiliter ẽt ſunt neq; generabiles, neq; corruptibiles: propterea ꝙ definitiones vtiq; ſunt aut principia demonſtrationis, aut concluſio demonſtrationis, aut demõſtratio poſitione variata: quemadmodum declarabimus in ſequentibus.

Sed in rebus particularibus, quę
ſucceſſiue innouantur, qualis eſt ec- 65
clypſis, non conſtituitur demonſtratio,

G tio, secundum ꝙ sunt particulares,
sed cõstituitur super natura cõicante omnibus ecclypsibus,, nõ huic ecclypsi particulari : quemadmodum non constituitur demonstratio supre particulari, quæ corrumpitur & non redit. verũ declarabimus ẽt hoc in sequentibus declaratione sufficiente. Oportet autẽ, vt scias, ꝙ non
55 sufficit in propositionibus demonstrationum, quæ sunt demõstrationes simpliciter, non aũt in relatione ad nos, vt sint medij termini necessarij tm̃: si non admissum fuerit, ꝙ omne necessarium est per se, sed, vt
H cum hoc sint etiam per se: qm̃ existimatur iam, ꝙ hinc sint syllogismi, quorum medij termini sunt necessarij, sed non per se: & hoc, cum accidit, vt sint duo, quorum vtrunque insit alicui per se: & accidit, vt accipiatur vnum ipsorum in mõstratione sui cõparis. quemadmodũ, si aliquis monstraret, ꝙ hic ægrotus habet calorem extraneum, qm̃ habet pulsum diuersum: hęc.n.duo sequũtur per se putredinem, & vnum ipsorum inest alteri ex necessitate: atqui, si dicemus de hmõi necessarijs, ꝙ sunt cum necessitate essentiali, dicemus hoc per ęquiuocationem. for
I tasse. n. necessaria per essentiã sunt, de quibus vere dicitur, ꝙ omne necessarium est per se secundum opinionem Aris. Dixit: Non sufficit autem, vt termini medij in propositionibus demõstrationum simpliciter sint tm̃ per se: sed oportet cum hoc, vt sint causa conclusionis. inueniuntur etenim syllogismi consimiliter concludentes, & habentes terminos medios per se, sed conclusione posteriores: & hi sunt, qui vocantur demonstrationes nõ simpliciter: quẽ-
admodum si quispiam ratiocina- K
retur, quòd hæc mulier concepit, quoniam habet lac: & hoc, quoniã conceptio est causa lactis, & lac est posterius ipsa.

Quòd aũt oporteat propõnes de- 56
monstrationũ esse proportionatas, planum ex eo, ꝙ oportet mediũ terminum inesse per se minori, & maiorem inesse medio per se. Quod cùm ita sit, manifestũ, ꝙ propõnes demõstrationũ sunt ex genere vno, quodque propter hoc fieri non potest, vt demonstratio transferatur ex scientijs in genus aliud, qm̃ propositiones appropriatę proportionatę, quę L
comprehẽduntur in genere vno ex necessitate, non communicant duobus generibus separatis: & propterea non potest Geometra monstrare rem geometricam per propõnes, *a.l. Arithmeticus.
quas agit * Computatiuus. Atqui hoc ita est, qm̃ res, per quas perfici- 57
tur natura demonstrationis, & constituitur vnaquęq; artium, ipsę sunt tres: quarum vna sunt prædicata q̃sitorum in ea arte, quæ monstrantur inesse subiecto per se: secunda vero, res scitæ per naturam in hoc genere: & hæ sunt propositiones, per quas monstratur prædicatum inesse subiecto aut per affirmationem, M
aut per negationem: tertia vero, natura subiecti, de cuius accidentibus, & descriptionibus, quæ sibi per se insunt, fiunt demonstrationes, & hoc est, quod vocatur subiectum artis. Oportet autẽ propositiones, ex quibus est demonstratio in vnoquoque genere, & vnaquaque natura artium demonstratiuarum, cum sint ex rebus essentialibus generi, oportet inquam esse appropriatas. inueniuntur etiam propositiones

A ſitiones vl̃es pluribus generibus: declarabimus autẽ poſtea quomodo efficiantur artium propriarum. Cõſimiliter quoq; ſe habet res in quæſitis: hoc eſt, ꝙ oportet ipſa eſſe appropriata naturę poſitę, cũ ſint ipſi eſſentialia. Quoniã igitur oportet ꝓpõnes eſſe appropriatas vnicuiq; generi, & cõſimiliter quęſita: manifeſtũ, ꝙ fieri nõ poteſt, vt trãsferatur demonſtratio de genere in genus. Cauſa autẽ huius eſt, qm̃ naturæ poſitæ in artibus ſunt diuerſæ. natura enim numeri, quæ eſt ſubiectum in arte Arithmetices, hoc eſt arte
B computationis, eſt diuerſa à natura magnitudinis, quæ eſt ſubiectũ artis Geometriæ: & propterea demonſtratio, quę eſt de quęſito cõputatiuo, non põt transferri in aliã à computatiua: & demõſtratio, quæ cõſtituitur ſuper re Geometrica, nõ põt trãsferri in rem non Geometricam.
59 Fieri autem poteſt, vt trãsferatur demonſtratio de arte in artẽ, cùm fuerit quęſitũ in duabus artibꝰ vnũ & idem, aut ſimpliciter, ſi fuerit hoc poſſibile: aut fuerit vnũ aliquo pacto: & hoc, cũ ſit vna duarum artiũ ſub alia: quemadmodum Perſpecti
C ua, quæ eſt ſub Geometria: & quẽadmodũ ſcientia Muſices, quę ẽ ſub ſciẽtia Cõputatiua: qm̃ ſciẽtia Perſpectiuorũ faciet res geometricas: & ſcĩa Muſices res cõputatiuas: ꝙ ſi fuerint quæſita duo, fieri non põt, vt ſciatur vnũ ipſorum per demr̃onem in alia arte, q̃ cui appropriatᷣ.
60 Veluti in exemplo, non põt Geometra adducere demr̃onẽ, ꝙ vnum vni contrariũ, & ꝙ duorum contrariorum ſcientia vna, ſed hoc pertinet ad ſcientiam Diuinam. quemadmodum non eſt ſcientiæ Diuinæ monſtrare, ſi vnum duorum cu D
borum duplicetur per alterum, ꝙ ex ipſis efficietur computatio cubica, ſed hoc attinet ad cõputatiuum.
Atqui non ſolũ fieri nõ poteſt, vt 61
aliquis artifex monſtret rẽ, quę nõ ĩeſt ſubiecto artis ſuæ, ſed rẽ quoq; q̃ ineſt ſubo artis ſuę, ſi non extiterit ex rebus eſſentialibus. Et ꝑpea non pertinet ad Geometram monſtrare, ꝙ linea circularis, aut recta eſt pulcherrima linearum, licet pulchritudo & decentia ſint res inexiſtentes habẽtibus magnitudinem, ſed non inſunt illis per ſe. Et hoc ẽ, E
quod oſtendit maximo ſigno, fieri non poſſe, vt transferatur demonſtratio de arte in artem, quoniam res, quæ communicant pluribus quàm ſubiecto artis vnius, eæ ſunt res accidentales, non aũt res per ſe.
Iam itaq; manifeſtum eſt ex hoc, 66
nõ eſſe viam aliquã, vt conſtituatur demr̃o ſuper aliqua re, niſi ex principijs proprijs ꝓportionatis & ap- 97
propriatis. & nõ ſufficit in demr̃onibus, vt propoſitiones ſint verę & immediatę, hoc eſt ſcitæ per ſe tm̃, ſed oportet etiam cum hoc, vt ſint appropriatæ ſubiecto, de quo eſt cõ- F
ſideratio. Et propterea demr̃o Bryſonis, quam fecit ad inueniendum quadratũ æqualem circulo, non eſt oratio demonſtratiua, licet fecerit in ipſa ꝓpõnes veras, qm̃ ſunt vl̃es cõicantes. & hoc, qm̃ ipſe facit quadratũ maius oĩ figura cadente intra circulũ, & minus oĩ figura cadente extra circulum. oportet. n. triangulum habentẽ talem diſpõnem eſſe æqualẽ circulo, qm̃ circulus eſt maior omni figura cadente intra ſe, & minor omni cadẽte extra: quę vero ſunt maiora & minora vno & eo-

G dē ſimul, ipſa ſunt æqualia ſed hæc
enuntiatio cōis atq; vl'is, licet ſit ve-
ra, non tñ eſt appropriata, ſed cōi-
cās. Et ppea declarauit Ariſt. in lib.
Sophiſticorum, ꝙ hæc monſtratio
Bryſonis eſt mōſtratio Sophiſtica,
licet non ſit falſa: tñ vocauit ipſam
Sophiſticā, hoc eſt apparentē, qm̄
exiſtimabat, ꝙ eſſet demonſtratio,
& non eſt demōſtratio: & propter-
ea fieri pōt, vt modus iſte monſtra-
tionis trāsferatur de arte in artē, &
efficiatur ad mōſtrādas res multas.

68 Quoniam vero demſo, quemad-
69 modū declaratum fuit, eſt ex rebus
H p ſe & appropriatis, ſequitur ex neceſ
ſitate, vt medius terminus demſo-
nū ſit aut ex natura generis ſubiecti
iſtius artis, aut ex natura generis al
tioris cōprehēdētis hoc genus: quē-
admodū demſo plerunq; eſt de re-
bus muſicis ex principijs cōputati-
uis: & hoc, qm̄ Muſica ponitur ſub
Computatiua: & quēadmodū ple-
runq; demōſtratio adducitur de re-
bus, quę ſunt in ſcientia Perſpectiuo
rū ex principijs geometricis. Accidit
autem in huiuſcemodi duabus ar-
tibus, cū vna ipſarum eſt ſub alia,
vt ars, quę conſiderat de genere al-
I tiori, monſtret rem per cām ſuam:
quæ vero eſt ſub ipſa, monſtret rei
exiſtentiam. vt in exemplo, qm̄ ars
Muſicę ponit, ꝙ interuallū per qua
tuor coaptatur & cōſtituitur ſuper
cā iſtius conſonantiæ ex arte Com-
putatiua: & hoc, quoniā ſonus iſte
eſt ſm proportionem ſuperparticu
larem: ſonus autē, qui eſt, exempli
gratia, ſm proportionem duplam,
aut ſuperparticularem eſt cōſonus.
Et quemadmodum illud, qđ ponit
Perſpectiuꝰ, ꝙ res, quas ſpeculamur
de lōginquo, apparent minores, &
cām huiꝰ tradit ex ſcīa Geometrię, K
& hoc, qm̄ minoribꝰ angulis ſubtē-
ditᷣ minor linea. Atqui hoc erit, qm̄
medium, qđ eſt ex ſcīa ſuperiore in
huiuſcemodi rebꝰ cā ꝑdicato quęſi-
ti in arte inferiore, erit cā ꝓpinqua.

Poſtea vero q̄ monſtratum eſt, ꝙ 70
demſones veræ ſunt ex principijs
prioribus ſm naturā, quæ ſunt no-
tiora apud nos, & apud naturā, pla-
num ex hoc, ꝙ nō conuenit, vt arti-
fex adducat demſonem ſuper prin-
cipijs artis ſuæ appropriatis generi
ſubiecti ſui, qm̄ oporteret ad hęc
principia mōſtrāda ponere alia prī-
cipia appropiata huic generi prio- L
ra ipſis: ſed prīcipia appropriata nō
habēt prīcipia appropriata, ſed ſunt
principia vl'ia. & ppea oportet de-
monſtrare principia omnia in arte
ſcīæ, hoc eſt prima Philoſophia, cu
ius ſubiectū eſt ens, inquātum ens.

Iam itaq; declaratū eſt ex hoc ſer- 71
mone, ꝙ demſo erit ex principijs
proportionatis appropriatis, quæ
ſunt cauſa propinqua rei, & declara
tum etiā cum hoc fuit, qñ trāsferri
poſſunt hmōi demonſtrationes de
arte in artē, & quando nō poſſunt. 72

Quoniam vero demonſtratio ſim
pliciter, quę exhibet cām rei propin M
quā, eſt demonſtratio habens pro-
poſitiones cum his conditionibus,
quæ oēs præceſſere, durum eſt no-
bis cognoſcere naturā demonſtra-
tionis, q̄ eſt demonſtratio ſm veri-
tatem: qm̄ difficulter cognoſcimus
cōditiones, & exiſtimamus plerūq;
nos ſcire rem ſcīa vera, cùm ipſam
ſcimus per propōnes veras imme-
diatas: res autem non eſt ita, niſi ha
buerint reliquas cōditiones, de qui-
bus mentionē fecimus, vt ſint pro-
portionatæ, & priores ſm naturā.

Et

A 73 Et qm̃ omnis demr̃o cõplicatur & consistit ex tribus, quorũ vnũ est res subiectę ĩ ea arte, scd̃m vero propõnes, quas oportet admittere, tertium aũt, p̃dicata q̃siti in illa arte, q̃ hisce sub̃is per se insunt: igitur manifestũ, ꝙ oportet consyderantẽ in arte, vt p̃cedãt apud ipsum tria hæc genera cognitionũ primarum: qm̃ iam fuit positum, ꝙ oportet omnẽ doctrinã & oẽm disciplinam esse ex cognitione præcedente. si quidem sub̃m oportet vt p̃cedat, & admittatur ex dispõne ipsius, qđ est, & nõ fit inquisitio super exñtia ipsius oĩno,

B qm̃ non sunt apud ipsum propõnes in eo, quod fit inquisitio sup ipsis: si vero fuerint ꝓpõnes, oportet vt cognoscatur ex dispositione ipsarum, ꝙ significãt nomina ipsarum, & ꝙ sunt: sin aũt fuerint prædicata q̃siti inexistentia subiectis, oportet scire quid significant noĩa ipsorum tm̃, deinde quæratur, an insit subiectis ꝑ demr̃ones: quemadmodum oportet Geometram cognoscere, quid significat nomen trianguli & circuli, & Computatiuum, quid significat nomen paris & imparis, & primi & non primi. Fieri aũt potest, vt nõ sit

C opus hæc tria præcedere in cognitione rerũ, quia fortasse res in ipsis manifesta est. & hoc, qm̃ multa sũt sub̃ta, in quibus nõ oportet pręmittere & enuntiare, ꝙ oportet artificẽ isti⁹ artis admittere, ꝙ sint, qm̃ ipsa esse est maxime manifestum apud sensum: quẽadmodũ calorẽ esse ac frigus, quod est subiectum Sciẽtiæ Naturalis: & in multis opus ẽ hoc, quemadmodũ se habet res in Computatiua. oportet enim speculãtem in ipsa cognoscere, atque admittere à principio, ꝙ sit: qm̃ ipsius exñtia est ignota sensui, & consir se habet res in magnitudine ac mensura, & consimiliter in multis propositionibus & prædicatis quæsitorũ non oportet præcognoscere quid significat nomen ipsorum: quemadmodum in propõne dicente, si à duob⁹ æqualibus æquales partes demantur, quæ remanent sunt æqualia. D

Propõnum vero, quæ peraguntur in artibus, quædã sunt appropriatę, & hæ sunt proportionatæ per se, q̃ nõ pñt affici in pluribus generibus: veluti, ꝙ linea recta est, quæ ponit̃ super subiecto punctorũ oppositorum: & ipsarum, quædam sunt cões pluribus generibus, præterq̃ ꝙ communitas ipsarum non est cõitas naturæ vnius, sed cõmunitas proportionis: quẽadmodum oratio dicẽs, cùm ab æqualibus æqualia auferũtur, quæ remanẽt sunt æqualia: qm̃ hæc enuntiatio verificatur in mensuris, & numeris, & tpib⁹, sed tamẽ æqualitas in ipsis non est res vna ꝑ cõfessionem, quemadmodũ cõitas aĩalis de hoĩe & equo, sed per participationẽ & proportionem. Et hę propõnes, cùm facit, & proponit, & enuntiat eas artifex de subiecto suo proprio, habent potentiã propõnũ appropriatarum: quemadmodũ, si diceret Geometra loco eius, quod dicimus res æquales, magnitudines æquales, & diceret Cõputatiuus loco huius, numeros ęquales. Et ꝑpea nõ cadit ĩ huiuscemodi propõnib⁹ dubitatio in eo, qđ diximus prius, ꝙ oportet propõnes demr̃onũ esse appropriatas & ꝓportionatas, qđq; propter hoc oportet, vt non transferatur de arte in artẽ: qm̃ hæ propõnes cões sunt propositiones multæ, & q̃ agunt ex his ĩ Geometria sunt 74 E 75 F

G aliæ ab his, q̄ agunt in Cōputatiua.

77 Propōnum vero proportionatarū arti ſpecies ſunt: qm̄ aliquæ ſunt ꝓpoſitiones notę per naturam, quas oportet admittere, aliquæ petitiones, aliquę radices poſitæ, & aliquæ definitiones. Propōnes igitur notæ per naturā diuerſificantur à petitionibus, & radicibus poſitis: qm̄ propōnes notæ p naturā ſunt veræ per ſe, nec pōt aliquis conueniēter imaginari aliter ipſas eſſe quàm ſunt, neq; pōt illis contradicere per ſermonē intrinſecū, ſed per ſermonem H extrinſecū, qui eſt interpretatio tantū: demonſtratio vero eſt, vt ſermo intrinſecꝰ, nō vt ſermo extrinſecus.

78 Radix aūt poſita eſt propō, quam recipit diſcipulus à doctore, ſm ꝙ eſt manifeſta pp doctorem, nō aūt ſm ꝙ eſt res manifeſta apud diſcipulū: nec tn̄ habet cōſilr etiā ſcientiam cōtrarij ipſius: ſed petitio eſt, quā recipit diſcipl's à doctore, & habet cognitionē de contrario ipſius.

79 Differunt aūt definitiones à radicibus poſitis & petitionibus, eo ꝙ in definitionibus non eſt enuntiatio ꝙ res ſit, aut non ſit: atqui I definitio eſt pars propōnis. & definitiones docent ſubſtantiam rei & diſpōnem ipſius, ſed radices poſitæ & petitiones non ſunt pars propoſitionis, ſed radices poſitæ ſunt, quibus admiſſis, ſequitur cōcluſionem eſſe.

80 Nō facit aūt Geometra in Geometria propōnes falſas, quemadmodū exiſtimauerūt nonnulli, cū dicit, & ponit, ꝙ hęc linea eſt tantę menſuræ, & nō eſt apud ſenſum iſtius mēſurę, & ponit ꝙ hæc linea eſt recta, & nō eſt ea, de qua fert exemplū, recta: atqui affert exēplum de linea, q̄ eſt in intellectu ſuo, qm̄ accipit hęc linea exemplū illius, & loco illius. K

81 Dr̄ia vero alia intra definitiones, & petitiones, & radices poſitas eſt, ꝙ definitio nō ē niſi vl'is, iſtæ aūt ſunt vniuerſales & particulares. ſed demr̄o non conſtituitur ſuper rebus multis ſm ꝙ ſunt multæ, ſed conſtituit̄ ſup natura vniuerſali infuſa in has res multas enūtiata de illis enūtiatione demonſtratiua: qm̄ ſi non erit natura in rebus multis ſm hāc diſpōnem, non inuenietur ibi intentio vl'is; cumq; non erit ibi intentio vniuerſalis, non erit ibi terminus medius, qui prędicetur de ipſis per viam quid eſt. cumq; non erit ibi L terminꝰ medius, non erit ibi demr̄o penitus: & propterea oportet, vt ſit in rebus, ſuper quibus conſtruitur demonſtratio, natura ſecundū hāc diſpōnem, quę prædicetur de rebus multis per † conſenſum, non autem *al. l. per vniuocationem. per † communicationem nominis.

82 Dixit: Enuntiationem vero vl'em cōicatā, qua dicitur, ꝙ partes cōtradictionis non poſſunt ſimul verificari, nolumus plerūq; dicere in ex- *al. l. per ęquiuocationem. poſitione demr̄onum ad ipſam manifeſtandā, & ponere partem enun- M tiationis ex demr̄onibus, niſi in tempore, quo acceſſerit neceſſitas ſuper hoc. Et hoc in duobus locis, quorū vnus eſt, cū volumus adducere demr̄onem, ꝙ prædicatum ineſt ſubiecto, quodq; ipſi contradictorium ei non ineſt, quēadmodū, ſi vellemus monſtrare, ꝙ mūdus eſt finitus, & ꝙ non eſt nō finitus: cūq; hoc velimus, oportet vt ponamus hanc conditionem in maiore termino. vt in exēplo, ſi velimus monſtrare hanc diſpōnem de mundo per medium, qđ eſt corpus: & dicamus, mundus eſt corpus: & corpus eſt finitum, & non

A non est non finitum : concluditur,
ꝙ mundus est finitũ,& non est non
finitũ.& hæc conditio non est vtilis
ad hãc dispositionẽ in termino me
dio, hoc est in prędicatione termini
medij de maiore, & negatione con-
tradictorij ab ipso,& consil'r in præ-
dicatione termini minoris de me-
dio,& negatione contradictorij sui
ab ipso. & hoc, qm̃ prædicatio me-
dij de maiore, & negatio contradi-
ctorij sui ab ipso, verificatur vtiq;,
cùm terminus maior fuerit æqualis
medio,& consil'r se habet res in me-
dio cum minore. si vero fuerit vl'ior
B ipso, non verificatur hoc: quemad-
modum concludimus, ꝙ homo est
corpus per mediũ,quod est animal:
qm̃ non verificatur nobis conuer-
sum ꝓpõnis maioris ex hac figura:
& hoc, qm̃ omne corp⁹ est animal,
& ꝙ non est non animal: quẽadmo
dũ verificat' nobis, ꝙ omne aĩal est
corpus,& ꝙ non est nõ corpus. Am
plius, materia, in qua verificat' hæc
condõ, est conditio non conferens
ad cõcludendum id,qđ intẽditur,ex
eo ꝙ terminus maior inest minori,
& contradictoriũ ipsius nõ est illi.
C
83 Locus vero secũdus,hoc est, ĩ quo
pertractabis enuntiationem vl'em
celebratã, est, cũ adducitur demõ
super aliquo per demonstrationem
ad impõle in tẽpore, quo dicimus,
& posteaq̃ hoc est falsum,contradi-
ctorium ipsius est verum : qm̃ duo
contradictoria non cõplicantur si-
mul super falso. Atqui nõ pertracta-
mus ipsam in scientijs particulari-
bus, hoc est appropriatis alicui ge-
neri entiũ ex parte qua est vl'is ipsis,
sed cũ arctamus ipsam ad subiectũ
ſm ꝙ fieri põt, ac si esset proportio-
nata, quemadmodum prędiximus.

Et hoc genus enuntiationum,hoc 84
est vniuersale, pertractatur per cõ- D
municationẽ in omnibus scientijs.
Ars autẽ Dialecticę sollicita est in 85
cõseruandis his propõnibus, & sta-
biliendis ipsis, & consil'r scientia, q̃
vocatur Sapientia. præterq̃, ꝙ dñia
est inter duas scientias: qm̃ ars Dia-
lecticæ nõ constituit monstrationẽ
de re appropriatam per se, & nõ ha
bet locum appropriatum , & ꝓpea
ꝓpões, quæ pertractantur in arte
Dialecticę, accipiuntur ex interro-
gatione : sed demonstrator nõ acci-
pit propões ex interrogatiõe : qm̃
non intendit construere vtrumuis E
duorum contradictoriorum conti-
gerit, aut destruere ipsum, sed inten
tio ipsius est cõstruere rem vnã per
se, & destruere eius contradictoriũ:
quæsitum autem & propositio, &
conclusio sunt res vna subiecto, sed
differũt in modo. Et propterea con
ditio', quæ est in quæsitis demon-
strationũ est eadem cũ conditione,
quæ est in propõnibus demonstra-
tiuis : & propter hoc fieri potest, vt
cõuertantur propões appropriatæ
in quacunq; scientia, & ponantur F
quęstiones in hac scientia.cũq; con 86
ditiones quæsitorum in vnaquaq;
scientia sint eędẽ cum condõnibus
propõnum, planum ꝙ non oportet 87
Geometrã respondere cuicũq; quę-
sito contigerit, neq; Medicum cui-
cũq; quæsito contigerit, & in sum-
ma nõ est artificis r̃ndere nisi quæ-
sitis appropriatis arti suæ, aut quæ-
sitis, q̃ sunt ex genere superiori arte
sua. Vt in exẽplo, non oportet Per-
spectiuum respondere nisi quæsitis
appropriatis scientiæ suæ,aut quæ-
sitis Geometricis, quæ facit princi-
pia in arte sua : sed tñ non respon-

G debit principijs iſtorum quæſitorũ
in eo ꝙ eſt Perſpectiuus, ſed oportet
ipſis reſpondere Geometram in eo
88 ꝙ Geometra eſt. Et Geometra cõ-
ſimiliter etiam, ſi reſpondet quæſitis
ſcientiæ Perſpectiuæ, hoc accidit ex
parte, qua ſunt res attingentes ſubie
ctum ſuum, & poſitæ ſub ipſo. cũq;
hoc ita ſit, planũ quòd non conue-
nit artificem loqui cum iis, qui non
ſunt eiuſdẽ artis. ſi enim hoc aliq̃s
faceret, accideret intricatio in arte.
89 Sed quęrere aliquis poſſet, & dice-
re, an fieri poſſit, ꝙ accidant in ali-
qua ſcĩa quæſtiones nõ appropria-
H tæ huic ſcĩę: quemadmodum acci-
dunt in ſcĩa Geometriæ quæſtiones
non Geometricæ. Et ſi accidunt, an
ſint proportionatæ huic ſciẽtiæ, an
vero ſcĩæ alteri. Et ſi in omni arte
accidũt queſtiões, an ſint erroneæ.
Et ſi accidunt, vtrum error accidat
in hoc propter formã ſyllĩ, aut pro-
pter materiam ipſius. Dicamus igit̃,
ꝙ, cùm dicimus, quæſtio non geo-
metrica, exempli gratia, & non na-
turalis dicitur ſm duas vias: ſecun-
dum vnam ipſarum dicitur, qđ nul-
lo modo habet colligantiam in ar-
te, veluti cùm dicimus de priuato
I ſono ꝙ eſt inſonum: ſecũdum alte-
ram verò dicitur, ꝙ habet quidem
colligãtiam in arte, ſed colligãtiam
erroneam & malã quemadmodum
dicitur de eo, quod habet vocem ir-
rhythmicam, ꝙ non habet vocem.
& hæc cognitio eſt vna ex partibus
ignorantiæ contrariæ veritati, & eſt
opinio falſa, non autem ignorãtia,
q̃ eſt priuatio veritatis: & hoc, cùm
aliquis non habet opinionem de re
oĩno neq; falſam, neq; veram & id
quidem, de quo dr̃, ꝙ eſt non Geo-
metricum, q̃m eſt Geometricum er-
roneũ, & habet connexionẽ cũ arte K
Geometriæ. quemadmodũ, cum in-
terrogat Geometra, an lineæ æqui-
diſtãtes, cũ protrahũtur, coincidãt.
interrogatio.n. ex parte, qua eſt er-
ronea, non eſt geometrica: ex parte
vero, qua ẽ ex rebus eſſentialibꝰ, eſt
geometrica. & hoc, q̃m æquidiſtã-
tia eſt ex rebꝰ eſſentialibus linearũ:
id vero, de quo dr̃, ꝙ eſt non geome
tricum per diſpõnem, qua priuatur
rebus proportionatis Geometriæ,
eſt ex alia arte: quemadmodum id,
de quo interrogat Geometra ꝑ in-
terrogationem muſicã. Et in artibꝰ
quoq; accidit error ꝑꝑ formã ſyllĩ, L
& ꝑꝑ materiã ipſius, & præcipue ꝑꝑ
cõitatem noĩs cadẽtis in medio ter-
mino. Sed in Mathematicis ideo 90
accidit error ꝑꝑ cõitatem nominis:
ꝑpea ꝙ de medio termino in ipſis
non exiſtimatur, ꝙ ſit vnum, & ꝙ
ſit plura: quemadmodum accidit
hoc ꝑꝑ cõitatem noĩs in alijs arti-
bus. Et cauſa in hoc eſt, q̃m diſpõ-
nes eorum, de quibus conſyderant
Mathematici apud intellectũ, ſunt,
quemadmodũ diſpoſitio aſſignato-
rum ipſis apud ſenſum. & hoc, q̃m
Geometra, cũ monſtrat, exẽpli gra-
tia, ꝙ omnis circulus ẽ figura, iam M
præmiſit & deſcripſit, quid eſt cir-
culus: & fieri non põt, vt erret, & er-
rare faciat ita, vt aliquis inſtet ipſi
dicẽs, Non eſt omnis circulus figu-
ra, q̃m oratio numeroſa eſt circu-
lus, & tñ non eſt figura: de circulo
nãq; geometrico, quẽ intellexerunt
in deſcriptione circuli, manifeſtum
eſt in intellectu, ꝙ ſm modũ, quo
accipitur circulus geometricus, non
eſt oratio numeroſa, quodq; nõ in-
ſtat aliquis in cõſimilibus ita, vt po
nat circulũ, qui eſt oõ num̃roſa.
Et

A Et propterea non oportet instan-
91 tiam demonstratiuã esse particularem acceptã ex sensu, sed vl'em : qm̃ condões eædem, quæ sunt in propõnibus demõstratiuis simpl'r, sunt ẽt in propositionibus demonstratiuis, quibus instamus, cùm instãtiæ demõstratiuę sint dem͞o declinans
92 ad impossibile. Error vero, qui accidit pp formã syllogismi, est, quẽadmodum, si aliquis mõstraret conclusionem aliquã affirmatiuã in secunda figura per duas propõnes affirmatiuas, & hoc, qm̃ affirmatiua non conuertitur vl'r in omni mate-
B ria. quemadmodum, si aliquis monstraret, ꝙ stellę sunt igneæ, qm̃ sunt illuminantes, & ignis illuminat. atqui fieri vtiq; potest, vt concludatur ex duabus affirmatiuis in secunda figura in ijs, quæ conuertuntur, & hæc sunt definitiones, & propria, & descriptiones, & omnia similia.

93 Forte aũt, si conclusio semper cõcluderetur ex propositionibus veris, esset resolutio, cũ deducitur ignotũ ex noto, leuis nimis, & nõ accideret error in ipsa : qm̃ ambæ res essent consequentes. hoc est, qm̃ cùm essent propositiones veræ, oporteret
C ex necessitate, vt esset cõclusio vera: & consimiliter, si esset conclusio vera, ꝙ essent propõnes veræ: si n. poneremus conclusionem esse, proueniret ẽt consequenter, quod ipsam concludit, & esset error minor.

94 Resolutio igitur in Mathematicis est facilior, quam sit in Dialectica, quoniã conclusio in Mathematicis mõstratur ex rebus determinatis & vl'ibus, quæ sunt propositiones per se & proportionatæ: sed cõclusio in Dialectica est ex rebus multis ꝭm modos multos, cum sit ex rebus accidentalibus, & alijs ab accidẽtalibus. D
Mathematica item diuersificãtur à dialecticis: qm̃ propõnes Mathematicæ nõ monstrantur per propõnes, quæ ostendantur per media: sed ꝓpositiones, quę sunt in Mathematicis, sunt propõnes, quæ manifestæ sunt sine medio, aut propositiones, q̃ monstrantur, & sunt conclusio ex propõnibus manifestis sine medio: sed propõnes Dialecticę sunt propõnes, q̃ non sunt manifestæ nisi per mediũ, & accidit ipsis, ꝙ accipiãtur per interrogationem, ꝭm ꝙ sunt notæ ex immediatis: & propter hoc accidit error in Dialectica multus. E

Qm̃ aũt dem͞o, qua addiscimus 95
exñtiam rei, est alia ab ea, qua addiscimus cãm existentię ipsius: cumq; hæ duæ species inueniantur, aut in vna, aut in duabus artibus : oportet vt consyderemus, in quo differant à seinuicẽ, cùm sunt in vna scĩa, & qñ sunt in duabus. Dicamus igitur, ꝙ, qñ sunt in vna scĩa, differũt duobus modis: quorum vnus est, ꝙ dem͞o, qua addiscimus existẽtiam rei tm̃, est ex propositionibus mediatis, & hę sunt propositiones, quę sunt causæ longinquæ, sed demõstratio, qua addiscimus propter quid est res ista, F
erit per causam propinquam ipsi.

Modus aũt secundus est, ꝙ demõ 96
stratio, qua addiscimus existẽtiam 97
rei tm̃, est ex propõnibus immedia- 98
tis : sed medij termini ĩ ipsa sunt res causatæ ab extremitate maiore. atqui sunt dem͞ones istę, quemadmodum cum res posteriores existentia, q̃ sunt causatæ, sunt notiores apud nos, q̃ res priores. Res autẽ posteriores, quæ accipiuntur termini medij in huiuscemodi demonstrationibus sunt duarũ specierũ : aut res æqua-

G les maiori extremitati, quæ eſt cauſa conuertibilium cum ipſa, aut res, quibus maior extremitas eſt vniuerſalior. Exemplum eorũ, q̃ ſunt cauſata & cõuertibilia, veluti ſi quiſpiã diceret, ꝙ ſtellæ errantes ſunt nobis propinquiores q̃ ſtellæ fixæ. qm̃ nõ videntur ſcintillis ſuis moueri. ac ſi diceret, ſtellæ errantes non ſcintillant: & ſtellæ non ſcintillantes ſunt prope nos. igitur ſtellę errantes ſunt prope nos. & hoc, qm̃ propinquitas, quod eſt p̃dicatum quæſiti, eſt cauſa, vt ſtellæ non appareant ſcintillare, & non ſcintillatio, q̃ eſt terminus
H medius, eſt res cauſata à propinquitate: p̃terquã ꝙ propinquitas apud nos eſt ignota. ſed propõ dicens, ꝙ non ſcintillans eſt prope nos, patet per ſenſum atq; inductionẽ. & hæc eſt apud nos manifeſtior, q̃ ꝙ ſtellæ errantes ſint prope nos. Et in exemplo, quo monſtrat̃, ꝙ Luna eſt ſphærica, eo ꝙ lumẽ ipſius paulatim grãdeſcit in figura Lunari, cũ dr̃, lumẽ Lunæ grandeſcit per figurã lunarẽ: & qđ habet hanc diſpõnem eſt ſphęricæ figuræ: & hoc, qm̃ ſphæricitas, q̃ eſt in Luna, eſt cauſa vt lumen ipſius paulatim grandeſcat ſm hanc
I figurã. atqui argm̃, quod eſt cũ hac diſpõne, eſt notius apud nos, quam ſphæricitas. Et fieri vtiq; põt in huiuſcemodi ſpecie demonſtrationis exiſtentiæ: hoc eſt, in qua medij termini ſunt cauſati & cõuertibiles cũ maiore, qui eſt cauſa, vt ponamus in ipſa terminũ medium maiorem, & maiorem medium: & ſit cum hoc demonſtratio pp quid res eſt: & hoc poſteaquã didicerimus exiſtentiam prioris per poſterius, vt in exẽplo, ſi didicerimus, ꝙ Luna eſt ſphęricę figuræ, quia lumen ipſius grandeſcit per figuram lunarẽ, fieri põt, vt conuertamus propõnem maiorẽ. & ponamus cauſam, ob quam lumen ipſius eſt cũ hac diſpoſitione, qm̃ eſt ſphæricum: & cõplicetur demõſtratio ſic, Luna eſt ſphæricæ figuræ: & quod eſt ſphæricum oportet hr̃e lumen grandeſcens cũ hac diſpoſitione: igitur Lunæ lumen grandeſcit cum hac diſpõne, qm̃ eſt cum hac figura. cùm itaq; adduxerimus in huiuſcemodi ſermone cauſam, pp quã Luna erat cum hac diſpoſitione, tunc erit demonſtratio, quæ vocatur propter quid: ſed in demonſtrationibus, in quibus termini medij L ſunt poſteriores maioribus, & non conuertuntur, non accidit niſi demonſtratio exiſtentiæ tantum.

Demr̃ones quoq;, quæ cõplicantur in ſecũda figura ex cauſis lõginquis, ſunt demonſtrationes exiſtentiæ, & non ſunt demr̃ones pp quid, 99 quemadmodũ ſe habet res in demõſtrationibus affirmatiuis, quæ ſunt ex cauſis lõginquis, in vtriſq; tm̃ nõ adducunt̃ cauſæ propinquæ. vt in exẽplo, ſi aliquis interrogaret & diceret, quare non reſpirat paries? & diceremus illi, qm̃ non eſt animal: hęc eſt demr̃o exiſtentiæ, & non eſt M demonſtratio pp quid: qm̃ cauſa propinqua eius, quod non reſpirat, non eſt, quia nõ ſit animal: ſi n. res ita eſſet, animalitas eſſet cauſa propinqua reſpirationis, & eſſet omne animal reſpirans. quod non eſt ita, qm̃ multa aĩalia non reſpirant: atqui hoc ita fuit, qm̃, cùm negatur aliquid ab aliquo pp negationem cauſæ propinquæ iſtius rei ab ipſo, oportet, vt hæc res ſit cauſa propinqua exiſtentiæ iſtius rei. vt in exemplo, ſi aliquis diceret, hoc aĩal non

eſt

A est sanum: qm̃ non est temperatæ caliditatis, oportet itaq;, vt temperata caliditas sit causa propinqua sanitatis, & consilr cũ fuerit causa ipsa, cã propinqua, vt hæc res sit, negatio ipsius erit cã propinqua, vt hæc res neget᷑. cumq; huiuscemodi demõnes cõplicentur in secunda figura, manifestum, ꝙ terminus medius in huiuscemodi rebus prędicabitur de vtrisq; extremitatibus: qm̃ animalitas ꝑdicatur de respirante affirmatiue, & de pariete negatiue: atqui ꝓcedunt in talibus, causæ longinquę per modũ profundationis & demer-

B sionis istius rei. Queadmodum dixit Anacharsis, ꝙ apud gentes Scythiæ nõ est Musica, & causa in hoc, qm̃ non hñt vites. inuentio .n. vitiũ est causa longinqua respectu Musicæ. atqui in talibus nonnulli exhibent profunditatem: qm̃, cùm aliquid negatur ab aliquo pp causam ipsius longinquam, magis par est, vt negetur ab ipso per causam ipsi⁹ propinquã, & hæc est mensura, qua diuersificatur demonstratio propter quid à demonstratione existentiæ in vna & eadem arte.

100 Sed diuersitas, quę est inter ipsas,
C cùm vna ipsarũ est in sciẽtia vna, & alia in secunda, non est hæc diuersitas, & hęc diuersitas est modus, quo exhibet vna ipsarũ in ea sciẽtia vna de re, ꝙ est tm̃, & fieri non potest, vt exhibeat in ea scientia cãm ipsius ex parte, qua est in ea scĩa, & alia exhibet in scientia scda causam existẽtię suæ, & fieri non põt, vt exhibeat in hac scientia exñtiam ipsius. cùm vero fuerint in scientia vna, nõ diuersificabũtur per hunc modũ, cum fuerit modus, qui exhibet cãm ipsius vnus ipsorum: & modus, qui exhibet exñtiam alterius modus vnus: ac si D
diceres, ex parte qua sunt vtræq; ipsarum naturales, aut diuinæ. atqui diuersificãtur ẽt per res, quæ præcessere᷑. cùm vero extiterint in duabus scientijs, diuersificant᷑ per modum, quo vna ipsarũ exhibet cãm, & alia exñtiam: ac si diceres, ex parte qua vna ipsarũ est demõ Geometrica, & alia Perspectiua. & accidit hoc omnibus scientijs, quarũ subiecta ponuntur sub se inuicẽ: quemadmodum subiectũ scientiæ Perspectiuorum ponitur sub subiecto Geometriæ & hoc, qm̃ distantiæ radiorum ponuntur sub distantijs Geometri- E
cis. & consilr se habet res in scientia Machinarũ cũ scientia dimensionũ corporalium, & scientia harmoniarum cum scientia computatiuæ: & scientia naualis iudiciorũ stellarum apparentium & occultarũ, respectu scientiæ iudiciorum mathematicarum stellarũ. Atqui accidit hoc huiuscemodi scientijs, quia opitulãtur sibi inuicẽ & hoc, qm̃ existimatur, ꝙ subiecta istarum scientiarum cõsentiant᷑ noĩe & definitione, quemadmodum sciẽtia stellarum mathematica cum sciẽtia stellarũ nauali, & quemadmodũ scĩa harmonica- F
rum mathematica cum operatiua.

Igitur in huiuscemodi sciẽtijs co- 101
gnitio, ꝙ res sit, erit per scientiã propinquiorem rei sensibili & rei particulari: sed cognitio pp quid res est, ꝑ scientiam, cuius subiectum abstrahitur à materia, aut propinquũ abstractioni: & hæc est scientia Mathematica, qm̃ Mathematici hñt apud se causas de exñtia rerum istarum, quas esse monstratur per scientiam propinquiorem materiei Et propterea plerunq; accidit Mathematicis,

ꝙ

G ꝙ non cogitent, ꝙ res ſit, ſed cogitãt de cauſa ipſius tãtum. ipſi.n. inquirunt de rebus, ſm ꝙ ſunt ſeparatæ à materia: ſed exiſtentia rei eſt cum materia. & propterea inueniuntur multi in ſcientia Harmonicorum, qui non cogitant de multis cãtibus, qui ſunt in muſica artificiali.

102 Iamq; inueniũtur multa, de quibus conſiderat Naturalis, quorũ diſpoſitio eſt ex ſcientia Perſpectiuæ: quemadmodum diſpoſitio eius, qđ eſt in ſcientia Perſpectiuæ cũ ſciẽtia Geometriæ, hoc eſt, ꝙ ſcientia Naturalis tradit in ipſa exiſtentiã, & ſcientia

H Perſpectiuæ cãm ipſius. quemadmodum ſe habet res in arcu, qui eſt in nube. Naturalis.n. tradit ipſius exiſtentiam, & ſcientia Perſpectiuæ cãm ipſius. Atqui inuenies ſcientiã, cuius diſpoſitio ex alia ſcientia eſt hæc diſpoſitio, & tñ nõ ponitur ſub ipſa. quemadmodum ſe habet ſciẽtia Medicinæ cum ſcientia Geometriæ, ꝙ vulnus circulare difficile ſanatur. Medicus.n. tradit exiſtẽtiam ipſius, & Geometra cãm eiuſdem.

103 Dixit: Prima aũt inter figuras, & quæ verè eſt figura demõſtrationis, ea eſt figura prima. Mathematicæ nanq; ſcientiæ hanc figurã faciunt,

I & fieri vtiq; poteſt, vt omnes ſcientiæ, quę tradunt cauſas rei, quemadmodum diximus, componant demõſtrationes ſuas in hac figura. cognitio nanque per cauſam rei eſt cognitio verificata, quæ eſt per viã affirmationis. hęc autem componitur in prima figura. Amplius, quoniã definitiones non concluduntur niſi in hac figura, ꝓpterea ꝙ definitiones affirmantur de definito, ſed figura ſecunda non concludit affirmatiuam: figura autem tertia, licet concludat affirmatiuam, non concludit vniuerſalem, ſed definitiones, ac K

concluſiones demõſtratiuæ in ſumma ſunt vniuerſales. Præterea figura prima nõ indiget ad hoc, vt ſit, aliarum figurarum, eò ꝙ monſtrat propoſitiones ſuas ꝑ propoſitiones immediatas, cum fuerint propoſitiones ſuæ mediatæ. duæ vero aliæ figuræ indigent ipſius hac in re. Atqui hoc ita eſt, quoniam in omni figura eſt propoſitio affirmatiua & propoſitio vniuerſalis. cumque fuerint ambæ propoſitiones iſtę in figura, quę indiget mediorũ, opus erit, vt monſtretur per propoſitiones im- L

mediatas in alia figura, ſed affirmatiua non poteſt concludi in ſecũda figura. vniuerſalis autem nõ poteſt concludi in tertia: cumq; vniuerſalis fuerit affirmatiua & mediata, oportebit monſtrari per medium in prima figura ex neceſſitate, ſiue fuerit pars ſyllogiſmi in ſecunda figura, ſiue tertia. quod cum ita ſit, planum per omnes iſtos modos, ꝙ magis conuenit primam figurã eſſe figuram demõſtrationis ſimpliciter, quàm reliquas figuras, hoc eſt eius, quæ facit acquirere exiſtentiam & cauſam rei ſimul: aut cauſam, cùm M

huius exiſtentia nota fuerit.

Quemadmodum vero inueniuntur ꝓpoſitiones affirmatiuę primę, 104

hoc eſt, in quibus prædicata inſunt ſubiectis abſq; medijs, quemadmodum prædicatio rationalis de homine, ſimiliter iam inueniuntur negationes primæ, hoc eſt, in quibus p̄dicata negantur à ſubiectis negatione prima ſine medio, quemadmodum negatur humanitas ab aſino.

Atqui negabitur prædicatum ẽt 105

à ſubiecto negatione non prima:

cum

A cum acciderit, ꝙ prædicatū aut sub-
iectum ponatur sub natura aliqua
cõi, & pars altera ab ipso negetur:
aut ꝙ ponatur vtrūq; ipsorum sub
natura cõi: præterquam ꝙ ambę na
turæ sint seiunctę. qm̃ si hoc ita fue-
rit, accidet, vt prædicatum negetur à
subiecto, aut propter negationem
istius naturæ vniuersalis ab ipso, si
fuerit subiectum sub ea positū, aut
pp negationem naturæ comprehen
sæ in ipso à prædicato, si prædicatū
positū fuerit sub ipsa, aut negatio-
nem duarum naturarū alterius ab
altera, si ambo posita fuerint sub
B duabus naturis seiunctis, hoc est ne
gationem in vniuersali vnius ab al-
tera. cumq́; negatio prædicati à sub
iecto fuerit propter negationem na-
turæ comprehensæ in ipso à subie-
cto, componetur hoc in secunda fi-
gura: cumq́; fuerit propter negatio-
nem naturæ comprehensæ in subie-
cto ab ipso, componetur hoc in pri-
ma figura & secunda. Quemadmo-
dum, si monstraremus, ꝙ ficus non
est animal per mediū planta, & com
plicaretur syllogismus in secunda
sic: ficus est planta: & animal non
est planta: concluditur ex hoc, ꝙ fi-
C cus non est animal. in prima vero
figura cõponetur syllogismus hunc
in modum: ficus est planta: & plan-
ta non est animal: & cõcluditur ex
hoc, ꝙ ficus non est animal. planū
ergo, ꝙ hęc negatio non est prima:
qm̃ negatio ficus ab animali est ꝓ-
pter negationem generis sui, quod
est planta, ab animali. Exemplum
vero in hoc ex eo, quod non conclu
ditur in prima figura, sed concludi-
tur in secunda, erit, si monstraueri-
mus conuersum huius, puta ꝙ ani-
mal non est ficus, & complicabitur
syllogismus hunc in modum: ani- D
mal non est planta: & ficus est plan-
ta: concluditur ex hoc in secūda spe-
cie secundæ figuræ, ꝙ animal nõ est
ficus. Exēplum vero negationis præ
dicati à subiecto, eo ꝙ natura com-
prehēsa in vtroq; ipsorum negatur
à suo compari. veluti, si negaremus
asinum à ficu. fieri. n. potest, vt cõclu
damus negationem vnius istorū ab
alio per media vtrarūq; naturarum
comprehēsarum in ipsis, per mediū
animal, aut per medium planta: si
per medium plāta, veluti cùm dici-
mus, ficus est planta, & planta non
est asinus, igitur ficus nõ est asinus. E
si autē monstratio huius sit per me-
dium animal, vt cum dicimus, ficus
nõ est animal, & asinus est animal,
concludetur in secunda figura, ꝙ fi-
cus nõ est asinus, cùm minor sit ne-
gatiua. Quod cū ita sit, propositio-
nes igitur, in quibus prædicata ne-
gantur à subiecto negatione prima,
eæ sunt propositiones, quæ ſm nul-
lam partium comprehendūtur sub
natura vniuersali: & non sunt am-
bæ partes ſm hanc dispositionem.

Sed, qm̃ oportet, cùm aliquid ne- 107
gatur ab aliquo, ꝙ vnumquodq; ip
sorum negetur ab eo, quod ponitur F
sub altero, quousque negatio ipsius
ab eo, quod est sub eo, ꝑ media ne-
gationis suę ab illo eodem. vt in exē
plo, si A negetur à B, oportet, vt ne-
getur ab omni eo, quod ponitur sub
B, & B negetᷣ ab omni eo, quod po-
nitur sub A. & hoc monstratur, qm̃
si ponamus sub aliqua specie natu-
ras consequentes in exñtia, hoc est,
vt vniuersalis in ipsis sequatᷣ ex par-
ticulari, & ponamus sub secūda spe-
cie naturas consequentes consimili-
ter etiam in existentia: & ponamus,
ꝙ

G ꝙ nulla est duarũ specierũ,quę insit
suo cõpari: manifestum itaq;, qm̃
quodcunq; insit vni naturarũ,quæ
sunt in specie vna,ꝙ ipsum negabit̃
ab vnaquaq; naturarum, quę sunt
sub altera spẽ. Et fortasse in hoc in-
uenient̃ ambæ istæ species seiunctæ
à se inuicẽ. vt in exẽplo, si ponamus
vnam duarũ specierum seiũctarum
aĩal: duas vero naturas consequen-
tes,motum & ambulans:& speciem
secundam plãtam, & duas naturas
consequẽtes,arborẽ & ficum: planũ
igit̃,quodcũq; disponitur per vnam
istarum naturarũ, quæ sunt in vna
H duarũ specierum seiunctarũ, ꝙ, in-
quam, non disponit̃ per aliquã na-
turarum, q̃ sunt in secunda specie.
vt in exẽplo, si disponamus ficum,
ꝙ sit arbor:planũ,ꝙ non est animal
rationale,neq; ambulans. ꝙ si non,
erit aliquod rõnale in aliqua plan-
ta & aĩali. quod cùm firmatum sit,
inuenientur iam aliqua negata ab
aliquibus per se,hoc est sine medijs:
& aliqua, quæ negantur ab aliqui-
bus propter negationẽ à quibusdã,
quæ comprehenduntur in ipsis.
109 Ignorantię vero spẽs duę, ignorã-
tia per modum negationis ac priua
I tionis,q̃ est ignorantia, cũ qua non
est existimatio rei alicuius: & igno-
rantia per modum habitus ac dispõ-
nis,q̃ est existimatio falsi. Ac igno-
rantia quidem per viã habitus acci-
dit duobus modis,quorum vnus est
p syll̃m,alter vero sine syll̃o, sed ad
similitudinẽ abstracti,hoc est,vt exi
stimetur de re existente, ꝙ est non
existens, & de non exñte, ꝙ est exi-
stens:& hoc in ijs, quæ sunt,aut nõ
sunt, vel sine medio, vel cũ medio.
sed existimatio atque error, qui est
sine syll̃o, nõ habet causas diuersas,
sed est simplex non cõpositus,quẽad K
modum & causa ipsius simplex. sed
error,qui est per syll̃m, habet causas
multas, & hoc, qm̃ error iste erit in
eo,quod non habet mediũ,& in eo,
quod habet mediũ, & in vnoquoq;
istorum per affirmationẽ & per ne-
gationem. hoc est, vt existimetur de
negato,ꝙ sit affirmatum, & de affir-
mato, quòd sit negatum.

Sed error affirmati v̄lis non erit 110
nisi in prima figura:& hoc accidet ĩ 111
negato immediato, vt videlicet exi-
stimet̃ de ipso,ꝙ sit affirmatum: aut
ꝑpea ꝙ propõnes syllogismi sunt fal
sę, aut qm̃ minor erit falsa & maior L
vera. vt in exemplo,si A negaretur à
B sine medio, & existimaret aliqs,
ꝙ A inest B per viã syllogismi, hoc
est per mediũ,quod est C hoc.n. ac-
cidet duobus modis,quorũ vnus est,
cùm sunt ambæ propõnes falsæ: &
hoc,qm̃ fieri põt,vt A & B negentur
à C negatione v̄li: & existimet ali-
quis,ꝙ A inest C, & ꝙ C inest B, &
ꝙ A ad hoc inest B, & erit, quod iã
existimauit, affirmatiuũ v̄le falsum
in negatiuo verũ immediatum ꝑꝑ
duas propõnes,quarum vtraque est
falsa:& hoc non est impossibile qm̃
quemadmodum A est negatum à B M
sine medio, non est impossibile, ꝙ
vtrunq; ipsorũ negetur à C: modus
vero secundus est, vt maior sit vera,
& minor falsa. fieri.n.põt, vt A com
prehendatur in C,& negetur à B ne-
gatione prima: hoc.n.non est impos
sibile, & si est impoſe,ipsum est, ꝙ C
comprehendatur in B, & sit A nega-
tũ à B negatione prima, tunc.n. A
non erit negatũ à B negatione pri-
ma,sed erit negatũ à B ꝑꝑ negationẽ
suam à C, quod in ipso comprehen-
ditur. sed hoc est diuersum ab eo,qđ
posi-

A positum fuit. Et propter hoc cũ fuerit negatum à B negatione immediata, fieri non poterit, vt error, qui accidit in hoc, sit, propterea ꝙ minor ꝓpositio sit vera & maior falsa, qm̃ non inuenitur aliquid comprehensum in B, ita vt B sit pars ipsius, qđ negetur ab A, & sit B negatum ab A negatione prima: ꝑ hos igitur duos modos tantum erit error affirmatiuæ vniuersalis in negatiua sine medio: & error affirmatiuæ vniuersalis erit vtiq; in prima figura, quemadmodum diximus.

112 Sed error vl'is negatiuę accidet in
B prima ac secũda figuris, qm̃ vtraque ipsarum concludit vl'em negatiuã. Enũtiemus aũt quot modis accidet error vl'is negatiuæ in affirmatiua, quæ sit immediata in prima figura, hoc est cũ quacũq; dispõne fuerint ambæ propões in vero & falso: & dicamus fieri posse, vt accidat hac in figura syl'ls, cuius ambæ propositiones sunt falsæ, & fieri etiam posse, vt vna ipsarum sit falsa & altera vera: & sit falsa aut vera vtrauis contigerit, aut minor aut maior.

113 Sed qũo accidet, vt sint falsæ simul, hoc quidẽ erit, cum contigerit,
C exẽpli gratia, vt A insit C & B immediate, & sit C negatum à B, & cũ posuerit aliquis C mediũ, & existimauerit, ꝙ A inest C, & C inest B, iã posuit ambas propões falsas, ex quib⁹ concludetur negatiua falsa, quę est, ꝙ A nõ inest alicui B. Atqui fieri potest, vt sit C de B per affirmationem, falsum. qm̃, cùm inuenitur aliquid in duobus, non oportet, ꝙ vnum ipsorum insit alteri. animal.n inest equo & asino, & tñ asinus non inest equo. exemplum de hoc ex materijs est, ꝙ dicamus, omnis homo equus: & nullus equus animal: & concludatur ex hoc negatiua falsa ex duabus propõnibus falsis, quod est: qm̃ omnis homo non est animal, & animal inest hoĩ & equo sine medio. D

Sed qũo accidet alterã propõnũ falsam esse, alteram aũt verã? hoc vtique erit, quemadmodũ, si A negetur à C, & C negetur à B, & A insit primo ipsi B, hoc.n. non est impo͛le. cũ igitur accipimus A negari à C, & C inesse B: concludemus A negari à B ex duabus propõnibus, quarum maior est vera, & minor falsa. exemplũ de hoc ex materijs est, oĩs homo lapis: & nullus lapis animal: cõcluditur, nullus homo animal. Cũ vero posuerimus propõnem maiorẽ veram, & erit minor falsa, sequitur ex necessitate, vt sit conclusio negatiua falsa, qm̃ fieri non põt, vt A nõ insit C, & ipsum insit B, quodq́; C insit B, cõsimiliter ẽt si fuerint veræ, oportet concl'onem esse veram, quemadmodum ꝓdictum fuit. Et consimiliter fieri potest, vt sit minor vera & maior falsa. & hoc, quemadmodũ, si A inesset omni B, & C omni B, & B omni C. hoc est, vt minor sit conuertibilis, & erit A ex necessitate in B. si.n. A est in omni B: & B in omni C: concludetur, ꝙ A est in omni C. præterquã ꝙ ipsum est in B sine medio, & in C per mediũ: cumq; aliqs acceperit, ꝙ A non inest C, & C inest B: concludetur ex hoc, ꝙ A nõ inest alicui B. iamq; concludetur negatiua falsa vl'is ex duabus propositionibus, quarũ minor est vera & maior falsa. iamq; monstratum fuit, ꝙ in prima figura fieri potest, vt concludatur negatiua vniuersalis falsa, cũ sit contradictoriũ ipsius affirmatiuum immediatũ: & hoc, cum fuerint 114 E F

G rint ambæ propõnes falsæ simul, siue fuerit vna ipsarum falsa, vtrauis contigerit in contrarium dispõnis, quæ est in affirmatiua falsa, ibi.n. fieri non potest, vt sit minor vera.

115 In secunda aũt figura fieri nõ potest, vt cõcludatur negatiua falsa ex duabus propõnibus, quarum vtraq; sit falsa in totũ. si.n. A, exempli gratia, fuerit in omni B immediate, nõ inuenietˀ aliquid, qđ prædicetur de omni B affirmatiue, & negetˀ ab omni A. aut è conuerso, quemadmodũ inuenitur dispõ ordinis super ipso in termino medio in scđa figura de H duabus extremitatibus, ita vt erret aliquis, cũ acceperit loco negatiui affirmatiuum, aut loco affirmatiui negatiuũ, iãq; fecerit binas enũciationes falsas in totũ in scđa figura.

116 Si vero fuerint ambæ propõnes in parte, fieri iã poterit, vt sint falsæ. & hoc, qm̃ nihil prohibet, ꝙ C remoueatur ab aliquo A, & ab aliquo B: cumq; acceptũ fuerit C inesse oĩ B, & negari ab oĩ A, & è conuerso, ambæ propõnes erunt falsæ in parte. vt in exẽplo, ꝙ sensibile insit animali primo, & imaginatiuũ insit alicui aĩali & alicui sensibili, cũq; aliquis I acceperit, ꝙ oẽ aĩal est imaginans, & ꝙ nullũ sensibile est imaginans, cõcludetur negatiua falsa, q̃ est, ꝙ nullum aĩal est sensibile ex binis propõnibus falsis in parte. Iãq; fieri põt,

117 vt sit in hac figura vna duarũ propõnum vtrauis falsa, & altera vera: qm̃ omne id, qđ inest omni A, inest omni B, ex parte qua posuimus A inesse B primò: & ponemus hoc, i. C, inesse vtriq; ipsorũ: cumq; acceptũ fuerit C inesse omni A, & inesse nulli B, propõ C A maior, erit vera, & minor falsa, & conclusio falsa, & negatiua. Et consilr accidet, cũ variatur K

locus affirmatiuæ: & hoc, ꝙ C insit 118

oĩ B, & non insit oĩ A: minor.n. erit vera & maior falsa. & consilr ẽt non ꝓpea, ꝙ ipsum nõ inest alteri ipsorũ, ideo non inest oĩ alteri: qm̃ si inesset ipsi, inesset vtiq; illi, quod positũ est negari ab ipso, quod fieri non põt & non cohæret. cumq;, exempli gratia, C nõ fuerit in B, & non fuerit in omni A, & acceperit aliquis, ꝙ C nõ insit B, & insit omni A, fieri poterit consimiliter ẽt in hunc modum, vt sit vna duarum propõnum falsa, & altera vera, quemadmodũ, si C non inesset B, negatiua enim erit vera, & L

erit minor, & affirmatiua falsa.

Et consilr ẽt accidet, si permutemus locũ negatiuæ, hoc est, si acci- 119

piamus C nõ inesse alicui A, & C in oĩ B, maior nãq; erit vera & minor falsa. & hoc, qm̃ affirmatiua semper erit falsa. Iamq; declaratum fuit ex 120

hoc, qñ fieri potest, vt cadat ac deueniat error in syllo ꝭm propõnes immediatas, cum ambę propõnes sunt falsæ simul, aut vna ipsarũ tm̃ vtrauis contigerit, aut fuerit vera & falsa ipsarũ determinata. Si vero propõ- 121

nes fuerint mediatæ, nihil ꝓhibet, quin error, q in ipsis accidit ꝑ syllm M

falsarũ propõnũ, sit aut negatiuus vlis, aut affirmatiuus vniuersalis.

Deinceps nihil consilr ẽt impedi- 122

mento est, quin sylls concludens falsum, concludat ipsum per terminũ mediũ proportionatũ veritati, aut non proportionatũ, & intelligo per ꝓportionatum veritati, terminum mediũ, per quem põt concludi verũ, quod est contrariũ conclusionis falsæ, per non proportionatũ vero, per quem non põt concludi verum, eo ꝙ positio sua ex duabus extremitatibus

tibus

A tibus sit positio, ex qua construatur figura concludens penitus. Et error quidem negatiuus erit, quemadmodum diximus, & in prima & in scd'a figura. ꝙ si fuerit in prima figura, & per mediũ proportionatũ, fieri non poterit, vt ambæ propõnes sint falsæ, sed ex ipsis maior tm̃ erit falsa, & minor vera. vt in exẽplo, si A insit B per mediũ C hoc est, cũ A fuerit in omni C, & C in oĩ B. iam. n. planũ, ꝙ per ꝑpõnem C B, quæ est minor, non põt cadere error, qui accipitur ſm contrarium, hoc est negatiuus. qm̃, si accipiat' negatiua & accipiat' B maior vera i. affirmatiua, non concludetur ex hoc aliquid in prima figura, qm̃ non concludit in ipsa, cuius minor est negatiua: & consilr, si accipiantur ambę falsę, hoc est, si accipiantur negatiuę simul, qm̃ quod est ex binis negatiuis non concludit in aliqua figurarũ: & consilr, si fuerit medius terminus ꝑpinquus ꝓportionato, hoc est propinquus, vt ex eo cõcludatur verũ, quemadmodum ex duabus affirmatiuis in scd'a figura, & hoc, cũ C, exẽpli gratia, p̃dicetur de omni A, & p̃dicetur de oĩ B, & aliquis studeat concludere ne- C gatiuã hoc in loco per figurã primã. C B nanq; propõ erit vera absq; dubio, posteaquã conditio sua est, vt sit affirmatiua: maior aũt põt accipi in cõtrarium, hoc est negatiua: iamq; declaratum fuit, ꝙ error vtiq; accidet per propõnem maiorẽ in prima figura super negatiuã, cum fuerit terminus medi⁹ proportionat⁹ veritati, aut propinquus proportionato.

124 Si vero terminus medius, q accipit' in syllo falso, fuerit nõ ꝓportionatus veritati, nihil prohibebit, qn terminus medius, q accipit' cũ hac condõne, insit maiori extremo, & ne- D getur à minori, aut neget' ab vtroq; ipsorũ: ꝙ si negetur à maiori, & insit minori, hoc non est poſſe, qm̃ cũ inuenitur prædicatũ subiectũ, hoc est toti ipsi, fieri non põt, vt inueniatur aliquid, qđ negetur à toto ipso p̃dicato, & p̃dicetur de toto subõ: & si inuenitur aliquid negatũ ab vtroq; eorũ, aut qđ negetur à subiecto, & ipsi insit p̃dicatum, erit vtiq; poſſe.

Planũ aũt, ꝙ terminus, qui est cũ 125 hac dispõne, non põt monstrari inesse alicui oĩ, cùm fuerit nõ proportionatus, cum vero maior terminus fuerit in oĩ medio, & medius neget' E ab omni minore, hoc vtiq; non erit poſſe: queadmodũ, si A inest omni C, & C inest nulli B, & A inest omni B, necesse est ambas propõnes esse falsas: qm̃ ex huiuscemodi duabus propõnibus non põt concludi cõclusio falsa negatiua, nisi cũ verterim⁹ ambas propõnes veras simul, hoc est, cùm posuerimus affirmatiuã negatiuã, & negatiuam affirmatiuam, qm̃ aliter nõ erit sylls concludens in prima figura. quemadmodũ, si accipiamus A de nullo C, & C de nullo B, & concludamus, ꝙ A de nullo B, q̃ est negatiua vlis falsa, ex binis ꝓpõnibus ambabus falsis. Cumque à F medio termino negata fuerit maior extremitas, & maior fuerit in minore, quemadmodũ si A negaretur ab omni C, propõ. n. A C negatiua erit vera, & propõ C B affirmatiua erit falsa: qm̃ ipsa accipitur affirmatiua & est negatiua. si n esset vera ex eo ꝙ accipit' affirmatiua, oporteret conclusionẽ esse negatiuã verã: sed iam posuimus ipsam affirmatiuam: & ꝑpea quod sequitur, cum fuerit terminus medius nõ proportionatus, & nega-

G & negatus ab extremitate maiore, illud est, vt sit negatus ab extremitate minore, quemadmodum diximus.

126 Cum vero extiterit error iste in secunda figura, fieri nõ poterit, vt sint ambæ propositiones falsæ in totũ: qm̃, cùm A fuerit in omni B, nõ poterit medi⁹ inueniri, qui affirmetur de vno eorum omni, & negetur ab omni altero: si enim hoc ita esset, negaretur A ab omni B, quẽadmodum diximus in præcedentibus.

127 Quòd si fuerit vna duarum propõnum falsa, vtrauis ipsarum extiterit, erit vtiq; possibile. quemadmodũ,
H si C inesset omni A, & omni B, cùm aliquis acceperit C inesse omni A, cum non insit alicui B: concludetur, ꝙ A nõ inerit alicui B, per duas propõnes, quarũ vna est falsa, & ipsa est negatiua, & secũda vera, & ipsa est affirmatiua. & consilr accidet, si sumpserit rem è cõtrario, hoc est, vt accipiatur C non inesse alicui A, & inesse omni B.
128 Quòd si falsa fuerit particularis, fieri iam poterit, vt sint falsæ simul: quemadmodum si C esset in aliquo A, & in aliquo B.

129 Iam vero declaratũ est, qũo accidet error in negatiua in figura prima ac secũda, & cum hoc ſm quam
I dispõnem veritatis & falsitatis erũt propõnes, & si error, qui accidit in affirmatiua vl'i, accidet consimiliter etiam, cùm fuerit medius proportionatus, & cùm fuerit consimiliter ẽt non proportionatus.

130 Si.n. fuerit proportionatus fieri nõ poterit, vt sint ambæ propõnes falsæ, propterea ꝙ sequitur ex necessitate, vt propositio B C, quæ cõcludit veritatem, sit affirmatiua, & propositio A C negatiua: cũ n. resoluit vna ipsarum, & seruatur, cũ fuerit syll'us cõcludens, dissipabitur vtiq; negatiua tm̃: & ad similitudinẽ huius acci- K
131 det, cùm fuerit medius terminus ꝓpinquus ꝓportionato. quemadmodum imaginati fuimus de errore, qui accidit in negatiua vl'i, cùm accidit A non inesse alicui C, & ꝙ insit omni B: si.n. non fuerit syllogismus per mediũ proportionatũ, igitur, cũ A fuerit in omni C, nõ erit in aliquo B. propositio nanq; A C erit vera, & propõ C B falsa, ipsa.n. est, quæ conuertitur affirmatiua: si vero A non sit in aliquo C, & C nõ sit in aliquo B, ambæ.n. propõnes retrocedent à negatione ad affirmationẽ, & erunt L
ambæ falsæ, & concludent affirmatiuã falsam: sin aũt A negatũ fuerit ab oĩ C, & C insit omni B, & sit me- 132
dium non proportionatum: falsa in ipso, quemadmodũ diximus, est maior, ipsa.n. ea est, q̃ cõuertitur. veluti, si aliquis accipiat, ꝙ oĩs musica est scĩa: & oĩs scientia est aĩal: & concludamus, ꝙ oĩs musica est animal. Exemplũ vero, cùm medius terminus negatur ab vtrisq; extremitatibus ex materijs, ẽ, si quispiã diceret, homo est lapis: & oĩs lapis gallus: igitur omnis lapis gallus. Iam igi- 133
tur declaratũ fuit ex hoc sermone, M
qũo accidet error in syllogismo veræ figuræ per propõnes immediatas, & per ꝓpositiones mediatas, & ſm quot modos accidet, & per quas cõditiones, & per quę propria accidet.

Dixit: Vr̃ aũt, ꝙ cui defecerit sen- 134
sus aliquis, eidẽ deficiat aliqua scientiarum: ꝓpea ꝙ omne, qđ cognoscitur, cognoscitur ex necessitate ꝑ inductionem, aut per demr̃onem & si quidẽ per demr̃onem, erit ex propositionibus vl'ibus: sin autẽ per inductionẽ, erit ex rebus particulari-

bus

A bus. & ad cognoscendas propositio-
nes vniuersales non habemus viam
nisi per inductionem. & hoc, cùm
aliquis sollicitus fuerit in monstrã-
da veritate propõnis vniuersalis, q̃
per intellectũ accipitur, quæq; ab-
soluitur à materijs, mõstrabit vtiq;
ipsius veritatẽ per inductionẽ: siue
mõstret ipsam per monstrationem
absolutam, cùm extiterit ex ijs, quæ
consueuerunt esse abstracta à mate-
rijs, quemadmodum propõnes ma-
thematicæ: siue approximauerit
ipsam materiæ alicui, cũ fuerit ex
ijs, quæ dicimus, consueuerunt esse
B in aliqua materia, cũ enim ita fue-
rit, vt deficiat ipsi sensus aliquis, nõ
habebit viam, qua inducat sensibile
huius sensus. cùm vero non habue-
rimus viam, qua cognoscamus sen-
sibile istius sensus particulare, non
habebimus viam ad cognoscendas
propõnes vniuersales, q̃ sunt in hoc
genere: cumque non habuerimus
viam ad cognoscendas propositio-
nes vniuersales, non habebimus
viam ad aliquid demonstrãdum in
hoc genere. si igitur defecerit sen-
sus aliquis, deficiet & sciẽtia aliqua.
C Omnis vero syllogismus constitui-
tur per se ex tribus terminis, quem-
admodum declaratum fuit in libro
Syllogismi. si enim fuerit sylls af-
firmatiuus, hoc est concludens affir
matiuam, prædicabuntur termini
tres affirmatiue de se inuicem, hoc
est primus de medio, & medius de
vltimo: sin autem extiterit syllogis-
mus negatiuus, hoc est concludens
negatiuã, prędicabitur vnus duo-
rum terminorum affirmatiue, & al-
136 ter negatiue. Et hoc totum declara-
tum fuit in libro Syllogismi. quod
cùm ita sit, igitur in syllogismo ha-
bente propositiones probabiles, qui D
est syllogismus dialecticus, propo-
sitiones non habebunt aliam cõdi-
tionem, nisi vt sint probabiles tan-
tum, siue fuerint in ipsis conditio-
nes propõnum verarum, siue non
extiterint. Sed in syllogismi demõ- 137
stratiui propositionibus, oportet eã
conditionem ponere cum reliquis,
quam commemorauimus, vt non
sit prædicatio terminorum de sein-
uicem per modum accidentis, hoc
est secũdum aliud, q̃ quod natura-
liter consuetum est, quemadmodũ
si prædicaretur homo de albo: hoc E
est, si poneretur albũ subiectum in
enũtiatione, & homo prædicatum,
& diceretur, ꝙ omne album est ho
mo. & hoc, quoniam album secun-
dum naturam est prædicatũ de ho-
mine, qm̃ ipsum inest homini, &
homo est subiectum ẜm naturam.
Cũq; res ita fuerit, hoc est, ꝙ sint 138
aliqua subiecta secũdum naturam
& prædicata ẜm naturam, oportet
vt consideremus, cùm inuenerimus
aliquid, quod est subiectũ tantum
alicui ẜm naturam, & non est præ-
dicatum de re alia, quemadmodum
indiuiduum substantiæ, & aliquid F
prædicatur de ipso ẜm consuetudi-
nem naturalem, & primo fuit sub-
iectum rei alij, & hoc prędicatum
tertium subiectum prædicato quar-
to, an perueniat ad finem additamẽ-
tum hoc, & sursum ascensus in hu-
iuscemodi negotio, quod est ẜm na
turam & essentiam, vsquequo de-
ueniat ascendendo ad prædicatum
primum, quod non est subiectum
rei alij. an vero hoc procedet in in-
finitum. Et consideremus consimi- 139
liter etiam, cùm inuenerimus præ-
dicatum primùm, hoc est, de quo

G non prædicatur ſm naturã res alia penitus, & ſubiectũ vtiq; prędicati primi, prædicatur de ſubiecto ſecũdo, & ſecundum de tertio, an fieri poſſit conſimiliter etiam in huiuſcemodi deſcẽſu, & declinatione deorſum vt perueniat ad ſubiectum primum an procedet hoc in infinitũ. Differentia vero inter hęc duo eſt, qm̃ in priori quærimus, an de ſubo primo ꝑdicentur inter ſe prædicata infinita. quemadmodũ, ſi de B prędicaret C: & de C, D, & de D, E, ſi hoc ſtabit. in ſecũdo aũt inueſtigamus,
H an prædicatũ primũ habeat ſubiecta infinita, quę ſibiinuicem ſubijciantur, an deueniat res ad ſubiectũ primum, quod non habeat ſubiectum aliud. quemadmodum, ſi eſſet A prædicatum primum, de quo nõ prædicaretur aliquid: & ipſum prędicaret de B, & B de C, & C de D.
140 Deinde operæprecium eſt, vt inquiramus conſiſr etiam, poſteaquã mõſtratum fuit, ꝙ extremi termini in demr̃onibus ſunt finiti, hoc eſt, ꝙ oportet in ipſis inueniri prædicatum primum & ſubiectũ primum
I an media inter ipſa ſint finita aut infinita: hoc eſt, ꝙ inueniatur inter oẽs alios terminos ipſorũ terminus medius, & inter hunc terminũ terminus alius, & procedat hoc in infinitum: & ex inueſtigatione ſuꝑ duobus quæſitis primis acquirimus, an quæſita ſint finita, an vero infinita. & ex hac tertia quæſtione habem⁹, an ſint hic propoſitiones immediatę primę, quæ nõ monſtrentur per alias, an vero in omni re ſit mediũ, ſuper quo conſtituatur demonſtratio, quemadmodum viſum fuit hoc illi antiquorũ, de quo narrauimus.

Sermo aũt de propõnibus negatiuis eſt hic idẽ ſermo: hoc eſt, an cũ fuerint termini cum hac diſpõne, vt aliqui prædicẽtur affirmatiue, & aliqui ipſorum negatiue, an inquã prędicatio in huiuſcemodi terminis deueniat in finẽ ab vtriſq; extremitatibus, an vero non perueniat in finem, & ſi peruenit ad finẽ, an fieri poſſit, vt inter ambas extremitates ſint media infinita: vtilitas autem quęſtionis ſuper his rebus ex huiuſcemodi propõnibus, hoc eſt, quæ ſunt compoſitæ ex affirmatione & negatione, eſt eadem vtilitas, q̃ fuit in affirmatiuis tm̃. hoc eſt, an inueniaẽ negatio immediata: & an ſint cognitiones ꝑ viã negationis finitę. K L

Scire aũt debes, ꝙ potentia iſtarũ duarum quęſtionũ in terminis cõuertibilibus ad ſeinuicem eſt potentia eadem. hoc eſt, an ſint prædicata finita, an vero infinita: qm̃ prędicata ſunt* huius diſpõnis, ꝙ prædicata ĩ ipſis poſſunt redire ſubiecta. cumq; inuenerimus prædicato primo ſubiectum vltimum, inueniemus iã ſubiecto alicui primo prædicatũ vltimũ, & è conuerſo: qm̃ fieri põt, vt ſit hoc prędicatũ primũ ſubiectũ primũ: & aſcendemus ab ipſo ad prędicatum vltimũ, & ipſum eſt ſubiectũ vltimũ. cumq; non inuenietur ſubiectũ vltimum, non inuenietur prędicatũ vltimũ. & conſiſr, cùm nõ inuenietur prædicatũ vltimum, nõ inuenietur ſubiectũ vltimũ: ſiue extiterit conuerſio ipſorũ & prædicatio ipſorũ vtrorumq; ſm conſuetudinem naturalẽ, ſi fuerint aliqua cum hac diſpõne, aut fuerit cõuerſio ſm aliam cõſuetudinem à naturali, queadmodũ ſubſtãtia ſuꝑ accidente. preterq̃ ꝙ ſi fuerit ꝑdicatio ipſorũ, & cõuerſio ipſorũ naturalis, 142 *al. l. ſubiecta. M

ralis,

ralis, nõ inuenieť ibi subm primũ, neq; prædicatũ primũ ƒm naturã.

2143 Monstremus ergo primò, si extrema sunt finita, ꝙ media ex necessitate erunt finita: & dicamus, si fieri posset, vt extrema essent finita, hoc est existentia in actu, & media inter ipsa in actu, nõ finita, ꝙ ꝓcessus ab extremo ad extremũ non esset possibilis: progressio nanq; inter ipsa eẽt vtiq; super medijs. cũq; fuerint media infinita, progressus super ipsa nõ erit determinatus. cumq; fuerit vna duarum extremitatum infinita, altera extremitas non erit inuenta in

B actu, sed iam positũ fuit inueniri in actu: quod fieri nõ põt, & non cohæret: & ęquum est, siue ponamus media infinita inter aliqua media exñtia in actu inter duas extremitates existẽtes in actu, siue ĩter omnia media exñtia in actu inter duas extremitates. quemadmodũ, si essent binę extremitates A & B, & media inter ipsa C & D. siue igiť ponamus media ista, q̃ sunt infinita inter A & C, & inter C & D, & ĩter D & B, siue posuerimus inter duos terminos ipsorum tm̃: & ponamus reliqua non

C habere mediũ inter se: queadmodũ si poneremus media infinita ĩter A & D tm̃, & reliqua nõ hẽre mediũ.

144 Quod sequitur in hoc est vnũ, & idem*consequens ex hoc in demonstrationibus, & concludentibus affirmatiuas: id quod sequitur per se in demr̃onibus concludentibus negatiuas. hoc est, si fuerint extrema ĩ ipsis determinata, ꝙ & media erũt determinata finita. & hoc, quoniã quemadmodũ declaratũ fuit, cùm posuerimus media prædicata ƒm affirmationẽ infinita inter duas extremitates inueniri ĩ actu: quorũ vnũ

*2 l. & qđ sequitur per se.

ꝓdicatur de altero affirmatiue propter prædicationem suã de istis medijs, quę sunt infinita, fieri non põt, vt sint duæ extremitates, quarũ vna prædicatur de altera affirmatiue. D

Consimiliter sequitur res in duabus extremitatibus, quarũ vna prędicatur negatiue propter terminos medios infinitos. & hoc, quoniam cùm aliquid negatur ab aliquo per mediũ, oportet, ꝙ sint ibi duæ propositiones: quarũ vna est affirmatiua & altera negatiua. cũq; oportuerit esse propositiones affirmatiuas immediatas, si non procedet res in affirmatiuis in infinitũ, iã oportebit, vt sit res in propositionibꝰ negatiuis cõsimiliter. vt in exemplo, si ponamus A negari à B, propter negationẽ ipsius à C, & quia B inest C & negatur vtiq; à C, qm̃ negať ab E, & E inest C, & ita in infinitũ: qđ cùm ita fuerit, nõ inuenietur A negari à B in aliquo tẽpore, nisi fieri posset, vt inuenirentur propõnes affirmatiuæ infinitę inter duas extremitates determinatas. siue demr̃o negatiua, quę est cum hac dispõne; componatur in prima figura, aut in tertia, affirmatiua ĩ hoc erit vna. 145 E F

Qm̃ iã declaratum fuit, ꝙ oĩs syll's nõ est absque ꝓpõne affirmatiua & vl'i, & cõsil'r si fuerit demr̃o, quę est cũ hac dispõne cõposita in pluribus figuris. compositum. n. ex infinito est infinitum per se ex necessitate. 146 147

Cùm vero stabilitũ fuerit, ꝙ extremitatibus existentibus finitis media sunt finita, ostendamus, ꝙ extremitates sunt finitæ: & primo per syllogismos vl'es veros, qui cõponunť ex prędicatis non per se, deinde demonstrabimus hoc in syll'is appropriatis proportionatis, qui cõpo- 148

G nuntur ex prædicatis eſſentialibus.

150 Dicamus ergo, ꝙ nihil prohibet, ꝙ prædicata, q̃ ſunt in ſyllogiſmis vniuerſalibus, aut accidētia ſubiectis ſuis, quæ ſunt in veritate ſubiecta, aut ſubſtantiæ ſubiectorū, quę ſunt ſubſtantiæ, aut definitiones, aut partes definitionum, hoc eſt genera, aut differētiæ: ſi fuerint definitiones, planum, ꝙ erunt finitæ ex parte ꝓdicationis. & cōſimiliter ſi fuerint partes definitionum: qm̃ ſi partes definitionum eſſent definitiones, procederet res in infinitum, & fieri non poſſet, vt cōſiſteremus ſuper ijs, ex quibus
H conſtituuntur res iſtæ, quod fieri nō poteſt. ſin autē ſiſtimus ſuper rebus ꝑp definitiones earum, iam oportet vt ſint partes definitionum finitę: & conſimiliter ēt nō poteſt ſubiectum definitionum, aut partium definitionum hr̃e ſubiectum, hoc eſt definitiones, & procederet hoc in infinitum, qm̃ ſubiectum aut erit genus, aut ſpecies, & ſi fuerit genus, fieri nō poteſt, vt non habeat ſpeciem vltimam, ſpecies autem vltima complectur ad indiuidua. ſin aūt fuerit ſpecies, ꝓdicabitur vtique de indiuiduo tantum: indiuiduū autem non prædicatur de aliquo penitus ſm con-
I ſuetudinem naturalem, & hęc eſt diſpoſitio prædicatorum eſſentialiū, cū fuerint definitiones, aut partes definitionū, hoc eſt genera, aut dr̃iæ.

Sin aūt prędicata accidentia ſub-
151 iectis extiterint. deſiſtimus conſimiliter etiam per hunc modum à prædicatione, quæ eſt per viam accidentis. quemadmodū deſiſtit prædicatio à cōſuetudine naturali, & eſt in ſumma prædicatio accidētis de accidente ex parte, qua ꝓdicantur vtraque de ſubſtantia ſm naturam, qua eſt ſubiectum accidentis. quemad- K
modum, ſi prædicaremus de hoc albo, ꝙ eſt bicubitū, aut de bicubito, ꝙ eſt relatiuum, aut aliquod ex alijs prædicamentis. bicubitum.n. prædicatur de albo aliquo, qm̃ accidit illi, vt prædicetur de aliquo, de quo prædicatur album, quod eſt ſubſtātia eius, quod ſubijcitur vtriſq;, ac ſi diceres, homo, aut trabes, & faceres in hoc prædicationem veram, & ſi non eſt eſſentialis, eſt prædicatio accidentis de ſubſtātia. quemadmodum prędicatio ambulationis de homine. iam vero declaratum fuit, ꝙ huiuſcemodi prædicata ſunt finita, L
& ſubiecta ipſorum finita. & hoc, qm̃ omne accidēs, quod prędicatur ex neceſſitate, aut prędicatur de ſubſtantia ex parte, qua eſt quale, aut quantum, & in ſumma vnum ex nouem prædicamentis. quod autē eſt cum hac diſpoſitione, deuenit ad finem ex neceſſitate ex parte, qua deueniunt ad finem prædicata ſubſtātialia, quæ ſunt ſubiecta ipſorum: & hoc, cum accipitur prędicatum prędicatum ſm naturam, & ſubiectum ſubiectum ſm naturam, non per accidens. quemadmodū, ſi prædicaretur prædicamentū accidentis de alio M
prædicamento accidentis, eo quòd prædicantur ſimul de ſubſtantia.

De ſubſtantijs vero in ſumma ꝓ- 149
dicatur vna duarum rerum, hoc eſt prædicatione vera: aut res, quæ notificant eſſentiam, aut res, quæ ſunt vnum nouem prædicamentorum. vnumquodq; aūt generum aut ſpecierum exiſtentium in ſingulis prędicamentis deuenit ad finem, eo ꝙ deuenimus in ꝓdicamento ſubſtantiæ, & ſpeciebus ſuis, quæ illis ſubijciuntur, quoniam nō inueniuntur vniuer-

A vniuersalia, nisi ĩ rebus illis designatis : & propterea non est vtilitas hic in positione formarum, de quibus dixit Plato, an inueniantur: demõnes nanque sunt de istis rebus, quæ ipsis designantur, non autem de iis formis abstractis. cumq; hoc stabilitum fuerit, planum, ꝙ ascensus in prędicatione, non potest progredi in infinitum in aliquo prędicamento, & consilr descẽsus deorsum. cũq; res ita fuerit, manifestum, ꝙ omnis prędicatio vera est finita ex duobus modis simul, hoc est ꝑdicati & subiecti: & iste modus est vnus ex modis, ex quibus monstratur, ꝙ in oĩ B syllo logico ꝑdicatio completur ad propõnes immediatas : qm̃ oportet extremitates ĩ ipsis eẽ determinatas.

152 Modus autem secundus est, si demonstratio construitur ex propõnibus vniuersalibus cõprehensis in cõclusione, hoc est, quę sunt altiores ipsa : & ea, quę sciuntur per demonstrationem, non possunt sciri per aliud q̃ per demr̃onem, neque per aliud, quod sit excellentius demr̃one: sequitur igit, si omnis propositio, quę accipit in demonstra- C tione, indiget propositione altiore, quod non inueniatur in aliquo cognitio per demonstrationem, qm̃ existentia eius, quod non habet finem non potest transire in actum, nisi aliqs posuerit, ꝙ demonstratio sit ex ꝓpositionibus cõfessis, & positis, absq; eo, ꝙ monstrentur in aliqua sciẽtia : sed hoc est impossibile.

153 Iam itaq; mõstratum fuit fieri nõ posse, vt syllogismus logicus sit ex ꝓpõnibus infinitis. Et intelligo per logicum syllm, cuius ꝓpositiones sunt vniuersales & verę absq; eo, ꝙ sint ꝓportionatę, dispositio quoq; syllogismi demonstratiui propor- D tionati, & est is, quẽ intendimus inuestigare, iã fuit declarata, ꝙ oportet cõsilr etiam ipsum compleri ad propositiones immediatas : quoniã est determinatarũ extremitatum ex hoc sermone. & hoc, qm̃ demõstratio vtiq; est ex propõnibus essentialibus, quemadmodum supradictũ fuit. Propõnes autẽ essentiales sunt duarum specierum, quarum vna ẽ, vt prędicata ea sint, ex quibus constituatur natura subiectorum : hęc autem prędicata, aut sunt definitiones subiectorum, aut partes definitionum. Species aũt secunda est, vt E prędicata accipiantur, in quorum definitionib⁹ sunt subiecta sua fm ꝙ sunt partes definitionum suarũ, quemadmodum impar, quod prędicatur de numero, qui nõ est par. numerus. n. accipitur ĩ definitione numeri imparis & numeri paris. qđ cùm ita sit, manifestum est, ꝙ in speciebus huiusce prędicationis nõ est posis ascensus in infinitum : & hoc, qm̃ si inueniret in impare aliquid, quod esset ad modũ imparis respectu numeri : numerus. n. con- F silr ẽt acciperet in definitione istius simul cum impare, & si inuenirentur prędicata cũ hac dispõne in infinitum, fieri posset, vt inuenirentur in genere vno per se aliqua infinita in actu, quod est prohibitum. qđ autẽ inuenitur in huiuscemodi prędicatis, non vt procedat in infinitũ, sed inuenitur in ipsis, ꝙ conuertantur, hoc est, ꝙ prędicetur magis vle de magis appropriato : & hoc, qm̃ secundum ex ipsis est magis appropriatum q̃ primum, & hoc quoniã impar est magis appropriatũ quàm numerus, & si fuerit aliquid aliud,

G quod se habuerit respectu imparis,
quẽadmodũ se habet impar respe-
ctu numeri, ipm erit magis appro-
priatum consilr etiã, q̃ impar: & pp
hoc apparet itidẽ ex hoc mõ, ꝙ nõ
est posis ascẽsus in ipsis in infinitũ,
sed cõplebitur res, ad naturã prædi-
cati, quo nõ inuenit̃ appropriatius.
154 Et consimiliter etiã in prędicatis,
quę accipiuntur in definitione sub
iectorũ, non põt progredi res in in-
finitum: qm̃, si res ita se haberet, non
haberemus viã ad cognoscendas re-
rum definitiones. cùm igitur præ-
dicata in demrõne sint istarum dua
H rum specierũ, iamq; declaratũ fue-
rit de istis, ꝙ habent ascensum sur-
sum determinatũ, hoc est in prædi-
catione, & in ꝓcessu consilr etiam
deorsum terminãtur, hoc est in po-
sitione sub seinuicem: cũq; hoc ita
fuerit, & declaratum fuerit antea, ꝙ
definitiones, quæ cõprehenduntur
inter hos duos terminos, sunt fini-
tæ, planũ, ꝙ sequitur ex hoc, vt sint
in demonstrationibus propositio-
nes primę, quę non habent demrõ-
nem aliam, qm̃ non habent termi-
num medium, & non erit demrõ
cadens super omni re. & hoc est, qđ
narrauimus nõnullos existimasse.
I Iam igitur declaratum est, ꝙ in am-
bobus syllogismis, logico & demon
stratiuo, oportet esse propõnes im-
mediatas notas per se non ꝑ alia.
Videtur autem, cũ fuerit aliquid
155 vnum idẽ prædicatũ de duobus, eo
ꝙ prædicatur de aliquo vniuersali
ipsis, ꝙ hoc non progrediatur in in-
finitũ. hoc est, ꝙ prædicetur de hoc
vniuersali ꝓpter vniuersale aliud
ipsi inexistens: sed hoc stabit, quẽ-
admodum si prædicaretur de trian-
gulo diuerso laterum & æquilate-
ro, ꝙ habent angulos æquales binis K
rectis, quoniã vtraq; sunt triangu-
lus, nõ sequitur, si prædicatur ęqua
litas angulorum de triangulo pro-
pter rem vniuersalem ipsi itidẽ in-
existentem, vt hoc procedat in infi-
nitũ: hoc est, ꝙ insit prędicatio isto-
rum. consimiliter etiam huic magis
vniuersali ꝓpter vniuersale aliud,
& procedat hoc in infinitũ. si enim
hoc ita esset, exuerent propõnes na-
turales, quę ponunt̃ in hac arte, na-
turã generis, & inueniretur vniuer-
salius ipsis duplicãdo in infinitum.
Sed iam declaratũ fuit non opor- 156
tere propositiones exuere naturam L
generis subiecti, siue fuerit appro-
priatum, siue vl̃e, quemadmodum
declaratum fuit in superioribus: &
propterea fieri non potest, vt trans-
ferat̃ demonstratio de arte in artẽ.
Et propterea oportet propõnes, q̃ 157
efficiũtur in demonstrationibus es-
se duarũ specierum, quarum species
vna est earum, quæ non habent me
diũ, & hæ sunt, quæ non consueue-
runt monstrari per alias, & species
alia est earũ, quæ habent medium,
& hæ sunt, quæ consueuerunt mon
strari ꝑ alias, istæ vero duæ propõ-
num species inueniunt̃ in affirma- M
tiuis & negatiuis, quemadmodum
declaratũ fuit. Propõnes aũt im-
mediatæ eæ sunt, quæ se habent re- 158
spectu demonstrationis per modũ
fundamentorũ. & hoc, aut omnes,
aut ex ipsis maiores: & propositio
quidem immediata ea est, quæ ab-
solute est simplex: propõ autem ha-
bẽs medium est composita, & quẽ-
admodũ in reliquis compositis de-
uenit res ad principia maxime sim-
plicia, quẽadmodũ deuenit melo-
dia ad melodiã, quæ est semitoniũ,
& quem

A & quemadmodum deueniunt men
ſuræ & pondera, ad pondera & men
ſuras, quibus non inueniuntur mi-
nora ſm̄ ſenſum: ita ſe habet res in
principijs ſyllogiſmi, & elemēta ſyl-
logiſmi ſunt propōnes immediatæ.
159 Medium aūt cadit in propōnibus
mediatis, in affirmatiuis quidē inter
duas extremitates, & hoc ſemꝑ, qm̄
concluſiones vl̄es affirmatiuæ cōclu
duntur in prima figura tantum. me
dium vero in propoſitionibus nega
tiuis cadet inter duas extremitates.
& hoc, cùm fuerit negatiua vl̄is con
cluſa in prima figura, qm̄ propoſi-
B tio minor erit in ipſa affirmatiua: &
ex hoc ſequetur ex neceſſitate, vt me
dius terminus inueniatur inter duas
extremitates. in figura aūt ſecunda
medius terminus cadet extra maio-
rem extremitatem, ſed in tertia nō
cadet extra maiorem extremitatem.
160 Dixit: Cū vero demr̄onum alia ſit
vl̄is & alia particularis, & alia affir-
matiua & alia negatiua, & alia recta
& alia per viam impol̄is, oportet, vt
conſideremus vtra ſit reputatior de-
monſtrationum, vl̄is, aut particula-
ris, affirmatiua aut negatiua, recta,
an quæ eſt per viam impoſſibilis.
C Et incipiamus ex hoc ſpeculari de
161 diſpōne demr̄onis vl̄is & particula-
ris, & dicamus, ꝙ nonnulli exiſtima
uerunt demr̄onem particularē me-
liorem eſſe vl̄i. Primum quidem,
qm̄ exiſtimarunt, ꝙ qui nouit hūc
eſſe muſicū, nouit hoc per ſe & ſine
medio, & hæc eſt cognitio particu-
laris: qui vero nouit hunc eſſe muſi-
cum, quia nouit hoīem eſſe muſicū,
is nouit ꝑ aliud, & hæc eſt cogni-
tio vl̄is. cognitio aūt de aliquo per
ſe, eſt reputatior cognitione, quę eſt
de aliquo ꝑ aliud. cognitio igitur
particularis eſt reputatior cognitio- D
ne vniuerſali. Dixerunt, & eodem
pacto, qui nouit per demonſtratio-
nem triangulum æquicrurem habē
re angulos æquales duobus rectis
abſq; medio, ꝙ eſt triangulus, is eſt
reputatior quàm ille, qui nouit hoc
de ipſo, propterea ꝙ eſt triangulus.
Dixerunt amplius, qm̄ vniuerſa- 162
le non eſt aliquid extra ſingularia,
demonſtratio de aliquo vniuerſali,
cùm ipſum fuerit ſubiectum, faciet
nos imaginari ꝙ ſit aliquid determi
natum præter indiuidua, demr̄o au
tem de aliquo, quod non eſt cauſa
erroris, eſt reputatior, quam quę eſt E
de aliquo, quod eſt cauſa erroris.
Dixerūt amplius, qm̄ oportet par 163
ticulare magis exiſtere extra aīam,
quā vl̄e. & demōſtratio de aliquo,
quod magis exiſtit, eſt reputatior q̄
demonſtratio de aliquo, quod paru
exiſtimatur exiſtere: iamq; apparet
particulare magis exiſtere, q̄ vl̄e.
qui.n. conſtituunt huius exiſtentiā,
conſtituunt vtiq; ipſam per particu
lare. Dixit: & iſtæ probationes oēs
ſunt debiles, ſed ex ipſis ꝓbatio pri-
ma magis continet veritatē. & hoc,
qm̄ planum vtiq; eſt, qm̄ cognoſcēs
hoc ineſſe huic ſic, quia eſt ipſi aſſi- F
gnatum, cognoſcit vtique ipſum per
viam accidentis, non per modū, quo
eſt. vt in exemplo, qui nouit hr̄e an
gulos æquales duobus rectis ineſſe
triangulo æquicruri, non triangulo
abſolute, nouit vtiq; hoc nō in eo ꝙ
eſt quid: qui vero nouit hoc de triā-
gulo abſolute, nouit vtique rem in
eo quòd eſt quid: cumq; hoc ita ſit,
cognitio de re vniuerſali illuſtrior
eſt cognitione particularis.
Amplius, cùm vl̄e ſit intētio vna, 164
& nomen non ſit æquiuocū, inten-

D tio, qua ipsum est extra ĩtellectum, non est minor, q̃ existentia particularium, sed addit ipsorũ existentiæ additamẽtum, qđ est non esse corruptibile neq; generabile, indiuidua vero generabilia sunt & corruptibilia. neq; sequitur, cum fuerit nomẽ vl'is significans intentionem vnam separatam, vt existimetur de hoc, ꝙ est aliquid existẽs separatum ab indiuiduis & hoc, qm̃ quemadmodũ non existimatur hoc de vniuersalibus prædicamentorum accidẽtis, vt de vniuersali albedinis & nigredinis, ita non oportet, vt existimetur
H de vniuersali substantiæ.

165 Amplius, si quis existimaret hoc de vniuersali, defectus esset pp ipsũ, non propter existẽtiam vl'is per se, & hæc est monstratio contradictionis in eo, ꝙ errrauerunt super ipso.

166 Iam vero monstrabitur, ꝙ demõstratio de re vl'i reputatior est, quã quæ est de re particulari per probationes: quarũ vna est, qm̃ illud, qđ scitur per aliquid verius in tradẽdo causam, est reputatius eo, quod scitur per aliquid, quod nõ est verum in tradẽdo causam, sed vl'e est verius in tradẽdo causam, cùm sit illud, de quo prædicatur res per se, & sit il-
I lud, in quo sistitur quęstio pp quid, sm̃ ꝙ est causa vera. vt in exemplo, si quęramus, v.g. propter quid triangulus habet angulos extrinsecos æquales quatuor rectis, & dicatur, quoniã est ęquicrus, dabitur in hoc causa diminuta, cùm sit accidẽtalis. & consimiliter si dicatur, quoniã est triangulus. Si vero dixerimus, quoniam est figura rectilinea, illud erit, propter quod anguli extrinseci sunt cum hac dispositione. iam.n. tradita erit causa vera perfecta faciẽs possidere scientiam perfectam. K

Amplius, qm̃ particularia sunt infinita, & infinita sunt incomprehẽsibilia & non continentia, sed vl'ia sunt cõprehensibilia per particularia, & continẽtia ipsa: erit igitur demõstratio de vl'ibus reputatior, quã demonstratio de particularibus, qm̃ demonstratio de rebus, quarum cognitio est maior, ipsa est reputatior demr̃one, quarum cognitio est minor, hoc est rerum particularium. 167

Amplius, demonstratio, per quã cognoscuntur duo, est reputatior, q̃ demonstratio, per quam cognoscitur vnum. sed qui scit vniuersale, L 168
scit etiã particulare propter vniuersale in potentia propinqua: qui vero scit particulare, non scit propter ipsum vniuersale, neq; in potentia propinqua, neque longinqua.

Pręterea, qm̃ ex termino medio, qui ẽ ex causa vniuersali alta, est demonstratio, ad quam completur inquisitio super causa istius rei, & satisfacit desiderio naturali: cumq́ue demonstratio magis vl'is sit reputatior ea, quę est minus vl'is per existimationem scientię causę, igitur demõstratio, quę est de vniuersali, est reputatior ea, quę est de particulari. M 169
& hoc, qm̃ si est demonstratio reputatior, in qua propositio maior est perfectioris vniuersalitatis, oportebit conclusionem, quę est cùm hac dispositione, esse reputatiorem.

Dixit: Hi igit' sunt sermones, per quos monstrari potest sciẽtiam de vl'i reputatiorem esse ea, quę est de particulari, pręterquam ꝙ ex his sermonibus, quos disputauimus, est aliquid procedens modo sermonum logicorum, hoc est dialecticorum. id .n. vnum est ex ijs, quę intelligimus per 170

A per logicos. Atqui ex ijs oportet vt
consistamus in eo, ꝙ vle maiorem
habet existimationē scientiæ, q̃ par-
ticulare, qm̄ qui habet scientiam de
re in vniuersali, habet scientiam de
particulari in potentia, qui vero ha-
bet scientiam de re particulari, non
habet scientiam de vniuersali peni-
tus, neq; per aliquem modum, hoc
est, neq; in potentia, neq; in actu: &
hæc est summa omnis illius, quod
dixit de eo, ꝙ demonstratio vniuer-
salis est reputatior particulari.

171 Quòd aūt demonstratio affirma
tiua sit reputatior vl̄i negatiua decla
B rabimus consil'r ét per modos. quo-
rum vnus est: qm̄ demōstratio, quæ
ꝓcedit super propōnibus paucis in
capitulo quantitatis, aut caplo qua-
litatis, hoc est simplicibus, ipsa est
reputatior quàm demōstratio, quæ
procedit super propōnibus pluribus
in duob⁹ capitulis simul, aut in vno
ipsorum, demr̄o aūt affirmatiua &
negatiua cōsentiunt simul in eo, ꝙ
cōponuntur ex tribus terminis, præ-
terquam ꝙ affirmatiua componit'
ex duabus propōnibus, quæ sunt de
vna specie, hoc est affirmatiuis, ne-
gatiua vero componitur ex duabus
C propōnibus duarum specierum, hoc
est, quarum vna est affirmatiua, &
altera negatiua, igitur demōstratio
affirmatiua reputatior est demōstra
tione negatiua. Quòd aūt demon-
stratio, q̃ componitur ex propōnib⁹
paucioribus in capitulo quātitatis,
aut qualitatis ipsa ē reputatior, hoc
monstratur ex eo, ꝙ demonstratio,
quæ cōponitur ex propōnibus, qua-
rum sciētia est propinqua de primis
cognitis ad conclusionem, est repu-
tatior demonstratione, quæ compo
nitur ex propōnibus, quarum scien
tia ad cōclusionem suam est longin D
quior à primis cognitis secundum
naturam: & ad huius similitudinem
videtur, ꝙ se habeat res, cùm compo
natur ex propositionibus habenti-
bus species in cognitione, hoc est, ꝙ
sit vna ipsarū notior altera, quem-
admodum affirmatiua & negatiua:
cognitio enim affirmatiuæ est ma-
ior quam negatiuæ, & qm̄ demon-
stratio negatiua cōponitur ex dua-
bus propositionib⁹, quarum vna est
minoris cognitionis quam altera, af
firmatiua vero componitur ex dua-
bus propositionibus, quarū vna est
æqualis alteri propositioni. proposi E
tio aūt vna in demōstratione nega-
tiua est minor in cognitione, quam
altera notior ipsa, sequitur, vt sit de-
monstratio affirmatiua notior de-
mr̄one negatiua: & verisimile est, ꝙ
demonstratio simplex sit reputatior
in summa, quam composita. cumq;
complicatur in demōstratione sim-
plicitas pp qualitatem, & quantita-
tem, erit reputatior q̃ demōstratio,
quæ sit simplex ex parte quantitatis
tantum: & hoc, quoniam demōstra-
tio simplex ex parte quantitatis est
vtiq; ex tribus terminis tantum. &
verisimile est, ꝙ hoc sit illud, quod F
intendit Arist. in hoc tractatu.

Amplius, qm̄ cōclusiones affirma 172
tiuæ monstrant' ex duabus propōni-
bus affirmatiuis, negatiuę aūt mon
strantur ex duab⁹ propōnibus, qua-
rū vna est negatiua, & altera affirma
tiua, & affirmatiua est reputatior.

Amplius, cùm syllogismus nega- 173
tiuus magnificatur, hoc est, additur
in ipso terminus medius inter duos
terminos, quousq; habuerit termi-
nos multos, sequitur vtiq;, ꝙ in ip-
so multiplicentur affirmatiuę, in ne-
gatiuis

G gatiuis vero non erit nisi negatiua
vna. vt in exemplo, si A non insit ali
cui B, & B insit omni C, cumq; opus
fuerit augmento duarum proposi-
tionum, oportet vt ponamus inter
A & B terminũ medium, aut inter B
& C consilr, & sit terminus medius,
qui est inter A & B, & inter B & C,
G: planum. n. ꝙ erunt in hoc syllo
tres affirmatiuæ, & negatiua vna. &
hoc, qm̄ A erit de nullo B, & E de oĩ
B, & de oĩ G. & consilr, si duplicabũ
tur media, addentur affirmatiuæ &
derelinquetur negatiua vna tm̄: qđ
cùm ita sit, affirmatiuæ sunt cã, ꝙ
H negatiua concludat. & affirmatiua
quidẽ non indiget negatiua, vt con
cludat, sed negatiua indiget affirma
tiua: sed cũ fuerit syllˢ cõpositus, indi
gebit plus quam affirmatiua vna.

174 Et omne id, quod ita se habet, vt
ipso opus sit ad mõstrandũ aliquid
aliud, ipsum non est notũ. affirma-
tiua igitur in summa est notior ne-
gatiua, & demonstratio, cuius con-
clusio & propositiones sunt notio-
res ipsa, est notior, & notũ est repu-
tatius. iam. n. monstratum fuit, ꝙ
affirmatiua est notior negatiua, ex
eo ꝙ negatiua vtiq; intelligitur per
I relationem ad affirmatiuam, & af-
firmatiua nõ intelligitur per relatio
nem ad negatiuam. hęc. n. est dispo
sitio priuationis cum existentia.

175 Amplius, qm̄ affirmatiua signifi-
cat super existẽtia, negatiua vero su-
per priuatione, sed existẽtia ẽ prior
& reputatior priuatione, & demon-
stratio, cuius propõnes sunt priores
& digniores, ipsa ẽ dignior & prior.
Amplius demonstratio affirmatiua
est prior ſm naturam negatiua, qm̄
cùm sustuleris propõnem affirma-
tiuam, non erit ibi conclusio nega-
tiua: cumq; fuerit propõ affirmati- K
ua, non oportet, vt sit cõclusio nega-
tiua: & demõstratio, q̃ componitur
ex propositionibꝰ prioribus ſm na-
turam est excellentior demonstra-
tione, quæ componitur ex proposi-
tionibus posterioribus ſm naturã.

Et, qm̄ iam monstratũ fuit, ꝙ de- 176
monstratio affirmatiua recta est re-
putatior demonstrõne negatiua re-
cta, planum est, qm̄ cùm monstratũ
fuerit, ꝙ demſo recta negatiua re-
putatior est demſone deducente ad
impoſſe affirmatiua, monstratũ est,
ꝙ demonstratio recta in summa est
reputatior deducente ad impossibi- L
le. ponamus igitur primũ, ꝙ forma
syllogismi recti negatiui est hæc, vt
sit A, exempli gratia, non inexistens
alicui B, & B inexistens C: sequitur
. n. ex hoc, ꝙ A, exempli gratia, non
insit alicui C. Cùm aũt voluerimus
monstrare conclusionem istam per
syllm̄ ad impoſſe, oportebit vtiq; nos
accipere contradictorium cõclusio-
nis, aut contrariũ, quod est, A inesse
oĩ C, & cõplicabimus cum eo pro-
põnem indubitatæ veritatis, quę est,
exẽpli gratia, B inesse omni C, & po-
nemus concludi ex ipsis impoſſe, qđ
est, A inesse alicui C, quod tñ non M
inest ipsi, & termini in ambabus de-
monstrationibus sunt vni, quemad
modum prædictum fuit. Differunt
autẽ inter se, qm̄ cùm negatiua ma-
ior vlis fuerit apud nos notior con-
clusione, cõplicabimus syllogismũ
rectum. quemadmodũ, si hoc, quod
dicimus, A nõ inesse alicui B, fuerit
notius, q̃ hoc, quod dicimus, A non
inesse alicui C, cũ vero extiterit con
clusio negatiua vlis apud nos no-
tior maiore negatiua, cõplicabimus
syllm̄ ad impossibile, cũ posuerimus
contra-

A contradictorium ipsius, & applicuerimus illi verã, & colligetur ex hoc falsum manifestæ falsitatis. In syllõ igitur ad impossibile, non cõuenit, ꝙ sit cõclusio notior apud nos propositione maiore, cuius cõclusiones sunt ꝑm naturã, hoc est propositiones cõprehensæ in conclusionibus: quod cùm ita sit, syllꝰs rectus est, qui concludit occultius ꝑm naturam ex notiori ꝑm naturã: syllogismus aũt ad impossibile concludit ex notiori apud nos, non ex notiori ꝑm naturam: & ꝙ concludit ex notiori ꝑm naturam, ipsum est reputatius.

B 177 Amplius, qm̃ conclusio est ꝑm naturam suam prior ambabus propõnibus, quarum vnius proportio ad alteram est, quemadmodũ proportio totius ad partem, ꝑm ꝙ declaratum fuit in lib. Syllogismi, & hic est syllogismus rectus: syllogismi vero ad impossibile propositiones nõ habent hanc dispositionem. ipse enim componitur ex prędicatiuo & conditionali, quemadmodũ declaratum fuit. syllogismus itaq; rectus is est, qui erit ꝑm naturam, & non ꝑm viã artificialem: sed syllogismus deducens ad impossibile est minimus ex

C ijs, quę facit cogitatio ꝑm naturam, sed facit ipsum per artem: demõstratio itaq;, quæ est ex cõpositione naturali & propositionibus notioribꝰ ꝑm naturam cõclusione, ipsa est reputatior: cùm vero demõstratio recta negatiua sit reputatior affirmatiua ducẽte ad impossibile, igitur reputatior erit negatiua ad impossibile: cumq; demonstratio affirmatiua recta sit reputatior negatiua recta, ipsa erit reputatior deducente ad impossibile simpliciter.

178 Dixit: Scientiæ vero habent inter se existimationẽ in inductione sciẽtiæ & veritatis de aliquo, ita vt scientia sit validior scientia pp tres causas. quarũ vna est, qm̃ scientia, quæ monstrat aliquod esse per suam causam, ipsa validior est ea, quæ monstrat id per aliquid posterius. Secunda, qm̃ scientia, cuius subiectum valde absoluitur à materia, ipsa est nobilior scientia, cuius subiectum nõ valde absoluitur à materia, qm̃ materia est causa quędam per accidens faciens errare in scientijs, & propterea Computatiua est validior, quã demonstrationes scientiæ Melodiarum. Tertia vero, qm̃ scientia, cuius principia subiecti sunt simpliciora, habet demr̃ones validiores q̃ scientia, cuius principia subiecti sunt cõposita ex hac intẽtione, & intẽtione simplici, & intentione ipsi superaddita. vt in exemplo scientia Computatiua cum scientia Geometriæ, qm̃ principiũ Computatiuæ est vnitas, sed principium Mensurarũ est punctus: & vnitas quidem est substãtia non diuisibilis, non hñs situm, punctus vero est substantia non diuisibilis habens situm: punctus igitur diminuitur ĩ simplicitate ab vnitate. D E

Dixit: Scientiæ aũt diuersæ sunt, F
quarum principia prima sunt diuersa, & subiecta ipsarum diuersa. Ap- 179
paret autem, ꝙ oportet scientias diuersas habere principia diuersa ex eo, qm̃ cùm resoluuntur principia, quę pertractantur in vnaquaq; sciẽtia ad principia prima, quæ nõ sunt nota per demr̃onem in hac sciẽtia, inueniũtur diuersa, quoniã oportet principia prima in omni demr̃one esse appropriata ꝑm naturã subiecti huic scientię per se, qm̃ oportet propositiones demõstrationis esse p se

G proportionatas sm id quod p̃cessit.
180 Dixit: Fieri aũt põt, vt sciatur per
demõstrationem quæsitũ vnum &
idem in arte vna & eadẽ per dem̃rõ-
nes multas, hoc est per terminos me
dios diuersos, & non accidet hoc in
eo, ꝙ termini medij positi sint sub
seinuicem, sed absq; eo, ꝙ fuerint po
siti sub seinuicem. quemadmodum,
si adduceretur demonstratio, ꝙ om-
ne suscipiẽs delectationem variatur
per medium motũ, & per medium
suscipiens quietem. cõplicabitur.n.
demonstratio vna hũc in modum:
omne suscipiens delectationem mo
H uetur: & omne quod mouetur va-
riatur: igitur oẽ suscipiens delecta-
tionem variatur. syllogismus vero
secundus ita cõponitur: omne susci-
piens delectationẽ suscipit quietẽ: &
omne suscipiens quietem suscipit va
riationẽ: igitur omne suscipiens de-
lectationem suscipit variationẽ. va-
riatio igitur, quod est vnũ & idem,
mõstratur de re vna & eadem in ar-
te vna per duos terminos medios,
quorum vnus non ponitur sub alte
ro. & cùm fuerit vnus terminorum
medierũ prædicatus de altero, pla-
num, ꝙ erũt ex ipsis duæ dem̃rões
I de re vna, postea quam ipsi insunt si-
mul subiecto vni. quemadmodum,
si monstraremus, ꝙ homo variatur
per mediũ, quod est animal, & per
medium, quod est rationale

181 Dixit: De ijs vero, quæ innouan-
tur per accidens & sm minus, non
erit demonstratio, qm̃ quod inno-
uatur per accidens nõ est ex ijs, quæ
inueniuntur ex necessitate, neq; ex
ijs, quæ inueniuntur vt plurimum.
demonstratio aũt est in his duabus
naturis, hoc est necessaria, & possi-
bili vt multum, qm̃ omnis demon-
strationis propositiones aut sunt ne K
cessariæ, quemadmodum præcessit,
aut sunt consuetæ vt multũ, & con-
clusio quidem consequens ex pro-
positionibus necessarijs est necessa-
ria, & consequens ex propositioni-
bus vt multum, est vt multum.

Dixit: Non est aũt via consimili- 182
ter ẽt, vt deueniamus ad scientiam
per demonstrationem ex sensu, &
hoc, qm̃ sensus vtique consequitur
singularia determinata tpe & loco:
sed scientia per demonstrationẽ est
vtiq; de re vniuersali & sm disposi-
tionem vlẽm, sed intentio vniuersa-
lis est in omni indiuiduo & omni L
tempore: & pp hoc, si sentiremus,
exempli gratia, ꝙ hic triangulus ha
bet angulos æquales duobus rectis,
non esset hic sensus id, quo accidit
nobis, ꝙ omnis triangulus habeat
angulos æquales duobus rectis, qm̃
sensus vtiq; est de triãgulo hoc par-
ticulari signato, sed scientia est de
triangulo vniuersali: & propter hãc
eandem causam, si fieri posset, vt es-
semus supra locum Lunæ ita, vt vi-
deremus defectum ipsius per consti-
tutionem terræ inter ipsam & Solẽ,
non assequeremur ex hoc signo sciẽ
tiam per causam sui defect⁹. & hoc, M
qm̃ scientia per causam prouenit v-
tique per modum rei vniuersalis, &
sensus non assequitur vniuersale,
quod est, omnis defectus Lunæ cau
sam esse constitutionem terræ inter
ipsam & Solem: sensus autem, licet
non assequatur intentionem vlẽm,
assequitur tamen ipsam intellectus
propter permutationem sensus sin-
gularis multis vicibus, quousq; com
ponatur ex ista permutatione in a-
nima intentio vniuersalis.

Monstratur aũt ex hoc, ꝙ vniuer 183
sale

A sale est dignius particulari, quoniam est causa propinqua, vt cadat sciētia in nobis: & ipsum consimiliter etiá dignius est formationibus separatis, hoc est absolutis à causis suis. nō. n. omnis formatio absoluta à causa deficit, nisi in eo quod habet causā: in primis. n. quæ non habent causas, res se habet in contrariū huius, iamq; declaratum est, ꝙ illud, quod assequimur per sensum, & illud, quod assequimur per demonstrationem, non est vnum: nisi per Deum cupiat aliquis vocare scientiam per demōstrationem sensationum: sed propte
B rea, ꝙ sensatio est principium intentionis vniuersalis, accidit nobis, vt ignoremus multa propter defectū sensationis, quæ est in ipsis: & si sentiremus ipsa, sciremus per scientiam primam, neq; oporteret nos constituere super ipsis demonstrationem, neque essemus studiosi de ipsis. vt in exemplo, si sentiremus, ꝙ in vitro sunt foramina, per quæ trāsit radius, iam vtiq; existimaremus, ꝙ illuminatio est hunc in modum, quemadmodum existimauerunt nonnulli: & si sentiremus, esset hoc cognitum nobis per se, & transiret intellectus
C ab hoc sensibili ad causam vniuersalem in hoc: & propterea diximus, ꝙ cui deficit sensus aliquis, eidem deficit aliquod genus scientiæ.

184 Dixit: Fieri autē non pōt, vt propositiones omnium specierū syllogismorum sint vnæ eędem. primo quidem, cùm ponimus speculationem nostram in hoc sm viam logicam & intentionem vlem: secundo autem, cùm ponimus speculationē nostram in hoc speculationem appropriatam. Si per viam quidem logices, planum ꝙ omnis syllogismus, aut concludit cōclusionem falsam, G aut veram, quodque conclusio vera erit vtique per se ex propositionibus veris, & falsa ex propositionibus falsis: cumq; in omni syllogismo propositiones sint aut veræ, aut falsæ, planum, ꝙ fieri nō potest, vt propositiones veræ & falsæ sint eædem, ergo non sunt omnis syllogismi propositiones vnæ.

Iam igitur declaratum est, ꝙ syllogismi, quorū propositiones sunt falsæ, nō possunt hre propositiones vnas: conclusiones. n. falsæ sunt contrariæ: & cōtraria non possunt concludi nisi ex propositionibus cōtrarijs: & si non, possibile est, vt inueniantur duo contraria vnius: fieri autē non potest, vt inueniatur syllogismus vnus & idem, ꝙ homo est equus, & ꝙ homo est bos, aut ꝙ concludatur, ꝙ æquale est paruum & magnum. sequitur. n. ex necessitate, ꝙ varientur syllogismi concludentes huiuscemodi propositiones: cūque variantur syllogismi, variabuntur vtiq; & principia ipsorum. 185 E

Iamq; monstratum fuit, ꝙ principia syllogismorum verorū non sunt vna & eadē ex dispositionibus substantialibus ipsis: & hæc est mōstratio appropriata, quæ intenditur ad hunc modum. & hoc, quoniam oportet vt principia, quæ inueniuntur in generibus diuersis sm naturam, non posita sub seinuicē, sint & ipsa consimiliter diuersa per se. vt in exemplo, quoniam vnitates sunt diuersæ sm naturam à punctis, propterea ꝙ vnitates non habent situm, sed puncta habent situm, sequitur ex necessitate, vt demonstrationes, quæ sunt super vno duorum generum istorum, sint diuersæ à demonstrationibus, 186 F

quæ

quæ conſtituuntur ſuper altero genere. qm̃, ſi conſentiunt, nihil prohibet, quin ſit conſenſus in eo, ꝙ aliquid ex ipſis ſit in ſcientia vna per ſe poſitū in ſcientia ſecūda, ſiue terminus medius ſit inter duos terminos, ſiue ſubijciatur alicui, aut prædicet̃ de aliquo ex eo, quod eſt in hoc de ſciētia altera, hoc eſt aut extremitas maior aut minor. & hoc, ſiue conueniat ſitus ipſius in duabus ſcientijs ſimul, ſiue diuerſificetur: quemadmodum, ſi ſit in vna ipſarum terminus medius, & non extremitas, & in altera extremitas maior, aut è conH uerſo. Planum. n. ꝙ punctus nō erit terminus medi⁹ in ſyllogiſmo computatiuo, neque extremitas maior, neq; minor, neq; per modum conſenſus, neq; per modum diuerſificationis. quemadmodum, ꝙ ſit terminus medius in ſcientia Computatiua & Geometria ſimul, aut ꝙ ſit terminus minor in vna ipſarum & medius in altera, ſed appropriatur vni duorum ſyllogiſmorum tantum.

187 Et hoc, qm̃ quod ſequitur ꝑ propoſitiones appropriatas, ſequit̃ per ſe per propoſitiones vl'es, hoc eſt in eo ꝙ ſunt aliquo pacto diuerſæ ex duabus rebus, quarum vna eſt, qm̃ I propoſitiones vl'es pertractantur in vnaquaq; ſcientia cōpoſita per propōnes appropriatas huic ſcientię. vt in exemplo, propoſitio dicens, ꝙ æqualia alicui vni ſunt æqualia, pertractatur à Computatiua referente ad hoc, ꝙ eſt numerus æqualis huic numero, & à Geometria, ꝙ hæc linea eſt æqualis huic lineæ: res autē ſecunda eſt, qm̃ vnaquæq; ipſarum deſcendere facit ipſam & appropinquare ſubiecto ſuo. Arithmeticus n. dicit, ꝙ numeri æquales numero vni ſunt æquales, & Geometra dicit, ꝙ lineæ æquales lineæ vni ſunt æquales, & ad huius ſimilitudinem in reliquis propoſitionibus vl'ibus. & hoc eſt vnum, ex quo apparet, ꝙ oportet propoſitiones exiſtentes in ſcientijs diuerſis eſſe diuerſas. K

Sed iam apparet hoc conſiſt ēt ex eo, ꝙ oportet propoſitiones eſſe propinquas numero concluſionibus. & hoc, qm̃ ipſæ augentur per terminū vnum, qui eſt terminus medius, & ipſe eſt ſubiectum, aut inter ambas extremitates, aut extra ipſas, & qm̃ fieri pōt, vt concluſiones ſint infinitæ, ſequitur, vt propoſitiones ēt ſint infinitæ. ꝙ ſi propōnes ſcientiarum eſſent vnæ & eædem, ſequeretur, vt eſſēt determinatæ numero & finitę. 188 L 189 190

Ea. n. in quibus cōicant multa, oportet eſſe cum hac diſpōne determinati numeri. quemadmodum literę alphabeti in ſcriptura, & in ſumma, ſi aliquis diceret, ꝙ principia ſunt vna & eadem in oībus ſcientijs & ſigillatim non vl'ia, & ꝙ ſcientiæ cognoſcūtur de entibus, ſequeret̃ vtique ꝙ entia ſunt vna & eadē, quodque ars demonſtratiua ſit ars vna, quodq; mōſtratur quodcunq; quęſitum per quamcunq; artem, quod eſt impoſſibile. neq; poteſt aliquis dicere, ꝙ hic ſunt principia vl'ia immediata, quæ cōicantur generi vni, & principia appropriata, quæ componuntur in vnaquaq; ſpecie ex eo, qđ eſt ſub hoc genere, quæ ſunt principia vl'ia. ſi. n. eſſet res ita, omnes artes ſpeculatiuæ eſſent partes artis vnius: res aūt non eſt ita, ſed artes diuerſæ per genera prima ſunt diuerſæ, ita vt non fiat tranſitus ad genus altum comprehendens ipſas, quouſque diuidatur per ipſas hoc genus 191 M

diui-

A diuisione generis alti ĩ species suas,
19 quæ ponũtur sub ipso. Iam igitur declaratum est, ꝙ eorum, quorum genera sunt diuersa, sequitur ꝙ genera principiorum sunt diuersa. & hoc, quoniam principia dicuntur duobus modis, quorũ vnus est, vt monstrentur per ipsa quæsita multa in artibus multis, sed non secundum ꝙ insunt generi comprehendenti has artes, sed secundum ꝙ sunt elementa principiorũ, quemadmodum propositio dicẽs, ꝙ affirmatio & negatio diuidunt verum & falsum in oĩbus rebus: via aũt secunda est principiorũ appropriatorũ, &
B si non inuenitur cõicatio per vnum modorum pluribus artibus vna.

193 De principijs vero vniuersalibus dixit Arist. ꝙ ex ipsis est demonstratio in vnaquaq; arte: ipsa enim nõ sunt eadem, quæ pertractentur in qualibet arte, sed potentia ipsorum pertractatur, de principijs vero appropriatis dixit, ꝙ per ipsa est demõstratio vna per se, quoniã sunt partes demonstrationum per se.

194 Dixit: Scientia aũt differt ab opinione vera, quoniam scientia est de re vniuersali necessaria, & per terminos medios necessarios. necessarium aũt est res,
C quæ est secundum dispositionẽ quandam, & fieri non põt, vt sit in contrarium illius dispositionis: opinio aũt vera est primo per se de rebus possibilibus. & hoc, quoniam sunt hic aliqua vera & existentia, nisi ꝙ possunt esse in contrarium eius quo sunt, manifestum fieri nõ potest, vt de his sit scientia, quoniam scientia est, cùm existimatur de re existente, ꝙ fieri non possit, vt sit in contrarium eius quo est: si enim esset scientia de hoc, illud quod potest se habere in contrariũ eius quo est, non posset se habere in contrarium eius quo est. Quod cùm ita
D sit, & sint res, de quibus dicitur intel- 195
lectus, & scientia, & opinio, opinionis autem aliqua est vera & aliqua falsa, & vera est secundum hanc naturam, vt non possimus assequi ipsam propter intellectum, hoc est per potentiam intellectus, qua assequimur propositiones primas necessarias, & non propter scientiam, quoniam subiectum vtrunque est ens necessarium. & consimiliter fieri non potest, vt assequamur enunciationem necessariam propter existimationẽ falsam, relinquitur ergo, vt sit enunciatio de istis entibus propter existimationem veram, hoc est, quę inue- E
nitur in actu, & potest inueniri in oppositum eius quo est, & hæc est opinio terminorum mediorum cũ hac dispositione, & conclusio consequens ex ipsis est cum hac dispositione, hoc est, non necessaria.

Et definitio opinionis consentit 196
huic naturæ. & hoc, quoniam opinio aut est vt existimemus de aliquo, ꝙ est ita, aut non est ita, simul cũ eo, ꝙ existimemus de ipso, ꝙ potest esse in cõtrarium huius, & hoc non potest existimari secundum id, quo existimatur de ipso, ꝙ non potest esse in contrarium eius quo est. F

Quoniam hęc assertio est opinio, non 197
cum scientia. sequitur itaque, vt ea, quę sunt cũ hac existimatione, hoc est possibilia, sint subiecta opinionis primo & per se, pręterquam ꝙ inueniemus nobis cõsimiliter etiam accidere opinionem verã in rebus necessarijs. Et propterea posset aliquis 198
dicere, ꝙ opinio & sciẽtia sunt vnũ, quoniam sunt ad vnũ consequens. & hoc, quoniam in omni, in quo prouenit homini scientia, põt in eo proue-

G prouenire alteri opinio, siue hæc scientia sit, in qua cadit scitũ per se, siue per medium, siue consequatur per medium ex capitulo, pp quid est res, siue ex capitulo, si est res.

199 Dicamus ergo, si fuerit opinio opinantis de rebus necessarijs in existentia ꝭm hanc dispositionem, & hoc, ꝙ existimet de ipsis, quòd sunt, quodq; ipsa possunt esse in contrarium eius quo sunt, hęc vtiq; existimatio est scĩa de hac re, nõ opinio, & hoc erit, cum nouerit simul cum hoc, ꝙ ista entia sunt vera, ꝙ sunt essentialia & substantialia: & cùm opi-
H natus fuerit de ipsis reb⁹ necessarijs, ꝙ sunt veræ tm̃, hoc erit, cùm nõ nouerit ex dispõne ipsorum, ꝙ sunt essentiales & necessariæ, apud vtiq; ipsum erit opinio vera tm̃, siue res, q̃ scitur per hunc modum, sciatur per medium, aut sine medio, cùm fuerit subiectũ scientiæ & opinionis vnũ, & per hũc modum sunt separata, & non sequitur ex eo ꝙ opinio & sciẽtia sunt de re vna, vt sint res vna: opinio nanq; vera & falsa erunt vtique de re vna, & vtrunq; ipsorum diuersificatur ab altero per essentiam.

Et consilr se habet dispositio de
200 scientia & opinione vera, qm̃ vnum
I & idem dr̃ multis modis. opinio nanque vera & scientia sunt vnum ꝭm intentionem, qua dicitur de ipsis nomen vnius, & non sunt vnum secundam intentionem vnã. & hoc, quoniam ipsa sunt vnũ subiecto, & non sunt vnum per opinionem, vt in exẽplo, si aliquis opinaretur, ꝙ diameter est commensurabilis lateri, existimauit vtiq; existimatione falsa, & qui opinatus est non esse commensurabilem lateri propter res possibiles, opinatus est opinione vera: qui vero opinatus est non commensurabilem esse propter res necessarias, opinatus vtique est scientia vera. K

Cumq; scientia & opinio possint esse vnum subiecto, non autem opinione, planum vtiq;, ꝙ fieri non potest, vt vnus de re vna credat fieri nõ posse, vt sit in contrarium eius quo est, & credat fieri posse, vt sit per contrarium eius quo est, quoniam hoc est impossibile: ꝙ si hoc esset apud duos de re vna, esset vtiq; possibile, hoc est, ꝙ vnus ipsorum haberet opinionem veram, & alter sciẽtiam: iam igitur declarata est differentia inter scientiam & opinionem. 201 L

De reliquis vero potentijs animæ rationalis, quæ sunt cognitio, & intellectus, & scientia, & ars, & prudentia, & sapientia, partim speculatur artifex naturalis, & partim artifex scientiæ operatiuæ, quæ est scientia morum. Subtilitas vero & bonitas sensationis opinatiuæ est casus super termino medio, hoc est excitatio ipsius in tempore paruo. vt in exemplo, si quispiam videret, ꝙ illud, quod sequitur Solem, est illuminatũ, cito animaduertit causam illuminationis suæ, quod est, esse à parte Solis. & consimiliter, si aliquis videret hominem loquentem cum alio, quorum vnus est diues & alius pauper, sensit, quòd ipse vtique loquitur cum eo, vt ab ipso fœneretur aliquid: & consimiliter, si videret duos odio insequi aliquem, sensit quòd sunt amici. 202 M

Auerrois Mediæ expositionis Tractatus Primi Posteriorum resolutoriorum finis.

Auerrois

AVERROIS MEDIÆ EXPOSIT. In Lib. Demonstrationis Aristotelis

TRACTATVS II.

1 Dixit: Quòd quæsitorum est idem numerus cum ijs, quæ sciuntur. & hoc, quia nos vtiq; scimus ad vltimū ea, quæ quæruntur: & quęsita in summa sunt numero qua-
B tuor, duo cōposita, & duo simplicia: & prius quidē compositorū est, vt quæram⁹, an hoc insit huic. veluti, si quæramus, an Sol cito obscuret̄, an non. & est quæsitū an est, cōpositū: quæsitū vero scdm ē, quare hoc insit huic. quēadmodū, si interrogaretur pp quid Sol obscuratur. & hoc quæsitum scdm erit vtiq; post prius, hoc est, qm̄ quæremus vtiq; de subiecto, cui inest hoc prædicatum, pp quid inest ipsi, posteaq̄ mōstrauerimus prædicatū istud inesse illi: & hęc sunt duo q̄sita cōposita.

2 Quæsita vero separata ea sunt,
C quorum vnum quærit existentiam rei non in aliquo, & est quęsitum separatum: quemadmodū, si quęreremus, an vacuum sit, aut non sit.

3 Quęsitu vero scdm est, per quod quærimus scientiam quęsiti huius: & est quęstio quid est hoc, qđ monstratum fuit esse: omnia igitur quęsita, quæ eadem sunt conclusionibus veris, sunt in genere quatuor.

4 Signum aūt, ꝙ ipsa sunt quæsita nobis per naturam, qm̄ cùm itererimus sup ipsis quiescimus à qōne. nos. n. non quæremus ipsa, cū extiterint apud nos per se nota: & hoc D
manifestū: qm̄, cùm quæremus an hoc prædicatū inest huic subiecto, quę est quęstio si est cōposita, nos vtiq; inuestigabim⁹ exn̄tiā termini medij, p quē monstrat̄, ꝙ hoc prædicatū inest huic subiecto, aut nō inest: & consil̄r, cùm quęsiuerimus, an res sit simpl̄r, inuestigabimus vtiq; exn̄tiam termini medij, qua verificatur nobis exn̄tia rei istius simpliciter, aut ablationem ipsius.

Planū autem, qm̄ cùm verifica- 5
tū nobis fuerit, hoc inesse huic, aut ꝙ est simpl̄r p id, ꝙ inuenimus terminum medium, mōstratū nobis E
est, qđ quęrebamus, si non erit iste terminus medius aliqua causarum rei simpl̄r, & hoc in re separata: qm̄ post hoc quęremus per quæsitum compositum, propter quid ipsum est, & per separatū, quid ipsum est.

Manifestum aūt, ꝙ hæc qō nō est 6
alia à qōne cognitionis termini medij, qđ est in vtrisq; p̄dicatis simul, hoc est in quæsito cōposito & separato. vt in exēplo, qm̄, cū quęrimus, an Luna obscuret̄ an nō, quærimus vtiq; terminū mediū, quo sciamus obscuritatē ipsi inesse: cumq; verificatum nobis fuerit obscuritatem F
illi inesse per inuentionem termini medij, & terminus medius non fuerit cā obscuritatis ipsius, quæremus post hoc pp quid obscurat̄: hoc autem nō est aliquid amplius, q̄ quærere cognitionem, quid sit terminus medius f̄m naturā, q̄ est cā, ob quā est obscuritas. & cōil̄r se habet res in quæsito separato, quēadmodū, si quæramus an aīal sit, qm̄ qō ista indicat qōnem termini medij, per quē monstretur aīal esse: cūq; mōstratū fuerit ipsum esse, quæremus

G post hoc, quid ipsum sit, & non est hoc amplius, q̃ quęstio, quid sit terminus medius, qui est causa, quare ipsum sit simpliciter. oportet igitur ĩ oĩbus quæsitis, vt speculemur de termino medio binas istas speculationes, hoc est, ꝙ sit, & quid sit.

7 Iamq; declaratũ fuit, ꝙ binæ istæ qõnes q̃runtur de terminis medijs, qm̃, cùm manifestus fuerit ad sensum terminus medius, & sciuerim⁹ ex dispõne ipsius duo hæc .i. esse, & quid est, nos nõ quęremus de re ista sciam penitus. vt in exẽplo, si nos sentiremus cãm obscurationis Lu-
H næ, hoc est, ꝙ ipsa cadit per pyramidẽ vmbrę, non quæreremus de ipsa, si obscuratur, neq; ꝓpter quid obscuratur. Neq; intelligo per hoc, ꝙ per sensum ꝓueniat nobis vl'e de hac causa, sed volo, ꝙ à sensu venemur rem vniuersalem, non à syllogismo: ex dispõne vero quæstionis quid est, & propter quid est, apparet, ꝙ habent potentiam quęstionis vnius, quodq; cognitio per ipsa est cognitio de re vna ĩ locis plurimis, & hoc, quoniã, cum nos quęrimus, quid est obscuratio inexistens Lunæ, dicimus, ꝙ est priuatio luminis
I proueniẽs ipsi à Sole propterea ꝙ stet terra inter ipsum & Solem: & cùm quærimus ꝓpter quid obscuratur? dicimus, qm̃ lumen ipsius aufertur cùm eo, ꝙ consistit terra inter ipsam & Solem: & potentia istarum duarum responsionũ in re est vna, & in vtraque duarum quęstionũ oportet præmitti cognitio existentiæ, quemadmodum diximus.

8 Iam vero declaratum fuit ex hoc sermone, ꝙ quæsitorum aliqua sunt separata, & aliqua cõposita, & declaratum est etiã, ꝙ oportet nos in
K omnib' quæsitis quærere de termino medio duo, quia ipse est, & cognitionem quid sit: & manifestum etiam, ꝙ cognitiones de eo, quod ẽ quid, & de eo, quod est ꝓpter quid, erunt de vno & eodem. Postea vero q̃ diximus iam de via, per quam deuenimus in constitutionẽ existentiæ rei per demonstrationem de causa existentię ipsius, dicimus de via, per quã coaptamur ad constituendam essentiam rei, quæ est definitio, & cognoscendũ quid est definitio, & qualibus insunt definitiones.

9 Et ante hoc oportet, vt inuestigemus de eo, qđ consueuit præcedere L
ei, qđ volumus dicere, & est, ꝙ oẽ illud, quod scitur per demr̃onem ipsam, est idem, quod scitur per definitionem, quousq; sit scĩa de ipsis simul ex parte vna: si vero oĩa non sunt cum hac dispõne, an fieri possit, vt sciatur aliquid per demonstrationẽ, ac definitionẽ simul ex parte vna, an non sit in hac dispositione.

Quòd autem fieri non possit, vt omnia sciantur per demonstrationem & definitionem ex parte vna, 10
manifestum ex eo, ꝙ non omne, de quo est demonstratio, habet definitionem, neq; de omni eo, quod habet definitionem, est demõstratio. M
Quòd igitur non oẽ illud, de quo est demonstratio, habeat definitionem, manifestum est ex eo, ꝙ demonstrationes vtiq; concludunt affirmatiuas & negatiuas, definitio autem non facit scire aliquid negatiuum, sed facit scire essentiã. Amplius, quoniam per demonstrationẽ acquirimus scientiam particularẽ, & hoc in ijs, quæ complicãtur in tertia figura, definitio autem est vl'is.

Quòd autem non oẽ illud, quod 15
habet

A habet definitionem, habeat demon
strationem, monstrat ex eo, ꝙ prin-
cipia demonstrationum declarãtur
vtiq; ꝑꝑ definitionem, & nõ decla-
rantur propter demonstrationem.
qm̃, si principia demonstrationum
indigerent demõstratione, non esset
demonstratio penitus, quemadmo-
dum prædictũ fuit: ergo iam mon-
stratum est ex hoc, qm̃ non omne,
qđ habet demonstrationem, habet
definitionem, quodq; nõ omne id,
qđ habet definitionẽ, habet demr̃o-
nem: igitur non omne illud, quod
potest sciri per demr̃onem, potest
B sciri per definitionem ex parte vna.
14 Quodq; fieri non potest, vt inue-
niatur aliquid vnum cũ hac dispõ-
ne, hoc est, quod sciatur per defini-
tionem ac demõstrationẽ simul ex
parte vna, hoc mõstratur ꝑ modos,
quorum vnus est, quoniam notum
est per se, quòd illud, cuius via est,
vt ostẽdatur per demõstrationem,
non potest mõstrari per aliud à de-
monstratione: qm̃ si esset aliquid,
quod ostenderetur per definitionẽ
ac demõstrationem, illud vtiq;, cu-
ius via esset, vt ostẽderetur ꝑ demõ-
strationem, mõstraretur per aliud
C à demõstratione, quod est impoſe.
11 Iamq; ostenditur hoc per viã in-
ductiuam, & hoc, qm̃ cum nos in-
ducimus ea, quę scimus per demon-
strationem, nõ inueniemus aliquid
ipsorum manifestũ nobis fieri per
viam definitionis, siue fuerint hæc
ex iis, quę sunt per se, siue accidẽtia.
12 Amplius, qm̃ definitio vtiq; docet
nos substãtiam rei, demr̃ones vero
docẽt nos ea, q̃ sunt extra substãtiã
rei, quæ sunt accidẽtia substãtialia.
15 Amplius, qm̃ artes ponunt defini-
tiones positiones, & admittũt ipsas
inesse definito, & habent conditio- D
nem, vt monstrent ipsas inesse defi-
nito: quẽadmodũ ponit Arithmeti-
cus definitionẽ vnitatis & imparis.
Amplius, qm̃ demonstrationum 16
compositio est per modum prædi-
cationis, definitionum vero cõpo-
sitio est per modum conditionis &
ligamenti. quoniam, cùm dicimus
de homine, quòd est animal ambu-
lans, bipes, recte stans, non prædica
tur vna partium istius orationis de
sibi cõiuncta, partes vero demõstra-
tionum pręd icantur de seinuicem.
Neque definitio diuersificatã de- 17
mr̃one eo modo, quo diuersificatur 18
intentio vl̃is ab intentione, quæ po- E
nitur sub ipsa, hoc est appropriata,
eo, ꝙ diuersificatur demr̃o à demõ-
stratione cũ hac dispõne. vt in exẽ-
plo, demonstratio, quæ cõstituitur
de triangulo æquicrure, ꝙ habet an-
gulos æquales duobus rectis, com-
prehenditur & ponitur sub demr̃o-
ne vniuersali, qua ostenditur per de
monstrationẽ intentio hæc de triã-
gulo simpliciter: quoniam, si defi-
nitio diuersificaretur à demr̃one, se
cũdum hãc speciem, ponerẽtur sub-
iecta ipsarum sub seinuicem, & esset
vnum & idem fm̃ partem vniuer- F
salius parte, quod est impossibile.
Et propterea demonstratio, ac de- 19
finitio non diuersificantã seinuicẽ
in eo, ꝙ vna ipsarũ ponatur sub al-
tera, neq; est scĩa proueniẽs ex ipsis
scientia vna de re vna ex parte vna.
Postea vero q̃ declaratũ iam fuit, 20
ꝙ demr̃o non est definitio, quodq;
scientia proueniens ex vna ipsarum
non est scĩa proueniens ex altera,
consideremus de via, per quam apte
ipsam venari possumus: & dicam⁹,
manifestum esse, ꝙ fieri non potest,

G vt rei definitio ondatur per demrone, qm demro est sylls, & sylls vtiq; est per mediu, & definitio rei conuertitur cum ipsa, & prædicat de ea per viam quid est. sequitur autẽ in termino medio, vt aliquis per ipsũ velit concludere, ꝙ maior extremitas sit definitio minoris: quodq; terminus medius conuertatur cõsimiliter etiã cũ definito, quodq; ꝓdicet de ipso per viam quid est, & ęqualiter, & maior prædicetur de medio ꝑ viam quid est, & æqualiter quoq;.

21 Qm, si nõ positę fuerint ambę istæ cõditiones in prędicatione maioris H de medio, & medij de minore, non sequetur ex hoc, vt maior sit definitio minoris, sed sequetur vtique ex hoc, cùm non fuerint positæ ĩ duabus propositionibus, aut in vna ipsarum ambæ istæ cõditiones, ꝙ maior extremitas insit minori tãtum.

22 Pręterq̃, ꝙ oportet eũ, qui facit hoc, vt petat quęsitum primum, hoc est, ꝙ ponat cõditionẽ in termino medio, vt ꝓdicetur de minore extremitate per viã quid est, & æqualiter, & eodem pacto maior de medio per viam quid est, & æqualiter, hoc est definitionẽ. vt in exẽplo, si mõstraret aliquis, ꝙ definitio animę est nu- I merus motus seipsum mouẽs (quẽadmodum Platoni visum fuit) qm aĩa est causa vitæ per se, qm ex duabus definitionib⁹, quæ sunt cũ hac dispõne, si accipiatur vtraq; ipsarũ in rñsione quid est, loco suæ sociæ, & potentia ipsarum fuerit potentia definitionis vnius, habebunt interpretationes diuersas: qui igitur posuerit vnam ipsarum in mrone alterius, petet vtiq; quæsitũ primum.

Dixit: Neq; consilr etiam via diui- 23 sionis confert, vt rõcinemur ex ipsa, hoc est, vt ꝓdeat per ipsum aliquid K ignotum ab aliquo noto, quemadmodum declaratũ fuit in libro Syllogismi, qm conclusio nõ debet poni in syllo, eo ꝙ admittitur, sed per viã, qua sequitur ex aliquibus, q̃ accipiuntur concessa in syllo. diuisio autẽ, ex qua cõponitur, & illa, quæ ponuntur in ipsa, sunt ſm viã vnã: hoc est, qm si non admittantur & ponantur, non cadet manifestatio in ipsis. exemplũ huius, cùm fuerimus solliciti ad mõstrandum ꝑ diuisionem, ꝙ oĩs homo est aĩal ambulans bipes per viã admissionis ad partes istius orõnis, q̃remus, an nõ L homo aĩal, an non oĩs homo aĩal: cumq; admiserimus hoc ab eo, ponemus ipsũ, deinde quæremus post hoc, an sit ambulãs, aut natãs: cũq; admiserimus ab ipso, ꝙ ẽ ambulãs, quęremus post hoc, an sit bipes, aut multipes: cũq; admiserimus, ꝙ est bipes, cõplicabimus oẽ id, qđ admisimus, & dicem⁹, ꝙ ipse est animal, ambulãs, bipes. hoc aũt nõ est aliud ab ijs, quę concessit esse, præterq̃ ꝙ licet via diuisionis non sit sylls, confert tñ ad bonitatẽ sylli: & hoc, qm fieri potest, vt cõsistamus super oĩbus, quæ possunt inesse alicui ꝑ viã M sylli, aut non inesse. vt in exemplo, si dicamus, ꝙ nihil prohibet, quin hõ sit aĩal, aut non aĩal. deinde si est aĩal, nihil prohibet, quin sit ambulans, aut non ambulãs: deinde si est ambulans, nihil ꝓhibet, quin sit bipes, aut multipes: & si mõstrauerimus per terminum medium, ꝙ est aĩal, non autẽ non aĩal, monstrabimus consilr etiam per terminũ medium, ꝙ est ambulans, non autẽ nõ ambulans: cumq; monstrauerimus hoc, monstrabimus itidẽ per terminum

A num mediũ, ꝙ est ambulans bipes, & cōponetur nobis ex cōclusionib⁹ istorum syllorum definitio hoīs, q̄ est, ꝙ homo est aīal ambulans bipes. & propterea nemo ꝓhibet, qn prędicetur totũ illud, quod acquiritur ꝑ diuisionē de hoīe, exēpli gratia, aut de alio per viā quid est, præterq̄ ꝙ non erit poſſe hoc semper.

24 Atq; efficietur hoc in tēpore, quo erunt genera diuisa cognita de re, de qua prędicantur, & erunt diuisa in differentias, in quas diuiduntur diuisione, in qua nō accidit error ex eo, ꝙ nō additur diuisis aliquid, qđ

B nō est in ipsis, aut deficit ex ipsis aliquid, qđ est in ipsis, aut peccat diuidēs diuisione ex drijs primis ad nō primas, quēadmodum cōmittitur error in diuisione aīalis in ambulās & natās, eo ꝙ ipsum diuidatur in bipes & multipes: cùm vero conceditur, ꝙ gen⁹ diuisum inest illi, cuius q̄ritur definitio, & nō cadit in ipsa aliquid erroris & trāsit⁹, quousq; perficiatur in hoc ad speciem, cuius intēditur definitio, iam prodibit definitio per viā diuisionis ex necessitate.

25 Pręterq̄ ꝙ scientia proueniens ex

C ipsa per hunc modũ, nō est ex syllo, neque ex specie sciæ prouenietis per syllm, sed prouenit per viā aliam à via sylli, quæ est per se sciētia alia à scia proueniente per syllm. quemadmodum scia proueniens ꝑ inductionem, nō est scientia proueniens per syllm, neq; ex specie sciētiæ per syllm, sed est modus simitudinis inter ipsa: qm̄ quemadmodum homo indiget inuētione cōclusionis, quā ponit absq; termino medio, & non cā per inuentionē causæ & termini medij ipsius, cùm quęritur sup hoc, ita qui facit diuisionem indiget ser-

mone cōposito ex ipsa, cũ posuerit D

ipsum absque diuisione in eo, ꝙ adducet ꝑ hoc diuisionem, cùm quæsitum fuerit consilr etiā super cā hac. quemadmodum, si aliquis poneret, ꝙ hō est aīal rōnale mortale, & diceremus, pp quid est animal rōnale mortale? & diceret, qm̄ nihil prohibet, ꝙ omne aīal sit aut rationale, aut irrationale, & hō nō est irrationale, igitur est rōnale. & nihil prohibet, quin omne rōnale sit aut mortale, aut nō mortale: sed hō non est non mortale: igitur est mortale: & hæc est via probationis per diuisionem, & rñsionis apud interrogantē, E

& similitudo inter ipsam & syllm.

Iamq; declaratum fuit ex hoc sermone, ꝙ definitio acquiri pōt per 26

viā diuisionis, quodq; non pōt acquiri per viā demrōnis simplicis oīno. Dixit: Neq; cōstruitur definitio in eo, ꝙ accipitur descriptio ipsius, quę est, exempli gratia, orō breuis notificans substātiā rei, & essentiā ipsius.

Et ponetur ꝓpositio maior in syl- 27

logismo, quemadmodum, si diceretur, hō est animal rōnale mortale, & hęc est orō breuis notificans substantiam rei, & essentiā ipsius: igitur F

hæc oratio est definitio hominis, & hoc, qm̄ qui facit hoc, iam petit ꝑdicationem definitiōis de homine. & hoc, qm̄ terminus medius est definitio, & minor est definitũ: igitur ē definitio de definito: ꝙ si non fuerit per se manifestũ hanc definitionem inesse homini, non admittetur vtilitas in hoc syllo: & quemadmodum definitio sylli non accipitur ad mōstrandum, ꝙ hæc orō est sylls, cùm dicitur in ipso, ꝙ propertio vnius propōnum suarũ ad alterā est proportio totius ad partem, consilr nō

G accipit̃ definitio definitionis ad mõstrandũ, ꝙ hæc oratio est definitio, sed oportet, vt definitiones ipsorum sint apud nos promptæ, vt contradicamus illi, qui gloriatur exẽpli gratia in hac orõne, ꝙ est syllꝰ, qui non est syllꝰ, & in hac oratione, ꝙ est definitio, q̃ non est definitio: & doceamus ꝙ est syllꝰ, qm̃ definitio syllogismi coaptatur ipsi, & similiter doceamus, ꝙ est definitio, qm̃ definitio definitionis accommodatur ipsi.

28 Fieri ẽt non potest, vt cõstruamus definitionem per syllꝰos, qui sunt ſm viam syllogismi cõditionalis, & hoc

H in rebus oppositis cõtrarijs, quemadmodum, cũ dr̃, si esset essentia mali & definitio ipsius, ꝙ est res diuisibilis per se & variabilis, oporteret vtique, vt esset definitio boni, ꝙ est res indiuisibilis & inalterabilis per se: & hoc, quoniã oportet definitiones contrariorum contrarias esse.

29 Qm̃, qui procedet consilr̃ ẽt hoc processu ad acquirendam definitionem, ipse vtiq; petet definitionẽ: & hoc, qm̃ apparet, ꝙ scientia in definitionibus contrariorũ & ignorantia in ipsis est ſm modum vnum: & si esset definitio vnius duorũ cõtra-

I riorum ignota, altera vtiq; esset ignota, & si esset nota, esset vtique nota.

30 Et insuper, si admiserimus, ꝙ definitio vna duorũ contrariorũ sit notior, nõ accidet hoc in omni loco: & ꝓpea oportet eum, qui ponit, ꝙ ꝑ definitionẽ procedit definitio semꝑ & in omni loco, vt petat super definitionẽ, & nõ accidit de petitione suꝑ definitione in demr̃one illud, qđ accidit de petitione super definitione in acquirẽda definitione: qm̃ quod sequitur ex demr̃one non est definitio, sed est, ꝙ aliquid inest alicui, & ꝓpea non est inconueniens in eo, ꝙ K petit̃ in syllꝰo super definitionibus, hoc est, ꝙ ponãtur propõnes ipsius definitiones, aut aliquę, aut omnes.

Iam vero accidit dubitatio in ambabus vijs simul, hoc est in mr̃one 31 definitionis per viã diuisionis, & in mr̃one eiusdẽ per syllm̃ conditionalem: per syllm̃ quidem conditionalem, ex eo quod diximꝰ, per viã aũt diuisionis, qm̃ non sequitur, cũ prędicauerimus de hoĩe, ꝙ est aĩal prędicatione separata, & ꝙ est ambulãs prędicatione separata, & ꝙ est bipes prędicatione separata, vt verificẽtur cõposita, quemadmodum prædictũ L fuit in lib. de Interpretatione, & hoc: qm̃ de hoĩe verificat̃, ꝙ est musicus, & verificatur de ipso, ꝙ est bonus, & nõ verificatur de ipso, ꝙ est musicus bonus semper. qđ cũ ita sit, quõ igit̃ fieri põt, vt monstretur definitio, si mõstratio ipsius non põt esse ex genere mõstrationis rerũ occultarum ex necessitate ex rebus manifestis: qm̃ ostensio, quę est cum hac dispõne, est ostẽsio per demr̃onem, iamq; declaratũ fuit, ꝙ definitio non ostenditur per demr̃onem. Neq; consilr̃ ẽt fieri potest, vt ostendatur definitio per inductionem: qm̃ inductio M vtiq; est monstratio rei vl̃is de oĩbus suis partibus, sed definitiones non sunt de rebus particularibus, ac si diceres, ꝙ monstrentur per res particulares. Amplius, qm̃ per inductionẽ mõstratur aliquid inesse alicui, hoc est orõne prædicatiua, sed definitio est oratio constructa super substantia rei. Et, posteaquã non ostẽditur definitio, neq; per syllogismum, neque per inductionem, neq; per diuisionem, existimauerunt vtiq;, ꝙ nõ superfit hic modus, per quem ostendatur

A datur definitio, cũ nõ sit ex rebus sensibilibus, & mõstretur per designationem: & hoc est vnum ex ijs, quæ adducũt nobis dubitationẽ in via, quã cõstituimur sup definitionib⁹.

32 Amplius, qm̃ in hoc est dubiũ alterũ, qđ nõ est inferius isto: & hoc, qm̃ qui sollicitus fuerit, vt monstret definitionẽ alicuius, oportet eũ scire ante hoc, ꝙ hæc res sit, qm̃ fieri non põt, vt aliquis dicat de aliquo quid est, cuius nõ nouerit existẽtiam, nisi dicat hoc per modũ expõnis declarãtis nomen, quemadmodũ, qui dicit de hircoceruo, ꝙ hæc dictio significat aĩal cõpositũ ex hirco & ceruo,
B & huiuscemodi orões de rebus, q̃ ignorantur an sint, sunt orationes exponentes, non aũt definitiones. & si fuerit ex cõdõne definitionis, ꝙ insit definito, & hoc erit, cum fuerit definitum existens, sequitur, vt sit scientia de definitione scientia vna cõprehendens duo diuersa, quorum vnũ est essentia rei, & alterum, ꝙ sit existens, sed hoc est inconueniens.

33 Iam.n. declaratum fuit, ꝙ sciẽtia de essentia rei, & sciẽtia de existẽtia sunt duo diuersa, cùm cõsideratur, quomodo est dispositio efficiẽdi has
C duas cognitiones in sciẽtijs: & hoc, qm̃ ipsæ ostendunt per demonstrationem, ꝙ res est, sed definitio rei est intentio ponẽs ipsum positione: deinde extrahitur per demõstrationem ostensio existentiæ ipsius. vt in exemplo, ars Geometriæ ponit definitionem triãguli, & circuli, deinde addit per demonstrationem ostensionem existentiæ ipsius.

34 Iamq; manifestũ est hoc ex dispõne definitionũ p se, & hoc, qm̃ intẽtio definitionis rei, & intẽtio, ꝙ est, sunt duo diuersa. qđ cùm ita sit, nõ
D cõprehendit qđ intelligitur ex mõstratione definitiõis, ꝙ ipsa insit definito. vt in exẽplo, cũ aliquis declarauerit, ꝙ circulus est figura plana, in cuius medio est punctus, à quo oẽs lineæ exeuntes ad circunferentiã sunt æquales, ecce nõ monstratum fuit adhuc in hac definitione, ꝙ circulus est, cùm iam fieri possit, vt coaptetur definitio hæc æri & lapidi.

Si vero posuerimus res in definitionibus ſm hoc, sequetur apud nos aliquid absurdi, & hoc, qm̃, cũ definitiones nõ comprehendũt, ꝙ ipsæ insunt definito, sunt p notificationem noĩum per se: qđ est absurdum 35
E duobus modis, per modum quidẽ vnum in eo, ꝙ sunt definita de eo, ꝙ nõ est, qm̃ hęc est dispositio noĩum, hoc est, ꝙ ipsa sunt de non entibus: modus vero secundus absurdi est, ꝙ summa totius sermonis cõposita sit definitiones: & hoc, qm̃ notificatio oĩum orõnum cõpositarum ęqualis est in potentia significationi nominum, & pp hoc erunt orationes poeticæ & oratorię oẽs definitiones, qm̃ potentia ipsarum est potẽtia nominum separatorũ: & quemadmodũ demrões non construuntur super hoc, quod est, nomẽ significare, aut nõ significare, cõsimiliter sequitur,
F vt sit dispositio in definitionibus.

Loco aũt istarum dubitationum oportet, vt incipiamus principium alterum, & consideremus sermones de hoc, qui ipsorum procedat recte, & qui nõ recte, præterquã ꝙ illud, quod mõstratum fuit in præcedentibus de eo, in quo nõ est dubium, ꝙ scientia proueniens ex definitionibus, & ex syllo, non est aliquid vnũ per se ex parte vna, neq; definitio & syllogism⁹ aliquid vnũ per se. 36

G Quodq; fieri non pōt, vt definitio
37 ostendatur per demſonem: quodq; est oratio, cuius compositio est compositio conditionis & ligamenti, nō compositio prædicationis, nisi complicetur definito, & sit propositio.

38 Quòd aūt superest est, vt q̄ramus de definitione, quid est, & q̄ramus, an scientia proueniēs per definitionem possit acquiri per demſonem per se, posteaquam fieri non pōt, vt adducatur super ipsa demſo, quemadmodum prædictum fuit, aut fieri non potest, vt acquiratur per ipsam: & si est possibile, per quā ex specie-
H bus demonstrationis est possibile.

39 Dicamus ergo, si demſo, quæ tradit pp quid res est, & ꝙ ipsa est, vt dictum fuit in præcedentibus, ipsa eadem tradit, ꝙ est res, hoc vtique erit, cùm definitum fuerit ignotæ inuentionis, & erit illa causa, quę traditur in respōsione pp quid est, ex causis, propter quas acquiritur substantia rei, qm̄ ex istis causis erunt definita.

40 Demonstrationes vero, q̄ tradūt existentiā rei, si fuerint, exhibebunt vtiq; existentiā ipsius pp aliquid posterius, quæ non est causa istius rei, ergo fieri non pōt, vt tradant simul
I cum existentia essentiam ipsius: & hoc, cùm fuerit terminus medius aliquid, quod nō est per se, sed per accidens: demſones vero, quæ exhibent existentiā rei pp causas, quę faciunt acquirere substantiam rei, possunt vtiq; tradere simul cum cognitione de existētia rei, essentiā rei. vt in exēplo, cùm adducitur demſo de defectu Lunæ, cum ratiocinator non habuerit appropriatū illi rei, vmbram, non poterit vtiq; acquirere essentiā defectus ex huiuscemodi demſone: qui vero adduxerit demōstrationē, ꝙ defectus inest Lunæ pp terrā, quę K separat lumē ipsius à lumine Solis, hic vtiq; tradit simul cum existentia istius defectus essentiam defectus. & hoc, qm̄ separatio terræ à lumine Solis est terminus essentiæ defectus. & hoc, qm̄ quemadmodum accidit per demōstrationem simplicem, vt tradatur causa, & existētia simul, ita accidit in ipsa, vt tradatur existentia & essentia simul, cùm acciderit ipsi, vt sit aliqua causarū, ex quibus constituitur substantia rei. vt in exemplo, qui monstrat existentiam tonitrus in nubibus propter extinctionē ignis in ipsis, qm̄ essentia tonitrus L non est aliquid plus, quā vox in nubibus ,ppter extinctionem ignis in ipsis, neque est differentia inter demonstrationes & definitiones, quæ sunt cū hac dispositione, nisi in positione & ordine tantum.

Demonstrationes vero ſm hanc 41 viā, sunt demſones, in quibus medij termini sūt essentia rei, aut plusquā essentia ipsius: cūq; acciderit, ꝙ pars deficiens ex illa essentia, quæ est terminus medius, sit terminus æqualis huic rei, & essentia, quæ est termin' M medius, est causa in ipsa, accidet, ꝙ adducatur demōstratio vnius termi norum per alterū, hoc est terminorum, quorum aggregatio est definitio perfecta. vt in exēplo, qm̄ definitio perfecta essentiæ defectus est ablatio luminis Lunæ pp constitutionem terræ inter ipsam & inter lumē Solis, & vnaquæque partium istius definitionis est definitio defectus, cū tradatur in responsione ad respōsionem quid est, & conuertatur cum ipsa, hoc est, ꝙ sit ablatio luminis Lunæ, & ꝙ est constitutio terræ inter ipsam & Solem. Cumq; interrogauerimus,

A uerimus, exêpli gratia, an defectus Lunæ sit ablatio luminis sui ex dispositione sua, aut sit contrarium ipsius, quemadmodum viderunt hoc nonnulli, cumq; sit ablatio luminis ipsius, qm̄ terra cōsistit inter Solem & inter ipsam, & positio huius sit terminus medius, possibile est, vt dicamus, ꝙ demr̄o significat super definitione, præterquã ꝙ hoc vtiq; accidit in huiuscemodi definitionibus imperfectis, non perfectis: monstratum vero fuit hoc esse impoſe in definitionibus perfectis. & ppea hæc definitio ex parte, qua est perfecta,
B progreditur à demonstratione, non ꝙ ipsa concludet demōstrationem: & secundum hoc oportet vt intelligatur locus iste ex verbis Sapientis.

42 Iam igitur declaratum fuit, ꝙ nō est poſe, vt adducatur demonstratio super definitione, hoc est perfecta, ſm ꝙ prædictum fuit, quodq́ue fieri potest, vt progrediatur ex hac specie demr̄onis, & declaratū fuit, qn̄ erit hoc, & qn̄ nō erit: ea vero, ex quibus progreditur definitio ignota absolute in omni loco, sunt loci, qui cōnumerati fuere in lib. Dialecticæ, hoc est, qui ex ipsis sunt demonstratiui.

C Dixit: Qm̄ vero nōnulla sunt cau
43 sæ existentiæ aliorum ab ipsis, & ea sunt res compositæ, aliqua aūt sunt naturæ existentiæ ipsorum per substãtias eorū, q̄ sunt res simplices, fieri non pōt, vt cōstituamus super definitionibus ipsorum demr̄ones absolutas, hoc est, quæ exhibent exn̄tiam, & causæ, quæ non hn̄t causas.

44 Sed on̄ditur existentia istorū per demr̄onem existentiæ tm̄, si nō fuerint manifestæ existentiæ per se, & nō est de huiuscemodi definitionibus, nisi per cōitatem nominis, qm̄ ipsæ vtique componuntur ex rebus D posterioribus, ex quibus accipitur demonstratio existentiæ ipsorū: res vero compositæ sunt, de quibus sunt definitiones veræ: & hoc, quoniam fieri potest, vt constituamur super essentia ipsorum ex demonstratione per se, non vt ostendamus essentiam ipsorum per demonstrationem.

Dixit: Si vero definitio est oratio 45
docens substãtiam rei & dispositionis suæ. & intelligo per orationem vnam hic, vnam per substantiã, non orationem vnã per accidens, quemadmodum est domus vna, & versus E vnus, quemadmodum prædictum fuit in lib. de Interpretatione. Et definitio dr̄ de multis, quorum vnum est oratio declarans nomen, & exiẽs ab ipso absq; eo, ꝙ significet, ꝙ hæc res sit, aut non sit: alterū vero, & est definitio in veritate, & est, quod doceat substantiã entis. & hoc, qm̄ cognitionem quid est, & pp quid est, oportet, ꝙ præcedat cognitio de existentia istius rei, de qua quærimus quid est, & pp quid est: & hoc, qm̄ de eo, cuius ignoratur existentia, decentius est, vt ignoretur ex dispōne ipsius quid est, & pp quid est: & hęc F est definitio, quæ est definitio in veritate de eo, quod cadit in demr̄onibus terminus medius, & est ea, quæ vocatur demr̄o variata positione: & non est differentia inter hanc definitionem, & demonstrationem, quę tradit propter quid, nisi in ordine tm̄: & hoc, qm̄ responsio apud eum, à quo quęrit aliquis, pp quid existit tonitrus, habebit ordinem, quo dicet, qm̄ ignis, qui est in nubibus, extinguitur: sed erit ordo ipsius, cùm quæritur, quid est tonitrus: vt præmittatur in respōsione illud, quod erit

G erit posterius in rñsione, & dicaẽ, est extinctio ignis, qui est in nubibus.

46 Ex definitionibus vero nonnullę sunt, quæ sunt p se notę, quęq; sunt principia scientiarũ, de quibus non est demonstratio, neq; progressus à demñone, & ex definitionibus pars tertia est definitio, quę est conclusio demñonis: quemadmodum conclusio dicens, ꝙ tonitrus est vox in nubibus, nisi, cum cognitum fuerit per demñonem, vocem esse in nubibus propter reuolutionem vẽti in ipsis.

47 Iam vero manifestum factum fuit ex eo, quod diximus, qñ progrediũ

H tur definitiones, & quando nõ progrediuntur, & quæ sunt ea, de quibus est demõstratio, ꝙ ab ipsis progreditur definitio, & quæ sunt ea, de quibus non est hæc species demonstrationis: & in summa declaratum fuit ex hoc, quæ sunt ea, quæ nõ possunt habere definitiones, & illa, quæ possunt habere definitiones: & declaratum fuit secundum quot modos dicuntur definitiones: & in summa declaratum fuit, qualis est proportio definitionis ad demonstrationẽ, & quomodo possunt esse de re vna,

I & quomodo non possunt.

48 Dixit: Qm̃ vero nos videmus, ꝙ iam scimus rem, cum scimus ipsam per causam: causæ autem sunt quatuor, quarum vna est causa, quę est per modum formæ, altera vero est causa, quæ est per modum materię, & ipsa est, quæ inuenitur propter formam, & tertia causa, quæ est per modum mouentis proximi & agentis, & quarta causa, quæ est per modum finis: omnes igitur causæ istæ accipiuntur termini medij in demõstrationib⁹: & hoc, qm̃ terminus medius est tanq̃ materia in syllogismo, & cõicat cum ambabus extremitatibus: & ppea syllogismus est ad minimum ex duabus propositionibus cõmunicãtibus in termino medio. K

49 Si accipitur causa per modum formæ, terminus medius erit, quemadmodum cum dr̃, pp quid angulus trianguli factus super diametro in semicirculo est rect⁹? & dicatur, qm̃ est dimidiũ anguli, qui est super centro: angulus aũt, qui est sup centro, cũ fuerit triangulus ẜm hanc dispõnem, est æqualis duobus rectis. Exẽplum vero causę, quę est per modũ materię, est terminus medius, cũ dr̃, pp quid corrumpitur animal? & dr̃, qm̃ est compositum ex contrarijs. L

50 Exemplũ vero, si accipiatur causa ẜm modum mouentis terminus medius, vt si dicaẽ, propter quid bellum gessere familiares Har cũ Ali? & dicatur, loco occisionis Atman.

51 Exemplũ aũt, cùm accipitur causa, quæ est per modũ finis, terminus medius, vt si dicaẽ pp quid elegerũt Medici deambulationẽ ante cibũ? & dicatur, propter sanitatem: & pp quid accipitur domus? & dicatur, vt conseruet ab accidẽtibus: & propter quid deambulat homo post cœnã? M vt descendat cibus ab ore stomachi.

52 Et dispositio causarum, quæ sunt per modum finis, cum causatis suis, est in contrarium dispositionis causarum, quæ sunt per modũ agentis. & hoc, qm̃ causæ, quæ sunt per modum agentis, sunt res præcedentes causata in existentia, & tempore: & proptetea erunt media in ipsis aliqua priora existentia & tẽpore conclusionibus: causa vero, quæ est per modũ finis, est posterior existentia & tẽpore conclusione: & hoc, qm̃ sanitas vtiq; est post deambulationẽ.

Et

A Et nihil prohibet, ꝙ componãtur
53 in re vna & eadē, causa quæ est per modum finis, & quæ est ex necessitate, hoc est, quæ est propter materiam. quemadmodum, si dicatur, propter quid lumen transit per corpora rara? & dicatur, pp leuitatem foraminum suorum, & subtilitatē ipsorũ, & loco fugæ à variatione: qm̄ quod dicimus propter leuitatem foraminum suorum & acuitatem ipsorum est res ex necessitate materię.

54 Cum vero dicimus, loco fugæ ab alteratione, est res per modum finis, & natura vt plurimum quod facit,
B est res necessaria ad vtilitatem aliquam, cùm fuerit hoc illi possibile. vt in exemplo, qm̄ palpebræ oculorum sunt ad locum necessitatis partis irascibilis, quæ ibi genita est, & complicatur huic vtilitas abscōdendi oculum: & quemadmodum tonitrus est res existens ex necessitate ad extinguendum ignem in nubibus, & est in ipso vtilitas quædam, quēadmodum dixit Pythagoras, vt timeant ab ipso inferi: & in summa in multis eorum, quæ inueniuntur in rebus naturalibus, simul cum re necessaria est vtilitas quædã: & hoc,
C qm̄ natura intendit in operatione sua finem: & causa hæc finis rei sequitur ex necessitate. Necessitas aũt dicitur duobus modis, quorũ vnus est necessitas naturalis, quæ est propter formam ẽtis, quemadmodum motus lapidis deorsum, & ascensus ignis sursum: via autem secũda, quę est propter materiam, quemadmodum de generabili sequitur ex necessitate ꝙ sit corruptibile. & materia consimiliter etiã est per se ex necessitate propter formam: & hoc, quoniam fieri non potest, vt forma naturalis sit nisi in materia, & hoc D
manifestum est in sciẽtia Naturali.

Et rerum, quæ innouantur à na- 55
tura, aliquę sunt per accidens & à casu, & aliquæ non sunt per accidens: quæ vero non innouantur per accidens sunt formæ, veluti domus in rebus artificialibus, & homo in rebus naturalibus, & ipsa sunt, quę innouantur loco alicuius rerũ: ea vero, quæ innouanť per accidens, sunt, quorũ causa est ars, aut natura, cũ innouatio ipsarum non intenditur ab ipsis, sed per accidens, quēadmodum sanitas, quæ innouať per accidēs ex incisione venæ in prælio, aut E
quod huic simile est: & quemadmodum digitus sextus in reb⁹ naturalibus. & ppea illud, quod accidit p accidens & à casu, cũ innouatur ab arte, aut à natura, est res, quę nō intenditur ab arte, aut natura. qm̄ ars & natura operantur vtiq; pp aliquã rerum: & est bonum, quod intendit ars, aut natura: casus aũt & accidens non est illud, quod innouatur propter aliquem finem, aut propter aliquam rerum: & propter hoc innouatio ipsius erit raro, neq; erit hæc causa connumerata inter causas q̄sitorum, neque efficietur terminus medius in demonstrationibus. F

Dixit: Causę vero rerum, q̄ inue- 56
niuntur cum ijs, quę sunt generabilia in tempore pręterito & generabilia in futuro, sunt vnę & eędem: hoc est, ꝙ sunt eędem causę cum rebus, quę inueniuntur in tempore pręterito, & cum rebus, quę inueniuntur in tempore suo, & sunt eę, quę ponuntur termini medij in demōstrationibus, & istę causę sunt cum ijs, quę sunt, & generantur cum ijs, quę generãtur, & si generabilia fuerint

genita

G genita in præterito, erant genitæ in præterito, & si in futuro, in futuro.

57 Vt in exemplo, q̄m causa congelationis aquarum est defectus caloris, qui ponitur terminus medius, vt sit cōgelatio aquarum : & si fuerit hæc causa propria existens in actu, congelatio consisr erit in actu: & si erit in potentia & tpe futuro, congelatio similiter erit in potentia & tpe futuro: & f̄m hāc dispositionem causatum cum hac causa, hoc est consisr etiam, cum fuerit causatum, erit causa, si fuerit in tempore præterito, in præterito, & si in futuro, in futuro.

H Causæ vero, quę nō sunt cum suis

58 causatis, quæ sunt agens & materia, non habent hanc dispositionem cū causatis suis, hoc est, si sunt, ꝙ causata sua sint: & si fuerint possibiles, vt sint, possibilia erunt causata sua, vt sint: sed habent vtique hoc, ꝙ si causata sunt, causæ suæ erunt.

59 Et hoc, q̄m si est domus, iam erit

60 61 paries & fundamentum, & si erunt

Text⁹ nō extant expōnes, eas tamē inuenies. 2.

causata possibilia, vt sint, ipsæ possibiles erunt esse. hic igitur, cū fuerit posterius, erit prius, & non cùm fuerit prius, sequitur vt sit posterius.

I 62 Sed iam dubitatur in hoc, & dr̄, quō, si cùm fuerit vltimum, non sequitur primum, erit generatio æterna & cōtinua: & hoc, q̄m si oportet, vt nō sequatur genitum, hoc est, qđ iam absolutū est à generatione, qđ generatur, non erit generatio continua: sed, si sequetur ipsum, oportebit vtiq;, si est primum, ꝙ sit vltimū. Dicamus igitur, ꝙ ex genito non sequitur quod generatur per se, neq; generatio est cōtinua per se, quemadmodum illud, super quo est motus vnus continuus per se: q̄m si esset res ita, fieri posset, vt finis generationis esset continuus principio eius, quod generatur, & finis ac principium nō possunt continuari vnū ipsorum per alterum, quoniā vtrunque ipsorum non est diuisibile : nisi igitur cōponatur per modum, quo componitur linea ex pūctis : & hoc ex eo, quod monstratum est esse impossibile in scientia Naturali.

Phys. tex. 37. & 4. Phys. tex. c. 121.

K

Et fieri non potest consisr etiam, vt dicamus, ꝙ principiū eius, quod generatur, cōtangat finem generati. & hoc, q̄m quod generatur, diuidit: & fieri nō potest, vt designetur principio ipsius, & principium generationis non est diuisibile, & non dicitur de eo, quod est diuisibile, ꝙ tangat illud, quod non est diuisibile, quemadmodum non dr̄ ꝙ linea tāgat punctum. sermo autem de hoc, non attinet ad hanc scientiam. 63

L

Generatio aūt est consequens nō continua: q̄m, si generatio esset continua, oporteret, ꝙ inuenirentur inter causas p̄cedentes tpe, & causata posteriora ipsis, media infinita, hoc est cām & causatū propinquū ipsi. 64

Planum aūt, ꝙ inter causam præcedentem tpe & causatū posterius, hoc est propinquū, non est mediū : q̄m, si est domus, iam fuit paries, & si iam fuit paries, iam fuit fundamentum, & si fuit fundamentum, iam fuere lapides. notum aūt, ꝙ non est inter domum & parietem medium, quod est causa, neq; inter parietem & fundamentum, neq; inter fundamentum & lapides : ꝙ si esset generatio cōtinua, sequeretur, ꝙ esset inter domū & parietem mediū, quod sit posterius pariete & prius domo : ꝙ si oporteret, vt esset inter causam propinquam & causatum medium, hoc est, inter causam præcedentem tempo- 65 M

A tempore, causatũ posterius, esset cõtinua causa propinqua causato, & non esset separata tpe. Quòd si esset hoc ita, sequeretur, ꝙ esset inter hoc medium & cãm suam mediũ, & ꝓcederet hoc in infinitũ, & essent causæ rerum, quę generant, infinitæ, & consequentia huius in rebus, quę iã fuere, est quemadmodũ consequentia rerum, quas possibile est esse.

66 Qm̃ vero sunt hic nonnulla, quę conuertuntur ad seinuicem, hoc est in eo ꝙ causa est causatũ, & causatũ causa, sequitur, ꝙ sit demõstratio in his procedẽs circulo, quodq; sit pri-
B mum in ipsis medium, & medium primum. vt in exemplo, si esset terra madefacta, esset ex ea vapor, & si esset ex ea vapor, esset nubes, & si esset nubes, esset pluuia, & si esset pluuia, iam esset terra madefacta. sequitur itaq;, ꝙ si esset terra madefacta, ꝙ esset terra madefacta, & si est vapor, ꝙ sit vapor, & ita in vnaquaq;, & nõnulla sunt existentia per modum totius & semper, & hæc, siue quòd sint existentia semper, siue quòd generentur semper, non absque hoc, & in his erit res circulo.

67 Iamque inueniuntur nonnulla,
C quorum existentia non est semper, sed vt plurimum, quemadmodum productio barbæ in quocunq; masculo, & termini medij in his erunt vt plurimum, & consimiliter propositiones, & itidem conclusiones.

68 Et hoc, quoniam, si A fuerit prædicatum de omni B in pluribus locis, aut in plurimo tẽpore, & B prædicatum de C in pluribus locis, aut in plurimo tempore, sequetur, ꝙ D prędicabitur de C vt plurimum, neque inuenietur res ĩ hoc circularis. Dixit: Quoniam vero iam declaratum fuit, quomodo progreditur definitio à demonstratione, & secundum quem modũ possibile est hoc, & sm̃ quem modũ nõ est possibile. D

Oportet aũt, vt speculemur de via, ex qua venamur definitiones & extrahimus, & dicamus, ꝙ eorũ, quæ ꝑdicantur semper & per viam quid est, illud, quod ꝑdicatur de ipsa, & est vl'ius re, aut vl'itate, in qua trãsit naturam generis, in qua inuenitur res ista, aut vl'itate, in qua non pertransit. vt in exemplo, qm̃ nos vtiq; prędicamus de ternario per viã quid est, ꝙ est ens, & ꝙ ẽ numerus impar, præterquã ꝙ si posuerimus de ipso, ꝙ est ens, iam pertrãsit naturam generis, in quo est ternarius, & est numerus, qm̃ intentio entis est vniuersalior numero. licet aũt intentio imparis transcẽdat ternarium, cùm impar insit quinario, & septenario, & alijs numeris, tñ non transcendit genus ipsius, quod est numerus. 69 E

Cumq; hoc ita sit, modus, quo accipiuntur definitiones sm̃ hanc viã, est, vt complicentur prędicata de re ex via quid est, quę non transcendant genus istius rei, & non transiliant super ipsum, & complicabim' ipsa, quousque inuenerimus ex ipsis primo summam numeri, cuius vnumquodq; sit vniuersalius re, sed res composita ex ipsis sit ęqualis rei, quam intendimus definire. 70 F

Quoniam, cùm complicuerimus ex ipsis aliquid cũ hac dispositione, hoc erit definitio perfecta rei. vt in exemplo, qm̃ inuenimus ternario inesse, ꝙ est numerus impar, & ꝙ est numerus primus sm̃ duas intentiones, per quas dr̃ de numero, ꝙ est primus, hoc est, quod nõ est plus numero, & quod non metitur ipsum, nisi 71

G niſi vnitas tantum, quoniam primum in numero dicitur ſecundum duas intẽtiones iſtas, & eſt vnũquodq; iſtorum prædicatorum vniuerſalius ternario, & prædicatum aggregatum ex ipſis æquale ternario. & hoc, quoniam impar ineſt ipſi & alijs, & primum, quod eſt, non eſſe compoſitũ ex numero, ineſt ipſi & binario: & conſimiliter primum ſecundum intentionem ſecũdam ineſt ipſi & omnibus imparibus: hæc vero prædicata tria non inſunt alijs. definitio igitur ternarij, ex quo conſtituitur ſubſtantia ipſius eſt, quod ſit numerus impar, primus. & hoc, quoniam cùm H prædicãtur plura de vno aliquo per viam quid eſt, erit potentia ipſorum potentia generis, ſi non fuerit ipſis nomen vnum, & erit genus, ſi fuerit ipſis nomen vnũ: atqui ſi fuerit genus, aut potentia ipſorũ potẽtia generis, erunt cõiora, & non erunt æqualia, & ſequitur, cùm ſunt hæc prædicata de ternario, & non ſunt genus vnum, quia non ſunt cõiora, vt ſint definitio. & hæc definitio eſt, quod incedamus in ipſa per extractionem definitionum ſpecierum vltimarum.

72 Si vero fuerit, quod intendimus definire genus medium inter ſpecies I vltimas & genus vniuerſale, via vtiq; in hoc erit, vt accipiamus definitionem iſtarum ſpecierum vltimarũ, per quas diuiditur genus iſtud per hãc viam, quam diſpoſuimus: cumq; inuenerimus definitionem vtriuſq; duarũ ſpecierum diuiſarum, ſecernimus ex hoc illud, quod appropriatur vni ipſorum, & accipimus cõicans, & cõplicamus ipſi genus iſtius rei, ſiue ſit quantitas, ſiue qualitas, aut aliud ab hoc ex generibus, quæ comprehẽduntur in hoc, ſuperioribus, & erit compoſitum ex hoc definitio generis, cuius intenditur definitio. vt in K exemplo, cùm voluerimus definire lineam, cõſiſtemus ſuper ſpeciebus vltimis, & eſt linea recta, & circularis, & reflexa: deinde accipiemus definitionem vniuſcuiuſque iſtarum trium ſpecierum per viam hanc, & ponemus, quod nos inuenerimus definitionem lineæ rectæ, quod eſt longitudo ſine latitudine, cuius mediũ non remouetur ab vtriſq; extremitatibus ſuis, cùm cõſideratur ſecundum rectum, & inueniemus definitionem lineę circularis, quod eſt longitudo ſine latitudine, in cuius medio eſt punctus, à quo oẽs lineæ exeuntes ſunt æqua- L les, & inueniemus definitionem lineæ reflexæ, quod eſt longitudo ſine latitudine, cum qua componitur proprium aliud, & inueſtigabimus cõmunicans his tribus definitionibus, & inueniemus in ipſis, quod dicimus, longitudo ſine latitudine, & complicabimus ipſi genus lineæ, quod eſt quantitas, & erit definitio lineæ abſolutè, quod eſt quãtitas habens longitudinem ſine latitudine: & inceſſus noſter ad definitiones generũ à definitionibus ſpecierum eſt res ad conſuetudinem naturæ: & hoc, quoniam genera ſunt compoſita & ſpecies ſim- M plices: & quod ineſt cõpoſito ineſt vtiq; propterea, quod ipſum ineſt ſimplici: iãq; oportet, ſi definitio ineſt ſpeciebus & generibus, quod inſit generibus, propterea quod ineſt ſpeciebus. Et de hac via fecit vtiq; mẽtionem Ariſt. quoniam ſibi videtur, quod ſit leuior ad extrahẽdas definitiones ſpecierum, quam via diuiſionis, quod eſt, vt ſciatur per viam compoſitionis, non quod ipſi videatur hanc viam ſufficere ad extrahendas definitiones: quemadmodum iam opinati ſunt nõnulli, quoniam non

A non * sunt possibiles in extrahendis definitionibus loci cõmemorati in lib. Topicorum, hoc est loci cõstructionis & destructionis, & loci generis, & dñæ, & reliqui loci, qui ibi numerati sunt: qm̃ ipsi vtiq; connumerati sunt pp definitionem, & numerati sunt ibi probabiles, ex quibus colliguntur demonstrationes.

* a. l. sunt necessarij.

73 Dixit: Si vero extrahatur definitio per viam diuisionis, inuenit vtiq; in definiendo hęc spẽs vtilitatis ſm modum, qui monstratus fuit in præcedẽtibus, hoc est, ꝙ via diuisionis est vtiq; vtilis ĩ definitionibus, quas nõ B ignoramus inesse definito, quodq; ipse, cũ solicitus fuerit in hoc ad extrahendas definitiones ignotas, procedens per hoc faciet viã petitionis.

74 Vtile aũt est hoc in specie definitionum, q̃ non remouentur ab hoc, vt ostendantur per terminum medium: qm̃ obseruamus in diuisione ipsorum, ꝙ dñia est terminorũ, qui sunt in diuisione, si ponamus dñiam primam ſm gradum suum, siue cõsuescat res è contrario, hoc est, vt ponamus posterius loco prioris, quẽadmodum ille, q diuisit animal in habens duos pedes, & in non habẽs C duos pedes, qm̃ hæc species diuisionis non tradet definitionem alterius speciei: qm̃ definitiones specierum componũtur vtiq; ex duobus, quorum vnum est genus propinquũ, & alterum differentia post ipsum, hoc est, quę sequitur ipsum immediate, quemadmodum homo, cuius intentio componitur ex animali & rõnali: & ad similitudinẽ horum orationes, quas exhibet hæc spẽs diuisionis, componuntur vtiq; ex generibus longinquis & dñijs vltimis, qm̃ bipes est differẽtia vltima animalis, & inter ipsa sunt differentiæ multæ. D

Propter hoc oportet diuidentem, 75 qui intendit accipere definitionẽ per diuisionem, non prætermittere differentiam vl̃em essentialem dñiæ appropriatæ, hoc est, vt nõ diuidat genus superius per differentiã generis, quod est sub ipso, sed per differẽtias vniuersales generi, per quas diuidit, & nõ extat aliquid à genere ipsius: quemadmodum, qui diuidit genus in ambulans & volans, & natãs, deinde diuidit vnumquodq; istorum in differentias vniuersales ipsis: quẽadmodũ qui diuidit volatile in id, quod diuidit pennata aut squãmata, ꝙ si diuideret animal primò in E id, qđ distinguit pennata aut squãmata, iam *transiliret genus primũ, & non comprehenderet omne animal per diuisionem suam.

* a. l dimitteret.

Dixit: Neq; oportet diuidentem 76 cum eo, ꝙ monstrat definitionẽ per diuisionem, vt diuidat omnes dñias entium ita, vt sit extractio definitionis per diuisionem aliquid impossibile, cùm fieri non possit, vt numerẽtur omnes differentiæ, quemadmodum existimauerunt hoc nonnulli antiquorum, qm̃ quod existimauerunt ex hoc, non est verum. F

Primò quidem, qm̃ non est neces- 77 sariũ diuidentem diuidere genus in dñias, quæ sunt in ipso, qm̃ ex ipsis aliquæ sunt substantiales, & aliquæ non substãtiales, sed necessariũ est, vt diuidat in dñias substãtiales, quæ innouant species sub hoc genere. Et secundo, qm̃ naturæ vl̃es diuiduntur in differentias oppositas comprehendentes: res autem ꝗ, cuius intẽditur definitio, ponetur vtiq; sub istis oppositis, neque oportebit ipsum ex dispõne sua scire plus quàm oppositum,

G rum, ſub quo ponitur res iſta: oppo
ſiti vero alterius, aut oppoſitorũ, nõ
eſt opus nobis vt ſciamus dr̃ias, in
quas diuidũtur, qm̃ ſunt aliud à re,
cuius intendimus definitionem. vt
in exemplo, ſi intendamus definire
hominem, diuidemus animal in ra-
tionale, & non rationale, & inuenie
mus hominem poni ſub rationali.
Et nõ eſt nobis opus, vt diuidamus
non rationale in omnes ſuas differẽ
tias vltimas, ſiue fuerint differentiæ
iſtæ notæ nobis, aut ignotæ, cumq́;
inceſſerimus hac via, progrediemur
abſq; dubio ad ſummam æqualem
H definito, & erit res definita poſita
abſq; dubio ſub vna partium oppo
ſitarum, in quas diuiditur genus
ſuum, neq; conſueſcit conſuetudi-
ne petitionis: quoniam differentiæ,
in quas diuiditur hoc genus per mo
dum vniuerſalitatis, nõ poſſunt ad-
mittere in ipſis mediũ: cumq; hoc
ſit permanifeſtum in diuiſione, ſe-
quitur ex hoc, vt ſit, quod quærim⁹
definire, cùm nouerimus, quòd hoc
genus ſuum ponitur ſub vno ipſo-
rum proculdubio.

78 Quod cùm ita ſit, qui ſollicitus eſt
I in extrahenda definitione per diui
ſionẽ, indiget tribus conditionibus,
quarum vna eſt, vt accipiat ea, quæ
prędicantur de re per viam quid eſt,
ſecunda, vt ſit ordo ipſorum, quem-
admodum meminimus, & ponatur
differentia prima primo, & ſecunda
ſecundo, & tertia tertio, & ita de cõ-
ſequentibus, & conditio tertia, vt cõ
ſiſtat per diuiſionem ad ſummam,
quæ ſit æqualis definito.

79 Et prima quidem conditio proue
niet vtiq; in his, quæ ignoramus p̃-
dicari de aliquo per viam quid eſt,
cùm declarauerim⁹ per ſyllogiſmũ,
ꝙ ea inſunt ipſi cum hac diſpoſitio- K
ne, qm̃ per ſyllogiſmum mõſtratur
vtiq;, ꝙ hoc eſt eſſentiale huic, quẽ-
admodum, ꝙ hoc eſt genus huic,
aut ꝙ hoc eſt differentia huic, qm̃
per ſyllogiſmum omnem monſtra-
tur vnum iſtorum duorũ, quemad-
modum declaratum fuit in lib. To-
picorum, hoc eſt, ꝙ quæſitũ aut eſt
ſubſtantiale, aut accidentale. Condi
tio aũt ſecunda, quę eſt, ꝙ partes de-
finitionis ordinentur ordine conde
centi, erit vtiq;, cùm ordinauerimus
differentiam vniuerſaliorem, quo-
uſque deuenerimus ad differẽtiam
poſteriorem abſq; eo, ꝙ miſcemus L
inter ipſas differentiam, aut perſe-
quamur differentiam ipſorum per
differentiam æqualem ipſi: cumq́;
conſuetudinem iſtam habuerit diui
dens, neceſſarium erit, vt omne diui
dens vſe illi, quod eſt ſub ipſo, inſit
rei, per quam diuiditur in exiſtentia
prima, quamuis ſit inter primam ex
ipſis & vltimam differentia longin-
qua à diſtinguentibus medijs, quæ
ſunt inter ipſas. & eæ ſunt, in quib⁹
coniungitur primum per vltimum
coniunctione ſubſtantiali. Condi-
tio aũt tertia, quæ eſt, vt ſumma ſit
æqualis definito, proueniet vtiq; no M
bis & manifeſtabitur, cùm diuiſeri-
mus genus ſuperius primum in dif-
ferentias ſuas oppoſitas. deinde ſpe-
culabimur hoc, quod intendimus
definire, ſub qua duarum differen-
tiarum oppoſitarum ponatur: cum-
que inuenerimus ſub vna ipſarum
poni, ſpeculabimur, ſi compoſitum
ex hac differẽtia & genere eſt ęqua-
le huic definito, aut vniuerſalius ip-
ſo: & ſi fuerit vniuerſalius, diuide-
mus conſimiliter etiam diſtinguens
hoc in diſtinguẽtia oppoſita, deinde
ſpecu-

A speculabimur sub vtro ipsorum po
natur definitum: cumq; inueneri-
mus id poni sub vno ipsorũ, specu-
labimur de summa aggregata ex ge
nere primo, & differẽtijs, quæ sunt
post ipsum: & si fuerit æqualis spe-
ciei, aut generi, qđ intendimus defi-
nire, iam vtiq; inuenimus definitio
nem ipsius: si vero fuerit vniuersa-
lior faciemus ĩ hoc, quemadmodũ
feceramus antea, hoc est diuidem⁹
differentiam vltimã ipsorũ in diffe-
rentias duas oppositas, deinde elige-
mus sub vtra ipsarum sit ipsum de-
finitũ, si summa fuerit æqualis ipsi,
B aut non ęqualis: cũq; inuenerimus
ipsam ęqualem, manifestum, ꝙ hęc
erit definitio, cui non deficit aliqua
differentiarũ, per quã construitur
substantia rei definitę: hoc est stabi
litur, & non inuenitur in ipsa diffe-
rentia deficiens: qm̃ quod deficit,
aut erit genus, aut dr̃ia: & gen⁹ pri-
mum iam positũ fuit in ipsa, & cũ
ipso coniunctę fuerunt omnes dif-
ferentię, quæ sunt in hac natura: ꝙ
si positũ fuerit, ꝙ deficiat differen-
tia, hęc differentia erit diuersa in na
tura ab istis dr̃ijs: dr̃iæ autem, quæ
cõponũtur cum genere ad hoc, ꝙ ex
C ipsis sit definitio, sũt ex natura vna.
80 Dixit: Oportet cùm intendimus
definire aliquid & eligimus prædi-
cata, quæ insunt illi per viã quid est
vt inducamus per indiuidua diuer-
sa istius intentionis, quam intendi-
mus definire, & si inuenerim⁹ ipsam
vnam in omnibus, manifestum no-
bis erit ex hoc, ꝙ hęc natura, quam
studemus definire, est natura vna,
quodq; habeat definitionẽ vnã: sin
aũt inuenerimus intentionem istã
in vniuersitate vnius istorũ indiui-
duorũ aliã ab eo, qđ est in vniuersi-
tate alterius, sciemus ꝙ id, cuius in- D
tendimus definitionẽ, nõ est intẽtio
vna, sed duæ intentiones, aut plures.
Vt in exemplo si vellemus defini- 81
re quid est magnanimitas, specula-
bimur intentionem istam in indiui
duis, quæ fuerunt disposita per ma
gnanimitatem, & inueniemus non-
nulla, quæ interfecerunt seipsa, &
inueniemus aliqua translata de le-
ge ad legem, & quædam pugnaue-
re per ea, per quæ non oportet pu-
gnare: cumq; considerauimus in-
tentionem magnanimitatis in istis,
inueniemus ipsam parum tolerare E
iniuriam: cumq; speculati fuerimus
magnanimitatẽ existentẽ in So-
crate & Diogene & alijs, qui praui-
fecere bona fortunæ & euẽtus pro-
pter id, quod sequitur ex veritate, di
cemus, ꝙ magnanimitas in ipsis est
paruifacere bona fortunæ & euen-
tus: cumq; considerauerimus vili-
pendium bonorum fortunę & euẽ-
tus, & paucitatem tolerantiæ iniu-
riæ, non inueniemus aliquid com-
prehendens ipsa, & non erit natu-
ra vna comprehendens magnani-
mitatem, & dicemus, quòd non
est definitio vna magnanimitatis, F
quodq; est nomen æquiuocum.
Quoniam definitio vna est vtiq; 82
naturæ vnius vl'is, non naturæ par-
ticularis: & propter hoc non tradet
Medicus medicinã istius oculi de-
signati, sed tradet medicinam ocu-
li absolute: & hoc erit, cùm diuiden
tur intẽtiones, de quibus dicitur no-
men oculi, & determinabitur spẽs,
cuius intendimus definitionẽ, quæ
de hac specie istius oculi erit leuior,
q̃ definitio generis: quoniam ęqui-
uocatio magis apparet in specieb⁹,
q̃ appareat in generibus: & propter-

G ea operæprecium est, vt deueniatur ad definitionem vniuersalis à definitione appropriati, quoniã appropriatũ est notius apud sensum.

83 Et quemadmodum in demonstrationibus oportet intentionem syllogismi esse intentionem claram, hoc est, ꝙ ipsæ sunt sylli veræ fidei, consimiliter oportet, ꝙ sint intẽtiones, quas intẽdimus definire, claræ, manifestæ, apertæ in definitionibus: & hoc vtiq; erit, cùm deuenerimus ad definitionem rerum vniuersalium à rebus appropriatis, per quæ claritas intentionis, quam volumus de-

H finire, ẽ simplex & aperta vt in exẽplo, si vellemus definire naturã coloris, poneremus primo speculationem in hoc ex intentione, quæ ẽ in vnoquoq; colore, nõ ex colore vli, qui est genus oĩbus colorib⁹: & cõsilr, cũ voluerimus definire intentionẽ vocis, ponemus cõsiderationẽ in vocib⁹ specialib⁹, nõ in voce vli.

84 Per hanc enim pertractationem cadet obseruatio à noĩe æquiuoco, qđ oportet obseruare in definitionibus: pertractatio aũt noĩs æquiuoci accidet ex necessitate ĩ dialectica.

85 Dixit: Oportet autẽ eum, qui vo-

I luerit facile respondere per propter quid in accidentibus, q̃ insunt vnicuiq; speciei entiũ sensibilium, vti iam consistat in via diuisionis super generibus & speciebus ipsorum. & in via anatomiæ super oĩbus membris eorum: quoniã, cùm fuerit cõsultus in hoc, fieri poterit, cũ interrogabitur de aliquo accidẽte alicui specierum, aut generum, vt respondeat per naturam communem, quæ est causa, ꝙ insit accidens istud huic spẽi aut generi. vt in exemplo, cùm aliquis præmiserit, & nouerit ꝑ viã diuisionis, ꝙ nutribilis aliquod est sensibile, & aliquod non sensibile, deinde interrogatus fuerit, propter quid animal crescit? & dicet, qm̃ nutritur, & non dicet, qm̃ est animal: & consilr accidet, cùm interrogabitur de aliquo consequente alicuius spẽi, & nouerit per naturam cõem, ꝙ ipsa est causa, ꝙ hoc consequens insit huic speciei propter diuisionẽ. quemadmodum, si interrogaretur, propter quid gallus habet pẽnas distinctas? & diceretur, qm̃ est volatile. aut propter quid homo est respirãs? & diceretur, qm̃ est animal ambulãs habens sanguinẽ & fieri põt, ꝙ nõ patefiat nobis natura vlis, quæ est * causa per viam accidentis, de quo quæritur per viam diuisionis.

K

L

*a.l.cã illius per viam.

86 Cùm vero patefit nobis per anatomiam accidens vle, quod excitat nos sup hac natura, & faciemus cõsistere ipsum loco istius naturæ. vt in exẽplo, qm̃ nos vtiq; cõsistimus per anatomiã super eo, ꝙ aĩal, cui sunt cornua: habet erinaceũ, & non habet dentes in maxilla superiore: cũq; interrogati fuerimus, exempli gratia, propter quid aries habet cornua: dicemus, qm̃ habet erinaceum, & nõ habet dentes in maxilla superiore. & consilr, qñ consistimus per anatomiam super hoc, quod est, oẽ animal longæuum esse paucæ choleræ in relatione ad corpus suum.

M

87 Cumq; interrogati fuerimus, exẽpli gratia, ꝑp quid homo est longæuus? dicemus, quoniam est paucæ choleræ. & fieri potest, vt sint natura & genus, super quibus consistimus per diuisionem, non vnum nisi per proportionem: quemadmodum proportio substantiæ ad producendum pisces habentes testam

A stam ad natandum in animalibus, admodum monstrare possumus ali D quid propter causam suam, consimiliter fieri potest, vt monstremus causam propter causatum. Et hoc 91 in eo, quòd vtrunque ipsorum sequitur suum compar, & inuenitur per inuentionem ipsius. vt in exemplo, si quemadmodum, cùm inuenimus congelationem lactis in arbore, inuenimus mortificationem foliorum ipsius: consimiliter etiam cùm inuenimus mortificationem foliorum, inuenimus congelationem lactis: & quemadmodum inuenimus constitutionem terræ inter Solem & Lunam, inuenimus E defectum, ita cùm inuenimus defectum, inuenimus constitutionem terræ inter Solem & Lunam,

88 Dixit: Erunt autem quæstiones vnæ per se, cùm causa, quæ accipitur in ipsis terminus medius, fuerit vna: fieri autem potest, vt sit vna in specie, & fieri potest, vt sit vna in genere: quemadmodum, si interrogaret aliquis, propter quid innouatur echo, aut propter quid innouatur arcus in nube, & ꝓpter quid videt homo imaginem suam in corpore terso? causa enim in interrogationibus istis est vna ĩ genere, & est conuersio, sed cã echus est cõuersio aeris, & causa arcus in nube, est con B uersio luminis, & causa visionis in speculo terso, est conuersio visus.

89 Iamq; erit quęstio vna, quę monstratur per media multa, cùm aliqua ipsarum fuerint causa quorũdam, & fuerit primum ipsorũ dans semper principia in responsione quæstionis propter quid posteriori, quousq; ascendat ad causam primam in ipsis, quæ est causa omniũ ipsorum. vt in exemplo, si dicatur, propter quid Nilus multiplicat cursum suum in fine mensis? & dicatur, quoniam tempus istud assimilatur tempori hyemis: & si dicatur, propter quid assimilatur tem- C pori hyemis? & dicatur, propterea quòd cessat lumen Lunæ in ipso. & si diceretur, propter quid cessat lumen ipsius? dicetur, quia deficit in commistione sua cum Sole: coniunctio enim cum Sole est causa prima istarum causarum, & cursus Nili est causatum vltimum, intermedia vero sunt cãta & causę.

90 Dixit: Iam vero dubitaret aliquis de causa, quæ accipitur terminus medius, & de causato, quod est maior extremitas, & dicamus, si quem-

92 Dicamus igitur, si vnum non habuerit causas plures, & fieri posit, vt illud sit propter causam suã, iam monstrabitur vtrũque ipsorum per suum compar, sed, cùm monstrabitur causatum per causam ipsius, erit hæc dem͞rõ, quę exhibet causam, & existentiam: cumq; causa monstrabitur per causatum, hæc demõstratio tradet existentiam tantum: quẽ admodum ille, qui monstrat mortificationem foliorum ꝑꝑ congelationem lactis, & congelationem la- F ctis ꝑꝑ mortificationem foliorum.

93 Si vero res habuerit plures causas, non oportet, vt ostendatur existentia causæ propter existentiam causati. vt in exemplo, si monstraret aliquis, quòd A inest C per plura media, hoc est D & E, manifestũ, quoniam cùm est A, nõ sequitur ꝙ sit D & E, quoniã A est vniuersalius vtroq; ipsorum: cumq; est vl'e, non sequitur, ꝙ sit appropriatũ, hoc. n. declaratum fuit in præcedentibus.

G Et hoc, quoniam iam diximus, ꝙ
94 ex cõditionibus demonstrationum est, vt sint ex propositionibus acceptis vniuersalibus, & prædicatis per viam quid est: cumque hoc ita sit, oportet ꝙ terminus medius sit appropriatum subiecto prædicatum de ipso, & similiter terminus maior cum medio: igitur conuertuntur causatum & causa ex necessitate in huiuscemodi demonstrationibus: causa vero, quæ est cum hac dispõne, non potest esse, nisi super vno: quoniã ipsa est definitio rei, & defi-
H nitio non potest esse definitio plurium, quoniã ipsa excitat super substantia vnius, & quod excitat super re vna, sequitur, ꝙ sit vnum: quemadmodum constitutio terræ in medio inter Solem & Lunam, quæ est definitio defectus: & quemadmodum cõgelatio lactis in ligno, quæ est causa mortificationis foliorum.

95 Si vero non est medium causa essentialis, fieri poterit, vt res habeat plures causas, & ꝙ sit causatum, & nõ sit causa. vt in exemplo, quoniã causa essentialis in eo, qui est lon-
I gæuus, est vtique paucitas cholerę.

99 Et, si calor & humiditas sunt causa alia inexistẽs animalibus, & alijs ab animalibus, oportet, quòd transiliant huiuscemodi media in demõstrationibus in eo, quòd non sunt causæ veræ, neq; demonstrationes compositæ ex ipsis sunt demonstrationes veræ, sed existimatur, quòd ipsæ sunt demonstrationes absque eo, ꝙ sit ita, quoniam inueniri vtiq; causatum potest, cùm nõ sit causa.

96 Cùm vero sit terminus medius in huiuscemodi demõstrationibus veris ex parte, qua est essentiale, ex natura generis, in qua sunt istæ demonstrationes, sequet̃, si fuerit hoc K
genus secundum proportionem, vt terminus medius in ipsis dicatur secundum proportionem, & cõsimiliter si fuerit genus per consensum, erit definitio per consensum. & exẽplum eorũ, quæ dicuntur secundũ proportionem, est, vt dicatur, propter quid proportionabilia, cũ permutãtur, sunt proportionabilia? dicetur, qm̃ duplicia ipsorum, sunt cum conditione posita in rebus proportionabilibus. neq; simile est, vt dicat̃ de coloribus & figuris, ꝙ sunt vnum ſm proportionem, sed sunt vnum verbo tm̃: qm̃ similitudo in L
coloribus est, vt moueant visum in mẽsura vna, & in figuris, vt sint latera ꝓportionalia: & anguli ęq̃les.

Et hæc est differentia inter illud, 97
quod dicitur per cõmunitatem, & illud, quod dicitur per ꝓportionẽ: quoniam in eo, qđ dicitur per communitatẽ, inueniũtur definitiones vnæ secũdum proportionem, & in summa oportet, ꝙ accipiantur in demonstratione termini tres ęquales inter se, hoc est causa & causatũ, & illud cui est causa, qđ est subiectũ. M

Et si accipiatur subiectum appro- 98
priatius quàm terminus medius, & terminus medius appropriatior q̃ maior, non erit prædicatio per modum totius, quæ tradita fuit in principio istius libri: & notũ est, ꝙ hæc demonstratio est demõstratio, quæ est definitio perfecta in potentia: & notum est, ꝙ hæc demõstratio erit vtiq; per causam propinquam: & si aliquid habuerit causas plures, quarum aliqua sit propinquior alia, q̃ propinquior ex ipsis, erit propinquior prædicato in quæsito, non autem subiecto: quoniã terminus medius

medius

A medius est vtique definitio maioris extremitatis, quæ est prædicatum in quæsito, aut pars definitionis. Manifestum autem ex hoc visum fuisse Aristoteli, ꝙ ex conditionibus demonstrationis simpliciter est, ꝙ medius terminus sit causa maioris extremitatis, & ꝙ sit necessarius in eo quòd scitur hoc: & illud est, quoniam non verificatur ipsa absq; eo.

100 Dixitq;: Iã vero diximus de demonstratione ac syllogismo, & per quas conditiones ac proprietates perficit vtrũq; ipsorum: & manifestum, ꝙ cognitio de vno ipsorũ, annexa est
B cognitioni per alterũ, quodq; ipsa cõsuescunt consuetudine rei vnius.

101 Dixit: Vnde autem proueniat nobis scientia de principijs demonstrationis, quæ sunt propositiones primæ, & quomodo proueniat, & per quam potentiam assequimur has propositiones, hoc vtiq; apparebit, cùm præmiserimus, quòd scientia per demonstrationem non potest acquiri, nisi cùm noueris principia ipsius, quæ sunt propositiones immediatę: & hoc consimiliter etiam posteaquam pręmiserimus dubita-
C tiones congruentes. Dicamus igitur, an potentia, per quam scimus rem per demonstrationem, sit eadẽ potentia, per quã scimus principia demr̃onis, aut sit alia ab ipsa, & an ne principia demr̃onis, & illa, quæ sciuntur per demõstrationem, vtraque sciantur per demõstrationem, an vnum ipsorum sciatur ꝑ demonstrationem, & alterum per potentiam aliam. Principiũ autem istius intentionis est, vt inquiramus primo, an intellectus isti primi, qui sunt formæ, & intelligentiæ proueniant nobis à principio existentiæ: sed nos obliuiscimur ipsos non re- D
miniscentes, aut innouantur in nobis, posteaquàm nõ fuerunt. Atqui quòd fuerimus adepti ipsos à principio rei, & obliti simus eorum, ex ipso sequitur repugnans, quod est, vt possideamus scientias digniores & perfectiores scientia demonstrationis, & obliuiscamur earum: atqui, si posuerimus nos possidere ipsas, erit vtiq; per posterius: quomodo igitur verificabitur hæc positio cum eo, ꝙ ponamus, omne illud, quod scimus, atq; addiscimus esse vtiq; per cognitionẽ præcedentem? & sequitur propter hoc, ꝙ principia E
demonstrationis sunt mõstrata per demonstrationẽ: qđ est absurdum.

Dicamus igitur, ꝙ principia hæc 102
proueniunt vtique nobis ex potentia, & habitu, qui inest nobis per modum istius potentiæ, & habitus isti sunt, ex quibus proueniunt principia ista: & hæc potentia in æstimatione nõ est illud, cui prohibitũ sit esse in actu ea, quæ sunt principia.

Et hæc potentia inuenitur in om- 103
nibus animalibus: & hoc, quoniam in omnibus animalibus est potẽtia sensitiua: animal vero, in quo est F
potẽtia sensitiua, diuiditur duabus diuisionibus, & ex ipso est, per cuius imaginationem firmatur res, quam sentit post ascensionem sensus, & hoc est animal imaginans, & ex ipso est, cui non firmatur, & est non imaginans: & quod firmatur habet firmamentum, quod non deputatur simul cum eo, ꝙ duplicantur formæ super ipso, ꝙ occultatur ab ipsis similitudo, quæ est intra ipsa: & ex hac similitudine prouenit intellectum vniuersale in anima: quoniam hæc potentia ea est,

G qua acquiritur intentio rei sensibilis expoliatæ à consequente secundum visum: & hoc cum alteratione rei super ipsis pluribus vicib⁹ in in-
104 diuiduis pluribus. Quoniam vero potentiæ imaginationis & memoriæ acquirunt vtiq; dispositiones à sensu, erit existimatio istarum duarum potentiarum in homine à sensu: & si vniuersale proueniẽs accipitur à rebus voluntarijs, erunt intelligibilia prouenientia ab ipso principium rebus artificialibus, si vero accipiatur à rebus existẽtibus, erũt principiũ scientijs speculatiuis.

105 Cumq; res ita sit, habitus isti intel
H ligibilium non prouenient nobis à principio rei, neque nos acquirimus ipsos ex habitibus, qui sint reputatiores, neque ex scientijs stabilioribus, sed innouantur vtique nobis ex alteratione sensus vice post vicem in indiuiduis multis.

106 Quemadmodum accidit in prælio, cùm disturbatur ordo pugnantium in victoria, quia redit vnus, & stat, & post hoc secũdus, & post hoc tertius, quousque perficiatur ordo: consimiliter etiam se habet dispositio vniuersalis à sensu, quoniam, cùm annectitur sensui sensus secundus, & secundo tertius, innouatur
I intentio vniuersalis: & propterea innouatio ipsius est per modum inductionis in particularibus, & secundum modum istum est innouatio vniuersalis ex sensibilibus.

107 Dixit: Potentiæ vero intelligibiles, per quas verificamus, diuiduntur duas in partes, & ex ipsis aliqua K est, quæ verificatur aliquando & falsificatur: quemadmodum potentia opinatiua & existimatiua, & ex ipsis aliqua est, quę verificatur semper, quemadmodum scientia proueniens ex demonstratione, & ab intellectu, quæ sunt propositiones primæ: & non est genus vnum ex apprehensibilibus magis verum q̃ scientia, nisi scientia proueniens ex propositionibus apprehensibilibus ab intellectu: & propterea principia demonstrationis sunt magis in capitulo veritatis, quã scientia proueniens per demonstrationem: si L quidem principia non sciuntur per demonstrationem, sed sciuntur per intellectum: quoniam non est hic aliquid assequẽs illud, quod est verius demonstratione, nisi intellectus: & ꝓpterea intellectus est principium principiorum, & omnes istæ potentiæ, cum hoc, quòd perueniunt ad illud, cuius sunt potentiæ, sunt secũdum vnum exẽplum, hoc est, potentia proportionis sciẽtiæ ad illud, quod scitur, potentia ꝓportionis intellectus ad principia.

Hic autem perficitur tractatus iste secundus Libri de Demonstra- M tione Aristotelis: & est expositio filij Rosadis. Laus Deo.

Auerrois Mediæ expositionis in Librum Demonstrationis Aristotelis finis.

AVERROIS CORDVBENSIS

Epitome in Lib. Logicæ Aristotelis.

Abramo de Balmes interprete.

PRAEFATIO AVTHORIS.

B INTENTIO in hoc sermone ē colligere sermones necessarios ī hac arte Logicę ad cognitionē regularū partium formationis & verificationis, q̄ fiunt in tota arte Logicæ: dico in quinq; artibus, qđ est necessariū pro maiori parte: & eo magis pro addiscēdo artes, q̄ iam perfectæ sunt ſm id, quod sunt nostro tpe: & hoc pro maiori parte artiū, & præcipue Medicinę, & cæterarum. Veruntā sermo de reb⁹, ex quibus cōponuntur & fiunt sermones isti, aut erit inutilis ad disci-
C plinam artiū, quæ iā perfectæ sunt, aut erit vtilis ſm modum melioris, nō modo necessario. Petitio aūt melioris hoc nr̄o tpe est quodāmodo impośis. & cū toto hoc erit itaq; sicut introductio ei, qui inueniet sibi quietē & solertiā, & voluerit esse ꝑfectus in partibus huius artis. Nos itaq; incipiemus sermonē harū partiū ab ea, quæ est magis cōis q̄ aliæ partes, quia illa est disciplina ordinaria. sin aūt, oporteret ꝙ repeteretur res vna eadem multotiens & deinde post hoc ꝓcedemus ad illud, quod appropriat vnumquodque eorum.

Dicamus itaq;, ꝙ ex quo fuerunt oēs qōnes, quarum cognitio appetiť in oībus artibus speculatiuis duarū specierū, videlicet formatio, & verificatio. Et fuit formatio id, qđ est intellectus rei per id qđ cōstituit substantiā suā, vel per id, qđ existimať ꝙ cōstituat substantiā suā, & erit id, de quo quæritur vt plurimū dictiōe quid. Et verificatio est intells rei, per id quod dr̄ ipsius dispō quædam: & est id, de quo q̄ritur vt plurimū dictione, vtrū, sicut est dictū nr̄m, vtrū vacuū sit: & cū dictione, an, vt est dictum nr̄m, an mundus sit nouus. Et hęc species qōnis est, qua quęritur à nobis semper dictione, an, & an mūdus sit nouus, fuit qđ q̄ritur à nobis. Et oportuit ꝙ præcedant quamlibet istarū discipulo duæ partes notitiæ, aut agens, aut dirigens. Dirigēs quidem ad formationē est, q̄ significať per dictionē separatā: agens vero est ex rebus, quibus sibi constat res, & illæ sunt partes definitionū, & definitiones. Verificationis vero dirigens est detentio veritatis apud qōnem duarum partium oppositionis: sed agens ipsam est syllogismus. Et hęc

E (margin) Quid sit Formatio & qd Verificatio.

F (margin) Quæ sit notitia agens, & q̄ dirigens.

G ars est, quæ tradit dispõnes & regulas, quibus dirigitᷣ intellectus ad has duas notitias, hoc est ad formationem, & verificationẽ. Sicq; diuidemus perscrutationẽ huius artis necessario ad has quatuor ptes. Et incipiemus à tractatu significationis dictionum in vl̄i. Deinde procedemus ad sermonẽ de reb⁹ simplicibus agẽtibus formationẽ. Vlterius procedemus ad sermonẽ de reb⁹, quibus opposita sunt opposita, adeo ꝙ veritas transeat in vnã earũ. Postea loquemur de syll̄o, & speciebus eius simpliciter. Rursus progrediemur ad id,
H quo proprie terminantᷣ singulę formationes, & verificationes simpliciter: & illa est disciplina propria, quę fit in singulis quinq; artiũ, dico demonstratiuã, & Topicã, & cæteras.

E P I T O M E
IN LIBRVM
Prædicabilium.

Sermo in significatione dictionum. Cap. 1.

De Aequiuocis.

I Omina quędam sunt æquiuoca, quorũ singula significãt rẽ plus quam vnã. Et hæ res sunt, inter quas non est cõuenietia aliqua penitus: sicut almisteri, qđ est canis in lingua Arabum, quod dr̄ de sydere, & de latrabili. Vel quæ cũ ipsorum diuersitate cõparabuntur ad principiũ vnũ: sicut si comparentᷣ ad efficiens vnum, aut ad finem vnũ, aut ad subiectum vnũ. & istæ res comparatæ ad rem vnam ex eis sunt quæ cõueniunt in ea hac re, ad quã comparãtur. sicut est nomẽ entis, quod dr̄ de substantia, quantitate, & qualitate, & cæteris prædicamentis. & sicut caliditas, K quæ dr̄ de igne, & cæteris rebus calidis. Et eorũ sunt quæ dñr nomine deriuato à nominibus, vt si dixeris phlebotomum medicinalem, locũ bonum & domum bonam, veram seruitutem, & veram sapientiam.

De Analogis.

ET rerum comparatarum ad rẽ vnã, quędã cõparãtur ad ipsam ſm prioritatẽ, & posterioritatẽ, sicut est cõparatio multorũ prædicamentorũ & specierũ eorum ad substantiam. Et earũ sunt, quarũ cõparatio ad ipsam est in gradu vno. Et earũ L sunt quarũ cõparatio fuerit ad res diuersas consil̄es. sicut est principiũ, quod dr̄ de corde aĩalis, & de fundamento domus, & de extremo viæ. vel erit eis ad rem vnã cõparatio diuersa, ac si diceres vuam vinosam, & faciẽ vinosam. Et istæ species, exceptis primis duabus speciebus, sunt notæ in noĩbus analogis. Sicq;, qñ intenderimus formationẽ illius, qđ sign̄at nomen æquiuocũ, vel analogum, continget, vt diuidamus istas res, super quas sign̄ant nomina, & quæremus in singulis earũ formationem in eo quod determinat ipsam. & si non, errabimus, & accipie- M mus res multas, ac si essent res vna.

De Synonymis.

ET eorũ sunt noĩa synonyma, & sunt noĩa plura significantia vnam rẽ: sicut vestis, tunica, & indumentũ, & ipsum est oĩno contrariũ nominis ęquiuoci, & decebit in hoc apud qõnem formationis, ꝙ nõ aspiciamus multitudinem nominum.

De Vniuocis.

ET eorum sunt noĩa vniuoca, & sunt noĩa sign̄antia sup vnã rẽ cõem plurib⁹ rebus spẽ vel numero, sicut aĩal & hõ, quorũ vtrũq; sign̄at super rem vnã. & in hoc nõ accidet error

A error apud formationem penitus.

De disperatis. ET eorum sunt noĩa disperata, & sunt ea, quorũ vnumquodq; significat super rem aliã ab ea, quã significat aliud: sicut substantia, & quãtitas, & situs. Et cõtingit his duabus speciebus vniuocis & disperatis, ꝙ sint dictiones conuenientes reb⁹: & ideo ipsa sunt, quibus magis vtitur processus demonstratiuus.

De translatis. ET eorum sunt noĩa translata, & sunt ea noĩa, q̃ transferuntur rebus artificialibus à rebus vulgaribus, vel ex siẽtudine earũ rebus vulgaribus, sicut alzamaz in lingua Arabũ, quo vtunť in arte scriptoria, & B arte tribuendi bestias admissarijs, vel per dependentiã earum ꝼm alios modos depẽdentię, sicut vocatur sermo artium noĩe efficientis sui apud vulgares, vel à fine suo, vel parte sui, vel aliquo accidentiũ eius. Et de his itaq; conuenit, ꝙ non intelligamus ab eis significationẽ publicam vulgaribus, qñ vtimur eis in artibus.

De accõmodatis. ET eorũ sunt noĩa accõmodata, & sunt q̃ accõmodanť rei absq; hoc, ꝙ sit gradus suus ꝼm ipsum, & hæc est dr̃ia inter ipsum & translatum. Et diuisiones suæ primæ sunt C ꝼm diuisionem nominis translati.

De cõi & speciali. ET eorum sunt quæ dñr ꝼm cõe & speciale, sicut est nomẽ, quod dr̃ de genere aliquo & dr̃ de specie eius, sicut hoc nomen almisteri, qđ dr̃ Arabice de omnibus astris cœlestibus, & dicitur de astro singulari stellarum erraticarum, & sicut accidens, quod dicitur de accidente scripto in ista arte, & de proprio.

De Denominatiuis. ET eorum sunt noĩa denominatiua, & sunt illa, quæ dñr primo de re denudata in intellectu ab omni eo qđ secum ligatur, & deinde transmutať trãsmutatione significãte super intentiones istarũ rerũ in subiecto: sicut hæc dictio albedo, q̃ sigñat primo super rem denudatã in intellectu, & vlterius transmutať ad albũ, & sigñatur per ipsum super rẽ inuẽtionis albedinis in subiecto. Et nomẽ, cuius est consuetudo ꝙ transmuteť, ipsum est exẽplare primũ, & illud, ad qđ transmutatur, est denominatiuum. Et in hoc iã solent errare in speciebus elenchorũ. & hoc cõtingit in eo, quod fuerit siẽe exẽplari primo, & ipsum est in rei veritate denominatiuũ. & si dixeris denariũ impressionem principis, hoc est im- E pressum à principe. & aliqñ erit ecõuerso, hoc est, ꝙ illius figura sit figura nominis denominatiui, & ipsum non sit denominatiuum, vt viuum, qđ significat oppositum inanimati.

Sermo de rebus agentibus formationem. Cap. 2.

ET res incomplexę vel sunt vl̃es, vel particulares. Et vl̃e est res, cui possibile est ex substãtia formationis eius in intellectu solo ꝙ prædicetur de pluribus q̃ de re vna: sicut aĩal & homo, & hoc siue poẽe sit inueniri extra intellectũ, siue impossibile sit: sicut est dispositio Solis & F Lunæ, quorũ impossibile est ꝙ inueniatur plusquam singulare vnũ de eis, nisi ex eo ꝙ ipsum est vl̃e. Veruntamen singulare est id, quod impossibile est ex substantia formationis eius ꝙ prædicetur de plusquã singulari vno, nisi ꝙ ipsum iam accidit sibi ꝙ comparetur rebus pluribus cõparatione vna ꝼm modum aliquẽ. sicut homines, qui cõparantur patri vni, aut patriæ vni. & existimatur in eo ꝙ ipsum assimiletur vl̃i. sed dr̃ia inter duas comparationes est manifesta,

G festa,& illa est, quia pater nõ est res vna inuenta in filijs, & cõis ẜm modum, quo vle inuenit in singularibus suis cõe eis: sicq; comparatio vlis vnicuiq; singularium est cõparatio vna per se oĩbus modis,& cõparatio patris vnicuiq; filiorũ eius est diuersa, quia cõparatio ipsius suo filio Socrati est alia à comparatione sui Platoni filio eius. Proprietatum itaq;, quibus differt vle à singulari earum est, quia singulare impole est, ꝙ conueniant in eo plusquam vnũ, & vle possibile est in eo hoc. Et earum est, quia vle est inuariabile, & singulare

H est variabile: & ideo fuerunt sua prędicata necessaria ex quibus componuntur, sicut dictum nr̃m, ꝙ aĩal sit sensitiuum, & ꝙ triangulus habeat tres angulos æquales duobus rectis. Et earum est, quia iudicium supra singulare est iudicium supra finitũ, & iudicium supra vle est iudicium supra infinitum: quia, qñ iudicaret sensus supra animal, esset iudiciũ supra singularia infinita. Et ex hoc æstimatur, ꝙ hæc comprehensio sit alterius virtutis à virtute, quæ cõprehendit singulare, & est virtus, q̃ vocatur intellectus. & oĩno itaq; inuẽ-

I tio vlis est res manifesta per se, & est vna ex rebus, quas præsupponit ista ars vt principium. Et vlia incomplexa sunt quinq;, Genus, Species, Differentia, Proprium, & Accidens.

Sermo de vniuersalibus incomplexis. Cap. 3.

Sermo de Genere, & specie.

GEnus quidem, & Species dr̃ vtrunq; eorum in ordine ad alterutrum: & ideo, cùm fuerint vlia plusquam vnum notificantia de singulari quid est, & fuerit aliquod eorum magis vle quam alterũ, magis vle est genus, & magis determinans est species. Et si fuerit in eis vle, quo

K non est magis determinãs, ipsum est spẽs, & nõ est genus, & vocatur spẽs specialissima, si inueniatur in eis. Gratia exempli corpus nutribile, & aĩal omnia quidem sunt vlia notificantia de singulari homine determinato quid, & pars eorum est magis vlis alia parte, & corpus est vle, quo non est vlius, & homo est determinans, quo non est magis determinans, & quæ sunt inter ea sunt vlia & determinantia, determinant quidẽ quod est eis superius, & vle ei, quod est sibi inferius. Sicq; genus ẜm hanc sum- L mam est vlius duorum vlium, quo respondetur in rñsione ad quid est singulare, quod videmus vel sentimus via vniuersali & species est determinantius eorum. Et specierum quædam sunt diuisiuæ, & quædam non diuisiuæ: & diuisiuæ sunt, ad quas diuiditur genus diuisione prima: sicut est diuisio animalis ad ambulans, & volans, & natans. Et non diuisiuæ sunt, quæ sunt sub generibus diuersis: sicut homo & aquila: quoniam genus hominis est ambulans, & genus aquilæ est volans.

M Sermo de differẽtia

ET differẽtia est vle separatum, quo discernitur q̃libet species distincta ẜm substantiã suã à specie ei conueniente in suo genere, sicut est dr̃ia hoĩs per rationem ab asino & equo. Et genus cõicat dr̃iæ, ex eo ꝙ ipsum notificat de specie substantiam suam. Et differt ab ea, ex quo genus est, quo ex sua substantia discernitur aliud, quod cõuenit in eo: dr̃ia vero notificat id quod proprie concernit ab alio ex sua substantia. Et in summa genus est, quod dr̃ in responsione ad quid est: & dr̃ia dr̃, in responsione ad qualis res est.

Et

A Sermo de Proprio. ET proprium est vle incomplexum, quo differt quælibet specierũ diuisiuarũ à specie conuenien te sibi in genere, sed non s̄m suam substantiam: & per hoc differt ab ipsa dr̃ia, & cõicat secum, ex eo ꝙ conuenit speciei, cui inuenitur semper.

Sermo de Accidēte. ET accidens est vle incomplexũ, quod inuenitur generi, vel speciei, aut magis vle, vl magis determinans eis. Et est duarum specierum, separabile, & inseparabile. Exemplũ vlis inseparabilis est nigredo corui: & exemplum separabilis caliditas aquæ. Et exemplum determinantis B inseparabilis est simitas nasi, & exēplum determinantis separabilis est depilatio capillorum, & excoriatio cutis. Et illo in sũma vtimur vt plurimum in dr̃ia speciei à specie, & singularis à singulari. Et magis perfectæ dignotionis ex eis est determinans inseparabile, & post ipsum vle inseparabile: separabilis vero dr̃ia est in cõparatione ad singulare determinatum & in hora determinata, sicut si dixeris, qñ receperit capiti suo coronam auream magnã, & in dextris suis aderit laudans, & sinistris vituperans. Et proprium & accidens C conueniunt, ex eo ꝙ ipsa non inueniuntur nisi in prædicamentis accidentium, sed genus, & dr̃ia iam inueniuntur in substantia, & accidente: veruntñ inuẽtio eorũ est ex eo ꝙ notificatur quid est singulare substãtiale, sicut est animalitas & humanitas: & ratio est, quia quodlibet notificat de Socrate demſato substantiam suã: & ideo describuntur vlia substantiæ, ex eo ꝙ ipsa notificãt de singularibus suis substantiam suã: veruntñ inuentio eorũ in accñtibus est, q̃ notificant ẽt de singulari accidentis substãtiam suã: sicut color, & D albedo, & disgregans visum, quorũ quodlibet notificat albedinẽ demõstratam s̄m substantiã suã: nec nocebit, si vtent istis s̄m consuetudinẽ eorum ĩ distinctione inter p̃dicata substantialia, q̃ notificant de singulari substantiã suã, siue fuerit singulare substãtię, vel singulare accidentis. Et inter prædicata accidentalia sunt illa, q̃ non notificant de singulari, super cuius substãtia p̃dicãtur, locũ inuẽtionis & ablationis, cũ dicam⁹, ꝙ, qñ fuerit res aliqua vlis denoĩata per plusquã vnã rem, dũ re- E mouebit denoĩatio, remouebit ista res, & dũ inueniet, inueniet ista res, illa res est p̃dicatum determinatum substãtiale: & hæc est dr̃ia. Et denominatio, q̃ dũ remouebit remouebitur ista res, & dũ inuenietur, nõ inuenietur ista res, ipsa est genus: sicut ẽ dispõ aĩalitatis & humanitatis, & coloris & albedinis. Veruntñ species vltima ipsa nõ p̃dicabitur nisi de singulari, & ideo non cõponitur ex ea enuntiatio vlis. Et differt à genere, quia dũ species inuenitur, inuenitur genus: & dũ inuenitur genus, nõ inuenitur species, & dũ remouebitur F genus, remouebitur species: & dum remouebitur ipsa, nõ remouebitur genus, & ideo dr̃ de genere, ꝙ ipsum sit prius specie s̄m naturã. Et in isto loco, licet sit error, tñ est in eo vtilitas aliquo modo, & est modus, quo vtunt in proiectione numerorũ ad standũ super errorẽ si fueris in illis. Sed fallacia hui⁹ loci est, quia aliqñ inuenitur alicui rei affirmatio necessaria, & dũ imaginabit remotio illius, remouebit res, & non habet res consistẽtiam per ipsam. Exemplum huius est risibilitas & rõ, quia dum remo-

G remouebis risibilitatẽ, remouebitur ratio, cùm fuerit risibilitas necessario cõiuncta rõni, & sic dum inuenitur ipsa, inuenit̃ & rõ. Nec ẽt quicquid remouetur ad remotionẽ sui res aliqua, & nõ inuenit̃ ista res in inventione sui, illud est genus: qm̃ accidens vl'e connexum habet istam dispõnem. Veruntamen, dũ fuerint remotio & inuentio primæ, & ẽm substantiam, verificabitur locus.

Sermo de rebus Compositis. Cap. 4.

RES quidem compositæ ex istis incõplexis sunt duarũ specierum. Vna est, cuius cõpositio est cõ-
H positio enuntiationis, & ipsa est, cuius viæ est, ꝙ verificet̃ vel falsificet̃, & sermo iste est ex appropriatis sermonibus veris. Et spẽs secunda compositionis est cõpositio conditionis & copulatiõis, & ipsa est cõpositio, q̃ non verificatur neq; falsificat̃, sed vtimur ea in formatione. Et est triũ spẽrum, videlicet, definitio, & descriptio, & sermo, qui non est definitio neque descriptio. Sicq; definitio est sermo, cuius cõpositio est condõnis & copulationis ad intellectionẽ definiti per res substãtiales, quibus est sui consistentia, & ipsa cõponitur ex
I genere & dr̃ia. Et descriptio est sermo, cuius compositio est condõnis & declarationis declarantis rẽ, super quam sign̄at, nõ ꝑ omne id, quod cõstituit substãtiam sui, & ipsa est, quę cõponitur ex genere & proprio. vt si diceremus de hoĩe, ꝙ ipse sit animal politicũ: vel ex genere & accidẽtibus, vt si diceremus de hoĩe, ꝙ ipse sit aĩal educãs suã prolem cõsilio & prudentia: vel ex genere & accidẽte, vt si diceremus de hoĩe, ꝙ ipse sit animal scribens. Et sermo, qui non est definitio neq; descriptio, cõponitur

Quid sit definitio

Quid sit descriptio.

Quid sit sermo, q

ex specie & accidente, sicut est dictũ K nostrũ de Socrate, ꝙ ipse sit homo albus: vel ex accidentibus, sicut dictũ nostrum de Socrate, ꝙ ipse sit optimus scriba, mercator callidus. Et iste est proprius formationis rhetoricæ. sed definitio est formatio demr̃atiua, i. completa & perfecta. & descriptio est infra eã, & est propria libro Topicæ. Sicq; ista est summa rerum, quibus cadit formatio in vl'i in omnibus artibus quinq;. Et qm̃ decem prædicamenta adiuuant formationem, decet quòd loquamur & reminiscamur de eis quicquam, licet nõ sit notitia eorum necessaria L isti intentioni, quam intendimus.

nõ ẽ nec definitio nec descriptio.

EPITOME
IN LIBRVM Prædicamentorum.

Sermo de Prædicamentis. Cap. 1.

T vl'ia sunt duarũ specierum: prædicatum, quod prædicat de eis ꝑdicatione nãli substantiã suam & quidditatem suã. Exemplũ hui⁹ est aĩal, M iam.n. ipsum notificat de oĩbus suis subiectis, quę sunt homo, & equus, & Socrates, & Plato, substantiã suã, & quiditatem suã. & conueniẽs est, ꝙ rñdeatur per ipsum in rñsione ad quid est quilibet eorum: & istud est vl'e substantiæ. Et alia species notificat de subiectis aliquib⁹ quid sunt, & de subiectis alijs res exeuntes à quiditate eorum. Exemplum huius color. ipse. n. notificat de albedine, & nigredine quiditatem vtriusq;, & notificat res exeuntes à quiditate sua,

A sua, dum accipitur noīe suo denominatiuo,& p̄dicatur de aliqua substantia, sicut est dictum nr̄m album & nigrū:& istud est vl'e accidentiū. Et singularia ēt sunt duarū sp̄erum: singulare, quod non p̄dicatur de aliquo oīno prędicatione ƒm viam naturalem, & ipsum est singulare substantiæ: & singulare, quod nō notificat in p̄dicatione aliquid de aliquo aliquid quiditatis suæ, sed rē exeuntem à quiditate sua,& ipsum est singulare accidentis. Et dum fuerit hoc isto modo, iā substantia in vl'i, siue vl'is fuerit vel singularis cū proprieta
B te sua, non notificat de subiecto oīno rem exeuntē à quiditate sua. Et accidens ēt in vl'i, siue vl'e fuerit vel singulare, cū ꝓprietate sua est, ꝙ ipsum notificet semper rem exeuntem à sui quiditate. Et genera istorum vl'ium suprema ipsa sunt, q̄ vocātur p̄dicamenta, & ƒm quod numeraue runt ea Antiqui, sunt decem, Substā tiæ, & nouem accidentium, q̄ sunt Quātitas, Qualitas, Qn̄, Vbi, Situs, Relatio, Habitus, Actio, & Passio, & nos describemus vnūquodque eorū eo breuius, quo possibile est nobis, licet ƒm plurimum non sunt necessa
C ria propter intentionem nostram.

Sermo de Substantia. Cap. 2.

ET substātia est, cuius p̄cessit descriptio. Et vl'issimū genus, qđ reperit̃ in ea, est corpus, & definitio sua est, ꝙ ipsum sit res, cui est longitudo, & latitudo, & ꝓfunditas, & in summa cui sunt dimensiones. Vlterius sub eo est nutribile, & nō nutribile, & ingrediūtur sub eo sp̄es multæ, & rursus aīal sub nutribili: amplius sub aīali sp̄es vltimę ingrediētes sub eo, sicut hō, & equus, & asin⁹. Et Arist. vocat intentiones substātię subās sc̄das, & vocat singularia sua D substantias primas. quia intētiones suę vl'es fuerunt equidem inuētæ in singularib⁹ suis, & nisi fuerint singularia sua, fuisset qđ ęstimatur in aīa vanū. sed sua singularia cū hoc sunt directio ad i p̄orū vl'itatē: qa dū intelliget̃ vl'itas sua, impoſſ'e est, ꝙ intelligatur sine illis. & ideo fuerūt substā tiæ, & quanto fuerit genus superius, tanto erit ipsius indigētia plurium subiectorū: quia indigentia est generi pro sui inuētione sp̄erum, q̄ sunt sub eo, & speciebus singularium. & ideo fuerunt sp̄es proximæ magis veræ in noīe substantiæ. sicq; & notifi E catio sua singulariū est magis perfecta, & magis determinans. Veruntn̄ vl'ia accidentis, qm̄ non notificāt de singularibus substantię quiditatem suam, non fuerunt substantiæ.

Sermo de Quantitate. Cap. 3.

QVantitas aūt est oīs res poſſ'is ꝙ mensuretur ꝑ partē sui, vel per quantitatē, q̄ est ęqualis parti suæ. Et ipsa in summa est septē generū, Numerus, & Corporeitas, quę est essentia longitudinis & latitudinis & profunditatis: & Sup̄ficies, & Linea, & Orōnes, & Tp̄s, & Loc⁹. Et quantitatis q̄dam est discreta, & q̄- F dam est cōtinua. Et discreta est, quę hēt partes in actu indifferenter, siue fuerit contigua vel disiūcta. Et continua est, q̄ nō habet partes in actu, sicut linea vna, & sup̄ficies vna, & ipsa diuidet̃ in duas medietates, & medietas ī duas medietates, & sic in infinitū. Et quantitatis ēt est quædā, cui⁹ partes h̄nt sitū partis iuxta partem: & q̄dam est, q̄ nō habet situm: dico partes suas adinuicē. Sicq; cui⁹ partibus est situs partis iuxta partē est, cui⁹ partes inueniūtur simul, & fuerit

G fuerit q̃libet pars sua ex quodã latere, & fuerit latus illud determinatũ, ac si dixeris de superiori & inferiori, & fuerit pars, q̃ sequitur istam, in ordine determinato. Et plurimum, de quo est manifestũ hoc, est in animali, & homine, cuius partes non sunt siles. Etiam possibile est, ꝙ imaginetur hoc in homogeneo ſm proportionem. Exemplũ huius est, ꝙ imaginetur in ista portione auri, ꝙ in ea sint partes, quę sunt superiores, & partes aliæ consequẽtes ipsas. Et cuius partes non hñt situm partis iuxta partem, est, cui deficit cõditio vna H ex istis conditionibus, vel plusquam vna ex eis, sicut est tp̃s, & numerus, & orationes. Sicque istæ sunt partes quantitatis maximæ. & ipsæ sunt discretum, & continuum, habens situm, & non habens situm.

Sermo de Qualitate. Cap. 4.

QValitas autẽ est vl'r dispositio, qua interrogat' de vnoquoq; singulari qualis est. Et diuiditur in quatuor genera: in habitũ & dispositionem, in quod dr̃ ſm potentiã naturalem & impotẽtiam nãlem, & in qualitatem passibilem & passionẽ, & in qualitatẽ, quę est in quantitate I inquantũ ipsa quãtitas est. Veruntñ habitus & dispõ sunt duarum specierum. Quarũ altera est dispositio in aĩa, sicut sunt sciẽtiæ, & mores, & artes, & in summa dispositio attingens aĩam, aut per volũtatẽ, aut per naturam & formationẽ. Et secunda species est dispositio, q̃ est in animato inquantũ ipsum est aĩatum, sicut est sanitas & ęgritudo, & q̃ fuerit huius, adeo ꝙ difficilis sit sui remotio, appropriabitur nomine habitus, & quæ est velocis remotionis vocabitur dispositio. Veruntñ quod dicitur ſm potentiam naturalem, iam illud est dispositio qua agit rem facile & patitur difficile, sicut est res dura. Et quod dicitur impotentia naturalis est oppositum istius, & est dispositio, qua conuenit rei pati facile & agere difficile, sicut est res mollis. K

Et qualitas passibilis est duarum spẽrum: species, quę est in corpore, sicut sunt colores, & sapores, & odores, & in summa sensata: & spẽs quæ est in anima, & sunt accidentia animæ, sicut sunt timor, & pietas, & pudor, & accidẽtia hæc in corpore animato sunt primi generis. Et quod fuerit hmõi velocis remotionis, vt L plurimũ appropriatur nomine passionis, & quod tardæ, vocabit' qualitas passibilis. Et species quarti generis qualitatis sunt, sicut rectitudo, & curuitas, & figura, & in summa qualitas, quæ est in quantitate, inquantum ipsa est quantitas.

Sermo de Relatione. Cap. 5.

ET relatio ẽ habitudo inter duas res, quarum, dum denoĩabitur per eam vtraq; illarum, cogitabitur substantia sua in relatione ad alterutram. qm̃ si fuerit pater, certe ipse est pater filij, & si fuerit filius, certe ipse est filius patris. & ambo subiecta istius habitudinis, q̃ est relatio, M iã accipientur noĩbus suis significãtibus super ea ex eo ꝙ eis fit ista habitudo, sicut sunt paternitas & filiatio. & ſm istum modũ erunt relatiua, & cõicabitur eis definitio relatiuorum, & ipsa est ꝙ vtriusq; eorum substantia imaginetur in ordine ad alterutrum. Et aliqñ accipiuntur nõ ſm noĩa sua significantia super ipsa ex eo ꝙ sũt relatiua, sed ex eo ꝙ sint in p̃dicamẽto vno, & dicetur vnum corũ in habitudine ad alterum ſm

aliquas

A aliquas dictiones respectus solũ, sicut est dictum nostrũ, quo dicimus bouem ad Socratẽ: dum accipietur ſm istum modũ, non verificabitur de eis definitio relatiuorum, qm̃ nõ concipitur bos in habitudine ad Socratem, neq; Socrates in habitudine ad bouem. Et dũ accipientur nominibus suis sigñantibus super ipsos ex eo ꝙ sunt relatiua, & dicetur bos emptus est à Socrate emente, conueniet ei tunc definitio relationis. Et ideo pcipiebat ibi Arist. istud ex eo, ꝙ q̃dam relatiua sunt, quibus non sunt noĩa. Sin autẽ, caderet error, & B existimabitur de eis ꝙ sint de relatiuis, q̃ nõ sunt ex relatiuis. Et sic accidet error in eis, dũ accipiem⁹ vnum eorũ noĩe suo sigñante sup ipsum, ex eo ꝙ esset de pdicamento alio: ac si dixerimus seruũ Socratis, ꝙ seru⁹ fuerit sign̄ans super rem relatiuã, & Socrates sign̄at super rem non relatiuam. Et proprietas relatiuorũ est, dum accipientur cũ ista conditione, ꝙ dum inuenietur vnum eorũ, inuenietur & alterũ: & istud dũ cõditionabitur in eis, ꝙ inueniantur in potentia simul, vel in actu simul. Exẽplum huius est, embryo iam est sen C tiens in potentia, & sensata sua sunt in potẽtia, & dũ erit sentiẽs in actu, erunt sensata sua in actu. Et ex proprietatibus suis ẽt est, ꝙ dũ accipientur ſm istum modũ, regrediat̃ vtrunque eorũ super alterutrũ conuertibile, quia dñs est dñs seruo, & seruus est seru⁹ dño necessario. Et sic dum cognoscit̃ vnũ eorũ perfecte, cognoscitur alterũ necessario. Et noĩum relatiuorum sunt quędã species, quorum nomina sint dr̃ia & distincta, sicut pater & filius. Et eorũ sunt, quorum nomina sunt denominatiua ab aliqua re, sicut emptor & emptũ, D quę sunt denominatiua ab emptione. Et eorum sunt, quorum nomen vnius est deriuatum ab altero, sicut scitum & scientia. Et eorum sunt, quorum nomina simul sunt vnum nomen, sicut socius & riualis.

Sermo de Quando. Cap. 6.

ET qñ est habitudo rei ad tẽpus determinatũ, quod coæquatur inuentioni rei, vel tp̃s, cuius coęquatum est pars. Tp̃s aũt est terminatũ ſm remotionem sui à præsenti prædicamenti ſm pręteritum, vel ſm futurum: sicut si dixerimus, qñ fuerit nouum tale, & dicetur in die tali, vel E in anno tali: & ipsum est manifestũ, ꝙ ipsum fuerit in anno tali, pp esse ipsum in die tali, & in die, pp ipsum esse in tp̃e coæquato inuentioni ipsius, & cõnexo ei: & ideo fuit illud tempus suum primũ, & cætera tp̃a, quibus rñdebatur in rñsione ad qñ, ipsa erunt secũdaria. Et dictione qñ aliqñ vtũtur etiã in interrogatione duorum finium inuentionis rei, sicut si dixerimus, qñ natus est talis, & qñ morietur. Et istæ duæ partes, quibus respondetur in intellectione qñ, sunt sicut species istius generis.

Sermo de Vbi. Cap. 7. F

VBi autem est habitudo corporis ad locum suũ: sicut si dixerimus, vbi est Socrates? & dicetur in in domo, vel in platea. Et huius etiã quoddam est primum, & quoddam est secundarium. Sicque primus est ille, qui circuit corpus coniunctum super ipsum, qui non separatur ab eo. Et locus secundarius est, cuius primus locus est pars. Verbi gratia, quia locus primus terrę est aqua circuiens ipsam, & locus secundarius est finis aeris, & magis remotus isto

G est finis ignis vel ipsius orbis, sicque terræ maior pars ei⁹ est in fine aeris, quia est in fine aquæ, & sic ipsam esse relatã ad singulos fines est ob finẽ ei determinatum. Et vbi est de reb⁹ necessarijs entibus naturalibus.

Sermo de Situ. *Cap.* 8.

SItus autẽ est habitudo q̃dã inter partem determinatã corporis ad partẽ determinatam loci, q̃ habitudo est obiectio obiectionis ad partẽ. & ipsa inuenit̃ in omni corpore naturali, qm̃ non euadet ab vbi, & homo maxime inter alia aĩalia. sicut sunt statio, & sessio, & supinatio, &
H cætera. Sicq; quãto magis multiplicabuntur situs aĩalis, tãto est pluris quietis. Veruntñ differunt situs isti, propterea quia partes, q̃ fuerunt alicuius in aliquo situ, vertũtur ad partes determinatas loci, q̃ mouentur ad motum situs. v.g quia stantis caput erit conuersum ad partem aeris aliam à parte, ad quam erit conuersum caput sedẽtis, & sic de vnaquaque parte ipsius. Et corpora cũ hoc ꝙ inueniatur eis situs à locis continentibus ipsa, iam inueniuntur eis situs à locis exeuntibus ab illo, nisi quia istud eis certe est propter situm
I eorum determinatum.

Sermo de Habitu. *Cap.* 9.

HAbitus est habitudo corporis ad ambiẽs ipsum, vel partem sui, dum fuerit ambiens motum ad motũ ambiti ab eo. Et ille est duarum spẽrum: naturalis, sicut est cortex arboris & corium animalis: & artificialis, sicut est indumentum.

Sermo de Passione. *Cap.* 10.

PAssio aũt est transmutatio rei à dispõne in dispõnem, & cõmutatio partiũ rei trãsmutabilis. verũtamẽ dr̃ de illo ꝙ sit transmutabile, quatenus pseuerat in ista dispõne, K & ideo impossĕ est in eo quod perseuerauerit in ista dispõne, ꝙ attinxerit partẽ nouã, neq; partem priuatã, neq; ꝙ impediat hoc. Et non est differentia inter dictũ nostrũ patietur, & inter dictum nr̃m transmutabit̃. Et ideo fuerũt spẽs istius generis æquales spẽbus transmutationum, q̃ sunt generatio, & corruptio, augmẽtum & decrementũ, alteratio, & motus s̃m locum. Generatio itaque est pocessus à non corpore, donec proueniat corpus aliq̃d. Et corruptio est suũ contrariũ. Et augmentũ est transmutatio corporis à mẽsura aliqua minori ad mensurã aliquã maiorem. Et decrementũ est contrariũ L huius, i. à mensura maiori ad mensuram minorẽ. Et alteratio est permutatio à qualitate in qualitatem, sicut est trãsmutatio à caliditate in frigiditatem, & ab albedine ad nigredinem. Motus autem secundum locum est transmutatio à positione ad positionem, & ab vbi, ad vbi: sicut est motus à superiori deorsum, & à dextris sinistrorsum.

Sermo de Actione. *Cap.* 11. M

ACtio quidem est, ꝙ moueatur agens ad singulas partes illi⁹, quod innouabitur in patiens ꝙ ipsum agit. Species autem actionis sunt secundum numerum specierũ passionis. & hoc est, quia cuilibet trãsmutabili est aliqua species trãsmutationis opposita ei. sicque ei, quod calefit, opponetur quod calefacit ipsum, & illi quod augetur opponetur quod auget ipsum, & illi quod gignitur opponetur quod gignit ipsum, & illi, quod mouetur secundum locũ, opponitur quod mouet ipsum secundum locum.

Sermo

A *Sermo de rebus communibus Formationi, & Verificationi simpliciter.* C. 12.

Ista itaq; sunt genera magis vl'ia rebus sensatis. Et spẽs istorum, & genera eorum sunt subiecta in sciẽtijs, & in ista scientia. Sed istud est duobus modis distinctis: quia dum ipsa accipiuntur ex eo ꝙ pars eorum est magis vl'is alia parte eorũ, & ps eorũ est magis determinans parte, & ex eo ꝙ pars eorũ est nota, & prædicata de parte aliqua, & in summa ex eo ꝙ contingunt eis in intellecta B secunda, quorũ inuẽtio certe est in intellectu, solũ erũt logicalia: quia ars Logicæ certe tribuet regulas de istis generibus ab intellectis: verbi gratia, qa ipsa tribuet prædicationis cõditiones, quibus verificabitur, sicut ꝙ sit semper, & ẜm viã naturalẽ: & ista oĩa sunt res intellectę: quarũ inuẽtio non est extra aĩam, i. ꝙ nõ appodiantur in singularibus extra aĩam. Verumtñ, dum accipiuntur ex eo ꝙ sunt intellecta rerũ sensatarum extra aĩam, erũt re alia, vel mathematica, vel alia ab istis. Et hic ꝑficiam sermonem de rebus cõibus C formationi & verificationi simpliciter, & procedemus ad id quod limitat proprie verificationem.

EPITOME IN LIBRVM de Interpretatione.

De dirigentibus ad Verificationẽ. Cap. I.

NORMAE aũt, quæ limitant verificationẽ, sunt duorum generum: genus verificationis qõnis, & distinctionis ipsius in duo opposita, D adeo ꝙ detineat veritas alterius illorũ: & gen⁹ ſcđm ẽ verificationis sermonis compositi agẽtis verificationẽ, & est quod nominatur syllogismus. Et incipiemus in genere primo, quia ipsum est primũ, qđ verificabit ante oẽm rem in qõne, & est notitia præsupposita verificationi: deinde procedemus ad verificãdum per syll'm. Dictiones quidẽ significantes super res incomplexas, sunt nomẽ, verbũ, & dictiones seruiẽtes.

De Nomine. Cap. 2.

Nomen aũt est dictio signãs ꝑ se, & primo suꝑ rẽ incõplexã, E absq; hoc ꝙ signet ꝑ se suꝑ tp̃s colligatũ cũ ista re æqual'r: siue fuerit rerũ, quæ nõ concipiũtur nisi cũ cõsecutione tp̃is secum in aĩa, sicut est sessio, & status, & in summa motus: vel fuerit ex his rebus, quarum conceptioni non est necessariũ tempus, sicut est homo, & equus.

De Verbo. Cap. 3.

Verbum aũt est, qđ signãt per se super rẽ in tp̃e ꝑfecto pręterito, & futuro, & præsenti.

Dictio autem seruiens est dictio F significans super rem nominis, aut verbi, aut amborum.

De Oratione. Cap. 4.

Oratio aũt est sermo compositus significans suꝑ rem, & pars eius significat suꝑ partem istius rei ẽt. Et orationum quędã est ꝑfecta, & quædam imperfecta. Perfecta q̃dem est, q̃ facit adipisci intellectum per se. Et imperfecta est, q̃ est pars facientis adipisci. Perfectarum vero quædam est, quæ verificatur aut falsificat': & ipsa vocatur in ista arte sermo decernens, & enunciatio, & diiudicãs. Et partit' in narrationẽ, &

G & de quo narratur: & de quo narratur vocatur in ista arte subiectũ, & narratio vocabit̃ prędicatũ. Et quędam est, quæ non verificatur, neq; falsificatur, & ista vocatur imperatiua, & prohibitiua, & optatiua, & interrogatiua: & de istis non est necessarius sermo.

Verumtñ enunciationum quædam est binaria, & q̃dã est trinaria. Binaria aũt est, cuius præteritũ est verbum: & ista est triũ spẽrum: vel ꝙ fuerit eius verbũ p̃teritum, vel futurum, vel præsens. Sed non inuenitur in lingua Arabum impositio si-
H gnificans sup significatũ p̃sens. Trinaria autem est, cuius p̃dicatũ ẽ nomen: sicut Socrates est viuẽs. & vocatur quidem trinaria, quia non est dubium de appositione signi habitudinis copulantis inter subiectum & prædicatum in illis, aut de significante habitudinẽ istã, sicut est dictio est, vel fuit, vel erit: & in sũma verbum inuentionis, & ipsa sunt, q̃ non erunt narrationes per se.

Et vtrarũq; istarũ & binariarum & trinariarũ q̃dã sunt simplices, & sunt, quarũ prædicatũ est nomen pfectũ, & verbum pfectũ, & sunt orõ-
I nes sigñantes sup formam, & super dispõnem inuentam in veritate, sicut Socr. exiuit, & Plato est viuens. Et earum sunt remotiuæ, & sunt illæ, quarũ prædicatũ est nomen vel verbũ impfectũ: sicut si dixerimus Socrates est non sanus: & hoc est in orõnibus, q̃ non vsitãtur in lingua Arabum. Et q̃dam sunt priuatiuæ, & sunt quarũ p̃dicatũ est nomẽ priuatiuũ, vel verbum priuatiuum. Priuatio aũt vlr est, ꝙ deficiat habitus, cuius cõsuetudo est, ꝙ sit in eo subiecto in hora, qua solet esse in eo: si-
K cut si dixerimus Socra. est cæcus, & Plato ægrotat. Vis aũt noĩum impfectorũ in idiomatibus, quæ vtũtur eis, est vis noĩum priuatorũ, quia dictum nr̃m non videns, est in gradu dicti nr̃i cæcus: & dictũ nr̃m nõ sanum, est in gradu dicti nr̃i, ægrũ. Q̃m autẽ non fuerunt ista noĩa in lingua Arabũ, fuit dictio negationis apud eos ex dictionibus ambiguis, quia ipsi aliq̃n proferunt ipsã simplr, & volunt p eam rem priuationis, & aliq̃n volunt p eam negationẽ absolutã. Et hoc est, qđ cogit hoĩes hui⁹ artis loqui p noĩa remo-
L tiua: quia nos, dum nõ cauemus ea & imponem⁹ eis istã impositionẽ, poss̃e est ꝙ erremus, & accipiamus quod est imperfectũ loco negationis, & econtra. Et cuiuslibet spẽi istarum enunciationũ, quas numerauimus, q̃dam sunt non habentes modũ, & q̃dam habentes modum. Modi aũt sunt dictiones sigñantes modum inuentionis p̃dicati in subiecto. Et modi primi sunt tres: possibile, & ipsum est, qđ sigñat sup rẽ, q̃ põt esse ꝙ inueniatur & non inue-
M niat̃, sicut si dixerimus, pluuia põt esse ꝙ descendat: & necessarium, & ipsum est sigñans super quod nõ cessauit neq; cessabit, vt si dixerimus hõ necessario est aĩal: & inuentiua, & ipsa sunt res, q̃ inueniunt̃ in actu postq̃ fuerunt poss̃es, & intelligẽtur ꝙ priuabunt̃. sicut si dixerimus Socrates nunc stat, & est quasi illud sit medium inter necessarium & possibile, quia iam accepit ab vtroq; partem æqualem, postquam iam extensa est consuetudo ꝙ ponam dictionem dicti inuentionis in ista spẽ, q̃ stet loco declarationis in ea.

Et vnaquæq; etiam istarũ enuntiatio-

tiationum, vel erit habens signum vel non habēs signum, & sunt enunciationes, quarum subiecta sunt res vniuersales. Et signa sunt quatuor, Omne, & Nullum, Aliquod, & Non aliquod, & ipsum est in gradu dicti nostri, non omne. Sicque vnaquęq; istarum enunciationum est, vel affirmatiua vniuersalis, vel negatiua vl'is, vel affirmatiua particularis, vel negatiua particularis. Verumtñ nō habentes signum sunt duarum spērum: vel indefinitæ, & sunt quarū subiecta sunt res vl'es, & non coniūgitur secum signum oīno: vel singulares, & sunt quarum
B subiectum est singulare.

Omnes autē species enunciationum, quarum cōsuetudo est ꝙ opponant', aliqñ sunt oppositæ ꝑm affirmationem & negationem, adeo ꝙ secernant veritatem & falsitatem, & aliqñ non sunt oppositę ꝑm affirmationē & negationē. Et erūt quidem enunciationes oppositæ ꝑm affirmationem & negationē, dū fuerit significatum subiecti in affirmatione illud idem subiecti sigñatum in negatione, & sigñatum ꝑdicati in altera earum ipsum ꝑdicatū ī al-
C terutra. Res autem vl'is est vna, aut dum fuerit incōplexa, vel dū fuerit complexa cōplexione connexionis & cōditionis, q̄ assimilet' id, de quo narrat' ad similitudinem incōplexæ. Dignior aūt, q̄ fuerit connexarum & magis ꝓpria est, cuius partes erunt inuicē coniunctæ substantiaľr: & sic dignū est, ꝙ sit cōditionatum in altera earū cōditionatū ī altera ꝑm modū vel locū, aut penitus, aut ꝑm dispōnem, vel respectū vel aliter. Sin autem, non opponerentur: & hoc est manifestum ꝑ se.

Orationum autē oppositarū sunt D
quinque spēs. Quædam sunt singulares, sicut si dixerimus Socrates est mathematicus, & Socr. non est mathematicus. Et q̄dam sunt contrariæ, & sunt quarum vtraq; coniungit' cum signo vl'i, sicut si dixerim⁹ oīs hō est aīal, & nullus hō est aīal. Et quædam sunt contradictoriæ, & sunt cū quarum altera earū coniūgitur signum vl'e in affirmatione, & particulare in negatione, vel ꝙ fuerit signum vl'e in negatione, & particulare in affirmatione. Et q̄dam sunt subcōtrariæ, & sunt cum quarū vtraq; coniungit' signū particu- E
lare: sicut si dixerim⁹ aliquis hō est aīal, & aliquis hō nō est aīal. Et q̄dam sunt, cū quibus nō coniungit' signū oīno, nisi signū literæ hæ, notificationis: & ipsæ sunt indefinitę.

Et expedit considerare qualiter secernant spēs istarum oppositarū veritatem & falsitatem in omnibus tribus materiebus, quæ sunt possibilis, & inuēti, & necessarij. Et dicimus equidē, ꝙ singulares secernant veritatē & falsitatē in materia possibilis, & inuenti, nisi ꝙ earū discretio veritatis & falsitatis est, dū ipsæ fuerint inuentæ in actu nunc: dum F
autē fuerint in tempore præterito, iam veritas est determinata in altera duarum extremitatū suarum ꝑm perfectionem in se, siue nouerimus ipsam in veritate, siue non nouerimus ipsam, postq̄ fuerit in se determinata. Exemplum huius est ī inuento præterito in actu, Socrates scripsit heri sero, Socrates non scripsit heri sero. Et in inuento in actu ꝑsenti, Socr. scribit nunc, Socr. non scribit nunc. Verumtamen possibilis in futurū veritas non aduenit ab

G altera extremitatum suarum ẜm pfectionem per se: sicut si dixerimus, iste pannus pōt esse ꝙ scindatur añ inueterationem, & poẜe est ꝙ non scindatur añ inueterationem. Si aũt fuisset veritas aduenies ẜm pfectionem, res oẽs essent necessario, & destrueretur cõsilium, & electio, quia consulens non consulit de impossibili. Veruntñ contradictoriæ ipsæ secernunt veritatẽ & falsitatem ĩ necessario, & possibili, qđ est ẜm nũc, & ẜm præteritum, & ẜm pfectionẽ per se. Exemplũ huius est, quia oĩs homo est aĩal, aliquis homo nõ est H animal necessario: sed de possibili ẽ dictum nr̃m, oĩs homo scribit, non homo scribit, & secernent veritatẽ & falsitatem in futuro non ẜm perfectionem. Verumtñ contrariarum discretio veritatis & falsitatis in materia necessaria, & impossibili est, sicut dispositio in cõtradictorijs. Falsificãtur autẽ simul in possibilibus, sicut est dictum nr̃m, aliquis homo scribit, aliquis homo nõ scribit. Et indefinitarũ dispõ, est dispõ subcõtrariarum. Et istæ sunt spẽs oppositarum, & modi ipsarum discretiõis veritatis & falsitatis in oĩbus materijs. Et ille est modus, quo stabim⁹, I sup quo verificabitur, ꝙ adueniat ex eis altera duarum partiũ oppositionis & cõtradictionis, & illa est res prima, quam oportebit verificare apud initium pscrutationis q̃siti.

Qm̃ autem enuntiationes simplices, & remotiuæ, & priuatiuæ sũt etiam oppositæ, postquam simplices significant sup dispositionem & habitum, & remotiuæ, & priuatiuę super priuationem: iam cõuenit ꝙ comparetur inter eas, & inter oppositionem affirmatiuæ & negatiuæ, & consideretur an ipsarum discretio veritatis & falsitatis sint ẜm exẽplum vnum, nec ne. Spẽs autem oppositionũ istarum sunt ẜm numerum specierũ oppositionum in affirmatione & negatione, & ipsę p se sunt cõditiones in oppositione istarum. Et dicimus, ꝙ forsan singularium in istis dispõ discretionis ipsarum veritatis & falsitatis ĩ materia inuenti & possibilis sit, sicut est dispositio in singularibus affirmationis & negationis: nisi ꝙ ipsæ nõ secernunt veritatem & falsitatem in omnibus dispositionibus, sicut facerent in affirmatione & negatione, L nisi qñ subiectum fuerit inuẽtum, & tempore, quo est cõsuetudo subiecti, ꝙ inueniatͬ ei habitus, quia priuatio est illud, qđ nõ inuenitͬ ĩ subiecto, cuius consuetudinis est, ꝙ inueniatur in ipso tempore, quo eius consuetudo est, ꝙ inueniatur in illo, sicut si dixerim⁹ Socrates ẽ sciẽs, Socrates est ignorãs, aut non sciẽs. Sicq; talis oppositio certe secernet veritatem & falsitatem, dũ fuerit Socrates inuentus, aut tp̃e quo cõsuetudo sua est, ꝙ recipiatur ĩ ipso sciẽtia, quod est ipsa senectus. Et cã huius est, quia vtraq; istarum orationum oppositarum est affirmatiua, M & oratio affirmatiua non verificabitur de priuatiuo, neq; in hora, qua non est sua consuetudo, ꝙ inueniatur in ea ipsum subiectum. Sed priuatiuæ sunt affirmatiuæ, & oratio affirmatiua non verificabitͬ de priuato, neq; in hora qua non est eius consuetudinis. Negatio aũt verificabitur de priuatione, sicut verificabitur super inuento, sicut si dixerimus, Socrates inuenietur sciens, Socrates non inuenietur sciens, talis secernet

A secernet veritatem & falsitatē æqualiter, siue inueniat Socrates, vel non inueniat, iuuenis sit, vel senex. Nisi ꝙ priuatio vtitur in ista materia inuentæ pro re magis vl'i, q̄ illa quæ præcessit, & est ꝙ nō inueniatur in subiecto, in quo sui moris est, ꝙ inueniat in ipso in hora alia: sicut si dixerimus de puero ꝙ non habeat pubem: & ꝙ non inueniatur in eo, quod sui moris est, ꝙ inueniatur in sua spē. sicut si dixerimus de Socrate ꝙ ipse non loquat dū fuerit mutus, & non est inter istam priuationem, & inter negationē quo ad di-
B scretionem veritatis & falsitatis, nisi conditio inuentionis subiecti solum. Et ideo, dum fuerit apud nos enuntiatio singularis cū vl'i, & ipsa fuerit negatiua, impoſſe erit ꝙ accipiatur propositio minor in figura prima: & fit tunc, ꝙ reddatur negatiua remotiua, dum fuerit subiectū enuntiationis inuentum solū, quia vis sua tunc est vna. Exemplū huius est, quia dum fuerit apud nos ꝙ iste æger non habeat anhelitum interceptū, sentiemus ꝙ declarem⁹ in eo, ꝙ nō habeat apostema ī pulmone suo in figura prima: & diuer-
C temus istam propositionē minorē à negatione ad remotionē, & dicemus, iste æger est in eo non anhelitus interceptus: & oē ens in eo non anhelitus interceptus non hēt apostema in pulmone suo: & concludetur, ꝙ iste æger non habeat apostema in suo pulmone. Et sil'is contradictorijs in ista spē oppositarum est ipsius dispō in eius discretione veritatis & falsitatis ī ista materia inuentij, sicut est dispō cōtradictoriarum in affirmatione & negatione, sicut si dixerimus, oīs hō est sciens,

aliquis hō est ignorans, sed dū fuerit ēt suū subiectum inuētum, & in hora, qua cōsuetudinis est, ꝙ denominet habitu & priuatione. Et sic ēt similitudinis contrariarū est ipsarum dispō ī ista materia, sicut dispositio in istis falsificabunt simul, dum obseruabit ēt ꝙ sit subiectum inuentum, & in hora, qua eius consuetudinis est, ꝙ denoīetur priuatione, vel habitu: sicut si dixeris, oīs hō est sciēs, oīs hō est ignorās. Ista itaq; est dispō discretionis enunciationū simplicium, & priuatiuarū, & remotiuarum veritatis, & falsitatis in materia inuēti. Sed discretio E
ipsarū veritati in materia necessarij est itaq; propterea, quia priuatio in ista materia dicet de rebus, quarum altera non inuenietur in subiecto aliquo, in quo cōsuetudinis eius est ꝙ inueniatur in sua spē: sicut si dixerimus de muliere ipsa ꝙ non habeat pilos ī sua barba, vel ꝙ nō inueniatur in illo, cuius consuetudinis est, ꝙ inueniat in suo genere: sicut si dixerimus de asino, ꝙ ipse sit non rationalis, vel inueniat in illo, cuius consuetudinis est ꝙ inueniat ī ente: sicut si dixerimus de creatore, ꝙ ipse sit nō mortalis, & nō æger, F
non erit inter eius negationē hic, & priuationē dria, qm̄ subiectū hic, siue non sit impoſſe in aliqua hora, siue sit impoſſe, nō mutabit habitudo illi⁹, neq; inueniet in eo dispō, q̄ nō denoīabitur priuatio, vel habit⁹. & iō fuit vis negationis in ista materia vis priuatiuarū & remotiuarū. Et poſſe est, ꝙ ponas ꝓpōnem minorem negatiuā in demſrationibus, q̄ concludant negatiuā in figura prima. Illa itaq; est dispō oppositionū enuntiationū simpliciū cū remoti

G uis & priuatiuis, & comparatio iter oppositiones affirmatiuarũ & negatiuarũ. Verumtñ enũciationum oppositarum, quarum p̄dicata sunt contraria, ipsarũ numerus est æqualis numero istarũ: & dispõ in oppositione ipsarum est, sicut dispositio ĩ oppositione simplicium & priuatiuarum: & modus conditionis est vnus, & hoc dum fuerint duæ contrariæ, inter quas nõ erit medium, sicut par & impar. Verumtñ, si fuerit inter eas medium, id est ꝙ ponamus eas duo extrema contradictionis in syllogismo categorico, vel ad
H impoẽ, iam conueniret ꝙ concluderentur oĩa media, & tunc secernerent veritatem & falsitatem, & erit vis sua vis remotiuæ, & simplicis, vl' priuatiuæ. Simplex autem est, si dixerimus, ista linea est minor q̃ illa, vel maior, aut æqualis. Iste itaq; est sermo in omnibus enunciationib⁹ oppositis in his enũciationibus triũ generum oppositionis, id est affirmationis & negationis, & habitus & priuationis, & contrarietatis: & illæ sunt, in quas discernẽtur vtplurimum quæstiones in perscrutationibus, & scientijs.

I Veruntñ genus quartum generum oppositorum, & sunt relatiua sicut pater & filius, possibile est, ꝙ cogitet̃ de eis ista spẽs oppositarum, quas numerauimus in vnaquaque spẽ earum, id est in affirmatione & negatione, & priuatione & habitu, & contrarijs. Sed rara erit inuentio illarum, sicut istarum in q̃stione, & ideo non refertur de eis tractatus p̄ se in isto libro. Sicq; iudicium de illis est iudicium habitus & priuationis, & notitia sua includitur in potentia in notitia illarum.

Et cõe fit istis quatuor generibus, ꝙ nullius eorũ ambo opposita colligãtur simul ĩ vno subiecto ex vna parte, & in vno tp̄e. Appropriabitur autem affirmatio & negatio à cæteris: quia oppositio earum est oppositio orationis determinantis solũ, & oppositio aliarũ est oppositio rei incomplexę ad rem incõplexã, sicut est oppositio albedinis & nigredinis, egestatis, & affluentiæ, paternitatis & filiationis. Sed opponuntur orões cõpositæ ex istis pp̄ oppositionẽ horũ p̄ se extra aĩam, ecõtrario illius secundum quod est dispositio affirmationis & negationis. L

Et propriũ est contrarijs, vltra priuationẽ & habitũ, ꝙ sint duæ res ĩuentæ: & ideo possibile est, ꝙ inueniatur inter ea medium, sicut est albedo, cui opponitur nigredo, & ĩter ea est cineritius, & viridis, & cæteri colores. Sed priuationis & habitus iã alter eorũ necessario est defectus alterius, sicut sunt egestas, & affluẽtia. Et approprian̄t relatiua ab alijs, qm̃ dum inueni̇̄t vnũ eorum, inueni̇̄t alterum, aut simul in potentia, vel simul in actu, sicut sunt pater & filius, & dominus & seruus. Hęc itaque est quãtitas sermonis directionis ad verificationem s̄m intẽtionẽ nr̃am breuiter sufficiens. Veruntñ M regulæ adiectionis negationis & remotionis, & modi & copulationis, vtpl'm redibunt ad loca, & cões conceptiones, nisi ꝙ cõsuetudo iã extẽsa est in idiomatibus ꝙ vtantur eis.

Enunciationes autem trinariæ sunt manifestæ per dictionem copulationis in eis, qua locus negationis in singularib⁹ est cum copula: sicut si dixerimus, Socrates nõ est sapiẽs. Veruntamen in habentibus signa est

A eſt cum ſigno: ſicut ſi dixerim⁹, nō omnis homo eſt albus, vel inuenitur albus. Et ſunt qui ponāt dictionem remotionis in iſtis enunciationibus poſt copulam, vt ſeparet inter ipſam & īter negationem. Et fuerunt, qui ponerent etiam dictionem negationis in enunciationibus trinarijs, ſed in ſingularibus cum prædicato, & in habentibus ſignum cum ſigno. Veruntamen in enunciationibus modalibus trinarijs dictio negationis ordinabitur in ſingularibus ipſarum cum modo, ſicut ſi dixerimus, Socrates non po-
B teſt eſſe ꝙ inueniatur ſapiens, & in habentibus ſignum cum ſigno. Veruntamen dictionem remotionis ordinarent ipſam tripliciter. Primus modorum illorum eſt, ꝙ exprimatur cum copula, ſicut ſi dixerimus, Socrates poteſt eſſe ꝙ non inueniatur ſapiens. Et ſecundus eſt cum prædicato, ſicut ſi dixerimus Socrates poteſt eſſe, ꝙ inueniatͬ non ſapiens. Et tertius cum ambobus: ſicut ſi dixerimus, Socr. poteſt eſſe ꝙ non inueniatur nō ſapiens. Veruntamē in binarijs modalibus dictio
C negationis ponetur etiam in ſingularibus cum modis, & in habentib⁹ ſignum cum ſigno: veruntñ dictio remotionis ponitur ſemper cū prædicato. Iſta itaq; fuit conſuetudo, q̄ extenſa eſt apud eos, & ipſa eſt conſuetudo vtilis ſcientijs, & decet nobis, ꝙ faciamus iſtud ob neceſſitatē ſuā. Sed ordo modi & copulæ optimus eſt, ꝙ ponanͭ inter prædicatū & ſubiectum, qñ præcedat modus: rurſus ſequetur hoc de copula, licet iſtud non ſit neceſſarium in multis idiomatibus.

EPITOME IN LIBROS

Priorū Analyticorū.

Sermo de cognitione agente verificationem. *Cap. I.*

SYllogiſmus eſt orō, in qua ponunͭ res pluſquā vna, & ſequitur ex illis ꝑ ſe, non ſm accñs res alia ab eis neceſſariò. Cōuenit āt, ꝙ aduertamus in partib⁹ iſtius definitionis, q̄ ipſarū ſit clara ꝑ ſe, & q̄ illarū indigeat, ꝙ oſtendatͬ ꝑ aliud. Et dicim⁹ certe, ꝙ ſyllō cōuenit, ꝙ ſequatͬ ex eo res alia ab eo. Et ꝙ ſit iſta ſequēs neceſſariò, iā eſt manifeſtū ꝑ ſe: qa illa eſt operatio ſylli, inquātum eſt ſylls ad declarandū ignotū ꝑ notū: notū aūt eius ſunt iſtæ res poſitæ in eo, & ignotū eſt conſequens, & ſi forent conſequens ꝑ ſe res poſitæ, poſſe foret ꝙ conſequens res vna eadē eſſet nota, & ignota ex vna parte: & hoc eſt falſum. Et ſic ēt videbiͭ, ꝙ illud conſequens decet ꝙ ſit neceſſarium, quia dū ipſum nō eſſet neceſſariū, eēt poſſe ꝙ ſequatͬ nobis vtrūque duorum oppoſitorum æqualiter, & non eſſet, quod ſequiͭ ex eo, ꝑ ſe verum neceſſariū. Verumtamen partes aliæ iſtius definitionis, videlicet ꝙ ſit oratio, in qua ponunͭ res pluſquam vna, non ſunt manifeſtę per ſe: & eſt aliqua ex eis quæ indiget aliquali declaratione, quid ſint, & quare oportuit eas ꝙ ſint pluſq̄ vna: & conſtabit nobis hoc ex iſtis partibus, quarū inuentio eſt manifeſta de ſyllogiſmo, qm̄ ipſæ ſunt, quæ procedunt ex partibus iſtius de-

Nota ex hoc dicto & ſequēti cōcluſionem eſſe aliud a ſyllō.

E

F

G finitionis gradu principij demr̄atio nis,& ignotus est gradus conclusio nis demr̄onis : sicut ostendemus de definitionibus ĩ eo qđ erit post hęc.

Declaratio, ꝙ in syllr̄o ponunt̃ plura, q̃ vicẽ obtinent principij

Dicimus itaq; manifestum esse, dum posuerimus quæsitum aliqđ, sicut si dixerimus, an mũdus sit nouus, & intenderimus confirmationẽ affirmationis isti⁹ p̃dicati de subiecto, vel negationis ipsius ab eo ꝑ viam, quã ponemus ſm viam prędicationis, non ꝑ viam cõditionis: ꝙ hæc res certe fiet, dum coniungetur secum subiectũ, & p̃dicatũ oratione vna, ꝑ quam declarabit̃ nega- H tio istius prædicati à subiecto, vel illius affirmatio de ipso. Et manifestum est, ꝙ ista non erit dictio * incõplexa, sed sermo decisiuus, quem ingredieť veritas & falsitas: & si nõ, non oportebit ꝙ sequať ab eo or̄o decisiua minima orationũ. Minima aũt oratio, q̃ est hui⁹ dispositionis, est q̃ cõponit̃ ex p̃dicato & subiecto : & illa vocať, ex quo est pars syllogismi, præmissa. Sicq; iam manifestum est ex hoc, ꝙ genus syllogismi est oratio decisiua: & qđ intẽdimus hic ꝑ res, sunt præmissæ. Ve- I rumtñ, ꝙ istæ res oporteat sint plusquam vna, hoc ẽt est manifestũ ex ista parte : qa nõ absolueť ista oratio, qua perscrutabimur veritatem syllogismi, vel ꝙ sit subiectũ & prædicatũ in q̃sito, vel ꝙ distinguatur ab ipsis simul, vel ꝙ communicetur vni, & distinguať ab altero. Sed dũ distingueretur à quæsito secundum partes suas simul, iam non sequeretur ex ea affirmatio, vel negatio q̃siti. Exemplum huius est, quia qñ coniũxerimus dicto nostro, ꝙ mundus sit nouus, vel antiqu⁹, ꝙ homo sit animal, iam non sequeretur ex hoc affirmatio, vel negatio in antiquitate vel nouitate, quanto remotius quando sint partes suæ partes K quæsiti : qm̃ res nõ accipitur ad declarationem suijpsius: & tale vocať petitio principij. Et sic, dum conueniet cum vna extremitatum suarũ quæcunq; extremitas fuerit, & nõ conueniet cum altera, non sequetur ex illa quæsitum : verumtamen sequetur ex ea consequens aliud à quæsito. Exemplum huius est, ꝙ cõiungamus dicto nr̄o, an mundus sit nouus, ꝙ nouum sit corpus, & ꝙ animal sit sciens, sequeretur in exẽplo istius orationis, vel ꝙ mundus L sit corpus, vel ꝙ animal sit nouum, & dum fuerit hoc ita, iam relinquitur ꝙ sit communicans cum duabus extremitatibus quæsiti secundum duas partes distinctas ab eo, vel secundum vnam partem. Et si ſm ambas partes, sequitur necessario ꝙ ad minimum ex hoc sint duæ præmissæ: & si fuerit distincta secun dum duas partes nõ accideret inter istas duas præmissas cõiunctio omnino: & dum non fuerit inter duas præmissas coniunctio omnino, non erit ex eis cõnexio prædicati & subiecti quęsiti, neq; erit syllogismus M omnino. Et dum hoc fuerit ita, iã non relinquetur, nisi ꝙ sit distincta ſm partem vnam solum, & coniuncta duabus extremitatibus quæsiti : & per hoc continget ꝙ sit colligata affirmatio eius de subiecto, vel negatio sua ab illo. Et oratio, quæ est huius dispõnis, est necessario composita ex duab⁹ pręmissis nõ plus neque minus. Exẽpli gr̄a, qa cõiungemus dicto nr̄o, mundus ẽ nouus, ꝙ mũdus sit cõpositus, & cõpositũ est nouũ, & fit ex hoc, ꝙ mũd⁹ sit nou⁹.

*Bur. le. abstracta sed or̄o concreta, cui subẽ.

Et

A Qđ duæ præmiſſę ſyllꝰi componũtur ex tribus terminis.

Et iſtę duæ pręmiſſę diuidẽtur in tres partes, quæ vocantur termini. Vna earum eſt ſubiectũ quæſiti, & illa vocatur in ſyllꝰo extremitas minor: & ſcđa eſt pars cõis, & illa vocatur terminus medius. Et tertia eſt prædicatũ quæſiti, & illa vocatꝰ extremitas maior. Et præmiſſa, cuius ſubiectum eſt extremitas minor, vocabitur ꝑmiſſa minor. Et cuius prædicatum eſt extremitas maior, vocabitꝰ præmiſſa maior. Et graduatio termini medij cadet inter ſubiectũ & prædicatũ quęſiti, dũ obſeruabitꝰ, ꝙ prædicatũ ſit prædicatũ, & ſubiectũ ſubiectũ. Et manifeſtum eſt ſm id, qđ eſt apud intellectũ de eo, de quo fit qõ in mẽte, ꝙ fiat tribꝰ modis: vel ꝙ ſit ſubm extremitatis maioris: & ꝑdicatũ de minori, & iſtud vocabitꝰ figura prima: vel ꝙ ſit prædicatum de duabus extremitatibꝰ, & vocabitꝰ figura ſcđa: vel ꝙ ſit ſubm duarũ extremitatũ ſimul, & iſta eſt figura tertia. Iã itaq; declaratũ eſt in hoc ſermone, ex quibus componũtꝰ ſyllꝰi, & ex quot rebus ſunt cõpoſiti, & quot ſunt genera eorum prima.

B Ex tribus terminis ꝟ originantur tres figuræ.

Spẽs ſyllꝰorũ cõcludentiũ cũ non concludentibus. ꝟ 36.

Verũtamen numerus ſpẽrũ ſyllꝰorum ingredientium ſub vnũquodq; iſtorũ generũ trium cõcludentium ex eis, & non cõcludentiũ, ſm ꝙ dat ipſa diuiſio, & manifeſtatꝰ ex ſermone præcedente, ſunt triginta ſex cõbinationes in qualibet figura. Qm̃ omnis ſyllꝰs cõponitꝰ ex duabus præmiſſis (ſicut declaratum eſt:) & duę præmiſſæ vel erunt affirmatiuæ ſimul, vꝉ erunt negatiuę ſimul, vꝉ erit vna earũ affirmatiua & altera negatiua: & hoc duobus modis, vel ꝙ ſit maior negatiua & minor affirmatiua, vel ẽ ɔ̃tra. Et in vnaquaq; iſtarum quatuor partiũ, quæ ſunt ei ex parte negationis & affirmationis, vel erũt præmiſſæ acceptæ vniuerſales ſimul, vel particulares ſimul, vel indefinitę ſimul, vꝉ erunt maior particularis, & minor indefinita, & ẽ contra: & ſic in alijs. Et dũ multiplicabuntꝰ iſtæ partes, q̃ ſunt ei ex parte quantitatis, in quatuor, quæ ſunt ei ex parte qualitatis, i. affirmationis & negationis, contingẽtꝰ ex hoc cuilibet figuræ triginta ſex combinationes: & hoc ẽt in vnaquaq; trium materierũ, ſ. inexñtis, neceſſarij, & poſſis ſm plus, vel æqualiter, & in miſtis ex eis. Sed iſtæ trigintaſex cõbinationes duplicabuntur in ſyllꝰis miſtis: & hoc, quia inuenietꝰ in eis, ex maiori eius, gratia exẽpli, inexñte, & minori neceſſaria, vel ex oppoſito huius, i. ex maiori ſua neceſſaria & minori ſua inexiſtente. Iſtæ itaq; ſunt cõbinationes ſpecierũ ſyllꝰorũ ſm ꝙ traderet eas ſermo præcedens: qm̃ oĩs ſyllꝰs componitur ex duabus præmiſſis*: Veruntamen coniungetꝰ huic, qđ erit ſm quantitatẽ ſuã, qđ cõtinget abſq; hoc, ꝙ ſit vna earum affirmatiua, quantacũq; fuerit ſm quantitatẽ, & altera vꝉis, qualiſcũq; fuerit ſm qualitatẽ ſuã. Verũtamen vnã earũ eſſe affirmatiuam & alterã vꝉem, iam per hoc erit neceſſario compoſitio. Et iſta eſt diſpõ dicti de oĩ conditionato in ſyllꝰis concludentibus, qm̃ diſpõ dicti de oĩ, ſicut dictum eſt, ipſa eſt, dum res prædicata fuerit inexiſtentis, vel poſſis, vel neceſſaria de oĩ eo, qđ denominatur per ſubm ſuum, & prædicabitur de toto ſubiecto prædicatione affirmatiua, & ſimpꝉr, id eſt vera ſm modos tres, abſq; hoc, ꝙ mutetur in denominatione ſua modus inuentionis: ſed ſolũ neceſſarius vel poſſis, ſicut ſi dixe-

C D E F

*Bur. le. Cũ igitur huic addiderimus, qđ ẽ reliquũ ĩ definitione eo ꝙ ẽ cõſequẽtia neceſſaria ecce nõ prouenit hæc ex iſtis ꝓpõnibus, qualitercũq; accideret, niſi vt ſit vna Fieri pñi conſequẽtia neceſſaria ex duabꝰ aſ-

G firmatiuis qñ ná possit, & qño. Dictũ de oĩ ad mẽtẽ Aristo. Dictũ de oĩ qũo sit ĩ syllo ad quęsitum determinatum.

si dixerim', aĩal necessariò de oĩ ambulãte, vel fuerit res negata necessariò, vel inexñs, vel poss : & quicqd denoĩabit per subiectũ suũ simplr, absq; hoc ꝙ mutetur in ista denominatione modus aliqs: sicut si dixerimus hominẽ necessariò ęqualiter de alio. Et istud est, qđ verificat Abunazar ꝙ sit intentio Aris. in vtẽdo dici de omni in isto libro, qui ẽ radix & principium in oĩbus syllis cõcludentibus, sed cõditionauit hic in dici de oĩ affirmationem simplr absque modo determinato, immo verã oĩbus modis, qa iste erit cõcludẽs ĩ omnibus materijs, e conuerso H illius, quod se habet in demonstratione, quia cõditionatũ est ibi cum hoc, ꝙ sit dictum ƒm affirmationẽ necessariã. Et nisi eueniret necessitas cõclusionis ƒm accidens, qñ accepta fuerit illa habitudo, quę est inter duas præmissas ad quęsitum indeterminatũ, & qualitercunq; cõtigerit, sufficeret huic, ꝙ sit vna earũ quęcunq; fuerit affirmatiua, qualisc ũq; fuerit ƒm quantitatẽ suã, & altera vlis qualiscũq; fuerit ƒm qualitatẽ suã. Veruntñ, dum accipiet ista habitudo, q̃ est inter duas præmissas in respectu ad quæsitũ determinatum, qđ est intentũ in hoc libro, I maior necessariò est vlis, & minor affirmatiua Et ideo reliquit Aristo. figurã quartam, quam posuit Galenus. Et illa habitudo inter duas præmissas est in spẽbus concludentibus primę figuræ inuẽta in actu: sed inuentio ipsius ĩ scđa figura, & tertia est in potẽtia, & iccirco, quę ex illis non reducitur ad figuram primam per cõuersionem vel suppositionẽ, non erit spẽs syllogistica: qm̃ non erit in ea dispõ dicti de oĩ nec in potentia, neq; in actu. Et dum exquisi K ueris triginta sex cõbinationes, quę sunt in prima figura, hoc est in materijs tribus, s. inexistẽte, necessaria, & posi, nõ inerit ista habitudo, nisi quatuor spẽb' ex eis, & hoc in vnaquaq; materia & silr in mistis: sed illæ duplicanť sicut diximus, & erũt octo. Nostra itaq; intentio est, ꝙ loquamur de istis spẽbus, quæ sunt in materia necessaria & posi vt plus, quia illæ sunt, quibus vtunť in sciẽtijs, ac etiã non est dria inter syllos in istis duabus materijs, & in materia inexñte in ista figura, secũda, & tertia. Est aũt inexistens ƒm ꝙ visum fuit* Alexandro, & Abunazar Alphario, illa, quę est inuenta in actu tpe præsenti. Aut prout visum est Theophrasto & Themist. illa, q̃ est dicta simplr absq; ꝙ coniungatur eis modus inexistẽs, sed ex eo, ꝙ prædicabitur in intellectu*inuẽtione simpliciter absq; hoc, quòd connectať eis modus oĩno. Sermo vero de syllis, q erũt de posibus æqualiter, nõ ẽ incõueniẽs nrę intẽtioni. L

* Bur. l. Aristot.

* Bur. l. ꝓdicatiõe.

De prima figura. Cap. 2.

Primus modus primæ figuræ.

PRima itaq; specierũ concludentium cõponetur ex duab' præmissis vlibus affirmatiuis concludẽ M tibus vlem affirmatiuam. Exemplũ huius in materia necessaria est, oẽ corpus est cõpositum: & oẽ cõpositum est nouũ: conclusio est, oẽ corpus est nouũ: & hæc est manifesta in cõcludendo. Et ad oñdendum dispositionem dicti de omni ĩ ea est: qm̃ nouum est prædicatũ de omni, qđ denominať per compositionẽ, & corpus fuit denominatũ per eã: sicq; necessario prædicabitur nouũ de corpore. Et exemplum huius in de posi vt plus est, oĩ perseuerãti ingressum

A gressum balnei post saturitatē accidit oppilatio: & oīs, cui accidit oppilatio, febricitabit: conclusio est, oīs ingrediēs balneū post saturitatem febricitabit. Et hæc ēt est manifesta in cōcludēdo, sicut est in necessaria.

Secūdus modus.

Species secunda cōponetur ex duabus præmissis, quarū maior est negatiua vl'is, & minor affirmatiua vl'is, quæ concludunt negatiuam vl'em. Exemplum huius in necessaria est, oē corpus est compositum: & nullum compositum est ęternū: conclusio est, nullū corpus est ęternū. Et hoc est manifestæ conclusionis: qm̄ æternū acceptum est negatum ab omni eo qđ denominatur per cōpositionem in præmissa B maiori, & corpus suppositū est in præmissa minori denoīatum per illud. Et exemplū huius in de pos'i vt pl⁹, est: omnis mūdi* in meatibus calor naturalis extēditur per omnia eius membra: & nulli, cuius extenditur calor naturalis per oīa mēbra, accidit febris: cōcl'io est, nulli mūdo in meatib⁹ accidit febris putredinalis.

*Bur.l ab excessib⁹.

Tertius modus.

Species tertia componetur ex duabus præmissis, quarū maior est C affirmatiua vl'is, & minor affirmatiua particularis, & cōcludit affirmatiuā particularē. Exemplū huius in necessaria, aliqua corpora sunt cōposita ex cōtrarijs: & oē cōpositum ex cōtrarijs est corruptibile: concludet, ꝙ aliqua corpora sunt corruptibilia, qa ista aliq̄ ingrediunt sub cōposito ex cōtrarijs, & denoīantur p ipsum. Et exemplū huius in pos'i vt plus est: aliquibus hoībus dū comedunt stypticū post cibū, humectat venter eorū: & omnis cuius hæc est consuetudo iam corpus suū nō accipiet nutrimentū ſm ꝙ indigebit eo: ergo aliqui hoīes, qui comedūt D stypticū post cibum, non accipient nutrimētum ſm ꝙ indigebunt eo.

Quartus modus.

Species quarta cōponitur ex duabus præmissis, quarū maior est negatiua vl'is, & minor affirmatiua particularis concludens negatiuam particularē. Exemplū huius in materia necessaria est, aliqua corpora simplicia habent contrariū: & nullum habens cōtrariū est perpetuū: cōcludit, aliq̄ corpora simplicia nō sunt perpetua. Et exemplū huius ī materia pos'i est, aliq sunt hoīes, in quorū stomacho acetosatur nutrimentū: & nulli, in cuius stomacho E acetosat nutrimētum, accidit pleuresis: cōclusio est, aliqui sunt homines, quibus non accidit pleuresis. Veruntā speciebus mistis istarum materierum nō vtit ipsis ars* theorica, sed artes operatiuæ, sicut est ars medicinæ & aliæ ab ea apud id, qđ descendit in eas in perscrutatiōe dispōnis singularium: qm̄ illę vtūtur speciebus mistiōis, quarum minor est inexistens singularis, vel pos'is, & maior eius necessaria. Exemplū huius, cuius minor est inexistens & F maior sua necessaria est, istū ęgrum habet febris, & tussis, & dolor acut⁹ & sputū extēsum est subtile: & omnis, cuius hæc est dispō, habet apostema in pleura: conclusio est, iste ęger habet apostema ī pleura. Exēplum illius, cuius minor est pos'is vt plurimū, & maior sua necessaria, ē, huic ęgro, qui habet dolorem continuum & emicraneū, est timendus descensus aquę in eius oculū: & cuicunq; est timendus descensus aquę in oculū perdet visum: cōclusio est, iste æger pos'e est ꝙ perdat visum. Et exemplum illius, cuius minor ē inexi-

Speciebus syllorum mistorū vtūtur artes operatiuę.

†Bur.l. artifex diuinus.

Nota, ꝙ iste modus indiger consideratiōe, & maxime, an cōcludat p dictū de omni.

G inexistens & maior pos̃is vt plurimũ, est, istũ ægrũ habet febris acuta, & ipse ostendit eius vrinã in aliquo dierũ indicãtium chrisim albã discolorem, postquã fuerat colorata, & cuius est talis dispõ timebim⁹ nouũ apostema in cerebro suo: conclusio est, isti fiet nouum apostema ĩ cerebro suo. Et certe cõclusio mistarum est ipsa ẽt manifesta ex dispõne dicti de oĩ. Modus vero conclusionis earum sequit̃ præmissam maiorem: & hoc fit pp necessitatẽ dicti de oĩ, dũ obseruabis in illo id, de quo meminimus, & fuerit materia cõueniens illi, qđ conditiona-
H tum fuit in eo: tamen iam accidit in aliquibus materiebus, quòd concludant conclusiones plures cõtrarias, & specialiter cuius maior fuerit necessaria vel inexistens, & eius minor fuerit pos̃is. Et iam præcessit exẽplum huius, cuius cãm declarare esset longũ. Et in summa in modis conclusionum mistionis istarũ præmissarũ est multa discordia inter sapiẽtes. Sed res est per se manifesta, in quibus concludent istę species simplices, de quib⁹ meminim⁹. Ista itaq; est summa specierũ syllo-
I rum, quibus vtẽdum est in demr̃onibus occurrentibus in ista figura. Sed Philosophi non vtuntur in demr̃onib⁹ illo syl̃lo, cuius altera prę missarum est particularis, nisi ponantur in dispõne, qua erunt in eo vl̃es. Exempli gratia, quia nos dum voluerimus, ꝙ conuertamus istam præmissam vl̃em. s aliqui sunt homines, quib⁹ acetosatur nutrimẽtũ in suo stomacho, ĩ sũma accipiem⁹ ipsam mõ quo ponamus eã vl̃em, & sic est pos̃e ꝙ faciamus istud ĩ reliquis spẽbus particularibus, & re-

Nota hoc dictũ, de quo etiã supra notauimus.

uertetur in vl̃em. Et dum fuit hoc K
ita, iam spẽs vl̃es istius figuræ sunt, quibus vtunt̃ artes demõstratiuæ: sed vsus earum est in qõne demonstrationum, dum intenditur per eas destructio vl̃is solum. At etiam, qm̃ spẽrum cõcludentium in figura secunda & tertia cõclusio manifestabit̃ vt plurimũ ex hoc in reductione earum ad figurã primã, & fuit illarum reductio ad figurã primam certe per conuersionem solum, vel per conuersionem & suppositionem. Et cõuersio est, ꝙ partes enũtiationis continuo conuertant̃, & ipsius subiecta in prædicata & ipsius præ- L
dicata in subiecta, & remaneãt obseruatę qualitas & veritas ei⁹. Sicq; cõuenit ante hoc, quòd declaremus propõnes cõuertibiles & ipsas secernamus à non conuertibilibus. Iam itaq; manifestum est ex eo qđ præcessit, ꝙ præmissæ ex parte signorũ sunt quatuor, vel negatiua vl̃is, vel affirmatiua vl̃is, vel negatiua particularis, vł affirmatiua particularis. Et negatiua quidem vl̃is cõuertetur obseruãs veritatem & quãtitatem, & qualitatẽ. sicut si dixerimus, nullus hõ est lapis, nullus lapis est hõ: & hoc videt̃ ex eo ꝙ partes ei⁹ sunt M
expoliatę & negatæ ab alterutris in fine diuersitatis, & nõ cõnectuntur in aliqua re omnino: & omne, à quo aufertur aliqua res, aufert̃ illud ab illa alia. Veruntamen affirmatiua vl̃is conuertet̃ particularis, & obseruabit qualitatẽ & veritatẽ, & nõ obseruabit quãtitatem. Et dispõ cõuersionis suæ particularis est manifesta: quia ista est, quæ inuenietur in oĩbus materiebus, & non animaduertet̃ hic in proprietatibus cõuertibilibus, quia hoc nõ est necessa-

Spẽs vl̃es primæ figurę quæ sint.

De resolutiõe aliarum figurarum ad primam.

Cõuersio quid sit.

Quęnam sint propositiões conuertibiles.

A cessarium, neq; perseuerās in quantum ipsa est affirmatiua vl'is. Affirmatiua verò particularis ipsa conuertetur etiā obseruās veritatem in quātitate sua & qualitate: quia partes ipsius nō auferunt oīno ab hac parte, sicq; illa est illis simul. Negatiua vero particularis nō obseruat in suis cōuersionibus veritatem in qualitate sua, neq; ī quātitate. sicut si dixerimus aliqđ animal non est homo: qm̄ non verificabitur aliqs hō non est aīal: & ista cōuersio est inuenta in enūtiationibus necessarijs, & poſ'ibus vt plurimum: & illæ

B sunt, de qbus intēdimus in ista materia hic. Exemplum negatiuæ vniuersalis in poſ'i vt plurimū est, nulli mundo venarum ab oppilationibus accidet febris putrida, quia ista conuertetur, nulli cui accidet febris putrida est mundus venarū ab oppilationibus: & sic inuenitur res in reliquis istarum præmissarū cōuertibilium in hoc, & nō cōuertibiliū.

Huius oppositū asseruit in Prioribus Analiticis.

De figura secunda. *Cap. 3.*

Prim⁹ modus secūdę figurę.

CONclusio quoq; istius figuræ est ſm quatuor species. Speciei primæ maior ē negatiua vl'is & minor affirmatiua vniuersalis, & con-

C cludūt negatiuā vl'em. Exemplum huius in materijs necessarijs est, oē corpus est cōpositum: & nullū antiquū est cōpositum: conclusio est, nullū corpus est antiquum, qm̄ negatiua vl'is conuertetur, reductione sui ad speciē secundā figurę primę. Exemplū huius, ī materia poſ'i est, à nullo, à quo nō remota est febris in principio suę ęgritudinis, est remota post digestionem in chrisi: & ab oī, à quo remota est febris in die laudabili, est remota post digestionem ī chrisi: cōclusio est, à nullo, à quo remota est febris in principio D febris, est remota in die laudabili. qm̄ negatiua vl'is conuertetur & reducetur ista spēs ad spēm secūdam figuræ primæ in materia possibili.

Secundus modus ī secunda.

Speciei secūdę maior sua est affirmatiua vl'is, & minor sua negatiua vl'is, & conclusio negatiua vl'is. Exēplū huius in materia necessaria est: Nullum antiquum est cōpositum: oē corpus est cōpositum: concluditur, nullum antiquū est corpus, qm̄ dum conuertetur in istam speciem & reducetur ad figurā primam, erit maior, postquā fuit hic minor, qm̄ nō concluditur in figura prima, qn̄ E minor fuerit negatiua. Et concludetur, nullū corpus est antiquum. Rursus cōuertetur hæc, & concludetur, nullum antiquū est corpus: & hoc declarabitur sicut dictū est duabus cōuersionibus, conuersione ꝑmissæ & conuersione cōclusionis. Et exemplū huius in poſ'i est, oīs, cui ē febris ephemera, habet vrinā in principio suæ ægritudinis, in qua sit sedimen æquale: & nullum, cui est febris putrida, est hmōi: conclusio est, nullus, cui est febris ephemera, ē febris putrida. Et, quoniam negatiua est vniuersalis, dum cōuertetur maior, F & reducetur in primam figuram, concludetur, nullum febricitantem febre ephemera habet febris putrida. Amplius conuertetur hæc, & cō cludetur, nullum febricitantem febre putrida habet febris ephemera.

Tertius modus.

Species tertia habet maiorem suā negatiuā vl'em, & minorē affirmatiuā particularē, & concluditur negatiua particularis Gratia exempli, aliqua corpora sunt mobilia sursū. nullū corpus graue est mobile sursum: concludetur, aliqua corpora

non

G non sunt grauia. quoniam vniuersalis negatiua conuertetur, & reducetur in speciem quartā figuræ primæ. Et exemplum huius in poſſ ē, aliquos febricitātes habet dolor capitis: & nullum mundū stomacho habet dolor capitis: & concludetur per cōuersionem in illā, aliq febricitantes non sunt mundi stomacho.

Quartus modus. Speciei quartæ maior est affirmatiua vl's, & minor negatiua particularis. Exemplū huius est in necessaria, oī corpori est locus: & aliquibus entibus nō est locus: cōcludet̃, H aliqua entia non sunt corpora. Et hoc est manifestū, dū supponemus istam partē esse creatorē excelsum. & cōponetur syll's sic per cōuersionem negatiuę, oī corpori est locus: & nullus locus est creatori excelso: & concludet̃, nullū corpus est creator. Amplius conuertet̃ hęc, & concludet̃, creator nō est corp⁹, & illud est q̃situm. & hoc per reductionem suā in speciem secundā istiusmet figuræ. Et istius speciei declarabitur ipsius conclusio per suppōnem, & duas conuersiones, s. per cōuersionē I premissæ, & cōuersionem cōclusionis. Et exemplum huius in materia poſſi est, cuiusq; febricitantis febre acuta terminabitur. febris ipsius in chrisi: & aliquę febres nō terminantur in chrisi: & concludit̃, aliquæ febres non sunt febres acutæ. Et dum supponemus hanc febris partē esse febrem lenē, deinde conuertet̃ præmissa maior, & concludet̃, nullus febricitās febre acuta febricitat febre leni: vlterius cōuertet̃ ista cōclusio, & cōcludet̃, nullus febricitans febre leni habet suā febrem acutam. Proprietates autē huius figuræ sunt ꝙ nō cōcludat ex duab⁹ affirmatiuis.

Et aliqñ componetur in istis figuris in artibus factiuis syll's, cuius minor sit inexistens singularis vel possibilis, & maior necessaria vel poſſis. K Mistiōes, quæ sūt in figura secunda. Exemplum illius, cuius minor fuerit inexistens vel poſſis singularis, & maior necessaria est, iste æger vigilat: nullus apopleticus vigilat: igit̃ iste ęger nō est apopleticus. Et hoc est per conuersionem negatiuę ſm dispōnem illius, qđ pręcessit. Et exēplum illius, cuius minor est inexistens, & maior poſſis est, iste ęger est turbati intellectus, & imaginatur ꝙ super oēs pānos suos sint pili, quos L colligit: & nullus, cuius cerebrū est tutum ab apostematibus, est huius dispōnis: concludet̃ per cōuersionē negatiuę, istius ęgri cerebrum non est tutum ab apostematib⁹. Et exēplum illius, cuius minor est poſſis, & maior necessaria est, isti ægro, q moratus est in Sole tēporibus æstiuis adeo ꝙ cerebrum suum est supcalefactum, secundum complexionē adueniet vigilia & paucitas somni: & nulli apopletico est vigilia & M paucitas somni: conclusio est, iste ęger impoſſe est, ꝙ fiat apopleticus.

De figura tertia. *Cap.* 4.

Istius aūt figuræ nulla spē solent vti sermones speculatiui: & hoc ex quo cōclusio earum est particularis, & ī sciētijs cōcludunt̃ demr̃abiles vl'es, ſm quod declaratum est in libro Posteriorū. Et ideo primū in ea est, ꝙ ipsius scientia sit secundum modū reduplicationis. Et insinuabimus eius species cōcludētes simpl'r absq; hoc, ꝙ inspiciamus aliquem modum omnino, prout dixeris de inexistente ſm opinionem Theophrasti, quia hoc non nocebit hīc secundū nostrā opinionem.

Et suæ

A Et suæ species cōcludentes sunt sex. Prima species cōcludet ex duabus vl'ibus affirmatiuis conclusionē affirmatiuam particularem. Omnis scīa speculatiua docetur: & oīs scientia speculatiua est virtus: conclusio est, aliqua virtus docet. Quādo minor cōuertitur particularis, & reducet in speciem tertiā figuræ primæ.

Primus mod⁹ tertiæ figuræ

Secūdus modus tertiæ.

Speciei secundæ maior est negatiua vl'is, & minor eius affirmatiua vl'is: & concludet negatiuam particularem: quoniam minor conuertetur particularis, & reducet ad speciem quartā figuræ primæ. Exēplū B huius est, nulla scientia speculatiua est fm naturam: & omnis scientia speculatiua est virtus: concludetur, aliqua virtus non est fm naturam.

Tertius modus.

Tertiæ speciei maior est affirmatiua vl'is, & ei⁹ minor est affirmatiua particularis. Exemplū huius est, oīs homo est aīal: & aliquis hō ē albus cōcludetur, aliqđ albū est aīal: qm̄ minor particularis cōuertet, & erit, aliquod, quod est albū, est homo, & oīs homo est animal: sicq; reducetur ad speciē tertiam primæ figuræ.

Quartus modus.

Quartæ speciei maior est affirmatiua particularis, & minor affirmatiua vl'is, & concludetur affirmati- C ua particularis. Exemplum huius est, aliquod animal est albū: omne animal est corpus: concludetur, aliqua corpora sunt alba. quoniā maior particularis conuertetur, & redibit minor, & componet oratio sic. Aliquod albū est animal: & omne animal est corpus: cōcludet, aliqđ albū est corpus, & ista ē spēs tertiæ figuræ primæ: deinde conuertetur ista conclusio, & reducetur, aliqua corpora sunt alba. Et ita fuit equidē, qm̄ particularis redibit minor in figura prima, & erat hic maior. D

Quintus modus.

Quintæ speciei maior est negatiua vl'is, & eius minor affirmatiua particularis: & concludet negatiua particularis. Exemplū huius est, nullū animal est lapis: aliqđ aīal est albū: concludetur, aliqđ albū non est lapis. qm̄ maior conuertetur, & reducetur, aliqđ albū est animal, & nullū aīal est lapis, & reducetur ad speciem quartam figuræ primæ, & concludetur, aliqđ album nō est lapis.

Sextus modus. E

Sextæ speciei maior est negatiua particularis, & minor affirmatiua vl'is, & concludetur negatiua particularis. Exēplum huius est dictum nostrū, aliqđ animal nō est album: & omne aīal est corpus: & concludetur, aliquod corpus non est albū. Et hoc fit, qn̄ reducemus eam per suppositionem ad speciem secundā istiusmet figuræ: qm̄ ista pars animalium, ex qua negabatur albedo, sicut supposuimus, exempli gratia sit coruus, & fuerit dispositio illius, nullus coruus est albus, & omnis F coruus est corpus, reducetur ad speciem secundā istius eiusdē figuræ: & iā fuit declaratū de ea qualiter reducat ad figurā primam. Iste itaq; sermo fit de oībus speciebus syllogismorum categoricorum: & conuenit post hoc, q̄ procedam⁹ ad sermonē de syllogismo conditionali.

Mod⁹ positiōis, de quo loquitur Philosophus in dfinitiōe syll'i, ē duplex, prædicatiōis & condōnis ex quo nota, q̄ vult definitionem syll'i cōpetere, etiā syl'o hypothetico, cui oppositū asserunt Græci, & alij m'tu.

Sermo de syllogismo Conditionali. C. 5.

Quoniam aūt iā acceptū est in definitione syll'i, q̄ ipse sit orō in qua positæ sunt res plusquam vna: & fuit modus positionis duplex: quorum vnus est modus prædicationis, & alter est modus cōditionis, iam vtiq; decet q̄ sermonē trāsferamus in hoc. Syllogismus itaq; conditionalis vniuersaliter cōponit ex

G ex duabus præmissis maiori & minori: & maior cōponitur ex duab⁹ præmissis categoricis, in quibus cōnectitur dictio conditionis: & minor est pars istius maioris, & ipsa ē repetita duarum præmissarum categoricarū, ex quibus cōponitur maior. Et pars vna syllogismi cōditionalis, quę est causa cōsecutionis, vocabitur añcedēs, & pars altera, quæ est sequēs, appellabitur cōsequens.

Syllī cōditionales, hoc ē suppositorij, sunt duarū spērū.

Sylłi quidem conditionales diuidūtur primo fm partes dictionum conditionis, in coniunctum, & disiunctū. Coniunctus aūt est, in quo

H coniunctæ sunt dictiones cōiunctionis, vt sunt, si & dum. Disiūctus autem est, in quo coniungūtur dictiones disiunctionis, vt est, vel. Verūtamē coniunctus cōponitur ex duabus consequentibus, & disiūctus cōponitur ex duabus contradictorijs.

De conditionalib⁹ cōiūctis.

Loquemur autē primo de syllīs coniunctis. Et iam extimatur de ipsis ꝙ diuidant primo fm diuisionē consequentiū. Qm̄ consequentia quædam sunt * perfecta consecutione: & sunt, q̄ ex inuētione vtriusque sequit alterutrius inuentio: sicut est ortus Solis, & inuētio diei: & quædam sunt, quę nō sunt perfecta

Prima species, q̄ est syllīs cōiūctus, siue cōtinuus q̄ diuidit fm diuisionem cōsequentium.

I consecutione, sicut est inuētio vni⁹ ex inuentione duorū. Et iō coniunctus diuiditur silr in duas partes, illa quidē, quæ componat ex duab⁹ perfectis concludentibus, sunt duarum specierū, quarum vna est repetens antecedens per se, & cōcludens consequens ꝑ se: sicut si dixerimus, si sit hoc visibile hō, ipsum est aīal: sed est homo, ipsum itaq; necessario est animal. Et iste est manifestus conclusione per se, qm̄ positum est sic: quia dū antecedens fuerit inuentū, consequens itaq; est inuentum.

*Bur. l. mutua.

K In secunda aūt specie repetitur oppositū consequentis, & concluditur oppositū antecedentis. qm̄ hoc etiā manifestabitur ꝓxime, ꝙ hic concludat: qm̄, dum consequens fuerit necessariæ consecutionis ab antecedente, nō aufertur quin sit vl̄ius eo, vel ęquale sibi: si fuerit æquale sibi, res in eo est manifesta: qm̄, dum aufertur ipsum, aufertur antecedens. sicut si dixerimus, si fuerit hoc visibile hō, iā ipsum est risibile, sed ip̄m non est risibile, sicq; ipsum non est hō: & si fuerit vl̄ius ipsum, sequeret ipsum necessario, ꝙ dum aufertur,

Secundū syllogismorū cōtinuorū.

L auferatur antecedens. exemplū huius est, qm̄ dum acceperim⁹ hominē antecedentē, & aīal consequens, sequetur itaque ex ablatione aīalis ablatio hoīs, quia in magis vl̄e ingreditur ipsum particulare, & non sequitur ex ablatione hominis ablatio aīalis, neq; ex inuentione aīalis inuētio hoīs. Et ideo duæ aliæ spēs isti⁹ syllī fm ꝙ tribuit ipsa diuisio, quę sunt, in quibus repetitur oppositum antecedentis, vel ipsummet, non concludunt. Verūtamē, si esset ista declaratio in cōpositione affirmationis cū affirmatione, ipsa foret sufficiens. Sed in cōpositione affir-

M mationis cū negatione, vel negationis cū negatione, sicut videbitur ex sermone nr̄o, ipsa est insufficiens. Et iō dignius est ꝙ quęramus demr̄onem de eo, ꝙ ad repetitionem oppositi cōsequentis simpl̄r sequatur oppositum antecedentis in prima specie istius syllī. Et declarabitur hoc fm istam viam, dum dicemus, ꝙ si non sequatur ab illo oppositum antecedentis, iam sequeretur ipsummet antecedens: sed dū posuerimus,

Nota probationē qūo ex opposito cōsequentis sequit oppositū antecedēs.

ꝙ

ꝙ antecedens inueniatur, qñ inue-
A nitur consequẽs, sequeretur ex hoc, ꝙ dum posuerimus oppositum consequentis inuentũ, inueniatᷓ consequens, & sequeretᷓ ex ablatione rei ipsius inuẽtio: istud aũt est falsum. Proprietates aũt istarũ duarũ specierum concludentium huius syl̃li sunt, ꝙ antecedens in eo semper sit antecedens naturalr̃, & cõsequẽs in eo sit necessariũ, & sequatur ex inuẽtione antecedẽtis, & nõ sequatur añcedens ex inuentione cõsequẽtis. Veruntñ species, quæ componũtur ex compositis, quę sunt perfectę cõ-
B secutionis, sunt quatuor oẽs species cõcludẽtes. Quarum vna est, in qua repetitᷓ antecedẽs, & concluditᷓ cõsequens, sicut exactũ est in alijs ꝑter ꝑfectos consecutionis. Scd̃a autem repetit ipsum idem consequẽs, & concludit ipsum idẽ antecedens: & hæc etiã est manifestæ conclusionis, ex parte qua positũ est vtrũq; eorum necessariò consequẽs ex inuentione alterius. In tertia aũt repetitᷓ oppositũ consequentis, & cõcluditur oppositum antecedentis, & ista ẽt est manifestæ cõclusionis ex parte qua est perfectæ consecutionis. Sed in quar-
C ta repetitur oppositũ añcedentis, & concluditur oppositũ consequẽtis. Exempla aũt istarum quatuor specierũ sunt hæc, videlicet. Primæ quidem est, vt si dixerimus, si sol ortus est, iã dies inuenitᷓ, sed sol ortus est, ergo dies inuenitur. Exẽplũ scd̃æ est in hoc eodẽ exẽplari, sed dies inuenitur, ergo sol ortus ẽ. Et tertię, sed dies nõ inuenitᷓ, ergo sol non est ortus. Sed quartæ est, dũ dixerim⁹, sed sol non est ortus, ergo dies nõ inuenitᷓ: nec est dr̃ia inter quodcũq; acceperimus repetitũ ex parte conclusionũ, sed trãsmutabitᷓ altera earum D
ex parte intenti conclusionis ipsius. Et hoc dũ intenderemus, (gr̃a exempli,) cõcludere ꝙ dies inueniatᷓ, non repetetur nisi ipsum idẽ antecedẽs, quod est, sol ortus est: sicq; dũ intẽderemus hãc, sol nõ ortus est, repetemus oppositũ cõsequentis: & sic vr̃ de specieb⁹ alijs ꝙ repetitũ in eis mutabitᷓ equidẽ ẜm mutationẽ intẽti in conclusione. Erũt itaq; species compositæ ex conditione ẜm istam diuisionem octo, & duæ earũ, quæ sunt imperfectæ consecutionis, sunt nõ concludentes, remanent sex concludentes, nisi esset, ꝙ iam æstimatᷓ, E
ꝙ id, quod dignũ est, ꝙ sit manifestum ex principio rei in cõditionali coniuncto, sit veritas cõiunctionis, qđ vero fuerit præter hoc de ipsum essendo ꝑfectum coniunctione, aut imperfectum, iam põt esse ꝙ fuerit ignotum. Iõ quas oportet retinere ex istis spẽbus in necessarijs conclusione & in oĩ materia contigerit, siue fuerit perfectę coniunctionis vel imꝑfectæ, sunt duæ spẽs: illę, in quarum vna repetitᷓ ipsum idem antecedens, & concluditᷓ ip̃m idẽ consequens, & altera, in qua repetitᷓ oppositũ consequentis, & concluditᷓ oppositum antecedentis. Et conueniret F
arguere in istã diuisionẽ per id, qđ fecit Arist. in figura scd̃a, dum non ignorabitᷓ ĩ ea cõclusio duarũ affirmatiuarũ conuertibiliũ obseruantes in se veritatem ẜm quantitatẽ, & qualitatem: & sunt q̃ cõponuntur ex rebus appropriatis: sed decernit per illas rem necessariã semper, qm̃ cõuertibilitas aliqñ est nota, & aliqñ est ignota. Sicq; istæ sunt primæ species figurarum in conditionali cõiuncto, & diuiditᷓ vnaquæq; ista-

Species q̃ cõcludũt scd̃m ꝑfectionẽ cõsequẽtiæ, sunt quatuor.

G rum specierum in quatuor species. Qm̄ coniunctio quædã est coniunctio affirmationis cũ affirmatione: sicut si dixerimus, si tu es hõ, tu es aĩal. Et quędã est coniunctio negationis cũ affirmatione: vt si dixerimus, si esset hoc visibile, hõ nõ esset equus. Et quædã est coniunctio affirmationis cũ negatione: vt si dixerimus *si locus nõ esset, dimẽsiones separatę essent vltimũ corporis ambientis. Et q̄dã est cõiũctio negõnis cũ negõne: ꝓut si dixerimus, si hoc visibile nõ est aĩal, nõ est homo. Et dum multiplicabis istas quatuor ꝑ duas species primas secũdum istam diuisionem vltimam, erunt sex species. Et dum multiplicabuntur per diuisionem primã sex species, erũt species cõcludẽtes vigintiquatuor.

*Bur.l. si hoc viuũ nõ est plãta: ẽ aĩal.

H

Multiplicatio syllorũ cõtinuorũ secũdũ quãtitatem.

Et possibile est ꝙ multiplicentur istę species per quatuor partes, quæ sunt in pręmissis: aut ex parte quantitatis: & hoc est, quia iam est poſſe ꝙ sint antecedens & consequens simul vl'ia, aut ꝙ sint simul particularia, vel ꝙ sit vnũ eorũ vl'e & alterũ particulare: & hoc etiam ſm duas partes, vel ꝙ antecedẽs sit ipm̄ vl'e,

I & consequẽs ipsum particulare, vl' è contra. Exemplũ illius, qui componit' ex duabus vl'ibus simul, est, si omnis homo sit rõnalis, omnis hõ est risibilis. Et exemplum illius, qui componitur ex duabus particularibus simul est, si aliqđ animal sit hõ, aliquod animal est rationale necessariò. Et exemplũ illius, cuius antecedens est vl'e, & cõsequens particulare est, si oẽ contradictoriũ sequat' ex cõtradictorio, illud sequitur per accidens. Et exemplum illius, cuius antecedens est particulare, & consequens vl'e est, si aliqua dimensio sit separata possibile est, ꝙ omnes dimensiones separentur. Et sic possibile est, ꝙ sint antecedens & consequens singularia simul, vel indefinita simul, & aliqñ cõbinantur alterutris. Et vnaquæq; istarũ specierũ aliqñ habebit compositionem necessariã, & aliqñ possibilem vt plurimum, & sunt duæ species syllogismorum prouenientium ipsis sciẽtijs. Et cõuenit vt scias ꝙ antecedens in istis syll'is aliquãdo erit oratio vna, & aliqñ erunt orationes plures: sed oportet, ꝙ sit pars earũ cõditionata per alterã partem, & tunc erit potẽtia earũ, potentia antecedẽtis, quod est oratio vna: & si nõ, essent antecedentia plura. Sicut si dixerimus, si fuerit corpus infinitũ ſm oẽs dimẽsiones suas, & nõ fuerit mobile ſm partẽ eius: motus itaq; nõ inueniretur. Et sic ẽt aliqñ erũt in cõsequẽte orõnes plures, & oportet ꝙ conditionemus in eis etiã ꝙ sit potentia illarũ potentia cõsequentis vnius, & ꝙ sit vna ex eis colligata cũ alia parte. Et aliqñ erit antecedens & consequens vtrunq; compositum ex orõnibus pluribus colligatis alterutris: sicut si dixeris, si sol abscindit arcus ęquales circuli signorũ temporibus inequalibus, & sit in motu suo impoſſis velocitas & tarditas: & cõplet' tradendo suã cãm esse motũ vnũ, dignius esse q̄ ꝙ cõpleat' duobus motibus: igitur Sol exit necessariò per circulũ eccentricum à cẽtro mũdi.

K

Nota, ꝙ antecedens in hmõi cõsequentiis aliqñ est vna oratio, aliqñ plures

L

M

Sermo de conditionalibus disiunctis, vel diuisiuis. Cap. 6.

SYllogismi quidem condõnales disiũcti sunt, qui cõponũtur ex contradictorijs. Et contradictoria sunt, q̄ impoſſe est, ꝙ cõiungantur simul in vno subiecto, & ex vna parte,

Sylli hypotetici diuisiui cõponuntur ex oppositis.

&

A & in vno tempore. Sicq; in summa spẽs oppositorũ in eis sunt affirmatio & negatio, & priuatio, & habit⁹, & contraria, & relatiua. Istarũ autẽ quatuor spẽrum, quędã sunt pfectę cõtradictionis, & quædã sunt imperfectę cõtradictionis. Perfectæ cõtradictionis sunt, quarũ suę contradictiones sunt *cõtentę. Et istarũ quędam sunt, q̃ opponunť duobus solum, & quędã sunt, quæ opponunť pluribus q̃ duob⁹, & ipsæ sunt cum hoc cõtentæ. Species autẽ syllõrum istius generis sequestrantur in tres species, secũdũ diuisionem istorum B contradictorum in istas tres partes.

*Bur.l.vniuersales.

Et quæ opponũtur in duobus tm̃ sunt affirmatio & negatio, & priuatio, & habitus, & cõtraria, inter quę nõ est mediũ. Sicq; spẽs syllõrũ cõpositorũ ex istis trib⁹, q sunt speciei primæ huius syllĩ, repetetur in eis, quoduis contigerit eorũ antecedẽs vel consequens, vel oppositũ illorũ, & concludẽt. Exempla autem istorum sunt proxima. Verũtñ relatiua poſſe est, ꝙ accipiantur ſm modum coniunctionis & disiunctionis, vt si C dixerimus in coniunctione, si fuerit hic pater, ei est filius, & iste vel est pr̃, vel est filius disiunctiue. Illi autẽ sunt, qui cõponunť ex partib⁹ obijcientibus pluribus q̃ duabus, nisi ꝙ cõtradictio illarum est imperfecta.

Et illa est scd̃a species, in qua componunť contraria, inter quæ est medium determinati numeri, vt si dixeris, ista linea ẽ maior, vel minor, vel ęqualis, & ĩ ista specie repeteť ẽt quodcũq; eorũ contigerit, siue antecedẽs, vel oppositũ ipsius, siue consequens, aut eius oppositũ, & cõcludetur. Sed nõ sufficit in illis repetere vnum, sed erit repetitio illius ſm numerũ oppositorũ, sicut si repeteť D ꝙ ipsa nõ sit maior, & relinqueť ꝙ sit ęqualis, aut minor. Ampli⁹ repeteť, ꝙ ipsa nõ sit minor, & cõcludeť, ꝙ ipsa sit ęqualis: & hoc est, qđ ostẽdere intẽdimus. Et existimať ꝙ iste sit sylls̃ cõpositus ex sylls̃ pluribus condõnalibus ſm numerũ præmissarũ repetitarũ. Et propriẽ decerniť syllogismus cõditionalis disiũctus: quia antecedens in eo non est antecedens secundum naturam, & consequens consequens ſm naturam: sed aliquãdo cõuertetur antecedẽs consequẽs, & cõsequens antecedẽs.

Syllĩ diuisiui non habẽt antecedens, & consequẽs secũdũ natu-E rã se consequẽtia, sed ad se inuicem pmutari possunt.

Qui vero cõponuntur ex oppositis, quę sunt imperfectę cõtradictionis, est spẽs tertia ipsius speciei syllĩ, illi vt plurimũ cõponunť ex contrarijs, inter quę est mediũ indeterminati numeri, aut ex determinatis secũdũ se: sed syllĩ nõ explebũt illa. Et consuetudo iã extẽsa est in ista spẽ, ꝙ exprimatur expressione contradictionis cõis, vt si dixerimus, si nõ sit Sortes in Aegypto, ẽ Hierosolymę. sed est in Aegypto: ergo nõ est Hierosolymæ. Et Antiqui illã inscribebãt, ꝙ esset speciei, quæ incipit à negatiuo, & desinit in negatiuum. Et F hic expleti sunt syllĩ conditionales.

Sermo de syllogismo contrarietatis, seu ducente ad impoßibile. Cap. 7.

Dicimus autẽ de syllõ impoſſis, ꝙ ille sit compositus ex condirionali & categorico, sicq; vtemur eo hoc modo: quoniã, quando nos voluerimus ostendere verificationẽ alicuius enunciationis, accipiemus illius cõtradictoria, & connectemus ei p̃missam veram, de cuius veritate nõ dubitať, & componeť ex illa aliqua partiũ combinationũ in quauis figura, quę contigerit ex figuris

G categoricis, & dũ cõcludetur cõclusio manifestæ falsitatis, sciem⁹ ꝙ falsitas non veniat ex compõne sylli, postq̃ fuerit compositio concludẽs, neq; etiam ex ꝑmissa vera, sicq; nõ remanebit, ꝙ sit nisi ex contradictoria præmissæ dubiæ. Et dum falsificabit illius contradictoria, mox illa igitur est vera. Cuius exemplũ est, nos volumus ostendere, ꝙ mundus sit nouus, & dicemus, si non sit verũ ergo suum contradictorium est verum, & illud est, ꝙ mundus sit antiquus, & vlterius coniungetur huic præmissa, de cuius veritate non dubitat: vt, v.g. nullũ transmutabile ẽ antiquum, & sequetur inde ꝙ mundus non sit trãsmutabilis, quod est falsum. Et falsũm nõ sequitur ex ꝑmissa vera: veruntñ sequet ex ambigua in illo posita. & est dictum nostrũ, ꝙ mundus sit antiquus, ex quo sequebat falsum, sicq; ipsum est falsum necessario. Id aũt, quod est falsum, suum contradictorium est verum, quod est, ꝙ mũdus sit nouus. H

Syll's ad impos'e & oẽs hypothetici nihil cõmonstrãt absq; syllo prædicatiuo. I

Et de proprietatib⁹ huius sylli cõditionalis est, ꝙ non sufficiat ad cõcludendum absq; syllo categorico, & oẽs illi indigẽt vt cõflet ex eis cõclusio ignota syllo categorico. Sed in syllo impo'is res est manifesta, ꝙ ipse sit compositus ex categorico & conditionali. Sed hoc monstrabit in syllo conditionali coniuncto ex parte suæ suppositionis: qm̃ ille nõ significabit sua suppositione ab initio rei, ꝙ in ipso sit res nota præter connexionis coniunctionem, & remanebit hoc ex repetitione antecedentis, aut oppositi cõsequentis, atñ illius expressio est expressio dubia illius. Et dum fuerit cõsecutio ĩ eo manifesta, & repetitum in eo manifestũ, hæc res suæ expressionis nõ K est ſm hũc modũ dubiũ in illo, qñ fuit nostra intẽtio cõtinuo vere, vt exprimeremus orõnẽ expressione, qua res, quæ est in intellectu, conueniat. Sin aũt qñ hoc fiet, erit præmissa manifesta ꝑ se, cuius suppõne expressa, est expressio cõdõnis. Et hoc apparebit magis in disiũcto, qm̃ dũ fuerit repetitũ in illo manifestũ ab initio rei, & contradictoriũ ipsi⁹ ẽt erit notũ ab initio rei, quia dũ nos dixerimus ꝙ mundus sit nouus aut antiquus, & fuerit altera istarũ rerũ manifesta nobis per se, iam eius cõtraria ẽt est manifesta ꝑ se. Et ideo L oportet syll'm conditionalẽ ex parte, qua conditionalis est de quæsito ignoto, ꝙ sit in eo repetitum per se ignotũ: immo si oñdetur quęsitum aliquod per syll'm conditionalẽ, ille necessariò desinet in categoricum. Et aliqñ vsitat alicubi syll's * categoricus ad verificandum consecutionẽ consequentis ex antecedẽti ęqualiter, siue repetitũ fuerit per se manifestum, siue nõ fuerit. Exemplũ huius est oratio Hippocratis, si homo esset ex vna re, non doleret, repetitũ in hoc syllo est manifestum ab initio rei, videlicet, ꝙ ille doleat, sed in- M digebit oñsione cõsecutionis antecedentis cũ consequente, vt ꝙ dicatur quod est ex vna re non transmutatur, & quod dolet transmutatur.

* a.l. cõditionalis.

Sermo de syllogismis Compositis. Cap. 8.

Syll'i compositi, alij ex vno alij ex pluribus cõponuntur gñib⁹

Syllogismi quidem, quos exposuimus, aliqñ erunt simplices, & aliqñ erunt cõpositi ex ipsis simplicibus. Ex ex compositis quidã sunt, qui componuntur ex pluribus vno genere horum, quos dinumerauimus, & quidã sunt, qui cõponuntur ex pluribus vna specie. Sed syll's impossi-

A possibilis ſm ꝙ ostensum est, est cōpositus ex pluribus vno genere illorū, quos numerauim⁹. Sed syllō cōditionali solo & simplici nō vtimur nisi in arte topica, sicut declarabit.

Sed tñ de syllō categorico fit simplex & compositus: & hoc fit vel ex vna specie, aut ex pluribus vna spē, vt si esset cōpositus ex figura scđa, & prima. Sed sylls simplex est, qui cōcludit conclusionem primā ex duabus præmissis solum, quæ erūt manifestæ per se, & ista est sua proprietas, s. ꝙ suæ præmissæ sint duæ solū. Et ex proprietatibus suis etiam est, ꝙ eius cōclusiones sint suum dimi- B dium, sed sylli compositi sunt plures spēs, quarū vna est, quæ concludit conclusionem ex duabus p̄missis, quæ duæ p̄missæ erunt cōclusiones duorum syllorum, quorū vterque erit ex duab⁹ præmissis, & erūt istæ quatuor præmissæ cōclusiones quatuor syllorum, quorum quilibet erit ex duabus pręmissis: sicque fit donec desinat in syllos simplices, & illi sunt, quorum præmissæ sunt p se notę. Verbi gratia, quia nos accipiemus duas præmissas ad ostendendum & faciendum demrōnem C per ipsas, ꝙ anima sit immortalis secundum quod est de opinione Platonis, videlicet, ꝙ aīa mouetur per se, & qđ mouetur per se est immortale: anima itaq; est immortalis: & istarum præmissarum vtraq; oportet ostēdere per sylłm constitutum ex duabus præmissis: & dicam⁹ minorem gratia exempli, videlicet qđ diximus, anima mouet per se, ostendendā per duas pręmissas, videlicet, anima est principiū motus, & principiū motus mouet per se: sicq; aīa mouetur per se. Et dicemus maiorem, quæ est, qđ mouetur per se est D immortale, per duas pręmissas etiā, quæ sunt, qđ mouetur per se, perpetuat motum, & oē perpetuans motum est immortale: ergo quod mouetur per se est immortale. Species autem scđa istorum syllorum est, ꝙ sit cōclusio in ea ex duabus præmissis, quarum altera sit nota p se, & altera oñsa per sylłm ex duabus p̄missis, donec desinat in sylłm simplicē. Et hoc ſm duas species, quarum altera est ꝙ sit maior nota, & minor scita per sylłm, & secunda secūdum oppositum huius, ꝙ minor sit nota per se, & maior per sylłm. Et species E tertia est, quæ cōponit ex istis duabus speciebus. & iste syllogismus cōponitur, dum declaratæ fuerint in eo omnes pręmissæ, & conclusiones ducentes ad conclusionem vltimā, & accipientur cōclusiones in eis, aliquando secūdum ꝙ sint præmissæ, & aliquando ſm ꝙ sint conclusiones, & vocabitur sylls compositus cōiunctus. Et proprietas huius sylli compositi est, ꝙ sint præmissæ pares, & termini impares, & suæ cōclusiones dimidiū suarum præmissarum. Veruntñ, dum non ostendentur omnes præmissæ, quæ sunt ī eo, F neq; omnes cōclusiones, vocabitur compositus disiunctus. Et proprietates suę sunt, ꝙ si sint suæ pręmissę impares, sui termini sint pares: & si sint præmissæ suæ pares, sui termini sint impares, & quæ ostēditur in eis aliquando erit minor, & aliqñ erit maior, & aliquando erit in specie secūda nota per se, & aliqñ erit ignota per se. Sylls autem, cui deest propositio ſm ꝙ illa sit eius conclusio, Peripatetici vocauerunt eam subiectum. & cui deest illa secundū

Quid sit sylls simplex.

G ꝙ sit eius præmissa, vocatᷣ apud eos prædicatum. Et decet ꝙ assuescas istos syllᷣos differentes, quia veteres iam posuerunt eos in libris suis, vt plurimum taliter. Et vtemur talib⁹ sermonibus, dum offerentur nobis disiuncti, & reducemus eos in coniunctos, dum diuiserimus oẽs suas ꝑmissas, & suos medios terminos, & minores, & maiores, & cõclusiones, quarum opus est in cõclusione ad quęsitũ vltimũ, & non cõclusiones, quæ vocantur superfluę: & sunt illæ, quarũ nõ est opus ad cõclusionem q̃siti intẽti, & instituemus terminos medios, ex quo sunt repetiti bis, & dum nouerim⁹ terminũ mediũ, cognoscemus figurã, & hoc ex sua positione ad duas extremitates, & declarata etiã erit extremitas minor & maior in cõparatione ad cõclusionẽ, & iã declarata ẽt erit figura syllᷣi ex ipsa cõclusione, quia conclusio affirmatiua vl'is erit in specie prima primæ figuræ necessario: & ideo fuit ista spẽs dignior in demõstrationibus. Et cõclusio vl'is negatiua erit in secũda specie figuræ primæ, & in aliquibus speciebus secundę figurę, nõ in alijs. Et cõuenit cũ hoc, ꝙ diuidamus ex partibus præmissarũ, quid sit prædicatũ & subiectum in præmissis, quia aliq̃ñ contingit ꝙ pręcedat prædicatũ in eloquio & postponatᷣ subiectũ absque hoc ꝙ sit reuersio præmissæ, & est quod denominatur in hac arte per conuersionẽ, & vocãt ipsam homines artis Grãmatices Arabum narrationẽ principij præcedentis. Sicq; decet, ꝙ cognoscamus ꝙ prædicatũ & subiectũ in præmissis aliquando erunt dictiones separatæ, & aliquãdo erunt complexæ compositione conditionis & connexionis, & aliquando erit subiectum in præmissis cõpositum ex duabus dictionibus separatis, & erit in eo denominatio ponens ipsum ad modum dictionis separatæ, sicut est dictũ tuũ, Socrates pater tuus stat. Et sic cõuenit ꝙ obseruemus in prõnũciatione literarũ, quæ dum coniũgentur repetitæ procedent ꝓm semitam nominis, dum fuerit, de quo est narratum, & sunt subiectũ & prędicatum de quo, & quod, quæ denominauerunt hoĩes artis Grãmatices per nomina coniuncta: donec innotescat vtenti eis narratio, & de quo narratur, quæ sunt subiectũ & prædicatũ: & hoc dum sciemus locũ copulæ, q̃ est in illa, qđ signum appellatᷣ apud Grãmaticos, & in summa ꝙ assuescamus capitulũ, quod dicunt Grãmatici capitulum pronunciationis, quia tale est gẽti, cui proprium est hoc idioma: & sil'r in vnaquaq; gẽte ꝓm suum idioma, postq̃ ars Grãmatices vnicuique idiomati habet duas partes, quarum altera ẽ necessaria ad intellectionẽ rerum apud homines illius idiomatis ꝓm eorũ loca, prout est eleuatio verbi, & depressio verbi in idiomate Arabum, & altera pars nõ est necessaria in illa arte, sicut est depressio narrationis, fuit, & depressio ibi, vbi: & ideo nos non inuenimus plurimũ huius partis, vt cõiter impositũ apud oẽs Arabes. Et totum hoc est, postq̃ cognouerimus ex orationibus positis in syllᷣo illam, cuius nõ est opus ad conclusionẽ q̃siti: & hmõi sunt plures spẽs, quarũ quædã adduntur ad attestationẽ veritatis, ipsiusq; decorem, & quędã, quę adduntur ad dirigendũ ꝓ occursu veritatis in pręmissis

A missis. Et hoc est sicut operatio inductionis facientis acquirere veritatem, & ipsius exẽpli, qđ dirigit ad verificationẽ, vel ad formationem: & vt est declaratio illius, qđ signat nomẽ, & diuisio, & cõpositio. Et in summa, res, quarũ nõ est aliqua significatio p se, sed adiuuant aliquo mõ formationẽ & verificationem, quæ sunt species doctrinæ. Hi itaq; sunt oẽs syllĩ cões arti demrõnis, & cæteris artibus, quarũ moris est, ꝙ vtantur eis. Sed sermo de inductione, & exẽplo, & signo est ex his, quæ B ꝓpria sunt vnicuiq; arti, & vnicuiq; verificationi. Sicq; sermo de illis secundum nostram intentionem est conueniens his sermonibus breuiter, & secundum quãtitatem illius, qđ faciũt acquirere de verificatiõe.

EPITOME
IN PRIMVM Librum Posteriorum.

De demonstratione in genere. Cap. I.

Absoluta veritas.

C Dicimus, ꝙ demrõ vlr sit sylls compositus ex duabus præmissis veris vlibus necessarijs per se. Veritas aũt absolute est, ꝙ credatur vere rei, & est, cuius esse in intellectu est secundum quod est extra intellectũ, aut quod impoſe sit esse inuentionem huius rei aliter q̃ credamus de eo, & credemus etiam hac nostra fide ꝙ impoſe sit, ꝙ sit aliter, & credemus etiam cum hoc de hoc secundo, ꝙ impoſe sit aliter esse, & sic in infinitum, dum vero cogitauerimus eius oppositum, impoſe erit nobis ꝙ sit aliter, q̃ credimus. Et hæc est proprietas huius credulitatis ex parte D qua est in anima, ꝙ non auferatur per litigiũ, neq; æstimetur in anima poſitas ablationis ipsius. Et verum ſm hanc denominationem quoddam est necessarium, & aliquod est nõ necessariũ. Necessarium quidem est, ꝙ credamus verum illud, quod definiuimus ꝙ impoſe sit ipsum esse aliter q̃ credimus, nec vllo vnquam tempore: non necessarium vero est quod est verum solum aliquo tpe. Necessariũ aũt impoſe est ꝙ mutetur, & trãsferat, & fiat falsum, immo continuo est sicut est in intellectu. E Quod vero nõ est necessarium, poſe est ꝙ muteť & trãsferatur, & fiat falsum præter ꝙ nouiter fiat defectus in intellectu. Et ipsa veritas necessariò inueniť in rebus perpetuæ inuẽtionis, sicut ꝙ totũ sit maius sua parte: hæc nanq; res non põt transferri & mutari. Quæ autẽ nõ est necessaria inuenitur in rebus trãslatitijs: sicut verũ est ꝙ Socrates sit in domo, aut ꝙ ipse stet. Et hæ præmissæ necessariæ, sunt partes demrõnum, ex quo sunt necessariæ, non mutabiles nec corruptibiles, qm̃ veritas necessaria certe prouenit essentialiter ex F præmissis necessarijs. Sin aũt, nefandum esset ꝙ corrumperentur præmissæ, & eueniret nobis scĩa necessaria de cõclusione: si vero sit, non est dubiũ ꝙ illud sit per accidẽs. Adiecimus vero cõditionẽ ꝙ sint vles, quia particulare non euadit, quin sit singulare, aut particulare habẽs signũ particulare, in habẽte autẽ signum particulare nõ prædicatur prædicatum p se ex parte qua habet signum particulare, sed ex parte qua illi cõtingit ꝙ sit vle, sicut est nostrum dicere, ꝙ aliquod animal connectitur

Verũ duplex.

Necessariũ quid nam sit.

Propositiõis dũ taxat ẽ necessaria, particularis aũt nõ nisi à parte materiæ.

G rationali ex parte rei vl'is, cui ineſt rõ, & eſt homo. Singularis vero non eſt neceſſaria, prout diximus: ſicq; ergo vere oportet, ꝙ tradamus cãs rei ex parte vl'itatis inuẽtę in ea, non ex parte, qua eſt ſingularis. Qñ em̃ dicitur nobis de hoc triangulo demonſtrato, ꝙ tres ipſius anguli ſint æquales duobus rectis, non dicimus ad huius rñſionem, quia ſit ex ligno vel cupro, ſed quia ſit triangulus. Hæ autẽ præmiſſæ neceſſariæ quædam ſunt per ſe, & quædam nõ p ſe. Illę quidem, q̃ non ſunt per ſe, ſunt,

H vt nix eſt alba, & coruus eſt niger: & his nõ vtuntur in demr̃one: ipſarũ.n. veritas eſt de ſpecie accidentis. Et neceſſariũ vl'e per ſe eſt duarum ſpecierum, quarum vna eſt, qñ fuerint prædicata ea, quibus conſtant ſubiecta, & ſecunda ſpẽs eſt, qñ fuerint p̃dicata conſtantia p ſubiecta.

Primi modi per se, tres sunt species.

Sicq; prædicata, quibus cõſtãt ſubiecta, ſunt trium ſpẽrum: aut genus vt eſt aĩal, qđ prædicatur de homine: aut dr̃ia, ſicut eſt rõnalitas, quæ prædicatur de eo, vel aggregatũ ex illis ſimul, & ẽ ipſa definitio, & vnũquodq; eorum eſt propinquum aut

I remotum.

Scđi modi per se quæ sunt species.

Prædicata vero, quæ cõſtant per ſubiecta, ſunt accñtia eſſentialia. Et horum p̃dicatorũ ſunt duæ ſpecies, aut ꝙ ſubiectum ſit acceptũ in definitione p̃dicati, & hæc ſunt ipſa proprie, ſicut eſt riſus hoĩ, & hinnitus equo: aut ꝙ in definitione p̃dicati ſit acceptũ genus ſubiecti, aut genus ſui generis, qđ nõ ſit vl'ius genere artis: in quorum vero definitione accipit̃ genus ſubiecti, aut genus ſui generis, hoc eſt, genus artis, ſunt accidẽtia, in q̃ diuidit̃ genus artis prima diuiſione, ſicut ſunt impar & par, in quæ diuiditur numerus. Et hæ ſunt præmiſſę ꝓpriæ K generi, de quibus perſcrutatur, ꝓportionatę illi. Prædicata vero, in quorum definitione ſumit̃ genus generis ſuorum ſubiectorum, q̃ ſunt magis cõia q̃ genus artis, ſunt accidentia, in quæ nõ diuidunt̃ genera artis prima diuiſione, ſicut ſunt æquale & inæquale, quæ inueniunt̃ in numero, veruntñ diuidit̃ in illa genus generis eorũ, ſicut eſt quantitas. Et hæc accidẽtia ſunt accidẽtia impropria generi, de quo conſiderat̃, neq; ſunt proportionata, & demr̃ones, q̃ componunt̃ per ea, ſunt cõmunes.

Et iam extenſa eſt cõſuetudo vt ta- L les demr̃ones pro maiori parte nominẽtur demr̃ones dialecticę, & sũt inferioris gradus, q̃ cæteræ, & quaſi ſunt ſpeciei neceſſarij, quod nõ eſt per ſe, & hoc ſm̃ eius comparationẽ ad genus, de quo conſideratur. Res autem, quæ hic ſumuntur genera, ſunt, quarum vl'itas eſt ſicut vl'itas animalis ad hominẽ & equum, & hęc eſt veriſſima illarũ, quib⁹ dicũtur genera, quia ſunt dicta ſm̃ vniuocationem: & quædã earum ſunt, quarum vl'itas eſt vniuerſalitas en- M tis, & rei, & ſi hæc dicantur genera ſunt ſm̃ poſteriorem ſpeciẽ, ex quo ſunt dicta de illis ſm̃ analogiam.

Prædicata prima q̃nam ſint.

Rurſus p̃dicatorum per ſe, quædã ſunt prima, & q̃dã ſunt non prima. Et primorũ, quædã ſunt propria, & quædã impropria. Prædicata ĩtaq; prima ſunt, q̃ non prædicant̃ de genere ſui ſubiecti p̃dicatione vl'i, ſicut eſt diſpoſitio dr̃iæ propriæ & definitionis proprię, & generis proximi: & aliqua eorũ ſunt, in quorum definitione capiuntur genera ſuorũ ſubiectorũ. Et horũ primorũ p̃dicatorum propria ſunt, quæ cõuertunt̃

in

A in prædicatione cum suis subiectis, & hoc inuenitur in ꝓpria dña, & ꝓpria definitione, & accidentibus, in quorum ꝑdicatorū definitione accipiuntur eorū subiecta, & illa sunt ꝓpria. Et in quibusdam accñtibus, in quorū definitionibus capitur genus suorū subiectorū, dū contingit ꝙ fuerint æqualia suis subiectis, sed conuenit hoc ꝑdicatis, q̃ componũtur ex accidentib⁹ cōioribus, q̃ substantia, aggregatur ex cōmunitate illorū id, qđ ęquatur subiecto, sicut est nostrū dictū, triangulus est, cuius anguli sunt æquales duobus rectis.

B Prædicata vero, q̃ sunt accidētia separabilia, qñ insunt subiecto, illud sumitur in eorū definitione, nō suū genus. Harū vero spērum cōueniētiora ad vtendū sunt ꝓpria, vel prima solum, sed q̃ non sunt prima neque propria subintrant id, quod est per accñs, sicut sunt gña remota, & eorum definitiones, & eorum differentiæ, & accidentia, in quorū definitione accipitur genus generū suorum subiectorū, & vlteriora: notitia enim q̃ à nobis desideratur primo & naturaliter, certè est rei formatio ꝑ

C id, quod ipsam appropriat & nos exquirere verificationem est ob hanc formationem. Quod ergo est dignissimum generum verificationū, quod facit nos acquirere perfectam formationem, conuenientius est, ꝙ appelletur demr̃atio: sicq; futurus sum magis ostendere hoc apud sermonē de demr̃ationibus cārum. Et oīum spērum harum ꝑmissarū necessariarū, q̃ sumunť parte syll̄i, quędam sunt notæ ab initio rei, & illæ sunt prima intellecta, & quędā sunt conclusiones syllogismorum compositorum ex præmissis notis ab initio rei, & fiunt præmissæ ad ostēsionem alterius conclusionis. Et syllogismus, cuius talis est dispō, est syllogismus cōpositus demr̃atiuus. Et vl̄r impoſe est, quin oēs spēs horum syllogismorū demr̃atiuorum resoluantur in præmissas per se notas ab initio rei. Præmissarū aūt notarum ab initio rei, sunt duæ spēs, quarum vna est naturaliter adueniens, & altera euenit experientia: in aduenientem autē naturaliter citius aduenit nobis veritas necessaria ab initio rei præter hoc, ꝙ sciamus, vñ nobis aduenerit, nec qualiter aduenerit, sicut ꝙ totum sit maius sua parte: &

E adueniens ꝑ experientiam est, cuius veritas nobis aduenit apud nostrā inquisitionem de quibusdam suarū partium, vt ꝙ scamonea sit, q̃ purgat choleram solum, aut de maiori parte illarum, vt ꝙ oē aromaticum sit saporosum, aut de vna earum solū, sicut ꝙ omnis numerus sit dimidiū duorum suorum laterum. Causa autem huius excessus, vtpl̄m est materierum diuersitas. Hæ itaque sunt dispōnes, quibus sumuntur ꝑmissæ vl̄r & conditiones appositæ eis. Et ex quo quæsita desiderata per syllogismum demr̃atiuum sunt triū spe-

F cierū, aut ꝙ quæramus causas rei, & suam inuentionem simul, quatenus visum fuerit nobis ꝙ hoc sit poſe in ea: aut ꝙ quæramus suam cām tm̄, qñ notitia suæ inuentionis aduenerit nobis per primam notitiā, aut ꝑ syllogismum: aut ꝙ quæramus suā inuentionem solum: qđ fieret, aut quia non possit sciri res vltra hanc quantitatem, & hoc in rebus, quarum non sunt causæ priores eis, vel quia notitia inuentionis fuerit directio ad notitiam causæ, oportet ꝙ diuidatur

Demr̃atio facit nos acquirere ꝑfectā formationē.

Præmissarū, quę ab initio sunt notę qdā à natura, qdā vero experiētia nobis adueniunt.

G diuidatur sylls demonstratiuus in has tres spés, & nomẽ scientiæ fit his tribus modis, qui dñr de apprehensione analogiæ ẜm prius & posteri⁹. Prima itaq; species scitur per demõstrationem simpliciter, & est demõstratio causæ & inuentionis simul. Et secunda scitur per demr̃ationem causæ. Et tertia per demonstrationẽ inuentionis & per signum. Inchoabimus itaq; primo à demonstratione causæ & inuẽtionis, quia ipsa est nobilissima harum specierum.

De demonstratione simpliciter, seu absoluta, q̃ est cãæ, & inuẽtionis simul. C. 2.

H Vide dif- ferentias pro hoc 2. phy sic à tex. c. 27. vsq; ad t. c. 38.

ET dicimus, ꝙ oportet necessariò in hac spẽ syllogismi cum hoc, ꝙ est vtilis scientijs veris, ꝙ tradat cum hoc cãm, adeo ꝙ medius terminus in ea sit cã duarum rerũ simul, hoc est, cognitionis rei, & causæ rei: contra id quod est dispositio demõstrationis inuentionis, quia medius terminus ibi est causa cognitionis nr̃æ de conclusione tm̃. Causæ autẽ, vt alibi dictũ est, sunt quatuor, materia, & forma, & efficiens, & finis, & quædam harum quatuor sunt propinquæ, & quædam remotę, & quędam in potentia, & quędam in actu:

I & illæ omnino non euadunt, quin sint genera, vel dr̃iæ, aut quod currit cursu illorũ. Digniores autẽ harum, vt ex eis construatur demr̃atio causæ & inuentionis sunt causæ ꝓpinquæ primæ propriæ, vel primæ non propriæ, qm̃ hæc spẽs demonstrationis est propria definitio in potentia propinqua, & exquirere verificationem, vt diximus, est ob expetitionem formationis. Dispõ enim illius, cuius notitiã ꝑscrutabimur inter res naturales, & vt vl̃ius inquã, inter res inuentas, quarum esse non

Quo pacto rerũ artificialiũ notitia gene

est nostri arbitrij, est, vt illud, quod perscrutãtur habentes artes Mechanicas de notitia suorũ operatorum: & manifestum est, ꝙ illorũ exquisitum prima intentione est ipsa formatio. Verificatio aũt apud illos q̃ritur ob ipsam formationẽ, ex quo illa est res, qua fit illius operatio & actio. Non est itaque differentia inter duas notitias, nisi quatenus res artificiales facimus & scimus ipsas. Res vero, quæ inueniunť absq; nostra electione, cognoscimus ipsas tãtummodo, sed eas perscrutabimur cum hoc ẜm quantitatem, qua nos deceat ꝙ nostra cognitio de illis sit proportionalis nr̃ę cognitioni de rebus artificialibus. Et hinc ostenditur ꝙ vnum illorũ, q̃ adijciũtur vt clausulæ conditionis his demonstrationib⁹ est, ꝙ sua prędicatio sit ẜm naturalem modũ, ex quo tales demonstrationes sunt illę, quarũ consuetudinis est, ꝙ tradant intellectionem illius, quod appropriant, & ẜm rem quã appropriant, & ipsæ vtiq; sunt definitiones in potentia propinqua. Prædicatio aũt ẜm naturalem modum est illa, in qua prædicanť cãæ de suis cãtis & accñtia de suis sub̃is.

K retur Inobis. Consimile vide 1. phys. c. 3

L

M Demr̃atio nis absolutę nouem sunt conditiões 1. Post. t. c. 9

Sunt ergo conditiones huius spẽi demonstrationis absolutę nouẽ cõditiones: quarũ vna est (vt diximus) ꝙ sit vera: secunda & tertia, ꝙ sit vniuersalis & necessaria: quarta, ꝙ prędicatio sit per se: quinta, ꝙ eius pręmissæ sint causa inuentionis cõclusionis non solum nostræ cognitionis: sexta, ꝙ p̃dicatio ĩ eis sit ẜm cursum naturalem: septima, ꝙ cum hoc ꝙ sunt priores ẜm esse ipsa conclusione, sint etiã priores ẜm cognitionẽ: aliquid enim quod est prius cognitione, est posterius ẜm esse, & talia

A Alia sunt signa, quorũ medij termini sunt posteriores conclusione, sed sunt solum causæ nostræ cognitionis: octaua est, ꝙ p̄dicatum in eis sit p̄dicatum prima p̄dicatione: nona aũt est, ꝙ sint propriæ. Et hæ nouẽ conditiones continent oẽs præmissas harum spẽrum demr̃onũ æqualiter, siue suæ præmissæ fuerint cõclusiones alterius demr̃onis, vel fuerint notæ p se ab initio rei. Propriè autem decernit demr̃ones, quæ cõponuntur ex præmissis per se notis. Decima cõditio, videlicet, ꝙ in eis sit prædicatio quorundã de aliquibus primo, hoc est, sine medio, & huius
B significatum est, ꝙ non sint ex illis, quæ oportet ostendere p aliud, neq; conueniat postea interrogare vlterius, cur sit, videlicet, ꝙ detulissemus huius cãm propinquam? Significatũ autem primi hic est aliud à significato primi in eo qd̃ p̄missum est, quia de æqualitate angulorum duobus rectis dr̃, ꝙ sit prædicatum de triangulo f̃m præmissum significatum prædicationis primæ f̃m sigñatũ ꝙ illud non prædicetur de genere trianguli, & non dicatur de illo ꝙ sit prædicatũ prima p̄dica-
C tiõe f̃m hoc sigñatum, hoc est, ꝙ sit notum de triangulo sine medio, & non conuenit in illis interrogare, quare sit? Hæ itaq; sunt oẽs conditiones, quas Arist. apposuit ꝓ cõditionibus ipsis demonstrationibus.

Definitiones ĩ potẽtia, sũt cõditiões demr̃ationis absolutæ.

Et adiecit has conditiones in eis, quia sunt definitiones ꝓpriç in potentia, & vl̃r, ex quo sunt nobilissimæ & perfectissimæ. Qñ vero capeređ acceptione, qua sunt demr̃ationes tm̃, non apponeretur eis conditio, nisi ꝙ sint res necessaria, quatenus sunt demr̃ationes, non res qua sunt dem̃rones nobilissimæ, & si in- D tenditur numerare suas spẽs, prout fecit Abumazar Alpharabius, non adijcietur eis cõditio p̄ter præmissas nouẽ cõditiones, siue inueniatur illa, in qua cõgregatæ sint oẽs conditiones, siue non inueniatur. Re autẽ ita se habente & existente conditione necessaria in partibus harum demr̃onum, ex quo sunt demr̃ones causarum, & inuentionis simpliciter, non ex quo sunt definitiones in potẽtia & termini medij in eis sunt causę cum hoc, ꝙ suæ partes sint de seinuicem prædicatæ prædicatione per se, fiunt propria harum spẽrum, E ꝙ terminus medius in eis sit cã duarum extremitatũ simul, maioris, s. & minoris, aut vnius ipsarũ tm̃, minoris. s. aut maioris: & hoc dum obseruaueris (vt diximus) reliquas cõditiones, & p̄cipue condõnem, q̃ est p̄dicato f̃m naturalẽ modũ. Sunt ergo termini medij defiõ ambarũ extremitatũ, aut alterius ipsarũ, aut ps earũ definitionis, aut alterius ipsarũ.

Combinatiões octo demr̃onis simpl̃r.

Qñ aũt intuebimur spẽs cõbinationũ demr̃atiuarũ, in quibus est ꝓportio mediorũ terminorũ duabus extremitatibus vna ꝓportionũ, q b⁹ accipitur res in definitione alterius
F rei, q̃ sunt quinq; ꝓportiones, quas numerauerunt, fiũt combinationes demr̃atiuę simpl̃r octo species relatę in libro Abumazar, & in vnaquaq; illarũ spẽrũ sunt partes demr̃atiuæ f̃m ꝙ nos numerabimus: ĩ cęteris. n. partibus, p̄ter has, quarum memini, pręcessit f̃m modũ cõparationis inter ipsas, & inter spẽs, q̃ sunt demr̃ationes simpl̃r, sicut meminit in suo sermone, qñ dixit: & inquiremus, q̃ earum sint demõstrationes, & quæ non sint demonstrationes. Et ideo nume-

G numerauit inter illas, q̃ nõ sunt demſ̃ones simpl'r, sed earũ vires sunt vires demſ̃ationũ simpl'r ſm subiectum, & nõ numerãtur in speciebus signorum: de quibus postea meminerimus, tñ non complet oẽs illas, prout traderet ipsas diuisio. Insinuauit autem gradũ cuiusdã vnius partis earum confidens intelligẽtiæ lectoris, & breui se expediuit inde, ex quo in illis, de quibus meminit ex eis est cõmonstratio de eo, quod reliquum est. Et ideo proiecit in confuso spẽm illam, qua nõ fit demonstratio simpl'r. Et scitu dignum est, H ꝙ dignissima harum combinationũ, in qua fit demſ̃atio simpl'r est, cuius medius terminus est cã duarum extremitatũ. Deinde post hanc est, in qua est causa maioris solum, & imperfectissima earum est, in qua fit causa minoris solum. Et vl'r Abumazar numerauit hanc spẽm inter demſ̃ones inuentionis cãrum. In illo autẽ est quid imbecille, sed diuidũtur demſ̃ones causarũ in has tres partes, ex eo ꝙ fuit de earum conditionibus, vt diximus, ꝙ medius terminus in illis sit causa cognitionis & conclusionis simul. Et fit cõclusio I cõposita ex prædicato, & subiecto, quorum medij termini nõ euadunt ꝙ sint causę vtriusq;, aut alterius eorum, sin aũt non fit demſ̃o simpliciter: hoc autem est per se notum.

Documẽtum. Conuenit autẽ te scire, ꝙ res accipitur in definitione alterius rei multipliciter, aut sicut capitur aĩal in definitione hoĩs, aut sicut capitur hõ in definitione ridẽtis, vel sicut capit' numerus in definitione paris & imparis. Et, dum dicimus de aliqua re ꝙ sit genus rei, vere intendimus per illud, ꝙ sit sua p̃dicatio sicut est prędicatio aĩalis de homine. Qñ autẽ K dicimus, ꝙ res sit in definitione alterius rei, est, sicut homo sumptus in definitione alterius rei. Dum autem dicimus, ꝙ rei genus sit in rei definitione, est, sicut numerus sumptus in definitione paris & imparis. Nos autem numerabimus ex istis combinationibus illas, q̃ poſſes sunt combinari ex his quinq; p̃dicatis, videlicet ex genere, & dña, proprio, & accidente, & definitione, & ex suis cõuertentibus, in quibus est proportio medij termini ad duas extremitates, aut ad alterã earũ his proportionibus, L quibus dicemus ꝙ res sit in rei definitione, prout diximus in pręhabitis, postquã obseruauerim' reliquas conditiones: ex quo illa est diuisio, quæ appropriat demſ̃one simpliciter. Et ordinabimus ea ſm ordinem Abumazar Alpharabij.

Prima ps combinationum. Primæ partis combinationũ prima spẽs est, A est definitio B, & B est definitio C, & hæc quidem cõcludit duas conclusiones, quarum vna est, ꝙ A sit definitio C in eo ꝙ hẽt duas definitiones: verbi grã, oĩs hõ ẽ aĩal rõnale, oẽ aĩal rõnale ẽ progressiuũ bipes. Scđa est, ꝙ A sit definitio ptis M definitionis C. verbi grã, oĩs hõ est animal rationale, oẽ aĩal rationale est corpus nutribile sentiens cõprehendens cogitatione & consideratione. Et ęstimatur, ꝙ prima spẽs huius partis sit ex spẽbus per accñs, q̃a prædicatio definitionũ de seinuicẽ assimilatur prędicationi ꝓpriorũ de seinuicẽ. Est aũt hæc prædicatio per accñs, ex quo nõ est p̃dicatio vnius illorum ſm essentiam alterius: sed esset hoc, qñ vnius rei essent duæ definitiones ſm vnum gradum prioritatis ad illam. Si aũt vna illarum sit

aliquo

A aliquo mō posterior, & altera prior, priori esset aditus ad inuentionem posterioris, & huius medius terminus est cā duarum extremitatum, aut minoris solum. Secunda species est, A est genus ipsius B, & B ē genus ipsius C. v. g. oīs hō est animal, omne aīal est corpus nutribile: oīs itaq; hō est corpus nutribile, qm̄ medius terminus in illa est cā minoris solū. Tertia species est, A est dr̄ia ipsius B, & B est dr̄ia ipsius C. v. g. oīs homo est rationalis, oē rationale est cogitatiuum: concluditur, omnis homo est cogitatiuus: & hæc est sicut præcedens, qn̄ medius terminus B fuerit cā minoris tm̄. Quarta autem species est, A est in definitione B, & B est in definitione C. v. g. oīs homo est admiratiuus, oē admiratiuum ē risibile: ergo omnis homo est risibilis: huius autem medius terminus solum est causa maioris. Quinta species est, in definitione ipsius A, est genus ipsius B, & in definitione ipsius B, est genus ipsius C. Congruit autem, dum voles hanc esse demrōnem, ꝙ proportio vnius speciei ad alteram sit proportio essentialis, vt gratia exempli, denarius est par, & C oīs par diuiditur in media, in paris itaq; definitione capitur genus denarij, qđ est ipse numerus, & in definitione diuisi in media capitur genus paris, qđ est ipsa quātitas. Inter quātitatē aūt & numerū est proportio essentialis, & illa est demrationum essendi, ex quo medius terminus in ea est causa sui generis, & ipsius vis est vis signi. Secundæ autem partis prima species est, A & B sunt duæ definitiones ipsius C. v. g. omnis homo est animal rationale, oē animal ratione est habens car- (2. pars cōbinationum.)

nes & ossa, rectæ staturæ, bipes. Et D huius potestas est potestas primæ speciei primę partis: & sermo de illa est, sicut sermo de ista, & vl̄r hæc pars ē sicut genus primæ partis. Secunda spēs est, A & B sunt duæ differentię ipsius C. v. g. omnis homo est rationalis, omne rationale est cogitatiuum: & hæc quidē est demrō, dum vna duarum differentiarum fuerit in gradu definitionis alterius. Tertia species est, in definitione A & B est C, gratia exempli, omnis homo est admiratiuus, omne admiratiuum est risibile. Et, dū in hac fuerit demrō cāæ & essendi, medium E erit causa maioris, sicut retulim⁹ in exemplo. Quarta species est, in definitionib⁹ A & B est genus ipsius C. gr̄a exempli, omnis homo est astutus, oīs astutus habet appetitū de illo qđ senserat in prædicato. Et iterum congruit in ista dum volumus tradere cām & esse, vt termino medio sit aditus ad definitionē maioris. Adiecimus vero in talibus spēbus, ꝙ sit medio termino aditus ad definitionē maioris, eo ꝙ impoſe est in illis, vt sit illi aditus ad terminum maiorem, ex quo illa sunt accidētia.

Tertiæ partis prima spēs est, A est F definitio ipsius B, & B est genus ipsius C. gr̄a exēpli, oīs hō est aīal, oē animal est corpus nutribile sensitiuum: huius medius terminus est tm̄ causa minoris. Secunda species est, A est definitio ipsius B, & B est dr̄ia ipsius C gratia exempli, omnis hō est rationalis, oē rationale est comprehensiuum cogitatione & consideratione, & in hac medius terminus est cā minoris. Tertia aūt spēs est, A est definitio ipsius B, & in definitione ipsius B est genus ipsius C. (3. pars cōbinationum.)

Euidens

G Euidens autē est de hac spē ex parte suæ cōpositionis, ꝙ sit solū demonstratio essendi, quia medius terminus in illa nō est causa vnius duarū extremitatū. Sed aliqn̄ contingit in quibusdam locis, qn̄ genus ipsius C inueniatur in definitione ipsius B, ꝙ aliquo modo sit ipsi B aditus ad definitionem ipsius C. verbi gratia, omnis piscis est natans, oē natans mouetur in aqua, cuius corporis nihil tangit terram. Contingit itaq; natanti hic cum eo ꝙ in eius definitione inuenit genus piscis, quod est animal, ꝙ aliquo modo sit ei aditus ad H essendū piscem, & ex hac parte possibile est ꝙ in hac specie concludatur vna species demonstrationum simpliciter, quæ est, in qua medius terminus est causa minoris solum.

4. pars cōbinationum. Quartæ partis prima species est, A est genus ipsius B, & B est definitio ipsius C. verbi gratia, oīs hō est aīal rationale, oē aīal rationale est corpus nutribile. Et ex huius dispositione ēt notū est, ꝙ eius medium sit causa minoris solū. sed verificat̄ dum A non fuerit notum de definitione ipsius C. Secūda spēs est, A est genus ipsius B, & B est differentia ip-I sius C. gr̄a exēpli, oē animal est sensitiuum, & oē sensitiuum est cōprehensiuum, & hæc etiā est sicut præcedens. Tertia spēs est, A est genus ipsius B, & pars definitionis ipsius B, est genus ipsius C. Et hæc quidem fit demōstratio simpl̄r, qn̄ fuerit ipsi B aliquo modo aditus ad definitionē ipsius C, vt tertia spēs tertiæ partis: quando vero hoc non contingit, ipsa est demonstratio essendi solum: gratia exempli, omnis numerus ductus in parem est par, & omnis par est habens qualitatem.

Quintæ partis prima spēs est, A K est differētia ipsius B, & B est genus ipsius C. verbi gratia, oīs homo est animal, & oē animal est sensitiuū: & iterum huius medius terminus est solum cā minoris. Secunda spēs est, A est differentia ipsius B, & pars definitiōis ipsius B, est genus ipsius C. Hæc itaque vere per se tradit esse, & si contigerit, ꝙ eius medio termino sit aditus ad minorem, largietur illius causam. Tertia species deest libro Abumazar, & est, A est differētia ipsius B, & B est definitio ipsius C. verbi gratia, omnis homo est animal rationale, & omne animal rationale est ambulans bipes. Abubachar autē Benalczayg, id est Auempace credidit ꝙ vere inde ceciderit, ex quo proportio differentiæ ad definitionem est proportio per accidens, dum contigerit alicui ꝙ eius sint duæ differentiæ. Et apud me sermo de hac est sicut sermo de proportione definitionis ad definitionem, qm̄ non sunt vnius rei duę differentiæ, neq; duæ definitiones eiusdem vnius gradus, & eius medi⁹ terminus est cā duarum extremitatū, aut solum minoris, sicut est dispō illius, cuius sunt duæ definitiones, quarum vna ostenditur per alterā, nisi poneremus prædicationē definitionum de seinuicem esse p̄dicationem per accidens, sicut est p̄dicatio proprietatum. Et propterea conuenisset ipsi Abumazar, ꝙ defuisset hęc spēs, nisi explicuisset de illa, quæ constituitur ex duabus definitionibus ꝙ sit demonstratio simpliciter est itaque perscrutandum de illa.

5. pars cōbinationum.

L

M

6. pars cōbinationum. Sextæ partis prima spēs est, definitio ipsius A est B, & B est genus ipsius C. verbi gr̄a, oīs hō est nutribile

A le ſenſitiuum, & oẽ nutribile ſenſitiuum eſt animal. Secunda ſpẽs eſt, definitio ipſius A, eſt B, & B eſt dr̃ia ipſius C. verbi gr̃a oĩs homo eſt habens cogitationem, & conſiderationem, & omne habẽs cogitationem & conſiderationem eſt rationale. Hæ itaque duæ ſpecies ſunt ſpẽrum demr̃onis ſimpl̃r illius, ſ. ſpeciei in qua medius terminus eſt cauſa duarum extremitatũ. Tertia ſpecies eſt, definitio ipſius A, eſt B, & pars definitionis ipſius B, eſt genus ipſius C. verbi gr̃a, omnis denarius diuiditur in duo media, & oẽ diuiſum in duo
B media eſt par, & in hac medius terminus eſt ſolum maioris. Quarta ſpecies eſt, definitio ipſius A, eſt B, & definitio ipſius B, eſt C. Hæc autem contingit dum C nõ fuerit apparens in definitione ipſius A. Et ideo dixit Abumazar ꝙ talis raro inueniatur: medius itaq; terminus in iſta eſt cauſa maioris ſolum.

7. pars cõbinationũ Septimę partis prima ſpẽs eſt, in definitione ipſius A, eſt B, & B eſt ſicut genus ipſius C. verbi gr̃a, omnis homo eſt animal, & oẽ aĩal eſt habens appetitum. Secunda ſpecies eſt, in definitione ipſius A, eſt B, & B eſt
C dr̃ia ipſius C. verbi gratia, oĩs homo eſt rationalis, & oẽ rationale eſt riſibile. Et in his duab⁹ ſpẽbus medius terminus eſt cã duarum extremitatum. Tertia ſpẽs eſt, in definitione ipſius A, eſt B, & definitio ipſius B, ẽ C. verbi gratia, oẽ aĩal rõnale eſt homo, & omnis homo eſt riſibilis. Et licet huius medius terminus ſit cauſa maioris extremitatis, tñ illius prędicatio eſt p̃ter naturaliter, & huic atteſtatur ꝙ Abumazar fecerat plures ſpẽs talis diſpõnis. verbi gr̃a, dum dicimus, A eſt genus ipſius B, & B eſt ſicut pars definitionis ipſius C, aũt D
A definitio ipſius B, & B eſt pars definitionis ipſius C. Sed contingit illi ꝙ præmiſſa eius ſit prædicata præter naturaliter, & concluſio prædicata præter naturaliter, ſicut quarta ſpẽs primæ partis libri Abumazar. Sicq; eſt ſine dubio demr̃atio eſſendi, licet medius terminus eius ſit cã alterius duarum extremitatum, aut ambarum. Quarta ſpẽs eſt, in definitione ipſius A, eſt B, & in definitione ipſius B, eſt genus ipſius C. verbi gr̃a, oĩs homo habet pedes, oẽ hñs pedes eſt progreſſiuum. Et medius E
terminus in illa eſt cã maioris. Ex libro autem Abumazar cecidit ſpecies huius partis, in qua conſtruuntur demr̃ationes ſimpliciter, videlicet A eſt in definitione ipſius B, & B eſt definitio ipſius C. vt verbi gr̃a, oĩs homo eſt aĩal rationale, & omne aĩal rationale eſt riſibile: & medius terminus illius eſt cã ambarũ extremitatum, & eſt eius prædicatio naturalis, & non eſt in eius compoſitione deluſio. Et vl̃r illius ſunt omnes cõditiões quas Abumazar adiecit conditiones demonſtrationibus ſimpl̃r. Ipſius autẽ defectus non eſt aliqua cauſa præter alteram duarũ F
cauſarum, aut ꝙ ceciderit ex ipſo libro, aut ꝙ ipſe eam ſubtraxerit confidens in intelligentia addiſcentis.

Octauæ partis prima ſpẽs eſt, definitio ipſius A, eſt pars generis ipſius B, & B eſt definitio ipſius C. verbi gratia, oĩs homo eſt aĩal rõnale, & oẽ animal rõnale eſt concupiſcens. 8. pars cõbinationũ

Scd̃a ſpẽs eſt, pars defiõnis ipſius A, ẽ genus ipſius B, & B eſt genus ipſi⁹ C. verbi gr̃a, oĩs hõ eſt bipes, & oẽ bipes eſt progreſſiuum. Tertia ſpecies ẽ, definitionis ipſius A, eſt gen⁹

ipſius

G ipsius B, & B est differentia ipsius C, verbi gña, omnis homo est rationalis, & omne rõnale est videns. Et harum trium spērum medius terminus est cā ambarum extremitatum simul Quarta spēs est, pars definitionis ipsius, A est genus ipsius B, & definitio ipsius B est C. verbi gratia, oē aīal rationale est homo, oīs homo est æstimatiuus. Huius autem medius terminus, licet sit causa maioris extremitatis, tñ maioris p̄missæ prædicatio est p̄ter naturaliter, & tandem sermo de ea est, sicut ser-
H mo de tertia specie septimæ partis. Hæ itaq; sunt proportiones demōstrationum simplr ad seinuicem, & hæ sunt suæ partes sicut patet ex sermone Abumazar, & s̄m ipsam rē in se, nos aūt iam numerauimus illas.

Documētum. Expedit aūt te scire ꝙ partes demonstrationum negatiuarū huius partis sint tot, quot sūt spēs affirmatiuarum, & suarū partium ꝓportio est eadem proportioni affirmatiuarum: qm̄ sicut in ista oportet, ꝙ medius terminus sit cā essendi conclusionem, sic ibi est cā negationis, nisi
I ꝙ affirmatiua construitur in prima spē primæ figuræ, & negatiua construitur in secūda spē primæ figuræ, & in prima & secunda secundæ figuræ. Et silr proportiones partiū demonstrationum conditionaliū cōiunctarum sunt eædem proportionibus acceptis in categoricis: verbi gratia, de prima spē earum, si homo est animal rationale; hō est animal progressiuum bipes, sed in syllogismo contradictionis, & in conditionali disiuncto non construitur hæc species demonstrationis, quoniam illi constituunt rem per destructionem sui contradictorij.

De demonstratione causæ tātum. Cap. 3. K

SPecies vero demr̄ationis causæ sunt quædam spērum demr̄ationis essendi & causæ simul, & illarū conditiones sunt istæ eædem conditiones, & sua proprietas est hæc proprietas. Sed dr̄ia inter eas est, qm̄ in hac esse est notum apud nos ꝑ primam notitiā, aut ꝑ syllm, sed ꝑ illā quæritur notitia causę tm̄. verbi gratia: qm̄ iam nouimus sensu esse canitiem homini tpe senectutis. Deinde aūt trademus suam causam & dicemus, in hoīe dum senescit gignit calor extraneus, & extranei caloris est albificare pilum. In demr̄atione L vero causæ & essendi simul ambæ hæ duæ res sunt simul ignotæ, s. & esse & causa. Sylls autem est, qui eas largitur esse essentialiter: verbi gratia, vt dicamus, quod est sub æquatore diei est inhabitatum, qm̄ tempus æstus ibi perseuerat toto anno, aut est quasi perseuerans ob velocitatem reditus Solis ad zenith capitis à tempore ipsius recessus, & totū hoc est per se notum.

De demonstratione Quia. Cap. 4.

DEmonstrationis vero essendi conditiones sunt præpositę cōditiones, excepto ꝙ medius termi- M nus non est causa conclusionis, sed nostræ cognitionis tantum, & priora in illis s̄m cognitionem nō sunt priora s̄m esse. Ac iterum q̄ est talis dispositionis est plurium specierū, quarum vna & magis principalis ē illa, quæ dicitur euidentia, & est illa spēs, qua semper ostēditur prius s̄m esse per posterius. verbi gratia Lunæ sphæricitas, quia eius lumen crescat s̄m lunatem figuram. Qm̄ autem non contingit ostendere ꝑ quoduis posterius, quod contigerit quodlibet

A bet prius, quod contigerit, cõuenit exponere hoc quadã explicatione. Dicimus itaq;, ꝙ prius & posterius sunt ſm quatuor partes, quarũ vna est, ꝙ ex essendo vtrumlibet eorũ sequat̃ alterutrum; & hęc sunt quæ sunt prædicatione conuertibilia. & ꝑ hanc partem ostẽditur vtrũq; per alterutrum, & quãdo ostẽdit̃ prius ꝑ posterius, vocat̃ euidentia, qñ autem ostẽditur posterius ꝑ pri⁹, est demõstratio simpl̃r: prout ostenditur Lunę sphæricitas ob sui luminis crementum, vel sui luminis cremẽtum ob eius sphæricitatem. Secũda autem pars est, ꝙ prius sequat̃ ad esse

De priori & posteriori.

B ipsum posterius, & non cõuertatur, & ꝑ hãc semp euenit demr̃atio euidentiæ solum. vt v.g. in hoc loco est ignis, quia est fumus. Tertia pars est ꝙ sequat̃ posterius ad esse prius, & nõ sequatur prius ad esse posterius, & in hac euenit demr̃atio causæ & essendi solum. vt verbi gr̃a, ad ignẽ ꝓsequit̃ illuminatio & lux, sed ad illuminationem & lucem nõ sequitur, ꝙ lucẽs sit ignis. & ideo errauit qui credidit ꝙ stellę sint igneę eo ꝙ illuminãt & lucẽt, & sic ẽt æstimatur ꝙ sit inesse calorem ipsi igni. Quar-

C ta pars est ꝙ nõ sequatur ad esse vnũ eorum alterum: in hac itaq; nõ est possibilis demõstratio oĩno, nec euidentiæ, neq; causæ. Secũda vero species demr̃ationis essendi est, ꝙ sint duæ res posteriores quadã reliqua, cui vt subiecto ostẽdatur inesse vna istarum ꝑ alteram, excepto ꝙ est ex parte qua cõuenit, vt ꝓportio vni⁹ earum ad alteram sit vna illarũ ꝓportionum essentialiũ, & tũc nõ est dubium, quin vna illarum sit prior altera aliquo modo. Sed qñ medius terminus fuerit posterior poterit eẽ

primę partis euidentiæ: quãdo vero prior fuerit medius termin⁹, tũc

D est partis demõstrationis essendi & causæ simul, excepto, ꝙ medius terminus eius est causa remota: & hæc pars est numerata inter euidentias, & eius potestas est potestas earũdẽ rerum. v. g. dicendo paries non respirat, quia non est aĩal: est itaque exemplum harũ duarũ rerũ posteriorum pariete ſm proportionem, hoc est dictu, ꝙ ipse sit nõ respirãs, & ꝙ sit non aĩal. Si aũt deuenirem⁹ ad hæc per cãm propinquam, diceremus, quia non habeat pulmonẽ.

E & sic est sermo dicentis, ꝙ stellę boreales non sint velocis occasus, quia sunt prope orizontem borealẽ: causa aũt propinqua est, quia sunt sup minimum arcũ. Qñ vero fuerint duę res posteriores aliquo subiecto, q̃ sunt vnius eiusdem gradus posterioritatis, hoc aũt est, qñ vni nõ est aditus ad alterius definitionem, ꝓut est inesse emptionis & venditionis & risus hoĩ, & in summa duæ ꝓprietates vni subiecto, qñ vnaquæque earum ostẽdetur ꝑ alteram, erit euidentia hæc ꝑ accñs. Huius autẽ exemplum oportet ꝙ differam⁹ ip-

F sum ad sciẽtias. sed aliqui expositores crediderunt, ꝙ hæc diuisio syll̃orum numeret̃ in partibus euidẽtiæ. Hæ itaq; sunt partes demonstrationũ in materia necessaria. In illis autẽ, q̃ sunt de illis in materia ꝑ maiori parte, adijciemus cõditiones oẽs conditiones quas apposuimus his, videlicet ꝙ sint per se, & vl'es, excepto ꝙ nõ adijcietur eis cõditio ipsa necessitas. Significatum aũt ꝑseitatis in hoc loco æstimatur in comparatione causę rei ad rem tpe ipsam essendi, quia est comparatio neces-

G saria, qñ inueniťres, inueniũtur ipsius quatuor causę, ex quib⁹ cõstat. & ideo demonstrationes causę solũ sunt necessariæ, & non adeunt hanc materiam, sed possunt imaginari in euentis huius rei, q̃ sunt pro maiori parte, sicut est esse canitiem homini tẽpore senectutis, & sicut sunt euenta & causæ, ad quas sequitur rem esse pro maiori parte ex formis materiæ, & efficiẽtis, sed esse finem & formam necessario sequiť ad esse rem. Et qñ intenderimus ostendere rem esse p vnam rei causam fit hoc ĩ materia demõstrationis causæ, & essendi simul, & silr, qñ proposuerimus

H ostendere rem esse per vnam suarũ causarũ, videlicet materialem vel efficientem, si hoc fuerit in materia possibilis pro maiori parte, sua ostẽsio est cõtingens: multę. n. res sunt, quas non oportet sequi ad suã causam materialẽ & efficientem, consecutione pro maiori parte, v. g. qñ inueniť fabricans nõ oportet ꝙ inueniať domus, in maiori aũt parte rerum fit, qñ hoc est contingens, gratia exẽpli, si hic ęger credet suo appetitui, & non credet medicis, & est

I cõualescẽs, ipse recadet in eius ęgritudinem. Demõstratio vero euidẽtiæ pro maiori parte eueniet in hac materia in accidẽtibus, q̃ esse sequitur rem consecutione pro maiori parte. vt verbi gratia, quãdo homini patienti torturã oris accidit apoplexia: aut in accidentibus quę mutuo se consequuntur consecutione pro maiori parte, quando inter illa fuerit comparatio essentialis. Sicq; iam locuti sumus de partibus verificationis simpliciter. Redibimus itaque nunc & loquemur de partibus formationis simpliciter.

AVERROIS EPITOME

K

In II. lib. Posteriorum.

De Definitionibus. *Cap.* I.

Ormationum autẽ pfectissima est, quæ intelligitur p definitionẽ, & definitio tãdem est, cui⁹ compositio, est compositio clausulę cõditionis, & nexus explicãs significatũ definiti p res essentiales. Dicimus aũt de ea ꝙ sit oratio, cuius compositio est compositio clausulæ conditionis & nexus, vt id sit propria dr̃ia, qua differt à demonstratione, cũ demõstrationis compositio, sit compositio illius qđ verificať, aut falsificatur. Res aũt essentiales distinctę in definitionibus sunt duarũ partiũ, partis prioris definito, & partis posterioris eo, & vtraq; eius pars ẽ propinqua, vel remota. Remota aũt parũ est, quin notẽtur inter ea, quæ sunt p accidẽs in potentia, aut in actu. Digniores vero illarum, ex quibus cõponũtur definitiones, sũt res priores ipsa re, q̃ sunt propinquæ in actu. Quæ vero componũtur ex rebus posterioribus digniores sunt dici descriptiões, nisi de eo, quo non inueniuntur res priores eo, prout diciť de multis rebus. Priorũ aũt sũt duæ partes, pars quędam, q̃ est in re, & pars, q̃ est extrã rem. Et conueniẽtiores istarum, ex quibus cõponitur definitio, sunt res q̃ sunt in ipsa re. Res aũt, q̃ sunt ĩ re, sunt duarũ specierũ, quarum vna ẽ materia, & altera est forma: & ideo est qđ dicimus in definitione vera, ꝙ ipsa cõponať ex genere & dr̃ia, genus. n. est aliquo mõ materia, & forma est dr̃ia. Genus itaq; dr̃ duobus modis

L

M

A modis, quorũ vnũ est primo & vere, & est illud, qđ semp nõ notificet rẽ, q̃ sit extra definitũ, & est genus, qđ dr̃ vniuoce, sicut aĩal, quod dr̃ de hoĩe & equo, & hoc est illud, qđ est pars rei, & ipsi⁹ materia aliquo mõ. Secũdum aũt est genus, qđ vocatur ſm narrationem, prout sunt vnũ & ens: in his aũt nõ inuenitur hęc dispositio, s. ꝙ ipsa non notificet de re quid sit, neq; essentialiter. Si aũt dr̃ de illis genus, hoc est, ex parte qua similes sint ad rem vl̃em ipsius rei. Dr̃ia vero nõ notificat vtpl̃m rem,
B quæ sit extra essentiam definiti, ipsa enim est forma definiti, sed contingit in aliquibus rebus ꝙ suę dr̃ię nõ sint notæ, & capietur in illis vice differentiæ definitio dr̃iæ, aut eius propriũ. Accipimus vero definitionem differentię vice ipsius dr̃iæ. sicut dicimus, ꝙ palma sit arbor faciens dactylos, sumere aũt suum proprium est, sicut dicimus de equo ꝙ sit aĩal hinnibile. Sicq; hinc vr̃, ꝙ dr̃ia notificet rem, quæ sit extra definitum, & est quodam modo aliud à forma,

Causæ extrinsecæ. Res vero, q̃ sunt extra rẽ, sunt triũ partium, efficiens & finis, & res, cui
C inhæret definitum, qñ definitũ fuerit id cui est subiectũ, & maior pars taliũ procedit processu scđæ partis dr̃iæ, s. quæ nõ est in rei essentia. Definitio vero, q̃ cõponitur ex reb⁹ posterioribus definito, est, ex quo rerum definitarũ sunt duæ spẽs, quædam spẽs, qua non sunt res priores, & posteriores ea, & spẽs, qua sũt res priores & posteriores ea. In prima quidẽ specie semp definitio componit̃ ex rebus posterioribus, ex quo ei non sunt res priores ea, & istę sese excedunt ſm propinquitatem & remotionem, & cõuenientior illarum rerũ, quę notificant rei dr̃iam, est illa, q̃ est magis propinqua. v.g. definitio excelsi Creatoris est ꝙ ipse sit motor vniuersi, aut ꝙ ip̃e sit forma vniuersi: in secũda aũt parte, cui inuenitur prioritas & posterioritas simul, conuenit ꝙ sit definitio ex rebus prioribus, & nõ vtuntur in illa posteriorib⁹ nisi ad patefaciẽdũ, aut de ĩ quo fuerit posterius notũ apud nos, & ascendemus & procedemus ex illo ad prius. Gratia exempli de hoc priori, siquis definiuerit hominem p aĩal rõnale. exemplũ aũt posterioris est, siquis ipsum definiuerit ipsum ꝙ sit aĩal rectæ staturę ampli pectoris. Hæc itaque est diuisio definitionum ex parte eorum, ex quibus componuntur.

D

E

De forma lib⁹ definitionib⁹. Definitionũ iterũ est alia diuisio, qm̃ q̃dã earũ sunt, quas inesse definito est notũ ab initio rei, & singulas partes ipsarũ singulis illi⁹, & hęc definitionũ spẽs numerabit̃ inter p̃missas primas, & vocabit̃ hęc demõstrationis principium v.g. de definitione circuli ꝙ ipse sit figura, quam circuit vna linea, in cuius medio est punctus, à quo oẽs lineæ exeuntes ad circunferentiã sunt æquales. Et q̃dam earũ sunt, quas inesse definito nõ est notũ, siue partes inesse singulas singulis sit notũ, siue non sit notũ. Exẽpli grã de illa, quã inesse definito nõ est notum, nec singulas suas ptes singulis illi⁹ prib⁹, vt dicẽdo ĩ definitione eclipsis Lunæ, ꝙ sit priuatio sui luminis ob ĩterpositionẽ terræ ĩter eã & solẽ, sequit̃ inde ꝙ lumẽ Lunę đficiat ĩ sua suƀa, donec p demſonẽ oñdat̃ ꝙ suũ lumẽ emanet à Sole. Exẽplũ ãt illius, cui⁹ ptes singulas singulis ĩeẽ sit p se notũ, & ipsã ineẽ definito sit ignotũ, est dicẽ-
F

G do, in definitione eclipsis Solis, ꝙ sit occultatio sui luminis ob occursum aliquarũ stellarũ inter nos & ipsum, qñ enim notũ fuerit ꝙ eclipsis Solis sit occultatio sui luminis, sequitur inde necessario, ꝙ sit occultatio ob occursum aliquarũ stellarum inter nos & ipsum. Tertia aũt pars definitionum est, cuius aliquas partes notum est inesse definito, & aliquas non est notum, & hęc iterũ est duarum partiũ, quędam earũ est, cuius ignotum pōt verificari de definito ꝑ demonstrationem ꝑꝑ notum, & hęc est, q̃ vocat͛ definitio positione differens, H quędam vero sunt, de quib⁹ est hoc impossibile. Ad explicationem vero primæ definitionis procedemus ad id, cuius formatio ē difficilis duabus vijs, vel via diuisionis, aut via compositionis. Diuisio quidem est ꝙ aduertamus genus magis propinquum, vt ipsum cognoscamus de illo, cuius definitio intēdit͛, & diuidamus illud ꝑ dr̃ias essentiales, ꝑ quas diuidit͛ prima diuisione ꝯm modũ ipsius quod quid est. Deinde considerabimus ipsam rem definitã, sub qua oppositarũ, ꝑ quas illud genus diuiditur, ingrediat͛. Dum aũt inuenerimus, ꝙ ingrediat͛ sub altera earum, I considerabimus aggregatum ex hoc genere, & differentia, quia si illud inuenerimus æquale definito, & cõuertet͛ secum, iam attigerimus nostrum propositũ. Si aũt non fuerit æquale, & fuerit magis vl'e, diuidemus illud aggregatum ex hac differentia & genere, vt fecimus de primo genere: & iterum considerabimus sub quo oppositorum ingrediatur nomen definiti, quo inuēto iterum considerabimus aggregatum ex illis, an sit æquale, aut inæquale, adeo ꝙ finiatur in spē, cuius defini- K tio intenditur, verbi gratia, ꝙ intendamus hoīs definitionē, & accipiamus genus magis propinquum, qđ notificat hoīem, quod est ipsum nutribile, & ipsum diuidamus ꝑ sensitiuum, & insensitiuũ, & inueniemus hoīem ingredi sub sēsitiuo, excepto ꝙ illud est magis vl'e, q̃ homo. Deinde diuidemus sensitiuũ per rōnale & irrationale, & inueniemus hominem subingredi rationale: & iterum cōsiderabimus aggregatum ex toto hoc, quod est dictum, nutribile sensitiuum rationale, sicq; inueniemus illud hoī æquale, & sic cognoscemus ꝙ sit eius definitio. L Si autē fuerit generi nomen accipiemus illud in se, aut in sua definitione, vt si vice nutribilis sensitiui diceremus animal, si autē non fuerit ei nomen accipiemus ip̄m ꝑ suã definitionem.

De diuisionis vtilitate pro definitionum formatione. Cap. 2.

Diuisionis autem vtilitas est traditio ordinis partium definitionis in suis locis, & discernere rem ab eo, in quo pōt aliquid secũ cõuenire ꝑ illud, qđ ipsum appropriat. Via vero cõpositionis est, dũ voluerimus definire aliquam vltimã spe- M ciem, ꝙ ꝑscrutemur ꝑ̄dicata de singulis notificãtibus de ea quid sit, & secernemus illa, q̃ horum ꝑ̄dicatorum fuerint genera, & differentiæ, & abijciemus magis vl'e, & plus cõtinens ex generibus, quousq; inuenerimus genus proximum. Deinde accipiemus ex differentijs illam differentiam, quæ fuerit magis propria in hoc genere, aut differentias. Dũ autē aggregatũ ex his fuerit illud, cuius summa sit ęqualis definito, iá inuenerimus rei definitionē. vt verbi

A bi gratia, dum nos volumus definire hoīem, pſcrutabimur ſua prædicata ſm modum ipſius quod quid eſt nutribile, & aīal, & rōnale, ſicq; ex his aggregabit̃ ſumma æqualis hoī. Si vero illud, cuius definitio ītenditur, non fuerit ſpēs vltima, ſed genus, ſub quo ſunt ſpēs, via eſt ad extractionem ſuæ definitionis hoc modo, quia conſiderabimus ſpēs, q̃ eſt ſub iſto genere, & accipiem⁹ eius definitionem, & definitionē ſui oppoſiti, deinde capiemus cōe illis, & erit definitio generis quod cōtinet has ſpēs. Si aūt fuerit illud genus, cu B ius definitio quæritur, iam factum eſt nobis id quod ſatis eſt. Sin autē faciemus hoc ēt quouſq; pueniam⁹ ad genus quæſitę definitionis. verbi gratia, ſi nos voluerimus definire aīal, accipiemus hoīs definitionem, prout nouerimus, & definitionē oppoſitarum ſpecierum. Deinde auferemus illud, quo appropriat̃ homo & ſpecies oppoſitæ ei, & remanebit eis cōis definitio animalis: hoc autē eſt, dum nō acceperimus in hoīs definitione, aut in definitione oppoſitarum ſpecierum gen⁹ ſm id, quod p ſuum nomē ſignificat̃, ſed ſm ſuā C definitionem. Manifeſtum aūt eſt, ꝙ hæ duæ viæ ſint poſſibiles in hac parte definitionū, hoc eſt, ꝙ ipſam ineſſe definito ſit p ſe notum, & ſilr̃ ſingulas ſuas partes ſingulas illius. Qn̄ enim illud non eſſet genus, qđ primo diuiſerimus notū ineſſe ipſi definito, differentiæ aūt, p quas diuiditur, fuerint notę ꝙ inſint ipſi generi, & aggregatū ex illis fuerit notum ineſſe ipſi definito, eſt inutilis in via diuiſionis. Et ſilr̃ etiam, quando prædicata nō fuerint ſm modū, quo ſunt nota ineſſe illi, & nota ineſſe ſibiinuicem, hoc non recipietur D ſecundum viam compoſitionis.

Ordo vero partium definitionū in compoſitione eſt, ꝙ ꝑponamus vl'e, & id, cuius modus eſt mod⁹ materiæ, & poſtponamus particulare, & id cuius mod⁹ eſt modus formæ. Conſtituere vero ineſſe definito ſecundā partem definitionum, quas ſ. non eſt notum ineſſe definito, aut non eſt notum ſuas partes mutuo ineſſe, ac ēt illas ſuas partes mutuo ſibiinuicem ineſſe, fit per euidētiā, aut p demōſtrationem ſimplr̃, quatenus non ſunt definitiones ꝓpriæ ſubſtantijs, qm̄ definitionibus proprijs ſubſtantijs impoſſe eſt vti ī demonſtrationibus ſimplr̃, ex quo illis nō ſunt cauſæ priores, & notiores eis, excepto ſi fuerint illis accidētia. & hoc fit ſm ſimilitudinē illius, quo res ſe habet in eclipſi Solis aut Lunæ, & vlr̃ in definitionibus, quas nō eſt notum ineſſe definito: & hæ quidem definitiones appellant̃ demonſtrationū concluſiones. Loca vero, q̃ conferunt ordinationi generum, & differentiarū, q̃ ſumuntur in definitione & generi ipſarū definitionum, non conueniunt noſtro propoſito. Huius. n. tractatus ꝓpoſitum fuit cōpendium. Et vt vlr̃ inquam, illa conſtruunt̃ ex definitionibus harum rerum, & ſuis proprietatibus, atq; ex ſuis accidētib⁹. Tertiæ vero partis, cuius quaſdam partes notū eſt eſſe, & quaſdam nō eſt notum, poſſe eſt quaſdam partes ei⁹ ineſſe definito oſtendere p demonſtrationem p alteram partem notā p ſe ineſſe ipſi definito: & hoc quidē conuenit partibus perfectis, quibus conuenit prædicatio mutua de ſeinuicem. nam in illis quidem fit hoc poſſi-

De ordine partiū definitionū in cōpoſitiōe.

E

F

G possibile, & pars, quã hic sumimus, vocat̃ demr̃onis principium, altera aũt pars verificata vocat̃ demr̃onis conclusio, & huius definitionis aggregatũ nuncupat̃ demõstratio differens positione, qm̃ non est differẽtia inter illã & demr̃onem simpl'r, nisi p modũ compositionis & ordinationis: illud.n. sumit̃ in definitione s̃m modum coæquationis, in demonstratione vero s̃m modũ prædicationis. Ac ẽt, qa pars posterior in definitione est prior ĩ demr̃one, v.g. quia loci definitio est, ꝙ sit vltimum corporis ambiẽtis, & aliquas H partes huius definitionis notum est inesse definito, videlicet, dũ dicim⁹ ꝙ sit ambiẽs: Aliquæ aũt sunt, quas non est notũ inesse, vt dum dicim⁹ ꝙ sit vltimum corporis, multi.n. viri opinati sunt, ꝙ loc⁹ sit vacuũ. qñ vero pmutauerimus hunc ordinem huius definitionis, poss̃e erit, ꝙ verificemus partẽ ignotã p notã, vt si dixerimus locus ẽ ambiẽs, & ambiẽs, inquantũ est ambiens, est vltimum corporis, quod deforis est: cõclusio itaq; fit, locus est vltimũ corporis, qđ deforis est. Dum itaq; commonstratũ fuerit hoc, pmutabim⁹ illud I in ordinem definitionis, & dicem⁹, locus est vltimũ corporis ambiẽtis. Sicq; dr̃ia hic est, quam accipimus demonstrationis principium: gen⁹ aũt est, qđ accipimus demõstrationis conclusionem, & s̃m hoc in hac parte est res p maiori parte. Qñ autem contigerit in talibus, ꝙ pars, q̃ est demonstrationis conclusio, fuerit definitio, & illa definitio, q̃ fuerit medius terminus, sit etiam definitio, q̃ est causa definitionis ostensæ, hæc definitio erit perfectissima definitionum, & demonstratio, quę fuerit talis dispositiõis, erit q̃ largiet̃ K definitionẽ esse, eiusq; causã simul, sicut largit̃ demonstratio simpl'r rẽ esse eiusq; causam simul. Et hęc est definitio, quam Arist. vocat demõstrationem positione differentem. Et est vere cõis duabus definitionibus rei, quarum altera procedit s̃m modum conclusionis demõstrationis, & altera s̃m modum demr̃onis principij. Et s̃m hanc consideratiõnẽ vere dr̃, ꝙ definitiones sunt tres: definitio procedens s̃m modũ principij demr̃onis, & definitio pcedens s̃m modum demr̃ationis cõclusionis, & definitio aggregãs ambas res L simul, q̃ est perfectissima illarum. vt est gr̃a exempli, oratio dicentis, nubes est, in qua ventus collidit̃, & in quo ventus collidit̃ est sonus: cõcludit̃ hinc, ꝙ in nube sit sonus. Dũ autem mutatus erit ordo huius demõstrationis, & dicemus, nubes est, in qua est sonus ob vẽtum in ea collisum, hæc est tonitrui definitio: in talibus.n. quæsitis impossibile est, qn sit nõis rei explicatio nota, quæ res quæritur esse simpl'r, aut connexæ, i. s̃m quid. Et vltimum quidem M est, vt quidam viri dicũt, ꝙ inueniatur qñ sumit̃ s̃m eius definitionẽ, ꝙ in illa sit, quod procedit s̃m modum demr̃onis principij, ac demõstrationis conclusionis. v.g. ꝙ ostẽdamus inesse nutribile ipsi hoĩ per sensitiuũ, q̃ est pars sui generis, qđ est ipsum aĩal, & aliqñ hoc inuenit̃ in differentia, hoc est, ꝙ sit in ea, qđ procedit s̃m modũ principij demõstrationis, & conclusionis demõstrationis. v.g. dicendo, homo est cõsulens cogitatiuus, & consulens cogitatiuus concipit: homo itaq; concipit, q̃ duo hæc sunt partes definitionis

A nis ipsius rationalis. In hoc autē nō sunt demonstrationes definitionis essentialiter nisi per accidens. nisi sit demonstratio continens definitionem, & definitionis causam, & scias hoc, quia est locus qui iam latuit multos expositores.

De qualitate faciendi demonstrationes & definitiones in artibus speculatiuis.

Cap. 3.

ARtes, vt alibi dictum est, diuidūtur in tres partes, s. in artes, quarū finis est solū operatio, sicut ē ars medicinæ, & cæteræ, siue operatio eius fuerit per syllogismū, & ex-B perimentum, aut breui se expediens solo experimento: & in artes, quarū finis est solum scīa: & hę quidē sunt scīę speculatiuę, sicut est scīa naturalis, & cæteræ: & in artes adiuuantes istas, q̄ sunt artes, q̄ dirigunt intellectum ad perscrutationē harū duarū artiumq;, & est ars logicæ, aut ei proportionalis. Nos aūt primo intēdimus hic considerationē artium speculatiuarū, & dicimus ex quo cum eo, ꝙ entia sunt multa, sunt ēt nimię cōuenientiæ aliquo modo, oportet ꝙ inueniatur inter artes cōueniētia quædam, s. in subiectis & p̄missis, & quæsitis, conuenit itaq; ꝙ dicamus C in eis, quo appropriatur vnaquęque ars, & quo mō appropriatᷣ, & in quo cōueniunt, & quo modo cōueniūt. sicq; dicimus, ꝙ artes & scientię speculatiuæ sunt duarū partiū: ars vniuersalis, & est q̄ considerat ens simpliciter, & proprietates, q̄ ipsum sequūtur, sicut sunt multitudo & vnitas, & potētia, & actus: & ars particularis, & est quæ considerat esse quid sit, & ꝓprietates, quæ ipsum sequuntur ex parte, qua est hæc res, ꝑut est scīa naturalis, & cęterę artes. Oēs aūt hæ artes differunt per sua subiecta, D aut per dr̄iam modi considerandi in illis: & notum est, ꝙ, qn̄ differunt altero horum duorum modorum, differunt ēt per proprias p̄missas, & ꝓpria q̄sita. Qn̄ vero differūt s̄m hanc cōsiderationē, q̄dam sunt artes vniuersales, & illæ sunt trium partium: ars primæ philosophiæ, ars topica, & ars sophistica: & q̄libet harū differt s̄m modum considerandi, vt diximus, & per principia, & finem, & per quantitatem scientiæ.

Modus vero considerandi in prima philosophia est intellectio entis s̄m dispositionem, qua est s̄m esse. Sua vero principia sunt principia vera, q̄ definiuimus in his quę præposita sunt. Quantitas vero suæ scīę est rei intelligentia s̄m vltimum, quod est naturę hoīs illam intelligere. Finis vero illius est constituere finem cārum entiū: & hæc est humana ꝑfectio, vt alibi ostēsum est. Artis vero topicę cōsiderationis de ente exēplum est consideratio vulgati, quo q̄ritur rei cōfirmatio, aut ipsius cōfutatio. Et siŕr quantitas suæ scīæ est cognitio vulgata. Sua vero principia sunt principia diuulgata q̄ scripta sunt in libro Topicorum. Et siŕr eius finis est ille finis, de quo ibi meminimus. Ars vero sophistica habet sua principia, q̄ sunt ea, de quibus æstimatᷣ ꝙ sint vera cū nō sint vera, & de quibus ęstimatᷣ, ꝙ sint diuulgata, cùm non sint diuulgata. Finis vero suus est deceptio, & ꝙ æstimetᷣ de habēte ipsam perfectio & affluentia scientiæ, adeo vt sit per illā aliquod bonorum intellectualium. Quantitas vero suæ sciētiæ est illa, quæ putatur esse sciētia præter quòd ita sit.

Primę philosophiæ considerādi modus E

F

Scientiæ vero particulares diffe-

G runt discrimine suorũ subiectorũ, & per modũ cõsiderationis illorũ, & iterũ illarum, q̃ differunt per modum considerationis illorũ, quædã sunt, quarum altera earũ est sub altera, sicut est consideratio Sphæræ simpl'r, & consideratio Sphæræ mobilis, & quædam sunt quarũ neutra est sub altera, prout est maior pars illius in quo cõueniunt habens Naturalem scientiã, & habens scientiã Mathematicam. Et manifestum est, ꝙ, qñ differũt per alterã harũ differentiarum, differunt ẽt per sua propria principia. Scientiæ itaq; parti-
H cularis sunt duæ partes, quædã earũ est scientia naturalis, q̃ cõsiderat entia transmutabilia in quantũ transmutabilia sunt, & oĩa eis attributa ex parte, qua sunt transmutabilia, & vtr principia propria, quibus vtũtur in hac arte, & quæsita proportionalia sunt huius generis, qm̃ illa sunt res, in quarum definitione sumitur transmutabile, inquantum est trãsmutabile, aut illæ sumũtur in illius definitione, ꝓut sumimus ens transmutabile. Illarũ itaq; sunt quatuor causæ, ex quo non est poſſe, quin appareat materia in definitionibus fa-
I ctis in hac arte, & vbi apparet materia ibi est efficiẽs, forma, & finis, hoc aũt nõ cõuertitur. Et ex illis est sciẽtia Mathematica, & illa vtiq; est cõsideratio de quantitate inuenta in corporibus sensatis, sed non ex parte qua sunt materiæ sensatę, sed qua sumuntur abstractæ ſm suam orationem, & ideo in sua definitione non apparet materia. Qñ aũt hoc ita est, & nõ inueniuntur in eis duæ causæ, efficiẽs & finis, nisi per accñs, sed apparet in illis solum forma ex quatuor causis, quidam viri ęstimauerunt ob ea esse separata ſm oratio- K
nẽ ꝙ sint separata ſm esse. Nos autẽ nescimus quo modo res sit hic. Et quædam partes harum scientiarum sunt vehementis abstractionis, & q̃dam sunt, quibus ꝓprium est ꝙ inueniantur in materia, adeo ꝙ in his res finiat in scĩa Naturali. Vehemẽtissimę vero abstractionis à materia est Arithmetica, & post illam est Geometria, & est illa, cuius subiectũ est quantitas continua, qm̃ in summis harum duarũ scientiarũ nõ apparet penitus materia in definitionibus factis ex illis, vt dictum est, in definitione paris, ꝙ sit numerus, q L
diuiditur in duas partes æquales, & prout dicimus in definitione circuli, ꝙ sit superficies, in cuius circunferentia girat linea vna, in cuius medio est punctus, à quo oẽs lineæ ductæ ad circunferentiã sunt æquales. Et licet in definitione istorum sint sumpta genera in comparatione ad differentias, q̃ sunt similia materijs, tñ non est eorũ materia, nisi ſm nominis æquiuocationẽ. Iã aũt ostensum est, quale esse sit esse has definitiones, earumq; partes in Metaphysicis, q̃dam vero sunt propiores materiæ, sicut scĩa Perspectiua & sciẽtia M
Musica, qm̃ scĩa Perspectiua considerat lineas, & multa illorum, q̃ cõsiderat Geometra, sed geometra cõsiderat eas inquantũ sunt lineæ tm̃, sed habens scĩam Perspectiuam cõsiderat eas inquãtũ sunt lineę radiosæ. Et silr Arithmetica cõsiderat proportionẽ multiplicẽ & supparticularẽ, quatenus sunt ꝓportiones numerales: hñs aũt scĩam Musicã considerat illas, inquantũ sunt ꝓportiones sonorũ conuenientiũ sensui, aut illi disconuenientiũ, hoc est dissonorũ.

Vide 6. Met. t. c 1 & 2. phy. t. c. 17. & 18.

De

A *De Methodo demonstrationum in Practicis scientiis.* Cap. 4.

Et scietiarum particularium est scia practica Hæc aut scia cōsiderat res, quarum operatū est consiliū, & electio ex parte qua hō fit fœlix p illas, aut ei nocet p illas. Qn̄ autem hæ sunt partes scientiarū particulariū manifestū est, quæ istarum differunt subiecto, vt Arithmetica & Geometria, & q̄ earū differunt s̄m modum considerandi, & q̄ earū cū hoc est alteri subalterna, & q̄ nō sūt subalternæ, vt est ars Medicinæ, & scia Naturalis. Hæc em̄ est practica, B & hæc est speculatiua; hoc itaq; est in quo appropriatur ars, & quo modo appropriatur. Sicq; reliquum est nobis dicere, quo modo cōueniūt, & in quo conueniunt. Dicimus itaque, q ipsæ conueniant in suis subiectis, & pręmissis factis in eis, aut in ipsis quæsitis, aut q quędam earum vtitur pro principio illo, quod ostēditur per demr̄ationem in altera. Verbi gratia, scientiæ vr̄es cōueniūt in suis subiectis, & differunt in modo considerandi, prout diximus. Et silr̄ scientiæ particulares conueniūt C cum vniuersalibus in suis subiectis, qm̄ ipsæ sunt sub illis, & differunt, ex quo considerant illa non ex parte, qua sunt vniuersalia. Et silr̄ sunt scientiæ particulares, quarum quædam sunt subalternę aliquibus ipsarum. Illarum vero conuenientia in præmissis erit hæc, quando præmissæ non fuerint propriæ subiectis harum artiū, prout est res vni rei æquales, eædem sunt coæquales, & oīs res est affirmatiua, aut negatiua. Vsus vero quarundam scientiarum illo, quod verificatum est in alia, fit duobus modis, aut secundum signum, aut secundum causam: dico secun- D dum causam, quando id, quod continet scīa prima, fuerit priusquam scientia secunda, prout est dispositio scientiæ Arithmeticæ cum scientia Musica, qm̄ quādo habēs musicam interrogatur de aliqua melodia, quare sit auditui cōcinna, dicitur, quia sit s̄m illam proportionem qua est, siue dupla, siue alia ex concinnis proportionibus. Signum vero est econtra, prout est habentem scientiam diuinam sumere esse numerum motorum ex numero motuum, quem sumit ab habente sciē- E tiam astrorum Mathematicam. Sua vero conuenientia est, quādo ostenditur per demonstrationem quarūdam ipsarum id, quod ostensum est per demonstrationem alterius, & hoc non euadit quin sit de vno subiecto, aut de duobus subiectis. si autem fuerint de duobus subiectis est hoc possibile duobus modis, quorū vnus est, q medius terminus in vna earum sit alius à medio termino in alia: sicut est cōuenientia Arithmeticæ & Geometriæ in ostendendo ęqualitatem: quia Arithmeticus dicit, hic numerus est ęqualis huic nu- F mero, quoniam in ipso est species paris & imparis, sicut in illo. Geometra autem dicit, q hæc linea sit huic lineæ æqualis, quia exeunt à centro vnius circuli ad suam circunferentiam, aut quia exeunt centris duorum circulorum, æqualium ad suas circunferentias. Secundus autē modus est, q terminus medius in vna earum sit idem termino medio, qui est in alia, nisi q necessario oportet q in vna accipiatur s̄m vnam rationem, & in altera s̄m alteram intentionem. Sin autem non essent duo subie-

G subiecta in duabus artibus, sed vna esset subalterna alteri, erunt in vna arte. Verbi gratia, ꝙ Arithmetica demonstratione ostendat, ꝙ superficies numeri resultãtis ex ductu duorum numerorum ad seinuicem sit æqualis superficiei resultanti ex ductu numeri, qui diuiditur in vnamquãq; partium alterius, quia omnes partes rei coæquantur toti rei. Geometra autem verificabit hanc eandem rem hoc termino medio per lineas, prout dicit, ꝙ superficies resultans ex his duabus lineis sit æqualis H superficiei resultanti ex altera harũ duarum linearum in singulas partes alterius lineæ, quoniam oẽs partes rei coæquantur toti rei. Vterque itaq; illorum vtitur in huius ostensione, ꝙ omnes partes coæquantur toti, sed vnus illud accipit vno modo, ex quo sunt partes numeri, & alter capit illud aliter ex eo ꝙ sũt partes magnitudinis. Quãdo vero hoc fuerit de vno subiecto, oportet necessario ꝙ medius terminus in illa, sit alius à medio termino ĩ alia: hoc autem fit duobus modis, aut ꝙ in vna illarum sit euidentia, & in altera sit causa, prout Physicus ostendit I cœli sphæricitatem, eo quod sit substantia nec grauis, neq; leuis: Mathematicus autem hoc ostendit ex eo, ꝙ videmus stellas non occiduas. Prima itaq; demonstratio est simpliciter, & secunda est euidentia. Quòd vero in vtraq; illarũ sit causa, ostendetur in artibus, quæ non considerant omnes causas. Possibile nanq; est his modis ꝙ quædam ars verificet aliquam rem de aliquo subiecto per causam, quam cernimus in illa, & in alia arte hæc res verificetur per alias causas, quę nõ apparent in prima arte, verbi gratia, quando ars K Mathematica nõ considerat ex causis, nisi causam formalem tantum, vt fertur, & scientia Physica considerat quatuor causas. Potest itaq; inueniri in eis huiusmodi, vt gratia exempli, Mathematicus verificet ꝙ cœlum sit sphæricum, quia lineę exeuntes à suo centro ad eius circunferentiam sunt ęquales: Physicus autem verificat hoc, ex quo est corpus nec graue, neq; leue. Notum autem est ꝙ quæsita fiunt communia duabus artibus de vno subiecto, quando cõsideratio de hoc subiecto fuerit duobus modis, prout prædictum L est. & ideo possibile est, ꝙ subiectum concipiatur in altera illarum duarum, in rebus quas Mathematicus non potest concipere in sua scientia, sicut ꝙ cęli sint corpora nec grauia, neque leuia, & ideo non potest illorum sphæricitatem tradere ex hac parte: hoc autem inuenitur in omnibus artibus demonstratiuis, quæ conueniunt in subiecto, & differũt in modo.

Iam itaque ostensum est ex hoc sermone, quo modo cõueniunt artes demonstratiuæ, & in quo con- M ueniunt, & ex hoc ostẽditur, ꝙ impossibile sit habẽti quamuis artem, quatenus est virorum illius artis, ꝙ perscrutetur principium suæ artis, neq; ꝙ ipsum constituat, si non fuerit per se notum, nisi accidentaliter. Et ideo artes speculatiuę non solum capiunt sua principia ex artibus demonstratiuis speculatiuis, sed etiam ex artibus factiuis, ꝓut est moris artis Musicæ, ꝙ sumat sua principia ex ipsis factiuis.

Auer-

AVERROIS EPITOME IN LIB. TOPICORVM.

De regulis, quibus fiunt argumenta quæ Loca vocantur. *Cap.* I.

T dicemus, qm̃ normæ exhibitæ in hac arte sunt duarum specierum, spẽs agens, & species notificãs: sicq; iam præcessit sermo de rebus, quibus sciuntur spẽs syllogismorum, & mo-
B di eorum : iam itaq; conuenit modo, ꝙ loquamur de normis, quibus poterunt fieri syllogismi : quia iam semita scientiæ formæ rei est alia à scĩa operationis eius. Veruntñ elegimus meminisse de normis agentibus in hoc genere cum eo, qđ pcessit de sermone nostro, ꝙ nos certe referemus de normis logicalibus in hoc introductorio normas notificantes tm̃, & hoc rõne alterius duarum rerum. Sed præstantior earum est, qm̃ non declarãtur in oĩbus artibus demonstratiuis conclusiones se-
C quentes ex principijs positis, sed dimittemus illud perscrutanti in arte. Et ideo fuit vna rerum conditionatarum in hac arte, ꝙ sit habentibus ipsam talis potestas. Et cum res ita se habuerit, ista pars Logicæ est necessaria perfectè artibus perfectis ƒm quod sunt artes hoc nostro tempore. Et propter hanc eandem rem nõ faciemus mentionem de his sermonibus, nisi de illis, quorum consuetudo est, vt veniant in vsum demonstrationis. Et hi sunt necessario duarum specierum, vel cões arti demonstrationis, & cæteris quinq; artibus,

aut sunt ꝓprij, quamuis plures eo- D
rum sint cões. Sicq; nos secernemus id, quo erunt proprij, attamen normæ, quibus vtuntur syll'i topici, & rhetorici non sunt necessariæ ad addiscendum artes pfecte, & præcipue Rhetorica, & Poetica, quia nõ sunt necessariæ ad addiscendũ artes speculatiuas. Normarum vero, quibus fiunt syll'i topici, certe opus est apud perscrutationem artium, q̃ nõdum sunt perfectæ, sed ad illas, q̃ perfectæ sunt iam nõ est opus eis, nisi ex parte illius quod melius est. Veruntamẽ alia intentio, qua visum est nobis
ꝙ referamus istas normas, ẽ, ex quo E
demr̃atio est ea, q̃ est præstantissima rerum, quas intendimus. sicque visi sumus nobis, ne abbreuiemus ĩ normis suis res necessarias ad attingendum ipsam, immo cum eis meminerimus de rebus, quibus erit comprehensio melior & nobilior. Et nõ est dubium, ꝙ optimũ in cognitione demr̃ationis sit, ꝙ secernamus ipsam, & meditemur sup operationẽ eius, hæc ergo est vtilitas, quam intendimus in hac parte Logicæ. Et manifesta est ex his, q̃ diximus, intẽ-
tio sua, & ordo suus, & ꝓportio sua. F
& hoc est, qa hæc est pars sermonis syll'orum, & quę cõueniat ꝙ legatur post cognitionem syll'i, & specierũ eius & suorum modorũ, & ante librum Demonstrationis. Et qñ declaratę fuerint istę res, iam cõuenit, vt notificemus primo quid sunt istæ ꝑmissæ ƒm viam descriptionis, & definitionis, & qualis est operatio earũ absolute. Deinde insinuabimus notitiã cuiusq; locorũ particulariũ, & qualis est operatio eorum, quia cognitio instrumentorum agẽtium est alia à cognitione actionis eorũ.

Via

G Via autẽ ad constituendũ quid sunt loca, & quæ est substantia eorũ erit ex suis proprijs operationibus. Nos vero ꝓcedemus semper à rebus notioribus apud nos ad res, q̃ sunt latẽtes. Et si plures fuissent, qui tradidissent speculationẽ his rebus, & ꝓcessissent hoc processũ, non latuisset eos quod expediens est, & nõ fuisset contentio inter speculantes illas.

Vſum ꝓpõnũ loca appropriata ꝓ inueniẽdis particularib⁹ ꝓpõnib⁹. Et dicemus, ꝙ loca, inquãtũ loca, sunt vt videatur de re ipsorũ, ꝙ ipsa tribuant nobis potestatẽ ad inuentionem pręmissarũ ꝓpriarum cuique quęsito artis, nec faciũt hoc tm̃, H sed ẽt largiuntur nobis figurã orationis, ex qua sequitur quęsitũ. Et iõ nõ animaduertemus illum locum, qui non faceret acquirere figuram cõcludẽtem: sicut est locus, sub quo cõponitur syll'ꝰs in prima figura, cuius minor est negatiua. Et cũ locorũ faciẽtiũ acquirere per se figuram orationis syllogisticæ dependẽtis ab eis: & figurarũ syllogisticarũ q̃dam sunt manifestæ conclusionis per se, & q̃dam non manifestæ, sicut p̃missum est: diuisa itaque sunt loca ſm hanc diuisionem. Sicq; in eis est qđ I est notũ per se, & qđ indiget alio, p qđ declaretur, sicut infra videbitur. Et cũ totum hoc fuerit, vt prædiximus, iã manifestũ est, ꝙ loca sint p̃missæ vl'es ordinatæ in anima in potẽtia propinqua actui ſm ordinem syllogisticum vl'em, non ad quæsitũ proprium particulare. Quòd quidem sint pręmissæ vl'es, est ꝓpterea, quia p̃missæ, quas accipimus in declaratione quęsiti cuiusq; artis, sunt pticulares sub illis. Quòd vero sint ordinatæ ordine syllogistico, est, ex quo figuræ speciales, q̃bus cõstruuntur de vnoquoq; quęsito, habẽt suas species sequentes genera locorũ, sub K quibus illæ sunt. v. g. quia cùm fuerit apud nos promptus hic locus, videlicet, ꝙ oẽ prædicatum. qđ prædicatur de omnibus speciebus alicuius subiecti, ꝙ ipsum inueniatur in toto subiecto, insistemus tunc super subiectũ, & diuidemus ipsum ĩ suas species, deinde aduertemus, si inueniretur prædicatum in oĩbus illis, & si inuenerimus ipsum in oĩbus illis, iudicamus ꝙ prædicatũ insit toti subiecto, & cõponetur ex hoc syll'ꝰs in prima figura. v. g. sit nostrum q̃situm, an febris sit calor extraneus: & diuidemus febrẽ in febrem ephemerã, & putridã, & hetticã: & vna- L quæq; istarum est calor extraneus: concluditur itaque, omnis febris est calor extraneus. Sicq; ergo hoc loco procedimus ad inuentionẽ præmissarum particulariũ, quibus cõcludetur hoc q̃sitũ particulare, & ad locum inuentionis syll'i eius. & hoc modo in vnoquoq; loco. Et ideo fit vere locus sermo, qui est in potẽtia oẽs syll'i particulares qui sub eo: & quod est in potẽtia res aliqua, est illi elementum, vel quasi elemẽtum. Et cũ res ita fuerit, loca itaq; describentur, ꝙ ipsa sint elementa syll'orum, sicut literæ & intendo per literas ipsas literas alphabeti ipsius scripturę. Et ideo, qui ea definiuit, & dixit ꝙ eis sint præmissæ vl'es, non definiuit ea, ex eo ꝙ sunt loca. & qui ea definiuit, ꝙ sint syll'i vl'es, non dixit verum, quia non sunt syll'i in actu. Et manifestum est, ꝙ cùm non fuerint apud nos promptæ hæ normæ, occursus noster ad id, quod intẽdimus ꝓ inuẽtione alicuius quęsiti p suũ syll'm, esset per accidens, & absq; via artificiali, sicut qui faceret demſonem

Quid sint loca. M

A nem præter ꝙ sciat conditiones demſonis, & medetur prȩter ꝙ sit medicus. Et hinc apparet vtilitas horum locorum. Et hȩ normȩ conueniunt cũ normis cõditionatis in Libro Priorũ, ex quo faciunt acquirere sylľm notificãtes ipsum, nisi quia hȩ sunt magis propriȩ q̃ illȩ, illȩ autẽ sunt magis vľes. & non est in potestate vľis remotæ vniuersalitatis, ꝙ per ipsum insinuetur particulare singulare, nisi difficile, & ẜm speciẽ quandam accidentis, qm̃ similis est processus ab eo ad particulare processui ad ipsum ex non ente, & aliter

B q̃ via artificiali, immo à casu: proprio vero proximo particulari est hęc potẽtia, hoc est dictu, ꝙ eo paretur ꝓcessus ad inuẽtionẽ particularis. Et ideo discernũtur eȩ normȩ in hoc loco ꝑ hanc operationẽ aliter q̃ illȩ: illis autẽ normis ꝑꝑ suam vniuersalitatẽ nõ est aliquid prȩter potentiã notificationis particularium solum. Et ideo hi sylľi sunt specialiter proprij in comparatione ad syllogismos datos in Libro Priorum vľes in comparatione suorum particularium, & quia vľes res non concipiuntur in explicatione q̃siti par-

C ticularis, neq; eas poneremus prȩmissas, ideo fuit etiã harum normarũ hȩc dispositio. Et verum fuit de illis, ꝙ nõ dicatur de eis, ꝙ sint prȩmissȩ, neque sylľs. Sed, qm̃ fuerunt istȩ normȩ conuenientes cum normis traditis in Libro Priorũ ad largiendum formas syllogismorũ particularium, & differunt istȩ per attributionẽ ꝑmissarum, quȩ sunt in illis sylľis particularibus, ȩstimatur, & dr̃ ꝙ sint prȩmissȩ, & non syllogismi.

Et hoc est, qđ nouit Abumazar ad definitionẽ locorũ, ex eo ꝙ ipsȩ sunt prȩmissȩ vľes, quarũ particularibus D vtuntur in vnoquoq; sylľo. Et istam definitionẽ ingreditur error duobus modis. Quorũ vnus est, qm̃ ꝑmissa nõ est genus loci nisi per accñs, postquã prȩmissa vera fuit, quȩ ponitur pars sylľi. Et secundus est, ꝙ ipse dimiserit operationẽ suã propriã, quȩ est ipsum largiri formam sylľi particularis. attamen cũ dicet in eo, dicens ꝙ ipse inuenerit sylľos plures particulares, vel ꝙ largiatur sylľos plures particulares, iam tulit per genus suum substantiale, & per drĩam suã propriam. Et quia hęc oratio est in potẽtia omnes sylľi, qui sunt sub E eo, ipsam descripsit Arist. per viam exempli, ꝙ ipse sit elemẽtum sylľorum. Et qm̃ descripserunt locum, ꝙ sit prȩmissa, cuius partes vtuntur prȩmissa maiori in vnoquoq; syllogismo, & fuit hoc inuentum in prȩmissa vľi, sicut est gratia exẽpli, ꝑmissa dicens, ꝙ res vni rei ȩquales sunt ȩquales, oportuit eos distinguere inter illũ & illam, sicq; dixerunt oẽs expositores, ꝙ non oẽs prȩmissȩ vľes sint loca, sicut imaginati sunt aliqui homines, sicut est dictũ nostrum, res vni rei ȩquales ipsȩ sunt ȩquales, quoniam similes istarum prȩmissarum fiunt prȩmissȩ maio- F res vniuscuiusque sylľi, & artis. & ideo tales ꝑmissȩ fuerunt loca. Hoc itaq; erit per ȩquiuocationem nominis, quia est magna drĩa inter id, qđ accipitur pro declaratione rerũ, ex eo ꝙ est norma logica, & inter id, qđ capitur in sua declaratione, ex eo ꝙ est sylľs. Sed an conueniat, ꝙ sit subiectũ ꝑmissȩ maioris in sylľo ad particulare ipsum idem acceptũ in loco, sicq; hoc nõ est impossibile. Et postquam iam declaratum est quid

G quid sint hæc loca absolute, & quæ sit eorũ operatio, conuenit itaq; ꝙ sciamus qualis sit operatio in eis absolute: deinde declarabitur post hoc numerus vniuscuiusq; locorum, & videbimus qualis est operatio in ipso. Dicimus itaq; ꝙ operatio in istis præmissis ex parte, qua sunt instrumẽta, erit cũ statuerimus oẽs ipsas ĩ intellectu nostro apud id, qđ ꝑscrutabimur de quæsito. & vlterius resoluemus q̃situm in ꝓdicatũ & subiectum, & exquiremus ea in vnoquoq; locorũ construentiũ aut destruentium, & dum inuenitur sub
H vno eorũ solum, iam inuenerimus suũ subiectũ, quo cõstruetur aut destruetur: & per hanc operationẽ vocabitur hæc pars Logicę, Resolutio.

Hic locus ex diuisione cõtinet sex loca.

Sicq; ex his locis sumptis per viam diuisionis, & per hunc locũ, qui est locus diuisionis, sub eo ingrediũtur sex species locorum. Quorum vnus est, ꝙ oẽ ꝓdicatum, qđ prædicat᷑ de oĩbus spẽbus subiecti, aut de oĩbus spẽbus suarũ specierum, quotquot fuerint illæ species, hoc est dictu siue fuerint primæ, vel mediæ, aut vl-
1. locus. timæ, illud itaq; inuenit᷑ toti subie-
I cto. Et modus operatiõis huius modi est, ꝙ diuidamus subiectũ quæsiti in suas species proximas, & intuebimur, an inueniatur prædicatum in oĩbus illis, & dũ ipsum inuenerimus in oĩbus illis, iudicabimus ꝙ prædicatũ inueniat᷑ toti subiecto. & si nõ inuenerimus ipsum in oĩbus speciebus proximis, tunc diuidemus etiã illas species, in species, q̃ sunt sub eis, & cõsiderabimus in eis. Sicq; si inuenerimus ipsum in oĩbus ipsis, manifestũ est, ꝙ ꝓdicatũ inueniat᷑ toti subiecto, licet nõ inuenerimus ipsũ, donec finierit in species vltimas. Et hic locus dicetur, ꝙ cõponatur in eo K
syll's in prima figura. v. g. ꝙ fuerit q̃sitũ nostrũ, an oĩs motus sit finitus, sicq; diuidemus motũ in trãslationẽ, alterationẽ, & augmentũ: & inuenerimus vnũquẽq; istorũ finitũ, & cõponet᷑ syll's sic: oĩs motus est translatio vel alteratio aut augmentũ, & vnusquisq; istorũ est finitus: cõcludit᷑ itaq;, oĩs motus est finitus. Et si dixerimus, ꝙ ille nõ prosit nisi inductioni, & ꝑ inductionẽ nõ declarat᷑ q̃sitũ ignotũ ꝑ notũ ꝑ demr̃onem, & nõ meretur vocari demr̃o, & erit hic locus ꝓprius Topicæ. Scđa spẽs est, 2. locus.
ꝙ totũ ꝓdicatũ neget᷑ ab oĩbus spe- L
ciebus alicuius subiecti, siue fuerint istę spẽs primę vel medię, aut vltimę, sicq; ipsum est negatũ à toto subto. Et modus oꝑationis ipsius est sicut ꝓcessit in spẽ prima. & hoc dũ diuiserimus subiectũ in spẽs suas, & dũ inuenerimus ꝓdicatũ negatũ ab oĩbus istis spẽbus, declarabit᷑, ꝙ ipsum sit negatũ à toto subto. Et cõponemus hoc in figura prima. v. g. ꝙ fuerit q̃sitũ nr̃m an aĩa sit sufficiẽs in oꝑatiõe sua ꝑ se absq; membris corporeis, & diuidemus aĩam in vegetatiuã, & sẽsitiuã, & ęstimatiuã, & intellectiuã: M
& inueniemus nullã istarũ sufficiẽtẽ in operationibꝰ suis ꝑ se. Et cõponet᷑ syll's sic, Aĩa est vegetatiua, vel sensitiua, aut ęstimatiua, vł intellectiua: & nulla istarũ sufficit ꝑ se ĩ oꝑatiõe sua: cõclusio est, nulla aĩa sufficit in oꝑatione sua absq; membris corporeis. Et harũ duarũ spẽrũ locorũ, ex quo inuenit᷑ ꝓdicatũ in eis in pluribus spẽbꝰ subiecti, vel negatũ à pluribus earũ, & iudicauerimus ꝑ hoc iudiciũ vle, locꝰ ẽ topicꝰ inductiuus, vel cõpositus ex syllo & inductione.

Et tertia spẽs ẽ, ꝙ oẽ ꝓdicatũ ĩuẽtũ 3. locus
in

A in aliquib' speciebus cuiusdã subiecti iam ipsum inuenitur parti istius subiecti. Et per istũ locũ cõponitur spẽs prima figuræ tertiæ, & ideo fuit modus declarationis consecutionis illius, quod sequit ex ipso, ille idem modus declarationis cõcludẽdi speciei tertiæ primæ figuræ. Et modus operationis ẽt est ꝙ diuidamus subiectũ in suas spẽs, vel in spẽs suarum spẽrum, & dum inuenerimus prædicatũ in aliquibus earũ, iudicabimus ꝙ prædicatum sit in parte subiecti. v.g. ꝙ fuerit quæsitũ nostrũ, an aliquod aĩal sit cogitatiuum: & diuide
B mus aĩal in suas spẽs, & inueniemus in sua parte, & est hõ cogitatiuus, & cõponemus sylm̃ sic, Oĩs homo est aĩal & oĩs hõ est cogitatiuus: & concludet p cõuersionẽ affirmatiuę minoris, aliquod aĩal est cogitatiuum.
4. locus. Et spẽs quarta est, ꝙ totũ prædicatum negetur à specie alicuius subiecti, sicq; ipsum est negatum à parte istius subiecti, & iste cõcludet negatiuã particularem in sexta specie tertiæ figuræ. v.g. ꝙ fuerit quæsitũ nostrũ, an alicui aĩali nõ sit visus, & diuiserimus aĩal in suas spẽs, & inue-
C nerimus aliquã ipsarũ nõ habentẽ visum, quæ est talpa. & cõponemus sylm̃ sic. Talpa est aĩal: & talpæ nõ est visus: & cõcludit, alicui aĩali non est visus. Sicq; hæc quatuor loca sũt ex pte diuisiõis subti. Et relinquunt duo loca ex pte diuisionis; p̃dicati.
5. locus. Quorũ vnus est ꝙ oẽ prædicatum, cuius aliqua suarũ specierũ, siue plures, vel vna sit, inuenit in toto quodam subiecto, sicq; istud prędicatũ inuenit in toto subiecto. v. g. si fuisset quæsitũ nostrũ an spongia maritima sit aĩal, diuidemus aĩal solũ, & cõponetur sylls sic in prima figura, Spongia marina sentit sensu tactus: D
& oẽ sentiẽs sensu tactus est aĩal: cõclusio est, spongia marina est aĩal.
Et secũda spẽs est, ꝙ oẽ p̃dicatũ negatũ ſm oẽs suas species à subiecto quodam, iã ipsum negat à toto isto subiecto. Et per istã non declaratur sylls in figura prima, qm̃ minor in ea est negatiua, sed componitur ſm quod ęstimatur in syllo cõditionali. v.g. ꝙ fuerit quæsitũ nostrũ, an tps sit motus: & diuidemus motũ ĩ spẽs suas, quę sunt trãslatio, alteratio, & augmentũ, & inueniemus tps negatum ab oĩbus ipsis. & cõponet sylls sic: Si tps fuisset motus, iã erit trans- E
latio vel alteratio, aut augmentum, iterũ repetemus oppositũ cõsequentis, & est ꝙ nõ sit translatio, nec alteratio, neq; augmentũ, & concludet oppositũ antecedẽtis, & est, ꝙ tẽpus nõ sit motus. Et cõsecutio istius q̃si ti ex hoc declarabitur ſm modum, secundũ quẽ declarabitur conclusio istius speciei sylli conditionalis. Et non differt in hoc loco, qñ diuiserimus prædicatum in suas species, vel in suas dĩas, aut in suas ꝓprietates. Veruntamẽ non cõprehendetur in diuisione prædicati quæsitũ parti- F
culare affirmatiuum, qm̃ dũ aliquæ suæ spẽs inuenient in subiecto, prædicatũ erit in toto subiecto. Et propterea ẽt non cõprehendetur in hoc loco quæsitũ negatiuum particulare. qm̃, quando inuenimus aliquas spẽs p̃dicati negatas à subiecto, non sequitur, ꝙ sit prædicatũ negatũ à parte subiecti, sed fortasse inuenitur in toto eo, propter inuentionẽ alicuius suarum specierum in illo.

6. locus.

Sermo de locis Compositionis. Cap. 2.

Locus his compõnis 7. cõtinet loca.

SIcq; ẽt eorũ sunt loca cõpõnis, & sub istis ẽt sunt septem species. Quarum

G Quarum prima eſt, ꝙ totũ prędicatum inueniatur in toto genere alicuius ſubiecti, aut ĩ ſua dĩa, vel ſua proprietate, aut ſuo accidẽti cõi inſeparabili ab eo, ſicq; ipſum inueniť in toto iſto ſubiecto. Et cõponetur iſte ſylľs in prima figura. v. g. ꝙ fuerit quęſitum noſtrũ, an orbi ſit locus: & inuenimus ꝙ corpori, quod eſt genus, orbis ſit locus: & cõponeť ſylľs ſic. Orbis eſt corpus: & corpori eſt locus: cõcluſio eſt, orbi eſt locus. Et huius exemplũ de dĩa eſt, orbis nõ eſt grauis neq; leuis: oẽ, quod nõ eſt graue neq; leue, mouetur circu-
H lariter: ergo orbis mouetur circulariter. Et huius exemplũ de proprietate eſt, orbis mouetur circulariter motu naturali: & quod moueť circulariter, habet centrũ ſupra quod giratur: ſicq; orbi eſt centrũ ſupra quod giratur. Et huius exemplum de accidenti cõi inſeparabili eſt: orbis mouetur: & oẽ quod mouetur ẽ in loco: ſicq; orbis: ergo eſt in loco.

2. locus. Secunda aũt ſpecies eſt, ꝙ oẽ prędicatum, quod inuenitur negatũ à genere cuiuſdã ſubiecti, & à ſua dĩa, & proprietate, & accidenti, ſit negatũ ab hoc ſubiecto toto. Et hęc ſpe-
I cies ẽt componitur in prima figura in ſpecie negatiua illius. v. g. de genere ꝙ fuerit noſtrum quęſitum, an orbis ẜm ſuam totalitatem cadat in vacuum. Et dicemus, orbis eſt corpus: corpus nõ conſeruať in vacuo: orbis itaq; nõ conſeruatur in vacuo. Et huius exemplum de dĩa eſt, orbi eſt centrũ ſupra quod giratur: & illud, cui eſt centrũ ſupra quod girať, nõ giratur ſuper vacuũ: orbis itaq; nõ giratur ſupra vacuum? Et huius exemplũ de proprietate eſt, corpus ſphęricum nõ mouetur ẜm ſui totalitatem in loco: & quod eſt talis diſpoſitionis, nõ habet locũ ad quem K
trãsferatur: corpus itaq; cœleſte nõ habet locũ ad quẽ trãsferatur ẜm ſe totũ. Et huius exemplũ de accidẽti eſt, corpus cœleſte mouetur: & qđ mouetur, nõ mouetur ĩ vacuo, neq; ſupra vacuũ: ſicq; corpus cœleſte nõ moueť in vacuo, neq; ſupra vacuũ.

Tertia aũt ſpecies eſt, quia oẽ prędicatũ quod inuenitur in toto accidenti cuiuſdã ſubiecti, dum hoc accidens fuerit inſeparabile magis proprium q̃ ipſum ſubiectũ, illud prędicatũ eſt in parte huius ſubiecti. v. g. aliqua corpora mouentur motu recto: & omne, quod mouetur motu recto, habet contrarium: concludeť, aliqua itaque corpora habent contrarium. & hoc fit in prima figura. 3. locus. L

Quarta ſpẽs eſt, oẽ prędicatũ negatum ab omni accidenti alicuius ſubiecti, quod accidẽs eſt proprium ſubiecto, illud eſt negatũ à parte illius ſubiecti, & hæc cõcludit negatiuam particularem in prima figura. v. g. aliquod corpus mouetur circulariter: nullũ quod mouetur motu circulari habet cõtrarium: cõcluſio eſt, aliquod corpus nõ habet cõtrarium. Et hę quidem quatuor ſpecies ſunt acceptę ex parte ſubiecti. Et nõ intelligitur hic, ꝙ declaremus in loco generis; vel dĩę, aut accidentis cõis quęſitum particulare, neq; affirmatiuum, neq; negatiuum: ex quo impoľe eſt, ꝙ inueniatur aliquod iſtorũ magis propriũ q̃ ſubiectum, ſed erit ęquale ſubiecto, ſicut eſt diſpoſitio in dĩa, & ꝓprio: vel ſit magis vľe, ſicut eſt diſpoſitio generis, & accidentis. Species autem acceptæ hic ex parte prędicatorum ſunt tres. 4. locus. M

Quarũ vna eſt, oẽ prędicatũ, cuius genus, 5. locus.

A genus, vel differentia, aut propriũ vel accidens cõe est negatum à toto ꝑdicato, negatum est ab hoc toto subiecto. Et cõponitur syll's hui⁹ loci in secunda specie secundæ figuræ, ex quo fuit medius terminus in ea ꝑdicatum de ambobus extremis. & ideo componitur cõsequentia illius, quod cõponitur ex hoc loco in spẽ, qua declaratur cõclusio huius secundę spẽi secundæ figuræ. Et huius exẽplum de genere est, ꝙ fuerit nostrũ quęsitum, an intellecta apprehensa à nobis sint genita. Et dr̃ intellecta nõ transmutãtur: & genitum transmutatur: cõcludit, intellecta nõ generãtur. & hoc ꝑ duas conuersiones, per cõuersionem ꝑmissę, & per cõuersionem conclusionis. & ideo fit ꝙ hic locus non sit ꝑ se notus. Et huius exemplũ de dr̃ia, & proprio, & accidẽti cõi nõ est difficile. B

6.locus. Secunda spẽs est, oẽ prædicatũ, cuius differentia, vel proprium inuenit' ĩ toto aliquo subiecto, illud itaque ĩuenit' in toto subiecto. sed breuibus nos expediemus hic de differentia & proprio, propterea qa cõuertũtur. & iõ posse est in hoc loco, ꝙ concludat in secunda figura, ex duabus affirmatiuis, & non contingit hoc in genere, & accidenti. C

7.locus. Tertia spẽs est, oẽ prędicatum, cuius accidens cõe, vel proprium, aut differentia, vel genus inuenit' negatum à parte alicuius subiecti, illud nõ inuenit' in parte huius subiecti. & hæc cõponitur in quarta spẽ secũdę figurę. & huius exemplum de ꝓprio est, ꝙ fuerit nostrum q̃situm, an aliquod ens non sit corpus, & dicetur, oĩ corpori est locus, aliquib⁹ entibus non est locus: ergo concluditur, aliqua entia nõ sunt corpus.

Concludit hic locus particulare affirmatiuum, & hoc est de dr̃ia, & ꝓprio, in quibus põt esse ꝙ cõuertantur. Et hoc est, quia oẽ prædicatum, cuius proprium, vel differentia inuenitur in parte alicuius subiecti, illud inuenit' in parte huius subiecti. v. g. quæramus an aliquod aĩal sit homo, & inueniemus propriũ hominis, quod est ipse risus alicui animali: & cõponetur in secunda figura sic, aliquod aĩal ridet: & oĩs homo ridet, & cõcludit' aliqđ aĩal est homo. Et dum cõuertimus maiorẽ illius, fit in prima figura, aliqđ aĩal ridet: oẽ ridens est homo: & cõcludit', aliquod aĩal est homo. Et cùm acceperimus subiectum hic magis proprium q̃ prædicatum, quod inuentum sit in toto subiecto, nõ componit' ex illo syll's perfectus, qm̃ sua maior fuerit particularis in prima figura, & hoc non cõcluditur. v.g. quæramus an oĩs homo sit aĩal, & inuenimus risum alicui aĩali & omni homini, & cõponitur syll's sic in prima figura, Omnis homo ridet: & aliquod ridens est animal: & hic etiam non concludit. D E F

Sermo de locis Definitionis. *Cap. 3.*

SVb hoc loco sunt quatuor spẽs, quarum vna est, oẽ prædicatum, qđ inuenitur in definitione alicuius subiecti, vel in partib⁹ definitionis, illud inuenitur ĩ toto subiecto. Mo dus aũt operationis ĩ hoc est, ꝙ nos definiamus subiectum, & si inuenerimus prædicatum in sua definitione, vel in partibus suæ definitionis, iudicabimus ꝙ inueniatur in toto subiecto. Et componitur hic syllogismus in prima figura. verbi gr̃a, ꝙ fuerit nostrum quęsitum, an corpus sphericum sit finitum: & dicemus

Hi... definitionis quatuor continet loca

Primus locus.

G mus, corpus sphæricũ est qđ circuit vna supficies, intra quã est punctus, à quo oẽs lineæ exeuntes ad circunferentiã sunt æquales: & qđ est talis dispõnis est finitũ, cõclusio est, corpus itaque sphæricum est finitum.

2. locus. Et exemplũ secundi est, oẽ pdicatũ, qđ inuenit negatũ à definitione cuiusdam subiecti, vel ab oĩbus partibus suæ definitionis, illud negat à toto hoc subiecto. Et hic concludit negatiuã vlem ĩ pria figura. v. g. ꝙ fuerit q̃sitũ nrm, an loc⁹ sit vacuũ.

3. locus. Et dicemus, locus est vltimũ cõtinentis, & vltimũ cõtinentis non est H vacuũ: conclusio est, locus itaq; nõ est vacuum. & hęc duo loca sunt ex parte subiecti: sed ex parte prædicati iste cõponit in secunda figura ex quo definitio cõuertit secũ. v. g. qñ fuerit nrm q̃sitũ, an circulus sit pfectus. Et dicamus pfectum est, cui nõ põt addi, neq; ab eo põt subtrahi aliquid sui generis: circulus est talis dispositionis: circulus ergo ẽ pfectus.

4. locus. Secunda spẽs est, oẽ pdicatum, cuius definitio inuenit negata à toto aliquo subiecto, aut ĩueniunt negaI tæ ab illo partes eius definitionis, totum illud pdicatũ negat à toto hoc subiecto. v.g. ꝙ fuerit nrm q̃siũ, an linea recta sit pfecta, & dicemus, pfectum est, cui nõ põt addi, & à quo non põt subtrahi aliquid sui generis: & lineæ rectæ põt esse additio & subtractio: remanet itaq; ꝙ linea recta non est pfecta. Et hic ẽt concludit in prima spẽ secũdæ figuræ. Hæ itaq; sunt spẽs locorũ occurrẽtium hic. Et numerauimus ea ẜm id, quod est magis famosum, & magis proprium syllogismis cõpositis in hoc loco, q sunt sylli categorici, ex quo põtestas cõditionum occurrentiũ in eis est potestas pdicatorũ ex K parte, qua dum capiũtur ẜm modũ condõnis, sunt sylli categorici, ex qbus subtracta est vna suarũ præmissarũ. v.g. ꝙ dicamus, si circulus sit, cui nõ põt addi nec subtrahi ab eo: circulus ergo est pfectus. deficit itaque hic maior pmissa. Et siłr aliqñ est poẽ, ꝙ deficiat minor. vt gratia exempli, dũ dicimus, si perfectũ sit, cui non põt addi, neq; ab eo subtrahi: circulus est perfectus: & ideo tales conditiones nõ fuerunt veræ cõditiones. Maxime aũt propria locorũ demonstratiuorum sunt loca cõ L positionis & definitionis, cũ in eis ĩueniant quinq; prędicata, ex quib⁹ cõponuntur sylli demõstratiui, ẜm ꝙ est declaratũ in libro Demonstrationis, q̃ sunt genus, & dr̃ia, & definitio, & accidens cõe, & propriũ. Sed hæc loca sunt cõia artib⁹ demõstratiuis, & topicis, & sophisticis. sicque Demonstratiuus accipiet ex illis loca cõpositionis ex generibus veris: & Topicus accipiet ex generibus famosis & differentijs famosis: & Rhetor accipiet ex genere & differentia, quæ sunt in initio primi affatus illius, quod æstimat ꝙ sit famosum. M

Loca cõia Topico, & demõstratori.

De locis syllogismorũ conditionaliũ. C. 4.

ET inueniuntur loca, q̃ sunt propria syllis cõditionalib⁹, videlicet, loca illationis & loca oppositorum, & conuenit hęc referre, quatenus poẽ sit nobis eis vti in demonstratione. Et incipiemus à locis illationum, q̃ sunt duarũ specierũ, aut ꝙ sequatur inuentio ex inuẽtione, aut remotio ex remotione. Initiũ itaque locorum est illatio inuẽtionis ex inuentione: qui est, ꝙ oĩs propositio, ad cuius inuentionem inuenitur aliquod quæsitũ, qñ hæc propositio

Primus locus.

A positio est, tunc est illud quæsitum: & hic construitur in prima spē conditionalis coniuncti, in quo repetit̄ ipsummet antecedens, & concludit̄ illud idem cōsequens. vt v. g. sit nostrum quæsitum, an pilorū crementū in pectine sit vt ipsum cooperiatur & occuletur ab oculo vidētis nec ne? Sicq; quæremus ꝓpositionem, ex qua sequatur hoc quæsitū, & dicemus, si sit prouidentia de hoīe, pili oriuntur in pectine apud vuluam loco impediendi oculū visu & suæ turpitudinis. Et manifestum est, ꝙ
B hic locus sit vere locus constitutionis semper, quia ille non intelligit̄, nisi repetitione antecedentis. Repetitio vero oppositi cōsequentis in eo est impoßis, ex quo cōsequēs est ipsū quæsitū, quæsitū aūt non repetitur.

2. locus. Secundus locus est, oē quæsitum, ex cuius inuētionis positione sequitur inuentio alicuius propositionis, sicq; qn̄ ablata fuerit hæc ꝓpositio, auferetur & hoc quæsitū, & manifestum est ex sua re, ꝙ, construet̄ syllogismus in secunda specie cōditionalis coniunctiui, & est in quo repetitur oppositū consequentis, & concluditur per ipsum oppositū antece-
C dentis: ipse. n. est locus cōfutationis & destructionis semper, qa quæsitū est ipsum antecedens. v. g. si vacuū sit, spatium separatū est: vlterius repetemus, sed spatiū separatū non est: & concludit̄, vacuum itaq; non est.

3. locus. Locus vero illationis remotionis ex ablatione est duarum specierum, quarum vna est, ꝙ omnis propositio, quæ quando aufertur, sequitur ex illius ablatione ꝙ auferatur ipsum quęsitum, quando aufertur, infertur ꝙ auferatur illud quæsitum. Et huius syllogismus fit in prima specie conditionalis coniunctiui, in D quo repetitur ipsum antecedens: & hic quidem semp est locus destruēdi. Hoc aūt est notum de eius re. vt gratia exempli, ꝙ fuerit nr̄m quæsitum, an vacuū non inueniat̄: & dicemus, si spatium separatū nō inueniatur, non inuenitur vacuū: & iterum repetit̄ in eo, sed spatium separatum nō inuenitur: & concluditur, vacuum itaque non inuenitur.

Secundus aūt locus est, oē quæsitum, ad cuius ablationē aufertur aliqua propositio, & aliqua res, dū inuenitur hæc propositio, inuenit̄ & E 4. locus.
quęsitum. Et huius syllš construitur in secūda specie conditionalis coniunctiui, in qua repetitur oppositū consequentis, & concludit̄ oppositū antecedentis. Et semper est locus cōstruendi, vt. v. g. ꝙ fuerit nostrum quęsitū, an Deus sit, si Deus non est, prouidentia non est: iterū repetitur oppositum consequentis, videlicet, prouidentia est: & concludit̄ oppositum antecedentis, videlicet, Deus est. Et poße est vti his quatuor locis illationum in demonstratione, qn̄ illatio in eis fuerit ẜm conditionem illationum demonstratiuarū, quæ F
vero præter hæc quæ hic sunt facta fuerint, illa sunt topica vel litigiosa. Diximus vero, ꝙ hæc loca sint magis propria syllšis conditionalibus, qm̄ maior pars syllogismorum conditionaliū, qui componūtur in eis, sunt difficilis compositionis in figura categorica, vel non conuenit nisi per additionem & diminutionem, qua mutatur sensus orationis. Conditiones aūt, quæ sunt talis dispositionis, sunt in quibus antecedens & consequens non communicaret in eis in vno subiecto, sicut est nostrū

G dictum, si sol orit', dies est Et iterũ ostensio rerum quarum inuentio absolute q̃ritur, magis propria est syll'is conditionalibus. Sed, qm̃ non vtimur syll'is conditionalibus separatim ad q̃sitũ ignotũ, vt ostensum est in libro Priorum, sed ista loca, quatenus eis vtuntur in demonstratione, indigent locis q̃ p̃missa sunt, ex qbus cõstruitur figura categorica, in topica vero ipsa sufficiũt p se.

De locis oppositis.

In locis vero oppositorum illatio est contraria illationi rerum, q̃ illatiua nuncupant': hoc autem est, qa ibi certe sequitur inuentio ex inuẽ-

H tione & ablatio ex ablatione: hic vero sequitur inuẽtio, ex ablatione & ablatio ex inuentione, ex quo hæc est oppositorum dispositio. Et ĩ his

Primus locus.

locis accipit' illatio acceptione cõtraria, s. ꝙ accipiatur oppositio de vno subiecto, prout est nostrum dictũ, si hic numerus sit par, nõ est impar. Et aliqñ accipitur recte, & est qñ capitur oppositio đ vno subiecto, aũt oppositum subiecto primæ orationis, vel oppositũ sui prædicati. Qñ autem fuerit subiectũ secundæ orationis oppositum subiecto primæ orationis, & illius prædicatum ipsi prędicato, vocabit' recta ex vna par

I te, prout est nostrum dictũ, si homo est aĩal, quod non est homo, nõ est aĩal, & si delicia est bona, tristitia ẽ mala. Et dum prædicatum secundę orationis fuerit oppositum subiecto primæ orationis, & illius subiectum illius prædicato, tunc vocatur recta ex vtraq; parte. Et acceptio ecõtraria aliqñ capitur v'lis, & aliqñ capit' singularis, hoc est particularis. Verum locorũ, q̃ capiuntur acceptione v'li, vnus est, ꝙ oẽ quæsitum, ex cuius ablatione sequitur inuẽtio ali cuius rei, & ex illius itaq; remotio- K ne inuẽtio huius quæsiti, & semper continuo est locus construendi. gratia exempli, ꝙ fuerit quęsitũ, an mũdus sit nouus, accipiem⁹ itaq; rem, ꝙ qñ aufertur nouitas illa, ĩueniat', videlicet, ꝙ mundus fuerit sine efficiente. Et construet' syll's sic, si mundus non fuerit nouus, mundus fuit sine efficiente: iterũ repetemus, sed mundus non est sine efficiẽte, & est oppositum consequentis: concluditur itaque, ꝙ mundus sit nouus, qđ est oppositum antecedentis.

Secundus aũt locus est, oĩs res, quę dum auferť, inuenitur locus q̃situs, 2.locus. L
illa res quanto & qñ auferť, inuenitur locus quæsitus. v.g. ꝙ fuerit nostrum q̃situm, an mundus sit antiquus, & dicemus, si mundo nõ fuerit hyle, ex quo generet', ergo est antiquus: sed ei non fuit hyle: ergo est antiquus. & hic etiã locus est semper & continuo locus construendi.

Tertius locus est, ꝙ oĩs positio q̃siti, ex cuius inuentione sequit' ablatio alicuius rei, qñ hęc res inuenit', aufertur hoc quæsitum. & est locus destruẽdi. v.g. ꝙ fuerit nostrũ quęsitum, an aĩa sit immortalis, & dicemus, si aĩa est mortalis non habet actionem, q̃ ipsam appropriet, & ite M rum repetemus, & dicemus, sed ipsa habet operationem, q̃ ipsam appropriat, sicq; cõcluditur, ꝙ aĩa sit immortalis. Quartus aũt locus est, ꝙ 4.locus. oĩs dispositio, ex cuius inuentione sequit' ablatio alicuius q̃siti, qñ hæc dispositio inuenitur, aufertur hoc quęsitum, & hic locus est destruẽdi. v.g. si fuerit nostrum q̃sitũ, an conueniens operatio sit conueniens ex suppositione, & dicetur, si inuenitur fęlicitas naturalis acquisita per conuenien-

A uenientem operationē, operatio cōueniens non est conueniens ex suppositione. & iterum repetemus. sed inuenitur felicitas talis dispositiōis, concludit itaq; ꝙ opatio cōueniens nō sit conueniens ex suppositione.

Particularia loca. Particularia vero loca eorū sunt accepta ex ipsis quatuor oppositis, q̄ sunt affirmatiuum & negatiuū, & contraria, & priuatio, & habitus, & relatiua. Vnus aūt horum locorum est, ꝙ, qñ negatiua verificatur de ali qua re, falsificet affirmatiua, & quādo falsificatur affirmatiua, verificet negatiua.

Primus locus. Et hoc inquātum est species affirmatiōis & negationis, quarum B consuetudo est continuo diiudicare veritatem & falsitatem quocunq; tempore, & sunt ipsa contradictoria, & hoc est, qñ affirmatio & negatio sunt cum cōditionib⁹, quarum conditionis sit, ꝙ secernant veritatem & falsitatem oī tpe. Iam autem distinximus quot speciebus inueniat affirmatio & negatio, & qualis est earum oppositio, & comparauimus inter eas & inter cæteras oppositorum spēs in eo qđ pmissum est, & non est propositi vt repetatur hic. Et locorum sumptorū ex priuatione C & habitu est, ꝙ in quacunque re inuenitur priuatio ꝓpinqua alicui rei, aufertur ab illa re habit⁹ huius priuationis. Et silr à quacunq; re aufertur aliquis habitus, ei inuenitur priuatio illius habitus. Et in hoc loco & præcedēte est possibilis cōstrūctio, & destructio Locorum autem acceptorū ex contrarijs est, ꝙ nulli rei, in qua inuenit vnū contrariorum, inuenitur alterum contrarium. Et nō sequitur ex ablatione vnius contrariorum à subiecto, ꝙ inueniatur alterum contrarium, nisi in contrarijs, inter q̄ nō est me- D diū: & ideo vtplurimū hic est ad destruendū. Dispositio aūt relatiuorū est sicut dispositio contrariorū, inter quę est medium, qm̄ sequitur ex inuentione vnius relatiuorū in aliquo subiecto, ꝙ non inueniat alterum relatiuum, & nō conuertitur, ita ꝙ sequatur ex ipsius ablatione inuentio alterius. exempli gratia, si Nicomachus fuit pater Aristotelis non est verum quòd sit eius filius.

Quartus vero locus sumptus recte ex his oppositis non est locus demonstratiuus, sed solū tria loca in affirmatione & negatione, & acce- E pta ex duabus partibus, ſm ꝙ pmissum est. Quorū vnus est locus, qui noīatur per conuersionem contradictorij, & est locus proprius in demonstratione. Secundus locus est conuersio negationis vniuersalis supra seipsam. Locus vero, qui notus est in conuersione cōtradictorij est duarum specierum. Quarū vna est, ꝙ cuiusq; prædicati affirmatio sequitur id, de quo affirmatur subiectū, negatio subiecti sequit ad id, à quo negatur prędicatū. v. g. ꝙ fuerit nostrum quæsitum, an entia, quæ non F sunt in loco, non habeant corpora: & dicemus, si omne corpus est in loco, quod non est in loco nō est corpus, & hęc est cōuersio contradictorij antecedentis. Secunda aūt est, ꝙ cuiusq; prędicati negatio est consequēs ad id, à quo negatur subiectū, affirmatio subiecti sequitur ad id, de quo affirmatur prędicatum. v. g. ꝙ fuerit nostrum quęsitum, an corpus sit in loco, & dicemus, si oē qđ non est in loco non est corpus, omne quod est corpus est in loco. Et declarabitur hic locus, qñ nos dice-

 mus,

G mus, si non sequatur ex nostra positione, omne corpus est in loco, aliquod, quod non est in loco, est corpus. Et iterum hæc couertetur, quia est affirmatiua particularis, & ē, aliquod corpus non est in loco, iā aūt fuerat nřa positio, ꝙ oē corpus sit ī loco, hoc itaq; est falsum repugnās.

2. locus. Secundus vero locus est, qui est cōuersio negationis vniuersalis, & est ꝙ cuiusq; prędicati negatio sequitur id, quod sequitur subiectum, negatio subiecti sequitur id de quo affirmať prædicatum. v. g, dum dicimus, si quod est homo non est lapis, quod est lapis non est homo. H

3. locus. Tertius est, ꝙ cuiusq; prædicati affirmatio sequitur id, de quo negať subiectum, affirmatio subiecti sequitur id, de quo affirmatur prędicatū. v.g. quod dicimus, quod non nutritur est inanimatum, quod non est inanimatum nutritur. Demonstratio autem de secūdo loco est demōstratio de conuersione negationis vniuersalis, quæ iam præmissa est. Hęc itaq; sunt præcipua loca, q̄bus posse est vti in artibus demřatiuis.

I *De locis translationis, similium, æqualium &c.,* *Cap.* 5.

LOca vero translationis, & similium, & ęqualiū, & additionis, & diminutionis, & cætera loca, quę numerauimus in secūdo libro Topicorum, oīa sunt persuasiua aut ꝓbabilia præter locum excessus. iam enim æstimať ꝙ ipso vtanť aliquo mō in demonstrationibus. Et vna quidem specierum ingredientium sub hoc loco est, ꝙ oē prædicatum, quod inuenitur additū illi, cui additur suum subiectum, illud inuenitur in subiecto. v. g. si quod est sapiētius est nobilius, sapientia est nobilitas. Et cōuenit, ꝙ, q̄n vtimur hoc loco in demonstratione, ꝙ accipiamus antecedens vłe, sicut est oē q̄d est sapientius, & erit ſm veritatem illud, q̄n fuerit additio vnius illorū sequēs additionem alterius ſm substantiam. Secūda autē spēs est, ꝙ oē prædicatū, quod inuenitur ī aliquo subiecto inuentione excellenti, & inuenitur in alio subiecto viliori, & vlterius inueniť in eo q̄d est vilius, illud dignū est vt inueniať in eo q̄d est excellentius. Et ē contrario, q̄n non inuenitur in eo quod est excellentius, dignius est vt non inueniať in eo quod est vilius. Et hoc quidē verum est, si per digni⁹ intellexerit in hoc loco id quod ē naturaliter, & per prius, sicut fecit Arist. quando voluit probare ꝙ motui circulari nō sit contrarium, quia ipse dixit, si motui circulari sit contrarium, dignior est rectus vt sit ei contrarius q̄ circularis & iterum ostendit ꝙ rectus non sit ei contrarius: ergo dignior est circularis, vt ei non sit contrarius. Quādo autem acceperimus dignius ex famoso, fuit topicum: vel si capiatur ſm primum affatum est rhetoricum & hanc speciem syllogismorum vocant loquentes nostri temporis syllogismum primum & dignissimum, & cōstruitur quidē super eo, quod recipit additionem & diminutionem. Hæc quidem est quantitas locutionis de locis, q̄ sufficit ſm nostram intētionem. Postq̄ autem iam locuti sumus de rebus communibus specieb⁹ formationis & verificationis, dicemus itaq; ea, q̄ propria sunt vnicuiq; illarum, & incipiemus à verificatione vera, & formatione perfecta. K L M

Autē

AVERROIS EPITOME IN LIB. ELENCHORVM.

De elenchis, seu sophisticis fallacijs. Cap. 1.

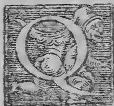

QVando locuti sumus de rebus, quibus cognoscitur quid positũ sit ſm modum demõstrationis, quæ est ipsa demonstratio, & quid positum sit ſm modum veræ definitionis, quæ est definitio, iá loquemur de rebus, quibus fallitur. Notũ aũt est, ꝙ ca-
B dat error in his generibus ex notitia præcedenti duas partes qõnis, hoc est formationẽ & verificationẽ. Cognitio aũt agens vtranq; illarum, & dirigens, & fallens, est duũ generũ, ſm dictiones, & secundum res.

De dictionibus. Cap. 2.

DIctiones aũt, siue sint noĩa, siue verba, aut literæ, sunt duarum specierum, aut æquiuocæ, aut diuersiuocæ. Æquiuocæ aũt quædã sunt incomplexę, & quędã complexæ. Incomplexæ aũt, q̃dam sunt æquiuocæ ſm se, & quædam sunt ęquiuocę
C ſm declinationes. Æquiuocę autẽ ſm se, quædam sunt ſm quandam contingentiam, & quædã sunt analogæ, & quædam translatę, & quædam accommodatæ. Iam aũt ꝓmisimus prelibamina de his. Æquiuocæ vero ſm declinationem sunt, sicut cuius declinatio; est vt declinatio pluralis, & non plurificať, vt Venetiæ, aut cuius declinatio videť fœminina, vt sophista. Compositorũ vero exemplum est, quencunq; Socrates dixit ꝙ ille ita sit, ille est ille, quem dixit: Socrates autem dixit lapidem quód sit lapis: ergo Socrates ipse est lapis. Æquiuocatio itaq; D
hic est solum in dictione ipsa. Dictionum autem diuersiuocarum, q̃dam sunt diuersiuocæ in se, & q̃dã diuersiuocæ ſm sua agnomina. Et diuersiuocæ ſm agnomina, quædam sunt diuersiuocæ ſm agnomina earum quæ sunt in eis, & quædã sunt diuersiuocæ ſm agnomina earum, quæ sunt extra illas. Diuersiuocarum vero in se, quædam sunt quę differunt ſm se totas, & loco earum permutatur vna dictio, & quędã sũt quæ differũt ſm quasdam suas partes, & cum suis connotatis. Diuersi- E
uocarum vero ſm se totas sunt multæ species. Quædã sunt, quibus mutatur nomen loco nominis, sicut dũ mutatur vinum in flauum. Et quædam sunt quibus permutatur nomẽ in orationem, vt qñ mutatur vinũ in fugantem mœstitiam. & earum sunt quædã, quibꝰ permutatur oratio in orationẽ, vt permutatur animal risibile in emptorem & venditorem. Diuersiuocæ vero ſm partes, quædam sunt, vt dicendo habẽs manus, & habẽs duas manus. Et sicut est ꝑmutatio quoddã ipsarũ regimẽ, vt dicendo impoſſe est ꝙ agat, F
& non est possibilitatis vt agat. Et harum sunt, quibus permutantur sua regimina essentialia, vt dicendo alyzmel, & alyuamal. Diuersiuocarum vero ſm agnomina illorum q̃ in eis sunt, quędam sunt q̃ permutãtur à diuisione in cõpositionẽ, ꝓut dicendo, Socrates est cæcus, & est secundum mentem: ergo est cæcus secundum mentem. Aut ex cõpositione in diuisionem, sicut dicendo, quinarius est aggregatum ex pari & impari: ergo est par. Et quædam sunt, quibus permutantur lo-

G ca pausæ, sicut dicendo, hō videt q̃c-quid videt: & homo videt lapidem, sequitur hinc, ꝙ lapis videt. Et quædam sunt permutatæ ordine, sicut dicendo, non est dignum ꝙ agat, & dignum est ꝙ non agat. Et quædam sunt quibus permutatur vox, q̃ assimilatur alicui rei, in vocē quæ assimilat' alij rei. Diuersiuocæ vero ſm agnomina illorum, q̃ deforis sunt, quædam sunt quibus permutatur ipsarū dispositio & forma, & hanc partem subintrat ipse accentus. Et quędam sunt, quibus mutatur dispō dicti, & eius forma & habitudo, vt

H ꝙ res explicetur per suum agnomē, aut per suum genus. Et quædā sunt diuersiuocę ſm agnomina extrinseca dicto: & hæc sunt, sicut agnomina patentia diuulgata quę cōnectūtur: sicut pronunciando aliquā orationem cum dicto, q̃ assimilare faceret aliquid, quod non faceret assimilare sine eis, qñ illud esset separatum. Dictiones vero quędam fallunt in illis quatuor generibus scibiliū: & quædam fallunt in vno illorum: & quædam in pluribus, q̃ vno. quæ quidem fallunt in quatuor partibus sunt, sicut nomen ęquiuocū, & eius

I partes. Exemplum vero suæ fallaciæ in scientiam dirigentem ad formationem, manifestum est ꝙ non facit intelligere rem, cuius formatio intenditur. Sua vero fallacia in sciētiam agentem formationē est, quādo fuerint dictiones incomplexæ, q̃ significant partes definitionis ęquiuocæ: sicut est legis definitio, ꝙ sit operationum directiua. Sua vero fallacia in scientiā dirigentē ad verificationem fit, dum quæsitū diuiditur in duas partes cōtradictionis, & illas significat noīe ęquiuoco, putatur de illo, quod est quæsita mul- K ta, ꝙ sit vnū q̃sitū: aut de illis, q̃ sunt contradictoria multa, ꝙ sint duo contradictoria: sicut est an mundus sit compositus ex materia & forma, aut non sit compositus ex eis. mundus itaq; dr̄ de oībus eius partibus ſm quandam speciem æquiuocationis & sir̄r materia & forma. Fallacia vero in scientiam agentem verificationē est, sicut dicendo versum esse circulum: & circulus est figura, in cuius medio est punctus, à quo oēs lineæ exeuntes ad circunferētiā sunt æquales: oratio itaque metrica

est talis. Fallacię autē noīs æquiuo- L ci sunt multæ nimis: & conuenit, vt caueatur ab illis. Loca aūt, quibus constat, ꝙ nomen sit ęquiuocū, aut ꝙ hoc non sit eius, notum est ab initio rei, siue consyderemus definitiones harū rerū, quas significant nomina: & qñ illas inuenerimus differentes, nomen est æquiuocum: & similiter ēt, si fuerint differentes ſm partem definitionis, videlicet genere, aut dr̄ia. Et aliqñ constituemus hoc ex suis proprietatibus, & descriptionibus. Et iterū dū rei opposita fuerint multa, res erunt multæ, hoc

est ꝑ opposita eis contraria, & priua- M tionem & habitum, & affirmationem & negationē: qm̄ vnicuiq; illorum est vnū oppositum necessario. Vt gr̄a exempli, grauitas dr̄ de voce & corpore: vnum itaq; oppositorū est leuitas, & aliud est acumen. Exēplum aūt illius, quod fallit pluribus vno horū generū diuersorū in ordine: illa.n. fallunt in scientiam directiuam ad verificationem, & in agētē: v. g. ꝙ ordinemus dictionem infinitātē vice dictionis negatiuæ, aut econuerso: sicq; æstimabit' de negatione

A tione ꝙ sit infinitatio, & qñ ponetur minor in prima figura, de illa, q̃ nõ est conclusio, ꝙ sit cõclusio. Qñ aũt acciperemus duo opposita, quaten⁹ sint opposita oppositione noĩs simplicis & ĩfinitati, q̃ est oppositio habitus & priuationis, & illa opponũtur oppositione affirmationis & negationis, fit illa fallacia in scĩam dirigentẽ ad verificationem. Et siłr est huius contrariũ, vt ꝙ capiatur graue & leue, ꝙ sint opposita oppositione affirmationis & negationis. & qñ diceret̃ fortasse inuenit̃ aliqua pars, q̃ non est grauis neq; leuis, non ad-
B mitteretur hoc, nec apud illum esset poſſe hoc esse. Exẽplũ aũt illius, qđ fallit in vno genere tm̃, est dictio mutata à diuisione in cõpositionẽ, vel ex compositione in diuisionem: qñ autem alicui viro peruenerit aliqua harũ rerũ, poterit cauere aĩam suam aberrando in id, in qđ erratur vno genere harum notionum, aut pluribus quàm vno genere.

De rebus fallentibus. Cap. 3.

RES aũt fallentes sunt octo generum. Quoddam est accidẽtis. Et quoddã est consequentis. Et quoddã est vocis simpłr, & connexæ
C clausulæ. Et quoddã est, ꝙ capiant̃ multę interrogatiões, ac si esset vna. Et quoddã est, ꝙ ignorent̃ aliquæ cõditionum oppositorum Et quoddã est locus petitionis principij. Et aliquod est acceptio nõ causæ vt cã. Et aliquod est locus translationis & commutationis.

De fallacia Accidentis. Illud quidẽ, qđ est ẜm accñs, vłr oppositum est illi quod est essentialiter, vt p̃missum est. id n. qđ est essentialiter, est ꝙ p̃dicatũ sit de essentia subiecti, aut subiectũ de essentia p̃dicati. Id ergo, qđ est ẜm accñs, est ita, ꝙ neutrius essentiæ sit, ꝙ alterutri insit. Hoc aũt est duarũ partiũ. quarum vna est, ꝙ hæ res, q̃ coniũgunt̃ ꝑ accñs, insint alicui subiecto essentialiter. qñ aũt vnũ illorũ prædicatur de altero, aut secũ connectitur, est p̃dicatio sua ꝑ accñs, aut cõnexio per accñs: prout inest risus illi qui vendit & emit. Secunda autem est, ꝙ hæ res, q̃ coniungunt̃ ꝑ accñs, non sint connexæ ẜm dispositionem illius qđ est essentialiter. vt ꝙ corruscat corruscatio, & moriat̃ aliquod aĩal. Et hæc pars est remotissima illarum, q̃ sunt ꝑ accñs, & eius notio
E sit facilis, cum ipsius casus sit raro. Prima vero pars est multæ fallaciæ, cũ sit semper & vera, & ipsa fallit in scĩam agentem verificationẽ & formationem. Fallacia quidẽ formationis est, vt ꝙ concipiat̃ corpus naturale ꝙ sit diuisibile in tres superficies, q̃ superficies diuidunt̃ in lineas, & lineæ in puncta. hæc itaq; est formatio corporis naturalis per accñs. & ideo hæc formatio fallit in verificationem, adeo ꝙ putetur ꝙ corpus naturale sit compositum ex pũctis. Et ex hoc loco errauit, qui asseruit partem indiuisibilẽ, aut ex quo res
F est poſſ ꝑ accñs, impossibilis essentialiter. Qñ itaq; caperemus quod est per accñs vice illius, qđ est essentialiter, putabit̃ de illo quod est possibile, ꝙ sit impoſſe: prout est apud illum, apud quem impoſſe est fuisse res transmutabiles successiue in infinitum in prædicato: tale itaque forsan est poſſe per accidens, licet sit impoſſe essentialiter. & siłr est esse infinitã virtutẽ corpori æquali, licet sit impoſſe essentialiter, non est impoſſe per accñs, hoc est ex parte, qua accidit huic corpori aliqua dispositio.

Et

G Et aliqñ res est possibilis essentialr, impossibilis p accñs. Id aũt, qđ ē ƒm accñs, fallit in multis diuersis locis.

De fallacia Consequentis.

Locus vero cõsequentis est ꝙ res denoĩetur ƒm aliquam dispõnem: deinde denoĩetur aliud per illam, & exprimat secundam esse primã, aut sicut iudicium primæ, v. g. ꝙ denominemus per Heramũ aliquē virũ, qui sit Diogenes: deinde denominemus aliũ per illud, & putemus ꝙ sit ille primus, aut sicut primi iudiciũ. Et silr videmus mulierē, cuius corpus tumescat ob imprægnationem: deinde cernimus aliam mulierem, H cuius corpus tumescat, & putemus illam prægnantē, & hoc æstimantes ꝙ semp affirmatiua vl'is cõuertatur ƒm suam dispositionē ƒm suã quãtitatem & qualitatem. Et vlr hoc loco construitur syll's ex duabus affirmatiuis in secunda figura: hic autē non concludit, vt præmissum est. Et aliqñ ēt fallit aliqua spēs fallaciȩ, sed secũda intentione, v.g. qñ hoc loco euenerit nobis aliquod pdicatũ conuertibile cũ suo subiecto, putamus ꝙ conuersa contradictorij huius pdicati conuertibilis sit vera. Vt verbi gratia, dum putamus de tumore I corporis, ꝙ sit imprægnatio, & verificatur nobis conuersa contradictorij huius orationis, videlicet cui non inest imprægnatio, illi non est tumor corporis. hoc aũt ē falsum. Falsum aũt non accidit hic occasione conuersi contradictorij, q est locus demonstratiuus: quia si fuerit oĩs homo aĩal, quod non est aĩal nõ est homo. Ostenditur aũt veritas huius loci. qa si non verificatur id qđ dicimus, quod non est aĩal non est hõ, verificatur eius contradictoriũ, qđ est aliquid quod nõ est aĩal, est homo: ipsum aũt est falsum: suũ ergo K contradictorium necessario est verum, videlicet quod nõ est aĩal non est homo, & vlr vis illius loci, in quo repetitur oppositũ consequentis cõditionalis coniuncti. Veruntñ errauit hic, quia euersum cõtradictorij, quod non est verum.

De fallacia simpliciter, & secundũ quid.

Connexiones vero sunt res, quarum consuetudinis est ꝙ sumantur connexæ cũ tpe, aut loco, & putetur ꝙ verificetur simplr, v. g. hoc acetũ est vinũ permutatũ, ergo est vinum. hoc aũt est falsum. qñ vero absoluũtur connexa, sunt vera, dum seruantur in eis duæ res, quarũ vna est, ꝙ non teneatur in oratione oppositũ L illius, quod secum connectitur, siue fuerit nomen illi opposito quod significet ipsum, eo ꝙ est oppositum sumptũ ƒm suum nomen, siue fuerit oratio ipsum significans, q̃ sit ƒm illud nomen. Exemplũ aũt connexi, qđ qñ absoluitur, tenetur in illo suũ oppositũ ex parte qua sumitur ƒm suũ nomen, est, Socrates est aĩal mortuũ, qñ itaq; hoc absoluitur, tenetur in eo suũ oppositũ, & dicimus Socrates est aĩal, ex illo intelligitur oppositũ connexi in eo, q̃ est mors. M Exēplũ aũt cõnexi, qđ dũ absoluit, tenetur ĩ eo oppositio ex parte, qua ipsum sigñat oratio, est, dũ dicimus, hic hõ est mortuus. id enim quod intelligitur ex significato hoĩs, dum absoluit, est oppositũ mortuo. Secũda vero conditio est, ꝙ prædicatum connexum non sit prædicatũ causa illius per quod connectitur: vt dicẽdo, Socrates est poeta, quoniam verificatur nunc prædicatio de ly est, ob ipsum connecti cum poetria. & ideo quando absoluitur falsificatur. Absolutæ vero sunt res, q̃ sumptȩ sim-

A simpliciter, putatur ꝙ verificentur connexæ clausulis, & sequitur hinc mendaciũ, aut nugatio. Et exemplũ quidẽ illius, ex quo sequitur mẽdaciũ, est, vt dicẽdo Socrates ẽ medicus. & Socrates est ĩ foro: Socrates itaq; est medicus in foro. Exemplũ autẽ superflui, & nugationis est, Socrates est hõ, Socrates est animal: sicq; Socrates est homo aĩal. hoc aũt est superfluum, quia aĩalitas cõtinetur in humanitate eo modo quo pars cõtinet̃ in toto. Cõuenit ergo, dũ voluerimus de his absolutis, ꝙ verificẽtur cõnexa, ꝙ sint sibijnuicem connexa
B essentialr̃, & ꝙ nõ sequat̃ ea sup̃fluũ & nugatio: sicut fit dicẽdo, Socrates est aĩal: & Socrates est ambulãs: Socrates itaq; est animal ambulans.

De fallacia multarũ interregatio-aum pro vna.

Sumẽdo vero multas interrogationes, ac si esset vna, fit fallacia huius orationis in quæsito, cuius subiectũ sequũtur duo iudicia opposita, sicut est dicere, an lutũ sit aqua & terra. qñ itaq; non distinguitur oratio, & dr̃ in potentia, aut in actu, poẽ est nobis putare ꝙ lutũ sit terra permista cũ aqua, ex quo duo miscibilia non inueniũtur in genere mistionis
C in actu. Et huius loci ẽ ambiguitas Mennonis notoria, qñ voluit destruere disciplinã, & sumendam demonstrationem, qñ dixit: Non euadit quæsitũ, quin sit ignotũ, vel notum. si sit notum, nõ fit de eo nobis quæstio, si aũt sit ignotũ, nõ est nobis modus ad eius adeptionem, qm̃ ipsum sciemus ex parte qua est notum: ac ẽt, dum occurreret nobis, ne sciremus ꝙ illud sit id quod quæsiuimus, sicut q̃ quærit seruũ, quẽ nõ prænouit, quẽ, dum ei ille occurret, nesciret esse illũ. Locus aũt fallaciæ in hac orone ẽ, ꝙ ipse vtitur hoc loco noto vno modo, ille aũt dr̃ duobus modis, quorũ vnus est in potentia, & alter ĩ actu. Esset tñ necessaria hæc ambiguitas, si nostrũ quæsitũ esset notũ in actu, aut ignotũ oĩbus modis: est vero ignotũ in actu notũ in potẽtia, ex quo ostẽsum ẽ, ꝙ syllr̃s ꝓcedat processu à toto ad partem: pars aũt continetur in toto in potẽtia, Plato vero, quia nõ fuit ei notificatus modus solutionis huius ambiguitatis, sustinuit sciẽtiã esse reminiscẽtiam. Qñ autẽ volumus, ꝙ hic locus nõ sit fallẽs, cõuenit ꝙ diuidamus quot modis dicat̃ res, & cõsyderemus singulos ipsorum separatos. E D

De fallacia Elenchi.

Ignorãtia vero elenchi fit in loco suę fallacię, qñ ignorãtur aliquę cõditiones, quę appositę sunt clausulę cõditionum oppositorũ, & tũc sint opposita. iã aũt retulimus has cõditiones in his, quę p̃missa sunt. Aut qñ capitur, quod non est oppositũ, ac si esset oppositum, dijudicans veritatẽ & falsitatẽ. Fallacia aũt huius loci fit duobus locis, quorũ vnus est syllr̃o contradictorij, & alter est syllr̃o cathegorico, sed in illo est suppositio. In syllr̃o vero contradictorij capimus, quod non est contradictorium illi, cuius cõstitutionem intẽdimus, ac si eẽt illius cõtradictoriũ. F qñ itaq; fecerimus hoc, & cõiunxerimus illi ꝓpõnem veram, & ex illo sequitur mendaciũ, putamus ꝙ falsum sequatur ex cõtradictorio positionis. v.g. ꝙ dicamus. creator est extra mundum, aut intra ipsum. si autem sit extra mundum aut intra, est corpus, ex quo illud quod est extra mundũ, aut intra ipsum, est corpus: sequit̃ itaq; ex hoc mendaciũ, videlicet ꝙ creator sit corpus, qd̃ quidẽ falsum sequitur, ex eo qd̃ diximus,

ꝙ ipse

G ꝙ ipse sit extra mundū, aut intra ipsum. Locus vero fallaciæ in hoc est, quia extra & intra dijudicāt veritatem & falsitatem in subiecto ꝓprio eis, illa aūt sunt corpora, ſm, ꝙ illorum cōsuetudinis est dijudicare veritatē & falsitatem. de illo vero, qđ nō est corpus illud est mendacium. Iam aūt ostensę sunt istę res in præmissis. Illius vero fallacia in syllo categorico cōcludit illud, quod nō est cōtradictoriū illi, cuius cautela intēditur à respondente, ꝙ sit illius contradictoriū: caperet itaq; quod non
H est positio, ſm quòd esset positio.

De fallacia petitionis principij.

Petitio vero principij est duarum specierū, aut petitio ad confirmationem primæ positionis, aut petitio ad destructionē illius. Petitio quidē ad cōfirmationem illius est duarū partium. Quarū vna est, quæ creditur esse vera petitio, & non est. Secunda aūt est illa, quæ vere est petitio. Incipimus itaq; ex hac parte & dicimus, ꝙ petitio ſm primam positionē vlr est, ꝙ res sumatur ad suijpsius ostensionem, & hoc fit in verificationem, aut in formationē. res aūt, quæ sumitur ad suijpsius ostensionē, non sumitur ſm denominationem, qua
I peruenit ad quęsitum: tale enim nō latet, sed si mutaret mutatione, qua putet ꝙ non sit ipsum quæsitū, sit tñ ipsum quæsitū. & hic quidem modus occurrit ex parte dictionū. Altera aūt est, ꝙ sumatur ad quæsiti ostēsionē id, quod ostensum est esse per esse ipsum quæsitū, & hoc notū est in ostēsione per circulū. Illa vero, q̄ fit ex parte cōmutationis dictionū, & ipsarū mutationis, occurrit quatuor modis. Quorū vnus est cōmutare nomē vice alterius nominis, vt qui ostenderet ꝙ vinū lætificet, qa aromaticum lætificat. Secūdus aūt K est cōmutare orationē loco nominis: sicut qui ostenderet vacuū esse in mūdo, qa in eo sit locus, in quo non sit corpus. Tertius aūt est commutare nomen loco orationis, & est illius contrarium. Quartus aūt est cōmutare orationē loco orationis: sicut qui ostenderet, ꝙ locus, in quo non sit corpus, inueniatur, qa inueniatur spaciū abstractum. Notum aūt est, ꝙ medius terminus omniū horum syllorū sit ipsummet subiectum quæsiti, quod est minor extremitas sylli, & maxime qñ dña inter illa fuerit per nomina solū. In illis L vero, quorū loco nominū commutatur oratio explicans illa, potentia medij erit potentia minoris extremitatis, qñ oratio explicās, & nomē simplex fuerint æqualis significationis, & neutrū erit notius altero. qñ vero vnū fuerit altero notius, tunc nō erit vere petitio, quia nomen incomplexū nō est oratio explicans in actu, sed in potentia, ex quo sua significatio est cōfusa, & significationes orationis explicātis æqualr siue fuerit descriptio, aut definitio, illæ sunt distinctæ. Et sic pōt esse, ꝙ accipiātur definitiones, & descriptiones, M medij termini demonstrationum. Aliqñ vero contingit, ꝙ ipse idem medius termin⁹ sit maior & minor. Hoc aūt est possibile, dum capiūtur duę partes quęsiti, quaten⁹ sint duæ res, & in veritate sunt vna res, nō est impole ꝙ talis eueniat p synonymitatem nominū, immo tale ſm veritatem non est quæsitū, sed est dictio incōplexa, & hæ eædem partes petitionis occurrunt in formationem, sicut qui definiuit motū per id, ꝙ sit corporis recessus. Ostensio vero ſm

A ſm circulum eſt, ſicut diximus, ꝙ capiatur ad oſtenſionem q̃ſiti id, qđ oſtẽſum eſt ꝑ ipſum quæſitũ, ſicut, ꝙ oſtendamus figuram ſtellarũ eſſe ſphæricã, quia ipſæ nõ moueantur, deinde oſtẽdamus, ꝙ ipſæ non moueantur, qa ipſarũ figura ſit ſphærica, & hæc eſt ꝑ ſe manifeſtæ cadentiæ. Quãdo vero acciperemus aliq̃d aliud ad oſtenſionẽ huius rei primę rei ſm aliam diſpõnem, hoc nõ eſſet impoſſe, vt, ꝙ oſtendatur ſphæricitas ꝑ luminis crementũ, deinde capiat̃ ad oſtenſionẽ cauſæ crementi ſui luminis ipſius ſphæricitas. Et aliq̃n oc-
B currit oſtenſio circuli in formationem, vt qui definiret ſolem, eo ꝙ ſit ſtella oriens in die: dña enim iſtius definitionis, quæ eſt ortus ſolis, eſt cauſata à ſole, ex quo ſol fuit ſumptus in definitione diei, ſicq; qui fecerit tale, ſolum petit in definitione, & ſic eſt qui definiuit imparẽ, eo ꝙ nõ ſit par: & parem, eo ꝙ nõ ſit impar. Formatio vero vtriuſq; relatiuorũ per definitionem alterutrius expedit neceſſario, qa quiditas duorum relatiuorũ largit̃ hoc, quia, q̃n nos formaremus patrem, & filiũ ſeparatim, impoſſe eſt quin accipiatur
C filius incluſus in patris formationẽ, ſicq; eſt illorum diſpõ, licet non formentur, inquantũ ſunt relatiua. Et iã expoſuit hoc Abumazar Alpharabius manifeſte. Verũtamen dicto Auic. de hoc non eſt aliqua ratio. Hæc itaq; vere ſunt oĩa loca, q̃ ſunt petitiones principij ſm primã poſitionem. Illæ vero, quæ æſtimant̃, ꝙ ſint petitiones, & nõ ſunt petitiones ſm veritatem, ſunt quædã loca, quorũ eſt, ꝙ capiatur vl'e ad oſtenſionem particularis, aut particulare ad oſtenſionem vl'is. Et quidã eorum eſt, ꝙ capiatur conſequens rem D
ad rei oſtenſionem. Et quidam eorũ eſt, ꝙ capiant̃ conſimilia ad oſtenſionem aliquorum aliorũ conſimiliũ eis. Et quidã eorũ eſt, ꝙ capiant̃ partes rei ad oſtenſionẽ rei. Quãdo vero capitur vl'e ad oſtenſionẽ particularis eſt demonſtratiuus, & eſt modus, ſine quo non eſt poſſe, ꝙ ſit oratio concludens eſſentialiter, tũc enim cõtinet ſignificatũ dicti de oĩ, prout expoſitum eſt in lib. Priorũ. Iam aũt prolata ſunt verba multorum virorũ noſtri tp̃is, ꝙ ſyll'i categorici ſint petitiones ſm veritatem.
Dixerũt enim hoc eſſe, quia vl'e rei E
eſt ipſa res, qui ſcit, ꝙ oẽ animal ſit ſenſitiuum, ſcit, ꝙ oĩs homo ſit ſenſitiuus. Et hæc fallacia ſubintrat locũ, in quo capiunt̃ quæſita contradictoria, ac ſi eſſent quæſitũ vnum, q̃m vl'e rei eſt res in potentia, & non eſt res in actu. acceptio vero particularium ad oſtenſionem vl'is eſt inductio. ego autẽ futurus ſum ferre ſermonẽ de ea in topicis. acceptio vero cõſequentis rei ad oſtenſionẽ rei eſt ẽt locus demonſtratiuus, ſicut, ꝙ oſtendatur, ꝙ mũdus habeat partes graues, & leues, q̃n oſtendit̃, ꝙ mũdus habeat partes graues tm̃: deinde oſtendet̃, ꝙ ipſe habeat ſolũ partes F
graues: deinde oſtendet̃ ꝙ habeat partes graues & leues ſil', & hoc q̃dẽ verificat̃ de rebus, quæ verificant̃ ſeparatæ, & verificant̃ cõiunctæ: iam aũt præhabitũ eſt, quæ ſint hæ res.

Locus vero cõſimiliũ eſt locus rhetoricus, vt poſtea veniet. Hæc itaq; eſt ſumma petitionum ſm primam poſitionem. Petitiones vero, q̃ ſunt de oppoſito quæſiti, & ſunt illę, quibus ſemper indagat̃ deſtructio, ſũt duarum partium. Prima quidem pars

De locis cõſimiliũ

G pars facit petitionẽ principij de opposito illius eiusdẽ quæsiti ſm modũ, quo fit petitio de oſtenſione q̃ſiti. Species autem huius partis ſunt ęquales his, quas numerauimus. Secunda vero pars eſt, ꝙ ipſimet q̃ſito connectamus ſuũ oppoſitũ, præter ꝙ putetur de illo, ꝙ ſit ipſius oppoſitũ, & ſequatur ex illo falſum neceſſario, & putetur, ꝙ falſum ſequatur ex poſitione quęſiti, ſicut, ꝙ poneretur, ꝙ ſcīa contrariorum ſit vna: deinde poneretur, ꝙ quorundã contrariorũ ſcīa non ſit vna: ex hoc.n. ſequeret̃, ꝙ q̃dã contraria non ſint contraria, H ſed nõ acciperetur in hoc rei oppoſitum oſtẽſum per ipſam, niſi modo quo lateret, res aũt, quæ laterent in illis eſſe oppoſitas, ſunt ipſæ eędẽ, niſi, ꝙ aliqua earũ ſit, de qua putatur, ꝙ nõ ſit oppoſita, & eſt oppoſita ſm veritatem, & ſunt loca dictionũ. Sed de quatuor locis putatur, ꝙ ſint petitiones de contradictorio quæſiti, & non ſunt petitiones, ſm, ꝙ ſunt petitiones de ipſomet quęſito. Quia autẽ res, quæ ſumũtur hic ex oppoſitis ſunt triũ ſpecierũ, affirmatio, & negatio, & habitus, & priuatio, & contraria immediata, dũ multiplicam⁹ I illa quinq; per hæc tria, proueniunt quindecim loca: quorũ locorũ tria ſunt petitiones ſm veritatẽ, & ſunt loca orationũ, & de duodecim putatur ꝙ ſint petitiones, & ſm veritatẽ nõ ſunt petitiones. Exemplũ autẽ locorũ, q̃ ſunt petitiones affirmationis, & negationis ſm veritatem, eſt hoc, æqualitas eſt vtilis, & medium nõ eſt vtile. hic aũt locus diuiditur ſm diuiſionẽ modorum cõmutationũ dictionum, quos numerauimus. In priuatione vero & habitu eſt, vt fertur æqualitate gaudet̃, & medietate triſtatur. Et cõtrariorũ exemplũ K eſt, æqualitas iuuat, & medium nocet. Aliorũ vero locorũ, q̃ non ſunt petitiões ſm veritatẽ, exẽplũ vl'is eſt, ꝙ ſupponas oẽ aĩal mouet mandibulã inferiorẽ: deinde admittemus, ꝙ crocodillus non ſit hmõi: & hæc quidẽ eſt vera deſtructio. Exemplũ aũt totius & partis ẽ, ꝙ ponatur mũdus totaliter antiquus: deinde admittamus, ꝙ ſit nouus ſm quaſdam partes eius: & hæc ẽt eſt vera deſtructio. Exẽplũ autẽ conſimiliũ eſt, ꝙ ponamus conuenire reges eſſe multos: deinde admittamus ꝙ proportio regis ad regionẽ ſit, ſicut ꝓportio Dei ad mũdum. Deus autem eſt L vnus, ergo non conuenit reges eſſe multos: hic aũt locus eſt deſtructio rhetorica, & nõ eſt petitio. Putatur aũt de his locis, ꝙ ſint petitiões, qm̃, qđ aſſimilat̃ alicui rei in principio cõſiderationis eſt ipſa res, & ſiľr ẽt eſt de toto, & ſuis partibus, & de re, & cõſequẽte ipſam, & de vľi, & ſuis particularibus. Exemplificatio vero horum quatuor in cõtrarijs, & priuatione, & habitu, non eſt res difficilis apud illum, qui conſiderat illa. M

De fallacia non cauſæ vt cauſa.

Acceptio vero nõ cauſæ, vt cã, cadit in categorico, & in ſyllõ cõtradictorij ſimul. Ipſius qdẽ caſus in categorico eſt duobus modis: quorum vnus eſt oratio corruptæ formæ, ſicut ꝙ cõcludat̃ ex duab⁹ negatiuis: ſecundus aũt eſt, ꝙ ſit corruptæ materiæ, vt ꝙ ꝑmiſſæ acceptę ſint falſæ oẽs, aut q̃dã, vľ aggregant̃ ambæ res ſimul, & ille dr̃ corruptus genere, vt q diceret, oẽs res ſunt in tpe, & oẽs res ſunt in ſphæra mũdi: tẽpus itaq; eſt ſphæra mũdi. Et de illis eſt, ꝙ ꝑmiſſæ ſint verę, ſed nõ ꝓportionatę, ſicut, ꝙ oñdat̃, ꝙ duo latera triãguli ſint

A sint longiora reliquo latere, quã vnũ mobile mouetur per illa longiore tẽpore, q̃ sit tẽpus, quo mouetur per reliquũ latus, & hãc partẽ subintrãt logica quodãmõ De illis ẽt est quidã, qui cõcludit verũ, sed per accñs, qm̃ accidit, ꝙ solum propõ minor syl̃li sit falsa, & conclõ sit vera: vt dicẽdo, hõ est equus, & equus est aĩal, hõ itaq; est animal. Et quidã eorũ est, ꝙ modus conclõnis sit ẜm vnã rẽ & præmissæ ẜm aliã rẽ, vt, ꝙ concludat conclõnẽ necessariam, & in syllõ sit iã sumpta præmissa contingens, vt dicendo, hõ ambulat, & qđ
B ambulat est animal: hõ itaq; necessario est animal. Et aliquis illorũ ẽ, ꝙ medius terminus qui accipitur cã in demõne simpl̃r, aut in demõne causæ tm̃, sit cã per accidens: vt dicẽdo, qđ nõ habet finẽ nõ mouetur, quia nõ habet locũ ad quẽ moueatur. in hac itaq; cã sine dubio est ꝓportio accidẽtalis, ex quo imaginati sumus locũ, ad quem moueatur. Et de illis est, ꝙ sit syl̃ls concludens, sed nõ cõcludat q̃sitũ, sicut est orõ Parmenidis, quicquid est ꝑter ens non est: & qđ nõ est, non est aliquid, ens itaq; ẽ vnũ. hic itaq; cõcludit, ꝙ id, qđ est nõ ens, nõ sit aliquid, non ꝙ
C ens sit vnũ. Et illorũ aliquis est, qui nõ concludit q̃sitũ primo, sed secũdario. vt qui ostendit, ꝙ partes substantiæ sint substantiæ, dicẽdo ꝑ destructionem partium substãtię destruitur substantia, & per destructionem illius, qđ non est substantia, nõ destruitur substantia. qui cõcludit in scđa figura est, ꝙ ꝑtes substantiæ non sint nõ substantiæ. Et de illis est quidã, qui caret maiori ꝓmissa, putando, ꝙ ipsa desit ob ipsius diuulgationẽ, prout consueuerunt facere habentes demõnẽ, illa D aũt ẜm veritatẽ est falsa, sicut dũ dicim⁹, hic noctu ꝓdat, ergo est latro. Veruntñ in syllõ cõtradictorij hoc fit duobus modis. Quorũ vnus est, qñ subiectũ ꝓpõnis verę ei attributæ nõ fuerit cõpositum cõpositione syllogistica, adeo, ꝙ ex hoc sequatur falsum. Secundus autem est, ꝙ falsum sit sequẽs absq; subiecto ęqualiter, siue fuerit non coniunctũ cum subiecto oĩno, aut verisimile sit, ꝙ sit coniunctũ, ꝑter ꝙ ita sit ẜm veritatẽ. Sed primus modorũ harũ duarũ partium, ipse redit ad corruptionem formæ syl̃li: alter vero modus E continet duas eius partes, ꝙ falsum sequatᷣ sine subiecto, & aditus subiecti in illum erit superfluus, & incassum. Exẽplũ autẽ illius, in quo subiectũ ẽ superfluũ, & incassum, & putatur, ꝙ cõnectatur subiecto, est dũ dicimus, si mundus non fuerit nouus, est antiquus: qñ aũt mundus positus fuerit inuẽtus in actu, & infinitus erit inuẽtus, & nõ inuẽtus simul, hoc aũt est falsum, mundus ergo est nouus: qm̃ vero attributum nõ cõiungitur subiecto, quasi non est falsigraphus. Et aliqñ inuenitur tale in syllõ categorico, & illud fit, ꝙ capiamus id, cui non est aditus ad F conclõnem, ac si ei esset aditus, hoc autem contingit in oratione virorũ sophistarum nugationis.

De translatione, & permutatione. Cap. 4.

TRanslatio vero, & ꝑmutatio ẽ, ꝙ trãslatio sꝑ sit ad id, qđ p̃t capi vice rei, & putatur, ꝙ sit ipsa res, & fallit. Hoc aũt est dictio, aut res, ipsa aũt res aut ẽ singularis, aut vl̃is, aut ꝑticularis, aut cõsequẽtia priora, aut posteriora, aut cõiũcta, aut imagines rei ĩ aĩa, aut sua simulacra sẽsata, & ĩ his

G his rebus sunt q̃dã res, q̃ appropriãt eas in se, & q̃n in eis imaginant̃ res alię, opʒ, ꝙ in eis imaginent̃ res, q̃ inueniant̃ in his rebus. Exemplum vero dictionũ constitutarũ vice rerũ est, sicut qui credit propõnẽ, cuius sunt nomina synonyma esse ꝓpõnes multas. Vl̃is vero, & particularis est, sicut ꝙ attribuamus homini rõnẽ, deinde transferamus illam ad animal, aut è conuerso. Translatio vero ad simile est manifesta, & ex hoc loco exit oratio assimulationis. Cõiunctũ vero est, sicut oratio dicentis, tẽpus interfecit ipsum, tempus.n. non interficit, sed est coniun-
H ctũ interficiẽti. Similitudines vero rei, notũ est, ꝙ ipsæ dũ capiũtur, ꝙ sint res, ipsæ in se fallent. sed maior pars fallaciæ harum similitudinum fiunt in rebus, quas difficile est imaginari in se, sed imaginant̃ in alijs ab eis, aut fiunt in rebus, quas impossibile ẽ imaginari in se. v. g prima materia, q̃ non est formata certe, põt imaginari in suo proportionali: q̃n aũt intenditur imaginari in se, capit̃ formata cũ imagine formæ, & non imaginat̃ ẜm id, q̃d ipsa est in se, sicut est, q̃n dicimus, ꝙ non sit extra mundũ vacuum, neq; ple-
I num, non põt hoc imaginari, sed semper æstimatur, ꝙ extra mundum sit vacuum, aut corpus. Hic autem locus est, induxit ad orationẽ de vacuo, & ideo dicunt loquentes de Creatore, ꝙ sit, quem non conciperent ipsum, intellectus, hoc est, du imaginaretur. Fallacia itaque eorum, quæ dicta sunt, cadit ex hoc in rebus, ex quibus fit doctrina, quæ vocatur constantia ad oculum: hoc autem fit in Geometria Mathematicorum.

De rationibus probabilibus, & litigiosis. Cap. 5. K

POstq̃ aũt iam locuti sumus de rebus, ex quibus cognoscitur verificatio vera, & formatio perfecta, & postea locuti sumus de reb⁹, quæ fallunt in eis, loquemur itaq; de verificationib⁹ topicis, & litigiosis, ẜm quantitatẽ qua iuuatur vnaquæque illarũ. sermo vero, quo compleantur hæ artes, non est necessarius nostro proposito. Hinc aũt incipiemus de sermonibus topicis, & dicemus, ꝙ quantitas, quã adipisci facit, est coniecturæ proximæ veritati. Coniectura aũt vl̃r est, ꝙ credatur L de re, ꝙ sit ẜm quãdã dispõnẽ, & potest esse secus q̃ credit̃. Et illius proprietatis est, ꝙ auferat̃ in cõtrouersia contra id, quo est demr̃o, quia illius proprietatis est, ꝙ non auferat̃ per contradictionẽ, hic aũt est duarũ partium, quarum vna est, ꝙ non coniectetur eius contradictorium, & hæc est topica, altera aũt est, ꝙ nõ coniectetur eius contradictoriũ, & hæc est oratoria. Quòd vero hæc sit quantitas verificationis, quam hæc ars facit acquirere, est euidẽs ex definitione orationũ facientiũ ipsam acquirere, ex quo oratio topica est syll̃s cõpositus ex præmissis diuulgatis notis. In ipsis aũt præmissis diuulgatis euenit verificatio ex parte attestationis totis ipsis, aut maiori ipsarũ parti, nõ ex parte qua res ita sit in se: è conuerso illius, quod est res in demr̃one, q̃m in illã occurrit nobis veritas certe vera ex præmissis, quibus nobis euenit illius veritas ex parte qua illæ sunt, in reb⁹ ẜm ꝙ sunt extra animam, non ex parte qua est significatum nostri dicti Hoc aũt sic existente, vt plurimũ hæ

Quæ sit orationũ topicarũ materia. M

A hę propositiones topicæ sunt falsæ ſm partem. Si autem inueniant̃ verę ſm totum, hoc inest eis p accñs, hoc est ex parte q̃ contingit diuulgato, ꝙ sit extra aĩam id eius, quod est in aĩa. nos autem non sumimus eã in his syllogismis ex hac parte, vt diximus, sed solum ex parte diuulgationis. & ideo oportet necessario syllogismum verum ſm figuram cõpositum ex talibus p̃missis, ꝙ faciat adipisci opinionem occurrentem.

De forma topicarũ oronum.

Postq̃ autem exposita est quantitas verificationis, quam facit acquirere hęc ars, dicemus spẽs orationũ B agẽtium illam. Et dicimus, ꝙ syllogismi, ex quibus sequitur opinio ꝓpinqua veritati, necessario oportet, ꝙ sint veri ſm figuram: sin autem, essent orationes falsigraphæ. Et iõ spẽs syllogismorum, q̃ fiũt hic, sunt tres spẽs dictæ ĩ libro Priorum, hoc est categoricus, & conditionalis, & syllš contradictorij, tam simplex, q̃ compositus illorum, possibilis nanque est constructio quæsiti ipsiusq; destructio talibus syllogismis topicis compositis, ex quo inueniuntur apud nos præmissæ diuulgatæ conferentes C quæsito. Et aliqñ hæc ars vtitur alia spẽ verificationis propria ei, q̃ est inductio. Hæc aũt spẽs rerũ agentium verificationem est illa, q̃ enuntiat aliq̃d de re vniuersali enũciatione vlĩ, q̃ affirmat, aut negat esse hanc enunciationem in maiori parte illorum, q̃ sunt sub illa re vlĩ. v.g. enunciatio, qua enunciamus, ꝙ omne corpus sit nouum, cum nos inueniamus maiorẽ partem corporũ talis denominationis. Et est oratio, cuius vis est vis syllogismi primæ figurę, cuius minor extremitas est hęc res vniuersalis, medius autẽ terminus sunt ipsæ partes, & maior D est ipsa enunciatio. Sed res est cõtra illud, quod est res in ipso syllõ, qñ p syllm̃ semper procedimus ad verificationem rei particularis ignotæ, p vlẽm, quæ sit nota apud nos, & p æquale notum ad ęquale ignotum, ſm ꝙ non sumemus hic vlẽ æquale notũ præmissam maiorem, inquãtum est æquale, sed ex parte qua est vlẽ, siue sit naturaliter, aut impositione. Illud vero, quo innuit̃ verificatio rei particularis ex vlĩ, q̃d est apud nos, est, sicut ꝙ ostendamus, ꝙ oĩs homo sit sensitiuus, quia om- E ne aĩal est sensitiuum: sicq; homo, qui est minor extremitas, hic subintrat maiorem præmissam, & continetur in ea. Exemplũ aũt illius, quo procedimus ab æquali, est, ꝙ ostendamus, ꝙ oĩs homo sit risibilis, ex quo oĩs homo est rationalis: rationale. n. est ęquale risibili, quo nã pacto risibile sumit̃ vlr̃ distinctum per rationalitatem, & subintrans eam, & si sit illi ęquale ex quo hoc nõ nocet, & ideo diximus de tali, ꝙ sit vlẽ ſm suppositionem. In inductione vero semper innuitur à particulari ad vlẽ. quia, qñ, grã exempli, osten- F dimus, ꝙ omne corpus sit nouum, cum inueniamus quædam corpora noua: patet, ꝙ nos procedam⁹ ad hanc enunciationem vlẽm, videlicet, omne corpus est nouum, cum inuenerimus q̃dam corpora noua, sicut sunt aq̃, & terra, & aer, & ignis, & cætera: & veniet compositio orationis, cui⁹ vis est vis syllogismi primæ figuræ, sic, corporum quoddã est ignis, aer, aqua, & terra: & hæc sunt noua, corpus itaq; est nouum, excepto, ꝙ, qñ hoc fecerimus per inductionem separatam in se ad osten-

G dendum quæsitum ignotũ, non erit fortis persuasionis: qm̃ dum videbitur per inductionẽ, ꝙ prædicatũ insit subiecto, quæsitum erit præmissa ꝑ se nota ostensa ꝑ inductionem, & non erit ignota. Hæc aũt ars ex parte, qua constituit syllm̃ de quæsito ignoto non sumit per se notũ, in quantum sit quæsitum, sed tale conuenientius est in regulis rhetoricis: & ideo illa ars pro maiori parte vtitur inductione ad verificationẽ maioris præmissæ. Veruntñ inductio non est vtilis ad tale. qm̃, qñ nos induxerimus ꝑ multitudinem singu-
H larium ingredientium sub præmissa maiori, & in illis, q̃ inquisiuerimus, non erit aliquod, qđ sit subiectum quæsiti, vnde eueniet nobis, ꝙ hoc sit contentum sub pręmissa maiori, & vt vľius inquam, vñ nobis prouenniet veritas vľitatis huius ꝑmissæ. Si autem subiectum quæsiti fuerit in summa illorum, q̃ induxerim⁹, redderetur ipsum quæsitum ꝭm se præmissa ostensa ꝑ inductionem, & redibit primum dubium. In arte vero Topica non ꝑficitur res tali ꝑfectione, sed illa enunciat esse enunciationem in omni, ob eã esse in maiori
I parte. diuulgatum enim est, quòd paucum sequatur multum.

Inductionis vis. Inductio vero, inquantum inductio est, licet in ea completa sint oĩa particularia, tñ non largit̃ ꝑ se primo prædicatũ necessariũ essentiale, ex quo non est impoľe, ꝙ illud vľe sit ꝑdicatum de oĩbus his singularibus per accidens, sicut qui opinatus est, ꝙ omne quod generatur, generetur ex ente in actu. & ideo tales ꝑmissæ sunt pręmissæ diuulgatæ. Inductio vero, quę fit in demonstratione, fit ad dirigendum ad veritatem, non ad illius acquisitionẽ primo & per se, magnum autem discrimen est inter id, quod fit ad dirigendum, & inter id, quod fit vtile ꝑ se. K
Et ideo non oportet in præmissis, quarum veritas acquiritur per inductionem, vt inquiramus omnia singularia, sed sufficiunt ad hoc quædam illorum. Veruntamen ad facere inductionem indigebimus ob alteram duarum rerum: aut, quia adhuc non intelligitur hoc genus pręmissarum per sensum suorum singularium, sicut qui non sentit oĩno, ꝙ scammonea purget choleram: talis L
itaq; indiget inductione, quousq; eueniat prædicatum essentiale. Et hæ sunt notæ inter pręmissas expertas: quę quidem præmissę mutuo se excedunt ꝭm quantitatem illorum, quę oportet sentire de suis singularibus, vt occurrat veritas illarũ. hoc autem est ꝭm datam materiam: de quibusdam. n. oportet, ꝙ sentiam⁹ vnum singulare solũ, sicut sunt multæ propositiones arithmeticę, & de quibusdam oportet, ꝙ sentiamus plusq̃ vnum. Altera autem res, qua indigemus facere inductionem in demõstratione, est, quia maior pars M
hominum non concedit vniuersalitatem multarum præmissarum, sed concedunt vnam suarum partium, vt, ꝙ sciatur, ꝙ cognitio sanitatis, & ęgritudinis sit vnius scientię, quæ est scientia medicinæ, quãdo autem diceremus illi, ꝙ cognitio contrariorum sit vnius scientię, nõ concederet hanc vniuersalitatem, donec ipsam inquirat, & tunc occurrit ei illius vniuersalitas. Hæc itaq; est forma orationum topicarũ. Sua vero materia sunt pręmissæ diuulgatę, vt pręmissum est.

Orationũ topicarũ spẽs quæ.

A Illius autem species sunt istæ, q a quædã est, quæ est diuulgata apud omnes, & hæc species ẽ nobilissima illarum, & possibile est, ꝙ in hac cõueniant omnes gentes diuersæ cum discrimine suarum regionũ, & suæ educationis, sicut, quod commẽdatio studiosorum sit bona, & honor parentum sit opportunus. Et quædam illarum sunt, quæ sunt diuulgatæ apud maiorem partem, prẹter quòd sint apud reliquos, & in his ẽ disceptatio, vt, quòd Deus sit vnus. Et quædã sunt diuulgatẹ apud sciẽtes, & habentes sapientiam, aut maiorem partem, vt, quòd cœlum sit

B sphæricum. Et quẹdam sunt diuulgatæ apud artifices, prẹter quòd vulgares repugnent illis, sicut quod est in medicina, quòd scammonea purget cholerã, & coloquintida phlegma. Aut sint apud notum inter sapiẽtes in arte, præter quòd repugnet eis aliquis vir illius artis. sicut est dictum Hippoc. quòd labores prouenientes sine causa præcedente prognosticẽtur morbos. Aut sint apud maiorem partem illorum, & iterũ sint similes diuulgatis, ac si essent diuulgatẹ. vt, quòd scientia cõtrario-

C rum est vna, sicq;, & sensus contrariorum est vnus idem. Et iterum, quòd est contrarium diuulgato est diuulgatum. v.g si sit diuulgatum, quòd amico expediat benefacere, inimico itaq; expedit malefacere. Nobilissimum autem horum est, cui attestantur omnes, aut maior pars. Illẹ vero, quibus omnes attestãtur, sunt vulgatẹ testimonio oĩum, aut maioris partis, sicut sũt opiniones sapiẽtum, quæ quidem sunt diuulgatæ, quia omnibus, aut maiori parti videtur, quòd cõueniat, quòd

D admittantur illorum opiniones. Et tales sunt opiniones ꝓpriẹ artibus, & reliquẹ. Hẹ autem prẹmissæ diuulgatẹ necessario sunt vniuersales, ex quo particulares sunt latentes, & non sunt communes omnibus ſm sensum, licet capiantur in his syllõis indefinite, & non aduertatur in eis nimium quòd eas exponant cum signis, & ideo mẽtiuntur ſm partẽ.

Quot sint prẹdicata topica.

Vniuersales autẽ, vt præmissum est, tam simplices, q̃ compositẹ illarum, sunt octo partium, genus, & species, & differentia, & proprium, & accidẽs, definitio, & descriptio, & oratio, quẹ non est definitio, neque

E descriptio. Hoc autem sic existẽte, ꝑdicata topica necessario sunt vni⁹ istarũ partium. Quia vero species non prẹdicatur nisi de singulari, & in enũtiatione, cuius subiectum est singulare, qua non vtuntur in hac arte, ideo non numeratur hic prædicatum. Descriptio vero subingredit̃ proprium, qñ illorum potestas est vna, & similiter oratio, q̃ nõ est definitio, neq; descriptio subintrant accidens. Sunt itaq; prædicata topica necessario quinq; partium, definitio, & genus, & differentia, & pro-

F prium, & accidens. Definitionis aũt descriptioni sufficit, ꝙ sit oĩo significãs dispositionẽ rei, quæ est ipsius constantia & esse. Genus vero iã definitum est, ꝙ sit ꝑdicatum de multis differentib⁹ spẽ in eo ꝙ quid est. Differentia vero est prædicatum de multis differentibus specie in eo ꝙ quale est. Proprium autẽ est, quod non significat rei q̃ditatẽ, & inuenitur toti ei, & soli, & semper. Accidens vero describitur hic duabus descriptionibus. quarum vna est, ꝙ ipsum capiatur pro re, & non sit ge-

G nus, neq; differentia, neq; propriū, neq; definitio. Secunda autem est, ꝙ sit id, quod potest vni eidem rei inesse, & non inesse. Describitur vero his duabus descriptionibus, quoniam aggregatum ex eis euenit ad accidentis formationem absolute: qm̄ vna descriptio illarum attribuitur accidenti inseparabili, & altera illi quod separatur. Notum autem est, ꝙ hæ descriptiones hic positæ non sufficiant ad formationē vnius istarū perfecta formatione, sed sufficit de illius significato hic. perfe-
H ctio enim formationis rerum, ex q̄bus componuntur definitiones, est in lib. Posteriorum. Sicq; quod accepimus hic in generis definitione, notum est, ꝙ generis vltimi generum. Et similiter de differentia non sufficit, ꝙ sit prædicatū in eo ꝙ quale, præter ꝙ sit propria rei, cuius est differentia. Quando autem prædicata in propositionibus topicis fuerint vnius istarum quinq; partium, oportet necessario species syllogismorum topicorum, ꝙ sint secundū
I ꝙ componuntur ex his quinq;, quę sunt formata ſm hunc modum formationis: & hoc est, quādo accipiūtur prædicata naturaliter, vel è conuerso, & fuerunt positi tres termini syllogismorum, qui proportionantur sibiinuicem ſm vnā harū quinque proportionum, prout est proportio definitionis, aut alia proportionum, vel ſm compositas, vt, ꝙ vnius termini proportio sit differentiæ, & secundi sit proportio accidentis, aut alia proportio: aut capiātur semper vno modo, videlicet ꝙ duo termini semper proportionentur ad tertium, aut maior extremitas, & medium ad minorem, aut minor & medium ad maiorem, præter ꝙ K
inter duas extremitates proportionatas sit aliqua proportio istarum proportionum, sed sua prædicatio erit per accidēs. Hoc autem est duobus modis. aut, ꝙ ponamus amborum illorum ad extremitatem proportionem vnam, vt, ꝙ sit proportio medij termini ad minorem solum proportio definitionis, aut quęuis harum quinq; proportionum, vel è contra, hoc est, ꝙ minor & medius proportionetur ad maiorem secundum hanc proportionem, aut alterius illorum: aut, ꝙ ponamus proportionem amborum ad aliud L
extremum duas proportiones, vt, ꝙ proportio extremitatis maioris ad minorē sit proportio definitionis, & medij ad maiorem sit proportio differentiæ, aut aliqua alia proportio ex illis. Quando autem processerimus in combinationibus horum syllogismorum hoc modo, fiūt species syllogismorum topicorum duplum specierum syllogismorum demonstratiuorum. hoc autem est, quia illi non seruant in illis prædicationem naturaliter, neque prædicationem essentialem. Ob vehementiam autem assimilationis illorum, M
& suæ affinitatis ad species syllogismorum demonstratiuorum, multi viri putauerunt ꝙ multi istorū syllogismorū demonstratiuorum ceciderūt ex libro Abumazar. illi aūt ſm veritatem sunt syllogismi topici. Hic autem est vna pars specierū orationum verificatiuarum, q̄ notę sunt inter logicas orationes, videlicet species, quæ componitur ex p̄missis veris, quę non sunt essentiales, sed sunt communiores, q̄ genus quo vtūtur: ex parte itaque qua est

vera

A vera, æstimatur, ꝙ sit numerata in speciebus demonstrationum : & ex parte, qua nõ est essentialis, æstimatur de ea ꝙ sit topica. Themisti⁹ vero ostendit de hac parte, ꝙ non sit topica: quod vero videtur ex vi verborum Abumazar, est, ꝙ illa sit topica. Nos autem dicimus, ꝙ si causa occursus veritatis in aliquo quæsito non fuerit quæ putatur in anima, ꝙ sit prædicatum de essentia subiecti, aut subiectum de essentia prædicati, in hac verificatione non fit aliqua res præter diuulgationem, aut inductionem, illa autem, quæ est talis consuetudinis, neces-B sario est topica. veruntamen tales syllogismi sunt in eminentiori gradu, quàm syllogismi topici, quia nõ sunt falsi, nec in parte: hæc itaque quantitas, quam diximus, est sufficiens ſm nostrum propositum hic. Arist. vero, quia apud eum hæ orationes topicæ distinctæ sunt à demonstratiuis, non solũ in materijs, sed etiam ſm orationem, opinatus est, ꝙ tales, & si non sint demonstratiuæ, habeant de illis exercitium ex magis diuulgato illarum. Ex quo enim pro maiori parte præmissæ diuulgatæ sũt oppositæ, pos-C sibile est, ꝙ vna eadem res construatur & destruatur ex his præmissis, quãdo propositioni minori coniũguntur duæ propositiones contradictoriæ, & opinatus est, ꝙ talibus syllogismis vtãtur ambo aduersarij ad confirmationem & destructionem rei, secundum ꝙ alter eorum intendat cautionem illius, & alter destructionem. Et eueniet inde magnum exercitium, modo quo euenit in artibus, quę sunt præuię modo aliarum, sicut est ars Dialectica, & aliæ ab ea. Et propterea posita est D hæc ars inter interrogantem & respondentem : & instituit interrogantem modo, quo recipiat à respõdente id, quo destruat illius positionem : respondentis autem modum instituit, ꝙ non admittat rem, qua destruatur eius positio. Et tradidit ad hoc omnia loca, quibus adipiscãtur syllogismi in omnibus quæsitis secundum clausulam conditionis, sicut quęritur simpliciter, siue fuerit quęsitum secundum conditionẽ annexam, vt quęratur an sit genus, aut definitio, aut vlla quinque proportionum: deinde cum hoc tradidit quo modo interroget interro- E gans, & respondeat respondens. Et cum hoc dedit pręcepta propria interroganti, & præcepta propria respondenti. Et hinc est, ꝙ hæc ars definitur, ꝙ sit habitus, quo valeat interrogans facere ex propositionib⁹ diuulgatis syllogismum ad destructionem vtriusque duorum extremorum cõtradictionis, quod interrogans recipit à respondente: & illo valet respondens non admittere interroganti aliquam rem, ex qua sequatur cõtradictorium illius quod posuit. Huius etiam artis sunt alia iuuamina, quæ numerata sunt in li- F bro Topicorum. Sed tale exercitium putatur, ꝙ non sit necessariũ ad perfectionem artis demonstratiuę : si vero fuerint, sine dubio est ex parte manifestioris.

AVERROIS VARII GENERIS QVAESITA IN LIBROS Logicæ Aristotelis,

Abramo de Balmes interprete.

IN LIBRVM PERI HERMENIAS.

Quæsitum. I.

De Prædicatis compositis, & diuisis.

H
Hilosophus opinatur, quod prædicatorum simplicium quædam sunt, quæ cum componuntur fit ex eis prædicatum vnum per se, & hæc verificantur diuisa & composita necessario, & quædam sunt, quæ dum componuntur, fit ex eis prædicatum per accidens, & hęc dum verificantur, cum horũ sit verũ & falsum. Et proprietatis prædicatorũ, quæ verificantur diuisa & cõposita, sunt duę res: quarũ vna est, quod esse vnius ipsorũ duorum alteri sit per se: secũda aũt est, quod vnũ ipsorum non dependeat ex altero:
I nam, quando vnum dependet ex altero ipsorum duorũ, euenit orationi nugatio: dum vero alterum ipsorũ nõ inest alteri per se, euenit huic falsitas: & exemplificauit de his, quæ verificantur diuisa, & falsificantur composita de dicto dicentis, Nichomachus est medicus, & Nichomachus est speculatiuus, potest esse, quod falsificetur prædicatio de eo, quando esset medicus, nõ speculatiuus circa artem medicam, & quod verificetur dum esset speculatiuus circa ipsã. Et exemplificauit, dum insunt illi duę cõditiones, prout dicimus, homo est aĩal, & homo est K rationalis, nam verificatur, quod dicatur, quod homo sit aĩal rõnale. In quibus vero euenit nugatio, & superfluitas, est, prout dicimus, homo est aĩal, & homo est corpus, nam dum componũtur hæc duo secundum prædicationẽ, euenit huic nugatio, & superfluitas: prout diceremus, homo est aĩal corpus, nam aĩal includit ipsum corpus: repetitio itaq; eius esset superflua. Etiam putauerũt quidam, quod huic eueniat falsitas, quia successio corporis ipsi aĩali decernit, quod animal sit vniuersalius corpore, & quoddã sit cor L pus, & quoddam sit nõ corpus: hoc autem est falsum. Hoc itaq; est, quod opinatur Philosophus de prædicatis, quæ verificantur diuisa de vna re, & nondum cõponuntur, & quæ sint prædicata, quæ verificantur composita, hoc est, cõiuncta. Philosophus itaque opinatur de eis, quod sint duarum specierum, quædam spẽs, quæ verificatur, dum est diuisa, & quædam spẽs, quæ falsificatur. Exemplum illius, quæ verificatur composita, & falsificatur diuisa, est, prout dicimus, Homerus est Poeta, verificatur composita, & falsificatur dum diuiditur, nam Homerus nõ ha- M bet esse, tamen verificatur de eo nũc, quod sit poeta. Exempli grã, quia dicimus de mortuo, quod sit homo mortuus, cum vero diuiditur hoc, & dicitur, quod sit homo, est falsum, & dum componitur, verificatur. Et opinatur, quod conditiones horum dum verificantur sint duę res: quarum vna est, quod res non prædicetur de alia re per accidens, sicut est prædicatio non entis de Homero. Prout dicimus, Homerus ẽ Poeta, nã prædicatur de eo hæc dictio propter cõnexionẽ cũ poemate: secunda autẽ est, quod res connexa non sit opposita rei,

A rei, cui connectitur, nec in potẽtia, neq; in actu, sicut est oppositio noĩs hoĩs ipsi mortuo, & ſm hunc intellectum sermonis Philosophi in hoc loco conuenerunt oẽs Expositores, prout retulit Auicẽ. & hæc ipsa est opinio Abunazar, sicut vr̃ de suo sermone in libro Elenchorum. Auicenna vero iã dubitauit contra oẽs circa hanc rem dubio non modico, & arguit eos, & institit, & exposuit sermonem Philosophi de his verbis ſm aliud significatum, prout in fine narrabimus, & summa illius, quo dubitauit circa hanc rem est, ꝙ ipse
B dixerit, oportet si hic essent prædicata, q̃ verificantur diuisa, & qñ componuntur falsificãtur, ꝙ suũ significatũ sit tpe compõnis, intellm̃ vero de ipsis sit suũ significatum tpe diuisionis, dum vero perscrutatur suum significatũ tpe compõnis & diuisionis, si ibi accidat falsitas, ꝑdicatũ, qđ falsificatur tpe diuisionis, non est ꝑdicatum, qđ verificat̃ tpe compõnis: & sic qđ verificat̃ tpe diuisionis non est falsum tpe compõnis. Et ait, ꝙ, dum obseruaueris, ꝙ significatum ꝑdicati in diuisione, & compõne sit idem, euenit necessario, ꝙ id, quod
C verificatur cõpositũ, verificetur diuisum, & quod verificatur diuisum verificetur cõpositum. Exempli gr̃a, quia dũ intelligimus de hac dictione speculatiuus dicendo, ꝙ sit medicus speculatiuus, id, quod intelligimus de ea diuisim, est, ꝙ ipse sit speculatiuus: & oratio cõposita est vera: dum vero intelligimus de ea significatũ aliud à significato, quod intelligitur de ea diuisim, q̃ est speculatio medicinæ, esset falsa. Hæc autem intelligentia euenit nobis ꝑ accidens ob eius connexionem cum medico, & sic dũ verificatur de Homero, ꝙ sit poeta, & falsificatur de eo, ꝙ sit simpl̃r, intellm̃ de orõne, q̃ est falsa, est aliud ab intellectu orationis entis, q̃ significat solam copulam. Si aũt intelligeretur de dictione entis vnum significatum illorũ duorum significatorum, & est suum significatũ copulatiuum, non verificaretur neq; falsificaretur, dũ diuideretur. Si aũt intelligeretur de ea esse verum, falsificarentur ambo significata, i. compositio & diuisio de ea: & sic, dũ dicimus, ꝙ verificet̃ de hyrcoceruo, ꝙ sit imaginarius, & nõ verificat̃ de eo, ꝙ sit simpl̃r, hoc est, q̄a **D**
per dictionem entis nõ intelligitur in duobus locis vnum significatum: dum vero de ea intelligitur vnũ significatũ, qđ est esse imaginarium, esset orõ vera ſm diuisionem & cõpositionem. Philosophus vero intẽdit hic notificare, ꝙ hic accidit intellectum falsum pp vsum & consuetudinem, non, ꝙ hoc sit annexũ ipsi rei, ꝑut accidit illi, qui intellexit sermonẽ dicentis, ꝙ quidã homo sit rõnalis, & qdã irrõnalis: nã hoc accidisset, si intellexisset falsa intelligẽtia, hoc vero nõ est naturę particularis, hoc vero est ꝑ accñs. re aũt exñte, **E**
vt putauit, error hic euenit, dũ putat̃ falsum ei accñs, ꝙ sit verũ, non, ꝙ ex hoc loco inferat̃ falsum ꝑ se. & o vtinã scirẽ quonã pacto Philosophus non numerat absolutas, & cõnexas inter fallentes per se in lib. Elẽchorum. Hęc itaq; est summa illorum, q̃ dixit hic vir contra Peripateticos circa hoc q̃situm, & est dubium vertens contra ipsum Philosophum & Expositores imitantes ipsum. Et nõ habet significatum decẽs illi, quod exposuit ipse circa sermonem ipsius **F**

G Philoſophi, nam ars Logica nō ſpeculatur errorē, qui eſt per accidens, ſicut nō ſpeculatur res, quæ ſunt decentes & rectæ ſm accidens: & diſpō eius eſt ſicut diſpoſitio oīum artiū demonſtratiuarum. Re aūt ita exiſtente, hoc dubium primo vertitur contra Philoſophum, & ſecundo cōtra eius imitatores, occaſione modicę aduertentię, quā habuerūt ad errorem occurrentem huic loco. Nos autem dicimus, ꝙ intellectus dictionis prædicati ſm diuiſionem & cōpoſitionem non euadit, quin ſit vn-
H diq; vnū, aut vndiq; diuerſum vel differens ſm magis & minus. Si eſt diuerſum, vndiq; ſua verificatio & falſificatio, dum diuiditur & componitur, fit per accidens, ſicut verificatur de hoīe, ꝙ ſit medicus ſolūꝫ, & ſpeculatiuus per ſe ſolum, dum autem componitur hoc, & dr̄, ꝙ ſit medicus ſpeculatiuus intentum per ipſum eſt, ꝙ ſit ſpeculatiuus in medicina, poſſibile eſt, ꝙ hoc verificetur de illo, q eſt ſpeculatiuus in medicina, & falſificetur de illo, qui non eſt ſpeculatiuus in medicina. Sed eſſe veritatis huius compoſitionis, vel
I falſitas, qn̄ attribuitur veritati, quæ eſt in diuiſione, fit per accidens, nā peritus in medicina & ſpeculatiuus ſm ſe non eſt vndiq; idem. Prędicatum itaq;, quod cōputatur, non eſt illud quod diuiditur. Si vero intellꝰs dictionis in diuiſione eſſet vndique illud idem intellectui eius in compoſitione, & eſt verū, ipſe eſt ipſum copulatum. Notū itaq; eſt, ꝙ, quādo prædicatum diuiditur & intelligitur de eo res, quæ intelligitur de eo, dum eſt copulatum, ꝙ adhuc ſit copulatum, & non diuiſum, ſed ꝙ ſit copulatum per ſignum, & ſi non ſit dictio copulans. Iudicium autem K
diuiſionis & compoſitionis fit denominando rem per ſignum. v. g. quia ex quo verum eſt de hyrcoceruo, ꝙ ſit imaginarius, notum eſt, ꝙ dum abſoluimus ſermonem de eo, & dicimus ꝙ ſit, & intelligimus per dictionem entis ipſum ens imaginarium, nondum tranſtulimus à compoſitione ad diuiſionem. Expedit ergo talibus dum diuidūtur, ꝙ trāſferantur à complexione ad diſſolutionem: notum autē eſt, ꝙ diſſolutio decernat, hoc eſt, ꝙ diuiſio ſupaddat, & faciat additionem rei com- L
plexæ: nam, cum dixerimus, hyrcoceruus eſt imaginarius, complexum decernit, cum vero diuiditur & dicimus, hyrcoceruus eſt, tunc ſuperaddit ei intētionem complexionis, qm̄ per ens intelligiť eſſe extra imaginationem, vltra eſſe in imaginatione: nam ablata eſt copula, & diuiſum tandem abſolutius eſt, q̄ complexum, prout dicimus, Socrates eſt bonæ formæ, dum diuiditur, & dr̄, Socrates eſt bonus, tūc fertur ipſum abſolutum, & continet plusq̄ cōplexum, quod fuerat bonum quodammodo ſm additionem alicuius rei M
vltra rem cōplexam. Translatio ergo à compōne ad diuiſionē, eſt trāſlatio à complexione ad diſſolutionem, i. à ſm quid ad ſimplr̄. Et ex quo multæ res verificātur cōplexæ, & nō verificantur incomplexæ, euenit huic loco, ꝙ dū fuerit verus ſm compoſitionem, ꝙ fallat abſq; dubio, dum fuerit diuiſus. Verificatur itaq; dictum noſtrum de hyrcoceruo, ꝙ ſit imaginarius, & fallit dictū noſtrum, ꝙ ſit, dū intelligitur ꝑ ipſum ipſa diuiſio. Verum eſt itaque, quod credidit Auicenna circa hunc locum

A locum, ꝙ, qñ subintellectum per di-
ctionem in diuisione sit ipsum idẽ,
quod est subintellm̃ in compõne di
uisionis, & sensus sit verus, sed latuit
ipsum, ꝙ ibi non sit diuisio, sed est
compositio in potentia: & sicut præ-
dicata, quæ sunt vera diuisa. Si dicẽ-
remus itaq; ẽt, ꝙ oporteat subintel-
lectum ex eis tpe diuisionis esse sub-
intellectum tpe compõnis absq; ad-
ditione & imminutione, illa nondũ
sunt translata à diuisione ad cõposi-
tionem, cum compositio sit comple-
xio quædam. Complexio aũt decer-
nit vnionem cõplexi per modũ de-
B nominantis, & per hoc fit comple-
xum vnum. Exempli grã, dum dici-
mus medicum speculatiuum decer-
nit, ꝙ speculatiuus sit denominati-
uum limitans medicinam. Dum ve-
ro ex dicto nostro speculatiuus in-
telligimus eandem denoĩationem
tpe compõnis, quam intelligimus
tpe diuisionis, hæc est oratio non
composita, neq; vna, neq; per se, ne-
que per accidens, nam non refert in
diuisione, siue facias prædicare diui-
sa de re duobus temporibus, siue p̃-
dicentur vno tpe, dum ex hoc non
C intelligitur, ꝙ quoddã ipsorũ sit p̃di
catum alicuius; v g. quia dum præ-
dicauerimus de Nichomaco, ꝙ sit
medicus diuisim, & p̃dicauerimus
de eo, ꝙ sit speculatiuus diuisim, de-
inde prædicauerimus de eo ambo
hęc p̃dicata simul, & nõ intelligetur
ex nostro dicto speculatiuus, ꝙ sit
denoĩatio medici, sed Nichomaci,
tunc notum est, ꝙ ibi non sit peni
tus vlla complexio, neq; p̃dicatum
est vnum: non existente autem ibi
complexione nõ fit translatio à di-
uisione ad cõpõnem, & perinde dũ
prædicauerimus de Nichomaco, ꝙ

sit medicus, & ꝙ sit speculatiuus suo D
oculo, deinde p̃dicauerimus de illo
cõpositum ex ambobus his, qđ est
medicus speculatiuus suo oculo, op
portunum est necessario, ꝙ intelli-
gatur in cõpõne, ꝙ speculatiuus suo
oculo sit denominatio medici, non
denominatio Nichomaci, absq; ꝙ sit
denominatio medici: nam re ita exi-
stente, prædicatum non esset vnum
per se, neq; per accidens, nec esset ibi
penitus compositio, i. ꝙ diuisio sta-
ret in se, & non perueniret ad com-
positionem neq; ꝑ se, neq; ꝑ accñs,
& ex quo non cõplectitur speculati- E
uus cum medico, enũciationes sunt
semper diuisæ in potentia. Oportet
ergo, dum fit translatio à diuisione
ad compõnem, ꝙ multitudo trans-
feratur ad vnitatẽ vel ꝑ se, aut ꝑ ac-
cidẽs. Et proinde, dum Philosophus
perscrutatus est prædicatum cõposi-
tum, qñ sit vnum, ꝓtulit sermonẽ,
ꝙ p̃dicatum cõpositũ aliqñ sit vnũ
per accidens, & aliqñ per se; dũ aũt
est vnũ per accidens, potest verum
dicere, vel falsum ex parte qua est
vnum. Ex quo aũt Auicen. non in-
tellexit, ꝙ translatio à diuisione ad F
compõnem sit translatio à multitu-
dine ad vnum, intulit, ꝙ intellm̃ ꝑ
compõnem & diuisionem sit vnum:
hic aũt est maximus error. Expedit
ergo, dum trãsfertur à diuiso ad cõ-
positũ, ꝙ transferatur à resolutione ad
complexionem, & dum transfertur
à cõposito ad diuisum, ꝙ trãsferatur
à complexione ad resolutionem, &
à multitudine ad vnum: & notum
est, ꝙ resolutio decernit intẽtionem
additam cõplexioni: re aũt ita exi-
stente, oportet necessario, ꝙ aliquã
complexa, dũ resoluũtur, dicant fal-
sum: & hæc est res opportuna ex na-
tura

G tura ipsius resolutionis, prout dicimus, ꝙ hyrcoceruus ē imaginarius: nã resolutio, qñ dicimus, est, dũ intelligit, inde ipsa diuisio dicit falsũ ex natura ipsius diuisionis, nõ rõne imaginationis & vsus, ꝓut putauit Auicenna. Vnio vero cõpositionis decernit ꝑ se trãslationē ipsius sensus à resolutione ad complexionem, & ex complexione ad resolutionem, & ex multitudine ad vnitatem, & ex vnitate ad multitudinē, nõ ꝙ oporteat, ꝙ intellm̃ sit vnũ, prout credidit Auic. neq; est ēt vndiq; diuersũ, qa fieret translatio per accñs, prout H intulit inde. Qđ aũt deiecit hũc virũ in tales errores fuit maxima extimatio sui de se, aliter. n. si aliqua persistentia perstitisset in se manifeste fuisset ei hæres. Deus autem dirigit, quem vult ad id, quod decet.

AVERROIS

QVAESITA OCTO IN LIB. PRIORVM.

Quæsitum 1.

De definitione Termini.

I Escripsit Arist. partem propositionis, quam vocat terminum, qñ dixit: Voco aũt terminum, in quem resoluitur propo: & hoc est, sicut dictum, & id, de quo dr̃. Et qoã nouissimorũ, q dr̃ Alex. Aphrod. increpat hanc descriptionē, & ait, ꝙ si dixisset ꝙ sit, sine quo non possit inueniri propositio, posset euadi ab eo, in quo põt falli per hanc descriptionē: nã ꝓpõ iam resoluitur in syllabas, & tãdem in literas, q̃ sunt in ea. Ac ēt circa sermonem Alex. est difficultas, nam ꝓpositio nequit esse ꝓpõ, nisi per copulam prædicati ad subiectũ, & copula ipsa nõ vocatur terminus. Abunazar autem putauit, ꝙ id, quod ferunt Alexãdrini, sit deuiatio ab intellectu sermonis ipsius Alexan. & ꝙ Alex. intellexisset, ꝙ, dum adijcitur hęc conditio dicto eius, in quem resoluitur ꝓpositio, non euenit obiectio: hoc est, si diceretur, quòd sit in quem resoluitur ꝓpositio, sine quo non potest esse ꝓpositio, quia hoc adiecto descriptio nõ indigeret exēplo, quod induxit Arist. vt non perficeretur nisi exemplo ipso, i. quando dicit Arist. postq̃ dixerat in quē resoluitur propositio, sicut dictum, & id, de quo dr̃, hoc est, quòd prędicatum est subiectum. Ego autē dico, quod Alex. Aphrodiseus nõ euadit quæstionem per hoc superadditum, & quòd descriptio Arist. non sit imperfecta, nisi perficiatur exemplo, prout opinatus est Alex. & ei assensit Abunazar. Quòd vero descriptio Alex. non euadat difficultatē, est notum propter copulam orationis perfectæ, i. propter dictionem significantem copulam prædicati cũ subiecto: nam propositio resoluitur in illam, & impossibile est, quòd sit sine illa, & hoc expresse, vel implicite; implicite quidem absq; ipsa dictione, ꝓut est moris sermonis Arabici, cum nõ sit aliquis terminorum syllogismi. Quòd vero descriptio Arist. sit per se sufficiens, non indigens robore per exemplum, vt per hoc cõcedatur, sicut putauerat Alexan. & consensit Abunazar, notum sit, quia in quem resoluitur propositio, quidam est per se, & quidam per accidens, simpliciter vero loquendo, prout

1. Priorũ. cap. 1.

K L M

A prout conuenit fieri in absoluta arte, intelligit inde ille, qui est p se, dũ vero intelligit ex sermone Arist. in quẽ resoluit propõ per se, necessario ille est subiectũ, & pdicatũ. Hoc aũt fit, quia id, in qđ res resoluit p se, est illud, qđ põt inueniri solum per se, absq; re in quã resoluitur res p se, & est illud, in qđ resoluit. exẽpli gratia, quia corpus compositum resoluitur in elementa per se, cum inueniãtur sola sine eo, & resoluitur in alias res, q̃ insunt ei per accidens, q̃ nequeunt esse nisi in cõposito, prout est forma, q̃ est in cõposito. B Constito aũt hoc, pdicatũ & subiectum, qñ in ea resoluit ppõ, inueniuntur per se absq; reliquis suis partibus, sicut copulæ syllabæ, & literæ, prout est res artis inuentæ per se de partibus orõnis categoricæ, quæ põt intelligi per se, absq; q̃ sit pars orationis categoricæ. Ac copula ẽt significat habitudinem prædicati & subiecti, & est in propõne ſm modũ coniunctionis in propõnibus hypotheticis, & ſm modum compõnis in rebus cõpositis ex rebus, ex quibus cõponuntur, & sicut compositũ nõ dicimus, q̃ resoluatur in compositio-C nẽ, sed dicimus, q̃ resoluatur in res, ex quibus dũ componitur, fit compositum, sic dicimus de propõne, q̃ non resoluatur in copulam, sed resoluitur in res, quarum coniunctionem significat copula, nam copula est quædam coniunctio. Ostensum itaque est de hac definitione termini, quòd sit definitio perfecta, cui nihil deficit, vt non perficiatur nisi exemplo, prout putauerunt Alexãder & Abunazar, & q̃ additio Alexandri addit defectum, nam qui vltra modum superaddit, subtrahit.

QVAESITVM II. D

Quid sit propositio absoluta, idest de inesse.

INtentio huius sermonis est scrutari ppõnẽ, q̃ vocatur de inesse, & absoluta qđ sit, & q̃ sit opĩo Arist. & Expositorũ, qui disceptauerũt circa hoc. Dicimus, q̃ circa id, qđ ad nos puenit dictũ ab Expositoribus, put scriptũ inuenimus in lib. Themistij, & put narrauit Abunazar, sunt duę opiniones, quarũ vna est ópĩo Themistij, & Eudemi, & altera ẽ opinio Theophrasti. Opinio itaq; Theophrasti est, q̃ ppõ absoluta, i. de inesse, est illa, in qua deficit modus necessarij, & modus pošis, & neuter ipsorũ exprimit in ea, & orõ ſm se est necessaria, vł pošis. Propõ itaq; de inẽe ſm opĩonẽ istorũ ẽ ppõ nõ habẽs modũ, & quasi est genus necessariæ & pošis, ex quo apta sit, vt ei addat alter horũ duorũ modorũ ſm materię exigentiam. Hæc itaq; est opinio Peripateticorum de absoluta. Alex. vero & nouissimi Expositores oẽs, præter Themistium, opinantur, q̃ propõ de inesse sit propõ possibilis dum est in actu: hoc est, dũ suũ pdicatum inest in actu ipsi subiecto tpe pręsenti, quilibet.n. istorũ putat circa hoc, q̃ ei⁹ opĩo fuerit opĩo Arist. Et vtraq; duarũ sectarũ argumentatur ex parte rei in se, & ex verbis Arist. in se, & fortiores sunt illorum, qui argumentantur ſm opinionẽ Theophrasti. Ratio qdẽ rei in se est, quia propõ de inesse ſm opinionem Alex. difficile est, q̃ ĩueniat vłis, sed inuenit contingenter & raro, & talibus propõnibus non vterent agricolæ, tãto minus topici, aut demrātiui. Rationes vero ipsorũ ex verbis Arist.

1. Priorũ. cap. 1.

E

Propõ de ineẽ quid sit.

F

G Arist. in se sunt, quia apud mistionem possibilis cũ absoluta: hoc est, cum absoluta fuerit maior, nõ fiunt tales absolutæ de inesse p se: hoc ẽ, quæ sint veræ vl'es aliquo certo tpe, & raro: & proinde dixerunt hi, ꝙ dũ Philosophus putat, ꝙ hæc spẽs mistionis inferat falsum, ostẽsio illius est, ꝙ debeant fugi tales absolutæ, & fiat absoluta nõ connexa, i. non limitata ſm quid. Sermo aũt Arist. est hic: Expedit, ꝙ inueniantur propositiones, quæ sunt de oĩ sine tempore limitato, prout est præsens, vel aliquod certum tẽpus, sed absolute.
H talibus. n. propositionibus vtuntur syll'i, nam si sumerẽtur pmissæ, quæ sunt ſm de certo tpe, non fit sylls. & ex quo tulit hunc sermonem, induxit terminos inferentes verum ſm hanc mistionem, & terminos inferentes falsum. Exemplum inferentium falsum est, sicut dicimus, oĩs hõ põt moueri, & omne quod mouetur nũc est equus, sequitur inde, quod oĩs hõ sit equus, quod est falsum. Et exemplũ illius, quod infert verũ, est, oĩs hõ põt moueri, & omne quod mouetur nũc est aĩal, dum
I contigerit, ꝙ non moueatur aliqua res, nisi ipsum aĩal: sicq; oĩs homo est aĩal, & hoc est verũ. Hæc itaque sunt fortiora illorũ, quibꝰ argumentãtur ex verbis Arist. & ex re ipsa in se. Secunda vero secta argumẽtatur ad hoc ex re ipsa in se, & ex sermone Arist. ex re ipsa in se, quia ipsi putant, ꝙ intentio Philosophi hic, hoc est, in libro Priorum sit loqui de modis propositionum ex parte qua sũt absoluti esse extra intell'm, non ex parte qua sunt in intellectu solum. Absolute aũt ſm opinionem primæ sectæ, hoc est ſm opinionem Theophrasti, nõ habet nisi in intellectu. K Hoc itaq; est in modalibus, dũ proportionatur eius vis ĩdefinite in habentibus signum, dum proportionatur illis, & sicut de indefinita dr̃ ibi, ꝙ eius vis sit vis particularis, sic expediret hic, ꝙ dicatur, ꝙ vis absolute sit vis possibilis, & nõ limitatur in sermone exempli gratia, quia expediret, ꝙ diceretur hic de negatiua absoluta, ꝙ non conuertatur: si aũt eẽt necessaria cõuerteretur. Oportet itaq;, ꝙ dicatur de hac, ꝙ nõ conuertatur, sicut dr̃, ꝙ ex duabus indefinitis nõ inferatur aliquid, sicut ex duabus particularibus. Ac ẽt omissus esset ab Arist. quidam modus essendi, L cuius ipse non meminisset, nisi modum illationis, q̃ est de inesse, q̃ est extra aĩam. Hoc itaq; est ex fortioribus, quibus hi argumentati sunt ex parte rei in se. Ex parte vero verborum Arist. est, quia Arist. in ostẽsione permutat propõnem poſſem loco de inesse, & hoc significat, ꝙ illa sit inuenta in actu. Ac ẽt exemplũ illius, quod tulit de mistis ex de inesse, est, qa mista est, quę inest in actu toti subiecto quodam certo tpe, cõtra exemplum, quo vsus est in de inesse simplici, quia ipsam posuit de M materijs necessarijs: & ideo ẽt altera secta argumentata est circa hoc. Abumazar aũt declinauit ad opinionem Alexandri. Auicenna autẽ circa hoc hẽt opinionem, quam vltimo dicemus. Constitis aũt his dubijs, dicimus nos, ꝙ per se notũ sit, ꝙ propositio vl'is sit, cuius prædicatum inest toti eius subiecto, & ꝙ eius sint duę spẽs, quarum vna est, ꝙ prędicatum insit toti subiecto in actu, altera aũt est, ꝙ non insit toti subiecto in actu, nisi possibiliter, hoc est, tempore

A tẽpore futuro. Illius aũt, cuius ꝑdicatũ inest toti subiecto in actu, quędã est, cuius prædicatũ inest semper, & est ipsa necessaria, & q̃dã nõ semper, & illa est ipsa de inesse, & illa, q̃ non est semper, est duarum specierũ, quędã species, cuius prædicatum inest toti subiecto pro maiori parte temporis, & est cuius subiectum nõ recipit sua apta natura nisi vnũ duorũ contrariorũ, alterũ autẽ inest per accidens, prout dicimus, omne habẽs oculos videt. Quã spẽm propõnũ retulit Arist. in libro Peri hermenias, & altera spẽs, cuius prædi-
B catũ nõ inest pro maiori parte, sed pro minori, vel æqualiter: & hęc est, cuius subiectum recipit duo cõtraria ęqualiter, ꝓut somnus & vigilia insunt aĩali. Propõ itaq; de inesse ſm ꝑdicata ẽ triũ spẽrum ꝓ maiori parte, & ꝓ minori parte, & media ĩter ipsas: & hoc fit ſm dispõnẽ pol'is, qa q̃dã ꝓ minori, & q̃dã æqualiter. Sed hæ tres dñæ accidunt possibili rõne subiecti: hoc est, rõne prædicationis pro minori parte & raro: illi vero, quæ est de inesse, accidit rõne tpis. Notũ aũt est, ꝙ illa de inesse ꝓ maiori parte plurimo temporis fit
C possibilis pro minori parte in paussillo tẽporis, hoc est, qñ prædicatum non inest toti eius subiecto in actu ꝓ maiori parte tẽporis, est ipsa possibilis, q̃ dũ permutatur in de ineẽ fit de inesse pro maiori parte, & nõ vtũtur ea in scientijs. Illa vero quæ est possibilis ꝓ maiori parte per pausillum tpis, & de inesse per plurimum tẽporis, notũ est, ꝙ vtãtur in sciẽtijs. Etiã exposuit Abunazar in suo libro Posteriorũ, dum ait, ꝙ non necessarium est duarũ specierum, aut de inesse ĩ maiori parte subiecti, aut

aggregatũ ex ambabus reb⁹, vel de D
inesse in minori parte & æqualiter: nã duę aliæ diuisiones speculãtur illas, & hanc spẽm propõnum subintrant propõnes similes necessarijs, cũ non sint necessariæ, sicut ꝙ oĩs coruus sit niger, & oĩs nix est alba: & sic sunt ꝓpõnes, quas Abunazar dicit esse propinquas perfectæ veritati, & sunt illæ, quib⁹ nullus sensus cõtradicit: nam ꝓpõnes veræ necessariæ sunt, quas intellectus excogitat ſm ꝓportionem per se inter ꝑdicatũ & subiectum. Dum vero intellectus nõ excogitat ſm hanc ꝓportionẽ, dirigitur ad illas ipsa possi- E
bilitas. Directa vero ad eas hac possibilitate ipsæ sunt de inesse non necessariæ, & sæpe hæ ꝓpõnes subintrant scientias, immo maior pars syll'orum, ꝓut ait Arist. fiunt ex his ꝓpõnibus. D. autem hoc, quia illę, quæ sunt per se, sunt rari esse: & ob hanc eandẽ rẽ dixit Arist. in lib. Poster ꝙ omne per se sit necessarium, quia, qđ nõ est per se, est de inesse: ex quo possibile est, ꝙ prædicatũ categorici non insit subiecto pro aliquo tempore. Re aũt sic se habente, ꝓpositio de inesse quã intendit Arist. non est, quæ est pro minori parte, F
prout quidam viri intellexerunt ex Alexandro, sed Arist. intendit ambas res simul, sed ipse prima intentione intendit eã, quæ est pro maiori parte, & illas alias secunda intentione. quatenus ipsæ cõferunt quibusdam locis, ꝓut confert syll'o ducenti ad impo'e, qñ ad eã transmutatur possibilis, quæ est ꝓ plurimo tpis, & Arist. vtitur hac, quæ est pro minori parte tpis permutationis, quia non est dña inter vtranque in hoc loco illationis, & inter illã, quæ est

G est pro maiori parte: nam propositio, quæ ei connectitur in his locis, non est possibilis, & cauetur ab ipsa in connexione cũ possibili: hoc est, dũ possibilis fuerit ipsa minor, nam ex ambabus non cõgeritur spẽs aliqua concludens. Arist. itaq; congregauit ei summã rei spẽrum absolutarum, ꝓut congregauit summam rei specierum possibilium: hoc est, ꝙ ipse nõ distinguat in hoc libro, nisi illas, quæ sunt ꝓ maiori parte, & illas quæ sunt pro minori. Et iã diximus causam huius in nostra expositione huius libri: & notũ est, ꝙ duæ H species propõnum: hoc est, illæ, quę sunt de inesse pro maiori parte, & illæ, quæ sunt ꝓ minori parte, trãsferuntur à possibilitate: sed de inesse pro maiori parte transfertur ab ea, quæ est possibilis, ꝙ ꝓ minori parte tpis est, ea vero quæ est de inesse ꝓ paucioribus, trãsfertur ab ea, quę est possibilis pro minori parte tpis. Aut itaq; latuit Alexandrũ hæc res quã diximus de dispõne absolute, aut latuit viros illos hæc res de verbis Alex. & errauerunt per illam, & putauerunt, ꝙ intenderit per hanc absolutã ꝓ minori parte, cum præ I ter hos non sint imaginabiles viri aliqui: illud aũt est id, quod est decens, & conuenientius. Qũocunque aũt res se habeat illud est, quod expedit nobis, vt sustentemur, & ꝑ ipsum exponamus opinionẽ Arist. de ꝓpõne de inesse. nã illa est opinio, ex qua auferuntur oĩa præcedentia dubia, q̃ consequuntur vtranq; sectam, cũ hoc sit res per se vera & nota, cũ per eã innotescãt prima principia. Vos autem videre opinionem Arist. q̃ vehementis cõuenientiæ est ipsi veritati, & q̃ maxime remoti sũt homines ab eius intellectione circa K plures res ꝑ se notas, tãto magis circa notas ꝑ aliud. Deus aũt eligit & exaltat quem vult. Apud me aũt fertur, ꝙ Arist. intendat ꝑ absolutã, i. de inesse cõem necessarie, & de inesse in actu, & sit propõ de inesse ſm hoc, cui nõ adijcit̃ conditio, nisi esse in actu absq; ꝙ sumatur tẽporalis, aut necessaria. Id aũt, qđ intelligit̃ de eius significato est, ꝙ sit necessaria, aut temporalis: pro maiori autẽ parte syllĩs componit̃ ex connexione harum ꝓpõnum. Arist. aũt exẽplificauit de esse temporalis in mistione necessarij, & absoluti, quia in hoc ẽ L potẽtia istorũ, prout vis indefinitæ est vis particularis, quod fit, dum cauetur vsus ꝓpõnis de inesse ꝓ minori parte in mistione posĩs & de inesse, extat illius præceptũ, ꝙ nõ constituat id, quod contineat hãc speciem ꝓpõnis de inesse: sed põt poni, qđ continet necessariũ, & de inesse pro maiori parte. Iam aũt exposuimus hoc in nostris commentarijs supra verba Arist. circa hunc locũ, nã Dei M gratia iã expletus est sermo maioris partis illorũ. Qui aũt vult, ꝙ ei constet pfectio huius rei consideret illũ lib. Auicen. vero errauit circa hanc rẽ magno errore. Expõ autẽ illius, quod dr̃ circa hoc, est, ꝙ p̃dicatio necessaria propõnum apud ipsum sit quinq; modis. Quorum vnus est, ꝙ prædicatum insit subiecto sp, & est necessariũ simplr: hoc est, quod nõ cessauit, neq; cessaturũ est, prout dicimus: Deus viuit, & Cœlũ mouetur circulariter ſm opinionẽ illius, qui opinatur illud esse æternũ. Secũdus aũt est, ꝙ prædicatũ insit necessario toti subiecto, quoad perseuerauerit esse substãtiã subiecti: ꝓut dicimus, omnis

A omnis homo est animal necessario. Tertius aũt est, ꝙ prædicatum insit subiecto necessario, quo ad subiectũ pseuerauerit denominari per illud: prout dicimus. oẽ albũ est coloratũ necessario: hoc est, quoad perseuerauerit denominari per illud.

Quartus aũt est, ꝙ prędicatũ insit necessario ipsi subiecto pro aliquo tpe. & hoc aut interminato, ꝓut dicimus, oĩs hõ morietur: aut terminato, ꝓut dicimus, luna eclipsabitur in mane. Quintus aũt est, ꝙ prædicatũ insit subiecto, quoad perseuerauerit prædicatũ inesse illi. Et ait,
B ꝙ quidã viri aiunt, ꝙ absoluta, siue de inesse est, cui penitus nõ adijcitur cõditio alicuius modi, nec necessarij, neq; poss̃is alicuius aliqua harũ quinq; ẽ necessaria, & aliqua poss̃is. Et dicit: aliqui vero aiũt, ꝙ absoluta sit trium vltimorũ modorum exceptis duobus primis: necessaria autẽ est duorũ modorũ primorum. Puto aũt, ꝙ ꝑ hæc insinuauerit Alexan. eiusq; sectatores. Qui vero dixerit illã de inesse esse, cuius prædicatum inest subiecto, quoad pseuerauerit ipsi prædicato, est opinio inanis. Sic ait in libro, quẽ dicit Alsapha, sed in
C libro Alnaiaha posuit absolutam, i. de ineẽ dici quatuor modis. vꝫ tribus hic dictis, & ſm modum quẽ hic absolute dixit, & attribuit hanc opinionẽ Alex. Totũ aũt hoc est error & peruersio, nam hõ est aĩal nunꝗ̃ est ablata, neq; auferet̃ eius talis ꝑdicatio, siue vnus hõ inueniat̃ necessario, & sp, siue non inueniatur, nam vl̃ia non sunt generabilia, neq; corruptibilia: hoc est, illa, ex quib⁹ cõponitur ꝓpõ vl̃is, sicut dicimus hõ est aĩal, id aũt quod dixit est necessarium in sexta ꝓpõne. & hoc quidẽ latuit illũ, qui putauit, ꝙ non perueniat notitia necessaria de rebus generabilibus, & corruptibilib⁹: & sic non differt in categoricis ipsum necessariũ, & sil̃r est, dũ dicimus homo est animal necessario, & albus necessario, sed non indiget hęc ꝓpõ cõditione, quã dixit: dum ꝓpõ sumitur singularis. Id vero quod dixit de necessaria temporali, est sub qñ, sed est quædam spẽs necessarij. Veruntamẽ euenit ei in ꝑdicatione contrarium illius, quod euenit ipsi necessario: sicq; non est dicẽdũ, ꝙ illa sit quam Alexãder intẽdebat ꝑ absolutam, ex quo Alexãder intẽdebat ꝑ absolutã tertiũ genus ꝑter necessariũ, & possibile. Puto aũt, ꝙ hic vir opinatus sit ea, quæ cogitauit de his capitulis, ex quo quidã viri definiuerant ipsum necessariũ. ꝙ sit id, quod non ẽ ablatum, neq; auferetur, & aiunt ꝙ absolutum sit, ꝙ res insit subiecto, quoad pseuerauerit esse, aut ꝑ se, si non sit in subiecto, aut sit in subiecto, si illius esse fuerit in subiecto. Et ait hic vir, ꝙ nomen necessarij dicatur æquiuoce de hoc significato, & de absoluto, cũ putauerit hic vir, ꝙ id, quod dr̃ de differentijs entis simpl̃r, sint drĩæ ꝓpõnum vniuersaliũ necessariarũ, & ꝙ nomen defiõnis primi necessarij sit, quod est semper ſm singulare: & hæc diffinitio continet species necessarij ſm singulare ex parte qua est vl̃e. Diffinitio itaq; naturæ vniuersalis cõmunis necessario, & absoluto, & possibili, est diffinitio propositionis necessariæ vniuersalis, & non diffinitio propõnis absolutæ: & similiter est propositio vniuersalis possibilis: & hinc credo, ꝙ ortus sit error huius viri. Deus autem nouit veritatem.

Quæsitum

G QVAESITVM III.

De Conuersionibus.

1. Priorũ, cap. 2. & infra.

AVicenna dubitat cõtra Philosophum, qñ dixit, ꝙ particularis affirmatiua contingens cõuertatur cõtingens, & ꝙ necessaria particularis affirmatiua cõuertatur necessaria, & ꝙ vl'is cõtingens cõuertatur particularis: & sil'r dum ait, ꝙ negatiua de inesse cõuertatur vl'is: & cõtradicit suo sermoni per materias, nã ipse ait, ꝙ dũ dicimus aliquis homo scribit, est cõtingens, cũ eius conuersa nõ sit cõtingens: & per idem ẽt ostendit, ꝙ necessaria nõ conuertatur necessaria, H neq; vl'is contingens particularis: & sil'r destruit dictũ de negatiua de inesse, intelligẽdo per de inesse, id qđ putat Alexander, ꝙ sit, vt affirmetur prędicatum de toto subiecto, aut negetur à toto subiecto pro aliquo tẽpore, & hoc per materias, nã verum est dicere nullus homo ridet cõtingenter pro aliquo tpe, quo non est homo ridens, & nõ verificatur pro hac hora huius cõuersum, hoc est, nullũ ridens est homo. Et iã respõdit Abunazar de cõtingenti responsione, quã ipse non admittit: quod I ꝑut puto ipse intendit cõtra quosdam egtegios. Nos aũt respõdemus ei per ea, quæ nos credimus, aut putamus esse expediẽtius in cõioribus: & deinde feremus in mediũ responsionẽ ipsius Abunazar, & argumensta eius cõtra ipsum. Dicimus itaq; ꝙ qñ dicimus aliquis hõ põt esse scribens, si ꝑ id intelligatur, ꝙ aliqs homo, inquantum hõ, qui est hõ simpl'r, hoc est, quauis denominatione denominetur, potest esse, ꝙ sit scribens, aut inquantum est hõ priuatus ab habitu scripturę, aut ab ei' K actione, si per scribens intendamus actũ, & nõ habitum, cũ ex hoc possint intelligi ambo significata sil', notũ est, ꝙ possibilitas scripturæ nõ est hominis, inquantum est homo simpl'r, nam si hoc esset scribentis in actu, possibile esset, ꝙ esset scribens. Sed nõ est poſe ꝙ dicatur, ꝙ sit possibile, ꝙ sit scribens inquantum est scribẽs in actu, nã possibilitas inest rei ex parte potentię ad rem possibilem: existẽte aũt significato dicti nostri, oĩs homo potest esse, ꝙ sit scribens, hoc est, ex parte qua est priuatus scriptura, notũ est, ꝙ verũ sit, ꝙ L aliquis scribens põt esse homo priuatus scriptura, aut in ætate pueritiæ, si per scripturã intendimus ipsum habitum, vel tpe, quo non agit actũ scripturæ, si per scripturam intendimus ipsum actũ. Et sil'r significatum affirmatiuę necessariæ particularis, quæ dicit, ꝙ aliquis scribẽs sit homo necessario, ꝙ aliquis, qui denominatur per scripturã in actu, est homo necessario, & fm ꝙ ipsum esse denominatũ per ipsam in potẽtia, est notũ, ꝙ vis ꝓpõnis sit, ꝙ oĩs scribens in potentia sit homo necessario: hoc aũt ita est, quia impoſe ẽ M ꝙ aliqua res prædicetur necessario de aliqua re, qua illa res sit denominata per denominationem poſem; nisi per accñs. Notum aũt est, ꝙ qñ significatum huius propõnis fuerit hoc, eius conuersum est, ꝙ quidam homo sit scribens in potentia necessario, illa itaq; est necessaria, prout prædiximus. Et sil'r dictum nostrũ nullus homo nunc ridet in actu, cõuertitur nullus nunc ridens est hõ, quatenus est ridens in actu. Fit aũt cõuersio falsa, quatenus vtitur hoc, inquantum

A inquantum est in potētia: sicq; hoc ostensum est. Deus aūt nouit veritatem. Abunazar aūt respondit ad hoc dicens, ꝙ dum dicimus, oē aīal pōt esse ꝙ dormiat, suum significatum est, ꝙ oē aīal pōt esse dormiens ex parte qua est dormiens. Hoc aūt sic existente quoddā dormiens, quatenus est dormiens, posse ē, ꝙ sit animal, quia eius vita non inest ei necessario, qua est dormiens. Auicen. aūt contradicit huic sermoni, nam ipse ait de hac propositione, oē aīal est dormiens ex parte, qua est dormiens, ꝙ non euadit hæc conditio,
B quin sit pars prædicati vel pars subiecti. Dum aūt posuerimus illā partem subiecti esset dictum nrm̄, omne aīal, inquantum est aīal, pōt esse dormiens, cum illa propō sit possibilis, nō propositio denudata ab hac conditione. Erit itaq; dictum nrm̄, oē aīal potest esse dormiens: & si cōcesserimus conuersionem illius propositionis, in qua est ipsa conditio, nō sequitur ex hoc, ꝙ cōuertat̃ hæc, in qua non est conditio. Intentio autem est expositio huius. Et silr̃ dicat̃, si hæc conditio ponat̃ pars præ-
C dicati, ꝙ tunc propō est posis, non illa possibilis, in qua non est hæc conditio. Si aūt non fuerit pars prædicati, neq; pars subiecti, non verificaretur hoc, nisi notificetur, ꝙ nō sit differentia īter duo sigñata ꝓpositionis, & ꝙ illa sint vna propō expressa duabus expressionibus. Hic autē non est aliqua res, q̄ nos cogat ad illud, sed sciemus ipsas esse duas propositiones, quarum vna sit absoluta, & altera sm̄ quid: & verum esset quod diceret, & impo.le, quod contradicit illi. Nos aūt dicimus, ꝙ dū dicimus, omne aīal est dormiēs possibiliter ex parte, qua est dormiens,
D est oro vera, quā significat ipsa absolutio: nam aīal pōt esse dormiēs, ex parte qua est dormiens, non ex paste qua est equus, aut aliud, vel ex driis, quæ insunt ipsi dormiēti. Hoc aūt sic existente, hęc conditio est implicita, siue exprimat̃, siue non exprimatur in eisdem duabus propositionibus: hoc est, in qua exprimitur hæc conditio, & in qua nō exprimitur hęc conditio. Esse autē hanc conditionem partem prędicati est ꝑ se notū: nā aīal impose est, ꝙ sit dormiens ex parte, qua est dor-
E miens in actu, sed si est, est in potentia. Hoc autē sic existente, dormiēs inquātū ipse est, pose est, ꝙ sit aīal, sed accidit ei esse aīal necessario, ex parte qua dormiens in potentia est necessario aīal, sicq; hæc propositio est necessaria ꝑ accidens, posis ꝑ se. Dum aūt dicimus ꝙ oē dormiēs sit aīal, intelligimꝰ per illud omne dormiens in potentia est necessaria per se, & dum intelligimus oē dormiēs in actu, est necessaria ꝑ accidēs, possibilis per se. ex quo aūt significatū illius, qn̄ dicimus oē aīal potest esse ꝙ dormiat, est, potest esse dormiēs
F in actu, non in potentia. Si intellexerimus de dormienti in potentia, propositio esset necessaria, non possibilis: & oportet, ꝙ in conuersione possibilis intelligat̃ dormiēs ī actu, & in cōuersione necessariæ dormiēs in potentia. Hoc itaq; dictū est verum, & connexum solutioni dubij inducti de conuersione necessariæ in necessariam, & possibilis in possibilem: & licet Abunazar non tulerit hoc pro solutione dubij inducti circa necessariam, nos asserimus illud pro solutione dubij inducti de

G conuersione ipsi⁹ necessariæ. Illud vero quod diximus circa conuersionem poßis in poßem, est solutio manifestior, q̃ hæc: & proinde verificauimus dictum circa illud, qa difficile est apud plures viros, ꝙ res sit ex quadam parte necessaria, & ex aliq̃ parte poßis, qa necessariũ est, quod semper est, & possibile, quod intelligit esse & non esse. Possibilitas itaq; q̃ est in conuersione ẜm huius dubij solutionem, dr̃ æquiuoce cũ possibili assumpto in propositione: ex quo hõ est intelligibilis, ꝙ sit dormiens, & ꝙ non sit dormiens. Dor-
H miens aũt non intelligit̃, ꝙ aliqñ sit hõ, & aliqñ non: sed ẜm nr̃am solutionem dubij, q̃ est ex parte condõnis priuationis ipsius somni in homine, dormiens põt esse homo priuatus somno, & poße est;, ꝙ non sit talis. Per hoc itaq; ostensa est dr̃ia inter dictas solutiones dubij lati de ipsa possibili. Solutio vero lata de necessaria intelligit̃ ex eo, quod dixit Abunazar de possibili, đ quo dubio oportet, ꝙ fiat distinctus sermo pp dubium Auic. circa illud. Reliqua vero dubia q̃ dixerunt sunt facilia, & iam completus est sermo de
I eius solutione. De eo aũt qđ propositũ fuerat, iã satis cõpletus ẽ sermo.

QVAESITVM IIII.

De Omni, de Inesse, & de Mistione. De omni Prioristico. Cap. I.

1. Priorũ c. 1. 2. 10. & infra vberius.

INtentio in hoc tractatu est, ꝙ scrutemur, quid sit dici de oĩ, qđ definiuit Arist. in principio lib. Priorum, & posuit ipsum radicem, qua dignoscatur oratio cõcludens à nõ concludente: quia differunt in hoc Expositores magno discrimine. Deinde post hoc scrutabimur ẽt de ꝓpositionibus de inesse, qbus vtit̃ in K suo lib. q̃ propõ sit, quia Expositores ẽt diuersi fuerĩt, quo ad hoc magna dr̃ia. Tertio ꝑscrutabimur modos conclusionum syllorum mistorũ: quia quidã dubitauerunt in hoc cõtra Arist. magnis ambiguitatib⁹.

Incipiemus itaq; & dicemus, quòd Arist. inchoauerit, & dixerit definitionem dicendi de oĩ, ꝙ est, qñ non inuenit̃ in toto subiecto aliqua res, de qua nõ dicat̃, & silr̃ est oro de eo, quod est dici de nullo in enũciatione negatiua vl̃i, & non intendit per ipsum qđ denoĩatur per subiectũ, L vt putauit Alpharabius, vt expositũ est in nostro libello: hæc. n. significatio est secunda significatio. Et illa sig̃natio est prima significatio, q̃ est significatio ꝑdicationis definitionis, de eo quod sig̃nat ipsum nomen: definitio. n. prædicat̃ de eo, qđ significat nomen definiti prima significatione, non quod sig̃nat secũda significatione, & est quicquid significat nomen definitũ significatione vl̃i. Oportet ergo, qñ prædicatum dr̃ de toto subiecto, ꝙ dicatur de oĩbus eius partibus, & silr̃, qñ ne- M gat̃ à toto subiecto, oportet ꝙ negetur ab oĩbus eius partibus: sin autẽ non esset negatum à toto. Pars. n. ẽ, q̃ intendit̃, qñ dr̃ de toto subiecto. Et expedit ꝙ intelligat̃ hic de parte, q̃ est ẜm modum quantitatis, & q̃ est ẜm mediũ qualitatis, dico species, q̃ subintrant generi, hoc est, qđ continet illas, & sic ẽt est dispositio singulariũ, in q̃ diuidit̃ spẽs. Hoc ãt sic existente notum est, ꝙ dici de oĩ contineat duas propões: quarum vna est in actu, & est ipsa vl̃is: & altera est in potentia, & est ipsa particularis:

A laris: & ideo ait, ꝙ non fiat syll's concludens, nisi ex duabus præmissis, quarũ proportio vnius ad alteram est proportio vnius ad alterã, & erit absque dubij scrupulo minor affirmatiua. Sin aũt non erit eius ꝓportio ad maiorem proportio toti⁹ ad partem, & maior sine dubio est vniuersalis. Sicq; ergo nõ est dñia inter dici de oĩ, & ĩter præmissam vl'em, nisi ex parte qua insinuatur in præmissa maiori esse præmissam minorem affirmatiuam depẽdentẽ ab ea in ꝑpotentia. Hoc aũt sic existente, quod Alpharabius ait de significato dicendi de oĩ, non est verũ, ne- B que de eo, quod finxit circa hoc de Alexãdro, & ꝙ reliquos veteres Expositores latuerit significatũ dicendi de oĩ. Et ideo, nõ conueniunt cum Arist. in eo quod dixit de modis cõclusionum syll'orum mistorum. Id autem est, quod Alpharabius dicit de significato dicẽdi de oĩ, ꝙ id, qđ intelligit' de eo, sit quędã res addita vltra intell'm præmissæ vl'is, & ꝙ differẽtia inter illud, & inter præmissã vl'em est, ꝙ præmissa vniuersalis sit, ꝙ affirmetur, aut negetur prædicatum de oĩbus partibus subiecti, præ- C ter ꝙ per hoc se conuertat ad prædicationem prædicati de omni, qđ est subiectum subiecti, aut subintrans ei. Significatum vero dicendi de oĩ est, ꝙ prędicatum sit affirmatũ, aut negatum ab oĩ eo, qđ est pars subiecti, aut denoĩatur per subiectum in actu, prout ipse fingit de Alexãdro, aut quicquid denoĩat' per subiectũ in potentia, & actu simul, prout ipse asseuerat, & dicit, ꝙ per hanc conditionem fiant syllogismi compositi ex contingentibus cõcludentib⁹, adeo, ꝙ putauerit Alpharabius, ꝙ inueniatur de re dicta de oĩ aliqd, D quod concludat ex duabus negatiuis, & ex negatiua minori, & maiori affirmatiua, prout est dicere, qđ non est aĩal, non est homo. Deinde adijciemus huic, ꝙ imago non sit aĩal: sicq; concludet, ꝙ imago non sit homo, & ꝙ id, quod non est aĩal, est inanimatum, imago aũt non est aĩal. Si aũt hoc ita esset, ille est, qui magnificauit ambiguitates contra Arist. hoc est, quare dicit, ꝙ nõ concludat' ex duab⁹ negatiuis in aliqua figurarum: & cur adiecerit clausulam conditionis, ꝙ minor præmissa in prima figura sit affirmatiua. Ve- E runtñ dum cõsiderabimus rem vera cõsideratione, vr̃ ꝙ id, qđ opinatus est Alpharabius de significato dicendi de oĩ, non sit de significato dicendi de omni, quod est conditio in inferendo syll'm per se absq; ꝙ cõnectat' præmissis acceptis in eo alia res præter ipsas. Dicere enim A de oĩ B, est præmissa vna categorica à qua dependent præmissæ particulares categoricæ affirmatiuæ multæ. Qñ aũt connexa fuerit vna illarũ huic ꝑmissæ cõcludetur ex orõne aggregata ex illis primo, & ꝑ se cõ- F clusio, absq; ꝙ indigeat ad concludendũ ꝙ sit addita ei, neq; in prolatione, neq; in signo aliq̃ res addita. Dicere vero, oẽ qđ est B, est A, est ꝑmissa condõnalis: & est ſm veritatẽ cõposita ex duabus categoricis, & eueniet hæc orõ cõposita ex tribus propõnib⁹. Iã aũt oñsum ẽ, ꝙ syll's categoricus sit cõposit⁹ ex duab⁹ ꝑmissis solũ: & iã euidẽs fit tibi dñia, q̃ ẽ inter hũc syll'm & inter syll'm categoricum, quia in syll'o categorico affirmatur prædicatio maioris termini de minori, aut negatur ab illo

G occasione ipsius affirmationis ipsi medio, aut ipsius negationis ab illo, qñ aũt dicebas ꝙ quicquid est B, sit A. & supponebas ꝙ aliqua res sit B, sequitur ꝙ hæc res sit A, præterquã præassumatur qualitas ipsius A, quę est maius extremum de B, quę est ipsum medium, hoc aũt est diuersum ab illo, qđ inuenitur in syllo, ex quo infertur cõclusio per se ex duab⁹ ꝑmissis maiori & minori. Dico ꝙ inferatur in illo esse maius extremum minori ob illud inesse medio. Et hinc errauit Auic. & opinatus est ꝙ H inueniantur alij sylli præter syllos categoricos, & ꝑter cõditionales, & vocauit illos cõbinationes, & posuit numerũ illorum fm numerum categoricorũ, aut prope categoricos. Ille.n. cõsiderauit propositiones categoricas, & eas expressit expressione conditionalium, & composuit ex illis orationes compositionem triũ figurarum, & immiscuit ẽt categoricas cum his, s. cum cõditionalibus, & constituit illud cõpositione quadam modo, quo opinatus est ipse, & oẽs, qui eũ imitati sunt, quòd superaddiderit Arist. multas spẽs syllogismorum. Hos aũt syllos nõ inue-I nit nouiter Auic. cum illi inueniantur apud quosdã Christianos Philosophos, non apud aliquem Peripateticorũ. Notum.n.est, ꝙ quęcunq; enunciatio categorica ꝓfertur ꝓlatione cõditionis. Verũtñ oẽ cõditionale impoꝭe est quòd redeat categoricũ. v.g. quicquid nõ est sic, non est sic, impoꝭe est, ꝙ redeat negatiuũ categoricum. Et iõ noluit Arist. ꝙ sit sylls ex duab⁹ ꝑmissis negatiuis nec in potentia, neq; in actu. Hoc itaq; est qđ nobis visum est de signato dicendi de oĩ post longum scrutiniũ.

Quid sit propositio de inesse. Cap. 2. K

QVæ vero propositio sit propositio de inesse, expositores quidem contendunt in hoc, quidam enim ipsorum dicũt, ꝙ ille voluerit per de inesse, ꝙ prædicatum insit subiecto absolute, & ꝙ hæc cõtineat necessarium, & poꝭe, & ens in actu, & hoc finxit Alpharabius, ꝙ esset opinio Themistij, & Ammonij. Ille aũt, qui ferret eorũ dictũ, & opinaretur, ꝙ hi intenderent per de inesse quod continet necessarium, & ens in actu, quod est naturæ contingentis, & illud est, qđ magis vr̃ ex verbis L illorum. De Alexandro vero finxit Alpharabius, quòd intenderit per enuntiationem de inesse illam, quæ inest in actu, q̃ est naturæ contingẽtis, qua est vniuersalis tpe sensato, prout dicimus, oĩs homo nũc est albus, hoc.n. non est impoꝭe. Et argumentatur, qa Arist. vtitur in suis exẽplis hac spẽ ꝑmissarũ, & ꝙ illa sit natura media inter necessariũ, & cõtingens. Intentio aũt hic est numerus discriminum ꝑmissarũ primarũ, quæ sunt entis, inquantum est ens, & quod melius est in hoc est, quòd feramus in hoc capitulo seriem ipsiusmet Arist. & consideremus illam M fm id, quod vr̃ ex suis dictionibus, & fm ipsam rẽ in se. Ait Arist. Quia ꝑmissæ absolutæ, & necessarię, & cõtingentes differunt à seinuicẽ, multæ.n. res sunt necessario, & aliæ res sunt, excepto ꝙ illas esse non est necessariũ, & aliæ res sunt, quas nõ est necessario esse, neq; sunt, sed poꝭe ẽ, quòd sint. Notum est, quòd syllogismi compositi ex singulis spẽbus harum præmissarum sint differẽtes, & non sint illorũ termini vni ijdẽ: sed sylls necessarius est ex terminis neces-

A necessarijs, & absolutus ex terminis absolutis, & cōtingens ex terminis contingētibus, necessarij vero sunt affines absolutis, qa sunt vniusmodi ex ordine terminorū, qui sunt in ꝑmissis necessarijs, & absolutis, siue sit syll's, siue non sit. Dr̄ia autē inter illas est, quia in necessarijs apponit͛ nomen necessarij vltra ipsos terminos: absolutæ vero sunt, quæ ferun tur sine additione. Reductio autem negatiuarū in præmissis necessarijs est, sicut reductio ipsarū in absolutis, & vna definitione definit͛ in eis dici de oī, & nullo, hęc est series quā B ti elocutns est Arist. de dr̄ia īter has tres propositiones. Nos aūt dicim⁹, quòd ipsum vocare illam absolutā faeit putare, quòd euidentius sit dictum illius, qui dicit, quòd intendat p de inesse, qđ continet tres modos de modis entitatis, aut duos tm̄: hoc est, quod continet necessariū, & ens in actu. Alexander vero, prout concepit de eo Alpharabius, dicit, quòd intendat p absolutum ipsum absolutum ſm dictionem, & non ſm signū, sicut dicit ibi Alpharabius absentia modi est indicium modi: & C fortasse hoc erat ꝓmulgatū in suo idiomate. Veruntm̄ quod apparet ex textu est, quod ipse tradit, quòd illius intentio hic sit, quòd diuisio propositionum in has tres partes sit ſm diuisionem naturæ entiū in has tres partes, non ꝙ quędam ipsarum sit ſm inquisitionē & opinionē, hoc est ſm quod est in aīa. & ideo dixit ꝙ multæ res sunt in entitate absq; necessitate. Quod autem videtur ex hoc est, quòd ille intendat per de inesse illas, q̄ sunt de natura contin gentis: & ideo sic sunt propositiones vl'es appropriatæ in entitate aliquo

certo tpe. vt est dicere, oīs hō nunc D ambulat, qa non inueniunt͛ propositiones vl'es de inesse de natura con tingētis, nisi hæ ꝓpositiones. Postq̄ autem asseuerauerat, quòd non inueniant͛ propositiones vl'es de inesse nisi hæc spēs propositionum, exposuit ipsum vocare absolutas expositione, q̄ ꝑmissa est: ipse. n. putauit, ꝙ oē de ineē aut ē vtpl'um, aut ęqualiter, aut in paucioribus, & in singulis horum vr̄ de ipsorum re, ꝙ non inueniant͛ de illis ꝓpositiones vl'es de inesse. Dico, quòd, qñ dicim⁹, oē sic est sic, non est dubiū, quòd dicat͛ E de illo vtpl'm, aut æqualiter, aut in paucioribꝰ: & hoc, aut ſm ipsa subiecta, aut ſm ipsum tp̄s. qcq̄d autē est huius conditionis, numerat͛ in illis de inesse particularibus, & nō cū vl'ibus de inesse. Ille vero loquitur de vniuersalibus de inesse. Nos aūt dicimus, quòd id, quod defuit illis viris, fuit, qa ipsi nō intelligunt qđ intēderit p propositiones de inesse, & per ꝓpōnes necessarias. Ille. n. intēdit per ꝓpōnem de inesse, & sunt in qbus affirmat͛ ꝑdicatum de subiecto semp in materia poſ'i, non ī materia necessaria, dico, quòd oportet F esse in materia poſ'i, & hoc est quod dicebat, & nō sunt illorum termini vni iidem, sed syll's necessari⁹ est ex terminis necessarijs, & absolutus ex terminis absolutis, & contingens ex terminis contingentibus. Propō. n. necessaria est, ī qua ꝑdicatum inuenit͛ affirmatum subiecto quocunq; tpe, & huius causa est, quia duo termini non mutantur, vt sit vno tpe ſm vnam denominationem, & alio tpe ſm aliam denominationem. Et ex quo hoc est significatum propositionis necessariæ, & causa essendi

G ipsam necessariam oportet quod definitio ꝓpōnum de inesse in absolutis, sit in qua ꝑdicatum inest subiecto non semꝑ, sed qn̄ inuenit subiectum inuenit ꝑdicatum non semꝑ, dico, qn̄ est tm̄: & hoc est significatum absolutionis in illis: & hoc inest illis aut sensato certo tpe, & illa est, quam putauit Alexā. quod esset de inesse, quā intendit Aris. solū, aut quod inueniat connexio in illis inter ꝑdicatum & subiectū toto tpe, quo ponit subiectum esse, ꝑut dicimus oē ambulans mouet, qa, qn̄ ponit ambulans oportet, quod sit ipsum mouēs,

H sed non sp, hoc est oī tpe, q̄ esset prędicatio necessaria, qa iā mutatū est, & fit ambulans in potētia. Et hę sūt propositiones de inesse, qbus vtunt in syllis: de illis vero, q̄ sunt primæ speciei mistorum, non fiunt syllī in arte demonstratiua, neq; concludit ex eis cum ꝓpōnibus cōtingētibus aliqua res prout signāt series verborū Arist. vbi intendit loq de mistione necessariarum cū possibilibꝰ, & de inesse ꝑut referemus hoc, qn̄ referemus sua propria verba, vbi attigerimus expositionē illius, qđ dicit de hac mistione. Et manifesta signi

I ficatione indicabit, quòd Arist. explicat, quod, qn̄ fuerint duæ res connexæ, si prima fuerit, secunda etiā erit ens: & si prima fuerit necessaria, & secūda erit necessaria, & si fuerit cōtingens, & illa erit cōtingens: & hęc est dispō ꝑmissarum necessariarum, & absolutarum: & ideo ꝓpō conditionalis coniuncta est naturæ illius de inesse. Id aūt qđ fefellit hos viros qui putauerunt, quòd tales propositiones sint necessariæ, est ob esse prędicatū earū connexum subiecto oī tpe, quo inuenit ipsum subiectū, & non cōsiderauerunt generationem K huius nexus, quod sic necessarius non est sp. Et hęc est snīa sermonis Aris. Drīa autē inter vtrasq; illarū est, qa in necessarijs est superadditū nomē necessarij ipsis terminis, absolute vero dnr absq; additione alicuius rei. Et magis miratus sum in hoc quęsito quo pacto latuerit quēlibet Peripateticorū, cuius verba in his ꝓpōnibus venerunt ad nos cum expositione verborū Arist. adeo quòd illi fuerunt nobis causa, vt nos lateret hoc, & fieret difficile in summa illorū, q̄ nobis ambigua sunt. Et hinc L expedit, quod añs sit cā ambiguitatis cuiusdā in ipso posteriori, q̄ non sit ꝑcepta de illo, neq; sit cā directiōis earū, sed hoc sit ꝑ accn̄s, & qđ sit dispō āntis in posteriori, vt sit causa educēdi veritatem & instituendi eā.

De Mistione syllogismorum. Cap. 3.

QVando aūt iam explicatū est qđ sit dici de oī, & q̄ sint ꝓpōnes de inesse, & necessariæ expedit, quod perscrutemur, quod dicit Aristo. de mistione harum præmissarum. Ait Arist. Iā accidit, quòd conclusio sit aliqn̄ necessaria, nisi, quòd non est quæuis earū cōtigerit, q̄ sit talis, sed M ipsa maior, qn̄ dicimus quòd A necessario est in B, aut non est in eo, & B est ī C. Et qn̄ præmissæ sunt sic acceptæ, erit A necessario in C, aut non est in eo: sicq; ex quo A, est necessario in oī B, aut in nullo illius ē: & C est in B, notum est quòd A dicatur necessario de oī C, aut non dicatur. Expositio est hæc. Expedit, quod scias, quòd propōnes de inesse sint, quæ fiunt ex terminis de inesse contingentibus, & necessariæ ex terminis necessarijs, significatū autē terminorū necessariorū est, quòd terminus

A minus sit vnus p se, & hę sunt q̄ sunt compositæ ex subiecto & prædicato essentiali ipsi subiecto, aut ex subiecto, & accidente inhęrente connexo ipsi subiecto. Illæ vero q̄ sunt ex terminis de inesse sunt, quæ compositę sunt ex denominationibus, q̄ aliqn̄ insunt denominato, & aliqn̄ desunt sed dū inuenitur aliqua denominatio illorum in subiecto, oportet, ꝙ inueniatur denoīatio cōsequens illam necessario, q̄ est ipsum prædicatum, vt est dum dicimus oē ambulans mouetur, quia, qn̄ inueniť ambulans in actu, oportet, ꝙ sit motū, B & qn̄ ablata est ambulatio ab illo ablatus est & motus. Hę sunt propositiones de inesse simplices, quę sunt absq; tpe sensato certo. & illæ sunt, de quibus primo intendit loqui in hoc libro, & subiectum in illis, silr & p̄dicatū est vnū per accn̄s. Et inuenitur altera spēs ꝓpōnum, quę ex aliqua parte est de inesse, & ex aliqua parte est necessaria, q̄ est, ꝙ subiectū sit compositum ex substantia, & denominatione differenti, & sequatur ex illa p̄dicatum cōpositum ex subiecto denoīationis, & ex denoīatione essentiali fundamētali, & sit sub- C iectum in illis vnū per accn̄s, & prædicatum vnum p se, ꝓut est, qn̄ dicimus, oē ambulans est aīal: & hęc est de inesse ob denoīationem subiecti denominati, & necessaria ob prædicatum denoīationis: & ambulatio, qn̄ inuenitur, signat aīal significatione discontinua, sed tpe quo inest ei ambulatio. Subiectū aūt ambulationis infert esse aīal semper, quonīā subiectū ambulatiōis & denoīatū p ipsam est aīal necessario: & hæc ꝓpō est necessaria ex aliqua parte, & de inesse ex aliqua parte: de inesse p se, & necessaria p accn̄s. Propō vero, q̄ est huius conuersa, & est cuius D subiectū est necessariū, & prædicatū materiæ de inesse, illa ēt est de inesse simplr, & nō euenit ei, ꝙ sit necessaria per accn̄s. Quę vero est de inesse tpalis, dico in qua subiectū infert p̄dicatū aliquo sensato certo tpe, non inueniť in ea de re ipsius necessarij, nisi connexio p̄dicati ipsi subiecto hoc tpe solum. Et de huius ꝓprietate est, ꝙ prædicatum in ea non cōnectať subiecto oī tpe, quo inueniť ipsum subiectū, sed tpe sensato certo solum. & ideo fit, quod ait Aristo. E ꝙ ex hac de inesse non fiant syllī in artibus, neq; cōponatur ex illa cum contingenti sylls oīno. Qn̄ aūt hoc ita existit ex de inesse simplr, q̄ non est tpe sensato certo, non congeritur minor, neq; maior cum ꝓpōne necessaria. Hoc aūt sic existente nō relinquitur, ꝙ coniungatur cum necessaria maiori, nisi q̄ est de ineē per se & necessaria per accidens: & hæc oportet necessario, ꝙ sit cōclo, quæ concludiť ex illis in materijs in materia necessaria per accn̄s, ex parte, qua in illis inuenitur dici de omni necessarium per accidens. Veruntamen oportet, ꝙ pręmissa minor, quę F dependet per dici de omni necessarium sit necessaria, quia prędicatum eius inuenitur in ea necessario oībus partibus subiecti, & oēs termini subiecti sunt termini necessarij. Qn̄ autem posita eēt aliqua partium ꝓpositionis necessariæ, dico aliquā partiū subiecti nō necessariā inexn̄s oībus illis. Qn̄ aūt ꝓpō minor dependēs sub maiori necessaria fuerit necessaria, vtcūq; fuerit cōclo ē necessaria p se. Et hæc est dr̄ia inter cōclonē, q̄ fit ex duabus necessarijs p se, &

 inter

G inter illã, quæ fit ex maiori necessaria p se, & minori necessaria p accidens: & de inesse per se, & iõ adiecit demſtrationibus clausulam cõditionis, ꝙ sint ex duabus p̃missis necessarijs. Conclusio aũt, quæ infertur ex de inesse minori, & necessaria maiori, expedit ꝙ intelligať ex dicto Aristo. ꝙ illa gignať necessaria cũ hac spẽ de inesse, & ideo dixit de necessitudine inuentionis dicti de oĩ in illis, ꝙ c dicatur de B, oñdet tibi, grã exempli, ꝙ spẽs scriptoris sit de homine, prout dicimus, oẽ scribens est homo, & oĩs homo est aĩal, & aliæ,
H q̃ siles sunt huic compositioni. Proprietatis .n. huius propõnis de inesse est, ꝙ subiectum in ea sit ipsum prædicatum, homo .n. scribens est ipse idem homo, & ideo fit, ꝙ Arist. numerat hanc spẽm præmissarũ in p̃missis, in quib⁹ dr̃, ꝙ subiectũ sit ipsum p̃dicatum p accidens, prout expositum est in Meta. Qñ vero cõgesta fuerit p̃missæ necessariæ maiori aliqua de inesse tpe sensato certo, & congeries aliqñ concludet necessarium, & aliqñ concludet non necessariũ, qa non inueniť in illis dici de
I oĩ. Exemplũ illius, q̃ cõcludit necessariũ est, qñ dicimus, oẽ album nũc est aĩal, & oẽ aĩal est corpus, illa itaque concludit, oẽ albũ est corpus, q̃ est necessaria de spẽ illius, q̃ est per accñs. Exẽplũ aũt illius, q̃ concludit contingentem est id, qđ dicimus, oẽ albũ nunc est hõ, & oĩs hõ est sensitiuus: sicq; cõcludet, oẽ albũ est sensitiuũ. Hoc aũt est nõ necessariũ nisi tpe, quo nõ inueniť albũ aliqđ nisi hõ. Et ideo expedit, ꝙ intelligatur ex dicto Arist. Et iã accidit, ꝙ cõcl'o sit aliqñ necessaria ſm hãc spẽm cõpositã ex necessaria, & hac de inesse, non ſm oẽs spẽs, quib⁹ maior est necessaria, & de inesse quacũq; spẽ cõtigerit ex tribus entibus. Et hæc nõ remouent dubia ex sermone Arist. & nõ fit qđ intelligiť ex suis dictis, sicut elargiunť eius radices, hoc est, qñ nup dixerat, ꝙ de ineẽ fit ex terminis de inesse & necessariæ sunt ex terminis necessarijs. Qui vero intellexit ex suo sermone, ꝙ ipse opineť ꝙ qñ p̃missa pmista fuerit, cuiq; de inesse contigerit, illa concludet necessariã. Ille qdẽ differt à radicibus Arist & differt ab ipsa veritate in se. ab illius qdẽ radicibus, qa ille dixit, ꝙ cã cõbinationis harũ p̃missarum
L sit cõbinatio naturæ terminorũ, & ꝙ dici de oĩ in p̃missa necessaria nũq̃ fiet, nisi qñ minor dependens est à maiori generis ipsius maioris: si aũt non erit minor in potẽtia in maiori, nec erit proportio vnius earũ ad alterã ꝓportio totius ad partẽ, quia totius, qđ est necessariũ, partes sunt necessariæ sine dubio. Sed accidit p̃missis, q̃ sunt de inesse p se, necessariæ p accñs, ꝙ depẽdeãt à necessario depẽdẽtia partis à toto. Et dicim⁹, ꝙ conclo necessaria, licet sit necessaria p accñs, ẽ de ineẽ p se, qa nõ inueniť
M in illa signãtũ dici de oĩ ex eo, ꝙ ipsa ẽ de ineẽ. & hæ sp sunt p̃dicatiuæ p̃ter naturalẽ ꝯsuetudinẽ. Repugnãtia vero dicti illius, q exposuit Arist. ꝙ eius opĩo fuerit, ꝙ, qñ congeriť p̃missa vl'is necessaria minori de ineẽ, q̃cũq; de ineẽ cõtigerit, cõcludať necessaria, est manifesta. v. g. qñ dicimus, oẽ albũ nunc est hõ, & oĩs homo est aĩal, cõcluditur, quòd omne animal nunc sit animal: hoc aũt nõ est necessarium & sic vult ille respõdens contra Arist. in locis, quib⁹ putat de eo, quòd Arist. opinio fuerit,

quòd

A quòd, qñ maior ꝑmissa fuerit necessaria in hac mistione, quòd conclusio necessaria, licet minor in talibus pręmissis sit de inesse. Et fm eius ęstimationẽ ēt est, quòd necessaria sit, in qua ꝑdicatũ cõtinuo affirmat de subiecto, licet fuerit naturæ ipsi⁹ cõtingentis. Et ideo contradicit ei, qñ dicit, quòd syll's, q cõponitur ex pręmissa de inesse tpali, & necessaria cõtingẽtium terminorũ, quòd illa nõ concludat necessarium. vt dicimus, oĩs homo nunc ambulat, & oẽ ambulans mouetur, concludet contin-
B gens, aut oĩs hõ mouetur nũc. Nos aũt non inuenimus tale ex cõgerie illius de inesse tpalis cũ necessaria, ꝙ concludatur sp conclusio de inesse, sed aliqñ concludet necessaria: sicut dicimus, oẽ album nũc est homo, & oĩs homo est corpus, ille itaque concludet, ꝙ oẽ album sit corpus, illa aũt est necessaria, licet sit necessaria per accñs. Alpharabius vero, ex quo opinatus ẽ de necessaria, & de inesse hanc opĩonem, & inuenit rem ipsam in materijs aliter, q̃ opinatus est de Arist. in hac mistione, & excusatus est de hoc qua dixit, ꝙ Arist. opinatus sit hanc sñiam in
C materijs, in quibus verificatur significatum dici de oĩ, cuius expositio est, ꝙ gra exempli sit, ꝙ A sit prædicatum necessario de oĩ eo, qđ est B, in potentia vel in actu. Iam aũt pręmissum est ex eius dicto ꝙ dici de oĩ non sit hmõi: & iterũ, quia tales præmissæ sunt numeratę in necessarijs per accñs. Alexander vero, nescio qũo exponat hoc, fm id quod ei attribuit de eius opinione de illis de inesse. Et quod cõcipit ex eo est, ꝙ significatum dicti de omni sit, ꝙ maius extremũ sit ꝑdicatum de medio ex parte qua est ens in actu simplr, & non quodam tpe, dico ꝙ qñ D
de inesse apud eum sit ipsa tẽporalis, qũo conuenit ei ꝙ dicat ꝙ cõditio dicti de oĩ in præmissa necessaria sit, A necessario est de oĩ, qđ est in actu B: hoc eñ apud eum non inuenitur vllo vnquã tpe. Veruntñ accidit ei hoc, quia nõ est adeptus qd voluerit Arist. p de inesse absolutã. Dictum vero eius in hac mistione est, qñ maior fuerit de inesse, & hæc est eius verborum series. Ait Arist. Et si non sit ꝑmissa A B necessaria, est ergo præmissa B C: sicq; non erit conclusio necessaria, quia si ita eẽt, E
accideret, ꝙ A sit in quodã B necessario, & oñdetur hoc in prima, & tertia figura. Hoc aũt est falsum, quia contingit ꝙ B sit ex rebus, quarum contingit nulli inesse A. Et iterum notũ est ex terminis, ꝙ cõclusio non sit necessaria, quia si A sit ipsum mobile, & B ipsum aĩal, & C ipse hõ, qa oĩs homo est aĩal necessario, & est mobilis non necessario: sicq; homo non mouetur necessario, & silr accidit si præmissa A B fuerit negatiua, & huius demr̃atio esset hæc eadẽ demr̃atio. Expositio est, primo quidem expedit ꝙ scias ꝙ non inueniat in hac figura, cuius maior sit F
de inesse ob eius ambos terminos simul, hoc est, ob ꝑdicatum & subiectum, prout est dicere, oẽ ambulans mouet necessario, sed non semper, quia qñ fuerit minor necessaria nõ erit medius terminus, nisi necessari⁹ p se, & non contingit, ꝙ cõponatur hæc spẽs ex de inesse cũ necessario, eo ꝙ minor sit necessaria, & maior de inesse, & nõ congeritur in illa iterũ de inesse, q̃ est necessaria p accñs, qa subiectũ, qđ est medius termin⁹

in

G in illis, non est naturæ ipsius necessarij. Sic ergo illa de inesse, q̃ congeritur ꝑmissæ minori necessariæ est necessaria ẜm subiectũ de inesse ẜm ꝑdicatum. Et ideo cauit hic vir dicere, ꝙ modus conclusionis sit de inesse, sed dixit ꝙ nõ sit necessaria. Hoc aũt notum est ob naturã ꝑmissę, cuius conditionis est, vt sit de inesse, & maior cum necessaria minori. Declinauit vero ad ostendendum hanc varietatem, quia dici de oĩ non fit in hac materia, nisi p accñs, q̃a de inesse, q̃ est in hac ſpẽ, cõtinet ꝑmissam H minorẽ necessariã p accñs, ꝑdicatũ eñ affirmat̃ subiecto affirmatione necessaria, qñ subiectũ in illis sumptũ fuerit ẜm denoĩationẽ de inesse, non necessariã, vel adiecit clausulã conditionis in illis tp̃s certũ sensatũ. Hæc aũt conditio non inuenit̃ in ꝑmissa de inesse primo & per se, sed si fuerit, est p accñs. Syll's vero contradictionis, qui fit ad ostensionẽ conclusionis in hac mistione nõ est necessarius: qñ enim poneremus conclusionem necessariam, hoc est, ex I terminis necessarijs, oporteret ꝙ maior terminus ꝑmissæ maioris sit necessarius, & silr terminus ꝑmissæ minoris. Qñ aũt coniunxerit cõuersam ꝑmissæ minoris necessariæ, tulisset syl'm in prima figura ex duabus necessarijs, & conclusisset, ꝙ A, quod est maius extremũ, necessario insit B, hoc est ꝙ affirmet̃ de illo affirmatione continua non aliqua dispõne, neq; aliquo tpe. Et silr oportet in tertia figura, dũ sumpserimus conclusionem, & coniunxerimus ei minorẽ ꝑmissam. Exemplum vero, quo vsus est hic, põt esse ꝙ intelligatur, ẜm ꝙ sit de inesse tpalis, & posse est ꝙ intelligat̃ ẜm ꝙ sit affirmatiua tpe incerto. Posse nanq; est ꝙ cõiungat̃ illi, qđ dicimus, oĩs hõ est animal, id quod dicimus, & oẽ aĩal nũc ambulet. Si hoc accideret quodam tpe, & concluderet̃ ꝙ oĩs homo ambulet. Et posse est ꝙ intelligat̃ ex nostro dicto, ꝙ oẽ animal ambulet necessario aliquo tpe, aut eius conditionis est ꝙ ambulet. Et ideo dubiũ fuit hoc exemplum ipsi Alpharabio, quia ipse putauit, ꝙ dicere cuiusque aĩalis conditionis est, ꝙ ambulet, si ex ꝑmissis necessarijs, cum ipsa eadẽ sit ex præmissis de inesse. Qñ autem res ita se hẽt in compositione, q̃ fit ex duabus vniuersalibus, sic ẜm hoc L expediret ꝙ intelligatur apud ipsũ res in ſpẽbus, q̃ cõponuntur hac mistionis ſpẽ, qua conclusio sit necessaria, ꝓut descripserat qñ maior fuerit necessaria, non cum quacunque de inesse, q̃ contigerit, sed cũ de ineẽ, cuius terminus subiectus in ea sit in materia de ineẽ posi, & sit ex materia necessaria. Et sic expedit ꝙ intelligatur ab eo res, qñ maior fuerit de inesse, ꝙ conclusio non sit necessaria cum de inesse, cuius conditionis est, ꝙ cõiungat̃ minori necessariæ, & est cuius ꝑdicatum sit ex natura de inesse possibili, & subiectũ ex natura necessaria. Et id iterum, quod M dixit in secũda figura in hac mistione, expedit ꝙ redeat suũ iudiciũ ad suum in primam figuram iudicium primæ figuræ, ꝓut exposuimus in hac eadem figura, excepto ꝙ ipse dixit in compositione, q̃ fit in hac figura ex præmissa particulari negatiua minori necessaria, & ex ꝑmissa de inesse maiori ꝙ non concludatur necessaria semp, sed aliqñ concludetur contingens, cuius exemplum est in necess. r a cõiuncta cum præmissa

A ſa temporali. Et eſſet cuiuſpiā quærere, & dicere cum breuiloquus fuerit in explicatione huius in hac figura, & ſm id, quod dixerat, eſt res cōis oī illi, qui componitur ex præmiſſis neceſſarijs maioribus cum de ineſſe temporalibus, dico ꝙ ille aliquando concludet de ineſſe, & aliquādo neceſſarias. Et quare ſubticuit illud ibi, & loquutus eſt de eo hic, & ſubticuit hic ſpēm, q̄ oñditur ſuppoſitione in tertia figura, quæ cōcludit neceſſariam, & eſt q̄ componit̃ cū præmiſſa de ineſſe ob prædicatum tm̄.

B Dicimus aūt ꝙ ſubticere illam hic, ſit euidens, dico ꝙ non concludatur neceſſariū ſemper cum pręmiſſa de ineſſe temporali: euidens enim eſt ꝙ non ſit in illis ſignificatū dicti de oī, & atteſtatur hoc nobis, dum dixit aliqñ. In hac vero ſpecie dico, qa compoſitus in ſecūda figura ex minori particulari, negatiua neceſſaria, & maiori de ineē, ex quo ipſa res non eſt in illis euidens, cum illatio huius ſpeciei ſit oſtenſa p contradictionem, aut ſuppoſitionem, expediuit declarare hoc p materias. Sed

C apud Alpharabium ſm eius expoſitionē ſuper Ariſto. ꝙ, qñ maior fuerit neceſſaria in potētia in ſecunda & tertia figura, hoc eſt, ipſam reduci ad primam, fiat concluſio neceſſaria: hoc dictum repugnat illi quod præmiſſum eſt, & ideo explicuit ſupra illud, ꝙ ſit error, qui ceciderit in textu, quod eſt radix præpoſita. Totum autem hoc accidit eis ob ignorantiam naturæ præmiſſarū de ineſſe, & naturę neceſſariarum. Notum aūt eſt, ꝙ qñ aliquod C non eſt B neceſſario, & oē A nunc eſt B, ꝙ oporteat ratione ſuppoſitionis ꝙ aliqđ C non ſit A. Sed hoc aliquod cōtingit ꝙ non ſit A tpe quo oē A eſt B, & D ſit concluſio de ineſſe contingens, & contingit ꝙ redeat affirmatiua, & contingit ꝙ de hoc aliquo ſit A negatum ſemp: exēpli gr̃a ex materijs dicendo quoddam aīal non eſt hō, & oē album nūc eſt homo. Qñ itaque acciperemus aliqđ aīal ipſam columbā, verax eſt de illa tpe, quo oē albū eſt hō, ꝙ nulla colūba ſit alba. Poſſe aūt eſt ꝙ ſit alba qñ mutatur dictum, oē album eſt hō. Si aūt caperemus aliquod aīal ipſum coruum, eēt dicere aliquod aīal nō eſt album, verum neceſſario. Alterius E vero in tertia figura modus concluſionis ſequitur maiorē p̄miſſam cū quouis modo ipſarū de ineſſe, qm̄ non cōuertitur in hac figura maior, ſed cōuertitur ipſa minor. Si aūt illa de ineſſe fuerit tpalis, ſit dū conuertitur de ineſſe non temporalis, hoc eſt tpe interminato, & qñ maior p̄miſſa fuerit neceſſaria, cōcludet neceſſario concluſionē neceſſariā. Si aūt illa de ineſſe fuerit maior, cōcludet concluſionē de ineſſe, & non variat̃ in hac figura de ineſſe temporalis in non temporalē. Et ideo quando F Ariſto. meminit de ſpecie q̄ oſtēdit̃ in hac figura p ſuppoſitionē nō dicit, ꝙ non concludat concluſionē neceſſariā ſemp, vt fecit in ſpē quæ oſtenditur p ſuppoſitionē in ſecunda figura. Sed tulit exemplū ex præmiſſa neceſſaria negatiua particulari maiori, & de ineſſe tpali, & vr̃ ꝙ cōcludat cōcl'onē neceſſariam. v.g. dicendo omne animal nunc mouetur, & aliquod animal nō eſt bipes. Qñ enim conuertitur dictum, omne animal nunc mouetur, fit nobis aliquod quod mouetur eſt aīal, & hæc de ineſſe non eſt temporalis.

Quando

G Qn̄ aũt caperetur de animali p suppositionem id qđ non est bipes, ac si diceres quadrupes, esset conclusio aliqđ qđ mouetur non est bipes, q̃ est verax semper. Et cõponitur syll's sic, aliqđ qđ mouet' est quadrupes, & nullum quadrupes est solum bipes: sicque fit conclusio, aliqđ quod mouetur non est bipes. Sic itaq; cõuenit ꝙ intelligat' id qđ dixit Arist. in hac mistione, quia illud est veritas ſm se, & cõuenit ꝙ sit qđ intelligit' ex suis verbis, immo euidentior fit ſm hoc eius series, q̃ ſm id qđ in-
H tellexerunt illi, quorũ expositio huius loci peruenit ad nos. Deuij vero fuerunt illi viri à sua opinione, quia non sunt adepti species absolutarũ de inesse, neq; quid sint, tanto fortius suam spẽm, neq; ẽt pu enit eis, qđ sit necessaria certa in eo qđ dixit in mistione necessarij cũ po'i, & de ineẽ cũ possibili. Dicimus aũt ꝙ ipse dicat, ꝙ syll's, qui cõponit' ex præmissa possibili, & de inesse, aut po'i & necessaria, ꝙ qn̄ maior fuerit possibilis, syl'i in hac specie mistionis sunt pfecti, & modus cõclusionis in
I illis est idem mõ p̃missæ maioris. Huius aũt cã est manifesta, quia in p̃missa maiori possibili inuenitur significatũ dicti de omni, quia oẽs minores differentiũ modorum pendent in ea, & illius proportio ad singulas illarũ est proportio totius ad partem. v.g. qn̄ verificatur dicere A de B contingenter, verax fit necessario de spẽbus ipsius B, & de oĩ parte ipsius B, quæ est contingenter, aut in actu, aut necessario, sicut dicimus ex oĩ genitura põt eẽ, ꝙ fiat aĩal speciei illius, cuius est illa genitura, q a hæc propositio verificat' de oĩ, qđ est genitura in potẽtia, & de oĩ qđ est genitura in actu, & si esset ens necessario, esset hæc ipsius dispositio, & hoc de oĩbus suis partibus, quæ sunt ſm
K qualitatẽ, aut quantitatẽ. In maiori vero necessaria nõ inuenitur significatũ dicti de oĩ cũ cõtingenti, qm̄ p̃dicatum necessarium inuenitur in subiecto necessario, nõ in cõtingenti, nisi esset necessariũ per accidens, put dicimus, oẽ ambulans est aĩal. Et sil'r est dispõ p̃missæ maioris de ineẽ cũ contingenti. Totũ aũt hoc ẽ oppositũ p̃missæ contingentis, in p̃missa. n. cõtingenti non est dubiũ,
L ꝙ eius p̃dicatũ sit naturæ cõtingentis. Subiectũ vero aliqn̄ erit naturæ cõtingẽtis, & naturę nõ contingẽtis, & iõ, qn̄ minor fuerit contingens, aut necessaria cõcludit contingentẽ. Hic aũt non est res ita, quia maior est necessaria aut de inesse, quia necessariæ subiectũ impossibile est, ꝙ sit nisi necessariũ, & illius de inesse, nisi de inesse: & inde fit qđ dixit Arist. de istis, ꝙ sint syl'i impfecti: pfecti. n. apud eũ sunt, in quibus est significatũ dici de oĩ, & dicit, ꝙ illi concludãt conc'õnẽ extortam. Talium. n. syl'orũ conc'ões ostenduntur p cõtradictoriũ. Dum aũt illos
M cõprobauit hoc mõ, inuenitur syll's cõpositus ex p̃missa minori contingenti affirmatiua, & ex p̃missa affirmatiua de ineẽ cõcludit sine dubio affirmatiuã: in illo vero, qui est per contradictoriũ, q̃ infert' ex positione conc'õnis negatiuæ, notum est ꝙ sit affirmatiua, & qn̄ fuerit affirmatiua verax tribus modis, ꝙ eius conclusio sit extorta, aliqn̄ cõcludit affirmatiuã necessariã, & aliqn̄ cõtingentem, & aliqn̄ de inesse. Veruntn̄ qũo syllogizans construeret syll'm contradictorij, qui inferret hoc, iam retu-

A retulit Arist. in suo libro, & illud exposuit Alpharabius in expōne syll'i, & nos ipsum exposuimus in huius libri expositione. Quādo vero hæc combinatio fuerit ex præmissa minori contingenti, & negatiua de inesse, notū est ēt, ꝙ non concludatur affirmatiua, quia, qn̄ posuerit concl'onē affirmatiuā contradictorium per suā positionē intulisset affirmatiuā, sicq; ostēsum est ei de re huius combinationis, ꝙ cōcludat semper negatiuā vl'em. Ex quo aūt vl'is negatiua est duarū specierū, aut nega-
B tiua absoluta, hoc est, de inesse, aut negatiua necessaria, quia negatiuæ contingentis vis, est vis affirmatiuæ. Qn̄ aūt hæc species mistiōis nō cōcludit cū de inesse, quæ sunt certi tēporis, attestatus est huic, dū dixit, ꝙ ex talibus p̄missis, hoc est, de inesse tēporalibus nō fiūt syll'i, & tulit materias in q̄bus fallit hæc combinatio cū de ineē tpalibus: dicendo em̄ oīs homo possibile est ꝙ ambulet, & omne ambulans nunc est equus, infertur hinc, ꝙ oīs homo sit equus, qđ est mēdacium. Et dixit ꝙ de inesse, quibus vtunť in hac spē mistionis sunt absolute, quarū spēs nume-
C rauimus in præmissis. Deinde retulit ēt materias, ex quibus apparet, ꝙ aliqn̄ concludāt negatiuam necessariam, & aliqn̄ negatiuā de inesse, & dixit, exemplū illius, quæ concludit negatiuā necessariam, est dicere, omnis hō contingens est, ꝙ cogitet, & nullū cogitans est coruus, hic em̄ concludit, nullus homo est coruus, hoc aūt est necessarium omni tēpore, non aliquo tēpore, excepto alio tempore. Ex quo aūt apud Alpharabium oratio dicēs, & nullum cogitās est coruus, est negatiua necessaria, non de inesse, & apud ip- D sum erat quòd de inesse sit appropriata tempore certo, ambiguus ei fuit hic locus. Et dixit fortasse sensus cogitationis hic est ipsa phantasia. Termini vero, quibus vtuntur in illo, qui concludit de inesse, sunt, vt dicere, omnis homo contingens est quòd sciat, & nullum sciens mouetur, id est tempore suæ scientiæ. hic enim concludit, nullus homo mouetur tempore, quo scit. Conclusio autem hic est necessaria cum conditione, & illa est, quam dicimus quòd sit absoluta vera, aut vna spe- E cies ipsius absolutæ, quibus fiunt syllogismi in scientia topicæ. Iam itaque ostensum est hinc intentum huius viri, & solutæ sunt ambiguitates, quæ remanserunt contra eum, vsque ad hæc nostra tempora: hæc enim est huius viri consuetudo cum illis, qui in eum dubitant. Dico ꝙ tempus satis dat ad soluendum, qđ in ipsum dubitant. Et ideo non est debilioris considerationis inter homines, vel minoris scientiæ, quàm ille qui dubitat contra ipsum, & in suo tractatu respondet per id, quod ei videtur, & præcipue quando non F est id visum illi, qui eum præcesserit, prout inuenimus fecisse Auicē. in omnibus suis libris, & deterius qđ hic nouus fecisset, est deuiare à sua disciplina, & progredi alio itinere præter suam viam, vt contingit Alpharabio in suo Libro Logicæ, & Auicennæ in scientijs naturalibus & diuinis. Sicq; expletus est tractatus de eo, cuius expositionē intendimus. & si doctrina sit breuis, præparat tamen ad rectitudinem.

Quæsitum

G

QVAESITVM V.

De conditione syllogismorum contingentium circa duo eorum attributa, videlicet de numerositate illationis, & de figura in qua non concludunt.

1. Priorū. cap. 13. & infra.

THemistius cōtendit cū Philosopho circa syll'os contingentes simpl'r biuio. Primo circa id, qđ opinatur, ꝙ inferentes in prima figura sint duplici inferentium de inesse, & necessariorū, quia sui negatiui conuertuntur in affirmatiuos, H hi aūt vocantur imperfecti, quia nō cōuertuntur. Secundus aūt locus est circa id, qđ ponitur, ꝙ hęc mā nō cōcludat in scđa figura. Primus itaq; locus destruit suamet verba, qa in scientijs vtimur pol'i ꝑ maiori parte, nō possibili æqualiter, neq; possibili in minori parte, ipse aūt asserit ꝙ negatiui, dū fuerint vtplurimū, q vtiles sunt scientijs, nō cōuertuntur in numeratos, neq; fit ex eis syll's, & perinde nō cōferunt vtilitatē p hanc cōuersionē: negatiuis vero in minori parte nō vtimur, sicut nec vtimur affirmatiuis in minori parte. Et his nō vsitatis, non inueniuntur itaque I in artibus negatiui, qui transferantur in affirmatiuos ꝑ maiori parte, & arguit Arist ex eo qđ ipse iam exposuerat hic, ꝙ hi qui sunt ꝑ minori parte, nō vtimur in sciētijs, & admiratur ipsū, quo mō latuerit eum ex hac eius positione, cū sit ad oculū: ex quo est clarissimū, quā ob rē ait, ꝙ oporteat subtrahere hos quatuor superadditos, qui sunt imperfecti, cū nō sit ad ꝓpositum numerare syll'os, qui nō conferant vtilitatem. Abunazar aūt iam rńdit hoc dicto, quia ꝑmissis possibilibus æqualiter vtitur ars Rhetorices, & nō est remotū in topicis, ꝙ proponētis sint præmissæ negatiuæ pro minori parte, K quas dū aduersarius admittit procedit ex eis ad eas, q̄ sunt ꝑ maiori parte, in quas cōuertuntur. Nos aūt dicimus, ꝙ pol'es ęqualiter, & ꝑ minori parte sint ꝓpriç libro Elenchorū, cū sint spēi illius qđ ē per accńs, & sic nos inuenimus ī hac materia, ꝙ cōcludant negatiuā necessariam, prout dicimus oēm coronā pōt cōsequi pluuia, & oī cometa possibile est ꝙ non succedat pluuia: illæ sunt duę ꝑmissę possibiles ꝑ maiori parte, & concl'o est necessaria, quę est ꝙ halo. i. corona nō sit cometa. Et sic L nos inuenimus in hac materia & in hac figura, illū qui cōcludit cōcl'onē affirmatiuā necessariā, prout dicimus, omnis hō inquantū est hō, pōt esse ꝙ nō sit luscus, oīs aūt glaucus pōt esse luscus. Hæ itaq; duæ ꝑmissæ sunt pro maiori parte, cōcl'o aūt est ꝙ omnis glaucus sit homo necessario. euidens itaq; est ex hac specie id, quod dixerat ipse Philosophus, ꝙ hic aliqñ inferat negatiuā necessariam, & aliqñ affirmatiuam necessariā. In loco autem negatiuæ M necessariæ non dr̄ ꝙ concludat affirmatiuam possibilem, nec in loco affirmatiuæ necessariæ dr̄, ꝙ concludat negatiuam, cū q̄libet harū repugnet alteri. Errauit aūt hic vir, quia ipse inuenerat in q̄busdā materijs, ꝙ negatiua ꝑ maiori parte cōuertatur, & proinde putauit ꝙ conuertatur in oī materia: prout dicimus, omnis homo viuus possibile est, ꝙ habeat sex digitos, & oē habens sex digitos viuū possibile est ꝙ sit hō habēs sex digitos. Nos vero dicimus ei ad oppositionē, quā dixerat contra Philo-

A Philosophum, ꝙ cum latuerit supponendo, ꝙ id sit clarissimum, quomodo latuerit eum. Illud quoq; est ex suis præsumptionib⁹: ornauit.n. suã responsionẽ contra ipsum Philosophum. Et si ipse modicũ cõsiderasset ipsam rem, esset ei euidẽs, dũ exẽplificauit in hac mã, ꝙ verum sit dicere, ꝙ semper in ortu caniculæ impo'e sit ꝙ sit pluuia, nam maior pars pluuiæ necessario non inueniť tpe ortus caniculæ. Sicq; iã ostensa est ex hoc sermone veritas, ad quã inclinauit Philosophus circa hanc rem, vt destructio illius, ad qđ de-
B clinauerunt alij, ꝓut moris eius est cũ eius aduersarijs, & hoc est ꝙ oñde re intẽdebamus. Totius aũt huius cã est, qa negatiui in hac mã sunt vere affirmatiui: & ideo subintrant eos caracteres negationis, & vera negatio impediẽs illationẽ nõ impedit eã in hac mã, cũ sit negatio nõ vera, sed est affirmatio quædam. Dũ vero cõnecteretť negationi veræ ipsa illatio, impediretť illius illatio ĩ hac mã, ex quo negatio in ea non est vera. Et proinde nõ est alicuius dicere, ꝙ nõ expediat ꝙ affirmatio, q̃ in potẽ-
C tia est ipsa negatio, impediat illationẽ in secũda figura magis, q̃ ꝙ negatio q̃ est in potentia ipsa affirmatio impediat illationẽ in prima & tertia figura: hoc.n. eẽt necessariũ si negatiui in eis essent negatiui veri, prout affirmatiui in eis sunt affirmatiui veri, sed negatiui ipsarũ sunt affirmatiui imꝑfecti, & operãtur in illatione opus affirmatiuorũ perfectorũ, cum sint generis affirmatiuorũ rõne inuentionis ꝓprietatis affirmatiuorũ, q̃ est subintroitus negationis in ipsos. Proinde non est nr̃a asserere, ꝙ sint negatiui imꝑfecti, ꝓut esset nr̃a

dicere, ꝙ sint affirmatiui imperfecti: D
nam negatiui sunt remotio spẽrum affirmatiuorũ perfectorũ, & impfectorum, remotio aũt non discernit pfectũ & imperfectũ, vt affirmatio diuidatur in pfectã & imperfectam. Proinde negatiui sunt ſm numerũ infinitorũ, & priuatiuorum in affirmatiuis, & nõ numerarẽtur inter negatiuos, neq; esset iudiciũ negatiuorũ in mã possibili iudiciũ negatiuorum verorum. Si aũt negatiuorũ in mã possibili iudiciũ esset iudicium verorũ negatiuorũ, vna eadem esset cõgeries cõcludens, & nõ concludẽs: E
cõcludẽs quidem quatenus ei inest vis affirmationis, nõ concludẽs vero quatenus ei inest vis negationis: & tũc esset cõtrariũ illius, quod dixerat ipse Philosophus. Oratio itaq; si fuerit contingens æqualr, esset p accñs, ex quo nõ speculatur p̃missas, quatenus sunt po'es ſm esse, sed speculať eas quatenus sunt po'es ſm imaginationẽ, & hãc rem iã oñdit Abunazar in expõne libri Priorũ analyticorum. Et nõ est remotum, ꝙ inueniantur artes non demonstratiuæ præter elenchã, quæ vtãtur his, quæ raro fiunt, sicut est ars Notoria & F
Magica, quib⁹ vtebãtur nostri maiores. Et sicut po'e est, ꝙ maiori parte quoddã sit p se notũ, & quoddã notum p syllm ex præmissis, quæ sunt pro maiori parte, sic contingens ꝓ minori parte quoddã est possibile, ꝙ sit per se notum, & quoddam est quod potest notificari p nota p se: & hic sylls non fit necessario ex præmissis, quæ sunt pro minori parte. Hæc autem perscrutatio de contingenti pro minori parte est propria scientiæ Theologicæ. Hoc itaq; dubium facile est ad soluendum, &

non

G non est loquendum amplius de eo. Secundum vero dubiũ habet difficultaté quandam, nec rñdet ad illud Abunazar quantũ est in his, quę nobis cõstant. Arist. enim argumentatur, ꝙ sylls non fiat in secunda figura ex duabus contingentibus rõne triũ rerum, quarum vna est, quia vis negatiuæ cõtingentis, quæ sit in secunda figura, est vis affirmatiuæ: in hac figura aũt nõ concludiť ex duabus affirmatiuis, sicut nõ concludiť in de inesse simpľr, neq; in necessarijs. Secunda aũt rõ est, quia illatio inferentis in hac figura oñditur per H alterã duarũ rerum, aut per conuersioné, aut per sylľm ducenté ad impossibile, illa aũt per neutram harũ rerũ oñditur, prout notum est: quia negatiua nõ conuertitur, quia secũ est vera affirmatiua contingens, & perinde si conuerteretur negatiuã vľis, conuerteretur etiã affirmatiua contingẽs, quæ secum vera existit; & hæc res ẽt ostenditur rõne materierum, nam si verum sit ꝙ omnem hominem poſſe est non eẽ album, & non est verum ꝙ oẽ album poſſe sit non esse hominé, cum quoddam al I bum, prout sunt multæ res, non sit homo ex necessitate. Non cõuertibili itaq; existente negatiua contingenti, impoſſe est ꝙ illatio in hac figura ostendatur per conuersionem. Et siľr videtur ꝙ non possit ostendi eius illatio per impoſſe, quia non sequitur inde impoſſe aliquod. Tertia vero rõ sumpta ex materijs est, quia in quibusdã materijs inueniť ꝙ illæ inferant negatiuã necessariã. nam impoſſe est ꝙ sit oĩs homo albus, & omnis equus, poſſe est, ꝙ sit albus: illata aũt ẽ negatiua necessaria, quæ est, ꝙ nullus equus sit hõ.

Et ex quo ex affirmatiuis contingẽ- K tibus in hac figura inferũtur necessariæ: prout dicimus, omnis homo, poſſe est, ꝙ habeat quinq; digitos, & omnis Æthiops, poſſe est, ꝙ habeat quinq; digitos: cõclusio itaq; est, ꝙ omnis Æthiops est hõ, quæ est necessaria affirmatiua. Sicq; sylls, qui est huius processus ex duabus ꝑmissis, quarũ vna est negatiua, & altera contingẽs, prout dicit Philosophus, non potest quispiam dicere, ꝙ inferat cõtingenté, neq; negatiuã, neq; affirmatiuam: negatiuã quidé, quia iam inferret ꝑ conuersioné conclu- L sionem affirmatiuã necessariã, nec affirmatiuã contingentem, quia iã infert negatiuam necessariam. Hoc itaq; est totum, quo intẽdit Philosophus, ꝙ non concludať in secũda figura in hac mã. Themistius aũt destruit totũ hoc, ex quo oẽs hæ rõnes sunt veræ, de negatiuis contingẽtibus æqualiter, non de negatiuis cõtingentibus pro maiori parte, quia cõuertuntur, & nõ inuenitur in hac mã, quod inferat negatiuã necessariã. & ostendit ꝙ declarationes quibus vsus fuerat Arist. circa hoc, sunt particulares: ipse aũt vtitur eis vni- M uersalib⁹. Res aũt non est, prout putauit. nam cũ animaduertes ipsam rem, apparet, ꝙ hæc ostẽsio sit vľis, cũ supposuerimus negatiuã ꝓ maiori parte conuerti in affirmatiuam pro minori parte, & supposuerimus ꝙ affirmatiua ꝓ minori parte vľis nõ conuertatur vľis, siue ars vtatur illa, siue nõ vtatur ea. Notum itaq; est ꝙ non sꝑ conuertatur contingens vľis negatiua, cùm non semper conuertatur contingens ꝓ minori parte affirmatiua ei cõnexa, nã verum est dicere, omnis fodiens suam vineam

A vineam est vnus, raro multi, & non est verum oĩs vnus multi est raro fodiens suam vineam, nã multi qui sunt maiores natu necessario fodiunt suam vineã. igit' hæc ostẽsio, qua vtitur, est vniuersalis, non particularis, prout putauit Themisti⁹, & si videas de negatiua pro maiori parte in priuatiuis, ꝙ nõ conuertatur: prout dicimus: oĩs homo, poſe est, ꝙ non habeat quatuor digitos: hæc enim negatiua est pro maiori parte, & non est verũ, ꝙ oẽ habens quatuor digitos, poſe sit, ꝙ non sit homo, nã multi habentes quatuor digitos non sunt hoĩes necessario, prout sunt aues.
B Cum autem negatiua contingens nõ semper conuertatur, syllogism⁹ itaq; in quo occurrit non semper concludit. Iam autẽ dictum est ĩ definitione syllogismi, ꝙ in eo occurrat semp, ꝙ sit oratio in qua positis pluribus reb⁹, q̃ vna, sequitur res alia semper. Si autem secunda figura concludit semp, qa negatiua in ea conuertitur semper: hic ergo non est syllogismus.

C
QVAESITVM VI.

De modis illationum mistorum ex ipsis tribus modis.

1. Priorũ. cap. 15. & inferius abunde.

INtentio huius sermonis est, ꝙ pscrutemur modos illationum mistorum ex tribus modis, absoluto, necessario, & possibili: nam veteres Peripatetici disceptauerunt cum Arist. circa hoc, ac et posteriores expositores contenderunt circa modũ interpretationis textus Arist. circa hoc. Et instituemus nr̃am cõsiderationem de hoc in prima figura. nam illi conueniunt ꝙ modi illationum in secunda figura, & perfectarum mistorũ cõsequũtur suos modos in prima figura. D Dicim⁹ itaque ꝙ iam ostensum sit, ꝙ impossibile sit, ꝙ congeries primæ figuræ inferat, dum maior non fuerit vniuersalis, siue fuerit affirmatiua, siue negatiua: & ꝙ oportet minorem esse affirmatiuam, siue fuerit vniuersalis, siue particularis, & hoc sit significatũ dici đ oĩ vl'r, quod institutum est esse cõditio syll'orum inferentium, vt dicendum sit f'm affirmationem, aut negationem de oĩ, quod ipsum est f'm affirmationem.
E Notum aũt est ꝙ cum posuerimus existentiam propositionũ talis conditionis, ꝙ C est B, significat ꝙ B p̄dicetur de toto C. Hoc autem sic existente, propositiones itaq; minores syll'orum inferentium depẽdent ex vi propositionum maiorũ eo modo, quo pars dependet ex toto. Hæc aũt dependentia puenit nobis rõne ambarum conditionum simul: hoc est, rõne qua propositio maior est vniuersalis, hoc est, cõtinens ipsam minorem: & qua minor est affirmatiua: nam his duabus cõditionibus inest eis habitudo totius & partis.
F Hoc aũt sic existente, notum est ꝙ ex qualibet ppositione maiori modali dependeat propositio minor, & suus modus, ac etiam modus ipsius conclusionis illius syllogismi, sequitur modum ppositionis maioris: exempli grã, nam si diceremus A esse de oĩ B necessario: hoc est, A ẽ necessario prædicatum de oĩ, quod ẽ B in actu. Cum autem posuerimus oẽ C esse B in actu, oportet ꝙ A prædicetur de C necessario, ex quo iam positum est ç f'm modum conditionis in prædicatione maioris propositionis: & sil'r etiam per se notũ est,

G ꝙ dum modus pendens in propositione maiori fuerit alius à modo ꝓpositionis minoris, non oportet ꝙ intrepide modus conclusionis consequat̃ modum propositionis maioris, dum minor non dependet à maiori, nisi ratione affirmationis solũ, sicut ꝙ haberemus A est de oĩ B necessario, dr̃ de oĩ quod est B in actu, & posuerimus ꝙ C sit B in potentia. Sicq; notum est ꝙ non sequat̃ ex illa dependentia, ꝙ A dicat̃ de omni C necessario, sed sequitur ꝙ dicat̃ de oĩ C affirmatiue, aut negatiue solũ. Sicq; contingit, ꝙ modus cõclusionis sit minoris, & cõtingit ꝙ sit maio
H ris, & contingit ꝙ sit ambarum rerum simul. Huius itaq; spẽs mistionis modus cõclusionis est ignotus. Primæ aũt modus conclusionis est notus: & si res ita inueniret̃ in materiis vocaremus hanc spẽm mistionis perfectum in hoc capitulo, dum modi conclusionum sunt noti ꝑ se, sicut vocauimus perfectos syllogismos eos, qui sunt primæ figuræ, dũ suæ cõclusiones sunt per se notæ. Secundam aũt spẽm mistionis vocamus ignotam, dũ modi conclusionum eius nõ sunt noti per se, sicut
I vocantur imperfecti syllogismi secundę, & tertiæ figuræ, dum modi conclusionum earum non fuerint per se noti. Et si hæc res ita sit in materiis, hoc est, ꝙ in quibusdam ꝓpositiones minores dependeãt ex maioribus, & in quibusdam non depẽdeãt, notum est ꝙ oporteat, ꝙ in syllogismis mistis, respectu modorum suarum conclusionum, sint hæ duę spẽs: hoc est, ꝑfecta & imꝑfecta, prout vsus fuit Aris. quãuis ergo propõne maiori posita, siue necessaria, siue poſ̃i, siue de inesse fuerit, connectunt̃ illi tres modi. Notũ itaq; est, K ꝙ oẽs sill̃i misti sint ꝑfecti: hoc est, ꝙ modi suarum cõclusionum assequant̃ propõnem maiorem: & hoc fit notũ de sua re. exempli gr̃a si significatum dicti nostri A est de oĩ B possibiliter, & necessario, & ĩ actu, qualibet ꝓpositione minori apposita huic propositioni, siue eius modus fuerit de inesse, siue necessarius, siue possibilis, oportet ꝙ conclusio sit necessaria: & sil̃r oportet, ꝙ dum maior fuerit possibilis & absoluta, & inest ei hæc conditio: hoc est, ꝙ modus conclusionis sit modus propositionis maioris: toto hoc ita exi-
L stẽte, res se hẽt, sicut se hẽt res hmõi ĩ materiis, nã ex hac parte põt esse, ꝙ nobis constet opinio Aristo. circa hoc, & s̃m veritatem in se: & hoc dũ ꝑscrutabimur prædicationẽ trium propositionum vniuersaliũ in oĩb⁹ materiebus. Dicimus itaq; ꝙ dũ dicimus, oẽ B est A necessario, nos intelligimus inde dum absoluim⁹ sermonem alterum duorum significatorũ, quorum vnum est, ꝙ oẽ quod est B, in actu solum non in potẽtia ipsum est A necessario, prout dici-
M mus, omnis homo est rationalis necessario, eius sensus est, ꝙ quicquid est hõ in actu, non in potentia, est rõnale necessario. Secũdum autem significatũ est, ꝙ quicquid est B in potentia vel in actu est A, prout dicim⁹, oẽ mobile est corpus: nam intellectus huius propositionis est ꝙ quicquid mouet̃ in potentia, vel in actu est corpus. Notũ autẽ est, ꝙ dũ nos absoluerimus sermonem & dixerimus, ꝙ oẽ B sit A necessario, impoſ̃e sit, ꝙ intelligat̃ ex eo, ꝙ qcq̃d est B in potentia sit A, nisi ꝑ hoc exponat̃ ꝙ verus sit noster sermo, oĩs homo

A hõ est rõnalis, & ꝙ verificet̃ de rõnali in potentia, & non verificet̃ de eo, quod est in actu rõnale: & dr̃ prout quidam diceret, ꝙ dum nõ exponit̃ dictio in potentia, sit sermo inanis, nisi distinguat̃. Euidens itaq; est ex hoc, ꝙ dum absoluimus p̃dicationẽ propõnis vl̃is necessariæ, huius intell̃m esse alterũ duorũ sign̄atorũ, aut ꝙ A necessario dicatur de oĩ, qđ est in actu B solum, aut de eo quod est in actu & potentia, nõ de eo qđ est in potentia solum, nisi hoc exponatur de prædicatione. Re autem B sic existente, conditio perseuerans in propositione vniuersali necessaria, quæ non insinuatur, quia fertur sine materia, est quòd A sit necessario p̃dicatum de oĩ quod est B in actu. Re aũt sic existente, oportet ꝙ dum permiscemus propõnem necessariam maiorem cum minori de inesse, concl̃o sine dubio in oĩ materia assequitur modum ꝓpõnis maioris. Dum autẽ illam admiscemus poss̃i, fit modus cõcl̃onis non manifestus de dispõne dicti de oĩ: & sic inuenimus, ꝙ fecisset Arist. nam ipse dixit, ꝙ dum minor fuerit possibi- C lis, syll̃s est imp̃fect⁹, & dr̃ ꝙ dũ maior fuerit necessaria & minor de inesse, conclusio est necessaria sine dubio. Postquã aũt ostensum est, qualiter est modus conclusionis propositionis maioris necessarię tp̃e mistionis, speculabimur ẽt q̃uo res se habeat in hoc, propõne maiori existenti de inesse. Et dicimus ꝙ dũ dicimus q̄cquid est B est A ĩ actu, nos inuenimus ꝙ eius significatum est aliud videlicet id qđ diceremus, ꝙ q̄cq́d est B in actu solũ sit A si ex absoluto, hoc est de inesse, intelligatur potẽtia secluso actu, aut actus & potentia simul: hoc est notũ de intelle- D ctu sermonis propõnum vl̃ium de inesse, licet accidat quibusdam propositionibus vl̃ibus, ꝙ verificet̃ prædicatio propõnis de inesse de eo, qđ est ens s̃m ambas res simul, hoc est, in actu & s̃m possibilitatem, prout dicimus oẽ aĩal quiescit, dum non inuenit̃ aliqua res q̃ moueat̃: nam hæc oratio est vera de eo, qđ est aĩal in potẽtia & in actu, sed putatur ꝙ hæc res sit contingẽs, & ꝙ eius significatũ non intendat̃ de sermone, & oratione vl̃i de inesse, e conuerso ꝓpositiõis necessariæ circa hoc. Quouis aũt mõ res se habeat, dũ suppo- E nim⁹, quòd de ꝓpõne absoluta nõ intelligat̃ nisi act⁹, sicut est dispõ necessariæ, notũ ẽ quòd, dũ maior fuerit de inesse, & minor necessaria, cõclusio sit de inesse in oĩ materia: nã conditio categorica de inesse illius est propõnis minoris, q̃ est ipsam esse in actu: nã necessarium continet actum, & aliquid vltra. Et notum est, quòd, dum minor fuerit possibilis, & maior de inesse, quòd syllogismus sit imperfectus, & sic dixit Aris. de hac sp̃e mistionis, quòd sit imp̃fecta ab origine, & ait de mistione ipsius de inesse & necessarij, F quòd iudiciũ hui⁹ mistionis sit q̃dã spẽs imp̃fecta. Postquã aũt expositũ est, quo pacto sit p̃dicatio propositionis necessariæ vl̃is, & de inesse, scrutabimur quo mõ res se habeat circa hoc de propositione possibili vniuersali. Et dicim⁹ quòd dum dicimus B est A possibiliter, vel possibiliter nullũ A est B, vbiq; locorum nos intelligimus inde vnũ & idem significatũ, qđ est, quòd q̄cquid est B in actu, & potentia, est A possibiliter. Hoc aũt sic est, quia qđ præ-

 dica-

G dicatur de aliqua re possibiliter, dū
res illa est ī actu, hoc est, ipsum sub
iectū, illud prædicatᷣ necessario pos
sibiliter de re, de qua prædicatᷣ suū
subiectum possibiliter: nam possibi
le est, ꝙ poſe sit poſe. Re autē sic exi
stente notum est ꝙ cuiuslibet syll'i
maior propositio fuerit possibilis, il
le est syll's perfectus, & eius conclu-
sio est possibilis, siue fuerit de ineē,
siue necessaria: nam conditio perse
uerantis prædicationis inest illi, qđ
e t esse in actu: & ideo Aristo. ait de
hac mistione, ꝙ sit perfecta. Sicq;
iam ostensum est ex hoc sermone
H veritas illius, ad qđ declinauit Aris.
de eo, ꝙ syllogismi misti ex de ines.
se, & necessaria sint perfecti, & mo-
dus conclusionum ipsorū assequatᷣ
ꝓpositiones maiores, & ꝙ misti ex
possibili & de inesse, aut necessaria,
dum ipsorum maior fuerit possibi-
lis, syllogismi fiunt perfecti, & ipso-
rum modi assequuntur propositio-
nes maiores. Dum vero poſ'is fuerit
ipsa minor, syllogismi sunt imperfe-
cti, & modi cōclusionum non asse-
quuntur propositiones maiores. Re
liquum aūt est perscrutari, quę sint
conclusiones, quas inferant hi syllo
I gismi, quos Arist. dixit esse imperfe
ctos. Initium aūt huius pscrutatio-
nis est, ꝙ primo scrutemur signifi-
catum sui dicti de illis, ꝙ sint imper
fecti, nunquid p hoc intenderit, ꝙ
non sint manifestæ illationis, quo
ad rem ipsius dici de oī, aut ꝙ in eis
non sint noti modi conclusionum,
& ꝙ esse illationem ipsorum affir-
matiuam aut negatiuā notam sunt
modi conclusionum: nā vr̄ ex præ-
cedenti sermone, ꝙ cuiuscunq; syl-
logismi modus conclusionis conse-
quitur modum propositionis ma-
ioris, ille sit notus & pfectus ſm illa K
tionem in se: & hoc fit dum modus
minoris dependet ex propositione
maiori. Relinquitur itaq; pscruta-
tio de syllogismis, quorum modi ꝓ
positionum minorū dependent ex
maioribus, nunquid sint perfecti,
necne: hoc est, nunquid inferant,
prout dictum est, aut non inferant?
Et hinc ostendetᷣ nobis conditio ip-
sius dici de oī, quod est cōe huic li-
bro, quid sit, cum varij sint exposi-
tores eius. Dicimus itaq;, ꝙ, si pona
mus ꝙ conditionis syll'i notæ illa-
tionis ſm se sit, ꝙ modus propositio
nis minoris dependeat ex propōne L
maiori cū sūma affirmatione, opor-
tet ꝙ id, qđ oñdimꝰ, nō sit conditio
ipsius dici de oī inferēs in oībꝰ spēbꝰ
syll'i vna conditio. Nā iā expositum
est nr̄m dictū, ꝙ aliud sit dici de oī
in propositione necessaria, & de in-
esse, & aliud in propositione possi-
bili. nam conditio singularitatis ne
cessarij est, ꝙ A, gratia exempli, ne-
cessario inueniatur in oī, quod est
B in actu, cum hanc non euadit vl-
la materierum, vt sit eius dispositio
hmōi. Quo itaq; pacto ait Arist. ꝙ M
conditio ipsius dici de oī, q̄ vl'r fit in
hoc libro, est, ꝙ A sit B necessario,
absq; ꝙ distinguat rem in proposi-
tionibus necessarijs & possibilibus,
& de inesse? si ita res se haberet, ꝓut
diximus, non oporteret ꝙ conditio
ipsius dici de oī, q̄ fit in hoc libro, si-
gnificet, ꝙ A prædicetur necessario,
aut ī actu de oī eo quod est B ī actu
& possibiliter, & vt vl'ius inquam,
oportuit Alexandrū exponere hanc
descriptionem cōem ipsi dici de oī,
quam induxit in principio huius li
bri, hoc est libri Priorum, ꝙ expe-
diat, ꝙ intelligatur cum conditione
affir-

A affirmationis conditio ipsius actus, adeo ꝙ significatū ipsius dici de oī cōis huic libro sit, ꝙ ꝑdicatum affirmatiuæ aut negatiuæ, siue fuerit de inesse, aut necessarium, aut possibile, sit de oī, quod est B in actu solum, & eius dictum est id, qđ vr̄ de eius conuenientia circa id, quod dicunt de mistione ipsius de inesse, aut necessarij de re modorū ipsarum conditionum assequētium propositionem maiorē, qđ ēt dixit de mistione poŀis cum necessario, & de inesse: nam dū poŀis fuerit ipsa minor, syllogismi sunt impfecti. nā hoc cōuenit huic conditioni, q̄ est dici de oī.
B Sed Abunazar arguit ipsum, nam si hæc conditio ipsius dici de oī cōis huic libro esset syŀs compositus ex duabus ꝓpositionibus possibilib⁹, non manifestæ illationis ex significato ipsius dici de oī. Hoc aūt est cōtrarium illius, quod ponit Arist. & illius, quod est ipsa res fm se. Re āt sic existente, credidit Abunazar, ꝓut vr̄ ex eius sermone, ꝙ cōditio ipsius dici de oī cōmunis huic libro sit, ꝙ A dicat̄ affirmatiue vel negatiue de inesse vel necessario, aut possibili de oī eo, quod sit B ī actu, aut possibiliter, aut necessario.
C Nā ipse putauit, ꝙ hac conditione fiat illatio manifesta in syllogismis simplicibus & mistis, & q̄ bona & recta esset hæc conditio, si esset conformis oībus materijs, & non esset oīs syllogismus inferens & existens ꝑ hāc conditionem: nam iā ostensum est ex nostro sermone, ꝙ hæc conditio sit conformis materijs ipsis in propositionibus possibilibus: in necessarijs aūt, & de inesse non est cōformis ipsis materijs, sed bene conformatur eis, hoc esse in actu solū: hoc est, ꝙ A sit prædicatum necessario,
D aut in actu de eo, qđ est B, licet Aris. iā instituerit hanc conditionē in syllogismis manifestæ illatiōis fm se, vt sit cōditio ipsius vŀis, quo vtūtur ī hoc lib. Nos tñ sumus inter duas has res, cum hoc ꝙ ibi cōcedat̄ ꝙ q. non est fm hanc conditionē, nō est notæ illationis fm se. Sequit̄ itaque ex hoc ꝙ is, q. est notæ illationis in hoc lib. cōprobetur fm mās ipsas. Iam aūt ostensum est, ꝙ hæc conditio non insit oī materiei: quod Abunazar admittit. Hoc aūt est contra intentū hic, cum hic intendat̄ tradere regulas necessarias veras đ oī ma-
E teria: & ꝑpea Arist. fugit hic illationem duarū affirmatiuarū in secunda figura, licet hoc opportunū sit in quibusdam materijs: & siŀr fugit illationem vŀis in tertia figura, cum hoc, ꝙ hoc sit verū in quibusdā materijs. Hoc itaq; oportet esse, dū admittimus, ꝙ inferens in hoc lib. sit id, cui inest hæc conditio: dum vero non admittimus hoc, qđ est ipsa veritas, fm ꝙ hac conditione nō indiget̄ in simplicib⁹, & mistis ex de inesse, & necessario: nā, dum, gr̄a exēpli, A dr̄ affirmatiue, vel negatiue
F necessario de oī, quod ī actu solum est B, & posuerimus ꝙ oē C. sit B in actu: notum fit ꝙ A insit omni C necessario ꝑ significatum illius, qđ est dici de omni proprio huic materiei. Hoc autē sic existente, quilibet ergo, cui inest hæc conditio, infert in omnibus syllogismis huius libri simplicibus & mistis, sed non quēlibet, qui est illatiuus, hoc est, notæ illatiōis fm se, oportet, ꝙ ei īsit hæc conditio. Et miror quid cōferat instituere conditionem rem, quæ nō distinguat illatiuum à non illatiuo

G in hoc libro: sed nescio quõ hoc latuerit Abunazar. Et si inueniremus ꝙ in hoc loco suæ expositionis libri Priorum supersederit tractare de illo, hoc est, dum Arist. descripsit dici de oĩ vl'r in procemio sui libri, & sequeretur ex hoc, ꝙ in mistione, q̃ maior est necessaria, & de inesse, & minor possibilis, sit perfectus & imperfectus: hanc aũt rem non diceret Arist. Re aũt sic existente, dicẽdum est quid sit dici de oĩ vl'e in hoc lib. Et dicimus ꝙ hoc fiat, & dum A fuerit prædicatum affirmatiue, vel ne-

H gatiue solũ de oĩ eo, quod est ipsum B affirmatiue solum, quouis modo fuerit ipsa prædicatio, hoc ẽ, siue dependeat modus propositionis minoris à modo propositionis maioris, siue non dependeat inde: & iõ, dum fuerit dependens syll's, fit perfectus ambabus reb⁹ simul: hoc est, ẜm expositionẽ conclusionis, & ẜm expositionem illationis. Dum autẽ propositio minor non dependet à maiori, nisi solum ipsa connexione absq; suo modo, tunc syll's est notus per se ẜm illationẽ, sed est alter modus conclusionis eius. Exempli gra-

I tia, dum A fuerit prædicatũ necessario ẜm modum, quo ipsum est B in actu tm̃, non in actu & potentia: & posuerimus ꝙ C sit B in potentia: dico itaq;, ꝙ notum sit ex modo dicẽdi de oĩ, ꝙ ipsum prædicet' de omni C affirmatiue aut negatiue, absq; ꝙ ibi appareat vllus modus oĩno. Id aũt, quod dum A, grã exempli, prædicat' necessario affirmatiue vel negatiue de oĩ, quod ẽ B in actu, illud est prædicatum possibiliter de omni eo quod est C prædicatum affirmatiue, dum aũt illud prædicatur de eo affirmatiue, notum est, quòd

A ꝑdicetur de C simpl'r. Intendo autẽ hic per simpl'r, id, quod est vt genus tribus modis, & verificat' de singulis ipsorũ: & hoc ẽ quod putauit Theophrastus quòd illud sit, quod Arist. intendebat in hoc libro p ꝑpõnes absolutas, seu de inesse. Iã aũt alibi ostendimus rẽ esse econtrario huius. Sicq; ostensum est de significato huius cõclusionis, ꝙ ipsa sit affirmatiua vel negatiua, & ignotus sit de ea suus modus. Aris. aũt ait de his, ꝙ sint ĩpfecti solũ ex hac parte: & sil'r accidit si ponat' maior propositio de ĩesse, & minor possibilis, & eius modus non dependens ab ipsa maiori. Sed oportet hic cauere ipsum raro inesse, quod fit certo tpe. nam, cum hęc cõponitur cum possibili, non fit inde penitus concludẽs syll's, prout sumimus, oĩs homo põt esse ꝙ dormiat, & oĩs dormiẽs nunc in actu est equus. Huius aũt causa est, quia modus propositionis minoris non dependet in propositione maiori in affirmatione. Sicq; inde sequitur vnum, qđ est, ꝙ oĩs homo sit equus. Hoc aũt fit, qa poſſe est futurum, id aũt, quod est nunc, est in præsenti, præsens aũt non continet in futuro: tales itaq; inferũtur cum illa de inesse, in cuius prædicatione non instituitur cõditio, vt sit in actu de omni eo, quod est ipsum subiectum in actu pro aliquo tempore omnino: prout dicimus, A inest ipsi B in actu, idest, omni ei, quod est B in actu, absque hoc quòd dicamus, quòd insit omni, quod est nũc B in actu, sed dum B fuerit in actu. Hæc itaq; species ipsius de inesse est, quę infert vnà cum ipsa possibili. Ostensum itaq; est ex hoc sermone, quid sit significatum ipsius dici de omni,

K

L

M

ꝙ

A quòd instituitur conditio modi cõclusionis, & ꝙ id, quod dixerat Abunazar circa hoc, nullo pacto sit verum. Euenit inde id quod ait Alexãder: nam Alexander dicit, ꝙ A non dicatur de oĩ eo, quod est B possibiliter, neq; verificatur de oĩ eo, qđ est B in actu, sed verificat̃ de omni, qđ est B possibiliter, ex quo verificatur de oĩ eo, quod est B in actu. Sicq; cõditio communis omnibus conclusionibus simplicibus, & mistis huius libri est, ꝙ A insit omni, quod est B in actu. Veruntñ ex hoc sequitur, ꝙ congeries, quæ fit ex propositione
B maiori necessaria, & minori possibili, non sit notæ illationis ẜm se, cum modus propositionis minoris non dependeat ex propositione maiori. Iam autem nos ostendimus, ꝙ sit illatiua per rem ipsius dici de omni, & oportet ꝙ intelligatur ex sermone Aristo. in diffinitione ipsius dici de omni, quod est, ꝙ A prædicet̃ de omni eo, quod est B affirmatiue in actu: & propterea est, quod dicitur de conditione cuiusq; syllogismi illatiui esse, ꝙ eius sit propositio vniuersalis & affirmatiua, & ꝙ omnino
C oporteat ꝙ per affirmatiuã intelligatur existens in actu. Sicq; iã ostensum ẽ ex hoc sermone veritas illius, ad quod declinauit Arist. & ꝙ non indigeat suppleméto pro diffinitione ipsius dici de oĩ in hoc libro, & ꝙ illationes sint ẜm suas spẽs, prout ipse instituit, & ꝙ id, quod itẽdit veritas suæ opinionis de modo cõclusionum, ꝙ sunt syllõrum, sit completa narratio, quod est, ꝙ ipsorum maior sit necessaria, vel de inesse, & minor possibilis. Et iam scrutati sumus de hoc alibi, & instituimus initium eius perscrutationis hoc principium, quod est hic ostẽsum, quod D est, ꝙ illorum illatiuus sit, qui infert ẜm dictũ propriũ singulis materiebus. Et vocauimus primũ illatiuum ẜm cõnexionem, & scđm illatiuum ẜm dependentiam. De quo non occurrit pro nunc sermo.

QVAESITVM VII.

De conditionali, an per ipsum ostendatur quæsitum primum ignotum.

ARistoteles opinatur ꝙ impossẽ sit, ꝙ neq; per syllm̃ conditionalem coniunctum, neque diuisum ostẽdatur quæsitum ignotum primum. Intendo autem per quæsitum primum, quod per se primo ostenditur ex præmissis primis, non quod ostẽditur mediãte ostensione alterius quæsiti. Huius aũt cã apud ipsum est, quia omnis syllogismus conditionalis cùm non sit, vt per ipsum ostendatur ignotum naturaliter, oportet ꝙ repetitum ipsius ostẽdatur per syllogismum categoricũ, vel ipsa coniunctio per syllogismũ coniunctum: sicq; quod ostenditur per syllogismum conditionalem est F q̃situm scđm necessario. Circa hoc autem est non paruum dubium. nam iam putatur, quòd diffinitio syllogismi simpliciter cõcludat ambos syllogismos simul, hoc est categoricum & conditionalem, quia sicut in syllogismo categorico ponũtur duæ præmissæ, & ex eis infertur alia res necessario, sic etiam in syllogismo conditionali ponuntur duæ præmissæ, quarum vna est conditionalis & repetita est categorica. Ac etiam in scientijs iam reperiuntur multa quæsita, quæ ostenduntur

2. Priorũ. cap. 11. E

G duntur per syllogismũ cõditionalẽ simpl'r. Et ꝓinde ait Abunazar, ꝙ proportio partiũ illorum, qui contexuntur ex demr̃ationibus conditionalibus, sit proportio partiũ illorum, ex quibus contexuntur categorici, & dixit in lib. Priorum analyticorum, ꝙ syll'i, qui cõponuntur per locum inferentiũ connexionis, & est congruentia coniunctionis, sint cõditionales, & ostendit ꝙ hæc loca sint demõstratiua, & vt vl'ius inquã ipsa largiũtur in syll'o conclusiones, quarum sunt quæsita prima: & sic de reliquis locis, ex quibus cõtexũ-
H tur syll'i conditionales. Totum itaque hoc est, quod dubitatur circa hunc sermonem. Quod vr̃ aũt ex intentione Abunazar, & Auicẽnæ est, ꝙ ipsi concedant, ꝙ diffinitio syllogismi simpl'r contineat ambos syllogismos. hoc aũt sic existente, possibile est ꝙ vtroq; ipsorũ ostendatur q̃situm primũ. Dicamus itaq; nos, ꝙ, si syll's conditionalis intelligatur esse quoddã genus syll'orum aliud, q̃ genus syll'orum categoricorum, oporteat necessario, ꝙ syll'i cõditionales, qui sunt hm̃oi, non sint in po-
I tentia syllogismi categorici: nã omnis syll's conditionalis posset reddi syll's categoricus, ꝑter ꝙ eius intell's permutetur, & hoc per mutationem sui ordinis, & per additionẽ in eum, aut imminutionem ab eo: sicq; syllogismus categoricus, q excidisset, fuerit fm formam cõditionalis, eius itaq; figura est figura cõditionalis, eiusq; opus est opus syllogismi categorici: is aũt, qui est huiusmodi, est categoricus, iudicium enim est fm ipsum actum. Proinde categoricus est, cuius actus est actus categorici, licet aliqñ nõ insit ei figura categorici in actu, prout est oratio inferẽs K inordinata artificialia, nã tales orationes sunt syllogismi categorici, licet non insit eis figura categorici in actu, nam illorũ opus est opus categorici, ex quo inest eis forma categorici in potentia. Verificato itaq; nobis ꝙ oĩs oratio, cuius est opus categorici, habeat figuram categoricam in potentia, est syll's categoricus, & multi syllogismi conditionales sunt in potentia syllogismi categorici, notum est, ꝙ hi sint syllogismi categorici, licet nõ sit eis in actu figura categorica, & ꝙ ipsi non con- L cludant ꝑ conditionẽ primo & per se, sed cõcludunt quatenus est eis vis figuræ categoricæ, & vt vniuersalius inquam, hi syllogismi sunt, quorũ antecedẽs resoluitur ĩ tres terminos in potentia. Veri aũt conditionales sunt, quorum antecedens resoluitur in duos terminos solum. Propterea expedit, ꝙ primo perscrutemur species syllogismorum cõditionalium verorum, qui non sunt syll'i categorici in potentia, quorum antecedẽs impo'e est ꝙ resoluat' in tres terminos, in quos resoluuntur syllogismi categorici, sicut dixit Arist. Oppor- M tunum itaque est ꝙ proprium syll'is conditionalibus veris sit hoc propriũ, si inueniatur syll's conditionalis distinctus genere ab ipsis syllogismis cõditionalibus. Dicimus itaque, ꝙ oĩs syll's conditionalis coniũctus ratione, qua cõponitur ex duabus præmissis categoricis, non euadit reliquum quinque modorum, aut ꝙ duæ præmissæ non communicent in vllo suorum terminorum, prout dicimus, si Sol ortus est, est dies: aut cõmunicant in aliquo suorum terminorum, & hi sunt quadri-

A dripartiti: aut prædicatum antecedentis est subiectum consequentis, prout dicimus, si homo est aīal, aliquod animal est rationale: aut est subiectum amborum simul, prout dicimus, si hō est sensibilis est animal: aut est prædicatum ambarum simul, ꝑut dicimus, si Luna est sphęricæ figuræ, Sol itaq; est sphæricę figuræ: aut subiectū antecedentis est prędicatum consequentis, prout dicimus, si rationale est illud, quod cōcipit entia, prout sunt anguli, est rationale. Hoc itaq; existente notum B est, ꝙ syllogismus conditionalis, cuius antecedēs & consequens non cōmunicant penitus in vllo terminorum suorum, non est sylls categoricus in potentia, & hoc notum est ex his, quæ dicta sunt in libro Priorū. In illo vero, cuius subiectum antecedentis & consequentis est vnum & idem, est vis vnius propositionis, hoc est vis consequentis. Et iam ex ipsis est aliquis, cuius vis est vis syllogismi categorici cōpositi: ille vero, cuius vis est vis vnius propositionis, est, prout dicitur, cū fuerint duo trigoni se superæquitantes, illi sunt æquales. Ille vero, cuius vis est vis C syllogismi categorici compositi, est sicut dr̄, si hoc est animatum, ipsum est aīal, & hic fit dū fuerint de syllis, quorum repetitur ipsummet antecedens, & infertur ipsummet consequens, & notum est, ꝙ ille sit syllus categoricus primæ figuræ, ex quo sublata fuerit eius maior præmissa, ꝑut dicimus, si hic homo anhelat, ipse est aīal. Antecedens itaq; horū syllorum est minor præmissa, & cōsequens est ipsa conclusio. Hoc aūt sic existente, hic sylls conditionalis non est vere sylls cōditionalis, postq̄ resoluitur in terminos categorici. Ille vero huius spēi in quo repetitur D oppositum consequentis, & infertur oppositum aūtis est prout dicimus, si hic esset hō ipse esset aīal, sed non est aīal, ergo non est homo: huius itaq; vis est vis syllogismi ducentis ad impoƚe, quia vis huius orōnis est, si hic qui vr̄, est homo, homo itaque est aīal, & sequitur inde, ꝙ hic, qui videtur, sit aīal: hoc aūt est falsum, igitur hic non est aīal, sicq; non est homo, nam cum fuerit falsa ipsa cōclusio, est falsa & præmissa, ex qua sequitur, & inuenitur hic consequētia manifesta ꝑ se, absq; ꝙ indigeat, E ꝙ ostendatur ꝑ ostensionem oppositi, ex quo falsum sequitur ex præmissa eius dubia, non ex vera, nam conclusio falsa posita est sequi per hunc syllogismum ex præmissa, cuius confutatio intendit, & ostensum est per sylm̄ categoricum, & ablata conclusione aufertur ꝑmissa, absq; ꝙ ostendatur hic per ꝑmissam verā, quod est notum in illa, nam quod ostensum est hic ꝑ præmissam maiorem veram, oportuit ꝙ ostenderet ducendo ad impoƚe, & dr̄ ꝙ hæc cōclusio sit falsa. Falsum autem sequitur ex præmissa dubia, non ex vera. Vis itaq; huius spēi syllorum con- F ditionalium sine dubio est vis syllogismi categorici ducentis ad impossibile, & ille est categoricus, qui fit ꝑ sylm̄ cōtrapositionis. Aut dicamus, ꝙ eius vis ſm se totū sit vis sylli compositionis, & tunc hic est sylls cōpositus ex duobꝰ syllis, videlicet ex categorico & conditionali, prout est ostensum de syllo contrapositionis. Et in rei veritate eius vis est vis syllogismi secūdæ figuræ, vt sic, hic qui vr̄ non est aīal, homo aūt est aīal, hic

G hic itaq; nõ est homo. Ille vero huius speciei, cuius vis est vis vnius ꝑmissæ, est propositio conditionalis simplex, q̃ non resoluitur, & ille est syll's cõditionalis in rei veritate. Hi vero, quorum vis est vis syllogismi categorici, nõ sunt veri conditionales, neq; ſm veritatem. Posse aũt est, ꝙ Arist. dicat de talibus, ꝙ ꝑ eos inferatur q̃situm primũ, ex quo subintrant syll'm simpl'r, dum resoluuntur in duas præmissas, & tres terminos Ille vero huius speciei, qui cõicat in prędicato, dum animaduertimus eius conditiones, est duarũ specierum.

H Secundus vero est, cuius ꝑdicatum est dictio, est, & illa sint q̃sita simplicia, prout dicimus, si homo est, aĩal est. Videt' itaq; de re illorum, ꝙ sint syllogismi conditionales veri, ex quo non resoluunt' in duas præmissas, & tres terminos: non resoluuntur aũt, q̃a vis eorum est vis propositionis vnius categoricę, nam vis dicti nostri, si homo est, aĩal est, est, ꝙ oĩs homo sit aĩal. Illorum vero, quorum ꝑdicatũ est alia dictio à dictione, est, qui sunt ipsa quæsita composita, quidam est cuius vis est

I vis rationis comparatiuæ, prout dicimus, si Luna est sphæricæ figuræ, Sol itaq; est sphæricæ figuræ: nam vis huius orationis est vis exempli, &, vt vniuersalius inquam, est oratio comparatiua expressa expressione conditionis, & perinde resoluit', in q̃ resoluitur ipsum exemplũ. Iam aũt ostensum est, ꝙ exemplum resoluatur in duos syll'os categoricos, & nõ est conditionalis verus, sed hẽt solũ figuram conditionalis. Et aliq̃n inuenitur huius speciei aliquis, cuius vis est vis conditionalis, prout dicimus, si rex est bonus, respublica est studiosa. Species vero cõditionalis, K cuius prædicatum ãtis est subiectũ consequentis, est quidam cuius vis est vis tertiæ figuræ, prout dicimus, si homo est animal, aliquod aĩal est rationale, & si angelus est rationalis, aliquis rationalis non est homo. Hi itaq; syll'i categorici in tertia figura, in qua exprimit' vna præmissa, & ipsa conclusio, & perinde eius conclusio non est vera, nisi particularis: nam, si dixerimus, si homo est aĩal, aliquod aĩal est rationale, aut dicimus, homo est aĩal, & homo est rõnalis, aliquod itaq; aĩal ẽ rõnale.

L notum aũt est de dispositione huius congeriei, ꝙ sit tertiæ figuræ. Hæc itaq; spẽs syll'orum nõ est conditionalis vera, ex quo est resolubilis in duas prępmissas, & tres terminos: sed aliq̃n reperit' in ea aliquis, cuius vis, est vis conditionalis simplicis, cuius antecedens non resoluit' in duos terminos, prout dicimus, si homo est animal, quod non est aĩal nõ est homo, & hic est ꝑ contrapositionẽ, i. ꝑ contrarium contradictorij. Illorum vero, quorum subiectum antecedẽtis est prædicatum consequentis, q̃dam est, cuius vis est vis secundæ figuræ, prout dicimus, si propheta est M qui intuetur, Mahumetus est ꝓpheta. Vis itaq; illius, est vis syllogismi secundæ figuræ ex duabus affirmatiuis, q̃ sic cõponitur, Mahumetus intuetur, & propheta intuetur, Mahumetus itaq; est propheta. Dũ autem in talibus cõclusio fuerit negatiua, syll's fit necessarius, prout dicimus, si propheta est qui intuetur, Masil non est propheta. Sed dum eius affirmatiua fuerit conuertibilis, syllogismus fit verus, & illa est, qui intuetur est propheta, & si conclusio

A clusio sit affirmatiua. Et non est remotum, quod harũ specierũ sit aliquis, cuius cõnexio sit per se nota, aut ignota indigens syllo, & fiunt hi cõditionales numerati inter simplices: & quidam illorum est, cuius vis, est vis ppõnis cõditionalis, prout dicimus, si nullus homo est lapis, nullus lapis est homo, & est conuersio vlis, & vt vniuersalius inquã in hoc genus subintrat conuersio enunciationum. Sicq; iam ostẽsum est, quod nulla harũ specierum cõcludat, nisi illa, in qua possibiles sunt ambæ res simul, præ-
B ter speciem, cuius præmissæ cõmunicant in vno suorum terminorum.

De cõditionalibus vero disiunctis videtur, quod non resoluantur in duas præmissas, & tres terminos, sicq; oẽs sunt syllogismi conditionales veri. Quòd vero hæc species, quę non resoluitur, non cognominetur sm diffinitionem sylli simpliciter, est notum, ex quo sylls resoluitur in duas præmissas, hic autem resoluitur in vnam præmissam, vel in duas præmissas, quæ non cõicant in vno termino: & in rei veritate hic nõ resoluitur in duas præmissas, quia secunda est ipsa conclusio. Ille itaq;, qui
C vtitur his syllis, ponit in suo syllo vnam præmissam, eiusq; connexũ, & infert primo hoc connexũ. Deinde secũdo ponit præmissam, qua est connexum, & ex hac oratione non infertur aliqua res, nisi ex parte qua aspicitur cõnexio eius, quod est cõtra dispositionem sylli categorici, & proinde est quod ait Arist. quod sylli conditionales magis proprij sint libro Topicorũ, qui nominat eos suppositiuos, quia supponitur in eis ipsamet cõnexio, & si tales essent sylli, ex quocunq; infertur aliquid illud numeraretur inter syllos. Iam autẽ D
dictum est quod nõ quicquid infertur, inferatur syllogistice: cùm, si ita esset, conuersio propositionis conuertibilis esset sylls, & oporteret esse syllogismum ex vna ppõne, sicut dr, Sol ortus est, dies itaq; est. Et magis ostenditur hoc, cum ostensum sit de re horum syllorum, quod non inferant quæsitum primum, & hoc est, quod ille dixit. nã ex quo operis sylli, inquantum est sylls, est, quod per ipsum dignoscatur nalr ignotum ex naturaliter noto, naturaliter aũt notæ in syllo sunt ipsæ præmissæ, & natura- E
liter ignota est ipsa conclusio, oportet necessario, quod in animo eiusdem viri cõgregentur notitia pmissarũ, & ignorantia conclusionis, & si pręmissæ non sint de primis notis, neq; sit ibi primũ ignotum naturaliter. Re aũt sic existẽte, notum est de re ipsius sylli, prout ostendit Aristo. in Libro Priorum, quod possibile sit, quod inueniantur nobis circa ipsum simul ignorãtia cõclusionis, & notitia pręmissarũ, & hoc ex parte, qua est nobis notitia illarum inordinata ordine, quo inferat inde ipsa conclusio: dũ vero præmissę, quæ fuerint notæ apud nos sm esse, fuerint ẽt notę sm F
ordinẽ, & figura fuerit per se notæ illationis, impole est animo vnius viri inesse notitiã pręmissarũ, & ignorantiã conclusionis. Notũ itaq; est de dispõne sylli ex hac parte, quod possibile sit, quod procedatur in eo à naturaliter notis ad naturaliter ignota. Sed de his syllogismis conditionalibus, hoc est, de veris, quorum ans non resoluitur in duas præmissas, sed in vnã præmissam, euidens est, quod sit sylls notus naturaliter, cũ eius cõclusio fuerit naturaliter ignota: nã quod

G quod ſſ'ppoñit eſt ipſa connexio, & illa propō vna eſt, vnde eſt ipſa connexio: & ſil'r eſt contradictio, & ꝓpō ex qua fit contradictio. notum aūt eſt, ꝙ dum apud nos fuerit præmiſſa nāl'r nota, & quo aliquid illi connexum fuerit, i. ipſa connexio, naturaliter notū, impoſſe ſit ꝙ cum hoc congregentur in anima ſcīa, & ignorātia connexi, nā connexio eſt ad aliqd. v.g. quia ſi ortus Solis fuerit ſine dubio ꝑ ſe notus, & cōnexio diei ad ſuum ortū fuerit ꝑ ſe nota, & eē itaq; diei apud nos ſine dubio eſt per ſe notū, ex quo impoſſe eſt eē H diei ē ignotū apud nos ſine dubio, nā dum connexio fuerit nota, & alterum duorum connexorū ſil'r notum, & alterū cōnexum fit itaq; notum, nā duo connexa ſunt correlatiua. Et ſil'r ſi fuerit apud nos hæc cōnexio nota, & ablatio diei nota. Sicq; & ablatio ortus ſolis fit per ſe nota apud nos, licet non ſit remotū pluribus rebus, vt alterū duorū connexorū ſit notius altero. Hic vero exceſſus, qui eſt inter illa, non attingit ad hoc, ꝙ vnū ſit notū & alterū ignotū naturaliter, ſicut contingit in ſyll'o categorico de præmiſſis, & I cōcluſione. Oſtenſio vero, quæ procedit hoc proceſſu, eſt modus oſtenſionis ꝑ particularitatē, & totius per ꝑtes, & hoc mō oñſionis præueniūt nobis plura prima nota, ſicut eſt notitia de re ipſius animæ, & ipſius naturæ, quarū eſſe verificatum eſt nobis ꝑ ſua opera, ex quo ſunt notiora apud nos. Sicq; ēt eodem modo cōſtabit nobis, ꝙ multæ res non habeant animā, cum non ſint illarum opera ipſius aīæ. Diſpoſitio aūt conditionalis diſiuncti eſt, ſicut diſpō ſm perfectionē, ꝙ ſit impoſſe, ꝙ quæſitum ignotū oſtendatur per vnam K præmiſſam, licet connexum eius ſit per ſe notū, nam ſermo de oſtenſione huius fit in Libro Priorū: re autē ſic exiſtente, notū eſt, ꝙ ſyll's conditionalis vl'r ſit qui diuidatur in duas præmiſſas in actu, abſq; ꝙ ſint vna ꝑmiſſa in potētia per ſe nota: nam, dum vis duarū præmiſſarū eius fuerit vis vnius præmiſſæ notę, nō oſtēditur per illū penitus illud quæſitū ignotū, & ſi vis ambarū illarum fuerit vltra hoc, eſſet aliquis ſyll's, quo oñderetur vna præmiſſarum, & ipſa concluſio. Et hinc fit notū quod diximus, ꝙ impoſſe ſit ꝙ per hanc ſpe L ciem ſyll'i oſtendatur aliquod quæſitum ignotum primū, neq; quæſitum ignotū non primum, niſi oſtēdatur per ſyll'm categoricum, quod repetitur in hac ſpecie ſyll'i, & connexio per ſyll'm coniunctum, aut repetitum per ſyll'm cōiunctū. Quòd vero vtamur eis in editione quarūdam rerū per ſe notarū, hoc eſt, ad directionem doctrinæ illis, qui non aduerterint res illas ob paruitatem ſuæ euidentiæ, eo modo quo fit inductio & diuiſio & exemplū, hoc ē, per ſe notū: & Ariſt. ſępe vtitur hoc. M

Secundum aūt quęſitū. quod oſtēditur ꝑ hunc ſyll'm, nō eſt vere quæſitum: nam ſecūdum quæſitū eſt illud, quod primum infert ad primas præmiſſas, hoc eſt, ꝙ ſit primū notū apud eundem virū, & ſcđm ignotum, ſed impoſſe eſt ꝙ præmiſſæ ſint notæ, & ordo primi ſit ignotus. Oē aūt quæſitū aut eſt primū, aut poſt primum, & dum vtimur ſyll'o conditionali ad aliquod quęſitum, iam vtimur ſyll'o categorico, ꝓut illius moris eſt, ꝙ oñdatur ꝑ categoricum ſolum, aut ꝑ vnū, vel ꝑ plures vno quo:

A quo existente vsui sylli conditionalis contingit malitia, quæ contingit reliquis, quorũ moris est õndi per syllm vnum duorum syllorum, vel per plures, hoc est, ꝙ qui vtitur illo eueniat ei, ꝙ vtatur demrone de re superflua. Et hãc ob rem abiecit eũ Arist. & nõ construit ipsum in Lib. Priorum, cũ eius prima intentio in Libro Priorum per se fuerit tradere syllos conferentes demrationibus. Ex hoc itaq; sermone ostensæ sunt spẽs syllorum conditionalium verorum, & ꝙ illi non sint sylli, nisi æquiuoce: quod dixit Arist. ex quo B non ostenditur ꝑ eos aliquod quæsitum, & ꝙ illi proprij sint libri Topicorum. Ac ẽt expositores consentiunt huic rei, sed deuiauerunt suis sermonibus à rñsione Philosophi de imminutione syllorum cõditionalium à libro Priorũ, & ꝙ illi sint proprij lib. Topic. & putatur ꝙ non fiat mentio de vlla re conditionaliũ verorũ, quę eis insit: quod nos inuenimus dictũ ab Abunazar in libro Poste. Proportio aũt partium illius, qui cõponitur ex demronibus conditionalibus, est proportio partium illius, qui cõponitur ex illis categoricis, prout dicimus ꝙ mobilia mo- C uẽtur ad amatum, quod est melius eis, & dũ speculatus est connexionẽ sui motus, oñsum est ei, ꝙ causa suæ connexionis non sit hæc, qua mouent, & ꝙ id, quod eis acquirere facit connexionẽ, est amatum ab illis. & ex quo connexio cõsequitur mouẽs penitus immobile, est cõducens, ꝙ sit mouẽs nõ corpus, neq; vis corporis, & ꝙ sit intellectus abstractus, prout etiã ostensum est in Libro de Anima, ex quo id, cuius semita est hæc semita, est intells abstractus, & ꝙ hoc corpus cœleste subministret D huic intellectui, nam conceptio per intellm est, quam extendit ſm hũc amorẽ. Et speculatus est ẽt causam æternitatis cœli, & ostensum est ab eo in fine primi libri Cœli & Mũdi, ꝙ ipsis non insit penitus potentia, & ostensum est ẽt de re potentiæ, qua mouent cœli motu locali, ꝙ est aĩa concupiscibilis, cuius non est materia, quæ est in potentia ad locũ solũ. Et cũ exposita sit hæc notitia de his tribus causis, completa est ei notitia dispõnis cœlorum, & ostensum est ẽt ex aggregato huius, quod dixit in primo libro Cœli & Mundi, ꝙ si E essent in cœlo plures stellæ numero, aut maiores, q̃ sunt, cessaret motus, & si cessaret motus, cessaret connexio, quę inest illis, ex quo motus est quædam conditionum cõnexionis, & ex toto hoc ostenditur, ꝙ largiẽs cõnexionem motus, largitur motũ cœlorũ, & ꝙ nisi ipse esset, cessaret motus, & si cessaret motus, destrueretur cœlũ, nam cœli sunt rõne sui motus, & si cessaret motus cœlorũ, cessaret motus entiũ, quæ sunt sub cœlo, & destrueretur totus mundus. Sicq; hinc verificatũ est, ꝙ largiens connexionẽ motus largitur reliquũ F esse entium. Demro vero, qua vtitur in fine Octaui Physicarũ Auscultationum, ꝙ non inueniatur potentia infinita in corpore finito, vbi fuerit potentia illius, quod cõponitur ex illis in prædicatis, & causę conditionalium sunt suæ præmissæ repetitę. Hi aũt non sunt veri conditionales, sed sunt conditionales æquiuoce, & perinde cũ nõ distinguatur ipsa dispositio ipsorũ, non separat ab hoc dubio. Themistiũ vero inuenimus imitari Philosophũ in hoc processu absq;

Tertio de Aĩa t. c. 36 & alibi.

G absq; ꝙ ꝓposuerit dubiũ de illo, qđ non est facile dubitatur. Abunazar vero ipsum nos inuenimus firmari in hoc, qua ars condõnis ſm ſe decernit dubium in repetito. Hoc aũt est valde notũ per dictionem, si, sed in dictione, vel, res non est manifesta. Dum autem syll'i cõdõnales nõ decernunt per se, ꝙ eis insit res notæ connexionis in syll'is cõiunctis, vel contradictio in syll'is disiunctis, q̃cũq; oratio exprimitur, exprimitur cõditio repetita eius per se nota, & coniunctio, & contradictio est per H se nota: sicq; illa propõ, q̃ est per se nota, est expressa per ꝓcessum syll'i conditionalis. Hoc aũt quod ait est verum, sed oportet ꝙ distinguatur eius significatum in oĩbus orationibus, quæ procedunt processu cõditionis: & illi quidẽ sunt in rei veritate syll'i categorici, & qdã sunt, q procedunt processu condõnis, & in rei veritate sunt propõnes per se notæ: & quidam procedunt processu cõdõnis, qui procedunt processu expositionũ, q̃ fiunt de rebus, q̃ minus latent, q̃ ignota naturaliter, sicut est I species expositionis, q̃ vocatur inductio, & quæ vocatur diuisio. Et quidam sunt orationes procedentes ꝓcessu conditionis, & illi sunt in rei veritate syll'i conditionales, quorum repetitum, & coniunctio est ignota. Sequit̃ aũt sermonẽ ipsius Abunazar, ꝙ non sit syll'us conditionalis ille, cuius repetitum sit per se notũ, & coniunctio per syll'm. Iam aũt attribuimus ei ꝙ sit conditionalis verus, ex quo quæsitum eius est quæsitum ignotum, sed non primum. Auic. vero cõsentit huic rei, sed non admittit expositionẽ ipsius Abunazar, & firmatur ipse in hoc, ꝙ quãdo coniunctio, gratia exempli, fuerit p se nota, & repetitum per se notum: K qñ coniunctio syll'orum includitur in sñia repetiti, non oporteat ꝙ redeat & repetatur: repetitionem autem includit sensus coniunctionis, dum repetitum fuerit per se notum. Si autem velit, ꝙ sensus significati coniunctionis decernit sensum significati ipsius repetiti decreto primo, & per se, est error: nam significatum ipsius cõiunctionis est aliud à significato concessionis ipsius esse rei, cui accidit coniunctio. Si autem vellet, ꝙ apud illum cui venit in L mentẽ in actu ipsa coniunctio, venit ẽt repetitio in actu per modum connexionis. Coniunctio itaque apud ipsum est notior, q̃ esse rei, cuius est coniunctio: & esse rei, cuius est cõiunctio, est notius, q̃ esse coniuncti, & ſm hoc relatio eẽt notior, q̃ esse vtriusq; correlatiui. hoc autẽ est absurdũ & abnuendum. Ac ẽt si supponeremus, ꝙ esse coniunctionem per se notã largiatur ipsa per se coniunctum eius per se notũ in aliquo locorũ, & repetitũ. i. cui inest cõiũctio, ẽ ignotũ ſm eẽ. Si aũt putauerit ꝙ cõiunctio largiatur hoc, dũ M repetitum fuerit per se notum, & ideo largiatur illud per accidẽs, non est eius ꝙ ponat̃ ratiocinatio, dum esse repetiti & coniunctionis fuerit per se notũ, quia hic non fit syll'us. & totũ hoc est sermo fallens. Id aũt qđ dixerat Abunazar ẽ melius, sed ĩdiget distĩctione, quã dixim⁹: Auic. vero in eo ꝙ putauit, ꝙ hæc ostẽsio trãsgrediat̃ apud ipsum, ꝙ dictũ sit notũ ſm eẽ, & eius cõiunctio rei sit per se nota ſm esse, & cõiũctũ ignotũ ſm esse. hoc aũt est summũ incõueniẽs, nã dũ cognoscit̃ vnũ duorũ con-

A connexorũ,cognoſcit̃ & alterum,ex
quo ambo ſunt correlatiua. Ipſe ve-
ro vſus ẽ circa hoc ſyll'o falſigrapho.
nã ille dixit,ſi oẽ cõiunctũ rei eſt per
ſe notũ ẽm eſſe, & cõiunctio p ſe no-
ta,nõ ĩuenit̃ aliq̃d naturaliter igno-
tũ: nam ipſe putauit, ꝙ hęc ſit diſpõ
ſyll'i categorici, cũ ipſa concluſione,
& p̃cipue primę figurę. nã eius pręmiſſę ſunt p ſe notæ, ſil'r ẽt connexio
cõcl'onis eſt p ſe nota,& cõcluſio eſt
ignota. Nos aũt dicimus,e rũ eſt ꝙ
p̃miſſæ ſint p ſe notę, & cõcl'o igno-
ta,ſed hoc eſt de his, quarũ cõnexio
concl'onis veniat in mentẽ. Dũ ve-
B ro venerit in mentem,impoſ'e eſt ꝙ
cõcluſio ſit ignota, qñ p̃miſſæ fue-
rint cõpoſitæ compoſitione ſyllogi-
ſtica. Dñia aũt inter illos ẽ, q̃a cõne-
xio ſyll'i categorici eſt, q̃a oĩs ſyll'us
cõcludẽs ex p̃miſſis naturaliter no-
tis,& cõcl'o ſunt vnius gradus igno-
rãtiæ. Sed in ſyll'o cõditionali,qđ po-
nit̃ ẽm gradũ p̃miſſæ, eſt vnũ. & iõ
opz ꝙ concl'o ſit p ſe nota,qñ cõiun
ctio,& res cui ineſt coniunctio, fue-
rint p ſe notæ. Modus itaq; ſuæ fal-
lẽtię,aut erroris fuit, quia ipſe dixit,
ꝙ cõiũctio cõcl'onis ipſis p̃miſſis ſit
p ſe nota,& accepit orationem, ac ſi
C eẽt ſimpl'r dicta, cũ nõ ſit dicta ſim-
pl'r: nã coniunctio concl'onis cũ ip-
ſis p̃miſſis non eſt per ſe nota ſim-
pl'r,& hoc ẽt in prima figura. Con-
iunctio autẽ cõditionalium eſt p ſe
nota ſimpl'r. Et maior pars libri ſuffi
ciẽtię Philoſophię huius viri eſt cõ-
texta ex talibus ſermonibus peruer
ſis tam in logicis, q̃ in alijs. & qui
vult initiari in his artibus,expedit ei
ꝙ fugiat eius libros, nã illi faciunt
errare hoĩem & extrahunt ipſum
à recto, potiusq̃ ipſum dirigant, &
ordinent ipſum ad veritatem. Con-

ſtito aũt hoc de propoſitionibus cõ- D
ditionalibus, videlicet, ꝙ quædã ip-
ſarũ ſit ſimplex, & eſt illa, cuius vis
eſt vis vnius propoſitionis categori-
cæ,& quædam eſt compoſita, & eſt
cuius vis eſt vis ſyll'i categorici,pro-
pinquum eſt intelligere,ꝙ id, quod
Auicẽ. putat, ꝙ hic ſit tertia ſpecies
ſyll'orum non categoricorum con-
ditionalium, non ſit ſermo verus.
nam ipſe ait, ꝙ ſyll'orum contexto-
rum ſint duæ ſpecies: categoricus,
& conditionalis,repetens, & ꝙ cate-
goricus ſit contextus ex præmiſſis
categoricis, & inferat quæſita cate- E
gorica, condõnalis aũt ſit, qui con-
texitur ex præmiſſis conditionali-
bus,& infert q̃ſita condõnalia, & ꝙ
duo ſyll'i differant ſpecie: nam quod
infert vnus, non eſt illud, qđ infert
alius, nã ſicut quæruntur in ſciẽtijs
quæſita categorica,ſic quæruntur in
eis quęſita conditionalia cõſequen-
tia ſpẽs ſyll'orum categoricorũ, qui
cõponuntur ex præmiſſis categori-
cis, hoc eſt, ꝙ ſicut illi ſunt tres ẽm
figuram categoricam, ſic ẽt ſunt fi-
guræ cõditionalium. nam, qñ cõſe-
quẽs primę p̃miſſæ condõnalis fue-
rit antecedens ſcđæ, huius cõtextus F
eſt tertiæ figuræ, & opinatur ꝙ ſpẽs
generum cõtingentes ſingulis figu-
ris harũ figurarum de numero pre-
miſſarũ, ex quibus cõponunt̃ rõne
quãtitatis & rõne qualitatis, ſint, ſi-
cut generũ accidentiũ in figura ca-
tegorica. & ſil'r vr̃ ſibi, ꝙ quædam
propõnes conditionales ſint affir-
matiuæ,& quædã negatiuæ & vl'es,
& particulares,& ſuperãt ſpẽs huius
cõtextus ſpẽs categorici,q̃a illi com-
ponunt̃ ex pręmiſſis categoricis ſo-
lũ,categorici autẽ nõ differunt ſpe-
cie, ſed conditionali, qua habẽt ſpe-
cies,

G cies, oportet ꝙ duplices sint species harum figurarũ, cũ propõnes conditionales habeãt species: quædã itaq; ipsorũ est ex duabus coniunctis, & q̃dã ex duabus contradictorijs, & q̃dam ex contradictoria, & coniuncta: si autem considerasset conuertibiles, non conciperentur illæ tres figuræ, nam non est in illis antecedens, neq; consequens naturaliter, & vtriusq; harũ duarum specierum aut contradictoria est maior,& coniuncta ipsa minor, aut econtra: & sic ẽt apud ipsum componunt categoricæ his compositionibus, cum
H vnaquaq; conditionalium. & hæ ẽt sunt duarum specierum: nam aut categorica est ipsa maior, & conditionalis minor,aut econtra, & multiplicant illos, qui fiunt per categoricã per hos tres, & sunt sex vicibus duplices illorum, hoc est, concludẽtes & non concludentes ipsorum. & ille quidẽ nititur conducere propõnibus conditionalibus illas differentias, quæ sunt propõnum categoricarum de æqualitate, & simplicitate, & oppositione, & affirmatione, & veritate, & falsitate, & conuertibilitate, & alijs proprietatibus, quæ
I numeratæ sunt in Libro Peri hermenias: & cum hac sua positione confitetur, ꝙ hæc species figurarum non sit species categorici, & ꝙ proprietates concludentis eius, & non concludentis sint proprietates concludentiũ, & non concludentiũ ipsorum categoricorum. Postq̃ autem directæ sunt vr̃ opiniones circa hos syll'os, quos vocant congeries conditionales, expedit ꝙ nos ẽt speculemur hoc, & ponamus nostrã consideratione circa hoc, primo circa congeries, quas dicunt primæ figuræ huius speciei syll'orum: nam, K
cum ostẽsa fuerit dispositio huius, expedientius fit, ꝙ ostendatur dispositio congerierum, quæ vocantur huius speciei scdæ & tertiæ figuræ, aut maioris partis huius. Dicimus itaq;,ꝙ,si duæ præmissæ, quæ contexuntur in prima figura, fuerint coniunctæ, non euadit res reliquarum quinque dispõnum, aut ꝙ sint de præmissis conditionalibus non simplicibus,quæ resoluũtur in duas præmissas, & tres terminos, aut ꝙ sint de cõditionalibus simplicibus. Iterum, si sint de conditionalibus simplicibus, non euadunt ab vno L
quatuor modorum, quorum vnus est,vt sint notæ cõiunctionis, & noti esse: aut ignotæ fm ambas res simul.rursus non euadit,quin quęratur in illis q̃situm categoricum, aut conditionale, si fuerint de præmissis non simplicibus: prout diximus, si hic qui videtur est hõ,ipse est animal,& si est aĩal, est sensitiuum, ergo si est hõ,est sensitiuus. Vis itaque sermonis cõpositi ex similibus his duabus præmissis, est vis duorũ syllogismorũ categoricorum: ex quo ostensum est, ꝙ singuli horũ conditionalium sint syll'i categorici, q̃- M
bus ostenditur præmissa minor & conclusio,& insinuatur ibi ipsa maior: conclusio nanq; est, ꝙ hic, qui vr̃,est sensitiuus, & quæsitum huius loci est categoricum,licet sit expressum fm seriem cõditionalis: & hoc est commune oĩbus his compositionibus,quæ fiunt ex talibus præmissis: igitur hæc congeries est syll's cõpositus ex categoricis Sicq; non expedit ꝙ constituatur spẽs aliqua, nisi species categoricorũ. Si vero duæ præmissæ, ex quibus componitur syllogis-

A syllogismus fuerit ex conditionali simplici, q̃sitũ sit categoricũ: sicq; si fuerint notæ coniunctionis ignoti esse, vel econtra, oratio cõposita ex eis est syll'i duarum cõditionalium. Iam autem componit̃ conditionalis talis dispõnis per syll'm categoricum, v.g. si Sol est ortus, dies est, & si dies est, stellę non vident̃, hęc enĩ repetit, quòd Sol sit ortus, & infert̃ quòd dies sit. Proinde supponit, ꝙ dies sit, & infert̃, quòd stellæ non videant̃. Rursus componit̃ sic categoricus, si Sol est ortus, dies est, dies autem est, stellæ itaq; non lucent. Hac

B aũt congerie composita existẽte ex syll'o conditionali & categorico sic, quo modo poterit dici, quòd sit aliqua spẽs alia à spẽ conditionalis? Et sil'r, si coniunctio fuerit ignota, & esse notum est huius spẽi: cum iã ostẽsum sit ex nostro sermone, quòd hi duo sint cuiusdã spẽi syllogismi veri conditionalis, & sil'r si ignorãtur ambæ res simul. Iam.n. ostẽsum est de syllogismis conditionalibus qui sint hmõi. Si vero fuerint duæ præmissæ conditionales noti esse & notæ coniunctionis, illę duę pręmissæ sunt categoricæ & ꝑmutata est ora-

C tio à categorica in conditionalem, & illud quæsitum est conditionale prout dicit̃, dum fuerint duo latera vnius trianguli æqualia duob⁹ lateribus alterius trianguli, & angulus, quem continent duo latera vnius illorum duorũ, fuerit æqualis angulo, quem continent duo latera alterius trianguli, illi duo trianguli sunt æquales, cuius demonstratio est, quia dum fuerint duo trianguli huiusmodi, illi sunt superæquitantes, & dum fuerint duo trianguli hmõi, illi sunt æquales: nam non est differentia inter hanc orationẽ,

D & quod dr̃, omnes duo trianguli huiusmodi sunt æquales superęquitãtes, & oẽs superæquitãtes sunt ęquales: oẽs itaq; duo triãguli hmõi sũt æquales. Cum aũt hic idem sit syll's categoric⁹ absq; additione, & diminutione pręter declinationem orationis, quo modo valet dici ꝙ sit aliqua species ꝑter speciem categoricã? Hoc itaq; infertur necessario eẽ de quæsitis, q̃ primo quęrunt̃, nõ propter aliud, & illa sunt quæsita categorica. nam intentum cuiuscunq; quæsiti est conclusio categorica: nã

E & syll's conditionalis & categoricus inferunt quæsita categorica, hoc autem sic existente, quæsita, q̃ sunt primæ intentionis, sunt categorica, q̃sita vero cõditionalia, poſe est, quòd q̃rant̃ pp categorica, prout accidit duobus terminis, quorum vnus sit ignotæ connexionis cum altero, & ponitur vnus illorum antecedẽs, & alter consequens, & infert̃ hinc conclusio categorica. Esse itaq; hui⁹ cõiunctionis ostendi ꝑ syllogismũ categoricum, fit sermo suarum ꝑmissarum præmissa categorica, cum ille sit categoricus in rei veritate: &

F notum est, ꝙ, dum fuerint duæ conditionales notæ coniunctionis noti esse, prout quærit̃, nunquid dũ est A sit C, & dicim⁹ si est A est B, & dũ est B est C: concludit̃ itaq;, quòd dũ est A sit C, & putatur quòd vis taliũ præmissarum sit vis præmissarum categoricarũ, & nõ sunt categoricę, sed sunt conditionalis literaturæ: & sil'r est quæsitum, quod infertur ex illis, qm̃ verificatur quòd illarũ cõiunctio, & esse sint nota per se, aut ꝑ syllogismum, quia poſe est quòd sequestrem⁹ eas in duas orationes.

G Dum vero esse est ignotum, & coniunctio nota, quomodo est possibile, quod iudicetur de vno per alterum categoricè? quia de aliqua re per aliam rem iudicatur notitia amborum simpliciter: prout dicimus, si hyrcocerus est, ipse est animal compositum ex duobus animalibus, sicut verificatur nobis hoc, dum ambæ res, hoc est, coniunctio & esse duorum terminorum sunt notæ: prout dicimus, si homo est, animal est. vis. n. huius est vis dicti nostri, omnis homo est animal. Est autem cuiuspiam dicere de talibus præmissis, & conclusionibus, quod non sint categoricæ in potentia,
H dum autem conclusiones syllogismorum categoricorum, & conditionalium sunt categoricæ, illi non sunt categorici, neq; conditionales. Sicq; dum non fuerint categorici in actu, neq; in potentia, & syllogismus categoricus ostenderit, quo modo præmissę categoricæ sint in potentia, vel in actu, necessarium est quod syllogismus compositus ex his non sit syllogismus categoricus. Et similiter oportet quod non sit conditionalis, quia conclusiones conditionalis sunt categoricæ. sed putatur, prout diximus, quod talia quęsita non sint secundum primam intentionem. Ille vero, qui con
I cedit, quod omnis præmissa conditionalis possit reddi categorica, non potest dicere, quod hic sit syllogismus compositus ex pręmissis conditionalis secundum modum syllogismi categorici secundum speciem, quam posuit differentes non secundum materiam, neque secundum actum, siquidem secundum formam non essent in potentia, neq; in actu. Si autem secundum materiam, sunt in actu, non in potentia Mirum autem est de Aui. quod ipse posuerit ambas res, s. quod ipse confiteatur, quod omnis propositio conditionalis possit reddi categorica, & similiter omne quæsitum conditionale possit reddi categoricum, & iterum ponit quod K sint quidam syllogismi, qui componuntur ex congruentia syllogismorum, qui sunt ex categoricis. Dum autem consideratur dispositio harum enunciationum, videtur quod impossibile sit quod reddantur categoricæ, nisi secundum quantitatem ipsius esse ipsorum, prout dicimus, hyrcocerus dum imaginatur ens, est animal compositum ex duobus animalibus. hoc autem sic existente, aut confirmamus, quod omnis enunciatio conditionalis habeat duas expressiones, conditionalem & categoricam, & non sequitur quod inueniantur syllogismi non categorici, nam res quæ conueniunt in sua materia, & forma sunt eędem. L Si vero non ponamus hoc, considerandum est, nunquid sit nobis dicendum, quod non inueniatur syllogismus aliquis præter syllogismos categoricos secundum suam formam: nam si dispositio syllogismi sit, sicut dispositio entium naturalium, non conuenit quod dicamus hoc, quia species naturales differunt per suam formam, & suis materiis. Hi autem syllogismi differunt suis materiis non per suam formam: & ideo proprietates conditionalium, quæ redduntur categorici quo ad illationem, M eiusq; priuationem, sunt proprietates illorum. Si vero dispositio illorum fuerit sicut dispositio rerum artificialium, hoc est, quod differant suis materiis, & conueniant in formis, & suę differentiæ sint ratione materierum, iam itaq; possibile est, quod dicamus quod congeries conditionales sint alię à categoricis. Si vero speculatio libri Priorum fuerit speculatio secundum formam, hoc est, secundum formam syllogismi, oportet quod non tractemus hic hanc speciem syllogismorum, & præcipue si suæ differentię, quæ sunt ratione materierum non sint eligendæ in opere syllogismi in quan-

A quantum est syll's, hoc est, in illatione, eiusq; priuatione. Differētiæ vero, per quas oportet, ꝙ fiat diuisio in arte logicæ, in libro Priorū sunt differentiæ electæ ad opus syllogismi, quod est ipsa illatio, non differentiæ, q̄ non eliguntur ad hoc, & syllogismi congesti differunt rōne præmissarum conditionaliū, & categoricarum: & proinde illa differentia non eligat ad illationem, nō oportet ꝙ tractetur hic hæc diuisio syll'i, & mora circa hoc ē supuacua: prout fecit Auic. Et totum hoc eēt,
B cum concessum fuerit hic esse aliquam spēm ꝓpositionum cōditionalium, quas impoſle sit reddi categoricas. Ac ēt, si concesserimus totū hoc, hæ propositiones essent omittendæ ob mirandum suum esse, & modicum ipsarum vsum in scientijs, ꝙ non sit aduertendum ad illas, hoc est, ad ꝓpositiones ignoti esse notæ coniunctionis, nā regulę traditę in hac arte sunt, quæ inueniuntur pro maiori parte, & quę sunt in oībus. Notum itaq; est ex hoc sermone, ꝙ illud quod fecerit Arist. ꝙ
C deuiauerit ab hac specie syllogismi & posuerit ipsum secundam speciē syll'i categorici, est opus illius cui cōstiterit eius dispō, non opus illius, q̄ cōsiderat, qđ est ī imaginationis initio, & primo suæ menti occurrit. Arist. vero pro maiori parte in suis libris vtitur in artibus conditionalibus propositionib⁹ categoricis, hoc autem notum est apud illū, cui constat de eius libris. Subticuerat vero hoc in lib. Priorum, ex quo vis vsus non est alia vis. Auicenna aūt deuenit in confusionem circa hoc capitulum: nam induxit in ipsum syllogismos p̄ter naturam, hoc est, q̄bus non vtitur humana cogitatio naturaliter, ꝓut vtitur ipsis categoricis, D
& sil'r hic vir numerat inter spēs cōditionalium coniunctarū quasdam propositiones p̄ter naturā, quas vocat althaphkias, i. cōnexas, prout dr̄ dum homo est, equ⁹ est, & ait ꝙ hę sint verę contingenter. Mirum aūt est de hoc viro, ꝙ repleat eius librū talibus propositionibus, cum confiteatur veritatem ipsarum esse contingēter, cum vbiq; ipse audiuerit, ꝙ id, quod contingenter est, sit infinitum: & ideo nulla artium cōsiderat illud. Et sic etiam prout puto nu E
merat inter propositiones contradictorias tales propositiones: ꝓut est oratio dicentis, aut homo ē, aut vacuum. Ostēsum itaq; est ex hoc sermone, ꝙ oīs syll's, & oīs oratio syllogistica sit aut conditionalis, aut categorica, vel cōposita ex vtrisq;, quæ contra potentia, seu ducens ad impossibile vocatur, prout ait Aris. in Priorib⁹ analyticis, & hoc est illud, cuius ostensionem intendebamus.

QVAESITVM VIII.

De Mistione Contingentis, & Necessarij. F

Hoc q̄sitū in quibusdā libris ī Paraphrasi Priorū īuenit ī vltimo mistionis cōtingentis & necessarij.

IAm est alicuius quærere & dicere, quomodo Aristo. dixit in syllogismis mistis, in quibus maior est negatiua absoluta, & minor affirmatiua contingens, qui sunt negatiui imperfecti in hac mixtione, quia illi concludunt duas conclusiones, quarum vna est negatiua cōtingens, & altera negatiua necessaria, aut quia illi concludunt cum negatiua contingenti negatiuam necessariam, & subticuit conclusionem absolutam: illi autem ali-

G quando concludunt eam, vt in demonstratione contradictorij quam facit Aris. in commonstrando, q cõcludatur negatiua necessaria, & cõtingens, enuntiat q cõcludatur absoluta, & vlr possibilem negatiuam æquiuoco nomine dico possibile, quod dr trib⁹ modis. Et quomodo dixit in syllogismis, in quibus maior est necessaria. & minor affirmatiua contingens, qui est imperfect⁹ in hac mistione, q concludant etiã duæ conclusiones, quarum vna est negatiua absoluta, & altera negatiua possibilis. & dixit q nõ H inueniatur in hac specie demonstratio, q cõcludatur negatiua necessaria, cũ iam ostensum sit de re illius, q concludat necessariam: Et demonstratio contradictorij, qua vsus est in ostendendo illum cõcludere ipsum possibilem, & negatiuam absolutã significat hui⁹ possibilitatem. Nũquid in hoc toto sit differentia inter affirmatiuas & negatiuas huius mistionis, quam vocauit imperfectã, & est in qua non sit maior possibilis, id enim, quod hinc intellexerũt Expositores, quorum tractatus venerũt ad nos, est, q combinationes I affirmatiuæ in his duabus specieb⁹ mistionis sint contra negatiuas, & q illarum affirmatiuæ concludant possibiles veras. Hoc autẽ quod dixerunt Expositores, est quod decernunt suæ simplices dictiones, aut q non sit hic differentia inter affirmatiuas & negatiuas omnium duarũ specierum, quæ concludunt conclusiones possibiles nominis æquiuocatione, prout videtur ex illo, quod decernit demonstratio contradictorij, quæ fit hic, & secundum videtur ex eo quod opinatur Alpharabius in sua expositione huius loci. Nos K autem dicimus nunc, q conclusio vniuersaliter aut fit ob causam vniuersalitatis, aut sit ob causam cõnexionis. Dico aũt vniuersalitatem q contineat dici de omni ipsam pmissam minorem, & illam ingredi sub pdicatione maioris termini de minori. Connexionem vero dico, q dici de omni obseruet esse medium terminum prædicatum affirmatiue de minori solum, absq; q cõtineat modum, hoc est, modum minoris præmissæ, sed continet suũ genus, quod est solum affirmatio & ei⁹ cõ L nexio perfecta, quæ est q ambæ pmissæ sint affirmatiuæ, & aliqua est imperfecta, quæ est q maior sit vniuersalis negatiua, & minor affirmatiua solum. Arist. autem, qñ cõsiderauit has mistas, inuenit ex illis, q̃ concludit secundum vniuersalitatẽ semper, & in omni materia, hoc est q maior eius præmissa contineat modum conclusionis, & enũciauit de his decisiuam enunciationem, q modus conclusionis sequatur præmissam maiorem, & hoc in mistione de inesse, & necessarij, & ĩ mistione possibilis cum necessariis, & de M inesse in illius specie pfecta, hoc est, quãdo maior sit possibilis, qm̃ vniuersalitas inuenitur in his cõbinationibus, vt notificatum est ex nostro sermone. Et dum considerauit speciem mistionis possibilis cũ necessaria, & de inesse & necessarij, in quibus minores præmissę sunt possibiles, inuenit illarum vniuersalitatem particularẽ, hoc est, in quibusdam materiis, & abiecit cõclusionẽ, q̃ fit in hac mistione, ob ipsam vniuersalitatem, & rediit ad exponendum conclusionẽ, quæ fit in his ob con-

A connexionem, ex quo illa est perseuerans. Significatum aūt suę pseuerantiæ est, ꝙ qn̄ auferet eius conclusio à syll'o, nō fit proinde syll's, & infertur ex illo contradictoriū, & operatio huius est in duabus speciebus connexionis simul, hoc est, pfecta, q̄ est spēs affirmatiua, & imperfecta, quæ est spēs negatiua, & cognoscet, quæ conclusionem sequatur vnam quanq; illarum ex parte connexionis, & quæ non sequat, & ꝙ affirmatiua hic sit contra negatiuam. & incępit, & notificauit de affirmatiua, quæ cōponitur ex præmissa maiori B absoluta, & minori possibili, ꝙ conclusio fm connexionem oporteat, ꝙ sit possibilis vera, & ꝙ impossibile sit aliter esse. Ex quo conclusio in hac specie est ex parte connexionis. Hoc aūt fit ostendendo, ꝙ qn̄ poneremus conclusionem syll'i huius negatiuam necessariam vl'em, ꝙ eueniret ex hoc inconueniens, qn̄ est falsa negatiua vl'is necessaria, potest esse ꝙ sit verax affirmatiua possibilis vl'is, & affirmatiua absoluta & necessaria, & omiserat absolutā, quia ipsa fit fm vniuersalitatē, & cecidit C necessaria, quia connexio est perfecta, & non est in duabus præmissis modus necessarij, & relinquitur ꝙ sit possibilis vera. Nec conuenit intelligere hunc locum vl'em, prout decernit id quod apparet ex eius demōstratione, ex quo qn̄ accepit contradictorium conclusionis possibilis, & est ipsa impossibilis, & inferet inde necessaria negatiua, & cōmonstratur falsitas negatiuæ. Qn̄ autem commōstrata est falsitas negatiuæ, mendax est illa, ex qua infert negatiua necessaria, quæ est impossibilis, qn̄ autem est mendax ipsa, impossibilis, fit vera possibilis vl'is; & fiet fm hoc cōclusio possibilis fm nominis æquiuocationem. Hic eīn cōtextus totus est falsus, qn̄ fuerit A prædicatum de toto B absolute, & B prædicatum de toto C possibiliter, dico ꝙ impol'e est, ꝙ prædicetur A de toto C necessario, quia si fuerit in hac prędicatione vl'itas: sicq; A est in C ex necessaria, & absoluta simul. Hoc āt est repugnans, quia absoluta est naturæ ipsius necessariæ, prout cōmōstratum est. Si autem non esset sic absq; re connexionis, euidens est ēt ꝙ A insit ipsi C possibiliter, quia qn̄ A inest toti B in actu, & B toti C possibiliter, A necessario inest toti C possibiliter nō necessario: illud. n. inest C mediante inesse B toti ei, B autem inest ei possibiliter. sicq; A necessario inest possibiliter, qm̄ si inesset necessario ipsi C ex parte communitatis cum B, sequeret ꝙ B inesset necessario ipsi C. Iam autem positum erat ei possibiliter, hoc aūt ē repugnās. Et similiter ostendemus, ꝙ non cōcludat ob connexionem absolutā. quia conclusio semper, quæ fit fm connexionem ipsius perfecti, sequit viliorem duarum pręmissarum, qa ex quo proportio, quæ est inter terminum medium & minorem, est proportio totius ad partem, manifestum est, ꝙ, qn̄ prædicat res de toto prædicatione differenti à modo prædicationis totius de ipsa parte, si hęc prædicatio fuerit imperfectior fm modum, q̄ prædicatio totius de ipsa parte, ꝙ illud prædicatur de parte modo, quo prædicatur de toto. Si autem prædicatio totius de ipsa parte fuerit imperfectior fm modum, q̄ prædicatio illius rei de toto, hæc res prædicatur de parte, prædicatio-

 ne

G ne totius de ipsa parte. Et hoc est quod visum est Eudemo, & Theophrasto vetustioribus Peripateticis de eo ꝙ conclusio semper sit in mistis consequens viliorem duarũ ꝑmissarum. Id aũt, quod dixerunt, est verum in conclusione, q̃ fit ſm connexionem, dico, ipsum perfectũ, non quæ est ſm vniuersalitatem: & hoc est, quod latuit illos viros. Iam itaq; ostensum est ex hoc, ꝙ hæc mistio non concludat omnino conclusionem necessariam, neq; absolutã ex parte connexionis, quam Arist. intendebat explicare, postquam hæc
H fuit particularis, & in quibusdã materijs, ac si esset ſm aliquam spẽm accidentis, ex quo hæc est ob vniuersalitatem. Vniuersalitas autẽ est res, quæ accidit huic combinationi, & taliter, ꝙ in mistione, q̃ fit ex maiori necessaria affirmatiua, & ex minori possibili affirmatiua, ꝙ conclusio fiet ẽt ob cõnexionem possibilis vera, dico, in hac specie demonstrationis contradictorij, & omisit necessariam, quia est per accidens in hac cõbinatione. Absoluta vero, non est possibile ꝙ inueniatᷣ in illa, ex quo non inuenitur ſm vnum duorum
I modorũ præmissarum, & cõnexionis perfectæ. Id ergo, quod intellexerunt Expositores Peripatetici de eo, ꝙ conclusio in his mistis sit possibilis vera, est verum. Veruntñ de syllis negatiuis huius spẽi mistionis & illi sunt, quorum connexio est imperfecta, qa maior est negatiua: negatiua autem est disiunctio connexionis. Arist. etiam considerauit modos suarum conclusionum ob connexionem, non ob vniuersalitatem, ex quo est accidens in hac spẽ mistioni, aliqñ erit possibilis vera,

hoc est, negatiua, & aliquãdo fit ne- K
cessaria negatiua: quando eñ ostendit, ꝙ, quando posita fuerit conclusio huius figuræ affirmatiua particularis necessaria, accidet hinc mendacium. Quando autem fit mẽdax affirmatiua particularis necessaria, possibile est ꝙ sit verax negatiua necessaria. Et possibile est ꝙ sit verax negatiua possibilis, & negatiua absoluta, & hęc quidem est res, quę accidit huic combinationi ob defectũ connexionis, hoc est, ꝙ concludat modum, qui non sit de modis duarum præmissarum acceptarum in
illa, quoniam non est impossibile ꝙ L
inueniatur vna res negata ex duabus rebus, quarum vna est necessario, & altera absolute, & vna duarũ rerum inest alteri possibiliter, quãdo in illis nõ inueniť vniuersalitas, vt ꝙ sit A non inuentum ipsi C necessario, & ipsi B absolute, & B ipsi C possibiliter. Et subiecit hic negatiuam absolutam, quia ipsa infertur ex vniuersalitate. De mistione vero quæ fit ex negatiua maiori necessaria, & affirmatiua possibili, est res in ea ſm connexionem, ꝙ concludat negatiuam absolutam, & negatiuã possibilem, quia ostendit, ꝙ quan-
do posita fuerit in hac figura affir- M
matiua particularis necessaria, sequitur ex illa inconueniens, & ostendit ꝙ quando mendax fuerit particularis affirmatiua necessaria, ꝙ possibile sit, ꝙ sit verax negatiua absoluta, & negatiua poſsis, & negatiua necessaria, nisi ꝙ ipse omisit negatiuã necessariam, ex quo concludit vľem, & ipsa est particularis. Et ideo dixit ꝙ non inueniatur syllogismus, quo ostendatur in hac combinatione cõcludens negatiuã necessariam, hoc est

A est, semper, prout ostenderetur esse negatiuæ possibilis semper, quando inferretur vniuersalitas semp, hoc est, in specie perfecta huius mistionis. Et non est significatum huius ostensionis, quam fecit Arist. ex eo ꝙ quando fit mendax affirmatiua particularis necessaria, fit verax negatiua possibilis, hoc enim non est verax. Iam autẽ explicuit hoc Arist. quando scrutatus est hic conuersionem negatiuæ propriæ, & decreuit concludentem ob connexionẽ imperfectam, ꝙ concludat duas cõclusiones, quarum vna est secundum imperfectiorem duarum præmissarum, & altera extrinseca, hoc est, ha
B bens modum, qui non conuenit alteri duorum modorum præmissarum assumptarum in syllogismo. Adeptio autem modorum harum conclusionum secundum opinionem Arist. est, quia nõ euadit combinatio, cum inueniatur in ea dispositio vniuersalitatis semper, aut non inueniatur in ea semper: si inueniatᷣ semper, modus conclusionis sequitᷣ modum maioris præmissæ, & hoc semper: si autẽ nõ inueniatur in illa dispositio vniuersalitatis semper, sed inuenitur in ea dispõ connexionis, dispõ itaq; conclusionis sequi
C tur apud eum iudicium connexionis, non iudicium vniuersalitatis. Si autem connexio fuerit semper: modus conclusionis, sequitur modum imperfectioris duarũ præmissarum. Si autem fuerit imperfecta, aliquãdo modus conclusionis cõuenit modo imperfectioris duarum præmissarum syllogismi, & aliquando fit extrinseca, hoc est, non conueniens fm suum modum alterutri duorũ modorum duarum præmissarum syllⁱ. Sic itaq; expedit ꝙ intelligatur D significatum Arist. de his conclusionibus. Et puto, ꝙ hæc inquisitio expositionis latuerit oẽs præter Alexandrum, quia nõ peruenerunt ad nos eius tractatus de his rebus: at ille vir est magnæ excellentiæ & grãdis nimium. Themistium vero inuenimus ꝙ eum latuerit hæc sentẽtia, sicut latuit vetustiores Peripateticos. Et similiter verisimile est ꝙ hæc res latuerit Alpharabium. hoc autẽ notum est ex eius expositione huius loci. Et ꝗ̃ mirifica fuit dispõ huius viri, & ꝗ̃ fortis fuit differẽtia suæ formationis à reliquis formatis E humanis, adeo ꝙ sit, ac si ipse sit quẽ eduxit diuina prouidentia ad instituendum nos hominum vniuersitatem supra inuentionem vltimę perfectionis speciei humanæ sensatæ, & signatæ, inquantũ est homo: & ideo vetustiores eum appellabãt diuinum. Nos autem in nostra expositione horum locorum in exactis produximus eloquiũ, fm ꝙ largitur ĩtellectus sui dicti primo aspectu, & est id, quod coaptauimus illi, ꝙ inuenitur modus soluẽdi dubia cadentia in illud, quousq; euidẽs fuit nobis de illo hic tractatus. Qui autem voluerit permutare textum, ne F eueniat ei ambiguitas, faciat, vt lubet. Si autem Deus ꝓrogauerit nostram vitam, declarabimus hunc locum ex suis verbis ad literam, quia vt puto hic locus non est expositus perfecta expositione, dico combinationem possibilis in secunda figura. Gaudeat scriptor, & lætetur lector in seculum ad Dei laudem. Amen.

AVERROIS CORDVBENSIS
IX. QVÆSITA DEMONSTRATIVA IN LIBROS POSTERIORVM ANALYTICORVM ARISTO.

Suo ordini restituta.

Aduertas, mi lector, omnibus ijs nouem Quæsitis Demonstratiuis, addita esse nunc primum Argumenta Bernardini Tomitani, ex eius ordinarijs lectionibus excerpta, quæ in eiusdem libello seorsum edito, inspicere poteris, ac ex eis vberē Peripateticæ doctrinæ fructum percipere.

H

QVÆSITVM PRIMVM.

De triplici genere diffinitionum in ordine ad demonstrationem.

Argumentum Tomitani in Primum quæsitum de Triplici genere definitionū in ordine ad Demonstrationem, vide in eius libello.

It Philosophus, quòd diffinitionum quædam sit conclusio demōstrationis, prout ait, & quædam sit principium de- I monstrationis, & quędam sit demōstratio positione differens, & significatum dicti Aristot. est ꝙ diffinitio educat ex ipsa demonstratione, aut ipsam largiatur ipsa demonstratio. Dicimus itaque, ꝙ Abunazar velit, ꝙ vni diffinito accidant duæ diffinitiones, quarum vtraq; sit imperfecta, & illarum aggregatū sit diffinitio perfecta, & per demonstrationem ostenditur vna duarum diffinitionum de ipso diffinito ꝑ inesse alterius eidem, prout ostēdimus de eclipsi Lunæ, ꝙ sit defectus luminis L Solis ab ea ratione interstitij terræ inter ipsam & Solem: nā vtrūq; horum est diffinitio eclipsis, sed est diffinitio imperfecta, & suū aggregatum est diffinitio perfecta. Tales itaque demonstrationes opinatus est Abunazar de Aristot. ꝙ aggregent tres spēs diffinitionum. Per hoc aūt inspice contrarium suæ opinionis: nā diffinitio aggregata ex his duabus diffinitionibus imperfectis est demonstratio differens positione, quarum altera est conclusio demōstrationis, & altera est principium M demr̄ationis: & ſm hanc expositionem fit responsio pro Arist. ꝙ dum dicit, ꝙ diffinitio non demōstretur, intenderit diffinitionem ꝑfectā, nō imperfectam, sed dum cōsideratur hoc, videtur ꝙ sit responsio insufficiens: nā quod sequitur inde ad diffinitionem ꝑfectā sequitur ad diffinitionem imperfectā. Et ideo inuenimus Abunazar, ꝙ suscipiat semitam Hippocratis quatenus inferat diffinitionē per demōstrationem. Sed respondit ad hoc, ex eo ꝙ nō sit vni-

A vniuersalis: hoc est, ꝙ impoſe sit, ꝙ ostendatur per demſrationem de ipso diffinito, siue fuerit perfecta, siue imperfecta. Hoc itaque notum est, dum procedimus circa hæc, prout processit Arist. Dicimusq; ꝙ notum sit, ꝙ sylli non largiantur maius extremum inesse minori, qua sit eius diffinitio, sed qñ condonaremus ipsum prædicari de illo in eo qđ quid est, & cōplicatur ſm diffinitionem. Notum aũt est, ꝙ sylls nō largiatur hoc per se, nisi quatenus eius sit, ꝙ medius terminus sit prædicatus de minori in eo, quod quid est, & conB uertatur secũ: hoc est, ex parte qua est eius diffinitio. Hoc aũt sic existēte non euadit vtraq; harũ: hoc est, illius q̄ est principium demonstrationis, & illius, q̄ est conclusio demonstrationis, quin sit diffinitio ꝑfecta, si concesserimus esse vnius rei plusquam vnam diffinitionē ꝑfectã, aut vtraq; ipsarum fit diffinitio imperfecta, & aggregatũ ex ipsis sit diffinitio ꝑfecta, aut vna ipsarũ sit imperfecta & altera perfecta, & hoc fit ſm duas spēs, aut ꝙ ꝑfecta sit principiũ demſrationis, & imperfecta sit cōclusio demſrationis, vel econuerso. Et C cum ꝓcesserimus oĩbus his modis ordinauit Arist. exempla harũ rerũ, ex quo ipse denuo ipsas fecit, videt̃ quòd ipsarũ aggregatũ sit impossibile: nam si vnius rei sint duæ diffinitiones ꝑfectæ, & sumat̃ vna illarũ duarum ad ostensionem alterius, iã commisissemus prologum, idest petijssemus principiũ, prout ait Arist. nã diffinitio largitur distincte id, qđ nomē largitur confuse. Hoc aũt sic existente, vtraque duarũ diffinitionum largitur significationem noĩs alterius: & dũ vsi fuerimus vno ad ostensionem alterius, esset ac si vsi D essemus duobus noĩbus synonymis, vno ad expositionem alterius, nam oportet ꝙ diffinitiones, q̄ sunt ſm significationem vnius noĩs sint synonymæ, prout noĩa q̄ significãt vnam rem sunt synonyma. Et si quispiam diceret, quòd hæ duæ diffinitiones, q̄ sunt huius conditionis, non significent rem diffinitam ex vna parte, sic verum esset ſm hunc modum, ꝙ dicat̃ ꝙ sint duæ diffinitiones vnius eiusdem rei, q̄ non sint synonymæ, ꝓut cōsuetum est, vt dicatur de diffinitione hoĩs, ꝙ sit aĩal rationale, E & quòd sit aĩal gressibile bipes, sed dum vna talium diffinitionũ ostēditur per alteram, non fit prologus, id est petitio principij: & si ambę significãt vnam essentiam, illud est ex duabus differentibus partibus: notũ itaq; ēt est, quòd hæc demonstratio deficiat ab inferendo diffinitionem ſm se, vt eius extremum prædicetur de medio in eo quod quid est: & notum est, ꝙ tales definitiones nō prędicentur de se inuicem in eo quod quid est, vt largiat̃ eius quiditatē: nam impoſe est, ꝙ progressibile bipes prędicet̃ de rationali, sed verisimilius est, ꝙ sit prædicatio per accidens, nisi altera ipsarum sit prior altera: hoc est, aliqua suarum causarum. Re aũt sic existente, notũ est, quòd tales diffinitiones non ostendantur per demonstrationem vnius per alterã, inquantum sunt diffinitiones: hoc est, quòd sylls compositus ex eis largiatur diffinitionē ſm se: per hoc idem ostenditur ꝙ non conueniat ostendi demonstratiue vnam diffinitionũ imperfectarum per alterã, quarum neutra notificat essentiã alterius, sed notificet essentiam

G tiam ipsius diffiniti, & sic accidit, si altera duarũ diffinitionũ fuerit imperfecta, & altera perfecta. Ostẽsum itaq; est ex hoc sermone, ꝙ diffinitio non possit ostendi per demonstrationem: hoc est, ꝙ sit conclusio demõstrationis inquantũ est demõstratio. Hoc aũt sic existente, significatum dicti Aristo. est, ꝙ diffinitio educatur ex demonstratione, & ꝙ, si quæsitum largiaẛ quæsitũ qđ qd est, nõ est ꝙ diffinitio inferaẛ ex demonstratione primo & per se, sed huius significatum sit, ꝙ demõratio largiatur esse rei, ꝑut largitur suam
H causam & suum esse simul, & ꝙ inferat diffinitionem, dum diffinitio non fuerit primũ quæsitum in illatione, sed q̃sitũ sit inter esse rei, cuius est diffinitio mediante illius diffinitione, & ꝑ hoc sit diffinitio non per se nota, prout postea dicam. Demõstratio vero, q̃ largiẛ esse rei & eius diffinitionem, est demõstratio simpl̃r, q̃ largiẛ eẽ rei eiusq; cãm simul, dum contigerit, ꝙ causa sit tota diffinitio, nõ ipsius aliqua pars, & hoc in quæsito composito, & simplici. In quæsito quidẽ composito cõtin-
I git duobus modis, quorũ vnus est, ꝙ medius terminus, qui est ipsa diffinitio, notificet esse rei per se de ipso subiecto. Secundus aũt est, ꝙ rei sint duæ diffinitiones imperfectæ, & oñdetur vna earum per alteram: hoc est, ꝙ per vnam oñdetur, i. inferetur eẽ rei, eiusq; diffinitio simul. In simplici vero fit hoc solum hoc modo: hoc est, ꝙ sint duæ diffinitiones hmõi, quarum primam opinaẛ Arist. ꝙ sit demonstratio positione differens: secunda aũt & tertia est, ꝙ simul differant positione, & sit vna duarum diffinitionũ eius ad modũ

conclusionis demr̃onis, & altera ad modum principij demr̃onis. Exemplum aũt primæ speciei harũ demõstrationũ, q̃ largiẛ diffinitionẽ, quæ ipsa est demr̃atio sola positione differens, est apud nos, gratia exempli, vt si esset eclipsis Lunæ ignota ẛm esse, & ostenderemus ipsam inesse Lunæ per duas propositiones nobis notas, quarum vna esset, ꝙ id, quod significat nomẽ eclipsis, sit defectus luminis in Luna. Secunda aũt esset, ꝙ defectus luminis insit Lunæ: & ex hoc inferretur nobis esse eclipsis, eiusq; diffinitio simul: & hoc est, ꝑut euenit rebus ignoti esse, quarum esse, & cã simul oñditur per demr̃ationẽ simpl̃r. Notum aũt est, ꝙ hæc demr̃atio largiatur diffinitionẽ per se ex parte, q̃ dicimus, ꝙ demr̃ones simpl̃r largiantur cãs per se: & hoc quidẽ contingit, dum res est ignoti esse. Dum vero res est noti esse, & q̃ritur eius diffinitio solũ, nõ coaptatur ei demr̃atio, q̃ illã largiatur per se, prout præmissum est. Hoc autem est è conuerso dispõnis ipsius demõstrationis: hoc est, ꝙ iam possibile sit, ꝙ res sit noti eẽ, & demr̃atio largiatur eius cãm, & illa est, q̃ nuncupaẛ demonstratio ꝑꝑ quid: nam ẛm hoc exemplum eclipsis sunt duę diffinitiones imperfectæ, quarum vna est noti esse de ipsa Luna nota conueniens nomini ipsius eclipsis: & secunda est nota conueniens nomini ipsius eclipsis ignoti esse de ipsa Luna, sed noti esse de altera diffinitione, & concludemus ignotam ẛm eẽ de ipsa Luna per notam secundum esse de ipsa, deinde inferemus ꝑ aggregatum ex illis esse eclipsis de ipsa Luna: nam accidit huic demonstrationi, quòd in ea vna diffinitio sit

A sit principium demſonis, & altera conclusio demſonis, & definitio, q̃ est ipsum aggregatū ex duabus definitionibus, est demſo positione differens. Si autē res q̃sita esset noti esse, nō verificaret nobis hoc opus. v. g. ꝙ quæramus nunquid eclipsis insit ipsi Lunæ, & esset apud nos nota cōis cōceptio nominis eclipsis, ꝙ sit ob priuationē luminis in Luna: & sit etiā nota apud nos cōis conceptio, ꝙ sit ob interstitiū terræ inter ipsam & inter Solem, & ostendetur primo esse defectus luminis in ea ꝑ esse interstitij terræ inter ipsam, & B inter Solem, deinde aggregatum ex summa duarū rerum ostendet esse ipsius eclipsis: & fit in prima demſone, ꝙ prima definitio sit conditionis principij demſonis, & scđa est conclusio demſonis, & aggregatū ex illis demſo positione differens, ꝙ si eclipsis esset noti eē, nihil ex his verificaret, nisi poſe sit, vt inferat definitio per definitionē simplicē. Hoc itaq; ē, qđ latuit Abunazar, & alios, & credidit, ꝙ Arist. iam destruxisset suū sermonē, & penitus deuiauit ab expositione sui sermonis circa hanc C rē: tū, quia opinatus ē aliā opinionē, tū, quia exposuit suum sermonē aliter, q̃ sit manifestum eius: & de hoc manifeste exemplificauit, dum quærimus esse rei simplex, prout q̃rimus, an natura sit? & supponimus, ꝙ nomē naturæ significet, ꝙ ipsa sit principiū, quo mouentur, & quiescunt corpora ex se, & supponimus ēt, ꝙ nomina ēt conueniant, qua ipsa sit, qua corpora sunt, & supponimus, ꝙ hoc dictum sit notum ſm esse de ipsis corporibus, & ſm est ignoti esse de ipsis corporibus noti esse de hac definitione: & proinde componitur sic ipsa demſo. corpora sunt, quibus insunt q̃dā res qui- D bus sunt, & illa, q̃bus corpora sunt, ipsa sunt principium, quo ipsa mouentur & quiescunt: & concluditur nobis hinc, ꝙ corporibus sit principium, quo corpora mouent̃ & quiescunt: & hæc quidē est prima expositio nominis ipsius naturæ. Prima itaque definitio huius demſonis est conditionis principij demſonis: & scđa conclusionis demſonis, & tota integraliter est demſratio positione differens, q̃ largitur naturæ definitionem & esse: hoc est, ꝙ natura sit principiū, quo mouent̃ corpora ꝑmanentibus ipsius corporibus per E illud. Ostensum itaq; est ex hoc sermone, qūo possimus dicere, ꝙ demſo inferat definitionē, & quomodo non cōtingat hoc dici, & quæ sit cuius hoc sit semper: hoc est, demōstratio simplex, quæ largitur definitionem, & concludit definitionem definitionis: hoc est, in ipsis cōpositis: & iam euenerunt illi ambæ res, hoc est, ꝙ largiatur definitionē & inferat definitionem, in simplici vero q̃sito largitur definitionem, & infert semper: & hoc fit dū ipsum mediū F inest ꝑ se q̃sito in sua definitione, nō res accidentales. Et illud est significatū sermonis Arist. ꝙ signa nō largiantur definitiones, licet iam acciderit, ꝙ inferant definitionem in rebus ignotis ſm esse, sed illa non est definitio per se, prout nō largiuntur ipsam cām, cum iam inferat ipsam cām, s. ipsum signum. Totum autem hoc euenit in demſonibus simpliciter, quarum medius terminus est causa maioris: secundū hoc itaque expedit, ꝙ intelligatur sermo Aristotelis in 2. Libro Posteriorum de

G de potestate definitionum, & demõstrationum, & de suis cõitatibus in his, quæ largiuntur, de quibus omnibus laudetur Deus.

QVAESITVM II.

De Medio demonstrationis, an sit causa maioris extremi.

Argumentum Tomitani in quæsitum de Medio demonstrationis, inquire in eiusdem libello.

1. Post. tex. cõ. 11 IAm dubitaret quispiam de eo, quod ait Arist. & instituit conditionem demonstrationũ simpliciter, ꝙ ipsarum medium sit causa maioris: hoc est, eius definitio, & ait ꝙ demonstrationes, q̃ largiunť eẽ rei, & causam sui esse ꝑ se, sint huius cõditionis. Nam Abunazar ait in suo libro, ꝙ necessario oporteat causas, q̃ sumunť medij termini in demõstrationibus, vt oẽs sint definitiões, aut partes definitionum amborum extremorum, vel vnius ipsorũ, aut alicuius, quod est aliquo modo cõe ambobus, & hoc decernit, ꝙ demõstrationes simplices apud ipsam sint trium specierũ: demr̃atio, cuius medius terminus sit causa amborũ extremorum, & demr̃atio, cuius medius sit causa solum maioris extremi, & demr̃atio, cuius medius sit cã minoris solum. Auic. vero ait, ꝙ demonstrationes simplices sint duarũ specierum, q̃dam spẽs est, cuius terminus medius est causa essendi maius in minori, & causatus à maiori non causa illius, prout dicimus, homo est rõnalis, & rationale est aĩal. Rationale itaq; non est causa aĩalis simplr̃, sed causa inessendi aĩal ipsi homini. Sermones aũt duorum virorum circa hanc rem sunt affines ẜm significatum. Nam si demõstratio largiatur causam, & esse, & eius medius terminus est solũ causa minoris, accidit, ꝙ sit posterior maiori: prout dicimus, oĩs homo est rõnalis, & oẽ rationale est aĩal: & oĩs homo est aĩal, & oẽ animal est corpus nutribile: aĩalitas itaq; est causa inessendi nutribile ipsi homini, & nõ est causa essendi simplr̃ ipsum nutribile, immo nutribilitas est q̃dam causarum ipsius aĩalitatis: nisi ipse Auicenna velit, ꝙ inueniaƞť q̃dam demonstrationes causę & esse; quarum medius terminus sit causa inessendi maius minori, cum ille sit posterior illis ẜm esse, prout putatur de ipso. Vr̃ aũt, ꝙ hæc sit demõstratio causæ per accidens: hoc aũt euidentius est ex eo, quod postea dicit circa cõditiones demonstrationum simplicium, & conditiones essendi causas assumptas in illis, & connexũ est eis cum hoc, ꝙ perficianť his rebus, ex quo inest illis, & reliquis humanis bonis, vt perueniant ad causam propter quam, & tales res sunt de suis conditionibus. Nos autẽ dicimus, si vera scientia sit, vt ait Arist. ꝙ res cognoscatur per eius cãm per se, qua ipsa est, non per causam accidentalem, oportet necessario, ꝙ causa essendi ipsam rem per se sit causa ipsiusmet rei, ex quo res est ꝑ se per eius causas per se, siue res sit ex his, q̃ sunt in subiecto, siue sine subiecto. Re autem sic existente, oportet, ꝙ sit causa essendi maius extremũ in minori per se primo. Hoc autem fit, dum maius extremum ꝑdicatur de minori prædicatione de omni, & similiter terminus medius de maiori, & minori: & ideo quod ait Arist. ꝙ expediat, ꝙ quæsita sint vl̃ia, & cãæ sint

A sint vl'es, intendit, ꝙ prædicatum ipsarũ affirmetur de subiecto, aut negetur ab eo, inquantũ est: & illa est ꝑdicatio æqualis conuertibilis, prout infra ostendetur. exempli gratia, quia quæsitum vl'e est quo quærit', nunquid oẽ animatum sit animal: non vl'e aũt est quo quæritur, nunquid hõ sit animal, nam animatũ, inquantũ est animatũ, est animal, sed non inquantũ est homo est animal: nam si ita esset, oẽ animal esset homo, igitur non ostendit' in quæsitis vniuersalibus cã inessendi prædicatum ipsi subiecto, nã esse prædi- B catum in subiecto est per se: hoc est, inquantum illud est: ex quo aũt inesse prędicati illorũ ipsi subiecto est per se, oportet necessario, ꝙ causa inessendi ipsum ipsi subiecto sit causa sui secundũ se: nam res, q̃ est causa inessendi rem per se, est causa sui ipsius f'm se, ꝑut aliquis diceret, quare animatũ est animal? & dr̃, quia est sensitiuum. Sensus itaque est causa animalis, & causa ipsum essendi animatum. Quorum vero inesse prædicati ipsi subiecto est per accidens: hoc est, non prædicatur de illo in- C quantum ipsum est, nihil prohibet quin causa inessendi eius prædicatũ non sit causa prædicati f'm se, prout est de interrogante, nunquid homo sit animal, & ostẽditur, ꝙ sit animal, quia est rationalis, inesse hic nõ est per se, neq; ipsa causa. Re autem sic existente, & harum demõstrationũ causis existẽtibus accidẽtalibus, illæ non largiuntur veram scientiã, quę quæritur per demr̃ationem, quę est scientia, quæ habetur per cãm ꝑ se: Illud aũt, quod non largitur sciam demr̃onis, non est demr̃atio, quales sunt hi syll'i: hoc est, qui largiuntur causas accidentales, & esse accidentale, qui putantur, ꝙ sint demr̃ones, & D non sunt demr̃ones, & non sunt nisi syll'i veridici non per se. Intendo autem hic per non per se, qui non sunt per se ꝑ rem de omni, nam per se dr̃ vl'r & proprie, id aũt, quod vl'r dicitur, est spẽs ipsius per se, quæ describitur in Libro Poste. dum dicitur, ꝙ spẽs ipsius per se sint duæ. Proprie aũt dictum est, quod est de prædicatis per se, quę coęquantur subiecto: hoc est, quæ prædicantur de ipso in quantum ipsum est, & illud est, qđ Aristoteles appellat nomine primi E prædicati, quod instituit cõditionẽ prædicationis de omni, quę instituitur conditio præmissæ demr̃onum, prout infra perscrutabimur f'm eius definitionẽ: ex quo autẽ latuit illos viros res, quam instituit cõditionũ demr̃onum, ex quo est ipsarũ prædicatio de omni, & de quibus instituit illam conditionem, ideo latuit eos hoc de demr̃one simpliciter. Iã itaque ostẽsum est ex hoc sermone, ꝙ necessario oporteat, ꝙ causæ mediæ demr̃onum simpliciter sint de causis maioris termini, ex quo demonstrationes simpl'r largiunt' esse F per se per causam per se, & tales sunt causæ, quas dicit Aristoteles, ꝙ sint vnæ, & ꝙ impol'e sit, ꝙ vnius rei sint duæ causæ huius conditionis: nam si illius essent plures, q̃ vna causa, auferretur, ꝙ proportio rerum ad suas causas sit necessaria, & partes definitionum non inessent necessariò ipsi definito, & oporteret quòd spẽs esset ex pluribus, q̃ ab vna causa f'm speciem: hoc est, ꝙ impol'e sit, ꝙ fiat ex plusq̃ vna materia, nec ex plusquã vno agente, aliter esse specierum ex suis causis non esset necessariũ: totũ autem

G autem hoc est cõtra id, quod est p se notũ, & contra principia supposita in hac arte: quibusdam aũt viris, ex quo deuiauerunt ex conditionibus pdicationis de omni, quam tradidit Aristoteles in quæsitis demõstratiuis, & pmissis demonstratiuis, euenit hic error & pcipue Abunazari. ipse enim deuius est ab hoc sermone, & pcessit in demronibus quodã pcessu, quo putauit cõplere numerum specierum vltimarũ demronũ simplr, absq; q instituat eis hanc cõditionẽ, & defatigauit viros nostræ ætatis in quibusdam artibus, absque H profectu aliquo, adeo, q ipsi cõstruxerunt longas editiones circa suum Librum de Demonstratione, quæ sunt nimis multiplices, q̃ sit suus liber: totum autem hoc est error, & superuacuum p hac arte, prout postea Deo iubente ostendemus.

QVAESITVM III.

De conditionibus præmissarum demonstrationis.

Argumentum Tomitani in quæsitum de conditionibus præmissarum Demonstrationis, require in eiusdem libello.

I ARistoteles instituit præmissas demonstrationum & inter cęteras conditiones ponit has adiectas conditiones, q sint necessariæ & per se & primæ, & hoc, idest, institui his tribus, ipse nominat pręedicationem de omni. Expedit autem perscrutari hic quid intelligat per prædicationem primam. Et nunquid hæc conditio communis sit omnibus speciebus demonstrationis simplr, aut non sit cõis, & nunquid etiã sit cõis cõclusioni, & præmissis, necne? & si sit communis omnibus his, quę sit causa, qua instituatur conditio cuiusq; demonstrationis in particulari, & quæ sit causa, qua ponatur cõditio quarundam demõstrationũ. K

Dicimus itaq;, q id, quod reperimus circa hæc apud Abunazar Alpharabium in Libris de Demõstratione sit, q iã exposuerit prædicatũ primum, q sit illud, quod non prædicatur de genere sui subiecti, & fm hoc genus eius est prædicatum primum, & similiter accidentia, in quorum definitionibus est genus ipsius subiecti: & fm hanc opinionem, expediẽs esset apud ipsum omnia hæc sumi prædicata præmissarũ demonstrationũ, hoc est, & genera, & accidentia cõia, prout expedit & definitionib' & differẽtijs, & pprijs. Et sic decet apud ipsum sumi ipsa prima. L

Themistius vero, inuenimus q iam exposuerit primũ in hoc loco, ex eo q prædicetur de re sine medio, & est apud ipsum, ac si esset connexum illi, quod dicitur in conditionibus præmissarũ primarum q sint prædicatæ sine medio, & fm hoc nõ potest esse verum inesse hoc significatum primitatis ipsi conclusioni. præterea inuenimus ipsum recipere acceptionẽ generis in præmissis demonstrationum, & ait, q qui nõ reciperet hoc, nõ esset apud ipsum demonstratio, nisi p definitiones solũ, & abnegat ipse hanc rem primitatis esse cõclusionis, ex quo fit p mediũ, & retulit de Alexandro, q per significatũ primitatis cõclusionis intellexerit, q sit primum illud, quod ostẽsum fuerit ex præmissis primis. M

Nos autem dicimus, q primum, quod Aristo. instituit conditionem pdicationis, oporteat esse rem quandam præter perseitatem, quam præacceperat in suo libro, quod est quid

per

A per se notum. Si aũt primum esset ſm quod ait Abunazar, ꝙ sit illud quod nõ prædicatur de genere subiecti, quod prius instituerat conditionem præmissarum demonstrationum, ꝙ sit prędicatum intellectũ ex assumpto hic acceptione prima, hoc est proxima, tunc non esset dr̃ia inter per se & primum, nam definitiones & genera, & dr̃ia sunt prædicata prima. Et similiter propria & accidentia, in quorũ definitionib⁹ accipitur genus subiecti proximi. Si autem intelligeretur per nomen primi
B & non primi proximum & remotũ sit duarum specierum, aut remotum quod trãsgreditur genus, de quo speculať, aut remotũ, quod nõ trãsgreditur illud. Sicq; si intelligeretur de illo remotũ, quod trãsgrediť illud, primum esset res quę redderetur ꝓpria quibusdã quæ sunt per se, sed oporteret ꝙ ſm hanc cõsideratione͂ causæ remotæ numerarentur in his quæ sunt ꝑ se, & silr̃ ẽt accidentia, in quorum definitione inuenitur genus subiecti. Et sic artes essent permistæ, quam rem renuit ẽt Arist. & oẽs eius expositores. Si aũt per remotũ
C intelligeretur quod non transgreditur ipsum genus, quod videtur esse de mente Aristo. certe est dr̃ia inter primum & per se. Sed nihil proficeret instituere hanc primitatem conditionem, quia omne prædicatum prędicať de subiecto, quod est vniuersalius eo, siue prædicetur de suo genere, aut non prædicetur de illo in eo quod quid est, quæcunq; aũt res quæ nõ prædicatur de aliquo in eo quod est, illa prædicatur de illo ſm aliquam speciem accidentis, nã accidens dicitur cõiter & proprie, & ſm prius & posterius, sicut & per se dicitur communiter & proprie, & D
secundum prius & posterius. Id autem, quod cõiter dicitur, est, quod prius definitum est. Illud aũt quod dicitur proprie est quod primũ cognominatur. Re aũt ita se habente, primum quod intendebat Aristo. non est primũ quod intendit Abunazar, sed primum quod dicit Abunazar, aut est annexum ei quod est ꝑ se, aut est de genere eius quod est per se communiter dictũ, quod definiuerat Arist. quod est, qñ prædicatum inest subiecto, quod nõ transgreditur genus artis, nam quicquid
prædicať de aliqua re, ex quo prædicatur de suo genere, illa est ꝓdicatio per accidens ſm rem propriam ſm mentem Arist. & non est prædicatũ de illa per se ſm rem propriam. nã prædicatio trium angulorum duobus rectis de gradato est apud ipsũ prædicatio per accñs ſm rem propriam, & est per se ſm rem cõem: & similiter prædicatio æquidistantiæ de duabus lineis, super quas dum cadit aliqua linea constituit vtrunque angulum existente͂ ex vna parte rectum. Arist. aũt iam ostẽdit de hoc E
ꝙ nõ sit primum, sed ſm sententiã Abunazar esset primum. Hoc auté peculiare est in suo Libro. Sed si diceremus, ꝙ per primũ intendat hic illud quod prædicatur sine medio, certe hoc verum esset de ipsis præmissis. nam quæstio, in qua diciť, ꝙ gradati anguli sint æquales duobus rectis, non est prima, & dum fuerit conclusio, est accidentalis ſm significatum proprie dictum: nam gradati anguli non sunt æquales duobus rectis inquantum est gradatus. Hoc aũt cum non sit inquantũ ipse est, est itaq; ei per accidens, ꝑ aliud. F

Ex

G Ex sñia aût Aristo. vr, ꝙ sicut ipse instituit condõnẽ ꝑmissarũ, ꝙ sint priç, sic ẽt ponit cõdõnẽ concl'onũ. hanc rẽ iam exposuit in 2. Lib. Poster. Analyticorum: & silr declarauit, ꝙ termini sint mutuo conuertibiles in demr̃onibus simplr dictis, quæ tradũt esse rei essentiale, & causam essentialem: nã dũ conuertitur subiectũ cũ maiori extremo, inesset illi per accñs, hoc est ſm significatũ proprie dictũ: & silr, dum causa non fuerit conuertibilis cũ causato, esset cã essendi per accñs. Re aũt ita se habẽte, dicimus nos, ꝙ in demr̃onib⁹
H sint tres res naturaliter differentes, quarũ vna est ipsum causatũ, & secũda ipsa causa, & tertia ipsum subiectum, cui inest ipsa cã. His aũt rebus naturaliter differentibus existẽtibus, manifestum est, ꝙ primũ q̃situm sit primũ desideratũ naturaliter, & si sic inest medio termino, q̃ est prima causa, qua est suum causatũ in suo primo subiecto, nõ per aliã cãm. Exempli gratia de triangulo. nam ostensum est, ꝙ esse suos angulos ęquales duob⁹ rectis sit primũ quæsitum, nã nõ inuenitur hoc propriũ ipsi triangulo per suũ me-
I diũ inesse alteri figuræ: medius autem terminus, quo ostensa est hæc dispositio per demr̃onem, qđ fit dũ productum fuerit alterũ suorũ laterũ, esset ꝙ angulus exterior æqualis duobus interiorib⁹ sit cã prima huius conclusionis, ex quo non est hic cã prior illa. Hoc autẽ ita existente, primũ in q̃sito non est primum in præmissis. Et ſm hoc nõ euenit nobis ambiguitas, quæ acciderat alijs Expositoribus, quo nã pacto est primũ in concl'one cum ipsa sit pp terminum medium, i. ꝙ terminus maior ꝓdicet' in ea de minori rõne eius ꝓdicationis de medio. Contigit vero eis hęc ambiguitas, quia ipsi non distinguebant inter primũ in q̃sito apud eos, & primũ in præmissis: & ex quo acceperant illud ſm vnũ significatũ, i. ꝙ sit ꝓdicatum sine medio, euenit eis ambiguitas, & cõplicatio, quia in cõclusione est ꝓdicatũ per mediũ. & tanti rigoris fuit hoc, ꝙ quidã eorũ omisit ponere conditionem primitatis in ipsis quęstionibus. Totũ autẽ hoc esset cõtra dicta Arist. & cõtra rẽ ipsam in se. Iam autem põt dubitari circa hoc, & dici,
L ꝙ ſm hoc præmissas demr̃onum, & q̃stiones demonstrabiles nõ ingrediuntur accidentia, in quorũ definitionibus capit' genus subiecti, & similiter genera non ingrediuntur ꝑmissas, neq; qõnes. Nos autem dicimus de accidentibus, in quorum definitionibus est genus subiecti, ꝙ subiectũ illorum nõ est absolutum ab aliquo attributo, qđ prædicetur de eo prædicatione prima. Re autẽ ita existente, cũ expediat nobis ponere ipsum per se verũ, conuenit ꝙ ipsum inferamus per viã ipsius esse, & causæ, quã retulit Aristo. & silr se
M habet res de ipso genere, i. ꝙ subiectum nõ absoluatur ab aliquo attributo, de quo genus ꝓdicetur in eo qđ quid est. Et per locũ huius attributi induxit Arist. circa hoc regulã, qua inueniatur in his ipsum primum, nam eẽ primitatis in præmissis, quarũ prædicata sunt definitiones, ẽ quid ꝑ se notũ. Si vero quispiã diceret, cũ apud vos cuiq; subiecto insit prædicatũ de eo in definitione, cuius prędicati sit suum subiectum, & ẽt attributũ conuertibile cũ illo ꝓdicato: oporteret itaq; accidẽtia ꝑ

se

A se eẽ vnius speciei, nã oĩbus illis est subiectum, quod capit in definitione prædicati. Quid ergo proficeret distinguere accidẽtia in duas spẽs, i. in illa, quorum definitione capitur ipsummet subiectũ, & in ea in quorũ definitione capit genus ipsi⁹ subiecti, non ipsum subiectum? Nos autem dicimus hanc distinctionẽ esse ratione notioris apud nos, non rõne ipsius rei ƒm se, nam notius est apud nos, ꝙ numerus capiat in definitione paris, & imparis, q̃ ꝙ capiat attributũ numerale, quo determinet par & impar, sed hoc attributũ
B est quasi ignotum: moris aũt præmissarũ primarum hic est, ꝙ inscribantur inscriptione notioris, & nõ reciperetur in eis iuuamen per causas præmissarum. Si aũt diceremus, ꝙ oẽ prædicatum accidẽtale ꝑ se sit, cuius subiectũ inuenit in definitione ꝑdicati, iã causa ex accidẽtibus essentialibus esset quid notius apud nos, ꝙ ipsa sint essentialia ex hac inscriptione. nam, grã exempli, noti⁹ est apud nos, ꝙ par & impar sint accidentia essentialia numeri, & si nesciatur natura propria horum duorum attributorũ, cũ notitia nr̃a de
C his sit ex notitia nr̃a, ꝙ proportio horum oppositorũ simul sit ad ipsum genus, & sit proportio proprij ad suum subiectũ, iccirco putat ꝙ demr̃ationes, quarum pręmissę nõ sunt primæ, sint notiores apud nos, q̃ illæ, quarum sunt primę: sed cum sciuerimus tales demr̃ationes, poſe erit, ꝙ transcendamus ex his in demonstrationes primas ƒm illã regulam, quam tradidit Arist. & perinde fuit valde necessaria demr̃oni, & illa est vera regula educendi ipsum primum, & per se ƒm mentem Ari. non educendi ipsum per se ƒm opinionem Abunazar: & ex quo hoc iter non est necessarium in generibus: nã poſe est ꝙ instituamus quæstiones demr̃ationum simpl'r, dum eduxerimus subiectũ talis attributi, quo genus prędicet de eo ĩ in eo ꝙ q̃d est, i. ꝙ hõ non sit aĩal in quãtum est hõ, sed est aĩal quoddã, hoc non est remotũ, dum instituit in cõditione generis hęc conditio, videlicet, ꝙ sit primũ q̃situ, non existente primo generis, ipsum primũ q̃d ꝑdicat in eo quod quid est, sed prædicatur de spẽ naturaliter ipso me-
diante, i. q̃n ꝑdicat simpl'r. Si vero E poneremus genera in demr̃ationibus simpl'r terminos medios, hoc esset impoſe, q̃n non sequit ex eẽ generis esse rei, cuius est genus. Si aũt quispiam diceret, ꝙ iã infert per genus alterum genus vniuersali⁹ eo, hoc intelligit ex conditione demr̃ationis simpl'r, videlicet, ꝙ terminus medius sit causa maioris extremi. nam q̃n ostendit per demr̃ationem genus inferius illi, ꝙ sit genus superius eo, tunc medius terminus illius demr̃ationis est causa inessendi maius extremum minori, non cã ipsius F
ƒm se. Iam aũt ostensum est à nobis in præcedenti quæstione huius tractatus, ꝙ in demr̃ationibus simpliciter oporteat, ꝙ medius terminus sit causa de numero causarũ ipsius maioris absq; dubio. Toto aũt hoc ita se habente, vt pręnotauimus, in demr̃ationibus itaq; simpl'r termini medij, aut sunt definitiones maioris extremi solum, aut dr̃iæ. Quęsita vero sunt ex his rebus, quarum moris est, ꝙ sint accidentia in subiecto existentia: & ideo maior pars demonstrationum simpl'r fiũt ꝑ acci-

G dentia essentialia, prout ait Aristot.
Demſtationes vero, quibus q̃rit̃ esse
causarum ipsi⁹ subiecti sunt signa,
nam cãrum ꝓpinquarum nõ sunt
aliquæ causæ. Causæ vero remotæ
sunt prima quæsita cãtorũ, quibus
sunt propriæ illæ causæ. hoc est, ꝙ
illæ sunt prima, q̃ q̃runt̃ de illis cau
satis, quibus sunt propriæ illę causę,
i. quibus sunt causæ propinquę. Il-
lę aũt causę ꝓpinquę non sunt illis
causæ simpl̃r, sed sunt causæ essendi
ipsas ĩ subiecto, cui sunt causatę s̃m
aliquam spẽm accidentis. exempli
H gr̃a si qs ostenderit, ꝙ hõ sit compo
situs ex elementis, q̃a est composit⁹
ex quatuor humoribus: hęc osten-
sio non esset prima hoĩ, neq; ꝑ ter-
minum medium, qui sit cã essendi
maiorẽ extremitatem in subiecto,
in quo sit ꝑ se: nam si res ita se habe
ret, medius terminus esset q̃dã cau-
sarum essendi ipsum maiorem ex-
tremitatem. Res aũt hic est econuer
so, hoc est, quia maior p̃cedit mino
rem, sed ĩ hoc exẽplo minor p̃cedit
ipsum ꝑ accidens: & ideo, si tales di-
cant̃ demſtationes ipsæ sunt demon
strationes ꝑ accidẽs, nã esse & eius
cã in ipsis est ꝑ accidẽs. Dũ vero vel-
I lemus constituere hoc q̃situm pri-
mum ostenderemus ꝙ corpus simi
larium partiũ sit compositũ ex qua
tuor elementis: nam ipsum homo-
geneum est compositũ ex quatuor
elemẽtis, inquãtũ est homogeneũ.
Diximus vero hoc ꝑ signũ, q̃m non
reperit̃ hic in pręmissis s̃m causam,
cuius ostensio intendit̃, cum fuerit
causa propinqua: nisi contingeret,
ꝙ hoc ostenderet̃ ꝑ aliquam aliam
quatuor causarum, ex qua inferat̃
esse illius causæ quæsitæ, sicut ostẽ-
dit̃ causa, quæ est s̃m semitam finis
ꝑ causam, q̃ est s̃m semitam formę, K
dum fuerit notior ea. & sic est possi-
bile, ꝙ causa, quæ est s̃m semitã ma
teriæ, ostẽdat̃ per causam, q̃ est s̃m
semitã formę: sed in his res non cõ-
uertitur, sed causa, q̃ est s̃m semitã
materiæ, non infert causam, quę est
s̃m semitam finis & formæ. Sed ta-
les demſtationes non sunt definitio
nes in potentia, & termini medij il-
larum sunt quodam mõ causæ ma
ioris, & quodam modo maior est cã
medij, & proinde inter partes harũ
demonstrationum neutra habitu-
dinum essentialium, quas institui-
mus conditiones præmissarum de- L
monstrationũ reperit̃, q̃ sunt vt prę
dicatum sit in definitione subiecti,
vel subiectum in definitione prædi-
cati: nam hęc conditio est necessa-
ria in demonstrationibus, quaten⁹
intentum illarum est eductio defi-
nitionis, & ideo qui deuiat institue͂
do conditionem hmõi non ad hoc
intentum, & nitit̃ ponere has duas
cõditiones vniuersali institutione
in oĩbus præmissis demonstratio-
num, non operat̃ recte: prout inue-
nimus iam hoc egisse Abunazar.
Sicq; ipse ostendit, ꝙ, dum illa fue- M
rint ipsa quæsita, non contingit in
eis demonstratio simpl̃r, q̃ sit defi-
nitio, aut pars definitionis in poten
tia. Hæ aũt sunt primo intentæ in
hoc libro, cum ipsa verificatio, i. no-
titia, an est, sit ꝑꝑ formationẽ, hoc
est, ꝑꝑ notitiam quid est, & finis sit
ipsa formatio: prout ostensum est
in libro Priorũ, nisi eueniret, ꝙ cau
sa quæsita esset de numero causarũ
cõpositarũ, & haberet definitionẽ,
& tunc esset possibile, ꝙ eius defini-
tio, aut pars ei⁹ definitionis reperia
tur in ostensione sui esse, & simul
tra-

A tradat definitionem & esse. sic itaq;
expedit, ꝙ intelligatur ꝑdicatio pri-
ma, & per se in hoc libro. Et sic ex-
pedit, ꝙ res intelligatᷣ de speciebꝰ de
mr̄ationum simpl'r. Et hinc opor-
tet, ꝙ numerentᷣ nõ ex ea parte, vn-
de finxit eas numerare ipse Abuna-
zar, & deduxit post se homines in
cõfusiões & labores inutiles, & am-
biguitates infinitas cũ illorũ deuia-
tione à notitia specierum veræ de-
monstrationis, si cõcesserimus illas,
quas numerauit esse demonstratio
nis. Totiꝰ aũt huiꝰ causa fuit remo
tio huius viri à speculatione Aristo.
B circa has res. & deuiatio eius ab iti-
nere ipsius : & iccirco visum est no-
bis expediens perscrutari de illis spe
ciebus demonstrationum, quarum
meminerat Abunazar in suo libro,
quæ sint demonstrationes simplici-
ter ſm opinionem Aristo. & quæ il
larum non sit demonstratio.

Primũ genꝰ demõstrationũ quod hẽt sex spẽs.

Dicimus itaq;, ꝙ prima spẽs pri-
mi generis demonstrationũ apud
ipsum, q̃ est, cuius habitudo maio-
ris ad medium sit ipsa eadẽ habitu-
do, quæ est medij ad minorem, quę
est prima spẽs illarum, quarum me
minit, est, ꝙ A sit definitio ipsius B,
& B sit definitio ipsius C, & dixit cir-
C ca hanc spẽm ꝙ inferat alteram dua
rum conclusionum, aut ꝙ A sit defi
nitio ipsius C, aut sit definitio par-
tium definitionis ipsius C. Quòd ve
ro hęc demonstratio inferat, ꝙ A sit
definitio ipsius C, nõ potest esse ve-
rum, prout ostendit Aristo. ex quo
de definitione non constat demon-
stratio: sicq;, si inferret hoc, inferret
ipsum ꝑ accidens, dum vero infer-
ret, ꝙ A sit definitio partium defini-
tionis ipsius C, notum est, ꝙ conclu-
sio non esset prima. Re aũt ita exi-
stente, medius terminus eius nõ eẽt D
cã maioris: & si concederetᷣ, ꝙ sit cã
ipsum essendi in minori, esset cau-
sa sui esse accidẽtalis, nõ essentialis.
Veritas aũt est, ꝙ ipse nõ sit cã ipsiꝰ
maioris ſm se, neq; ipsum essendi ĩ
minori, sed est causa minoris solũ:
cum vero sit causa essendi maiorẽ
in minori, non causa ipsius ſm se iã
est cã accidẽtalis, nam quicquid est
causa ipsius esse essentialis rei est cã
sui ſm se, prout ostensum est in no-
stro tractatu de conditionibus cau-
sarum demr̄ationum simpl'r. Sicq;
hæc demr̄atio, q̃ non largitᷣ notitiã E
rei, nisi ratione causæ accidentalis,
est demr̄atio falsa non vera. & hoc
itaq; ẽt pos̄e est in materiis compo-
sitis. Formæ vero non habent defi-
nitiones, quia sunt simplices, & pro
pterea non est pos̄e, ꝙ oĩum partiũ
definitionis sit definitio. Secunda
vero spẽs huius generis est, ꝙ A sit
genus ipsius B, & B sit genus ipsius
C. Notum aũt est, ꝙ cõclusio huius
demr̄ationis non sit prima, neq; ꝑ
causam: & sil'r non est causa simpli
citer illius, hoc est, maioris extremi
sed est causa essendi ipsum in mino-
ri. Ac ẽt ex quo vl'e est notius apud F
nos, q̃ proprium, difficile est, ꝙ pro-
priũ sit notũ, & vl'ius sit ignotum.
Tertia vero species est, A est dr̃ia ip
sius B, & B differentia ipsiꝰ C à C. Et
de re huius notum est, ꝙ eius cõclu
sio sit non prima, cũ differentia nõ
sit primo habens differentiam, sed
difficile est ꝙ differentiæ sit differẽ-
tia, ex parte qua est simplex, nã ha-
bens differentiam est compositum,
& est ipsa species. Cogitatiuum au
tem non est differentia rationalis,
nam est pars potentiæ ipsius rõnis,
ac etiam illa non est demonstratio

G simpliciter p se: nam medius ei⁹ est posterior maiori, nō causa eius, sed est causa ipsius eē maioris in minori. Sicq;, ſm hoc demonstratio esset cā accidētalis. Quarta vero spēs est cōtraria primæ, & est ꝙ ipsius A sit ipsum B definitio, & ipsi⁹ B sit C definitio: & dixit ꝙ hęc inferret eē ipsum C definitionem ipsius A, aut definitionem alicuius partis suæ definitionis: ille autem non est sylls, tāto minus est demōstratio. Hoc aūt non est poſſe, ꝙ definitio rei, aut definitio partis suæ definitionis sit nota ſm esse, & prædicatum sit ignoti

H esse. nam si ita esset poſſis esset demōstratio de esse specierum ignotarū. Id aūt, quod naturaliter reperitur, est huius contrarium, videlicet definitum sit noti esse, & eius definitio, & definitio partium suę definitiōis sint ignoti esse, & proinde instituit conditionem demſrationum ipsam prędicationem ſm cursum naturalem. Quinta vero species est, ꝙ in definitione ipsius A sit genus ipsius B, & in definitione ipsius B sit genus ipsius C: & ait, ꝙ hæc demſratio continuo inferat accidens essentiale, &

I illud, quod infert, sit primum, & nō primum, & propriū, & nō propriū. Notum aūt est ꝙ non primum ſm hanc opinionem ad mentē Aris. est non per se, nam in hac spē, quam intendit Abunazar poſſe est esse non primum, qñ accidens fuerit prędicatū de genere subiecti, sicut q. ponit pdicatum de triangulo gradato aut ęquilatero, ęqualitatem angulorum duobus rectis, totū aūt hoc est p accidens. Re aūt sic existente, non relinquitur, ꝙ sint ipsę pmissæ ſm mentem Aristot. nisi aut ipsum primum, aut ipsum proprium ſm opinionē Abunazar. Veruntñ, cū primum ſm hoc significatum non sit primum qđ opinať Aris. & dum non est primum ſm illud significatum, qđ putat Arist. tunc est pdicatio p accidens, & causa non est p se. Dum vero fuerint propria, iā poſſe est ꝙ sint prima ſm significatū, qđ opinatur Arist. quod nos iam exposuimus, & poſſe est, ꝙ non ita sint, nisi ex parte qua oportet, ꝙ termino medio sit nex⁹ primi cum maiori, & inueniantur illi conditiones demōstrationis simplr, hoc ē, ex parte, qua est in maiori, & ex parte, qua questio est prima. Subiectum vero accidentis p se, aliqñ fit causa accidētis p se, & aliqñ fit per causam existentem in ea, dū vero fuerit p causam existentē in ea, nō est causa prima maioris extremi: igitur non fit verum p hanc congeriem, nisi ꝙ subiectum aliquod sit, quod sit causa accidentis p se sine medio. In ea vero est locus pscrutationis, an dicamus, ꝙ medius terminus sit ex his, q̄ currunt cursu dñię maioris extremi: tunc. n. esset demonstratio simpliciter, an sit ibi causa, q̄ īferat suū esse in illo ſm hāc rem. Sexta vero species est, ꝙ A sit in diffinitione B, & B in definitione C: & iterum hęc non esset demonstratio, nam non est prędicatio ſm cursum naturalē, & difficile ē, ꝙ passio sit nota, & habens passionem sit ignotum: sed res est ē conuerso, hoc est, ꝙ habēs passionem sit notum, & ipsa passio sit ignota: & si hoc esset poſſe, esset possibile, ꝙ ostendatur p demōstrationem esse specierū, quę nō percipiuntur visu. Hoc aūt est signum inutile, sed est demonstratio ſm configurationem, prout homo pictus est homo

A homo per configuratione͂, nam nõ reperiuntur in illo opera ipsius hominis. Hę itaq; sunt spẽs, quarũ meminit in hoc genere, quarũ nullam esse demr̃ationem simpl'r est ostensum, nisi dare' septima spẽs, qa termini medij illarum nõ sunt definitio, neq; pars definitionis ipsius maioris, q̃ est cõditio demr̃ationis simpliciter apud Aristo. Secundũ vero genus, quod comperimus in suis libris, procedit processu prologi, seu petitionis principij, nam supponit ipsammet conclusionem: prout dr̃, A & B sunt duæ definitiones ipsius C. Sicq; infert A esse definitionem ipsius C. Sicq; congeries, quã posuit hic, non est vtilis nexus ad illatione͂ oĩno: sed hæc est res, q̃ accidit demõstrationibus, hoc itaq; non meretur numerari inter spẽs demr̃ationum.

Scd̃m genus demr̃onũ.

B

Tertij vero generis prima spẽs est, A est definitio ipsius B, & B genus ipsius C: prout dicimus, oĩs homo est aĩal, & oẽ aĩal est corpus nutribile sensitiuum, & est signum, & est demonstratio causæ, i. propter qd per accidens, nõ duarum rerum simul, hoc est sui esse in ipso minori & maiori, & est demonstratio p se. Secunda spẽs huius generis est, A est definitio ipsius B, & B est differentia ipsius C, q̃ infert definitionem differẽtiæ rei de ipsa re. v.g. vt omnis hõ est rationalis: & oẽ rationale cõprehendit cogitatione, & consideratione: infert, oĩs homo comprehendit cogitatione & consideratione: & hæc ẽt non est demonstratio causæ, neq; per se, neque per accidens. Intendo autem per id, quod dico per accidens, ꝙ medius sit causa essendi maiorem in minori solum, & non cã maioris, & p se, q̃ cõplectatur ambas res simul. Medius aũt terminus huius cõgeriei neutro horũ duorũ modorum est cum ipsis differentijs, q̃ non habent definitiones nisi ẜm similitudinem, nam vltimę differentiæ non sunt compositæ. Comprehendens aũt dr̃ æquiuoce de rationali, & irrationali, cũ comprehensio sit magis propria q̃ ratio, nam quædam comprehensio rõnalis est per cogitatione͂, & q̃dã quæ non fit per cogitationem. Hæc itaq; definitio patitur defectum duobus modis, & qua genus sumptum in ea sit æquiuocũ, & qua differẽtia est proprior, q̃ habens differentiam. Tertia aute͂ species huius generis est, A est definitio ipsius B, & ipsius B definitio est ipsum C, & in hac ẽt prædicatio est p̃ter naturalem consuetudinem, cum eius congeries fiat in tertia figura, & nõ fiat demonstratio in tertia figura nisi per accidens, & illatio in illa est per accñs. Nam, dum concesserimus, ꝙ vnius rei sint duæ definitiones: quarum vna insit alteri p accidens, sicut inesse duarum passionum illi, hæc congeries non inuenitur inter demonstrationes causæ, i. propter quid, neq; inter demonstrationes ipsius esse, i. quia natura esse prædicationem ẜm naturale͂ cõsuetudinem est conditio vtrarumq; ipsarum, nã in naturaliter ignotis auferuntur...

Tertiũ genus demr̃onũ, qđ habet quatuor species.

C

D

E

F

G instituta est, conditio prædicationis naturalis necessaria demſtrationib⁹, occuluit aũt illam ille, qui eam occuluit, qa latuit eum hęc res de eius diſpõnibus. Et, ꝙ expediat, ꝙ ſi ſit eius conditio, non ſit neceſſaria, ſed ſit pp melius, & perinde vt puto ſubticuit eam Abunazar in ſuo libro. Quarta ſpẽs eſt, A eſt definitio ipſius B, & pars eius definitionis eſt genus ipſius C. Et ait in eo ſuo libro, ꝙ aliqñ inferat eſſe tm̃, & aliqñ inferat eſſe & cauſam ſimul. Hoc aũt eſt abſurdum, quia eius terminus medius
H nõ eſt cauſa eſſendi maiorem in minori, & eſt demſtratio cauſæ, i. pp qd ꝑ accidens, & non eſſendi maiorem ſm ſe, vt ſit demſtratio pp quid ꝑ ſe, cum eius terminus medius ſit poſterior, ambobusq; extremis ſimul. Et Abubachar ben alzayg, i. Auempace conatus eſt reconciliare hoc, & non valuit, nã ſua reconciliatio deduceret ad aliud genus, nam eſſet ex ſimilibus illarũ, q̃ largiũtᷣ eẽ & cauſam, prout dicimus, oĩs piſcis natãs mouetᷣ in aqua: exemplũ aũt illius, q̃ largitᷣ eẽ, eſt, vt dicimus, oĩs equus natat, & oẽ natãs mouetur in aqua: vbi intendit, ꝙ ſit diſcrimen inter
I illas, ꝙ nare ſit q̃dã dñiarum piſcis, & prior eo, cum ipſum nare ſit poſterius equo, ſed ſi concederemus hoc, cõuerteretur congeries in aliud genus, q̃ eſſet A definitio ipſius B, & B eſt differentia ipſius C: ſed in rei veritate hæc congeries non eſt demonſtratio cauſæ, ſed accidit ꝙ medius in eo ſit prior minori, & cũ hoc idem ſit cauſa eſſendi maiorem in eo. Feſellit autem hunc virum id, qđ intelligitᷣ ex dicto Abunazar, videlicet, ꝙ in demonſtrationibus ſimpliciter oporteat, ꝙ medius termin⁹ ſit cauſa amborum extremorũ, aut K alterius ipſorum, & proinde putauit hoc conuerti, cum non conuertatᷣ. Sed Abuhabat harahmam bintharis ait circa hoc, ꝙ largiatur cãm medio termino, hoc eſt, accidenti eſſentiali exiſtenti æquali generi ſui ſubiecti, quod ſumitᷣ in eius definitione: putauit itaq; ipſe, ꝙ, cum res ſic ſe habuerit, ſignificat genus ſubiecti, cum accidẽs ſignificet illud nomine denominatiuo, & putauit, ꝙ nomen denoĩatiuum ſignificet accidens, & ſuum ſubiectũ. Re aũt ſic ſe habente, medius terminus in hoc L loco ſignificat accidens, & ſuũ ſubiectum, qđ eſt genus extremi minoris. Cum aũt ita ſit, medius termin⁹ eſt prior minori, qua ſignificat ſuũ genus. Cum vero medius terminus fuerit æqualis ſuo ſubiecto, & proprior genere, qđ ſumitur in eius definitione, tunc non ſignificaret ipſum genus, & tunc largiretur eẽ tm̃. Hic aũt eſt error, nam ſubiectũ, qđ ſignificat nomen denominatiuum non eſt prædicatum propõnis, cuius prædicatum eſt nomen denominatiuum: nam, ſi hoc eſſet, noĩa denominatiua ſignificarent duo genera, ſubſtantiam, & accidẽs. Et iam me- M minit huius rei Auic. adeo, ꝙ putauit, ꝙ, qñ dicimus, oĩs homo eſt riſibilis, prædicatum ſit cõpoſitũ ex ſubſtantia & accidente. Veruntñ nomẽ denominatiuũ ſignificat ipſum accidens, & ꝙ ipſum ſit in ſubiecto, nõ ipſum accidẽs, & ſuum ſubiectum, nam ſi ita eſſet, qñ nomen denoĩatiuum ꝓdicatᷣ de accidenti, non eſſet exemplaris primitiui. Pręterea, & ſi admitteremus ei hũc locũ, largiretur cãm, q̃ eſt alterius cõgeriei: hoc eſt, q̃ B eſt genus ipſius C, non prout puta-

A putauerat Auempace. Verisimilius aũt opinioni ipsius Abunazar est, ꝙ credat, ꝙ qua est definitum, amplectatur partes definitionis, & genus extremi minoris sit terminus medius, & notũ est, ꝙ dependeat ex medio, & dum extremum maius fuerit id, cuius ꝑdicatio posĩs sit de eo, hoc est, de genere minoris extremi, tunc largitur cãm & esse, nã est causa minoris extremi, & essendi maiorem in minori: si aũt fuerit cã minoris, largitur esse tm̃. Quartum aũt genus est, cuius prima spẽs est, qñ A est genus ipsius B, & B est definitio ipsius C, & ait, ꝙ p eam infertur genus definitionis ipsius C, & hoc, dũ non fuerit notũ in definitione ipsius C.

Quartum genus demr̃onũ, qđ continet quinque spẽs.

B Et sm̃ hoc esset genus remotum. Et sic hęc ẽt esset demr̃atio causæ p accidens, nam definitio speciei non est cã essendi suũ genus simpl'r, sed est cã ipsum essendi in subiecto, & maior est prior medio termino. Huius aũt cã est, quia quæstio non fuerat prima, & ideo maior præmissa eius non est prima. Et sil'r secunda, quæ est, A est genus ipsius B, & B est differentia ipsius C, cuius maior non est prima, & eius medius terminus est cã per accñs. Tertia vero species est, A est genus ipsius B, & B est definitio ipsius C:

C ibi itaq; est prædicatio ꝑter naturalem consuetudinẽ, cum eius congeries sit in tertia figura, cuius illatio est accidentalis, q̃ est genus inesse definitioni, nam est sicut differentiam inesse drĩæ. Et ipsa sil'r non infert nisi genus remotum, & ideo ait circa ipsam, ꝙ largiatur esse solum, nã est sicut solum eẽ, ex quo cã rei est subiectum concl'onis, hoc est, ꝙ illud, qđ solet eẽ terminus medius, reddatur subiectũ. Quarta est,

D A est genus ipsius B, & pars definitionis ipsius B est C: & hæc ẽt notũ est, ꝙ inferat ipsum esse, qa eius terminus medius est posterior ambobus extremis. Quinta est, prout A est genus ipsius B, & pars definitionis ipsi' est genus ipsius C: & ait in suo libro, ꝙ hæc largiat' demr̃ationem, qđ nõ verificat'. Et totum hoc est, si receperimus admissionem causarũ accidẽtalium, q̃ non sunt primæ in demõstrationibus simpliciter.

Quinti aũt generis prima spẽs, cuius meminit in hoc genere, est, A est drĩa ipsius B, & B est genus ipsius C. Et dixit de hac, ꝙ sit demr̃atio ꝑfecta, q̃ largiat' esse & cãm, & infert differentiam generis ipsius rei, q̃ si numeretur inter demõstrationes simpliciter, est demr̃onum, quarũ causæ sunt accidentales: nã medius terminus eius nõ est cã maioris, sed est cã minoris solum, nõ cã essendi maiorem in minori, hoc est, ꝙ sit causa essendi ipsum accidens. Sicq; est imperfectissimę perseitatis demonstrationũ: quarum causę sunt accidẽtales, nam medius terminus nõ est vlla quatuor causarũ essendi maiorẽ in minori, ac ẽt drĩa inest p se habẽti differentiam, non speciebus, quæ sunt sub habente differentiam, qđ est medium habens differentiam,

Quint genus demr̃onũ, qđ continet quatuor spẽs.

E

F igitur quæstio de illa non est q̃stio prima, neq; præmissa minor est ꝑmissa prima. Non est itaq; demonstratio simpliciter secundum mentem Aristo. Secunda vero est prout A est differentia ipsius B, & definitio ipsius B est ipsum C, quod est prædicatum præter naturalem consuetudinem, & eius cõclusio est accidentalis secundum significatum vniuersale. sicq; non meret' ingredi

G sub signis, neq; sub demrationibus. Tertia vero est, vt A est dria ipsius B, & pars definitionis ipsius B est ipsum C, q̃ largit esse, cum medius terminus sit posterior ambobus extremis: & expedit, ꝙ in A sit aliud q̃ C, quia de differentijs ipsius C, q̃ eis insunt, est B. Et quarta spēs est huic cō similis, & non est considerare id, qđ dixit, ꝙ illa largiatur eē, & cām, quia medius terminus est posterior ambobus extremis, & si ponat prior altero ipsorū educeret inde ipsa spēs.

H Sexti aūt generis prima spēs illarum, quarum meminit est, ipsius A definitio est ipsum B, & B est genus ipsius C, q̃ demōstratio largitur esse & causam, qa medius terminus est definitio maioris extremi, & est de numero demrationum, q̃ largiūtur quid sit, & an sit simul. Sed quæsitū eius non est primum, neq; ēt p̄missa eius minor. Cū vero vellemus taliū quæsitum esse primū, expediret in subiecto esse attributū, quo quæsitū sit primū, sed dū inuenit illud attributū trāsfertur ex hac congerie in aliam congeriem. Species autem demrationum, cuius medius termi-

Sextū genus demronū, qđ continet quatuor spēs.

I nus est definitio maioris extremi, q̃ largit q̃situm quid sit, & quare sit, est noti esse inter quæsita accidētis. Nūc vero reperiat inter quęsita substantię est quid speculandū & altæ indaginis, nam quæsita subiectorū sunt genus, aut dria, vel definitio. De definitione vero notum est, ꝙ nō inferat per definitionem, de differētia vero si ipsa habeat definitionem, ipsa infert per suā definitionē. & essent quæsita huius cōgeriei prima, & eius causa prima Generis vero causa non est prima his, q̃ sub genere sunt, neq; ipsum ēt est firmum his, q̃ sunt sub ipso, nisi inueniretur K nomē attributi vniuersalis, de quo prædicet definitio generis, inquātū illud est, postq̃ genus non prædicat de specie inquantum est, & si prædicet de ea in eo quod quid est, cū sit dria inter dicere inquantum est, & dicere in eo quod quid est. Nā aīal prædicat de hoīe in eo quod q̃d est, & nō prædicatur de eo inquantum est, cum fuerit prædicatum de equo & alijs. Et ideo Expositores dubitauerunt de prędicatione generis an sit prima, nec ne? Et notū est, ꝙ non sit prima, ex quo prima est, qua prędicat de subiecto inquantum est il- L lud subiectū. Secunda spēs est, definitio ipsius A est B, & B est differentia ipsius C, & hoc ēt est demonstratio simpl'r, nam infert differentiam de habente differentiam per eius definitionē, eiusq; præmissas primas, & conclusio est prima, & est de speciebus, ex quibus inducunt definitiones, & transeunt p hanc spēm, & precedētem, nā vocat definitio driæ ipsius definiti, ex quo dria ipsius C vere est A, quia definitio ipsius A est B, & B est definitio drię ipsi⁹ C Tertia est, definitio ipsius A est B, & in definitione ipsius B est C, & hęc etiā M est demratio simpliciter diffinitionis. Et sic est quarta spēs, cum educat subiecto attributum, quo est ei expositio de omni. Et vt vl'ius inquam, demonstrationes, ex quibus habētur definitiones, sunt huius generis, & proinde hoc genus est nobilissima pars demonstrationum.

Septimi aūt generis prima spēs est, in ipsius A definitione est B, & B est genus ipsius C, & est demonstratio, quam ingredit id, quod est p accidens, ratione qua genus non p̄dicat

Septimū genus demronū, qđ continet quinque species.

de

A de eo, quod est sub eo prædicatione prima. Secũda aũt est, in ipsius A definitione est B, & B est differentia ipsius C. Et hæc est demonstratio simpl͛r, nam nõ ingredit͛ eam id, quod est per accidens, & terminus medius eius est quædam causarũ maioris, & causa ipsum inessendi minori. Tertia est in definitione A est B, & definitio ipsius B est C: & hæc non est demonstratio ipsius esse, i. demonstratio quia, neq; demſtatio simpl͛r, nam eius terminus medius est subiectum definiti, & eius cõgeries naturalis fit in tertia figura. Quarta ãt B est, vt in definitione A est B, & B est in definitione ipsius C: & hæc ẽt est demonstratio simpl͛r, nam conclusio est prima, & simil͛r ipsæ præmissæ, & eius medius terminus est cã maioris. Quinta est, vt in definitione B est genus ipsius C, & hæc ẽt tradit demſtationem simpl͛r, in qua non p̃miscetur id, quod est per accñs, cum inferat de C attributum, quo fit eius prima expositio. Octaui generis prima spẽs, cuius meminit, est, vt A est pars definitionis generis ipsius B, & B est definitio ipsius C: & hæc eẽt demſtatio simpl͛r, nam eius medius C terminus est causa amborum extremorũ, sed p̃miscet͛ secum id, qđ est per accidẽs, cum prædicatio A de B non sit prædicatio prima, cum A sit p̃dicatum de ipso B non inquãtum est, & hoc fit; dũ A est inæquale ipsi B, dum vero p̃dicaret͛ prædicatione prima; esset demonstratio simpl͛r, in qua nõ p̃miscetur penitus id, qđ est per accidens. Secunda vero est, vt pars definitionis ipsius A est genus ipsius B, & B est gen⁹ ipsius C: & huic ẽt permiscet id, quod est p accidens, nam eius conclusio non est prima.

Octauũ genus demſonũ, qđ continet quatuor spẽs.

D Gratia exempli, qui oñderet æqualitatem angulorum duob⁹ rectis de triangulo gradato mediante triangulo. Tertia aũt ẽ, vt pars definitionis ipsius A est genus ipsius B, & B est dr̃ia ipsius C: & hæc ẽt est demõstratio simpl͛r, nam eius medius terminus est cã maioris & minoris extremi, & nõ permiscet͛ secum id, qđ est per accidẽs, ex quo A prædicatur de B inquantum est, hoc est, prædicatione prima ẜm opinionẽ Aristo. Quarta ẽ, vt in definitione ipsius A est genus ipsius B, & definitio ipsius B est C: & hęc non est penitus demõstratio neq; signi, neq; causæ, i. pp E quid, nam eius conclusio est accidẽtalis, & eius minor pręmissa est prędicata p̃ter consuetudinem naturalem, eiusq; congeries est in tertia figura. Sicq; non ingredit͛ demſtationes simpl͛r, quibus non permiscetur id, quod est per accidens aliqđ horũ generum, quorum meminit Abunazar, nisi hæc tria genera sextum, & septimum, & octauum vltra spẽm primi generis. Sextum vero horum generũ largitur esse & definitionẽ, & duo reliqua largiunt͛ esse, & partẽ definitionis, q̃ currit cursu dr̃iæ. F Et iã visum est nobis, ꝙ hic sit quartum genus, in quo contexunt͛ demõstrationes, q̃ largiunt͛ ẽt esse, & partem definitionis, & est cõuersa differẽtiæ cum reliquis habitudinibus, & hoc quidem genus non reperitur in libro illius. Et fiunt in ipso duæ spẽs demſtationis simpl͛r, quibus nõ permiscetur id, quod est per accñs. Quarum prima est, vt ipsius A dr̃ia est B, & B est differentia ipsius C. Secunda autem est, A est differẽtia ipsius B, & in definitione ipsius B est genus ipsius C. Dum vero volumus

hanc

G hanc esse demonstrationẽ expedit, ꝙ præmissa minor sit prima. Genus vero, ꝙ hinc cecidit, quod est conuersa passionis adiunctis reliquis habitudinibus non est demonstratio essendi, i quia neq; demſ̄atio causę, id est pp quid, nam prędicatio in ea esset præter naturalem consuetudinem. Reliquæ vero spẽs, q̃ putatur, ꝙ ceciderint ex ipsis generibus, quæ numerauit Abunazar, comprehenduntur ipsis generibus, & nõ est visum protrahere longius sermonem circa ea, quorum meminit hic. Ostẽsum itaq; est ex hoc sermone, ꝙ hæc genera, quorum meminit Abunazar
H contineantur in tribus specieb⁹ syllogismorum, aut sub syllogismo, qui non meretur dici syllogismus, nisi ob eius formam solum, & est ille, quo impoſſe est ostẽdere aliquod quæsitum ignotum: aut sub syllõ, q est ex prẽmissis permistis ex eo quod est per se, & eo quod est per accñs, quod dr̃ per posterius, aut sub syllõ, qui contexitur ex prẽmissis, quibus non permiscet̃ oĩno id, quod est per accidens. Et hi syllogismi, cũ ipsorum medij termini fuerint cã maioris, cum hoc, ꝙ sint causa sui esse,
I sunt demonstrationes simpl'r, prout diximus. Ex quo aũt reperiunt̃ accidentia, q̃ insunt maiori de genere illorum generum, q̃ considerant ipsę artes, notũ est, ꝙ hic sint quędã prẽmissę verę non per se. Et cum illarum', q̃ sunt p se propriarum in singulis generibus, quę considerantur, quędam sint primę, & quędam non primæ, quod non est primũ numeratur inter ea, quę sunt ſm accidẽs, quod cadit in illud genus, & notum est, ꝙ demonstrationibus, q̃ contexuntur ex his, q̃ sunt per se non primę, permiscetur id, qd̓ est ſm accidens.
K Illis vero, q̃ contexunt̃ ex his, q̃ sunt per se non primę, non permiscet̃ penitus id, quod est ſm accidẽs, nec egrediens à genere, quod inuenitur in syllogismis veris communibus, qui nõ sunt per se, neq; incidẽs generi, quod inuenitur in syllogismis, qui sunt per se, & ꝓprij illi generi, sed non sunt primi. Re itaq; sic se habente, syllogismi veri sunt triũ specierum, syllogismus cõtextus ex prẽmissis accidentalibus veris, & syllogismus contextus ex prẽmissis veris p se simpliciter, & syll's compositus ex prẽmissis, quę ex aliqua parte
L sunt per se, & aliunde sunt accidentales. Re aũt ita existente, nos inuenimus, ꝙ iam inciderit cõsensus ex rebus huius artis, ꝙ nõ expediat penitus numerari syllõs veros non per se sub demonstratione. Et sil'r non est disceptatio quin demſ̄ationes, q̄bus non ꝑmiscetur aliquid de speciebus eius, quod est per accñs, sint primo dictę demonstrationes, & ꝙ illę sint nobilissimę specierum syllogismorũ, & illi eorum, qui fuerint primi, numerantur inter demſ̄ationes. Demonstrationes vero, q̃ ꝑmistę sunt ex ambabus rebus simul, videt̃ de opinione Abunazar, ꝙ apud
M ipsum numerentur inter spẽs demõstrationũ. De intentione vero Arist. notum est, ꝙ ipsę nõ numeret illas inter demõstrationes, nam ipse nominat illas ſm accidens, & quodammodo illarum habitudo est ad syllogismos falsigraphos, sicut est habitudo verorum, qui non sunt p se: & hoc manifestum est ex eius verbis alibi in suis libris Posteriorum Analyticorum, prout dicimus, & est series suorũ verborum, videlicet, neque

A que etiam si quispiam ostẽderit de singulis triãgulis singillatim, hoc ẽ, de æquilatero & æquicruro, ꝙ illius tres anguli æquent duob⁹ rectis, fit, ꝙ iam ostenderit de oĩ: ille.n. non sciuisset vllum triangulorũ esse huius dispõnis, nisi nouerit ipsum sophistico modo, cuius intentio est, ꝙ iam nouisset esse trium angulorum æqualiũ duobus rectis de alio, ꝗ de ipso triangulo, & dum hoc scitur de re alicuius trium angulorũ, expedientius est hoc alibi de locis, ex quibus apparet hæc dispositio de B illis. Quòd vero rẽ ipsã ſm se oporteat sic se habere notũ fit, dũ exponitur modus, quo hoĩes cõsenserũt, vt non introducant syll'os veros accidentales simpl'r ad ipsas demr̃ationes. Hoc aũt apparet ex quo sciẽtiæ speculatiuæ intendunt, ꝙ sciant entia ſm modum scientiæ coniunctę operi ipsi⁹ naturæ: qui est ſm habitudinem scientiæ hmõi: qua operata est, & non est discrimen inter duas sciẽtias, nisi, ꝙ illa, hoc est, ars scit, & facit ea simul, hęc aũt, i. natura facit ea. Naturalis vero est, cuius C operatio fit consensu huius scientię coniunctæ operi naturali, sicut agẽs intendit de eius scientia ipsum consensum ad actionem facti. Re autẽ ita se habente, notum est, ꝙ, qñ permisceat scientię artificiosę aliqua res per accidens, siue propinqua fuerit, siue remota, scientia illa est accidentalis illi arti, & non prouenit ex illa opus, nisi opus fuerit proprium, & ideo apparet prima euidentia, ꝙ expediat, ꝙ syllogismi, qui fiunt in artibus operariis, sint contexti ex præmissis primis & per se. Sin autẽ opus inde proueniens esset error sine dubio. Et proinde heresi medicorum methodicorũ, qui increpant empiricos, euenit error tpe operis absq; D dubio necessario, quia syllogismi horum virorum sunt ex præmissis non primis, neq; propriis, sed cõibus: & ideo est, quod conqueritur Galenus de Thessalo, cum ipse fuerit princeps huius hæresis, circa hãc ꝓpositionem, quam oẽs confitentur de artibus operariis, videlicet, ꝙ sciẽtię illarum non expediat, ꝙ permisceat id, quod est ſm accidẽs. Re autem sic existente, cum posuerimus, ꝙ scientia naturalis oporteat, ꝙ sit circa scientiam operantem: ex quo vr̃, ꝙ scientia vera sit, ꝗ notificat rẽ E ſm ꝙ est: id aũt, quod ipsam notificat per id, qđ est per accidens, notũ est, ꝙ non notificet ipsam ſm ꝙ est, quia non conueniret scientiæ, quæ ipsam efficit: & iam ostensum est in libro de Anima, ꝙ hæc scientia sit, qua homo substãtificatur, & ꝙ sciẽtia, cui permisceat id, quod est ſm accidens, non introducit ad fœlicitatẽ humanã, cum scientia intentionũ entium: ꝗ non intendunt per se, sit, sicut scientia accidẽtalis factorum, non intenta ab artifice, & nõ obest illi illi⁹ ignorantia: & ꝑ hoc differt, F quod est ꝑ accidẽs propinquũ, & remotum egrediens à genere incidẽs ei. Exempli gratia, quia ille, apud quem constaret demõstratio de homine composito ex quatuor elemẽtis, quia ipse sit homo, aut quia sit aĩal, iam sciret hominem non secũdum definitionem, qua est eius esse ex elementis: & apud quem constaret hæc demonstratio de homine, qua est compositus ex corporibus homogeneis, constat apud illũ demonstratio de necessario, quo oporteat, ꝙ aĩal sit compositum ex homo-

G homogeneis : & deinde constaret apud illum demr̃atio de necessario, quo oporteat, ꝙ animal sit aĩal, iá ille sciret, ꝙ hõ sit compositus ex elementis, eo mõ, quo est cõpositus ex illis, & hæc est scĩa conueniens operi, & hæc est necessitas, q̃ cõducit ad diuidendũ vnam eandem artem in partes communes, & proprias, prout accidit sciæ naturali. Et, si canones traditi in hoc libro sint, ex quibus intẽdatur prouentus veræ sciæ, qua substantificemur, & perueniamus ad nostrã vltimã perfectionẽ :
H & hæc scĩa nõ est scĩa, cui permiscetur aliqua specierũ accidentis, & est scĩa, qua homo fit similis Excelso, & benedicto Deo scdm quantitatem, qua eius naturę est, ꝙ illi fiat similis, & transferatur eius scĩa de entibus: sicq; expedit, ꝙ species demr̃onum, quæ sunt in hoc libro, sint demr̃ones, quę conducunt habẽtes illas ad hanc sciam. Etiam posset hęc res ostendi duabus præmissis : quarum vna est, ꝙ demonstratio sit ex his, in quibus cõtrariatur id, qđ est s̃m accidens : secunda autem est, ꝙ esse simpliciter simplex cuiuslibet
I entis est, cum non permiscetur secum aliquid illius contrarij. Exempli grã, quia ex quo sanitas est contraria morbo, opʒ, ꝙ sanitas simpľr simplex sit, cui nihil permiscetur de morbo. Et proinde credidit Galenus, ꝙ reperiať sanitas & morbus, & mediũ inter illos. Cũ aũt suppofuerimus has duas præmissas, oportet necessario, ꝙ demr̃o simpliciter, sit cui penitus non permiscetur id quod est per accidẽs. Præmissa vero maior huius syľľi est per se manifesta, minor vero oñditur per duas præmissas : quarum vna est, ꝙ demr̃o constet ex his, quæ sunt per se: K
& scđa est, ꝙ id, quod est ꝑ se, cõtrariatur illi, qđ est per accidens : sicq; oportet, ꝙ demr̃o cõstet ex his, quæ contrariantur illi, quod est per accidens. Id aũt, qđ constat ex contrario, est contrarium. Hæ itaq; sunt res, quæ promouerunt Aristotelem ad instituendũ has ꝓdõnes demr̃onum: & qui nõ intelligit de demr̃one hanc rẽ, non intelligit ipsam oĩno, sicut qui non intelligit de sanitate sanitatem, cui non permiscetur morbus. Arist. aũt ex quo ei constitit hęc res de dispõne demr̃onis, meminit attributorũ, & cõditionũ, in L
quas resoluunť hę demr̃ationes, & constat eis. Et ipsas comprobauit in suo libro, & q̃ mirabiliter magnificum fuit circa hoc id, qđ nobis fecit adipisci de his rebus s̃m suum locum, & suum gradum beatitudinis humanę : nam humana beatitudo non adipiscitur nisi talibus demr̃onibus. causa aũt ignorantię opinionis Arist. est ignorantia rerum, quę conduxerunt Arist. ad comprobandum has res in suo libro : & proinde nihil ostẽdit per illos syľľos, quibus permiscetur id, qđ est per accidens, & si reperiatur in eis perseitas. M
Quòd vero ij syľľi s̃m opinionem Arist. vocentur syľľi falsigraphi, apparet ex definitione syľľi falsigraphi simpliciter, qui est syľľus elenchus, qui putatur, ꝙ sit syľľus, cum non sit syľľus, hoc est, qui putatur, ꝙ sit demonstratiuus, cum non sit ita, siue putetur, ꝙ sit topicus, absque ꝙ sit topicus. Et cum syľľorum demonstratiuorum sint multę conditiones, notũ est, ꝙ, qui putat aliquã illarum cõdõnum, aut plures, q̃ vnã illarũ conditionũ, ꝙ illi insint, prę-

A præter ꝙ ita sit, ꝙ ille syllus sit falsigraphus, non demonstratiuus: & notū est, ꝙ, qui fuerit fortioris latentiæ, & falsitatis illius cōditionis, vel illarū cōdōnum, ille sit maioris fallentiæ, & dignior, vt attribuat̃ syllo sophistico, & sicut expedit de syllo ꝙ sit verus cum nō sit verus, ꝙ vocetur sophisticus: ex quo iam putatur de aliqua conditionum præmissarum demonis, ꝙ ita sit, præter ꝙ sit ita: sic & syllus, de quo putatur, ꝙ sit per se, cum non sit per se, conuenit, ꝙ vocetur sophisticus: nam perseitas est quædā cōditionū præmis-
B sarum demonis, prout veritas est quædam suarum conditionum. Sed hic modus syllorum, id est mistorū ex eo quod est per se, & eo quod est per accidens, sunt vehementioris coniecturæ, ꝙ essent demonstrationes, q̃ ꝙ sint sylli mentientes, & similiter sylli veri ex accidentibus simpliciter sunt vehementioris coniecturæ, q̃ falsi, & sunt præter hos ſm coniecturam, & perinde Aristot. vocauit demonem syllm falsigraphum. Hę itaq; sunt ex hac parte veriores nominis syllorū falsigraphorū, aliunde autem putatur de illis, ꝙ sint verio-
C res hmōi, hoc est, de quib9 putatur, ꝙ sint hmōi. Iam itaq; ostensa est ex hoc sermone veritas cōditionū, quas instituit Aristo. præmissis demonū, & confutatio illius, qui deuiauit ab itinere eius doctrinæ, & peruertit rem circa hoc, & perturbauit ipsum. Et fortasse excusatio Abunazar de hoc est, quia eius liber nondū est cōpletus, nam hoīes ferunt, ꝙ compertus sit post eius obitū, hoc est, ꝙ omiserit de eo aliquid: hoc aūt significat, quia ipse nō cōpleuit ibi numerū illarū specierum, quas expedierat numerare, & considerare, & si in oībus illis inueniantur spēs, quæ sunt ſm accidens, non spēs quas diximus, q̃ sunt quatuor. Et fortasse posses putare, ꝙ hæc via sit magis vtilis, & eligibilior, q̃ via. Arist. propter hoc esset res imaginaria non vera. Vtilitas.n. comprobatur per habitudinē ad ipsam habitudinē, & ad totū hoc. Expedit itaq; illi, qui deuiat ab opinione Aristo. ſm aliquam harum rerū, ꝙ ferat in medium modos, qui ipsum conduxerint ad deuiandum ab eius opinione, nā has res adeptus est ab eius E
maioribus, & ipse perfecit has res, & compleuit eas, prout ait Alexander. Quòd vero accidat nobis, ꝙ hæc species demonum non deceat reperiri vbiq;, hanc rem ꝑut puto cōcederet Arist. & vr̃ ꝙ id, quod non conuenit, ꝙ sciamus ipsum hac spē demonū, melius est, ꝙ ipsum sciamus hoc mō sciæ mistæ cum illo, qđ est ſm accidens, q̃ ꝙ simus ignari illius, sicut, qn̄ impossibile esset nobis ipsū scire hac scīa mista, melius eēt nobis, ꝙ ipsum sciamus ſm verum non per se, q̃ ꝙ simus illius ignari simpl̃r. Veruntn̄ totū hoc fit, F
postq̃ verificatū fuerit nobis, ꝙ non sit nobis via ad inuentionem huius demonis de illo, & hoc deficiente nobis principio ad has conditiones de illa, prout dictum est, & qui non decernit quo iuuamine adiuuetur: & sicut iudex putās, ꝙ condōnes puritatis aquæ, & puritatis sint eædē, errat in iudicio turpi errore, sic qui putat, quòd conditiones harū duarum demonstrationum sint eædē, est absurdissimus errorum, qui sunt artis demonstrationis, & hoc cum admitteremus, ꝙ hæ species syllorum,

G rum, hoc eſt, q̃bus permiſcetur id, q̃d eſt ſm accidens, ſint demſones. Nomen aũt Dei, qui dirigit ad veritatem, benedicatur, & excellat perpetuo ſemper. Amen.

QVAESITVM XIII.

De conditionibus, quæ requiruntur ad neceſsitatem præmiſſarum demonſtrationum.

Argumentum Tomitani in eiuſmodi quæſitum de conditionibus præmiſſarũ, vide in eiuſdem libello.

1. Poſt. te. 7. 8. 9. 10. 11. ARiſtote. expoſuit, ꝙ ad hoc, ꝙ præmiſſæ demonſtratiõis ſint neceſſariæ, oportet, ꝙ habeant tres conditiones: quarum vna eſt, ꝙ prędicatum inſit toti ſubiecto ſemper: H ſecunda eſt, ꝙ prædicatio ſit per ſe: & tertia, ꝙ prędicatio ſit prima, hoc eſt, ꝙ inſit ſubiecto abſq; medio alterius rei, & ſit ei proprium prędicatum. Iam autem dubitauerunt in ipſum circa hoc quidam viri noſtri maiores, dicentes, ꝙ non requirat̃ præmiſſas demonſtrationum neceſſarias eſſe per ſe, niſi concedatur, oẽ neceſſarium eſſe per ſe, & aiunt, ꝙ, q̃ infert, ꝙ præmiſſæ demſonis ſint per ſe, quia ſunt neceſſariæ, iam cõ- I cludit ex duabus affirmatiuis in ſe- 1. Poſt. t. 15. & cõ. 44. cunda figura, nam orationis congeries fit ſic, præmiſſę demonſtrationis ſunt neceſſariæ, & hæ, quę ſunt per ſe, ſunt neceſſariæ. Et iam putatũ eſt, ꝙ Abunazar declinet ad hoc, dum dicit in ſuo libro: intendo hic per neceſſarias ipſas per ſe, nam iam putat̃, ꝙ non oẽ neceſſarium ſit per ſe, non exiſtenti autẽ neceſſario, ꝙ neceſſarium ſit ꝑ ſe, conuenit, ꝙ ex hoc non ſequat̃ hinc, quòd ſint primę. Quo aũt mõ ait Ariſto. quòd ꝑ ſe, & primo ſint proprietates p̃miſ- ſarũ neceſſariarũ, ponit hic regulã, K vt notificent̃ ipſę neceſſarię. Expedit itaq;, ꝙ hinc ꝑſcrutemur q̃d intendat̃ ꝑ neceſſariũ. Dicimus itaq;, ꝙ ſi ſignificet̃ ꝑ nomen neceſſarij, ꝙ eius p̃dicatum inſit toti ſubiecto ſemp, & non intelligat̃ ex huius rei interpretatione, niſi id, cuius moris eſt, ꝙ intelligat̃ hoc p̄rio mẽtis occurſu. Notũ itaq; ẽ, ꝙ nõ oporteat, ꝙ ſit ꝑ ſe, tanto minus, ꝙ ſit primũ, ſignificatũ aũt neceſſitatis, q̃ eſt talis p̃miſſę, eſt, ꝙ dũ ponit̃ eſſe ſubiectum, oporteat eſſe p̃dicatũ, & non oporteat, ꝙ, dum ponit̃ eẽ p̃dicatũ, ꝙ ſit ſubiectũ: hoc aũt ſic exiſtente, L tales propõnes ſunt ex aliqua parte neceſſariæ, & poſſes ex aliqua parte: ſua quidẽ neceſſitas eſt, qua exiſtente ſubiectũ eſt & p̃dicatũ: poſſibiles vero ſunt, quia, dũ eſt p̃dicatũ, poſſibile eſt ꝙ ſit ſubiectũ, licet non ſit: ſicq; ſunt ſm medium neceſſarię, nõ neceſſarię ſimpl̃r, & hę ſunt ꝑut dicimus, oẽ rõnale ẽ aĩal, & oẽ aĩal ẽ corpus, nã dũ ẽ rõnale, opʒ neceſſario, ꝙ ſit aĩal, & non ſequit̃ ex eſſe ipſius aĩalis eſſe ipſius rõnis, niſi poſſibiliter: & vis talium propõnũ eſt vis propõnis aſſerentis, ꝙ oẽ ꝓgreſſiuũ ſit aĩal. Illi aũt putãt, ꝙ tales nõ ingrediant̃ demſonẽ. Conſtito autẽ, ꝙ tales propõnes non ſint M neceſſarię ſimpl̃r, ſed, ꝙ ſint miſtæ ex neceſſario & poſſi. Id itaq;, q̃d expedit intelligi de nomine neceſſarij ſimpl̃r, eſt, cui nõ admiſcet̃ aliquid ſui contrarij, q̃ eſt ipſa poſſibilitas, prout ꝑ nomẽ ſanitatis intelligitur ſanitas, cui nõ permiſcetur penitus aliquid ęgritudinis, & hoc neceſſariũ eſt propõnis, cuius poſito ſubiecto, opʒ eſſe & p̃dicatũ, & poſito p̃dicato, opʒ eſſe ſubiectũ. Hæ itaq; ſunt

A sunt propõnes, quibus penitus non permiscet̃ possibilitas, & hæc est dispositio rerũ, quæ sunt cũ suis definitionibus, & causis ꝓprijs, hoc est, quibus existẽtibus, est & ipsum causatũ. Dum aũt intelligit̃ hoc de nomine necessarij, notum est, ꝙ oporteat, ꝙ illud sit ꝑ se, & primum cum hoc, ꝙ ꝑdicatum inest toti subiecto, & semꝑ. Quòd vero ex talibus necessarijs oporteat cõponi syllõs demonstratiuos, notũ est, ꝙ ex talibus cõstruatur nã rei, cuius notitia quærit̃ de suo esse, & nã simul, & hoc cõuenit operi ipsius nãæ, & est, cui non
B ꝑmiscet̃ aliquid possibilitatis, neq; illius, quod sit oĩno ꝑ accidẽs: & hęc est scĩa, cuius proportio ad res naturales, est proportio notitię artificiosæ ad res artificiales: & hæc est notitia, q̃ est principiũ operis apud ipsã nãm, ꝓut notitia artificiosa ẽ principiũ operis apud ipsam artẽ, & hoc est, quo cõnectunt̃ vltima primis, & prima vltimis: & hæc est scĩa, cuius principiũ cogitationis est finis opis, & principiũ opis est finis cogitationis, & si hæc sit scĩa, qua proueniunt oĩa entia, & perfectio operis ipsius
C hoĩs est, vt ei perueniat de hac scĩa quantũ suæ naturæ est, ꝙ ei perueniat, prout de his rebus est alibi ostẽsum. Et expedit, ꝙ suæ ꝑmissæ sint ex talibus necessarijs: quare oportet, ꝙ finis artis Logicæ sit perscrutatio proprietatũ pręmissarum, quæ sunt huiusmodi, & suarum cõditionum notificantiũ ipsas. Hæ itaq; tres cõditiones, quas Arist. vocat prædicationem de omni, sunt proprijssimæ conditionũ præmissarũ demr̃onis, & nobilissimarũ suarum specierũ, quarum notitia humana cũ nobis peruenerit, notificat rem ipsam ẜm quod est ens, qui vero sciret rem per D
ꝑmissas, quibus deficit aliqua harũ trium cõditionũ, sciret illam aliter q̃ est, ex quo non sciret illam per res necessarias, ex quibus cõstituitur essentia rei. Et notũ est, ꝙ qui est deuius ab hac parte doctrinæ, & latuerunt eũ hæ cõditiones, iam latuerit illũ, quid sit scĩa quæsita in hac arte, & illa est res, ob quã Aristoteles resolutiue eduxit conditiones ꝑmissarum & syllõrũ, qui finiunt̃ ad illa. Notabilissima aũt harum triũ conditionũ, & excellentissima, & fortissima ipsarũ circa hanc rem est, ipsas E
esse primas, & perinde fit, quod intẽdit Arist. de hac cõditione, & notificat modos verificationis, quę accidit nobis circa illã, & tradidit regulam, qua ipsã educamus, dũ nos latuerit, nam sicut syll's topicus est prior ẜm nostrã notitiam, q̃ sylli, qui sunt ex ꝑmissis ꝑ se, sic putat̃, ꝙ res se habeat de syll's, qui sunt ex ꝑmissis ꝑ se, nõ primis cũ syll's, qui sunt ex ꝑmissis ꝑ se & primis, hoc ẽ, ꝙ tales sylli sint notiores apud nos, nã cogitatio cadit in ipsos nãr: & sicut sermones topici sunt pręuij ad syllõs per se, sic F
illi, q̃ sunt ꝑ se, sunt præuij ad syllõs primos, & sicut hæc ars tradit regulas, q̃bus trãsferimur à ꝑmissis ꝓbabilibus ad ꝑ se, sic tradit regulas, q̃b⁹ trãsferimur ex ꝑ se ad primas, & illæ sunt finis scĩæ rei. Iã aũt significat̃, ꝙ primeitas sit fortissima conditionum demr̃onis, nã qui cognouerit aliquã artium operatiuarũ, quę sermone sciunt̃, & effecerit eã absq; his ꝑmissis, eius opus sine dubio erit error, nã illius opationes ꝑmiscerent̃ cũ eo, quod est ꝑ accidens. Sic itaq; expedit, ꝙ intelligatur intẽtio Arist. in hoc loco, & sic opꝫ, ꝙ exponatur.

Et

G Etiam perplexus fuit Themist. circa rñsionem huius dubij, & non exposuit hunc locum, ꝓut conuenit.

QVAESITVM V.

Quo modo fiat translatio ab vna arte in aliam.

Argumentum Tomitani in hoc quæsitum de translatione ab vna arte in aliã, vide in eiusdem libello.

1. Poster. tex. c. 54. ARistoteles ait, ꝙ, si demõstrationes transferantur ab vna arte in aliam artem: & vult per trãslationem demonstrationis, ꝙ vna propõ maior fiat in duabus artibus

H ex vna parte vnius loci sylli, non ꝙ duæ ꝓpões sint eædem in duabus artibus, vt subiectum quæsiti ipsarũ sit vnũ & idem. Hoc aũt sic existente, non esset ibi translatio: sicq; non numerarent in demrõnes, nisi vna earum esset sub altera: hoc autẽ sic existẽte, ars esset vna. trãslatio itaq; fit, dum medius terminus, & maius extremũ est vnũ in duabus artibus. Aristoteles aũt arguit in hoc: nam, si expediret, ꝙ medius terminus insit minori per se, & maior medio ẽt per se, & perseitas nõ transcendit genus, circa quod fit consideratio, iam

I oportuisset, ꝙ nõ transferrentur demonstrationes: nam impõle est, ꝙ genera & drĩæ conueniant in prędicato per se. In totum autẽ hoc sunt dubia, quorũ vnum est, quia hoc verificaretur, dum admitteremus, ꝙ non inueniantur p̃missæ per se extra genus, circa quod fit speculatio. Aristoteles aũt verificat in suo Libro, ꝙ per se sunt duæ species, per se proportionatæ, & sunt quę non trãscendunt naturã generis, prout sunt par & impar, quæ insunt numero: aut per se, quæ sunt plusq̃ vnius generis, prout dicimus res æquales vni

K rei ipsæ mutuo sunt æquales, & res similes, dum permutantur, sunt ꝓportionatę. hę itaq; sunt plusq̃ vni generis, & vtitur eis plusq̃ vna ars. Hoc aũt sic existente, iam possibilis esset translatio demrõnum, & oẽs conueniunt in ostensionibus veridicis, & non per se vnius artis. Tertium autẽ est, quia nos inuenimus plures artes partiales, quæ sunt sub vna arte, quæ perscrutantur vnum prædicatum, quarum inferior sumit præmissas maiores, quæ ostẽsæ sunt in superiori, prout sunt ars Geometrica, & ars Perspectiua, quæ est sub

L ea: Geometrica enim perscrutatur æquidistantiam, quæ est linearum inquantũ sunt lineæ, & Ars Perspectiua æquidistantiã, quæ est linearũ radiosarum, dum vtitur præmissis geometricis ꝑ modũ suppositionis, Aristoteles aũt respõdet his duobus dubijs. Ad primũ quidem dicit, ꝙ præmissæ illæ, de quibus putatur, ꝙ sint vl̃es, sunt cões, hoc est, vl̃es nomine solum, & proinde dum artifex limitat eas, & appropriat suo subiecto, redduntur per se, & proportionatæ, & p̃cipit artifici, ꝙ faciat hoc.

M Gratia exempli, ipse Geometra vice sui dicti, res æquales vni rei ipsæ mutuo sunt æquales, dicit, lineæ æquales vni lineæ ipsę mutuo sunt ęquales. Ad secundum vero dubium respondet, ꝙ ꝓpõ intellecta nõ fit in duabus scientijs ex vno loco, sed fit in scĩa superiori, quatenus sit cõclusio, & in scĩa inferiori, quatenus sit præmissa: si aũt fieret in duab⁹ scientijs, ex vno loco esset translata, non est aũt hæc dispositio scientiæ superioris cũ subalterna eius. Sed dispositio omniũ scientiarum cum oĩbus

scientijs,

A scientijs, quarum principia ab eis sumunt, est, ꝙ, quę sumit principia ab alia, sit posterior ea fm ee, aut prior. Exempli gratia, quia dum Perspectiuus ostendit æquidistantiam, quã ostendit Geometra per easdem pręmissas, fit translatio demonstrationis: & ideo, dum sumit Perspectiuus illas pręmissas, & vtit eis in sua scientia, præmissæ sunt accidentales, ex quo illa prædicata verificãtur de lineis, inquantum sunt lineę, non in quantũ sunt lineę radiosę. Et ideo si Perspectiuus perscrutet æquidistantiam, non transit in sua perscrutatione ad locum, quem perscrutat Geometra. Sed, dum attingit illum, supponit illam acceptam a Geometra. & hinc ostenditur, ꝙ non sit artificis perscrutari sua principia ei ꝓpria, nisi sint per se nota: si aũt vera esset translatio demõstrationis, hoc fieret possibile, sicque circa hanc responsionem huius dubij non est insistendum. Circa vero responsionẽ primi dubii, putatur, ꝙ sit insistendum, & ꝙ sit ambiguitatis loc⁹. nã quispiam posset dicere, ꝙ nec ęqualitas, neq; ꝓportionalitas sit nomẽ æquiuocum, sed insunt quantitati, inquantum ipse est quantitas, cum iam expresserit Abunazar, ꝙ æqualitas sit per se quantitatis, licet videatur dubitare circa hoc alibi, dũ ait, ꝙ nisi æqualitas esset nomen æquiuocum, oporteret inueniri propositiones communes pluribus q̃ vni arti, Hoc autem sic existente, possent demonstrationes transferri, aut ars posset perscrutari principia, q̃ consueuit dici, ꝙ supponat ipsa recepta ab alia, ex quo ibi non est aliquod impediens hoc: nam possibile est, ꝙ illa principia sint talia, quæ ostendenda sint per tales præmissas. Hæc D aũt res indigerent quadam vlteriori conditione, ꝙ artificis nõ sit perscrutari sua principia, quæ ostendũtur in alia scientia, dum illa principia ostenduntur per pręmissas ęquiuocas. Ac etiam miror, quę differentia fiat inter demonstrationes modorum non per se, quæ possunt trãsferri, & inter has: nam, cùm ipsarũ, quę sunt ꝑ se, sint duæ species, quędam species, quæ non potest transferri, & sunt illæ, quæ non possunt transcendere genus, de quo speculatur, quonam pacto discernant istæ ab illis, quæ penitus nõ sunt per se, E prout euenit demonstrationi Brissonis de quadratura circuli. Præterea, si poneremus æqualitatem nomen æquiuocum, magis essent nomina æquiuoca vnum, & ens, & cõtrarium, & alia prædicata, quæ sunt scientię Metaphisicę, & propositiones scientiæ Metaphysicę essent topicæ, non demõstratiuæ, ex quo nõ appropriarentur vni subiecto. Hæc itaq; sunt dubia, quæ cõtingũt his duobus sermonib⁹, hoc est, ꝙ ęqualitas sit nomen ęquiuocum, & ꝙ nõ sit nomen æquiuocum. Et expedit, ꝙ perscrutemur de illis, & dicamus, ꝙ, nisi æqualitas sit nomen ęquiuocum, F necessario eius esset subiectum proprium, quod non esset nomen ęquiuocum, hoc autem nihil esset, nisi quantitas, ex quo iam dictum est, ꝙ æqualitas sit proprietas quantitatis. Si vero esset vnum genus fm vnam rerum, quibus dicitur de subiecto artium, quòd sit vnum, oporteret ꝙ partes speculatiuæ partium quãtitatis essent partes vnius artis, & esset ars, quæ consyderaret orationes, & quę eduntur de numero, &

G & ars tractans de tempore, & loco quæ est ars naturalis, omnes essent partes vnius artis: nam oẽs hæ sunt spẽs ingredientes sub vno genere, sicut ars, q̃ consyderat ens mobile, & species mobilium, est vna eadẽ ars, q̃ est ars scientiæ Physicæ, & similiter ars, quæ speculatur magnitudines, est vna eadem ars: totum autẽ hoc est absurdũ & impossibile: sicq; ergo quantitas est nomen æquiuocum vere, licet sit vnum æquiuocũ ſm famositatem, quod est vnum genus: sicq;, cũ ęqualitas non sit vnius subiecti, non dicitur vniuoce: nam,
H oportet, ꝙ partes definitionum eorum, quę dicuntur vniuocè, sint necessario vniuocæ. Sin autem diceret, ꝙ hinc etiam vnum, & multitudo, & contrarium, & cętera talia prædicata propositionum primę Philosophiæ, sint etiam æquiuoca, & nõ daretur ars vniuersalis. quę speculetur ens inquantum ens, diceremꝰ, ꝙ genus vnius artis oporteat, ꝙ sit vnum ſm analogiam, aut vniuoce, sicq;, dum diceretur analogice prędicata veridica de illo dicerentur analogice, prout est prędicatio vniꝰ & multitudinis de ipso ente: nam propor-
I tio significati entis ad species entiũ est proportio significati vnitatis & multitudinis. Dum vero diceretur vniuoce, prædicata veridica dicerẽtur vniuoce, quantitas vero non est genus ſm vnum horum significatorum, hoc est, neq; vniuoce, neq; analogice, & ideo mutua proportio significatorum æqualitatis non esset proportio mutua partiũ quantitatis, prout proportio significatorum vnitatis & multitudinis, & potẽtię, & actus est mutua proportio entium; quę denominant̃ ꝑ hęc prędicata. Cùm autem oẽ genus artifficiosum sit vnum genꝰ, aut analogice, aut per significatũ, quantitas autem nõ est huiusmodi. Notũ itaq; est, ꝙ ipsa non sit genus vnius artis: hoc autem sic existente, æqualitas, quę de ea ꝓdicat̃, est nomen æquiuocum. Si autẽ quispiã diceret, quęnam ergo sit differẽtia inter has ꝓpositiones, & inter propositiones, q̃bus vsus est Aristoteles, cum illę nõ introducantur in demonstrationẽ eo modo, quo hę propositiones intrant, dicimus, ꝙ conditionis taliũ propositionum ingredientiũ demõ- L
strationem sit, ꝙ prędicatum & subiectum ipsarum sint quasi analogice dicta, & ꝙ nõ sit vera analogia: & ideo sæpe ingrediunt̃ in ipsas artes, & potest esse, ꝙ numerentur inter subiecta. Si autem est subiectũ, & prædicatum, vtraq; dicerent̃ secũdum veram analogiam, ingrederentur in vnam artẽ: sicut si essent ęquiuoca simpliciter, non fieret aliquo pacto vna ꝓpositio, neq; ingrediẽs artes demonstratiuas: ꝓpositiones vero Brissonis, ex quo ipsarum prędicatum, & subiectum non dicunt̃ ſm analogiam verã, neq; quasi ve- M
ram, non ingrediuntur in demonstrationem plurium artium, neque vnius artis. Et ideo dixit Abunazar de illa, ꝙ sit topica: nam, propositio æquiuoca perfectę æquiuocationis veridica, nullo modo ingreditur in artem demonstrationis. Sed propositio Brissonis est quasi analogica, nam differentia significati æqualitatis, q̃ est inter lineã rectam, & circularem: est vehementioris discriminis, q̃ significatum æqualitatis, quę est inter alias magnitudines rectas, adeo, ꝙ quasi dicatur pure ęquiuoce.

A uoce. Aristoteles aũt consyderat in Septimo Physicarũ auscultationũ, ꝙ fiat comparatio inter rectum & circulare, sed Geometra iam cõsueuit vti hac cõparatione de hac specie propositionum verarum, q̃ non sunt per se, hoc est, quę penitus nõ introducuntur in aliquam artium dem̃rãtiuarum, neq; in vnã, neque in plures artes. Ex his autem, q̃ nõ sunt per se, q̃ dum trãsferunť ab aliqua arte in aliquam artium sunt veridicę, prout hę sunt, q̃ transferunť ex scientia Geometrica in sciẽtiam Physicam, vel è conuerso, si verum sit, ꝙ quædam veridicæ non per se B introducantur in aliquam artiũ demonstratiuarum, & quædã non ingrediantur tales. Quędam aũt propositionum verarum sunt, q̃ ingrediuntur in vnam artem, & sunt illę, quarũ prędicatũ dr̃ eo modo, quo dr̃ & subiectum, si dicatur vniuoce, vniuoce, si autẽ dicať analogcę, analogice. Si vero prædicatum & subiectum dicantur quasi analogice, illæ subintrant artes differentes numero, prout est ęqualitas, illæ vero, quę priuãtur analogia prædicati & C subiecti, ac etiam quasi illorũ analogia, nõ subintrant penitus aliquã artium dem̃rãtiuarũ. Iã itaq; ostensum est, quo pacto fiant proprię ꝓpositiones ipsis artibus, & quo modo non fiant propriæ. Intentio aũt mea est inuenire vnam propositionem, qua vtanť plures artes. Dum aũt ars particularis consyderat aliquam rem, consyderat & illam ars vniuersalis superior q̃ ea, prout consyderat scientia Physica contraria naturalia, & connexa naturalia, sed nõ cõsyderat ipsum vnum, inquãtum est vnũ, neq; spẽs, in quas diuiditť ipsum vnũ, neq; q̃ sunt sub illis, D neq; consyderat accidentia, inquãtum sunt ipsius vnius, sed substãtię, & genera, q̃ sunt subiecta cuiusdam certi accidentis. Hoc autem sic existente, duę artes non cõueniunt in termino medio, neq; ĩ termino maiori. Sed inuenimus Abunazar perturbantem sermonem circa hãc rẽ. Nam, dum loquitur de eo, in quo conueniunt artes, fit possibile apud ipsum, ꝙ cõueniant in termino maiori, nec transgrediť, quin cõueniãt in termino medio, vt apud illũ, qui concedit, ꝙ propositiones cões artibus, quædam sint cões duobus terminis simul, prout ipse ait in suo li E bro, & putat, ꝙ illę, q̃ sunt ꝑ se, aliquando sunt vniuersaliores q̃ sit ipsum genus. Id etiam, quod ipse ait, ꝙ duæ artes, quarum sua subiecta fuerint duæ res sub vno genere, & non concernunt totã consyderationem, eo ꝙ non solum reperiuntur amborũ subiecta in suis definitionibus, sed etiam ostendunt per demõstrationem genera suorũ subiectorum de quibusdã suis inferioribus. Sin autem sua prima subiecta depẽderent ex accidentibus per se, & generibus, esset possibile, ꝙ vtraq; earum ostenderet vnam eandem rem F de vtrisq; suis subiectis differẽtibus vniuersaliter ꝑ duos terminos medios differentes. Hic est sermo non verus, nam quælibet duæ artes, quę sunt sub vno gñe, sunt vna ars, dũ in sua subiecta diuidiť ipsum gen⁹ prima diuisione, prout est diuisio corporis mathematici in corp⁹ circulare, & rectũ: nã ars, q̃ consyderat corpus rectũ & circulare, sunt duæ partes cõsyderãtis corpus mathematicum simplr: dum aũt corpus non

G diuiditur in ea prima diuisione, nõ consyderant genus amborum, nisi duobus differentibus modis. Et vt vniuersalius inquam, artes subalternæ alteri arti subintrant illam per additionem, & diminutionem, non ex parte, qua sunt quædã species de numero specierũ illius generis: Intendo autem per additionẽ & diminutionẽ, ꝙ artes particulares reddãtur particulares per subiectum, de quo cõsyderat vniuersalis superior, q̃ illa per conditionem illi superadditam, prout est dispositio scientiæ naturalis cum Mathematica: nam,
H Mathematica cõsyderat corpus imperfectum, hoc est abstractũ a motu & quiete, Naturalis autem speculatur de eo per additionem, hoc est, qua sit mobile, & quiescens. Constito autem hoc, ꝙ quælibet duæ artes existentes sub vno genere, non per additionem, & diminutionẽ, sed p diuisionem corporis in illas per differentias sint, ex quibus construitur vna ars, & notum est, ꝙ si sint duæ artes, quę ostendant per demõstrationem genus commune vtrisque, illæ duæ artes largiantur demõstrationem, quæ sint duę artes partiales
I sub vna arte, quę est consyderans illud genus: nam illud genus diuidit in illa prima diuisione, prout diuiditur corpus in soperimetrum, & rotundũ. Totum autem hoc significat, ꝙ liber Abunazar de Demonstratione, nondum fuerit completus: nam, potius putandum est hoc de Abunazar, q̃ ꝙ sit putandum, quod latuerint eum hæ res, ob illi⁹ peritiam circa hanc artem. Propositionibus vero logicis, inquantum sunt pars artis Logicę, vtuntur reliquæ artes, & præsuppositis, aut secũdum modum, quo quędã artes vtũtur propositionibus, quæ ostendun- K tur in aliis artibus. Iam aũt dictum est, quo modo fiat hoc, & nõ sit trãslatio demonstrationis: sicq; ostensum est hinc, ꝙ impossibile sit, ꝙ transferantur demonstrationes ab vna arte in aliam artem ſm opinionem Aristotelis, & sermonem Abunazat in fine capituli, in quo locutus est de communitate artium. Et hinc ostenditur vbi, & quando, & qualiter sit possibile, ꝙ transferant demõstrationes ab vna arte in aliã artem, & vbi non sit possibile: nam non verificatur, quod demonstra- L tiones penitus transferantur, nisi vocaretur translatio vsus, quo quędam artes vtuntur quibusdam propositionibus, quæ ostenduntur per demonstrationem in alia, hoc autẽ est debile dictum.

QVAESITVM VI.

De Demonstrationibus Quia.

Argumentum Tomitani in quęsitum de Demonstrationibus Quia, require in libello eiusdem, seorsum edito.

AVicenna non meminit de de- M mõstrationibus Quia: & hęc est, dum subiectum ipsarum fuerit compositum, non simplex, nam ipse putauit, ꝙ demonstrationis qa, medij termini sint accidentia minoris extremi, & non est apud ipsum modus occursus ad veritatem, existente ipso accidente prædicato de eius subiecto ſm esse necessarium, nisi per cogitationem causæ, qua illud prædicatum sit accidens illi subiecto. Ex quo aũt causa est, quã nititur inferre per hanc demſ̃rationem, accidit nobis hîc, qñ venamur ostẽsionem

A sionem illius esse ex accidẽti causa-to ab eo, ꝙ ostẽsio sit circularis, aut vera, vel rhetorica, dũ non cogitat causa. Exempli gr̃a, q̃a q̃ nitit̃ ostẽdere esse crementi luminis Lunæ ſm figurã lunarẽ paulatine, ĩposſe est, quin sit vera apud ipsum, prout dicimus, ꝙ Lunæ crescit lumen ſm figuram lunarem paulatine p̃ se: id aũt, cui crescit lumen paulatine ſm figuram lunarem, est sphęricũ, necessitas aũt dicti nostri, ꝙ Lunæ lumen crescat hmõi paulatine, nõ verificat̃, donec innotescat causa, quæ B est, quod ipsa sit spęrica, hoc autem ostenso satisfactum est eius ostensioni. Et sĩr res se habet apud nos in specie demr̃ationis q̃a, q̃ fit p̃ causam remotam, ꝙ non notificat esse necessariũ ipsi subiecto, hoc est, extremo minori, nisi ratione causę ꝓximæ proprię, & ſm hoc nõ numeratur apud nos hæc spẽs demr̃onis simplicis, hoc est, cuius propositiones sint ĩmediatę. Ille aũt argumentat̃ hic duabus ꝓpositionibus: quarum vna est, ꝙ omne prædicatum, quod est necessarium suo subiecto, est necessarium ratione causę, quæ inest ipsi subiecto: cùm sit illius cã. C Id autem quod est necessarium ratione causę, quæ est in subiecto, est, cuius necessitas scitur ob scientiam illius causæ: ideo, dum non cogitamus causam, qua accidens inest subiecto, non peruenit nobis accidens esse necesse inesse ipsi subiecto. verbi gratia, q̃a ex dicto nr̃o, oĩs coru⁹ est niger, non peruenit propositio necessaria, nisi sciuerimus, ꝙ complexio corui decernat necessitatem coloris aliter, dũ enuntiaremus, ꝙ omnis coruus sit niger, quia penit⁹ non percipitur coruus albus esse,

prout fit illi, qui enutritus esset in regione Æthiopiæ, & enuntiasset, ꝙ oĩs homo sit niger: ex quo ille nullum hoĩem percepisset, nisi nigrũ. D Totum autem hoc, est debilia reddere responsa Peripateticorum, & facere titubare suam scientiam, nã maior pars causarum scientiarum naturalium notificant res posteriores apud nos, & oẽs res naturales sunt compositæ. Compositum autẽ est notius apud nos, q̃ suæ causę, ꝓut ait Arist. Nos autem dicimus existentibus differentiis sumptis in definitionibus, & rebus, quę sunt loco differentiarum non possibilibus esse, nisi sit ipsum definitũ, cum differentiæ non sint separabiles ab his, quorũ sunt dr̃iæ, immo ex suo esse sequit̃ necessario esse ipsius definiti. quod est contra dispositionẽ partis, q̃ est loco generis, & cum per se notum sit, ꝙ accidentia p̃ se habeãt in suis definitionibus sua subiecta, aut genera suorũ subiectorum, quæ sint suæ dr̃iæ, notum est, ꝙ sequat̃ ex his duab⁹ propositionibus, ꝙ accidẽtia p̃ se sint necessarij eẽ in suis subiectis, de quibus prędicant̃, & ex hac parte cogitat animus, dũ sumit in sua definitione illorum subiecta, quatenus sint suæ dr̃iæ, & si non cogitet proximam causam huius. Et ideo fit, quod enũtiamus orationẽ, ꝙ rectitudo & circuitus non sint nisi magnitudinis, & si non cogitem⁹ causam huius, neq; ꝙ sit simitas nisi nasi, & si nesciatur causa simi: & pronuntiamus orationẽ, ꝙ oĩs numerus sit par, vel impar, & si nondũ constiterit nobis huius causa, nunquid paritas & imparitas sint accidentia: & non sint differentiæ sic necessario, vt̃ nobis dũ putam⁹ ꝙ sub- E F

G iectum sit in definitione prædicati, quatenus sit dfia: & notũ est, ꝙ hoc non videatur de accidentibus, quæ sunt vniuersaliora subiecto. Sed videtur hoc de accidentibus coæquis suis subiectis. & hinc fit, ꝓut ait Aristo. ꝙ non verificetur nobis de accidenti, in cuius definitione est genus sui subiecti, ꝙ īsit necessario ipsi subiecto, donec apud nos ꝑ se notũ fuerit, ꝙ illud genus diuidatur prima diuisione illius generis, inquantum est illud genus in illud accidens, & eius oppositum. & si, gratia exēpli, esset genus corui, quod est aīal, diuisum prima diuisione in albũ, & nigrum, & reliqua media, quę sunt inter illa, iã occurreret nobis veritas, ꝙ oīs coruus sit niger. Sed ex quo nō diuiditur in albedinem & nigredinem, nisi genus remotum, si diuideretur, & nigredo est de rebus accidentibus coruo per se, ergo notum est, ꝙ id, quod nos inducit ad necessitatem inessendi accidens ipsi subiecto, quod inuenitur in eius definitione, est eius genus proximum, vel ipsummet subiectũ, & hoc ēt relinquitur de accidentibus, in quę diuiditur primo, & per se: nã tunc illud genus habet aditum ad definitionē illorum accidentium. Et ideo, dum Abunazar sumit, ꝙ iam possibile sit, ꝙ genus inueniatur in definitionibus rerum, quæ non sint oppositę sibijnuicem, non expedit ꝙ intelligatur, prout verba eius sonant: nam genus inuenitur in definitione prędicatorum rōne qua ipsa sunt opposita. Dum aũt illæ res non haberent oppositũ, aut haberent oppositum, sed nos non cogitaremus illud, non verificaret͛ nobis, ꝙ prędicatio sit necessaria: nam tunc verificaretur necessitas, dũ verificaretur illius diffinitio. Sermo aũt Auicennæ dicens, ꝙ cuiusq; necessitas est ob aliquã cãrum, illa necessitas sit illius, dũ nouerimus illam cãm, est ꝓpositio, quã nos concedimus, & putamus ꝙ cã, qua cognoscimus illius necessitatē sit ipsum subiectum, dũ est vice dfię illius. Si vero adiecerit propositioni conditionem, quæ est, dum ait, ꝓꝑ aliquam causarũ primarũ, non cōcedimus ei hanc ꝓpositionem, quia iam prouenit nobis scientia ob aliquam cãm non primã, & hoc dum fuerit quasi prima, & non remota, prout si fuerit secunda, & hęc est dispositio subiecti cum accidēte, nam subiectum est causa accidentis ob cãm, qua subiectum constat. Nos aũt non negamus, ꝙ scientia proueniens ex notitia huius causæ, hoc est proximæ, sit tutior q̃ scīa proueniēs ex cã secunda remotiori: & ideo cōstet de re proxima ex his, quę ferunt cãm ipsius esse, & vt vniuersalius inquam, sicut cã notificat esse rerum, hoc est, suum eē simplr, absq; ꝙ notificet eius cãm, sic cognoscimus plures res eē absq; ꝙ cognoscamus suã cãm proximam: dũ aũt nouerimus illam cãm, cōfirmat͛ illa scīa. Auic. itaq; ex quo implicita ē apud ipsum in demonstratione, quia scīa ꝑ causam, putauit ꝙ ibi non occurrat ei nomen veræ scīæ, hoc aũt est moris illius, qui putat ꝙ vera certitudo sit quid nouum: hic aũt est error. Iam aũt ostēdit Arist. in suo libro, ꝙ certitudo sit excessus cognitionis, & ꝙ ꝑ hoc distinguãtur artes à seinuicē: hoc aũt est, qđ dicimus de spē demōstrationũ, qa q̃ infert prius ꝑ posterius, ē id, qđ dicimus de spē, q̃ infert accñs cōnexũ ꝑ cãm non proximã: nam

H (margin, left column) · I (margin, left column) · K · L · M (margin, right column)

A nã causa non proxima constat fm modum necessitatis eius prędicationis de ipso subiecto, de quo prædicatur, dum constiterit ꝙ habeat aditum in eius definitionẽ, licet sit non proxima: illud aũt, quod eduxit hũc virum ad abnegationem harũ suppositionum, & destructionem horũ principiorum, in quibus cõueniunt Peripatetici, est eius extimatio optima de scientificis viris. Sed Deus est qui dirigit ad id quod decet.

QVAESITVM VII.

Quomodo definitio sit notior ipso definito.

B Argumentũ Tomitani de definitione, an s. sit notior definito, vide ĩ eiusdẽ libello.

ID quod dicitur, Oportet definitionem esse notiorem diffinito, potest intelligi fm quatuor significata. Quorum vnum est, ꝙ conceptus definitionis confusus sit notior, q̃ conceptus diffiniti confusus. Secundum autem est, ꝙ conceptus partium definitionis distinctus sit notior, q̃ conceptus diffiniti distinctus. Tertium est, ꝙ conceptus partium definitionis cõfusus sit notior, q̃ cõceptus diffiniti distinctus. C Quartum autem est, ꝙ conceptus partiũ definitionis distinctus sit notior, q̃ conceptus diffiniti confusus. Dum autem poneremus, ꝙ huius intellectus sit, ꝙ conceptus partium definitionis confusus sit notior, q̃ conceptus diffiniti confusus, est notum, ꝙ dum diffiniremus aliquam rẽ priorem secũdum esse & cognosci quo ad nos per rem posteriorem secundum ambas res simul, idest secundum esse, & cognosci, ꝙ, iam accepissemus rem ad notificationẽ suiipsius, & hoc opus cõceptus est, aut verus prologus, idest petitio principij, aut simile veræ petitioni principij: hoc autem est, qui diffiniret Solem, ꝙ sit astrum lucens in die: hic enim iam vteretur conceptu ipsius diei ad notificationem cõceptus ipsius Solis. Semita autem conceptus Solis est, ꝙ perficiatur per cõceptum diei, cum fuerit prior illo secundum cognosci & esse; ꝙ qui comprehendit intellectum conceptus Solis per cõceptum diei, fit, ac si acciperet ad intellectum rei ipsammet rem. Et similiter fit, si nos intelligerem⁹ hinc, ꝙ conceptus partium definitionis distinctus sit notior, q̃ cõceptus diffiniti distĩctus: immo huic loco euenit quoddam inconueniens, quod est, ꝙ res, quarum definitiones sint per se notę, notificent omnes definitiones suarum partium per se: hoc autem est absurdum, & sic est intellectus secundus. videlicet, ꝙ conceptus partium definitionis distinctus sit notior, q̃ conceptus definiti distinctus: sicq; etiam contingeret de definitionibus, quæ cõponuntur ex rebus posterioribus, ꝙ non sit proprium notius eo, cuius est ꝓprium, & hoc inquantum illud est notum per ipsum proprium. Tertius vero intellectus, qui est, ꝙ conceptus partium definitionis cõfusus sit notior q̃ conceptus diffiniti distinctus, currit fm cursum ipsius naturæ: nam pars compositi est notior, q̃ compositum: & literæ sunt notiores q̃ syllabæ. Notum autem est, ꝙ, si intellexerimus quod dicitur, ꝙ partes definitionis oporteat, ꝙ sint notiores q̃ diffinitũ, significatũ est id, quo non accidat nobis in definitionibus modus, quo fiat petitio principij aut q̃ si petitio principij: nã posse est eẽ aliquã

(Margin letters: D, E, F beside the right column.)

G rem priorem aliqua alia re ſm eſſe, & cognoſci, & illa res ſit poſterior ea ſm ambas res ſimul. Sed, dum accepimus eius conceptum confuſum in conceptu illius prioris, conceptus diſtinctus eſt notior illo, ex quo ſimplicia ſunt notiora compoſitis, & cũ hoc largit' de hoc priori conceptum pfectiorem: nam conceptus rei diſtinctus eſt pfectior, q̃ eius cõceptus confuſus, niſi poſterius ſit ignotum ineſſe ipſi priori, cum hoc nequeat ſumi in conceptu prioris, neq; etiã prius in conceptu rei, quam notum eſt ineſſe ei: ſicq; ſm hoc conceptus diei confuſus notior eſt apud nos, q̃
H conceptus Solis diſtinctus. Dũ itaq; cognoſcimus conceptum Solis diſtinctum per conceptum diei confuſum, iam nouerimus latens per manifeſtum. Et ſilr ẽt, dum nouerimus conceptum confuſum definiti per conceptum diſtinctũ definitionis, noſcimus latens per ipſum manifeſtum: quoduis autem horũ duorũ ſignificatorum poſſibilium intelligat' de definitionibus, expedit, ꝙ pſcrutemur de illo. Et ante hoc etiam perſcrutandũ eſt, nunquid dum dicimus, ꝙ conceptus partium defini-
I tionis, q̃ notificant, & agunt conceptum diffiniti per definitionẽ, ſit notior q̃ ipſa definitio, vel q̃ ipm diffinitum, aut vtriſq;, eo modo quo dicimus, ꝙ in certitudine præmiſſæ ſint notiores ipſa concluſione, aut hoc ſit eo modo quo dicimus, ꝙ partes ſint notiores toto, & particulares ſint notiores vniuerſalibus: nam non prouenit ex vi hmõi notioris, ꝙ ipſum ſit notius naturaliter, & latens ſit ignotius naturaliter, prout eſt diſpoſitio præmiſſarum, & concluſionis. Sed ambo ſunt naturaliter nota, hoc eſt, gratia exempli, de toto & partibus: nam notitia partium eſt vehementioris prioritatis ſecundum hanc ſpẽm, q̃ notitia totius, & K
ſilr res ſe habet de particularibus cũ vniuerſalibus, & iccirco vniuerſale, quod oſtenditur per particulares in ipſa inductione, non eſt ignotũ naturaliter, immo eſt infra particulares ſm cognitionem, & particulares ſunt manifeſtiores eo. Sed diſcrimẽ quod eſt inter illa, non conducit ad hoc, ꝙ notius ſit notum naturaliter, & latentius ignotum naturaliter, ſicut res ſe habet de præmiſſis & concluſione, & notum eſt, ꝙ, ſi notitia actiua conceptus formationis, i. notitiæ qd eſt, ſit notior, q̃ ipſa formatio eo modo, quo dicimus, ꝙ pmiſſæ ſint notiores ipſa concluſione, iã L
poſſet accidere formationi petitio principij ſimilis illi, q̃ accidit verificationi, i. notitiæ quia eſt: ſicq; eſſet hic petitio principij ſophiſtica circa quia eſt, & petitio principij falſigraphi circa quid eſt: & ſic inuenimus, ꝙ intellexerit Abunazar hunc locum in libro Topicorum: & ideo tranſtulit id, quod retulit de hoc ex libro Topicorum in librum Elenchorum. Si vero cõceptus agentium ipſum quid eſt per definitionẽ illã, M
& conceptus qui fit ex illis, ſunt de genere notificantium, & excedũt ſeinuicem illi duo cõceptus ſm magis & minus, notũ eſt, ꝙ ex hac ſpecie non euenit vera petitio principij. nã ille, cui accidit, ꝙ vtatur minus noto in ipſo quid eſt magis noti, non dicitur ꝙ non diffiniat omnino, quia petat in definitione vera petitione principij, ſed dicitur de illo, ꝙ non reddat melius q̃ diffinitũ, & non reddit ipſum melius, quia

vtitur

A vtitur circa ipsum quid simile petitioni principij: & sm hoc expedit, ꝙ hæc species petitionis numeretur ad destructionē definitionis, & non subintrat sm hunc modum in librū Elenchorū: & ideo inuenimus Themistium introducentem hunc locum in summam locorū malorum definitionis in libro Topicorū. Philosophus vero introduxit illū in loca destructionis definitiōis. Ex hoc opere putatur, ꝙ Abunazar æstimauerit ꝙ ipse sit falsigraphus, cū hoc ꝙ Philosophus dicit in hoc libro, ꝙ id, quod vere sequit̃ ex hoc, sequat̃, & ipsum quid est. Veruntñ pręmis-
B sum est notum ex eo quod dicitur in libro Posteriorum, ꝙ impossibile sit, ꝙ procedamus à conceptu noto naturaliter ad conceptum ignotū naturaliter, nisi ex parte, qua conceptui noto adijcitur certificatio quædam: nam si diffinitum sit noti esse sm se ignotæ definitionis naturaliter, oportet necessario saltē, ꝙ ostendantur per demr̃onem, qa sunt res agentes ipsum quid est, nā si res essent noti esse naturaliter, & notū ꝙ sint partes definitionum, definitiones talium rerum essent p se notæ.
C Si autem diffinitum esset ignotum sm esse, & quid est sm definitionem simul, est notum ꝙ res agentes eius quid est sm definitionem, sed possunt largiri eius quid est per definitionem ex parte qua largiūtur eius esse. Sicq; fit ex hac parte ex rebus agentibus ipsum quia est, cum hoc quod sunt agentes ipsum quid est, & hæc est dispositio demonstrationis simpliciter, quæ largitur esse rei, eiusq; definitionem simul, prout est ostensum in Secundo libro Posteriorum: & ideo non est possibile, ꝙ dum esse diffiniti fuerit per se notū
D & definitio ignota, ꝙ illius definitio largiatur quod quid est, qđ est notum nobis naturaliter: nam si esset possibile, possibile etiam esset de eo quod quid est naturaliter noto, ꝙ largiatur per se quod quid est naturaliter ignotum. Hoc autem sic existente, esset aliqua res præter ipsum syllogismum, quo educeretur id, qđ est naturaliter ignotum: & vt vniuersalius inquam, definitiones sciūtur, dum de significato ipsarum tria scibilia sciuntur: quorum vnum est, ꝙ definitum sit ens: secūdum, ꝙ definitio insit diffinito: tertium autē,
E ꝙ illa sit definitio, dū vnum, & duo, & tria hæc scibilia fuerint naturaliter ignota apud nos. Definitio itaque est naturaliter ignota, & iō syllogismus est necessarius ad eductionem definitionis: sicq; loca, quibus ostenditur, ꝙ illa res insit illi rei, & sit ipsa definitio, sunt loca diffiniendi. Hi itaq; tres modi sunt vniuersaliter modi, quibus educit̃ ipsa definitio, & in oī materia, & sunt modi quos tradidit nobis Aristoteles in libro Topicorum, dum Topici præcedentes ipsum putassent, ꝙ non de-
F tur via ad eius ostensionem. Et Aristoteles ostendit hoc in libro Posteriorum, ꝙ syllogismus, qui largitur inesse definitionem ipsi diffinito, & hic qui componitur ex locis absolutis impossibile est, ꝙ largiatur definitionem per se. Sed possibile est de illo syllogismo, qui largitur esse ipsius diffiniti, dum medius eius terminus est ipsa definitio. Hæc autem res iam latuit in petitione principij. Hoc autem sic existente, dum concesserimus, ꝙ hæc species petitionis principij cadat in definitiones, iam, oportet,

G oportet, ꝙ numerent inter loca malitiæ definitionis, non inter loca destructionis definitionis. Si aũt quispiam diceret, quonam pacto Aristoteles introduxerit illam inter loca destructionis definitionis in lib. Topicorum. Dicimus, ꝙ ex quo notorium est, ꝙ sicut ipsum quia est, oporteat, ꝙ sit ex rebus notis sic, & ipsum quid est, prout dixit Aristoteles in suo libro Topicorum: sicque iam conuenit huic libro in locis destructionis definitionis, prout fecit Aristoteles. Dum vero loquitur in libro Posteriorum, tunc expedit, ꝙ H numeretur inter loca malitiæ definitionis, & ideo turbata est mens Themistij, & putauit, ꝙ debeat numerari in libro Topicorum inter loca malitiæ definitionis, & perplexa est mens Abunazar, & putauit, ꝙ verus sit ad destructionem definitionis. Hoc autem ostenso, redeamus, & perscrutemur significatum, quod nobis videtur de illo. nam ô vtinam scirem significationem, quã expediat intelligi ex eo quod dicitur, ꝙ partes definitionis sint notiores diffinito, & ꝙ conceptus partium I definitionis cõfusi oporteat, ꝙ sint notiores conceptu diffiniti cõfuso, aut notiores conceptu distincto, cũ ex positione horum duorum significatorum non contingat absurdũ. Dicimus itaque, quòd iam ostẽsum sit, ꝙ res diffinitæ cum suis definitionibus non euadunt reliquam trium rerum, aut quòd sint ignoti esse & definitionis, aut noti esse, & ignotæ definitionis, aut noti esse & definitionis. Demonstratio vero, quę ondit esse rerum ignotarum secũdum esse & definitionem, largitur suam definitionem, & suum esse. Notum itaq; est, ꝙ partes definitionis, & tota ipsa definitio non sint notiores, q̃ ipsum diffinitum: ex quo ambo noscũtur per aliud, hoc est, tam definitio, q̃ diffinitum. De illis vero, quæ sunt noti esse, & ignotæ secundum definitionem, notum est etiã, ꝙ partes definitionis ipsarum, & tota ipsa definitio non sint notiores, q̃ ipsum diffinitum: nã illud, quod scitur per se, notius est, q̃ id, quod scitur per aliud. De rebus autẽ, quæ sunt notæ secundum esse, & notę secundum definitionem, iam videtur, ꝙ eligibilius sit, ꝙ partes definitiõis, & tota ipsa definitio sint notiores, q̃ ipsum diffinitum, adeo, ꝙ adijciatur definitioni cum hoc, ꝙ sit perfectior diffinito, ꝙ etiam sit notior eo. Si vero partes definitionum talium nõ sint notiores, sed minus notę, illę sunt malę definitiones. Oportet vero, ꝙ ad primam speciem definitionum instituamus conditionem, ꝙ definitiones, & partes definitionum sint notiores diffinito, hoc est, ꝙ sumantur medij termini demonstrationum, quæ largiuntur definitionem rei, & eius esse. In illis vero, quibus non ostenditur esse definitionis per signum, & diffinitum est per se notum, aut notum per signum, non inuenitur hæc cõditio, neq; ex pte necessitatis, neq; ex parte eius, quod melius est. In tertia vero specie definitionũ esse huius cõditionis est, qua est melius, hoc est, de definitionibus per se notis: sicq; ergo conditio necessaria continua in omni definitione est, ꝙ cõceptus partium definitionis agat conceptũ definitionis, sicut certitudo pmissarum agit certitudinem conclõis. Dña vero inter vtranque est, quia conce-

K L M

A conceptus actiuus, & passiuus definitionum differant ſm magis & minus, cùm vtraque ipsarum sit primo nota. Certitudo autem actiua, & passiua syllorum differunt, quia altera earum est naturaliter nota, & altera est naturaliter ignota. Cum autẽ definitiones differant à syllogismis: per hanc rem esse partiũ definitionis esse notius diffinito, non est necessarium in definitionibus, sicut hoc est necessarium in syllogismis. Non est aũt cuiuspiã dicere, ex quo partes definitionum sunt notiores
B ipsis diffinitis, & definitio est notior ipso diffinito, ꝙ partes definitionis sint notiores diffinito, sed ipsa est pfectioris conceptus, rerũ vero correlatiuarũ partes definitionis, & diffinitũ sunt vnius gradus notitiæ, sed intelligitur ex parte ipsius definitionis, & ex ipsa definitione ſm se, hoc est, ꝙ conceptus partium definitionis confusus sit notior conceptu definitionis in ipso implicito, sicut cõceptus patris confusus est notior cõceptu distincto filij in patre, licet tales definitiones non largiantur de definito maiorem notitiam, q̃ largiatur ipsum nomẽ. Rursus ex quo
C definitio notificat essentiam rei, secundũ quod est in esse, essentiæ horum sunt in cõparatione. Comparatio aũt nõ est vna omnibus modis. nã habitudo patris, gratia exẽpli, ad filium secundum dici non est habitudo filij ad ipsum, licet sint subiecto vna, hoc est, qua sunt habentes habitudinẽ. Hoc autẽ sic existente, habitudo ergo, qua concipitur pater, & qua largitus est suã essentiam, qua dr̃ in comparatione ad filiũ, est alia ab habitudine, qua filius largitus est suam essentiã, & est qua dr̃ in cõparatione ad patrẽ, licet pater & D
filius nõ sint vna eadẽ res. Igiť nõ sequiť ex definitionibus rerũ correlatiuarũ acceptio rei in suimet conceptũ, prout primo occursu mẽtis putatur: nã sermo persuasiuus, qui induceret ad hoc opinandũ componitur sic, in cõceptu patris sumiť filiꝰ. & in conceptu filij sumiť pater, sicq; pater sumitur in cõceptu suijpsius, hic aũt est similis illi, quo dr̃, si Sol sumať in conceptu diei, & dies sumitur in cõceptu Solis, sicq; Sol sumiť in cõceptu suijpsius. Modus autem erroris est, quia dum nos sumimus E
Solem in cõceptu diei, & diẽ in conceptu Solis, duæ habitudines sunt vna habitudo, hoc est, ꝙ habitudo diei ad Solẽ sumať in conceptu Solis, est eadẽ habitudini Solis ad diẽ, q̃n dies sumitur in eius definitione, sicut est habitudo partiũ definitionis ad ipsam definitionem: duorũ vero correlatiuorũ sunt duę habitudines differentes, nam habitudo patris ad filium est alia ab habitudine filij ad patrem, & siľr habitudo duorum ad vnum, quę est habitudo dupli, est alia ab habitudine vnius ad duo, quæ est habitudo medij. Vna F
autem dr̃ia est inter duas habitudines. nã habitudo partiũ definitionis ad diffinitum est habitudo, quã facit ipse intellectus, sed habitudo rei ad aliud est extra intellectum: sicq; habitudo ſm essentiam duorũ mutuo relatiuorum est ex parte, qua sunt mutuo relatiua. Si autem acciperemus, ꝙ vtrunque ipsorũ sumatur in definitione alterius ex vna parte non accideret aliquid vltra malitiam definitionis: sicq; accidit hinc petitio principij, prout putauerunt Auicenna, & alij: nam, non accidit

G dit ipsi quod quid est petitio principij, prout ostẽdimus. Ostẽsum itaq; est ex hoc sermone, quo modo sit possibile, ꝙ dicatur, ꝙ partes definitionis sint notiores diffinito, & quid huiusmodi sit secundum modum necessitatis, & quid sit secũdum modum præstantioris, & quo modo sit possibile, ꝙ dicatur, ꝙ circa definitionem occurrat petitio principij, & quo modo hoc sit impossibile, quod erat id, quod ostendere intendebamus. Hi autẽ, qui contulerunt nobis hunc modũ huius tractatũ, fuerunt nostri socij studiosi Morsiani: nam si hic fuerit aliquid, ꝓ quo bene merendum sit, illi fuerunt potissima causa eius, ex quo nobiscũ communicauerũt in hoc, ille enim qui perscrutatur aliquã rem, & qui promouet ad illam, dicũtur cõicare in illa: sicq; expletum est hoc quæsitum ad laudẽ Dei, qui adiuuit nos, exaltetur nomen eius. Amen.

Nota, ꝙ hi sũt populi finitimi ex Morthula.

H

QVAESITVM VIII.

De definitionibus, quæ dicuntur positione differentes à demonstratione.

I Argumentũ Tomitani in quæsitũ hoc de definitionibus, positione differentib⁹ à demõstratione, require in libello eius.

2. Poster.

ARistoteles putat, ꝙ demonstrationes, ex quibus educuntur definitiones, quæ sunt definitiones, quas ipse vocat demonstrationes positione differentes, sunt demonstrationes, quibus contingit, ꝙ ipsarum termini medij sint causæ, quæ sunt extra ipsam rem, & in re, quæ sunt ipsum agẽs, & ipse finis, & materia, & forma: nã hæ causę sunt, ex quibus constituantur quiditates rerum, hoc est, definitiones, quæ componũtur ex causis formalibus, hoc est, ex forma vniuersali, quæ vocatur genus, & forma propria, quæ vocatur differentia. Et opinatur, ꝙ, dũ termini medij fuerint ipsæ quiditates rerum, ꝙ ex illis non ostendantur definitiones nisi ꝑ accidens, si cõcesserimus, ꝙ vnius rei sint plures, q̃ vna quiditas, prout videtur, ꝙ vnius rei sint plures q̃ vna definitio. Si autẽ non concesserimus hoc, esset capituli ostensionis ipsius rei ꝑ seipsam. Huius autem demonstrationis species est hæc, A est in definitione B, & B in definitione C: sicque iam putatur, ꝙ cõcludat, ꝙ A sit definitio ipsius C, quæ, prout ait Aristoteles, aut est logica, hoc est, non per se: nam prædicatio definitionũ de seinuicem est per accidens: vel fit petitio principij, si dixerimus quòd vnius rei non sit nisi vna solum definitio. Species vero cõmunes, quæ inferũt definitiones per causas, quæ sunt extra causas, ex quibus fiũt definitiones, quæ sunt ipsæ quiditates, illæ sunt demonstrationes ꝑ se, quę prout ait Aristoteles secundum se totas sunt definitiones positione differentes. Conclusiones autem ipsarum, sunt definitiones, sed imperfectæ, sui autem termini medij, si significatur de illis per orationẽ, sunt etiam definitiones imperfectæ, quæ sunt principia demõstrationis, aut non significatur de illis per orationem, & sic sui termini medij sunt quædam ex causis ipsarũ definitionum. Perfecta autem definitio est, quam continet hæc species demonstrationum secundum se totam, & perfectissima ipsarum est, quę significat medium terminum per orationem. Et hæc species demonstrationum, quædam est demonstratio simpl.

K

L

M

A simpliciter, & quædam demonstratio propter qd, & simplex vtriusque, & composita ex eis: & hoc siue fuerint noti esse in aliqua re & ignotæ definitiones, siue fuerint ignotæ secundum ambas res simul, hoc est, secundum esse & definitionem, & hoc vel simpliciter, aut secundũ aliquam rem. Exemplum autẽ illius, quę est noti esse secundum aliquam rem, est eclipsis Lunæ, nam eclipsis est nota inesse Lunæ, ignota secundum quiditatem, cum contingat esse remotionẽ eius luminis ob mul
B tas causas, & dum componitur demonstratio sic, dum fit Lunæ eclipsis terra interponitur inter ipsam, & inter ipsum Solem: terra autem interposita inter ipsam, & Solem cessat lumen Solis à Luna: sicq; concluditur, quòd eclipsis sit cessatio luminis Solis ab ipsa Luna, quæ est quiditas eclipsis. Dum autem mutatur ordo huius demonstrationis secundum se totam, fit hinc definitio perfecta eclipsis, nam eclipsis est cessatio luminis Solis ab ipsa Luna ratione interstitij terrę inter ipsam,
C & Solem. notum autem est, q medius terminus hic sit causa extra quiditatem eclipsis, nam est eius efficiens, & notum est, quòd sit definitio partis definitionis perfectæ eclipsis, ex quo sumitur signum eius per orationẽ, & notum est, quòd secunda pars huius definitionis sit conclusio demonstrationis, & aggregatũ ex vtrisque est definitio perfecta: & hoc idem exemplum largitur esse, & quiditatem simul apud illum, qui non viderit eclipsim, & similiter si poneremus minus extremum ipsam eclipsim, & diceremus nunquid eclipsis sit cessatio luminis Solis à Luna, esset demonstratio largiẽs nobis quiditatem rei per suam causam, hoc est, eius definitionem. D Hæ itaq; demonstrationes sunt definitiones in potentia, & eas intendebat Aristoteles in hoc Libro: & omnia attributa, & conditiones institutæ demõstrationibus in primo Libro Posteriorum sunt huius demonstrationis, & ipsa est vere, de qua simpliciter absoluitur nomen demonstrationis, de alijs vero non absoluitur nomen demonstrationis nisi secundum nominis æquiuocationem, & ideo nos putamus, quòd demonstrationes, quarũ medij termini sunt suæ quiditates, sunt præter illas quiditates, quia non sunt veræ demonstrationes, ex quo non subintrat in eas per causas proximas maior pars specierum demonstrationum, quas continet liber Abunazar: & similiter sunt demonstrationes, in quibus ostenduntur per demonstrationẽ quædam partes quiditatis de aliquibus, prout sunt demonstrationes, in quibus demonstratiue ostẽduntur genera per differentias. Totum autem hoc iam ostendimus in nostris Commentarijs supra Librum Posteriorum Aristotelis, & hic est sermo, qui ostensus est in vltimo Posteriorũ, & certificatum est apud me, quòd illa sit opinio Aristotelis circa demonstrationes, quæ largiuntur ipsas definitiones. Iam autem ego scripsi aliàs de his: sed hoc est, quod expedit sustentare, quia ipsum est verum, & illud est, quod videtur post vehementem perscrutationem, & excessiuam considerationem, & est quædam res, quæ non constitit alicui illorum Expositorum, quorum tractatur

(Right margin letters: D, E, F)

G ctatus puenit ad nos, nec vř ex verbis Abunazar, ꝙ peruenerit ei illud ex verbis Aristo. licet oñsum sit hoc ex eius verbis ĩ Posteriorib⁹, & in libro Elench. Deus aũt est, q̃ educit vota ad effectũ, & roborat sapientiã: cuius nomen exaltetur. Amen.

QVAESITVM IX.

An definitio sit particularis, aut vniuersalis tantum.

Argumẽtũ Tomitani in hmõi q̃sitũ, de definitione, an sit particularis, an vniuersalis tantum, vide in libello eiusdem.

H IAm dubitatũ est de eo, qđ fert̃ de definitiõe pticularis, & de illo qđ dř, ꝙ definitiones sint intẽtionũ, nõ particulariũ. Dubiũ itaq; est, quia si particularis sit diffinitio, illa significaret naturã cõem oĩbus singularibus. Hoc aũt sic existente singulare eẽt in quo cõuenirẽt plures q̃ vnũ. Iã aũt dictũ est in eius diffinitione, ꝙ sit in quo nõ cõuenirẽt plures, q̃ vnus. Hęc itaq; est aduersatiua impossibilis. Rursus, q̃a qđ significat nomẽ singularis, eẽt vnum spẽ, plura numero, & sic singulare diuideret̃ in singularia: hoc aũt est absurdum, &
I q̃ret̃ ẽt de illis, in q̃ diuideret̃, nunquid ipsorũ sit diffinitio, nec ne? & expediret de illis, qđ de primo. Res itaq; ꝓcederet in infinitum, aut singulis esset diffinitio, quia particularis nõ est diffinitio. Præterea, qñ nõ posuerimus singulis eẽ diffinitionẽ, nõ eẽt apud nos illa res, qua differret ab vľi, neq; p̃dicaretur in eo qđ quid est. Sed ex quo inuenimus rem de qua p̃dicatur in eo qđ quid est, prout dicimus, ꝙ sit, cuius condõnis est, ꝙ in eo conueniant duo, signat ꝙ illius non sit diffinitio. hæc itaq; est difficultas, quæ accidit huic quęsito. Et nõ absoluitur hoc dubiũ dicendo, ꝙ singulare sit nomẽ ęquiuocũ: nam si eẽt ęquiuocũ, eius nõ esset diffinitio, & descriptio, & vt vľius inquã, nõ eẽt res faciẽs intelligere ei⁹ essentiã, & vľius non esset res, q̃ verificetur de eo nisi per accñs: nã possibile est, ꝙ noĩs ęquiuoci inueniatur p̃dicatũ verificabile de eo p accidẽs; sed nõ p̃dicatũ verificabile de eo per se. Nos aũt dicimus pro rñsione huius, ꝙ aliquo mõ singularium sit attributũ alicuius rei cõis, & est priuatio cõitatis, q̃ inest vľi: hoc aũt attributũ est res priuatiua, & s̃m hoc verificat̃ ꝙ eius sit diffinitio, & non est vľe p̃dicatum de pluribus. ex parte itaq;, qua eius est attributũ cõe, est in intellectu, qđ est priuatio cõitatis, q̃ inest vľi, vt sic eius est diffinitio, ex parte aũt, qua nõ est eius natura cõis extra animã, est singulare, & nõ vľe. Error aũt huius sermonis est in propõne asserẽtis, ꝙ oẽ, cuius est diffinitio sit vľe: huius aũt veritas est, ꝙ oẽ, cuius est diffinitio, ipsum est aliquid cõe. Cõe autem est vľe, & iã põt esse priuatio vľis, nam priuatio vľis inest pluribus rebus, sicut inest ipsum vľe. Modus itaq; erroris circa hoc ẽ siľitudo, q̃ ẽ inter cõe & priuationẽ vľitatis, hoc est, cũ ambo ĩsunt pluribus, q̃ vni rei. Ostẽsum itaq; est ex hoc sermone, ꝙ singulare ĩquãtũ est singulare nõ cõicet̃ alteri singulari, & maxime in rebus, quę sunt extra animam, nã esset vľe. Conueniunt vero singularia secum inuicem in priuatione vľitatis. Et hinc verificatur de eis ꝙ ipsorum sint diffinitiones.

K

L

M

Auerrois Quæsitorũ Nouem & octo Logicalium, interprete eodem Abramo finis.

Auerrois

AVERROIS EPISTOLA.

De primitate prædicatorum in demonstrationibus.

ILlud qdē, de quo meministis ex cōdōnib⁹ demſonum poſitis ab ipſo Philoſopho, ꝙ ſua prędicata ſint prima, & alibi fecit mentionem, ꝙ prędicatum, vtplurimum, ſit vniuerſalius ſubiecto, conuenit, ꝙ intelligatur de ſuis conditionibus prędicatorum, ꝙ ſint propria prædicatis ipſarum præmiſſarum, & prædicatis q̄ſtionum, & annectit conditionibus prædicatorum ipſarum præmiſſarum cū hoc, ꝙ ſint propria, ꝙ ſint etiam immediata. Prædicata quidem quæſtionum abſq; dubio ſunt prima, qn̄ prædicata ſunt propria ſubiectis, quæ oſtendantur per illas præmiſſas, & hæ quæſtiones vocantur primæ, & illæ pręmiſſę dicūtur primæ. Huius autem cauſa eſt, quia intētio demſonum eſt formatio per definitionem, definitiones autem ſunt propriæ definito. Sin autem prædicatum quæſtionis fuiſſet vniuerſalius ſubiecto, prædicatum nō eſſet pars definitionis, qm̄ p̄dicatum vl'e non euadit, quin ſit accidens, aut genus. Si autem fuerit accidens, medius terminus ēt eſſet cā ſui ineſſe ipſi ſubiecto, non cauſa ſui eſſe ſimpliciter. Demſonis autem ſine dubio eſt, ꝙ terminus medius ſit cauſa eſſendi prædicatum ipſius quæſtionis ſimpliciter, & cauſa ſui ineſſe ipſi ſubiecto: qm̄ hæc eſt cauſa eſſentialis, quæ, qn̄ inuenitur, inuenitur & prædicatum; & qn̄ auſertur, auſertur & illud, hoc autem accidit illi, quia hoc prædicatum eſt proprium ſuo ſubiecto, & poſterius eo, & ideo nō ſit in demſonibus abſolutis, ſed in accidentalibus, hoc eſt in demſonibus definitionalibus, & non ſit penitus in eſſentia: & ideo ſubſtantia nō oſtēditur per demſonē. Abunazar autem putauit, ꝙ oſtendatur per demſonē, qn̄ poſuit genera oſtēdi per demſonē per ipſas differentias, & hoc, quia ille putauit, ꝙ in demſonibus ſufficiat, ꝙ medius terminus ſit cauſa amborum extremorum, vel alterius ipſorum, vt in ſuo libro dixit. Res autem non ita ſe habet, vt ipſe opinatus eſt: qm̄ cauſa, quæ decernit eſſe ipſius rei, conuenit, ꝙ decernat ſuum eſſe ſimpliciter, & ipſius ablatio illius ablationem ſimpliciter. Si enim illa res eſſet ex his, quæ ſunt in ſubiecto, decerneret ambas res ſimul. Si aūt eſſet ipſum met prædicatum, hoc eſt, ꝙ eſſet ex his, quæ nō ſunt in ſubiecto, eſſet prior ſubiecto, cum inſtituens conditionem, quòd cauſa ſit prior maiori extremo ſm eſſe, adeo ꝙ ſit cauſa ſui eſſe ſimpliciter, & eſſe ipſius ſubiecto, & eius ablatio decernat ipſius ablationē ſimpl'r, & ablationē eius à ſubiecto. Differentiæ autem, quæ ſunt medij termini ad oſtenſionem generis de ſpecie, non ſunt huius cōdōnis: nam cāæ per ſe ſunt, quæ dū auferuntur, auferūtur cauſata ſimpliciter. Veruntn̄, dum aufertur differentia, non aufertur genus ſimpliciter: ſed ſi aufertur, auferē ab illa, à qua aufertur vna ſuarū drīarū. Et ſimiliter dum inuenitur, nō inuenitur genus ſimpl'r, ſed inuenitur

G in habenti dr̃iam, hæc autē est res, quæ non inuenitur in causis per se, hoc est, ꝙ dum auferuntur causæ ꝑ se, auferantur sua causata simpliciter, & ꝑinde Aristo. tradidit in principio sui libri Posteriorũ canones, quibus regulantur hæc prędicata, & cauit à rebus fallentib⁹ circa ea. Sermo vero Philosophi asserens, ꝙ pro maiori parte prædicata sint vñora subiectis, est hæc eadem res. Et perīnde veræ demr̃ationes sunt rarioris esse, q̃ demr̃ones dialecticæ communes, quæ non sunt diffinitiones
H in potentia. Iam autem exposuimus hoc quęsitũ in lib. Post. & in quæsitis logicis. Id vero, qđ quæsiueras de sermone Philosophi dicentis, ꝙ dictum nostrum, ꝙ albũ sit lignũ, nō sit enũciatio, cum alibi in suis libris iā exēplificauerit de talibus. Nouissimi aũt nostri nō intendunt hic ꝑ prædicatũ accidens prædicatum de subiecto: cuius causa est, quia dicere album habet duo subintellecta: quorũ vnum est, ꝙ de albo intelligatur ipsummet accidens, & est ipse color albus: dum vero de albo intelligitur ipsum recipiens albedinem,
I propositio esset vñor suo p̃dicato, & non esset enunciatio, & esset s̃m gradum illius, qui posuerit dr̃iam prædicatam de ipso genere: & iō fertur de talibus, ꝙ sint p̃dicata p̃ter naturalē cōsuetudinē: ꝑ id vero, qđ dicit, nouissimi aũt nr̃i nō intendunt hic ꝑ p̃dicatũ accidēs p̃dicatũ de subiecto, significauit illud noīe denominatiuo: quo aũt mō substātia, q̃ p̃dicat̃ de subto, significat̃ noīe denoīatiuo, ꝓut fit in scđa p̄missa, ita vero eēt, si dixisset ꝓpiores nobis eē stellas erraticas: totum aũt hoc est notum.

Epistolæ Auerrois finis.

DIVERSORVM Arabum quæsita.

K

ABBVALKASIS BENADARIS QVAESITVM I.

De notificatione Generis, & speciei.

INtentio huius sermonis est, ꝙ speculemur sermonem Alpharabij dicentis, ꝙ genus, & dr̃ia conueniant in eo, ꝙ vtrunque eorum notificat essentiam & substantiam spēi. nisi ꝙ genus notificet substantiam speciei, in L
qua conueniunt alia: differētia vero notificat substantiã speciei, quã determinatur ab alijs, aut suã substātiam, inquantum determinatur ab alijs. Nostra autē expositio circa hoc erit, vt nostri moris ē circa reliqua, quæ speculamur: illa autem est speculatio necessaria, & speculatio propter melius. Necessaria quidem speculatio in hoc tractatu est illius verus intellectus, præter quem non verificatur, ꝙ imaginetur. Dicimus itaque, ꝙ prædicata simplicia, quæ de subiectis prędicatur, & simplices res, quibus respondetur in responsione quid est, vel qualis est, M
partiuntur duabus diuisionibus veris notorijs in notificatione: quarum prima diuisio est, quia illa diuiduntur in ea, quæ notificant ea, quæ sunt de essentia, & in ea, quæ notificant ea, quæ sunt extra essentiam. Alia autem diuisio est, quia illa partiuntur in ea, quę notificant rem vniuersalem, & in ea, quæ notificant rem propriam. Hic autem est tertia diuisio, quam decernunt naturæ illarum rerum, sicut decreuerunt illæ duæ diuisiones, ad quã

A tertiam diuisionem excitauit nos Alpharabius, quæ est, ꝙ illa partiantur in ea q̃ notificant totum ipsum cognoscibile, & in ea, quæ notisum cognoscibile, & in ea, quæ notificant partem ipsius. Omnes autem hæ diuisiones sunt rerum simpliciũ ſm duas notitias, verificationem, id est, an sit, & formationẽ, i. quid sit. Ex quo autem res ita se habet, oportet illum, qui locuturus est de genere, & differentia sermone logico, ꝙ notificet quid vtrunq; illorum cõtineat de notitia, quia est, vel quid est, & an notitia vtriusq; sit essentię, aut illius, quod est extra essentiam, B vel totius spẽi, aut ei⁹ partis. Ideoq; Alpharabius prædixit in præcedenti sermone, ꝙ notificatio generis & differentiæ sit essentiæ, nõ illius, qđ est extra essentiam: & hoc, qñ dixit, ꝙ genus & differentia conueniant, eo ꝙ vtrunq; ipsorum notificet essentiam speciei. Hoc itaq; sermone notificauit, in qua re notificationis conueniãt, & quæ notitia sit, in qua conueniãt, quæ est notificatio substantiæ. Postea vero fecit mentionẽ de distinctione substantiæ, quã notificat ipsum gen⁹ à substantia, quã C notificat ipsa differẽtia. Et hoc, qa substãtia, quam notificat ipsum genus, est tota ipsa species notificata, vel id, quod continet illam, & aliã ab ea. Substantia autem, quam continet differẽtia est tota ipsa species, aut id, qđ appropriat illam ab aliis. Necessaria autẽ est expositio duarum rerum conducentium notificationem generis ipsius speciei duobus modis differentibus, & duarũ rerum conducentium notificationem differentiæ ipsius speciei duobus differentibus modis: sicq; nũc faciemus mentionem circa vtrunque eorum de duabus rebus ꝓpter D varietatem modorum suæ notificationis: & hoc, quia ex quo notũ est de intentione generis, ꝙ conueniat cum differentia circa esse amborũ in ipsa specie, & ꝙ inter ea in specie sit differẽtia ſm esse: & ideo species, quę est composita ex ambob⁹ illis, est vna in actu, & non duę. Sicq; oportet propter esse vnionem generis cum differentia in ipsa specie secundum esse, & vtrunq; ipsorũ esse est inseparabile ab alio, & indifferẽs ab illo ſm esse, ita vt genus, qñ prędicatur de ipsa specie, aut qñ ꝑ illud E respondetur ad questionem qd est ipsa species, ꝙ notificet totã ipsam speciem, sed ipsum non notificat illam per id, quod appropriat illã, ex quo pars notificans est communis illi, & reliquis suis speciebus differẽtibus: sicq; suum notificare totã ipsam speciem, non ſm partem illius ratione suę conuenientię cum differentia in specie ſm esse, & ipsum notificare illam totalitatẽ, inquantum continet ipsam speciem, & aliã ab illa, est propter genus esse cõmune illi speciei, & aliis speciebus di- F stinctis. Hæc itaq; est causa notificandi genus ipsam totã speciẽ ſm substantiam communem: sicut causa notificandi genus de ipsa spẽ partem suæ substantię: & est id, quod continet ipsam speciẽ, & alia ab ea, quod est esse intentionem generis, & eius essentiam ex parte, qua ambo illa sunt essentię distinctę, nõ ratione qua ambo simul insunt ipsi speciei: & ideo intendo, ꝙ propter genus esse essentiam speciei illi⁹ intentio est alia ab ipsa differentia, & conueniunt ad eẽ speciei. Ideo necessario notificauit ex hac parte genus

G nus de ſpecie partē eſſentiæ ſpeciei, & hoc eſt, qđ intēdebat, q̄n dixit: niſi ꝙ genus notificat eſſentiam ſpeciei, in qua conueniunt alia ab illa, & intendebat notificationem generis de ſpecie totam ipſam ſpeciem, q̄n dixit: aut ſuam eſſentiam, inquātum ſecum cōuenit in illa aliud ab ea. Et per hoc idem oſtenditur notificatio differentiæ de ipſa ſpecie ſecundum ſuam totalitatem, aut ſuā eſſentiam, q̄ illā appropriat, hoc eſt, ꝙ differentia ſit eſſentia ſpeciei, & pars eſſentię ſpeciei: ex quo ſpecies
H eſt ex duabus eſſentijs, quarum vna eſt ipſa differentia, q̄ notificat partem ſpeciei. Ex quo autem in duabus notificationib⁹ totali & partiali differentia eſt eſſentia propria ipſi ſpeciei, ei⁹ notificatio toti ſpeciei eſt ſm id. qđ appropriat ipſam ſpeciem, & ei⁹ notificatio eſt partis ſpeciei proprię. Conſtruuntur autem de duabus notificationibus generis duæ demonſtrationes, & ſimiliter eſt de differentia. Demonſtratio autem de notificatione generis ad totam ſpē̄m, inquantum continet ſpeciem, & alia ab illa, cōſtruit̄ ſic: Ge-
I nus eſt eſſentia cōis ſpeciei, q̄ ineſt illius totalitati, id aūt quod eſt ſubſtantia cōis ſpeciei inexiſtens ſuę totalitati, notificat ſpē̄m, inquātū cōtinet ſpē̄m, & alia ab illa: infert̄ īde, ꝙ genus notificet totalitatem ſpē̄i, inquantū continet ſpē̄m, & alia ab ea. Demonſtratio autem notificandi ipſum de ipſis ſpeciebus, vt partē ſuæ eſſentiæ communis, & cōſtituitur ſic: Genus eſt pars eſſentię cōis ſpeciei, id autē, quod eſt talis denominationis, notificat eſſentiam ſpeciei communem: & inde infertur; quòd genus notificet eſſentiam ſpē̄i communem. Demonſtratio autem K notificandi differentiam totam ipſam ſpē̄m ſm id, quod ipſam appropriat, conſtituitur ſic: Differētia eſt eſſentia ſpeciei propria, q̄ toti ipſi ineſt: illud autem, quod eſt eſſentia ſpeciei propria toti ipſi inexiſtens notificat totam ſpē̄m per id, qđ appropriat ipſam ſpeciem. Demōſtratio autem notificandi differentiam de ipſa ſpecie ipſam ſpeciei propriā eſſentiam, conſtituitur ſic. Differentia eſt pars eſſentię propria ſpeciei, id autem, quod eſt talis diſpoſitionis notificat eſſentiam ſpeciei ſibi L propriam: differentia itaq; notificat eſſentiam ſpeciei ſibi propriam. Ex parte itaq; ineſſendi genus, & differētiam toti ſpē̄i eſt notificatio vtriuſq; ipſorum de tota ſpecie, & ex parte eſſendi vtrunq; ipſorū partem ſpeciei, eſt partis tm̄. Genus vero eſt ipſa pars communis, & ſic q̄n notificat totam ſpē̄m, notificat ipſam ſm partem communem. Differentia vero eſt pars propria: & ſic, q̄n notificat totam ſpeciem, notificat ipſam ſm partem propriā: ſicq; completa eſt, & perfecta ſpeculatio neceſſaria perfecta, & vera huius q̄ſiti. M Speculatio vero de illo, quę eſt propter melius, eſt ſtabilire ordinē ſermonum ſpeculantium ſermonē Abunazar Alpharabij de illo quæſito. Illorum autē ſermones, quos ſtabiliui circa hoc, ſunt tres. Quorum primus ſermo, quem ſtabiliui ī hoc loco eſt ſermo Abuharahmā bin thahar. Id autem, quod ex illi⁹ verbis reſultat eſt, ꝙ ipſe intellexerit ex ſermone Abunazar, & hoc ſit illud, qđ intellexerat ex ſuo ſermone in lib. Poſteriorum Analyticorū. Genus vero eſt, quod ſignificat id, quod

A quod currit cursu conclusionis demonstrationis, est dignius & mai⁹, ac vehementius. Differentia vero est id, quod significat id, quod currit cursu principij demõstrationis, & est dignior, & potior, & vehementior: & intellexit ex duob⁹ locis vnũ intellectũ, & constituit ipsum aliud esse idem: hoc autem quod Abunazar imaginatur in libro Posteriorum Analyticorum circa hunc locũ est, ꝙ duę partes diffinitionis, q̃ sũt genus & differentia, ponãtur in demonstratione, q̃n mutatur diffinitionis ordo in demonstrationis ordinem, ex quo, vt expositum est in libro Posteriorum Analyticorum, diffinitio est demonstratio positione differens, & de vtroq;, & genere & differentia meminit, quę pars demonstrationis sit, q̃n variatur positio partium diffinitionis in sitũ demonstrationis ex eo, quod gen⁹ est genus, & ex eo, quod differentia est differentia, & ex eo, ꝙ diffinitio generis sumatur loco generis, & differentiæ diffinitio sumatur loco differentię: & comparauit inter duas significationes generis & differẽtiæ, & exposuit, ꝙ genus sit cõe, & differentia sit propria, & ꝙ, q̃n mutatur diffinitionis ordo in demonstrationem fiat genus cõclusum in demõstratione: & propterea est demonstrationis conclusio, & differentia est demonstrationis mediũ: & ideo fit demonstrationis principium, cũ demonstrationis principium sit ipsius medi⁹ terminus. Et notum est, ꝙ quicquid est, de quo meminerit de vtroq; ex demonstrationis ordine, sit ordinatum: ex quo differentia est propria, & genus est cõe. Cõmune autem infert ex ꝓprio, sicq; ergo oportet, ꝙ genus ſm suam cõmunitatem sit demonstrationis cõclusio, & differẽtia ſm suam appropriationẽ sit demonstrationis principium. Hi autem duo ordines, qui sunt generis, & differentię ad demõstrationem insunt illis ex eo, ꝙ vtrũque eorum sit sumptum in demonstratione per se: sumpsit vero loco vtriusq; illorum suam diffinitionẽ, nec ambo currunt processu vnius partis demonstrationis: Sed generis diffinitio significat totum aggregatum, quod est demõstrationis principium, & illius conclusio: sicq;, & differentiæ diffinitio, ex quo ambę diffinitiones partiuntur in genus, & differentiam: sicq; generis ordo in demonstratione est gradus, qui sibi inest, qui est ipsum esse demõstrationis conclusionem, & differentiæ ordo est gradus, qui sibi inest, q est ipsum esse demonstrationis principium. Exemplum aũt ordinis, qui est generis & differentię in demonstratione ſm se, non ſm assumptionem suarum diffinitionum, q̃n variatur positio diffinitionis in demõstrationis positionẽ, est sicut ꝙ mutetur diffinitio hominis, quę est animal rationale, & dicatur, homo est rationalis, & rationale est aĩal. Sicq; rationale stabiliretur ĩ diffinitione sub gradu principij, & animal sub gradu conclusionis: quãdo autem sumeretur animalis diffinitio loco animalis, summa generis diffinitionis significaret aggregatum in demonstratione, quod est illius principium, & ei⁹ cõclusio: & hoc, quia aĩalis diffinitio est corpus nutribile sensitiuum. Sicq; nutribile sensitiuum poneretur sub gradu principij demõstrationis, & corp⁹ sub gradu con-

G conclusionis demõstrationis: & cõnecteretur demonstratio ex mutatione positionis diffinitionis sic, hõ est nutribilis sensitiuꝰ, nutribilis autem sensitiuus est corpus, homo itaque est corpus: notum aũt est ꝙ gradus rei, quę est illi per se in demonstratione, est verior, & dignior, ꝙ illi attribuatur, & est vehementioris fidei, & maioris vsus: fit aũt verior, quia est ẜm rei essentiam, non secũdum id, quod ipsam infert, quæ est eius diffinitio. Sicq; ĩter duas notificationes duorum locorum est differentia, quę iam exposita est, ac ẽt
H quomodo terminetᷣ ordo ordinis demõstrationis, & ordo ordinis notificationis rerum separatarum. Id autem quod fallit per nomen ęquiuocum, est in duobus locis, quorũ vnus est, qñ dicit summam aggregati: qm̃ per summam aggregati intellexit Hadadah Alrhaman ipsam speciẽ, qñ species est summa aggregata ex genere & differentia: intentum autem per illud in libro Posteriorum analyticorum, est aggregatum ex hac demonstratione & eius conclusione: alter autem locus insinuat illius responsum: quia Habu
I habadh Aerahmã intellexit suũ responsum de specie: intellectum aũt de illo in libro Posteriorum analyticorum est suum responsum de ipsa diffinitione, inquantum suæ conditionis est, ꝙ sua positio mutetur in positionem demõstrationis. Stabiliui autem mentem huius nobilis iudicis, in quo Deus sibi complaceat, circa duos sermões. Primo circa sermonem, quo in diuersum deuiauit est, quia Abunazar meminit vtrobiq; de genere, & differẽtia notificatione vera & translatitia. Vera quidem est notificatio vtriusq; ip- K
sorum ẜm partem: translatitia vero est notificatio vtriusq; ipsorum ẜm totum multitudini plebis: ex quo illud cui inest notificatio ptis ẜm veritatem notificat ipsum totum ẜm translationem, non est in doctrina demonstratiua locus translationi. Secundum autem intellectum, ad quod trãsfertur, est, ꝙ illud de quo meminit Abunazar de ambabꝰ notificationibus in vtroq; & genere, & differentia, construitur sup opinionibus antiquorum circa esse generis & differentiæ in ipsa specie. Sicq; ille, qui credidit veritatem es- L
sendi amborum illorũ in illa, q̃ est illorum esse simul vniri in illa, non hoc esse in illa solum ẜm diffinitionem eius de hoc, posuit notificationem vtriusq; ipsorum consequentem hoc esse: & sicut esse est in tota specie, ita notificatio fit totius illiꝰ. Ille autem, qui credidit, ꝙ ambo illa, hoc est, ipsum genus & ipsa differentia sint in ipsa specie per modum inhæsionis, non ẜm modum vnionis: sicut est granum in generatione frumenti, posuit notificationem M
ẜm hoc ẜm partem, nõ ẜm totum. Hæc autem secunda opinio est falsa, nec est aliqua vtilitas, ꝙ notificatio conferat ordinem consequentẽ falsam opinionem circa ipsum esse: & complaceat sibi Deus in illo, qui me primo excitauit ad hæc duo loca, quæ numerauit Abuhabadhalrhaman, ꝙ sint diuersa. Quartus vero sermo est sermo illius, qui stabiliuit agentem nouum ẜm cognitionem, & ẜm operationem: quod est, quia Abunazar notificauit de vtroque illorum, & de genere, & de differentia, duas notificationes, quarũ vna

A vna est credentis, generis esse plures, species, & illa est notificatio vtriusque illorum secundum partem speciei: generis quidem secundum partem communem, & differentiæ secundum partem propriam: & credentis generis non esse nisi vnicam speciem. Sicq; apud sic credentem, genus notificat speciem secundum se totam: ex quo apud illum nõ est alia species. Deridendum autem esse vsum huius sermonis est manifestum illi, qui illũ scrutatur: & est sermo circa quem deuiauit à veritate Albuhabadhalrhaman, & credebat vnionem duorum locorum distinctorum, quod & suus pater crediderat. Sicq; completus est sermo de modo speculationis huius quęsiti: & hoc in ciuitate Dhaniæ tempore speculationis, quæ fit inter viros circa decisiones legales: & hoc in nocte introitus quarti diei mensis sahaban anni quingentesimi noni. Deus aũt est ille, q ad rectũ dirigit.

B

QVAESITVM II.

De nominis definitione.

C DIxit Eximius iudex Abuakasin benadaris: Deus ipsum custodiat. Diffiniuit Aristo. nomen in libro Peri hermenias, quod sit dictio significans impositione abstracta à tempore, & nulla suarum partium significat sola. Et dixit Abunazar Alpharabius, Omnes expositores cõuenerunt, quod adiectio dicti impositione sit superflua, ex quo dictio non significat, nisi impositione: & ideo dixerunt quod per dictionem hic ille intellexerit vocem. Hoc autem non habet aliquam intentionem, quia inconueniens est definito deferre genus remotum, & dimittere proximum: & hoc si concesserimus, quod D vox sit genus dictionis: Abunazar vero dixit quod detulerit illam, quia aliquando vocantur etiam multa, quæ canit animal, dictiones ob esse illorum expressionem proximam expressioni dictionum hominis. Et hoc etiam est cassum, quia gen⁹, quod dicitur æquiuoce, non conuenit quod fiat in definitionibus: sicut qui definiuit hominem quod sit animal, & accepit hoc nomẽ significans animal sensitiuum & pictum. Quando autem 'iam constiterit dictum illorũ, nos dicimus quod additum dicendi ipsum in hac definitione impositione, est additum necessarium, & per E illud pficietur definitio. Hominum enim dictiones diuiduntur in illã, quæ significat, & in non significantem: & ideo quod detulit genus supremũ, quod est ipsa dictio ipsum proprium, reddidit per significationem: & dixit dictionem significantem: & ex quo significatio est communior dictione, quia quædam est significatio vocum, & aliqua est significatio dictionũ: & significatio vocalis, qua vtuntur bruta, secernit F dictionaria, per id, quod dixit impositione: dictionaria. n. est in positione, & vocalis est naturaliter: ideo apposuit hoc additum vltra significationem, & dixit impositione ad distinguendum inter illas duas significationes: & hæc species definitionum est de speciebus definitionum completarum: accidit enim primæ differentiæ, qua diuiditur primum genus in definitione, quod sit diuidens genus primum, & genus, quod est super eo: & quando fertur differentia primi generis, oportet quod succedat dñia q ipsam distinguat à dñia,

qua distinguitur genus primi generis: cuius exemplum in definitionibus est, qui definiuerit hominem, ꝙ sit animal mobile bipes dicēdo, mobile diuiditur animal ī duas partes, & diuiditur per illud suum genus, quod est ipsum corpus. Quando autem additur in illius definitione bipes, distinguitur per illud mobile, quod est animal, a mobili quod nō est animal, & distinguitur ꝑ illud illa species animalis, quę definiri intenditur à speciebus distinctis ab ea in suo genere. Et huic simile contigit in hac definitione, quia, inquan-
H tum detulit dictionem significantem, distinguit per illud dictionem, quæ est genus nominis per genus, sub quo intrat nomen, quod est ipsum significans: & cum detulit et significans, & cum hoc ꝙ per ipsum significans bipartiatur dictio, per ipsum etiam partitur genus dictionis, quod est ipsa vox: quia quædā vox est significans, & aliqua est nō significans: & deinde tulit differentiam, qua distinguitur significatio vocalis à significatiōe dictionaria: & dixit impositione. Et de his, quæ
I tibi manifestant hanc rem est, quia dicere dictionem non significat ipsam impositionem: quia ex dictionibus, quibus homo loquitur, sunt illæ, quæ non sunt impositæ q̄ sunt p̄ęter missę dictiones, non institutę in idiomate: neq; dicere significātem significat positionem. Sicq; ergo necessario apponitur in definitione impositio. Sicq; dictū Expositorum, qui dixerunt dictionē significare ipsam impositionē est error: dictiones enim p̄termissę non sunt impositę: & tn̄ illę absq; du bio sunt dictiones: sicut gr̄a exēpli est dictio,

q̄ componit ex zada: quia tu inuenies de illis aliquā, q̄ imponit, & aliquam, q̄ non imponitur: & similiter est in reliquis compositionibus latentibus. Impoſſe ergo est sine additione significationis vltra dicere dictionem, quia quædam dictio est significans, & quędam non significans. Et impossibile est absq; additione per impositionem vltra significantem: quia significans q̄dam est naturaliter, & quędā impositione. **K**
Nec est alicuius dicere, ꝙ nō sit impossibile, ꝙ nomen dictionis non significet impositionem, & nomen significationis etiam non significet impositionem: & quando cōnectetur dictio cum significatione, & additur clausula conditionis in ea, significāt impositionem: quia si hoc concederetur, vltima differentia in hac definitione delata esset implicite, non explicite. Differentias autē vltimas definitionum conuenit significare significatione explicita simplici, non significatione insinuationis. Dictio enim est dictio, & vox & ex quo est vox eius significatio est naturaliter, & ex quo est dictio, habet significationem per impositionem. Impossibile ergo est absq; explicatione per dictionem, quæ significet per suam figuram, & declinationē ipsam impositionē. Et si diceret satis esse in definitione noīs, ꝙ dicat ꝙ sit dictio significās: ex quo hæc clausula cōditionis est ęqualis dicto per impositionem: melius itaque est ꝙ explicetur in definitione figura huius clausulę conditionis. Sicq; iā commōstratū est tibi, ꝙ qui definiuit nomen hac definitione, & abiecerat ab illa dictionē impositionis, errauerit decisiua enūciatione. **L** **M**

Deus

A Deus autem est qui diriget ad rectũ illũ quem voluerit. Et talis est mos hominum cum hoc viro in omnibus, quę argumentantur contra ipsum. Dico autem homines illos, qui sunt vere philosophi.

Duorum quæsitorum Abbalkasis Benadaris finis.

ALHAGIAG BIN THALMVS

QVAESITVM

De mistione propositionis de inesse, & necessariæ.

B DIxit Aristoteles in vltimo expositionis combinationis de inesse & necessariæ, si negatiua fuerit necessaria, & particularis, conclusio itaq; non fit necessaria. Huius autẽ expositio fit in præmissis diffinitionibus: & similiter qñ dixit in vltimo mistionis de inesse, & necessario in tertia figura: si propositio affirmatiua fuerit necessaria, siue fuerit vniuersalis, siue particularis, aut negatiua fuerit particularis necessaria, conclusio non C fit necessaria. Intẽdebat qñ dicebat: conclusio nõ est necessaria. hoc est, modo quo redeat in primam figuram eo modo quo redit in de inesse simplici, & fit suum dictum hic, ꝙ conclusio non fiat necessaria, loco eius dicti de vtrisq; in necessario simplr, non exponitur cõclusio syllogismi necessarij eo modo, quo exponuntur conclusiones syllogismi simplicis. Huius autem expositio de diffinitionibus, vt hæc opinio appareat de illis ambobus, hoc est, sua reductio in primam figuram modo prædicto, nõ habet esse. Deinde subticuit suppositionem ipsam, quia iã D illam pręmiserat de necessario simpliciter: ideo abbreuiauit totũ hoc s̃m suam consuetudinem in abbreuiatione, & latentia in locis, in quibus intendit hoc, aut in vno illorũ, aut in ambobus: quia ille iam ostẽdit suam intentionem in ambobus illis locis. Sicq; apud me educitur expositio sermonis Aristo. munda ab omni labe, quæ ei attribuitur vel illi similis est, & aufertur ambiguitas ab illo. Deus autem nos semper dirigat ad id, quod conueniens est. Amen.

Quæsiti Alhagiachin finis. E

ABVHALKASIM MAHMATH BEN KASAM

QVAESITVM I.

De modo discernendi demonstrationes propter quid, & demonstrationes quia.

It Abuhalkasis Mahmath ben Kasam philosophus declamator. Quia periti speculatores scientię Logicę iam perplexi sunt circa cognitionem demonstrationum propter quid, & demonstrationum quia: & nõ fuit eis manifestatus ordo, quo discernũtur demonstrationes propter quid, & quia, cum eo quod tulit Abunazar circa hoc, pro quo commendandus est. Causa aũt suæ perplexionis circa id, cuius memini, fuit id, quod accidit in editione demonstrationum ex sermonibus fallẽtibus corruptis, qui nõ sunt de litera Abunazar. Ex quo autem non considerauerunt quod cecidit illuc esse corruptum, & cre-

G crediderunt ipſum, aſſeruerunt eius veritatem, & ordinauerunt circa illud demonſtrationes, & inuenimus eos, quod detraxerint ſermonẽ ad ſuũ libitum, & tradũt conditiones, quibus nimis recedunt à vero ordine, cuius meminit Abunazar: nec conſtitit negocium ipſorum, adeo quod diſceptauerunt circa ipſum: & apud quoſdam ipſorum inuenitur id, quod non eſt apud aliquos: & iam factus eſt ſermo de hoc inter me & quoſdam per iterũ: vbi maior pars meæ opinionis circa id fuit, quod in libro ſint ſermones fallentes corrupti, &
H non multum ſpeculatus ſum prius circa hoc, & perſuaſus ſum, quòd ſatis eſt per ſermones Abunazar, dum in ſuis libris loquitur de his: & ſeparati ſumus inde abſq; quod haberemus rem, quam ille intenderet: ex quo autem res ſe habet circa hanc rem præſtantem, prout meminit, & non deſtiti mentis robur ſumere à complendo ſpeculationem circa illud, donec hoc contigerit: & poſui quæſtionem quæſitum ſecundum eius intentionem de ipſo: prout facit initians id, de quo non fuit opinio alterius. Sicq; Creator ſua miſericordia direxit me ad ipſam veritatem: & quod
I hinc prouenit, conuenit illi, quod retulerat Abunazar: & ſpeculabimur id, quod ille retulerat in eius editione: ex quo autem notæ ſunt circa hoc queſitum duę opiniones, cõſtituam eas in ſcriptis, vt valeant dirigere illum, qui mihi ſuccedet. Dico itaq; quod omne queſitum ſpeculatiuum ſcitur per ſyllogiſmum, prout oſtenſum eſt in libro Poſteriorum: omnis autem ſyllogiſmus componitur ex ſubiecto queſiti & eius prędicato, & re tertia, quæ vocatur terminus medius, prout oſtenſum eſt in K libro Priorũ Analyticorum: & non facit acquirere ſyllogiſmus ſcientiã alicuius quæſiti, qua in eo ſunt duo extrema quæſiti. hoc autem eſt abſurdum, nam ambo illa ſunt ipſummet quæſitũ. Sicque ſi acquireretur ſcientia per ipſa ambo, acquiſitio ſciẽtiæ quæſiti eſſet abſurda. Sicq; non relinquitur, niſi quod acquiratur ſciã queſiti per rem tertiã, qui medius terminus vocatur: ſed niſi terminus medius ſit connexus vtriq; duorum extremorũ quæſiti, non faceret penitus acquirere ſcientiam: nam inter quælibet duo, inter quæ non eſt L connexio, non eſt impreſſio, neque conſecutio. Hoc autem eſt, vt eſt ipſe calor, ſicut relatũ eſt in libro Peri geneſeos: ſicq; oportet ergo neceſſario quod inter terminum medium, & inter vtrunq; extremum quæſiti ſit quædam connexionũ dictarum in libro Poſteriorum, vt proueniat ex termino medio ipſorum ſcientia ad ipſum quæſitum: & dum connexus fuerit medius terminus duobus extremis quæſiti, eueniret ſcientia in actu: nam quæſitum eſt notum in potentia, & terminus medius reddit ipſum notum in actu. Oportet M itaq; neceſſario, quod ſcientia, quã confert terminus medius ipſi quæſito, inſit termino medio in actu: nã id, quod eſt in potentia, non educit ipſum in actũ, niſi id quod ẽ in actu. ſicut eſt calor, qui eſt in ipſo ferro in potentia, educit ipſum in actum calor, qui eſt in actu ſuæ ſpẽi. Hoc autem iam demonſtratione oſtenſum eſt in ſcientia Phyſica, & alibi: ſicq; relinquimus ipſum. Præterea dum fuerit quæſitum ignotum in actu, oportet quod terminus medius ſit notius

A notius in actu: nam verum non cognoscitur nisi per verum quale ipsum. Sicq; iam ostensum est, ꝙ terminus medius expediat, ꝙ sit notus in actu, & ꝙ species eius scientiæ sit species scientiæ ipsius quæsiti. Species autem sciētię quæsiti est species scientię ipsius esse: hoc est ipsius qa, aut species scientiæ causæ est esse simul, id est propter quid, & quia simul: & hæ eædē species sunt species scientiæ per terminum medium, ex parte qua est terminus medius, & hoc. nam dum inest extremo minori, & ei inest extremū maius in actu,
B aut in potentia: & cum hoc non fuerit penitus causa, id esset secundum sciētiam quia solum: nam de eo scitur ꝙ insit minori solum, & ꝙ ei insit maius: & ideo quæsitum facit ipsum adipisci notitiam, ꝙ maius suorum extremorū insit minori, prout relatum est in libro Priorum in prima figura, quæ est per se nota: dum vero fuerit causa inessendi minori, & maiori, & inessendi maius minori, modus eius sciētię est modus sciētiæ per causam, id est propter quid: nam id quod de illo scitur, est ꝙ sit
C causa solum. Dum vero consideramus ipsum inesse minori, & ipsum inesse maiori, vt inde acquirat sciētia ipsius esse, & cum hoc ponit causa intentionis, vt inde subintret sciētia causæ, ille est modus scientiæ ſm esse, & causam simul: nam id, quod scitur, est quod dicitur de duob⁹ extremis, & ꝙ sit causa. Sicq; inducemus necessario huius rei ostensionem per ipsum. Sicq; iam videtur ꝙ modus scientiæ est per terminum medium, & quod adipiscitur in sciētia quæsiti scibilis in potentia, fit per terminum medium, quod est scitum in actu. Dum autem id, quod adipi- D
scitur per ipsum in scientia quæsiti, fuerit secundum perfectionem, illud erit agens. Regula autem eius probationis est instrumētum: nam omne instrumentum perfectum, vel agens, est agens, & regulans suū operatum: nam circino, gratia exēpli, fit circulus, & per illum comprobatur ipse: & caligarius agit caligas, & comprobat eas. Perfectum autē agens est, quod largitur perfectum finem quæsitum ab eo. Et medius terminus largitur perfectum finem intentum quæsiti ab eo: & est illius scientia in actu. Ipse itaq; agit quā- E
libet rem: iccirco terminus medius est, quo discernuntur demonstrationes per eam sciētiam, quam adipisci faciunt de cōclusionibus, quæ sunt ipsum quæsitum: & si cuperes ostendere, quod in hoc tractatu dictum est de ipsis præmissis demonstratiuis, quarum quędam sunt notæ per demonstrationem propriam, aut per demonstrationem alterius cognitionis, & per experimentum quo adipiscuntur prima principia experta, & composueris ex illis demonstrationem, sic fit hoc educta F
à termino medio scientia quæsiti à potentia in actum, expedit ꝙ termino medio insit in actu species scientiæ, quam educit in ipsum quæsitū: id autem, cui expedit inesse speciem scientiæ, quam educit in quæsitum, est id, ad quod redit cognitio quæsiti: est itaq; terminus, in quem fit reditus in cognitionem quæsiti. Iterum id, in quod redit ipsa res, redit in ipsum secundum quòd est agens & regula: in terminum autem medium fit reditus, secundum quòd est agens, & regula: prout iam demon-

G monstratum est in præmissis. Si autem cuperes eius præmissas & compositionem, sic fit medius terminus agens perfectum, prout præmissum est: & omne agens perfectum est agens & regula, prout eius experimento directum est: terminus itaque medius est agens & regula: hoc autem confirmantur & cadunt, & reprobantur cæteræ regulæ. Sicque nunc reassumemus pro conformitate sermonis ipsius Abunazar cum hoc, qui construitur ex his sermonibus: & dicamus quòd notitia inessendi prædicatum ipsi subiecto, id
H est, quia, sit vna indiuisa. Sciētia vero causæ, hoc est propter quid, diuiditur in scientiam causæ essendi ipsum subiectum, & in scientiam causæ inessendi prædicatum ipsi subiecto, & in scientiam essendi prædicatum & subiectum simul, prout retulit Abunazar in libro elementorum: sed ipse non meminit de scientia causæ essendi prædicatum & subiectum simul, & non est aliquis arguens hoc. Quælibet autem causa est materia, aut forma, aut agens, aut finis: prout meminit
I ī hoc libro. Sicut si acciperemus medium terminum inter hominem & animal per scientiam causæ ex materia, vt compositum ex vltimis miscibilib⁹, aut ex forma: & est sua cogitatione rationale, aut ex agente: & est quem genuit homo: vel ex fine: & ē quē magis decet vt remaneat beatus post mortem, & vnaquęque harum est pars definitionis: nā definitio componitur ex vnaquaque quatuor causarum, prout meminit in hoc libro: sicut dicimus quòd homo sit corpus compositum ex vltimis miscibilibus: aut ꝙ sit animal rationale sua cogitatione: vel ꝙ sit K
corpus genitum, quod generat homo: vel ꝙ sit corpus decētius, vt moriatur, & remaneat beatus post mortem: omnes definitiones, & si componantur ex reliquis causis, currunt cursu formarum. Definitiones autem sunt præstantiora prædicata, ad quæ declinant omnes causæ. Sicq; medij termini demonstrationum causarum, hoc est propter quid, aut sunt definitiones, vel partes definitionum duorum extremorum ipsius syllogismi, aut alterius ipsorū: aut habent communitatem cū definitionibus amborum aliquo modo: & est sermo corruptus apud il- L
lum, qui intelligit partem veritatis. Patet itaque nunc, quo modo ordinetur sermo, vt educatur in demonstrationes causarum, quarum medij termini sunt causę, & conformatur illi quod primo ostendimus. Et totum hoc, quod videtur ex hoc, est sermo Abunazar ad literam. Expositionē vero demonstrationis Abunazar absoluit, & dixit, ꝙ eius sint duæ species, quarum vna est, qua cōcluditur posterius de posteriori: dū fuerit vnus gradus posterioritatis ip- M
sorum successus ad medium terminum: & iam ostendit Abunazar de hac secunda specie, ꝙ eius terminus medius neutrius extremorū sit causa: dum dixit, dum fuerit vnus gradus posterioritatis ipsorum successus ad medium terminum. Et in prima specie ostendit, quòd terminus medius essendi sit etiam causa maioris extremi: quòd vero cum hoc non sit causa minoris, est eius demonstratio quædam, quę ostenditur ex eius dicto, ꝙ medij termini demonstrationum cau-

A causarum, id est propter quid sint definitiones, aut partes definitionum duorum extremorum, aut alterius ipsorum. Sicq; dum dicit, aut alterius ipsorũ, aufertur q̃ medius terminus demonstrationis quia, sit causa minoris. Demonstratio ergo quia est, cuius medius terminus penitus nõ est causa, ꝓut prius ostendimus. Demonstratio vero essendi & causæ, hoc est quia & propter q̃d simul, est ipsamet demonstratio ꝑꝑ quid: sed dicitur dem̃ratio ꝑꝑ quid tm̃ in vna comparatione. Sicq; dũ sciuerimus ipsum esse, & inquisiuerimus scientiam, fit demonstratio,
B quæ facit nos acquirere sciãm causæ in comparatione eiusdem demõstrationis propter quid & quia simul: quia facit adipisci inesse prædicatum ipsi subiecto per connexionem medij termini duobus eius extremis affirmatiuæ, prout diximus, & facit adipisci sciãm causæ, sicut terminus medius est causa: sed ex quo fecit ipsum inde adipisci, illa est scientia causæ, id est propter q̃d solum: est ergo demõstratio causæ, id est propter quid in comparatione ad nos: & sic est omnis demon-
C stratio propter quid solum in comparatione ad nos: in sui vero comparatione oĩs demonstratio causæ, id est propter quid, est demonstratio essendi, hoc est dem̃rõ quia: nã quęcunque demõstratio, cuius medius terminus connectitur ambobus eius extremis affirmatiue, facit adipisci ipsum esse. Dũ vero inquirimus scientiam causę & esse simul, demonstratio quæ facit nos acquirere ambas res fit demõstratio causæ, & esse simul in comparatione sui, & in comparatione ad nos: & non est differẽtia inter demonstrationem causæ, id est propter quid

D & illam, nisi in cõparatione ad nos tm̃. Et satis fuit ipsi Abunazar commemoratio demonstrationum ꝓpter quid, & demõstrationum quia, & reliquit commemorationem demonstrationum propter quid, & quia simul. Et fuit quidem satis illi commemoratio demonstrationum propter quid, ex quo non est differentia inter vtrasque, nisi in comparatione ad nos, & in relatione ad nos, prout ostendimus. Ex quo autem demonstratio quia, & propter quid similis est, quæ facit adipisci
E ambas res simul, & medius terminus demonstrationis propter quid est causa minoris, & maioris, & inessendi maius minori, hinc est demonstratio causæ & esse simul quæ facit adipisci ipsum esse, & vnam harum causarum, quælibet ipsarum fuerit: nam ex quo maius extremum est præstantius vtrisque partibus quæsiti, cum sit quæsitum secundum veritatem, & ipsa oratio vocatur quęsitum, propterea scientia huius partis est præstantior, quàm scientia alterius partis, &
F ideo demonstratio, quæ facit adipisci esse & causam, quando eius medius terminus est causa maioris est prior & verior nomine demonstrationis esse & causæ simpliciter, & est dignior nominis demonstrationis simpliciter. Sicque demonstratio ipsius esse, & causæ simpliciter, est, cuius medius terminus est causa maioris extremi. Si autem minus fuerit præter illud, est demonstratio eius esse, & est demonstratio simpliciter infra primam secundum gradum im-

G impositionis nominis: & ideo dicit Abunazar, ex quo vna conditionū institutarum ad demonstrationem simpliciter est, quòd medius terminus sit prior maiori eo modo, quo causa rei est prior ipsa re, hoc est, de demonstratione, quę est prior & verior, vt dicatur demonstratio simpliciter: & aliquando fit causa ipsius esse, & causæ secundum comparationem eius, & comparationem nostram: dum hoc contigerit nobis circa illam. Dum vero nos voluerimus scire scientiam inessendi prædicatum ipsi subiecto, accipimus ali-
H quam rem terminum medium, & contingit nobis circa hanc, quòd sit causa: accidit itaq; nobis esse & causa, quod si accidit nobis secundum primam intentionem, fit per illam scientia ipsius esse, hoc est, scientia. Scientia vero causæ fit, dum accidit nobis secundum intentionem secūdam, & ex secundo syllogismo, & contigit quòd circa hoc compositus sit primus syllogismus. Hæc itaque est summa eorum, quę videntur nobis de regulis trium demonstrationum. Rerum autem regula & directio gloriosi Dei est.
I

QVAESITVM II.

Castigatio quartæ speciei secundi generis congerierum demonstrationum ipsius Alpharabij.

FOrtasse notificatur tibi quòd error sit circa quartam speciem secundi generis congerierum ipsius Abunazar, quasi esset demonstratio causæ, seu propter quid: sed est demonstratio quia, nam medius eius terminus est posterior vtrisque extremis. Crediderunt autem hoc, K quia errauerunt, & dixerunt quòd proprium generis æqualis est prius specie, & adiacens generi cum esse speciei. Hoc autem est absurdum: nam proprium generis, siue æquale, siue inæquale, quod non constituit speciem, est accidens ipsius, & reliquarum specierum eius, & posterius eo, & reliquis suis speciebus: nam est primo posterius genere, & eius speciebus secundo. Huius autem indicium est: nam pars substantię non est nisi substantia, ac etiam, quia natura speciei est magis prior L natura generis, quàm natura proprij ipsius generis: quia natura generis non prouenit, nisi cum natura ipsius speciei: sicut non prouenit natura speciei, nisi cum natura generis: nam ambæ sunt ad aliquid, & proprium consequitur naturam prouenientem: & ideo etiam secum consequitur natura, quæ consequitur ipsum. Dum autem natura generis prouenit cum specie, sicut prouenit natura speciei cū genere, oportet qꝫ propriū cōsequatur ambas naturas, & naturā generis, & nām spēi. Sicq; firma tuam considerationem hic, & euades ab errore multorum M locorum. Sicq; expliciunt Quæsita logica, ad laudē gloriosi Dei, cuius sapientiæ radius nos eripiat ab omni proplexione erroris. Amen.

Duorum Quæsitorū Abualkasim mahmat Ben Kasam finis.

Diuer-

DIVERSORVM Arabum Epistolæ.

ABVHABAD ADHAdrahman ben iohar.

EPISTOLA PRIMA.

De negatiua de necessario, & negatiua possibili.

Etisti à me, Deus te adiuuet: de negatiua de necessario, & negatiua poss᷑, an sit vna secundum hanc dispositionem, aut diuersa. Dico ꝙ dispositio negatiuæ de necessario, & negatiuæ necessariæ, est, ꝙ quando negatiua necessaria fuerit vera, infertur necessariò veritas negatiuæ de necessario, quia cum dicto nostro A non est de aliqua re ipsius C necessario, verificatur omnino, quòd A non est necessario de aliqua re ipsius C, quia si hæc fuerit falsa, verificatur necessario ꝙ A est necessario de aliqua re ipsius C, ex quo illa, ꝙ A necessario non est de aliqua re ipsius C, est falsa, cùm illæ duæ sint contradictoriæ. Sicque, quando negatiua necessaria fuerit vera, verificatur omnino negatiua de necessario. Hoc autem non conuertitur vt dicamus ꝙ quando fuerit vera de necessario, sine dubio verificetur negatiua necessaria: quia verum est, album non est necessario de aliqua re ipsius plantæ, & non verificatur secum, album necessario non est de aliqua re ipsius plantę. Dispositio vero negatiuæ de possibili, & negatiuæ possibilis est ecõtrario huius: quia quando altera illarum fuerit vera, altera est falsa necessario, quia qñ verificatur dictum nostrũ Zayadh possibile est ꝙ non ambulet, falsificatur secum necessario Zayadh non est possibile quòd non ambulet. Et ideo quando hoc verificatur, hoc falsificatur. Huius autem causa est, quia affirmatiuę possibilis & negatiuæ possibilis vtriusque veritas infertur ex veritate alterutrius: quia dictum nostrum, Zayadh possibile est quòd non ambulet in mane, infertur ex dicto nostro, Zayadh possibile est quòd ambulet in mane. Manifestum autem est quòd negatiua ipsius possibilis, quando falsificatur, falsificatur & eius affirmatiua: quia falsificatur dictum nostrum, Zayadh non est possibile quòd ambulet, & cum huius falsitate falsificatur eius affirmatiua. Quando vero verificatur negatiua necessaria, falsificatur ipsius affirmatiua, & econuerso: propterea secernitur inde.

Deus autem nos dirigat ad id, quod conueniens fuerit. Amen.

Eiusdem

EIVSDEM ABVHABAD ADHADRAHMAN BEN IOHAR.

EPISTOLA SECVNDA.

De termino medio, quando fuerit causa maioris, an imaginabile sit secundum aliquem locum non esse causam minoris.

PEtijsti, Deus te adiuuet, de ipso termino medio, quando fuerit causa maioris termini, an imaginetur secundum aliquem locorum eundem non esse causam illius esse in minori, adeo quòd ad inesse maioris ipsi minori indigeamus aliqua causa. Responsio est, quòd, quãdo interrogatio sumeretur simpliciter, hoc quod imaginatur & reperitur, esset medius causa maioris, & non est penitus causa inessendi maiorem ipsi minori, nisi secundum cognitionem solum: qa quæsitorum, & (vt vniuersalius inquam) ipsarum propositionum est, quòd iam insit maior illarum, & quòd verificetur suum prædicatum suo subiecto, secundum veritatem prædicari de illo subiecto. exempli gratia, sit quæsitum, an risibile & Geometra sit homo: & dicamus, omne risibile, vel Geometra est animal rationale, & omne animal rationale est homo, igitur omne risibile, vel Geometra est homo. Sicque vtraque harum præmissarum est vera & conclusio similiter: homo autem non est vere prædicatum de ipso risibili, aut Geometra, immo res est econuerso: quia risibile & Geometra inest homini, qui de illo prædicatur: & hanc prædicationem dicunt prædicationem præter naturalem consuetudinem: & ideo medius terminus in hoc, & in consimilibus est causa ipsius maioris, & non est causa essendi maiorem in minori, cùm prædicatio maioris de minori in affirmatione sit vera prædicatio: sicque in talibus non imaginatur, quòd prædicatio sit causa essendi maiorem in minori, non causa maioris solum. Et dixit Aristoteles, nec voco omnem prædicationem præter naturalem consuetudinem prædicationem omnino, & si forte illam sic nominamus, vocamus eam prædicationem secundum accidens. Et Themistius posuit has demonstrationes inter demonstrationes causæ solum. Et Alpharabius exposuit hoc in hoc loco. Et ego exposui hoc sufficienti expositione in meo tractatu de combinationibus demonstratiuis. Et similiter dico, si quæsiti prædicatum non fuerit essentiale prædicatum ipsius subiecti, neque suum subiectum essentiale suo prædicato, sicut si quæsitum esset, an omne sedens sit disciplinabile: & dicamus, omne sedens est homo; & omnis homo est disciplinabilis: sicq; omne sedens est disciplinabile. Hæ itaque tres propositiones sunt veræ, ex quo iam declaratum est in scientia Naturali, quòd sedere sit homini proprium, sicut est ei ipsa disciplinabilitas, sed non omne sedens est per se disciplinabile, ex quo non omne sedens est disci-

A diſciplinabile, cum ſedere ſit homini propter eius naturam, & eius diſciplinabilitas eſt propter eius rationabilitatem: medius autem terminus huius ſyllogiſmi eſt cauſa maioris, ex quo homo eſt cauſa diſciplinabilitatis, quia eſt pars eius diffinitionis: & ſimiliter eſt conſuetudinis prædicamentorum, quę mutuo prędicantur prędicatione accidentali: ſicut eſt noſtrum prędicare Geometram de ipſo Medico, vel ſutore, aut tripudio vtentibus. Deus autem nos dirigat ad id quod decens eſt. Amen. D

Quæſitorum, ac Epiſtolarum diuerſorum Arabum finis.

Averroe